This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

3 3433 02266079 3

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΕΡΕΣΙΟΥ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

THEOPHRASTI ERESII
QVAE SVPERSVNT OPERA
ET EXCERPTA LIBRORVM
QVATVOR TOMIS COMPREHENSA.

AD FIDEM LIBRORVM EDITORVM ET SCRIPTORVM
EMENDAVIT
HISTORIAM ET LIBROS VI DE CAVSIS PLANTARVM
CONIVNCTA OPERA
D. H. F. LINKII
EXCERPTA
SOLVS EXPLICARE CONATVS EST
IO. GOTTLOB SCHNEIDER, SAXO.

ASTOR LIBRARY NEW-YORK.

TOMVS PRIMVS
TEXTVM GRAECVM CONTINENS.

LIPSIAE 1818
SVMTIBVS FRID. CHRIST. GVIL. VOGELII.

R.A.H.
Cop.
ERTRAG VOM 18 MAI 1846.

VIRO DOCTISSIMO

HERMANNO TOLLIO

PROFESSORI LEIDENSI

HANC NOVAM

THEOPHRASTI OPERVM

EDITIONEM

TESTEM REVERENTIAE SVAE GRATIQVE ANIMI

D. D. D.

EDITOR

IO. GOTTLOB SCHNEIDER, SAXO.

Quem studio tam liberali atque amico exornare voluisti, ut multo quam antea comtior in publicum prodire nunc possit, Aristotelis discipulus, Theophrastus, adire Te et gratias Tibi meo quoque nomine, Vir humanissime, agere gestit. Quantum Tibi debeat, ut integritatem scriptorum suorum recuperaret et tueretur, Tute ipse scis, et lectores e commentariis meis Tecum recognoscere quam ex longa commemoratione mea malebam. Hoc unum enim hoc publico testimonio novae editionis nomine Tuo inscriptae assequi volui, ut Tibi voluntatem et sensum animi gratissimi repraesentarem. Cui desiderio, si quam fortasse rationem ipse, Vir amicissime, repereris mihique indicaveris, qua cumulatius satisfacere possim, gratissimum mihi

facies, animumque multis nominibus Tibi obnoxium summa voluptate explebis. Interim vale, Vir humanissime; fruere quam diutissime fortuna prospera, quam Dei benignitas Tibi concessit, mihique et studiis meis, quae Tecum communia habere gaudeo, quod hucusque fecisti, favere perge. Scribebam Vratislaviae a. d. X. Cal. April. MDCCCXVIII.

PRAEFATIO.

Rei herbariae studiosis textum operis Theophrastei utriusque, de historia et de natura causisque plantarum, emendatiorem et comtiorem tradere volui, in quo explicando interpretandoque facilius feliciusque versari possint, quam hucusque potuit fieri. Ad quam operam felicius navandam non solum librorum editorum et scriptorum, quos potui nancisci, subsidia adhibui, sed in consilium quoque vocavi amicitiam peritiamque rei herbariae collegae quondam, Professoris Botanicae nunc Berolinensis, *D. H. F. Linkii*, qui mecum hic per duos fere annos utrumque opus legendo diligenter pertractavit, dubitationem meam plurimis in locis explicavit, atque interpretationem eruditione sua, saepe etiam coniiciendi acumine atque ingenii sagacitate adiuvit. Addidi reliqua, quae supersunt, Theophrasti scripta physica et moralia, seu potius Excerpta librorum: in quibus emendandis atque interpretandis, praeter libros editos atque aliquot scriptos, mihi eodem viri praestantissimi consilio atque adiumento uti non licuit, sed solus ingenium experiri debui, quod quam parum in istarum naturalium rerum scientia et disciplina sit exercitatum, ipse sentio atque ingenue

confiteor: igitur quantum sedulitate et diligentia conniti potui, tantum in emendandis atque explicandis his libellis argumenti sane gravis et interdum difficilis effecisse mihi videor. Adiunxi libellum de coloribus, ab aliis Aristoteli adscriptum. Contra exclusi Metaphysica iam olim ab Andronico in recensione operum Theophrasti omissa, cum Prisciani metaphrasi librorum aliquot, quam editio Basileensis comprehendit. Horum in locum successit egregium libri de sensu et sensilibus fragmentum ex editione Camotiana repetitum, cum editione H. Stephani et Codicis Vossiani scriptura comparatum, et passim emendatum.

Post commentarios prelo expeditos volumen insequetur versionem vel novam vel emendatam continens, quae, seorsim quoque vendenda, usibus rei herbariae et rerum naturalium studiosorum ita a me accommodabitur, ut in versione historiae animalium Aristoteleae factum est. Accedent Indices graecitatis Theophrasteae et rerum a Theophrasto tractatarum cum curis secundis, quas interpretandi opera et posterior inquisitio subministraverit.

Nunc breviter instrumentum criticum enarrabo, quo in libris Theophrasti emendandis usus sum, ita tamen, ut lectorem, qui singularum editionum accuratiorem desiderat notitiam, ad Bibliothecam graecam I. A. Fabricii ab Harlesio auctam referam. Praeter Aldinam utramque, priorem quidem anni 1498, alteram anni 1552, quam Camotius procuravit, in paucis locis diversam, adhibui Basileensem anni 1541, cuius margini adscriptae leguntur emendationes multae e Th. Gazae versione ductae. Heinsianae anno 1613 proditae

titulus textum graecum locis infinitis partim ex ingenio partim e libris emendatum, hiulca suppleta, male concepta recensita et interpretationem passim interpolatam praedicat. Praefatio narrat Dan. Heinsium usum libro, in quo doctus quidam vir Theophrastum partim e Codicibus partim e collatione Plinii et aliorum locis plurimis correxerat: usum praeterea codice Heidelbergensi, a Lingelshemio et Grutero transmisso, in quo Scaliger libri de plantarum historia decimi principium extare notaverat, deceptus ab aliquo, qui non observaverat, transpositionem unius loci ibi factam esse, qui ubique extaret. Eum vero librum nihil se magnopere adiuvisse Heinsius profitetur. Misisse etiam nonnulla Is. Casaubonum, quibus suum aliquando locum in commentariis fore, modo eos absolvere liceat. Ex aliis praeter ea, quae ipsemet emendaverit, quae recipienda viderentur, recepisse. Gazae interpretationem, cum alias auctoris graeci mentem non recte exprimeret, alias obscure admodum latine efferret, passim castigasse: quam tamen etiam nunc a Graeco interdum abire monendum censuit, quoniam meliorem lectionem fuerit secutus, quam Theodorus non observasset. Quam professionem Dan. Heinsius ea cum fide explevit, ut eius editio omnium pessima merito suo dici possit et debeat. Maiorem operae in Theophrasti historia illustranda positae laudem meruit Io. Bodaeus a Stapel, cuius editio anno 1644 prodita lectorem, omissa diligentia critica, immensae lectionis copiis, passim Salmasio subreptis, et botanicae scientiae, qualis tum erat, notitiis undique congestis magis obruit quam erudivit. Octo annis ante editam a patre operam filius mortem obierat.

Quae Heinsianae editionis Tomus alter profitetur *Theophrasti Eresii Opuscula, graece et latine, emendatiora*, sunt eadem cum fide repetita ex editione Hanoviensi anno 1605 cum versione nova et commentariis Danielis Furlani, Cretensis, prodita e bibliotheca Vincentii Pinelli, omissis tamen commentariis, in quibus hominis socordiam non vulgarem reperiet, sed inscitiam sermonis graeci atque impudentiam mentiendi et furandi cum nemine interpretum Theophrasteorum comparandam lector prudens detestabitur. Editiones singulares singulorum libellorum initio commentariorum ad istos scriptorum commemoravi, unde iudicio meo de Furlano fides constabit.

Versio latina Theodori Gazae, Thessalonicensis, iussu Nicolai V., Pontificis Romani, facta e Codice uno, integriore tamen, quam is fuit, e quo Aldina aliquot deinde annis prodita est, sine loci annique indicio primum edita, Tarvisii anno 1483 repetita est, quae mihi fuit ad manus, cum commentarios scriberem, et Heinsianam interpolationem cum codice graeco et vera Gazae scriptura compararem. Voluit Gaza barbaram Guilelmi versionem ex usu hominum abolere, quod tam feliciter homo praestitit, ut nullum hodie vestigium eius versionis usquam reperire liceat. Equidem non dubito Guilelmum intelligi de Morbecka, qui plurima Aristotelis scripta latine vertit, et de quo in Praefatione ad Aristotelis Politica iterumque ad Historiam de animalibus satis copiose narravi. Cuius versionis antequam exemplum aliquod licuerit comparare cum textu graeco, qualem nunc habemus, critica diligentia constitutum, et cum versione Th. Gazae, iustum huic pretium me-

ritoque Gazae statui non posse videtur. Hoc tamen affirmare certa fide possumus, Gazam plurimis in locis scripturam codicis integriorem reddidisse: itaque diligenter ubique fuit a me comparata, qualis in editione Tarvisiensi extat; nam ea, quam Heinsius interpolavit, non solum usu critico caret, sed etiam sensum scriptoris saepenumero pervertit. Ceterum non uno nomine reprehendenda est versio Gazae, quae hucusque doctrinam Theophrasti publicae virorum rei herbariae studiosorum, nec graeca satis callentium, intelligentiae magis occlusit quam aperuit. Dum enim latini sermonis elegantiam et puritatem nimia cura consectatur, Plinium, ubi verba Theophrasti is transtulit, quam fidem codicis graeci, sane vitiosi interdum, sequi maluit: nomina plantarum earundem latina nimia et culpanda inconstantia, quanquam exemplo Plinii, variavit, alia ex auctoribus obscuris, quaedam ex nothis Dioscoridis arrepta posuit, quorum nec auctoritatem nec sensum facile agnoscas. Itaque Iulius Caesar Scaliger in Commentariis in Theophrasti sex libros de causis plantarum Lugduni anno 1566 editis, et in Commentariis ad libros de historia plantarum cum annotationibus suis editis a Roberto Constantino anno 1584, diligentissime et satis acri crisi dictionem Gazae et versionis errores persecutus est: neque pepercit Theophrasto ipsi, ubi a vera philosophandi via is aberrasse illi visus erat. Nova igitur aut accurate emendata versio Gazae summopere desiderata fuit a viris doctis. Novam dare voluit Casp. *Hoffmannus*, de cuius consilio statim copiosius exponam; sed eam, quam et qualem reperi in volumine *Goettingensi*, publicare si fuissem ausus, ne male exi-

stimationi viri docti atque usibus rei herbariae studiosorum consuluisse dicerer, admodum mihi verendum fuit. Igitur aliud mihi consilium fuit ineundum: de quo in Praefatione voluminis versionem complectentis exponetur.

Felicis Accoromboni annotationibus parum debet interpretatio Theophrasti: raro enim Codicis Vaticani scripturas diversas posuit; ceterum in nominibus plantarum interpretandis usum sui temporis et casum magis quam curiosam investigationem secutus. Atque omnino Iulii Caes. Scaligeri et Roberti Constantini diligentiae criticae palmam nemo interpretum Theophrasteorum posteriorum praeripuit, excepto, quem honoris causa nomino, Moldenhauero, cuius Tentamen in historiam plantarum Theophrasti proditum Hamburgi anno 1791 testatur summam rei herbariae peritiam cum non vulgari graeci sermonis scientia, Codicum duorum Hauniensium variis lectionibus instructa, coniunctam. Huic egregio viro si promissam operum Theophrasti editionem absolvere vel libuisset vel licuisset, non dubito, viros rei herbariae graecae cognoscendae studiosos multo maiore cum fructu libros Theophrasti lecturos fuisse: an laudem quoque criticae diligentiae praerepturus mihi fuisset, aliorum esto iudicium. In hoc uno quivis alius operam meam superare poterit, ut curiosius, quam a me factum est vel fieri potuit, conquirat, comparet et iudicet virorum doctorum opiniones et coniecturas a tempore inde resuscitati in Italia et alibi studii botanici tentatas et in libris publice propositas, quibus plantarum a Theophrasto nominatarum notitias cum plantis tum cognitis comparare,

illustrare aut emendare conati sunt. Ita vero in immensum volumen excreverit opera, minime cum usu inde redundante comparandum. Iudicium eius rei capere licet ex exemplo in commentariis Bodaei a Stapel proposito, cujus tamen sedulitatem effugerant annotationes Roberti Constantini in Lexico Basileensi septemvirali passim ad illustrandum et emendandum Theophrastum propositae.

Aggredior nunc ad narrationem de commentariis Casparis Hoffmanni, quibus uti mihi per Heynii summam humanitatem licuit. Commentarii *Casp. Hoffmanni*, Professoris olim in Universitate litteraria Altorfina prope Norimbergam, e patria immigraverant in Bibliothecam P. Burmanni Secundi: unde lege auctionis venditi redierunt in Germaniam procurante egregio Heynio Bibliothecae Goettingensi inserti. Ex hac amplissima litteraria gaza librum usibus meis humanissime suppeditavit praeceptor ad litteras iuvandas et illustrandas natus. Simile exemplum commentariorum in Bibliotheca Ducali Gothana extare mihi per litteras significavit amicus Frid. Iacobs: cuius inspiciendi tamen facultas nondum mihi facta est. De his igitur Goettingensibus C. Hoffmanni commentariis breviter nunc exponam. In Praefatione monet, Aldinam priorem tantum a se fuisse inspectam: alteram seu Camotianam se nancisci non potuisse. De Basileensi ita tradit: *Quam ego possideo cum praefatione Hier. Gemusaei, est Oporini ipsius. Erat enim professor graecae linguae. Hic non e MSS. libris, quantum ego comperi, sed e collatione cum interpretamento Theod. Gazae addidit varias lectiones marginales. Verum cum non ex voto in-*

veniret emtores, abiecta philyra prima praescripsit nomen Ioach. Camerarii — qui etiam praeloquium aliud fecit, in quo diserte affirmat, marginalia illa esse Oporini. Hoc si videre potuisset doctissimus Meursius, non tribuisset in Theophrasto suo simpliciter Camerario.

De Dalecampii annotationibus haec annotavit: *Cum supervenisset Cl. D. Lud. Iungermann, Collega meus, exhibito e fratris Godofredi bibliotheca codice Theophrasti graecolatino, interpuncto manu Iac. Dalechampii, illius, inquam, qui anno* 1599 *Plinium nobis dedit. — Fuit autem prima mea cura dispicere, utrum a Scaligero adiuvari potuerit Dalechampius, an a Dalechampio Scaliger? Convicit autem ratio temporum, neutri quidquam constitisse de altero. Scaligeri enim animadversiones in Theophrastum impressae sunt Lugduni anno* 1584 *totis viginti annis post Dalechampii obitum, ut apparebit e dicendis. His quae adiectae sunt annotationes anonymi cuiusdam, laudavi in meis animadversionibus sub nomine Annotatoris Scaligeriani, usque dum perveni ad* 3. *Historiae* 14. *fol.* 393. *ubi prodit se, tanquam sorex, Robertus Constantinus. Ex eodem loco docetur, eiusdem esse correctiones Theophrasteas, quae sunt in Lexico graeco vulgari (ita voco codicem Basileensem, quo utor, anni* 1572) *et quas seorsim olim enotarat rogatus a me Dn. Dan. Bucretius, Vratislaviensis, cum studiorum gratia apud nos viveret. His ipsis excitatus ego indagare coepi apud Genevenses, si forte plura extarent huius viri κατορθώματα apud heredes et cognatos. Sed respondit Cl. D. Ioh. Anton. Bellisarius, Professor nunc ibidem, ante plurimos quidem annos decessisse illum, nulla relicta prole mascula; divenditam autem distractamque fuisse bibliothecam. Et haec de historia Scaligeri.*

De causis res primum ambigua fuit. Excusi sunt enim commentarii illi Lugduni quoque multo ante 1564 *uno alterove anno post mortem Dalechampii. Altera mea cura fuit, quis esset auctor historiae plantarum universalis Lugduni etiam impressae a Guil. Rovillio, duobus magnis tomis anno* 1587. *Inveniebam enim in marginibus meis Heinsianae magnam notarum silvam inde captam. Clusius quidem in Rar. digitum intendit in Dalechampium, sed veritas est, quam ex ore Ill. D. Casp. Bauhini habeo. Compellatus enim hac de re a me aliisque sequentibus respondit: coeptum quidem opus esse communi studio et labore Iohannis fratris et Dalechampii: verum, cum post pestem Lugd. anni* 1564 *persecutio institueretur, Dalechampius quidem facile cessit, non diu post mortuus: frater autem in carcerem coniectus intercessione Basileensium vix evasit: qua occasione cum interrumperetur opus, Rovillius autem sumtus fecisset non mediocres in caelatores, ope Ioh. Molinaei farraginem hanc consarcinavit, quam habemus, cuiusque errores accusant d. Bauhinus et Iac. Pontius, uterque in Animadversionibus suis. — Dalechampius in graeco codice restituendo magnam adhibuit industriam, maiorem in Theod. Gazae interpretamento, Basil. anno* 1550. (*Nam Wecheli Parisiensem editionem nec ipse vidit nec ego.*) *verum ita, ut utrobique elucescat nimia diligentia. Quantopere enim sudat in replendis graeci codicis lacunis! Res plena periculosae aleae, quin frustra in aeternum absque ope et auxilio fidelium MSS. Sed illi ubi? Nam nec ipse nec Scaliger ullum proferre potest. Heinsius ostendit cod. gr. MS. Heidelbergi, a quo non magnopere se adiutum esse profitetur. In latina tantum non muscas captat Dal. cum tot colligat minutias, quibus*

exscribendis qui vacare velit, multas bonas horas et perdat ipsus oportet et perdere cogat alios. Mihi igitur satis fuit notasse illa tantum, quae sensum mutant.

Alibi de copiis suis ita narrat. *Habui enim, parario D. Georgio Richtero, a D. Dan. Heinsio, Eq. D. Marci, Casauboniana quaedam, quae an sint ea, de quibus ipse in frontispicio ad lectorem, nescio. Habui etiam a D. Dan. Bucretio, de quo supra, a Roberto Thysonio, Medico Anglo, ad D. Petrum Kirstenium missa, quibus suas quasdam iuveniles observationes addiderat idem Bucretius. Spes erat, me potiturum Parisiis Ill. Casauboni animadversiones in libr. VI de causis, quas ille Epist. 242. et rursus 421. misisse se ait Amplissimo D. Thuano. Scriptis igitur litteris ad D. Nicolaum Rigaltium, Bibliothecarium regium, rogavi intercessionem apud heredes Thuaneos. Verum illi negarunt, se quidquam tale invenisse post mortem. Ratus igitur parum illum potesse apud d. heredes, scripsi idem ad D. Renatum Moreau, Professorem regium ibidem, sed idem tuli responsum.* Haec C. Hoffmann, subscripto anno 1644. Plura de Codice Casauboni et Anglicano, quos in annotatione saepius nominavit Hoffmannus, expiscari non potui. Salmasii coniecturas idem excerptas ex Exercitationibus eius apposuit: sed non omnes: quod idem in annotationibus Scaligeri comparandis commissum video. Denique interpretationem latinam librorum botanicorum Theophrasti omnium subiecit, quae passim inspecta opinionem de ingenio et eruditione auctoris a me antea conceptam augere non potuit.

Addo nunc de Roberto Constantino et Dalechampio quaedam, excerpta ex Epistolis C. Gesneri additis

libello Io. Bauhini de Plantis a Divis Sanctisve nomen habentibus Basileae 1591 edito forma octava: ubi in Epistola data 19. Iulii 1563 ita de eo narrat: *Audio formas pro Theophrasto eius sculpi apud nos a sculptore Tigurino nomine Vuyssebachio, quem meo nomine salutari velim et rogari, ut duas aut tres picturas aut unicam quamcunque mihi videndas concedat. totidem, si voluerit, de nostris mittam.* Idem ad Ioh. Bauhinum 1565 Octobr. 11. Lugduni morantem p. 157. *D. Constantino ipse scribam. Miror autem, te celare me institutum tuum circa stirpium commentarios, et nunc demum de solis arboribus te aliquid moliri significare, cum iam pridem ex aliis intellexerim, te universam stirpium historiam persequi, et quae D. Dalechampius habebat, ab eo te accepisse omnia.* De Lexico graeco-latino Roberti Constantini opera aucto, et Genevae primum, deinde Basileae recuso, idem narrat Epistolarum medicinalium Tiguri 1577. p. 63. b. in Epistola anno 1565 Iulii 8. data. Idem ibidem p. 108. b. Iulio anni 1564 ad Theod. Zuingerum scribit: *Dalechampio medico Lugdunensi hanc meam sententiam aperui: is vero sua omnia Constantino: a quo forte pharmacopola ille iuvenis Massiliensis acceperit.*

De R. Constantini doctrina et ingenio durum est Ios. Scaligeri iudicium in Epistola ad Franc. Vertunianum Opusculorum p. 253. Francofurti 1612. *Nam tam verae sunt*, inquit, (emendationes Plinianae Contenti) *quam verum est, quod ipse deprehendit, Robertum Constantinum asinum esse in bonis auctoribus tractandis.* quod ille edendis patris Scaligeri annotationibus non meruit; nec in additis Roberti ipsius emendationibus lectores reperient aequi, quod Scaligeri filii iniquitatem excu-

sare possit. Multum ille ingenio et doctrina superavit C. Hoffmannum; nec dubium mihi est, si Theophrasti editionem aggressus absolvisset, longe maius eius meritum futurum fuisse, quam Professoris Altorfini, de cuius commentariis longum et magnum desiderium meum tandem codice Goettingensi inspecto plane evanuit.

Post inspectos Hoffmanni commentarios nactus sum varietatem scripturae adscriptam olim Aldinae et excerptam in volumine quadrato, quod in Bibliotheca Ducali servari docuerant me Villoisoni Vinarienses Epistolae p. 102. Varietas ipsa, quae ad libros de historia et de causis plantarum tantum pertinet, unde fuerit excerpta, nusquam annotatum reperi: videtur tamen librum aliquem scriptum fundum habere. Certe consentit ubique cum varietate ea, quam ex utroque Hauniensi excerptam posuit Moldenhauer: eandemque e margine exempli Vossiani editionis Heinsianae, quod est in Bibliotheca Universitatis Leidensis, in usus meos benignissime exscriptam mecum communicavit doctissimus Herm. Tollius, qui e margine editionis Vascosanae libri primi de causis plantarum varietatem similem et coniecturas viri docti alicuius excerptas ad me transmisit. Sed varietas Vossiana subito in loco libri de causis secundi capitis primi desinit.

Postea accepi Codicis Vindobonensis varietatem scripturae excerptam a doctissimo *Kopitar*. Codicem descripsit Kollar Supplem. ad Lambecium Cod. XLIX. Is in capite tertio libri sexti desinit, non spernendae auctoritatis. Multas enim voces, quas Gaza in codice

suo olim scriptas legerat, additas habet, et plurium lectionum meliorum vestigia satis manifesta servavit, unde veras indagare licuit.

Codicis Vindobonensis libelli de igne varietatem scripturae, raro ab Aldina diversam, excerptam a se humanissime mecum communicavit patrii et vetusti sermonis peritissimus Anthimus Gazes.

Anno demum 1814, cum commentarios in utrumque opus Theophrasteum meos cum Linckio, collega doctissimo, recognovissem, accepi varietatem scripturae e codicibus duobus Mediceis excerptam, quorum alterius specimen e libro nono historiae excerptum olim Catalogo Bibliothecae Laurentio-Mediceae Bandinius inseruerat, quodque mihi magnum libri comparandi desiderium excitaverat, tandem humanitate doctissimi Francisci de Furia expletum. Anni demum 1817 initio collationem eorundem Codicum Mediceorum cum libris 6 de causis plantarum idem vir doctus precibus meis exoratus submisit, simulque initium Dialogi inediti graeci, Hermippi nomine inscripti, e Codice Mediceo exscriptum humanissime mecum communicavit, unde deinceps apponam, quae ad historiam dogmatis de sexu plantarum memoratu digna fragmentum continet. Notitiam libri dederat Bandinianus Catalogus Biblioth. Laur. Medic. T. III. p. 374.

Novissimum auxiliorum accessit e bibliotheca Monacensi regia, ubi Codex extat, inter alia Plethonis excerpta e Theophrastea historia plantarum complectens, quae rogatus a me doctissimus vir, Liber Baro de Moll, Eques regius, facile ab humanitate Thierschii, *Professoris* nunc Monacensis, impetravit, ut in

usus meos exscriberet. Paucae sunt plagulae, nec magnopere me in emendando Theophrasto adiuverunt.

De Codice Veneto, qui fuit olim Bessarionis, ἀνεπιγράφῳ obiter tradiderat Villoisonus Anecdotorum II. p. 251 seqq. postea diligentius doctissimus Bibliothecae Venetae Praefectus, Morellius in Catalogo Codic. Graec. Venet. I. p. 161 seqq.

Nunc apparatum Leidensem recensebo eo ordine, quo in manus meas pervenit, ita ut singulas eius partes referam ad paginas et numeros Catalogi Bibliothecae publicae Universitatis Lugduno-Batavae anno 1716 proditi, unde primam eius notitiam acceperam.

I. Editio Theophrasti Heinsiana p. 157. Med. 71. ab Is. Vossio cum vetere Codice collata. Codicis notitiam nullam adscripsit Vossii manus, sed tantum *sic V. C.* Variis lectionibus immistae reperiuntur eiusdem viri docti coniecturae.

II. Collatio Codicis chartacei libri de sensu, item de igne, Catal. p. 398. No. 51.

III. Collatio Codicis chartacei opusculorum de igne, de lapidibus, de sudoribus, de vertigine, de laboribus, de piscibus, de ventis, de odoribus, Catal. p. 396. No. 25.

IV. Collatio Codicis chartacei, in quo Theophrasti ἀπὸ τοῦ πυρὸς legitur, Catal. p. 397. No. 44. Est brevius excerptum maioris, quod habemus, de igne, quod in Commentariis totum posui, quo manifestius fieret, quam multis modis libri Theophrastei fuerint vel excerpti vel mutilati.

V. Varietas lectionis in libellis περὶ πυρὸς, περὶ ἀνέμων et περὶ ὀσμῶν adscripta margini editionis Pari-

siensis 1551 et 1552 apud Turnebum et Vascosanum, manu, ut videtur, Is. Vossii, Catal. p. 168. No. 97. Codicis scripturam addita littera V significare videtur.

VI. Varietas lectionis adscripta margini libelli περὶ ἱερῶν sine titulo, sed typis, ut videtur, Vascosani, et libri primi de causis plantarum Parisiis apud Vascosanum 1550. Catal. p. 153. b. No. 19.

Denique editioni Basileensi anni 1541, prae se ferenti manum Ios. Scaligeri, quae leguntur adscripta *sive ex collatione MS. sive e meditatione*, ut dicitur in Catal. pag. 335. a. No. 26., ne porro desiderium vel meum vel alienum moverent, fecit specimen annotationum ex initio exscriptum et transmissum ad me a viro docto, *I. H. L. Donckermanno*, qui susceptam humanissime ab amicissimo *Herm. Tollio*, et per aliquot libros scriptos continuatam operam, deinde vero negotiis et curis gravioribus viri egregii incisam, lubenter sibi traditam absolvit ea cum cura, ut maximas ei gratias agam habeamque.

Codicis Parisiensis Bibliothecae regiae numero 2069 signati notitiam brevem et specimen e libri 3. capite 11. historiae de plantis dedit Gallus *Dureau de la Malle* in Ephemeride *Magasin encyclopédique Année* 1805. T. I. p. 103. Continet is libros 6 cum duobus Aristotelis. Specimen ipsum docet, nihil inde opis ad emendandum Theophrastum posse expectari. Quare nolui cuiquam conferendi libri molestiam imponere aut inutilem argenti iacturam facere. Quid ex altero Codice numero 1825 signato, qui libros octo historiae continet, non integros tamen, sed delibatos, commodi possit lucrifacere, futuro editori aut interpreti Gallo iudicandum

relinquo. Excerpta vero ex historia plantarum, quae insunt in Codice 1953, existimo eadem esse, quae nomine Gemisti seu Plethonis inscripta ex Codice Monacensi adhibui. Plures Bibliothecae regiae Parisiensis Codices scripti habent libellos Theophrasteos de lapidibus, de igne, de sensu et reliquos, quos Heinsiana editio complexa est, e quibus aliquos omisit aut falso numero signavit Harlesius in Bibliotheca graeca Fabriciana; de quo me monuit Gallus doctissimus *Du Theil*, qui rogatu *Cuvieri*, cuius ingenium divinum veneror, humanitatem exosculor, copias bibliothecae regiae in usum meum recensuit. Is addidit notitiam Indicis graecitatis Theophrasteae coepti a Paulo de Reneaulme, absoluti vero ab eius filio Paulo, quem anno 1560 mortuum annotavit. Monuit simul, in epistola Galli René Moreau ad Casp. Hoffmannum data die 25 Ianuarii anni 1645 memorari annotationes a Gallo Paulo de Reneaulme scriptas ad Theophrastum, (vide Richteri Epistolas selectiores 1652 ad calcem p. 626.) verum in Indice isto asservato in regia Bibliotheca nullas inesse annotationes. Cf. Bibl. gr. Harlesiana p. 421. Denique versionem gallicam a Belonio factam, quam memoravit *La Croix du Maine* T. II. p. 252. edit. de Juvigny, extare in regia Bibliotheca negavit, neque aliunde certam de ea notitiam ad se pervenisse.

Praeclaram libello de lapidibus illustrando operam navare coeperat disciplinae Wernerianae alumnus, *Christianus Aug. Schwarze*, Gymnasii Goerliciensis Rector, quam praematura mors abrupit. Edidit is ab anno 1801 usque ad annum 1808 Commentationes Theo-

phrasteas octo de Liparaeo lapide, de Smaragdo veterum, de quodam Pseudo-Smaragdorum apud veteres genere, de loco omnium, qui de Asbesto agunt, antiquissimo, de lapide Lydio veterum ac recentiorum duas, de lapide Heracleo, de Magnetide lapide Theophrasti a recentiorum magnete plane diverso.

Multum in explicanda plantarum a Theophrasto nominatarum natura laboravit vir doctissimus, Curt. Sprengel in Tomo priore Historiae rei herbariae Amstelodami anno 1807 editae p. 66 — 119. qui cum ipse in altera operis editione germanica anno 1817 edita a pag. 53. ad 96. multis in locis secum dissenserit, quod in tanta nominum vel ambiguitate vel obscuritate, in tam brevi et saepe perplexa notitiarum brevitate, denique in tanta textus vulgati depravatione per Heinsium insigniter aucta, nemo facile mirabiter factum a viro erudito et veri studiosissimo, veniam dabit mihi cum Linckio post accuratiorem textus graeci inquisitionem et notitiarum interpretationem aliam in sententiam discedenti. Alterius tamen editionis, quae, postquam commentarii Lipsiam in officinam librarii iam migraverant, ad me perlata est, opiniones et sententias diversas postremi demum voluminis Indicibus graecis et latinis inseram, ne lectores Theophrasti fructu studiorum viri doctissimi defraudem, et ut aliorum virorum antiquitatis botanicae studiosorum inquisitionem vel excitem vel adiuvem. Multa enim sunt plantarum nomina et rerum argumenta, quae adhuc in dubitatione magna versantur, quaedam etiam tam ambigua et perplexa, ut dubitem ea ullius humani ingenii industria et labore unquam ad liquidum perductum iri.

Denique Britannus Io. Stackhusius operam illustrandae atque emendandae historiae plantarum Theophrasti impendit, sane non inutilem, multo tamen salubriorem et feliciorem futuram, nisi vir doctus editorum librorum subsidiis non satis instructus, et nimium fidei Heinsii et Bodaei editionibus habens ingenio atque corrigendi libidini indulgere quam usum graeci sermonis consulere maluisset.

Editionem Britannicam antecesserant *Illustrationes Theophrasti, in usum Botanicorum praecipue peregrinantium, auctore Ioh. Stackhouse — Oxonii* 1811. paginarum 110 cum figura et imagine auctoris, quas ipse non vidi, sed aestimare valui ex ipso auctoris iudicio in nova Theophrasti editione proposito, et argumento earum saepius ibi repetito, alibi mutato. Accuratius deinde librum cognovi e censura Galli prodita 1816 hoc titulo: *Examen d' un ouvrage qui a pour titre: Illustrationes Theophrasti — auctore Ioh. Stackhouse — Oxonii* 1811. in 8. Auctorem produnt verba p. 57. ubi strychnon manicon Theophrasti monet esse plantam Indicam, idque se ait demonstraturum in versione historiae plantarum: *qu' on se charge de faire connaître dans la traduction de l' histoire des plantes de Theophraste.* Obiter idem p. 61. in annotatione editionem novam a Gallo parandam indicat his verbis: *Un savant Helléniste, M. Bèraud, s' occupe depuis plusieurs années du soin de rectifier ou rétablir le texte de Theophraste en plusieurs endroits.* Hinc excerptas viri docti annotationes singulis Theophrasti locis apposui, ad quae spectant, nec dubitavi nominare Gallum *Thiébeaut de Berneaux,* quem versionem Theophrasti moliri testatur *Cuvieri,*

eruditissimi viri, relatio de Specimine ab illo proposito Instituto Gallico Scientiarum anno 1814 facta.

Editio Britannica prodiit Oxonii anno 1813 hoc titulo: *Theophrasti Eresii de historia plantarum libri 10. graece cum syllabo generum et specierum, glossario et notis, curante Ioh. Stackhouse.*

Hermippi nomine inscripti Dialogi pars ea, quae ad historiam doctrinae de sexu plantarum pertinet, e codice Bibliothecae Mediceae descripta, Praefationem concludat.

Καὶ μὴν, ὦ Ἕρμιππε, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς καὶ ὡς οὐκ ἐχρῆν ἄλλως διῆλθες· καὶ ἔγωγε μνήμοσι δέλτοις φρενῶν ταῦτ᾽ ἐγγράψομαι· περὶ δὲ γενέσεως ζώων ἐπεθύμουν ἀκοῦσαί τε, τοῦτο δὲ οὐκ ἀλλότριον ἦν τῆς παρούσης σπουδῆς, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι πολλὰ περὶ τούτων ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι διηνέχθησαν. Ἀλλ᾽ ἱεραὶ μὲν βίβλοι καὶ τόδε σαφῶς διεξίασιν· εἰ δ᾽ ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ᾽ εὖ εἰδῇς, καὶ τοῦθ᾽ ὑποστήσομαι. Ἦν ἔρεβος καὶ χάος πρῶτον, καὶ τάρταρος εὐρὺς ὑπεστόρετο, πρὶν τὸ πᾶν τοῦτο τεκτηνάμενος περιουσίαν χρηστότητος κινηθεὶς, λύει μὲν τὴν νύκτα, καὶ διασκεδάζει τὴν ἀμορφίαν, κόσμον δὲ καὶ τάξιν ἀντεισάγει, τὴν ἄκριτον καὶ ἀνώμαλον ἐξελάσας φοράν. Πρῶτον δὲ τάς τε ὑπερκοσμίους τε καὶ ἐγκοσμίους δυνάμεις συστησάμενος, εἶθ᾽ οὕτως οὐρανόν τε καὶ γῆν, πλάνητάς τε καὶ τοὺς ἀπλανεῖς τῶν ἀστέρων δημιουργεῖ, μήτε χρόνου μήθ᾽ ἑτέρωθεν ὕλας προσδεηθείς· καὶ τοῦτο, ἑκάστῳ τὸν οἰκεῖον τόπον, ὡς ἐξαρχῆς ὑπεθέμεθα, ἀποδοὺς, κινεῖ τὴν προσήκουσαν κίνησιν. Οὕτω δὴ οὐρανός τε καὶ οἱ πλάνητες ἐναντίως τὴν ἄληκτον φορὰν ἤρξαντο φέρεσθαι· γῆ δὲ τῷ ὕδατι συμμιγὴς, ου μὲν πλέον ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιέζετο, βαθεῖά τε καὶ κοιλη ἐγένετο, οὗ δὲ οὐδὲν ἢ ὀλίγον ἐπῆν, τὰ ὄρη ἐλεί-

πετο. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ὕδωρ ἐπὶ γῆς τὴν οἰκείαν χώραν ἐπέλαβεν, αὕτη δὲ διάβροχος οὖσα τὴν οἰκείαν μορφὴν ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσβάλλοντος καὶ πρὸς τὸ ξηρότερον μεθιστάντος κατὰ μικρὸν ἀπελάμβανε, φύονται δὴ πρῶτον οὕτω δένδρα τε καὶ φυτὰ, καί τινες ὑμένες ἐοικότες πομφόλυξιν, αἳ δὴ καθ' ἡμέραν μὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου διαθερμαινόμενα, νύκτωρ δὲ ὑπὸ τῆς σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων θαλπόμενα, χρόνῳ διαῤῥαγεῖσαι τὰ ζῶα ἀπέτεκον. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἱκανὴν εἰληφότα πέψιν ἄῤῥενά τε καὶ θερμότερα γέγονε· τὰ δὲ τοὐναντίον ὑποστάντα ἐνδείᾳ θέρμης πρὸς τὸ θῆλυ μετεσκεύασται. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, γῆν ὕδατι σύμμικτον συστήσασθαι τὴν ἀρχὴν ζῶά τε καὶ φυτὰ κατὰ νοῦν τῷ δημιουργῷ· ἐν μὲν τῷ ὕδατι συνέχεσθαι εἰκὸς πνεῦμα, ἐν δὲ τούτῳ θερμότητα ψυχικήν. Δηλοῦσι δὲ καὶ τὰ γινόμενα ζῶα ἐν τοῖς τῆς γῆς χηραμοῖς, καὶ ἔτι τὰ ἀπὸ σήψεως ἅπαντα, καίπερ οὕτω συστάντα, θαυμασίαν ἐμφαίνει τὴν σφῶν αὐτῶν καθάπαξ διάπλασιν. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν οὐδὲ τοῦτ' οἶμαι ἀπορήσαι τις ἂν, εἰ μὴ καὶ νῦν οὕτω συνίστασθαι δύναιτο· οὔτε γὰρ ἡ γῆ ἔτι ὁμοίως ἂν συνανακραθείη τῷ ὕδατι, οὐδ' οἱ ἀστέρες ἐν τοῖς αὐτοῖς συνέλθοιεν σχήμασι· τὸ γὰρ γίνεσθαί πη μέχρι τοῦ νῦν, ὡς [ὁ] λόγος αἱρεῖ, παραλείπω, πλὴν ὥσπερ τοὐνδόσιμον ἐξ ἐκείνου παραλαβοῦσα, ζῶα μὲν μέγεθος ἔχοντα οὐκέτι φύειν οἷά τ' ἐστὶ, βοτάνας δὲ καὶ δένδρα καὶ φυτὰ καὶ καρποὺς, καὶ τὰ ζῶα σχεδὸν νεκρωθέντα καὶ παγέντα τῷ ψύχει θέρμης τε καὶ ῥώμης ἐμπίπλανται. Τῶν δὲ ζώων, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, οὐχ ὁμοίως (ὁμοία?) τις ἡ κράσις ἐγένετο· ἀλλ' ὅσα μὲν πλείστου τοῦ γεώδους μετέσχε, φυτά τε καὶ δένδρα γέγονε πρὸς τῇ γῇ κάτω ἐῤῥιζωμένην τὴν κεφαλὴν ἔχοντα, τοσοῦτον τῶν ἀναιμοτέρων καὶ ἀπόδων ζώων διαφέροντα, παρ' ὅσον ἐκεῖνα ἔξω γῆς ταύτην κινούμενα φέρουσιν· ὅσα

δὲ τοῦ ὑγροῦ, τὴν καθ' ὕδατος λῆξιν ἠσπάσαντο, ἐπίσης ἐκείνοις σχεδὸν διακείμενα. Οἷς δὲ τοῦ γεώδους καὶ θερμοῦ μᾶλλον μέτεστι, ταῦτα χερσαῖα ἂν εἴη· ὅσα δὲ τοῦ ἀερώδους καὶ θερμοῦ μετέσχε μᾶλλον, πτηνὰ, τὰ μὲν εὐθὺ τοῦ ὅλου σώματος, τὰ δ' ὑπὲρ αὐτὸ τὴν κεφαλὴν ἴσχοντα κατὰ λόγον τῆς αὐτῶν κράσεως· καὶ τοῦτο μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος μετασχὼν θερμοῦ φαίνεται καθαρωτέρας οὔσης τῆς ὕλης, ἀφ' ἧς τὸ σῶμά οἱ συνέστη, καὶ δεκτικῆς τοῦ θερμοῦ· ὥστε δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνος τῶν ἄλλων ζώων γίνεται τὸ σχῆμα ὀρθὸς, καὶ πρὸς ὀλίγον γῆς ἅπτεται. Ἐῤῥύη δέ τι καὶ θειότερον εἰς αὐτὸν, καθ' ὃ νοῦ καὶ λόγου καὶ διανοίας μετέχει, καὶ τὰ ὄντα ἀνηρευνήσατο. Τὸ δὲ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν ἐν μὲν τοῖς καθ' ὁρμὴν καὶ κίνησιν ζώοις κεχώρισται· συνεῖναι γὰρ ἀλλήλοις, κἂν μακρὰν ὦσι, δύναται· φυτὰ δὲ καὶ δένδρα οὐδὲν τοιοῦτον ποιεῖν ἂν ἔχοιεν. Ἔτι δὲ τοῖς μὲν δι' ἐκεῖνα πολὺν προσῆκεν ἀποφέρειν καρπὸν, τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν μὴ ἡνωμένα ἀμφότερα ἔχουσι. Τοῖς δὲ διὰ τὸ δεῖν ὀλιγοτοκεῖν ἡ φύσις διέστη· καὶ τοῖς μὲν αὐτομάτως αἱ ὧραι, τοῖς δ' ἡ ἔμφυτος θέρμη καὶ τροφαὶ τὰς γενέσεις κινοῦσι. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν χρόνου καὶ πραγματείας οὐκ ὀλίγης πρὸς τὴν γένεσιν δεῖται, τοῖς δὲ σχεδὸν αὐτοφυὴς ἡ φορά. Οὐ γὰρ, ὡς ἔφη τις, ὁ δημιουργὸς τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν εἰς τὸ μέσον θεὶς, μέχρι τῶν ἄκρων ἔτεινε· ταύτην γὰρ τὴν τάξιν οὐδ' ἐν τοῖς κατὰ μέρος ζωδίοις ἐτήρησεν, οὐδ' ἂν ὅ,τι τὸ πρῶτον καὶ πολυτελέστατον ζῶον, ἀξιῶσαί τις [ἀξιώσαι τις ἂν?] κατὰ τὰ αὐτὰ τούτοις συγκεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀρχηγὸν καὶ πρωτογόνον πνεῦμα, ἄνωθεν ἀρξάμενον, πάντα ἐμπλεῖ κατὰ τὴν τῆς σφῶν φύσεως σύστασιν. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον τὰ ὄντα κάτεισι, τοσούτῳ μερικωτέρας ὁρῶμεν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, καὶ τὸ τῆς ὕλης πάχος συνεφέλκεται· τὰ [τοῖς?] δὲ ἄνω-

τέρω καὶ μᾶλλον προϊοῦσι τὸ ἔνυλον σχεδὸν ὅλως ἐκπέφευγεν. Ἔτι δὲ εἰ μὲν ταυτῆς [τῆς αὐτῆς ἦν?] οὐσίας ζωὴ καὶ ψυχὴ, εἶχεν ἂν λόγον ὁ λόγος αὐτοῖς· ζωῆς γὰρ αἰτίαν ἐν τῷ μέσῳ εἶναι πάντες ἂν συνομολογήσαιεν. Νῦν δὲ πῶς ἂν ἔχοι καλῶς τοῦ μὲν μεσαιτάτου σχεδὸν πάντων ὄντος ἀψυχοτάτου, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ μεταξὺ διαστήματος τῆς ζωῆς ἀπονεμηθείσης τοῖς ἐγκοσμίοις· ψυχὴν δὲ οὐδ' οὕτως ἐν διαστήματί πη ἐχόντων εὑρεῖν. [deest aliquid.] Ἐκ μὲν οὖν τούτων καὶ τῶν τοιούτων δῆλον, ὡς νῷ καὶ ψυχῇ ἡ ἀνωτάτω χώρα γέγονεν οἴκησις. Ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος πανσπερμίαν τῶν στοιχείων εἶναι τὰ ζῶα ἐτίθετο, τούτων δ' ἐστὶ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅπου μὲν τὸ γεῶδες ἢ τὸ ὑγρὸν πλεονάσει, τὸ μὲν νωθεῖς τε καὶ βραδεῖς ἀποφαίνει, καὶ τὴν περὶ τὴν ὕλην παθαινομένην, [καὶ περὶ τ. ὕ. παθαινομένους?] τὸ δὲ ἀστάτους τε καὶ ὑπὸ τρυφῆς διεῤῥυηκότας καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἔχοντας, κ. τ. λ. Comparationem plantarum generationis cum animalibus ubi instituit Aristoteles de gener. anim. I. c. 23., meminit etiam sexus plantarum coniuncti et confusi masculi et feminei his verbis, quae obiter emendabo: Ἐν μὲν οὖν τοῖς ζώοις πᾶσι τοῖς πορευτικοῖς κεχώρισται τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος, καὶ ἔστιν ἕτερον ζῶον θῆλυ καὶ ἕτερον ἄῤῥεν, τῷ δὲ εἴδει ταὐτὸν, οἷον ἄνθρωπος [ἢ ἵππος addit versio Guilelmi] ἀμφότερα. Ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς μεμιγμέναι αὗται αἱ δυνάμεις εἰσὶ καὶ οὐ κεχώρισται τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος· διὸ καὶ γεννᾷ αὐτὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐ προΐεται γονὴν, ἀλλὰ (ἐστὶ addit Guil.) κύημα τὰ καλούμενα σπέρματα. (Gaza τὸ —μενον σπέρμα vertit.) Καὶ τοῦτο καλῶς λέγει Ἐμπεδοκλῆς ποιήσας, οὕτω δ' ᾠοτοκεῖ μακρὰ δένδρεα πρῶτον ἐλαίας· τό τε γὰρ ᾠὸν κύημά ἐστι καὶ ἔκ τινος αὐτοῦ γίνεται τὸ ζῶον, τὸ δὲ λοιπὸν τροφὴ τοῦ σπέρματος· καὶ ἐκ [τοῦ] σπέρματος καὶ μέρους γίγνεται τὸ φυό-

μενον; τὸ δὲ λοιπὸν [ἐν αὐτῷ additum vertit Guil.] τροφὴ γίγνεται τῷ βλαστῷ καὶ τῇ ῥίζῃ τῇ πρώτῃ. Τρόπον δέ τινα ταῦτα συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς κεχωρισμένον ἔχουσι ζώοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν. Ὅταν γὰρ ἓν γένηται καὶ γεννᾷ (cum enim fuerit opus generare, fit non separatum Guil. legit igitur ἐνδεᾶ γένηται τοῦ γεννᾷν aut ad hunc modum, et quidem rectius,) γίνεται ἀχώριστον, ὥσπερ ἐν τοῖς φυτοῖς, καὶ βούλεται ἡ φύσις αὐτῶν ἓν γίνεσθαι. — Καὶ ταῦτα πάντα ἡ φύσις εὐλόγως δημιουργεῖ· τῆς μὲν γὰρ τῶν φυτῶν οὐσίας οὐθέν ἐστιν ἄλλο ἔργον οὐδὲ πρᾶξις οὐδεμία πλὴν ἡ τοῦ σπέρματος γένεσις· ὥστ', ἐπεὶ τοῦτο διὰ τοῦ θήλεος γίνεται καὶ τοῦ ἄῤῥενος συνδεδυασμένων, μίξασα ταῦτα διέθηκε μετ' ἀλλήλων· διὸ ἐν τοῖς φυτοῖς ἀχώριστον τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν. — Ταύτης δὲ (τῆς αἰσθήσεως) τὸ τίμιον καὶ ἄτιμον πολὺ διαφέρει σκοποῦσι πρὸς φρόνησιν [ἀνθρώπου Gaza addit] καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀψύχων γένος. Πρὸς μὲν γὰρ φρόνησιν (ὥσπερ cum Gaza Guil. recte omisit) οὐδὲν εἶναι δοκεῖ τὸ κοινωνεῖν ἁφῆς καὶ γεύσεως μόνον· πρὸς φυτὸν δὲ ἢ λίθον θαυμαστόν. (Vulgatur πρὸς δὲ ἀναισθησίαν βέλτιστον, quod vertit Gaza: sed Guil. ad plantam autem aut lapidem mirabile.) Ἀγαπητὸν γὰρ ἂν δόξειε τὸ ταύτης τυχεῖν τῆς γνώσεως, ἀλλὰ μὴ κεῖσθαι τεθνεὼς καὶ μὴ ὄν· διαφέρει δ' αἰσθήσει τὰ ζῶα τῶν ζώντων μόνον. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη καὶ ζῆν, ἐὰν ᾖ ζῶον, ὅταν δεήσῃ ἀποτελεῖν τὸ τοῦ ζῶντος ἔργον, τότε συνδυάζεται καὶ μίγνυται καὶ γίνεται ὡσπερανεὶ φυτόν. Vides, comparationem plantarum generationis cnm animalibus ita institutam esse, ut simul nitatur definitione naturae diversae τοῦ ζώου et τοῦ ζῶντος. Huius enim summum opus generatio dicitur esse: illi vero praeterea sensus cum actionis efficacia tribuitur. Praeterea cum sexus uterque

in plantis coniunctus et commixtus esse dicitur, non intelligi sexus utriusque organa, sed potius vires, τὰς δυνάμεις, verba satis manifesta testantur. Empedoclis versum, missis tamen duabus extremis vocibus, adhibuit quoque Theophrastus c. pl. 1, 7, 1. ubi μακρὰ rectius quam in Aristotele μικρὰ scriptum legitur. Prope a vero abfuit Theophrastus, cum c. pl. 3, 18, 1. palmarum feminarum florem pulvere masculi floris insperso foecundari ex aliena relatione narrasset. Subdit enim hanc rationem: ἐξ ὧν καὶ πρὸς τὸ τελειογονεῖν μὴ αὔταρκες εἶναι τὸ θῆλυ μάλιστ' ἄν τις ἐπαγάγοι· πλὴν ἐχρῆν τοῦτο μὴ ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἢ τῶν πλείστων εἶναι· τὴν γὰρ φύσιν οὕτω κρίνομεν τοῦ γένους. quae Gaza vertit: Ergo foeminam minus ad perficiendum fructum sibi sufficere aliquis potissimum dicet: quod tamen non in uno genere aut duobus, sed vel in omnibus vel in pluribus constare deberet: naturam enim generis ita diiudicamus. Quod si Theophrastus ipse oculis suis experimentum istius foecundationis capere, et floris tum masculi palmarum tum foeminei notitiam accuratiorem acquirere potuisset, non dubito, eum in minoribus arborum fruticumque et plantarum generibus similitudinem partium genitalium agniturum fuisse. Sequiores Aristotelis Theophrastique discipulos veritatem naturae non investigasse minime mirabitur, qui plerosque omnes Theophrasti successores atque omnino scholae Peripateticae philosophos ab hac parte studii rerum naturalium statim defecisse meminerit.

Nec accuratiore florum cognitione nititur doctrina ab auctore Hermippi dialogi prodita, sed est aliunde

et potissimum ex usu stirpium ad vitam animalium necessario derivata.

Locum Empedoclis respexit quoque interpres graecus Aristoteli adscripti libri de plantis I. c. 2. sed verbis tam obscuris, ut facile agnoscas Byzantinum libri arabici interpretem, qui, si vera est observatio Salmasii de Homonym. H. I. p. 18. b. de nomine Italico *Χρυσοκόμης* ab ipso adscripto, in Italia vixisse debuit. Verum Albertus Magnus, qui librum eundem ex Arabica versione fuit interpretatus, pro Empedocle nominavit Pythagoram, quem ab Arabe ait vitiose Abrutalum nominari T. V. p. 344. a. 347. b. edit. Lugdunensis anni 1651. Idem p. 348. b. locum de sexu plantarum his verbis retulit: *Hoc autem innuit Pythagoras dicens, quod arbores altissimae non generant pullos, quos vocant surculos, quos tamen plurimos parva fruteta producunt, causam assignans bene et congrue, quia scilicet non fit generatio vel pullulatio nisi ex semine: semen autem est superfluum cibi: in talibus autem arboribus altis et magnis totum quod remanet convertitur in cibum radicis, quae transmittit stipiti ramis et parum vel nihil transmittit in surculorum generationem.* Unde intelligitur, textum Arabicae versionis in loco Empedoclis recte *μακρὰ δένδρεα* scriptum habuisse: verum longe diversa scriptura pro verbis *πρῶτον ἐλαίας* ibi fuisse videtur.

Ceterum liber iste Aristotelicus ab initio multa e Theophrasto excerpta loca habet, sed non raro ita ab interprete depravata, ut sensum Theophrasti non agnoscas: alia tamen aliunde translata habet, quae in Theophrasto invitus desidero. Ponam utriusque rei exemplum. De fructuum figura posuit Theophrastus

h. pl. 1, 12, 1. *αἱ δὲ κατὰ τοὺς χυλοὺς καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰς ὅλας μορφὰς σχεδὸν φανερὰ πᾶσιν, ὥστε μὴ δεῖσθαι λόγου, πλὴν ἢ τοσοῦτον, ὅτι σχῆμα οὐδὲν περικαρπίων εὐθύγραμμον, οὐδὲ γωνίας ἔχει.* quae postrema Gaza vertit: *quod fructus figura nulla rectilinearis neque angularis.* Contra libri Aristotelici interpres I. c. 5. *πάλιν τὰ σχήματα τῶν καρπῶν [εἰ εἰσὶν ἄγρια καὶ] διαφόρων εἰσὶ θέσεων· οὐ γὰρ πάντες οἱ καρποὶ γωνιώδεις, οὐδὲ πάντες διὰ γραμμῆς εὐθείας.* Aliam sententiam ex Arabico retulit Albertus p. 386. *Fructuum et seminum figurae omnes fere sunt sphaericae aut columnales* (i. e. pyramidales), quam longa disputatione tueri sategit. Idem liber Aristotelicus I. c. 4. *τινῶν ὁ καρπὸς ἀπὸ τῆς ῥίζης (ἀπήρτηται), ὡς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ φυτὰ τὰ λεγόμενα μαργαρῖται.* Albertus vero p. 360. *et quarundam a radice* (fructus pullulat), *sicut fructificantur arbores Aegyptiae, quae nargauariton graece dicuntur.* Qui si vere arborem vocavit, vana est Iul. Caesaris Scaligeri coniectura in Commentariis ad Aristotelicos hos de plantis libros p. 193. ed. Marpurg. margaritas has Virgum et Arachidnam Theophrasti interpretantis. Idem p. 251. sententiam antecedentem de fructuum figuris merito reprehendit, sed non vidit, in Alberti versione veram extare, qualis a Theophrasto prodita fuit: neque omnino libri huius Alberti mentionem usquam fecit, qui plane diversam a graeca interpretatione doctrinam libri Aristotelici de plantis exhibet, ita ut optandum sit, ut tandem exoriatur vir doctus, eruditione et ingenio similis, nam parem vix ausim sperare, Gallo *Silvestre de Sacy*, qui versionem arabicam, sicubi scripta extat, investiget, in lucem prodat et cum graeca latinaque interpretatione

comparet. Idem Albertus p. 557. b. posuit inter partes plantarum perfectiorum *flores tanquam purgamenta menstruorum.* Cuius comparationis nullum reperitur vestigium in versione graeca. Credas auctorem eius vidisse alicubi florem mellifluum melianthi vel Agavae alicuius. Sed phantasmata eiusmodi plura de rebus non satis perspectis posuerunt Philosophi graeci, veluti de ipso plantarum flore Alcmaeon Crotoniates, narrante Aristotele h. a. 7, 1, 1. cum pubem signum aetatis virilis ad generandum aptae agnovisset, florem cum pube comparavit: *καὶ τὰ φυτὰ μέλλοντα φέρειν σπέρμα πρῶτον ἀνθεῖν.*

Alterius rei hoc habe exemplum e libri 2. c. 7. *Οἱ παλαιοὶ δὲ σοφοὶ τὰ φύλλα πάντα καρποὺς εἶναι διεβεβαιοῦντο. Ἰστέον οὖν, ὡς, ὁπόταν ἡ ὑγρότης τόση ἐστὶν, ὥστε μὴ πεπαίνεσθαι μηδὲ συμπήγνυσθαι διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἄνωθεν σπουδὴν τῆς ἐφελκύσεως τοῦ ἡλίου, τότε ἡ ὑγρότης αὕτη, εἰς ἣν οὐκ ἐνηργήθη πέψις, ἀλλοιοῦται εἰς φύλλα, ἃ δὴ οὐκ ἔχουσιν ἄλλον σκοπὸν εἰ μὴ τὴν ἐφέλκυσιν τῆς ὑγρότητος, καὶ ἵνα ὦσι καὶ περικαλύμματα τῶν καρπῶν ἀπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἡλίου. Οὐ τοίνυν ὁμοίως δεῖ, ἵνα τὰ φύλλα ὦσιν ὡς οἱ καρποί· ὁ γὰρ χυμὸς ὁ ἀναβαίνων ἀλλοιωθεὶς οὗτός ἐστι τὰ φύλλα, ὡς εἴπομεν.* Dictio ab initio statim inepta satis arguit interpretis balbutientis errorem reprehensum a Scaligero p. 436. et 442. in sententia de causa finali foliorum, quam, Albertus multo dilucidius reddidit Tractatu II. c. 1. p. 377. a. *Finalis autem intentio foliorum est ad fructuum cooperimentum, eo quod natura purgatione indigeat a superfluitate humidi aquosi: et cum sit sagax et ingeniosa, eodem purgamento utitur ad fructuum defensionem: et ideo*

in pluribus plantis folia sub fructu producit, ut folium dilatatum ultra fructum porrigatur. Est autem generabilior huiusmodi productio et situs foliorum, quod videlicet inferius ad basin coetilidonis fructus folium erumpit. Hoc enim congruit materiae folii et fini. — Folii tamen situs variatur tripliciter. Sicut enim dictum est, aliquando est sub loco fructus ad basin coetilidonis eius, sicut in pyro et malo et cino et pruno et aliis multis arboribus. Aliquando autem est ex opposito fructus, sicut in vite. Aliquando autem est super fructum, sicut in viola et multis aliis herbis. Reliqua omitto, ubi causam situs diversi eruere conatur. Nihil simile in Theophrasto legitur de causa foliorum ad succum, fructus generationi deputatum, quasi percolandum et purgandum simulque ad fructus appositi vel oppositi vel suppositi tutelam accommodatorum. Atque omnino plurima in libro Alberti de Vegetabilibus leguntur ex arabico libri Aristotelici traducta, quorum nullum apud Theophrastum vestigium reperitur, quae tamen cum doctrina Stagiritae in ceteris eius libris passim sed obiter tradita bene congruunt: adeo ut non dubitem lectionem eius commendare omnibus, qui scripta duo Theophrasti de plantis cum fructu legere et doctrinae Aristotelicae subtilitatem accuratius cognoscere et perspicere voluerint. Multa quoque ibi reperient ex arabico conversa, quae in versione graeca tam barbare et obscure reddita leguntur, ut intelligi non possint. Exemplo uno defungar. Graeca versio libri I. c. 5. loquitur de numero partium plantae, atque ita desinit: *Ἡμῖν δὲ αἰσχρόν ἐστι λέγειν πράγματά τινα, μεθ᾽ ὧν αὐξάνεται τὸ ζῶον καὶ συμπληροῦται μετ᾽ αὐτῶν, μὴ εἶναι μέρη αὐτοῦ, ἀλλ᾽ εἶναι κατὰ*

τὰ φύλλα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τὰ ἐν τῷ φυτῷ, κἂν καὶ οὐκ ὦσι διωρισμένα τὰ τοιαῦτα μέρη τοῦ ζώου, κἂν καὶ κατὰ μικρὸν ἐκπίπτωσιν, ὥσπερ τὰ κέρατα τῆς ἐλάφου καὶ κόμαι τινῶν ζώων καὶ τρίχες ἄλλων, ἃ δὴ κρύπτουσιν ἑαυτὰ κατὰ τὸν χειμερινὸν καιρὸν ἐν ὀπαῖς καὶ ὑπὸ τὴν γῆν πίπτουσι, κἂν καὶ τὸ τοιοῦτον πάθος παρόμοιον ἔχωσι τῇ πτώσει τῶν φύλλων. Quae sunt ducta e Theophrasti h. pl. 1, 1, 3. πολλὰ δὲ καὶ τὰ μέρη κατ' ἐνιαυτὸν ἀποβάλλει, καθάπερ οἵ τε ἔλαφοι τὰ κέρατα, καὶ τὰ φωλεύοντα τὰ πτερὰ καὶ τρίχας τετράποδα. Ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον· ἄλλως τε καὶ ὅμοιον τῷ φυλλοροεῖν τὸ πάθος. Quae postrema verba praeter nimiam brevitatem hiulca etiam esse mihi videntur. Albertus ita p. 559. a. *Sive ergo talia sint partes plantae sive non sint partes plantae sed animalis, turpe sive irrationale est dicere, quod ea, cum quibus crescit animal et planta et completur cum eis, non sint partes eius, sed potius folia et omnia quae sunt in planta, cum quibus crescit et completur, et sunt in ea ut partes eius, licet non sunt semper determinatae eaedem in ea secundum numerum et licet paulatim decidant hae et aliae recrescant non eaedem in numero sed specie existentes, et sic indeterminate planta non sit sine talibus partibus, tamen dicendae sunt partes quaedam, sicut et cornua cervorum, et succrescunt alia, et similiter pili quorundam animalium, quae in cavernis abscondita iacent tempore hyemis sub terra, et haec habent similitudinem quandam ad casum foliorum.* Hanc versionem Alberti et graecam consentientem si sequaris, facile in mentem tibi venerit, in Theophrasto olim fuisse scriptum: ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον ταῦτα μέρη λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὅμοιον τῷ φυλλοροεῖν τὸ πάθος. Sunt etiam loca in Alberto, quorum in graeca versione nullum reperitur

vestigium, quae tamen e libro Aristotelico aut Theophrasteis ducta videntur. Ita p. 421 et 422. disputatur, an arbor usque ad radices abscissa quae repullulaverit, eadem dici possit. Eandem quaestionem tractavit Theophrastus hist. 4, 13, 5. et 4. cuius loci verba postrema tam sunt vitiata, ut sensus manifesto agnosci non possit. At vero disputatio Alberti tam clara est et dilucida, ut locus eius cum Theophrasteo comparari mereatur. En tibi verba: *Dubitatur tamen, an planta sit manens eadem secundum formam, quae tota abscissa formetur in similem ex eadem radice. Videbatur enim quibusdam antiquorum una formaliter esse eadem alii (?), quod, sicut cor est in animalibus, ita est in plantis (radix?), praeter hoc quod in radice sunt duae virtutes, quarum una tantum est in corde animalium. In radice enim est virtus nutritiva formatorum et virtus formativa et reformativa abscissorum. Sed nutritiva sola secundum Peripateticos est in animalium cordibus: et si qua abscinduntur de membris animalium, ex virtute cordis non reformantur nisi in paucis valde. Cum igitur, ut inquiunt, una sit virtus formans utraque, dicunt forma esse eandem arborem et abscissam et reformatam. Dant autem huius exemplum in fonte, in quo dicunt eandem aquam esse, quae fluit ex eodem fonte, licet successive fluat a fonte. Et huius dicti auctores fuerunt Pythagorici. Addunt autem in confirmationem sententiae huius, quod, cum rami abscissi restituuntur successive, non dicitur variari secundum formam substantialem individui arbor vel alia planta: et eadem ratio videtur esse, si simul amittat omnes organicas, aut si successive: et ex hoc volunt concludere, quod reformata illa, quae ex eadem radice recrescit, formaliter sit eadem. At hoc inconveniens esse videtur, quo-*

tionem in subiecto in toto mutato impossibile est manere formam, quae subiectum idem informat. Non enim forma habet esse naturale nisi in subiecto proprio: quo decidente videtur et ipsa destrui per accidens. — Videtur ergo sententia Pythagoricorum esse falsa: quoniam virtus, quae est in radice, non est quae formaliter quiescit in subiecto stipitis et ramorum, et dat eis esse plantae et rationem, sed potius est fons et origo formae illius: et ideo arbor in toto et radicitus abscissa cum ea, quae recrescit, originaliter est eadem, et non subiecto et forma, neque forma et non subiecto (in subiecto?) est eadem secundum formam numero, sed forte specie. Sed neque forma et essentia est eadem, quae fluit ab eodem fonte per vices temporum successive, sed diversa. Sed tamen aliud est de aqua, cuius fluxus est continuus: haec enim continuata est una; quam unitatem non habet arbor abscissa cum ea quae recrescit, quando successive proiicit ramos radicum vel stipitis, et successive renuit, manet una forma substantialiter, quae proiicit arefactam, et informat et producit ex se recentia, licet illa forma secundum esse partium diversificatur. Et ideo in talibus manet identitas formae cum mutatione subiectarum partium. Nec est verum, quod dicunt esse idem de partibus divisim amissis et coniunctim amissis: quia in divisim amissis semper remansit una natura se expurgans, et expurgata restaurans, cum semper haberet, in quo maneret. Sed hoc non potest esse in partibus coniunctim amissis: et iste est modus, per quem ad plantam eandem redit inventum eius.

Tertius locus argumentum multo gravius tractat, germinationem seminum: cuius rationem triplicem explicare voluit Theophrastus h. pl. 8, 2, 1. et 2. sed tertium de germinatione seminum ex arboribus quibusdam,

veluti nuce, amygdala et castanea, prognatorum temporum antiquitas invidiosa aut librariorum scriptorum socordia mutilavit, ita ut coniectura adhibita et comparatione Geoponicorum scriptorum divinare sententiam Theophrasti oporteat. Verum in Alberti versione libri Aristotelici triplex haec germinandi ratio tam lucide explicatur, ut dignus sit locus, qui cum Theophrasteis comparetur. Extat p. 408. his verbis: *Invenitur autem triplex diversitas in pullulatione plantae ex ipso semine: quoniam quaedam faciunt germen suum in bono summo farinae suae, sicut circa folia glans, nux et his similia. Quaedam autem in imo suae farinae, sicut triticum et hordeum et siligo et quaedam alia grana his similia. Quaedam autem in circuitu suae farinae producunt germen suum, sicut allium et oliva et cetera huiusmodi. Est autem sciendum, quod, sicut in animalibus sanguis menstruus attractus in cibum praeparatur creaturae formandae, sic in cibum in seminibus plantarum, cum quo est viscosa humiditas spirans per calorem naturalem et solis: in quo spiritu virtus est formativa plantae.* Eadem aliis verbis traduntur p. 389. *Earum autem, quae in seminibus foecunditatem habent meliorem, quaedam faciunt germen suum in summo farinae suae, sicut cicer, faba, et glandes, et nux, et avellanae, et muscatae, sicut dicitur, sunt eiusdem naturae. Quaedam autem germen producunt ex infimo farinae suae, sicut grana tritici et hordei et avenae, sicut oliva et allium: allium tamen est de his, quae in radice sua meliorem habent germinis sui virtutem, sicut et lilium et quaedam alia huiusmodi. In quacunque autem parte incipit germen, in eadem parte constat quod sita est vis formativa, et ibi incipit opus suum, et residuum substantiae seminis trahit ad nutri-*

nentum calidum partium plantae. Non autem diu germinat sursum planta, ubi statim acumine seminis scindit, et inferius in terram porrigit formando radices cibi plantae similes ex matrice terrae sugentes humorem, qui suppleat defectum, qui accidit ex parva quantitate seminis. Omnes autem pullulationes seminum, quae sunt acuta, pyramidalem figuram habentia, emittunt ex parte acuta; eo quod illuc pro certo maior tendit impetus caloris naturalis, et basim dividit in capillares radices intendentes quantitatem nutrimenti attracti in theca maioris capacitatis reponere, ut statim arescat, si superveniat terrae ariditas: et quia omne semen hoc modo aperitur superius et emittit farinae suae substantiam in primam sui generis pullulationem, et divaricat basim suam, et radices suas capillares, per quas thecam suam implet nutrimento humido secundum actum; ideo omne semen in esse suo singulari, quando fructificat, moritur, et nisi moriatur, nunquam fructificabit. Vides utrumque locum non satis emendatum atque integrum legi, sed alterum ex altero vicissim corrigi et suppleri debere. Farinam dicit, quam recentiores physiologi albumen, Gallici perispermium, in leguminibus et nucibus cotyledones appellare maluerunt.

Haec exempla sufficient, ut existimo, iudicio meo tuendo et confirmando, quod diversum fortasse mirabuntur lectores ab illo, quod propositum legitur in editione utraque Historiae rei herbariae *Sprengelii:* sed statim desinent mirari, ubi moniti animadverterint, virum doctissimum opus Alberti de Vegetabilibus, quod versionem librorum duorum Aristotelicorum cum Alberti commentariis continet, aut plane ignorasse, aut cum graeca versione Aristotelis, merito suo contemta

ab eo, comparare omisisse. Fundum is habuit iudicii iniquissimi farraginem barbaram et ineptissimam de virtutibus herbarum, animalium et lapidum, quae vulgó nomine Alberti inscripta legitur, sed in operum editione Lugdunensi a Petro Jammy curata non extat Tomo V., quod affirmat *Sprengelius*.

Hucusque de instrumento critico dixi, quae lectoris interesse ut sciret, existimabam: quam bene fuerim eo usus, aliorum esto iudicium: equidem omnes ingenii vires per multos annos opera continuata intendi, ut de Theophrasti operibus bene mereri voluisse merito meo dicerer: pleniorem effectum aliquando accuratior herbariae et naturalium rerum scientia cum graeci sermonis peritia coniuncta praestabit. Scribebam Vratislaviae VIII. a. d. Cal. April. MDCCCXVIII.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ α.

Κεφαλ. α.

Τῶν φυτῶν τὰς διαφορὰς καὶ τὴν ἄλλην φύσιν [ἐκ τῆς πρὸς τὰ ζῶα ἀναλογίας] ληπτέον κατά τά τε μέρη καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς γενέσεις καὶ τοὺς βίους. Ἤθη γὰρ καὶ πράξεις οὐκ ἔχουσιν ὥσπερ τὰ ζῶα. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς βίους εὐθεωρητότεραι καὶ ῥᾴους· αἱ δὲ κατὰ τὰ μέρη πλείους ἔχουσι ποικιλίας. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον οὐχ ἱκανῶς ἀφώρισται, τὸ ποῖα δεῖ μέρη καὶ μὴ μέρη καλεῖν·
ἀλλ' ἔχει τινὰ ἀπορίαν. Τὸ μὲν οὖν μέρος, ἅτε 2
ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ὄν, ἀεὶ δοκεῖ διαμένειν, ἢ ἁπλῶς ἢ ὅταν γένηται, καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις τὰ ὕστερον γενησόμενα· πλὴν εἴ τι διὰ νόσον ἢ γῆρας ἢ πήρωσιν ἀποβάλλεται. Τῶν δ' ἐν τοῖς φυτοῖς ἔνια τοιαῦτ' ἐστὶν, ὥστ' ἐπέτειον ἔχειν τὴν οὐσίαν, οἷον ἄνθος, βρύον, φύλλον, καρπός, ἁπλῶς ὅσα πρὸ τῶν καρπῶν ἢ ἅμα γίνεται τοῖς καρποῖς. Ἔτι δὲ αὐτὸς ὁ βλαστός· ἀεὶ γὰρ ἐπίφυσιν λαμβάνει τὰ δένδρα κατ' ἐνιαυτὸν ὁμοίως ἔν τε τοῖς ἄνω καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰς ῥίζας·

ὥστε, εἰ μέν τις ταῦτα θήσοι μέρη, τό τε πλῆθος
ἀόριστον ἔσται, καὶ οὐδέποτε οὐδὲν τὸ αὐτὸ τῶν
μορίων· εἰ δ' αὖ μὴ μέρη; συμβήσεται δι' ὧν
τέλεια γίνεται καὶ φαίνεται, ταῦτα μὴ εἶναι
μέρη. Βλαστάνοντα γὰρ καὶ θάλλοντα καὶ
καρπὸν ἔχοντα πάντα καλλίω καὶ τελειότερα
καὶ δοκεῖ καὶ ἔστιν. Αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχε-
5 δὸν εἰσιν αὗται. Τάχα δὲ οὐχ ὁμοίως ἅπαντα
ζητητέον οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις, οὔθ' ὅσα πρὸς τὴν
γένεσιν, αὐτά τε τὰ γεννώμενα [μὴ] μέρη θε-
τέον, οἷον τοὺς καρπούς· οὐδὲ γὰρ τὰ ἔμβρυα
τῶν ζώων. Εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ ὄψει τό γε κάλλιστον,
οὐδὲν σημεῖον· ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων εὐσθενεῖ τὰ
κύοντα. Πολλὰ δὲ καὶ τὰ μέρη κατ' ἐνιαυτὸν
ἀποβάλλει, καθάπερ οἵ τε ἔλαφοι τὰ κέρατα,
καὶ τὰ [ὄρνεα τὰ] φωλεύοντα τὰ πτερὰ, καὶ
[τὰς] τρίχας [τὰ] τετράποδα. Ὥστ' οὐδὲν ἄτο-
πον· ἄλλως τε καὶ ὅμοιον τῷ φυλλοῤῥοεῖν τὸ
πάθος. Ὡσαύτως δ' οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν γένεσιν·
ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μὲν συνεκτίκτεται,
τὰ δὲ ἀποκαθαίρεται, καθάπερ ἀλλότρια τῆς
φύσεως. Ἔοικε δὲ παραπλησίως καὶ τὰ περὶ τὴν
βλάστησιν ἔχειν. Ἡ γάρ τοι γένεσις γενέσεως
4 χάριν ἐστὶ τῆς τελείας. Ὅλως δὲ, καθάπερ εἴ-
πομεν, οὐδὲ πάντα ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων
ληπτέον. Διὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἀόριστος· πανταχῇ
γὰρ βλαστικὸν, ἅτε καὶ πανταχῇ ζῶν. Ὥστε
ταῦτα μὲν οὕτως ὑποληπτέον, οὐ μόνον εἰς τα-
νῦν ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων χάριν· ὅσα γὰρ
μὴ οἷόν τε ἀφομοιοῦν, περίεργον τὸ γλίχεσθαι
πάντως, ἵνα μη καὶ τὴν οἰκείαν ἀποβάλλωμεν

θεωρίαν. Ἡ δὲ ἱστορία τῶν φυτῶν ἐστὶν, ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν, ἢ κατὰ τὰ ἔξω μόρια καὶ τὴν
ὅλην μορφὴν, ἢ κατὰ τὰ ἐντὸς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν
ζώων τὰ ἐκ τῶν ἀνατομῶν. Ληπτέον δὲ ἐν αὐ- 5
τοῖς ποῖά τε πᾶσιν ὑπάρχει ταὐτὰ, καὶ ποῖα ἴδια
καθ' ἕκαστον γένος· ἔτι δὲ τῶν αὐτῶν ποῖα
ὅμοια. Λέγω δὲ ἴδιον φύλλον, ῥίζαν, φλοιόν.
Οὐ δεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο λανθάνειν, εἴ τι κατ'
ἀναλογίαν θεωρητέον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων, τὴν
ἀναφορὰν ποιουμένους δηλονότι πρὸς τὰ ἐμφερέστατα
καὶ τελειότατα· καὶ ἁπλῶς δὲ ὅσα
τῶν ἐν [τοῖς] φυτοῖς ἀφομοιωτέον τοῖς ἐν τοῖς
ζώοις, ὡς ἄν τις . . . Ταῦτα μὲν οὖν διηρήσθω 6
τὸν τρόπον τοῦτον. Αἱ δὲ τῶν μερῶν δια-
φοραὶ σχεδὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν, εἰσὶν ἐν τρισὶν,
ἢ τῷ τὰ μὲν ἔχειν, τὰ δὲ μὴ, καθάπερ φύλλα
καὶ καρπόν· ἢ τῷ μὴ ὅμοια μηδὲ ἴσα· ἢ τρί-
τον τῷ μὴ ὁμοίως. Τούτων δὲ ἡ μὲν ἀνομοιό-
της ὁρίζεται σχήματι, χρώματι, πυκνότητι,
μανότητι, τραχύτητι, λειότητι, καὶ τοῖς ἄλλοις
πάθεσιν· ἔτι δὲ ὅσαι διαφοραὶ τῶν χυλῶν. Ἡ
δὲ ἀνισότης ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει κατὰ πλῆθος
ἢ μέγεθος· ὡς δ' εἰπεῖν τύπῳ, κἀκεῖνα πάντα
καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν· τὸ γὰρ μᾶλλον καὶ
ἧττον ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις. Τὸ δὲ μὴ ὁμοίως 7
τῇ θέσει διαφέρει· λέγω δὲ οἷον τὸ τοὺς καρ-
ποὺς τὰ μὲν ἐπάνω, τὰ δ' ὑποκάτω τῶν φύλλων
ἔχειν· καὶ αὐτῶν τῶν δένδρων τὰ μὲν ἐξ ἄκρου,
τὰ δὲ ἐκ τῶν πλαγίων, ἔνια δὲ καὶ ἐκ τοῦ στε-
λέχους, οἷον ἡ Αἰγυπτία συκάμινος. Καὶ ὅσα
δὴ καὶ ὑπὸ γῆς φέρει καρπὸν, οἷον ἥ τε ἀρά-

χιδνα, καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον οὔϊγγον.
Καὶ εἰ τὰ μὲν ἔχει μίσχον, τὰ δὲ μή. Καὶ ἐπὶ
τῶν ἀνθέων ὁμοίως· τὰ μὲν γὰρ περὶ αὐτὸν τὸν
καρπὸν, τὰ δὲ ἄλλως. Ὅλως δὲ τὸ τῆς θέσεως
ἐν τούτοις, καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ ἐν τοῖς βλα-
8 στοῖς ληπτέον. Διαφέρει δὲ ἔνια καὶ τῇ τάξει,
[οἷον] οἱ κλῶνες, οἱ μὲν τῆς δρυὸς ὡς ἔτυχε,
τῆς δὲ ἐλάτης κατ᾽ ἀλλήλους ἑκατέρωθεν. Τῶν
δὲ καὶ οἱ ὄζοι δι᾽ ἴσου τε καὶ κατ᾽ ἀριθμὸν
ἴσοι, καθάπερ τῶν τριόζων. Ὥστε τὰς μὲν δια-
φορὰς ἐκ τούτων ληπτέον, ἐξ ὧν καὶ ἡ ὅλη
9 μορφὴ συνδηλοῦται καθ᾽ ἕκαστον. Αὐτὰ δὲ δὴ
Vulgo C. 2. τὰ μέρη διαριθμησαμένους πειρατέον περὶ ἑκά-
στου λέγειν. Ἔστι δὲ πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα
καὶ κοινὰ τῶν πλείστων τάδε, ῥίζα, καυλὸς,
ἀκρέμων, κλάδος· εἰς ἃ διέλοιτ᾽ ἄν τις ὥσπερ
εἰς μέλη, καθάπερ ἐπὶ τῶν ζώων. Ἕκαστόν τε
γὰρ ἀνόμοιον, καὶ ἐξ ἁπάντων τούτων (τε) τὰ
ὅλα. Ἔστι δὲ ῥίζα μὲν, δι᾽ οὗ ἡ τροφὴ ἐπάγεται·
καυλὸς δὲ, εἰς ὃ φέρεται. Καυλὸν δὲ λέγω τὸ
ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ὑφ᾽ ἕν· τοῦτο γὰρ κοινότατον
ὁμοίως [τοῖς] ἐπετείοις καὶ χρονίοις· ὃ ἐπὶ τῶν
δένδρων καλεῖται στέλεχος. Ἀκρέμονας δὲ τοὺς
ἀπὸ τούτου σχιζομένους, οὓς ἔνιοι καλοῦσιν
ὄζους. Κλάδον δὲ τὸ βλάστημα τὸ ἐκ τούτων
ὑφ᾽ ἕν, οἷον μάλιστα τὸ ἐπέτειον. Καὶ ταῦτα
10 μὲν οἰκειότερα τῶν δένδρων. Ὁ δὲ καυλὸς, ὥς-
περ εἴρηται, κοινότερος· ἔχει δὲ οὐ πάντα οὐδὲ
τοῦτον, οἷον ἔνια τῶν ποωδῶν· τὰ δ᾽ ἔχει μὲν,
οὐκ ἀεὶ δὲ, ἀλλ᾽ ἐπέτειον, καὶ ὅσα χρονιώτερα
ταῖς ῥίζαις. Ὅλως δὲ πολύχουν τὸ φυτὸν καὶ

ποικίλον, καὶ χαλεπὸν εἰπεῖν καθόλου. Σημεῖον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι κοινὸν λαβεῖν, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ζώοις στόμα καὶ κοιλία. Τὰ 11
δὲ ἀναλογίᾳ ταὐτὰ, τὰ δ' ἄλλον τρόπον. Οὔτε γὰρ ῥίζαν πάντ' ἔχει, οὔτε καυλὸν, οὔτε ἀκρέμονα, οὔτε κλάδον, οὔτε φύλλον, οὔτε ἄνθος, οὔτε καρπὸν, οὔτ' αὖ φλοιὸν ἢ μήτραν ἢ ἶνας ἢ φλέβας, οἷον μύκης, ὕδνον· ἐν τούτοις δὲ ἡ οὐσία καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἀλλὰ μάλιστα ταῦτα ὑπάρχει, καθάπερ εἴρηται, τοῖς δένδροις, κἀκείνων οἰκειότερος ὁ μερισμός· πρὸς ἃ καὶ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι δίκαιον. Σχε- 12
δὸν δὲ καὶ τὰς ἄλλας μορφὰς ἑκάστων ταῦτα διασημαίνει· διαφέρουσι γὰρ πλήθει τῷ τούτων καὶ ὀλιγότητι καὶ πυκνότητι καὶ μανότητι καὶ τῷ ὑφ' ἓν ἢ εἰς πλείω σχίζεσθαι, τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ὁμοίοις. Ἔστι δὲ ἕκαστον τῶν εἰρημένων οὐχ ὁμοιομερές· λέγω δὲ οὐχ ὁμοιομερὲς, ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν ὁτιοῦν μέρος σύγκειται, τῆς ῥίζης καὶ τοῦ στελέχους, ἀλλ' οὐ λέγεται στέλεχος τὸ ληφθὲν, ἀλλὰ μόριον, ὡς ἐν τοῖς τῶν ζώων μέλεσίν ἐστιν· ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν γὰρ ὁτιοῦν τῆς κνήμης ἢ τοῦ ἀγκῶνος, οὐχ ὁμώνυμον δὲ, καθάπερ σὰρξ καὶ ὀστοῦν, ἀλλ' ἀνώνυμον· οὐδὲ δὴ τῶν ἄλλων οὐδενὸς, ὅσα μονοειδῆ τῶν ὀργανικῶν· ἁπάντων γὰρ τῶν τοιούτων ἀνώνυμα τὰ μέρη. Τῶν δὲ πολυειδῶν ὠνομασμένα, καθάπερ ποδὸς, χειρὸς, κεφαλῆς, οἷον δάκτυλος, ῥὶς, ὀφθαλμός. Καὶ τὰ μὲν μέγιστα μέρη σχεδὸν ταῦτά ἐστιν.

1 Κεφ. β. (ἄλλοις Κεφ. γ.) Ἄλλα δὲ, ἐξ ὧν
ταῦτα, φλοιὸς, μήτρα, ξύλα, ὅσα δὴ ἔχει μή-
τραν. Πάντα δὲ ὁμοιομερῆ· καὶ τὰ τούτων δὲ
ἔτι πρότερα καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, ὑγρὸν, ἶς, φλὲψ,
σάρξ· ἀρχαὶ γὰρ αὗται· πλὴν εἴ τις λέγοι τὰς
τῶν στοιχείων δυνάμεις· αὗται δὲ κοιναὶ πάν-
των. Ἡ μὲν οὖν οὐσία καὶ ἡ ὅλη φύσις ἐν τού-
τοις. Ἄλλα δὲ ἐστὶν ὥσπερ ἐπέτεια μέρη, τὰ πρὸς
τὴν καρποτοκίαν, οἷον φύλλον, ἄνθος, μίσχος.
τοῦτο δ' ἐστὶν, ᾧ συνήρτηται πρὸς το φυτὸν τὸ
φύλλον καὶ ὁ καρπός· ἔτι δὲ ἕλιξ, βρύον, οἷς
ὑπάρχει· καὶ ἐπὶ πᾶσι σπέρμα τὸ τοῦ καρποῦ.
Καρπὸς δ' ἐστὶ τὸ συγκείμενον σπέρμα μετὰ τοῦ
2 περικαρπίου. Παρὰ δὲ ταῦτα ἐνίων ἴδι' ἄττα,
καθάπερ ἡ κηκὶς δρυὸς, καὶ ἡ ἕλιξ ἀμπέλου.
Καὶ ἐν τοῖς μὲν δένδρεσίν ἐστιν οὕτω διαλαβεῖν.
Τοῖς δ' ἐπετείοις δῆλον ὡς ἅπαντα ἐπέτεια· μέχρι
γὰρ τῶν καρπῶν ἡ φύσις. Ὅσα δὲ ἐπετειόκαυλα
καὶ ὅσα διετίζει, καθάπερ σέλινον καὶ ἄλλ' ἄτ-
τα, καὶ ὅσα δὴ πλείω χρόνον ἔχει, τούτοις ἅπα-
σι καὶ ὁ καυλὸς ἀκολουθήσει κατὰ λόγον· ὅταν
γὰρ σπερμοφορεῖν μέλλωσι, τότε ἐκκαυλοῦσι,
ὡς ἕνεκα τοῦ σπέρματος ὄντων τῶν καυλῶν.
Ταῦτα μὲν ταύτῃ διηρήσθω. Τῶν δὲ ἄρτι εἰρη-
μένων μερῶν πειρατέον ἕκαστον εἰπεῖν, τί ἐστιν,
3 ὡς ἐν τύπῳ λέγοντας. Τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν φανε-
ρόν· ὃ δὴ καλοῦσί τινες ἁπλῶς ἐν ἅπασιν ὀπὸν,
ὥσπερ καὶ Μενέστωρ· οἱ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν
ἀνωνύμως, ἐν δέ τισιν ὀπὸν, καὶ ἐν ἄλλοις δά-
κρυον. Ἶνες δὲ καὶ φλέβες καθ' αὑτὰ μὲν ἀνώ-
νυμα, τῇ δὲ ὁμοιότητι μεταλαμβάνουσι τῶν ἐν

τοῖς ζώοις μορίων. Ἔχει δὲ ἴσως καὶ ἄλλας δια-
φορὰς καὶ ταῦτα καὶ ὅλως τὸ τῶν φυτῶν γένος·
πολύχουν γὰρ, ὥσπερ εἰρήκαμεν· ἀλλ' ἐπεὶ διὰ
τῶν γνωρίμων μεταδιώκειν δεῖ τὰ ἀγνώριστα,
γνωριμώτερα δὲ τὰ μείζω καὶ ἐμφανῆ τῇ αἰ-
σθήσει, δῆλον ὅτι, καθάπερ ὑφηγήσεται, περὶ
τούτων λεκτέον. Ἐπαναφορὰν γὰρ ἕξομεν τῶν 4
ἄλλων πρὸς ταῦτα μέχρι πόσου καὶ πῶς ἕκαστα
μετέχει τῆς ὁμοιότητος. Εἰλημμένων δὲ τῶν
μερῶν, μετὰ ταῦτα ληπτέον τὰς τούτων δια-
φοράς· οὕτω γὰρ ἅμα καὶ ἡ οὐσία φανερὰ καὶ
ἡ ὅλη τῶν γενῶν πρὸς ἄλληλα διάστασις. Ἡ μὲν
οὖν τῶν μεγίστων σχεδὸν εἴρηται· λέγω δὲ οἷον
ῥίζης, καυλοῦ καὶ τῶν ἄλλων. Αἱ γὰρ δυνά-
μεις καὶ ὧν χάριν ἕκαστον, ὕστερον ῥηθήσονται.
Ἐξ ὧν γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα σύγκειται, πει-
ρατέον εἰπεῖν, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν πρώτων.
Πρῶτα δέ ἐστι τὸ ὑγρὸν καὶ θερμόν· ἅπαν γὰρ
φυτὸν ἔχει τινὰ ὑγρότητα καὶ θερμότητα σύμ-
φυτον, ὥσπερ καὶ ζῶον· ὧν ὑπολειπόντων γίνε-
ται γῆρας καὶ φθίσις· τελέως δὲ ὑπολιπόντων,
θάνατος καὶ αὔανσις. Ἐν μὲν οὖν τοῖς πλεί- 5
στοις ἀνώνυμος ἡ ὑγρότης· ἐν ἐνίοις δὲ ὠνομα-
σμένη, καθάπερ εἴρηται. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ
ἐπὶ τῶν ζώων ὑπάρχει· μόνη γὰρ ἡ τῶν ἐναίμων
ὑγρότης ὠνόμασται. Διὸ καὶ διῄρηται πρὸς τοῦ-
το στερήσει· τὰ μὲν γὰρ ἄναιμα, τὰ δ' ἔναιμα
λέγεται. Ἔστι μὲν οὖν τοῦτό τε μέρος καὶ τὸ
τούτῳ συνηρτημένον θερμόν. Ἄλλα δὲ εἴδη ἕτε- V.
ρα τῶν ἐντὸς, ἃ καθ' ἑαυτὰ μέν ἐστιν ἀνώνυ- C. 4.
μα, διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα ἀπεικάζεται τοῖς τῶν

ζώων μορίοις· ἔχουσι γὰρ ὥσπερ ἶνας· ὅ ἐστι συνεχὲς καὶ σχιστὸν καὶ ἐπίμηκες, ἀπαράβλαστον
6 δὲ καὶ ἄβλαστον. Ἔχουσι δὲ καὶ φλέβας· αὗται δὲ τὰ μὲν ἄλλα εἰσὶν ὅμοιαι τῇ ἰνὶ, μείζους δὲ καὶ παχύτεραι, καὶ παραβλάστας ἔχουσαι καὶ ὑγρότητας. Ἔτι ξύλον καὶ σάρξ· τὰ μὲν γὰρ ἔχει σάρκα, τὰ δὲ ξύλον. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ξύλον σχιστὸν, ἡ δὲ σὰρξ πάντῃ διαιρεῖται, ὥσπερ γῆ καὶ ὅσα γῆς· μεταξὺ δὲ γίνεται ἰνὸς καὶ φλεβός. Φανερὰ δὲ ἡ φύσις αὐτῆς ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν τοῖς τῶν περικαρπίων δέρμασι. Φλοιὸς δὲ καὶ μήτρα κυρίως μὲν λέγεται, δεῖ δὲ αὐτὰ καὶ τῷ λόγῳ διορίσαι. Φλοιὸς μὲν οὖν ἐστι τὸ ἔσχατον καὶ χωριστὸν τοῦ ὑποκειμένου σώματος· μήτρα δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου, τρίτον ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ, οἷον ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελός. Καλοῦσι δέ τινες τοῦτο καρδίαν· οἱ δὲ μυελόν. Τὰ μὲν
7 οὖν μόρια σχεδόν ἐστι τοσαῦτα. Σύγκειται δὲ τὰ ὕστερα ἐκ τῶν προτέρων, ξύλον μὲν ἐξ ἰνὸς καὶ ὑγροῦ, καὶ ἔνια σαρκός· ξυλοῦται γὰρ σκληρυνόμενα, οἷον ἐν τοῖς φοίνιξι καὶ νάρθηξι καὶ εἴ τι ἄλλο ἐκξυλοῦται, ὥσπερ αἱ τῶν ῥαφανίδων ῥίζαι. Μήτρα δὲ ἐξ ὑγροῦ καὶ σαρκός. Φλοιὸς δὲ ὁ μέν τις ἐκ πάντων τῶν τριῶν, οἷον ὁ τῆς δρυὸς καὶ αἰγείρου καὶ ἀπίου· ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου ἐξ ὑγροῦ καὶ ἰνός· ὁ δὲ τοῦ φελλοῦ ἐκ σαρκὸς καὶ ὑγροῦ. Πάλιν δὲ ἐκ τούτων σύνθετα τὰ μέγιστα καὶ τὰ πρῶτα ῥηθέντα, καθαπερανεὶ μέλη· πλὴν οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν πάντα, οὐδὲ ὡσαύτως, ἀλλὰ διαφόρως. Εἰλημμένων δὲ πάντων τῶν μορίων, ὡς εἰπεῖν, τὰς τούτων

διαφορὰς πειρατέον ἀποδιδόναι, καὶ τὰς ὅλων τῶν δένδρων καὶ φυτῶν οὐσίας.

1 Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. ε. καὶ ς.) Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει σαφέστερον εἶναι τὴν μάθησιν διαιρουμένων κατὰ εἴδη, καλῶς ἔχει τοῦτο ποιεῖν, ἐφ᾽ ὧν ἐνδέχεται. Πρῶτα δ᾽ ἐστὶ καὶ μέγιστα καὶ σχεδὸν ὑφ᾽ ὧν πάντ᾽ ἢ τα πλεῖστα περιέχεται, τάδε, δένδρον, θάμνος, φρύγανον, πόα. Δένδρον μὲν οὖν ἐστι τὸ ἀπὸ ῥίζης μονοστέλεχες, ὀζωτὸν, πολύκλαδον, οὐκ εὐαπόλυτον, οἷον ἐλαία, συκῆ, ἄμπελος. Θάμνος δὲ τὸ ἀπὸ ῥίζης καὶ πολυστέλεχες καὶ πολύκλαδον, οἷον βάτος, παλίουρος. Φρύγανον δὲ ..... Πόα δὲ τὸ ἀπὸ ῥίζης φυλλοφόρον προϊὸν ἀστέλεχες, οὗ ὁ καυλὸς σπερμοφόρον, οἷον ὁ σῖτος καὶ τὰ λάχανα.

2 Δεῖ δὲ τοὺς ὅρους οὕτως ἀποδέχεσθαι καὶ λαμβάνειν ὡς τύπῳ καὶ ἐπὶ τὸ πᾶν λεγομένους· ἔνια γαρ ἴσως ἐπαλλάττειν δόξειε· τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀγωγὴν ἀλλοιότερα γίνεσθαι καὶ ἐκβαίνειν τῆς φύσεως, οἷον μαλάχη [τε] εἰς ὕψος ἀναγομένη καὶ ὑποδενδρουμένη· συμβαίνει γὰρ τοῦτο, καὶ οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ, ἀλλ᾽ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ μησὶν, ὥστε μῆκος καὶ πάχος δορατιαῖον γίνεσθαι. Διὸ καὶ βακτηρίαις αὐταῖς χρῶνται. Πλείονος δὲ χρόνου γινομένου, κατὰ λόγον ἡ ἐπίδοσις. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεύτλων· καὶ γὰρ ταῦτα λαμβάνει μέγεθος· ἔτι δὲ μᾶλλον ἄγνος καὶ ὁ παλίουρος καὶ ὁ κιττός· ὥσθ᾽ ὁμολογουμένως ταῦτα γίνεται δένδρα· καίτοι θαμνώδη ἐστίν.

3 Ὁ δὲ μύῤῥινος μὴ ἀνακαθαιρόμενος ἐκθαμνοῦται καὶ ἡ Ἡρακλεωτικὴ

καρύα. Δοκεῖ δὲ αὕτη γε καὶ τὸν καρπὸν βελ-
τίω καὶ πλείω φέρειν, ἐὰν ῥάβδους τις ἐᾷ πλεί-
ους, ὡς τῆς φύσεως θαμνώδους οὔσης. Οὐ μο-
νοστέλεχες δ' ἂν δόξειεν οὐδὲ ἡ μηλέα οὐδὲ ἡ
ῥόα, οὐδ' ἡ ἄπιος εἶναι, οὐδ' ὅλως ὅσα παρα-
βλαστικὰ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, ἀλλὰ τῇ ἀγωγῇ τοι-
αῦτα, παραιρουμένων τῶν ἄλλων. Ἔνια δὲ καὶ
ἐῶσι πολυστελέχη διὰ λεπτότητα, καθάπερ ῥόαν,
μηλέαν· ἐῶσι δὲ καὶ τὰς ἐλαίας κοπάδας καὶ τὰς
4 συκᾶς. Τάχα δ' ἄν τις φαίη καὶ ὅλως μεγέθει
καὶ μικρότητι δεῖν διαιρεῖν ἔνια, τὰ δὲ ἰσχύϊ
καὶ ἀσθενείᾳ καὶ πολυχρονιότητι καὶ ὀλιγοχρο-
νιότητι. Τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν καὶ λαχανω-
δῶν ἔνια μονοστελέχη καὶ οἷον δένδρου φύσιν
ἔχοντα γίνεται, καθάπερ ῥάφανος, πήγανον·
ὅθεν καὶ καλοῦσί τινες τὰ τοιαῦτα δενδρολά-
χανα. Τά τε λαχανώδη πάντα ἢ τὰ πλεῖστα,
ὅταν ἐγκαταμείνῃ, λαμβάνει τινὰς ὥσπερ ἀκρέ-
μονας, καὶ γίνεται τὸ ὅλον ἐν σχήματι δενδρώ-
5 δη, πλὴν ὀλιγοχρονιώτερα. Διὰ δὴ ταῦτα, ὥς-
V. C. 6. περ ἐλέγομεν, οὐκ ἀκριβολογητέον τῷ ὅρῳ, ἀλ-
λὰ τῷ τύπῳ ληπτέον τοὺς ἀφορισμούς· ἐπεὶ καὶ
τὰς διαιρέσεις ὁμοίως, οἷον ἡμέρων, ἀγρίων,
καρποφόρων, ἀκάρπων, ἀνθοφόρων, ἀνανθῶν,
ἀειφύλλων, φυλλοβόλων. Τὰ μὲν γὰρ ἄγρια
καὶ ἥμερα παρὰ τὴν ἀγωγὴν εἶναι δοκεῖ· πᾶν
γὰρ ἄγριον καὶ ἥμερόν φησιν Ἵππων γίνεσθαι,
τυγχάνον ἢ μὴ τυγχάνον θεραπείας. Ἄκαρπα
δὲ καὶ κάρπιμα καὶ ἀνθοφόρα καὶ ἀνανθῆ
παρὰ τοὺς τόπους καὶ τὸν ἀέρα τὸν περιέχοντα.
Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φυλλοβόλα καὶ ἀεί-

φύλλα· περὶ γὰρ Ἐλεφαντίνην οὐδὲ τὰς ἀμπέλους οὐδὲ τὰς συκᾶς φασι φυλλοβολεῖν. Ἀλλ' 6
ὅμως τοῖς αὐτοῖς διαιρετέον· ἔχει γάρ τι τῆς φύσεως κοινὸν ὁμοίως ἐν δένδροις καὶ θάμνοις καὶ τοῖς φρυγανικοῖς καὶ ποώδεσιν· ὑπὲρ ὧν καὶ τὰς αἰτίας, ὅταν τις λέγῃ, περὶ πάντων κοινῇ δῆλον ὅτι λεκτέον, οὐχ ὁρίζοντα καθ' ἕκαστον. Εὔλογον γὰρ καὶ ταύτας κοινὰς εἶναι πάντων. Ἅμα δὲ καὶ φαίνεταί τινα ἔχειν φυσικὴν διαφορὰν εὐθὺς ἐπὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων, εἴπερ ἔνια μὴ δύναται ζῆν ἄνευ θεραπείας, ὥσπερ τὰ γεωργούμενα· ἔνια δὲ μηδ' ὅλως δέχεται θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ χείρω γίνεται, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, κήλαστρον, καὶ ἁπλῶς ὅσα ψυχροὺς τόπους φιλεῖ καὶ χιονώδεις. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν, οἷον κάππαρις καὶ θέρμος. Ἥμερον δὲ καὶ ἄγριον δίκαιον καλεῖν ἀναφέροντα πρός τε ταύτας καὶ ὅλως πρὸς τὸ ἡμερώτατον. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἥμερον.

Κεφ. δ. (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Φανεραὶ δὲ καὶ 1
κατ' αὐτὰς τὰς μορφὰς αἱ διαφοραὶ τῶν ὅλων τε καὶ [τῶν] μορίων, οἷον λέγω μέγεθος καὶ σμικρότης, σκληρότης, μαλακότης, λειότης, τραχύτης φλοιοῦ, φύλλων τῶν τε ἄλλων, ἁπλῶς εὐμορφία καὶ δυσμορφία τις, ἔτι δὲ καὶ καλλικαρπία καὶ κακοκαρπία. Πλείω μὲν γὰρ δοκεῖ τὰ ἄγρια φέρειν, ὥσπερ ἀχρὰς, κότινος· καλλίω δὲ τὰ ἥμερα· καὶ τοὺς χυλοὺς δὲ αὐτοὺς γλυκυτέρους καὶ ἡδίους, καὶ τὸ ὅλον, ὡς εἰπεῖν, εὐκράτους μᾶλλον. Αὗταί τε δὴ φυσικαί τινες, ὥσπερ 2

εἴρηται, διαφοραί· καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον τῶν ἀκάρπων καὶ καρποφόρων, καὶ φυλλοβόλων καὶ ἀειφύλλων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. (Πάντων δὲ ληπτέον ἀεὶ καὶ πάσας τοῖς τόποις· οὐ γὰρ οὐδ' οἷόν τε ἴσως ἄλλως.) Αἱ δὲ τοιαῦται δόξαιεν ἂν γενικόν τινα ποιεῖν χωρισμὸν, οἷον ἐνύδρων καὶ χερσαίων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. Ἔστι γὰρ ἔνια τῶν φυτῶν, ἃ οὐ δύναται [εἰ] μὴ ἐν ὑγρῷ ζῆν. Διήρηται δ' ἄλλο κατ' ἄλλο γένος τῶν ὑγρῶν, ὥστε τὰ μὲν ἐν τέλμασι, τὰ δὲ ἐν λίμναις, τὰ δὲ ἐν ποταμοῖς, τὰ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ φύεσθαι· τὰ μὲν ἐλάττω, καὶ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν, τὰ δὲ μείζω περὶ τὴν ἐρυθράν. Ἔνια δ' ὡσπερεὶ κάθυγρα καὶ ἕλεια, καθάπερ ἰτέα καὶ πλάτανος· τὰ δὲ οὐκ ἐν ὕδατι δυνάμενα ζῆν ἐν τούτοις, ἀλλὰ διώκοντα τοὺς ξηροὺς τόπους· τῶν δὲ ἐλατ-
5 τόνων ἔστιν ἃ καὶ τοὺς αἰγιαλούς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτων, εἴ τις ἀκριβολογεῖσθαι θέλοι, τὰ μὲν ἂν εὕροι κοινὰ, καὶ ὥσπερ ἀμφίβια, καθάπερ μυῤῥίνην, ἰτέαν, κλῆθραν· τὰ δὲ καὶ τῶν ὁμολογουμένως χερσαίων πεφυκότα ποτὲ ἐν τῇ θαλάττῃ βιοῦν, φοίνικα, σκίλλαν, ἀνθέρικον. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα καὶ ὅλως τὸ οὕτω σκοπεῖν, οὐκ οἰκείως ἐστὶ σκοπεῖν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἡ φύσις οὕτως οὐδὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἔχει τὸ ἀναγκαῖον. Τὰς μὲν οὖν διαιρέσεις καὶ ὅλως τὴν ἱστορίαν τῶν φυτῶν οὕτω ληπτέον. (Ἅπαντα δ' οὖν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα διοίσει, καθάπερ εἴρηται, ταῖς τε τῶν ὅλων μορφαῖς καὶ ταῖς τῶν μορίων διαφοραῖς, ἢ τῷ ἔχειν, τὰ δὲ μὴ ἔχειν· ἢ τῷ πλείω, τὰ δ' ἐλάττω· ἢ τῷ ἀνομοίως, ἢ

ὅσοι τρόποι διῄρηνται πρότερον.) Οἰκεῖον δ' ἴσως 4
καὶ τοὺς τόπους συμπαραλαμβάνειν, ἐν οἷς ἕκαστα πέφυκεν ἢ μὴ πέφυκε γίνεσθαι. Μεγάλη γὰρ καὶ αὕτη διαφορά, καὶ οὐχ ἥκιστα οἰκεία τῶν φυτῶν, διὰ τὸ συνηρτῆσθαι τῇ γῇ, καὶ μὴ ἀπολελύσθαι, καθάπερ τὰ ζῶα.

Κεφ. ε. (ἄλλοις Κεφ. η.) Πειρατέον δὲ 1
εἰπεῖν τὰς κατὰ μέρος διαφοράς, ὡς ἂν καθόλου λέγοντας πρῶτον καὶ κοινῶς, εἶτα καθ' ἕκαστον, ὕστερον ἐπὶ πλεῖον, ὥσπερ ἀναθεωροῦντας. Ἔστι δὴ τὰ μὲν ὀρθοφυῆ καὶ μακροστελέχη, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, κυπάριττος· τὰ δὲ σκολιώτερα καὶ βραχυστελέχη, οἷον ἰτέα, συκῆ, ῥόα. Καὶ κατὰ πάχος δὲ καὶ λεπτότητα ὁμοίως. Καὶ πάλιν τὰ μὲν μονοστελέχη, τὰ δὲ πολυστελέχη· τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ τρόπον τινὰ καὶ τῷ παραβλαστικὰ ἢ ἀπαράβλαστα εἶναι, καὶ πολυκλαδῆ καὶ ὀλιγόκλαδα, καθάπερ ὁ φοῖνιξ. Καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις ἔτι κατὰ τὴν ἰσχὺν ἢ πάχος ἢ τὰς τοιαύτας διαφοράς. Πάλιν τὰ μὲν 2
λεπτόφλοια, καθάπερ δάφνη, φίλυρα· τὰ δὲ παχύφλοια, καθάπερ [ἀγρία] δρῦς. Ἔτι τὰ μὲν λειόφλοια, καθάπερ μηλέα, συκῆ· τὰ δὲ τραχύφλοια, καθάπερ ἀγρία δρῦς, φελλός, φοῖνιξ. Ταῦτα δὲ νέα μὲν ὄντα λειοφλοιότερα, ἀπογηράσκοντα δὲ τραχυφλοιότερα· ἔνια δὲ καὶ ῥηξόφλοια, καθάπερ ἄμπελος· τὰ δὲ καὶ ὡς περιπίπτειν, οἷον ἀδράχνη, μηλέα, κόμαρος. Ἔστι δὲ καὶ τῶν μὲν σαρκώδης ὁ φλοιός, οἷον φελλοῦ, δρυός, αἰγείρου· τῶν δὲ ἰνώδης καὶ ἄσαρκος ὁμοίως δένδρων καὶ θάμνων καὶ ἐπετείων,

οἷον ἀμπέλου, καλάμου, πυροῦ. Καὶ τῶν μὲν πολύλοπος, οἷον φιλύρας, ἐλάτης, ἀμπέλου, λινοσπάρτου, κρομμύων· τῶν δὲ μονόλοπος, οἷον συκῆς, καλάμου, αἴρας. Κατὰ μὲν δὴ
3 τοὺς φλοιοὺς ἐν τούτοις αἱ διαφοραί. Τῶν δὲ ξύλων αὐτῶν καὶ ὅλως τῶν καυλῶν οἱ μέν εἰσι σαρκώδεις, οἷον δρυὸς, συκῆς καὶ τῶν ἐλαττόνων, (βαλάνου,) τεύτλου, κονίου· οἱ δὲ ἄσαρκοι, καθάπερ κέδρου, λωτοῦ, κυπαρίττου· καὶ οἱ μὲν ἰνώδεις, (τὰ μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης καὶ τοῦ φοίνικος ξύλα τοιαῦτα) τὰ δὲ ἄϊνα, καθάπερ τῆς συκῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μὲν φλεβώδη, τὰ δὲ ἄφλεβα. Περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη, καὶ ὅλως τὰ ὑλήματα καὶ ἄλλας τις ἂν λάβοι διαφοράς· ὁ μὲν γὰρ κάλαμος γονατώδης, ὁ δὲ βάτος καὶ ὁ παλίουρος ἀκανθώδη. Ἡ δὲ τύφη καὶ ἔνια τῶν ἑλείων ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀδιάφρακτα καὶ ὁμαλῆ, καθάπερ σχοῖνος· ὁ δὲ τοῦ κυπείρου καὶ βουτόμου καυλὸς ὁμαλότητά τινα ἔχει παρὰ τούτους· ἔτι δὲ μᾶλ-
4 λον ἴσως ὁ τοῦ μύκητος. Αὗται μὲν δὴ δόξαιεν ἂν [εἶναι αἱ διαφοραὶ τούτων τῶν μορίων,] ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις· αἱ δὲ κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς δυνάμεις, οἷον [μαλακότης,] σκληρότης, κραυρότης, [γλισχρότης,] μανότης, κουφότης, βαρύτης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἡ μὲν γὰρ ἰτέα αὐανθεῖσα μόνον κούφη, φελλὸς δὲ εὐθὺς καὶ χλωρός. Ἡ δὲ πύξος καὶ ἡ ἔβενος οὐδὲ αὐανθέντα. Καὶ τὰ μὲν εὔσχιστα, καθάπερ τὰ τῆς ἐλάτης, τὰ δὲ θραυστὰ μᾶλλον, οἷον τὰ τῆς ἐλαίας. Καὶ τὰ μὲν ἄοζα, οἷον τὰ τῆς ἀκτῆς,

τὰ δὲ ὀζώδη, οἷον τὰ τῆς πεύκης καὶ ἐλάτης.
Δεῖ δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ὑπολαμβάνειν τῆς φύ- 5
σεως· εὔσχιστον μὲν γὰρ ἡ ἐλάτη τῷ εὐθυπορεῖν,
θραυστὸν δὲ ἡ ἐλαία διὰ τὸ σκολιὸν καὶ σκλη-
ρόν· εὔκαμπτον δὲ ἡ φίλυρα καὶ ὅσα ἄλλα διὰ
τὸ γλίσχραν ἔχειν τὴν ὑγρότητα· βαρὺ δὲ ἡ μὲν
πύξος καὶ ἡ ἔβενος, ὅτι πυκνά· ἡ δὲ δρῦς, ὅτι
γεῶδες. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρὸς
τὴν φύσιν πως ἀνάγεται.

Κεφ. ς. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Διαφέρουσι δὲ 1
καὶ ταῖς μήτραις, πρῶτον μὲν, εἰ ἔνια ἔχει ἢ
μὴ ἔχει, καθάπερ τινές φασιν. ἄλλά τε καὶ τὴν
ἀκτῆν. Ἔπειτα καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι τῶν
μὲν ἐστι σαρκώδης, τῶν δὲ ξυλώδης, τῶν δὲ
ὑμενώδης. Σαρκώδης μὲν, οἷον ἀμπέλου, συ-
κῆς, μηλέας, ῥόας, ἀκτῆς, νάρθηκος· ξυλώδης
δὲ πίτυος, ἐλάτης, πεύκης, καὶ μάλιστα ταύτης,
διὰ τὸ ἔνδαδος εἶναι. Τούτων δ' ἔτι σκληρότε-
ραι καὶ πυκνότεραι κρανίας, πρίνου, δρυὸς,
κυτίσου, συκαμίνου, ἐβένου, λωτοῦ. Διαφέ- 2
ρουσι δὲ αὗται καὶ τοῖς χρώμασι· μέλαιναι γὰρ
δὴ πᾶσαι, καὶ τῆς δρυὸς, ἣν καλοῦσι μελάν-
δρυον. Ἅπασαι δὲ σκληρότεραι τῶν ξύλων· διὸ
καὶ οὐχ ὑπομένουσι καμπήν. Μανότεραι δὲ αἱ
μὲν, αἱ δ' οὔ. Ὑμενώδεις δὲ ἐν μὲν τοῖς δέν-
δροις οὐκ εἰσὶν ἢ σπάνιοι, ἐν δὲ τοῖς θαμνώ-
δεσι καὶ ὅλως τοῖς ὑλήμασιν, οἷον καλάμῳ τε
καὶ νάρθηκι καὶ τοῖς τοιούτοις εἰσίν. Ἔχει δὲ
τὴν μήτραν τὰ μὲν μεγάλην καὶ φανερὰν, ὡς
πρῖνος, δρῦς καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα· τὰ
δ' ἀφανεστέραν, οἷον ἐλαία, πύξος· οὐ γάρ ἐστιν

ἀφωρισμένην οὕτω λαβεῖν· ἀλλὰ καί φασί τινες
οὐ κατὰ τὸ μέσον ἀλλὰ κατὰ τὸ πᾶν ἔχειν,
ὥστε μὴ εἶναι τόπον ὡρισμένον. Διὸ καὶ ἔνια
οὐδ' ἂν δόξειεν ὅλως ἔχειν· ἐπεὶ καὶ τοῦ φοίνι-
5 κος οὐδεμία φαίνεται διαφορὰ κατ' οὐδέν. Δια-
φέρουσι δὲ καὶ ταῖς ῥίζαις· τὰ μὲν γὰρ πολύῤ-
ῥιζα καὶ μακρόῤῥιζα, καθάπερ συκῆ, δρῦς, πλά-
τανος· ἐὰν γὰρ ἔχωσι τόπον, ἐφ' ὁσονοῦν προέρ-
χονται. Τὰ δ' ὀλιγόῤῥιζα, καθάπερ ἐλαία, ῥόα,
μηλέα· τὰ δὲ μονόῤῥιζα, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη·
μονόῤῥιζα [δὲ] οὕτως, ὅτι μίαν μεγάλην τὴν
εἰς βάθος ἔχει, μικρὰς δὲ ἀπὸ ταύτης πλείους.
Ἔχουσι δὲ καὶ τῶν πολυῤῥίζων ἔνια τὴν ἐκ τοῦ
μέσου μεγίστην καὶ κατὰ βάθους, ὥσπερ ἀμυ-
γδαλῆ, ἐλαία δὲ μικρὰν ταύτην, τὰς δ' ἄλλας
μείζους καὶ ὡς κεκαρκινωμένας. Ἔτι δὲ τῶν
μὲν παχεῖαι μᾶλλον, τῶν δὲ ἀνωμαλεῖς, καθά-
περ δάφνης, ἐλαίας· τῶν δὲ πᾶσαι λεπταί, κα-
4 θάπερ ἀμπέλου. Διαφέρουσι δὲ καὶ λειότητι
καὶ τραχύτητι καὶ πυκνότητι. πάντων γὰρ αἱ
ῥίζαι μανώτεραι τῶν ἄνω, πυκνότεραι δὲ ἄλλαι
ἄλλων καὶ ξυλωδέστεραι· καὶ αἱ μὲν ἰνώδεις,
ὡς αἱ τῆς ἐλάτης· αἱ δὲ σαρκώδεις μᾶλλον, ὥς-
περ αἱ τῆς δρυός· αἱ δὲ οἷον ὀζώδεις καὶ θυσα-
νώδεις, ὥςπερ αἱ τῆς ἐλαίας· τοῦτο δέ, ὅτι τὰς
λεπτὰς καὶ μικρὰς πολλὰς ἔχουσι καὶ ἀθρόας·
ἐπεὶ πᾶσαί γε τοιαύτας ἀποφύουσιν ἀπὸ τῶν
μεγάλων ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἀθρόας καὶ πολλάς.
Ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν βαθύῤῥιζα, καθάπερ δρῦς·
τὰ δὲ ἐπιπολαιόῤῥιζα, καθάπερ ἐλαία, ῥόα,
μηλέα, κυπάρισσος. Ἔτι δὲ αἱ μὲν εὐθεῖαι καὶ

ὁμαλεῖς, αἱ δὲ σκολιαὶ καὶ παραλλάττουσαι·
τοῦτο γὰρ οὐ μόνον συμβαίνει διὰ τοὺς τόπους
τῷ μὴ εὐοδεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐστιν,
ὥσπερ ἐπὶ τῆς δάφνης καὶ τῆς ἐλαίας· ἡ δὲ συκῆ
καὶ τὰ τοιαῦτα σκολιοῦται, διὰ τὸ μὴ εὐοδεῖν.
Ἄπασαι δὲ καὶ ἔμμητροι, καθάπερ καὶ τὰ 5
στελέχη καὶ οἱ ἀκρέμονες· καὶ εὔλογον ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ μὲν παραβλαστικαὶ εἰς
τὸ ἄνω, καθάπερ ἀμπέλου, ῥόας· αἱ δὲ ἀπαρά-
βλαστοι, καθάπερ ἐλάτης, κυπαρίττου, πεύκης.
Αἱ αὐταὶ δὲ διαφοραὶ καὶ τῶν φρυγανικῶν καὶ
τῶν ποωδῶν καὶ τῶν ἄλλων, πλὴν εἰ ὅλως ἔνια
μὴ ἔχει, καθάπερ ὕδνον, μύκης, πέζις, γερά-
νειον. Τὰ μὲν γὰρ πολύῤῥιζα, καθάπερ πυρὸς,
τίφη, κριθὴ, πᾶν τὸ τοιοῦτον, καθάπερ . . .
εἰκάζουσαν· τὰ δὲ ὀλιγόῤῥιζα, καθάπερ τὰ χέ-
δροπα. Σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανωδῶν τὰ πλεῖ- 6
στα μονόῤῥιζα, οἷον ῥαφανὶς, τεῦτλον, σέλινον,
[μαλάχη,] λάπαθον· πλὴν ἔνια καὶ ἀποφυάδας
ἔχει μεγάλας, οἷον τὸ σέλινον καὶ τὸ τεῦτλον·
καὶ ὡς ἂν κατὰ λόγον ταῦτα βαθυῤῥιζότερα
τῶν δένδρων. Εἰσὶ δὲ τῶν μὲν σαρκώδεις, κα-
θάπερ ῥαφανῖδος, γογγυλίδος, ἄρου, κρόκου·
τῶν δὲ ξυλώδεις, οἷον εὐζώμου, ὠκίμου· καὶ
τῶν ἀγρίων δὲ τῶν πλείστων, ὅσων μὴ εὐθὺς,
πλείους καὶ σχιζόμεναι, καθάπερ πυροῦ, κρι-
θῆς καὶ τῆς καλουμένης πόας· αὕτη γὰρ ἐν τοῖς
ἐπετείοις καὶ ἐν τοῖς ποώδεσιν ἡ διαφορὰ τῶν
ῥιζῶν, ὥστε τὰς μὲν εὐθὺς σχίζεσθαι πλείους
οὔσας καὶ ὁμαλεῖς, τῶν δὲ ἄλλων μίαν ἢ δύο

7 τὰς μεγίστας, τὰς δὲ ἄλλας ἀπὸ τούτων. Ὅλως
V. C.10. δὲ πλείους αἱ διαφοραὶ τῶν ῥιζῶν ἐν τοῖς ὑλή-
μασι καὶ λαχανώδεσιν· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ξυλώδεις,
ὥσπερ αἱ τοῦ ὠκίμου· αἱ δὲ σαρκώδεις, ὥσπερ
αἱ τοῦ τεύτλου, καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον τοῦ ἄρου
καὶ ἀσφοδέλου καὶ κρόκου. Αἱ δὲ ὥσπερ ἐκ
φλοιοῦ καὶ σαρκὸς, ὥσπερ αἱ τῶν ῥαφανίδων
καὶ γογγυλίδων· αἱ δὲ γονατώδεις, ὥσπερ αἱ τῶν
καλάμων καὶ ἀγρώστεως καὶ εἴ τι καλαμῶδες·
καὶ μόναι δὴ αὗται ἢ μάλισθ' ὅμοιαι τοῖς ὑπὲρ
γῆς· ὥσπερ γὰρ κάλαμοί εἰσιν ἐῤῥιζωμένοι ταῖς
λεπταῖς. Αἱ δὲ λεπυρώδεις ἢ φλοιώδεις, οἷον
αἵ τε τῆς σκίλλης καὶ τοῦ βολβοῦ, καὶ ἔτι
κρομμύου καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων· ἀεὶ γάρ ἐστι
8 περιαιρεῖν αὐτῶν. Πάντα δὲ ταῦτα δοκεῖ κα-
θάπερ δύο γένη ῥιζῶν ἔχειν, τοῖς δὲ καὶ ὅλως
τὰ κεφαλαβαρῆ καὶ κατάῤῥιζα, τήν τε σαρκώδη
ταύτην καὶ φλοιώδη, καθάπερ ἡ σκίλλα, καὶ
τὰς ἀπὸ ταύτης ἀποπεφυκυίας. Οὐ γὰρ λεπτό-
τητι καὶ παχύτητι διαφέρουσι μόνον, ὥσπερ αἱ
τῶν δένδρων καὶ τῶν λαχάνων, ἀλλ' ἀλλοῖον
ἔχουσαι τὸ γένος. Ἐκφανεστάτη δ' ἤδη ἥ τε τοῦ
ἄρου καὶ ἡ τοῦ κυπείρου· ἡ μὲν γὰρ παχεῖα
καὶ λεία καὶ σαρκώδης, ἡ δὲ λεπτὴ καὶ ἰνώδης.
Διόπερ ἀπορήσειεν ἄν τις, εἰ ῥίζας τὰς τοιαύτας
θετέον· ἡ μὲν γὰρ κατὰ γῆς, δόξειεν ἄν· ἡ δὲ
ὑπεναντίως ἔχουσα ταῖς ἄλλαις, οὐκ ἂν δόξειεν.
Ἡ μὲν γὰρ ῥίζα λεπτοτέρα πρὸς τὰ πόῤῥω καὶ
ἀεὶ σύνοξυς· αἱ δὲ τῶν σκιλλῶν καὶ τῶν βολ-
9 βῶν καὶ τῶν ἄρων ἀνάπαλιν. Ἔτι δὲ αἱ μὲν
ἄλλαι κατὰ τὸ πλάγιον ἀφιᾶσι ῥίζας, αἱ δὲ

τῶν σκίλλων καὶ τῶν βολβῶν οὐκ ἀφιᾶσιν οὐδὲ τῶν σκορόδων καὶ τῶν κρομμύων. Ὅλως δέ γε ἐν ταύταις αἱ κατὰ μέσον ἐκ τῆς κεφαλῆς ἠρτημέναι φαίνονται ῥίζαι καὶ τρέφονται· τοῦτο δὲ ὥσπερ κῦμα ἢ καρπός· ὅθεν καὶ οἱ ἔν τε ὀστοῖς· ἀλέγοντες οὐ κακῶς· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τοῦτο μέν ἐστιν . . . Ἐπεὶ δὲ πλείων ἡ φύσις ἡ κατὰ ῥίζαν, ταύτῃ ἀπορίαν ἔχει· τὸ γὰρ δὴ πᾶν λέγειν τὸ κατὰ γῆς ῥίζαν οὐκ ὀρθόν· καὶ γὰρ ἂν ὁ καυλὸς τοῦ βολβοῦ καὶ ὁ τοῦ γηθύου, καὶ ὅλως ὅσα κατὰ βάθος ἐστὶν, εἴησαν ῥίζαι. Καὶ τὸ ὕδνον δὲ, ὃ καλοῦσί τινες ἄσχιον, καὶ τὸ οὔϊγγον, καὶ εἴ τι ἄλλο ὑπόγειόν ἐστιν, ὧν οὐδέν ἐστι ῥίζα. Δυνάμει γὰρ δεῖ φυσικῇ διαιρεῖν, καὶ οὐ τόπῳ. Τάχα δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς λέγεται, ῥίζα δὲ οὐδὲν ἧττόν ἐστιν· ἀλλὰ διαφορά 10
τις αὕτη τῶν ῥιζῶν, ὥστε τὴν μέν τινα τοιαύτην εἶναι, τὴν δὲ τοιαύτην· καὶ τρέφεσθαι τὴν ἑτέραν ὑπὸ τῆς ἑτέρας. Καίτοι καὶ αὗται (καὶ αὐτῶν) αἱ σαρκώδεις ἐοίκασιν ἕλκειν· τὰς γοῦν τῶν ἄρων πρὸ τοῦ βλαστάνειν στρέφουσι, καὶ γίνονται μείζους κωλυόμεναι διιέναι πρὸς τὴν βλάστησιν. Ἐπεὶ ὅτι γε πάντων τῶν τοιούτων ἡ φύσις ἐπὶ τὸ κάτω γε μᾶλλον ῥέπει φανερόν. Οἱ μὲν γὰρ καυλοὶ καὶ ὅλως τὰ ἄνω βραχέα καὶ ἀσθενῆ, τὰ δὲ κάτω μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καλάμου καὶ ἀγρώστιδος, καὶ ὅλως ὅσα καλαμώδη, καὶ τούτοις ὅμοια· καὶ ὅσα δὲ ναρθηκώδη, καὶ τούτων αἱ ῥίζαι μεγάλαι καὶ σαρ-

11 κώδεις. Πολλὰ δὲ καὶ τῶν ποωδῶν ἔχει τοιαύ-
V. C.11. τας ῥίζας, οἷον ἀσφόδελος, κρόκος, καὶ τὸ
περδίκιον καλούμενον· καὶ γὰρ τοῦτο παχείας
τε καὶ πλείους ἔχει τὰς ῥίζας ἢ φύλλα· καλεῖται
δὲ περδίκιον διὰ τὸ τοὺς πέρδικας ἐγκυλίεσθαι
καὶ ὀρύττειν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ
καλούμενον οὔϊτον· τὰ μὲν γὰρ φύλλα μεγάλα,
καὶ ὁ βλαστὸς αὐτοῦ βραχὺς, ἡ δὲ ῥίζα μακρὰ,
καί ἐστιν ὥσπερ καρπός· διαφέρει δὲ καὶ ἐσθίε-
ται· καὶ συλλέγουσι δὲ, ὅταν ὁ ποταμὸς ἀποβῇ,
12 στέφοντες τοὺς βωμούς. Φανερωτάτην δὲ καὶ
πλείστην ἔχοντα πρὸς τὰ ἄλλα διαφορὰν τὸ σίλ-
φιον καὶ ἡ καλουμένη μαγύδαρις· ἀμφοτέρων
γὰρ τούτων καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων [ἐν] ταῖς
ῥίζαις μᾶλλον ἡ φύσις. Ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ
ληπτέα. Ἔνιαι δὲ τῶν ῥιζῶν πλείω δόξαιεν ἂν
ἔχειν διαφορὰν παρὰ τὰς εἰρημένας· οἷον αἵ τε
τῆς ἀραχίδνης καὶ τοῦ ὁμοίου τῷ ἀράκῳ· φέ-
ρουσι γὰρ ἀμφότεραι καρπὸν οὐκ ἐλάττω τοῦ
ἄνω· καὶ μίαν μὲν ῥίζαν τὸ ἀρακῶδες τοῦτο
παχεῖαν ἔχει, τὴν κατὰ βάθους, τὰς δ' ἄλλας,
ἐφ' ὧν ὁ καρπὸς, λεπτοτέρας καὶ ἐπ' ἄκρῳ σχι-
ζομένας πολλαχῇ· φιλεῖ δὲ χωρία τὰ ὕφαμμα.
Φύλλον δὲ οὐδέτερον ἔχει τούτων, οὐδ' ὅμοια
τοῖς φύλλοις, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφίκαρπα μᾶλλόν
ἐστιν· ὃ καὶ φαίνεται θαυμάσιον. Αἱ μὲν οὖν
φύσεις καὶ αἱ δυνάμεις τοσαύτας ἔχουσι διαφοράς.
13 ...... καὶ ἡ τῶν ἐγγεοτόκων τούτων γένεσις ἅμα
καὶ φύσις, οἷον τοῦ τε ὕδνου καὶ τοῦ φυομένου
περὶ Κυρήνην, ὃ καλοῦσι μίσυ· δοκεῖ δὲ ἡδὺ
σφόδρα τοῦτ' εἶναι, καὶ τὴν ὀσμὴν ἔχειν κρεῶδη.

Καὶ τὸ ἐν τῇ Θρᾴκῃ δὲ γενόμενον ἶτον. Περὶ δὲ τούτων ἴδιόν τι λέγεται· φασὶ γὰρ, ὅταν ὕδατα μετοπωρινὰ καὶ βρονταὶ γίνωνται σκληραὶ, τότε γίνεσθαι· καὶ μᾶλλον ὅταν αἱ βρονταί· ὡς ταύτης αἰτιωτέρας οὔσης· οὐ διετίζειν δὲ, ἀλλ' ἐπέτειον εἶναι· τὴν δὲ χρείαν καὶ τὴν ἀκμὴν ἔχει τοῦ ἦρος. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιοί γ' ὡς σπερματικῆς οὔσης τῆς ἀρχῆς ὑπολαμβάνουσιν· ἐν γοῦν τῷ αἰγιαλῷ τῶν Μιτυληναίων οὔ φασι πρότερον εἶναι, πρὶν ἢ γενομένης ἐπομβρίας τὸ σπέρμα κατενεχθῇ ἀπὸ Τιαρῶν· τοῦτο δ' ἐστὶ χωρίον, ἐν ᾧ πολλὰ γίνεται. Γίνεται δὲ ἔν τε τοῖς αἰγιαλοῖς μάλιστα καὶ ὅπου χώρα ὕπαμμος· καὶ γὰρ αἱ Τιάραι τοιαῦται· φύεται δὲ καὶ περὶ Λάμψακον ἐν τῇ Ἀβαρνίδι, καὶ ἐν Ἀλωπεκοννήσῳ, κἀν τῇ Ἠλείων. . . . . . .

Κεφ. ζ. (ἄλλοις ἔτι Κ. ια.) Αὐξάνεσθαι 1
δὲ πάντων δοκοῦσιν αἱ ῥίζαι πρότερον τῶν ἄνω· καὶ γὰρ φύεται εἰς βάθος· οὐδεμία δὲ καθήκει πλέον ἢ ὅσον ὁ ἥλιος ἀφικνεῖται· τὸ γὰρ θερμὸν τὸ γεννῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ [ταῦτα] μεγάλα συμβάλλεται πρὸς βαθυῤῥιζίαν, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς μακροῤῥιζίαν, ἡ τῆς χώρας φύσις, ἐὰν ᾖ κούφη καὶ μανὴ καὶ εὐδίοδος· ἐν γὰρ ταῖς τοιαύταις πυῤῥωτέρω καὶ μείζους [αἱ] αὐξήσεις. Φανερὸν δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερωμάτων· ἔχοντα γὰρ ὕδωρ, ὁπουοῦν δίεισιν, ὡς εἰπεῖν, ἐὰν ὁ τόπος ᾖ κενὸς, καὶ μηδὲν τὸ ἀντιστατοῦν, καθάπερ φρέαρ ἢ ὀχετός τις. Ἡ γοῦν ἐν τῷ Λυκείῳ πλάτανος, ἡ κατὰ τὸν ὀχετὸν, ἔτι νέα οὖσα περὶ τρεῖς καὶ τριάκοντα πήχεις ἀφῆκεν, ἔχουσα τόπον

2 τε ἅμα καὶ τροφήν. Δόξειε δὲ, ὡς εἰπεῖν, ἡ συκῆ
μακροῤῥιζότατον εἶναι· καὶ ὅλως δὲ μᾶλλον τὰ
μανὰ καὶ εὐθύῤῥιζα. Πάντα δὲ τὰ νεώτερα
τῶν παλαιῶν, ἐὰν εἰς ἀκμὴν ἥκωσιν, ἤδη βα-
θυῤῥιζότερα καὶ μακροῤῥιζότερα· συμφθίνουσι
γὰρ καὶ αἱ ῥίζαι τῷ ἄλλῳ σώματι. Πάντων δὲ
ὁμοίως οἱ χυλοὶ τοῖς φυτοῖς . . . . . δεινότεροι,
τοῖς δὲ ὡς ἐπίπαν· διὸ καὶ ἐνίων πικραὶ, ὧν οἱ
V. C.12. καρποὶ γλυκεῖς. Αἱ δὲ καὶ φαρμακώδεις· ἔνιαι
3 [δὲ] εὐώδεις, ὥσπερ αἱ τῆς ἴριος. Ἰδία δὲ ῥίζης
φύσις καὶ δύναμις οἷον ἡ τῆς Ἰνδικῆς συκῆς·
ἀπὸ γὰρ τῶν βλαστῶν ἀφίησι, μέχρις οὗ ἂν
συνάψῃ τῇ γῇ, καὶ ῥιζωθῇ· καὶ γίνεται περὶ τὸ
δένδρον κύκλῳ συνεχὲς τὸ τῶν ῥιζῶν, οὐχ ἁπτό-
μενον τοῦ στελέχους, ἀλλὰ ἀφεστηκός. Παρα-
πλήσιον δὲ τούτῳ, μᾶλλον δὲ τρόπον τινὰ θαυ-
4 μασιώτερον, εἴ τις ἐκ τῶν φύλλων ἀφίησι ῥίζαν,
οἷόν φασι περὶ Ὀποῦντα ποάριον εἶναι, ὃ καὶ
ἐσθίεσθαί ἐστιν ἡδύ. Τὸ γὰρ αὖ τῶν θέρμων
θαυμαστὸν ἧττον, ὅτι, ἂν ἐν ὕλῃ βαθείῃ σπα-
ρῇ, διείρει τὴν ῥίζαν πρὸς τὴν γῆν, καὶ βλα-
στάνει διὰ τὴν ἰσχύν. Ἀλλὰ δὴ τὰς μὲν τῶν
ῥιζῶν διαφορὰς ἐκ τούτων θεωρητέον.

1 Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. ιγ.) Τῶν δὲ δένδρων
καὶ τὰς τοιαύτας ἄν τις λάβοι διαφοράς· ἔστι
γὰρ τὰ μὲν ὀζώδη, τὰ δὲ ἄνοζα, καὶ φύσει καὶ
τόπῳ, [καὶ] κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ἄνο-
ζα δὲ λέγω, οὐχ ὥστε μὴ ἔχειν ὅλως· οὐδὲν γὰρ
τοιοῦτο δένδρον, ἀλλ᾽ εἴπερ, ἔστι τῶν ἄλλων,
οἷον σχοῖνος, τύφη, κύπειρος, καὶ ὅλως εἴ τι ἐπὶ
τῶν λιμνωδῶν· ἀλλ᾽ ὥστε ὀλίγους ἔχειν. Φύσει

μὲν, οἷον ἀκτῆ, δάφνη, συκῆ, καὶ ὅλως πάντα τὰ λειόφλοια, καὶ ὅσα κοῖλα καὶ μανά. Ὀζώδεις δὲ ἐλαία, πεύκη, κότινος· τούτων δὲ τὰ μὲν ἐν παλισκίοις καὶ νηνέμοις καὶ ἐφύδροις, τὰ δὲ ἐν εὐηλίοις καὶ χειμερίοις καὶ πνευματώδεσι καὶ λεπτοῖς καὶ ξηροῖς. Τὰ μὲν γὰρ ἀνοζότερα, τα δ' ὀζωδέστερα τῶν ὁμογενῶν. Ὅλως δὲ ὀζωδέστερα τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν, καὶ τὰ ξηρὰ τῶν
ἑλείων. Ἔτι δὲ κατὰ τὴν φυτείαν τὰ μὲν πυκνὰ 2
ἄνοζα καὶ ὀρθὰ, τὰ δὲ μανὰ ὀζωδέστερα καὶ σκολιώτερα. Συμβαίνει γὰρ, ὥστε τα μὲν ἐν παλισκίῳ εἶναι, τὰ δ' ἐν εὐηλίῳ. Καὶ τὰ ἄῤῥενα δὲ τῶν θηλειῶν ὀζωδέστερα, ἐν οἷς ἐστιν ἄμφω, οἷον κυπάριττος, ἐλάτη, ὀστρυΐς, κρανία· καλοῦσι γὰρ γένος τι θηλυκρανίαν. Καὶ τὰ ἄγρια δὲ τῶν ἡμέρων, καὶ ἁπλῶς, καὶ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, οἷον κότινος ἐλαίας, καὶ ἐρινεὸς συκῆς, καὶ ἀχρὰς ἀπίου. Πάντα γὰρ ταῦτα ὀζωδέστερα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντα τὰ πυκνὰ τῶν μανῶν. Καὶ γὰρ τὰ ἄῤῥενα πυκνότερα, καὶ τὰ ἄγρια· πλὴν εἴ τι διὰ πυκνότητα παντελῶς ἄνοζον ἢ ὀλίγοζον, οἷον πύξος,
λωτός. Εἰσὶ δὲ τῶν μὲν ἄτακτοι καὶ ὡς ἔτυχεν 3
οἱ ὄζοι, τῶν δὲ τεταγμένοι καὶ τῷ διαστήματι καὶ τῷ πλήθει, καθάπερ εἴρηται· διὸ καὶ ἀξιολογώτατα ταῦτα καλοῦσι· τῶν μὲν γὰρ οἷον δὲ ἴσου, τῶν δὲ μεῖζον ἀεὶ τὸ πρὸς τῷ πάχει. Καὶ τοῦτο κατὰ λόγον· ὅπερ μάλιστα ἔνδηλον καὶ ἐν τοῖς κοτίνοις καὶ ἐν τοῖς καλάμοις· τὸ γὰρ γόνυ καθάπερ ὄζος. Καὶ οἱ μὲν κατ' ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ τῶν κοτίνων, οἱ δὲ ὡς ἔτυχεν. Ἔστι

δὲ τὰ μὲν δίοζα, τὰ δὲ τρίοζα, τὰ δὲ πλείους
ἔχοντα· ἔνια δὲ πεντάοζά ἐστι. Καὶ τῆς μὲν
ἐλάτης ὀρθοὶ καὶ οἱ ὄζοι καὶ οἱ κλάδοι, ὥσπερ
ἐμπεπηγότες· τῶν δὲ ἄλλων οὔ. Διὸ καὶ ἰσχυ-
4 ρότατον ἡ ἐλάτη. Ἰδιώτατοι δὲ οἱ τῆς μηλέας·
ὅμοιοι γὰρ θηρίων προσώποις· εἷς μὲν ὁ μέγι-
στος, ἄλλοι δὲ περὶ αὐτὸν μικροὶ πλείους. Εἰσὶ
δὲ τῶν ὄζων οἱ μὲν τυφλοὶ, οἱ δὲ γόνιμοι. Λέ-
γω δὲ τυφλοὺς, ἀφ᾽ ὧν μηδεὶς βλαστός. Οὗτοι
δὲ καὶ φύσει καὶ πηρώσει γίνονται· ἢ ὅταν μὴ
λυθῇ καὶ ἐκβιάσηται, ἢ ὅταν ἀποκοπῇ, καὶ
οἷον ἐπικαυθεὶς πηρωθῇ. Γίνονται δὲ μᾶλλον
ἐν τοῖς παχέσι τῶν ἀκρεμόνων· ἐνίων δὲ καὶ ἐν
τοῖς στελέχεσιν. Ὅλως δὲ καὶ τοῦ στελέχους καὶ
τοῦ κλάδου καθ᾽ ὃ ἂν ἐπικόψῃ ἢ ἐπιτέμῃ τις,
ὄζος γίνεται, καθαπερανεὶ διαιρῶν τὸ ἓν καὶ
ποιῶν ἑτέραν ἀρχὴν, εἴτε διὰ τὴν πήρωσιν, εἴ-
τε δι᾽ ἄλλην αἰτίαν· οὐ γὰρ δὴ κατὰ φύσιν το
5 ὑπὸ τῆς πληγῆς. Ἀεὶ δὲ ἐν ἅπασιν οἱ κλάδοι
φαίνονται πολυοζότεροι διὰ το μὴ τὰ ἀνὰ μέ-
σον προσαύξεσθαι· καθάπερ καὶ τῆς συκῆς οἱ
νεόβλαστοι τραχύτατοι· καὶ τῆς ἀμπέλου τὰ
ἄκρα τῶν κλημάτων. Ὡς γὰρ ὁ ὄζος ἐν τοῖς
ἄλλοις, οὕτω καὶ ὀφθαλμὸς ἐν ἀμπέλῳ, καὶ ἐν
καλάμῳ γόνυ. Ἐνίοις δὲ καὶ οἷον κράδαι γί-
νονται, καθάπερ πτελέᾳ καὶ δρυΐ, καὶ μάλιστα
ἐν πλατάνῳ· ἐὰν δὲ ἐν τραχέσι καὶ ἀνύδροις
καὶ πνευματώδεσι, καὶ παντελῶς. Πάντων δὲ ὁ
πρὸς τῇ γῇ καὶ οἷον τῇ κεφαλῇ τοῦ στελέχους
6 ἀπογηρασκόντων παχύτερος γίνεται. Ἔνια δὲ καὶ
ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους ἢ

τὸ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλαία· κυριώτατον γὰρ ἐπὶ ταύτης τοῦτο τοὔνομα· καὶ πάσχειν δοκεῖ μάλιστα τὸ εἰρημένον. Καλοῦσι δ' ἔνιοι τοῦτο πρέμνον, οἱ δὲ κροτώνην, οἱ δὲ ἄλλο ὄνομα. Τοῖς δὲ εὐθέσι καὶ μονοῤῥίζοις καὶ ἀπαραβλάστοις οὐ γίνεται τοῦθ' ὅλως, ἢ ἧττον [ἢ τοῖς] παραβλαστικοῖς. Ἡ δὲ ἐλαία καὶ ὁ κότινος καὶ τὰς κοιλότητας ἰδίας ἔχουσι τὰς ἐν τοῖς στελέχεσι.

Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Ἔστι μὲν οὖν 1
τὰ μὲν εἰς μῆκος αὐξητικὰ μάλιστα [ἢ] μόνα, οἷον ἐλάτη, φοῖνιξ, κυπάριττος, καὶ ὅλως τὰ μονοστελέχη, καὶ ὅσα μὴ πολύῤῥιζα μηδὲ πολύκλαδα. Τὰ δὲ ὁμοίως τούτοις ἀναλόγως καὶ εἰς βάθος. Ἔνια δ' εὐθὺς σχίζεται, οἷον ἡ μηλέα· τὰ δὲ πολύκλαδα καὶ μείζω τὸν ὄγκον ἔχει τὸν ἄνω, καθάπερ ῥόα. Οὐ μὴν ἀλλ' οὖν μέγιστά γε συμβάλλεται πρὸς ἕκαστον ἡ ἀγωγὴ καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ τροφή. Σημεῖον δέ, ὅτι ταὐτὰ πυκνὰ μὲν ὄντα μακρὰ καὶ λεπτὰ γίνεται, μανὰ δὲ παχύτερα καὶ βραχύτερα· καὶ ἐὰν μὲν εὐθύς τις ἀφῇ τοὺς ὄζους, βραχέα, ἐὰν δὲ ἀνακαθαίρῃ, μακρά, καθάπερ ἡ ἄμπελος. Ἱκανὸν δὲ κἀκεῖνο πρὸς πίστιν, ὅτι καὶ 2
τῶν λαχάνων ἔνια λαμβάνει δένδρου σχῆμα· καθάπερ εἴπομεν τὴν μαλάχην καὶ τὸ τεῦτλον. Ἅπαντα δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις εὐαυξῆ, καὶ τὸ αὐτὸ κάλλιστον· ἐπεὶ καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀνοζότερα καὶ μείζω καὶ καλλίω τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις, οἷον ἐλάτη ἡ Μακεδονικὴ τῆς Παρνασίας καὶ τῶν ἄλλων. Ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ ὅλως ἡ

ὕλη ἡ ἀγρία καλλίων καὶ πλείων τοῦ ὄρους ἐν τοῖς προσβορείοις ἢ ἐν τοῖς πρὸς μεσημβρίαν.

3 Ἔτι δὲ τὰ μὲν ἀείφυλλα, τὰ δὲ φυλλοβόλα· V. C. 15. incipit. τῶν μὲν [οὖν] ἡμέρων ἀείφυλλα ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη, μύῤῥινος, πεύκης τι γένος, κυπάριττος· τῶν δὲ ἀγρίων ἐλάτη, πεύκη, ἄρκευθος, μίλος, θυία, καὶ ἣν Ἀρκάδες καλοῦσι φελλόδρυν, φιλυρέα, κέδρος, πίτυς ἀγρία, μυρίκη, πύξος, πρῖνος, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη, (ταῦτα δὲ φύεται περὶ τὸν Ὄλυμπον,) ἀνδράχνη, κόμαρος, τέρμινθος, ἀγρία δάφνη. Δοκεῖ δὲ ἡ ἀνδράχνη καὶ ὁ οἴναρος τὰ μὲν κάτω φυλλοβολεῖν, τὰ δὲ ἔσχατα τῶν ἀκρεμόνων ἀείφυλλα ἔχειν, ἐπιφύειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀκρέμονας.

4 Τῶν μὲν οὖν δένδρων ταῦτα. Τῶν δὲ θαμνωδῶν κιττὸς, βάτος, ῥάμνος, κάλαμος, κεδρίς· ἔστι γάρ τι μικρὸν, ὃ οὐ δενδροῦται. Τῶν δὲ φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν πήγανον, ῥάφανος, ῥοδωνιὰ, ἰωνιὰ, ἀβρότονον, ἀμάρακον, ἕρπυλλος, ὀρίγανον, σέλινον, ἱπποσέλινον, μήκων· καὶ τῶν ἀγρίων εἴδη πλείω. Διαμένει δὲ καὶ τούτων ἔνια τοῖς ἄκροις, τὰ δὲ ἄλλα ἀποβάλλει, οἷον ὀρίγανον, σέλινον, ἱπποσέλινον· ἐπεὶ καὶ τὸ πήγανον κακοῦται καὶ ἀλλάττεται. Πάντα δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ ἀείφυλλα στενοφυλλότερα, καὶ ἔχοντά τινα λιπαρότητα καὶ εὐωδίαν.

5 Ἔνια δ᾽ οὐκ ὄντα τῇ φύσει παρὰ τὸν τόπον ἐστὶν ἀείφυλλα, καθάπερ ἐλέχθη περὶ τῶν ἐν Ἐλεφαντίνῃ καὶ Μέμφει· κατωτέρω δὲ ἐν τῷ δέλτα μικρὸν πάνυ χρόνον διαλείπει τοῦ μὴ ἀεὶ βλαστάνειν. Ἐν Κρήτῃ δὲ λέγεταί πλάτανόν

τινα εἶναι ἐν τῇ Γορτυναίᾳ πρὸς πηγῇ τινι, ἣ 1
οὐ φυλλοβολεῖ. Μυθολογοῦσι δὲ, ὡς ὑπὸ ταύ-
τῃ ἐμίγη τῇ Εὐρώπῃ ὁ Ζεύς· τὰς δὲ πλησίον
πάσας φυλλοβολεῖν. Ἐν δὲ Συβάρει δρῦς ἐστιν
εὐσύνοπτος ἐκ τῆς πόλεως, ἣ οὐ φυλλοβολεῖ·
φασὶ δὲ οὐ βλαστάνειν αὐτὴν ἅμα ταῖς ἄλλαις,
ἀλλὰ μετὰ κύνα. Λέγεται δὲ καὶ ἐν Κύπρῳ
πλάτανος εἶναι τοιαύτη. Φυλλοβολεῖ δὲ πάντα 6
τοῦ μετοπώρου, καὶ μετὰ τὸ μετόπωρον· πλὴν
τὸ μὲν θᾶττον, τὸ δὲ βραδύτερον, ὥστε καὶ
τοῦ χειμῶνος ἐπιλαμβάνειν. Οὐκ ἀνάλογον δὲ
αἱ φυλλοβολίαι ταῖς βλαστήσεσιν, ὥστε τὰ πρό-
τερον βλαστήσαντα [καὶ πρότερον] φυλλοβα-
λεῖν· ἀλλ' ἔνια πρωῒ βλαστάνει μὲν, οὐδὲν δὲ
προτερεῖ τῶν ἄλλων, ἀλλά τινων καὶ ὑστερεῖ,
καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ. Τὰ δὲ ὀψιβλαστεῖ μὲν,
οὐδὲν δὲ, ὡς εἰπεῖν, ὑστερεῖ τῶν ἄλλων, ὥσπερ ἡ
συκάμινος. Δοκεῖ δὲ ἡ χώρα συμβάλλεσθαι 7
καὶ ὁ τόπος ὁ ἔνικμος πρὸς τὸ διαμένειν· τὰ
γὰρ ἐν τοῖς ξηροῖς καὶ ὅλως λεπτογείοις πρότερα
φυλλοβολεῖ· καὶ τὰ πρεσβύτερα δὲ τῶν νέων.
Ἔνια δὲ καὶ, πρὸ τοῦ πεπᾶναι τὸν καρπὸν,
ἀποβάλλει τὰ φύλλα, καθάπερ αἱ ὄψιμοι συ-
καῖ καὶ ἀχράδες. Τῶν δ' ἀειφύλλων ἡ ἀποβολὴ
καὶ ἡ βλάστησις κατὰ μέρος· οὐ γὰρ δὴ ταὐτὰ
αἰεὶ διαμένει, ἀλλὰ τὰ μὲν βλαστάνει, τὰ δ'
ἀφαυαίνεται. Τοῦτο δὲ περὶ τροπὰς μάλιστα
γίνεται θερινάς. Εἰ δέ τινων καὶ μετ' ἀρκτοῦ-
ρον ἢ καὶ κατ' ἄλλην ὥραν, ἐπισκεπτέον. Καὶ
τὰ μὲν περὶ τὴν φυλλοβολίαν οὕτως ἔχει.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις Κεφ. ις.) Τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ ἑαυτοῖς, τῆς δὲ λεύκης καὶ τοῦ κιττοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος ἀνόμοια καὶ ἑτεροσχήμονα· τὰ μὲν γὰρ νέα περιφερῆ, τὰ δὲ παλαιότερα γωνιοειδῆ· καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. Τοῦ δὲ κιττοῦ ἀνάπαλιν, νέου μὲν ὄντος ἐγγωνιώτερα, πρεσβυτέρου δὲ περιφερέστερα. Μεταβάλλει γὰρ καὶ οὗτος. Ἴδιον δὲ καὶ τὸ τῇ ἐλαίᾳ καὶ τῇ φιλύρᾳ καὶ τῇ πτελέᾳ καὶ τῇ λεύκῃ ξυμβαῖνον· στρέφειν γὰρ δοκοῦσι τὰ ὕπτια μετὰ τροπὰς θερινάς· καὶ τούτῳ γνωρίζουσιν, ὅτι γεγένηνται τροπαί.
2 Πάντα δὲ τὰ φύλλα διαφέρει κατὰ τὰ ὕπτια καὶ τὰ πρανῆ· καὶ τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὕπτια ποωδέστερα καὶ λειότερα· τὰς γὰρ ἶνας καὶ τὰς φλέβας ἐν τοῖς πρανέσιν ἔχουσιν, ὥσπερ ἡ χεὶρ [τὰ ἄρθρα·] τῆς ἐλαίας δὲ λευκότερα καὶ ἧττον λεῖα. (Λεῖα δὲ) καὶ τὰ τοῦ κιττοῦ. Πάντα δὴ ἢ τά γε πλεῖστα ἐκφανῆ ἔχει τὰ ὕπτια, καὶ ταῦτα γίνεται τῷ ἡλίῳ φανερά· καὶ στρέφεται τὰ πολλὰ πρὸς τὸν ἥλιον· διὸ καὶ οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὁπότερον πρὸς τῷ κλωνὶ μᾶλλόν ἐστιν. Ἡ μὲν γὰρ ὑπτιότης μᾶλλον δοκεῖ ποιεῖν τὸ πρανές· ἡ δὲ φύσις οὐχ ἧττον βούλεται τὸ ὕπτιον, ἄλλως τε καὶ ἡ ἀνάκλασις διὰ τὸν ἥλιον. Ἴδοι δ' ἄν τις, ὅσα πυκνὰ καὶ κατ' ἄλληλα, καθάπερ [τὰ] τῶν μυῤῥίνων.
3 Οἴονται δέ τινες καὶ τὴν τροφὴν τῷ ὑπτίῳ διὰ τοῦ πρανοῦς εἶναι, διὰ τὸ ἔνικμον ἀεὶ τοῦτο καὶ χνοῶδες εἶναι, οὐ καλῶς λέγοντες· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως συμβαίνει χωρὶς

τῆς ἰδίας φύσεως, καὶ διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἀλ-
λοιοῦσθαι. Ἡ δὲ τροφὴ διὰ τῶν φλεβῶν ἢ
ἰνῶν ὁμοίως ἀμφοτέροις· ἐκ θατέρου δ' εἰς
θάτερον, οὐκ εὔλογον, μὴ ἔχουσι πόρους μηδὲ
βάθος διιέν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τροφῆς, διὰ τί-
νων, ἕτερος λόγος. Διαφέρουσι δὲ κατὰ τὰ 4
φύλλα πλείοσι διαφοραῖς· τὰ μὲν γάρ ἐστι πλα-
τύφυλλα, καθάπερ ἄμπελος, συκῆ, πλάτανος·
τὰ δὲ στενόφυλλα, καθάπερ ἐλαία, ῥόα, μύρ-
ῥινος· τὰ δὲ ὥσπερ σπαθόφυλλα, καθάπερ πεύ-
κη, πίτυς, κέδρος· τὰ δὲ οἷον σαρκόφυλλα,
(τοῦτο δ' ὅτι σαρκῶδες ἔχουσιν [ἐν στρογγυλό-
τητι] τὸ φύλλον) οἷον κυπάριττος, μυρίκη,
[μηλέα,] τῶν δὲ φρυγανικῶν κνέωρος, στοιβὴ,
καὶ τῶν ποωδῶν ἀείζωον, πόλιον· τοῦτο δὲ καὶ
πρὸς τοὺς σῆτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν.
Τὰ γὰρ αὖ τῶν τευτλίων ἢ ῥαφάνων ἄλλον
τρόπον σαρκώδη, καὶ τὰ τῶν πηγανίων καλου-
μένων· ἐν πλάτει γὰρ καὶ οὐκ ἐν στρογγυλότητι
το σαρκῶδες. Καὶ τῶν θαμνωδῶν δὲ ἡ μυρίκη
σαρκῶδες τὸ φύλλον ἔχει. Ἔνια δὲ καὶ καλα- 5
μόφυλλα, καθάπερ ὁ φοῖνιξ καὶ ὁ κόϊξ, καὶ
ὅσα τοιαῦτα· ταῦτα δὲ, ὡς καθόλου εἰπεῖν, γω-
νιόφυλλα· καὶ γὰρ ὁ κάλαμος καὶ ὁ κύπειρος
καὶ ὁ βούτομος, καὶ τὰ ἄλλα [δὲ] τῶν λιμνω-
δῶν τοιαῦτα· πάντα δὲ ὥσπερ ἐκ δυεῖν σύνθε-
τα, καὶ τὸ μέσον οἷον τρόπις, ὅθεν τοῖς ἄλλοις
μέγας πόρος ὁ μέσος. Διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς
σχήμασι· τα μὲν γὰρ περιφερῆ, καθάπερ τὰ
τῆς ἀπίου· τὰ δὲ προμηκέστερα, καθάπερ τὰ
τῆς μηλέας· τα δὲ εἰς ὀξὺ προήκοντα καὶ παρα-

ἀκανθίζοντα, καθάπερ τὰ τοῦ σμίλακος· καὶ τὰ μὲν σχιστὰ καὶ οἷον πριονώδη, καθάπερ τὰ τῆς ἐλάτης καὶ τὰ τῆς πτερίδος· τρόπον δέ τινα σχιστὰ καὶ τὰ τῆς ἀμπέλου, καὶ τὰ τῆς συκῆς,
6 ὥσπερ ἂν εἴποι τις κορωνοποδώδη. Ἔνια δὲ καὶ ἐντομὰς ἔχοντα, καθάπερ τὰ τῆς πτελέας καὶ τὰ τῆς Ἡρακλεωτικῆς καὶ τὰ τῆς δρυός· τὰ δὲ καὶ παρακανθίζοντα καὶ ἐκ τοῦ ἄκρου καὶ ἐκ τῶν πλαγίων, οἷον τὰ τῆς πρίνου, τὰ τῆς δρυὸς, καὶ σμίλακος καὶ βάτου καὶ παλιούρου καὶ τὰ τῶν ἄλλων. Ἀκανθῶδες δὲ ἐκ τῶν ἄκρων καὶ τὸ τῆς πεύκης καὶ πίτυος καὶ ἐλάτης, ἔτι δὲ κέδρου καὶ κεδρίας. Φυλλάκανθον δὲ ὅλως ἐν μὲν τοῖς δένδροις οὐκ ἔστιν οὐδὲν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὑλήμασίν ἐστιν, οἷον ἥ τε ἄκορνα καὶ ἡ δρυπὶς καὶ ὁ ἄκανος, καὶ σχεδὸν ἅπαν τὸ τῶν ἀκανθωδῶν γένος· ὥσπερ γὰρ φύλλον ἐστὶν ἡ ἄκανθα πᾶσιν. Εἰ δὲ μὴ φύλλα τις ταῦτα θήσει, συμβαίνοι ἂν ὅλως ἄφυλλα εἶναι, ἐνίοις τε ἄκανθαν μὲν εἶναι, φύλλον δὲ
7 ὅλως οὐκ ἔχειν, καθάπερ ὁ ἀσπάραγος. Πάλιν δὲ ὅτι τὰ μὲν ἄμισχα, καθάπερ τὰ τῆς σκίλλης καὶ τοῦ βολβοῦ, τὰ δ' ἔχοντα μίσχον· καὶ τὰ μὲν μακρὸν, οἷον ἡ ἄμπελος καὶ ὁ κιττός· τὰ δὲ βραχὺν καὶ οἷον ἐμπεφυκότα, καθάπερ ἐλαία, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡ τῆς πλατάνου καὶ τῆς ἀμπέλου προσηρτημένον. Διαφορὰ δὲ καὶ τῷ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν εἶναι τὴν πρόσφυσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν πλείστοις ἐκ τῶν κλάδων, τοῖς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων· τῆς δρυὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ στελέχους. Τῶν δὲ λαχανωδῶν τοῖς πολλοῖς εὐθὺς ἐκ τῆς

ῥίζης, οἷον κρομμύου, σκορόδου, κιχωρίου, ἔτι δὲ ἀσφοδέλου, σκίλλης, βολβοῦ, σισυριγχίου καὶ ὅλως τῶν βολβωδῶν. Καὶ τούτων δὲ οὐχ ἡ πρώτη μόνον ἔκφυσις, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ καυλὸς ἄφυλλον· ἐνίων δ᾿, ὅταν γένηται, φύλλα εἰκὸς, οἷον θριδακίνης, ὠκίμου, σελίνου, καὶ τῶν σιτηρῶν ὁμοίως. Ἔχει δ᾿ ἔνια τούτων καὶ τὸν καυλὸν [λεῖον πρῶτον,] εἶτ᾿ ἀκανθίζοντα, ὡς ἡ θριδακίνη, καὶ τὰ ἀκανθώδη πάντα, καὶ τῶν θαμνωδῶν τινα καὶ ἔτι (δὲ) μᾶλλον, οἷον βάτος, παλίουρος. Κοινὴ δὲ διαφορὰ πάντων ὁμοίως 8 δένδρων καὶ τῶν ἄλλων, ὅτι τὰ μὲν πολύφυλλα, τὰ δὲ ὀλιγόφυλλα· ὡς δὲ ἐπὶ τὸ πᾶν τὰ [μὲν] πλατύφυλλα, τὰ [δ᾿] ὀξύφυλλα, [τὰ μὲν εὔτακτα] καθάπερ μύῤῥινος· τὰ δ᾿ ἄτακτα καὶ ὡς ἔτυχε, καθάπερ σχεδὸν τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων ἦν. Ἴδιον δὲ ἐπὶ τῶν λαχανωδῶν, οἷον κρομμύου, γητείου, τὸ κοιλόφυλλον. Ἁπλῶς δὲ αἱ διαφοραὶ τῶν φύλλων ἢ μεγέθει, ἢ πλήθει, ἢ σχήματι, ἢ πλατύτητι, ἢ κοιλότητι, ἢ στενότητι, ἢ τραχύτητι, ἢ λειότητι, καὶ τῷ παρακανθίζειν ἢ μή· ἔτι δὲ κατὰ τὴν πρόσφυσιν, ὅθεν ἢ δι᾿ οὗ· τὸ μὲν ὅθεν ἀπὸ ῥίζης ἢ κλάδου ἢ καυλοῦ ἢ ἀκρέμονος· τὸ δὲ δι᾿ οὗ ἢ διὰ μίσχου ἢ δι᾿ αὑτοῦ. Καὶ ἔτι πολλὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἔνια καρποφόρα, μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπὸν, ὥσπερ ἡ Ἀλεξανδρεία δάφνη ἐπιφυλλόκαρπος. Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τῶν φύλλων κοινότεραι πᾶσαι εἴρηνται, καὶ σχεδὸν εἰσὶν ἐν τούτοις. Σύγκειται δὲ τὰ 9 μὲν ἐξ ἰνὸς καὶ φλοιοῦ καὶ σαρκὸς, οἷον τὰ τῆς V. C. 17. συκῆς καὶ ἀμπέλου· τὰ δὲ ὥσπερ ἐξ ἰνὸς μόνον,

οἷον [τὰ] τοῦ καλάμου καὶ σίτου. Τὸ δὲ ὑγρὸν ἁπάντων κοινόν· ἅπασι γὰρ ἐνυπάρχει καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπετείοις, [οἷον] μίσχος, ἄνθος, καρπὸς καὶ εἴ τι ἄλλο· μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς μὴ ἐπετείοις· οὐδὲν γὰρ ἄνευ τούτου. Δοκεῖ δὲ καὶ τῶν μίσχων τὸ μὲν ἐξ ἰνῶν μόνον συγκεῖσθαι, καθάπερ τὰ τοῦ σίτου καὶ τοῦ καλάμου· τὰ δ' ἐκ τῶν αὐτῶν ὧνπερ οἱ καυλοί. Τῶν δὲ ἀνθῶν τὸ μὲν ἐκ φλοιοῦ καὶ φλεβὸς καὶ σαρκὸς, τὸ δ' ἐκ σαρκὸς μόνον, οἷον τὰ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν· οἱ μὲν γὰρ ἐκ σαρκὸς καὶ ἰνός· οἱ δὲ ἐκ σαρκὸς μόνον· οἱ δὲ καὶ ἐκ δέρματος σύγκεινται. Τὸ δὲ ὑγρὸν ἀκολουθεῖ καὶ τούτοις. Ἐκ σαρκὸς μὲν καὶ ἰνὸς ὁ τῶν κοκκυμήλων καὶ σικύων, ἐξ ὑγροῦ δὲ καὶ δέρματος ὁ τῶν συκαμίνων καὶ τῆς ῥόας· ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλον τρόπον μεμερισμένοι. Πάντων δὲ, ὡς εἰπεῖν, τὸ μὲν ἔξω φλοιὸς, τὸ δ' ἐντὸς σάρξ· τῶν δὲ καὶ πυρήν.

1 Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Ἔσχατον δὲ ἐν ἅπασι τὸ σπέρμα· τοῦτο δὲ ἔχον ἐν ἑαυτῷ σύμφυτον ὑγρὸν καὶ θερμόν· ὧν ἐκλειπόντων, ἄγονα, καθάπερ τὰ [οὔρινα] ὠά. Καὶ τῶν μὲν εὐθὺς τὸ σπέρμα μετὰ τὸ περιέχον, οἷον φοίνικος, καρύου, ἀμυγδαλῆς· πλείω δὲ τούτῳ τὰ ἐμπεριέχοντα, ὡς τὰ τοῦ φοίνικος. Τῶν δὲ μεταξὺ σὰρξ καὶ πυρὴν, ὥσπερ ἐλαίας καὶ κοκκυμηλέας καὶ ἑτέρων. Ἔνια δὲ καὶ ἐν λοβῷ· τὰ δ' ἐν ὑμένι, τὰ δὲ ἐν
2 ἀγγείῳ, τὰ δὲ καὶ γυμνόσπερμα τελείως. Ἐν λοβῷ μὲν οὐ μόνον τὰ ἐπέτεια, καθάπερ τὰ

χέδροπα καὶ ἕτερα πλείω τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ καὶ
τῶν δένδρων ἔνια, καθάπερ ἥ τε κερωνία (ἣν
τινὲς καλοῦσι συκῆν Αἰγυπτίαν,) καὶ ἡ κερκὶς,
καὶ ἡ κολοιτία περὶ Λιπάραν. Ἐν ὑμένι δ' ἔνια
τῶν ἐπετείων, ὥσπερ ὁ πυρὸς καὶ ἡ κέγχρος.
Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐναγγειοσπέρματα καὶ γυμνο-
σπέρματα· ἐναγγειοσπέρματα μὲν, οἷον ἥ τε μή-
κων καὶ ὅσα μήκωνι ὅμοια· τὸ γὰρ σήσαμον
ἰδιωτέρως. Γυμνοσπέρματα δὲ τῶν τε λαχάνων
πολλὰ, καθάπερ ἄνηθον, κορίαννον, ἄνισον,
κύμινον, μάραθρον, καὶ ἕτερα πλείω. Τῶν δὲ 3
δένδρων οὐδὲν γυμνόσπερμον, ἀλλ' ἢ σαρξὶ πε-
ριεχόμενον ἢ δέρμασιν· [ἢ ὀστρακώδεσιν ἢ ξυλώ-
δεσι· τὰ μὲν σαρξὶν .... τὰ δὲ δέρμασιν, ὥσπερ
τὸ Εὐβοϊκὸν, τὰ δ' ὀστρακώδεσιν,] ὥσπερ ἡ
βάλανος· τὰ δὲ ξυλώδεσιν, ὥσπερ ἡ ἀμυγδαλῆ
καὶ τὸ κάρυον· οὐδὲν δὲ ἐναγγειοσπέρματον, εἰ
μή τις τὸν κῶνον ἀγγεῖον θήσει, διὰ τὸ χωρί-
ζεσθαι τῶν καρπῶν. Αὐτὰ δὲ τὰ σπέρματα τῶν
μὲν εὐθὺς σαρκώδη, καθάπερ ὅσα καρυηρὰ καὶ
βαλανηρά· τῶν δὲ ἐν πυρῆνι τὸ σαρκῶδες ἔχεται,
καθάπερ ἐλαίας καὶ δαφνίδος καὶ ἄλλων· τῶν
δὲ ἐν πυρῆνι μόνον ἢ πυρηνώδει γε, καὶ ὥσπερ
ξηρὰ, καθάπερ τὰ κνικώδη καὶ κεγχραμιδώδη
καὶ πολλὰ τῶν λαχανηρῶν· ἐμφανέστατα δὲ τὰ
τοῦ φοίνικος· οὐδὲ γὰρ κοιλότητα ἔχει τοῦτο
οὐδεμίαν, ἀλλ' ὅλον ἔξοῤῥον· οὐ μὴν ἀλλ' ὑγρό-
της δή τις καὶ θερμότης ὑπάρχει δηλονότι καὶ
τούτῳ, καθάπερ εἴπομεν. Διαφέρουσι δὲ καὶ 4
τῷ τὰ μὲν ἀθρόα μετ' ἀλλήλων εἶναι, τὰ δὲ
διεστῶτα καὶ σχεδὸν, ὥσπερ τὰ τῆς κολοκύντης

καὶ σικύας, καὶ [τὰ] τῶν δένδρων, ὥσπερ συκῆς,
μηλέας. Καὶ τῶν ἀθρόων [τῷ] τὰ μὲν ἑνί τινι
περιέχεσθαι, καθάπερ τὰ τῆς ῥόας καὶ τῆς ἀπίου
καὶ μηλέας καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ συκῆς· τὰ δὲ
[τῷ] μετ᾽ ἀλλήλων μὲν εἶναι, μὴ περιέχεσθαι δὲ
ὑφ᾽ ἑνός, ὥσπερ τὰ σταχυηρὰ τῶν ἐπετείων· εἰ
μή τις θείη τὸν στάχυν ὡς περιέχον· οὕτω δὲ
ἔσται καὶ ὁ βότρυς καὶ τἆλλα τὰ βοτρυώδη,
καὶ ὅσα δὴ φέρει δι᾽ εὐβοσίαν καὶ χώρας ἀρετὴν
ἀθρόους τοὺς καρπούς, ὥσπερ ἐν Συρίᾳ φασὶ
5 καὶ ἄλλοθι τὰς ἐλαίας. Ἀλλὰ καὶ αὕτη δοκεῖ
τις εἶναι διαφορά, τῷ τὰ μὲν ἀφ᾽ ἑνὸς μίσχου
καὶ μιᾶς προσφύσεως ἀθρόα γίνεσθαι, καθάπερ
ἐπί τε τῶν βοτρυηρῶν καὶ σταχυηρῶν εἴρηται,
μὴ περιεχόμενα κοινῷ τινι· τὰ δὲ μὴ γίνεσθαι·
ἐπεὶ καθ᾽ ἕκαστόν γε λαμβάνοντι τῶν σπερμάτων
ἢ τῶν περιεχόντων, ἰδίαν ἀρχὴν ἔχει τῆς προσ-
φύσεως, οἷον ἥ τε ῥὰξ καὶ τῆς ῥόας ὁ πυρήν,
καὶ πάλιν ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθή. Ἥκιστα δ᾽ ἂν
δόξειεν τὰ τῶν μήλων καὶ τὰ τῶν ἀπίων· ἐπεὶ
συμψαύει τε καὶ περιείληπται καθάπερ ὑμένι
6 τινὶ δερματικῷ, περὶ ὃν τὸ περικάρπιον. Ἀλλ᾽
ὅμως καὶ τούτων ἕκαστον ἰδίαν ἀρχὴν ἔχει καὶ
πρόσφυσιν· φανερώτατα δὲ τῷ κεχωρίσθαι τὰ τῆς
ῥόας· ὁ γὰρ πυρὴν ἑκάστῳ προσπέφυκεν, οὐχ
ὥσπερ [τὰ] τῶν συκῶν ἄδηλα διὰ τὴν ὑγρότητα·
καὶ γὰρ τούτῳ ἔχουσι διαφοράν, καίπερ ἀμφό-
τερα περιεχόμενα σαρκώδει τινί, καὶ τῷ ταῦτο
περιειληφότι μετὰ τῶν ἄλλων· τὸ μὲν γὰρ περὶ
ἕκαστον ἔχει τὸν πυρῆνα τὸ σαρκῶδες τοῦτο τὸ
ὑγρόν, αἱ δὲ κεγχραμίδες ὥσπερ κοινόν τι πᾶσι,

καθάπερ καὶ τὸ γίγαρτον, καὶ ὅσα τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. Ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας διαφορὰς τάχ' ἂν τις λάβοι πλείους· ὧν δεῖ τὰς κυριωτάτας καὶ μάλιστα τῆς φύσεως μὴ ἀγνοεῖν.

Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιθ.) Αἱ δὲ κατὰ 1
[τοὺς] χυλοὺς καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰς ὅλας μορφὰς σχεδὸν φανεραὶ πᾶσιν, ὥστε μὴ δεῖσθαι λόγου, πλὴν ἢ τοσοῦτον, ὅτι σχῆμα οὐδὲν περικαρπίων εὐθύγραμμον, οὐδὲ γωνίας ἔχει. Τῶν δὲ χυλῶν οἱ μὲν εἰσιν οἰνώδεις, ὥσπερ ἀμπέλου, συκαμίνου, μύρτου· οἱ δ' ἐλαιώδεις, ὥσπερ ἐλαίας, δάφνης, καρύας, ἀμυγδαλῆς, πεύκης, πίτυος, ἐλάτης· οἱ δὲ μελιτώδεις, οἷον συκῆς, φοίνικος, Διὸς βαλάνου· οἱ δὲ δριμεῖς, οἷον ὀριγάνου, θύμβρας, καρδάμου, νάπυος· οἱ δὲ πικροί, ὥσπερ ἀψινθίου, κενταυρίου. Διαφέρουσι δὲ καὶ ταῖς εὐωδίαις, οἷον ἀνήθου, κεδρίδος· ἐνίων δὲ ὑδαρεῖς ἂν δόξαιεν, οἷον οἱ τῶν κοκκυμηλέων· οἱ δὲ ὀξεῖς, ὥσπερ ῥοῶν, καὶ ἐνίων μηλέων. Ἁπάντων δὲ καὶ τοὺς οἰνώδεις ἐν τούτῳ τῷ γένει θετέον. Ἄλλοι δὲ ἐν ἄλλοις εἴδεσιν· ὑπὲρ ὧν ἁπάντων ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ χυλῶν ῥητέον, αὐτάς τε τὰς ἰδέας διαριθμουμένους, ὁπόσαι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, καὶ τίς ἡ ἑκάστου φύσις καὶ δύναμις. Ἔχει δὲ καὶ ἡ τῶν 2
δένδρων αὐτῶν ὑγρότης, ὥσπερ ἐλέχθη, διάφορα εἴδη· ἡ μὲν γάρ ἐστιν ὀπώδης, ὥσπερ ἡ τῆς συκῆς καὶ τῆς μήκωνος· ἡ δὲ πιττώδης, οἷον [τῆς] ἐλάτης, τῆς πεύκης, τῶν κωνοφόρων· ἄλλη δ' ὑδαρὴς, οἷον ἀμπέλου, ἀπίου, μηλέας· καὶ τῶν λαχανωδῶν δὲ, οἷον σικύου, κολοκύντης, θριδα-

κίνης· αἱ δὲ ἤδη δριμύτητά τινα ἔχουσι, καθάπερ ἡ τοῦ θύμου καὶ θύμβρας· αἱ δὲ καὶ εὐωδίαν, ὥσπερ αἱ τοῦ σελίνου, ἀνήθου, μαράθρου καὶ τῶν τοιούτων. Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπασαι κα-
1 τὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἑκάστου δένδρου καὶ ὡς καθόλου εἰπεῖν φυτοῦ· πᾶν γὰρ ἔχει κρᾶσίν τινα καὶ μίξιν ἰδίαν, ἥπερ οἰκεία δηλονότι τυγχάνει τοῖς ὑποκειμένοις καρποῖς· ὧν τοῖς πλείστοις συνεμφαίνεταί τις ὁμοιότης, οὐκ ἀκριβὴς [δ'] οὐδ' ἐπαφὴς, διότι ἐν τοῖς περικαρπίοις μᾶλλον κατεργασίαν λαμβάνει καὶ πέψιν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ ἡ τοῦ χυλοῦ φύσις. Δεῖ γὰρ ὥσπερ τὸ μὲν ὕλην ὑπολαβεῖν, τὸ δὲ εἶδος καὶ μορφήν.
3 Ἔχει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ σπέρματα καὶ οἱ χιτῶνες οἱ περὶ αὐτὰ διαφορὰν τῶν χυλῶν· ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα τὰ μόρια τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν, οἷον ῥίζα, καυλὸς, ἀκρέμων, φύλλον, καρπὸς, ἔχει τινὰ οἰκειότητα πρὸς τὴν ὅλην φύσιν, εἰ καὶ παραλλάττει κατά τε τὰς ὀσμὰς καὶ τοὺς χυλοὺς, ὡς τὰ μὲν εὔοσμα καὶ εὔχυλα, τὰ δ' ἄοσμα καὶ ἄχυλα παντελῶς εἶναι τῶν τοῦ
4 αὐτοῦ μορίων. Ἐνίων γὰρ εὔοσμα τὰ ἄνθη μᾶλ-
V. C.20. λον ἢ τὰ φύλλα, τῶν δ' ἀνάπαλιν τὰ φύλλα μᾶλλον καὶ οἱ κλῶνες, ὥσπερ τῶν στεφανωματικῶν· τῶν δὲ οἱ καρποί· τῶν δ' οὐδέτερον· ἐνίων δὲ αἱ ῥίζαι· τῶν δέ τι μέρος. Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς χυμούς· τὰ μὲν γὰρ βρωτὰ, τὰ δ' ἄβρωτα τυγχάνει καὶ ἐν φύλλοις καὶ περικαρπίοις. Ἰδιαίτατον δὲ τὸ ἐπὶ τῆς φιλύρας· ταύτης γὰρ τὰ μὲν φύλλα γλυκέα, καὶ πολλὰ τῶν ζώων ἐσθίει, ὁ δὲ καρπὸς οὐδενὶ βρωτός· ἐπεὶ τὸ

γ' ἀνάπαλιν οὐδὲν θαυμαστὸν, ὥστε τὰ μὲν φύλλα μὴ ἐσθίεσθαι, τοὺς δὲ καρποὺς οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζώων. Ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὕστερον πειρατέον θεωρεῖν τὰς αἰτίας.

Κεφ. ιγ. (ἄλλοις Κεφ. κα.) Νῦν δὲ τοσοῦτον ἔστω δῆλον, ὅτι κατὰ πάντα τὰ μέρη πλείους εἰσὶ διαφοραὶ πολλαχῶς· ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ μέν ἐστι χνοώδη, καθάπερ τὸ τῆς ἀμπέλου καὶ συκαμίνου καὶ τοῦ κιττοῦ· τὰ δὲ φυλλώδη, καθάπερ ἀμυγδαλῆς, μηλέας, ἀπίου, κοκκυμηλέας. Καὶ τὰ μὲν μέγεθος ἔχει, τὸ δὲ τῆς ἐλαίας φυλλῶδες ὂν ἀμέγεθές. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπετείοις καὶ ποώδεσι τὰ μὲν φυλλώδη, τὰ δὲ χνοώδη. Πάντων δὲ τὰ μὲν δίχροα, τὰ δὲ μονόχροα· τὰ μὲν τῶν δένδρων τά γε πολλὰ μονόχροα καὶ λευκανθῆ. Μόνον γὰρ, ὡς εἰπεῖν, τὸ τῆς ῥόας φοινικοῦν, καὶ ἀμυγδαλῶν τινων ὑπέρυθρον. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς τῶν ἡμέρων οὔτε ἀνθῶδες οὔτε δίχρουν, ἀλλ' εἴ τινος, τῶν ἀγρίων, οἷον τὸ τῆς ἐλάτης· κρόκινον γὰρ τὸ ταύτης ἄνθος, καὶ ὅσα δή φασιν ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ ῥόδων ἔχειν τὴν χρόαν. Ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις σχεδὸν τά γε πλείω 2 τοιαῦτα, καὶ δίχροα καὶ διανθῆ. Λέγω δὲ διανθὲς ὅ,τι ἕτερον ἄνθος ἐν τῷ ἄνθει ἔχει κατὰ μέσον, ὥσπερ τὸ ῥόδων, καὶ τὸ κρίνου καὶ τὸ ἴον τὸ μέλαν. Ἔνια δὲ καὶ μονόφυλλα φύεται, διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν πλειόνων, ὥσπερ τὸ τῆς ἰασιώνης· οὐ γὰρ κεχώρισται ταύτης ἐν τῷ ἄνθει τὸ φύλλον ἕκαστον· οὐδὲ δὴ τοῦ χειρίου τὸ κάτω μέρος, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἄκρων ἀποφύσεις γω-

νιώδεις. Σχεδὸν δὲ καὶ τὸ τῆς ἐλαίας τοιοῦτόν
3 ἐστιν. Διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὴν ἔκφυσιν καὶ
V. C. 22. θέσιν· τὰ μὲν γὰρ ἔχει περὶ αὐτὸν τὸν καρπὸν,
οἷον ἄμπελος, ἐλαία· ἧς καὶ διαπίπτοντα διατε-
τρημένα φαίνεται· καὶ τοῦτο σημεῖον λαμβάνου-
σιν, εἰ καλῶς ἀπήνθηκεν· ἐὰν γὰρ συγκαυθῇ ἢ
βρεχθῇ, συναποβάλλει τὸν καρπὸν, καὶ οὐ τετρη-
μένον γίνεται. Σχεδὸν δὲ καὶ τὰ πολλὰ τῶν
[δένδρων] ἐν μέσῳ τὸ περικάρπιον ἔχει· τάχα δὲ
καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ περικαρπίου, καθάπερ ῥόα,
μηλέα, ἄπιος, κοκκυμηλέα, μύῤῥινος, καὶ τῶν
γε φρυγανικῶν ῥοδωνιὰ, καὶ τὰ πολλὰ τῶν στε-
φανωτικῶν· κάτω γὰρ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἔχει τὰ
σπέρματα. Φανερώτατον δὲ ἐπὶ τοῦ ῥόδου διὰ
τὸν ὄγκον. Ἔνια δὲ καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν σπερμά-
των, ὥσπερ ἡ ἄκορνα καὶ ὁ κνίκος καὶ πάντα
τὰ ἀνθώδη· καθ᾽ ἕκαστον γὰρ ἔχει τὸ ἄνθος.
Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ποωδῶν ἔνια, καθάπερ τὸ
ἀνθέμιον. Ἐν δὲ τοῖς λαχανηροῖς, ὥσπερ ὁ σί-
κυος, καὶ ἡ κολοκύντη καὶ ἡ σικύα· πάντα γὰρ
ἐπὶ τῶν [καρπῶν τῶν] ἄκρων ἔχει, καὶ προσαυ-
4 ξανομένων ἐπιμένει τὰ ἄνθη πολὺν χρόνον. Ἄλλα
δὲ ἰδιαιτέρως, οἷον ὁ κιττὸς καὶ ἡ συκάμινος·
ἐν αὐτοῖς μὲν γὰρ ἔχει τοῖς ὅλοις περικαρπίοις,
οὐ μὴν οὔτε ἐπ᾽ ἄκροις, οὔτε περιειληφὸς καθ᾽
ἕκαστον, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀνὰ μέσον· εἰ μὴ ἄρα οὐ
σύνδηλα διὰ τὸ χνοῶδες. Ἔστι δὲ καὶ ἀπλᾶ τῶν
ἀνθῶν ἔνια, καθάπερ ἐπὶ τῶν σικύων, ἃ ἐκ τῶν
ἄκρων φύεται τοῦ κλήματος· διὸ καὶ ἀφαιροῦσιν
αὐτά· κωλύει γὰρ τὴν τοῦ σικύου βλάστησιν.
Φασὶ δὲ καὶ τῆς μηλέας τῆς Μηδικῆς ὅσα μὲν

ἔχει τῶν ἀνθῶν ὥσπερ ἠλακάτην τινὰ πεφυκυῖαν
ἐκ [τοῦ] μέσου, ταῦτ᾽ εἶναι γόνιμα· ὅσα δὲ μὴ
ἔχει, ταῦτ᾽ ἄγονα. Εἰ δὲ καὶ ἐπ᾽ ἄλλου τινὸς
ταῦτα συμβαίνει τῶν ἀνθοφόρων, ὥστε ἄγονον
ἄνθος φύειν, εἴτε κεχωρισμένον, εἴτε μὴ, σκε-
πτέον· ἐπεὶ γένη γε ἔνια καὶ ἀμπέλου καὶ ῥόας
ἀδύνατα τελειοκαρπεῖν, ἀλλὰ μὴν μέχρι τοῦ ἄν-
θους ἡ γένεσις. Γίνεται δὲ καὶ τό τε τῆς ῥόας 5
ἄνθος πολὺ καὶ πυκνὸν, καὶ ὅλος ὁ ὄγκος πλα-
τὺς, ὥσπερ ὁ τῶν ῥόδων, ἔχων τὰ ἄνω ἀμυχώδη·
κάτωθεν δὲ ἕτερος, μικρότερος δὲ, ὥσπερ ἐκτε-
τραμμένος κύτινος. Φασὶ δέ τινες καὶ τῶν ὁμο-
γενῶν τὰ μὲν ἀνθεῖν, τὰ δ᾽ οὔ, καθάπερ τῶν
φοινίκων τὸν μὲν ἄῤῥενα ἀνθεῖν, τὸν δὲ θῆλυν
οὐκ ἀνθεῖν, ἀλλ᾽ εὐθὺς προφαίνειν τὸν καρπόν.
Τὰ μὲν οὖν ὁμογενῆ τοιαύτην τὴν διαφορὰν
ἔχει, καθάπερ ὅσα ὅλως μὴ δύναται τελειοκαρ-
πεῖν, ἡ δὲ τοῦ ἄνθους φύσις ὅτι πλείους ἔχει
διαφορὰς, φανερὸν ἐκ τῶν προειρημένων.

Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. κγ.) Διαφέρει δὲ τὰ 1
δένδρα καὶ τοῖς τοιούτοις κατὰ τὴν καρποτοκίαν·
τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν νέων βλαστῶν φέρει, τὰ δὲ
ἐκ τῶν ἔνων, τὰ δ᾽ ἐξ ἀμφοτέρων. Ἐκ μὲν τῶν
νέων συκῆ, ἄμπελος· ἐκ δὲ τῶν ἔνων ἐλαία, ῥόα,
μηλέα, ἀμυγδαλῆ, ἄπιος, μύῤῥινος καὶ σχεδὸν
τὰ τοιαῦτα· πάντα γὰρ ἐκ τῶν ἔνων. Ἐὰν δὲ
ἄρα τι συμβῇ κυῆσαι καὶ ἀνθῆσαι, γίνεται γὰρ
καὶ ταῦτα ἐνίοις, ὥσπερ καὶ τῷ μυῤῥίνῳ, καὶ
μάλισθ᾽, ὡς εἰπεῖν, περὶ τὰς βλαστήσεις τὰς μετ᾽
ἀρκτοῦρον, οὐ δύνανται τελειοῦν, ἀλλ᾽ ἡμιγενῆ
φθείρεται. Ἐξ ἀμφοτέρων δὲ, καὶ τῶν νέων καὶ

τῶν ἔνων, εἴ τινες ἄρα μηλέαι τῶν διφόρων, ἢ εἴ τι ἄλλο κάρπιμον. Ἔτι δὲ καὶ ὁ ὄλυνθος ἐκ-
2 πέττων καὶ σῦκα φέρων ἐκ τῶν νέων. Ἰδιωτάτη δὲ ἡ ἐκ τοῦ στελέχους ἔκφυσις, ὥσπερ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ συκαμίνου· (καὶ) ταύτην γάρ φασι φέρειν ἐκ τοῦ στελέχους. Οἱ δὲ ταύτης μὲν ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὥσπερ καὶ τῆς κερωνίας· αὕτη γὰρ καὶ ἐκ τούτων φέρει, πλὴν οὐ πολύν· καλοῦσι δὲ κερωνίαν, ἀφ᾽ ἧς τὰ σῦκα τὰ Αἰγύπτια καλούμενα. Ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν ἀκρόκαρπα τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, τὰ δὲ πλαγιόκαρπα, τὰ δὲ ἀμφοτέρως. Πλείω δὲ ἀκρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων, οἷον τῶν τε σιτηρῶν τὰ σταχυώδη, καὶ τῶν θαμνωδῶν ἐρείκη καὶ σπειραία καὶ ἄγνος καὶ ἄλλ᾽ ἄττα, καὶ τῶν λαχανωδῶν τὰ κεφαλόῤῥιζα. Ἐξ ἀμφοτέρων δὲ καὶ τῶν δένδρων ἔνια καὶ τῶν λαχανωδῶν, οἷον βλίτον, ἀνδράφαξις, ῥάφανος· ἐπεὶ καὶ [ἡ] ἐλαία ποιεῖ πως τοῦτο· καί φασιν, ὅταν ἄκραν ἐνέγκῃ, σημεῖον εὐφορίας εἶναι. Ἀκρόκαρπος δέ πως καὶ ὁ φοῖνιξ· πλὴν τοῦτό γε καὶ ἀκρόφυλλον καὶ ἀκρόβλαστον· ὅλως γὰρ ἐν τῷ ἄνω πᾶν τὸ ζωτικόν. Τὰς μὲν οὖν κατὰ μέρη διαφορὰς πειρατέον ἐκ τούτων θεω-
5 ρεῖν. Αἱ δὲ τοιαῦται τῆς ὅλης οὐσίας φαίνονται, δηλονότι τὰ μὲν ἥμερα, τὰ δὲ ἄγρια· καὶ τὰ μὲν κάρπιμα, τὰ δὲ ἄκαρπα· καὶ ἀείφυλλα καὶ φυλλοβόλα, καθάπερ ἐλέχθη· τὰ δὲ ὅλως ἄφυλλα. Καὶ τα μὲν ἀνθητικά, τὰ δὲ ἀνανθῆ· καὶ τὰ μὲν πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα, τὰ δὲ ὀψιβλαστῆ καὶ ὀψίκαρπα. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις. Καὶ τά γε τοιαῦτα ἐν τοῖς μέρεσιν, ἢ οὐκ

ἄνευ τῶν μερῶν ἐστιν. Ἀλλ' ἐκείνη ἰδιωτάτη καὶ
τρόπον τινὰ μεγίστη διάστασις, ἥπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ζώων, ὅτι τὰ μὲν ἔνυδρα, τὰ δὲ χερσαῖα· καὶ γὰρ
τῶν φυτῶν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον γένος, ὃ οὐ δύναται
φύεσθαι [εἰ μὴ] ἐν ὑγρῷ· τὰ δὲ φύεται μὲν, οὐχ
ὅμοια δὲ, ἀλλὰ χείρω. Πάντων δὲ τῶν δένδρων
καὶ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τῶν φυτῶν εἴδη πλείω τυγχά-
νει καθ' ἕκαστον γένος· σχεδὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν
ἁπλοῦν. Ἀλλ' ὅσα μὲν ἥμερα καὶ ἄγρια λέγεται, 4
ταύτην ἐμφανεστάτην ἔχει καὶ μεγίστην διαφορὰν, V. C.24.
οἷον συκῆ, ἐρινεὸς, ἐλαία, κότινος, ἄπιος, ἀχράς·
ὅσα δὴ ἑκατέρων τούτων, τοῖς καρποῖς τε καὶ
φύλλοις καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς τε καὶ τοῖς μο-
ρίοις [διαφέρει]. Ἀλλὰ τῶν μὲν ἀγρίων ἀνώνυμα-
τα πλεῖστα, καὶ ἔμπειροι ὀλίγοι· τῶν δὲ ἡμέρων
καὶ ὠνομασμένα [τὰ] πλείω, καὶ ἡ αἴσθησις
κοινοτέρα· λέγω δὲ οἷον ἀμπέλου, συκῆς, ῥόας,
μηλέας, ἀπίου, δάφνης, μυῤῥίνου, τῶν ἄλλων.
Ἡ γὰρ χρῆσις οὖσα κοινὴ συνθεωρεῖν ποιεῖ τὰς
διαφοράς. Ἴδιον δὲ καὶ τοῦτ' ἐφ' ἑκατέρων· τὰ 5
μὲν γὰρ ἄγρια τῷ ἄῤῥενι καὶ τῷ θήλει ἢ μόνοις
ἢ μάλιστα διαιροῦσι, τὰ δὲ ἥμερα πλείοσιν ἰδέαις.
Ἔστι δὲ τῶν μὲν ῥᾷόν τε λαβεῖν καὶ διαριθμῆσαι
τὰ εἴδη, τῶν δὲ χαλεπώτερον διὰ τὴν πολυχοΐαν.
Ἀλλὰ δὴ τὰς μὲν τῶν μορίων διαφορὰς καὶ τῶν
ἄλλων οὐσιῶν ἐκ τούτων πειρατέον θεωρεῖν· περὶ
δὲ τῶν γενέσεων μετὰ ταῦτα λεκτέον· τοῦτο γὰρ
ὥσπερ ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις ἐστίν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ β.

1 Κεφ. α. Αἱ γενέσεις τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν φυτῶν ἢ αὐτόματοι ἢ ἀπὸ σπέρματος ἢ ἀπὸ ῥίζης ἢ ἀπὸ παρασπάδος ἢ ἀπὸ ἀκρέμονος ἢ ἀπὸ κλωνὸς ἢ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ στελέχους εἰσὶν ἢ ἔτι τοῦ ξύλου κατακοπέντος εἰς μικρά· καὶ γὰρ οὕτως ἔνια φύεται. Τούτων δὲ ἡ μὲν αὐτόματος πρώτη τις· αἱ δὲ ἀπὸ σπέρματος καὶ ῥίζης φυσικώταται δόξαιεν ἄν· ὥσπερ γὰρ αὐτόματοι καὶ αὗται. Διὸ καὶ τοῖς ἀγρίοις ὑπάρχουσιν· αἱ δὲ
2 ἄλλαι τέχνης ἢ προαιρέσεως. Ἅπαντα δὲ βλαστάνει κατά τινα τῶν τρόπων τούτων· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ πλείους· ἐλαία μὲν γὰρ πάντως φύεται, πλὴν ἀπὸ κλωνός· οὐ γὰρ δύναται κατακηγνυμένη, καθάπερ ἡ συκῆ, τῆς κράδης, καὶ ἡ ῥόα, τῆς ῥάβδου. Καίτοι φασί γέ τινες ἤδη καὶ χάρακος παγείσης, καὶ πρὸς τὸν κιττὸν συμβιῶσαι καὶ γενέσθαι δένδρον· ἀλλὰ σπάνιόν τι τὸ τοιοῦτον· θάτερα δὲ τὰ πολλὰ τῆς φύσεως. Συκῆ δὲ τοὺς μὲν ἄλλους τρόπους φύεται πάντας, ἀπὸ δὲ τῶν πρέμνων καὶ τῶν ξύλων οὐ φύεται. Μηλέα δὲ καὶ ἄπιος ἀπὸ τῶν ἀκρεμόνων σπανίως, οὐ μὴν ἀλλὰ τά γε πολλὰ πάνθ᾽ ὡς εἰπεῖν ἐνδέχεσθαι δοκεῖ καὶ ἀπὸ τούτων, ἐὰν λεῖοι καὶ νέοι καὶ εὐαυξεῖς ὦσιν. Ἀλλὰ φυσικώτεραί πως ἐκεῖναι· τὸ δὲ ἐνδεχόμενον ὡς δυ-

νατὸν ληπτέον. Ὅλως γὰρ ὀλίγα τὰ ἀπὸ τῶν 3
ἄνω μᾶλλον βλαστάνοντα καὶ γεννώμενα, καθάπερ ἄμπελος ἀπὸ τῶν κλημάτων· αὕτη γὰρ οὐδ᾽ ἀπὸ τῆς πρώρας, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ κλήματος φύεται, καὶ εἰ δή τι τοιοῦτον ἕτερον ἢ δένδρον ἢ φρυγανῶδες, ὥσπερ δοκεῖ τό τε πήγανον καὶ ἡ ἰωνιὰ καὶ τὸ σισύμβριον καὶ ὁ ἕρπυλος καὶ τὸ ἑλένιον. Κοινοτάτη μὲν οὖν ἐστὶ πᾶσιν ἥ τε ἀπὸ τῆς παρασπάδος καὶ ἀπὸ σπέρματος. Ἅπαντα δὲ ὅσα ἔχει σπέρματα, καὶ ἀπὸ σπέρματος γίνεται· ἀπὸ δὲ παρασπάδος καὶ τὴν δάφνην φασὶν, ἐάν τις τὰ ἔρνη παρελὼν φυτεύσῃ. Δεῖ δὲ ὑπόῤῥιζον μάλιστά γε τὸ παρασπώμενον ἢ ὑπόπρεμνον εἶναι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου θέλει βλαστάνειν καὶ ῥόα καὶ μηλέα ἐαρινή· βλαστάνει δὲ καὶ ἀμυγδαλῆ φυτευομένη. Κατὰ πλείστους 4
δὲ τρόπους, ὡς εἰπεῖν, ἡ ἐλαία βλαστάνει· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ στελέχους καὶ ἀπὸ τοῦ πρέμνου κατακοπτομένου, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης, [καὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου,] καὶ ἀπὸ ῥάβδου καὶ ἀπὸ χάρακος, ὥσπερ εἴρηται. Τῶν δ᾽ ἄλλων ὁ μύῤῥινος· καὶ γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν ξύλων καὶ τῶν πρέμνων φύεται. Δεῖ δὲ καὶ τούτου καὶ τῆς ἐλαίας τὰ ξύλα διαιρεῖν μὴ ἐλάττω σπιθαμιαίων, καὶ τὸν φλοιὸν μὴ περιαιρεῖν. Τὰ μὲν οὖν δένδρα βλαστάνει καὶ γίνεται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους· αἱ γὰρ ἐμφυτεῖαι καὶ οἱ ἐνοφθαλμισμοὶ καθάπερ μίξεις τινές εἰσιν ἢ κατ᾽ ἄλλον τρόπον γενέσεις· περὶ ὧν ὕστερον λεκτέον.

Κεφ. β. Τῶν δὲ φρυγανωδῶν καὶ ποωδῶν 1
τὰ μὲν πλεῖστα ἀπὸ σπέρματος καὶ ῥίζης, τὰ δὲ

καὶ ἀμφοτέρως· ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ τῶν βλαστῶν, ὥσπερ εἴρηται. Ῥοδωνία δὲ καὶ κρινωνία κατακοπέντων τῶν καυλῶν, ὥσπερ καὶ ἡ ἄγρωστις. Φύεται δὲ ἡ κρινωνία καὶ ἡ ῥοδωνία καὶ ὅλου τοῦ καυλοῦ τεθέντος. Ἰδιωτάτη δὲ ἡ ἀπὸ δακρύων· καὶ γὰρ οὕτω δοκεῖ τὸ κρίνον φύεσθαι, ὅταν ξηρανθῇ τὸ ἀποῤῥυέν. Φασὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἱπποσελίνου· καὶ γὰρ τοῦτο ἀφίησι δάκρυον. Φύεται δὲ καὶ κάλαμος, ἐάν τις διατέμνων τὰς ἠλακάτας πλαγίας τιθῇ καὶ κατακρύπτῃ κόπρῳ καὶ γῇ. Ἴδιον δὲ καὶ ἀπὸ ῥίζης τὸ φύεσθαι τὰ
2 κεφαλόῤῥιζα. Τοσαυταχῶς δὲ οὔσης τῆς δυνάμεως, τὰ μὲν πολλὰ τῶν δένδρων, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον, ἐν πλείοσι τρόποις ὥς φασίν ἐστιν· ἔνια δὲ ἀπὸ σπέρματος φύεται μόνον, οἷον ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, ὅλως πᾶν τὸ κωνοφόρον· ἔτι δὲ φοῖνιξ, πλὴν εἰ ἄρα ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀπὸ τῶν ῥάβδων ὥς φασί τινες μολύειν. Κυπάριττος δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀπὸ σπέρματος, ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ στελέχους, οἷον τὸ τῆς ὀρείας ἐν Τάῤῥᾳ· παρὰ τούτοις γάρ ἐστιν ἡ κουριζομένη κυπάριττος· αὕτη δὲ ἀπὸ τῆς τομῆς βλαστάνει πάντα τρόπον τεμνομένη, καὶ ἀπὸ γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω. Βλαστάνει δὲ
3 ἐνιαχοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, σπανίως δέ. Περὶ δὲ δρυὸς ἀμφισβητοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ σπέρματός φασι μόνον, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ ῥίζης γλίσχρως· οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ στελέχους κοπέντος. Ἀπὸ παρασπάδος δὲ καὶ ῥίζης οὐδὲν φύεται τῶν μὴ πα-
4 ραβλαστανόντων. Ἁπάντων δὲ ὅσων πλείους αἱ γενέσεις, ἡ ἀπὸ παρασπάδος καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ

ἀπὸ παραφυάδος ταχίστη καὶ εὐαυξής, ἐὰν ἀπὸ
ῥίζης ἡ παραφυὰς ᾖ. Καὶ τὰ μὲν οὕτως ἢ ὅλως
ἀπὸ φυτευτηρίων πεφυτευμένα πάντα δοκεῖ τοὺς
καρποὺς ἐξομοιοῦν. Ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ V. C. 3.
τῶν δυναμένων καὶ οὕτω βλαστάνειν, ἅπανθ'
ὡς εἰπεῖν χείρω· τὰ δὲ καὶ ὅλως ἐξίσταται τοῦ
γένους, οἷον ἄμπελος, μηλέα, συκῆ, ῥόα, ἄπιος·
ἔκ τε γὰρ τῆς κεγχραμίδος οὐδὲν γίνεται γένος
ὅλως ἥμερον, ἀλλ' ἢ ἐρινεὸς ἢ ἀγρία συκῆ, δια-
φέρουσα πολλάκις καὶ τῇ χροίᾳ· καὶ γὰρ ἐκ με-
λαίνης λευκή, καὶ ἐκ λευκῆς μέλαινα γίνεται·
ἔκ τε τῆς ἀμπέλου τῆς γενναίας ἀγεννής· καὶ
πολλάκις ἕτερον γένος· ὁτὲ δὲ ὅλως οὐδὲν ἥμε-
ρον, ἀλλὰ ἄγριον ἐνίοτε, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μὴ
ἐκπέττειν τὸν καρπόν· αἱ δὲ, ὥστε μὴ ἁδρύνειν,
ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἀνθῆσαι μόνον ἀφικνεῖσθαι.
Φύεται δὲ καὶ ἐκ τῶν τῆς ἐλαίας πυρήνων ἀγριέ- 5
λαιος, καὶ ἐκ τῶν τῆς ῥόας κόκκων τῶν γλυκέων
ἀγεννεῖς, καὶ ἐκ τῶν ἀπυρήνων σκληραί· πολλά-
κις δὲ καὶ ὀξεῖαι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐκ
τῶν ἀπίων καὶ ἐκ τῶν μήλων· ἐκ μὲν τῶν ἀπίων
μοχθηρὰ ἡ ἀχράς, ἐκ δὲ τῶν μήλων χεῖρόν τε
τῷ γένει, καὶ ἐκ γλυκείας ὀξεῖα· καὶ ἐκ στρου-
θίου κυδώνιος. Χείρων δὲ καὶ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ
τῷ χυλῷ καὶ [τῷ] σκληρὰ ἐκ μαλακῆς· διὸ καὶ
αὐξηθεῖσαν ἐγκεντρίζειν κελεύουσιν· εἰ δὲ μή,
τὸ μόσχευμα μεταφυτεύειν πολλάκις. Χείρων 6
δὲ καὶ ἡ δρῦς· ἀπὸ γοῦν τῶν ἐν Ἠπείρῳ πολλοὶ
φυτεύσαντες οὐκ ἐδύναντ' ὁμοίαν ποιεῖν. Δάφνην
δὲ καὶ μύῤῥινον διαφέρειν ποτὲ φασιν, ὡς ἐπι-
τοπολὺ δ' ἐξίστασθαι, καὶ οὐδὲ τὸ χρῶμα διασώ-

ζειν, ἀλλ' ἐξ ἐρυθροῦ καρποῦ γίνεσθαι μέλανα, ὥσπερ καὶ τὸν ἐν Ἀντάνδρῳ. Πολλάκις δὲ καὶ τὴν κυπάριττον ἐκ θηλείας ἄῤῥενα. Μάλιστα δὲ τούτων ὁ φοῖνιξ δοκεῖ διαμένειν ὥσπερ εἰπεῖν τελείως τῶν ἀπὸ τοῦ σπέρματος, καὶ πεύκη ἡ κωνοφόρος, καὶ πίτυς ἡ φθειροποιός. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἡμερουμένοις. Ἐν δὲ τοῖς ἀγρίοις δῆλον ὅτι πλείω κατὰ λόγον ὡς ἰσχυροτέροις· ἐπεὶ θάτερόν γε καὶ ἄτοπον, εἴ τι χεῖρον καὶ ἐν ἐκείνοις, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἀπὸ σπέρματος μόνον
7 μήτε τῇ θεραπείᾳ δύνανται μεταβάλλειν. Διαφέρουσι δὲ καὶ τόποι τόπων, καὶ ἀὴρ ἀέρος· ἐνιαχοῦ γὰρ ἐκφέρειν ἡ χώρα δοκεῖ τὰ ὅμοια, καθάπερ καὶ ἐν Φιλίπποις· ἀνάπαλιν δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγαχοῦ λαμβάνει μεταβολὴν, ὥστε ἐκ σπέρματος ἀγρίου ποιεῖν ἥμερον, καὶ ἐκ χείρονος ἁπλῶς ποιεῖν βέλτιον. Τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῆς ῥόας μόνον ἀκηκόαμεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ συμβαίνειν· ἐν Αἰγύπτῳ μὲν γὰρ τὴν ὀξεῖαν καὶ σπαρεῖσαν καὶ φυτευθεῖσαν γλυκεῖαν γίνεσθαί πως ἢ οἰνώδη· περὶ δὲ Σόλους τῆς Κιλικίας παρὰ τὸν ποταμὸν Πίναρον, οὗ ἡ μάχη πρὸς Δαρεῖον ἐγένετο, πᾶσαι γίνονται ἀπύρηνοι, [δι' ὅλου δὲ
8 τοῦ βίου οἱ κόκκοι τὸ οἰνίζον ἔχουσιν.] Εὔλογον δὲ καὶ εἴ τις τὸν παρ' ἡμῖν φοίνικα φυτεύοι ἐν Βαβυλῶνι, κάρπιμόν τε γίνεσθαι καὶ ἐξομοιοῦσθαι τοῖς ἐκεῖ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ εἴ τις ἑτέρα [χώρα] πρὸς ἄλλον ἔχει καρπὸν οὕτω· κρείττων γὰρ αὐτὸς τῆς ἐργασίας καὶ τῆς θεραπείας. Σημεῖον δὲ, ὅτι μεταφερόμενα τἀκεῖθεν ἄκαρπα, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀβλαστῆ γίνεται.

Μεταβάλλει δὲ καὶ διὰ τὴν τροφὴν καὶ διὰ τὴν 9
ἄλλην ἐπιμέλειαν, οἷον καὶ τὸ ἄγριον ἐξημεροῦ-
ται· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἡμέρων ἔνια [ἀμελη-
θέντα ἀπαγριοῦται] καὶ ἀποῤῥεῖ, οἷον ῥόα καὶ
ἀμυγδαλῆ. Πλὴν ἐκεῖνο δέ τινες καὶ ἐκ κριθῶν
ἀναφῦναί φασι πυρούς, καὶ ἐκ πυρῶν κριθάς,
καί πως [ἐκ] τοῦ αὐτοῦ πυθμένος ἄμφω. Ταῦτα
μὲν οὖν ὡς μυθωδέστερα δεῖ δέχεσθαι. Μετα- 10
βάλλει δ' οὖν τὰ μεταβάλλοντα τὸν τρόπον
τοῦτον αὐτομάτως· ἐξαλλαγῇ δὲ χώρας, ὥσπερ
ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κιλικίᾳ περὶ τῶν ῥοῶν εἴπομεν,
οὐδὲ διὰ μίαν θεραπείαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὅπου
τὰ κάρπιμα ἄκαρπα γίνεται, καθάπερ καὶ τὸ
πέρσιον τὸ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὁ φοῖνιξ ἐν τῇ
Ἑλλάδι, καὶ εἰ δή τις κομίσειε τὴν ἐν Κρήτῃ
λεγομένην αἴγειρον. Ἔνιοι δέ φασι καὶ τὴν ὄην,
ἐὰν εἰς ἀλεεινὸν ἔλθῃ σφόδρα τόπον, ἄκαρπον
γίνεσθαι· φύσει γὰρ ψυχρά. Εὔλογον δὲ ἀμφό-
τερα συμβαίνειν κατὰ τὰς ἐναντιώσεις, εἴπερ μηδ'
ὅλως ἔνια φύεσθαι θέλει μεταβάλλοντα τοὺς
τόπους. Καὶ κατὰ μὲν τὰς χώρας αἱ τοιαῦται 11
μεταβολαί· κατὰ δὲ τὴν φυτείαν, τὰ ἀπὸ τῶν
σπερμάτων φυτευόμενα καθάπερ ἐλέχθη· παν-
τοῖαι γὰρ αἱ ἐξαλλαγαὶ καὶ τούτων. Τῇ θερα-
πείᾳ δὲ μεταβάλλει ῥόα καὶ ἀμυγδαλῆ· ῥόα μὲν
κόπρον ὑείαν λαβοῦσα, καὶ ὕδατος πλῆθος ῥυ-
τοῦ· ἀμυγδαλῆ δὲ, ὅταν πάτταλόν τις ἐνθῇ, καὶ
τὸ δάκρυον ἀφαιρῇ τὸ ἐπιῤῥέον πλείω χρόνον,
καὶ τὴν ἄλλην ἀποδιδῷ θεραπείαν. Ὡσαύτως δὲ 12
δῆλον ὅτι καὶ ὅσα ἐξημεροῦται τῶν ἀγρίων ἢ
ἀπαγριοῦται τῶν ἡμέρων· τὰ μὲν γὰρ θεραπείᾳ,

τὰ δ' ἀθεραπευσίᾳ μεταβάλλει· πλὴν εἴ τις λέγοι, μηδὲ μεταβολὴν ἀλλ' ἐπίδοσιν εἰς τὸ βέλτιον εἶναι καὶ χεῖρον· οὐ γάρ οἷόν τε τὸν κότινον ποιεῖν ἐλαίαν, οὐδὲ τὴν ἀχράδα ποιεῖν ἄπιον, οὐδὲ τὸν ἐρινεὸν συκῆν. Ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ κοτίνου φασὶ συμβαίνειν, ὥστε, ἂν περικόπτῃς τὴν θαλίαν ἢ ὅλως μεταφυτεύσῃς, φέρειν φαυλίας, μετακίνησίς τις γίνεται οὐ μεγάλη. Ταῦτα μὲν οὖν ὁποτέρως δεῖ λαβεῖν, οὐθὲν ἂν διαφέροι.

1 *Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Φασὶ δὲ καὶ αὐτομάτην τινὰ γίνεσθαι τῶν τοιούτων μεταβολὴν, ὁτὲ μὲν τῶν καρπῶν, ὁτὲ δὲ καὶ ὅλως αὐτῶν τῶν δένδρων· ἃ καὶ σημεῖα νομίζουσιν οἱ μάντεις· οἷον ῥόαν ὀξεῖαν γλυκεῖαν ἐξενεγκεῖν, καὶ γλυκεῖαν ὀξεῖαν· καὶ πάλιν ἁπλῶς αὐτὰ τὰ δένδρα, ὥστε (ἐξ ὀξείας γλυκεῖαν γίνεσθαι, καὶ ἐκ γλυκείας ὀξεῖαν.) Χεῖρον δὲ τὸ εἰς [ὀξεῖαν ἢ εἰς] γλυκεῖαν μεταβάλλειν. Καὶ ἐξ ἐρινεοῦ συκῆν, καὶ ἐκ συκῆς ἐρινεόν· χεῖρον δὲ τὸ ἐκ συκῆς [ἐρινεόν.] Καὶ ἐξ ἐλαίας κότινον, [ἢ ἐξ ἐρινεοῦ συκῆν] καὶ ἐκ κοτίνου ἐλαίαν· ἥκιστα δὲ τοῦτο [συμβαίνει.] Πάλιν δὲ συκῆν ἐκ λευκῆς μέλαιναν, καὶ ἐκ μελαίνης λευκήν. Ὁμοίως δὲ τοῦτο*
2 *καὶ ἐπὶ ἀμπέλου. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς τέρατα καὶ παρὰ φύσιν λαμβάνουσιν· ὅσα δὲ συνήθη τῶν τοιούτων οὐδὲ θαυμάζουσιν ὅλως· οἷον τὸ τὴν κάπνιον ἄμπελον καλουμένην (καὶ) ἐκ μέλανος βότρυος λευκὸν, καὶ ἐκ λευκοῦ μέλανα φέρειν· οὐδὲ γὰρ οἱ μάντεις τὰ τοιαῦτα κρίνουσιν· ἐπεὶ οὐδὲ ἐκεῖνα, παρ' οἷς πέφυκεν ἡ χώρα μεταβάλλειν, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τῆς ῥόας ἐν*

Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα θαυμαστὸν, διὰ τὸ
μίαν ἢ δύο, καὶ ταύτας ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ σπα-
νίας· ἀλλ' εἴπερ ἐν τῷ παντὶ, μᾶλλον ἐν τοῖς
καρποῖς γίνεσθαι τὴν παραλλαγὴν [εἰκὸς] ἢ ἐν
ὅλοις τοῖς δένδροις. Ἐπεὶ καὶ τοιαύτη τις ατα- 3
ξία γίνεται περὶ τοὺς καρπούς· οἷον ἤδη ποτὲ
συκῆ τὰ σῦκα ἔφυσεν ἐκ τοῦ ὄπισθεν τῶν θρίων·
καὶ ῥόα δὲ καὶ ἄμπελος ἐκ τῶν στελεχῶν, καὶ
ἄμπελος ἄνευ φύλλων καρπὸν (ὧν) ἤνεγκεν.
Ἐλαία δὲ τὰ μὲν φύλλα ἀπέβαλε, τὸν δὲ καρπὸν
ἐξήνεγκεν· ὃ καὶ Θετταλῷ τῷ Πεισιστράτου γε-
νέσθαι λέγεται. Συμβαίνει δὲ καὶ διὰ χειμῶνας
τοῦτο, καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἔνια τῶν δοκούντων
εἶναι παρὰ λόγον, οὐκ ὄντων δέ· οἷον ἐλαία
ποτ' ἀποκαυθεῖσα τελείως ἀνεβλάστησεν ὅλη καὶ
αὐτὴ καὶ ἡ θαλία. Ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ ... κα-
ταβρωθέντων τῶν ἐρνῶν ὑπ' ἀττελέβων, πάλιν
ἀνεβλάστησε, τὰ δὲ οἷον ἀπέπεσεν. Ἥκιστα δὲ
ἴσως τὰ τοιαῦτα ἄτοπα, διὰ τὸ φανερὰς ἔχειν
τὰς αἰτίας, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων
τόπων φέρειν τοὺς καρποὺς ἢ μὴ οἰκείους· μά-
λιστα δὲ [εἰ] τῆς ὅλης φύσεως γίνεται μεταβολή,
καθάπερ ἐλέχθη. Περὶ μὲν οὖν τὰ δένδρα τοι-
αῦταί τινες εἰσὶ μεταβολαί.

Κεφ. δ. (ἄλλοις Κεφ. ε.) Τῶν δὲ ἄλλων 1
τό τε σισύμβριον εἰς μίνθαν δοκεῖ μεταβάλλειν,
ἐὰν μὴ κατέχηται τῇ θεραπείᾳ· διὸ καὶ μετα-
φυτεύουσι πολλάκις· καὶ ὁ πυρὸς εἰς αἶραν.
Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς δένδροις αὐτομάτως, εἴ-
περ γίνεται· τὰ δὲ τοῖς ἐπετείοις διὰ παρασκευῆς·
οἷον ἡ τίφη καὶ ἡ ζειὰ μεταβάλλουσιν εἰς πυρὸν,

ἐὰν πεισθεῖσαι σπείρωνται· καὶ τοῦτο οὐκ εὐθὺς, ἀλλὰ τῷ τρίτῳ ἔτει. Σχεδὸν δὲ παραπλήσιον τοῦτό γε τῷ τὰ σπέρματα κατὰ τὰς χώρας μεταβάλλειν· μεταβάλλει γὰρ καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην χώραν· καὶ σχεδὸν ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ καὶ ἡ τίφη. Μεταβάλλουσι δὲ καὶ οἱ ἄγριοι πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ θεραπευόμεναι καὶ ἐξημερούμεναι
2 κατὰ τὸν ἴσον χρόνον. Καὶ ταῦτα μὲν ἔοικε χώρας τε μεταβολῇ καὶ θεραπείᾳ γίνεσθαι· καὶ ἔνια [μὲν] ἀμφοτέρως· τὰ δὲ καὶ τῇ θεραπείᾳ μόνον, οἷον πρὸς τὸ τὰ ὄσπρια μὴ γίνεσθαι ἀτέραμνα, βρέξαντα κελεύουσιν ἐν νίτρῳ νυκτὶ, τῇ ὑστεραίᾳ σπείρειν ἐν ξηρᾷ. Φακοὺς, ὥστε ἁδροὺς γίνεσθαι, φυτεύουσιν ἐν βολίτῳ· τοὺς ἐρεβίνθους δὲ, ὥστε μεγάλους, αὐτοῖς τοῖς κελύφεσι βρέξαντα σπείρειν. Μεταβάλλουσι δὲ καὶ κατὰ τὰς ὥρας διὰ τοὺς σπόρους πρὸς κουφότητα καὶ ἀλυπίαν· οἷον ἐάν τις τοὺς ὀρόβους ἐαρινοὺς σπείρῃ, τρισάλυποι γίνονται, καὶ οὐχ ὡς οἱ με-
3 τοπωρινοὶ βαρεῖς. Γίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις μεταβολὴ διὰ τὴν θεραπείαν· οἷον τὸ σέλινον ἐὰν σπαρὲν καταπατηθῇ καὶ κυλινδρωθῇ, ἀναφύεσθαί φασιν οὖλον. Μεταβάλλει δὲ καὶ τὴν χώραν ἐξαλλάττοντα, καθάπερ καὶ τἆλλα. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα κοινὰ πάντων ἐστί. Εἰ δὲ κατά τινα πήρωσιν ἢ ἀφαίρεσιν μέρους δένδρον ἄγονον γίνεται, καθάπερ τὰ ζῶα, τοῦτο ἐπισκεπτέον· οὐδὲν γοῦν φανερὸν κατά γε τὴν διαίρεσιν εἰς τὸ πλείω καὶ ἐλάττω φέρειν, ὥσπερ κακούμενον, ἀλλ' ἢ ἀπόλλυται τὸ ὅλον, ἢ διαμένον καρποφορεῖ. Τὸ δὲ γῆρας κοινή τις φθορὰ

πᾶσιν. Ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν, [εἰ] μᾶλλον ἐν τοῖς 4
ζώοις αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ φυσικαὶ καὶ πλείους· V. C.6.
καὶ γὰρ κατὰ τὰς ὥρας ἔνια δοκεῖ μεταβάλλειν, ὥσπερ καὶ ὁ ἱέραξ καὶ ἔποψ, καὶ ἄλλα τῶν ὁμοίων ὀρνέων. Καὶ κατὰ τῶν τόπων ἀλλοιώσεις, ὥσπερ ὁ ὕδρος εἰς ἔχιν, ξηραινομένων τῶν λιβάδων. Φανερώτατα δὲ καὶ κατὰ τὰς γενέσεις ἔνια, καὶ μεταβάλλει διὰ πλειόνων ζώων· οἷον ἐκ κάμπης γίνεται χρυσαλλὶς, εἶτ' ἐκ ταύτης ψυχή· καὶ ἐπ' ἄλλων δ' ἐστὶ τοῦτο πλειόνων. Οὐδὲν ἴσως ἄτοπον, οὐδ' ὅμοιον τὸ ζητούμενον. Ἀλλ' ἐκεῖνο συμβαίνει περὶ τὰ δένδρα καὶ ὅλως πᾶσαν τὴν ὕλην, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, ὥστε αὐτομάτως μεταβλαστάνειν, μεταβολῆς τινος γινομένης ἐκ τῶν οὐρανίων τοιαύτης. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς γενέσεις καὶ μεταβολὰς ἐκ τούτων θεωρητέον.

Κεφ. ε, (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ 1
ἐργασίαι καὶ αἱ θεραπεῖαι μεγάλα συμβάλλονται, καὶ ἔτι πρότερον αἱ φυτεῖαι, καὶ ποιοῦσι μεγάλας διαφορὰς, λεκτέον καὶ περὶ τούτων· καὶ πρῶτον περὶ τῶν φυτειῶν. Αἱ μὲν οὖν ὧραι πρότερον εἴρηνται, καθ' ἃς δεῖ τά τε φυτὰ λαμβάνειν. Κελεύουσι δὲ ὡς μάλιστα καὶ ἐξ ὁμοίας γῆς, εἰς ἣν μέλλεις φυτεύειν, ἢ χείρονος· τοὺς δὲ γυροὺς προορύττειν, ὡς πλείστου χρόνου καὶ
βαθυτέρους αἰεὶ τοῖς ἐπιπολαιοῤῥίζοις. Λέγουσι 2
δέ τινες, ὡς οὐδεμία [ῥίζα] κατωτέρω διικνεῖται τριῶν ἡμιποδίων· διὸ καὶ ἐπιτιμῶσι τοῖς ἐν μείζονι βάθει φυτεύουσιν. Οὐκ ἐοίκασι δὲ ὀρθῶς λέγειν ἐπὶ πολλῶν· ἀλλ' ἐὰν μὲν χώματος ἐπιλά-

βηται βαθέος ἢ καὶ χώρας τοιαύτης ἢ καὶ τό-
που, πολλῷ μακροτέραν ὠθεῖ τὸ τῇ φύσει βα-
θύῤῥιζον. Πεύκην δέ τις ἔφη μεταφυτεύων με-
μοχλευμένην μείζω τὴν ῥίζαν ἔχειν ἢ ὀκτάπηχυν,
καίπερ οὐχ ὅλης ἐξαιρεθείσης ἀλλ' ἀποῤῥαγείσης.
3 Τὰ δὲ φυτευτήρια, ἐὰν μὲν ἐνδέχηται, ὑπόῤ-
ῥιζα, εἰ δὲ μή, δεῖ μᾶλλον ἀπὸ τῶν κάτω ἢ τῶν
ἄνω λαμβάνειν, πλὴν ἀμπέλου· καὶ τὰ μὲν ἔ-
χοντα ῥίζας ὀρθὰ ἐμβάλλειν, τὰ δὲ μὴ ἔχοντα
ὑποβάλλειν τοῦ φυτευτηρίου ὅσον σπιθαμὴν ἢ
μικρῷ πλεῖον. Ἔνιοι δὲ κελεύουσι καὶ τῶν ὑποῤ-
ῥίζων ὑποβάλλειν. Τιθέναι δὲ καὶ τὴν θέσιν
ὁμοίως ἥνπερ εἶχεν ἐπὶ τῶν δένδρων τὰ πρὸς
βοῤῥᾶν καὶ τὰ πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τὰ πρὸς
ἕω, καὶ τὰ πρὸς δυσμάς. Ὅσα δὲ ἐνδέχεται τῶν
φυτῶν καὶ προμοσχεύειν· τὰ μὲν ἐπ' αὐτῶν τῶν
δένδρων, οἷον ἐλαίας, μηλέας, ἀπίου, συκῆς· τὰ
δ' ἀφαιροῦντας, οἷαν ἀμπέλου· ταύτην γὰρ οὐχ
4 οἷόν τε ἐπ' αὐτῆς μοσχεύειν. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπόῤῥιζα
τὰ φυτὰ μηδὲ ὑπόπρεμνα λαμβάνειν ἐνδέχηται,
καθάπερ ἡ τῆς ἐλαίας, σχίσαντα τὸ ξύλον κάτω-
θεν καὶ λίθον ἐμβαλόντα φυτεύειν· ὁμοίως δὲ
[ἐλαία] καὶ συκῆς καὶ τῶν ἄλλων. Φυτεύεται
δὲ καὶ ἡ συκῆ, ἐάν τις κράδην παχεῖαν ἀποξύνας
σφύρᾳ παίῃ, ἄχρι οὗ ἂν ἀπολίπῃ μικρὸν ὑπὲρ
τῆς γῆς, εἶτ' ἐπ' αὐτῆς ἄμμον βαλὼν ἄνωθεν
ἐπιχώσῃ· καὶ γίνεσθαι δέ φασι καὶ καλλίω ταῦτα
5 τὰ φυτὰ, μέχρι οὗ ἂν ᾖ νέα. Παραπλησία καὶ
τῶν ἀμπέλων [ἡ φυτεία,] ὅταν ἀπὸ τοῦ παττά-
λου [φυτεύηται·] προοδοποιεῖ γὰρ ὁ πάτταλος
ἐκείνῳ τῷ κλήματι διὰ τὴν ἀσθένειαν. Φυτεύ-

συκῆν οὕτω καὶ ῥόαν καὶ ἄλλα τῶν δένδρων. Ἡ συκῆ δὲ, ἐὰν ἐν σκίλλῃ φυτευθῇ, θᾶττον παραγίνεται, καὶ ἧττον ὑπὸ σκωλήκων κατεσθίεται. Ὅλως δὲ πᾶν τὸ ἐν σκίλλῃ φυτευόμενον εὐβλαστὲς, καὶ θᾶττον αὐξάνεται· ὅσα δὲ ἐκ τοῦ στελέχους καὶ διακοπτόμενα φυτεύεται, κάτω τρέποντα τὴν τομὴν δεῖ φυτεύειν· διακόπτειν δὲ μὴ ἐλάττω σπιθαμιαίων, ὥσπερ ἐλέχθη· καὶ τὸν φλοιὸν προσεῖναι. Φύεται δ' ἐκ τῶν τοιούτων ἴρνη· βλαστανόντων δ' ἀεὶ προσχωννύειν, ἄχρις
οὗ ἂν γένηται ἄρτιον. Αὕτη μὲν οὖν τῆς ἐλαίας 6
ἰδία καὶ τοῦ μυῤῥίνου· αἱ δ' ἄλλαι κοινότεραι πᾶσιν. Ἄριστον δὲ καὶ ῥιζῶσασθαι καὶ φυτείας μάλιστα τῆς τυχούσης ἡ συκῆ. Φυτεύειν δὲ ῥόας καὶ μυῤῥίνους καὶ δάφνας πυκνὰς κελεύουσι, μὴ πλέον διεστώσας ἢ ἐννέα πόδας· μηλέας δὲ μικρῷ μακρότερον· ἀπίους δὲ καὶ ὄχνας ἔτι μᾶλλον· ἀμυγδαλᾶς δὲ καὶ συκᾶς πολλῷ πλέον· ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ῥόαν. Ποιεῖσθαι δὲ καὶ πρὸς τὸν τόπον τὰς ἀποστάσεις· ἐν γὰρ τοῖς
ὀρεινοῖς ἐλάττους ἢ ἐν τοῖς πεδινοῖς. Μέγι- 7
στον δὲ ὡς εἰπεῖν τὸ τὴν πρόσφορον ἑκάστῳ χώραν ἀποδιδόναι· τότε γὰρ εὐσθενεῖ μάλιστα. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐλαίᾳ μὲν καὶ συκῇ καὶ ἀμπέλῳ τὴν πεδινήν φασιν οἰκειοτάτην εἶναι, τοῖς δὲ ἀκροδρύοις τὰς ὑπωρείας. Χρὴ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσι μὴ ἀγνοεῖν τὰς οἰκείας. Ἐν πλείστῃ δὲ ὡς εἰπεῖν διαφορᾷ τὰ τῶν ἀμπέλων ἐστίν· ὅσα γάρ ἐστι γῆς εἴδη, τοσαῦτά τινές φασι καὶ ἀμπέλων εἶναι. Φυτευόμενα μὲν οὖν κατὰ φύσιν ἀγαθὰ γίνεσθαι, παρὰ φύσιν δὲ ἄκαρπα. Ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ κοινὰ πάντων.

1 *Κεφ. ς. (ἄλλοις Κεφ. η.)* Τῶν δὲ φοινίκων ἴδιος ἡ φυτεία παρὰ τἄλλα, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα θεραπεία· φυτεύουσι γὰρ πλείους εἰς ταὐτὸ τιθέντες, δύο ἄνω καὶ δύο κάτω ἐπιδοῦντες· πρανεῖς δὲ πάντας. Τὴν γὰρ ἔκφυσιν οὔτ' ἐκ τῶν ὑπτίων καὶ κοίλων ποιεῖται, καθάπερ τινές φασιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄνω. Διὸ καὶ ἐν τῇ ἐπιζεύξει τῶν ἐπιτιθεμένων οὐ δεῖ περικαλύπτειν τὰς ἀρχὰς, ὅθεν αἱ ἐκφύσεις· φανεραὶ δέ εἰσι τοῖς ἐμπείροις. Διὰ τοῦτο δ' εἰς τὸ αὐτὸ πλείους τιθέασιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀσθενὴς ἡ φυτεία· τούτων δὲ αἵ τε ῥίζαι πρὸς ἀλλήλας συμπλέκονται, καὶ εὐθὺς αἱ πρῶται βλαστήσεις, ὥστε ἓν
2 γίνεσθαι τὸ στέλεχος. Ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν καρπῶν φυτεία τοιαύτη τις· ἡ δ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στελέχους, ὅταν ἀφέλωσι τὸ ἄνω, ἐν ᾧπερ ὁ ἐγκέφαλος, ἀφαιροῦσι δὲ ὅσον δίπηχυ, σχίσαντες τοῦτο κάτω τιθέασι τὸ ὑγρόν. Φιλεῖ δὲ χώραν ἀμμώδη [καὶ ἁλμώδη·] διὸ καὶ ὅπου μὴ τοιαύτη τυγχάνει, περιπάττουσιν ἅλας οἱ γεωργοί. Τοῦτο δὲ δεῖ ποιεῖν μὴ περὶ αὐτὰς τὰς ῥίζας, ἀλλ' ἄποθεν ἀποστήσαντα περιπάττειν ὅσον ἡμίεκτον. Ὅτι δὲ τοιαύτην ζητεῖ χώραν, κἀκεῖνο ποιοῦνται σημεῖον· πανταχοῦ γὰρ ὅπου πλῆθος φοινίκων, ἀμμώδεις [καὶ ἁλμώδεις] αἱ χῶραι· καὶ γὰρ ἐν Βαβυλῶνί φασιν, ὅπου οἱ φοίνικες πεφύκασι, καὶ ἐν Λιβύῃ δὲ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Φοινίκῃ, καὶ τῆς Συρίας δὲ τῆς κοίλης, ἣν Ἰουδαῖοι πλεῖστοι τυγχάνουσιν ἔχοντες, ἐν τρισὶ μόνοις τόποις ἀμμώδεσιν εἶναι τοὺς δυναμένους θησαυρίζεσθαι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἄλλοις οὐ διαμένειν, ἀλλὰ

σήπεσθαι· χλωροὺς δὲ ἡδεῖς εἶναι, καὶ καταναλίσκειν οὕτω. Φιλεῖ δὲ καὶ ὑδρείαν σφόδρα τὸ 3
δένδρον· περὶ δὲ κόπρου διαμφισβητοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ οὔ φασι χαίρειν, ἀλλ' ἐναντιώτατον εἶναι· οἱ δὲ καὶ χρῆσθαι, καὶ ἐπίδοσιν πολλὴν ποιεῖν. Δεῖ δὲ ὑδρεύειν εὖ μάλα μετὰ τῆς κόπρου, καθάπερ οἱ ἐν Ῥόδῳ. Τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον· ἴσως γὰρ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δ' ἐκείνως θεραπεύουσι· καὶ μετὰ μὲν τοῦ ὕδατος ὠφέλιμον ἡ κόπρος, ἄνευ δὲ τούτου βλαβερά. Ὅταν δὲ ἐνιαύσιος γένηται, μεταφυτεύουσι, καὶ τῶν ἁλῶν συμπαραβάλλουσι· καὶ πάλιν, ὅταν διετής· χαίρει γὰρ σφόδρα τῇ μεταφυτείᾳ. Μεταφυτεύουσι 4
δὲ οἱ μὲν ἄλλοι τοῦ ἦρος, οἱ δὲ ἐν Βαβυλῶνι περὶ τὸ ἄστρον· καὶ ὅλως οἵ γε πολλοὶ τότε φυτεύουσιν, ὡς καὶ παραγινομένου καὶ αὐξανομένου θᾶττον. Νέου μὲν ὄντος οὐχ ἅπτονται· πλὴν ἀναδοῦσι τὴν κόμην, ὅπως ὀρθὸς φύηται, καὶ αἱ ῥάβδοι μὴ ἀπαρτῶνται. Μετὰ δὲ ταῦτα περιτέμνουσιν, ὁπόταν ἁδρὸς ἤδη γένηται, καὶ πάχος ἔχῃ. Ἀπολείπουσι δὲ ὅσον σπιθαμὴν τῶν ῥάβδων. Φέρει δὲ, ἕως μὲν ἂν ᾖ νέος, ἀπύρηνον τὸν καρπὸν, μετὰ δὲ τοῦτο πυρηνώδη. Ἄλ- 5
λοι δέ τινες λέγουσιν, ὡς οἵ γε κατὰ Συρίαν οὐδεμίαν προσάγουσιν ἐργασίαν ἀλλ' ἢ διακαθαίρουσι καὶ ἐπιβρέχουσιν. Ἐπιζητεῖ δὲ μᾶλλον τὸ ναματιαῖον ὕδωρ ἢ τὸ ἐκ τοῦ Διός· εἶναι δὲ πολὺ τοιοῦτον ἐν τῷ αὐλῶνι, ἐν ᾧ καὶ τὰ φοινικόφυτα τυγχάνει. Τὸν αὐλῶνα δὲ τοῦτον λέγειν τοὺς Σύρους ὅτι διατείνει διὰ τῆς Ἀραβίας μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ πολλοὺς φά-

σκειν ἐληλυθέναι. Τούτου δὲ ἐν τῷ κοιλοτάτῳ πεφυκέναι τοὺς φοίνικας. Ταῦτα μὲν οὖν τάχ᾽ ἀμφοτέρως ἂν εἴη· κατὰ γὰρ τὰς χώρας, ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα, διαφέρειν καὶ τὰς ἐργασίας,
6 οὐκ ἄτοπον. Γένη δὲ τῶν φοινίκων ἐστὶ πλείω· πρῶτον μὲν καὶ ὥσπερ ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ, τὸ μὲν κάρπιμον, τὸ δὲ ἄκαρπον· ἐξ ὧν οἱ περὶ Βαβυλῶνα τάς τε κλίνας καὶ τἆλλα σκεύη ποιοῦνται. Ἔπειτα τῶν καρπίμων οἱ μὲν ἄῤῥενες, αἱ δὲ θήλειαι· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων, καθ᾽ ἃ ὁ μὲν ἄῤῥην ἄνθος πρῶτον φέρει ἐπὶ τῆς σπάθης, ἡ δὲ θήλεια καρπὸν εὐθὺς μακρόν. Αὐτῶν δὲ τῶν καρπῶν διαφοραὶ πλείους· οἱ μὲν γὰρ ἀπύρηνοι, [τῶν δὲ πυρῆνας ἐχόντων οἱ μὲν σκληροπύρηνοι,] οἱ δὲ μαλακοπύρηνοι. Καὶ τὰς χρόας οἱ μὲν λευκοί, οἱ δὲ μέλανες, οἱ δὲ ξανθοί. Τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλάττω χρώματά φασιν εἶναι τῶν συκῶν, οὐδ᾽ ἁπλῶς τὰ γένη· διαφέρειν δὲ καὶ κατὰ τὰ μεγέθη καὶ κατὰ τὰ σχήματα· καὶ γὰρ σφαιροειδεῖς ἐνίους ὥσπερανεὶ μῆλα, καὶ τὰ μεγέθη τηλικούτους, ὡς τέτταρας εἰς τὸν πῆχυν εἶναι, ἑπτὰ δὲ καὶ εὐπόδους· ἄλλους δὲ μικρούς, ἡλίκους ἐρεβίνθους. Καὶ τοῖς χυλοῖς
7 δὲ πολὺ διαφέροντας. Κράτιστον δὲ καὶ τῶν λευκῶν καὶ τῶν μελάνων τὸ βασιλικὸν καλούμενον γένος ἐν ἑκατέρῳ καὶ μεγέθει καὶ ἀρετῇ· σπάνια δ᾽ εἶναι ταῦτα λέγουσι· σχεδὸν γὰρ ἐν μόνῳ τοῦ Βαγώου κήπῳ τοῦ παλαιοῦ περὶ Βαβυλῶνα. Ἐν Κύπρῳ δὲ ἴδιόν τι γένος φοινίκων ἐστίν, ὃ οὐ πεπαίνει τὸν καρπόν, ἀλλ᾽ ὠμὸς ὢν ἡδὺς σφόδρα καὶ γλυκύς ἐστι· τὴν δὲ γλυκύτητα

ἰδίαν ἔχει. Ἔνιοι δὲ οὐ μόνον διαφέρουσι τοῖς
καρποῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ δένδρῳ κατά τε τὸ
μῆκος καὶ τὴν ἄλλην μορφήν· οὐ γὰρ μεγάλοι
καὶ μακροὶ, ἀλλὰ βραχεῖς· ἔτι δὲ καρπιμώτεροι
τῶν ἄλλων, καὶ καρποφοροῦντες εὐθὺς τριέτεις.
Πολλοὶ δὲ καὶ οὗτοι περὶ Κύπρον. Εἰσὶ δὲ καὶ
περὶ Συρίαν καὶ περὶ Αἴγυπτον φοίνικες, οἳ φέ-
ρουσι τετραέτεις καὶ πενταέτεις, ἀνδρομήκεις ὄν-
τες. Ἕτερον δέ τι γένος ἐν Κύπρῳ, ὃ καὶ τὸ 8
φύλλον πλατύτερον ἔχει, καὶ τὸν καρπὸν μείζω
πολλῷ καὶ ἰδιόμορφον, μεγέθει μὲν ἡλίκος ῥόα,
τῷ σχήματι δὲ προμήκης· οὐκ εὔχυλος δὲ ὥσπερ
[οἱ] ἄλλοι, ἀλλ' ὅμοιος ταῖς ῥόαις· ὥστε μὴ
καταδέχεσθαι, ἀλλὰ διαμασησαμένους ἐκβάλ-
λειν. Γένη μὲν οὖν ὥσπερ εἴρηται πολλά· θη-
σαυρίζεσθαι δὲ μόνους δύνασθαί φασι τῶν ἐν
Συρίᾳ τοὺς ἐν τῷ αὐλῶνι· τοὺς δ' ἐν Αἰγύπτῳ
καὶ Κύπρῳ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις χλωροὺς ἀνα-
λίσκεσθαι. Ἔστι δὲ ὁ φοῖνιξ ὡς μὲν ἁπλῶς εἰ- 9
πεῖν μονοστέλεχες καὶ μονοφυές· οὐ μὴν ἀλλὰ
γίνονταί τινες διφυεῖς, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ, κα-
θάπερ δικρόαν ἔχοντες· τὸ δ' ἀνάστημα τοῦ
στελέχους, ἀφ' οὗ ἡ σχίσις, καὶ πεντάπηχυ· πρὸς
ἄλληλα δὲ πῶς ἰσάζοντα. Φασὶ δὲ καὶ τοὺς ἐν
Κρήτῃ πλείους εἶναι τοὺς διφυεῖς· ἐνίους δὲ καὶ
τριφυεῖς· ἐν δὲ τῇ Λαπαίᾳ τινὰ καὶ πεντεγκέ-
φαλον· οὐκ ἄλογον δ' ἐν ταῖς εὐτραφωτέραις
χώραις πλείω γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ τὸ ὅλον
δὲ τὰ εἴδη πλείω καὶ τὰς διαφοράς. Ἄλλο δέ τι 10
γένος ἐστὶν, ὃ καλοῦσι κόϊκας· οὗτοι δὲ θαμνώ-
δεις, οὐχὶ ἓν τὸ στέλεχος ἔχοντες, ἀλλὰ πλείω,

καὶ ἐνιότε συνηρτημένα μὲν μέχρι τινός εἰσι, τὰς δὲ ῥάβδους οὐ μακρὰς μὲν, ἀλλὰ ὅσον πηχυαίας καὶ λείας· ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων τὴν κόμην. Ἔχουσι δὲ καὶ τὸ φύλλον πλατὺ καὶ ὥσπερ ἐκ δυοῖν συγκείμενον ἐλαχίστοιν. Καλοὶ δὲ καὶ τῇ ὄψει φαίνονται· τὸν δὲ καρπὸν καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ χυλῷ διάφορον ἔχουσι· στρογγυλώτερον γὰρ μήλου, καὶ μείζω καὶ εὐστομώτερον, ἧττον δὲ γλυκύν. Πεπαίνουσι δὲ ἐν τρισὶν ἔτεσιν, ὥστε καρπὸν [ἀεὶ] ἔχειν, ἐπικαταλαμβάνοντος τοῦ νέου τὸν ἕνον. Ποιοῦσι δὲ καὶ ἄρτους ἐξ αὐτῶν. Περὶ μὲν οὖν τούτων
11 ἐπισκεπτέον. Οἱ δὲ χαμαιῤῥιφεῖς καλούμενοι τῶν φοινίκων ἕτερόν τι γένος ἐστίν; ὥσπερ ὁμώνυμον· καὶ γὰρ ἐξαιρεθέντος τοῦ ἐγκεφάλου ζῶσι, καὶ κοπέντες ἀπὸ τῶν ῥιζῶν παραβλαστάνουσι. Διαφέρουσι δὲ καὶ τῷ καρπῷ καὶ τοῖς φύλλοις· πλατὺ γὰρ καὶ μαλακὸν ἔχουσι τὸ φύλλον· διὸ καὶ πλέκουσιν ἐξ αὐτοῦ τάς τε σπυρίδας καὶ τοὺς φορμούς. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Κρήτῃ γίνονται καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν Σικελίᾳ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖον εἴρηται τῆς ὑποθέ-
12 σεως. Ἐν δὲ ταῖς τῶν ἄλλων φυτείαις ἀνάπαλιν τίθενται τὰ φυτευτήρια, καθάπερ τῶν κλημάτων. Οἱ μὲν οὖν οὐθὲν διαφέρειν φασὶν, ἥκιστα δὲ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων· ἔνιοι δὲ ῥόαν δασύνεσθαι, καὶ σκιάζειν μᾶλλον τὸν καρπόν· ἔτι δὲ ἧττον ἀποβάλλειν τοὺς κυτίνους. Συμβαίνειν δὲ τοῦτό φασι καὶ ἐπὶ τῆς συκῆς· οὐ γὰρ ἀποβάλλειν ἀνάπαλιν φυτευθεῖσαν· ἔτι δ᾽ εὐβατωτέραν γίνεσθαι. Οὐκ ἀποβάλλειν δὲ οὐδ᾽ ἐάν τις

ἀποκλάσῃ φυομένης εὐθὺς τὸ ἄκρον. Αἱ μὲν οὖν φυτεῖαι καὶ γενέσεις ὃν τρόπον ἔχουσι, σχεδὸν ὡς τύπῳ περιλαβεῖν εἴρηται.

Κεφ. ζ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. η.) Περὶ δὲ τῆς 1 ἐργασίας καὶ τῆς θεραπείας τὰ μὲν ἐστι κοινὰ, τὰ δὲ ἴδια καθ᾽ ἕκαστον· κοινὰ μὲν ἥ τε σκαπάνη καὶ ἡ ὑδρεία καὶ ἡ κόπρωσις· ἔτι δὲ ἡ διακάθαρσις καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῶν αὔων. Διαφέρουσι δὲ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον· τὰ μὲν [γὰρ] φίλυδρα καὶ φιλόκοπρα, τὰ δ᾽ οὐχ ὁμοίως· οἷον ἡ κυπάρεττος οὐ μόνον οὐ φιλόκοπρον οὐδὲ φίλυδρον, ἀλλὰ καὶ ἀπόλλυσθαί φασιν, ἐάν γε νέαι οὖσαι ἐφυδρεύωσι πολλῷ. Ῥόα δὲ καὶ ἄμπελος φίλυδρα. Συκῆ δὲ εὐβλαστοτέρα μὲν ὑδρευομένη, τὸν δὲ καρπὸν ἴσχει χείρονα, πλὴν Λακωνικῆς· αὕτη δὲ φίλυδρος. Διακαθαίρεσθαι δὲ πάντα 2 ζητεῖ, βελτίω μὲν [γινόμενα,] τῶν αὔων ἀφαιρουμένων ὥσπερ ἀλλοτρίων, ἃ καὶ τὰς αὐξήσεις καὶ τὰς τροφὰς ἐμποδίζει. Διὸ καὶ ..., ὅταν ᾖ γεράνδρυον, ὅλως κόπτουσιν· ἡ γὰρ βλάστησις νέα γίνεται τοῦ δένδρου. Πλείστης δὲ διακαθάρσεώς φησιν Ἀνδροτίων δεῖσθαι μύῤῥιναν καὶ ἐλαίαν· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλάττω καταλίπῃς, ἄμεινον βλαστήσει, καὶ τὸν καρπὸν οἴσει πλείω· πλὴν ἀμπέλου δηλονότι· ταύτης γὰρ ... ἀναγκαιότερον καὶ πρὸς βλάστησιν καὶ πρὸς εὐκαρπίαν. Ἁπλῶς δὲ καὶ ταύτην καὶ τὴν ἄλλην θεραπείαν πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν ἑκάστῳ ποιητέον. Δεῖσθαι 3 δέ φησιν Ἀνδροτίων καὶ κόπρου δριμυτάτης καὶ πλείστης ὑδρείας, ὥσπερ καὶ τῆς διακαθάρσεως ἐλαίαν καὶ μύῤῥινον καὶ ῥόαν· οὐ γὰρ ἔχειν

μήτραν οὐδὲ νόσημα κατὰ γῆς οὐδέν· ἀλλ' ἐπει-
δὰν παλαιὸν ᾖ τὸ δένδρον, ἀποτέμνειν δεῖν τοὺς
ἀκρέμονας, ἔπειτα τὸ στέλεχος θεραπεύειν, ὥς-
περὰν ἐξ ἀρχῆς φυτευθέν. Οἱ δέ φασι πολυ-
χρονιώτατον καὶ ἰσχυρότατον μύρρινον εἶναι καὶ
ἐλαίαν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκέψαιτ' ἄν τις, εἰ
4 καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ περί γε τῆς μήτρας. Ἡ δὲ
κόπρος οὔτε πᾶσιν ὁμοίως οὔθ' ἡ αὐτὴ πᾶσιν
ἁρμόττει· τὰ μὲν γὰρ δριμείας δεῖται, τὰ δ'
ἧττον, τὰ δὲ παντελῶς κούφης. Δριμυτάτη δὲ
ἡ τοῦ ἀνθρώπου, καθάπερ καὶ Χαρτόδρας· ἀρί-
στην μὲν εἶναι ταύτην φησί· δευτέραν δὲ τὴν
ὑείαν· τρίτην δὲ αἰγός· τετάρτην δὲ προβάτου·
πέμπτην δὲ βοός· ἕκτην δὲ λοφούρων· ἡ δὲ συρ-
ματῖτις ἄλλη καὶ ἄλλως· ἡ μὲν γὰρ ἀσθενεστέρα
5 ταύτης, ἡ δὲ κρείττων. Τὴν δὲ σκαπάνην πᾶσιν
οἴονται συμφέρειν, ὥσπερ καὶ τὴν σκάλσιν τοῖς
ἐλάττοσιν· εὐτραφέστερα γὰρ γίνεσθαι. Τρέφειν
δὲ δοκεῖ καὶ ὁ κονιορτὸς ἔνια καὶ θάλλειν ποι-
εῖν, οἷον τὸν βότρυν· διὸ καὶ ὑποκονίουσι πολ-
λάκις· οἱ δὲ καὶ τὰς συκᾶς ὑποσκάπτουσιν, ἔνθα
τούτου δεῖ. Μεγαροῖ δὲ καὶ τοὺς σικύους καὶ
τὰς κολοκύντας, ὅταν οἱ ἐτησίαι πνεύσωσι, σκάλ-
λοντες κονιορτοῦσι, καὶ οὕτω γλυκυτέρους καὶ
ἁπαλωτέρους ποιοῦσιν, οὐχ ὑδρεύοντες. Τοῦτο
μὲν οὖν ὁμολογούμενον. Τὴν δ' ἄμπελον οὔ
φασι δεῖν ἢ ὑποκονίειν ἢ ὅλως ἅπτεσθαι περκά-
ζοντος τοῦ βότρυος, ἀλλ' εἴπερ, ὅταν ἀπομε-
λανθῇ· οἱ δὲ τὸ ὅλον μηδὲ τότε, πλὴν ὅσον
ὑποτίλαι τὴν βοτάνην. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων
6 ἀμφισβητοῦσιν. Ἐὰν δέ τι μὴ φέρῃ καρπόν,

ἀλλ᾽ εἰς βλάστησιν τρέπηται, σχίζουσι τοῦ στελέχους τὸ κατὰ γῆν, καὶ λίθον ἐντιθέασιν, ὅπως ἂν ῥαγῇ, καί φασι φέρειν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐάν τις τῶν ῥιζῶν τινας περιτέμῃ· διὸ καὶ τῶν ἀμπέλων, ὅταν τραγῶσι, τοῦτο ποιοῦσι τὰς ἐπιπολῆς. Τῶν δὲ συκῶν πρὸς τῷ περιτέμνειν καὶ τέφραν περιπάττουσι καὶ κατασχάζουσι τὰ στελέχη, καί φασι φέρειν μᾶλλον. Ἀμυγδαλῇ δὲ καὶ πάτταλον ἐγκόψαντες σιδηροῦν, ὅταν τετρώνωσιν, ἄλλον ἀντεμβάλλουσι δρύϊνον, καὶ τῇ γῇ κρύπτουσιν· ὃ καλοῦσί τινες κολάζειν, ὡς ὑβρίζον τὸ δένδρον. Ταὐτὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ 7 τῆς ἀπίου καὶ ἐπ᾽ ἄλλων τινῶν ποιοῦσιν. Ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ καὶ τὴν ὄαν εὐθύνειν καλοῦσι· πολὺ γὰρ τὸ δένδρον τοῦτο παρ᾽ αὐτοῖς ἐστί· καί φασιν, ὅταν πάθῃ τοῦτο, (καὶ) τὰς μὲν μὴ φερούσας φέρειν, τὰς δὲ μὴ πεττούσας ἐκπέττειν καλῶς. Ἀμυγδαλῆν δὲ καὶ ἐκ πικρᾶς γίνεσθαι γλυκεῖαν, ἐάν τις, περιορύξας τὸ στέλεχος ὅσον τε παλαιστιαῖον πανταχόθεν καὶ τετράνας, τὸ ἀποῤῥέον δάκρυον ἐπὶ ταὐτὸ ἐᾷ καταῤῥεῖν. Τοῦτο μὲν ἂν εἴη πρός τε τὸ φέρειν ἅμα καὶ πρὸς τὸ εὐκαρπεῖν.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Ἀποβάλλει δὲ πρὸ 1 τοῦ πέψαι τὸν καρπὸν ἀμυγδαλῆ, μηλέα, ῥόα, ἄπιος, καὶ μάλιστα δὴ πάντων συκῆ καὶ φοῖνιξ· πρὸς ἃ καὶ τὰς βοηθείας ζητοῦσιν· ὅθεν καὶ ὁ ἐρινασμός· ἐκ γὰρ τῶν ἐπικρεμαννυμένων [ἐρίνων] ψῆνες ἐκδυόμενοι κατεσθίουσι καὶ περαίνουσι τὰς κορυφάς. Διαφέρουσι δὲ καὶ χῶραι πρὸς τὰς ἀποβολάς· περὶ γὰρ Ἰταλίαν οὔ φασιν

ἀποβάλλειν· διὸ οὐδὲ ἐρινάζουσιν· οὐδὲ ἐν τοῖς καταβορείοις καὶ λεπτογείοις, οἷον ἐπὶ Φαλύκῳ τῆς Μεγαρίδος· οὐδὲ τῆς Κορινθίας ἔν τισι τόποις. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῶν πνευμάτων κατάστασις· βορείοις γὰρ μᾶλλον ἢ νοτίοις ἀποβάλλουσι· κἂν πυκνότερα καὶ πλείω γένηται, μᾶλλον. Ἔτι δ' αὐτῶν τῶν δένδρων ἡ φύσις· τὰ πρώϊα γὰρ ἀποβάλλει, τὰ δ' ὄψια οὐκ ἐκβάλλει, καθάπερ ἡ Λακωνικὴ καὶ αἱ ἄλλαι· διὸ καὶ οὐκ ἐρινάζουσι ταύτας. Ταῦτα μὲν οὖν ἔν τε τοῖς τόποις καὶ τοῖς γένεσι καὶ τῇ καταστάσει
2 *τοῦ ἀέρος ἔχει τὰς διαφοράς. Οἱ δὲ ψῆνες ἐκδύονται μὲν ἐκ τοῦ ἐρίνου, καθάπερ εἴρηται· γίνονται δὲ ἐκ τῶν κεγχραμίδων. Σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐπειδὰν ἐκδύωσιν, οὐκ ἔνεισι κεγχραμίδες. Ἐκδύονται δὲ οἱ πολλοὶ ἐγκαταλιπόντες ἢ πόδα ἢ πτερόν. Γένος δέ τι καὶ ἕτερόν ἐστι τῶν ψηνῶν, ὃ καλοῦσι κεντρίνας· οὗτοι δ' ἀργοὶ καθάπερ κηφῆνες· καὶ τοὺς εἰςδυομένους τῶν ἑτέρων κτείνουσιν, αὐτοὶ δὲ ἐναποθνήσκουσιν. Ἐπαινοῦσι δὲ μάλιστα τῶν ἐρίνων τὰ μέλανα, τὰ ἐκ τῶν πετρωδῶν χωρίων· πολλὰς γὰρ*
3 *ἔχει ταῦτα κεγχραμίδας. Γινώσκεται δὲ τὸ ἐρινασμένον τῷ ἐρυθρὸν εἶναι καὶ ποικίλον καὶ ἰσχυρόν· τὸ δ' ἀνερίναστον λευκὸν καὶ ἀσθενές. Προστιθέασι δὲ τοῖς δεομένοις ὅταν ὕσῃ. Ὅπου δὲ πλεῖστος κονιορτὸς, ἐνταῦθα πλεῖστα καὶ ἰσχυρότατα γίνεται τὰ ἐρινά. Φασὶ δὲ ἐρινάζειν καὶ τὸ πόλιον, καὶ τὸν αἰγίπυρον, ὅπου ἂν ἦ πολύς· καὶ τοὺς τῆς πτελέας κυπάρους· ἐγγίνεται γὰρ καὶ ἐν τούτοις θηρίδι' ἄττα. Οἱ δὲ*

κνῖπες ὅταν ἐν ταῖς συκαῖς γίνωνται, κατεσθίουσι τοὺς ψῆνας. Ἄκος δὲ τούτου φασὶν εἶναι, τοὺς καρκίνους προσπερονᾶν· πρὸς γὰρ τούτους τρέπεσθαι τοὺς κνῖπας. Ἀλλὰ γὰρ δὴ ταῖς μὲν συκαῖς αὗται βοήθειαι. Τοῖς δὲ φοίνιξιν αἱ ἀπὸ 4
τῶν ἀῤῥένων πρὸς τοὺς θήλεις· οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ ἐπιμένειν ποιοῦντες καὶ ἐκπέττειν· ὃ καλοῦσί τινες ἐκ τῆς ὁμοιότητος ὀλυνθάζειν. Γίνεται δὲ τόνδε τὸν τρόπον. Ὅταν ἀνθῇ τὸ ἄῤῥεν, ἀποτέμνουσι τὴν σπάθην, ἐφ' ἧς τὸ ἄνθος, εὐθὺς ὥσπερ ἔχει, τόν τε χνοῦν καὶ τὸ ἄνθος καὶ τὸν κονιορτὸν κατασείουσι κατὰ τοῦ καρποῦ τῆς θηλείας· κἂν τοῦτο πάθῃ, διατηρεῖ, καὶ οὐκ ἀποβάλλει. Φαίνεται δ' ἀμφοῖν ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος τοῖς θήλεσι βοήθεια γίνεσθαι· θῆλυ γὰρ καλοῦσι τὸ καρποφόρον· ἀλλ' ἡ μὲν οἷον μίξις· ἡ δὲ κατ' ἄλλον τρόπον.

Θεόφραστος ἐν δευτέρῳ περὶ φυτῶν ἱστορίας, λέγων περὶ ὧν ὁ καρπὸς οὐ φανερὸς, γράφει καὶ τάδε· ἐπεὶ τῶν γε μειζόνων φανερὰ πάντων ἡ ἀρχὴ, καθάπερ ἀμυγδαλῆς, καρύου, βαλάνου, τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαῦτα, πλὴν τοῦ περσικοῦ· τούτου δ' ἥκιστα· καὶ πάλιν ῥόας, ἀπίου, μηλέας.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ. γ.

1 Κεφ. α. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἡμέρων δένδρων εἴρηται, λεκτέον ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἀγρίων, εἴ τέ τι ταὐτὸν καὶ ἕτερον ἔχουσι τοῖς ἡμέροις, εἴθ' ὅλως ἴδιον τῆς φύσεως. Αἱ μὲν οὖν γενέσεις ἁπλαῖ τινες αὐτῶν εἰσι· πάντα γὰρ ἀπὸ σπέρματος ἢ ἀπὸ ῥίζης φύεται. Τοῦτο δὲ οὐχ ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλως, ἀλλ' ἴσως διὰ τὸ μὴ πειρᾶσθαι μηδένα μηδὲ φυτεύειν· ἐπεὶ φύοιτ' ἄν, εἰ λαμβάνοιεν τόπους ἐπιτηδείους καὶ θεραπείαν ἁρμόττουσαν· ὥσπερ καὶ νῦν τὰ ἀλσώδη καὶ τὰ φίλυδρα, λέγω δὲ οἷον πλάτανον, ἰτέαν, λεύκην, αἴγειρον, πτελέαν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα φυτευόμενα βλαστάνει καὶ τάχιστα καὶ κάλλιστα ἀπὸ τῶν παρασπάδων, ὥστε καὶ, μεγάλας οὔσας ἤδη καὶ ἰσοδένδρους ἄν τις μεταθῇ, διαμένειν. Φυτεύεται δὲ τὰ πολλὰ αὐτῶν καὶ καταπηγνύμενα, καθάπερ ἡ λεύκη καὶ ἡ αἴγειρος.
2 Τούτων μὲν οὖν πρὸς τῇ σπερματικῇ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ αὕτη γένεσίς ἐστι. Τῶν δὲ ἄλλων ἐκεῖναι· πλὴν ὅσα μόνον ἀπὸ σπέρματος φύεται, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, πίτυς. Ὅσα δὲ ἔχει σπέρμα καὶ καρπὸν, κἂν ἀπὸ ῥίζης γίνηται, καὶ ἀπὸ τούτων· ἐπεὶ καὶ τὰ δοκοῦντα ἄκαρπα εἶναι γεννᾷν φασιν, οἷον πτελέαν, ἰτέαν. Σημεῖον δὲ λέγουσιν οὐ μόνον ὅτι φύεται πολλὰ τῶν ῥιζῶν

ἀπηρτημένα, καθ' οὓς ἂν ᾖ τόπους, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβαίνοντα θεωροῦντες, οἷον ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας ὥσπερ ἐξεῤῥάγη τὸ συναθροισθὲν ὕδωρ ἐν τῷ πεδίῳ, φραχθέντων τῶν βερέθρων, ὅπου μὲν ἐγγὺς ἦσαν ἰτέαι πεφυκυῖαι τοῦ καταποθέντος τόπου, τῷ ὕστερον ἔτει μετὰ τὴν ἀναξήρανσιν ἐνταῦθα αὖθις ἀναφῦναί φασιν ἰτέας· ὅπου δὲ πτελέαι, αὖθις πτελέας, καθάπερ καὶ ὅπου πεῦκαι καὶ ἐλάται, πεύκας καὶ ἐλάτας, ὥσπερ μιμουμένων κἀκείνων. Ἀλλὰ τὴν ἰτέαν ταχὺ 3
προκαταβάλλειν πρὸ τοῦ τελείως ἁδρῦναι καὶ πέψαι τὸν καρπόν· διὸ καὶ τὸν ποιητὴν οὐ κακῶς προσαγορεύειν αὐτὴν ὠλεσίκαρπον. Τῆς δὲ πτελέας κἀκεῖνο σημεῖον ὑπολαμβάνουσιν· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῶν πνευμάτων εἰς τοὺς ἐχομένους τόπους ὁ καρπὸς ἀπενεχθῇ, φύεσθαί φασι. Παραπλήσιον δὲ ἔοικεν εἶναι τὸ συμβαῖνον ὃ καὶ ἐπὶ τῶν φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν τινών ἐστιν· οὐκ ἐχόντων γὰρ σπέρμα φανερὸν, ἀλλὰ τῶν μὲν οἷον χνοῦν, τῶν δὲ ἄνθος, ὥσπερ τὸ θύμον, ὅμως ἀπὸ τούτων βλαστάνουσιν. Ἐπεὶ ἥ γε πλάτανος ἔχει φανερῶς, καὶ ἀπὸ τούτων φύεται. Τοῦτο δὲ ἐξ ἄλλων τε δῆλον, κἀκεῖνο μέγιστον σημεῖον· ὤφθη γὰρ ἤδη ποτὲ πεφυκυῖα πλάτανος ἐν τρίποδι χαλκῷ. Ταύτας τε δὴ τὰς γενέ- 4
σεις ὑποληπτέον εἶναι τῶν ἀγρίων· καὶ ἔτι τὰς αὐτομάτους· ἃς καὶ οἱ φυσιολόγοι λέγουσιν. Ἀναξαγόρας μὲν τὸν ἀέρα πάντων φάσκων ἔχειν σπέρματα, καὶ ταῦτα συγκαταφερόμενα τῷ ὕδατι γεννᾷν τὰ φυτά. Διογένης δὲ, σηπομένου τοῦ ὕδατος, καὶ μίξιν τινὰ λαμβάνοντος πρὸς τὴν

*γῆν. Κλείδημος δὲ συνεστάναι μὲν ἐκ τῶν αὐ-
τῶν τοῖς ζώοις [τὰ φυτὰ,] ὅσῳ δὲ θολερωτέρων
καὶ ψυχροτέρων, τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ ζῶα εἶ-
ναι. Λέγουσι δέ τινες καὶ ἄλλοι περὶ τῆς γενέ-
σεως, ἀλλ' αὕτη μὲν ἀπηρτημένη πώς ἐστι τῆς
5 αἰσθήσεως. Ἄλλαι δὲ ὁμολογούμεναι καὶ ἐμφα-
νεῖς, οἷον ὅταν ἔφοδος γένηται ποταμοῦ παρεκ-
βάντος τὸ ῥεῖθρον ἢ καὶ ὅλως ἑτέρωθι ποιησα-
μένου, καθάπερ ὁ Νέσσος ἐν τῇ Ἀβδηρίτιδι πολ-
λάκις μεταβαίνει, καὶ ἅμα τῇ μεταβάσει τοσαύ-
την ὕλην συγγεννᾷ τοῖς τόποις, ὥστε τῷ τρίτῳ
ἔτει συνηρεφεῖν. Καὶ πάλιν ὅταν ἐπομβρίαι κα-
τάσχωσι πλείω χρόνον· καὶ γὰρ ἐν ταύταις βλα-
στήσεις γίνονται φυτῶν. Ἔοικε δὲ ἡ μὲν τῶν
ποταμῶν ἔφοδος ἐπάγειν σπέρματα καὶ καρπούς·
καὶ τοὺς ὀχετούς φασι τὰ τῶν ποωδῶν σπέρματα.
Ἡ δὲ ἐπομβρία τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖ· συγκαταφέρει
γὰρ πολλὰ τῶν σπερμάτων, καὶ ἅμα σῆψίν τινα
τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος· ἐπεὶ καὶ ἡ μίξις αὐτὴ
τῆς Αἰγυπτίας γῆς δοκεῖ τινα γεννᾶν ὕλην.
6 Ἐνιαχοῦ δὲ, ἂν μόνον ὑπεργάσωνται καὶ κινή-
σωσιν, εὐθὺς ἀναβλαστάνει τὰ οἰκεῖα τῆς χώρας,
ὥσπερ ἐν Κρήτῃ κυπάριττοι. Γίνεται δὲ παρα-
πλήσιόν τι τούτῳ καὶ ἐν τοῖς ἐλάττοσιν· ἅμα
γὰρ κινουμένοις ἀναβλαστάνει πόα τις ἐν ἑκά-
στοις. Ἐν δὲ τοῖς ἡμιβρόχοις ἐὰν ὑπονεάσῃ,
φαίνεσθαί φασι τρίβολον. Αὗται μὲν οὖν ἐν
τῇ μεταβολῇ τῆς χώρας εἰσὶν, εἴτε καὶ ἐνυπαρ-
χόντων σπερμάτων, εἴτε καὶ αὐτῆς πως διατι-
θεμένης· ὅπερ ἴσως οὐκ ἄτοπον, ἐγκατακλειο-
μένων ἅμα τῶν ὑγρῶν. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑδάτων*

ἐπιγινομένων ἰδιώτερον ἀνατεῖλαι ὕλης πλῆθος, ὥσπερ ἐν Κυρήνῃ πιττώδους τινὸς γενομένου καὶ παχέος· οὕτω γὰρ ἀνεβλάστησεν ἡ πλησίον ὕλη, πρότερον οὐκ οὖσα. Φασὶ δὲ καὶ τὸ σίλφιον οὐκ ὂν πρότερον ἔκ τοιαύτης τινὸς αἰτίας φανῆναι. Τρόποι μὲν οὖν τοιοῦτοι τῶν τοιούτων γενέσεων.

Κεφ. β. (ἄλλοις Κεφ. γ.) Πάντα δὲ κάρ- 1
πιμα ἢ ἄκαρπα, καὶ ἀείφυλλα ἢ φυλλοβόλα, καὶ ἀνθοῦντα ἢ ἀνανθῆ· κοιναὶ γάρ τινες διαιρέσεις ἐπὶ πάντων εἰσὶν ὁμοίως ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων. Ἴδια δὲ πρὸς τὰ ἥμερα τῶν ἀγρίων ὀψικαρπία τε καὶ ἰσχὺς καὶ πολυκαρπία τῷ προφαίνειν· πεπαίνει τε γὰρ ὀψιαίτερον, καὶ τὸ ὅλον ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει [ὀψιαίτερον] ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν· καὶ ἰσχυρότερα τῇ φύσει· καὶ προφαίνει μὲν πλείω καρπὸν, ἐκπέττει δὲ ἧττον· εἰ μὴ καὶ πάντα, ἀλλὰ τά γ᾽ ὁμογενῆ, οἷον ἧττον ἐλαίας καὶ ἀπίου κότινος καὶ ἀχράς. Ἅπαντα γὰρ οὕτως, πλὴν εἴ τι σπάνιον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κρανίων καὶ τῶν οὔων· ταῦτα γὰρ δή φασι πεπαίτερα καὶ ἡδύτερα τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων εἶναι· καὶ εἰ δή τι ἄλλο μὴ προσδέχεται γεωργίαν ἢ δένδρον ἢ καί τι τῶν ἐλαττόνων, οἷον τὸ σίλφιον καὶ ἡ κάππαρις καὶ τῶν χεδρόπων ὁ θέρμος· ἃ καὶ μάλιστ᾽ ἄν τις ἄγρια τὴν φύσιν εἴποι. Τὸ γὰρ 2
μὴ προσδεχόμενον ἡμέρωσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις, τοῦτο ἄγριον τῇ φύσει. Καίτοι φησὶν Ἵππων ἅπαν (καὶ) ἥμερον καὶ ἄγριον εἶναι· καὶ θεραπευόμενον μὲν ἥμερον, μὴ θεραπευόμενον δὲ ἄγριον· τῇ μὲν ὀρθῶς λέγων, τῇ δὲ οὐκ ὀρθῶς.

Ἐξαμελούμενον μὲν γὰρ ἅπαν χεῖρον γίνεται καὶ
ἀπαγριοῦται· θεραπευόμενον δὲ οὐχ ἅπαν βέλ-
τιον, ὥσπερ εἴρηται· διὸ χωριστέον, καὶ τὰ μὲν
ἄγρια, τὰ δὲ ἥμερα λεκτέον, ὥσπερ τῶν ζώων
τὰ συνανθρωπευόμενα καὶ τὰ δεχόμενα τιθάσευ-
3 σιν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἴσως διαφέρει ποτέ-
ρως ῥητέον. Ἅπαν δὲ τὸ ἐξαγριούμενον τοῖς τε
καρποῖς χεῖρον γίνεται καὶ αὐτοῦ βραχύτερον
καὶ φύλλοις καὶ κλωσὶ καὶ φλοιοῖς καὶ τῇ ὅλῃ
μορφῇ· καὶ γὰρ πυκνότερα καὶ σκολιώτερα καὶ
σκληρότερα καὶ ταῦτα καὶ ὅλη ἡ φύσις γίνεται,
ὡς ἐν τούτοις μάλιστα τῆς διαφορᾶς τῶν ἡμέρων
καὶ τῶν ἀγρίων γινομένης. Διὸ καὶ ὅσα τῶν
ἡμερουμένων τοιαῦτα τυγχάνει, ταῦτα ἄγριά
φασιν εἶναι, καθάπερ τὴν πεύκην καὶ τὴν κυ-
4 πάριττον ἢ ὅλως ἢ τὴν ἄῤῥενα. Καὶ τὴν καρύαν
δὲ καὶ τὴν Διὸς βάλανον. Ἔτι δὲ τῷ φιλόψυχρα
καὶ ὀρεινὰ μᾶλλον εἶναι· καὶ γὰρ τοῦτο λαμ-
βάνεται πρὸς τὴν ἀγριότητα τῶν δένδρων καὶ
ὅλως τῶν φυτῶν, εἴτ' οὖν καθ' αὑτὸ λαμβα-
νόμενον, εἴτε κατὰ συμβεβηκός. Ὁ μὲν [οὖν]
τῶν ἀγρίων ἀφορισμὸς, εἴθ' οὕτως εἴτε καὶ ἄλ-
λως ληπτέον, οὐδὲν ἂν ἴσως διενέγκοι πρὸς τὰ
νῦν· ἐκεῖνο δὲ ἀληθὲς, ὡς ἐν τύπῳ καὶ ἁπλῶς γε
εἰπεῖν, ὅτι μᾶλλον ὀρεινὰ τὰ ἄγρια, καὶ εὐθη-
νεῖ τὰ πλείω μᾶλλον ἐν τούτοις τοῖς τόποις· ἐὰν
μή τις λαμβάνῃ τὰ φίλυδρα καὶ παραποτάμια
καὶ ἀλσώδη. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τυγ-
5 χάνει πεδινὰ μᾶλλον. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔν γε τοῖς
μεγάλοις ὄρεσιν, οἷον Παρνησῷ τε καὶ Κυλλήνῃ
καὶ Ὀλύμπῳ τῷ Πιερικῷ τε καὶ τῷ Μυσίῳ καὶ

εἴ που τοιοῦτον ἕτερον, ἅπαντα φύεται διὰ τὴν πολυειδίαν τῶν τόπων· ἔχουσι γὰρ λιμνώδεις καὶ ἐνύγρους, καὶ ξηροὺς καὶ γεώδεις καὶ πετρώδεις, καὶ τοὺς ἀνὰ μέσον λειμῶνας, καὶ σχεδὸν ὅσαι διαφοραὶ τῆς γῆς· ἔτι δὲ τοὺς μὲν κοίλους καὶ εὐδιεινοὺς, τοὺς δὲ μετεώρους καὶ προσηνέμους· ὥστε δύνασθαι παντοῖα καὶ τὰ ἐν τοῖς πεδίοις φέρειν. Οὐδὲν δὲ ἄτοπον οὐδ' εἰ ἔνια μὴ οὕτω 6
πάμφορα τῶν ὀρῶν ἀλλ' ἰδιωτέρας τινὸς ὕλης ἢ πάσης ἢ τῆς πλείστης· οἷον τὰ ἐν τῇ Κρήτῃ τὰ Ἰδαῖα· κυπάριττος γὰρ ἐκεῖ· καὶ τὰ περὶ Κιλικίαν καὶ Συρίαν, ἐν οἷς κέδρος· ἐνιαχοῦ δὲ τῆς Συρίας τέρμινθος· αἱ γὰρ διαφοραὶ τῆς χώρας τὴν ἰδιότητα ποιοῦσιν. Ἀλλ' εἴρηται τὸ ἴδιον ὡς εἰπεῖν.

Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Ἴδια δὲ τὰ τοιάδε τῶν ὀρεινῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις οὐ φύεται, 1
περὶ [τε] Μακεδονίαν ἐλάτη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, φιλύρα, ζυγία, φηγὸς, πύξος, ἀνδράχνη, μίλος, ἄρκευθος, τέρμινθος, ἐρινεὸς, φιλύκη, ἀφάρκη, καρύα, Διὸς βάλανος, πρῖνος. Τὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς πεδίοις, μυρίκη, πτελέα, λεύκη, ἰτέα, αἴγειρος, κράνεια, θηλυκράνεια, κλήθρα, δρῦς, λακάρη, ἀχρὰς, μηλέα, ὀστρύα, κήλαστρον, μελία, παλίουρος, ὀξυάκανθος, σφένδαμνος, ἣν ἐν μὲν τῷ ὄρει πεφυκυῖαν ζυγίαν καλοῦσιν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ γλεῖνον. Οἱ δ' αὖ διαιροῦσι, καὶ ἕτερον ποιοῦσιν εἶδος σφενδάμνου καὶ ζυγίας.
Ἅπαντα δὲ ὅσα κοινὰ τῶν ὀρῶν καὶ τῶν πεδίων, 2
μείζω μὲν καὶ καλλίω τῇ ὄψει τὰ ἐν τοῖς πεδίοις γίνεται, κρείττω δὲ τῇ χρείᾳ τῇ τε τῶν ξύλων

καὶ τῶν καρπῶν τὰ ὀρεινά· πλὴν (ἀχράδος καὶ) ἀπίου καὶ μηλέας· αὗται δὲ ἐν τοῖς πεδεινοῖς κρείττους, οὐ μόνον τοῖς καρποῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ξύλοις· ἐν γὰρ τοῖς ὄρεσι μικραὶ, ὀζώδεις καὶ ἀκανθώδεις γίνονται. Πάντα δὲ καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὅταν ἐπιλάβωνται τῶν οἰκείων τόπων, καὶ καλλίω φύεται καὶ εὐθηνεῖ μᾶλλον· ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ [μὲν] ἐν τοῖς ὁμαλέσι τῶν ὀρῶν καὶ μάλιστα· τῶν δὲ ἄλλων τὰ [μὲν] ἐν τοῖς κάτω καὶ κοίλοις, τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρων χείριστα· πλὴν
3 εἴ τι τῇ φύσει φιλόψυχρον. Ἔχει δὲ καὶ ταῦτα αὐτῶν διαφορὰν ἐν τοῖς ἀνομοίοις τῶν τόπων· ὑπὲρ ὧν ὕστερον λεκτέον· νῦν δὲ διαιρετέον ἕκαστα κατὰ τὰς διαφορὰς τὰς εἰρημένας. Ἀείφυλλα μὲν οὖν ἐστι τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη, μίλος, ἄρκευθος, τέρμινθος, φιλύκη, ἀφάρκη, δάφνη, φελλόδρυς, κήλαστρον, ὀξυάκανθος, πρῖνος, μυρίκη· τὰ δὲ ἄλλα πάντα φυλλοβολεῖ· πλὴν εἴ τι περιττὸν ἐνιαχοῦ, καθάπερ ἐλέχθη περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ πλατάνου καὶ δρυὸς [ἐν Συβάρει,] καὶ εἴ που τόπος τις ὅλος
4 εὔτροφος. Κάρπιμα δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα, περὶ δὲ ἰτέας καὶ αἰγείρου καὶ πτελέας, ὥσπερ
V. C. 5. ἐλέχθη, διαμφισβητοῦσιν. Ἔνιοι δὲ τὴν αἴγειρον μόνην ἀκαρπεῖν φασιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ, τὰ δὲ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι καρποφορεῖν. Ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ αἴγειροι κάρπιμοι πλείους εἰσί· μία μὲν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἄντρου τοῦ ἐν τῇ Ἴδῃ, ἐν ᾧ τὰ ἀναθήματα ἀνάκειται· ἄλλη δὲ μικρὰ πλησίον· ἀπωτέρω δὲ μάλιστα

δώδεκα σταδίους περί τινα κρήνην Σαύρου κα-
λουμένην πολλαί. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῷ πλησίον
ὄρει τῆς Ἴδης, ἐν τῷ Κεδρίῳ καλουμένῳ, καὶ
περὶ Τειρεσίαν δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν. Οἱ δὲ μόνην
τῶν τοιούτων τὴν πτελέαν κάρπιμον εἶναί φασι,
καθάπερ οἱ περὶ Μακεδονίαν. Μεγάλη δὲ δια- 5
φορὰ πρὸς καρπὸν καὶ ἀκαρπίαν καὶ ἡ τῶν τό-
πων φύσις, ὥσπερ ἐπί τε τῆς περσίας ἔχει καὶ τῶν
φοινίκων· ἡ μὲν [γὰρ] ἐν Αἰγύπτῳ καρποφορεῖ
καὶ εἴ που τῶν πλησίον τόπων, ἐν Ῥόδῳ δὲ μέχρι
τοῦ ἀνθεῖν μόνον ἀφικνεῖται. Ὁ δὲ φοῖνιξ περὶ
μὲν Βαβυλῶνα θαυμαστός, ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐ
πεπαίνει· παρ' ἐνίοις δὲ ὅλως οὐδὲ προφαίνει
καρπόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερα πλείω τοιαῦτά 6
ἐστιν· ἐπεὶ καὶ τῶν ἐλαττόνων ποαρίων καὶ ὑλη-
μάτων ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ καὶ συνόρῳ χώρᾳ τὰ
μὲν κάρπιμα τὰ δ' ἄκαρπα γίνεται· καθάπερ
καὶ τὸ κενταύριον ἐν τῇ Ἠλείᾳ, τὸ μὲν ἐν τῇ
ὀρεινῇ κάρπιμον, τὸ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ἄκαρπον,
ἀλλὰ μόνον ἀνθεῖ. Τὸ δὲ ἐν τοῖς κοίλοις τό-
ποις οὐδὲ ἀνθεῖ, πλὴν κακῶς. Δοκεῖ δ' οὖν καὶ
τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν καὶ ἐν μιᾷ προσηγορίᾳ
τὸ μὲν ἄκαρπον εἶναι, τὸ δὲ κάρπιμον, οἷον
πρῖνος ὁ μὲν κάρπιμος, ὁ δ' ἄκαρπος· καὶ κλή-
θρα δὲ ὡσαύτως· ἀνθεῖ δὲ ἄμφω. Σχεδὸν δὲ 7
ὅσα καλοῦσιν ἄῤῥενα τῶν ὁμογενῶν ἄκαρπα τὰ V. C. 6.
πολλά· τούτων τὰ μὲν ἀνθεῖν φασι, τὰ δ' ὀλί-
γον, τὰ δ' ὅλως οὐκ ἀνθεῖν. Οἱ δ' ἀνάπαλιν
τὰ μὲν ἄῤῥενα μόνα καρποφορεῖν, οὐ μὴν ἀλλ'
ἀπό γε τῶν ἀνθῶν φύεσθαι τὰ δένδρα, καθάπερ
καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν, ὅσα κάρπιμα· καὶ ἐν ἀμ-

φθεῖν οὕτως ἐνίοτε πυκνὴν εἶναι τὴν ἔκφυσιν, ὥστε τοὺς ὀρεοτύπους μὴ δύνασθαι διϊέναι μὴ
8 ὁδοποιησαμένους. Ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τῶν ἀνθῶν ἐνίων, ὥσπερ εἴπομεν· οἱ μὲν γὰρ καὶ δρῦν ἀνθεῖν οἴονται καὶ τὴν Ἡρακλεῶτιν καρύαν καὶ Διὸς βάλανον, ἔτι δὲ πεύκην καὶ πίτυν· οἱ δὲ οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ τὸν ἴουλον τὸν ἐν ταῖς καρύαις, καὶ τὸ βρύον τὸ δρυΐνον, καὶ τὸν κύτταρον τὸν πιτυΐνον ὅμοια καὶ ἀνάλογον εἶναι τοῖς προπτώτοις ἐρίνοις. Οἱ δὲ περὶ Μακεδονίαν οὐδὲ ταῦτά φασιν ἀνθεῖν, ἄρκευθον, ὀξύην ἀγρίαν, σφένδαμνον. Ἔνιοι δὲ τὰς ἀρκεύθους δύο εἶναι, καὶ τὴν μὲν ἑτέραν ἀνθεῖν μὲν, ἄκαρπον δὲ εἶναι, τὴν δὲ ἑτέραν οὐκ ἀνθεῖν μὲν, καρπὸν δὲ φέρειν εὐθὺς προφαινόμενον, ὥσπερ καὶ τὰς συκᾶς τὰ ἐρινά· συμβαίνειν δὲ σχεδὸν, ὥστε ἐπὶ δύο ἔτη τὸν καρπὸν ἔχειν μόνον τοῦτο τὸ δένδρον. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκεπτέον.

1 Κεφ. δ. (ἄλλοις Κεφ. ς.) Ἡ δὲ βλάστησις τῶν μὲν ἅμα γίνεται καὶ τῶν ἡμέρων, τῶν δὲ μικρὸν ἐπιλειπομένη, τῶν δ᾽ ἤδη πλέον· ἁπάντων δὲ κατὰ τὴν ἠρινὴν ὥραν. Ἀλλὰ τῶν καρπῶν ἡ παραλλαγὴ πλείων· ὥσπερ δὲ καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐ κατὰ τὰς βλαστήσεις αἱ πεπάνσεις, ἀλλὰ πολὺ διαφέρουσιν· ἐπεὶ καὶ τῶν ὀψικαρποτέρων, ἃ δή τινές φασιν ἐνιαυτοφορεῖν, οἷον ἄρκευθον καὶ πρῖνον, ὅμως αἱ βλαστήσεις τοῦ ἦρος. Αὐτὰ δ᾽ αὐτῶν τὰ ὁμογενῆ τῷ πρότερον καὶ ὕστερον διαφέρει κατὰ τοὺς τόπους· πρῶτα μὲν γὰρ βλαστάνει τὰ ἐν τοῖς ἕλεσιν, ὡς

οἱ περὶ Μακεδονίαν λέγουσι· δεύτερα δὲ τὰ ἐν τοῖς πεδίοις· ἔσχατα δὲ τὰ ἐν τοῖς ὄρεσιν. Αὐ- 2
τῶν δὲ τῶν καθ᾽ ἕκαστα δένδρων τὰ μὲν συναναβλαστάνει τοῖς ἡμέροις, οἷον ἀνδράχνη, ἀφάρκη· ἀχρὰς δὲ μικρῷ ὕστερον τῆς ἀπίου. Τὰ δὲ καὶ πρὸ ζεφύρου καὶ μετὰ πνοὰς εὐθὺς ζεφύρου· καὶ πρὸ ζεφύρου μὲν κράνεια καὶ θηλυκράνεια· μετὰ ζέφυρον δὲ δάφνη, κλήθρα· πρὸ ἰσημερίας δὲ μικρὸν φίλυρα, ζυγία, φηγὸς, συκῆ. Πρωΐβλαστα δὲ καὶ καρύα καὶ δρῦς καὶ ἀκτῆ· ἔτι δὲ μᾶλλον τὰ ἀλσώδη, τα ἄκαρπα δοκοῦντα, λεύκη, πτελέα, ἰτέα, αἴγειρος· πλάτανος δὲ μικρῷ ὀψιαίτερον τούτων. Τὰ δὲ ἄλλα περιενισταμένου τοῦ ἦρος, οἷον ἐρινεὸς, φιλύκη, ὀξυάκανθος, παλίουρος, τέρμινθος, καρύα, Διὸς βάλανος· μηλέα δὲ ὀψίβλαστος· ὀψιβλαστότατον δὲ σχεδὸν ἴψος, ἀρία, τετραγωνία, θύεια, μίλος.
Αἱ μὲν οὖν βλαστήσεις οὕτως ἔχουσιν. Αἱ δὲ 3
ἀνθήσεις ἀκολουθοῦσι μὲν ὡς εἰπεῖν κατὰ λόγον, οὐ μὴν ἀλλὰ παραλλάττουσι· μᾶλλον δ᾽ ἐπὶ πλέον ἡ τῶν καρπῶν τελείωσις. Κράνεια μὲν γὰρ ἀποδίδωσι περὶ τροπὰς θερινὰς ἡ πρωΐος σχεδὸν, ὥσπερ πρῶτον ... ἡ δ᾽ ὄψιος, ἣν δή τινες καλοῦσι θηλυκράνειαν, μετ᾽ αὐτὸ τὸ μετόπωρον. Ἔστι δὲ ὁ ταύτης καρπὸς ἄβρωτος, καὶ τὸ ξύλον ἀσθενὲς καὶ χαῦνον· [τῷ δ᾽ ἄῤῥενι σκληρότατον.] Τοσαύτη δὴ διαφορὰ περὶ ἄμφω.
Τέρμινθος δὲ περὶ πυροῦ ἀμητὸν ἢ καὶ μικρῷ 4
ὀψιαίτερον ἀποδίδωσι· μελία καὶ σφένδαμνος τοῦ θέρους τὸν καρπόν· κλήθρα δὲ καὶ καρύα καὶ ἀχράδων τι γένος μετοπώρου· δρῦς δὲ καὶ Διὸς

βάλανος ὀψιαίτερον ἔτι περὶ Πλειάδος δύσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ φιλύκη καὶ πρῖνος καὶ παλίουρος καὶ ὀξυάκανθος μετὰ Πλειάδος δύσιν. Ἡ δ' ἀρία χειμῶνος ἀρχομένου· καὶ μηλέα μὲν τοῖς πρώτοις ψύχεσιν, ἀχρὰς δὲ ὀψία χειμῶνος· ἀνδράχνη δὲ καὶ ἀφάρκη τὸν μὲν πρῶτον πεπαίνουσιν ἅμα τῷ βότρυϊ περκάζοντι, τὸν δὲ ὕστερον, (ἀνθοῦντι) δοκεῖ γὰρ ταῦτα δίκαρπα,
5 ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. Ἐλάτη γὰρ καὶ μίλος ἀνθοῦσι μικρὸν πρὸ ἡλίου τροπῶν· καὶ τῆς γε ἐλάτης τὸ ἄνθος κρόκινον καὶ ἄλλως καλόν· τὸν δὲ καρπὸν ἀφιᾶσι μετὰ δύσιν Πλειάδος. Πεύκη δὲ καὶ πίτυς προτεροῦσι τῇ βλαστήσει μικρὸν, ὅσον πεντεκαίδεκα ἡμέραις, τοὺς δὲ καρποὺς ἀποδιδόασι μετὰ Πλειάδα κατὰ λόγον. Ταῦτα μὲν οὖν μετριωτέραν ἔχει [διαφοράν·] πάντων δὲ πλείστην ἡ ἄρκευθος καὶ ἡ κήλαστρος καὶ ἡ πρῖνος· ἡ μὲν γὰρ ἄρκευθος ἐνιαύσιον ἔχειν δοκεῖ· περικαταλαμβάνει γὰρ ὁ νέος τὸν περυσινόν· ὡς δέ τινές φασιν, οὐδὲ πεπαίνει· διο καὶ προαφαιροῦσι, καὶ χρόνον τινὰ τηροῦσιν· ἐὰν δὲ ἐᾷ ἐπὶ τοῦ δένδρου τις, ἀποξηραίνεται.
6 Φασὶ δὲ καὶ τὸν πρῖνον οἱ περὶ Ἀρκαδίαν ἐνιαυτῷ τελειοῦν· ἅμα γὰρ τὸν ἔνον πεπαίνει καὶ τὸν νέον ὑποφαίνει· ὥστε τοῖς τοιούτοις συμβαίνει συνεχῶς τὸν καρπὸν ἔχειν. Φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαστρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. Ὀψίκαρπον δὲ σφόδρα καὶ φίλυρα καὶ πύξος. Τὸν δὲ καρπὸν ἄβρωτον ἔχει παντὶ ζώῳ φίλυρα, θηλυκράνεια, πύξος. Ὀψίκαρπα δὲ καὶ κιττὸς [καὶ ἄρκευθος καὶ πεύκη καὶ ἀνδράχνη·] ὡς δὲ

οἱ περὶ Ἀρκαδίαν φασίν, ἔτι τούτων ὀψικαρπότερα, σχεδὸν δὲ πάντων ὀψιμέστερα, τετραγωνία, θύεια, μίλος. Αἱ μὲν οὖν τῶν καρπῶν ἀποβολαὶ καὶ πεπάνσεις τῶν ἀγρίων τοιαύτας ἔχουσι διαφορὰς οὐ μόνον πρὸς τὰ ἥμερα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτά.

Κεφ. ε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ς.) Συμβαίνει δ', 1
ὅταν ἄρξωνται βλαστάνειν, τὰ μὲν ἄλλα συνεχῆ
τήν τε βλάστησιν καὶ τὴν αὔξησιν ποιεῖσθαι,
πεύκην δὲ καὶ ἐλάτην καὶ δρῦν διαλείπειν, καὶ
τρεῖς ὁρμὰς εἶναι, καὶ τρεῖς ἀφιέναι βλαστούς.
Διὸ καὶ τρίςλοποι. Πᾶν γὰρ δὴ δένδρον, ὅταν
βλαστάνῃ, λοπᾷ· πρῶτον μὲν ἄκρου ἔαρος εὐ-
θὺς, ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνος· ἐν δὲ τῇ Ἴδῃ
περὶ πεντεκαίδεκα μάλιστα ἡμέρας· μετὰ δὲ ταῦ-
τα διαλιπόντα περὶ τριάκοντα ἢ μικρῷ πλείους
ἐπιβάλλεται πάλιν ἄλλους βλαστοὺς ἀπ' ἄκρας
τῆς κορυνήσεως τῆς ἐπὶ τῷ προτέρῳ βλαστῷ· καὶ
τὰ μὲν ἄνω, τὰ δ' εἰς τὰ πλάγια κύκλῳ ποιεῖται
τὴν βλάστησιν, οἷον γόνυ ποιησάμενα τὴν τοῦ
πρώτου βλαστοῦ κορύνην, ὥσπερ καὶ ἡ πρώτη
βλάστησις ἔχει. Γίνεται δὲ τοῦτο περὶ τὸν σκιῤ-
ῥοφοριῶνα λήγοντα. Κατὰ δὲ ταύτην τὴν βλά- 2
στησιν καὶ ἡ κηκὶς φύεται πᾶσα, καὶ ἡ λευκὴ
καὶ ἡ μέλαινα. Φύεται δὲ ὡς ἐπιτοπολὺ νυκτὸς
ἀθρόως· ἐφ' ἡμέραν δὲ μίαν αὐξηθεῖσα, πλὴν
τῆς πιττώδους, ἐὰν ὑπὸ τοῦ καύματος ληφθῇ,
ξηραίνεται, καὶ ἀναυξὴς ἐπὶ τὸ μεῖζον· ἐγίνετο
γὰρ ἂν μείζων τῷ μεγέθει. Διόπερ τινὲς αὐτῶν
οὐ μεῖζον ἔχουσι κυάμου τὸ μέγεθος. Ἡ δὲ
μέλαινα καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας εὔχλωρός ἐστι,

καὶ αὐξάνεται· καὶ λαμβάνουσιν ἔνιαι μέγεθος μήλου. Διαλείποντα δὲ μετὰ τοῦτο περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας πάλιν τὸ τρίτον ἐπιβάλλεται βλαστοὺς ἑκατομβαιῶνος, ἐλαχίστας ἡμέρας τῶν πρότερον· ἴσως γὰρ ἓξ ἢ ἑπτὰ τὸ πλεῖστον· ἡ δὲ βλάστησις ὁμοία καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐλθουσῶν δὲ τούτων, οὐκέτι εἰς μῆκος ἀλλ' εἰς πάχος
3 ἡ αὔξησις τρέπεται. Πᾶσι μὲν οὖν τοῖς δένδροις αἱ βλαστήσεις φανεραί· μάλιστα δὲ τῇ ἐλάτῃ καὶ τῇ πεύκῃ, διὰ τὸ στοιχεῖν τὰ γόνατα, καὶ ἐξ ἴσου τοὺς ὄζους ἔχειν. Ὥρα δὲ καὶ πρὸς τὸ τέμνεσθαι τὰ ξύλα τότε, διὰ τὸ λοπᾷν· ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις καιροῖς οὐκ εὐπεριαίρετος ὁ φλοιὸς, ἀλλὰ καὶ περιαιρεθέντος μέλαν τὸ ξύλον γίνεται, καὶ τῇ ὄψει χεῖρον· ἐπεὶ [καὶ] πρός γε τὴν χρείαν οὐδὲν [διαφέρει,] ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερον, ἐὰν μετὰ τὴν πέπανσιν τῶν καρπῶν τμηθῇ.
4 Ταῦτα μὲν ἴδια τῶν προειρημένων δένδρων. Αἱ
V. C. 7. δὲ βλαστήσεις αἱ ἐπὶ κυνὶ καὶ ἀρκτούρῳ γινόμεναι μετὰ τὴν ἐαρινὴν σχεδὸν κοιναὶ πάντων· εὔδηλοι δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ἡμέροις, καὶ τούτων μάλιστα συκῇ καὶ ἀμπέλῳ καὶ ῥόᾳ, καὶ ὅλως ὅσα εὐτραφῆ, καὶ ὅπου χώρα τοιαύτη. Διὸ καὶ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ πλείστην φασὶ γίνεσθαι περὶ Θετταλίαν καὶ Μακεδονίαν· ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τὸ μετόπωρον καλὸν γίνεσθαι καὶ μακρόν· ὥστε καὶ τὴν μαλακότητα συμβάλλεσθαι τοῦ ἀέρος. Ἐπεὶ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τοῦθ' ὡς εἰπεῖν ἀεὶ βλαστάνει τὰ δένδρα, ἢ καὶ μικρόν τινα
5 διαλείπει χρόνον. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὰς ἐκβλαστήσεις ὥσπερ εἴρηται κοινά; τὰ δὲ περὶ τὰς

διαλείψεις ἀπὸ τῆς πρώτης ἴδια τῶν λεχθέντων. Ἴδιον δ' ἐνίοις ὑπάρχει καὶ τὸ τῆς καλουμένης κάχρυος, οἷον τοῖς τε προειρημένοις· ἔχει γὰρ καὶ ἐλάτη καὶ πεύκη καὶ δρῦς, καὶ ἔτι φίλυρα καὶ καρύα καὶ Διὸς βάλανος καὶ πίτυς. Αὕτη δὲ γίνεται δρυῒ μὲν πρὸ τῆς βλαστήσεως, ὑποφαινούσης τῆς ἠρινῆς ὥρας. Ἔστι δ' ὡσπερεὶ κύησις φυλλικὴ, μεταξὺ πίπτουσα τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐποιδήσεως καὶ τῆς φυλλικῆς βλαστήσεως· τῇ δ' ἰδιότητι τοῦ μετοπώρου μετὰ τὴν φυλλοβολίαν εὐθὺς ὁ παρ' αὐτῆς, καὶ ὥσπερ ἐπῳδηκυῖα, καθαπερανεὶ μέλλουσα βλαστάνειν, καὶ διαμένει τὸν χειμῶνα μέχρι τοῦ ἦρος. Τῇ δὲ ἡρακλεωτικῇ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ καρποῦ φύεται τὸ βρυῶδες, ἡλίκος σκώληξ εὐμεγέθης, ἐξ ἑνὸς μίσχου πλείω δή· ἃ καλοῦσί τινες ἰούλους. Τού- 6
των ἕκαστος ἐκ μικρῶν σύγκειται μορίων φολιδωτῶν τῇ τάξει, καθάπερ οἱ στρόβιλοι τῆς πεύκης· ὥστε μὴ ἀνομοίαν εἶναι τὴν ὄψιν στροβίλῳ νέῳ καὶ χλωρῷ, πλὴν προμηκέστερον καὶ σχεδὸν ἰσόπαχες διόλου. Τοῦτο δὲ αὔξεται τὸν χειμῶνα καὶ τὸ μῆκος λαμβάνει καὶ τριδάκτυλον, καὶ ἅμα τῷ ἦρι χάσκει· τὰ δὲ φολιδωτὰ καὶ ξανθὰ γίνεται. Ὅταν δὲ τοῦ ἦρος τὸ φύλλον βλαστάνῃ, ταῦτ' ἀποπίπτει, καὶ τὰ τοῦ καρύου καλυκώδη περικάρπια γίνεται, συμμεμυκότα κατὰ τοῦ μίσχου, τοσαῦτα, ὅσα καὶ τὰ ἄνθη· τούτων δὲ ἐν ἑκάστῳ κάρυον ἕν. Περὶ δὲ τῆς φιλύρας ἐπισκεπτέον, καὶ εἴ τι ἄλλο καχρυφόρον.

Κεφ. ς. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ζ.) Ἔστι δὲ καὶ 1
τὰ μὲν εὐαυξῆ, τὰ δὲ δυσαυξῆ· εὐαυξῆ μὲν τά

τε πάρυδρα, οἷον πτελέα, πλάτανος, λεύκη, αἴ-
γειρος, ἰτέα· καίτοι περὶ ταύτης ἀμφισβητοῦσί
τινες ὡς δυσαυξοῦς· καὶ τῶν καρποφόρων δὲ
ἐλάτη, πεύκη, δρῦς. Εὐαυξέστατον δὲ . . . .
μίλος καὶ λακάρη, φηγὸς, ἄρκευθος, σφένδα-
μνος, ὀστρύα, ζυγία, μελία, κλήθρα, πίτυς,
ἀνδράχνη, κράνεια, πύξος, ἀχράς. Καρποφορεῖ
δὲ εὐθὺς ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, κἂν ὁπηλικονοῦν
2 μέγεθος λάβωσιν. Ἡ δὲ αὔξησις καὶ ἡ βλάστησις
τῶν μὲν ἄλλων ἄτακτος κατὰ τοὺς καρποὺς καὶ
τοὺς βλαστοὺς, τῆς δ' ἐλάτης ὡρισμένη καὶ συνε-
χὴς, καὶ ὕστερον. Ὅταν γὰρ ἐκ τοῦ στελέχους
τὰ πρῶτα σχισθῇ, πάλιν ἐξ ἐκείνου ἕτερα σχί-
ζεται ἴσα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· καὶ τοῦτο ἀεὶ
ποιεῖ μετὰ πάσας τὰς ἐπιβλαστήσεις. Ἐν δὲ τοῖς
ἄλλοις οὐδὲ οἱ ὄζοι κατ' ἀλλήλους, πλὴν ἐπί
τινων ὀλίγων. Ἔχει δὲ καὶ τήνδε διαφορὰν ἡ
αὔξησις κοινῇ πάντων ὁμοίως ἡμέρων τε καὶ
ἀγρίων· τὰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἄκρου τῶν βλαστῶν
καὶ ἐκ τῶν πλαγίων φύεται, καθάπερ ἄπιος,
ῥόα, συκῆ, μύῤῥινος, σχεδὸν τὰ πλεῖστα· τὰ δ'
ἐκ τοῦ ἄκρου μὲν οὐκ ἀνίησιν, ἐκ δὲ τῶν πλα-
γίων, καὶ αὐτὸ προωθεῖται τὸ ὑπάρχον, ὥσπερ
καὶ τὸ ὅλον στέλεχος καὶ οἱ ἀκρέμονες. Συμ-
βαίνει δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς περσικῆς καρύας καὶ
5 τῆς ἡρακλεωτικῆς καὶ ἄλλων. Ἁπάντων δὲ τῶν
τοιούτων εἰς ἓν φύλλον ἀποτελευτῶσιν οἱ βλα-
στοί· διὸ καὶ εὐλόγως οὐκ ἐπιβλαστάνει καὶ αὐ-
ξάνεται μὴ ἔχοντα ἀρχήν. Ὁμοία δὲ τρόπον
τινὰ [ἡ] αὔξησις καὶ τοῦ σίτου· καὶ γὰρ οὗτος
ἀεὶ τῇ προώσει τοῦ ὑπάρχοντος αὐξάνεται, κἂν

κολοβωθῇ τὰ φύλλα, καθάπερ ἐν τοῖς ἐπιβο-
σκομένοις· πλὴν οὗτός γε οὐδ' ἐκ τοῦ πλαγίου
παραφύει, καθάπερ ἔνια τῶν χεδρόπων. Αὕτη
μὲν οὖν διαφορά τις ἂν εἴη βλαστήσεως ἅμα καὶ
αὐξήσεως. Βαθύῤῥιζα δὲ οὔ φασί τινες εἶναι 4
τὰ ἄγρια, διὰ τὸ φύεσθαι πάντα ἀπὸ σπέρματος·
οὐκ ἄγαν ὀρθῶς λέγοντες. Ἐνδέχεται γὰρ, ὅταν
ἐμβιώσῃ, πόῤῥω καθιέναι τὰς ῥίζας· ἐπεὶ καὶ
τῶν λαχάνων τὰ πολλὰ τοῦτο ποιεῖ, καίπερ
ἀσθενέστερα ὄντα, καὶ ἐν ἀργῷ φυόμενα τῇ γῇ.
Βαθυῤῥιζότατον δὲ δοκεῖ τῶν ἀγρίων εἶναι ἡ
πρῖνος· ἐλάτη δὲ καὶ πεύκη μετρίως· ἐπιπολαιό-
τατον δὲ θραύπαλος καὶ κοκκυμηλέα καὶ σποδιάς.
Αὕτη δ' ἐστὶν ὥσπερ ἀγρία κοκκυμηλέα. Ταῦτα
μὲν οὖν καὶ ὀλιγόῤῥιζα. Ὁ δὲ θραύπαλος πο-
λύῤῥιζον. Συμβαίνει δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς μὴ
κατὰ βάθος ἔχουσι, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐλάτῃ, καὶ
πεύκῃ προῤῥίζοις ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἐκπίπτειν.
Οἱ μὲν οὖν περὶ Ἀρκαδίαν οὕτω λέγουσιν· οἱ δ' 5
ἐκ τῆς Ἴδης βαθυῤῥιζοτέραν ἐλάτην δρυὸς, ἀλλ'
ἐλάττους ἔχειν, καὶ εὐθυῤῥιζοτέραν εἶναι· βα-
θυῤῥιζότατον δὲ καὶ τὴν κοκκυμηλέαν καὶ τὴν
Ἡρακλεωτικήν· τὰς δὲ ῥίζας λεπτὰς καὶ ἰσχυρὰς
τὴν Ἡρακλεωτικὴν, τὴν δὲ κοκκυμηλέαν πολύῤ-
ῥιζον· ἄμφω δὲ ἐμβιῶναι δεῖν· δυσώλεθρον δὲ
τὴν κοκκυμηλέαν. Ἐπιπολῆς δὲ σφένδαμνον, καὶ
ἔτι ὀλίγας· τὴν δὲ μελίαν πλείους, καὶ εἶναι
πυκνόῤῥιζον καὶ βαθύῤῥιζον. Ἐπιπολῆς δὲ καὶ
ἄρκευθον καὶ κέδρον· κλήθρας λεπτὰς καὶ με-
λίας· ἔτι δ' ὀξύην· καὶ γὰρ τοῦτ' ἐπιπολαιόῤῥι-
ζον καὶ ὀλιγόῤῥιζον. Τὴν δὲ ὂαν ἐπιπολαίους

βαφὲς καὶ λαμπρόν· ἀνοιγόμενον δ' ἐστὶ μέλαν
καὶ ἐπίσαπρον. Σπάνιον δὲ παραφύει καὶ λιθά-
ριον, κισηροειδὲς ἐπὶ πλεῖον· ἔτι δ' ἄλλο τούτου
σπανιώτερον φυλλικὸν συμπεπιλημένον, πρόμη-
κες σφαιρίον. Ἐπὶ δὲ τοῦ φύλλου φύει κατὰ
τὴν ῥάχιν σφαιρίον λευκὸν, διαυγὲς, ὑδατῶδες,
ὅταν ἁπαλὸν ᾖ· τοῦτο δὲ καὶ μυίας ἐνιότε ἔνδον
ἔχει· τελειούμενον δὲ σκληρύνεται (καὶ) κικίδος
6 μικρᾶς λείας τρόπον. Ἡ μὲν οὖν δρῦς τοσαῦτα
V. C. 9. φέρει παρὰ τὸν καρπόν. Οἱ γὰρ μύκητες ἀπὸ
τῶν ῥιζῶν καὶ παρὰ τὰς ῥίζας φυόμενοι κοινοὶ
καὶ ἑτέρων εἰσίν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἰξία· καὶ
γὰρ αὕτη φύεται καὶ ἐν ἄλλοις· ἀλλ' οὐδὲν ἧτ-
τον, ὥσπερ ἐλέχθη, πλειστοφόρον ἐστίν. Εἰ δέ γε
δὴ καθ' Ἡσίοδον φέρει μέλι καὶ μελίττας, ἔτι
μᾶλλον. Φύεται δ' οὖν καὶ ὁ μελιτώδης οὗτος
χυλὸς ἐκ τοῦ ἀέρος, ἐπὶ ταύτῃ δὲ μάλιστα προσί-
ζει. Φασὶ δὲ καὶ ὅταν κατακαυθῇ, γίνεσθαι
λίτρον ἐξ αὐτῆς. Ταῦτα μὲν οὖν ἴδια τῆς δρυός.
1 Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Πάντων δ', ὥς-
περ ἐλέχθη, τῶν δένδρων ὡς καθ' ἕκαστον γένος
λαβεῖν διαφοραὶ πλείους εἰσίν· ἡ μὲν κοινὴ πά-
σιν, ᾗ διαιροῦσι τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν· ὧν τὸ
μὲν καρποφόρον, τὸ δὲ ἄκαρπον ἐπί τινων. Ἐν
οἷς δὲ ἄμφω καρποφόρα, τὸ θῆλυ καλλικαρπό-
τερον· πλὴν ὅσοι ταῦτα καλοῦσιν ἄῤῥενα· κα-
λοῦσι γάρ τινες. Παραπλησία δὲ ταύτῃ τῇ δια-
φορᾷ καὶ ᾗ τὸ ἥμερον διῄρηται πρὸς τὸ ἄγριον·
ἕτερα δὲ κατ' εἶδος αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν· ὑπὲρ
ὧν [λεκτέον] ἅμα συνεμφαίνοντας καὶ τὰς ἰδίας
2 μορφὰς τῶν μήτε φανερῶν καὶ γνωρίμων. Δρυὸς

δὲ γένη — ταύτην γὰρ μάλιστα διαιροῦσι· καὶ
ἔνιοί γε εὐθὺς τὴν μὲν ἥμερον καλοῦσι, τὴν δὲ
ἀγρίαν, οὐ τῇ γλυκύτητι τοῦ καρποῦ διαιροῦν-
τες· ἐπεὶ γλυκύτατός γε ὁ τῆς φηγοῦ· ταύτην δ'
ἀγρίαν ποιοῦσιν· ἀλλὰ τῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐργα-
σίμοις φύεσθαι, καὶ τὸ ξύλον ἔχειν λειότερον·
τὴν δὲ φηγὸν τραχὺ, καὶ ἐν τοῖς ὀρεινοῖς· — γένη
μὲν οὖν οἱ μὲν τέτταρα ποιοῦσιν, οἱ δὲ πέντε.
Διαλλάττουσι δ' ἔνια τοῖς ὀνόμασιν· οἷον τὴν
τὰς γλυκείας βαλάνους φέρουσαν οἱ μὲν ἡμε-
ρίδα καλοῦντες, οἱ δὲ ἐτυμόδρυν. Ὁμοίως δὲ
καὶ ἐπ' ἄλλων. Ὡς δ' οὖν οἱ περὶ τὴν Ἴδην
διαιροῦσι, τάδ' ἐστὶ τὰ εἴδη, ἡμερὶς, αἰγίλωψ,
πλατύφυλλος, φηγὸς, ἁλίφλοιος· οἱ δὲ εὔφλοιον
καλοῦσι. Κάρπιμα μὲν πάντα· γλυκυτάτη δὲ ἡ
τῆς φηγοῦ, καθάπερ εἴρηται· καὶ δεύτερον ἡ τῆς
ἡμερίδος· ἔπειτα [ἡ] τῆς πλατυφύλλου· καὶ τέ-
ταρτον ἡ ἁλίφλοιος· ἔσχατον δὲ καὶ πικρότατον
ἡ αἰγίλωψ. Οὐχ ἅπασαι δὲ γλυκεῖαι ἐν τοῖς γένε- 3
σιν, ἀλλ' ἔνιαι καὶ πικραὶ, καθάπερ ἡ φηγός.
Διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς σχή-
μασι καὶ τοῖς χρώμασι τῶν βαλάνων. Ἴδιον δὲ
ἔχουσιν ἥ τε φηγὸς καὶ ἡ ἁλίφλοιος· ἀμφότεραι
γὰρ παραλιθάζουσιν ἐν τοῖς ἄρρεσι καλουμένοις
ἐξ ἄκρων τῶν βαλάνων ἑκατέρωθεν, αἱ μὲν πρὸς
τῷ κελύφει, αἱ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ σαρκί. Διὸ καὶ
ἀφαιρεθέντων ὅμοια γίνεται κοιλώματα τοῖς ἐπὶ
τῶν ζώων. Διαφέρουσι δὲ καὶ ἐν τοῖς φύλλοις 4
καὶ τοῖς στελέχεσι καὶ τοῖς ξύλοις καὶ τῇ ὅλῃ
μορφῇ. Ἡ μὲν γὰρ ἡμερὶς οὐκ ὀρθοφυὴς, οὐδὲ
μακρά· περίκομος γὰρ ἡ φυτεία καὶ ἐπεστραμ-

μένη καὶ καλομάσχαλος, ὥστε ὀζώδη καὶ πολυμάσχαλον γίνεσθαι. Τὸ δὲ ξύλον ἰσχυρὸν μὲν, ἀσθενέστερον δὲ τῆς φηγοῦ· τοῦτο γὰρ ἰσχυρότατον καὶ ἀσαπέστατον. Οὐκ ὀρθοφυὴς δὲ οὐδὲ αὕτη, ἀλλὰ ἧττον ἐπεστραμμένη τῆς ἡμερίδος· τὸ δὲ στέλεχος παχύτατον, ὥστε καὶ τὴν ὅλην μορφὴν βραχεῖαν εἶναι· καὶ γὰρ ἡ φυτεία περίκομος καὶ ταύτῃ, καὶ οὐκ εἰς ὀρθόν. Ἡ δὲ αἰγίλωψ ὀρθοφυέστατον καὶ ὑψηλότατον καὶ λειότατον· καὶ τὸ ξύλον εἰς μῆκος ἰσχυρότατον.

5 Οὐ φύεται δὲ ἐν τοῖς ἐργασίμοις, ἢ σπανίως. Ἡ δὲ πλατύφυλλος δεύτερον ὀρθοφυΐᾳ καὶ μήκει, πρὸς δὲ τὴν χρείαν τὴν οἰκοδομικὴν χείριστον μετὰ τὴν ἁλίφλοιον. Φαῦλον δὲ καὶ εἰς τὸ καίειν καὶ ἀνθρακεύειν, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς ἁλιφλοίου· καὶ θριπηδέστατον μετὰ ἐκείνην· ἡ γὰρ ἁλίφλοιος παχὺ μὲν ἔχει τὸ στέλεχος, χαῦνον δὲ καὶ κοῖλον, ἐὰν ἔχῃ πάχος, ὡς ἐπιτοπολύ· διὸ καὶ ἀχρεῖον εἰς τὰς οἰκοδομάς· ἔτι δὲ σήπεται τάχιστα· καὶ γὰρ πεφυκός ἐστι τοῦ δένδρου· διὸ καὶ κοίλη γίνεται. Φασὶ δέ τινες οὐδ᾽ ἐγκάρδιον εἶναι μόνην. Λέγουσι δὲ ὡς καὶ κεραυνοβλῆτες αὗται μόναι γίνονται, καίπερ ὕψος οὐκ ἔχουσαι· [διὸ] τῶν Αἰολέων τινὲς οὐδὲ πρὸς
6 τὰ ἱερὰ χρῶνται τοῖς ξύλοις. Κατὰ μὲν οὖν τὰ ξύλα καὶ τὰς ὅλας μορφὰς ἐν τούτοις αἱ διαφοραί. Κικίδας δὲ πάντα φέρει τὰ γένη, μόνη δὲ εἰς τὰ δέρματα χρησίμην ἡ ἡμερίς. Ἡ δὲ τῆς αἰγίλωπος καὶ τῆς πλατυφύλλου τῇ μὲν ὄψει παρόμοια τῇ τῆς ἡμερίδος, πλὴν λειοτέρα, ἀχρεῖος δέ. Φέρει καὶ τὴν ἑτέραν τὴν μέλαιναν,

ἢ τὰ ἔρια βάπτουσιν. Ὃ δὲ καλοῦσί τινες φά-
σκον ὅμοιον τοῖς ῥακίοις, ἡ αἰγίλωψ μόνη φέρει,
πολιὸν καὶ οὐ βραχύ· καὶ γὰρ πηχυαῖον κατα-
κρεμάννυται, καθάπερ τρύχος ὀθονίου μακρόν.
Φύεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ φλοιοῦ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς
κορύνης, ὅθεν ἡ βάλανος· οὐδ' ἐξ ὀφθαλμοῦ,
ἀλλ' ἐκ τοῦ πλαγίου τῶν ἄνωθεν ὄζων ἔχει. Ἡ
δὲ ἁλίφλοιος ἐπιμέλαν τοῦτο φύει καὶ βραχύ.
Οἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἴδης οὕτω διαιροῦσιν· οἱ δὲ 7
περὶ Μακεδονίαν τέτταρα γένη ποιοῦσιν, ἐτυμό- V. C. 10.
δρυν, ἢ τὰς γλυκείας· πλατύφυλλον, ἢ τὰς πι-
κράς· φηγὸν, ἢ τὰς στρογγύλας· ἄσπριν. Ταύ-
την [γὰρ] οἱ μὲν ἄκαρπον ὅλως, οἱ δὲ φαῦλον
τὸν καρπὸν, ὥστε μηδὲν ἐσθίειν ζώων, πλὴν ὗς·
καὶ ταύτην, ὅταν ἑτέραν μὴ ἔχῃ· καὶ τὰ πολλὰ
λαμβάνεσθαι περικεφαλαίᾳ. Μοχθηρὰ δὲ τὰ
ξύλα, καὶ πελεκηθέντα μὲν ὅλως ἀχρεῖα· κατα-
ῥήγνυται γὰρ καὶ διαπίπτει· ἀπελέκητα δὲ βελ-
τίω· διὸ καὶ οὕτω χρῶνται. Μοχθηρὰ δὲ καὶ
εἰς καῦσιν καὶ εἰς ἀνθρακείαν· ἀχρεῖος γὰρ ὅλως
ὁ ἄνθραξ, διὰ τὸ πηδᾷν καὶ σπινθηρίζειν, πλὴν
τοῖς χαλκεῦσι. Τούτοις δὲ χρησιμώτερος τῶν
ἄλλων· διὰ γὰρ τὸ ἀποσβέννυσθαι εὐθὺς, ὅταν
παύσηται φυσώμενος, ὀλίγος ἀναλίσκεται. Τὸ
δὲ τῆς ἁλιφλοίου χρήσιμον εἰς τοὺς ἄξονας μό-
νον καὶ τοιαῦτα. Δρυὸς μὲν οὖν ταύτας ποι-
οῦσι τὰς ἰδέας.

Κεφ. θ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ι.) Τῶν δὲ ἄλ- 1
λων ἐλάττους, καὶ σχεδὸν τά γε πλεῖστα διαι-
ροῦσι [τῷ] ἄῤῥενι καὶ θήλει, καθάπερ εἴρηται,
πλὴν ὀλίγων, ὧν ἐστι καὶ ἡ πεύκη. Πεύκης γὰρ

τὸ μὲν ἥμερον ποιοῦσι, τὸ δ' ἄγριον. Τῆς δὲ ἀγρίας δύο γένη· καλοῦσι δὲ τὴν μὲν Ἰδαίαν, τὴν δὲ παραλίαν· τούτων δὲ ὀρθοτέρα καὶ μακροτέρα καὶ τὸ ξύλον ἔχουσα παχύτερον ἡ Ἰδαία, τὸ δὲ φύλλον λεπτότερον καὶ ἀμενηνότερον ἡ παραλία, καὶ λειότερον τὸν φλοιὸν, καὶ εἰς τὰ δέρματα χρήσιμον· ἡ δὲ ἑτέρα οὔ. Καὶ τῶν στροβίλων ὁ μὲν τῆς παραλίας στρογγύλος τε καὶ διαχάσκων ταχέως, ὁ δὲ τῆς Ἰδαίας μακρότερος, καὶ χλωρὸς, καὶ ἧττον χάσκων, ὡς ἂν ἀγριώτερος· τὸ δὲ ξύλον ἰσχυρότερον τὸ τῆς παραλίας. Δεῖ γὰρ καὶ τὰς τοιαύτας διαφορὰς λαμβάνειν τῶν συγγενῶν· γνώριμοι γὰρ διὰ τὴν
2 χρείαν. Ὀρθότερον δὲ καὶ παχύτερον, ὥσπερ εἴπομεν, ἡ Ἰδαία, καὶ πρὸς τούτοις πιττωδέστερον ὅλως τὸ δένδρον, μελαντέρα τε καὶ γλυκυτέρα καὶ λεπτοτέρα καὶ εὐωδεστέρα, ὅταν ἡ ὠμή· ἑψηθεῖσα δὲ χείρων ἐκβαίνει, διὰ τὸ πολὺν ἔχειν τὸν ὀῤῥόν. Ἐοίκασι δ', ἅπερ οὗτοι διαιροῦσιν ὀνόμασιν ἰδίοις, οἱ ἄλλοι διαιρεῖν τῷ ἄῤῥενι καὶ θήλει. Φασὶ δὲ οἱ περὶ Μακεδονίαν καὶ ἄκαρπόν τι γένος ὅλως εἶναι πεύκης, καὶ τὸ μὲν ἄῤῥεν βραχύτερόν τε καὶ σκληροφυλλότερον, τὸ δὲ θῆλυ εὐμηκέστερον, καὶ τὰ φύλλα λιπαρὰ καὶ ἁπαλὰ καὶ κεκλιμένα μᾶλλον ἔχειν. Ἔστι δὲ τὰ ξύλα τῆς μὲν ἄῤῥενος περίμητρα καὶ σκληρὰ, καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις στρεφόμενα· τῆς δὲ θηλείας εὐεργὰ καὶ ἀστραβῆ καὶ μαλακώτερα.
5 Σχεδὸν δὲ κοινή τις ἡ διαφορὰ πάντων τῶν ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, ὡς οἱ ὑλοτόμοι φασίν· ἅπαν γὰρ τὸ ἄῤῥεν τῇ πελεκήσει καὶ βραχύτερον καὶ

ἐπεστραμμένον μᾶλλον καὶ δυσεργότερον, καὶ τῷ χρώματι μελάντερον· τὸ δὲ θῆλυ εὐμηκέστερον· ἐπεὶ καὶ τὴν αἰγίδα τὴν καλουμένην ἡ θήλεια τῆς πεύκης ἔχει. Τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ἐγκάρδιον αὐτῆς. Αἴτιον δὲ, ὅτι ἀπευκοτέρα καὶ ἧττον ἔνδαδος, καὶ λειοτέρα καὶ εὐκτεανωτέρα. Γίνεται δὲ ἐν τοῖς μέγεθος ἔχουσι τῶν δένδρων, ὅταν ἐκπεσόντα περισαπῇ τὰ λευκὰ καὶ τὰ κύκλῳ· τούτων γὰρ περιαιρεθέντων, καὶ καταλειφθείσης τῆς μήτρας, ἐκ ταύτης πελεκᾶται. Ἔστι δὲ εὔχρουν σφόδρα καὶ λεπτόϊνον. Ὃ δὲ οἱ περὶ τὴν Ἴδην δᾳδουργοὶ καλοῦσι συκῆν, τὸ ἐπιγιγνόμενον ἐν ταῖς πεύκαις, ἐρυθρότερον τὴν χροιὰν τῆς δᾳδὸς, ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἐστι μᾶλλον· δυσῶδες δὲ τοῦτο, καὶ οὐκ ὄζει δᾳδὸς, οὐδὲ καίεται, ἀλλ᾽ ἀποπηδᾷ ἀπὸ τοῦ πυρός. Πεύκης μὲν οὖν 4 ταῦτα γένη ποιοῦσιν, ἥμερόν τε καὶ ἄγριον, καὶ τῆς ἀγρίας ἄῤῥενά τε καὶ θήλειαν, καὶ τρίτην τὴν ἄκαρπον. Οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀρκαδίαν οὔτε τὴν ἄκαρπον λέγουσιν, οὔτε τὴν ἥμερον πεύκην, ἀλλὰ πίτυν εἶναί φασι· καὶ γὰρ τὸ στέλεχος ἐμφερέστερον εἶναι τῇ πίτυϊ, καὶ ἔχειν τήν τε λεπτότητα καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ τὸ ξύλον [ἀχρεῖον·] τὸ γὰρ τῆς πεύκης καὶ παχύτερον καὶ λειότερον καὶ ὑψηλότερον εἶναι, καὶ τὰ φύλλα τὴν μὲν πεύκην ἔχειν πολλὰ καὶ λιπαρὰ καὶ βαθέα καὶ κεκλιμένα, τὴν δὲ πίτυν καὶ τὴν κωνοφόρον ταύτην ὀλίγα τε καὶ αὐχμωδέστερα καὶ πεφρικότα μᾶλλον. Ἄμφω δὲ τριχόφυλλα. Ἔτι δὲ τὴν πίτταν ἐμφανεστέραν τῆς πίτυος· καὶ γὰρ τὴν πίτυν ἔχειν ὀλίγην τε

καὶ πικρὰν, ὥσπερ καὶ τὴν κωνοφόρον· τὴν δὲ πεύκην εὐώδη καὶ πολλήν. Φύεται δὲ ἐν μὲν τῇ Ἀρκαδίᾳ ἡ πίτυς ὀλίγη, περὶ δὲ τὴν Ἠλείαν πολλή. Οὗτοι μὲν οὖν ὅλῳ τῷ γένει διαμφισβητοῦσιν.
5 Ἡ δὲ πίτυς δοκεῖ τῆς πεύκης διαφέρειν τῷ λιπαρωτέρα τε εἶναι καὶ λεπτοφυλλοτέρα, καὶ τὸ μέγεθος ἐλάττων καὶ ἧττον ὀρθοφυής· ἔτι δὲ καὶ τὸν κῶνον ἐλάττω φέρει καὶ πεφρικότα μᾶλλον, καὶ τὸ κάρυον πιττωδέστερον· καὶ τὰ ξύλα λευκότερα καὶ ὁμοιότερα τῇ ἐλάτῃ, καὶ τὸ ὅλον ἄπευκα. Διαφορὰν δὲ ἔχει μεγάλην καὶ ταύτην πρὸς τὴν πεύκην· πεύκη μὲν γὰρ ἐπικαυθεισῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνει, τὴν πίτυν δέ φασί τινες ἀναβλαστάνειν, ὥσπερ καὶ εἰς Λέσβον ἐμπρησθέντος τοῦ Πυῤῥαίων ὄρους τοῦ πιτυώδους. Νόσημα δὲ ταῖς πεύκαις τοιοῦτόν τι λέγουσι συμβαίνειν οἱ περὶ τὴν Ἴδην, ὥσθ', ὅταν μὴ μόνον τὸ ἐγκάρδιον ἀλλὰ καὶ τὸ ἔξω τοῦ στελέχους ἔνδαδον γένηται, τηνικαῦτα ὥσπερ ἀποπνίγεσθαι. Τοῦτο δὲ αὐτόματον συμβαίνει δι' εὐτροφίαν τοῦ δένδρου, ὡς ἄν τις εἰκάσειεν· ὅλον γὰρ γίνεται δᾴς. Περὶ μὲν οὖν
6 τὴν πεύκην ἴδιόν τι τοῦτο πάθος. Ἐλάτη δ' ἐστὶν ἡ μὲν ἄῤῥην, ἡ δὲ θήλεια· διαφορὰς δὲ ἔχουσα τοῖς [τε] φύλλοις· ὀξύτερα γὰρ καὶ κεντητικώτερα [τὰ] τοῦ ἄῤῥενος, καὶ ἐπεστραμμένα μᾶλλον· διὸ καὶ οὐλότερον τῇ ὄψει φαίνεται τὸ δένδρον ὅλον· καὶ τῷ ξύλῳ· λευκότερον γὰρ καὶ μαλακώτερον καὶ εὐεργέστερον τὸ τῆς θηλείας, καὶ τὸ ὅλον στέλεχος εὐμηκέστερον. Τὸ δὲ τοῦ ἄῤῥενος ποικιλώτερον καὶ πλατύτερον καὶ σκλη-

ρότερον καὶ περίμητρον μᾶλλον, ὅλως δὲ φαυ-
λότερον τὴν ὄψιν [τὸ δένδρον.] Ἐν δὲ τῷ κώ-
νῳ τῷ μὲν τοῦ ἄῤῥενός ἐστι κάρυα ὀλίγα ἐπὶ
τοῦ ἄκρου, τῷ δὲ τῆς θηλείας ὅλως οὐδὲν, ὡς
οἱ ἐκ Μακεδονίας ἔλεγον. Ἔχει δὲ πτέρυγας τὸ
φύλλον καὶ ἐπ' ἔλαττον, ὥστε τὴν ὅλην μορφὴν
εἶναι θολοειδῆ, καὶ παρόμοιον μάλιστα ταῖς
Βοιωτίαις κυνέαις. Πυκνὸν δὲ οὕτως, ὥστε μήτε
χιόνα διϊέναι μήθ' ὑετόν. Ὅλως δὲ καὶ τῇ ὄψει
τὸ δένδρον καλόν· καὶ γὰρ ἡ βλάστησις ἰδία τις,
ὥσπερ εἴρηται, παρὰ τὰς ἄλλας, καὶ μόνη τάξιν
ἔχουσα· τῷ δὲ μεγέθει μέγα, καὶ πολὺ τῆς πεύ-
κης εὐμηκέστερον. Διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὸ 7.
ξύλον οὐ μικρόν· τὸ μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης ἰνῶδες
καὶ μαλακὸν καὶ κοῦφον, τὸ δὲ τῆς πεύκης
δᾳδῶδες καὶ βαρὺ καὶ σαρκωδέστερον. Ὄζους
δὲ ἔχει πλείους μὲν ἡ πεύκη, σκληροτέρους δὲ ἡ
ἐλάτη, σχεδὸν δὲ πάντων ὡς εἰπεῖν σκληροτάτους·
τὸ δὲ ξύλον μαλακώτερον. Ὅλως δὲ οἱ ὄζοι
πυκνότατοι καὶ στερεώτατοι, μόνον [οὐ] δια-
φανεῖς ἐλάτης καὶ πεύκης, καὶ τῷ χρώματι δᾳ-
δώδεις, καὶ μάλιστα διάφοροι τοῦ ξύλου, μᾶλ-
λον [δὲ τῆς πεύκης] ἢ τῆς ἐλάτης. Ἔχει δὲ,
ὥσπερ ἡ πεύκη τὴν αἰγίδα, καὶ ἡ ἐλάτη τὸ λευ-
κὸν, λοῦσσον καλούμενον, οἷον ἀντίστροφον
αἰγίδι, πλὴν τὸ μὲν λευκὸν, ἡ δ' αἰγὶς εὔχρως,
διὰ τὸ ἔνδαδον. Πυκνὸν δὲ καὶ λευκὸν γίνεται
καὶ καλὸν (καὶ) ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἤδη δέν-
δρων, ἀλλὰ σπάνιον τὸ χρηστόν· τὸ δὲ τυχὸν
δαψιλὲς, ἐξ οὗ τὰ τῶν ζωγράφων πινάκια ποι-
οῦσι καὶ τὰ γραμματεῖα τὰ πολλὰ, τὰ δ' ἐσπου-

8 δασμένα ἐκ τοῦ βελτίονος. Οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν ἀμφότερα καλοῦσιν αἰγίδα, καὶ τὴν τῆς πεύκης καὶ τὴν τῆς ἐλάτης· καὶ εἶναι πλείω τὴν τῆς ἐλάτης, ἀλλὰ καλλίω τὴν τῆς πεύκης· εἶναι γὰρ τῆς μὲν ἐλάτης πολλήν τε καὶ λείαν καὶ πυκνὴν, τῆς δὲ πεύκης ὀλίγην, τὴν μέντοι οὖσαν οὐλοτέραν καὶ ἰσχυροτέραν καὶ τὸ ὅλον καλλίω. Οὗτοι μὲν οὖν ἐοίκασι τοῖς ὀνόμασι διαφωνεῖν. Ἡ δὲ ἐλάτη ταύτας ἔχει τὰς διαφορὰς πρὸς τὴν πεύκην· καὶ ἔτι περὶ τὴν ἄμφαυξιν, ἣν πρότερον εἴπομεν.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ι.) Ὀξύη δ' οὐκ ἔχει διαφορὰς, ἀλλ' ἐστὶ μονογενές· ὀρθοφυὲς δὲ καὶ λεῖον καὶ ἄνοζον, καὶ πάχος καὶ ὕψος ἔχον σχεδὸν ἴσον τῇ ἐλάτῃ· καὶ τἄλλα δὲ παρόμοιόν [τε] τὸ δένδρον· ξύλον δὲ εὔχρουν ἰσχυρὸν, εὔινον, καὶ φλοιὸν λεῖον καὶ παχὺν, φύλλον δυσχιδὲς, προμηκέστερον ἀπίου, καὶ ἐπακανθίζον ἐξ ἄκρου· ῥίζας οὔτε πολλὰς, οὔτε κατὰ βάθος. Ὁ δὲ καρπὸς λεῖος, βαλανώδης ἐν ἐχίνῳ, πλὴν οὐκ ἐνακάνθῳ καὶ λείῳ, καὶ οὐχ ὡς ἡ Διὸς βάλανος ἀκανθώδει· προσεμφερὴς δὲ καὶ κατὰ τὴν γλυκύτητα καὶ κατὰ τὸν χυλὸν ἐκείνῃ. Γίνεται δὲ ἡ μὲν ἐν τῷ ὄρει λευκή τε καὶ χρήσιμον ἔχει τὸ ξύλον πρὸς πολλά· καὶ γὰρ πρὸς ἁμαξουργίαν καὶ πρὸς κλινοπηγίαν, καὶ εἰς διφρουργίαν καὶ εἰς τραπεζίαν καὶ εἰς ναυπηγίαν. Ἡ δὲ ἐν τοῖς πεδίοις μέλαινα καὶ ἄχρηστος πρὸς
2 ταῦτα· τὸν δὲ καρπὸν ἔχουσι παραπλήσιον. Μονογενὴς δὲ καὶ ἡ μίλος· ὀρθοφυὴς δὲ καὶ εὐαυξὴς, καὶ ὁμοία τῇ ἐλάτῃ, πλὴν οὐχ ὑψηλὸν

οὕτω, πολυμάσχαλον δὲ μᾶλλον. Ὅμοιον δὲ καὶ
τὸ φύλλον ἔχει τῇ ἐλάτῃ, (καὶ) λιπαρώτερον δὲ
καὶ μαλακώτερον· καὶ τὸ ξύλον ἡ μὲν ἐξ Ἀρ-
καδίας μέλαν καὶ φοινικοῦν, ἡ δὲ ἐκ τῆς Ἴδης
ξανθὸν σφόδρα, καὶ ὅμοιον τῇ κέδρῳ· διὸ καὶ
τοὺς πωλοῦντάς φασιν ἐξαπατᾷν, ὡς κέδρον
πωλοῦντας· πᾶν γὰρ εἶναι καρδίαν, ὅταν ὁ φλοιὸς
περιαιρεθῇ. Ὅμοιον δὲ τὸν φλοιὸν ἔχειν καὶ τῇ
τραχύτητι καὶ τῷ χρώματι τῇ κέδρῳ, ῥίζας δὲ
μικρὰς καὶ λεπτὰς καὶ ἐπιπολαίους. Σπάνιον δὲ
τὸ δένδρον περὶ τὴν Ἴδην, περὶ δὲ Μακεδονίαν
καὶ Ἀρκαδίαν πολὺ, καὶ καρπὸν φέρει στρογ-
γύλον, μικρῷ μείζω κυάμου, τῷ χρώματι δ'
ἐρυθρὸν καὶ μαλακόν. Φασὶ δὲ τὰ μὲν λόφου-
ρα, ἐὰν φάγῃ τῶν φύλλων, ἀποθνήσκειν, τὰ δὲ
μηρυκάζοντα οὐδὲν πάσχειν. Καὶ τὸν καρπὸν
ἐσθίουσι καὶ τῶν ἀνθρώπων τινὲς, καὶ ἔστιν ἡδὺς
καὶ ἀσινής. Ἔστι δὲ καὶ ὁ ὄστρυς μονοειδὴς, ἣν 3
καλοῦσί τινες ὀστρύαν, ὁμοφυὴς τῇ ὀξύᾳ τῇ τε
φυτείᾳ καὶ τῷ φλοιῷ· φύλλα δὲ ἀπιοειδῆ τοῖς
σχήμασι, πλὴν προμηκέστερα πολλῷ καὶ εἰς ὀξὺ
συνηγμένα καὶ μείζω, πολύϊνα δὲ, ἀπὸ τῆς μέ-
σης εὐθείας καὶ μεγάλης τῶν ἄλλων πλευροειδῶς
κατατεινουσῶν καὶ πάχος ἐχουσῶν· ἔτι δὲ ἐῤῥυ-
τιδωμένα κατὰ τὰς ἶνας καὶ χαραγμὸν ἔχοντα
κύκλῳ λεπτόν. Τὸ δὲ ξύλον σκληρὸν καὶ ἄχροον,
ἔκλευκον· καρπὸν δὲ μικρὸν, πρόμακρον, ὅμοιον
κριθῇ, ξανθόν. Ῥίζας δὲ ἔχει μετεώρους. Ἔνυ-
δρον δὲ καὶ φαραγγῶδες. Λέγεται δὲ ὡς οὐκ
ἐπιτήδειον εἰς οἰκίας εἰσφέρειν· δυσθάνατον γάρ
φασι καὶ δυστοκεῖν, οὗ ἂν ᾖ. Τῆς δὲ φιλύρας 4

ἡ μὲν ἄῤῥην ἐστὶν, ἡ δὲ θήλεια· διαφέρουσι δὲ τῇ μορφῇ τῇ ὅλῃ καὶ τῇ τοῦ ξύλου, καὶ τῷ τὴν μὲν εἶναι κάρπιμον, τὴν δ' ἄκαρπον. Τὸ μὲν γὰρ τῆς ἄῤῥενος ξύλον σκληρὸν καὶ ξανθὸν, καὶ ὀζωδέστερόν ἐστι καὶ πυκνότερον, ἔτι δ' εὐωδέστερον, τὸ δὲ τῆς θηλείας λευκότερον. Καὶ ὁ φλοιὸς τῆς μὲν ἄῤῥενος παχύτερος, καὶ περιαιρεθεὶς ἀκαμπὴς διὰ τὴν σκληρότητα, τῆς δὲ θηλείας λεπτότερος καὶ εὐκαμπὴς, ἐξ οὗ τὰς κίστας ποιοῦσιν. Καὶ ἡ μὲν ἄκαρπος καὶ ἀνανθὴς, ἡ δὲ θήλεια καὶ ἄνθος ἔχει καὶ καρπόν· τὸ μὲν ἄνθος καλυκῶδες παρὰ τὸν τοῦ φύλλου μίσχον καὶ παρὰ τὴν εἰς νέωτα κάχρυν ἐφ' ἑτέρου μίσχου, χλωρὸν δὲ, ὅταν ᾖ καλυκῶδες, ἐκκαλυπτόμενον δὲ ἐπίξανθον· ἡ δὲ ἄνθησις ἅμα
5 *τοῖς ἡμέροις. Ὁ δὲ καρπὸς στρογγύλος, προμάκρος, ἡλίκος κύαμος, ὅμοιος τῷ τοῦ κιττοῦ, γωνίας ἔχων ὁ ἁδρὸς πέντε, οἷον ἰνῶν ἐξεχουσῶν καὶ εἰς ὀξὺ συναγομένων· ὁ δὲ μὴ ἁδρὸς ἀδιαρθρότερος. Διακνιζόμενος δὲ ὁ ἁδρὸς ἔχει μικρ' ἄττα καὶ λεπτὰ σπερμάτια, ἡλίκα καὶ ἁ τῆς ἀνδραφάξυος. Τὸ δὲ φύλλον καὶ ὁ φλοιὸς ἡδέα καὶ γλυκέα· τὴν δὲ μορφὴν κιττῶδες τὸ φύλλον, πλὴν ἐκ προσαγωγῆς μᾶλλον ἡ περιφέρεια καὶ τὸ πρὸς τῷ μίσχῳ κυρτότατον, ἀλλὰ κατὰ μέσον [καὶ] εἰς ὀξύτερον τὴν συναγωγὴν ἔχον καὶ μακρότερον, ἔπουλον δὲ καὶ κύκλῳ κεχαραγμένον. Μήτραν δ' ἔχει τὸ ξύλον μικρὰν, καὶ οὐ πολὺ μακροτέραν τοῦ ἄλλου· μαλακὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλλο ξύλον.*

1. *Κεφ. ια. Τῆς δὲ σφενδάμνου, καθάπερ εἴ-*

τομεῖν, δύο γένη ποιοῦσιν, οἱ δὲ τρία· ἓν μὲν δὴ
τῷ κοινῷ προσαγορεύεται σφένδαμνος, ἕτερον δὲ
ζυγία, τρίτον δὲ κλινότροχον, ὡς οἱ περὶ Στά-
γειρα. Διαφορὰ δ' ἐστὶ τῆς ζυγίας καὶ τῆς σφεν-
δάμνου, ὅτι ἡ μὲν σφένδαμνος λευκὸν ἔχει τὸ
ξύλον καὶ εὐινότερον, ἡ δὲ ζυγία ξανθὸν καὶ
οὖλον. Τὸ δὲ φύλλον εὐμέγεθες ἄμφω, τῇ σχί-
σει ὅμοιον τῷ τῆς πλατάνου, τετανὸν, λεπτότε-
ρον δὲ καὶ ἀσαρκότερον καὶ μαλακώτερον καὶ
προμηκέστερον· τὰ δὲ σχίσμαθ' ὅλα εἰς ὀξὺ συνή-
κοντα, καὶ οὐχ οὕτω μεσοσχιδῆ, ἀλλ' ἀκροσχιδέ-
στερα· οὐ πολύϊνα δὲ ὡς κατὰ μέγεθος. Ἔχει
δὲ καὶ φλοιὸν μικρῷ τραχύτερον τοῦ τῆς φιλύ-
ρας, ὑποπέλιον, παχὺν, καὶ πυκνότερον ἢ ὁ τῆς
πίτυος, καὶ ἀκαμπῆ· ῥίζαι δὲ ὀλίγαι καὶ μετέω-
ροι καὶ οὖλαι σχεδὸν αἱ πλεῖσται καὶ αἱ τῆς
ξανθῆς καὶ αἱ τῆς λευκῆς. Γίνεται δὲ μάλιστα 2
ἐν τοῖς ἐφύδροις, ὡς οἱ περὶ τὴν Ἴδην λέγουσι·
καὶ ἔστι σπάνιον. Περὶ ἄνθους δὲ οὐκ ᾔδεσαν·
τὸν δὲ καρπὸν οὐ λίαν μὲν προμήκη, παρόμοιον
δὲ τῷ παλιούρῳ, πλὴν προμηκέστερον. Οἱ δὲ ἐν
τῷ Ὀλύμπῳ τὴν μὲν ζυγίαν ὄρειον μᾶλλον, τὴν
δὲ σφένδαμνον καὶ ἐν ταῖς πεδίοις φύεσθαι· εἶ-
ναι δὲ τὴν μὲν ἐν τῷ ὄρει φυομένην ξανθὴν
καὶ εὔχρουν καὶ οὔλην καὶ στερεὰν, ᾗ καὶ πρὸς
τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων χρῶνται· τὴν δὲ πεδει-
νὴν λευκήν τε καὶ μανοτέραν καὶ ἧττον οὔλην.
Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἔνιοι γλεῖνον, οὐ σφένδαμνον·
καὶ τῆς ἄῤῥενος οὐλότερα τὰ ξύλα καὶ συνε-
στραμμένα· καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ταύτην φύεσθαι
μᾶλλον, καὶ βλαστάνειν πρωΐτερον. Ἔστι δὲ καὶ 3

μελίας γένη δύο· τούτων δ' ἡ μὲν ὑψηλὴ καὶ εὐμήκης ἐστὶ, τὸ ξύλον ἔχουσα λευκὸν καὶ εὔινον καὶ μαλακώτερον καὶ ἀνοζότερον καὶ οὐλότερον· ἡ δὲ ταπεινοτέρα καὶ ἧττον εὐαυξὴς, καὶ τραχυτέρα καὶ σκληροτέρα καὶ ξανθοτέρα. Τὰ δὲ φύλλα τῷ μὲν σχήματι δαφνοειδῆ, τῆς πλατυφύλλου δάφνης, εἰς ὀξύτερον δὲ συνηγμένα, χαραγμὸν δέ τινα ἔχοντα κύκλῳ καὶ ἐπακανθίζοντα. Τὸ δὲ ὅλον εἴποι τις ἂν φύλλον, τῷ ἅμα φυλλοῤῥοεῖν· ἀφ' ἑνὸς γὰρ μίσχου [καὶ περὶ μίαν οἷον] κατὰ γόνυ καὶ συζυγίαν τὰ φύλλα καθ' ἕκαστον πέφυκε, συχνὸν διισχουσῶν τῶν συζυγιῶν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς οἴης. Ἔστι δὲ τῶν μὲν βραχέα τὰ γόνατα καὶ αἱ συζυγίαι τὸ πλῆθος ἐλάττους, τῶν δὲ τῆς λευκῆς καὶ μακρὰ, καὶ πλείους· καὶ τὰ καθ' ἕκαστον φύλλα μακρότερα καὶ στενώτερα, τὴν δὲ χρόαν πρασώδη. Φλοιὸν δὲ λεῖον ἔχει, καὶ πυκνὸν δὲ καὶ λεπτὸν, καὶ τῇ χρόᾳ πυῤῥόν. Πυκνόῤῥιζον δὲ καὶ παχύῤῥιζον καὶ [οὐ] μετέωρον. Καρπὸν δὲ οἱ μὲν περὶ τὴν Ἴδην οὐχ ὑπελάμβανον ἔχειν, οὐδ' ἄνθος· ἔχει δὲ ἐν λοβῷ καρπὸν λεπτὸν κάρυηρὸν, ὡς τῶν ἀμυγδαλῶν ὑπόπικρον τῇ γεύσει. Φέρει δὲ καὶ ἕτερ' ἄττα οἷον βρύα, καθάπερ ἡ δάφνη, πλὴν στρυφνότερα· καὶ ἕκαστον καθ' αὑτὸ σφαιροειδὲς, ὥσπερ τὰ τῶν πλατάνων. Τούτων δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν καρπὸν, τὰ δ' ἀπηρτημένα πολὺ, καὶ τὰ πλεῖστα οὕτω. Φύεται δὲ ἡ μὲν λεία περὶ τὰ βαθέα μάλιστα καὶ ὕφυδρα, ἡ δὲ τραχεῖα καὶ περὶ τὰ ξηρὰ καὶ πετρώδη. Ἔνιοι δὲ καλοῦσι τὴν μὲν μελίαν, τὴν δὲ βουμελίαν,

ὥσπερ οἱ περὶ Μακεδονίαν. Μείζων δὲ καὶ μανοτέρα ἡ βουμελία· διὸ καὶ ἧττον οὖλον. Φύσει 5
δὲ τὸ μὲν πεδινὸν καὶ τραχὺ, τὸ δ' ὀρεινὸν καὶ λεῖον· ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι φυομένη εὔχρως καὶ λεία καὶ στερεὰ καὶ γλίσχρα, ἡ δ' ἐν τῷ πεδίῳ ἄχρους καὶ μανὴ καὶ τραχεῖα. Τὸ δὲ ὅλον ὡς εἰπεῖν, τὰ δένδρα ὅσα καὶ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ἐν τῷ ὄρει φύεται, τὰ μὲν ὀρεινὰ εὔχροά τε καὶ στερεὰ καὶ λεῖα γίνεται, καθάπερ ὀξύη, πτελέα καὶ τἄλλα· τὰ δὲ πεδινὰ μανότερα καὶ ἀχρούστερα καὶ χείρω, πλὴν ἀπίου καὶ μηλέας καὶ ἀχράδος, ὡς οἱ περὶ τὸν Ὄλυμπόν φασι. Ταῦτα δ' ἐν τῷ πεδίῳ κρείττω καὶ τῷ καρπῷ καὶ τοῖς ξύλοις· ἐν μὲν γὰρ τῷ ὄρει τραχεῖς καὶ ἀκανθώδεις καὶ ὀζώδεις εἰσὶν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ λειότεροι καὶ μείζους, καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσι γλυκύτερον καὶ σαρκωδέστερον· μεγέθει δὲ αἰεὶ μείζω τὰ πεδεινά.

Κεφ. ιβ. Κρανείας δὲ τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ 1
δὲ θῆλυ· ἣν δὴ καὶ θηλυκράνειαν καλοῦσιν. Ἔχουσι δὲ φύλλον μὲν ἀμυγδαλῇ ὅμοιον, πλὴν λιπωδέστερον καὶ παχύτερον, φλοιὸν δ' ἰνώδη καὶ λεπτόν· τὸ δὲ στέλεχος οὐ παχὺ λίαν, ἀλλὰ παραφύει ῥάβδους ὡς ἄγνος, ἐλάττους [δὲ] ἡ θηλυκράνεια, καὶ θαμνωδέστερόν ἐστιν. Τοὺς δὲ ὄζους ὁμοίους ἔχουσιν ἄμφω τῇ ἄγνῳ, καὶ κατὰ δύο καὶ κατ' ἀλλήλους, τὸ δὲ ξύλον τὸ μὲν τῆς κρανείας ἀκάρδιον καὶ στερεὸν ὅλον, ὅμοιον κέρατι τὴν πυκνότητα καὶ τὴν ἰσχύν· τὸ δὲ τῆς θηλυκρανείας ἐντεριώνην ἔχον καὶ μαλακώτερον καὶ κοιλαινόμενον· διὸ καὶ ἀχρεῖον εἰς

2 τὰ ἀκόντια. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ ἄῤῥενος δώδεκα μάλιστα πηχέων, ἡλίκη τῶν σαρισσῶν ἡ μεγίστη· τὸ γὰρ ὅλον στέλεχος ὕψος οὐκ ἴσχει. Φασὶ δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ Ἴδῃ τῇ Τρωάδι τὸ μὲν ἄῤῥεν ἄκαρπον εἶναι, τὸ δὲ θῆλυ κάρπιμον. Πυρῆνα δ' ὁ καρπὸς ἔχει παραπλήσιον ἐλαίᾳ, καὶ ἐσθιόμενος γλυκὺς καὶ εὐώδης· ἄνθος δὲ ὅμοιον τῷ τῆς ἐλαίας· καὶ ἀπανθεῖ δὲ καὶ καρποφορεῖ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐξ ἑνὸς μίσχου πλείους ἔχειν· σχεδὸν δὲ καὶ τοῖς χρόνοις παραπλησίως. Οἱ δ' ἐν Μακεδονίᾳ καρποφορεῖν μὲν ἄμφω φασὶν, τὸν δὲ τῆς θηλείας ἄβρωτον εἶναι· τὰς ῥίζας δὲ ὁμοίας ἔχειν ταῖς ἄγνοις, ἰσχυρὰς καὶ ἀνωλέθρους. Γίνεται δὲ καὶ περὶ τὰ ἔνυδρα καὶ οὐκ ἐν τοῖς ξηροῖς [μόνον·] φύεται δὲ ἀπὸ σπέρμα-
3 τος καὶ ἀπὸ παρασπάδος. Κέδρον δὲ οἱ μὲν φασιν εἶναι διττὴν, τὴν μὲν Λυκίαν, τὴν δὲ Φοινικῆν· οἱ δὲ μονοειδῆ, καθάπερ οἱ ἐν τῇ Ἴδῃ· παρόμοιον δὲ τῇ ἀρκεύθῳ. Διαφέρει δὲ μάλιστα τῷ φύλλῳ· τὸ μὲν γὰρ τῆς κέδρου σκληρὸν καὶ ὀξὺ καὶ ἀκανθῶδες, τὸ δὲ τῆς ἀρκεύθου μαλακώτερον. Δοκεῖ δὲ καὶ ὑψηλοφυέστερον εἶναι ἡ ἄρκευθος. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιοί γε οὐ διαιροῦσι τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ ἄμφω καλοῦσι κέδρους, πλὴν παρασήμως κέδρον, ὀξύκεδρον. Ὀζώδη δ' ἄμφω καὶ πολυμάσχαλα, καὶ ἐπεστραμμένα ἔχοντα τὰ ξύλα· μᾶλλον δ' ἡ μὲν ἄρκευθος ἔχει μικρὰν καὶ πυκνὴν καὶ ὅταν κοπῇ ταχὺ σηπομένην· ἡ δὲ κέδρος τὸ πλεῖστον ἐγκάρδιον καὶ ἀσαπές· ἐρυθροκάρδια δ' ἄμφω· καὶ ἡ μὲν
4 τῆς κέδρου εὐώδης, ἡ δὲ τῆς ἑτέρας οὔ. Καρπὸς

δ' ὁ μὲν τῆς κέδρου ξανθὸς, μύρτου μέγεθος ἔχων, εὐώδης, ἡδὺς ἐσθίεσθαι· ὁ δὲ τῆς ἀρκεύθου τὰ μὲν ἄλλα ὅμοιος, μέλας δὲ καὶ στρυφνὸς καὶ ὥσπερ ἄβρωτος. Διαμένει δ' εἰς ἐνιαυτόν· εἶθ' ὅταν ἄλλος ἐπιφυῇ, ὁ περύσινος ἀποπίπτει. Ὡς δὲ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ λέγουσι, τρεῖς ἅμα καρποὺς ἴσχει, τόν τε περυσινὸν οὔπω πέπονα, καὶ τὸν προπερύσινον ἤδη πέπονα καὶ ἐδώδιμον, καὶ τρίτον τὸν νέον ὑποφαίνει. Ἔφη δὲ Σάτυρος καὶ κομίσαι τοὺς ὀρεοτύπους αὐτῷ ἀνανθεῖς ἄμφω· τὸν δὲ φλοιὸν ὅμοιον ἐδόκει κυπαρίττῳ, τραχύτερον δέ· ῥίζας δὲ μανὰς ἀμφοτέραις καὶ ἐπιπολαίους. Φύονται δὲ περὶ τὰ πετρώδη καὶ χειμέρια, καὶ τούτους τοὺς τόπους ζητοῦσι. Με- 5
σπίλης δ' ἐστὶ τρία γένη, ἀνθηδὼν, σητάνειος, ἀνθηδονοειδὴς, ὡς οἱ περὶ τὴν Ἴδην διαιροῦσι· φέρει δὲ ἡ μὲν σητάνειος τὸν καρπὸν μείζω καὶ λευκότερον καὶ χαυνότερον, καὶ τοὺς πυρῆνας ἔχοντα μαλακωτέρους· αἱ δ' ἕτεραι ἐλάττω ἔτι καὶ εὐωδέστερον καὶ στρυφνότερον, ὥστε δύνασθαι πλείω χρόνον θησαυρίζεσθαι. Πυκνότερον δὲ καὶ τὸ ξύλον τούτων καὶ ξανθότερον, τὰ δ' ἄλλα ὅμοιον. Τὸ δ' ἄνθος πασῶν ὅμοιον ἀμυγδαλῇ, πλὴν οὐκ ἐρυθρὸν, ὥσπερ ἐκείνης, ἀλλὰ ἔγχλωρον. Μεγέθει μέγα τὸ δένδρον, καὶ περίκομον. Φύλλον δὲ τὸ μὲν πολυσχιδὲς, καὶ ἐν ἄκρῳ σελινοειδὲς, μείζοσι σχίσμασι, τετανὸν, ἰνῶδες, λεπτότερον σελίνου καὶ προμηκέστερον, καὶ τὸ ὅλον κατὰ τὰ σχίσματα περικεχαραγμένον. Μίσχον δ' ἔχει λεπτὸν, μακρόν· πρὸ τοῦ φυλλοῤῥοεῖν δ' ἐρυθραίνεται σφόδρα. Πολυῤ-

ῥιζον δὲ τὸ δένδρον καὶ βαθύῤῥιζον· διὸ καὶ χρόνιον καὶ δυσώλεθρον. Καὶ τὸ ξύλον ἔχει
6 πυκνὸν καὶ στερεὸν καὶ ἄσαπές. Φύεται δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος καὶ ἀπὸ παρασπάδος. Νόσημα δὲ αὐτῶν ἐστιν, ὥστε γηράσκοντα σκωληκόβρωτα γίνεσθαι· καὶ οἱ σκώληκες μεγάλοι καὶ ἠδίους ἢ οἱ ἐκ τῶν δένδρων τῶν ἄλλων. Τῶν δὲ ὀῶν δύο γένη ποιοῦσι, τὸ μὲν δὴ καρποφόρον θῆλυ, τὸ δὲ ἄῤῥεν ἄκαρπον. Οὐ μὴν ἀλλὰ διαφέρουσι τοῖς καρποῖς, τῷ τὰς μὲν στρογγύλον, τὰς δὲ προμήκη, τὰς δὲ ὠοειδῆ φέρειν. Διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς χυλοῖς· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πᾶν εὐωδέστερα καὶ γλυκύτερα τὰ στρογγύλα, τὰ δὲ ὠοειδῆ πολ-
7 λάκις ἐστὶν ὀξέα καὶ ἧττον εὐώδη. Φύλλα δ' ἀμφοῖν τὸν μὲν μίσχον ἔχει μακρὸν ἰνοειδῆ· πεφύκασι δὲ στοιχηδὸν ἐκ τῶν πλαγίων πτερυγοειδῶς, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ ὅλου, λοβοὺς δὲ ἔχοντος ἐσχισμένους ἕως τῆς ἰνός· πλὴν διεστᾶσιν ἀφ' ἑαυτῶν ὑπόσυχνον τὰ κατὰ μέρος. Φυλλοβολεῖ δὲ οὐ κατὰ μέρος ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸ πτερυγῶδες. Εἰσὶ δὲ περὶ μὲν τὰ παλαιότερα καὶ βραχύτερα ἐλάττους, πάντων δὲ ἐπ' ἄκρου τοῦ μίσχου φύλλον περιττόν· ὥστε καὶ πάντ' εἶναι περιττά· τῷ δὲ σχήματι δαφνοειδῆ, τῆς λεπτοφύλλου· πλὴν χαραγμὸν ἔχοντα, καὶ βραχύτερα, καὶ οὐκ εἰς ὀξὺ τὸ ἄκρον συνῆκον, ἀλλ' εἰς περιφερέστερον. Ἄνθος δὲ ἔχει βοτρυῶδες ἀπὸ μιᾶς κορύνης ἐκ πολλῶν μικρῶν καὶ λευ-
8 κῶν συγκείμενον. Καὶ ὁ καρπὸς, ὅταν εὐκαρπῇ, βοτρυώδης· πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κορύνης, ὥστ' εἶναι καθάπερ κηρίον. Σκωληκόβρωτος ἐπὶ

τοῦ δένδρου ὁ καρπὸς, ἄπεπτος ὢν ἔτι, γίνεται
μᾶλλον τῶν μεσπίλων καὶ ἀπίων καὶ ἀχράδων,
καίτοι πολὺ στρυφνότατος. Γίνεται δὲ καὶ αὐτὸ
τὸ δένδρον σκωληκόβρωτον, καὶ οὕτως αὐαίνε-
ται γηράσκον· καὶ ὁ σκώληξ ἴδιος, ἐρυθρὸς,
δασύς. Καρποφορεῖ δ' ἐπιεικῶς νέα· τριετὴς γὰρ
εὐθὺς φύει. Τοῦ μετοπώρου δ', ὅταν ἀποβάλλῃ
τὸ φύλλον, εὐθὺς ἴσχει τὴν καχρυώδη κορύνην,
λιπαρὰν καὶ ἐπῳδηκυῖαν, ὡσὰν ἤδη βλαστικόν·
καὶ διαμένει τὸν χειμῶνα. Ἀνάκανθον δέ ἐστι 9
καὶ ἡ ὄη καὶ ἡ μεσπίλη· φλοιὸν δ' ἔχει λεῖον,
ὑπολίπαρον, ὅσαπερ μὴ γεράνδρυα, τὴν δὲ χρόαν
ξανθὸν ἐπιλευκαίνοντα· τὰ δὲ γεράνδρυα τραχὺν
καὶ μέλανα. Τὸ δὲ δένδρον εὐμέγεθες, ὀρθο-
φυὲς, εὔρυθμον τῇ κόμῃ· σχεδὸν γὰρ ὡς ἐπιτο-
πολὺ στροβιλοειδὲς σχῆμα λαμβάνει κατὰ τὴν
κορυφήν· ἐὰν μή τις ἐμποδίσῃ. Τὸ δὲ ξύλον
στερεὸν, πυκνὸν, εὔχρουν, ἰσχυρόν· ῥίζας δὲ οὐ
πολλὰς μὲν οὐδὲ κατὰ βάθους, ἰσχυρὰς δὲ καὶ
παχείας καὶ ἀνωλέθρους ἔχει. Φύεται δὲ καὶ
ἀπὸ ῥίζης καὶ ἀπὸ παρασπάδος καὶ ἀπὸ σπέρ-
ματος· τόπον δὲ ζητεῖ ψυχρὸν, ἔνικμον· φιλό-
ζωον δ' ἐν τούτῳ καὶ δυσώλεθρον· οὐ μὴν ἀλ-
λὰ καὶ φύεται ἐν τοῖς ὄρεσιν.

Κεφ. ιγ. Ἴδιον δὲ τῇ φύσει δένδρον ὁ κέ- 1
ρασός ἐστι, μεγέθει μὲν μέγα· καὶ γὰρ εἰς τέσ-
σαρας καὶ εἴκοσι πήχεις αὔξεται· ἔτι δ' ὀρθοφυὲς
σφόδρα· πάχος δὲ, ὥστε καὶ δίπηχυν τὴν περί-
μετρον ἀπὸ τῆς ῥίζης ἔχειν. Φύλλον δ' ὅμοιον
τῷ τῆς μεσπίλης, σκληρὸν δὲ σφόδρα καὶ πλα-
τύτερον, ὥστε τῇ χροιᾷ πόῤῥωθεν φανερὸν εἶναι

τὸ δένδρον· φλοιοῦ δὲ τὴν λειότητα καὶ τὴν χρόαν καὶ τὸ πάχος ὅμοιον φιλύρᾳ· διὸ καὶ τὰς κίστας ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσιν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τῆς φιλύρας. Περιπέφυκε δὲ οὗτος οὔτε ὀρθοφυὴς, οὔτε κύκλῳ, κατ' ἶσον, ἀλλ' ἑλικηδὸν περιείληφε, κάτωθεν ἄνω προσάγων, ὥσπερ ἡ διαγραφὴ τῶν φύλλων, καὶ λεπιζόμενος οὕτως ἐκδέρεται ἐκεῖ-
2 νος· [ἄλλως] δὲ ἐπίτομος γίνεται. Καὶ [οὐ] δύναται μέρος αὐτοῦ τι τὸν αὐτὸν τρόπον ἀφαιρεῖσθαι κατὰ πάχος σχιζόμενον λεπτὸν, ὡς ἂν φύλλον· τὸ δὲ λοιπὸν προσμένειν τε δύναται καὶ σώζειν τὸ δένδρον, ὡσαύτως περιπεφυκός. Περιαιρουμένου δὲ ὅταν λοπᾷ τοῦ φλοιοῦ, συνεκρέει τότε καὶ ἡ ὑγρότης· καὶ ὅταν ὁ ἔξω χιτὼν περιαιρεθῇ μόνον, ὁ ὑπολιπὴς ἐπιμελαίνεται ὥσπερ μυξώδει ὑγρασίᾳ, καὶ πάλιν ὑποφύεται τῷ δευτέρῳ ἔτει χιτὼν ἄλλος ἀντ' ἐκείνου, πλὴν λεπτότερος. Πέφυκε καὶ τὸ ξύλον ὅμοιον ταῖς ἰσὶ τῷ φλοιῷ, στρεπτὸν καὶ ἑλιττόμενον· καὶ αἱ ῥάβδοι φύονται τὸν αὐτὸν τρόπον εὐθύς. Τοὺς ὄζους δὲ αὐξανομένους συμβαίνει τοὺς μὲν κά-
3 τω ἀεὶ ἀπόλλυσθαι, τοὺς δ' ἄνω αὔξειν. Τὸ δ' ὅλον οὐ πολύοζον τὸ δένδρον, ἀλλ' ἀνοζότερον πολὺ τῆς αἰγείρου· πολύῤῥιζον δὲ καὶ ἐπιπολαιόῤῥιζον, οὐκ ἄγαν δὲ παχύῤῥιζον. Ἡ δὲ στροφὴ καὶ τῆς ῥίζης καὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ περὶ αὐτὴν ἡ αὐτή. Ἄνθος δὲ λευκὸν, ἀπίῳ καὶ μεσπίλῃ ὅμοιον, ἐκ μικρῶν ἀνθῶν συγκείμενον, κηριῶδες. Ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρὸς, ὅμοιος διοσπύρῳ τὸ σχῆμα, τὸ δὲ μέγεθος ἡλίκος κύαμος, πλὴν τοῦ διοσπύρου μὲν ὁ πυρὴν σκληρὸς, τοῦ δὲ

κρώσου μαλακός. Φύεται δὲ ὅπου καὶ ἡ φιλύρα· τὸ δ' ὅλον ὅπου ποταμοὶ καὶ ἔνυδρα. Φύεται δὲ καὶ ἡ ἀκτῆ μάλιστα παρ' ὕδωρ καὶ 4
ἐν τοῖς σκιεροῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις, θαμνώδης ῥάβδοις ἐπετείοις αὐξανομένη μέχρι τῆς φυλλοῤῥοίας εἰς μῆκος, εἶτα μετὰ ταῦτα εἰς πάχος. Τὸ δὲ ὕψος τῶν ῥάβδων οὐ μέγα λίαν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἑξάπηχυ. Τῶν δὲ στελεχῶν πάχος τῶν γερανδρύων ὅσον περικεφαλαίας, φλοιὸς δὲ λεῖος, λεπτὸς καὶ πυκνός· τὸ δὲ ξύλον χαῦνον, καὶ κοῦφον ξηρανθὲν, εντεριώνην δὲ ἔχον μαλακὴν, ὥστε δι' ὅλου [καὶ] κοιλαίνεσθαι τὰς ῥάβδους· ἐξ ὧν καὶ τὰς βακτηρίας ποιοῦσι τὰς κούφας. Ξηρανθὲν δὲ ἰσχυρὰν καὶ ἄγηρων, ἐὰν βρέχηται, κἂν ᾖ λελεπισμένον. Λεπίζεται δὲ αὐτόματον ξηραινόμενον. Ῥίζας δὲ ἔχει μετεώρους, οὐ πολλὰς δὲ, οὐδὲ μεγάλας. Φύλλον δὲ τὸ μὲν καθ' ἕκαστον μα- 5
λακὸν, πρόμηκες, ὡς τὸ τῆς πλατυφύλλου δάφνης, μεῖζον δὲ καὶ πλατύτερον καὶ περιφερέστερον ἐκ μέσου καὶ κάτωθεν· τὸ δὲ ἄκρον εἰς ὀξὺ μᾶλλον συνῆκον, κύκλῳ δὲ ἔχον χαραγμόν. Τὸ δὲ ὅλον περὶ ἕνα μίσχον παχὺν καὶ ἰνώδη ὡσὰν κλωνίον, τὰ μὲν ἔνθεν, τὰ δὲ ἔνθεν κατὰ γόνυ καὶ συζυγίαν πεφύκασι τῶν φύλλων, διέχοντα ἀπ' ἀλλήλων· ἓν δὲ ἐξ ἄκρου τοῦ μίσχου. Ὑπέρυθρα τὰ φύλλα ἐπιεικῶς, καὶ χαῦνα καὶ σαρκώδη. Φυλλοῤῥοεῖ δὲ τοῦτο ὅλον [ἅμα·] διόπερ φύλλον ἄν τις εἴποι τὸ ὅλον. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ κλῶνες οἱ νέοι γωνιοειδῆ τινα. Τὸ δ' ἄν- 6
θος λευκὸν ἐκ μικρῶν λευκῶν πολλῶν, ἐπὶ τῇ τοῦ

μίσχου σχίσει, κηριῶδες· εὐωδίαν δὲ ἔχει λειριώδη ἐπιβαρεῖαν. Ἔχει δὲ καὶ τὸν καρπὸν ὁμοίως πρὸς ἑνὶ μίσχῳ παχεῖ, βοτρυώδη δέ. Γίνεται δὲ καὶ πεπαινόμενος μέλας, ὠμὸς δὲ ὢν ὀμφακώδης· μεγέθει δὲ μικρῷ μείζων ὀρόβου· τὴν ὑγρασίαν δὲ οἰνώδη τῇ ὄψει ἀνίησι· καὶ τὰς χεῖρας δὲ τέλειος ὢν ἀναβάπτει, [βλάπτει] δὲ καὶ τὰς κεφαλάς· ἔχει δὲ καὶ τὰ ἐντὸς σησαμοειδῆ

7 τὴν ὄψιν. Πάρυδρον δὲ καὶ ἡ ἰτέα πολυειδὲς, ἡ μὲν μέλαινα καλουμένη, τῷ τὸν φλοιὸν ἔχειν μέλανά καὶ φοινικοῦν· ἡ δὲ λευκὴ, τῷ λευκόν. Καλλίους δὲ ἔχει τὰς ῥάβδους καὶ χρησιμωτέρας εἰς τὸ πλέκειν ἡ μέλαινα· ἡ δὲ λευκὴ [καὶ] πυκνοτέρας. Ἔστι δὲ καὶ τῆς μελαίνης καὶ τῆς λευκῆς ἴδιον γένος μικρὸν, καὶ οὐκ ἔχον αὔξησιν εἰς ὕψος, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων τοῦτο δένδρων, οἷον κέδρου, φοίνικος. Καλοῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀρκαδίαν οὐκ ἰτέαν ἀλλὰ ἑλικὴν τὸ δένδρον· οἴονται δὲ ὥσπερ ἐλέχθη καὶ καρπὸν ἔχειν αὐτὴν γόνιμον.

1 Κεφ. ιδ. Ἔστι δὲ καὶ τῆς πτελέας δύο γένη· καὶ τὸ μὲν ὀρειπτελέα καλεῖται, τὸ δὲ πτελέα. Διαφέρει δὲ τῷ θαμνωδέστερον εἶναι τὴν πτελέαν, εὐαυξέστερον δὲ τὴν ὀρειπτελέαν. Φύλλον δὲ ἀσχιδὲς, περικεχαραγμένον ἡσυχῇ, προμηκέστερον δὲ τοῦ τῆς ἀπίου, τραχὺ δὲ, καὶ οὐ λεῖον. Μέγα δὲ τὸ δένδρον καὶ τῷ ὕψει καὶ τῷ μεγέθει. Πολὺ δὲ οὐκ ἔστι περὶ τὴν Ἴδην, ἀλλὰ σπάνιον. Τόπον δὲ ἔφυδρον φιλεῖ· τὸ ξύλον ξανθὸν καὶ ἰσχυρὸν, εὔινον καὶ γλίσχρον· ἅπαν γὰρ καρδία. Χρῶνται δ' αὐτῷ καὶ πρὸς θυρώ-

ματα πολυτελῆ· καὶ χλωρὸν μὲν εὔτομον, ξηρὸν δὲ δύστομον. Ἄκαρπον δὲ νομίζουσιν· ἀλλὰ ἐν ταῖς κωρυκίσι τὸ κόμμι καὶ θηρί' ἄττα κωνωποειδῆ φέρει. Τὰς δὲ κάχρυς ἰδίας ἴσχει τοῦ μετοπώρου πολλὰς καὶ μικρὰς καὶ μελαίνας· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ὥραις οὐκ ἐπίσκεπται. Ἡ δὲ λεύκη καὶ 2
ἡ αἴγειρος μονοειδές· ὀρθοφυῆ δὲ ἄμφω· πλὴν μακρότερον καὶ λειότερον ἡ αἴγειρος· τὸ δὲ σχῆμα τῶν φύλλων παρόμοιον. Ὅμοιον δὲ καὶ τὸ ξύλον τεμνόμενον λευκότητι. Οὐδέτερον δὲ τούτων οὐδὲ ἄνθος ἔχειν δοκεῖ. Ἡ κερκὶς δὲ παρόμοιον τῇ λεύκῃ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ τοὺς κλάδους ἐπιλεύκους ἔχειν· τὸ δὲ φύλλον κιττῶδες μὲν, ἀγώνιον δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου, τὴν δὲ μίαν προμήκη καὶ εἰς ὀξὺ συνήκουσαν. Τῷ δὲ χρώματι σχεδὸν ὅμοιον τὸ ὕπτιον καὶ τὸ πρανές· μίσχῳ δὲ προσηρτημένον μακρῷ καὶ λεπτῷ· διὸ καὶ οὐκ ὀρθὸν, ἀλλ' ἐγκεκλιμένον. Φλοιὸν δὲ τραχύτερον τῆς λεύκης καὶ μᾶλλον ὑπάλεπρον, ὥσπερ ὁ τῆς ἀχράδος. Ἄκαρπον δὲ καὶ μονογενὲς 3
καὶ ἡ κλήθρα, φύσει δὲ ὀρθοφυὲς, ξύλον δ' ἔχον μαλακὸν καὶ ἐντεριώνην μαλακὴν, ὥστε δι' ὅλου κοιλαίνεσθαι τὰς λεπτὰς ῥάβδους. Φύλλον δὲ ὅμοιον ἀπίῳ, πλὴν μεῖζον καὶ ἰνωδέστερον. Τραχύφλοιον δὲ, καὶ ὁ φλοιὸς ἔσωθεν ἐρυθρός· διὸ καὶ βάπτει τὰ δέρματα. Ῥίζας δὲ ἐπιπολαίους .... ἡλίκον δάφνης. Φύεται δὲ ἐν τοῖς ἐφύδροις, ἄλλοθι δ' οὐδαμοῦ. Σημύδα δὲ τὸ μὲν φύλλον 4
ἔχει ὅμοιον τῇ καλουμένῃ καρύᾳ, πλὴν μικρῷ στενώτερον, τὸν φλοιὸν δὲ ποικίλον· ξύλον δὲ ἐλαφρὸν, χρήσιμον δὲ εἰς βακτηρίας μόνον, εἰς

ἄλλο δὲ οὐδέν. Ἡ δὲ κολυτέα ἔχει τὸ μὲν φύλλον ἐγγὺς τοῦ τῆς ἰτέας, πολύοζον δὲ καὶ πολύφυλλον· καὶ τὸ δένδρον ὅλως μέγα· τὸν δὲ καρπὸν ἔλλοβον, καθάπερ τὰ χέδροπα, λοβοῖς πλατέσι, καὶ οὐ στενοῖς· καὶ τὸ σπερμάτιον τὸ ἐνὸν μικρὸν, καὶ οὐ μέγα· σκληρὸν δὲ μετρίως, οὐκ ἄγαν· οὐδὲ πολύκαρπον ὡς κατὰ μέγεθος. Σπάνιον δὲ τὸ ἐν λοβοῖς ἔχειν τὸν καρπόν· ὀλίγα γὰρ τοιαῦτα τῶν δένδρων.

1 Κεφ: ιε. Ἡ δὲ Ἡρακλεωτικὴ καρύα — φύσει γὰρ καὶ τοῦτ' ἄγριον τῷ τε μηδὲν ἢ μὴ πολὺ χείρω γίνεσθαι τῆς ἀγρίας ἢ τῶν ἡμέρων τὸν καρπὸν, καὶ τῷ δύνασθαι χειμῶνας ὑποφέρειν, καὶ τῷ πολὺ φύεσθαι κατὰ τὰ ὄρη, καὶ πολύκαρπον ἐν ταῖς φοραῖς· ἔτι δὲ τῷ μηδὲ στελεχῶδες ἀλλὰ θαμνῶδες εἶναι ῥάβδοις ἄνευ μασχαλῶν καὶ ἀνόζοις, μικραῖς δὲ καὶ παχείαις ἐνίαις — οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦται. Διαφορὰν δὲ ἔχει τῷ τὸν καρπὸν ἀποδιδόναι βελτίω, καὶ μεῖζον τὸ φύλλον· κεχαραγμένον δ' ἀμφοῖν, ὁμοιότατον τῷ τῆς κλήθρας, πλὴν πλατύτερον [τοῦτο,] καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον μεῖζον. Καρπιμώτερον δὲ καὶ αἰεὶ γίνεται κατακοπτό-
2 μενον τὰς ῥάβδους. Γένη δὲ δύο ἀμφοῖν· αἱ μὲν γὰρ στρογγύλον, αἱ δὲ πρόμακρον φέρουσι τὸ κάρυον· ἐκλευκότερον δὲ τὸ τῶν ἡμέρων. Καλλικαρπεῖ δὲ μάλιστα ἐν τοῖς ἐφύδροις. Ἐξημεροῦται δὲ τὰ ἄγρια μεταφυτευόμενα. Φλοιὸν δ' ἔχει .... πλὴν ἐπιπόλαιον, λεπτὸν, λιπαρὸν, ἰδίως στιγμὰς λευκὰς ἔχοντα ἐν αὐτῷ. Τὸ δὲ ξύλον σφόδρα γλίσχρον, ὥστε καὶ τὰ λεπτὰ πάνυ

ῥαβδία περιλοπίσαντες κανέα ποιοῦσι· καὶ τὰ παχέα δὲ καταξύσαντες. Ἔχει δὲ καὶ ἐντεριώνην λεπτὴν, ξανθὴν, ἢ κοιλαίνεται. Ἴδιον δ' αὐτῶν τὸ περὶ τὸν ἴουλον, ὥσπερ εἴπομεν. Τῆς δὲ 3
τερμίνθου τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ δὲ θῆλυ. Τὸ μὲν οὖν ἄῤῥεν ἄκαρπον· διὸ καὶ καλοῦσιν ἄῤῥεν· τῶν δὲ θηλειῶν ἡ μὲν ἐρυθρὸν εὐθὺς φέρει τὸν καρπὸν, ἡλίκον φακὸν, καὶ ἄπεπτον· ἡ δὲ χλωρὸν ἐνέγκασα μετὰ ταῦτα ἐρυθραίνει, καὶ ἅμα τῇ ἀμπέλῳ πεπαίνουσα τὸ ἔσχατον ποιεῖ μέλανα, μέγεθος ἡλίκον κύαμον, ῥητινώδη δὲ καὶ θυωδέστερον. Ἔστι δὲ τὸ δένδρον περὶ μὲν τὴν Ἴδην καὶ τὴν Μακεδονίαν βραχὺ, θαμνῶδες, ἐστραμμένον, περὶ δὲ Δαμασκὸν τῆς Συρίας μέγα καὶ πολὺ καὶ καλόν· ὄρος γάρ τί φασιν εἶναι πάμμεστον τερμίνθων· ἄλλο δ' οὐδὲν πεφυκέναι.
Ξύλον δὲ ἔχει γλίσχρον, καὶ ῥίζας ἰσχυρὰς [καὶ] 4
κατὰ βάθους, καὶ τὸ ὅλον ἀνωλέθρους. Ἄνθος δὲ ὅμοιον τῷ τῆς ἐλαίας, τῷ χρώματι δὲ ἐρυθρόν· φύλλον μὲν δαφνοειδὲς, πλείω δὲ περὶ ἕνα μίσχον κατὰ συζυγίαν, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς ὄης, καὶ τὸ ἐξ ἄκρου περιττὸν, πλὴν ἀγωνιώτερον τῆς ὄης, καὶ δαφνοειδέστερον δὲ κύκλῳ, καὶ λιπαρὸν ἅπαν. Ἅμα δὲ τῷ καρπῷ φέρει καὶ κωρυκώδη τινὰ κοῖλα, καθάπερ ἡ πτελέα, ἐν οἷς θηρίδια ἐγγίνεται κωνωποειδῆ. Ἐγγίνεται δέ τι ῥητινῶδες ἐν τούτοις καὶ γλίσχρον· οὐ μὴν ἐντεῦθέν γε ἡ ῥητίνη συλλέγεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ξύλου. Ὁ δὲ καρπὸς οὐκ ἀφίησι ῥητίνης πλῆθος, ἀλλὰ προσέχεται μὲν ταῖς χερσὶ, κἂν μὴ πλυθῇ μετὰ τὴν συλλογὴν, συνέχεται· πλυνόμε-

νος δὲ ὁ μὲν λευκὸς καὶ ἄπεπτος ἐπιπλεῖ, ὁ δὲ
5 μέλας ὑφίσταται. Ἡ δὲ πύξος μεγέθει μὲν οὐ
μεγάλη, τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον ἔχει μυῤῥίνῳ.
Φύεται δ' ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις καὶ τραχέσι·
καὶ γὰρ τὰ Κύτωρα τοιοῦτον, οὗ ἡ πλείστη γί-
νεται. Ψυχρὸς δὲ [καὶ] ὁ Ὄλυμπος ὁ Μακε-
δονικός· καὶ γὰρ ἐνταῦθα γίνεται, πλὴν οὐ με-
γάλη· μεγίστη δὲ καὶ καλλίστη ἐν Κύρνῳ· καὶ
γὰρ εὐμήκεις καὶ πάχος ἔχουσαι πολὺ παρὰ τὰς
ἄλλας. Διὸ καὶ τὸ μέλι οὐχ ἡδὺ, ὄζον τῆς πύ-
6 ξου· πλήθει δὲ πολύ.... Κράταιγος [δ' ἐστὶν,]
οἱ δὲ κραταιγόνα καλοῦσιν· ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλ-
λον ὅμοιον μεσπίλῃ, τετανὸν, πλὴν μεῖζον ἐκεί-
νου, καὶ πλατύτερον καὶ προμηκέστερον· τὸν δὲ
χαραγμὸν οὐκ ἔχον, ὥσπερ ἐκεῖνο. Γίνεται δὲ
τὸ δένδρον οὔτε μέγα λίαν οὔτε παχύ· τὸ δὲ
ξύλον ποικίλον, ἰσχυρὸν, ξανθόν· ἔχει δὲ φλοιὸν
λεῖον, οἷον μεσπίλη· μονόῤῥιζον δ' εἰς βάθος
ὡς ἐπιτοπολύ. Καρπὸν δὲ ἔχει στρογγύλον, ἡλί-
κον ὁ κότινος· πεπαινόμενος δὲ ξανθὸς γίνεται
καὶ ἐπιμελαίνεται· κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν καὶ τὸν
χυλὸν μεσπιλῶδες· διόπερ οἷον ἀγρία μεσπίλη
δόξειεν ἂν εἶναι. Μονοειδὲς δὲ καὶ οὐκ ἔχον
διαφοράν.

1 Κεφ. ις. Ὁ δὲ πρῖνος φύλλον μὲν ἔχει
δρυῶδες, ἔλαττον δὲ καὶ παρακανθίζον· τὸν δὲ
φλοιὸν λειότερον δρυός. Αὐτὸ δὲ τὸ δένδρον
μέγα, καθάπερ ἡ δρῦς, ἐὰν ἔχῃ τόπον καὶ ἔδα-
φος· ξύλον δὲ πυκνὸν καὶ ἰσχυρόν· βαθύῤῥιζον
δὲ ἐπιεικῶς καὶ πολύῤῥιζον· καρπὸν δὲ ἔχει βα-
λανώδη· μικρὰ δὲ ἡ βάλανος· περικαταλαμβάνει

δὲ ὁ νέος τὸν ἔνον· ὀψὲ γὰρ πεπαίνει· διὸ καὶ διφορεῖν τινές φασι. Φέρει δὲ καὶ παρὰ τὴν βάλανον κόκκον τινὰ φοινικοῦν. Ἴσχει δὲ καὶ ἰξίαν καὶ ὕφεαρ· ὥστε ἐνιότε συμβαίνειν τέτταρας ἅμα καρποὺς ἔχειν αὐτὸν, δύο μὲν τοὺς ἑαυτοῦ, δύο δ᾽ ἄλλους, τόν τε τῆς ἰξίας καὶ τὸν τοῦ ὑφέαρος. Καὶ τὴν μὲν ἰξίαν φέρει ἐκ τῶν πρὸς βοῤῥᾶν, τὸ δὲ ὕφεαρ ἐκ τῶν πρὸς μεσημβρίαν. Οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν δένδρόν τι σμίλακα 2
καλοῦσιν, ὅ ἐστιν ὅμοιον τῷ πρίνῳ, τὰ δὲ φύλλα οὐκ ἀκανθώδη ἔχει, ἀλλ᾽ ἁπαλώτερα καὶ βαθύτερα, καὶ διαφορὰς ἔχοντα πλείους· οὐδὲ τὸ ξύλον ὥσπερ ἐκεῖνο στερεὸν καὶ πυκνὸν, ἀλλὰ μαλακὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις. Ὁ δὲ καλοῦσιν 3
οἱ Ἀρκάδες φελλόδρυν, τοιάνδε ἔχει τὴν φύσιν· ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀνὰ μέσον πρίνου καὶ δρυός ἐστιν· καὶ ἔνιοί γε ὑπολαμβάνουσιν εἶναι θῆλυν πρῖνον· διὸ καὶ ὅπου μὴ φύεται πρῖνος, τούτῳ χρῶνται πρὸς τὰς ἁμάξας καὶ τὰ τοιαῦτα, καθάπερ οἱ περὶ Λακεδαίμονα καὶ Ἠλείαν. Καλοῦσι δὲ οἵ γε Δωριεῖς καὶ ἀρίαν τὸ δένδρον. Ἔστι δὲ μαλακώτερον καὶ μανότερον τοῦ πρίνου, σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῆς δρυός· καὶ τὸ χρῶμα φλοϊσθέντος τοῦ ξύλου λευκότερον μὲν τοῦ πρίνου, οἰνωπότερον δὲ τῆς δρυός· τὰ δὲ φύλλα προσέοικε μὲν ἀμφοῖν, ἔχει δὲ μείζω μὲν ἢ ὡς πρῖνος, ἐλάττω δὲ ἢ ὡς δρῦς· καὶ τὸν καρπὸν τοῦ μὲν πρίνου κατὰ μέγεθος ἐλάττω, ταῖς ἐλαχίσταις δὲ βαλάνοις ἴσον, καὶ γλυκύτερον μὲν τοῦ πρίνου, πικρότερον δὲ τῆς δρυός. Καλοῦσι δέ τινες τὸν μὲν τοῦ πρίνου καὶ τὸν

ταύτης καρπὸν ἄκυλον, τὸν δὲ τῆς δρυὸς βάλανον. Μήτραν δὲ ἔχει φανερώτερον ἢ ὁ πρῖνος. Καὶ ἡ μὲν φελλόδρυς τοιαύτην τινὰ ἔχει φύσιν.

4 Ἡ δὲ κόμαρος, ἡ τὸ μεμαίκυλον φέρουσα τὸ ἐδώδιμον, ἐστὶ μὲν οὐκ ἄγαν μέγα, τὸν δὲ φλοιὸν ἔχει λεπτὸν μὲν, παρόμοιον δὲ μυρίκῃ· τὸ δὲ φύλλον μεταξὺ πρίνου καὶ δάφνης. Ἀνθεῖ δὲ τοῦ πυανεψιῶνος· τὰ δὲ ἄνθη πέφυκεν ἀπὸ μιᾶς κρεμάστρας ἐπ' ἄκρων βοτρυδόν· τὴν δὲ μορφὴν ἕκαστόν ἐστιν ὅμοιον μύρτῳ προμήκει, καὶ τῷ μεγέθει δὲ τηλικοῦτον· ἄφυλλον δὲ καὶ κοῖλον, ὥσπερ ᾠὸν ἐκκεκολαμμένον· τὸ στόμα δὲ ἀνεῳγμένον. Ὅταν δ' ἀπανθήσῃ, καὶ ἡ πρόσφυσις τετρύπηται, τὸ δ' ἀπανθῆσαν λεπτὸν, ὥσπερ σφόνδυλος περὶ ἄτρακτον, ἢ κάρνειος δωρικός. Ὁ δὲ καρπὸς ἐνιαυτῷ πεπαίνεται, ὥσθ' ἅμα συμβαίνει τοῦτόν τ' ἔχειν, καὶ τὸν ἕτερον ἀνθεῖν.

5 Παρόμοιον δὲ τὸ φύλλον καὶ ἡ ἀνδράχνη ἔχει τῷ κομάρῳ, μέγεθος δ' οὐκ ἄγαν μέγα· τὸν δὲ φλοιὸν λεῖον ἔχει καὶ περιῤῥηγνύμενον. Καρπὸν

6 δ' ἔχει ὅμοιον τῇ κομάρῳ. Ὅμοιον δ' ἐστὶ τούτοις τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκυγέας· τὸ δὲ δένδρον μικρόν. Ἴδιον δὲ ἔχει τὸ ἐκπαπποῦσθαι τὸν καρπόν· τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἑνὸς ἀκηκόαμεν ἄλλου δένδρου. Ταῦτα μὲν οὖν κοινότερα πλείοσι χώραις καὶ τόποις.

1 Κεφ. ιζ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ις.) Ἔνια δὲ ἰδιώτερα, καθάπερ καὶ ὁ φελλὸς, ὃς γίνεται μὲν ἐν Τυῤῥηνίᾳ, τὸ δὲ δένδρον ἐστὶ στελεχῶδες μὲν καὶ ὀλιγόκλαδον, εὔμηκες δ' ἐπιεικῶς καὶ εὐαυξές· ξύλον ἰσχυρόν· τὸν δὲ φλοιὸν παχὺν σφόδρα

καὶ καταῤῥηγνύμενον, ὥσπερ ὁ τῆς πίτυος, πλὴν κατὰ μείζω. Τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον ταῖς μελίαις, παχὺ, προμηκέστερον, ... οὐκ ἀείφυλλον, ἀλλὰ φυλλοβολοῦν· καρπὸν δὲ αἰεὶ φέρει βαλανηρὸν, ὅμοιον τῇ ἀρίᾳ. Περιαιροῦσι δὲ τὸν φλοιὸν, καί φασι δεῖν πάντα διαιρεῖν· εἰ δὲ μὴ, χεῖρον γίνεται τὸ δένδρον· ἐξαναπληροῦται δὲ πάλιν σχεδὸν ἐν τρισὶν ἔτεσιν. Ἴδιον δὲ καὶ ἡ κολουτέα
περὶ Λιπάραν· δένδρον μὲν εὐμέγεθες, τὸν δὲ V. C.17.
καρπὸν φέρει ἐν λοβοῖς, ἡλίκον φακὸν, ὃς πιαίνει τὰ πρόβατα θαυμαστῶς. Φύεται δὲ ἀπὸ τοῦ σπέρματος, καὶ ἐκ τῆς τῶν προβάτων κόπρου μάλιστα. Ὥρα δὲ τῆς φυτείας ἅμα ἀρκτούρῳ δυομένῳ· δεῖ δὲ φυτεύειν προβρέχοντας, ὅταν ἤδη διαφύηται ἐν τῷ ὕδατι. Φύλλον δ' ἔχει παρόμοιον τήλει· βλαστάνει δὲ τὸ πρῶτον μονοφυὲς, ἐπὶ ἔτη μάλιστα τρία, ἐν οἷς καὶ τὰς βακτηρίας τέμνουσι· δοκοῦσι γὰρ εἶναι καλαί· καὶ ἐάν τις κολούσῃ, ἀποθνήσκει· καὶ γὰρ ἀπαράβλαστόν ἐστιν· εἶτα σχίζεται καὶ ἀποδενδροῦ-
ται τῷ τετάρτῳ ἔτει. Ἡ δὲ περὶ τὴν Ἴδην, ἣν 5
καλοῦσι κολυτέαν, ἕτερον εἶδός ἐστιν, θαμνῶδες δὲ καὶ ὀζῶδες καὶ πολυμάσχαλον, σπάνιον δὲ [καὶ] οὐ πολύ. Ἔχει δὲ φύλλον δαφνοειδὲς, [τῆς] πλατυφύλλου δάφνης, πλὴν στρογγυλότερον καὶ μεῖζον, ὥσθ' ὅμοιον φαίνεσθαι τῷ τῆς πτελέας, προμηκέστερον δὲ, τὴν χρόαν ἐπὶ θάτερα χλωρὸν, ὄπισθεν δὲ ἐπιλευκαῖνον καὶ πολυΐνον [ἐκ τῶν ὄπισθεν] ταῖς λεπταῖς ἰσὶ [καὶ ταῖς ῥίζαις καὶ] μεταξὺ τῶν πλευροειδῶς ἀπὸ τῆς μέσης κατατεινουσῶν. Φλοιὸν δ' οὐ λεῖον, ἀλλ' οἷον

τὸν τῆς ἀμπέλου· τὸ δὲ ξύλον σκληρὸν καὶ πυκνὸν, ῥίζας δὲ ἐπιπολαίους καὶ λεπτὰς καὶ μανὰς, οὐλὰς δ' ἐνίσχει καὶ ξανθὰς σφόδρα. Καρπὸν δὲ οὐκ ἔχειν φασὶν, οὐδὲ ἄνθος· τὴν δὲ κορυνώδη κάχρυν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς περὶ τὰ φύλλα λείους σφόδρα καὶ λιπαροὺς καὶ λευκοὺς, τῷ σχήματι δὲ καχρυώδεις. Ἀποκοπὲν δὲ καὶ
4 ἐπικαυθὲν παραφύεται καὶ ἀναβλαστάνει. Ἴδια δὲ καὶ τάδε τὰ περὶ τὴν Ἴδην ἐστὶν, οἷον ἥ τε Ἀλεξανδρεία καλουμένη δάφνη, καὶ συκῆ τις καὶ ἄμπελος. Τῆς μὲν οὖν δάφνης ἐν τούτῳ τὸ ἴδιον, ὅτι ἐπιφυλλόκαρπόν ἐστιν ὥσπερ καὶ ἡ κεντρομυῤῥίνη· ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔ-
5 χουσιν ἐκ τῆς ῥάχεως τοῦ φύλλου. Ἡ δὲ συκῆ θαμνῶδες μὲν καὶ οὐχ ὑψηλὸν, πάχος δ' ἔχον, ὥστε καὶ πηχυαῖον εἶναι τὴν περίμετρον· τὸ δὲ ξύλον ἐπεστραμμένον, γλίσχρον, κάτωθεν μὲν λεῖον καὶ ἄνοζον, ἄνωθεν δὲ περίκομον· χρῶμα δὲ καὶ φύλλου καὶ φλοιοῦ πελιόν· τὸ δὲ σχῆμα τῶν φύλλων ὅμοιον τῷ τῆς φιλύρας, καὶ μαλακὸν καὶ πλατὺ, καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον· τὸ ἄνθος μεσπιλῶδες, καὶ ἀνθεῖ ἅμα τῇ μεσπίλῃ· ὁ δὲ καρπὸς, ὃν καλοῦσι σῦκον, ἐρυθρὸς, ἡλίκος ἐλαίας, πλὴν στρογγυλώτερος· ἐσθιόμενος δὲ μεσπιλώδης. Ῥίζας δὲ ἔχει παχείας, ὡς ἂν συκῆς ἡμέρου, καὶ γλίσχρας. Ἀσαπὲς δέ ἐστι τὸ δένδρον, καὶ καρδίαν ἔχει στερεὰν, οὐκ ἐντε-
6 ριώνην. Ἡ δὲ ἄμπελος φύεται μὲν τῆς Ἴδης περὶ τὰς Φαλάκρας καλουμένας· ἐστὶ δὲ θαμνῶδες ῥαβδίοις μικροῖς· τείνονται δὲ οἱ κλῶνες ὡς πυγωνιαῖοι, πρὸς οἷς ῥάγες εἰσὶν ἐκ πλαγίου μέλαι-

ναι, τὸ μέγεθος ἡλίκος κύαμος, γλυκεῖαι· ἔχουσι
δὲ ἐντὸς γιγαρτῶδές τι μαλακόν· φύλλον στρογ-
γύλον, ἀσχιδὲς, μικρόν.

Κεφ. ιη. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιζ.) Ἔχει δὲ καὶ 1
τἄλλα σχεδὸν ὄρη φύσεις τινὰς ἰδίας, τὰ μὲν
δένδρων, τὰ δὲ θάμνων, τὰ δὲ ἄλλων ὑλημάτων.
Ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῆς ἰδιότητος εἴρηται πολλά-
κις, ὅτι γίνεται καθ' ἑκάστους τόπους. Ἡ δὲ ἐν
αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσι διαφορὰ, καθάπερ ἐπὶ τῶν
δένδρων, ὁμοίως ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν θάμνων καὶ
τῶν ἄλλων ὥσπερ εἴρηται τῶν πλείστων, ὥσπερ
καὶ ῥάμνου καὶ παλιούρου καὶ οἴσου καὶ οἴτου
καὶ ῥοῦ καὶ κιττοῦ καὶ βάτου καὶ ἑτέρων πολ-
λῶν. Ῥάμνος τε γάρ ἐστιν ἡ μὲν μέλαινα, ἡ δὲ 2
λευκή· καὶ ὁ καρπὸς διάφορος· ἀκανθοφόροι δὲ
ἄμφω. Τοῦ τε οἴσου τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέ-
λαν· καὶ τὸ ἄνθος ἑκατέρου καὶ ὁ καρπὸς κατὰ
λόγον, ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας· ἔνιοι δὲ ὥς-
περ ἀνὰ μέσον, ὧν καὶ τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζει,
καὶ οὔτε οἰνωπὸν οὔτε ἔκλευκόν ἐστιν, ὥσπερ
τῶν ἄλλων. Ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα
καὶ λειότερα καὶ τὰς ῥάβδους τὸ λευκόν. Ὅ τε
παλίουρος ἔχει διαφορὰς .... Ἅπαντα δὲ ταῦτα 3
καρποφόρα· καὶ ὅ γε παλίουρος ἐν λοβῷ τινι
τὸν καρπὸν ἔχει, καθάπερ [τὸ] φύλλον, ἐν ᾧ
τρία ἢ τέτταρα γίνεται. Χρῶνται δὲ αὐτοῖς πρὸς
τοὺς βῆχας οἱ ἰατροὶ κόπτοντες· ἔχει γάρ τινα
γλισχρότητα καὶ λίπος, ὥσπερ τὸ τοῦ λίνου σπέρ-
μα. Φύεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐφύδροις, καὶ ἐν
τοῖς ξηροῖς, ὥσπερ ὁ βάτος· [οὐχ ἧττον δέ ἐστι
τὸ δένδρον πάρυδρον;] φυλλοβόλον δὲ καὶ οὐχ

4 ὥσπερ ἡ ῥάμνος ἀείφυλλον. Ἔτι δὲ καὶ τοῦ βά-
V. C.18. του πλείω γένη· μεγίστην δὲ ἔχουσι διαφορὰν,
ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων, ὁ δ' ἐπὶ τῆς
γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νεύων, καὶ ὅταν συνάπτῃ
τῇ γῇ, ῥιζούμενος πάλιν· ὃν δὴ καλοῦσί τινες
χαμαίβατον. Τὸ δὲ κυνόσβατον τὸν καρπὸν
ὑπέρυθρον ἔχει καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥοδῆς.
Ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ, καὶ παρό-
μοιον ταῖς ῥοδαῖς, τὸ δὲ φύλλον ἀκανθῶδες.
5 Τῆς δὲ ῥοῦ τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ δὲ θῆλυ καλοῦσι,
τῷ τὸ μὲν ἄκαρπον εἶναι, το δὲ κάρπιμον. Οὐκ
ἔχει δὲ οὐδὲ τὰς ῥάβδους ὑψηλὰς οὐδὲ παχείας,
φύλλον δὲ ὅμοιον πτελέᾳ, πλὴν μικρὸν [καὶ]
προμηκέστερον καὶ ἐπίδασυ. Τῶν δὲ κλωνίων
τῶν νέων ἐξ ἴσου τὰ φύλλα εἰς δύο, κατ' ἄλ-
ληλα δὲ ἐκ τῶν πλαγίων, ὥστε στοιχεῖν. Βά-
πτουσι δὲ τούτῳ καὶ οἱ σκυτοδέψαι τὰ δέρματα
τὰ λευκά. Ἄνθος λευκὸν, βοτρυῶδες τῷ σχή-
ματι, τὸ δὲ ὁλοσχερὲς ὄστλιγγας ἔχον, ὥσπερ
καὶ ὁ βότρυς· ἀπανθήσαντος δὲ ὁ καρπὸς ἅμα
τῇ σταφυλῇ ἐρυθραίνεται, καὶ γίνονται οἷον
φακοὶ λεπτοὶ συγκείμενοι· βοτρυδὸν δὲ τὸ σχῆμα
καὶ τούτων. Ἔχει δὲ τὸ φαρμακῶδες τοῦτο, ὃ
καλεῖται ῥοῦς, ἐν αὐτῷ ὀστῶδές [τι,] ὃ καὶ τῆς
ῥοῦ διηττημένης ἔχει πολλάκις. Ῥίζα δ' ἐπιπό-
λαιος καὶ μονοφυὴς, ὥστε ἀνασκάπτεσθαι ῥα-
δίως ὁλόῤῥιζον· τὸ δὲ ξύλον ἐντεριώνην ἔχει,
ἄφθαρτον δὲ κοπτόμενον. Ἐν πᾶσι δὲ γίνεται
τοῖς τόποις, εὐθηνεῖ δὲ μάλιστα ἐν ταῖς ἀργι-
6 λώδεσι. Πολυειδὴς δὲ ὁ κιττός· καὶ γὰρ ὁ μὲν
ἐπίγειος, ὁ δὲ εἰς ὕψος αἰρόμενος· καὶ τοῦ ἐν

ὕψει πλείω γένη. Τρία δ' οὖν φαίνεται τὰ μέ-
γιστα, ὅ τε λευκὸς, καὶ ὁ μέλας, καὶ τρίτον ἡ
ἕλιξ. Εἴδη δὲ ἑκάστου τούτων πλείω. Λευκὸς
γὰρ ὁ μὲν τῷ καρπῷ μόνον· ὁ δὲ καὶ τοῖς φύλ-
λοις ἐστί. Πάλιν δὲ τῶν λευκοκάρπων μόνον ὁ
μὲν ἁδρὸν καὶ πυκνὸν καὶ συνεστηκότα τὸν καρ-
πὸν ἔχει καθάπερ εἰς σφαῖραν, ὃν δὴ καλοῦσί
τινες κορυμβίαν, οἱ δ' Ἀθήνησιν Ἀχαρνικὸν,
ἀρδευόμενον· ὁ δὲ ἐλάττω, διακεχυμένον, ὥσπερ
καὶ ὁ μέλας. Ἔχει δὲ καὶ ὁ μέλας διαφορὰς,
ἀλλ' οὐχ ὁμοίως φανεράς. Ἡ δὲ δὴ ἕλιξ ἐν με- 7
γίσταις διαφοραῖς· καὶ γὰρ τοῖς φύλλοις πλεῖ-
στον διαφέρει, τῇ τε μικρότητι, καὶ τῷ γωνιοει-
δεῖ καὶ εὐρυθμότερα εἶναι, τὰ δὲ τοῦ κιττοῦ
περιφερέστερα καὶ ἁπλᾶ· καὶ τῷ μήκει τῶν κλη-
μάτων, καὶ ἔτι τῷ ἄκαρπος εἶναι. Διατείνονται
δέ τινες, τῷ μὴ ἀποκιττοῦσθαι τῇ φύσει τὴν
ἕλικα, [ὡς τῇ] ἀλλαγῇ [τῇ] εἰς τὸν κιττὸν τε-
λειουμένης. Εἰ δὲ πᾶσα ἀποκιττοῦται, καθάπερ
τινές φασιν, ἡλικίας ἂν εἴη καὶ διαθέσεως, οὐκ
εἴδους, ἡ διαφορὰ, καθάπερ καὶ τῆς ἀπίου πρὸς
τὴν ἀχράδα· πλὴν τό γε φύλλον καὶ ταύτης πολὺ
διαφέρει πρὸς τὸν κιττόν. Σπάνιον δὲ τοῦτο
καὶ ἐν ὀλίγοις ἐστὶν, ὥστε παλαιούμενον μετα-
βάλλειν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς λεύκης καὶ τοῦ κρότω-
νος. Εἴδη δ' ἐστὶ πλείω τῆς ἕλικος, ὡς μὲν τὰ 8
προφανέστατα καὶ μέγιστα λαβεῖν, τρία· ἥ τε
χλωρὰ καὶ ποώδης, ἥπερ καὶ πλείστη· καὶ ἑτέρα
ἡ λευκή· καὶ τρίτη ἡ ποικίλη, ἣν δὴ καλοῦσί
τινες Θρακίαν. Ἑκάστη δὲ τούτων δοκεῖ διαφέ-
ρειν· καὶ γὰρ τῆς χλοώδους ἡ μὲν λεπτοτέρα

καὶ μακροφυλλοτέρα καὶ ἔτι πυκνοφυλλοτέρα· ἡ δ' ἧττον πάντα ταῦτ' ἔχουσα. Καὶ τῆς ποικίλης ἡ μὲν μεῖζον, ἡ δ' ἔλαττον τὸ φύλλον, καὶ τὴν ποικιλίαν διαφέρουσα. Ὡσαύτως δὲ καὶ . . . τῷ μεγέθει καὶ τῇ χροιᾷ διαφέρουσιν. Εὐαυξεστάτη δὲ ἡ ποώδης, καὶ ἐπὶ πλεῖστον προϊοῦσα. Φανερὰν δ' εἶναί φασι τὴν ἀποκιττουμένην οὐ μόνον τοῖς φύλλοις, ὅτι μείζω καὶ πλατύτερα ἔχει, ἀλλὰ καὶ τοῖς βλαστοῖς· εὐθὺς γὰρ ὀρθοὺς ἔχει, καὶ οὐχ ὥσπερ . . . κατακεκαμμένους καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ διὰ τὸ μῆκος. Τῆς δὲ κιττώδους καὶ βραχύτεροι καὶ παχύτεροι. Ὁ δὲ κιττὸς, ὅταν ἄρχηται σπερμουχεῖν, μετέωρον ἔχει καὶ ὀρθὸν τὸν βλαστόν.

9 Πολύῤῥιζος μὲν οὖν ἅπας κιττὸς καὶ πυκνόῤῥιζος, συνεστραμμένος ταῖς ῥίζαις καὶ ξυλώδεσι καὶ παχείαις, καὶ οὐκ ἄγαν βαθύῤῥιζος· καὶ μάλιστα δ' ὁ μέλας, καὶ τοῦ λευκοῦ ὁ τραχύτατος καὶ ἀγριώτατος. Διὸ καὶ χαλεπὸς παραφύεσθαι πᾶσι τοῖς δένδροις· ἀπόλλυσι γὰρ πάντα καὶ ἀφαυαίνει, παραιρούμενος τὴν τροφήν. Λαμβάνει δὲ μάλιστα πάχος οὗτος καὶ ἀποδενδροῦται καὶ γίνεται αὐτὸ καθ' αὑτὸ κιττοῦ δένδρον. Ὡς δ' ἐπὶ τὸ πλεῖον ἀεὶ πρὸς ἑτέρῳ φιλεῖ ζῆν,
10 καὶ ὥσπερ ἐπαλλόκαυλόν ἐστιν. Ἔχει δ' εὐθὺς ἐκ τῆς φύσεώς τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ [ἀπὸ] τῶν βλαστῶν ἀφίησιν ἀεὶ ῥίζας ἀνὰ μέσον τῶν φύλλων, αἷσπερ ἐνδύεται τοῖς δένδροις καὶ τοῖς τειχίοις, οἷον ἐξεπίτηδες πεποιημέναις ὑπὸ τῆς φύσεως. Διὸ καὶ ἐξαιρούμενος τὴν ὑγρότητα καὶ ἕλκων ἀφαυαίνει· καὶ ἐὰν ὑποκοπῇ κάτωθεν,

δύναται διαμένειν καὶ ζῆν. Ἔχει δὲ καὶ ἑτέραν διαφορὰν κατὰ τὸν καρπὸν οὐ μικράν· ὁ μὲν γὰρ ἐπίγλυκύς ἐστιν, ὁ δὲ σφόδρα πικρὸς, καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος. Σημεῖον δ', ὅτι τὸν μὲν ἐσθίουσιν οἱ ὄρνιθες, τὸν δ' οὔ. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν κιττὸν οὕτως ἔχει. Ἡ δὲ σμί- 11
λαξ ἐστὶ μὲν ἐπαλλόκαυλον, ὁ δὲ καυλὸς ἀκανθώδης καὶ ὥσπερ ὀρθοάκανθος· τὸ δὲ φύλλον κιττῶδες μικρὸν, ἀγώνιον, κατὰ τὴν μίσχου πρόσφυσιν νοτηρόν. Ἴδιον δ' ὅτι τήν τε διὰ μέσου ταύτην ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν ἔχει, καὶ τὰς στημονίους διαλήψεις οὐκ ἀπὸ ταύτης, ὥσπερ τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν περιφερεῖς ἠγμένας ἀπὸ τῆς προσφύσεως τοῦ μίσχου τῷ φύλλῳ. Παρὰ δὲ τὸν καυλὸν τὸν ἄτονον καὶ παρὰ τὰς διαλήψεις τὰς φυλλικὰς ἐκ τῶν αὐτῶν μίσχων τοῖς φύλλοις παραπέφυκεν ἴουλος λεπτὸς καὶ ἑλικτός. Ἄνθος δὲ λευκὸν καὶ εὐῶδες, λείρινον· τὸν δὲ καρπὸν ἔχει προσεμφερῆ τῷ στρύχνῳ καὶ τῷ μηλώθρῳ, καὶ μάλιστα τῇ καλουμένῃ σταφυλῇ ἀγρίᾳ. Καταχρέμασται δ' οἱ βότρυες κιτ- 12
τοῦ τρόπον· παρεγγίζουσι δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν σταφυλήν· ἀπὸ γὰρ ἑνὸς σημείου οἱ μίσχοι οἱ ῥαγικοί. Ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρὸς, ἔχων πυρῆνας τὸ μὲν ἐπίπαν δύο, ἐν τοῖς μείζοσι δὲ τρεῖς, ἐν δὲ τοῖς μικροῖς ἕνα· σκληρὸς δ' ὁ πυρὴν εὖ μάλα, καὶ τῷ χρώματι μέλας ἔξωθεν. Ἴδιον δὲ τῶν βοτρύων, ὅτι ἐκ πλαγίων τε τὸν καυλὸν παραθριγκίζουσιν, καὶ κατ' ἄκρον ὁ μέγιστος βότρυς τοῦ καυλοῦ, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ῥάμνου καὶ τῆς βάτου. Τούτῳ δὲ δῆλον, ὡς καὶ ἀκρόκαρπον

13 καὶ πλαγιόκαρπον. Τὸ δ' εὐώνυμον προσαγορευόμενον δένδρον φύεται μὲν ἄλλοθί τε καὶ τῆς Λέσβου ἐν τῷ ὄρει τῷ [Ὀρκυνίῳ] Ὀρδύνῳ καλουμένῳ· ἔστι δὲ ἡλίκον ῥόα, καὶ τὸ φύλλον ἔχει ῥοῶδες, μεῖζον δὲ ἢ χαμαιδάφνη, καὶ μαλακόν, ὥσπερ ἡ ῥόα. Ἡ δὲ βλάστησις ἄρχεται μὲν αὐτῆς περὶ τὸν Ποσειδεῶνα· ἀνθεῖ δὲ τοῦ ἦρος· τὸ δὲ ἄνθος ὅμοιον τὴν χρόαν τῷ λευκῷ ἴῳ· ὄζει δὲ δεινὸν ὥσπερ φόνου. Ὁ δὲ καρπὸς ἐμφερης τὴν μορφὴν μετὰ τοῦ κελύφους τῷ τῆς σησάμου λοβῷ· ἔνδοθεν δὲ στερεόν [τι], πλὴν διῃρημένον κατὰ τὴν τετραστοιχίαν. Τούτου ἐσθιόμενον ὑπὸ τῶν προβάτων ἀποκτιννύει καὶ τὸ φύλλον καὶ ὁ καρπός, καὶ μάλιστα τὰς αἶγας, ἐὰν μὴ καθάρσεως τύχῃ· καθαίρεται δὲ ἀνόχῳ. Περὶ μὲν οὖν δένδρων καὶ θάμνων εἴρηται· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περὶ τῶν λειπομένων λεκτέον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ δ.

1 Κεφ. α. Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τῶν ὁμογενῶν τεθεώρηνται πρότερον· ἅπαντα δ' ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις καλλίω γίνεται καὶ μᾶλλον εὐσθενεῖ. Καὶ πρὸς τοῖς ἀγρίοις εἰσὶν ἑκάστοις οἰκεῖοι, καθάπερ τοῖς ἡμέροις. Τὰ μὲν γὰρ φιλεῖ τοὺς ἐφύδρους καὶ ἑλώδεις, οἷον αἴγειρος, λεύκη, ἰτέα, καὶ ὅλως τὰ παρὰ τοὺς ποταμοὺς

φυόμενα· τὰ δὲ τοὺς εὐσκεπεῖς καὶ εὐηλίους· τὰ
δὲ μᾶλλον τοὺς παλισκίους. Πεύκη μὲν γὰρ ἐν
τοῖς προσηλίοις καλλίστη καὶ μεγίστη· ἐν δὲ τοῖς
παλισκίοις ὅλως οὐ φύεται. Ἐλάτη δὲ ἀνάπαλιν
ἐν τοῖς παλισκίοις καλλίστη, τοῖς δ' εὐηλίοις οὐχ
ὁμοίως. Ἐν Ἀρκαδίᾳ γοῦν περὶ τὴν κράνην κα- 2
λουμένην τόπος ἐστί τις κοῖλος καὶ ἄπνους, εἰς
ὃν οὐδέποθ' ὅλως ἥλιον ἐμβάλλειν φασίν· ἐν
τούτῳ δὲ πολὺ διαφέρουσιν αἱ ἐλάται καὶ τῷ
μήκει καὶ τῷ πάχει, οὐ μὴν ὁμοίως γε πυκναί,
οὐδ' ὡραῖαι, ἀλλ' ἥκιστα, καθάπερ καὶ αἱ πεῦ-
και αἱ ἐν τοῖς παλισκίοις. Διὸ καὶ πρὸς τὰ
πολυτελῆ τῶν ἔργων, οἷον θυρώματα, καὶ εἴ τι
ἄλλο σπουδαῖον, οὐ χρῶνται τούτοις, ἀλλὰ πρὸς
τὰς ναυπηγίας μᾶλλον καὶ τὰς οἰκοδομάς· καὶ
γὰρ δοκοὶ κάλλισται καὶ τανεῖαι καὶ κεραίαι
αἱ ἐκ τούτων, ἔτι δ' ἱστοὶ τῷ μήκει διαφέροντες,
ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἰσχυροί· καὶ ἐκ τῶν προσηλίων
τῇ βραχύτητι πυκνότεροί τε ἐκείνων καὶ ἰσχυ-
ρότεροι γίνονται. Χαίρει δὲ σφόδρα καὶ ἡ μίλος 3
τοῖς παλισκίοις καὶ ἡ πάδος καὶ ἡ θραύπαλος.
Περὶ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τοὺς ψυ-
χροὺς τόπους θυία μὲν φύεται καὶ εἰς ὕψος,
ἐλάτη δὲ καὶ ἄρκευθος φύεται μέν, οὐκ εἰς
ὕψος δέ, καθάπερ καὶ περὶ τὴν ἄκραν Κυλλή-
νην. Φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαστρος ἐπὶ τῶν ἄκρων
καὶ χειμεριωτάτων. Ταῦτα μὲν οὖν ἄν τις θείη
φιλόψυχρα. Τὰ δ' ἄλλα πάντα ὡς εἰπεῖν μᾶλ-
λον χαίρει τοῖς προσηλίοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὴν χώραν οἰκείαν ἑκά-
στῳ τῶν δένδρων· ἐν Κρήτῃ γοῦν φασιν ἐν τοῖς

Ἰδαίοις ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς Λευκοῖς καλουμένοις
ἐπὶ τῶν ἄκρων, οὗπερ οὐδέποτε ἐπιλείπει χιών,
κυπάριττον εἶναι· πλείστη γὰρ αὕτη τῆς ὕλης
4 καὶ ὅλως ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν. Ἔστι
δέ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, καὶ τῶν ἀγρίων
καὶ τῶν ἡμέρων τὰ μὲν ὀρεινὰ τα δὲ πεδινὰ
μᾶλλον· ἀναλογίᾳ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὄρεσι
τὰ μὲν ἐν τοῖς ὑποκάτω τὰ δὲ περὶ τὰς κορυ-
φὰς (ὥστε) καὶ καλλίω γίνεται καὶ εὐσθενεῖ.
Πανταχοῦ δὲ καὶ πάσης τῆς ὕλης τὰ πρὸς βορ-
ρᾶν ξύλα πυκνότερα καὶ καλλίω φέρει· καὶ
(ἁπλῶς καλλίω· καὶ) ὅλως δὲ πλείω ἐν τοῖς
προσβορείοις φύεται. Αὐξάνεται δὲ καὶ ἐπιδί-
δωσι τὰ πυκνὰ μὲν ὄντα μᾶλλον εἰς μῆκος· διὸ
καὶ ἄνοζα καὶ εὐθέα καὶ ὀρθοφυῆ γίνεται, καὶ
κωπεῶνες ἐκ τούτων κάλλιστοι. Μᾶλλον δὲ εἰς
βάθος καὶ πάχος [τὰ μανά]· διὸ καὶ σκολιώ-
τερα καὶ ὀζωδέστερα, καὶ τὸ ὅλον στερεώτερα ἢ
5 τὰ πυκνότερα φύεται. Σχεδὸν δὲ τὰς αὐτὰς
ἔχει διαφορὰς τούτοις τὰ ἐν τοῖς παλισκίοις καὶ
ἐν τοῖς εὐηλίοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ ἐν τοῖς
εὐπνόοις· ὀζωδέστερα γὰρ καὶ βραχύτερα καὶ
ἧττον εὐθέα τὰ ἐν τοῖς εὐηλίοις ἢ τοῖς προσηνέ-
μοις. Ὅτι δὲ ἕκαστον ζητεῖ καὶ χώραν οἰκείαν
καὶ κρᾶσιν ἀέρος, φανερὸν τῷ τὰ μὲν φέρειν
ἐνίους τόπους, τὰ δὲ μὴ φέρειν, μήτε αὐτὰ γι-
νόμενα μήτε φυτευόμενα ῥᾳδίως· ἐὰν δὲ καὶ
ἀντιλάβηται, μὴ καρποφορεῖν· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ
φοίνικος ἐλέχθη καὶ τῆς Αἰγυπτίας συκαμίνου
καὶ ἄλλων. Εἰσὶ γὰρ πλείω καὶ ἐν πλείοσι χώ-
ραις τὰ μὲν ὅλως [οὐ φυόμενα, τὰ δὲ] φυτευό-

μενα, ἀναυξῆ δὲ καὶ ἄκαρπα· καὶ τὸ ὅλον φαῦλα· περὶ ὧν ἴσως λεπτέον ἐφ᾽ ὅσον ἔχομεν ἱστορίας.

Κεφ. β. Ἐν Αἰγύπτῳ γάρ ἐστιν ἴδια δέν- 1
δρα πλείω, ἥ τε συκάμινος καὶ ἡ περσέα καλου-
μένη καὶ ἡ βάλανος καὶ ἡ ἄκανθα καὶ ἕτερ᾽
ἄττα. Ἔστι δὲ ἡ μὲν συκάμινος παραπλησία πως
τῇ ἐνταῦθα συκαμίνῳ· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ὅ-
μοιον ἔχει καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὅλην πρόσο-
ψιν, τὸν δὲ καρπὸν ἰδίως φέρει παρὰ τὰ ἄλλα,
καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ
ἀπὸ τῶν βλαστῶν, οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν ἀκρεμόνων,
ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ στελέχους, μέγεθος μὲν ἡλίκον σῦ-
κον, καὶ τῇ ὄψει δὲ παραπλήσιον, τῷ χυλῷ δὲ
καὶ τῇ γλυκύτητι τοῖς ὀλύνθοις, πλὴν γλυκύ-
τερον πολὺ, καὶ κεγχραμίδας ὅλως οὐκ ἔχοντα,
πλήθει δὲ πολύν. Καὶ πέττειν οὐ δύναται, ἂν
μὴ ἐπικνισθῇ· ἀλλ᾽ ἔχοντες ὄνυχας σιδηροῦς
ἐπικνίζουσιν· ἃ δ᾽ ἂν ἐπικνισθῇ, τεταρταῖα πέτ-
τεται· τούτων δ᾽ ἀφαιρεθέντων, πάλιν ἄλλα
φύεται καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου, μηδὲν
παραλλάσσοντα. Καὶ τοῦθ᾽ οἱ μὲν τρὶς οἱ δὲ
πλεονάκις φασὶ γίνεσθαι. Πολύοπον δὲ τὸ δέν- 2
δρον σφόδρα ἐστὶ, καὶ τὸ ξύλον αὐτοῦ εἰς πολ-
λὰ χρήσιμον. Ἴδιον δὲ ἔχειν δοκεῖ παρὰ τὰ ἄλ-
λα· τμηθὲν γὰρ ἔτι χλωρὸν εὐθὺς εἰς βόθυνον
ἐμβάλλουσι καὶ εἰς τὰς λίμνας καὶ ταριχεύουσι·
[καὶ τὸ μὲν] εὐθὺς καταβαίνει εἰς βυθόν· βρε-
χόμενον δ᾽ ἐν τῷ βυθῷ ξηραίνεται· καὶ ὅταν
τελέως ξηρὸν γένηται, τότε ἀναφέρεται καὶ ἐπι-
νεῖ· καὶ δοκεῖ τότε καλῶς τεταριχεῦσθαι· γίνεται

γὰρ κοῦφον καὶ μανόν. Ἡ μὲν οὖν συκάμινος
3 ἔχει ταύτας τὰς ἰδιότητας. Ἔοικε δὲ παραπλησία τις ἡ φύσις εἶναι καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ καλουμένης Κυπρίας συκῆς· καὶ γὰρ ἐκείνη φέρει τὸν καρπὸν ἐκ τοῦ στελέχους καὶ ἐκ τῶν παχυτάτων ἀκρεμόνων, πλὴν ὅτι βλαστόν τινα ἀφίησι μικρὸν ἄφυλλον ὥσπερ ῥιζίον, πρὸς ᾧ ὁ καρπός. Τὸ δὲ στέλεχος μέγα καὶ παρόμοιον τῇ λεύκῃ· φύλλον δὲ τῇ πτελέᾳ· πεπαίνει δὲ τέτταρας καρποὺς, ὅσαιπερ αὐτῆς καὶ αἱ βλαστήσεις· οὐδένα δὲ πεπαίνει, μὴ ἐπιτμηθέντος τοῦ ἐρίνου, καὶ ἐκρυέντος τοῦ ὀποῦ. Ἡ δὲ γλυκύτης προσεμφερὴς τῷ σύκῳ, καὶ [τὰ] ἔσωθεν τοῖς ἐρίνοις·
4 μέγεθος δὲ ἡλίκον κοκκύμηλον. Ταύτῃ δὲ παραπλησία καὶ ἣν οἱ Ἴωνες κερωνίαν καλοῦσιν· ἐκ τοῦ στελέχους γὰρ καὶ αὕτη φέρει τὸν πλεῖστον καρπόν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀκρεμόνων ὥσπερ εἴπομεν ὀλίγον. Ὁ δὲ καρπὸς ἔλλοβος, ὃν καλοῦσί τινες Αἰγύπτιον σῦκον, διημαρτηκότες· οὐ γίνεται γὰρ ὅλως περὶ Αἴγυπτον, ἀλλὰ περὶ Συρίαν· καὶ ἐν Ἰωνίᾳ δὲ, [καὶ] περὶ Κνίδον καὶ Ῥόδον. Ἀείφυλλον δὲ καὶ ἄνθος λευκὸν ἔχον καὶ ἔτι βαρύτατον, μὴ μετεωρόῤῥιζον δὲ σφόδρα, καὶ ὅλως ἐκ τῶν κάτω παραβλαστητικὸν, ἄνωθεν δὲ ὑποξηραινόμενον. Ἔχει δὲ ἅμα καὶ τὸν ἕνον καὶ τὸν νέον καρπόν· ἀφαιρουμένου γὰρ θατέρου μετὰ κύνα καὶ ὁ ἕτερος εὐθὺς φανερὸς κυούμενος· κύει γὰρ ὥσπερ βότρυς, ὁμοιοσχήμων· εἶτ' αὐξηθεὶς ἀνθεῖ περὶ ἀρκτοῦρον καὶ ἰσημερίαν. Ἀπὸ τούτου δὲ διαμένει τὸν χειμῶνα μέχρι κυνός. Ἡ μὲν οὖν ὁμοιότης, ὅτι στελε-

ὑόκαρπα καὶ ταῦτα· διαφοραὶ δὲ αἱ εἰρημέναι
πρὸς τὴν συκάμινον. Ἐν Αἰγύπτῳ δ' ἐστὶν ἕτε- 5
ρον, περσέα καλούμενον, τῇ μὲν προσόψει μέγα
καὶ καλὸν, παραπλήσιον δὲ μάλιστα τῇ ἀπίῳ καὶ
φύλλοις καὶ ἄνθεσι καὶ ἀκρέμοσι καὶ τῷ ὅλῳ
σχήματι· πλὴν τὸ μὲν ἀείφυλλον, τὸ δὲ φυλλο-
βόλον. Καρπὸν δὲ φέρει πολὺν, καὶ πᾶσαν ὥραν
πεπαίνει· περικαταλαμβάνει γὰρ ὁ νέος ἀεὶ τὸν
ἕνον. Πέττει δὲ ὑπὸ τοὺς ἐτησίας· τὸν δ' ἄλλον
ὠμότερον ἀφαιροῦσι καὶ ἀποτιθέασιν. Ἔστι δὲ
τὸ μέγεθος ἡλίκον ἄπιον, τῷ σχήματι δὲ πρό-
μακρος, ἀμυγδαλώδης· χρῶμα δὲ αὐτοῦ ποῶδες.
Ἔχει δὲ ἐντὸς κάρυον ὥσπερ τὸ κοκκύμηλον,
πλὴν ἔλαττον πολὺ καὶ μαλακώτερον· τὴν δὲ
σάρκα γλυκεῖαν σφόδρα καὶ ἡδεῖαν καὶ εὔπε-
πτον· οὐδὲν γὰρ ἐνοχλεῖ πολὺν προσενεγκάμενον.
Εὔριζον δὲ τὸ δένδρον καὶ μήκει καὶ πάχει καὶ
πλήθει πολύ· ἔχει δὲ καὶ ξύλον ἰσχυρὸν καὶ
καλὸν, τῇ ὄψει μέλαν, ὥσπερ ὁ λωτός· ἐξ οὗ
καὶ τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ κλινίδια καὶ τραπέζια
καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν. Ἡ δὲ βάλα- 6
νος ἔχει μὲν τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ καρποῦ·
φύλλον δὲ αὐτῇ παραπλήσιον τῷ τῆς μυῤῥίνης,
πλὴν προμηκέστερον. Ἔστι δὲ τὸ δένδρον ἀπα-
θὲς μὲν καὶ εὐμέγεθες, οὐκ εὐθυφυὲς δὲ, ἀλλὰ
παρεστραμμένον. Τοῦ καρποῦ δὲ τοῖς κελύφεσι
χρῶνται οἱ μυρεψοὶ κόπτοντες· εὐῶδες γὰρ ἔχει,
τὸν δὲ καρπὸν αὐτὸν ἀχρεῖον. Ἔστι δὲ καὶ τῷ
μεγέθει καὶ τῇ ὄψει παραπλήσιος τῷ τῆς καπ-
πάριος· ξύλον δὲ ἰσχυρὸν, καὶ εἰς ἄλλά τε χρή-
σιμον καὶ εἰς τὰς ναυπηγίας. Τὸ δὲ καλούμενον 7

κουκιοφόρον ἐστὶν ὅμοιον τῷ φοίνικι· τὴν δὲ ὁμοιότητα κατὰ τὸ στέλεχος ἔχει καὶ τὰ φύλλα· διαφέρει δὲ, ὅτι ὁ μὲν φοῖνιξ μονοφυὲς καὶ ἁπλοῦν ἐστι, τοῦτο δὲ προσαυξηθὲν σχίζεται, καὶ γίνεται δίκροον· εἶτα πάλιν τούτων ἑκάτερον ὁμοίως. Ἔτι δὲ τὰς ῥάβδους βραχείας ἔχει καὶ οὐ πολλάς. Χρῶνται δὲ τῷ φύλλῳ καθάπερ τῷ φοίνικι πρὸς τὰ πλέγματα. Καρπὸν δὲ ἴδιον ἔχει, πολὺ διαφέροντα καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χυλῷ· μέγεθος μὲν γὰρ ἔχει σχεδὸν χειροπληθὲς, στρογγύλον δὲ καὶ οὐ πρόμηκες· χρῶμα δὲ ἐπίξανθον, χυλὸν δὲ γλυκὺν καὶ εὔστομον· οὐκ ἀθρόον δὲ, ὥσπερ ὁ φοῖνιξ, ἀλλὰ κεχωρισμένον καθ' ἕνα· πυρῆνα δὲ μέγαν καὶ σφόδρα σκληρὸν, ἐξ οὗ τοὺς κρίκους τορνεύουσι, τοὺς εἰς τοὺς στρωματεῖς τοὺς διαποικίλους. Διαφέρει δὲ πολὺ τὸ ξύλον τοῦ φοίνικος· τὸ μὲν γὰρ μανὸν καὶ ἰνῶδες καὶ χλωρὸν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ βαρὺ καὶ σαρκῶδες, καὶ διατμηθὲν οὖλον σφόδρα καὶ σκληρόν ἐστιν. Καὶ οἵ γε δὴ Πέρσαι πάνυ ἐτίμων αὐτὸ, καὶ ἐκ τούτου τῶν κλινῶν
8 ἐποιοῦντο τοὺς πόδας. Ἡ δὲ ἄκανθα καλεῖται
V. C. 3. μὲν διὰ τὸ ἀκανθῶδες ὅλον τὸ δένδρον εἶναι
πλὴν τοῦ στελέχους· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν βλαστῶν καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων ἔχει. Μεγέθει δὲ μέγα· καὶ γὰρ δωδεκάπηχυς ἐξ αὐτῆς ἐρέψιμος ὕλη τέμνεται. Διττὸν δὲ τὸ γένος αὐτῆς· ἡ μὲν γάρ ἐστι λευκὴ, ἡ δὲ μέλαινα· καὶ ἡ μὲν ἀσθενής τε καὶ εὔσηπτος, ἡ δὲ μέλαινα ἰσχυροτέρα τε καὶ ἄσηπτος· διὸ καὶ ἐν ταῖς ναυπηγίαις χρῶνται πρὸς τὰ ἐγκοίλια αὐτῇ. Τὸ δένδρον δὲ οὐκ ἄγαν

ὀρθοφυές· ὁ δὲ καρπὸς ἔλλοβος, καθάπερ τῶν χεδρόπων, ᾧ χρῶνται οἱ ἐγχώριοι πρὸς τὰ δέρματα ἀντὶ κηκῖδος. Τὸ δ' ἄνθος καὶ τῇ ὄψει καλὸν, ὥστε καὶ στεφάνους ποιεῖν ἐξ αὐτοῦ· καὶ φαρμακῶδες· διὸ καὶ συλλέγουσιν οἱ ἰατροί. Γίνεται δὲ ἐκ ταύτης καὶ τὸ κόμμι· καὶ ῥέει καὶ πληγείσης καὶ αὐτόματον ἄνευ σχάσεως. Ὅταν δὲ κοπῇ, μετὰ τρίτον ἔτος εὐθὺς ἀνεβλάστησε. Πολὺ δὲ τὸ δένδρον ἐστὶ, καὶ δρυμὸς μέγας περὶ τὸν Θηβαϊκὸν νομόν· οὗπερ καὶ δρῦς καὶ ἡ περσέα πλείστη, καὶ ἡ ἐλαία. Καὶ 9
γὰρ ἡ ἐλαία περὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐστὶ, τῷ ποταμῷ μὲν οὐκ ἀρδευομένη, (πλείω γὰρ ἢ τριακόσια στάδια ἀπέχει,) ναματιαίοις δ' ὕδασιν· εἰσὶ γὰρ κρῆναι πολλαί. Τὸ δ' ἔλαιον οὐδὲν χεῖρον τοῦ ἐνθάδε, πλὴν κακωδέστερον, διὰ τὸ σπανίως τοῖς ἁλσὶ χρῆσθαι τῇ φύσει. Τὸ δὲ ξύλον τοῦ δένδρου καὶ σκληρὸν καὶ παραπλήσιον τεμνόμενον τὴν χρόαν τῷ λωτίνῳ. Ἄλλο δέ τι 10
δένδρον ἡ κοκκυμηλέα, μέγα μὲν τῷ μεγέθει καὶ τὴν φύσιν τοῦ καρποῦ ὅμοιον τοῖς μεσπίλοις· καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον, πλὴν ἔχον τὸν πυρῆνα στρογγύλον. Ἄρχεται δὲ ἀνθεῖν μηνὸς πυανεψιῶνος, τὸν δὲ καρπὸν πεπαίνει περὶ ἡλίου τροπὰς χειμερινάς. Ἀείφυλλον δ' ἐστίν. Οἱ δὲ περὶ τὴν Θηβαΐδα κατοικοῦντες διὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ δένδρου ξηραίνουσι τὸν καρπὸν, καὶ τὸν πυρῆνα ἐξαιροῦντες κόπτουσι, καὶ ποιοῦσι παλάθας. Ὕλημα δὲ ἴδιόν τι φύεται 11
περὶ Μέμφιν, οὐ κατὰ φύλλα καὶ βλαστοὺς καὶ τὴν ὅλην μορφὴν ἔχον τἴδιον, ἀλλ' εἰς τὸ συμ-

βαῖνον περὶ αὐτὸ πάθος· ἡ μὲν γὰρ πρόσοψις
ἀκανθώδης ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον παρό-
μοιον ταῖς πτέρυξιν· ὅταν δέ τις ἅψηται τῶν
κλωνίων, ὥσπερ ἀφαυαινόμενα τὰ φύλλα συμ-
πίπτειν φασίν· εἶτα μετά τινα χρόνον ἀναβιώ-
σκεσθαι πάλιν καὶ θάλλειν. Καὶ τὰ μὲν ἴδια
τῆς χώρας, ὅσ' ἂν ἢ δένδρα τις ἢ θάμνους εἴ-
ποι, τὰ ἐπιφανέστερα ταῦτ' ἔστι. Περὶ γὰρ τῶν
ἐν τῷ ποταμῷ καὶ τοῖς ἕλεσιν ὕστερον ἐροῦμεν,
12 ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνύδρων. Ἅπαντα δὲ
ἐν τῇ χώρᾳ τὰ δένδρα τὰ τοιαῦτα μεγάλα καὶ
τοῖς μήκεσι καὶ τοῖς πάχεσιν· ἐν γοῦν Μέμφιδι
τηλικοῦτον δένδρον εἶναι λέγεται τὸ πάχος, ὃ
τρεῖς ἄνδρες οὐ δύνανται περιλαμβάνειν. Ἔστι
δὲ καὶ τμηθὲν τὸ ξύλον καλόν· πυκνόν τε γὰρ
σφόδρα καὶ τῷ χρώματι λωτοειδές.

1 Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Ἐν Λιβύῃ δὲ ὁ
λωτὸς πλεῖστος καὶ κάλλιστος, καὶ ὁ παλίουρος,
καὶ ἔν τισι μέρεσι τῇ τε Νασαμωνικῇ καὶ παρ'
Ἄμμωνι καὶ ἄλλοις ὁ φοῖνιξ· ἐν δὲ τῇ Κυρηναίᾳ
κυπάρισσος καὶ ἐλαία κάλλισται, καὶ ἔλαιον
πλεῖστον. Ἰδιώτατον δὲ πάντων τὸ σίλφιον· ἐπεὶ
καὶ τοῦτο πολὺ ἡ χώρα φέρει καὶ εὔοσμον.
V. C. 4. Ἔστι δὲ τοῦ λωτοῦ τὸ μὲν ἴδιον γένος εὐμεγέ-
θες, ἡλίκον ἄπιος, ἢ μικρὸν ἔλαττον· φύλλον
δὲ ἐντομὰς ἔχον καὶ πρινῶδες· τὸ μὲν ξύλον
μέλαν. Γένη δὲ αὐτοῦ πλείω διαφορὰς ἔχοντα
τοῖς καρποῖς· ὁ δὲ καρπὸς ἡλίκος κύαμος· πε-
παίνεται δὲ ὥσπερ οἱ βότρυες, μεταβάλλων τὰς
χροιάς. Φύεται δὲ καθάπερ τὰ μύρτα παρ'
ἄλληλα, πυκνὸς ἐπὶ τῶν βλαστῶν· ἐσθιόμενος

δὲ ἐν τοῖς Λωτοφάγοις καλουμένοις γλυκὺς, ἡδὺς καὶ ἀσινής· καὶ ἔτι πρὸς τὴν κοιλίαν ἀγαθός· ἡδίων δὲ ὁ ἀπύρηνος· ἔτι γὰρ καὶ τοιοῦτόν τι γένος. Ποιοῦσι δὲ καὶ οἶνον ἐξ αὐτοῦ. Πολὺ δὲ τὸ δένδρον καὶ πολύκαρπον. Τὸ οὖν Ὀφέλ- 2
λου στρατόπεδον ἡνίκα ἐβάδιζεν εἰς Καρχηδόνα, καὶ τούτῳ φασὶ πλείους ἡμέρας ἀπολειπόντων τῶν ἐπιτηδείων κεχρῆσθαι. Ἔστι μὲν οὖν ἐν τῇ νήσῳ τῇς Λωτοφαγίας Φάριδι καλουμένῃ πολύς· αὕτη δὲ ἀπόκειται καὶ ἀπέχει μικρόν· οὐ μὴν ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ πολλῷ πλείων ἐν τῇ ἠπείρῳ. Πλεῖστον γὰρ ὅλως ἐν τῇ Λιβύῃ, καθάπερ εἴρηται, τοῦτο καὶ ὁ παλίουρός ἐστιν· ἐν γὰρ Εὐεσπερίσι τούτοις καυσίμοις χρῶνται. Διαφέρει δὲ οὗτος ὁ λωτὸς τοῦ παρὰ τοῖς Λωτοφάγοις. Ἔνιοι δὲ τὸ τοῦ λωτοῦ δένδρον θαμνῶδες 3
εἶναι καὶ πολύκλαδον, τῷ στελέχει δὲ εὔπαχες· τὸν δὲ καρπὸν μέγα τὸ κάρυον ἔχειν, τὸ δ' ἐκτὸς οὐ σαρκῶδες ἀλλὰ δερματωδέστερον· ἐσθιόμενον δὲ οὐχ οὕτω γλυκὺν ὡς εὔστομον· καὶ τὸν οἶνον, ὃν ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσιν, οὐ διαμένειν, ἀλλ' ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας· εἶτ' ὀξύνειν. Ἡδίω μὲν οὖν τὸν καρπὸν [τοῦ] ἐν τοῖς Λωτοφάγοις, ξύλον δὲ κάλλιστον τοῦ ἐν Κυρηναίᾳ· θερμοτέραν δὲ εἶναι τὴν χώραν τὴν τῶν Λωτοφάγων. Τοῦ δὲ ξύλου τὴν ῥίζαν εἶναι μελαντέραν μὲν πολὺ, πυκνὴν δὲ ἧττον, καὶ εἰς ἐλάττω χρησίμην· εἰς γὰρ τὰ ἐγχειρίδια καὶ τὰ ἐπικολλήματα χρῆσθαι· τῷ ξύλῳ δὲ εἴς τε τοὺς αὐλοὺς καὶ εἰς ἄλλα πλείω. Ὁ δὲ 4
παλίουρος θαμνωδέστερος τοῦ λωτοῦ· φύλλον δὲ παρόμοιον ἔχει τῷ ἐνταῦθα, τὸν δὲ καρπὸν διά-

φορον· οὐ γὰρ πλατὺν, ἀλλὰ στρογγύλον καὶ
ἐρυθρόν· μέγεθος δὲ ἡλίκον τῆς κέδρου ἢ μικρῷ
μεῖζον· πυρῆνα δὲ ἔχει οὐ συνεσθιόμενον, κα-
θάπερ ταῖς ῥόαις, ἡδὺν δὲ τὸν καρπόν· καὶ ἐάν
τις οἶνον ἐπιχέῃ, καὶ αὐτὸν ἡδίω γίνεσθαί φασι,
5 καὶ τὸν οἶνον ἡδίω ποιεῖν. Ἐν δὲ τῇ μὴ ὑομένῃ
τῆς Λιβύης ἄλλα τε πλείω φύεσθαι καὶ φοίνικας
μεγάλους καὶ καλούς· οὐ μὴν ἀλλ' ὅπου μὲν
φοῖνιξ, ἁλμυρίδα τε εἶναι καὶ ὕφυδρον τὸν τό-
πον, οὐδὲ ἐν πολλῷ βάθει σφόδρα, καὶ ἡδύ·
ἔνθα δὲ ἁλικὸν, πλησίον ὄντων ἀλλήλοις. Ὅπου
δὲ τὰ ἄλλα φύεται, καὶ ξηρὸν καὶ ἄνυδρον.
Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τὰ φρέατα εἶναι ἑκατὸν ὀρ-
γυιῶν, ὥστε ὑποζυγίοις ἀπὸ τροχηλιᾶς ἀνιμᾶν.
Διὸ καὶ θαυμαστὸν, πῶς ποτε ὠρύχθη τηλικαῦ-
τα βάθη. Τὸ δ' οὖν τῶν ὑδάτων τῶν ὑπὸ τοὺς
φοίνικας καὶ ἐν Ἄμμωνος εἶναι, διαφοράν τε
ἔχον τὴν εἰρημένην. Φύεσθαι δὲ ἐν τῇ μὴ ὑο-
μένῃ τὸ θύμον πολὺ, καὶ ἄλλα ἴδιά τε καὶ
πλείω γίνεσθαι ἐνταῦθα, καὶ πτῶκα καὶ δορ-
κάδα καὶ στρουθὸν, καὶ ἕτερα τῶν θηρίων.
6 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄδηλον, εἰ ἐκτοπίζει που πιό-
μενα· διὰ γὰρ τὸ τάχος δύναται μακράν τε καὶ
ταχὺ παραγίνεσθαι· ἄλλως τε καὶ [εἰ] δι' ἡμε-
ρῶν τινων πίνουσι, καθάπερ καὶ τὰ ἥμερα παρὰ
τρίτην ἢ τετάρτην ποτίζεται· [ταῦτα] τὰ δὲ τῶν
ζώων, οἷον ὄφεων, σαυρῶν, καὶ τῶν τοιούτων,
φανερὸν ὅτι ἄποτα. Τοὺς δὲ Λίβυας λέγειν,
ὅτι τὸν ὄνον ἐσθίει ταῦτα, ὃς καὶ παρ' ἡμῖν
γίνεται, πολύπουν τι καὶ μέλαν, συσπειρώμενον
εἰς ἑαυτό. Τοῦτον δὲ πολὺν γίνεσθαι σφόδρα,

καὶ ὑγρὸν τὴν φύσιν εἶναι. Δρόσον δὲ ἀεὶ ἐν 7
τῇ μὴ ὑομένῃ πολλήν· ὥστε δῆλον, ὅτι τὸν μὲν φοίνικα καὶ εἴ τι ἄλλο φύεται ἐν ἀνύδροις, τό τε ἐκ τῆς γῆς ἀνιὸν ἐκτρέφει, καὶ πρὸς τούτῳ ἡ δρόσος· ἱκανὴ γὰρ, ὥστε τὰ μεγέθη καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν, ξηρὰν οὖσαν καὶ ἐκ τοιούτων συνεστηκυῖαν, [τρέφειν.] Καὶ τὰ μὲν [τῆς Λιβύης] δένδρα τὰ πλεῖστα καὶ ἰδιώτατα [ταῦτα καὶ τοιαῦτα.] Περὶ δὲ τοῦ σιλφίου λεκτέον ὕστερον ποῖόν τι τὴν φύσιν.

Κεφ. δ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. δ.) Ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ 1
παρ᾽ ἑκάστοις ἴδι᾽ ἄττα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ φέρουσιν αἱ χῶραι, τὰ δ᾽ οὐ φύουσιν· οἷον κιττὸν καὶ ἐλάτην οὔ φασιν εἶναι τῆς Ἀσίας ἐν τοῖς ἄνω τῆς Συρίας, ἀπὸ θαλάττης πένθ᾽ ἡμερῶν [ὁδὸν·] ἀλλ᾽ ἐν Ἰνδοῖς φανῆναι καὶ ἐν τῷ ὄρει τῷ Μηρῷ καλουμένῳ· ὅθεν δὴ καὶ τὸν Διόνυσον εἶναι μυθολογοῦσι. Διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξ Ἰνδίας ποτὲ ἀπιὼν ἐστεφανωμένος εἶτα μὴ εἶναι καὶ αὐτὸς καὶ ἡ στρατιά· τῶν δὲ ἄλλων ἐν Μηδίᾳ μόνον· περικλείειν γὰρ αὕτη δοκεῖ καὶ συνάπτειν πως τῷ Πόντῳ. Καίτοι γε διεφιλοτιμήθη Ἅρπαλος ἐν τοῖς παραδείσοις τοῖς περὶ Βαβυλῶνα φυτεύων πολλάκις καὶ πραγματευόμενος· ἀλλ᾽ οὐδὲν ἐποίει πλέον· οὐ γὰρ ἐδύνατο ζῆν, ὥσπερ τἄλλα τὰ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτον μὲν οὖν οὐ δέχεται ἡ χώρα διὰ τὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν· ἀναγκαίως δὲ δέχεται καὶ πύξον καὶ φίλυραν· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα πονοῦσιν οἱ ἐν τοῖς παραδείσοις. Ἕτερα δὲ ἴδια φέρει καὶ δένδρα καὶ 2
ὑλήματα· καὶ ἔοικεν ὅλως ὁ τόπος ὁ πρὸς ἀνα-

τολὰς καὶ μεσημβρίαν ὥσπερ καὶ ζῶα καὶ φυτὰ φέρειν ἴδια παρὰ τοὺς ἄλλους· οἷον ἥ τε Μηδία χώρα καὶ ἡ Περσὶς ἄλλα τε ἔχει πλείω καὶ τὸ μῆλον τὸ Μηδικὸν καὶ τὸ Περσικὸν καλούμενον. Ἔχει δὲ τὸ δένδρον τοῦτο φύλλον μὲν ὅμοιον καὶ σχεδὸν ἴσον τῷ τῆς ἀνδράχνης, ἀκάνθας δὲ οἵας ἄπιος ἢ ὀξυάκανθος, λείας δὲ καὶ ὀξείας σφόδρα καὶ ἰσχυράς· τὸ δὲ μῆλον οὐκ ἐσθίεται μὲν, εὔοσμον δὲ πάνυ, καὶ αὐτὸ καὶ τὸ φύλλον τοῦ δένδρου· κἂν εἰς ἱμάτια τεθῇ τὸ μῆλον, ἄκοπα διατηρεῖ. Χρήσιμον δὲ, ἐπειδὰν τύχῃ πεπωκώς τις φάρμακον [θανάσιμον· δοθὲν γὰρ ἐν οἴνῳ διακόπτει τὴν κοιλίαν καὶ ἐξάγει τὸ φάρμακον·] καὶ πρὸς στόματος εὐωδίαν· ἐὰν γάρ τις ἑψήσας ἐν ζωμῷ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τὸ ἔξωθεν τοῦ μήλου ἐκπιέσῃ εἰς τὸ στόμα καὶ κατα-
5 ῥοφήσῃ, ποιεῖ τὴν ὀσμὴν ἡδεῖαν. Σπείρεται δὲ τοῦ ἦρος εἰς πρασιὰς ἐξαιρεθὲν τὸ σπέρμα διειργασμένας ἐπιμελῶς, εἶτα ἀρδεύεται διὰ τετάρτης ἢ πέμπτης ἡμέρας· ὅταν δὲ ἁδρὸν ᾖ, διαφυτεύεται πάλιν τοῦ ἔαρος εἰς χωρίον μαλακὸν καὶ ἔφυδρον καὶ οὐ λίαν λεπτόν· φιλεῖ γὰρ τὰ τοιαῦτα. Φέρει δὲ τὰ μῆλα πᾶσαν ὥραν· τὰ μὲν γὰρ ἀφῄρηται, τὰ δὲ ἀνθεῖ, τὰ δὲ ἐκπέττει. Τῶν δὲ ἀνθῶν ὅσα, ὥσπερ εἴπομεν, ἔχει καθάπερ ἠλακάτην ἐκ μέσου τιν᾽ ἐξέχουσαν, ταῦτά ἐστι γόνιμα· ὅσα δὲ μὴ, ἄγονα. Σπείρεται δὲ καὶ εἰς ὄστρακα διατετρημένα, καθάπερ καὶ οἱ φοίνικες. Τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, περὶ τὴν
4 Περσίδα καὶ τὴν Μηδίαν ἐστίν. Ἡ δὲ Ἰνδικὴ
V. c. 5. χώρα τήν τε καλουμένην ἔχει συκῆν, ἣ καθίησιν

ἐκ τῶν κλάδων τὰς ῥίζας ἀν' ἕκαστον ἔτος, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἀφίησι δὲ οὐκ ἐκ τῶν νέων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνων καὶ ἔτι παλαιοτέρων· αὗται δὲ συνάπτουσαι τῇ γῇ ποιοῦσιν ὥσπερ δρύφρακτον κύκλῳ περὶ τὸ δένδρον, ὥστε γίνεσθαι καθάπερ σκηνήν· ὑφ' αἷς δὴ καὶ εἰώθασι διατρίβειν. Εἰσὶ δὲ αἱ ῥίζαι φυόμεναι διάδηλοι πρὸς τοὺς βλαστούς· λευκότεραι γὰρ καὶ δασεῖαι καὶ σκολιαὶ καὶ δίφυλλοι. Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἄνω κόμην πολλήν, καὶ τὸ ὅλον δένδρον εὔκυκλον, καὶ τῷ μεγέθει μέγα σφόδρα· καὶ γὰρ ἐπὶ δύο στάδια ποιεῖν φασι τὴν σκιάν· καὶ τὸ πάχος τοῦ στελέχους ἔνια πλειόνων ἢ ἑξήκοντα βημάτων· τὰ δὲ πολλὰ τετταράκοντα. Τὸ δέ γε φύλλον οὐκ ἔλαττον ἔχει πέλτης, καρπὸν δὲ σφόδρα μικρόν, ἡλίκον ἐρέβινθον, ὅμοιον δὲ σύκῳ· διὸ καὶ ἐκάλουν αὐτὸ οἱ Ἕλληνες συκῆν· [καὶ] ὀλίγον δὲ θαυμαστῶς τὸν καρπόν, οὐχ ὅτι κατὰ τὸ τοῦ δένδρου μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον. Φύεται δὲ τὸ δένδρον περὶ τὸν Ἀκεσίνην ποταμόν.
Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον δένδρον καὶ τῷ μεγέθει μέγα 5
καὶ ἡδύκαρπον θαυμαστῶς καὶ μεγαλόκαρπον· καὶ χρῶνται τροφῇ τῶν Ἰνδῶν οἱ σοφοὶ μὴ ἀμπεχόμενοι. Ἕτερον δὲ, οὗ τὸ φύλλον τὴν μὲν μορφὴν πρόμηκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη, μῆκος δὲ ὡς διπηχυαῖον. Ἄλλο τέ ἐστιν, οὗ ὁ καρπὸς μακρὸς καὶ οὐκ εὐθὺς, ἀλλὰ σκολιὸς, ἐσθιόμενος δὲ γλυκύς. Οὗτος ἐν τῇ κοιλίᾳ δηγμὸν ποιεῖ καὶ δυσεντερίαν· διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκήρυξε μὴ ἐσθίειν. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον, οὗ ὁ καρ-

πὸς ὅμοιος τοῖς κρανέοις· καὶ ἕτερα δὲ πλείω καὶ διαφέροντα τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' ἀνώνυμα. Θαυμαστὸν δ' οὐδὲν τῆς ἰδιότητος· σχεδὸν γὰρ, ὥς γε δή τινές φασιν, οὐδὲν ὅλως τῶν δένδρων οὐδὲ τῶν ὑλημάτων οὐδὲ τῶν ποωδῶν ὅμοιόν ἐστι τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι, πλὴν ὀλίγων.
6 Ἴδιον δὲ καὶ ἡ ἐβένη τῆς χώρας ταύτης· ταύτης δὲ δύο γένη· τὸ μὲν εὔξυλον καὶ καλὸν, τὸ δὲ φαῦλον. Σπάνιον δὲ τὸ καλὸν, θάτερον δὲ πολύ. Τὴν δὲ χρόαν οὐ θησαυριζομένη λαμβάνει τὴν εὔχρουν, ἀλλ' εὐθὺς τῇ φύσει. Ἔστι δὲ τὸ δένδρον [ἔχον τὸ στέλεχος λεῖον, τὸ δὲ ἕτερον]
7 θαμνῶδες, ὥσπερ ὁ κύτισος. Φασὶ δ' εἶναι καὶ τέρμινθον, οἱ δ' ὅμοιον τερμίνθῳ, ὃ τὸ μὲν φύλλον καὶ τοὺς κλῶνας καὶ τἆλλα πάντα ὅμοια ἔχει τῇ τερμίνθῳ, τὸν δὲ καρπὸν διάφορον· ὅμοιον γὰρ ταῖς ἀμυγδαλαῖς. Εἶναι γὰρ καὶ ἐν Βάκτροις τὴν τέρμινθον ταύτην, καὶ κάρυα φέρειν, ἡλίκα τὰ ἀμύγδαλα, [διὰ τὸ μὴ μεγάλα,] καὶ τῇ ὄψει δὲ παρόμοια· καὶ ἡ ἡδονὴ κρείττων τῶν ἀμυγδάλων· διὸ καὶ χρῆσθαι τοὺς
8 ἐκεῖ μᾶλλον. Ἐξ ὧν δὲ τὰ ἱμάτια ποιοῦσι, τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἔχει τῇ συκαμίνῳ, τὸ δὲ ὅλον φυτὸν τοῖς κυνορόδοις ὅμοιον. Φυτεύουσι δὲ ἐν τοῖς πεδίοις αὐτὸ κατ' ὄρχους· διὸ καὶ πόῤῥωθεν ἀφορῶσιν ἄμπελοι φαίνονται. Ἔχει δὲ καὶ φοίνικας ἔνια μέρη πολλούς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν
9 δένδρου φύσει. Φέρει δὲ καὶ σπέρματα ἴδια, τὰ μὲν τοῖς χεδρόποις ὅμοια, τὰ δὲ τοῖς πυροῖς καὶ ταῖς κριθαῖς. Ἐρέβινθος μὲν γὰρ καὶ φακὸς καὶ τἆλλα τὰ παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν· ἕτερα δ' ἐστὶν,

ὥστε παραπλήσια ποιεῖν τὰ ἑψήματα; καὶ μὴ
διαγινώσκειν (ὥς φασιν) ἂν μή τις ἀκούσῃ.
Κριθαὶ δὲ καὶ πυροὶ καὶ ἄλλό τι γένος ἀγρίων
κριθῶν, ἐξ ὧν καὶ ἄρτοι ἡδεῖς, καὶ χόνδρος
καλός. Ταύτας οἱ ἵπποι [τῶν Ἑλλήνων] ἐσθίον-
τες τὸ πρῶτον διεφθείροντο, κατὰ μικρὸν δὲ
οὖν ἐθισθέντες ἐν ἀχύροις οὐδὲν ἔπασχον. Μᾶλ- 10
λον δὲ σπείρουσι τὸ καλούμενον ὄρυζον, ἐξ οὗ
το ἕψημα. Τοῦτο δὲ ὅμοιον τῇ ζειᾷ, καὶ περι-
πτισθὲν οἷον χόνδρος, εὔπεπτον δὲ, τὴν ὄψιν
πεφυκὸς ὅμοιον ταῖς αἴραις, καὶ τὸν πολὺν
χρόνον ἐν ὕδατι. Ἀποχεῖται δὲ οὐκ εἰς στάχυν,
ἀλλ' οἷον φόβην, ὥσπερ ὁ κέγχρος καὶ ὁ ἔλυμος.
Ἄλλο δὲ, ὃ ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες φακόν· τοῦτο
δὲ ὅμοιον μὲν τῇ ὄψει καὶ τὸ βούκερας, θερί-
ζεται δὲ περὶ Πλειάδος δύσιν. Διαφέρει δὲ καὶ 11
αὐτὴ ἡ χώρα, τῷ τὴν μὲν φέρειν ἔνια, τὴν δὲ
μὴ φέρειν· ἡ γὰρ ὀρεινὴ καὶ ἄμπελον ἔχει καὶ
ἐλαίαν καὶ τὰ ἄλλα ἀκρόδρυα, πλὴν ἄκαρπον
τὴν ἐλαίαν, ἔτι δὲ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ σχεδὸν τὴν
φύσιν ὥσπερ μεταξὺ κοτίνου καὶ ἐλαίας· καὶ τὸ
φύλλον τῆς μὲν πλατύτερον, τοῦ δὲ στενώτερον.
Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἰνδικήν. Ἐν δὲ τῇ 12
Ἀρίᾳ χώρᾳ καλουμένῃ ἄκανθά ἐστιν, ἐφ' ἧς γί-
νεται δάκρυον ὅμοιον τῇ σμύρνῃ καὶ τῇ ὄψει
καὶ τῇ ὀσμῇ. Τοῦτο δὲ, ὅταν ἐπιλάμψῃ ὁ ἥλιος,
καταῤῥεῖ. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα παρὰ τὰ ἐνταῦ-
θα καὶ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς γίνεται.
Ἐν ἑτέροις δὲ τόποις ἐστὶν ἄκανθα λευκὴ τρίο-
ζος, ἐξ ἧς καὶ σκυτάλια καὶ βακτηρίας ποιοῦ-
σιν· ὀπώδης δὲ καὶ μανή. Ταύτην δὲ καλοῦσιν

ἡρακλείαν. Ἄλλο δὲ ὕλημα μέγεθος μὲν ἡλίκον
ῥάφανος, τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον δάφνῃ καὶ τῷ
μεγέθει καὶ τῇ μορφῇ. Τοῦτο δὲ εἴ τις φάγοι,
ἐναποθνήσκει· διο καὶ ὅπου ἵπποι, τούτους ἐφύ-
13 λαττον διὰ χειρῶν. Ἐν δὲ τῇ Γεδρωσίᾳ χώρᾳ
πεφυκέναι φασὶν ἓν μὲν ὅμοιον τῇ δάφνῃ φύλ-
λον ἔχον, οὗ τὰ ὑποζύγια καὶ ὁτιοῦν εἰ φάγοι,
μικρὸν ἐπισχόντα διεφθείρετο, παραπλησίως δια-
τιθέμενα καὶ σπώμενα ὁμοίως τοῖς ἐπιλήπτοις.
Ἑτέραν δὲ ἄκανθάν τινα εἶναι· ταύτην φύλλον
μὲν οὐδὲν ἔχειν, πεφυκέναι δ' ἐκ μιᾶς ῥίζης·
ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τῶν ὄζων ἄκανθαν ἔχειν ὀξεῖαν
σφόδρα· καὶ τούτων δὲ καταγνυμένων ἢ προστρι-
βομένων ὀπὸν ἐκρεῖν πολὺν, ὃς ἀποτυφλοῖ τἄλ-
λα ζῶα πάντα· καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους . . .
τίς αὐτοῖς. Ἐν δὲ τόποις τισὶ πεφυκέναι τινὰ
βοτάνην, ὑφ' ᾗ συνεσπειρωμένους ὄφεις εἶναι
μικροὺς σφόδρα· τούτοις δ' εἴ τις ἐμβὰς πλη-
γείη, θνήσκειν. Ἀποπνίγεσθαι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν
φοινίκων τῶν ὠμῶν εἴ τις φάγοι· καὶ τοῦτο
ὕστερον κατανοηθῆναι. Τοιαῦται μὲν οὖν δυνά-
μεις καὶ ζώων καὶ φυτῶν ἴσως καὶ παρ' ἄλλοις
14 εἰσί. Περιττότερα δὲ τῶν φυομένων καὶ πλεῖ-
V. C. 6. στον ἐξηλλαγμένα πρὸς τἄλλα τὰ εὔοσμα τα
περὶ Ἀραβίαν καὶ Συρίαν καὶ Ἰνδοὺς, οἷον ὅ,τε
λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα καὶ ἡ κασία, καὶ τὸ
ὀποβάλσαμον καὶ τὸ κινάμωμον, καὶ ὅσα ἄλλα
τοιαῦτα· περὶ ὧν ἐν ἄλλοις εἴρηται διὰ πλειόνων.
Ἐν μὲν οὖν τοῖς πρὸς ἕω τε καὶ μεσημβρίαν καὶ
ταῦτ' ἴδια καὶ ἕτερα δὲ τούτων πλείω ἐστίν.

1 Κεφ. ε. (ἄλλοις Κεφ. ς.) Ἐν δὲ τοῖς πρὸς

ἄρκτον οὐχ ὁμοίως· οὐθὲν γὰρ ὅ τι ἄξιον λόγου
λέγεται παρὰ τὰ κοινὰ τῶν δένδρων, ἃ καὶ φι-
λόψυχρα τυγχάνει, καὶ ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν, οἷον
πεύκη, δρῦς, ἐλάτη, πύξος, Διὸς βάλανος, φί-
λυρα, καὶ τἄλλα [δὲ] τὰ τοιαῦτα. Σχεδὸν γὰρ
οὐδὲν ἕτερον παρὰ ταῦτά ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον
τῶν ἄλλων ὑλημάτων ἔνια [ἃ] τοὺς ψυχροὺς ἐκ-
ζητεῖ τόπους, καθάπερ κενταύριον, ἀψίνθιον·
ἔτι δὲ τὰ φαρμακώδη ταῖς ῥίζαις καὶ τοῖς ὀποῖς,
οἷον ἐλλέβορος, ἐλατήριον, σκαμμωνία, [καὶ]
σχεδὸν πάντα τὰ ῥιζοτομούμενα. Τὰ μὲν γὰρ 2
ἐν τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Θράκῃ γίνεται, τὰ δὲ περὶ
τὴν Οἴτην καὶ τὸν Παρνασὸν καὶ τὸ Πήλιον
καὶ τὴν Ὄσσαν καὶ τὸ Τελέθριον· καὶ ἐν τού-
τοις δέ τινές φασι πλεῖστον· πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῇ
Ἀρκαδίᾳ καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ· φαρμακώδεις γὰρ
αὗται. Τῶν δὲ εὐωδῶν οὐδὲν ἐν ταύταις, πλὴν
ἶρις ἐν τῇ Ἰλλυρίδι καὶ περὶ τὸν Ἀδρίαν· (αὕτη
δὲ χρηστὴ καὶ πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων,)
ἀλλ' ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς καὶ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν,
ὥσπερ ἀντικείμενα τὰ εὐώδη. Ἔχουσι δὲ καὶ τὴν
κυπάριττον οἱ ἀλεεινοὶ μᾶλλον, ὥσπερ Κρήτη,
Λυκία, Ῥόδος· κέδρον δὲ καὶ τὰ Θρᾴκια ὄρη
καὶ τὰ Φρύγια. Τῶν δὲ ἡμερουμένων ἥκιστά 3
φασιν ἐν τοῖς ψυχροῖς ὑπομένειν δάφνην καὶ
μυῤῥίνην· καὶ τούτων δὲ ἧττον ἔτι τὴν μυῤῥί-
νην. Σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐν τῷ Ὀλύμπῳ
δάφνη μὲν πολλή, μύῤῥινος δὲ ὅλως οὐκ ἔστιν.
Ἐν δὲ τῷ Πόντῳ περὶ Παντικάπαιον οὐδ' ἕτερον,
καίπερ σπουδαζόντων καὶ πάντα μηχανωμένων
πρὸς τὰς ἱερωσύνας· συκαῖ δὲ πολλαὶ καὶ εὐμε-

γέθεις· καὶ ῥόαι δὲ περισκεπαζόμεναι· ἄπιοι δὲ καὶ μηλέαι καὶ παντοδαπώταται καὶ χρησταί· καὶ αἱ ἐαριναὶ δὲ, πλὴν εἰ ἄρα ὄψιαι. Τῆς δὲ ἀγρίας ὕλης ἐστὶ δρῦς, πτελέα, μελία καὶ ὅσα τοιαῦτα· πεύκη δὲ καὶ ἐλάτη καὶ πίτυς οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὅλως οὐδὲν ἔνδαδον· ὑγρὰ δὲ αὕτη καὶ χείρων πολὺ τῆς Σινωπικῆς· ὥστ' οὐδὲ πολὺ χρῶνται αὐτῇ πλὴν πρὸς τὰ ὑπαίθρια. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τὸν Πόντον ἢ ἔν τισί γε τόποις αὐτοῦ.
4 Ἐν δὲ τῇ Προποντίδι γίνεται καὶ μύῤῥινος καὶ δάφνη πολλαχοῦ ἐν τοῖς ὄρεσιν· ἴσως δ' ἔνια καὶ τῶν τόπων ἴδια θετέον· ἕκαστοι γὰρ ἔχουσι τὰ διαφέροντα, ὥσπερ εἴρηται, κατὰ τὴν ὕλην, οὐ μόνον τῷ βελτίω καὶ χείρω τὴν αὐτὴν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ φέρειν [ἢ μὴ φέρειν·] οἷον ὁ μὲν Τμῶλος ἔχει καὶ ὁ Μύσιος Ὄλυμπος πολὺ τὸ κάρυον καὶ τὴν Διὸς βάλανον, ἔτι δὲ καὶ ἄμπελον καὶ μηλέαν καὶ ῥόαν· ἡ δὲ Ἴδη τὰ μὲν οὐκ ἔχει τούτων, τὰ δὲ σπάνια. Περὶ δὲ Μακεδονίαν καὶ τὸν Πιερικὸν Ὄλυμπον τὰ μέν ἐστι τὰ δ' οὐκ ἔστι τούτων. Ἐν δὲ τῇ Εὐβοίᾳ καὶ περὶ τὴν Μαγνησίαν τὰ μὲν Εὐβοϊκὰ πολλὰ, τῶν δὲ ἄλλων οὐθέν· οὐδὲ δὴ περὶ τὸ Πήλιον
5 οὐδὲ τὰ ἄλλα τὰ ἐνταῦθα ὄρη. Βραχὺς δ' ἐστὶ τόπος, [ὃς] ἔχει καὶ ὅλως τὴν ναυπηγήσιμον ὕλην· τῆς μὲν γὰρ Εὐρώπης δοκεῖ τὰ περὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ ὅσα τῆς Θρᾴκης καὶ περὶ Ἰταλίαν [μόνον ἔχειν·] τῆς δὲ Ἀσίας τά τε ἐν Κιλικίᾳ καὶ τὰ ἐν Σινώπῃ καὶ Ἀμισῷ, ἔτι δὲ ὁ Μύσιος Ὄλυμπος καὶ ἡ Ἴδη, πλὴν οὐ πολλήν· ἡ γὰρ Συρία κέδρον ἔχει, καὶ ταύτῃ χρῶνται πρὸς τὰς

τριήρεις. Ἀλλὰ καὶ τὰ φίλυδρα καὶ τὰ παρα- 6
ποτάμια ταῦθ᾽ ὁμοίως [ἔχει.] Ἐν μὲν γὰρ τῷ V.
Ἀδρίᾳ πλάτανον οὔ φασιν εἶναι, πλὴν περὶ τὸ C. 7.
Διομήδους ἱερόν· σπανίαν δὲ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πάσῃ· καίτοι πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ παρ᾽ ἀμφοῖν· ἀλλ᾽ οὐκ ἔοικε φέρειν ὁ τόπος. Ἐν Ῥηγίῳ γοῦν (ἃς) Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος, ὁ τύραννος, ἐφύτευσεν ἐν τῷ παραδείσῳ, αἵ εἰσι νῦν ἐν τῷ γυμνασίῳ, φιλοτιμηθεὶς, οὐδὲ δύνανται λαβεῖν μέγεθος. Ἔνιοι δὲ πλείστην ἔχουσι πλά- 7
τανον, οἱ δὲ πτελέαν καὶ ἰτέαν· οἱ δὲ μυρίκην, ὥσπερ ὁ Αἷμος. Ὥστε τὰ μὲν τοιαῦτα, καθάπερ ἐλέχθη, τῶν τόπων ἴδια θετέον ὁμοίως ἔν τε τοῖς ἀγρίοις καὶ τοῖς ἡμέροις. Οὐ μὴ ἀλλὰ τάχα ἂν εἴη καὶ τούτων ἐπί τινων ὥστε διακοσμηθέντων δύνασθαι τὴν χώραν φέρειν· ὃ καὶ νῦν ξυμβαῖνον ὁρῶμεν καὶ ἐπὶ ζώων ἐνίων καὶ φυτῶν.

Κεφ. ϛ. (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Μεγίστην δὲ δια- 1
φορὰν αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν δένδρων καὶ ἁπλῶς τῶν ὑλημάτων ὑποληπτέον, ἣν καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι τὰ μὲν ἔγγεια, τὰ δ᾽ ἔνυδρα τυγχάνει, καθάπερ τῶν ζώων, καὶ τῶν φυτῶν. Οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις καὶ τοῖς ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τῇ περὶ ἡμᾶς φύεται ὑλήματα ἔνια· ἐν δὲ τῇ ἔξω καὶ δένδρα. Ἐν μὲν γὰρ τῇ περὶ ἡμᾶς μικρὰ πάντα τὰ φυόμενα, καὶ οὐδὲν ὑπερέχον ὡς εἰπεῖν τῆς θαλάττης· ἐν ἐκείνῃ δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ὑπερέχοντα, καὶ ἕτερα δὲ μείζω δένδρα. Τὰ μὲν οὖν 2
περὶ ἡμᾶς ἐστὶ τάδε· τὰ μὲν φανερώτατα καὶ κοινότατα . . . ἰδιώτατα κατὰ τοὺς τόπους ἐλάτη,

συκῇ, δρῦς, ἄμπελος, φοῖνιξ. Τούτων δὲ τὰ μὲν πρόσγεια, τὰ δὲ πόντια, τὰ δ' ἀμφοτέρων τῶν τόπων κοινά. Καὶ τὰ μὲν πολυειδῆ, καθάπερ τὸ φῦκος· τὰ δὲ μίαν ἰδέαν ἔχοντα. Τοῦ γὰρ φύκους τὸ μέν ἐστι πλατύφυλλον, ταινιοειδὲς, χρῶμα ποῶδες ἔχον· ὃ δὴ καὶ πράσον καλοῦσί τινες· οἱ δὲ ζωστῆρα· ῥίζαν δὲ ἔχει δασεῖαν ἔξωθεν, ἔνδοθεν δὲ λεπυριώδη, μακρὰν δὲ ἐπιεικῶς καὶ εὐπαχῆ, παρομοίαν τοῖς κρομμυογη-
3 τείοις. Τὸ δὲ τριχόφυλλον ὥσπερ τὸ μάραθρον, οὐ ποῶδες, ἀλλ' ἔξωχρον, οὐδὲ ἔχον καυλὸν, ἀλλ' ὀρθόν πως ἐν αὐτῷ. Φύεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὀστράκων καὶ ἐπὶ τῶν λίθων, οὐχ ὥσπερ θάτερον πρὸς τῇ γῇ· πρόσγεια δ' ἄμφω. Καὶ τὸ μὲν τριχόφυλλον πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ, πολλάκις δὲ ὥστε ἐπικλύζεσθαι μόνον ὑπὸ τῆς θαλάττης·
4 θάτερον δὲ ἀνωτέρω. Γίνεται δὲ ἐν μὲν τῇ ἔξω τῇ περὶ Ἡρακλείας στήλας θαυμαστόν τι τὸ μέγεθος, ὥς φασι, καὶ τὸ πλάτος μεῖζον ἢ παλαιστιαῖον. Φέρεται δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἔσω θάλατταν τῷ ῥῷ τῷ ἔξωθεν. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ πράσον. Ἐν ταύτῃ δὲ ἔν τισι τόποις .... ὥστ' ἐπάνω τοῦ ὀμφαλοῦ. Λέγεται δὲ ἐπέτειον εἶναι, καὶ φύεσθαι μὲν τοῦ ἦρος λήγοντος, ἀκμάζειν δὲ τοῦ θέρους, τοῦ μετοπώρου δὲ φθίνειν, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα ἀπόλλυσθαι καὶ ἐκπίπτειν. Ἅπαντα δὲ καὶ τἆλλα τὰ φυόμενα χείρω καὶ ἀμαυρότερα γίνεσθαι τοῦ χειμῶνος. Ταῦτα μὲν οὖν οἷον
5 πρόσγεια περί γε τὴν θάλατταν. Τὸ δὲ πόντιον φῦκος, ὃ οἱ σπογγιεῖς ἀνακολυμβῶσι, πελάγιον, καὶ ἐν Κρήτῃ δὲ φύεται πρὸς τῇ γῇ ἐπὶ τῶν

πρῶν πλεῖστον καὶ κάλλιστον, ᾧ βάπτουσιν οὐ μόνον τὰς ταινίας, ἀλλὰ καὶ ἔρια καὶ ἱμάτια· καὶ ἕως ἂν ᾖ πρόσφατος ἡ βαφὴ, πολὺ καλλίων ἡ χρόα τῆς πορφύρας. Γίνεται δ' ἐν τῇ προσβόῤῥῳ καὶ πλεῖον καὶ κάλλιον, ὥσπερ αἱ σπογγιαὶ καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἄλλο δ' ἐστὶν 6
ὅμοιον τῇ ἀγρώστει· καὶ γὰρ τὸ φύλλον παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὴν ῥίζαν γονατώδη καὶ μακρὰν, καὶ πεφυκυῖαν πλαγίαν, ὥσπερ ἡ τῆς ἀγρώστιδος· ἔχει δὲ καὶ καυλὸν καλαμώδη, καθάπερ ἡ ἄγρωστις· μεγέθει δὲ ἔλαττον πολὺ τοῦ φύκους. Ἄλλο δὲ βρύον, ὃ φύλλον ἔχει ποῶδες τῇ χρόᾳ, πλατὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταῖς θριδακίναις, πλὴν ῥυτιδωδέστερον καὶ ὥσπερ συνεσπασμένον. Καυλὸν δὲ οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πλείω τὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν ἀπ' ἄλλης. Φύεται δὲ ἐπὶ τῶν λίθων τὰ τοιαῦτα πρὸς τῇ γῇ καὶ τῶν ὀστράκων. Καὶ τὰ μὲν ἐλάττω σχεδὸν ταῦτ' ἐστιν. Ἡ δὲ δρῦς καὶ ἡ ἐλάτη πρόσ- 7
γειοι μὲν ἄμφω· φύονται δ' ἐπὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις, ῥίζας μὲν οὐκ ἔχουσαι, προσπεφυκυῖαι δὲ ὥσπερ αἱ λεπάδες. Ἀμφότεραι μὲν οἷον σαρκόφυλλοι, προμηκέστερον δὲ τὸ φύλλον, [παχύ·] καὶ παχύτερον τῆς ἐλάτης πολὺ, [δὲ] καὶ οὐκ ἀνόμοιον τοῖς ὀσπρίων λοβοῖς, κοῖλον δ' ἔνδοθεν, καὶ οὐδὲν ἔχον ἐν αὐτοῖς. Τὸ δὲ τῆς δρυὸς λεπτὸν καὶ μυρικωδέστερον, χρῶμα δ' ἐπιπόρφυρον ἀμφοῖν. Ἡ δὲ ὅλη μορφὴ τῆς μὲν ἐλάτης ὀρθὴ, καὶ αὐτῆς καὶ τῶν ἀκρεμόνων· τῆς δὲ δρυὸς σκολιωτέρα καὶ μᾶλλον ἔχουσα πλάτος. Γίνεται δὲ ἄμφω καὶ πολύκαυλα· 8

καὶ μονοκαυλότερον δὲ ἡ ἐλάτη· τὰς δὲ ἀκρε-
μονικὰς ἀποφύσεις ἡ μὲν ἐλάτη μακρὰς ἔχει καὶ
εὐθείας καὶ μανάς, ἡ δὲ δρῦς βραχυτέρας καὶ
σκολιωτέρας καὶ πυκνοτέρας. Τὸ δὲ ὅλον μέγε-
θος ἀμφοτέρων ὡς πυγωνιαῖον ἢ μικρὸν ὑπερ-
αῖρον· μεῖζον δὲ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ τῆς ἐλάτης.
Χρήσιμον δὲ ἡ δρῦς εἰς βαφὴν ἐρίων ταῖς γυ-
ναιξίν. Ἐπὶ μὲν τῶν ἀκρεμόνων προσηρτημένα
[εὑρίσκεται] τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων ἔνια, καὶ
κάτω δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ καυλῷ, περιπεφυκότων
τινῶν ὅλων· ἐν τούτοις δεδυκότες οἱ ὀνίνοι καὶ
ἄλλ' ἄττα, καὶ τὸ ὅμοιον πολύποδι. Ταῦτα μὲν
9 οὖν πρόσγεια καὶ ῥᾴδια θεωρηθῆναι. Φασὶ δέ
τινες καὶ ἄλλην δρῦν εἶναι ποντίαν, ἣ καὶ καρ-
πὸν φέρει· καὶ ἡ βάλανος αὐτῆς χρησίμη· τοὺς
δὲ σκινθοὺς καὶ κολυμβητὰς λέγειν, ὅτι καὶ
ἕτεραι μεγάλαι τινὲς τοῖς μεγέθεσιν εἴησαν. Ἡ
δὲ ἄμπελος ἀμφοτέρωσε γίνεται· καὶ γὰρ πρὸς
τῇ γῇ καὶ ποντία· μείζω δ' ἔχει καὶ τὰ φύλλα
καὶ τὰ κλήματα καὶ τὸν καρπὸν ἡ ποντία. Ἡ
δὲ συκῆ ἄφυλλος μέν, τῷ μεγέθει οὐ μεγάλη,
10 χρῶμα δὲ τοῦ φλοιοῦ φοινικοῦν. Ὁ δὲ φοῖνιξ
ἐστὶ μὲν πόντιον, βραχυστέλεχες [δὲ] σφόδρα,
καὶ σχεδὸν εὐθεῖαι αἱ ἐκφύσεις τῶν ῥάβδων
[τῶν] κάτωθεν, οὐ κύκλωθεν αὗται, καθάπερ
τῶν ῥάβδων οἱ ἀκρέμονες, ἀλλ' ὡσὰν ἐν πλάτει
κατὰ μίαν συνεχεῖς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπαλλάτ-
τουσαι. Τῶν δὲ ῥάβδων ἢ τῶν ἀποφύσεων τού-
των ὁμοία τρόπον τινὰ ἡ φύσις τοῖς τῶν ἀκαν-
θῶν φύλλοις τῶν ἀκανικῶν, οἷον σόγκοις καὶ
τοῖς τοιούτοις, πλὴν ὀρθαί, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα

περικεκλασμέναι, καὶ τὸ φύλλον ἔχουσαι διαβεβρωμένον ὑπὸ τῆς ἅλμης· ἐπεὶ τῷ γε διόλου ἥκειν τὸν μέσον γε καυλὸν καὶ ἡ ἄλλη ὄψις παραπλησία. Τὸ δὲ χρῶμα τούτων καὶ τῶν καυλῶν καὶ ὅλου τοῦ φυτοῦ ἐξέρυθρόν τε σφόδρα καὶ φοινικοῦν. Καὶ τὰ μὲν ἐν τῇδε τῇ θαλάττῃ τοσαῦτά ἐστιν. Ἡ γὰρ σπογγιὰ καὶ αἱ ἀπλύσιαι καλούμεναι καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ἑτέραν ἔχει φύσιν.

Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. η.) Ἐν δὲ τῇ ἔξω τῇ περὶ Ἡρακλείας στήλας τό τε πράσον, ὥσπερ εἴρηται, φύεται, καὶ τὰ ἀπολιθούμενα ταῦτα, οἷον θῦμα, καὶ τὰ δαφνοειδῆ καὶ τὰ ἄλλα. Τῆς δὲ ἐρυθρᾶς καλουμένης ἐν Ἀραβίᾳ μικρὸν ἐπάνω Κόπτου ἐν μὲν τῇ γῇ δένδρον οὐδὲν φύεται, πλὴν τῆς ἀκάνθης τῆς διψάδος καλουμένης. Σπανία δὲ καὶ αὕτη διὰ τὰ καύματα καὶ διὰ τὴν ἀνυδρίαν· οὐχ ὕει γὰρ ἀλλ' ἢ δι' ἐτῶν τεττάρων ἢ πέντε, καὶ τότε λάβρως καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον. Ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ φύεται, καὶ καλοῦσιν αὐτὰ δάφνην καὶ ἐλαίαν. 1

Ἔστι δὲ ἡ μὲν δάφνη ὁμοία τῇ ἀρίᾳ, ἡ δὲ ἐλαία τῷ φύλλῳ· καρπὸν δὲ ἔχει ἡ ἐλαία παραπλήσιον ταῖς ἐλαίαις· ἀφίησι δὲ καὶ δάκρυον, ἐξ οὗ οἱ ἰατροὶ φάρμακον ἕναιμον συντιθέασιν, ὃ γίνεται σφόδρα ἀγαθόν. Ὅταν δὲ ὕδατα πλείω γένηται, μύκητες φύονται πρὸς τῇ θαλάττῃ κατά τινα τόπον· οὗτοι δὲ ἀπολιθοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἡ δὲ θάλαττα θηριώδης· πλείστους δὲ ἔχει τοὺς καρχαρίας, ὥστε μὴ εἶναι κολυμβῆσαι. Ἐν δὲ τῷ κόλπῳ τῷ καλουμένῳ Ἡρώῳ, ἐφ' ὃν κατα- 2

βαίνουσιν οἱ ἐξ Αἰγύπτου, φύεται μὲν δάφνη τε καὶ ἐλαία καὶ θύμον, οὐ μὴν χλωρά γε, ἀλλὰ λιθοειδῆ τὰ ὑπερέχοντα τῆς θαλάττης, ὅμοιά γε καὶ τοῖς φύλλοις καὶ τοῖς βλαστοῖς τοῖς χλωροῖς. Ἐν δὲ τῷ θύμῳ καὶ τὸ τοῦ ἄνθους χρῶμα διάδηλον, ὡσὰν μήπω τελέως ἐξηνθηκός. Μήκη δὲ
3 τῶν δενδρυφίων ὅσον εἰς τρεῖς πήχεις. Οἱ δὲ, ὅτε ἀνάπλους ἦν τῶν ἐξ Ἰνδῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ φυόμενα, μέχρις οὗ ἂν ᾖ ἐν τῷ ὑγρῷ, χρῶμά φασιν ἔχειν ὅμοιον τοῖς φυκίοις· ὁπόταν δ' ἐξενεχθέντα τεθῇ πρὸς τὸν ἥλιον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἁλί. Φύεσθαι δὲ καὶ σχοίνους λιθίνους παρ' αὐτὴν τὴν θάλατταν, οὓς οὐδεὶς ἂν διαγνοίη τῇ ὄψει πρὸς τοὺς ἀληθινούς. Θαυμασιώτερον δὲ τούτου λέγουσι· φύεσθαι γὰρ δενδρύφι' ἄττα, τὸ μὲν χρῶμα ἔχοντα ὅμοιον κέρατι βοὸς, τοῖς δὲ ὄζοις τραχέα, καὶ ἀπ' ἄκρου πυῤῥά· ταῦτα δὲ θραύεσθαι μὲν, εἰ συγκλῴη τις· ἐκ δὲ τούτων πυρὶ ἐμβαλλόμενα καθάπερ τὸν σίδηρον διάπυρα γίνεσθαι· πλὴν ὅταν ἀποψύχηται, καθίστασθαι, καὶ τὴν αὐτὴν χρόαν λαμ-
4 βάνειν. Ἐν δὲ ταῖς νήσοις ταῖς ὑπὸ τῆς πλημμυρίδος καταλαμβανομέναις δένδρα μεγάλα πεφυκέναι, ἡλίκα πλάτανοι καὶ αἴγειροι αἱ μέγισται· συμβαίνειν δὲ, ὅθ' ἡ πλημμυρὶς ἐπέλθοι, τὰ μὲν ἄλλα κατακρύπτεσθαι ὅλα, τῶν δὲ μεγίστων ὑπερέχειν τοὺς κλάδους, ἐξ ὧν τὰ πρυμνήσια ἀνάπτειν· εἶθ' ὅτε πάλιν ἄμπωτις γίνοιτο, ἐκ τῶν ῥιζῶν. Ἔχειν δὲ τὰ δένδρα φύλλον μὲν ὅμοιον τῇ δάφνῃ, ἄνθος δὲ τοῖς ἴοις καὶ

τῷ χρώματι καὶ τῇ ὀσμῇ, καρπὸν δὲ ἡλίκον
ἐλαία, καὶ τοῦτον εὐώδη σφόδρα· καὶ τὰ μὲν
φύλλα οὐκ ἀποβάλλειν, τὸ δὲ ἄνθος καὶ τὸν
καρπὸν ἅμα τῷ φθινοπώρῳ γίνεσθαι, τοῦ δὲ
ἔαρος ἀποῤῥεῖν. Ἄλλα δ' ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ 5
πεφυκέναι, ἀείφυλλα μὲν, τὸν δὲ καρπὸν ὅμοιον
ἔχειν τοῖς θέρμοις. Περὶ δὲ τὴν Περσίδα τὴν
κατὰ Καρμανίαν, καθ' ὃ ἡ πλημμυρὶς γίνεται,
δένδρα ἐστὶν εὐμεγέθη, ὅμοια τῇ ἀνδράχνῃ καὶ
τῇ μορφῇ καὶ τοῖς φύλλοις· καρπὸν δὲ ἔχει ὅ-
μοιον τῷ χρώματι ταῖς ἀμυγδαλαῖς ἔξωθεν, τὸ
δ' ἐντὸς συνελίττεται καθάπερ συνηρτημένον
πᾶσιν. Ὑποβέβρωται δὲ ταῦτα τὰ δένδρα πάν-
τα κατὰ μέσον ὑπὸ τῆς θαλάττης· ὅταν γὰρ ἡ
ἄμπωτις γένηται, θεωρεῖν ἐστιν· καὶ ἕστηκεν ὑπὸ
τῶν ῥιζῶν ὥσπερ πολύπους. Ὕδωρ δὲ ὅλως οὐκ 6
ἔστιν ἐν τῷ τόπῳ· καταλείπονται γάρ τινες διώ-
ρυχες, δι' ὧν διαπλέουσιν· αὗται δ' εἰσὶ θαλάτ-
της. Ὧι καὶ δῆλον οἴονταί τινες, ὡς τρέφονται
ταύτῃ, καὶ οὐ τῷ ὕδατι, πλὴν εἴ τι ταῖς ῥίζαις
ἐκ τῆς γῆς ἕλκονται. Εὔλογον δὲ καὶ τοῦθ' ἁλ-
μυρὸν εἶναι· καὶ γὰρ οὐδὲ κατὰ βάθους αἱ
ῥίζαι. Τὸ δὲ ὅλον ἓν τὸ γένος εἶναι τῶν τ' ἐν
τῇ θαλάττῃ φυομένων καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ὑπὸ
τῆς πλημμυρίδος καταλαμβανομένων· καὶ τὰ
μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ φυόμενα μικρὰ καὶ φυκώδη,
τὰ δ' ἐν τῇ γῇ μεγάλα καὶ χλωρὰ, καὶ ἄνθος
εὔοδμον ἔχοντα, καρπὸν δὲ οἷον θέρμος. Ἐν 7
Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κεῖται δὲ αὕτη ἐν τῷ Ἀρα- V. C. 9.
βικῷ κόλπῳ,) τὰ μὲν πρὸς ἕω τοσοῦτον πλῆθος
εἶναί φασι δένδρων, ὅτ' ἐκβαίνει ἡ πλημμυρὶς,

ὥστ' ἀπωχυρῶσθαι. Πάντα δὲ ταῦτα μεγέθη μὲν ἔχειν ἡλίκα συκῆ, τὸ δὲ ἄνθος ὑπερβάλλον τῇ εὐωδίᾳ, καρπὸν δὲ ἄβρωτον, ὅμοιον τῇ ὄψει τῷ θέρμῳ. Φέρειν δὲ τὴν νῆσον καὶ τὰ δένδρα [καὶ] τὰ ἐριοφόρα πολλά· ταῦτα δὲ φύλλον μὲν ἔχειν ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ πλὴν μικρὸν, καρπὸν δὲ οὐδένα φέρειν. Ἐν ᾧ δὲ τὸ ἔριον, ἡλίκον μῆλον ἐαρινὸν συμμεμυκός· ὅταν δὲ ὡραῖον ᾖ, ἐκπετάννυσθαι καὶ ἐξαιρεῖν τὸ ἔριον· ἐξ οὗ τὰς σινδόνας ὑφαίνουσι, τὰς μὲν εὐτελεῖς, τὰς
8 δὲ πολυτελεστάτας. Γίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἐν Ἰνδοῖς, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἐν Ἀραβίᾳ. Εἶναι δὲ ἄλλα δένδρα, τὸ ἄνθος ἔχοντα ὅμοιον τῷ λευκοΐῳ, πλὴν ἄοδμον, τῷ μεγέθει καὶ τετραπλάσιον τῶν ἴων. Καὶ ἕτερον δέ τι δένδρον πολύφυλλον, ὥσπερ τὸ ῥόδον· τοῦτο δὲ τὴν μὲν νύκτα συμμύειν, ἅμα δὲ τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι διοίγνυσθαι· μεσημβρίας δὲ τελέως διεπτύχθαι· πάλιν δὲ τῆς δείλης συνάγεσθαι κατὰ μικρὸν, καὶ τὴν νύκτα συμμύειν. Λέγειν δὲ καὶ τοὺς ἐγχωρίους, ὅτι καθεύδει. Γίνεσθαι δὲ καὶ [τοὺς] φοίνικας ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἀμπέλους καὶ τἆλλα ἀκρόδρυα· καὶ συκᾶς, αἳ οὐδέποτε φυλλοῤῥοοῦσι. Ὕδωρ δὲ οὐράνιον γίνεσθαι μὲν, οὐ μὴν χρῆσθαί γε πρὸς τοὺς καρπούς· ἀλλ' εἶναι κρήνας μὲν ἐν τῇ νήσῳ πολλὰς, ἀφ' ὧν πάντα βρέχειν, ὃ καὶ συμφέρειν μᾶλλον τῷ σίτῳ καὶ τοῖς δένδρεσι. Διὸ καὶ ὅταν ὕσῃ, τοῦτο ἐπαφιέναι καθαπερεὶ καταπλύνοντας ἐκεῖνο. Καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ ἔξω θαλάσσῃ δένδρα, τά γε νῦν τεθεωρημένα, σχεδὸν τοσαῦτά ἐστιν.

Κεφ. η. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. θ.) Ὑπὲρ δὲ τῶν 1
ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις μετὰ ταῦτα λεκτέον. Τρία δέ ἐστιν εἴδη τῶν ἐν τούτοις· τὰ μὲν δένδρα, τὰ δ' ὥσπερ ποώδη, τὰ δὲ λοχμώδη. Λέγω δὲ ποώδη μὲν οἷον τὸ σέλινον τὸ ἕλειον καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· λοχμώδη δὲ κάλαμον, κύπειρον, φλεὼ, σχοῖνον, βούτομον, ἅπερ σχεδὸν κοινὰ πάντων τῶν ποταμῶν καὶ τῶν τοιούτων τόπων. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ βάτοι καὶ παλίουροι καὶ τὰ ἄλλα. Δένδρα δὲ, καθάπερ ἰτέα, λεύκη, πλάτανος· τὰ μὲν οὖν ὥστε ὑπὸ τοῦ ὕδατος κατακρύπτεσθαι, τὰ δὲ ὥστε μικρὸν ὑπερέχειν· τῶν δὲ αἱ μὲν ῥίζαι καὶ μικρὸν τοῦ στελέχους ἐν τῷ ὑγρῷ, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα πᾶν ἔξω. Τοῦτο γὰρ καὶ ἰτέᾳ καὶ κλήθρᾳ καὶ πλατάνῳ καὶ φιλύρᾳ καὶ πᾶσι τοῖς φιλύδροις συμβαίνει. Σχεδὸν δὲ καὶ ταῦτα κοι- 2
νὰ πάντων τῶν ποταμῶν ἐστιν· ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ Νείλῳ πέφυκεν· οὐ μὴν πολλή γε ἡ πλάτανος· ἀλλὰ σπανιωτέρα ἔτι ταύτης ἡ λεύκη· πλείστη δὲ μελία καὶ βουμελία. Τῶν γοῦν ἐν Αἰγύπτῳ φυομένων τὸ μὲν ὅλον πολὺ πλῆθός ἐστιν εἰς τὸν ἀριθμὸν καθ' ἕκαστον, οὐ μὴν ἀλλ' ὥστε ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα ἐδώδιμα καὶ χυλοὺς ἔχοντα γλυκεῖς. Διαφέρειν δὲ δοκεῖ τῇ γλυκύτητι καὶ τῷ τρόφιμα μάλιστα εἶναι τρία ταῦτα, ὅ τε πάπυρος καὶ τὸ καλούμενον σάρι καὶ τρίτον ὃ μνάσιον καλοῦσι. Φύεται δὲ ὁ πάπυρος οὐκ 3
ἐν βάθει τοῦ ὕδατος ἀλλ' ὅσον ἐν δύο πήχεσιν· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐν ἐλάττονι. Πάχος μὲν οὖν τῆς ῥίζης κάρπος ἀνδρὸς εὐρώστου, μῆκος δὲ ὑπὲρ

δέκα πήχεις· φύεται δὲ ὑπὲρ τῆς γῆς αὐτῆς, πλαγίας ῥίζας εἰς τὸν πηλὸν καθιεῖσα λεπτὰς καὶ πυκνὰς, ἄνω δὲ τοὺς παπύρους καλουμένους τριγώνους, μέγεθος ὡς τετραπήχεις, κόμην ἔχοντας ἀχρείαν, ἀσθενῆ· καρπὸν δὲ ὅλως οὐδένα.

4 Τούτους δ' ἀναδίδωσι κατὰ πολλὰ μέρη. Χρῶνται δὲ ταῖς μὲν ῥίζαις ἀντὶ ξύλων, οὐ μόνον τῷ καίειν ἀλλὰ καὶ τῷ σκεύη [ἄλλα] ποιεῖν ἐξ αὐτῶν παντοδαπά· πολὺ γὰρ ἔχουσι τὸ ξύλον καὶ καλόν. Αὐτὸς δὲ ὁ πάπυρος πρὸς πλεῖστα χρήσιμος· καὶ γὰρ πλοῖα ποιοῦσιν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς βίβλου ἱστία τε πλέκουσι καὶ ψιάθους καὶ ἐσθῆτάς τινας καὶ στρωμνὰς καὶ σχοινία τε καὶ ἕτερα πλείω. Καὶ ἐμφανέστατα δὴ τοῖς ἔξω τὰ βιβλία, μάλιστα δὲ καὶ πλείστη βοήθεια πρὸς τὴν τροφὴν ἀπ' αὐτοῦ γίνεται· μασῶνται γὰρ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τὸν πάπυρον καὶ ὠμὸν καὶ ἑφθὸν καὶ ὀπτόν. Καὶ τὸν μὲν χυλὸν καταπίνουσι, τὸ δὲ μάσημα ἐκβάλλουσιν. Ὁ μὲν οὖν πάπυρος τοιοῦτός τε καὶ τοιαύτας παρέχεται τὰς χρείας. Γίνεται δὲ καὶ ἐν Συρίᾳ περὶ τὴν λίμνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ κάλαμος ὁ εὐώδης· ὅθεν καὶ Ἀντίγονος εἰς τὰς ναῦς ἐποιεῖτο τὰ σχοινία.

5 Τὸ δὲ σάρι φύεται μὲν ἐν τῷ ὕδατι περὶ τὰ ἕλη καὶ τὰ πεδία, ἐπειδὰν ὁ ποταμὸς ἀπέλθῃ· ῥίζαν δὲ ἔχει σκληρὰν καὶ συνεστραμμένην· καὶ ἐξ αὐτῆς φύεται τὰ σαρία καλούμενα· ταῦτα δὲ μῆκος μὲν ὡς δύο πήχεις, πάχος δὲ ἡλίκον ὁ δάκτυλος ὁ μέγας τῆς χειρός· τρίγωνον δὲ καὶ τοῦτο καθάπερ ὁ πάπυρος, καὶ κόμην ἔχον παραπλήσιον. Μασώμενοι δὲ ἐκ-

βάλλουσι καὶ τοῦτο τὸ μάσημα, τῇ ῥίζῃ δὲ οἱ σιδηρουργοὶ χρῶνται· τὸν γὰρ ἄνθρακα ποιεῖ χρηστὸν διὰ τὸ σκληρὸν εἶναι τὸ ξύλον. Τὸ δὲ 6
μνάσιον ποῶδές ἐστιν, ὥστε οὐδεμίαν παρέχεται χρείαν πλὴν τὴν εἰς τροφήν. Καὶ τὰ μὲν γλυκύτητι διαφέροντα ταῦτά ἐστι. Φύεται δὲ καὶ ἕτερον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συνάπτει τῇ γῇ, τὴν μὲν φύσιν ὅμοιον τοῖς κρίνοις, πολυφυλλότερον δὲ, καὶ παράλληλα τὰ φύλλα καθάπερ ἐν διστοιχίᾳ· χρῶμα δὲ χλωρὸν ἔχει σφόδρα. Χρῶνται δὲ οἱ ἰατροὶ πρός τε τὰ γυναικεῖα αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ κατάγματα. Ταῦτα δὲ γίνεται [καὶ] ἐν τῷ ποταμῷ, εἰ μὴ ὁ ῥοῦς ἐξέφερεν· συμβαίνει δὲ ὥστε ἀποφέρεσθαι, [ὥσπερ καὶ] ἕτερα πλείω τὰ ἐπ' αὐτῷ. Ὁ δὲ κύα- 7
μος φύεται μὲν ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ λίμναις, καυ- V. C.10.
λὸς δὲ αὐτοῦ μῆκος μὲν ὁ μακρότατος εἰς τέτταρας πήχεις, πάχος δὲ δακτυλιαῖος, ὅμοιος δὲ καλάμῳ μαλακῷ ἀγονάτῳ. Διαφύσεις δὲ ἔνδοθεν ἔχει διόλου διειλημμένας, ὁμοίας τοῖς κηρίοις· ἐπὶ τούτῳ δὲ ἡ κωδύα, παρομοία σφηκίῳ περιφερεῖ· καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν κυττάρων κύαμος, μικρὸν ὑπεραίρων αὐτοῦ, πλῆθος δὲ οἱ πλεῖστοι τριάκοντα. Τὸ δὲ ἄνθος διπλάσιον ἢ μήκωνος, χρῶμα δὲ ὅμοιον ῥόδῳ κατακορές· ἐπάνω δὲ τοῦ ὕδατος ἡ κωδύα. Παραφύεται δὲ φύλλα μεγάλα παρ' ἕκαστον τῶν κυάμων, ὧν καὶ τὰ μεγέθη πετάσῳ Θετταλικῇ [ἴσα] τὸν αὐτὸν ἔχοντα καυλὸν τῷ τῶν κυάμων. Συντρίψαντι δ' ἕκαστον τῶν κυάμων φανερόν ἐστι τὸ πικρὸν συνεστραμμένον, ἐξ οὗ γίνεται ἡ πῖλος. Τὰ μὲν οὖν περὶ

8 τὸν καρπὸν τοιαῦτα. Ἡ δὲ ῥίζα παχυτέρα κα-
λάμου τοῦ παχυτάτου, καὶ διαφύσεις ὁμοίας
ἔχουσα τῷ καυλῷ. Ἐσθίουσι δ᾽ αὐτὴν καὶ ὠμὴν
καὶ ἑφθὴν καὶ ὀπτὴν, καὶ οἱ περὶ τὰ ἕλη τού-
τῳ σίτῳ χρῶνται. Φύεται μὲν οὖν πολὺς αὐτό-
ματος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σπείρουσι· καταβάλ-
λουσι δ᾽ ἐν πηλῷ, φυράσαντες εὖ μάλα, πρὸς
τὸ κατενεχθῆναί τε καὶ μεῖναι καὶ μὴ διαφθα-
ρῆναι· καὶ οὕτω κατασκευάζουσι τοὺς κυαμῶ-
νας· ἂν δ᾽ ἅπαξ ἀντιλάβηται, μένει διὰ τέλους.
Ἰσχυρὰ γὰρ ἡ ῥίζα καὶ οὐ πόῤῥω τῆς τῶν κα-
λάμων, πλὴν ἐπακανθίζουσα· διὸ καὶ ὁ κροκό-
δειλος φεύγει, μὴ προσκόψῃ τῷ ὀφθαλμῷ, τῷ
μὴ ὀξὺ καθορᾷν. Γίνεται δὲ οὗτος καὶ ἐν Συ-
ρίᾳ καὶ κατὰ Κιλικίαν· ἀλλ᾽ οὐκ ἐκπέττουσιν
αἱ χῶραι· καὶ περὶ Τορώνην τῆς Χαλκιδικῆς ἐν
λίμνῃ τινὶ μετρίᾳ τῷ μεγέθει· καὶ αὕτη πέττει
9 [καὶ τελειοῖ] καὶ τελεοκαρπεῖ. Ὁ δὲ λωτὸς κα-
λούμενος φύεται μὲν ὁ πλεῖστος ἐν τοῖς πεδίοις,
ὅταν ἡ χώρα κατακλυσθῇ· τούτου δὲ ἡ μὲν τοῦ
καυλοῦ φύσις ὁμοία τῇ τοῦ κυάμου, καὶ αἱ
πέτασοι δὲ ὡσαύτως, πλὴν ἐλάττους καὶ λεπτό-
τεραι. Ἐπιφύεται δὲ ὁμοίως ὁ λωτὸς τῷ τοῦ
κυάμου· τὸ ἄνθος αὐτοῦ λευκὸν, ἐμφερὲς τῇ
στενότητι τῶν φύλλων τοῖς τῶν κρίνων· πολλὰ
δὲ καὶ πυκνὰ ἐπ᾽ ἀλλήλοις φύεται. Ταῦτα δὲ
ὅταν μὲν ὁ ἥλιος [δύηται,] συμμύει [καὶ] συγ-
καλύπτει τὴν κωδύαν· ἅμα δὲ τῇ ἀνατολῇ διοί-
γεται, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὕδατος γίνεται. Τοῦτο δὲ
ποιεῖ, μέχρις ἂν ἡ κωδύα ἐκτελεωθῇ, καὶ τὰ
10 ἄνθη περιῤῥυῇ. Τῆς δὲ κωδύας τὸ μέγεθος ἡλί-

κων μήκωνος τῆς μεγίστης, καὶ διέζωσται ταῖς κατατομαῖς τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μήκωνι· πλὴν πυκνότερος ἐν ταύταις ὁ καρπός· ἔστι δὲ παρόμοιος τῇ κέγχρῳ. Ἐν δὲ τῷ Εὐφράτῃ τὴν κωδύαν φασὶ καὶ τὰ ἄνθη δύνειν καὶ ὑποκαταβαίνειν τῆς ὥρας μέχρι μέσων νυκτῶν, καὶ τῷ βάθει πόῤῥω· οὐδὲ γὰρ καθιέντα τὴν χεῖρα λαβεῖν εἶναι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὅταν ὄρθρος ᾖ, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ πρὸς ἡμέραν ἔτι μᾶλλον, ἅμα [δὲ] τῷ ἡλίῳ φανερὸν ὑπὲρ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνοίγειν τὸ ἄνθος· ἀνοιχθέντος δὲ ἔτι, ἀναβαίνειν· συχνὸν δὲ τὸ ὑπεραῖρον εἶναι τὸ ὕδωρ. Τὰς δὲ κωδύας ταύτας οἱ Αἰγύπτιοι συν- 11
θέντες εἰς τὸ αὐτὸ σήπουσιν· ἐπὰν δὲ σαπῇ τὸ κέλυφος, ἐν τῷ ποταμῷ κλύζοντες ἐξαιροῦσι τὸν καρπόν· ξηράναντες δὲ καὶ πτίσαντες ἄρτους ποιοῦσι, καὶ τούτῳ χρῶνται σίτῳ. Ἡ δὲ ῥίζα τοῦ λωτοῦ καλεῖται μὲν κόρσιον, ἐστὶ δὲ στρογγύλη, τὸ μέγεθος ἡλίκον μῆλον κυδώνιον· φλοιὸς δὲ περίκειται περὶ αὐτὴν μέλας, ἐμφερὴς τῷ κασταναϊκῷ καρύῳ· τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν· ἑψόμενον δὲ καὶ ὀπτώμενον γίνεται λεκιθῶδες, ἡδὺ δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ· ἐσθίεται δὲ καὶ ὠμὴ, ἀρίστη δὲ ἐν τῷ ὕδατι ἑφθὴ, καὶ ὀπτή. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς ὕδασι σχεδὸν ταῦτά ἐστιν. Ἐν δὲ τοῖς ἀμ- 12
μώδεσι χωρίοις, ἅ ἐστιν οὐ πόῤῥω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται μαλιναθάλλη, στρογγύλον τῷ σχήματι, μέγεθος δὲ ἡλίκον μέσπιλον, ἀπύρηνον δὲ καὶ ἄφλοιον· φύλλα δὲ ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ ὅμοια κυπείρῳ· ταῦτα συνάγοντες οἱ κατὰ τὴν χώραν ἑψοῦσιν ἐν βρυτῷ τῷ

ἀπὸ τῶν κριθῶν, καὶ γίνεται γλυκέα σφόδρα.
13 Χρῶνται δὲ πάντες ὥσπερ τραγήμασι. Τοῖς δὲ βουσὶ καὶ τοῖς προβάτοις ἅπαντα μὲν τὰ φυόμενα ἐδώδιμά ἐστιν, ἓν δέ τι γένος ἐν ταῖς λίμναις καὶ τοῖς ἕλεσι φύεται διαφέρον, ὃ καὶ χλωρὸν νέμονται, καὶ ξηραίνοντες παρέχουσι κατὰ χειμῶνα τοῖς βουσὶν, ὅταν ἐργάζωνται· καὶ τὰ σώματα ἔχουσιν εὐσιτοῦντα, λαμβάνον-
14 τες οὐθὲν [ἄλλο.] Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο παραφυόμενον αὐτόματον ἐν τῷ σίτῳ· τοῦτο δὲ, ὅταν ὁ σῖτος ᾖ καθαρὸς, ὑποπτίσαντες καταβάλλουσι τοῦ χειμῶνος ὑγρὰν τὴν γῆν· βλαστήσαντος δὲ, τεμόντες καὶ ξηράναντες παρέχουσι καὶ τοῦτο βουσὶ καὶ ἵπποις καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, σὺν τῷ καρπῷ τῷ ἐπιγινομένῳ. Ὁ δὲ καρπὸς μέγεθος μὲν ἡλίκον σήσαμον, στρογγύλος δὲ, καὶ τῷ χρώματι χλωρὸς, ἀγαθὸς δὲ διαφερόντως. Ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν τὰ περιττὰ σχεδὸν ταῦτα ἄν τις λάβοι.

1 Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ια.) Ἕκαστοι δὲ τῶν ποταμῶν ἐοίκασιν ἴδιόν τι φέρειν, ὥσπερ καὶ τῶν χερσαίων [τόπων·] ἐπεὶ οὐδὲ ὁ τρίβολος ἐν ἅπασιν οὐδὲ πανταχοῦ φύεται, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἑλώδεσι τῶν ποταμῶν· ἐν μεγίστῳ δὲ βάθει πενταπήχει ἢ μικρῷ μείζονι, καθάπερ περὶ τὸν Στρυμόνα. Σχεδὸν δ᾽ ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ κάλαμος καὶ τὰ ἄλλα. Ὑπερέχει δὲ οὐθὲν αὐτοῦ πλὴν αὐτὰ τὰ φύλλα, ὥσπερ ἐπινέοντα καὶ κρύπτοντα τὸν τρίβολον, ὁ δὲ τρίβολος αὐτὸς ἐν τῷ ὕδατι νεύει εἰς βυθόν. Τὸ δὲ φύλλον ἐστὶ πλατὺ, προσεμφερὲς τῷ τῆς πτελέας, μίσχον δὲ ἔχει σφόδρα

μακρόν. Ὁ δὲ καυλὸς ἐξ ἄκρου παχύτατος, 2
(ὅθεν τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς,) τὰ δὲ κάτω λεπτότερος ἀεὶ μέχρι τῆς ῥίζης ἔχει ἀποπεφυκότα ἀπ᾽ αὐτοῦ τριχώδη, τὰ μὲν πλεῖστα παράλληλα, τὰ δὲ καὶ παραλλάττοντα, κάτωθεν [μὲν] ἀπὸ τῆς ῥίζης μεγάλα, τὰ δὲ ἄνω ἀεὶ ἐλάττω προϊοῦσιν, ὥστε τὰ τελευταῖα μικρὰ πάμπαν εἶναι, καὶ τὴν διαφορὰν μεγάλην τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης πρὸς τὸν καρπὸν, καὶ παραβλαστήματα πλείω· καὶ γὰρ τρία καὶ τέτταρα, μέγιστον δ᾽ ἀεὶ τὸ πλησιαίτερον τῆς ῥίζης· εἶτα τὸ μετὰ τοῦτο, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ λόγον. Τὸ δὲ παραβλάστημά ἐστιν ὥσπερ καυλὸς ἄλλος, λεπτότερος μὲν τοῦ πρώτου, τὰ δὲ φύλλα καὶ τὸν καρπὸν ἔχων ὁμοίως. Ὁ δὲ καρπὸς μέλας καὶ σκληρὸς σφόδρα· ῥίζαν δὲ ἡλίκην καὶ ποίαν
ἔχει, σκεπτέον. Ἡ μὲν οὖν φύσις τοιαύτη. Φύε- 3
ται μέντοι ἀπὸ τοῦ καρποῦ πίπτοντος, καὶ ἀφίησι βλαστὸν τοῦ ἦρος· φασὶ δὲ οἱ μὲν εἶναι ἐπέτειον, οἱ δὲ διαμένειν τὴν μὲν ῥίζαν εἰς χρόνον, ἐξ ἧς καὶ τὴν βλάστησιν εἶναι τοῦ καυλοῦ. Τοῦτο μὲν οὖν σκεπτέον. Ἴδιον δὲ παρὰ [τὰ] τῶν ἄλλων τὸ τῶν παραφυομένων ἐκ τοῦ καυλοῦ τριχωδῶν· οὔτε γὰρ φύλλα ταῦτα, οὔτε καυλός· ἐπεὶ τό γε τῆς παραβλαστήσεως κοινὸν καλάμου καὶ ἄλλων.

Κεφ. ι. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ια.) Τὰ μὲν οὖν 1
ἴδια θεωρητέον ἰδίως δηλονότι, τὰ δὲ [κοινὰ] κοινῇ. Διαιρεῖν δὲ χρὴ καὶ κατὰ τοὺς τόπους, οἷον εἰ τὰ μὲν ἕλεια, τὰ δὲ λιμναῖα, τὰ δὲ ποτάμια μᾶλλον, ἢ καὶ κοινὰ πάντων τῶν τόπων.

ξυλῶδες. Καὶ τῇ βλαστήσει καὶ τῇ γενέσει· φύεται γὰρ ἀπὸ τοῦ πρεμνώδους ἑτέρα λεπτὴ κατὰ τὸ πλάγιον· εἶτ' ἐν ταύτῃ συνίσταται πάλιν τὸ σαρκῶδες, ἀφ' οὗ ὁ καυλὸς, ἐν ᾧ καὶ ὁ βλαστός. Ἀφίησι δὲ καὶ εἰς βάθος τὸν αὐτὸν τρόπον ῥίζας· διὸ καὶ πάντων μάλιστα δυσώλεθρον,
6 καὶ ἔργον ἐξελεῖν. Σχεδὸν δὲ παραπλησίως φύεται ἡ ἄγρωστις ἐκ τῶν γονάτων· αἱ γὰρ ῥίζαι γονατώδεις. Ἐξ ἑκάστου δ' ἄνω ἀφίησι βλαστὸν καὶ κάτωθεν ῥίζαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἄκανθα ἡ κεάνωθος, ἀλλ' οὐ καλαμώδης οὐδὲ γονατώδης ἡ ῥίζα ταύτης. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ τὴν ὁμοιότητα πλείω εἴρηται. Φύεται δ' ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ὕδατι, ἰτέα, κάλαμος, πλὴν τοῦ αὐλητικοῦ, κύπειρος, τύφη, φλεὼς, βούτομος· ἐν δὲ τῷ ὕδατι μόνον σίδη. Περὶ γὰρ τῆς τύφης ἀμφισβητοῦσι. Καλλίω δὲ καὶ μείζω τῶν ἐν ἀμφοῖν φυομένων αἰεὶ τὰ ἐν τῷ ὕδατι γίνεσθαί φασι· φύεσθαι δ' ἔνια τούτων καὶ ἐπὶ τῶν πλοάδων, οἷον τὸν κύπειρον καὶ τὸν βούτομον καὶ τὸν φλεὼ, ὥστε πάντα τὰ μέρη ταῦτα κα-
7 τέχειν. Ἐδώδιμα δ' ἐστὶ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τάδε· ἡ μὲν σίδη καὶ αὐτὴ καὶ τὰ φύλλα τοῖς προβάτοις, ὁ δὲ βλαστὸς τοῖς ὑσὶν, ὁ δὲ καρπὸς τοῖς ἀνθρώποις. Τοῦ δὲ φλεὼ καὶ τῆς τύφης καὶ τοῦ βουτόμου τὸ πρὸς ταῖς ῥίζαις ἁπαλὸν, ὃ μάλιστα ἐσθίει τὰ παιδία· ῥίζα δ' ἐδώδιμος ἡ τοῦ φλεὼ μόνη τοῖς βοσκήμασιν. Ὅταν δ' αὐχμὸς ᾖ, καὶ μὴ γένηται τὸ κατὰ κεφαλὴν ὕδωρ, ἅπαντα αὐχμεῖ τὰ ἐν τῇ λίμνῃ, μάλιστα δὲ ὁ κάλαμος, ὑπὲρ οὗ καὶ λοιπὸν εἰπεῖν· ὑπὲρ γὰρ τῶν ἄλλων σχεδὸν εἴ-

Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Τοῦ δὴ καλά- 1
μου δύο φασὶν εἶναι γένη, τόν τε αὐλητικὸν καὶ τὸν ἕτερον· ἓν γὰρ εἶναι τὸ γένος τοῦ ἑτέρου, διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἰσχύϊ καὶ ἀσθενείᾳ καὶ παχύτητι καὶ λεπτότητι. Καλοῦσι δὲ τὸν μὲν ἰσχυρὸν καὶ παχὺν χαρακίαν, τὸν δ' ἕτερον πλόκιμον. Φύεσθαι δὲ τὸν μὲν πλόκιμον ἐπὶ τῶν πλοάδων, τὸν δὲ χαρακίαν ἐπὶ τοῖς κώμυσι· κώμυθας δὲ καλοῦσιν, οὗ ἂν ᾖ συνηθροισμένος [ὁ] κάλαμος καὶ συμπεπλεγμένος ταῖς ῥίζαις· τοῦτο δὲ γίνεται καθ' οὓς ἂν τόπους τῆς λίμνης εὔγειον ᾖ χωρίον. Γίνεσθαι δέ ποτε τὸν χαρακίαν καὶ οὗ [ὁ] αὐλητικὸς, μακρότερον μὲν τοῦ ἄλλου χαρακίου, σκωληκόβρωτον δέ. Τούτου μὲν οὖν ταύτας λέγουσι τὰς διαφοράς. Περὶ δὲ 2
τοῦ αὐλητικοῦ, τὸ μὲν φύεσθαι δι' ἐννεατηρίδος, ὥσπερ τινές φασι, καὶ ταύτην εἶναι τὴν τάξιν, οὐκ ἀληθές· ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον αὐξηθείσης γίνεται τῆς λίμνης. Ὅτι δὲ τοῦτ' ἐδόκει συμβαίνειν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις μάλιστα δι' ἐννεατηρίδος, καὶ τὴν γένεσιν τοῦ καλάμου ταύτην ἐποίουν, τὸ συμβεβηκὸς ὡς τάξιν λαμβάνοντες. Γίνεται δὲ, ὅταν ἐπομβρίας γενομένης 3
διεμμένῃ τὸ ὕδωρ διετὲς τοὐλάχιστον, καὶ πλείων καὶ καλλίων. Τούτου δὲ μάλιστα μνημονεύουσι γεγονότος τῶν ὕστερον χρόνων ὅτε συνέβη τὰ περὶ Χαιρώνειαν· πρὸ τούτων γὰρ ἔφασαν ἔτη πλείω βαθυνθῆναι τὴν λίμνην· μετὰ δὲ ταῦτα ὕστερον, ὡς ὁ λοιμὸς ἐγένετο σφοδρὸς, πλησθῆναι μὲν αὐτὴν, οὐ μείναντος δὲ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐκλελοιπότος χειμῶνος, οὐ γενέσθαι τὸν

κάλαμον. Φασὶ γὰρ, καὶ δοκεῖ βαθυνομένης
τῆς λίμνης, καὶ μείναντος, τὸν ἐπιόντα ἐνιαυ-
τὸν ἁδρύνεσθαι, καὶ γίνεσθαι τὸν μὲν ἁδρυ-
θέντα ζευγίτην, ὅταν δὲ μὴ συμπαραμείνῃ τὸ
ὕδωρ, βομβυκίαν. Τὴν μὲν οὖν γένεσιν τοιαύ-
4 την [λέγουσι.] Διαφέρειν δὲ τῶν ἄλλων καλά-
μων, ὡς καθόλου λαβεῖν, εὐτροφίᾳ τινὶ τῆς
φύσεως· εὐπληθέστερον γὰρ εἶναι καὶ εὐσαρκό-
τερον, καὶ ὅλως δὲ θῆλυν τῇ προσόψει· καὶ γὰρ
τὸ φύλλον πλατύτερον ἔχειν καὶ λευκότερον, τὴν
δὲ ἀνθήλην ἐλάττω τῶν ἄλλων, τινὰς δὲ ὅλως
οὐκ ἔχειν, οὓς καὶ προσαγορεύουσιν εὐνουχίας.
Ἐξ ὧν ἄριστα μὲν φασί τινες γίνεσθαι τὰ ζεύγη,
κατορθοῦν δὲ ὀλίγα παρὰ τὴν ἐργασίαν. Τὴν
δὲ τομὴν ὡραίαν εἶναι πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν,
ἡνίκ᾽ ηὔλουν ἀπλάστως, ὑπ᾽ ἀρκτούρῳ Βοηδρο-
μιῶνος μηνός· τὸν γὰρ οὕτω τμηθέντα συχνοῖς
μὲν ἔτεσιν ὕστερον γίνεσθαι χρήσιμον, καὶ προ-
καταυλήσεως δεῖσθαι πολλῆς, συμμύειν δὲ τὸ
στόμα τῶν γλωττῶν· ὃ πρὸς τὴν διακτορίαν εἶ-
5 ναι χρήσιμον. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν πλάσιν μετέβη-
σαν, ἡ τομὴ μετεκινήθη· τέμνουσι γὰρ δὴ νῦν
τοῦ σκιῤῥοφοριῶνος καὶ ἑκατομβαιῶνος ὡσπερεὶ
πρὸ τροπῶν μικρὸν ἢ ὑπὸ τροπάς. Γίνεσθαι δέ
φασι τριενόν τε χρήσιμον καὶ καταυλήσεως βρα-
χείας δεῖσθαι, καὶ κατασπάσματα τὰς γλώττας
ἔχειν. Τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον τοῖς μετὰ πλάσμα-
τος αὐλοῦσι. Τοῦ μὲν οὖν ζευγίτου ταύτας εἶ-
6 ναι τὰς ὥρας τῆς τομῆς. Ἡ δ᾽ ἐργασία τοῦτον
τὸν τρόπον. Ὅταν συλλέξωσι, τιθέασιν ὑπαίθριον
τοῦ χειμῶνος ἐν τῷ λέμματι· τοῦ δ᾽ ἦρος περι-

καθάραντες καὶ ἐκτρίψαντες εἰς τὸν ἥλιον ἔθεσαν· τοῦ θέρους δὲ μετὰ ταῦτα συντεμόντες εἰς τὰ μεσογονάτια πάλιν ὑπαίθριον τιθέασι χρόνον τινά. Προσλείπουσι δὲ τῷ μεσογονατίῳ τὸ πρὸς τοὺς βλαστοὺς γόνυ, τὰ δὲ μήκη τὰ τούτων οὐ γίνεται διπαλαίστων ἐλάττω. Βέλτιστα μὲν οὖν εἶναι τῶν μεσογονατίων πρὸς τὴν ζευγοποιΐαν ὅλου τοῦ καλάμου τὰ μέσα· μαλακώτατα δὲ ἔχειν ζεύγη τὰ πρὸς τοὺς βλαστούς, σκληρότατα δὲ τὰ πρὸς τῇ ῥίζῃ. Συμφωνεῖν δὲ τὰς γλώττας 7
τὰς ἐκ τοῦ αυτοῦ μεσογονατίου, τὰς δὲ ἄλλας οὐ συμφωνεῖν· καὶ τὴν μὲν πρὸς τῇ ῥίζῃ ἀριστερὰν εἶναι, τὴν δὲ πρὸς τοὺς βλαστοὺς δεξιάν. Τμηθέντος δὲ δίχα τοῦ μεσογονατίου, τὸ στόμα τῆς γλώττης ἑκατέρας γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ καλάμου τομήν· ἐὰν δὲ ἄλλον τρόπον ἐργασθῶσιν αἱ γλῶτται, ταύτας οὐ πάνυ συμφωνεῖν. Ἡ μὲν οὖν ἐργασία τοιαύτη. Φύεται δὲ πλεῖστος 8
μὲν μεταξὺ τοῦ Κηφισοῦ καὶ τοῦ Μέλανος· οὗτος δὲ ὁ τόπος προσαγορεύεται Πελεκανία· τούτου δ' ἔστιν ἄττα Χύτροι καλούμενοι βαθύσματα τῆς λίμνης, ἐν οἷς κάλλιστόν φασι γίνεσθαι· γίνεσθαι δὲ καὶ οὗ ἡ Προβατία καλουμένη καταφέρεται. Τοῦτο δ' ἐστὶ ποταμὸς ῥέων ἐκ Λεβαδίας. Κάλλιστος δὲ δοκεῖ πάντων γίνεσθαι περὶ τὴν Ὀξεῖαν καλουμένην Καμπήν· ὁ δὲ τόπος οὗτός ἐστιν ἐμβολὴ τοῦ Κηφισοῦ. Γειτνιᾷ δ' αὐτῷ πεδίον εὔγειον, ὃ προσαγορεύουσιν Ἱππίαν. Πρόσβοῤῥος δὲ τόπος ἄλλος τῆς τε Ὀξείας 9
Καμπῆς ἐστιν, ὃν καλοῦσι Βοηδριαν· φύεσθαι δέ φασι καὶ κατὰ ταύτην εὐγενῆ τὸν κάλαμον.

Τὸ δὲ ὅλον οὗ ἂν ᾖ βαθύγειον καὶ εὔγειον χω-
ρίον καὶ ἰλυῶδες, καὶ ὁ Κηφισὸς ἀναμίσγεται,
καὶ πρὸς τούτοις βάθυσμα τῆς λίμνης, κάλλι-
στον γίνεσθαι κάλαμον. Περὶ γὰρ τὴν Ὀξεῖαν
Καμπὴν καὶ τὴν Βοηδρίαν ταῦτα πάντα ὑπάρ-
χειν. Ὅτι δὲ ὁ Κηφισὸς μεγάλην ἔχει ῥοπὴν εἰς
τὸ ποιεῖν καλὸν τὸν κάλαμον, σημεῖον ἔχουσι·
καθ᾽ ὃν γὰρ τόπον ὁ Μέλας καλούμενος ἐμβάλ-
λει, βαθείας οὔσης τῆς λίμνης, καὶ τοῦ ἐδάφους
εὐγείου καὶ ἰλυώδους, ἢ ὅλως μὴ γίνεσθαι ἢ
φαῦλον. Ἡ μὲν οὖν γένεσις καὶ φύσις τοῦ αὐ-
λητικοῦ καὶ ἡ κατεργασία, καὶ τίνας ἔχει δια-
10 φορὰς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἱκανῶς εἰρήσθω. Γένη
δὲ οὐ ταῦτα μόνον ἀλλὰ πλείω τοῦ καλάμου
τυγχάνει, φανερὰς ἔχοντα τῇ αἰσθήσει διαφοράς.
Ὁ μὲν γὰρ πυκνὸς καὶ τῇ σαρκὶ καὶ τοῖς γόνα-
σιν, ὁ δὲ μανὸς καὶ ὀλιγογόνατος· καὶ ὁ μὲν
κοῖλος, ὃν καλοῦσί τινες συριγγίαν· οὐδὲν γὰρ
ὡς εἰπεῖν ἔχει ξύλου καὶ σαρκός· ὁ δὲ στερεὸς
καὶ συμπλήρης μικροῦ. Καὶ ὁ μὲν βραχύς, ὁ
δὲ εὐαυξὴς καὶ ὑψηλὸς καὶ παχύς. Ὁ δὲ λεπτὸς
καὶ πολύφυλλος, ὁ δὲ ὀλιγόφυλλος καὶ μονό-
φυλλος. Ὅλως δὲ πολλαί τινές εἰσι διαφοραὶ
κατὰ τὰς φύσεις καὶ τὰς χρείας· ἕκαστος γὰρ
11 πρὸς ἕκαστα χρήσιμος. Ὀνόμασι δὲ ἄλλοι ἄλ-
λοις προσαγορεύουσι· κοινότατον δέ πως ὁ δόναξ·
ὃν καὶ λοχμωδέστατόν τέ φασιν εἶναι καὶ μά-
λιστα φύεσθαι παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς
λίμνας. Διαφέρειν δ᾽ ὅμως παντὸς καλάμου πολὺ
τόν τε ἐν τῷ ξηρῷ καὶ τὸν ἐν τοῖς ὕδασι φυό-
μενον. Ἰδίως δὲ καὶ ὁ τοξικός, ὃν δὴ Κρητικὸν

τινες καλοῦσιν· ὀλιγογόνατος μὲν, σαρκωδέστε-
ρος δὲ πάντων, καὶ μάλιστα κάμψιν δεχόμενος,
καὶ ὅλως ἄγεσθαι δυνάμενος, ὡς ἂν θέλῃ τις,
θερμαινόμενος. Ἔχουσι δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ 12
κατὰ τὰ φύλλα μεγάλας διαφορὰς, οὐ πλήθει
καὶ μεγέθει μόνον ἀλλὰ καὶ χροιᾷ. Ποικίλος
γὰρ ὁ Λακωνικὸς καλούμενος. Ἔτι δὲ τῇ θέσει
καὶ προσφύσει· κάτωθεν γὰρ ἔνιοι πλεῖστα φέ-
ρουσι τῶν φύλλων, αὐτὸς δὲ ὥσπερ ἐκ θάμνου
πέφυκε. Σχεδὸν δέ τινές φασι καὶ τῶν λιμναίων
ταύτην εἶναι τὴν διαφορὰν, τὸ πολύφυλλον καὶ
ὀλιγόφυλλον· καὶ [τὸ] παρόμοιον ἔχειν τρόπον
τινὰ τὸ φύλλον τῷ τοῦ κυπείρου καὶ φλεὼ καὶ
βρύου καὶ βουτόμου. Σκέψασθαι δὲ [χρὴ] τοῦ-
το. Γένος δέ τι καλάμου φύεται καὶ ἐπίγειον, 13
ὃ οὐκ εἰς ὀρθὸν ἀλλ' ἐπὶ γῆς ἀφίησι τὸν καυ-
λὸν, ὥσπερ ἡ ἄγρωστις, καὶ οὕτω ποιεῖται τὴν
αὔξησιν .... Ἔστι δὲ ὁ μὲν ἄῤῥην στερεὸς, ὁ δὲ
θῆλυς κοῖλος. Διαιροῦσι γὰρ καὶ τοῦτον τῷ
ἄῤῥενι καὶ θήλει. Φύονται δ' ἐξ ἑνὸς πυθμένος
πολλοὶ καὶ οὐ λοχμώδεις· τὸ δὲ φύλλον οὐ
μακρὸν, ἀλλ' ὅμοιον τῇ ἰτέᾳ. Τῷ μεγέθει με-
γάλοι καὶ εὐπαγεῖς, ὥστε ἀκοντίοις χρῆσθαι.
Φύονται δὲ οὗτοι περὶ τὸν Ἀκεσίνην ποταμόν.
Ἅπας δὲ κάλαμος εὔζωος· καὶ τεμνόμενος καὶ
ἐπικαιόμενος καλλίων βλαστάνει· ἔτι δὲ παχύῤ-
ῥιζος καὶ πολύῤῥιζος· διὸ καὶ δυσώλεθρος. Ἡ
δὲ ῥίζα γονατώδης, ὥσπερ ἡ τῆς ἀγρώστιδος,
πλὴν οὐ πάντων ὁμοίως. Ἀλλὰ περὶ μὲν καλά-
μων ἱκανῶς εἰρήσθω.

Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιγ.) Κατάλοιπον 1

δὲ εἰπεῖν ὥσὰν ἐκ τοῦ γένους τούτου περὶ σχοίνου· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῶν ἐνύδρων θετέον. Ἔστι δὲ αὐτοῦ τρία εἴδη, καθάπερ τινὲς διαιροῦσιν, ὅ τε ὀξὺς καὶ ἄκαρπος, ὃν δὴ καλοῦσιν ἄῤῥενα· καὶ ὁ κάρπιμος, ὃν μελαγκρανὶν μὲν καλοῦμεν, διὰ τὸ μέλανα τὸν καρπὸν ἔχειν, παχύτερος δὲ οὗτος καὶ σαρκωδέστερος. Καὶ τρίτος, τῷ μεγέθει καὶ τῇ παχύτητι καὶ εὐσαρκίᾳ
2 διαφέρων, ὁ καλούμενος ὁλόσχοινος. Ἡ μὲν οὖν μελαγκρανὶς αὐτός τις καθ' αὑτόν· ὁ δ' ὀξὺς καὶ ὁλόσχοινος ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύονται· ὃ καὶ ἄτοπον ἐφαίνετο καὶ θαυμαστὸν ἐνιδεῖν, ὅλης κομισθείσης τῆς σχοινιᾶς· οἱ πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἄκαρποι πεφυκότες ἐκ τοῦ αὐτοῦ, κάρπιμοι δὲ ὀλίγοι. Τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. Ἐλάττους γὰρ ὅλως οἱ κάρπιμοι· πρὸς γὰρ τὰ πλέγματα χρησιμώτερος ὁ ὁλόσχοινος διὰ τὸ σαρκῶδες καὶ μαλακόν. Κορυνᾷ δ' ὅλως ὁ κάρπιμος ἐξ αὐτοῦ τοῦ γραμμώδους ἐξοιδήσας, κἄπειτα ἐκτίκτει καθάπερ ᾠά· πρὸς μιᾷ γὰρ ἀρχῇ γραμμώδει ἔχει τοὺς περισταχυώδεις μίσχους, ἐφ' ὧν ἄκρων παραπλαγίους τὰς τῶν ἀγγείων ἔχει στρογγυλότητας ἐπιχασκαζούσας. Ἐν τούτοις δὲ τὸ σπερμάτιον ἀκιδῶδές ἐστι μέλαν ἑκάστῳ, προσεμφερὲς τῷ τοῦ ἀστερίσκου, πλὴν ἀμενηνότερον.
3 Ῥίζαν δὲ ἔχει μακρὰν καὶ παχυτέραν πολὺ τοῦ σχοίνου· αὕτη δὲ αὐαίνεται καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, εἶθ' ἑτέρα πάλιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ σχοίνου καθίεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ ὄψει φανερὸν ἰδεῖν, τὰς μὲν αὔας, τὰς δὲ χλωρὰς καθιεμένας· ἡ δὲ κεφαλὴ ὁμοία τῇ τῶν κρομμύων καὶ τῇ τῶν

γητείων, σύμπεφυκυῖα πως ἐκ πλειόνων εἰς ταὐτὸ,
καὶ πλατεῖα κάτωθεν, ἔχουσα κελύφη ὑπέρυθρα.
Συμβαίνει δ' οὖν ἴδιον ἐπὶ τῶν ῥιζῶν, εἴ γε αὐ-
αίνονται κατ' ἐνιαυτὸν, καὶ ἐκ τοῦ ἄνωθεν πά-
λιν ἡ γένεσις. Τῶν μὲν οὖν σχοίνων τοιαύτη τις
[ἡ] φύσις. Εἴδη δὲ καὶ ὁ βάτος καὶ ὁ παλίου- 4
ρος ἔνυδρά πώς ἐστιν ἢ πάρυδρα, καθάπερ ἐνια-
χοῦ. Φανεραὶ δὲ σχεδὸν καὶ αἱ τούτων διαφο-
ραί· περὶ ἀμφοῖν γὰρ εἴρηται πρότερον. Τῶν δὲ
νήσων τῶν πλοάδων τῶν ἐν Ὀρχομενῷ τὰ μὲν
μεγέθη παντοδαπὰ τυγχάνει, τὸ δὲ μέγιστον
αὐτῶν ἐστιν ὅσον τριῶν σταδίων τὴν περίμετρον.
Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μάλιστα μεγάλας σφόδρα συνί-
στασθαι, ὥστε καὶ ὗς ἐν αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι πολ-
λοὺς, οὓς καὶ κυνηγετοῦσι διαβαίνοντες. Καὶ
περὶ μὲν ἐνύδρων ταῦτ' εἰρήσθω.

Κεφ. ιγ. (ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Περὶ δὲ βρα- 1
χυβιότητος δένδρων καὶ φυτῶν τῶν μὲν ἐνύδρων
ἐπὶ τοσοῦτον ἔχομεν, ὡς ἂν καθόλου λέγοντες,
ὅτι βραχυβιώτερα τῶν χερσαίων ἐστὶ, καθάπερ
καὶ τὰ ζῶα· τῶν δὲ καθ' ἕκαστα βίους ἱστορῆ-
σαι δεῖ τῶν χερσαίων. Τὰ μὲν οὖν ἄγριά φασιν
οὐδεμίαν ἔχειν ὡς εἰπεῖν οἱ ὀρεοτύποι διαφορὰν,
ἀλλὰ πάντα εἶναι μακρόβια, καὶ οὐθὲν βραχύ-
βιον· αὐτὸ μὲν τοῦτο ἴσως ἀληθὲς λέγοντες·
ἅπαντα γὰρ ὑπερτείνει πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
ζωήν· οὐ μὴν ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τὰ μὲν μᾶλλον τὰ
δ' ἧττον μακρόβια, καθάπερ ἐν τοῖς ἡμέροις.
Ποῖα δὲ ταῦτα, σκεπτέον. Τὰ δὲ ἥμερα φανερῶς
διαφέρει τῷ τὰ μὲν εἶναι μακρόβια, τὰ δὲ βρα-
χύβια. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἄγρια τῶν ἡμέ-

ρων μακροβιώτερα, καὶ ὅλως τὰ τῷ γένει ἀντι-
διῃρημένα καθ' ἕκαστον, οἷον κότινος ἐλαίας,
καὶ ἀχρὰς ἀπίου, ἐρινεὸς συκῆς· ἰσχυρώτερα γὰρ
καὶ πυκνότερα καὶ ἀγονώτερα τοῖς περικαρπίοις.
2 Τὴν δὲ μακροβιότητα μαρτυροῦσιν ἐπί γέ τινων
καὶ ἡμέρων καὶ ἀγρίων καὶ αἱ παραδεδομέναι
φῆμαι παρὰ τῶν μυθολόγων· ἐλαίαν μὲν γὰρ
λέγουσι τὴν Ἀθήνησι, φοίνικα δὲ τὸν ἐν Δήλῳ,
κότινον δὲ τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ, (ἀφ' οὗ ὁ στέφανος,)
φηγοὺς δὲ τὰς ἐν Ἰλίῳ, τὰς ἐπὶ τοῦ Ἴλου μνή-
ματος, τινὲς δέ φασι καὶ τὴν ἐν Δελφοῖς πλά-
τανον Ἀγαμέμνονα φυτεῦσαι, καὶ τὴν ἐν Κα-
φύαις τῆς Ἀρκαδίας. Ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἔχει,
τάχ' ἂν ἕτερος εἴη λόγος· ὅτι δέ ἐστι μεγάλη
διαφορὰ τῶν δένδρων, φανερόν. Μακρόβια μὲν
γὰρ τά τε προειρημένα καὶ ἕτερα πλείω· βρα-
χύβια δὲ τὰ τοιαῦτα ὁμολογουμένως, οἷον ῥόα,
συκῆ, μηλέα, καὶ τούτων ἡ ἠρινὴ μᾶλλον καὶ
ἡ γλυκεῖα τῆς ὀξείας, ὥσπερ τῶν ῥοῶν ἡ ἀπύ-
ρηνος. Βραχύβια δὲ καὶ ἀμπέλων ἔνια γένη,
καὶ μάλιστα τὰ πολύκαρπα. Δοκεῖ δὲ καὶ τὰ
πάρυδρα βραχυβιώτερα τῶν ἐν τοῖς ξηροῖς εἶναι,
5 οἷον ἰτέα, λεύκη, ἀκτῆ, αἴγειρος. Ἔνια δὲ γη-
ράσκει μὲν καὶ σήπεται ταχέως, παραβλαστάνει
δὲ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὥσπερ αἱ δάφναι καὶ
αἱ μηλέαι καὶ αἱ ῥόαι, καὶ τῶν φιλύδρων τὰ
πολλά· περὶ ὧν καὶ σκέψαιτ' ἄν τις, πότερα
ταὐτὰ δεῖ λέγειν ἢ ἕτερα· καθάπερ εἴ τις τὸ στέ-
λεχος ἀποκόψας, ὥσπερ ποιοῦσιν οἱ γεωργοί, πά-
λιν ἀναθεραπεύει τοὺς βλαστοὺς καλῶς· καὶ εἰ
ἐκκόψειεν ἄχρι τῶν ῥιζῶν καὶ ἐπικαύσειεν· καὶ

γὰρ ταῦτα ποιοῦσιν· ὁτὲ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτο-
μάτου συμβαίνει· πότερα δὴ τοῦτο ταὐτὸ δεῖ
λέγειν ἢ ἕτερον; Ἡι μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ μέρη [κατὰ]
τὰς αὐξήσεις καὶ φθίσεις καὶ ἔτι τὰς διακαθάρ-
σεις τὰς ὑπ' αὐτῶν φαίνεται παραλλάττον, ταύτῃ
μὲν ἂν δόξειε ταὐτὸν εἶναι. Τί γὰρ ἂν ἐπὶ τού-
των ἢ ἐκείνων διαφέροι; Ἡι δὲ ὥσπερ οὐσία καὶ 4
φύσις τοῦ δένδρου μάλιστ' ἂν φαίνοιτο τὸ στέ-
λεχος, ὅταν μεταλλάττῃ τοῦτο, κἂν τὸ ὅλον
ἕτερον ὑπολάβοι τις· εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ ἀπὸ τῶν
αὐτῶν ἀρχῶν εἶναι ταὐτὸ θείη. Καίτοι πολλά-
κις συμβαίνει καὶ τὰς ῥίζας ἑτέρας εἶναι καὶ
μεταβάλλειν, τῶν μὲν σηπομένων, τῶν δ' ἐξ ἀρ-
χῆς βλαστανουσῶν· ἐπεὶ, ὥς γέ τινές φασι τὰς
ἀμπέλους μακροβιωτάτας εἶναι, τῷ μὴ φύειν
ἑτέρας, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἀεὶ συναναπληροῦσθαι,
γελοῖον ἂν ἴσως δικαιοτάτη ἡ σύγκρισις, ἐὰν μὴ
μένῃ τὸ στέλεχος· αὕτη γὰρ οἷον ὑπόθεσις καὶ
φύσις δένδρων. Τοῦτο μὲν οὖν ἀμφοτέρως ποτὲ
λεκτέον, οὐδὲν ἂν διενέγκαι πρὸς τὰ νῦν. Τάχα 5
δ' ἂν εἴη μακροβιώτατον τὸ πάντως δυνάμενον V. C.15.
αὐταρκεῖν, ὥσπερ ἡ ἐλαία, καὶ τῷ στελέχει καὶ
τῇ παραβλαστήσει καὶ τῷ δυσωλέθρους ἔχειν τὰς
ῥίζας. Δοκεῖ δὲ ὁ βίος τῆς γε μιᾶς εἶναι, καθ'
ὃν [τὸ] στέλεχος ἤδη τὴν ἀρχὴν τιθέντα [καὶ]
μέτρον [χρὴ] ἀναμετρεῖν τὸν χρόνον, μάλιστα
περὶ ἔτη διακόσια. Εἰ δ', ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων
λέγουσί τινες, ὡς περιαιρουμένων τῶν ῥιζῶν κα-
τὰ μέρος, δύναται διαμένειν τὸ στέλεχος, καὶ ἡ
ὅλη φύσις ὁμοία καὶ ὁμοιοφόρος ἀποσονοῦν χρό-
νον, μακροβιώτατον ἂν εἴη πάντων. Φασὶ δὲ

δεῖν οὕτω ποιεῖν, ὅταν ἤδη δοκῇ καταφέρεσθαι, κλήματά τε ἐπιβάλλειν, καὶ καρποῦσθαι [τὸν] ἐνιαυτόν· μετὰ δὲ ταῦτα κατασκάψαντα ἐπὶ θάτερα τῆς ἀμπέλου, περικαθᾶραι πάσας τὰς ῥίζας· εἶτ' ἐμπλῆσαι φρυγάνων καὶ ἐπαμήσασθαι
6 τὴν γῆν. Τούτῳ μὲν οὖν τῷ ἔτει κακῶς φέρειν σφόδρα, τῷ δ' ὑστέρῳ βέλτιον· τῷ δὲ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ καθίστασθαι καὶ φέρειν πολλοὺς καὶ καλούς, ὥστε μηδὲν διαφέρειν ἢ ὅτε ἤκμαζεν. Ἐπειδὰν δὲ πάλιν ἀποπληγῇ, θάτερον μέρος κατασκάπτειν, καὶ θεραπεύειν ὁμοίως· καὶ οὕτως αἰεὶ διαμένειν. Ποιεῖν δὲ τοῦτο μάλιστα δι' ἐτῶν δέκα· διὸ καὶ οὐ κόπτειν οὐδέποτε τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, ἀλλ' ἐπὶ γενεὰς πολλὰς ταῦτα τὰ στελέχη διαμένειν, ὥστε μηδὲ μεμνῆσθαι τοὺς φυτεύσαντας. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως τῶν πεπειραμένων ἀκούοντα δεῖ πιστεύειν, τὰ δὲ μακρόβια καὶ βραχύβια διὰ τῶν εἰρημένων θεωρητέον.

1 Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. ιϛ.) Νοσήματα δὲ τοῖς μὲν ἀγρίοις οὔ φασι ξυμβαίνειν, ὑφ' ὧν αναιροῦνται, φαύλως δὲ διατίθεσθαι, καὶ μάλιστα ἐπιδήλως, ὅταν χαλαζοκοπηθῇ, ἢ βλαστάνειν μέλλοντα ἢ ἀρχόμενα, ἢ ἀνθοῦντα· καὶ ὅταν ἢ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ θερμὸν ἐπιγένηται κατὰ τούτους τοὺς καιρούς. Ὑπὸ δὲ τῶν ὡραίων χειμώνων, οὐδὲ ἂν ὑπερβάλλοντες ὦσιν, οὐδὲν πάσχειν, ἀλλὰ καὶ ξυμφέρειν πᾶσι χειμασθῆναι· μὴ χειμασθέντα γὰρ κακοβλαστότερα γίνεσθαι.
2 Τοῖς δὲ ἡμέροις ἐστὶ πλείω νοσήματα, καὶ τὰ μὲν ὥσπερ κοινὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις, τὰ δ' ἴδια καὶ κατὰ γένη. Κοινὰ [μὲν] οἷον τό τε σκωλη-

κοῦσθαι καὶ ἀστροβολεῖσθαι, καὶ ὁ σφακελισμός.
Ἅπαντα γὰρ ὡς εἰπεῖν καὶ σκώληκας ἔχει, πλὴν
τὰ μὲν ἐλάττους, τὰ δὲ πλείους, καθάπερ συκῆ,
μηλέα καὶ ἄπιος. Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἥκιστα
σκωληκοῦνται τὰ δριμέα καὶ εὐώδη· καὶ ἀστρο-
βολεῖται ὡσαύτως. Μᾶλλον δὲ τοῖς νέοις ἢ τοῖς
ἐν ἀκμῇ τοῦτο συμβαίνει, πάντων δὲ μάλιστα
τῇ τε συκῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ. Ἡ δ' ἐλαία πρὸς τῷ 3
τοὺς σκώληκας ἔχειν, οἳ δὴ καὶ τὴν συκῆν δια-
φθείρουσιν ἐντίκτοντες, φύει καὶ ἧλον· οἱ δὲ
μύκητα καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ λοπάδα. Τοῦτο δ'
ἐστὶν οἷον ἧλαι αὐτῶν. Διαφθείρονται δ' ἐνίοτε
καὶ αἱ νέαι ἐλαῖαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πο-
λυκαρπίας. Ἡ δὲ ψώρα καὶ οἱ προσφυόμενοι
κοχλίαι συκῆς εἰσίν· οὐ πανταχοῦ δὲ τοῦτο συμ-
βαίνει ταῖς συκαῖς, ἀλλ' ἔοικε καὶ τὰ νοσήματα
γίνεσθαι κατὰ τοὺς τόπους, ὥσπερ τοῖς ζώοις·
ἐπεὶ παρ' ἐνίοις οὐ ψωριῶσι, καθάπερ οὐδὲ περὶ
τὴν Αἰνείαν. Ἁλίσκεται δὲ συκῆ μάλιστα καὶ 4
σφακελισμῷ καὶ κράδῳ· καλεῖται δὲ σφακελι-
σμὸς μὲν, ὅταν αἱ ῥίζαι μελανθῶσι· κράδας δ',
ὅταν οἱ κλάδοι· καὶ γὰρ καλοῦσί τινες κράδους·
ὅθεν καὶ τοὔνομα τῇ νόσῳ. Ὁ δ' ἐρινεὸς οὔτε
κραδᾷ, οὔτε σφακελίζει, οὔτε ψωριᾷ, οὔτε σκω-
ληκοῦται ταῖς συκαῖς ὁμοίως· οὐδὲ δὴ τὰ ἐρινά
τινες ἀποβάλλουσιν, οὐδὲ ἐὰν ἔνια φυτευθῶσιν
εἰς συκῆν. Ἡ δὲ ψώρα μάλιστα γίνεται, ὅταν 5
ὕδωρ ἐπὶ Πλειάδι γένηται μὴ πολύ· ἐὰν δὲ πολὺ,
ἀποκλύζεται. Συμβαίνει δὲ τότε καὶ τὰ ἐρινὰ
ἀποῤῥεῖν καὶ τοὺς ὀλύνθους. Τῶν δὲ σκωλήκων
τῶν ἐν ταῖς συκαῖς οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν γίνονται,

οἱ δὲ ἐντίκτονται ὑπὸ τοῦ καλουμένου κεράστου· πάντες δὲ εἰς κεράστην ἀποκαθίστανται. Φθέγγονται δὲ οἷον τρισμόν. Νοσεῖ δὲ συκῆ καὶ ἐὰν ἐπομβρία γένηται· τά τε γὰρ πρὸς τὴν ῥίζαν
6 ὥσπερ μυδᾷ· τοῦτο δὲ καλοῦσι λοπᾷν. Ἡ δ' ἄμπελος τραγᾷ· τοῦτο δὲ μάλιστα αὐτῆς ἐστι πρὸς τῷ ἀστροβολεῖσθαι, ἢ ὅταν ὑπὸ πνευμάτων βλαστοκοπηθῇ, ἢ ὅταν τῇ ἐργασίᾳ σύμπάθη, ἢ τρίτον [ὅταν] ὑπτία τμηθῇ. Ῥοὰς δὲ γίνεται, (ὃ καλοῦσί τινες ψίνεσθαι,) ὅταν ἐπινιφθῇ κατὰ τὴν ἀπάνθησιν ἢ ὅταν κρειττωθῇ. Τὸ δὲ πάθος ἐστὶν ὥστε ἀποῤῥεῖν τὰς ῥάγας, καὶ τὰς ἐπιμενούσας εἶναι μικράς. Ἔνια δὲ καὶ ῥιγώσαντα νοσεῖ, καθάπερ ἡ ἄμπελος· ἀμβλοῦνται γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πρωτοτόμου. Καὶ πάλιν ὑπερθερμανθέντα· ζητεῖ γὰρ καὶ τούτων τὴν συμμετρίαν, ὥσπερ καὶ τῆς τροφῆς· ὅλως δὲ πᾶν
7 τὸ παρὰ φύσιν ἐπικίνδυνον. Μεγάλα δὲ ξυμβάλλεται καὶ τὰ τραύματα καὶ αἱ πληγαὶ τῶν περισκαπτόντων εἰς τὸ μὴ φέρειν τὰς μεταβολὰς ἢ καυμάτων ἢ χειμώνων· ἀσθενὲς γὰρ ὂν διὰ τὴν ἕλκωσιν καὶ τὸν πόνον εὐχειρότατόν ἐστι ταῖς ὑπερβολαῖς. Σχεδὸν δὲ, ὥς τινες οἴονται, τὰ πλεῖστα τῶν νοσημάτων ἀπὸ πληγῆς γίνεται· καὶ γὰρ τὰ ἀστρόβλητα καλούμενα καὶ τὰ σφακελίζοντα διὰ τὸ ἀπὸ ταύτης εἶναι τῶν ῥιζῶν τὸν πόνον. Οἴονται δέ [τινες] καὶ δύο ταύτας εἶναι μόνας νόσους· οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γ' οὐκ ἄγαν ὁμολογούμενόν ἐστι. Πάντων δ' ἀσθενέστατον ἡ μηλέα ἡ ἠρινὴ, καὶ τούτων ἡ γλυκεῖα.
8 Ἔνιαι δὲ πηρώσεις οὐκ εἰς φθορὰν γίνονταί (τι-

των,) ἀλλ᾽ εἰς ἀκαρπίαν· οἷον ἐάν τις τῆς πίτυος ἀφέλῃ τὸ ἄκρον ἢ τοῦ φοίνικος, ἄκαρπα γίνεσθαι ἄμφω δοκεῖ, καὶ οὐχ ὅλως ἀναιρεῖσθαι. Γίνονται δὲ νόσοι καὶ τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἐὰν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα καὶ τὰ οὐράνια γένηται· συμβαίνει γὰρ ὁτὲ μὲν ἀποβάλλειν, γενομένων ἢ μὴ γενομένων ὑδάτων, οἷον τὰς συκᾶς· ὁτὲ [δὲ] χείρους γίνεσθαι σηπομένους καὶ καταπνιγομένους, ἢ πάλιν αναξηραινομένους παρὰ τὸ δέον. Χείριστον δὲ, ἐὰν ἀπανθοῦσί τισιν ἐφύσῃ, καθάπερ ἐλαίᾳ καὶ ἀμπέλῳ· συναποῤῥέει γὰρ ὁ καρπὸς δι᾽ ἀσθένειαν. Ἐν Μιλήτῳ δὲ τὰς 9
ἐλαίας, ὅταν ὦσι περὶ τὸ ἀνθεῖν, κάμπαι κατεσθίουσιν, αἱ μὲν τὰ φύλλα, αἱ δὲ τὰ ἄνθη, ἕτεραι τῷ γένει, καὶ ψιλοῦσι τὰ δένδρα. Γίνονται δὲ, ἐὰν ᾖ νότια καὶ [τὰ] εὐδιεινά· ἐὰν δὲ ἐπιλάβῃ καύματα, ῥήγνυνται. Περὶ δὲ Τάραντα προφαίνουσι μὲν ἀεὶ πολὺν καρπὸν, ὑπὸ δὲ τὴν ἄνθησιν τὰ πόλλ᾽ ἀπόλλυται. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν τόπων ἴδια. Γίνεται δὲ καὶ ἄλλο 10
νόσημα περὶ τὰς ἐλαίας ἀράχνιον καλούμενον· V. C.17.
φύεται γὰρ τοῦτο καὶ διαφθείρει τὸν καρπόν. Ἐπικαίει δὲ καὶ καύματά τινα καὶ ἐλαίαν καὶ βότρυν καὶ ἄλλους καρπούς. Οἱ δὲ καρποὶ σκωληκοῦνταί τινων, οἷον ἐλαίας, ἀπίου, μηλέας, μεσπίλης, ῥόας. Καὶ ὅ γε τῆς ἐλαίας σκώληξ, ἐὰν μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα γένηται, διαφθείρει τὸν καρπόν· ἐὰν δὲ τὸν πυρῆνα διαφάγῃ, ὠφελεῖ. Κωλύεται δὲ ὑπὸ τῷ δέρματι εἶναι ὕδατος ἐπ᾽ ἀρκτούρῳ γενομένου. Γίνονται δὲ καὶ ἐν ταῖς δρυπεπέσι σκώληκες, αἵπερ χείρους εἰς τὴν ῥύσιν·

ὅλως δὲ καὶ δοκοῦσιν εἶναι σαπραί· διὸ καὶ γί-
νονται τοῖς νοτίοις, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐφύδροις.
Ἐγγίνονται δὲ καὶ κνῖπες ἔν τισι τῶν δένδρων,
ὥσπερ ἐν τῇ δρυῒ καὶ τῇ συκῇ· καὶ δοκοῦσιν ἐκ
τῆς ὑγρότητος συνίστασθαι τῆς ὑπὸ τὸν φλοιὸν
συνισταμένης. Αὕτη δέ ἐστι γλυκεῖα γευομένοις.
Γίνονται δὲ καὶ ἐν λαχάνοις τισὶν, ἔνθα δὲ κάμ-
11 παι, διαφερούσης δηλονότι τῆς ἀρχῆς. Καὶ τὰ
μὲν νοσήματα σχεδὸν ταῦτα καὶ ἐν τούτοις ἐστίν.
Ἔνια δὲ πάθη τῶν κατὰ τὰς ὥρας καὶ τῶν κα-
τὰ τοὺς τόπους γινομένων ἀναιρεῖν πέφυκεν, ἃ
οὐκ ἄν τις εἴποι νόσους, οἷον λέγω τὴν ἔκπηξιν
καὶ ὃ καλοῦσί τινες καυθμόν. Ἄλλα δὲ παρ'
ἑκάστοις πέφυκε πνεύματα ἀπολλύναι καὶ ἀπο-
κάειν· οἷον ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας ὁ Ὀλυμπίας,
ὅταν πνεύσῃ μικρὸν πρὸ τροπῶν ἢ μετὰ τροπὰς
χειμερινὰς ψυχρός· ἀποκάει γὰρ τὰ δένδρα, καὶ
οὕτως αὖα ποιεῖ καὶ ξηρὰ, ὡς οὐδ' ἂν ὑφ' ἡλίου
καὶ χρόνου πολλοῦ γένοιτ' ἄν. Διὸ καὶ κα-
λοῦσι καυθμόν. Ἐγένετο δὲ πρότερόν τε πολ-
λάκις ἤδη καὶ ἐπ' Ἀρχίππου δι' ἐτῶν τετταρά-
12 κοντα, σφοδρός. Πονοῦσι δὲ μάλιστα τῶν τό-
πων οἱ κοῖλοι καὶ οἱ αὐλῶνες, καὶ ὅσοι περὶ
τοὺς ποταμοὺς, καὶ ἁπλῶς οἱ ἀπνευστότατοι·
τῶν δένδρων δὲ μάλιστα συκῆ, δεύτερον δὲ
[ἐλαία.] Ἐλαίας [δὲ] μᾶλλον ὁ κότινος ἐπόνη-
σεν, ἰσχυρότερος ὤν· ὃ καὶ θαυμαστὸν ἦν· αἱ
δὲ ἀμυγδαλαῖ τὸ πάμπαν ἀπαθεῖς καὶ αἱ μηλέαι
καὶ αἱ ἄπιοι καὶ αἱ ῥόαι ἐγένοντο· διὸ καὶ
τοῦτο ἦν θαυμαστόν. Ἀποκαίεται δὲ εὐθὺς ἐκ
τοῦ στελέχους· καὶ ὅλως δὲ μᾶλλον καὶ πρότε-

ρον ὡς εἰπεῖν ἅπτεται τῶν ἄνω. Φανερὰ δὲ γί-
νεται τὰ μὲν ἅμα περὶ τὴν βλάστησιν, ἡ δὲ
ἐλαία διὰ τὸ ἀείφυλλον ὕστερον. Ὅσαι μὲν οὖν
ἂν φυλλοβολήσωσιν, ἀναβιώσκονται πάλιν· ὅσαι
δ' ἂν μὴ, τελέως ἀπόλλυνται. Παρ' ἐνίοις δέ
τινες ἀποκαυθεῖσαι καὶ τῶν φύλλων αὐανθέντων,
ἀνεβλάστησαν πάλιν ἄνευ τοῦ ἀποβάλλειν, καὶ
τὰ φύλλα ἀνεβίωσεν. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πολλάκις
τοῦτο συμβαίνει, καθάπερ καὶ ἐν Φιλίπποις.
Τὰ δ' ἐκπληγέντα, ὅταν μὴ τελέως ἀπόλλυται, 13
τάχιστα ἀναβλαστάνει, ὥστε εὐθὺς τὴν ἄμπελον
καρποφορεῖν, ὥσπερ ἐν Θετταλίᾳ. Ἐν δὲ τῷ
Πόντῳ περὶ Παντικάπαιον αἱ μὲν ἐκπλήξεις γί-
νονται διχῶς, ὁτὲ μὲν ὑπὸ ψύχους, ἐὰν χειμέ-
ριον ῇ τὸ ἔτος· ὁτὲ δὲ ὑπὸ πάγων, ἐὰν πολὺν
χρόνον διαμένωσί γε. Ἀμφότερα δὲ μάλιστα γί-
νεται μετὰ τροπὰς μετὰ τετταράκοντα ἡμέρας.
Γίνονται δὲ οἱ μὲν πάγοι ταῖς αἰθρίαις, τὰ δὲ
ψύχη μάλιστα, ὑφ' ὧν ἡ ἔκπληξις, ὅταν αἰθρίας
οὔσης αἱ λεπίδες καταφέρωνται. Ταῦτα δ' ἐστὶν
ὥσπερ τὰ ξύσματα, πλὴν πλατύτερα καὶ φερό-
μενα φανερὰ, πεσόντα δὲ οὐ διαμένει· περὶ δὲ
τὴν Θρᾴκην ἐκπήγνυνται. Ἀλλὰ γὰρ αἱ μὲν 14
νόσοι πόσαι τε καὶ ποῖαι καὶ τίνες γίνονται,
καὶ πάλιν αἱ δι' ὑπερβολὴν χειμῶνος ἢ καυμά-
των φθοραὶ, καὶ αἱ διὰ πνευμάτων ψυχρότητα
ἢ θερμότητα, διὰ τούτων τεθεωρήσθωσαν· ὧν
ἐνίας οὐδὲν ἂν κωλύοι καὶ τοῖς ἀγρίοις εἶναι
κοινὰς, καὶ κατὰ τὴν ὅλην τῶν δένδρων φθο-
ρὰν, καὶ ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν τῶν καρπῶν·
ὃ καὶ συμβαῖνον ὁρῶμεν· οὐκ εὐκαρπεῖ γὰρ οὐδ'

ἐκεῖνα πολλάκις· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως οἶμαι παρατετήρηται.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Λοιπὸν δὲ εἰπεῖν ὅσα περιαιρουμένων τινῶν μορίων ἀπόλλυται. Κοινὴ μὲν δὴ πᾶσι φθορὰ τοῦ φλοιοῦ περιαιρεθέντος κύκλῳ· πᾶν γὰρ ὡς εἰπεῖν οὕτως ἀπόλλυσθαι δοκεῖ, πλὴν ἀνδράχνη· καὶ αὕτη δὲ, ἐάν τις τὴν σάρκα σφόδρα πιέσῃ καὶ τὸν μέλλοντα βλαστὸν διακόψῃ ...., πλὴν εἰ ἄρα φελλοῦ. Τοῦτον γάρ φασι καὶ εὐσθενεῖν μᾶλλον περιαιρουμένου δηλονότι τοῦ ἔξω καὶ [τοῦ] κάτω πρὸς τῇ σαρκὶ, καθάπερ καὶ τὴν ἀνδράχνην. Ἐπεὶ καὶ τοῦ κεράσου περιαιρεῖται καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς φιλύρας, ἐξ οὗ τὰ σχοινια, καὶ μαλάχης τῶν ἐλαττόνων, ἀλλ' ουχ ὁ κύριος, οὐδ' ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ ἐπιπολῆς, ὃς καὶ αὐτόματος ἐνιότε ἀποπίπτει διὰ τὴν ὑπόφυσιν θατέρου.

2 Καὶ γὰρ φλοιοῤῥαγῆ ἔνια τῶν δένδρων ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ἡ ἀνδράχνη καὶ ἡ πλάτανος. Ὡς δέ τινες οἴονται .... ὑποφύεται [ὁ] νέος, ὁ δὲ ἔξωθεν ἀποξηραίνεται καὶ ῥήγνυται καὶ αὐτόματος ἀποπίπτει πολλῶν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐπίδηλος. Φθείρονται μὲν οὖν, ὡς οἴονται, πάντα περιαιρουμένου· διαφέρει δὲ τῷ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ἔνια γὰρ πλείω χρόνον διαμένει, καθάπερ συκαῖ καὶ φίλυρα καὶ δρῦς· οἱ δὲ καὶ ζῆν φασί ποτε ταῦτα, καὶ οὐκ ἀπόλλυσθαι, καὶ τὸν φλοιὸν οἷον πωροῦσθαι, καὶ ἰδίαν τινὰ φύσιν ἔχειν. Βοηθεῖν δὲ πειρῶνται διαπλάττοντες πηλῷ καὶ περιδοῦντες φλοιοῖς καὶ καλάμοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅπως

μὴ ψύχηται, μηδ' ἀποξηραίνηται. Καὶ ἤδη φασί
που ἀναφῦναι, καθάπερ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ
Τραχινίᾳ τὰς συκᾶς. Δεῖ δὲ ἅμα τῇ τῆς χώρας 3
ἀρετῇ καὶ τῇ τοῦ ἀέρος κράσει καὶ τὰ ἐπιγινό-
μενα τοιαῦτα εἶναι· χειμώνων γὰρ ἢ καυμάτων
ἐπιγενομένων σφοδρῶν, εὐθὺς ἀπόλλυνται. Δια-
φέρουσι δὲ καὶ αἱ ὧραι· περὶ γὰρ τὴν βλάστη-
σιν ἐλάτης καὶ πεύκης, ὅτε καὶ λοπῶσι, τοῦ θαρ-
γηλιῶνος ἢ σκιῤῥοφοριῶνος ἄν τις περιέλῃ, πα-
ραχρῆμα ἀπόλλυται· τοῦ δὲ χειμῶνος πλείω χρό-
νον ἀντέχει, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ἰσχυρότατα,
καθάπερ πρῖνος καὶ δρῦς· χρονιωτέρα γὰρ ἡ
τούτων φθορά. Δεῖ δὲ καὶ τὴν περιαίρεσιν ἔχειν 4
τι πλάτος, πάντων μὲν, μάλιστα δὲ τῶν ἰσχυ-
ροτάτων· ἐπεὶ ἄν τις μικρὰν παντελῶς ποιήσῃ,
οὐθὲν ἄτοπον τὸ μὴ ἀπόλλυσθαι. Καίτοι φασί
γέ τινες, ἐὰν ὁποσονοῦν ἀφαιρεθῇ, συμφθείρε-
σθαι πάντως· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τοῦτ'
εἰκός. Ἔνια γὰρ, κἂν μὴ κύκλῳ περιαιρεθῇ,
φθείρεσθαί φασιν, ἃ καὶ λυπρὰν ἔχει χώραν
καὶ ἄτροφον. Αὕτη μὲν δὴ, καθάπερ εἴρηται,
κοινὴ φθορὰ πάντων.

Κεφ. ις. (ἄλλοις Κεφ. ιθ.) Ἣν δὲ καλοῦ- 1
σιν ἐπικοπὴν τῶν δένδρων, μόνον πεύκης, ἐλά-
της, πίτυος, φοίνικος· οἱ δὲ καὶ κέδρου καὶ
κυπαρίττου φασί. Ταῦτα γὰρ ἐὰν περιαιρεθῇ
τὴν κόμην, καὶ ἄνωθεν ἐπικοπῇ τὸ ἄκρον, φθεί-
ρεται πάντα καὶ οὐ βλαστάνει· καθάπερ οὐδ'
ἐπικαυθέντα ἢ πάντα ἢ ἔνια· τὰ δ' ἄλλα πάντα
καὶ περικοπέντα βλαστάνει. Καὶ ἔνια δὲ καλ-
λίω γίνεται, καθάπερ ἡ ἐλαία. Διαφθείρεται

δὲ τὰ πολλὰ, κἂν σχισθῇ τὸ στέλεχος· οὐθὲν
γὰρ ὑπομένειν δοκεῖ πλὴν ἀμπέλου καὶ συκῆς
καὶ ῥόας καὶ μηλέας. Ἔνια δὲ κἂν ἑλκωθῇ καὶ
μεῖζον καὶ βαθύτερον, ἀπόλλυται· τὰ δ' οὐδὲν
πάσχει, καθάπερ ἡ πεύκη δᾳδουργουμένη, καὶ
ἐξ ὧν δὴ τὰς ῥητίνας συλλέγουσιν, οἷον ἐλάτης,
τερμίνθου· καὶ γὰρ δὴ τούτων εἰς βάθος ἡ τρώ-
2 σις καὶ ἕλκωσις. Καὶ γὰρ ἐξ ἀφόρων φοράδες
γίνονται, καὶ ἐξ ὀλιγοφόρων πολυφόροι. Τὰ δὲ
καὶ πελέκησιν ὑπομένει καὶ ὀρθὰ καὶ πεσόντα
ὑπὸ πνεύματος, ὥστε πάλιν ἀνίστασθαι καὶ ζῆν
καὶ βλαστάνειν, οἷον ἰτέα καὶ πλάτανος. Ὅπερ
συνέβη καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ καὶ ἐν Φιλίπποις· ἐκ-
πεσούσης γὰρ ὡς ἀπέκοψαν τοὺς ἀκρέμονας καὶ
ἐπελέκησαν, ἀνεφύη νύκτωρ ἡ πλάτανος κουφι-
σθεῖσα τοῦ βάρους, καὶ ἀνεβίω, καὶ ὁ φλοιὸς
περιέφυ πάλιν. Παραπεπελεκημένη δ' ἐτύγχανεν
ἐκ τῶν δύο μερῶν· ἦν δὲ τὸ δένδρον μέγα, μῆκος
μὲν μεῖζον ἢ δεκάπηχυ, πάχος [δὲ,] ὥστε μὴ
3 ῥᾳδίως ἂν περιλαβεῖν τέτταρας ἄνδρας. Ἡ δὲ
ἐν Φιλίπποις ἰτέα περιεκόπη μὲν τοὺς ἀκρέμονας,
οὐ μὴν παρεπελεκήθη. Μάντις δέ τις ἔπεισεν
αὐτοὺς θυσίαν τε ποιεῖσθαι, καὶ τηρεῖν τὸ δέν-
δρον, ὡς σημεῖον ἀγαθὸν γεγονός. Ἀνέστη δὲ
καὶ ἐν Σταγείροις ἐν τῷ μουσείῳ λεύκη τὶς ἐκ-
4 πεσοῦσα. Τῆς δὲ μήτρας ἐξαιρουμένης οὐθὲν
ὡς εἰπεῖν φθείρεται δένδρον. Σημεῖον δὲ, ὅτι
πολλὰ κοῖλα τῶν μέγεθος ἐχόντων δένδρων ἐστίν.
Οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν φασὶ μέχρι τινὸς ἐὰν ἐξαι-
ρεθῇ τοῦ δένδρου, [ζῆν,] τελέως δὲ ἐξ ἅπαντος
ἐξαιρεθείσης, καὶ πεύκην φθείρεσθαι καὶ ἐλάτην

καὶ ἄλλο πᾶν. Κοινὴ δὲ φθορὰ πάντων, κἂν αἱ 5
ῥίζαι περικοπῶσιν ἢ πᾶσαι ἢ αἱ πλεῖσται καὶ V. C.20.
μέγισται καὶ κυριώταται τοῦ ζῆν. Αὗται μὲν οὖν ἐξ ἀφαιρέσεως. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ἐλαίου προσθέσει τινὶ μᾶλλον ἢ ἀφαιρέσει· πολέμιον γὰρ δὴ καὶ τοῦτο πᾶσι· καὶ ἔλαιον ἐπιχέουσι τοῖς ὑπολείμμασι τῶν ῥιζῶν. Ἰσχύει δὲ μᾶλλον τὸ ἔλαιον ἐν τοῖς νέοις καὶ ἄρτι φυομένοις· ἀσθενέστερα γάρ· διὸ καὶ ἅπτεσθαι κωλύουσι. Φθοραὶ δὲ καὶ ὑπ' ἀλλήλων εἰσὶ τῷ παραιρεῖσθαι τὰς τροφὰς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐμποδίζειν. Χαλεπὸς δὲ καὶ ὁ κιττὸς παραφυόμενος· χαλεπὸς δὲ καὶ ὁ κύτισος· ἀπόλλυσι γὰρ πάνθ' ὡς εἰπεῖν· ἰσχυρότερον δὲ τούτου τὸ ἅλιμον· ἀπόλλυσι γὰρ
τὸν κύτισον. Ἔνια δὲ οὐ φθείρει μέν, χείρω δὲ 6
ποιεῖ ταῖς δυνάμεσι τῶν χυμῶν καὶ τῶν ὀσμῶν, οἷον ἡ ῥάφανος καὶ ἡ δάφνη τὴν ἄμπελον· ὀσφραίνεσθαι γάρ φασι καὶ ἕλκειν. Διὸ καὶ ὅταν ὁ βλαστὸς πλησίον γένηται, πάλιν ἀναστρέφειν καὶ ἀφορεῖν, ὡς πολεμίας οὔσης τῆς ὀσμῆς. Ἀνδροκύδης γὰρ καὶ παραδείγματι τούτῳ κατεχρήσατο πρὸς τὴν βοήθειαν τὴν ἀπὸ τῆς ῥαφάνου γινομένην πρὸς τὸν οἶνον, ὡς ἐξελαύνουσαν τὴν μέθην· φεύγειν γὰρ δὴ καὶ ζῶσαν τὴν ἄμπελον τὴν ὀσμήν. Αἱ μὲν οὖν φθοραὶ πῶς τε γίνονται καὶ πόσαι καὶ ποσαχῶς, φανερὸν ἐκ τῶν προειρημένων.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ε.

1 Κεφ. α. Περὶ δὲ τῆς ὕλης, ποία τε ἐστὶν ἑκάστη, καὶ πόθ᾽ ὡραία τέμνεσθαι καὶ πρὸς ποῖα τῶν ἔργων χρησίμη, καὶ ποία δύσεργος ἢ εὔεργος, καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς τοιαύτης ἱστορίας ἔχεται, πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν. Ὡραῖα δὴ τέμνεσθαι τῶν ξύλων τὰ μὲν οὖν στρογγύλα καὶ ὅσα πρὸς φλοϊσμὸν, ὅταν βλαστάνῃ· τότε γὰρ εὐπεριαίρετος ὁ φλοιός· ὃ δὴ καλοῦσι λοπᾷν, διὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ὑπογινομένην αὐτῷ. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσπερικάθαρτος, καὶ τὸ ξύλον μέλαν γίνεται καὶ δυσειδές. Τὰ δὲ τετράγωνα μετὰ τὸν λοπητόν· ἀφαιρεῖται γὰρ ἡ πελέκησις τὴν δυσειδίαν. Ὅλως δὲ πᾶν πρὸς ἰσχὺν ὡραιότατον οὐ μόνον πεπαυμένον τῆς βλαστήσεως, ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον ἐκπεπάναν τὸν καρπόν. Ἀλλὰ διὰ τὸν φλοϊσμὸν ἀώροις οὖσιν ὡραίοις συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς στρογγύλοις· ὥστε ἐναντίαι αἱ ὧραι κατὰ συμβεβηκός. Εὐχρούστερα δὲ τὰ ἐλάτινα
2 γίνεται κατὰ τὸν πρῶτον λοπητόν. Ἐπεὶ δὲ μάλιστα [ἢ] μόνον περιαιροῦσι τὸν φλοιὸν ἐλάτης, [πεύκης,] πίτυος, ταῦτα μὲν τέμνεται τοῦ ἦρος· τότε γὰρ ἡ βλάστησις· τὰ δὲ ἄλλα ὁτὲ μὲν μετὰ πυροτομίαν, ὁτὲ δὲ μετὰ τρυγητὸν καὶ ἀρκτοῦρον, οἷον ἀρία, πτελέα, σφένδαμνος, μελία, ζυγία, ὀξύα, φίλυρα, φηγός τε καὶ ὅλως ὅσα

κπορύττεται· δρῦς δὲ ὀψιαίτατα κατὰ χειμῶνα μετὰ τὸ μετόπωρον· ἐὰν δὲ ὑπὸ τὸν λοπητὸν τμηθῇ, σήπεται τάχιστα ὡς εἰπεῖν, ἐάν τε ἔμφλοιος ἐάν τε ἄφλοιος· καὶ μάλιστα μὲν τὰ ἐν τῷ πρώτῳ λοπητῷ· δεύτερα δὲ τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ· τρίτα δὲ τὰ ἐν τῷ τρίτῳ. Τὰ δὲ μετὰ τὴν πέπανσιν τῶν καρπῶν ἄβρωτα διαμένει, κἂν ἀλόπιστα ᾖ· πλὴν ὑπὸ τὸν φλοιὸν ὑποδυόμενοι σκώληκες ἐπιπολῆς ἐγγράφουσι τὸ στέλεχος· οἷς καὶ σφραγῖσι χρῶνταί τινες. Ὡραῖον δὲ τμηθὲν τὸ δρύϊνον ἀσαπές τε καὶ ἀθριπηδέστατον γίνεται, καὶ σκληρὸν καὶ πυκνὸν ὥσπερ κέρας· πᾶν γὰρ ὅμοιόν ἐστιν ἐγκαρδίῳ, πλὴν τό γε τῆς ἁλιφλοίου, καὶ τότε φαῦλον. Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο ὑπεν- 5
αντίως, ὅταν τε κατὰ τὴν βλάστησιν τέμνωνται, καὶ ὅταν μετὰ τοὺς καρπούς· τότε μὲν γὰρ αναξηραίνεται τὰ στελέχη, καὶ οὐ παραβλαστάνει τὰ δένδρα· μετὰ δὲ τοὺς καρποὺς παραβλαστάνει. Δυστομώτερα δὲ διὰ τὴν σκληρότητα [καὶ] ταύτην τὴν ὥραν. Κελεύουσι δὲ καὶ δεδυκυίας τῆς σελήνης τέμνειν, ὡς σκληροτέρων καὶ ἀσαπεστέρων γινομένων. Ἐπεὶ δὲ αἱ πέψεις τῶν καρπῶν παραλλάττουσι, δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἀκμαὶ πρὸς τὴν τομὴν παραλλάττουσιν· ἀεὶ γὰρ ὀψιαίτεραι τῶν ὀψικαρποτέρων. Διὸ καὶ πειρῶνταί 4
τινες ὁρίζειν καθ᾽ ἕκαστον [χρόνον·] οἷον πεύκην μὲν καὶ ἐλάτην, ὅταν ὑπολιπῶσιν· ἔτι δὲ ὀξύαν καὶ φίλυραν καὶ σφένδαμνον καὶ ζυγίαν τῆς ὀπώρας· δρῦν δὲ, ὥσπερ εἴρηται, μετὰ τὸ φθινόπωρον. Φασὶ δέ τινες ταύτην ὡραίαν εἶναι τοῦ ἦρος, ὅταν γε ἔχῃ τὴν καλουμένην κάχρυν·

καὶ τὴν πίτυν, ὅταν ὁ βότρυς αὐτῆς ἀνθῇ. Ποῖα
μὲν οὖν ὡραῖα καθ᾽ ἕκαστον χρόνον, οὕτω διαι-
ροῦνται. Πάντων δὲ δῆλον ὅτι βελτίω τὰ τῶν
ἀκμαζόντων δένδρων ἢ τῶν νέων κομιδῇ ἢ γε-
γηρακότων· τὰ μὲν γὰρ ὑδατώδη, τὰ δὲ γεώδη.
5 Πλείστας δὲ χρείας καὶ μεγίστας ἡ ἐλάτη καὶ ἡ
πεύκη παρέχονται, καὶ ταῦτα κάλλιστα καὶ μέ-
V. C. 2. γιστα τῶν ξύλων ἐστί. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων
ἐν πολλοῖς· ἡ μὲν γὰρ πεύκη σαρκωδεστέρα τε
καὶ ὀλιγόϊνος, ἡ δ᾽ ἐλάτη καὶ πολύϊνος καὶ ἄσαρ-
κος· ὥστε ἐναντίως ἑκάτερον ἔχει τῶν μερῶν·
τὰς μὲν γὰρ ἶνας ἰσχυρὰς, τὴν δὲ σάρκα μαλα-
κὴν καὶ μανήν. Διὸ τὸ μὲν βαρὺ, τὸ δὲ κοῦ-
φον· τὸ μὲν γὰρ ἔνδαδον, τὸ δὲ ἄδαδον, ᾗ καὶ
6 λευκότερον. Ἔχει δὲ καὶ ὄζους πλείους μὲν ἡ
πεύκη, σκληροτέρους δὲ ἡ ἐλάτη πολλῷ· μᾶλλον
δὲ καὶ σκληροτάτους πάντων· ἄμφω δὲ πυκνοὺς
καὶ κερατώδεις, καὶ τῷ χρώματι ξανθοὺς καὶ
δᾳδώδεις. Ὅταν δὲ τμηθῶσι, ῥεῖ καὶ ἐκ τῶν τῆς
ἐλάτης καὶ ἐκ τῶν τῆς πεύκης ἐπὶ πολὺν χρόνον
[ἡ] ὑγρότης, καὶ μᾶλλον ἐκ τῶν τῆς ἐλάτης.
Ἔστι δὲ καὶ πολύλοπον ἡ ἐλάτη, καθάπερ καὶ
τὸ κρόμμυον· ἀεὶ γὰρ ἔχει τινὰ ὑποκάτω τοῦ
7 φαινομένου, καὶ ἐκ τοιούτων ἡ ὕλη. Διὸ καὶ
οἱ τοὺς κωπέας ξύοντες ἀφαιρεῖν πειρῶνται καθ᾽
ἕνα καὶ ὁμαλῶς· ἐὰν γὰρ οὕτως ἀφαιρῶσιν,
ἰσχυρὸς ὁ κωπεών· ἐὰν δὲ παραλλάξωσι, καὶ μὴ
κατὰ πάντα ὁμοίως, ἀσθενής· πληγὴ γὰρ οὕτως,
ἐκείνως δὲ ἀφαίρεσις. Ἔστι δὲ καὶ μακρότατον
ἡ ἐλάτη καὶ ὀρθοφυέστατον· διὸ καὶ τὰς κεραίας
καὶ τοὺς ἱστοὺς ἐκ ταύτης ποιοῦσιν. Ἔχει δὲ

καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰς ἶνας εὐγενεστάτας πάν-
των. Αὐξάνεται [καὶ] πρῶτον εἰς μῆκος, ἄχρις 8
οὗ ἐφίκηται τοῦ ἡλίου, καὶ οὔτε ὄζος οὐδεὶς
οὔτε παραβλάστησις οὔτε πάχος γίνεται· μετὰ
δὲ ταῦτα εἰς βάθος καὶ πάχος· οὕτως αἱ τῶν
ὄζων ἐκφύσεις καὶ παραβλαστήσεις [ἐφέπονται.]
Ταῦτα μὲν οὖν ἴδια τῆς ἐλάτης· τὰ δὲ κοινὰ
τῆς πεύκης καὶ ἐλάτης καὶ τῶν ἄλλων. Ἔστι 9
γὰρ ἡ μὲν τετράξοος, ἡ δὲ δίξοος. Καλοῦσι δὲ
τετραξόους μὲν, ὅσαις ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἐντεριώ-
νης δύο κτηδόνες εἰσὶν, ἐναντίαν ἔχουσαι τὴν
φύσιν· ἔπειτα καθ᾽ ἑκατέραν τὴν κτηδόνα ποι-
οῦνται τὴν πελέκησιν, ἐναντίας τὰς πληγὰς κατὰ
κτηδόνα φέροντες, ὅταν ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἐντε-
ριώνης ἡ πελέκησις ἀναστρέφῃ. Τοῦτο γὰρ ἐξ
ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τὴν φύσιν τῶν κτηδόνων.
Τὰς δὲ τοιαύτας ἐλάτας καὶ πεύκας τετραξόους
καλοῦσι. Εἰσὶ δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐργασίας αὗται
κάλλισται· πυκνάτατα γὰρ ἔχουσι τὰ ξύλα, καὶ
τὰς αἰγίδας αὗται φύουσι. Αἱ δίξοοι δὲ κτηδόνα 10
μὲν ἔχουσι μίαν ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἐντεριώνης,
ταύτας δὲ ἐναντίας ἀλλήλαις, ὥστε καὶ τὴν πε-
λέκησιν εἶναι διπλῆν, μίαν μὲν καθ᾽ ἑκατέραν
κτηδόνα ταῖς πληγαῖς ἐναντίαις. Ἀπαλώτατα
μὲν οὖν ταῦτά φασιν ἔχειν τὰ ξύλα, χείριστα
δὲ πρὸς τὰς ἐργασίας· διαστρέφεται γὰρ μάλιστα.
Μονοξόους δὲ καλοῦσι τὰς ἐχούσας μίαν μόνον
κτηδόνα, τὴν δὲ πελέκησιν αὐτῶν γίνεσθαι τὴν
αὐτὴν ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἐντεριώνης· φασὶ δὲ μα-
νότητα μὲν ἔχειν τῇ φύσει τὰ ξύλα ταῦτα, πρὸς
δὲ τὰς διαστροφὰς ἀσφαλέστατα. Διαφορὰς δὲ 11

ἔχουσι [καὶ] τοῖς φλοιοῖς, καθ' ἃς γνωρίζουσιν οἱ ἰδόντες εὐθὺς τὸ δένδρον πεφυκὸς ποῖόν τί ἐστι· τῶν μὲν γὰρ εὐκτηδόνων καὶ ἀστραβῶν καὶ ὁ φλοιὸς λεῖος καὶ ὀρθὸς, τῶν δ' ἐναντίων τραχύς τε καὶ διεστραμμένος. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Ἀλλ' ἔστι τετράξοα μὲν ὀλίγα, μονόξοα δὲ πλείω τῶν ἄλλων. Ἅπασα δὲ ἡ ὕλη μείζων καὶ ὀρθοτέρα καὶ ἀστραβεστέρα καὶ στρυφνοτέρα καὶ ὅλως καλλίων καὶ πλείων ἡ ἐν τοῖς προσβορείοις, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη. Καὶ αὐτοῦ τοῦ δένδρου δὴ τὰ πρὸς βοῤῥᾶν πυκνότερα καὶ νεανικώτερα· ὅσα δὲ ὑποπαράβοῤῥα ἢ ἐν περίπνῳ, ταῦτα στρέφει καὶ παραλήγει παρὰ μικρὸν ὁ βορέας, ὥστε εἶναι παρεστραμμένην αὐτῶν τὴν μήτραν, καὶ οὐ κατ' ὀρθόν.
12 Ἔστι δὲ ὅλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἰσχυρὰ, τμηθέντα δὲ ἀσθενῆ, διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν παραλλαγάς. Καλοῦσι δὲ οἱ τέκτονες ἐπίτομα ταῦτα, διὰ τὸ
V. C. 3. incipit. πρὸς τὴν χρείαν οὕτω τέμνειν. Ὅλως δὲ χείρω τὰ ἐκ τῶν ἐφύγρων καὶ εὐδιεινῶν καὶ παλισκίων καὶ συνηρεφῶν καὶ πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρείαν καὶ πρὸς τὴν πυρευτικήν. Αἱ μὲν οὖν τοιαῦται διαφοραὶ πρὸς τοὺς τόπους εἰσὶν αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν.

1 Κεφ. β. (ἄλλοις Κεφ. γ.) Διαιροῦσι δέ τινες κατὰ τὰς χώρας, καί φασιν ἀρίστην μὲν εἶναι τῆς ὕλης πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρείαν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα παραγινομένης τὴν Μακεδονικήν· λεία τε γάρ ἐστι καὶ ἀστραβὴς, καὶ ἔχουσα τύϊον. Δευτέραν δὲ τὴν Ποντικήν· τρίτην δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Ῥυνδάκου· τετάρτην δὲ τὴν Αἰνιανικήν·

χαρίστην δὲ τήν τε Παρνασιακὴν καὶ τὴν Εὐ-
βοϊκήν· καὶ γὰρ ὀζώδεις καὶ τραχείας καὶ ταχὺ
σήπεσθαι. Περὶ δὲ τῆς Ἀρκαδικῆς σκεπτέον.
Ἰσχυρότατα δὲ τῶν ξύλων ἐστὶ τὰ ἄοζα καὶ 2
λεῖα· καὶ τῇ ὄψει δὲ ταῦτα κάλλιστα. Ὀζώδη
[δὲ] γίνεται τὰ κακοτροφηθέντα, καὶ ἤτοι χει-
μῶνι πιεσθέντα ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ· τὸ
γὰρ ὅλον τὴν πολυοζίαν εἶναι ἔνδειαν εὐτροφίας.
Ὅταν δὲ κακοτροφήσαντα ἀναλάβῃ πάλιν καὶ
εὐσθενήσῃ, συμβαίνει καταπίνεσθαι τοὺς ὄζους
ὑπὸ τῆς περιφύσεως· εὐτροφοῦν γὰρ καὶ αὐξα-
νόμενον ἀναλαμβάνει, καὶ πολλάκις ἔξωθεν μὲν
λεῖον τὸ ξύλον διαιρούμενον δὲ ὀζῶδες ἐφάνη.
Διὸ καὶ σκοποῦνται τῶν σχιστῶν τὰς μήτρας·
ἐὰν γὰρ αὗται ἔχωσιν ὄζους, ὀζώδη καὶ τὰ ἐν-
τός. Καὶ φανερῶς δὲ γίνονται καὶ αἱ σπεῖραι 3
διὰ χειμῶνάς τε καὶ κακοτροφίαν. Σπείρας δὲ
καλοῦσιν, ὅταν ἡ συστροφή τις ἐν αὐτῇ μείζων
καὶ κύκλοις περιεχομένη πλείοσιν, οὔθ' ὥσπερ ὁ
ὄζος ἁπλῶς, οὔθ' ὡς ἡ οὐλότης ἡ ἐν αὐτῷ τῷ
ξύλῳ. Δι' ὅλου γάρ πως αὕτη καὶ ὁμαλίζουσα·
χαλεπώτερον δὲ τοῦτο πολὺ καὶ δυσεργότερον τῶν
ὄζων. Ἔοικε δὲ παραπλησίως καὶ [ὡς] ἐν τοῖς
λίθοις ἐγγίνεσθαι τὰ καλούμενα κέντρα. Ὅτι δὲ
ἡ περίφυσις καταλαμβάνει τοὺς ὄζους, φανε-
ρώτατον ἐξ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως, οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. Πολλάκις γὰρ 4
αὐτοῦ τοῦ δένδρου μέρος τι συνελήφθη ὑπὸ
θατέρου συμφυοῦς γενομένου· καὶ ἐάν τις ἐν-
θλάσῃ λίθον εἰς τὸ δένδρον ἢ καὶ ἄλλό τι τοι-
οῦτον, κατακρύπτεται περιληφθὲν ὑπὸ τῆς περι-

φύσεως, ὥσπερ καὶ περὶ τὸν κότινον συνέβη τὸν ἐν Μεγάροις, τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ· οὗ καὶ ἐκκοπέντος λόγιον ἦν ἁλῶναι καὶ διαρπασθῆναι τὴν πόλιν· ὅπερ ἐγένετο .... Δημήτριος. Ἐν τούτῳ γὰρ διασχιζομένῳ κνημῖδες εὑρέθησαν καὶ ἄλλ' ἄττα τῆς Ἀττικῆς ἐργασίας, [ὃ ἐστιν ἐν κοτίνῳ·] οὗ ἀνετέθη τὸ πρῶτον ἐγκοιλασθέντος. Τούτου δ' ἔτι μικρὸν τὸ λοιπόν. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοθι γίνεται πλείονα τοιαῦτα. Καὶ ταῦτα μὲν ὥσπερ εἴρηται κοινὰ πλειόνων.

1 Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Κατὰ δὲ τὰς ἰδίας ἑκάστου φύσεις αἱ τοιαῦταί εἰσι διαφοραί, οἷον πυκνότης, μανότης, βαρύτης, κουφότης, σκληρότης, μαλακότης· ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. Κοιναὶ δὲ ὁμοίως αὗται καὶ τῶν ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων· ὥστε περὶ πάντων λεκτέον. Πυκνότατα μὲν οὖν δοκεῖ καὶ βαρύτατα πύξος εἶναι καὶ ἔβενος· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ταῦτ' ἐπινεῖ. Καὶ ἡ μὲν πύξος ὅλη, τῆς δὲ ἐβένου ἡ μήτρα, ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ χρώματός ἐστι μελανία· τῶν δ' ἄλλων ὁ λωτός. Πυκνὸν δὲ καὶ ἡ τῆς δρυὸς μήτρα, ἣν καλοῦσι μελάνδρυον· καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ κυτίσου· παρομοία
2 γὰρ αὕτη δοκεῖ τῇ ἐβένῳ εἶναι. Μέλαν δὲ σφόδρα καὶ πυκνὸν τὸ τῆς τερμίνθου· περὶ γοῦν Συρίαν μελάντερόν φασιν εἶναι τῆς ἐβένου· ἐκ τούτου γὰρ καὶ τὰς λαβὰς τῶν ἐγχειριδίων ποιεῖσθαι· τορνεύεσθαι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ κύλικας Θηρικλείους, ὥστε μηδ' ἂν ἕνα διαγνῶναι πρὸς τὰς κεραμέας· λαμβάνειν δὲ τὸ ἐγκάρδιον δεῖν, καὶ ἀλείφειν τὸ ξύλον· οὕτω γὰρ γίνεσθαι

καὶ κάλλιον καὶ μελάντερον. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλό
τι δένδρον, ὃ ἅμα τῇ μελανίᾳ καὶ ποικιλίαν
τινὰ ἔχειν ὑπέρυθρον, ὥστε εἶναι τὴν ὄψιν ὡσὰν
ἐβένου ποικίλης· ποιεῖσθαι δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ κλί-
νας καὶ δίφρους καὶ τὰ ἄλλα τὰ σπουδαζόμενα.
Τὸ δένδρον δὲ μέγα σφόδρα καὶ καλλόφυλλον
εἶναι, ὅμοιον ταῖς ἀπίοις. Ταῦτα μὲν οὖν ἅμα
τῇ μελανίᾳ καὶ πυκνότητα ἔχει. Πυκνὸν δὲ καὶ 3
ἡ σφένδαμνος καὶ ἡ ζυγία καὶ ὅλως πάντα τὰ
οὖλα· καὶ ἡ ἐλαία δὲ καὶ ὁ κότινος, ἀλλὰ
κραῦρα. Μανὰ δὲ τῶν μὲν ἀγρίων καὶ ἐρεψί-
μων τὰ ἐλάτινα μάλιστα, τῶν δ' ἄλλων τὰ
ἄκτινα καὶ τὰ σύκινα, καὶ τὰ τῆς μηλέας, καὶ
τὰ τῆς δάφνης. Σκληρότατα δὲ τὰ δρύϊνα καὶ
τὰ ζύγινα καὶ τὰ τῆς ἀρίας· καὶ γὰρ ἐπιβρέ-
χουσι ταῦτα πρὸς τὴν τρύπησιν μαλάξεως χάριν.
Μαλακὰ δὲ καθόλου μὲν τὰ μανὰ καὶ τὰ χαῦ-
να· τῶν δὲ σαρκωδῶν μάλιστα φίλυρα. Δοκεῖ
δὲ καὶ θερμότατον εἶναι τοῦτο· σημεῖον δέ, ὅτι
μάλιστα ἀμβλύνει τὰ σιδήρια· τὴν γὰρ βαφὴν
ἀνίησι διὰ τὴν θερμότητα. Θερμὸν δὲ καὶ κιτ- 4
τὸς καὶ δάφνη καὶ ὅλως ἐξ ὧν τὰ πυρεῖα γίνε-
ται. Μενέστωρ δέ φησι καὶ συκάμινον. Ψυχρό-
τατα δὲ τὰ ἔνυδρα καὶ ὑδατώδη. Καὶ γλίσχρα
δὲ τά τε ἰτέϊνα καὶ ἀμπέλινα· διὸ καὶ τὰς ἀσπί-
δας ἐκ τούτων ποιοῦσι· συμμύει γὰρ πληγέντα·
κουφότερον δὲ τὸ τῆς ἰτέας· μανότερον γάρ. Διὸ
καὶ τούτῳ μᾶλλον χρῶνται. Τὸ δὲ τῆς πλατά-
νου γλισχρότητα μὲν ἔχει, φύσει δὲ ὑγρότερον
τοῦτο καὶ τὸ τῆς πτελέας. Σημεῖον δέ ἐστιν
[ὅτι] μετὰ τὴν τομήν, ὅταν ὀρθὰ σταθῇ, πολὺ

ὕδωρ ἀφιῇσι. Τὸ δὲ τῆς συκαμίνου πυκνὸν ἅμα
5 καὶ γλίσχρον. Ἔστι δὲ καὶ ἀστραβέστατον τὸ τῆς πτελέας· διὸ καὶ τοὺς στροφεῖς τῶν θυρῶν ποιοῦσι πτελεΐνους· ἐὰν γὰρ οὗτοι μένωσι, καὶ αἱ θύραι μένουσιν ἀστραβεῖς· εἰ δὲ μὴ, διαστρέφονται. Ποιοῦσι δ᾽ αὐτοὺς, ἔμπαλιν τιθέντες τὰ ξύλα, τό τε ἀπὸ τῆς ῥίζης ἄνω, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ φύλλου [κάτω·] ἐναρμοσθέντα γὰρ ἀλλήλοις ἑκάτερον κωλύει [θάτερον,] πρὸς τὴν ὁρμὴν ἐναντίως ἔχον. Εἰ δὲ ἐκεῖνο κατὰ φύσιν [ἐτέθη,] ᾗπερ ἡ ῥοπὴ, ἐνταῦθα πάντως ἂν [ἦν] ἡ φορά. Τὰς δὲ θύρας οὐκ εὐθὺς συντελοῦσιν, ἀλλὰ πήξαντες ἀφιστᾶσι, κἄπειτα ὕστερον, οἱ δὲ τῷ τρίτῳ ἔτει συνετέλεσαν, ἐὰν μᾶλλον σπουδάζωσι· τοῦ μὲν γὰρ θέρους ἀναξηραινόμεναι διΐστανται, τοῦ δὲ χειμῶνος συμμύουσιν. Αἴτιον δ᾽ ὅτι τῆς ἐλάτης τὰ μανὰ καὶ σαρκώδη ἕλκει τὸν ἀέρα ἔνικμον ὄντα.
6 Ὁ δὲ φοῖνιξ κοῦφος καὶ εὔεργος καὶ μαλακὸς, ὥσπερ ὁ φελλός· βελτίων δὲ τοῦ φελλοῦ, ὅτι γλίσχρος, ἐκεῖνο δὲ θραυστόν. Διὰ τοῦτο τὰ εἴδωλα νῦν ἐκ τοῦ τῶν φοινίκων ποιοῦσι, τοῦτο δ᾽ ὡς φαῦλον παρήκασι. Τὰς ἶνας δὲ οὐ δι᾽ ὅλου ἔχει, οὐδ᾽ ἐπὶ πολὺ καὶ μακρὰς, οὐδ᾽ ὡσαύτως τῇ θέσει ἐγκειμένας πάσας, ἀλλὰ παντοδαπῶς. Ἀναξηραίνεται δὲ καὶ λεαινόμενον καὶ πριόμενον τὸ ξύλον.
7 Τὸ δὲ θύον, οἱ δὲ θύαν καλοῦσι, παρ᾽ Ἄμμωνί
V. C. 5. τε γίνεται καὶ ἐν τῇ Κυρηναίᾳ, τὴν μὲν μορφὴν ὅμοιον κυπαρίττῳ καὶ τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς φύλλοις καὶ τῷ στελέχει καὶ τῷ καρπῷ, μᾶλλον δ᾽ ὥσπερ κυπάρισσος ἀγρία· πολὺ μὲν καὶ ὅπου

νῦν ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ἔτι διαμνημονεύουσιν ὀροφάς τινας τῶν ἀρχαίων [ναῶν ἐκ θύας] οὔσας. Ἀσαπὲς γὰρ ὅλως τὸ ξύλον, οὐλότατον δὲ τὴν ῥίζαν ἐστί· καὶ ἐκ ταύτης τὰ σπουδαιότατα ποιεῖται τῶν ἔργων. Τὰ δὲ ἀγάλματα γλύφουσιν ἐκ τῶν κέδρων, κυπαρίττου, λωτοῦ, πύξου· τὰ δ' ἐλάττω καὶ ἐκ τῶν ἐλαΐνων ῥιζῶν· ἀῤῥαγεῖς γὰρ αὗται, καὶ ὁμαλῶς πως σαρκώδεις. Ταῦτα μὲν οὖν ἰδιότητά τινα τόπων καὶ φύσεως καὶ χρείας ἀποδηλοῖ.

Κεφ. δ. (ἄλλως Κεφ. ε.) Βαρέα δὲ καὶ 1
κοῦφα δῆλον ὡς τῇ πυκνότητι καὶ μανότητι καὶ ὑγρότητι καὶ ξηρότητι, καὶ τῷ γλοιώδει, καὶ σκληρότητι καὶ μαλακότητι ληπτέον. Ἔνια μὲν οὖν ἅμα καὶ σκληρὰ καὶ βαρέα, καθάπερ πύξος καὶ δρῦς· ὅσα δὲ κραῦρα, καὶ τῇ σκληρότητι σκληρότατα, ταῦτ' οὐκ ἔχει βάρος. Ἅπαντα δὲ τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων, καὶ τὰ ἄῤῥενα τῶν θηλειῶν πυκνότερά τε καὶ σκληρότερα καὶ βαρύτερα, καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερα, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν. Ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν καὶ τὰ ἀκαρπότερα τῶν καρπίμων, καὶ τὰ χείρω τῶν καλλικαρποτέρων· εἰ μή που καρπιμώτερον τὸ ἄῤῥεν, ὥσπερ ἄλλά τέ φασι καὶ τὴν κυπάριττον καὶ τὴν κρανίαν. Ἀλλὰ τῶν γε ἀμπέλων φανερῶς αἱ ὀλιγοκαρπότεραι καὶ πυκνοφθαλμότεραι καὶ στερεώτεραι· καὶ μηλεῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡμέρων. Ἀσαπῆ δὲ φύσει κυπάριττος, κέδρος, 2
ἔβενος, λωτὸς, πύξος, ἐλαία, κότινος, πεύκη ἔνδαδος, ἀρία, δρῦς, καρύα Εὐβοϊκή. Τούτων δὲ χρονιώτατα δοκεῖ τὰ κυπαρίττινα εἶναι· τὰ

γοῦν ἐν Ἐφέσῳ, ἐξ ὧν αἱ θύραι τοῦ νεωστὶ νεω, τεθησαυρισμένα τέτταρας ἔκειτο γενεάς. Μόνα δὲ καὶ στιλβηδόνα δέχεται· διὸ καὶ τὰ σπουδαζόμενα τῶν ἔργων ἐκ τούτων ποιοῦσι. Τῶν δὲ ἄλλων ἀσαπέστατον μετὰ τὰ κυπαρίττινα καὶ τὰ θυώδη τὴν συκάμινον εἶναί φασι, καὶ ἰσχυρὸν ἅμα καὶ εὔεργον τὸ ξύλον, καὶ γίνεται
3 παλαιούμενον μέλαν, ὥσπερ λωτός. Ἔτι δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλο καὶ ἐν ἄλλῳ ἀσαπὲς, οἷον πτελέα μὲν ἐν τῷ ἀέρι, δρῦς δὲ κατορυττομένη, καὶ ἐν τῷ ὕδατι καταβρεχομένη· δοκεῖ γὰρ ὅλως ἀσαπὲς εἶναι. Διὸ καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς λίμνας ἐκ τούτων ναυπηγοῦσιν· ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ σήπεται. Τὰ δὲ ἄλλα διαμένει μᾶλλον, ὥσπερ καὶ εὔλογον, ταριχευόμενα τῇ ἅλμῃ. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ [φηγὸς καὶ ἡ] ὀξύη πρὸς τὸ ὕδωρ ἀσαπὴς εἶναι, καὶ βελτίων γίνεσθαι βρεχομένη·
4 καὶ ἡ καρύα δὲ ἡ Εὐβοϊκὴ ἀσαπής. Φασὶ δὲ καὶ τὴν πεύκην ἐλάτης μᾶλλον ὑπὸ τερηδόνος ἐσθίεσθαι· τὴν μὲν γὰρ εἶναι πικρὰν, τὴν δὲ πεύκην ἔχειν γλυκύτητα, καὶ ὅσῳ ἐνδᾳδωτέρα, μᾶλλον. Πάντα δ' ἐσθίεσθαι τερηδόνι πλὴν κοτίνου καὶ ἐλαίας· τὰ δὲ οὔ, διὰ τὴν πικρότητα· τερηδὼν, θρίπες . . . Ἐσθίεσθαι δὲ τὰ μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ σηπόμενα ὑπὸ τερηδόνος, τὰ δ' ἐν τῇ γῇ ὑπὸ σκωλήκων καὶ θριπῶν· οὐ γὰρ γίνεται τερηδὼν ἀλλ' ἢ ἐν τῇ θαλάττῃ. Ἔστι δὲ ἡ τερηδὼν τῷ μὲν μεγέθει μικρὸν, κεφαλὴν δ' ἔχει
5 μεγάλην, καὶ ὀδόντας. Οἱ δὲ θρίπες ὅμοιοι τοῖς σκώληξιν, ὑφ' ὧν περαίνεται κατὰ μικρὸν τὰ ξύλα. Καὶ ἔστι ταῦτα εὐΐατα· θριποκοπηθέντα

γὰρ, ὅταν εἰς τὴν θάλατταν ἑλκυσθῇ, στέγει. Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν τερηδόνων ἀνίατα. Τῶν δὲ σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς ξύλοις οἱ μέν εἰσιν ἐκ τῆς οἰκείας σήψεως, οἱ δ' ἐντικτόντων ἑτέρων· ἐντίκτει γὰρ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς δένδροις ὁ κεράστης καλούμενος, ὅταν τετράνῃ καὶ κοιλάνῃ περιστραφεὶς ὥσπερ οἱ μυόχοδοι. Φεύγει δὲ τά τε ὀσμώδη καὶ πικρὰ καὶ σκληρὰ, διὰ τὸ μὴ δύ-
νασθαι τετρᾶναι, καθάπερ τὴν πύξον. Φασὶ δὲ 6
καὶ τὴν ἐλάτην φλοϊσθεῖσαν ὑπὸ τὴν βλάστησιν ἀσαπῆ διαμένειν ἐν τῷ ὕδατι. Φανερὸν δὲ γενέσθαι ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας, ὅτε αὐτοῖς ἐλιμνώδη τὸ πεδίον φραχθέντος τοῦ βερέθρου· τότε γὰρ τὰς γεφύρας ποιοῦντες ἐλατίνας, καὶ ὅταν ἐπαναβαίνῃ τὸ ὕδωρ, ἄλλην καὶ ἄλλην ἐφιστάντες, ὡς ἐῤῥάγη καὶ ἀπῆλθε, πάντα εὑρεθῆναι τὰ ξύλα ἀσαπῆ. Τοῦτο μὲν οὖν ἐκ συμπτώμα-
τος. Ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ τῇ περὶ τὴν Ἀραβίαν 7
εἶναί τί φασι ξύλον, ἐξ οὗ τὰ πλοῖα ναυπηγοῦν- V. C. 6.
ται· τοῦτο δὲ ἐν μὲν τῇ θαλάττῃ σχεδὸν ἄσηπτον εἶναι· διαμένει γὰρ ἔτη πλείω ἢ διακόσια καταβυθιζόμενον· ἐὰν δὲ ἔξω, χρόνιον μὲν, θᾶττον δὲ σήπεται. Θαυμαστὸν δὲ καὶ ἕτερον λέγουσι, οὐδὲν δὲ πρὸς τὴν σῆψιν· εἶναι γάρ τι δένδρον, ἐξ οὗ τὰς βακτηρίας τέμνεσθαι, καὶ γίγνεσθαι καλὰς σφόδρα, ποικιλίαν δέ τινα ἐχούσας, ὅμοιαν τῷ τοῦ τίγριος δέρματι· βαρὺ δὲ σφόδρα τὸ ξύλον τοῦτο· ὅταν δέ τις ῥίψῃ πρὸς στερεώτερον τόπον, καταρήγνυσθαι, καθά-
περ τὰ κεράμια. Καὶ τὸ τῆς μυρίκης δὲ ξύλον· 8
οὐχ ὥσπερ ἐνταῦθα ἀσθενὲς ἀλλ' ἰσχυρὸν, ὥσπερ

πρίνινον ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν ἰσχυρῶν. Τοῦτο μὲν οὖν ἅμα μηνύει χώρας τε καὶ ἀέρος διαφορὰς καὶ δυνάμεις. Τῶν δὲ ὁμαγενῶν ξύλων, οἷον δρυΐνων, πευκίνων, ὅταν ταριχεύωνται, (ταριχεύουσι γὰρ, οὐκ ἐν ἴσῳ βάθει πάντα δύοντες τῆς θαλάττης, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ, τὰ δὲ μικρὸν ἀνωτέρω, τὰ δ' ἐν πλείονι βάθει,) πάντων δὲ τὰ πρὸς τὴν ῥίζαν θᾶττον δύεται καθ' ὕδατος, καὶ ἐπινεύει μᾶλλον.

1 Κεφ. ε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ς. καὶ ζ.) Ἔστι δὲ τὰ μὲν εὔεργα τῶν ξύλων, τὰ δὲ δύσεργα· εὔεργα μὲν τὰ μαλακὰ, καὶ πάντων μάλιστα φίλυρα· δύσεργα δὲ καὶ τὰ σκληρὰ καὶ τὰ ὀζώδη, καὶ οὔλας ἔχοντα συστροφάς· δυσεργότατα δὲ ἀρία καὶ δρῦς. Ὡς δὲ κατὰ μέρος, ὁ τῆς πεύκης ὄζος καὶ τῆς ἐλάτης. Ἀεὶ δὲ τῶν ὁμογενῶν τὸ μαλακώτερον τοῦ σκληροτέρου κρεῖττον· σαρκωδέστερον γάρ· καὶ εὐθὺ σκοποῦνται τὰς σανίδας οἱ τέκτονες οὕτως. Τὰ δὲ μοχθηρὰ σιδήρια δύναται τέμνειν μᾶλλον τὰ σκληρὰ τῶν μαλακῶν· ἀνίησι γὰρ ἐν τοῖς μαλακοῖς, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τῆς φιλύρας. Παρακονᾷ δὲ μάλιστα τὰ σκληρά· διὸ καὶ οἱ σκυτοτόμοί ποιοῦν-
2 ται τοὺς πίνακας ['ἐξ] ἀχράδός. Μήτραν δὲ πάντα μὲν ἔχειν φασὶν οἱ τέκτονες, φανερὰν δ' εἶναι μάλιστα ἐν τῇ ἐλάτῃ· φαίνεσθαι γὰρ οἷον φλοιώδη τινὰ τὴν σύνθεσιν αὐτῆς τῶν κύκλων. Ἐν ἐλαίᾳ δὲ καὶ πύξῳ καὶ τοῖς τοιούτοις οὐχ ὁμοίως· διὸ καὶ οὔ φασί τινες ἔχειν τῇ δυνάμει πύξον καὶ ἐλαίαν· ἥκιστα γὰρ ἕλκεσθαι ταῦτα τῶν ξύλων. Ἔστι δὲ τὸ ἕλκεσθαι τὸ συμπεριΐ-

σπᾶσθαι κινουμένη τῇ μήτρᾳ· ζῇ γὰρ ὡς ἔοικεν
ἐπὶ χρόνον πολύν· διὸ πανταχόθεν μὲν ἅμα,
μάλιστα δ' ἐκ τῶν θυρωμάτων ἐξαιροῦσιν, ὅπως
ἀστραβῆ διαμένῃ· καὶ διὰ τοῦτο σχίζουσιν.
Ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ξύλοις 3
τοῖς στρογγύλοις ἄλυπος ἡ μήτρα καὶ ἀκίνητος,
ἐν δὲ τοῖς παρακινηθεῖσιν, ἐὰν μὴ ὅλως ἐξαιρε-
θῇ, κινεῖ καὶ παραστρέφει· μᾶλλον γὰρ εἰκὸς
γυμνωθεῖσαν ἀποθνήσκειν. Ὅμως δὲ οἵ γε ἱστοὶ
καὶ αἱ κεραῖαι ἐξαιρεθείσης ἀχρεῖοι. Τοῦτο δὲ
κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι χιτῶνας ἔχει πλείους,
ἰσχυρότατον δὲ καὶ λεπτότατον τὸν ἔσχατον·
ξηρότατον γάρ· καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάλογον.
Ὅταν οὖν σχισθῇ, περιαιρεῖται τὰ ξηρότατα.
Εἰ δὲ ἡ μήτρα διὰ τὸ ξηρὸν, σκεπτέον. Δια- 4
στρέφει δὲ ἑλκομένη τὰ ξύλα καὶ ἐν τοῖς σχιστοῖς
καὶ πριστοῖς, ὅταν μὴ ὡς δεῖ πρίωσιν· οἷον οὔ-
σης τῆς μήτρας, ἐφ' ἣν τὸ Α, μὴ παρὰ τὴν ΒΓ
τέμνειν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ΒΔ· φθείρεσθαι γὰρ
οὕτω φασὶν, ἐκείνως δὲ ζῆν. Ὅτι δὲ πᾶν ξύλον
ἔχει μήτραν, ἐκ τούτων οἴονται φανερόν. Φα-
νερὸν γάρ ἐστι καὶ τὰ μὴ δοκοῦντα, πάντ' ἔχειν,
οἷον πύξον, λωτὸν, πρῖνον. Σημεῖον δέ· τοὺς
γὰρ στρόφιγγας τῶν θυρῶν τῶν πολυτελῶν ποι-
οῦσι μὲν ἐκ τούτων, συγγράφονται δὲ οἱ ἀρχι-
τέκτονες οὕτως ἐκ μήτρας. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο ση-
μεῖον καὶ ὅτι πᾶσα μήτρα ἕλκεται, καὶ αἱ τῶν
σκληροτάτων, ἃς δή τινες καρδίας καλοῦσι.
Παντὸς δὲ ὡς εἰπεῖν ξύλου σκληροτάτη καὶ μα- 5
νοτάτη ἡ μήτρα, καὶ αὐτῆς τῆς ἐλάτης· μανο-
τάτη μὲν οὖν, ὅτι τὰς ἶνας ἔχει καὶ διὰ πολλοῦ,

καὶ τὸ σαρκῶδες τὸ ἀνὰ μέσον πολύ· σκληροτάτη δὲ, ὅτι καὶ αἱ ἶνες σκληρόταται καὶ τὸ σαρκῶδές. Διὸ καὶ οἱ ἀρχιτέκτονες συγγράφονται παραιρεῖν τὰ πρὸς τὴν μήτραν, ὅπως λάβωσι τοῦ ξύλου τὸ πυκνότατον καὶ μαλακώτα-
6 τον. Τῶν δὲ ξύλων τὰ μὲν σχιστὰ, τὰ δὲ πελεκητὰ, τὰ δὲ στρογγύλα· σχιστὰ μὲν, ὅσα διαιροῦντες κατὰ τὸ μέσον πρίζουσι· πελεκητὰ δὲ, ὅσων ἀποπελεκῶσι τὰ ἔξω· στρογγύλα δὲ δῆλον ὅτι τὰ ὅλως ἄψαυστα. Τούτων δὲ τὰ σχιστὰ μὲν ὅλως ἀῤῥαγῆ, διὰ τὸ γυμνωθεῖσαν τὴν μήτραν ξηραίνεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν· τὰ δὲ πελεκητὰ καὶ τὰ στρογγύλα ῥήγνυται· μᾶλλον δὲ πολὺ τὰ στρογγύλα διὰ τὸ ἐναπειλῆφθαι τὴν μή-
7 τραν, οὔ. Οὐδὲν γὰρ ὅ,τι τῶν ἁπάντων οὐ ῥήγνυται. Τοῖς δὲ λωτίνοις καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς εἰς τοὺς στρόφιγγας χρῶνται, πρὸς τὸ μὴ ῥήγνυσθαι, βόλβιτον περιπλάττουσιν, ὅπως ἀναξηρανθῇ καὶ διαπνευσθῇ κατὰ μικρὸν ἡ ἐκ τῆς μήτρας ὑγρότης. Ἡ μὲν οὖν μήτρα τοιαύτην ἔχει δύναμιν.

1 Κεφ. ς. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ζ.) Βάρος δὲ ἐνεγκεῖν ἰσχυρὰ καὶ ἡ ἐλάτη καὶ ἡ πεύκη, πλάγιαι τιθέμεναι· οὐδὲν γὰρ ἐνδιδόασιν, ὥσπερ ἡ δρῦς καὶ τὰ γεώδη, ἀλλ' ἀντωθοῦσι. Σημεῖον δὲ, ὅτι οὐδέποτε ῥήγνυνται, καθάπερ ἐλαία καὶ δρῦς, ἀλλὰ πρότερον σήπονται καὶ ἄλλως ἀπαυδῶσιν. Ἰσχυρὸν δὲ καὶ ὁ φοῖνιξ· ἀνάπαλιν γὰρ
2 ἡ κάμψις ἢ τοῖς ἄλλοις γίνεται· τὰ μὲν γὰρ εἰς τὰ κάτω κάμπτεται, ὁ δὲ φοῖνιξ εἰς τὰ ἄνω. Φασὶ δὲ καὶ τὴν πεύκην καὶ τὴν ἐλάτην ἀντω-

θεῖν. Τὸ δὲ τῆς Εὐβοϊκῆς καρύας (γίνεται γὰρ
μέγα, καὶ χρῶνται πρὸς τὴν ἔρεψιν,) ὅταν μέλ-
λῃ ῥήγνυσθαι, ψοφεῖ, ὥστε προαισθάνεσθαι πρό-
τερον· ὅπερ καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ συνέπεσεν ἐν τῷ
βαλανείῳ, καὶ πάντες ἐξεπήδησαν. Ἰσχυρὸν δὲ
καὶ τὸ τῆς συκῆς, πλὴν εἰς ὀρθόν. Ἡ δὲ ἐλάτη 2
μάλιστα ὡς εἰπεῖν ἰσχυρὸν πρὸς τὰς τῶν τεκτό-
νων χρείας· ἐχέκολλον γὰρ μάλιστα ἡ ἐλάτη διά
τε τὴν μανότητα καὶ τὴν εὐθυπορίαν· οὐδὲ γὰρ
ὅλως οὐδὲ ῥήγνυσθαί φασιν, ἐὰν κολληθῇ. Ἀτο-
νώτατον δὲ [ἡ] φιλύκη· καὶ ἡ λευκότης, ὥσπερ
ἡ τοῦ κηλάστρου. Τῶν δὲ ἄλλων ἡ φίλυρα· τὸ
γὰρ ὅλον εὔεργον, ὥσπερ ἐλέχθη, διὰ μαλακό-
τητα. Εὔκαμπτα δὲ, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα
γλίσχρα· διαφέρειν δὲ δοκεῖ συκάμινος καὶ ἐρι-
νεός· διὸ καὶ τὰ ἰκρία καὶ τὰς στεφάνας καὶ
ὅλως ὅσα περὶ τὸν κόσμον ἐκ τούτων ποιοῦσι.
Εὔπριστα δὲ καὶ εὔσχιστα τὰ ἐνικμότερα τῶν 3
πάμπαν ξηρῶν· τὰ μὲν γὰρ παύονται, τὰ δὲ V. C. 8.
ἵστανται· τὰ δὲ χλωρὰ λίαν συμμύει, καὶ ἐνέ-
χεται ἐν τοῖς ὀδοῦσι τὰ πρίσματα, καὶ ἐμπλάτ-
τει· διὸ καὶ παραλλάττουσιν ἀλλήλων τοὺς ὀδόν-
τας, ἵνα ἐξάγηται. Ἔστι δὲ καὶ δυστρυπητότερα
[τὰ] λίαν χλωρά· βραδέως γὰρ ἀναφέρεται τὰ
ἐκτρυπήματα, διὰ τὸ βαρέα εἶναι· τῶν δὲ ξηρῶν
ταχέως, καὶ εὐθὺς ὁ ἀὴρ ἀναθερμαινόμενος
ἀναδίδωσι. Πάλιν δὲ τὰ λίαν ξηρὰ διὰ τὴν
σκληρότητα δύσπριστα· καθάπερ γὰρ ὄστρακον
συμβαίνει πρίειν· διὸ καὶ τρυπῶντες ἐπιβρέχου-
σιν. Εὐπελεκητότερα δὲ καὶ εὐτορνότερα καὶ 4
εὐξοώτερα τὰ χλωρά· προσκάθηταί τε γὰρ τὸ

τορνευτήριον μᾶλλον καὶ οὐκ ἀποπηδᾷ· καὶ ἡ πελέκησις δὲ τῶν μαλακωτέρων ῥάων· καὶ ἡ ξέσις δὲ ὁμοίως, καὶ ἔτι λειοτέρα. Ἰσχυρότατον δὲ καὶ ἡ κρανία, τῶν δὲ ἄλλων οὐχ ἥκιστα ἡ πτελέα· διὸ καὶ τοὺς στροφέας, ὥσπερ ἐλέχθη, ταῖς θύραις πτελεΐνους ποιοῦσιν. Ὑγρότατον δὲ μελία καὶ ὀξύη· καὶ γὰρ τὰ κλινάρια τὰ ἐνδιδόντα ἐκ τούτων.

1 Κεφ. ζ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. η.) Ὅλως δὲ πρὸς ποῖα τῆς ὕλης ἑκάστη χρησίμη καὶ ποία ναυπηγήσιμος καὶ οἰκοδομικὴ, (πλείστη γὰρ αὐτῆς χρεία καὶ ἐν μεγίστοις,) πειρατέον εἰπεῖν, ἀφορίζοντα καθ' ἕκαστον τὸ χρήσιμον. Ἐλάτη μὲν οὖν καὶ πεύκη καὶ κέδρος ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ναυπηγήσιμα· τὰς μὲν γὰρ τριήρεις καὶ τὰ μακρὰ πλοῖα ἐλάτινα ποιοῦσι διὰ κουφότητα· τὰ δὲ στρογγύλα πεύκινα διὰ τὸ ἀσαπές. Ἔνιοι δὲ καὶ τὰς τριήρεις, διὰ τὸ μὴ εὐπορεῖν ἐλάτης. Οἱ δὲ κατὰ Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐκ κέδρου· σπανίζουσι γὰρ καὶ πεύκης. Οἱ δὲ ἐν Κύπρῳ πίτυος· ταύτην γὰρ ἡ νῆσος ἔχει· καὶ δοκεῖ κρείττων

2 εἶναι τῆς πεύκης. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐκ τούτων, τὴν δὲ τρόπιν τριήρεσι μὲν δρυΐνην, ἵνα ἀντέχῃ πρὸς τὰς νεωλκίας, ταῖς δὲ ὁλκάσι πευκίνην· ὑποτιθέασι δ' ἔτι καὶ δρυΐνην, ἐπὰν νεωλκῶσι, τοῖς δ' ἐλάττοσιν ὀξυΐνην· καὶ ὅλως ἐκ τούτου τὸ χέλυσμα. Οὐχ ἅπτεται δὲ οὐδὲ κατὰ τὴν κόλλησιν ὁμοίως τὸ δρύϊνον τῶν πευκίνων καὶ ἐλατίνων· τὰ μὲν γὰρ πυκνά, τὰ δὲ μανά· καὶ τὰ μὲν ὅμοια, τὰ δὲ οὔ. Δεῖ δὲ ὁμοιοπαθῆ εἶναι τὰ μέλλοντα συμφύεσθαι, καὶ μὴ ἐναντία,

καθαπερεὶ λίθον καὶ ξύλον. Ἡ δὲ τορνεία τοῖς 3
μὲν πλοίοις γίνεται συκαμίνου, μελίας, πτελέας,
πλατάνου· γλισχρότητα γὰρ ἔχειν δεῖ καὶ ἰσχύν.
Χειρίστη δὲ ἡ τῆς πλατάνου· ταχὺ γὰρ σήπεται.
Ταῖς δὲ τριήρεσιν ἔνιοι καὶ πιτυΐνας ποιοῦσι διὰ
τὸ ἐλαφρὸν, τὸ δὲ στερέωμα, πρὸς ᾧ τὸ χέλυσμα,
καὶ τὰς ἐπωτίδας μελίας καὶ συκαμίνου καὶ
πτελέας· ἰσχυρὰ γὰρ δεῖ ταῦτ᾽ εἶναι. Ναυπηγή-
σιμος μὲν οὖν ὕλη σχεδὸν αὕτη. Οἰκοδομικὴ δὲ 4
πολλῷ πλείων, ἐλάτη τε καὶ πεύκη καὶ κέδρος
καὶ ἄρκευθος· ἁπλῶς δὲ ὡς εἰπεῖν πᾶσα χρησίμη,
πλὴν εἴ τις ἀσθενὴς πάμπαν. Οὐκ εἰς ταὐτὸ γὰρ
πᾶσα, καθάπερ οὐδ᾽ ἐπὶ τῆς ναυπηγίας· αἱ δ᾽
ἄλλαι πρὸς τὰ ἴδια τῶν τεχνῶν, οἷον σκεύη καὶ
ὄργανα καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. Πρὸς πλεῖ-
στα δὲ σχεδὸν ἡ ἐλάτη παρέχεται χρείαν· καὶ
γὰρ πρὸς τοὺς πίνακας τοὺς γραφομένους. Τε-
κτονικῇ μὲν οὖν ἡ παλαιοτάτη κρατίστη, ἐὰν ᾖ
ἄσαπής· εὐθετεῖ γὰρ ὡς εἰπεῖν πᾶσι χρῆσθαι·
ναυπηγικῇ δὲ διὰ τὴν κάμψιν ἡ ἐνικμοτέρα ἀ-
ναγκαία· ἐπεὶ πρός γε τὴν κόλλησιν ἡ ξηροτέρα
συμφέρει. Ἵσταται γὰρ καὶ νῦν τὰ ναυπηγού-
μενα, καὶ ὅταν συμπίῃ, καθελκυσθέντα συμ-
μύει καὶ στέγει, πλὴν ἐάν γε παντάπασιν ἐξι-
κμασθῇ· τότε δὲ οὐ δέχεται κόλλησιν ἢ οὐχ
ὁμοίως. Δεῖ δὲ [νῦν] καθ᾽ ἕκαστον λαμβάνειν 5
εἰς ποῖα χρήσιμός ἐστιν. Ἐλάτη μὲν οὖν καὶ
πεύκη καθάπερ εἴρηται καὶ πρὸς ναυπηγίαν καὶ
πρὸς οἰκοδομίαν, καὶ ἔτι πρὸς ἄλλα τῶν ἔργων·
εἰς πλείω δὲ ἡ ἐλάτη. Πίτυϊ δὲ χρῶνται μὲν εἰς
ἄμφω, καὶ οὐχ ἧττον εἰς ναυπηγίαν· οὐ μὴν

ἀλλὰ ταχὺ διασήπεται. Δρῦς δὲ πρὸς οἰκοδομίαν καὶ πρὸς ναυπηγίαν, ἔτι δὲ πρὸς τὰ κατὰ γῆς καταρυττόμενα. Φίλυρα δὲ πρὸς τὰ σανιδώματα τῶν μακρῶν πλοίων, καὶ πρὸς κιβώτια, καὶ πρὸς τὴν τῶν μέτρων κατασκευήν. Ἔχει δὲ καὶ τὸν φλοιὸν χρήσιμον πρός τε τὰ σχοινία καὶ πρὸς τὰς κίστας· (ποιοῦσι γὰρ ἐξ αὐτῆς.)
6 Σφένδαμνος δὲ καὶ ζυγία πρὸς κλινοπηγίαν καὶ πρὸς τὰ ζυγὰ τῶν λοφούρων. Μίλος δὲ εἰς παρακολλήματα κιβωτοῖς καὶ ὑποβάθροις καὶ ὅλως τοῖς τοιούτοις. Πρῖνος δὲ πρὸς ἄξονάς τε καὶ μονοστρόφαυς ἁμάξας, καὶ πρὸς ζυγὰ [ταῖς] λύραις καὶ [τοῖς] ψαλτηρίοις. Ὀξύη δὲ πρὸς ἁμαξοπηγίαν καὶ διφροπηγίαν τὴν εὐτελῆ. Πτελέα δὲ πρὸς θυροπηγίαν καὶ γαλεάγρας· χρῶνται δὲ καὶ εἰς τὰ ἁμαξικὰ μετρίως. Πηδὸς δὲ εἰς ἄξονάς τε ταῖς ἁμάξαις, καὶ εἰς ἔλκηθρα τοῖς ἀρότροις. Ἀνδράχνη δὲ ταῖς γυναιξὶν εἰς τὰ περὶ τοὺς ἱστούς. Ἄρκευθος δὲ εἰς τεκτονίας, καὶ εἰς τὰ ὑπαίθρια, καὶ εἰς τὰ κατορυττόμενα
7 κατὰ γῆς διὰ τὸ ἀσαπές. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ Εὐβοϊκὴ καρύα, καὶ πρός γε τὴν κατόρυξιν ἔτι μᾶλλον ἁπάσης. Πύξῳ δὲ χρῶνται μὲν πρὸς ἔνια, οὐ μὴν ἀλλ' ἥ γε ἐν τῷ Ὀλύμπῳ γινομένη, διὰ τὸ βραχεῖά τε εἶναι καὶ ὀζώδης, ἀχρεῖος. Τερμίνθῳ δὲ οὐδὲν χρῶνται, πλὴν τῷ καρπῷ καὶ τῇ ῥητίνῃ. Οὐδὲ φιλύκῃ, πλὴν τοῖς προβάτοις· ἀεὶ γάρ ἐστι δασεῖα. Τῇ δὲ ἀφάρκῃ εἴς χάρακάς τε καὶ τὸ καίειν. Κηλάστρῳ δὲ καὶ μύᾳ πρὸς βακτηρίας· ἔνιοι δὲ καὶ δάφνῃ· τὰς γὰρ γεροντικὰς καὶ κούφας ταύτης ποιοῦσιν.

'ἱκέᾳ δὲ πρός τε τὰς ἀσπίδας καὶ τὰς κίστας καὶ
τὰ κανᾶ καὶ τἄλλα [τὰ τοιαῦτα.] Προσαναλα-
βεῖν δέ ἐστι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως.
Διήρηται δὲ καὶ πρὸς τὰ τεκτονικὰ τῶν ὀργά- 8
νων ἕκαστα κατὰ τὴν χρείαν· οἷον σφυρίον μὲν
καὶ τερέτριον ἄριστα μὲν γίνεται κοτίνου· χρῶν-
ται δὲ καὶ πυξίνοις καὶ μελείνοις καὶ πτελείνοις.
Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἔχει τινὰ τά-
ξιν. Καὶ ταῦτα μὲν αἱ χρεῖαι διαιροῦσιν.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Ἑκάστη δὲ τῆς 1
ὕλης, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, διαφέρει κατὰ
τοὺς τόπους· ἔνθα μὲν γὰρ λωτὸς, ἔνθα δὲ κέ-
δρος γίνεται θαυμαστὴ, καθάπερ καὶ περὶ Συ-
ρίαν. Ἐν Συρίᾳ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι διαφέροντα
γίνεται τὰ δένδρα τῆς κέδρου καὶ τῷ ὕψει καὶ
τῷ πάχει· τηλικαῦτα γάρ ἐστιν, ὥστ' ἔνια μὲν
μὴ δύνασθαι τρεῖς ἄνδρας περιλαμβάνειν· [ἐν]
δὲ τοῖς παραδείσοις ἔτι μείζω καὶ καλλίω. Φαί-
νεται δὲ, ἐάν τις ἐᾷ καὶ μὴ τέμνῃ, τόπον οἰ-
κεῖον ἕκαστον ἔχον, γίνεσθαι θαυμαστὸν τῷ
μήκει καὶ πάχει. Ἐν Κύπρῳ γοῦν οὐκ ἔτεμνον
οἱ βασιλεῖς [τὴν ὕλην δι' ἄγνοιαν,] ἅμα δὲ καὶ
διὰ τὸ δυσκόμιστον εἶναι. Μῆκος μὲν ἦν τῶν
εἰς τὴν ἑνδεκήρη τὴν Δημητρίου τμηθέντων τρις-
καιδεκαόργυιον· αὐτὰ δὲ τὰ ξύλα τῷ μήκει
θαυμαστὰ καὶ ἄοζα καὶ λεῖα. Μέγιστα δὲ καὶ
παρὰ πολὺ τὰ ἐν τῇ Κύρνῳ φασὶν εἶναι· τῶν
γὰρ ἐν τῇ Λατίνῃ καλῶν γινομένων ὑπερβολῇ
καὶ τῶν ἐλατίνων καὶ τῶν πευκίνων μείζω ταῦ-
τα καὶ καλλίω· τὰ δ' Ἰταλικὰ οὐδὲν εἶναι πρὸς
τὰ ἐν τῇ Κύρνῳ. Πλεῦσαι γάρ ποτε τοὺς Ῥω- 2

μαίους βουλομένους κατασκευάσασθαι πόλιν ἐν τῇ νήσῳ πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, καὶ τηλικοῦτον εἶναι τὸ μέγεθος τῶν δένδρων, ὥστε τοὺς πλέοντας εἰς κόλπους τινὰς καὶ λιμένας διασχίζειν τοὺς ἱστοὺς ἐπὶ τὸν πυκνόν. Καὶ ὅλως πᾶσαν την νῆσον δασεῖαν καὶ ὥσπερ ἠγριωμένην τῇ ὕλῃ· διὸ καὶ ἀποστῆναι τὴν πόλιν οἰκίζειν. Διαβάντα δέ τινα ἀποτέμνεσθαι πάμπολυ πλῆθος ἐκ τόπου βραχέος, ὥστε τηλικαύτην ποιῆσαι σχεδίαν, ἣ ἐχρήσατο πεντήκοντα ἱστίοις· οὐ μὴν ἀλλὰ διαπεσεῖν αὐτὴν ἐν τῷ πελάγει. Κύρνος μὲν οὖν εἴτε διὰ τὴν ἄνεσιν εἴτε καὶ τὸ ἔδαφος καὶ
5 *τὸν ἀέρα πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ τῶν Λατίνων ἔφυδρος πᾶσα· καὶ ἡ μὲν πεδινὴ δάφνην ἔχει καὶ μυῤῥίνην καὶ ὀξύην θαυμαστήν· τηλικαῦτα γὰρ τὰ μήκη τέμνουσι, ὥστ' εἶναι διανεκῶς τῶν Τυῤῥηνίδων ὑπὸ τὴν τρόπιν· ἡ δὲ ὀρεινὴ πεύκην καὶ ἐλάτην. Τὸ δὲ Κιρκαῖον καλούμενον εἶναι μὲν ἄκραν ὑψηλὴν, δασεῖαν δὲ σφόδρα, καὶ ἔχειν δρῦν καὶ δάφνην πολλὴν καὶ μυῤῥίνους. Λέγειν δὲ τοὺς ἐγχωρίους, ὡς ἐνταῦθα ἡ Κίρκη κατῴκει, καὶ δεικνύουσι τὸν τοῦ Ἐλπήνορος τάφον, ἐξ οὗ φύονται μυῤῥίναι, καθάπερ αἱ στεφανώτιδες, τῶν ἄλλων ὄντων μεγάλων μυῤῥίνων. Τὸν δὲ τόπον εἶναι τοῦτον εἰς ἀνδρὸς θέσιν· καὶ πρότερον μὲν οὖν νῆσον εἶναι τὸ Κιρκαῖον, νῦν δὲ ὑπὸ ποταμῶν τινων προσκεχῶσθαι, καὶ εἶναι ἠϊόνα. Τῆς δὲ νήσου τὸ μέγεθος περὶ ὀγδοήκοντα σταδίους. Καὶ τὰ μὲν τῶν τόπων ἴδια πολλὴν ἔχει διαφορὰν, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις.*

Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ι.) Τὸ δὲ πρὸς τὴν πύρωσιν πῶς ἑκάστη τῆς ὕλης ἔχει, λεκτέον ὁμοίως, καὶ πειρατέον λαβεῖν [τὰς διαφορὰς.] Ἄνθρακες μὲν οὖν ἄριστοι γίνονται τῶν πυκνοτάτων, οἷον ἀρίας, δρυὸς, κομάρου· στερεώτατοι γὰρ, ὥστε πλεῖστον χρόνον ἀντέχουσι, καὶ μάλιστα ἰσχύουσι. Διὸ καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις τούτοις χρῶνται πρὸς τὴν πρώτην τούτων ἕψησιν. Χείριστοι δὲ τούτων οἱ δρύϊνοι· γεωδέστατοι γάρ. Χείρους δὲ καὶ οἱ τῶν πρεσβυτέρων τῶν νέων, καὶ μάλιστα οἱ τῶν γερανδρύων, διὰ ταὐτό· ξηρότατοι γάρ· διὸ καὶ πηδῶσι καιόμενοι. Δεῖ δὲ ἔνικμον εἶναι. Βέλτιστοι δὲ οἱ τῶν ἐν ἀκμῇ, 2
καὶ μάλιστα οἱ τῶν κολοβῶν· συμμέτρως γὰρ τῷ πυκνῷ καὶ γεώδει καὶ τῷ ὑγρῷ [ἔχουσι.] Βελτίους δὲ καὶ οἱ [ἐκ] τῶν εὐείλων καὶ ξηρῶν καὶ προσβορείων ἢ οἱ ἐκ τῶν παλισκίων καὶ ὑγρῶν καὶ πρὸς νότον· καὶ οἱ ἐνικμοτέρας ὕλης [καὶ] πυκνῆς· ὑγροτέρα γὰρ ἡ πυκνή. Καὶ ὅλως ὅσα ἢ φύσει ἢ διὰ τὸν τόπον πυκνότερα καὶ ξηρότερα, ἐξ ἁπάντων βελτίω διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Χρεία δὲ ἄλλων ἄλλη· πρὸς ἔνια γὰρ ζητοῦσι τοὺς μαλακοὺς, οἷον ἐν τοῖς σιδηρείοις τοὺς τῆς καρύας τῆς Εὐβοϊκῆς, ὅταν ἤδη κεκαυμένος ᾖ· καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις τοὺς πιτυΐνους. Χρῶνται δὲ καὶ αἱ τέχναι τούτοις. Ζη- 3
τοῦσι δὲ καὶ οἱ χαλκεῖς τοὺς πευκίνους μᾶλλον ἢ δρυΐνους· καίτοι ἀσθενέστεροι, ἀλλ' εἰς τὴν φύσησιν ἀμείνους, ὡς ἧσσον καταμαραινόμενοι. Ἔστι δὲ ἡ φλὸξ ὀξυτέρα τούτων. Τὸ δὲ ὅλον ὀξυτέρα φλὸξ καὶ ἡ τούτων καὶ ἡ τῶν ξύλων

τῶν μανῶν καὶ κούφων, καὶ ἡ τῶν αὔων. Ἡ δ' ἐκ τῶν πυκνῶν καὶ χλωρῶν νωθροτέρα καὶ παχυτέρα· πασῶν δὲ ὀξυτάτη [ἡ] ἐκ τῶν ὑλημάτων. Ἄνθρακες δὲ οὐ γίνονται, διὰ τὸ μὴ
4 ἔχειν τὸ σωματῶδες. Τέμνουσι δὲ καὶ ἐκζητοῦσιν εἰς τὰς ἀνθρακείας τὰ εὐθέα καὶ τὰ λεῖα· δεῖ γὰρ ὡς πυκνότατα θεῖναι πρὸς τὴν κατάπρησιν. Ὅταν δὲ περιαλείψωσι τὴν κάμινον, ἐξάπτουσι, παρακεντοῦντες ὀβελίσκοις. Εἰς μὲν
5 τὴν ἀνθρακείαν τὰ τοιαῦτα ζητοῦσι. Δύσκαπνα δὲ τῷ γένει μὲν ὅλως τὰ ὑγρά· καὶ τὰ χλωρὰ διὰ τοῦτο δύσκαπνα. Λέγω δὲ ὑγρὰ τὰ ἕλεια, οἷον πλάτανον, ἰτέαν, λεύκην, αἴγειρον· ἐπεὶ καὶ ἡ ἄμπελος, ὅτε ὑγρὰ, δύσκαπνος. Ἐκ δὲ τῆς ἰδίας φύσεως ὁ φοῖνιξ, ὃν δὴ καὶ μάλιστά τινες ὑπειλήφασι δύσκαπνον· ὅθεν καὶ Χαιρήμων ἐποίησε

τοῦ τε δυσκαπνοτάτου φοίνικος ἐκ γῆς ῥιζοφοιτήτους φλέβας.

Δριμύτατος δὲ ὁ καπνὸς συκῆς καὶ ἐρινεοῦ καὶ εἴ τι ἄλλο ὀπῶδες· αἰτία δὲ ἡ ὑγρότης. Φλοϊσθέντα δὲ καὶ ἀποβρεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπιῤῥύτῳ, καὶ μετὰ ταῦτα ξηρανθέντα πάντων ἀκαπνότατα, καὶ φλόγα μαλακωτάτην ἀφίησιν, ἅτε καὶ τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἐξῃρημένης. Δριμεῖα δὲ καὶ ἡ τέφρα καὶ ἡ κονία ἡ ἀπ' αὐτῶν. Μάλιστα
6 δέ φασι τὴν ἀπὸ τῆς ἀμυγδαλῆς. Πρὸς δὴ τὰς καμινίας καὶ τὰς τέχνας ἄλλας ἄλλη ὕλη ἐστὶ χρησίμη. Ἐμπυρεύεσθαι δὲ ἀρίστη συκῆ καὶ ἐλαία· συκῆ μὲν, ὅτι γλίσχρον τε καὶ μανὸν, ὥστε ἕλκει τε καὶ οὐ διέισιν· ἐλαία δὲ, ὅτι πυ-

νὸν καὶ λιπαρόν. Πυρεῖα δὲ γίνεται μὲν ἐκ πολλῶν, ἄριστα δὲ, ὥς φησι Μενέστωρ, ἐκ κιττοῦ· τάχιστα γὰρ καὶ πλεῖστον ἀναπνεῖ. Πυρίον δέ φασιν ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀθραγένης καλουμένης ὑπό τινων. Τοῦτο δ' ἐστὶ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίᾳ· ὥσπερ ἐκεῖνα, καὶ τοῦτο ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. Δεῖ δὲ τὴν ἐσχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν, τὸ δὲ τρύ- 7
πανον ἐκ δάφνης· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ ποιοῦν καὶ [τὸ] πάσχον, ἀλλ' ἕτερον εὐθὺς δεῖ [εἶναι] κατὰ φύσιν, καὶ τὸ μὲν δεῖ παθητικὸν εἶναι, τὸ δὲ ποιητικόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐγγίνεται, καὶ, ὥς γέ τινες ὑπολαμβάνουσιν, οὐδὲν διαφέρει. Ἀγαθὰ δὲ καὶ ἐκ ῥάμνου· ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ τὴν ἐσχάραν χρηστήν· πρὸς γὰρ τῷ ξηρὰν καὶ ἄχυλον εἶναι, δεῖ καὶ μανοτέραν, ἵν' ἡ τρίψις ἰσχύῃ· τὸ δὲ τρύπανον ἀπαθέστερον. Διὸ τὸ τῆς δάφνης ἀπαθέστερον [ὂν] ἐργάζεται τῇ δριμύτητι. Γίνεται γὰρ ἐκ ῥάμνου καὶ πρίνου καὶ φιλύρας, καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν πλείστων, πλὴν ἐλαίας· ὃ καὶ δοκεῖ ἄτοπον εἶναι· καὶ γὰρ σκληρότερον καὶ λιπαρὸν ἡ ἐλαία. Τοῦτο μὲν οὖν ἀσύμμετρον ἔχει δηλονότι τὴν ὑγρότητα πρὸς τὴν πύρωσιν. Πάντα δὲ τὰ πυρία βορείοις μὲν θᾶττον καὶ μᾶλλον ἐξάπτεται, νοτίοις δὲ ἧττον· καὶ ἐν μὲν τοῖς μετεώροις μᾶλλον, ἐν δὲ τοῖς κοίλοις ἧττον. Ἀνίει δὲ τῶν ξύλων τὰ κέδρινα, 8
καὶ ἁπλῶς ὧν ἐλαιώδης ἡ ὑγρότης· διὸ καὶ τὰ ἀγάλματά φασιν ἰδίειν ἐνίοτε· ποιοῦσι γὰρ ἐκ τούτων. Ὃ δὲ καλοῦσιν ἰλεῖαν τῆς εἰληθυίας ἔφυδρον, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐκθύονται πρὸς τοὺς

Ἑκατίνους, γίνεται συνισταμένης τῆς ὑγρότητος, τῷ σχήματι μὲν στρογγύλον, μέγεθος δὲ ἡλίκον ἄπιον, ἢ καὶ μικρῷ μεῖζον ἢ ἔλαττον. Ἐκβλαστάνει δὲ μάλιστα τὰ ἐλάϊνα καὶ ἀργὰ κείμενα καὶ εἰργασμένα πολλάκις, ἐὰν ἰκμάδα λαμβάνη, καὶ ἔχῃ τόπον νοτερὸν, ὥσπερ ἤδη τις στροφεὺς τῆς θύρας ἐβλάστησε, καὶ εἰς κυλίκιον πλίνθινον τεθεὶς τῇ κώπῃ πηλός.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ζ.

1 Κεφ. α. Περὶ μὲν οὖν δένδρων καὶ θάμνων εἴρηται πρότερον· ἑπόμενον δ' εἰπεῖν περί τε τῶν φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν, καὶ εἴ τινες ἐν τούτοις ἕτεραι συμπεριλαμβάνονται φύσεις, οἷον ἥ γε σιτηρά· ποώδης γάρ ἐστι. Πρῶτον δὲ λέγωμεν περὶ τῆς φρυγανικῆς· αὕτη γὰρ ἐγγυτέρω τῶν προειρημένων, διὰ τὸ ξυλώδης εἶναι. Πανταχοῦ μὲν ἴσως αἰεὶ τὸ ἄγριον τοῦ ἡμέρου πλεῖον· εἰ δὲ μὴ, περί γε τὴν φρυγανικὴν οὐσίαν· ὀλίγον γὰρ τὸ ἥμερον αὐτῆς· ὅπερ σχεδὸν ἐν τοῖς στεφανωτικοῖς ἐστιν, οἷον ῥοδωνιὰ, ἰωνιὰ, Διὸς ἄνθος, ἀμάρακος, ἡμεροκαλὲς, ἔτι δὲ ἕρπυλος, σισύμβριον, ἑλένιον, ἀβρότονον. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα ξυλώδη καὶ μικρόφυλλα· διὸ καὶ φρυγα-
2 νικά. Καὶ ἐπὶ τῶν λαχανηρῶν δ' ὁμοίως, οἷον ῥάφανος, πήγανον, καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις ἐστίν· ὑπὲρ ὧν οὐχ ἧττον ἴσως ἁρμόττει κατὰ

τὴν οἰκείαν προσηγορίαν εἰπεῖν, ὅταν περὶ στεφανωμάτων καὶ λαχάνων ποιώμεθα μνείαν. Νῦν δὲ πρῶτον περὶ τῶν ἀγρίων λέγωμεν. Ἔστιν αὐτῶν εἴδη καὶ γένη πλείω· ἃ δεῖ διαιρεῖν καὶ τοῖς καθ' ἕκαστον εἴδεσι καὶ τοῖς ὅλοις γένεσι. Μεγίστην δ' ἄν τις λάβοι διαφορὰν τῶν ὅλων γενῶν, ὅτι τὰ μὲν ἀνάκανθα, τὰ δὲ ἀκανθώδη τυγχάνει. Πάλιν δ' ἐν ἑκατέρῳ τούτων πολλαὶ διαφοραὶ γενῶν καὶ εἰδῶν, ὑπὲρ ὧν καθ' ἑκάτερα πειρατέον εἰπεῖν. Τῶν ἀκανθικῶν δὴ τὰ 3
μὲν ἁπλῶς εἰσιν ἄκανθαι, ὥσπερ ἀσπάραγος καὶ σκορπίος· οὐ γὰρ ἔχουσι φύλλον οὐδὲν παρὰ τὴν ἄκανθαν· τὰ δὲ φυλλάκανθα, καθάπερ ἄκαιος, ἠρύγγιον, κνῆκος. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τῶν φύλλων ἔχει τὴν ἄκανθαν· διὸ καὶ φυλλάκανθα καλεῖται. Τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἕτερον ἔχει φύλλον, ὥσπερ ἡ ὀνωνὶς καὶ ὁ τρίβολος καὶ ὁ φέως, ὃν δή τινες καλοῦσι στοίβην. Ὁ δὲ τρίβολος καὶ περικαρπιάκανθός ἐστιν· ἔχει γὰρ ἀκάνθας ἐν τῷ περικαρπίῳ· διὸ καὶ τοῦτο ἴδιον πρὸς ἅπαντα ὡς εἰπεῖν· ἐπεὶ πτορθάκανθά γε πολλὰ καὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν θαμνωδῶν ἐστιν, οἷον ἀχρὰς, ῥόα, παλίουρος, βάτος, ῥαδωνιὰ, κάππαρις. Ἐν μὲν [οὖν] τοῖς ἀκανθικοῖς ταύτας ἄν τις ὡς εἰπεῖν τύπῳ λάβοι τὰς διαφοράς. Ἐν δὲ τοῖς ἀνακάνθοις οὐκ ἔστιν 4
ὅλως διαλαβεῖν τοῖς γένεσιν· ἡ γὰρ τῶν φύλλων ἀνωμαλία μεγέθει καὶ μικρότητι καὶ σχήμασιν ἄπειρος καὶ ἀσαφής· ἀλλὰ δεῖ πειρᾶσθαι κατ' ἄλλον τρόπον διαιρεῖν. Πλείω δέ ἐστι τὰ γένη τὰ τούτων καὶ διαφορὰς ἔχοντα μεγάλας, οἷον

κίσθος, μήλωθρον, ἐρευθεδανὸν, σπειραία, κνέωρον, ὀρίγανον, θύμβρα, σφακὸς, ἐλελίσφακος, πράσιον, κόνυζα, μελισσόφυλλον, ἕτερα τοιαῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ἔτι τὰ ναρθηκώδη καὶ νευρόκαυλα, καθάπερ μάραθρον, ἱππομάραθρον, ναρθηκυία, νάρθηξ, καὶ τὸ καλούμενον ὑπό τινων μυοφόνον, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις. Ἅπαντα γὰρ ἄν τις καὶ ταῦτα, καὶ ὅλως εἴ τι ναρθηκῶδές ἐστι, τῆς φρυγανικῆς θείη φύσεως.

1 Κεφ. β. Εἴδη δὲ καὶ διαφοραὶ καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων εἰσὶ, τῶν μὲν φανερώτεραι, τῶν δὲ ἀφανέστεραι. Καὶ γὰρ κίσθου δύο γένη διαιροῦσι, τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ δὲ θῆλυ, τῷ τὸ μὲν μεῖζον καὶ σκληρότερον καὶ λιπαρώτερον [τὸ] φύλλον ἔχειν, καὶ τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζον· ἄμφω δὲ ὅμοια τοῖς ἀγρίοις ῥόδοις, πλὴν ἐλάτ-
2 τω καὶ ἄοσμα. Δύο δὲ εἴδη καὶ τοῦ κνεώρου· ὁ μὲν γὰρ λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. Ἔχει δὲ ὁ μὲν λευκὸς τὸ φύλλον δερματῶδες, πρόμηκες, ὁμοιόσχημον τρόπον τινὰ τῇ ἐλαίᾳ· ὁ δὲ μέλας, οἷον ἡ μυρίκη, σαρκῶδες· ἐπίγειος δὲ μᾶλλον ὁ λευκός· ἐστὶ δὲ ὀσμώδης· ὁ δὲ μέλας ἄοσμος. Τὴν δὲ ῥίζαν τὴν εἰς βάθος ἄμφω μεγάλην ἔχουσι, καὶ τοὺς ἀκρέμονας πολλοὺς καὶ παχεῖς καὶ ξυλώδεις ἀπ' αὐτῆς τῆς γῆς ἢ μικρὸν ἄνω σχιζομένους. Ξυλωδέστατον δὲ καὶ γλίσχρον σφόδρα· διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὸ καταδεῖν καὶ προσλαμβάνειν, ὥσπερ τῷ οἴσῳ. Βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ μετ' ἰσημερίαν μετοπωρινὴν, καὶ ἀνθεῖ πο-
3 λὺν χρόνον. Καὶ τῆς ὀριγάνου δὲ ἡ μέλαινα ἄκαρπος, ἡ δὲ λευκὴ κάρπιμος. Καὶ θύμον τὸ

μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, εὐανθὲς δὲ σφόδρα·
καὶ γὰρ περὶ τροπὰς ἀνθεῖ θερινάς· ἀφ' οὗ καὶ
ἡ μέλιττα λαμβάνει τὸ μέλι. Καὶ τούτῳ φασὶν
οἱ μελιττουργοὶ δῆλον εἶναι, πότερον εὐμελι-
τοῦσιν ἢ οὔ· καλῶς γὰρ ἀπανθήσαντος, εὐμε-
λιτεῖ. Βλάπτει δὲ καὶ ἀπόλλυσι τὴν ἄνθησιν,
ἐὰν ὕδωρ ἐπιγένηται. Σπέρμα δὲ κάρπιμον ἡ
μὲν θύμβρα καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ὀρίγανος ἔχει
φανερὸν, τοῦ θύμου δ' οὐκ ἔστι λαβεῖν, ἀλλ'
ἐν τῷ ἄνθει πως ἀναμέμικται· σπείρουσι γὰρ
τοῦτο, καὶ ἀναβλαστάνει. Ζητοῦσι δὲ καὶ λαμ- 4
βάνουσιν οἱ ἐξάγειν Ἀθήνησι βουλόμενοι τὸ γέ-
νος. Ἴδιον δὲ ἔχει καὶ πρὸς ταῦτα καὶ σχεδὸν
πρὸς τὰ ἄλλα καὶ [τὸ] κατὰ τοὺς τόπους· οὐ
γάρ φασι δύνασθαι φύεσθαι καὶ λαμβάνειν,
ὅπου μὴ ἀναπνοὴ διϊκνεῖται ἡ ἀπὸ τῆς θαλάσ-
σης· διὸ οὐδ' ἐν Ἀρκαδίᾳ γίνεται· θύμβρα δὲ
καὶ ὀρίγανον καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ καὶ πολλα-
χοῦ. Παραπλήσιον οὖν τὸ συμβαῖνον τοῦτο καὶ
ἐπὶ τῆς ἐλαίας· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνη δοκεῖ τρια-
κοσίων σταδίων ἀπὸ θαλάσσης ἐπάνω φύεσθαι.
Σφάκος δὲ καὶ ἐλελίσφακος διαφέρουσιν, ὥσαν 5
τὸ μὲν ἥμερον, τὸ δὲ ἄγριον· λειότερον γὰρ τὸ
φύλλον τοῦ σφάκου, καὶ ἔλαττον καὶ ἧττον
αὐχμηρότερον, τὸ δὲ τοῦ ἐλελισφάκου τραχύ-
τερον. Δύο δὲ γένη καὶ τοῦ πρασίου· τὸ μὲν
γὰρ ἔχει ποῶδες τὸ φύλλον καὶ μᾶλλον ἐπικε-
χαραγμένον· ἔτι δὲ τὰς ἐντομὰς ἐνδήλους σφό-
δρα καὶ βαθείας· ᾧ καὶ οἱ φαρμακοπῶλαι χρῶν-
ται πρὸς ἔνια· τὸ δὲ ἕτερον στρογγυλότερον καὶ
αὐχμῶδες σφόδρα, καθάπερ τοῦ σφάκου, καὶ

τὰς ἐντομὰς ἀμαυροτέρας ἔχον καὶ ἐπικεχαρα-
6 γμένον ἧττον. Κονύζης δὲ τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ δὲ θῆλυ. Διαφορὰς δὲ ἔχει, καθάπερ τὰ ἄλλα τα οὕτω διαιρούμενα· τὸ μὲν γὰρ θῆλυ λεπτοφυλλότερον καὶ ξυνεστηκὸς μᾶλλον, καὶ τὸ ὅλον ἔλαττον· τὸ δὲ ἄῤῥεν μεῖζόν τε καὶ παχυκαυλότερον καὶ πολυκλωνότερον, καὶ τὸ φύλλον μεῖζον καὶ λιπαρώτερον ἔχον· ἔτι δὲ τὸ ἄνθος λαμπρότερον. Καρποφόρα δὲ ἄμφω· τὸ δὲ ὅλον ὀψιβλαστεῖ καὶ ὀψιανθεῖ περὶ ἀρκτοῦρον, καὶ μετ' ἀρκτοῦρον λαμβάνει. Βαρεῖα δὲ ἡ ὀσμὴ τοῦ ἄῤῥενος, ἡ δὲ τῆς θηλείας δριμυτέρα· διὸ καὶ πρὸς τὰ θηρία χρησίμη. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ διαφέροντα. Πάλιν δὲ ἄλλα μονοειδῆ τυγχάνοντα καὶ τῶν πρότερον εἰρημένων, καὶ ἕτερα παρὰ ταῦτα· πλείω γάρ
7 ἐστι. Τὸ δὲ ναρθηκῶδες (γένος γὰρ καὶ τοῦτο τῶν φρυγανικῶν,) πολλὰς περιείληφεν ἰδέας· ἐν οἷς πρῶτον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πᾶσι λεκτέον, ὑπὲρ νάρθηκός τε καὶ ναρθηκυίας, εἴτε τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν ἀμφοῖν, διαφέρον δὲ κατὰ μέγεθος, εἴτε καὶ ἕτερον, ὥσπερ τινές φασιν. Ἡ δ' οὖν φανερὰ φύσις ἀμφοῖν ὁμοία, πλὴν κατὰ τὸ μέγεθος· ὁ μὲν γὰρ νάρθηξ γίνεται μέγας σφόδρα, ἡ δὲ ναρθηκυία μικρά· μονόκαυλα δ' ἄμφω καὶ γονατώδη· ἀφ' ὧν τά τε φύλλα βλαστάνει καὶ
8 καυλοί τινες μικροί. Βλαστάνει δὲ παραλλὰξ τὰ φύλλα. Λέγω δὲ παραλλὰξ, ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους τῶν γονάτων, ἀλλ' ἐναλλάξ. Περιειληφότα δὲ τὸν καυλὸν ἐπὶ πολὺ, καθάπερ τὰ τοῦ καλάμου, πλὴν ἀποκεκλιμένα ταῦτα

μᾶλλον διὰ τὴν μαλακότητα καὶ τὸ μέγεθος.
Μέγα γὰρ τὸ φύλλον καὶ μαλακὸν καὶ πολυ-
σχιδὲς, ὥστε εἶναι σχεδὸν τριχῶδες. Ἔχει δὲ μέ-
γιστα τὰ κάτω [τὰ] πρὸς τὴν γῆν, καὶ ἀεὶ κα-
τὰ λόγον· ἄνθος δὲ μηλινοειδὲς, ἀμαυρὸν, καρ-
πὸν δὲ παρόμοιον τῷ ἀνήθῳ, πλὴν μείζω. Ἐξ
ἄκρου δὲ σχίζεται, καὶ ἔχει τινὰς οὐ μεγάλους
καυλούς· ἐνταῦθα δὲ τό τε ἄνθος καὶ ὁ καρπός.
Ἔχει δὲ καὶ ἄνθος καὶ καρπὸν καὶ ἐν τοῖς πα-
ρακαυλίζουσι διόλου, καθάπερ τὸ ἄνηθον. Ἐπε-
τειόκαυλον δὲ, καὶ ἡ βλάστησις τοῦ ἦρος, πρῶ-
τον μὲν τῶν φύλλων, ἔπειτα τοῦ καυλοῦ, κα-
θάπερ τῶν ἄλλων. Ῥίζαν δὲ ἔχει βαθεῖαν· ἔστι
δὲ μονόῤῥιζον. Ὁ μὲν οὖν νάρθηξ τοιοῦτος.
Τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν 9
καυλὸν ἔχει, καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ
κώνειον καὶ ὁ ἐλλέβορος καὶ ὁ ἀνθέρικος· τὰ
δ' οἷον ἐκνευρόκαυλα τυγχάνει, καθάπερ μάρα-
θρον, μυοφόνον, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Ἴδιος
δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου τῷ μέλας τε καὶ
ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυλῷ.

Κεφ. γ. Μέγισται δὲ καὶ ἰδιαίταται φύσεις 1
ἥ τε τοῦ σιλφίου, καὶ ἡ τοῦ παπύρου ἐν Αἰγύ-
πτῳ· ναρθηκώδη γὰρ καὶ ταῦτά ἐστιν· ὑπὲρ ὧν
τοῦ μὲν παπύρου πρότερον εἴπομεν ἐν τοῖς ἐνύ-
δροις, ὑπὲρ θατέρου δὲ νῦν λεκτέον. Τὸ δὲ
σίλφιον ἔχει ῥίζαν μὲν πολλὴν καὶ παχεῖαν, τὸν
δὲ καυλὸν ἡλίκον νάρθηξ, σχεδὸν δὲ καὶ τῷ
πάχει παραπλήσιον. Τὸ δὲ φύλλον, ὃ καλοῦσι
μάσπετον, ὅμοιον τῷ σελίνῳ· σπέρμα δ' ἔχει πλα-
τὺ, φυλλῶδες, [οἷον] τὸ λεγόμενον φύλλον. Ἐπε-

τειόκαυλον δ' ἐστὶν, ὥσπερ ὁ νάρθηξ. Ἅμα μὲν οὖν τῷ ἦρι τὸ μάσπετον τοῦτο ἀφίησιν, ὃ καθαίρει τὰ πρόβατα καὶ παχύνει σφόδρα, καὶ τὰ κρέα θαυμαστὰ ποιεῖ τῇ ἡδονῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα [τὸν] καυλὸν, ἐσθίεσθαι πάντα τρόπον ἀγαθὸν, ἑφθὸν, ὀπτόν. Καθαίρειν δὲ καὶ τοῦτόν
2 φασι τὰ σώματα τετταράκοντα ἡμέραις. Ὀπὸν δὲ διττὸν ἔχει, τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ καυλοῦ, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ῥίζης· διὸ καλοῦσι τὸν μὲν καυλίαν, τὸν δὲ ῥιζίαν. Ἡ δὲ ῥίζα τὸν φλοιὸν ἔχει μέλανα, καὶ τοῦτον περιαιροῦσιν. Ἔστι δὲ ὥσπερ μέτρα τῶν ῥιζοτομιῶν αὐτῆς· ἐξ ὧν ὁπόσον ἂν δοκῇ συμφέρειν ταμιευόμενοι τὰς τομὰς πρὸς τὸ ὑπάρχον τέμνουσιν. Οὐκ ἔστι γὰρ οὔτε παρατέμνειν, οὔτε πλεῖον τῶν τεταγμένων· καὶ γὰρ διαφθείρεται, καὶ σήπεται τὸ ἀργὸν, ἐὰν χρονίζῃ. Κατεργάζονται δὲ [οἱ] ἄγοντες εἰς τὸν Πειραιᾶ τόνδε τὸν τρόπον. Ὅταν βάλωσιν εἰς ἀγγεῖα, καὶ ἄλευρα μίξωσι, σείουσι χρόνον συχνόν· ὅθεν καὶ τὸ χρῶμα λαμβάνει, καὶ ἐργα-
3 σθὲν ἄσηπτον ἤδη διαμένει. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τομὴν οὕτως ἔχει. Τόπον δὲ πολὺν ἐπέχει τῆς Λιβύης· πλείω γάρ φασιν ἢ τετρακισχίλια στάδια ἀπὸ τῶν Εὐεσπερίδων. Τὸ πλεῖστον δὲ γίνεσθαι περὶ τὴν Σύρτιν. Ἴδιον δὲ τὸ φεύγειν τὴν ἐργαζομένην· καὶ δὴ συνεργαζομένης καὶ ἀεὶ συνημερουμένης ἐξαναχωρεῖν, ὡς οὐ δεομένου δηλονότι θεραπείας, ἀλλ' ὄντος ἀγρίου. Φασὶ δὲ οἱ Κυρηναῖοι φανῆναι τὸ σίλφιον ἔτεσι πρότερον, ἢ αὐτοὶ τὴν πόλιν ᾤκησαν, ἑπτά. Οἰκοῦσι δὲ μάλιστα περὶ τριακόσια εἰς

Σιμωνίδην ἄρχοντα Ἀθήνησιν. Οἱ μὲν οὖν οὕ- 4
τω λέγουσιν· οἱ δὲ τοῦ σιλφίου τὴν ῥίζαν φασὶ
γίνεσθαι πηχυαίαν ἢ μικρῷ μείζω· ταύτην δὲ
ἔχειν ἐπὶ τοῦ μέσου κεφαλὴν, ὃ καὶ μετεωρότα-
τόν ἐστι, καὶ σχεδὸν ὑπὲρ γῆς, ἐξ ἧς δὴ φύεσθαι
ὃ καλεῖται γάλα· μετὰ ταῦτα δὲ τὸν καυλὸν, τὴν
μαγύδαριν· ἐκ δὲ τούτου τὸ καλούμενον φύλλον.
Τοῦτο δ' εἶναι [τὸ] σπέρμα, τῇ χροιᾷ χρυσοει-
δὲς, ὃ καὶ, ὅταν νότος λαμπρὸς πνεύσῃ μετὰ
κύνα, διαῤῥίπτεσθαι· ἐξ οὗ φύεσθαι τὸ σίλφιον·
τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει τήν τε ῥίζαν γίνεσθαι καὶ τὸν
καυλόν. Οὐθὲν δὴ τοῦτο ἴδιον· καὶ γὰρ [ἐπὶ]
τῶν ἄλλων· εἰ μὴ τοῦτο λέγουσιν, ὅτι εὐθὺς
φύεται μετὰ τὴν διάριψιν. Καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ 5
διαφέρον τοῖς πρότερον, ὅτι φασὶ δεῖν ὀρύττειν
ἐπέτειον· ἐὰν δὲ ἐαθῇ, φέρειν μὲν τὸ σπέρμα
καὶ τὸν καυλὸν, χείρω δὲ γίνεσθαι καὶ ταῦτα
καὶ τὴν ῥίζαν· ὀρυττομένας δὲ βελτίους γίνε-
σθαι, διὰ τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν γῆν· καὶ ἐσθί-
εσθαι τὰς ῥίζας προσφάτους κατατεμνομένας εἰς
ὄξος. Ἐναντίον δὲ τοῦτο τῷ φεύγειν τὴν ἐργά-
σιμον. Ἐναντίον δὲ καὶ τὸ μὴ καθαίρεσθαι τὰ 6
πρόβατα τὸ φύλλον ἐσθίοντα· φασὶ γὰρ καὶ τοῦ
ἦρος καὶ τοῦ χειμῶνος εἰς ὄρος ἀφιέναι, νέμε-
σθαι δὲ τοῦτό τε καὶ ἕτερον ὅμοιον ἀβροτόνῳ.
Θερμαντικὰ δ' ἄμφω δοκεῖ εἶναι, καὶ κάθαρσιν
μὲν οὐ ποιεῖν, ἀναξηραίνειν δὲ καὶ συμπέττειν·
ἐὰν δέ τι νοσοῦν ἢ κακῶς ἔχον εἰσέλθῃ πρόβα-
τον, ὑγιάζεσθαι ταχέως ἢ ἀποθνήσκειν· ὡς δ'
ἐπιτοπολὺ σώζεσθαι μᾶλλον. Ταῦτα μὲν ὁπο-
τέρως ἔχει, σκεπτέον. Ἡ δὲ καλουμένη μαγύ- 7

δαρις ἕτερόν ἐστι, τοῦ σιλφίου μανότερόν τε καὶ ἧττον δριμύ· καὶ τὸν ὀπὸν οὐκ ἔχει· διάδηλον δέ ἐστι καὶ τῇ ὄψει (καὶ) τοῖς ἐμπείροις. Γίνεται δὲ περὶ Συρίαν καὶ οὐκ ἐν Κυρήνῃ. Φασὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Παρνασίῳ ὄρει πολλήν· ἔνιοι δὲ σίλφιον τοῦτο καλοῦσιν. Εἰ δὲ φεύγει τὴν ἐργάσιμον, ὥσπερ τὸ σίλφιον, σκεπτέον. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τι ὅμοιον ἢ παραπλήσιον ἔχει φύλλου τε πέρι καὶ καυλοῦ· καὶ εἰ ὅλως ἀφίησί τι δάκρυον. Τὴν μὲν οὖν ναρθηκώδη φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις θεωρητέον.

1 Κεφ. δ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. γ.) Τῆς δ' ἀκανθικῆς, ἑπόμενον γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἐπειδὴ διῄρηται τὸ μὲν ἀκανθῶδες ὅλως, τὸ δὲ φυλλάκανθον, ὑπὲρ ἑκατέρου χωρὶς λεκτέον, καὶ τρίτου δὲ περὶ τοῦ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντος φύλλον, ὥσπερ ὅ τε φεὼς καὶ ὁ τρίβολος· ἡ δὲ κάππαρις ἴδιον ἔχει τὸ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἄκανθαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἐπακανθίζον. Τῶν δὲ διῃρημένων εἰδῶν πλεῖστον μέν ἐστι τὸ φυλλάκανθον, ἐλάχιστον δὲ ὡς εἰπεῖν τὸ ἀκανθῶδες ὅλως. Βραχὺ γάρ τι πάμπαν ἐστὶν, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν παρά τε τὸν ἀσφάραγον καὶ τὸν σκορ-
2 πίον. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀνθεῖ μετὰ ἰσημερίαν φθινοπωρινήν, ὁ μὲν (γὰρ) σκορπίος ἐν τῷ σαρκώδει τῷ ἐποιδοῦντι ὑπὸ τὸ ἄκρον τῆς ἀκάνθης ἔχων τὸ ἄνθος, ἐξ ἀρχῆς μὲν λευκὸν, ὕστερον δὲ ἐπιπορφυρίζον· ὁ δὲ ἀσφάραγος ἐκφύων παρὰ τὰς ἀκάνθας κορυνῶδες μικρόν· ἐκ τούτου δέ ἐστι τὸ ἄνθος μικρόν. Ὁ δὲ σκορπίος μονόῤ-

ῥιζον καὶ βραχύῤῥιζον [καὶ βαθύῤῥιζον,] ὁ δὲ
ἀσφάραγος βαθύῤῥιζόν τε εὖ μάλα καὶ πολύῤ-
ῥιζον πυκναῖς ταῖς ῥίζαις, ὥστε τὸ ἄνω συνεχὲς
εἶναι αὐτῶν, ἀφ᾽ οὗ καὶ αἱ βλαστήσεις αὐτῶν
τῶν καυλῶν. Ἀναβλαστάνει δὲ ὁ καυλὸς ἐκ τῆς
ἀσφαραγιᾶς τοῦ ἦρος, καὶ ἐδώδιμός ἐστιν· εἶθ᾽
οὕτως ἀποτραχύνεται καὶ ἐξακανθοῦται προϊού-
σης τῆς ὥρας. Ἡ δὲ ἄνθησις οὐκ ἐκ τούτου
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρότερον· οὐ γὰρ ἐπε-
τειόκαυλόν ἐστι. Τὰ μὲν οὖν ὅλως ἀκανθώδη
τοιαύτην τινὰ ἔχει φύσιν. Τῶν δὲ φυλλακάν- 3
θων τὸ πλεῖστον γένος ὡς εἰπεῖν ἀκανῶδες τυγ-
χάνει. Λέγω δὲ τὸ ἀκανῶδες, ὅτι τὸ κύημα καὶ
ἐν ᾧ τὸ ἄνθος ἢ καὶ ὁ καρπὸς, ἄκανος ἢ ἀκα-
νῶδες πάντων ἐστί. Διαφορὰν δὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ
καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χρώματι καὶ πλή-
θει καὶ ὀλιγότητι τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων.
Ἔξω γὰρ ὀλίγων πάνυ, καθάπερ τοῦ στρουθίου
τε καὶ τοῦ σόγκου καὶ εἴ τινων ἑτέρων, τὰ λοι-
πὰ πάντα ὡς εἰπεῖν τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν·
ἐπεὶ καὶ ὁ σόγκος τήν γε φύσιν ἀκανώδη ἔχει,
τὸ δὲ σπερματικὸν οὐχ ὅμοιον. Ἀλλά τά γε
τοιαῦτα πάντα, οἷον ἄκορνα, λευκάκανθα, χάλ-
κειος, κνῆκος, πολυάκανθος, ἀτρακτυλλὶς, ὀνό-
πυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων, πλὴν οὗτος οὐ φυλ-
λάκανθος, σκόλυμος δὲ καὶ ἡ λειμωνία φυλλά-
κανθα, καὶ τἄλλα· πλείω γάρ ἐστι. Διαφέρουσι 4
δ᾽ ἀλλήλων πρὸς τοῖς εἰρημένοις τῷ τὰ μὲν πο-
λύκαυλα εἶναι καὶ ἀποφύσεις ἔχειν, ὥσπερ ὁ
κνῆκος· ἔνια δ᾽ ἄνωθεν ἔχειν ἐξ ἄκρου, καθά-
περ τὸ ῥύτρος· καὶ τὰ μὲν εὐθὺς τοῖς πρώτοις

ὕδασι βλαστάνειν, τὰ δ' ὕστερον· ἔνια δὲ καὶ
τοῦ θέρους, ὥσπερ καὶ ἡ τετράλιξ ὑπό τινων
καλουμένη, καὶ ἡ ἰξίνη. Καὶ [ἡ] ἐπὶ τῶν ἀν-
θῶν ὁμοίως· ὀψιανθὴς γὰρ ὁ σκόλυμος καὶ ἐπὶ
5 πολὺν χρόνον. Διαφοραὶ δὲ τῶν μὲν ἀκανῶν
V. C. 4. οὐκ εἰσί, τῆς κνήκου δ' εἰσίν· ἡ μὲν γὰρ ἀγρία,
ἡ δ' ἥμερος. Τῆς δ' ἀγρίας δύο εἴδη, τὸ μὲν
προσεμφερὲς σφόδρα τῷ ἡμέρῳ, πλὴν εὐθυκαυ-
λότερον· διὸ καὶ πηνίοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων
ἐχρῶντο γυναικῶν. Καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα καὶ
μέγαν καὶ πικρόν. Ἡ δ' ἑτέρα δασεῖα καὶ τοὺς
καυλοὺς ἔχει σογκώδεις, ὥστε τρόπον τινὰ ἐπι-
γειόκαυλος γίνεται· διὰ γὰρ μαλακότητα τῶν
καυλῶν κατακλίνεται πρὸς τὰς ἀρούρας. Καρ-
πὸν δὲ ἔχει πικρὸν, πωγωνώδη. Σπερματώδεις
πᾶσαι, πλὴν μείζοσι καὶ πυκνοτέροις ἡ ἀγρία.
Ἴδιον δὲ ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα ἄγρια· τὰ μὲν γὰρ
σκληρότερα καὶ ἀκανθωδέστερα τῶν ἡμέρων,
6 αὕτη δὲ μαλακωτέρα καὶ λειοτέρα. Ἡ δ' ἄκορ-
να προσεμφερὴς ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κατὰ τὴν πρόσ-
οψιν τῇ κνήκῳ τῇ ἡμέρῳ, χρῶμα δ' ἐπίξανθον
ἔχει καὶ [τὸν χυλὸν] λιπαρόν. Ἀτρακτυλὶς δέ
τις καλεῖται καὶ λευκοτέρα τούτων. Ἴδιον δὲ
ἔχει τὸ περὶ τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ
τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν
χυλόν· διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκαν-
θαν ταύτην. Ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ
φονώδη· ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ
μετόπωρον. Τὸ δ' ὅλον ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπασα
ἡ ἀκανθικὴ φύσις ὀψίκαρπος. Ἅπαντα δὲ ταῦ-
τα φύεται καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος καὶ ἀπὸ τῆς

ῥίζης, ὥστε βραχύν τινα γίνεσθαι τὸν ἀνὰ μέ-
σον χρόνον τῆς ἐκφύσεώς τε καὶ τῆς τοῦ σπέρ-
ματος τελειώσεως. Τοῦ σκολύμου δὲ οὐχ ὅτι 7
τοῦτο μόνον ἴδιον, ὅτι τὴν ῥίζαν ἐδώδιμον ἔχει
καὶ ἑφθὴν καὶ ὠμήν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ταύτην
ἀρίστην, ὅταν ἀνθῇ, καὶ ὅτι σκληρυνομένη
ἀφίησιν ὀπόν. Ἴδιον δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνθήσεως·
ἐπεὶ περὶ τροπάς. Σαρκώδης δὲ καὶ ἐδώδιμος ἡ 8
τοῦ σόγκου· ἡ δὲ κύησις οὐκ ἀκανώδης ἀλλὰ
προμήκης αὐτοῦ· καὶ τοῦτ' ἴδιον μόνον ἔχει τῶν
φυλλακάνθων ἀντεστραμμένως ἢ ὁ χαμαιλέων·
ὁ μὲν γὰρ ἀφυλλάκανθος ὢν ἀκανίζει. Γηρά-
σκον δὲ τὸ ἄνθος ἐκπαπποῦται, καθάπερ τὸ τῆς
δάφνης καὶ τὸ τῆς μυῤῥίνης, καὶ ὅσα παραπλή-
σια τούτοις. Παρακολουθεῖ μέχρι τοῦ θέρους,
τὸ μὲν κυοῦν, τὸ δὲ ἀνθοῦν, τὸ δὲ σπέρμα...
μὲν μικρὰν ἰκμάδα καὶ κέντρον ἔχον· ξηραινό-
μενον δὲ τὸ φύλλον διαχεῖται καὶ οὐκέτι κεντεῖ.
Ἡ ἰξίνη δὲ φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ, ῥιζόφυλ- 9
λον δέ ἐστιν. Ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερ-
ματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον εὖ
μάλα ἐπικεκρυμμένον ὑπὸ τῶν φύλλων. Οὗτος
δὲ ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον·
καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀκανθικὴ μαστίχη. Ταῦτα
μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πανταχοῦ σχεδόν ἐστιν.
Ἡ δὲ κάκτος καλουμένη περὶ Σικελίαν μόνον, 10
ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστιν. Ἴδιον δὲ παρὰ τὰ
ἄλλα τὸ φυτόν· ἀφίησι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης
τοὺς καυλοὺς ἐπιγείους· τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλα-
τὺ καὶ ἀκανθῶδες. Καλοῦσι δὲ τοὺς καυλοὺς
τούτους κάκτους. Ἐδώδιμοι δέ εἰσι περιλεπό-

μενοι, μικρὸν ὑπόπικροι· καὶ θησαυρίζουσιν
11 *αὐτοὺς ἐν ἅλμῃ. Ἕτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα· γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐδώδιμος, πλὴν ἀθησαύριστος. Τὸ δὲ περικάρπιον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανῶδες, ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν παππωδῶν σπερμάτων ἐδώδιμον καὶ τοῦτο, καὶ ἐμφερὲς τῷ τοῦ φοίνικος ἐγκεφάλῳ. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ σκαλίαν. Τὰ μὲν οὖν φυλλάκανθα σκεπτέον ἐν τοιαύταις διαφοραῖς.*

1 *Κεφ. ε. Τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντα φύλλον, οἷον φέως, ὄνωνις, παντάδουσα, τρίβολος, ἱππόφυον, μυάκανθος, καὶ τὰ τοιαῦτα· σφόδρα [δὲ] καὶ τὸ φύλλον ἔχει σαρκῶδες, πολυσχιδὲς καὶ πολύῤῥιζον ὁ φέως, οὐ μὴν κατὰ βάθους γε τὰς ῥίζας ἔχων· βλαστάνει δὲ ἅμα Πλειάδι καὶ τοῖς πρώτοις ἀρότοις καὶ ἀφίησι τοῦτο τὸ φύλλον· οὐ γάρ ἐστιν ἐπέτειον, ἀλλὰ*
2 *χρονιώτερον. Τὸ δὲ τῆς καππάριος ἴδιον ὥσπερ ἐλέχθη παρὰ ταῦτα· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἐπακανθίζον ἔχει καὶ τὸν καυλὸν, οὐχ ὥσπερ ὁ φέως καὶ ἱππόφεως ἀνάκανθα τοῖς φύλλοις. Μονόῤῥιζον δὲ καὶ ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον· βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους, καὶ διαμένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι Πλειάδος. Χαίρει δὲ ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις· λέγεται δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι, καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐηλίοις τόποις φυομένη, καὶ οὐχ ὥσπερ [τὸ] σίλφιον ἐν ὀρεινοῖς.*
3 *Τοῦτο μὲν οὐ πάντως ἀληθές. Ὁ δὲ τρίβολος ἴδιον ἔχει, διότι περικαρπιάκανθός ἐστι. Δύο*

δ' αὐτοῦ γένη· τὸ μὲν γὰρ ἔχει φύλλον ἐρεβινθῶδες, ἕτερος δὲ φυλλάκανθος. Ἐπίγειοι δὲ ἄμφω, καὶ πολλαχῇ σχιζόμενοι· ὀψιβλαστὴς δὲ μᾶλλον ὁ φυλλάκανθος, [καὶ] φύεται περὶ τὰς αὐλάς. Τὸ δὲ σπέρμα τοῦ μὲν πρωΐου σησαμῶδες, τοῦ δὲ ὀψίου στρογγύλον, ἐπίμελαν, ἐν λοβῷ. Καὶ τὰ μὲν παρὰ τὰ φύλλα καὶ ἀκάνθας ἔχοντα σχεδὸν ἐν τούτοις. Ἡ δ' ὄνωνις ἐστὶ πορθάκανθον, ἐπέτειον δὲ, τὸ φύλλον ἔχει πηγανῶδες, παραπεφυκὸς παρ' ὅλον τὸν καυλὸν, ὥστε καθάπερ στεφάνου τὴν ὅλην εἶναι μορφὴν, διαλαμβανομένην ὑπ' ἀλλήλων. Κολοβοανθὴς
δὲ καὶ ἀλλοβόκαρπος ἀδιαφράκτως. Φύεται δ' 4
ἐν τῇ γλίσχρᾳ καὶ γανώδει, καὶ μάλιστα ἐν τῇ σποριμῷ καὶ γεωργουμένῃ· διὸ καὶ πολέμιον τοῖς γεωργοῖς, καὶ ἔτι δυσώλεθρος· ὅταν γὰρ λάβῃ χώρας βάθος, ὠθεῖται κάτω εὐθὺς, καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποφύσεις ἀφεμένη εἰς τὰ πλάγια πάλιν τῷ ἑτέρῳ ὠθεῖται κάτω. Σπασθεῖσα μὲν οὕτως ὅλη, τοῦτο δὲ βραχείσης γίνεται τῆς γῆς, (καὶ) ἀπόλλυται ῥᾷον· ἐὰν δὲ καὶ μικρὸν ἀπολειφθῇ, ἀπὸ τούτου πάλιν βλαστάνει. Ἄρχεται δὲ τῆς βλαστήσεως θέρους, τελειοῦται δὲ μετοπώρου. Τὰ μὲν οὖν ἄγρια τῶν φρυγανικῶν ἐκ τούτων τεθεωρήσθω.

Κεφ. ς. Τὰ δὲ ἥμερα βραχεῖάν τινα ἔχει 1
θεωρίαν, ἅπερ ἐν τοῖς στεφανωματικοῖς ἐστι· τὸ δὲ καθόλου πειρατέον περὶ στεφανωμάτων εἰπεῖν, ὅπως ἅπαν περιληφθῇ τὸ γένος. Ἡ γὰρ στεφανωματικὴ φύσις ἰδίαν τινὰ ἔχει τάξιν, ἐπιμιγνυμένη δὴ τὰ μὲν τοῖς φρυγανικοῖς, τὰ δὲ τοῖς

ποώδεσι· διὸ κἀκεῖνα συμπεριληπτέον, ἐπιμιμνησκομένους, ὡς ἂν ᾖ ὁ καιρὸς, ἀρξαμένους πρῶ-
2 τον ἀπὸ τῶν φρυγανικῶν. Διχῆ δὲ ἡ τούτων διαίρεσις ἡ κατὰ τὴν χρείαν. Τῶν μὲν γὰρ τὸ ἄνθος χρήσιμον μόνον· καὶ τούτων τὸ μὲν εὔοσμον, ὥσπερ ἴον· τὸ δ' ἄνοσμον, ὥσπερ Διὸς ἄνθος, φλόξ· τῶν δὲ καὶ οἱ κλῶνες καὶ τὰ φύλλα καὶ ὅλως ἡ πᾶσα φύσις εὔοσμος, οἷον ἑρπύλου, ἐλενίου, σισυμβρίου, καί τινων ἄλλων. Ἄμφω δὲ φρυγανικά. Κἀκείνων τῶν ἀνθικῶν [τὰ] πολλὰ ἡ φύσις φρυγανώδης, ἡ μὲν ἐπέτειος οὖσα μόνον, ἡ δὲ πολυχρονιωτέρα, πλὴν ἰωνιᾶς τῆς μελαίνης· αὕτη γὰρ ἀκλώνητος, ἀλλὰ προσριζόφυλλος καὶ ἀείφυλλος, ὡς δέ τινές φασι καὶ δυναμένη διόλου φέρειν τὸ ἄνθος, ἐὰν τρόπῳ τινὶ θεραπεύηται. Τοῦτο μὲν [οὖν] ἴδιον ἂν
3 ἔχοι. Τῶν δὲ ἄλλων μᾶλλον [δὲ] τῶν πάντων αἱ μὲν ὅλαι μορφαὶ σχεδὸν πᾶσαι φανεραί· εἰ δέ τινας ἄλλας ἰδιότητας ἔχουσι, ταύτας λεκτέον, ὅτι τὰ μὲν ἁπλᾶ δοκεῖ τοῖς εἴδεσιν εἶναι, τὰ δὲ ἔχειν διαφοράς. Ἁπλᾶ μὲν, οἷον τὰ ξυλώδη, καθάπερ ἕρπυλος, σισύμβριον, ἐλένιον, πλὴν εἰ τὰ μὲν ἄγρια, τὰ δὲ ἥμερα, καὶ τὰ μὲν εὔοσμα, τὰ δὲ ἀοσμότερά ἐστι. Τούτων δὲ καὶ αἱ θεραπεῖαι καὶ αἱ χῶραι διάφοροι καὶ [οἱ] ἀέρες. Ἔνια δὲ τῶν ἀνθῶν [ἁπλᾶ,] οἷον τὸ μέλαν ἴον· οὐ γὰρ ἔχειν δοκεῖ τοῦτο διαφορὰν ὥσπερ τὸ λευκόν· ἐμφανὴς γὰρ ἡ τούτων χροιὰ διαλλάττουσα, καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον ἡ τῶν κρίνων, εἴπερ δὴ, καθάπερ φασὶν, ἔνια καὶ πορφυρᾶ ἐστι.
4 Τῶν δὲ ῥόδων πολλαὶ διαφοραὶ πλήθει τε φύλ-

λων καὶ ὀλιγότητι καὶ τραχύτητι καὶ λειότητι
καὶ χροιᾷ, καὶ εὐοσμίᾳ. Τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα
πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα καὶ εἰκοσί-
φυλλα, τὰ δ' ἔτι πολλῷ πλεῖον ὑπεραίροντα τού-
των· ἔνια γάρ εἶναί φασιν, ἃ καὶ καλοῦσιν
ἑκατοντάφυλλα. Πλεῖστα δὲ τὰ τοιαῦτά ἐστι
περὶ Φιλίππους· οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ
Παγγαίου φυτεύουσιν· ἐκεῖ γὰρ γίνεται πολλά.
Σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐντὸς φύλλα· ἡ γὰρ ἔκ-
φυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκτὸς,
τὰ δ' ἐντός. Οὐκ εὔοσμα δὲ οὐδὲ μεγάλα τοῖς
μεγέθεσιν. Ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον
ὧν τραχὺ τὸ κάτω. Τὸ δὲ ὅλον, ὥσπερ ἐλέχθη, 5
καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ εὐχροία παρὰ τοὺς τόπους
ἐστίν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν γῇ τῇ αὐτῇ γινόμενα ποιεῖ
τινα παραλλαγὴν εὐοσμίας καὶ ἀοσμίας. Εὐο-
σμότατα δὲ τὰ ἐν Κυρήνῃ· διὸ καὶ τὸ μύρον
ἥδιστον. Ἁπλῶς δὲ καὶ τῶν ἴων καὶ τῶν ἄλλων
ἀνθῶν ἄκρατοι μάλιστα ἐκεῖθι αἱ ὀσμαί, δια-
φερόντως δὲ τοῦ κρόκου· πλεῖστον γὰρ οὗτος
δοκεῖ παραλλάττειν. Φύεται μὲν οὖν ἡ ῥοδωνιὰ 6
καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος· ἔχει δὲ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἐν
τῷ μήλῳ κνηκῶδες ἢ ἀκανῶδες, ἔχον δέ τινα
χνοῦν, ὥστε ἐγγὺς εἶναι τῶν παππωδῶν σπερμά-
των· οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὸ βραδέως παραγίνε-
σθαι, κατακόπτοντες ὡς ἐλέχθη τὸν καυλὸν
φυτεύουσιν. Ἐπικαιομένη δὲ καὶ ἐπιτεμνομένη
βέλτιον φέρει τὸ ἄνθος· ἐωμένη γὰρ ἐξαύξεται
καὶ ἀπολοχμοῦται. Δεῖ δὲ καὶ μεταφυτεύειν
πολλάκις· καὶ γὰρ οὕτω φασὶ κάλλιον γίνεσθαι
τὸ ῥόδον. Αἱ δ' ἄγριαι τραχύτεραι καὶ ταῖς

δαρις ἕτερόν ἐστι, τοῦ σιλφίου μανότερόν τε καὶ ἧττον δριμύ· καὶ τὸν ὀπὸν οὐκ ἔχει· διάδηλος δέ ἐστι καὶ τῇ ὄψει (καὶ) τοῖς ἐμπείροις. Γίνεται δὲ περὶ Συρίαν καὶ οὐκ ἐν Κυρήνῃ. Φασὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Παρνασίῳ ὄρει πολλήν· ἔνιοι δὲ σίλφιον τοῦτο καλοῦσιν. Εἰ δὲ φεύγει τὴν ἐργάσιμον, ὥσπερ τὸ σίλφιον, σκεπτέον. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τι ὅμοιον ἢ παραπλήσιον ἔχει φύλλου τε πέρι καὶ καυλοῦ· καὶ εἰ ὅλως ἀφίησί τι δάκρυον. Τὴν μὲν οὖν ναρθηκώδη φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις θεωρητέον.

1 Κεφ. δ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. γ.) Τῆς δ' ἀκανθικῆς, ἑπόμενον γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἐπειδὴ διῄρηται τὸ μὲν ἀκανθῶδες ὅλως, τὸ δὲ φυλλάκανθον, ὑπὲρ ἑκατέρου χωρὶς λεκτέον, καὶ τρίτου δὲ περὶ τοῦ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντος φύλλον, ὥσπερ ὅ τε φεὼς καὶ ὁ τρίβολος· ἡ δὲ κάππαρις ἴδιον ἔχει τὸ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἄκανθαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἐπακανθίζον. Τῶν δὲ διῃρημένων εἰδῶν πλεῖστον μέν ἐστι τὸ φυλλάκανθον, ἐλάχιστον δὲ ὡς εἰπεῖν τὸ ἀκανθῶδες ὅλως. Βραχὺ γάρ τι πάμπαν ἐστὶν, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν παρά τε τὸν ἀσφάραγον καὶ τὸν σκορ-
2 πίον. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀνθεῖ μετὰ ἰσημερίαν φθινοπωρινὴν, ὁ μὲν (γὰρ) σκορπίος ἐν τῷ σαρκώδει τῷ ἐποιδοῦντι ὑπὸ τὸ ἄκρον τῆς ἀκάνθης ἔχων τὸ ἄνθος, ἐξ ἀρχῆς μὲν λευκὸν, ὕστερον δὲ ἐπιπορφυρίζον· ὁ δὲ ἀσφάραγος ἐκφύων παρὰ τὰς ἀκάνθας κορυνῶδες μικρόν· ἐκ τούτου δέ ἐστι τὸ ἄνθος μικρόν. Ὁ δὲ σκορπίος μονόρ-

ῥιζον καὶ βραχύῤῥιζον [καὶ βαθύῤῥιζον,] ὁ δὲ ἀσφάραγος βαθύῤῥιζόν τε εὖ μάλα καὶ πολύῤῥιζον πυκναῖς ταῖς ῥίζαις, ὥστε τὸ ἄνω συνεχὲς εἶναι αὐτῶν, ἀφ' οὗ καὶ αἱ βλαστήσεις αὐτῶν τῶν καυλῶν. Ἀναβλαστάνει δὲ ὁ καυλὸς ἐκ τῆς ἀσφαραγιᾶς τοῦ ἦρος, καὶ ἐδώδιμός ἐστιν· εἶθ' οὕτως ἀποτραχύνεται καὶ ἐξακανθοῦται προϊούσης τῆς ὥρας. Ἡ δὲ ἄνθησις οὐκ ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρότερον· οὐ γὰρ ἐπετειόκαυλόν ἐστι. Τὰ μὲν οὖν ὅλως ἀκανθώδη τοιαύτην τινὰ ἔχει φύσιν. Τῶν δὲ φυλλακάνθων τὸ πλεῖστον γένος ὡς εἰπεῖν ἀκανῶδες τυγχάνει. 3 Λέγω δὲ τὸ ἀκανῶδες, ὅτι τὸ κύημα καὶ ἐν ᾧ τὸ ἄνθος ἢ καὶ ὁ καρπὸς, ἄκανος ἢ ἀκανῶδες πάντων ἐστί. Διαφορὰν δὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χρώματι καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων. Ἔξω γὰρ ὀλίγων πάνυ, καθάπερ τοῦ στρουθίου τε καὶ τοῦ σόγκου καὶ εἴ τινων ἑτέρων, τὰ λοιπὰ πάντα ὡς εἰπεῖν τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν· ἐπεὶ καὶ ὁ σόγκος τήν γε φύσιν ἀκανώδη ἔχει, τὸ δὲ σπερματικὸν οὐχ ὅμοιον. Ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα πάντα, οἷον ἄκορνα, λευκάκανθα, χάλκειος, κνῆκος, πολυάκανθος, ἀτρακτυλὶς, ὀνόπυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων, πλὴν οὗτος οὐ φυλλάκανθος, σκόλυμος δὲ καὶ ἡ λειμωνία φυλλάκανθα, καὶ τἄλλα· πλείω γάρ ἐστι. Διαφέρουσι 4 δ' ἀλλήλων πρὸς τοῖς εἰρημένοις τῷ τὰ μὲν πολύκαυλα εἶναι καὶ ἀποφύσεις ἔχειν, ὥσπερ ὁ κνῆκος· ἔνια δ' ἄνωθεν ἔχειν ἐξ ἄκρου, καθάπερ τὸ ῥύτρος· καὶ τὰ μὲν εὐθὺς τοῖς πρώτοις

ὕδασι βλαστάνειν, τὰ δ' ὕστερον· ἔνια δὲ καὶ τοῦ θέρους, ὥσπερ καὶ ἡ τετράλιξ ὑπό τινων καλουμένη, καὶ ἡ ἰξίνη. Καὶ [ἡ] ἐπὶ τῶν ἀνθῶν ὁμοίως· ὀψιανθὴς γὰρ ὁ σκόλυμος καὶ ἐπὶ
5 πολὺν χρόνον. Διαφοραὶ δὲ τῶν μὲν ἀκανῶν
C. V. 4. οὐκ εἰσί, τῆς κνήκου δ' εἰσίν· ἡ μὲν γὰρ ἀγρία, ἡ δ' ἥμερος. Τῆς δ' ἀγρίας δύο εἴδη, τὸ μὲν προσεμφερὲς σφόδρα τῷ ἡμέρῳ, πλὴν εὐθυκαυλότερον· διὸ καὶ πηνίοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν. Καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα καὶ μέγαν καὶ πικρόν. Ἡ δ' ἑτέρα δασεῖα καὶ τοὺς καυλοὺς ἔχει σογκώδεις, ὥστε τρόπον τινὰ ἐπιγειόκαυλος γίνεται· διὰ γὰρ μαλακότητα τῶν καυλῶν κατακλίνεται πρὸς τὰς ἀρούρας. Καρπὸν δὲ ἔχει πικρὸν, πωγωνώδη. Σπερματώδεις πᾶσαι, πλὴν μείζοσι καὶ πυκνοτέροις ἡ ἀγρία. Ἴδιον δὲ ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα ἄγρια· τὰ μὲν γὰρ σκληρότερα καὶ ἀκανθωδέστερα τῶν ἡμέρων,
6 αὕτη δὲ μαλακωτέρα καὶ λειοτέρα. Ἡ δ' ἄκορνα προσεμφερὴς ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κατὰ τὴν πρόςοψιν τῇ κνήκῳ τῇ ἡμέρῳ, χρῶμα δ' ἐπίξανθον ἔχει καὶ [τὸν χυλὸν] λιπαρόν. Ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται καὶ λευκοτέρα τούτων. Ἴδιον δὲ ἔχει τὸ περὶ τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν· διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. Ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη· ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπωρον. Τὸ δ' ὅλον ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπασα ἡ ἀκανθικὴ φύσις ὀψίκαρπος. Ἅπαντα δὲ ταῦτα φύεται καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος καὶ ἀπὸ τῆς

ῥίζης, ὥστε βραχύν τινα γίνεσθαι τὸν ἀνὰ μέ-
σον χρόνον τῆς ἐκφύσεώς τε καὶ τῆς τοῦ σπέρ-
ματος τελειώσεως. Τοῦ σκολύμου δὲ οὐχ ὅτι 7
τοῦτο μόνον ἴδιον, ὅτι τὴν ῥίζαν ἐδώδιμον ἔχει
καὶ ἑφθὴν καὶ ὠμὴν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ταύτην
ἀρίστην, ὅταν ἀνθῇ, καὶ ὅτι σκληρυνομένη
ἀφίησιν ὀπόν. Ἴδιον δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνθήσεως·
ἐπεὶ περὶ τροπάς. Σαρκώδης δὲ καὶ ἐδώδιμος ἡ 8
τοῦ σόγκου· ἡ δὲ κύησις οὐκ ἀκανώδης ἀλλὰ
προμήκης αὐτοῦ· καὶ τοῦτ' ἴδιον μόνον ἔχει τῶν
φυλλακάνθων ἀντεστραμμένως ἢ ὁ χαμαιλέων·
ὁ μὲν γὰρ ἀφυλλάκανθος ὢν ἀκανίζει. Γηράσ-
κον δὲ τὸ ἄνθος ἐκπαπποῦται, καθάπερ τὸ τῆς
δάφνης καὶ τὸ τῆς μυῤῥίνης, καὶ ὅσα παραπλή-
σια τούτοις. Παρακολουθεῖ μέχρι τοῦ θέρους,
τὸ μὲν κυοῦν, τὸ δὲ ἀνθοῦν, τὸ δὲ σπέρμα . . .
μὲν μικρὰν ἰκμάδα καὶ κέντρον ἔχον· ξηραινό-
μενον δὲ τὸ φύλλον διαχεῖται καὶ οὐκέτι κεντεῖ.
Ἡ ἰξίνη δὲ φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ, ῥιζόφυλ- 9
λον δέ ἐστιν. Ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερ-
ματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον εὖ
μάλα ἐπικεκρυμμένον ὑπὸ τῶν φύλλων. Οὗτος
δὲ ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον·
καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀκανθικὴ μαστίχη. Ταῦτα
μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πανταχοῦ σχεδόν ἐστιν.
Ἡ δὲ κάκτος καλουμένη περὶ Σικελίαν μόνον, 10
ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστιν. Ἴδιον δὲ παρὰ τὰ
ἄλλα τὸ φυτόν· ἀφίησι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης
τοὺς καυλοὺς ἐπιγείους· τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλα-
τὺ καὶ ἀκανθῶδες. Καλοῦσι δὲ τοὺς καυλοὺς
τούτους κάκτους. Ἐδώδιμοι δέ εἰσι περιλεπό-

μενοι, μικρὸν ὑπόπικροι· καὶ θησαυρίζουσιν
11 αὐτοὺς ἐν ἅλμῃ. Ἕτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀ-
φίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα· γίνεται δὲ καὶ
οὗτος ἐδώδιμος, πλὴν ἀθησαύριστος. Τὸ δὲ
περικάρπιον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν
ἀκανῶδες, ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν παππωδῶν σπερ-
μάτων ἐδώδιμον καὶ τοῦτο, καὶ ἐμφερὲς τῷ τοῦ
φοίνικος ἐγκεφάλῳ. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ σκαλίαν.
Τὰ μὲν οὖν φυλλάκανθα σκεπτέον ἐν τοιαύταις
διαφοραῖς.

1 Κεφ. ε. Τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχον-
τα φύλλον, οἷον φέως, ὄνωνις, παντάδουσα, τρί-
βολος, ἱππόφυον, μυάκανθος, καὶ τὰ τοιαῦτα·
σφόδρα [δὲ] καὶ τὸ φύλλον ἔχει σαρκῶδες, πο-
λυσχιδὲς καὶ πολύῤῥιζον ὁ φέως, οὐ μὴν κατὰ
βάθους γε τὰς ῥίζας ἔχων· βλαστάνει δὲ ἅμα
Πλειάδι καὶ τοῖς πρώτοις ἀρότοις καὶ ἀφίησι
τοῦτο τὸ φύλλον· οὐ γάρ ἐστιν ἐπέτειον, ἀλλὰ
2 χρονιώτερον. Τὸ δὲ τῆς καππάριος ἴδιον ὥσπερ
ἐλέχθη παρὰ ταῦτα· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἐπα-
κανθίζον ἔχει καὶ τὸν καυλὸν, οὐχ ὥσπερ ὁ
φέως καὶ ἱππόφεως ἀνάκανθα τοῖς φύλλοις.
Μονόῤῥιζον δὲ καὶ ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον·
βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους, καὶ δια-
μένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι Πλειάδος. Χαίρει
δὲ ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις· λέγεται δὲ,
ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι, καὶ
ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐηλίοις τόποις φυο-
μένη, καὶ οὐχ ὥσπερ [τὸ] σίλφιον ἐν ὀρεινοῖς.
3 Τοῦτο μὲν οὐ πάντως ἀληθές. Ὁ δὲ τρίβολος
ἴδιον ἔχει, διότι περικαρπιάκανθός ἐστι. Δύο

δ' αὐτοῦ γένη· τὸ μὲν γὰρ ἔχει φύλλον ἐρεβιν-
θῶδες, ἕτερος δὲ φυλλάκανθος. Ἐπίγειοι δὲ
ἄμφω, καὶ πολλαχῇ σχιζόμενοι· ὀψιβλαστὴς δὲ
μᾶλλον ὁ φυλλάκανθος, [καὶ] φύεται περὶ τὰς
αὐλάς. Τὸ δὲ σπέρμα τοῦ μὲν πρωΐου σησαμῶ-
δες, τοῦ δὲ ὀψίου στρογγύλον, ἐπίμελαν, ἐν
λοβῷ. Καὶ τὰ μὲν παρὰ τὰ φύλλα καὶ ἀκάν-
θας ἔχοντα σχεδὸν ἐν τούτοις. Ἡ δ' ὄνωνις ἐστὶ
ὀρθάκανθον, ἐπέτειον δὲ, τὸ φύλλον ἔχει πη-
γανῶδες, παραπεφυκὸς παρ' ὅλον τὸν καυλὸν,
ὥστε καθάπερ στεφάνου τὴν ὅλην εἶναι μορφὴν,
διαλαμβανομένην ὑπ' ἀλλήλων. Κολοβοανθὴς
δὲ καὶ ἐλλοβόκαρπος ἀδιαφράκτως. Φύεται δ' 4
ἐν τῇ γλίσχρᾳ καὶ γανώδει, καὶ μάλιστα ἐν τῇ
σπορίμῳ καὶ γεωργουμένῃ· διὸ καὶ πολέμιον τοῖς
γεωργοῖς, καὶ ἔτι δυσώλεθρος· ὅταν γὰρ λάβῃ
χώρας βάθος, ὠθεῖται κάτω εὐθὺς, καὶ καθ'
ἕκαστον ἔτος ἀποφύσεις ἀφεμένη εἰς τὰ πλάγια
πάλιν τῷ ἑτέρῳ ὠθεῖται κάτω. Σπασθεῖσα μὲν
οὕτως ὅλη, τοῦτο δὲ βραχείσης γίνεται τῆς γῆς,
(καὶ) ἀπόλλυται ῥᾶον· ἐὰν δὲ καὶ μικρὸν
ἀπολειφθῇ, ἀπὸ τούτου πάλιν βλαστάνει. Ἄρ-
χεται δὲ τῆς βλαστήσεως θέρους, τελειοῦται δὲ
μετοπώρου. Τὰ μὲν οὖν ἄγρια τῶν φρυγανι-
κῶν ἐκ τούτων τεθεωρήσθω.

Κεφ. ς. Τὰ δὲ ἥμερα βραχεῖαν τινα ἔχει 1
θεωρίαν, ἅπερ ἐν τοῖς στεφανωματικοῖς ἐστι· τὸ
δὲ καθόλου πειρατέον περὶ στεφανωμάτων εἰπεῖν,
ὅπως ἅπαν περιληφθῇ τὸ γένος. Ἡ γὰρ στεφα-
νωματικὴ φύσις ἰδίαν τινὰ ἔχει τάξιν, ἐπιμιγνυ-
μένη δὴ τὰ μὲν τοῖς φρυγανικοῖς, τὰ δὲ τοῖς

ποώδεσι· διὸ κἀκεῖνα συμπεριληπτέον, ἐπιμιμνη-
σκομένους, ὡς ἂν ᾖ ὁ καιρὸς, ἀρξαμένους πρῶ-
2 τον ἀπὸ τῶν φρυγανικῶν. Διχῆ δὲ ἡ τούτων
διαίρεσις ἡ κατὰ τὴν χρείαν. Τῶν μὲν γὰρ τὸ
ἄνθος χρήσιμον μόνον· καὶ τούτων τὸ μὲν εὔο-
σμον, ὥσπερ ἴον· τὸ δ' ἄνοσμον, ὥσπερ Διὸς
ἄνθος, φλόξ· τῶν δὲ καὶ οἱ κλῶνες καὶ τὰ
φύλλα καὶ ὅλως ἡ πᾶσα φύσις εὔοσμος, οἷον
ἑρπύλου, ἐλενίου, σισυμβρίου, καί τινων ἄλλων.
Ἄμφω δὲ φρυγανικά. Κἀκείνων τῶν ἀνθικῶν
[τὰ] πολλὰ ἡ φύσις φρυγανώδης, ἡ μὲν ἐπέτειος
οὖσα μόνον, ἡ δὲ πολυχρονιωτέρα, πλὴν ἰωνιᾶς
τῆς μελαίνης· αὕτη γὰρ ἀκλώνητος, ἀλλὰ προσ-
ριζόφυλλος καὶ ἀείφυλλος, ὥς δέ τινές φασι καὶ
δυναμένη διόλου φέρειν τὸ ἄνθος, ἐὰν τρόπῳ
τινὶ θεραπεύηται. Τοῦτο μὲν [οὖν] ἴδιον ἂν
3 ἔχοι. Τῶν δὲ ἄλλων μᾶλλον [δὲ] τῶν πάντων
αἱ μὲν ὅλαι μορφαὶ σχεδὸν πᾶσαι φανεραί· εἰ
δέ τινας ἄλλας ἰδιότητας ἔχουσι, ταύτας λεκτέον,
ὅτι τὰ μὲν ἁπλᾶ δοκεῖ τοῖς εἴδεσιν εἶναι, τὰ δὲ
ἔχειν διαφοράς. Ἁπλᾶ μὲν, οἷον τὰ ξυλώδη,
καθάπερ ἕρπυλος, σισύμβριον, ἐλένιον, πλὴν εἰ
τὰ μὲν ἄγρια, τὰ δὲ ἥμερα, καὶ τὰ μὲν εὔοσμα,
τὰ δὲ ἀοσμότερά ἐστι. Τούτων δὲ καὶ αἱ θερα-
πεῖαι καὶ αἱ χῶραι διάφοροι καὶ [οἱ] ἀέρες.
Ἔνια δὲ τῶν ἀνθῶν [ἁπλᾶ,] οἷον τὸ μέλαν ἴον·
οὐ γὰρ ἔχειν δοκεῖ τοῦτο διαφορὰν ὥσπερ τὸ
λευκόν· ἐμφανὴς γὰρ ἡ τούτων χροιὰ διαλλάτ-
τουσα, καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον ἡ τῶν κρίνων, εἴπερ
δὴ, καθάπερ φασὶν, ἔνια καὶ πορφυρᾶ ἐστι.
4 Τῶν δὲ ῥόδων πολλαὶ διαφοραὶ πλήθει τε φύλ-

λων καὶ ὀλιγότητι καὶ τραχύτητι καὶ λειότητι
καὶ χροιᾷ, καὶ εὐοσμίᾳ. Τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα
πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα καὶ εἰκοσί-
φυλλα, τὰ δ' ἔτι πολλῷ πλεῖον ὑπεραίροντα τού-
των· ἔνια γὰρ εἶναί φασιν, ἃ καὶ καλοῦσιν
ἑκατοντάφυλλα. Πλεῖστα δὲ τὰ τοιαῦτά ἐστι
περὶ Φιλίππους· οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ
Παγγαίου φυτεύουσιν· ἐκεῖ γὰρ γίνεται πολλά.
Σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐντὸς φύλλα· ἡ γὰρ ἔκ-
φυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκτὸς,
τὰ δ' ἐντός. Οὐκ εὔοσμα δὲ οὐδὲ μεγάλα τοῖς
μεγέθεσιν. Ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον
ὧν τραχὺ τὸ κάτω. Τὸ δὲ ὅλον, ὥσπερ ἐλέχθη, 5
καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ εὐχροία παρὰ τοὺς τόπους
ἐστίν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν γῇ τῇ αὐτῇ γινόμενα ποιεῖ
τινα παραλλαγὴν εὐοσμίας καὶ ἀοσμίας. Εὐο-
σμότατα δὲ τὰ ἐν Κυρήνῃ· διὸ καὶ τὸ μύρον
ἥδιστον. Ἁπλῶς δὲ καὶ τῶν ἴων καὶ τῶν ἄλλων
ἀνθῶν ἄκρατοι μάλιστα ἐκεῖθι αἱ ὀσμαὶ, δια-
φερόντως δὲ τοῦ κρόκου· πλεῖστον γὰρ οὗτος
δοκεῖ παραλλάττειν. Φύεται μὲν οὖν ἡ ῥοδωνιὰ 6
καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος· ἔχει δὲ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἐν
τῷ μήλῳ κνηκῶδες ἢ ἀκανῶδες, ἔχον δέ τινα
χνοῦν, ὥστε ἐγγὺς εἶναι τῶν παππωδῶν σπερμά-
των· οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὸ βραδέως παραγίνε-
σθαι, κατακόπτοντες ὡς ἐλέχθη τὸν καυλὸν
φυτεύουσιν. Ἐπικαιομένη δὲ καὶ ἐπιτεμνομένη
βέλτιον φέρει τὸ ἄνθος· ἐωμένη γὰρ ἐξαύξεται
καὶ ἀπολοχμοῦται. Δεῖ δὲ καὶ μεταφυτεύειν
πολλάκις· καὶ γὰρ οὕτω φασὶ κάλλιον γίνεσθαι
τὸ ῥόδον. Αἱ δ' ἄγριαι τραχύτεραι καὶ ταῖς

ῥάβδοις καὶ τοῖς φύλλοις· ἔτι δὲ ἄνθος ἀχρού-
7 στερον καὶ ἀοσμότερον ἔχουσι καὶ ἔλαττον. Τὸ
δὲ ἴον τὸ μέλαν τοῦ λευκοῦ διαφέρει κατά τε
ἄλλα καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἰωνιάν; ὅτι πλατύ-
φυλλός τε καὶ ἐγγειόφυλλος καὶ σαρκόφυλλός
8 ἐστι, πολλὴν ἔχουσα ῥίζαν. Τὰ δὲ κρίνα τῇ μὲν
χροιᾷ τὴν εἰρημένην ἔχει διαφοράν· μονόκαυλα
δέ ἐστιν ὡς ἐπίπαν, δίκαυλα δὲ σπανίως. Τάχα
δὲ τοῦτο χώρας καὶ ἀέρος διαφορά. Καθ' ἕκα-
στον δὲ καυλὸν ὁτὲ μὲν ἓν κρίνον, ὁτὲ δὲ πλείω
γίνεται· βλαστάνει γὰρ τὸ ἄκρον· σπανιώτερα
δὲ ταῦτα. Ῥίζαν δ' ἔχει πολλήν, σαρκώδη, καὶ
στρογγύλην. Ὁ δὲ καρπὸς ἀφαιρούμενος ἐκβλα-
στάνει καὶ ἀποδίδωσι τὸ κρίνον, πλὴν ἔλαττον.
Ποιεῖ δέ τινα καὶ δακρυώδη συῤῥοήν, ἣν καὶ
9 φυτεύουσιν, ὥσπερ εἴπομεν. Ὁ δὲ νάρκισσος ἢ
τὸ λείριον (οἱ μὲν γὰρ τοῦτο, οἱ δ' ἐκεῖνο κα-
λοῦσι) τὸ μὲν ἐπὶ τῇ γῇ φύλλον ἀσφοδελῶδες
ἔχει, πλατύτερον δὲ πολύ, καθάπερ ἡ κρινωνιά,
τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μέν, ποώδη δέ, καὶ ἐξ
ἄκρου τὸ ἄνθος, καὶ ἐν ὑμένι τινὶ καθάπερ ἐν
ἀγγείῳ [καρπὸν] μέγαν εὖ μάλα καὶ μέλανα τῇ
χροιᾷ, σχήματι δὲ προμήκη. Οὗτος δ' ἐκπίπτων
ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
συλλέγοντες πηγνύουσι, καὶ τὴν ῥίζαν φυτεύου-
σιν. Ἔχει [δὲ] ῥίζαν σαρκώδη, στρογγύλην, με-
γάλην. Ὄψιον δὲ σφόδρα· μετὰ γὰρ ἀρκτοῦρον
10 ἡ ἄνθησις καὶ περὶ ἰσημερίαν. Ὁ δὲ κρόκος
ποώδης μὲν τῇ φύσει καθάπερ καὶ ταῦτα, πλὴν
φύλλῳ στενῷ· σχεδὸν γὰρ ὥσπερ τριχόφυλλόν
ἐστιν· ὀψιανθὲς δὲ σφόδρα καὶ ὀψιβλαστές, ἢ

πρωϊανθὲς, ὁποτέρως τις λαμβάνει τὴν ὥραν.
Πλειάδι γὰρ ἀνθεῖ, καὶ ὀλίγας ἡμέρας· εὐθὺς
δ' ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ τὸ ἄνθος ὠθεῖ. Δοκεῖ δὲ
καὶ πρότερον· ῥίζα δὲ πολλὴ καὶ σαρκώδης, καὶ
τὸ ὅλον εὔζωον· φιλεῖ δὲ καὶ πατεῖσθαι, καὶ
γίνεται καλλίων κατατριβομένης κάτω τῆς ῥί-
ζης· διὸ καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἐν τοῖς κρο-
τητοῖς καλλίστας. Ἡ δὲ φυτεία ἀπὸ ῥίζης. Ταῦ-
τα μὲν οὖν οὕτω γεννᾶται. Τὰ δ' ἄλλα ἄνθη 11
τὰ προειρημένα πάντα σπείρεται, οἷον ἰωνιά,
Διὸς ἄνθος, ἴφυον, φλὸξ, ἡμεροκαλλές· καὶ γὰρ
αὐτὰ καὶ αἱ ῥίζαι ξυλώδεις. Σπείρεται δὲ καὶ V. C. 7.
ἡ οἰνάνθη· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀνθῶδες. Τὰ incipit.
μὲν οὖν ἀνθικὰ σχεδὸν ἐν τούτοις καὶ τοῖς
ὁμοίοις ληπτέον.

Κεφ. ζ. Τὰ δὲ ἕτερα πάντα μὲν ἀνθεῖ 1
καὶ σπερμοφορεῖ, δοκεῖ δὲ οὐ πάντα, διὰ τὸ
μὴ φανερὸν εἶναι τινῶν τὸν καρπόν· ἐπεὶ καὶ
τὸ ἄνθος ἐνίων ἀμαυρόν· ἄλλων δὲ, διὰ τὸ
βραδέως καὶ χαλεπωτέρως παραγίνεσθαι, τῇ φυ-
τείᾳ χρῶνται μᾶλλον, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ κατ'
ἀρχάς. Καίτοι διατείνονταί τινες ὡς οὐκ ἐχόν- 2
των καρπόν· αὐτοὶ γὰρ ξηράναι πολλάκις καὶ
ἀποτρίψαι καὶ σπεῖραι, ουδέποτε δὲ βλαστεῖν
οὔτε ἕρπυλον οὔτε ἑλένιον οὔτε σισύμβριον,
οὔτε μίνθαν· οἵ τε πεπειρᾶσθαι φάσκοντες καὶ 3
τούτων εἰσίν· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνο ἀληθέστερον, ἥ
τε τῶν ἀγρίων φύσις ἐπιμαρτυρεῖ. Καὶ γὰρ ἕρ-
πυλός ἐστιν ἄγριος, ὃν κομίζοντες ἐκ τῶν ὀρῶν
φυτεύουσι καὶ ἐν Σικυῶνι, καὶ Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ
Ὑμηττοῦ· παρ' ἄλλοις δὲ ὅλως ὄρη πλήρη [τοῦ

*ἄνθους] καὶ τόποι, καθάπερ ἐν τῇ Θρᾴκῃ. Καὶ
σισύμβριον δὲ καὶ τἆλλα δριμυτέραν ἔχοντα τὴν
ὀσμήν. Ἕρπυλλος δ' ἐνίοις καὶ παντελῶς θυμώ-
δης. Δῆλον οὖν ὅτι πάντα τὴν γένεσιν ἀπὸ
3 σπέρματος λαμβάνει. Ἀβρότονον δὲ μᾶλλον
ἀπὸ ῥίζης καὶ παρασπάδος βλαστάνει ἢ ἀπὸ
σπέρματος· χαλεπῶς δὲ καὶ ἀπὸ παρασπάδος,
προμοσχευόμενον· ἐν ὀστράκοις δὲ ὥσπερ οἱ
Ἀδώνιδος κῆποι σπείρεται τοῦ θέρους· δύσριγον
γὰρ σφόδρα, καὶ ὅλως ἐπίκηρον, καὶ ὅπου ὁ
ἥλιος σφόδρα λάμπει· ἐμβιῶσαν δὲ καὶ αὐξηθὲν
μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ δενδρῶδες, ὥσπερ τὸ πή-
γανον, πλὴν ξυλωδέστερον πολὺ τοῦτο καὶ ξη-
4 ρότερον καὶ αὐχμωδέστερον. Ὁ δὲ ἀμάρακος
ἀμφοτέρως φύεται, καὶ ἀπὸ παρασπάδος καὶ
ἀπὸ σπέρματος· πολύσπερμον δὲ, καὶ τὸ σπέρ-
μα εὔοσμον, ὀσμῇ μαλακωτέρᾳ. Δύναται δὲ
καὶ μεταφυτεύεσθαι. Πολύσπερμον δὲ καὶ τὸ
ἀβρότονον καὶ οὐκ ἄοσμον. Τοῦτο δὲ ῥίζας
μὲν ἔχει ὀρθὰς καὶ κατὰ βάθους· ἔστι γὰρ
ὥσπερ μονόῤῥιζον τῇ παχείᾳ, τὰς δ' ἄλλας ἀπ'
αὐτῆς [λεπτὰς ἔχει.] Ὁ δ' ἀμάρακος καὶ ὁ ἕρ-
πυλλος καὶ τὸ σισύμβριον καὶ τὸ ἑλένιον ἐπιπο-
λαίους καὶ πολυσχιδεῖς καὶ ταῤῥώδεις· ξυλώδεις
δὲ πᾶσαι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἡ τοῦ ἀβροτόνου,
5 καὶ διὰ τὸ μέγεθος, καὶ τῇ ξηρότητι. Τοῦ δὲ
ἑρπύλλου ἴδιος ἡ αὔξησις ἡ [ἐκ] τῶν βλαστῶν·
δύναται γὰρ ἐφ' ὁσονοῦν προϊέναι κατὰ μῆκος
χάρακα λαβὼν, ἢ πρὸς αἱμασιὰν φυτευθεὶς, ἢ
κάτω καθιέμενος εἰς φρέαρ· εὐαυξέστατος γάρ.
Εἴδη δὲ τοῦ μὲν ἡμέρου λαβεῖν οὐκ ἔστι, καθά-*

περ ἐλέχθη· τοῦ δὲ ἀγρίου φασὶν εἶναι. Τοῦτον
γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι τὸν μὲν θυμβρώδη τινὰ καὶ
δριμύτατον, τὸν δ' εὔοσμον εἶναι καὶ μαλακώ-
τερον. Ὥρα δὲ τῆς φυτείας [τῶν] πλείστων 6
[τὸ] μετόπωρον, ἐν ᾧ σπεύδουσιν ὡς πρῶτα φυ-
τεύειν· οὐ μὴν ἀλλ' ἔνια καὶ τοῦ ἦρος φυτεύου-
σιν. Ἅπαντα φιλόσκια καὶ φίλυδρα καὶ φιλό-
κοπρα μάλιστα· αὐχμὸν δὲ δέχεται, καὶ ὅλως
ὀλιγοϋδρότατος ὁ ἕρπυλος· κόπρῳ δὲ χαίρει,
μάλιστα δὲ καὶ τῇ τῶν λοφούρων. Φασὶ δὲ καὶ
μεταφυτεύειν δεῖν πολλάκις· καλλίω γάρ. Τὸ
δὲ σισύμβριον ὥσπερ ἐλέχθη καὶ ἐξίσταται μὴ
μεταφυτευόμενον.

Κεφ. η. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ζ.) Τῶν δ' ἀν- 1
θῶν τὸ μὲν πρῶτον ἐκφαίνεται τὸ λευκόϊον·
ὅπου μὲν ὁ ἀὴρ μαλακώτερος, εὐθὺς τοῦ χει-
μῶνος· ὅπου δὲ σκληρότερος, ὕστερον· ἐνιαχοῦ
[δὲ] τοῦ ἦρος. Ἅμα δὲ τῷ ἴῳ ἢ μικρόν τι ὕστε-
ρον καὶ τὸ φλόγιον καλούμενον, τὸ ἄγριον·
ταῦτα γὰρ ὧν οἱ στεφανηπλόκοι χρῶνται πολὺ
ἐκτρέχει τῶν ἄλλων. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ νάρκισ-
σος καὶ τὸ λείριον, [καὶ τῶν ὀρείων ἀνεμώνης
γένος τὸ καλούμενον ὄρειον,] καὶ τὸ τοῦ βολ-
βοῦ κώδυον· ἐμπλέκουσι γὰρ ἔνιοι καὶ τοῦτο
εἰς τοὺς στεφάνους· ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ οἰνάνθη
καὶ τὸ μέλαν ἴον, καὶ τῶν ἀγρίων ὅ τε ἑλειό-
χρυσος, καὶ τῆς ἀνεμώνης ἡ λειμωνία καλου-
μένη, καὶ τὸ ξίφιον καὶ [ἡ] ὑάκινθος, καὶ σχε-
δὸν ὅσοις ἄλλοις χρῶνται τῶν ὀρείων. Τὸ δὲ 2
ῥόδον ὑστερεῖ τούτων, καὶ τελευταῖον μὲν φαί-
νεται, πρῶτον δ' ἀπολείπει τῶν ἐαρινῶν· ὀλιγο-

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ η.

1 Κεφ. α. Ἑπόμενον δὲ τοῖς εἰρημένοις περὶ τῶν ποωδῶν εἰπεῖν· τοῦτο γάρ ἐστι λοιπὸν τῶν ἐξ ἀρχῆς διαιρεθέντων γενῶν· ἐν ᾧ συμπεριλαμβάνονταί πως τὰ λαχανηρὰ, καὶ τὸ σιτῶδες. Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ λαχανώδους λεκτέον, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν ἡμέρων, ἐπεὶ γνώριμα μᾶλλον τυγχάνει τῶν ἀγρίων. Εἰσὶ δὲ τρεῖς ἄροτοι πάντων τῶν κηπευομένων, ἐν οἷς ἕκαστα σπείρουσι διαιροῦντες ταῖς ὥραις. Εἷς μὲν οὖν ὁ χειμερινὸς, ἄλλος δὲ ὁ θερινὸς, τρίτος δὲ ὁ με-
2 ταξὺ τούτων μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινάς. Καλοῦσι δ' οὕτως, οὐ πρὸς τὴν σπορὰν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου· ἐπεὶ ἥ γε σπορὰ σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται. Τοῦ χειμερινοῦ μὲν γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπὰς θερινὰς τοῦ μεταγειτνιῶνος μηνὸς, ἐν ᾧ σπείρουσι ῥάφανον, ῥαφανίδα, γογγυλίδα, καὶ τὰ καλούμενα ἐπίσπορα. Ταῦτα δ' ἐστὶ τεύτλιον, θριδακίνη, εὔζωμον, λάπαθον, νάπυ, κορίαννον, ἄνηθον, κάρδαμον. Καλοῦσι δὲ πρῶτον τοῦτον τῶν ἀρότων. Τοῦ δὲ δευτέρου πάλιν μεθ' ἡλίου τροπὰς τοῦ γαμηλιῶνος μηνὸς, ἐν ᾧ σπείρουσι καὶ πηγνύουσι πράσον, σέλινον, γήθυον, ἀνδράφαξιν. Τοῦ τρίτου δὲ, ὃν καλοῦσι θερινὸν, τοῦ μουνυχιῶνος· ἐν τούτῳ δὲ σπείρεται σίκυος,

κολοκύντη, βλίτον, ὤκιμον, ἀνδράχνη, θύμβρον.
Ποιοῦνται δὲ πλείους ἀρότους τῶν ὁμοίων καθ'
ἑκάστην ὥραν, οἷον ῥαφανίδος, ὠκίμου, τῶν
ἄλλων. Πᾶσι δὲ σπείρεται τοῖς ἀρότοις τὰ ἐπί-
σπορα. Διαφύεται δ' οὐκ ἐν ἴσοις πάντα χρό- 3
νοις, ἀλλὰ τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον,
ὅσα δυσφυῆ. Τάχιστα μὲν οὖν ὤκιμον καὶ βλί-
τον καὶ εὔζωμον, καὶ τῶν χειμερινῶν ῥαφανίς.
Τριταῖα γὰρ ὡς εἰπεῖν. Θριδακίναι δὲ τεταρ-
ταῖαι ἢ πεμπταῖαι· σίκυος δὲ καὶ κολοκύντη
περὶ τὰς πέντε ἢ ἕξ· οἱ δέ φασιν ἑπτά. Πρότε-
ρον δὲ καὶ θᾶττον ὁ σίκυος· ἀνδράχνη δ' ἐν
πλείοσι τούτων· ἄνηθον δὲ τεταρταῖον. Κάρ-
δαμον δὲ καὶ νάπυ πεμπταῖα· τεύτλιον δὲ θέ-
ρους μὲν ἑκταῖον, χειμῶνος δὲ δεκαταῖον. Ἀν-
δράφαξυς δὲ ὀγδοαία, ῥάφανος δὲ δεκαταία,
πράσον δὲ καὶ γήθυον οὐκ ἐν ἴσοις, ἀλλὰ τὸ
μὲν ἐννεακαιδεκαταῖον, ἐνιαχοῦ δὲ εἰκοσταῖον·
γήθυον δὲ δεκαταῖον ἢ δωδεκαταῖον. Κορίαννον
δὲ δυσφυές· οὐ γὰρ ἐθέλει βλαστάνειν τὸ νέον,
ἐὰν μὴ βρεχθῇ. Θύμβρα δὲ καὶ ὀρίγανος ἐν
πλείοσιν ἢ τριάκοντα. Δυσφυέστατον δὲ πάντων
τὸ σέλινον· τεσσαρακοσταῖον γάρ φασιν οἱ τὰ
συντομώτερα λέγοντες, οἱ δὲ πεντηκοσταῖον, καὶ
τοῦτο κατὰ πάντας τοὺς ἀρότους· ἐπισπείρουσι
γάρ τινες ἐπὶ πᾶσιν. Ὅλως δὲ ὅσα κατὰ πλείους 4
ὥρας σπείρεται, ταῦτ' οὐδὲν θᾶττον τὰ πολλὰ
γίνεται τοῦ θέρους. Καὶ θαυμαστόν, εἰ καὶ
μηθὲν ἡ ὥρα συμβάλλεται καὶ ὁ ἀὴρ πρὸς τὸ
θᾶττον, ἐὰν δὲ μοχθηρὰ καὶ ψυχρά, καὶ ὁ ἀὴρ
περισκεπής, [πρὸς τὸ] βραδύτερον· ἐπεὶ καὶ

χειμώνων ἢ εὐδιῶν ἐπιγινομένων τοῖς ἀρότοις ὁτὲ μὲν βραδύτερον ὁτὲ δὲ θᾶττον ἡ βλάστησις. Διαφέρει δὲ ταῦτα κατὰ τοὺς ἀρότους ἑκάστων· πρωϊαίτατον γὰρ ἐν τοῖς εὐείλοις καὶ εὐκράτοις.
5 Ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πλείοσι δεῖ τὰς αἰτίας ὑπολαβεῖν τῶν τοιούτων, ἔν τε τοῖς σπέρμασιν αὐτοῖς, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῷ ἀέρι καὶ ταῖς ὥραις, αἷς ἕκαστα σπείρουσι καὶ χειμώνων καὶ εὐδιῶν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν σκεπτέον ἐφ' ὧν τε παραλλάττουσιν οἱ χρόνοι, καὶ ἐφ' ὧν οὔ· καὶ γὰρ τὴν ῥαφανίδα φασί τινες τριταίαν καὶ θέρους καὶ χειμῶνος· τὸ δὲ τεύτλιον, ὥσπερ εἴρηται, παραλλάττει κατὰ τὰς ὥρας. Χρόνοι δ' οὖν οὗτοι τῆς βλαστήσεώς εἰσι καὶ λέγονται καθ'
6 ἕκαστον. Διαφέρει δὲ πρὸς τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον καὶ ἡ τῶν σπερμάτων παλαιότης· τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ νέων παραγίνεται θᾶττον, οἷον πράσον, γήθυον, σίκυος, κολοκύντη. Ἔνιοι δὲ καὶ προβρέχουσι τὸν μὲν σίκυον πρὸς τὸ θᾶττον ἢ ἐν γάλακτι ἢ ἐν ὕδατι· τὰ δ' ἀπὸ παλαιῶν, οἷον σέλινον, τεύτλιον, κάρδαμον, θύμβρα, κορίαννον, ὀρίγανον, εἴπερ μὴ ἅπαντα φυτεύεται, οὐ τὸ ἀπὸ τοῦ νέου, καθάπερ εἴπομεν. Ἴδιον δὲ φασιν ἐπὶ τοῦ τευτλίου συμβαίνειν· οὐ γὰρ διαφύεσθαι πᾶν εὐθύς, ἀλλ' ὕστερον πολλῷ, τῷ τ' ἐχομένῳ ἔτει καὶ τῷ τρίτῳ. Διὸ καὶ ἐκ πολλοῦ
7 σπέρματος ὀλίγον ἐκβλαστάνειν. Ἕκαστον δὲ τῶν σπερμάτων, ἐὰν ἁδρυνθέντα ἀποπέσῃ, διαμένει πρὸς τὴν ὥραν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ οὐ πρότερον ἐκβλαστάνει· καὶ κατὰ λόγον ἐστί. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγρίων ὁρῶμεν [οὕτω] συμβαῖνον,

ἐὰν μὴ φθαρῇ. Αἱ δὲ τελειώσεις τῶν καρπῶν ἁπάντων γίνονται τοῦ θέρους· πρότερον δὲ καὶ θᾶττον ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τῶν πρότερον σπαρέντων. Διαφέρει (γὰρ) καὶ ἡ ὥρα· τὰ γὰρ ἐν ταῖς θερμημερίαις σπαρέντα θᾶττόν ἐκκαυλεῖ καὶ ἐκσπερματοῦται, καθάπερ ῥαφανὶς, γογγυλίς. Ἔνια δὲ οὐκ ἐνιαύσια φέρει τὸν καρπὸν, ἀλλὰ δίενα, καθάπερ σέλινον, πράσον, γήθυον· ἃ καὶ διαμένει χρόνον πλείονα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπέτεια. Τὰ γὰρ πολλὰ τούτων ἅμα τῇ τελειώσει τῶν σπερμάτων αὐαίνεται. Πάντα δὲ ὡς 8 εἰπεῖν, ὅσα ἐκκαυλεῖ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν, ἀποτελειοῦται κατὰ τὸ σχῆμα, τῷ παραβλαστήσεις ἐκ τῶν καυλῶν ἔχειν ἀκρεμονικοὺς, πλὴν ὅσα μονόκαυλα, καθάπερ πράσον καὶ γήθυον καὶ κρόμμυον καὶ σκόροδον. Φίλυδρα δὲ καὶ φιλόκοπρα πάντα, μᾶλλον δὲ τὰ ἀσθενέστερα, καὶ πλείονος ἐπιμελείας δεόμενα, τὰ δὲ καὶ τροφῆς.

Κεφ. β. Φύεται δὲ πάντα ἀπὸ τοῦ σπέρ- 1 ματος· ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ παρασπάδος καὶ κλωνὸς καὶ ῥίζης. Ἀπὸ μὲν παρασπάδος ἡ ῥάφανος· δεῖ γάρ τι καὶ ῥιζῶδες προσλαβεῖν. Ἀπὸ δὲ τῶν βλαστῶν πήγανον, ὀρίγανος, ὤκιμον· ἀποφυτεύουσι γαρ καὶ τοῦτο, ὅταν σπιθαμιαῖον ἢ μεῖζον γένηται, τεμόντες εἰς τὸ ἥμισυ. Ἀπὸ ῥίζης δὲ σκόροδον καὶ κρόμμυον καὶ βολβὸς καὶ ἄρον, καὶ ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα τῶν κεφαλορρίζων. Φύεται δὲ καὶ εἴ τινων αἱ ῥίζαι διαμένουσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἐπετειοκαύλων ὄντων. Ὅτι δὲ ἀπὸ σπέρματος πάντα βλαστάνει, φανε-

μᾶλλον οἷος ὁ τῶν ἱπποσελίνων. Ὡσαύτως δὲ
καὶ ἡ τῆς ἀνδραφάξυος μία μὲν εἰς βάθος, ἐκ
7 ταύτης δὲ ἄλλαι. Μονοῤῥιζότατον δὲ τούτων
πάντων τὸ λάπαθον· οὐ γὰρ ἔχει [τὰς] παχείας
ἀποφύσεις, ἀλλὰ τὰς λεπτάς. Βαθυῤῥιζότατον
δὲ πάντων· ἔχει γαρ μείζω τριῶν ἡμιποδίων. Τὸ
δ' ἄγριον βραχυτέραν. Πολύκαυλον δὲ καὶ πο-
λύκλαδον· καὶ ἡ ὅλη μορφὴ τελειωθεῖσα παρα-
πλησία τῇ τοῦ τευτλίου. Πολυχρονιώτερον δὲ
καὶ τοῦ ἀγρίου καὶ ὅλως δὲ πάντων τῶν λαχά-
νων ὡς εἰπεῖν· διαμένει γὰρ ὁποσονοῦν χρόνον,
ὥς φασιν. Ἔχει δὲ σαρκώδη τὴν ῥίζαν καὶ ἔνι-
κμον· διὸ καὶ ἐξαιρεθεῖσα ζῇ πολὺν χρόνον. Τὸ
δ' ὤκιμον μίαν μὲν τὴν παχεῖαν τὴν κατὰ βά-
θους, τὰς δ' ἄλλας τὰς ἐκ πλαγίου λεπτὰς,
ἐπιεικῶς εὐμήκεις. Ἔνια δ' οὐκ ἔχει τὴν μίαν
τὴν ὀρθὴν, οἷον τὸ βλίτον, ἀλλ' εὐθὺς πολλὰς
ἐξ ἄκρου καὶ εὐπαχεῖς καὶ μακροτέρας τῆς ἀν-
8 δραφάξυος. Τῶν δὲ ῥιζῶν ξυλωδέσταται πασῶν
V. c. 3. αἱ τοῦ ὠκίμου, καθάπερ καὶ ὁ καυλός. Ἡ γὰρ
τοῦ βλίτου ἧττον ξυλώδης. Εἰσὶ γὰρ, ὡς ἁπλῶς
εἰπεῖν, αἱ μὲν σαρκώδεις, αἱ δὲ ξυλώδεις· [καὶ
σαρκώδεις μὲν] οἷον ἡ τοῦ τευτλίου καὶ τοῦ
σελίνου καὶ ἱπποσελίνου καὶ λαπάθου καὶ ῥα-
φανίδος καὶ γογγυλίδος, καὶ πάντων μάλιστα
τῶν κεφαλοβαρῶν· οὐδὲ γὰρ ἀναξηραινόμεναι
σκληρύνονται τελείως. Ξυλώδεις δὲ ὥσπερ αἱ
τοῦ ὠκίμου καὶ βλίτου καὶ ἀνδραφάξυος καὶ
εὐζώμου καὶ ἀνήθου (καὶ λαπάθου) καὶ κο-
ριάννου, καὶ ἁπλῶς τῶν πολυκαύλων. Ἔχει γὰρ
δὴ καὶ ἄνηθον καὶ τὸ κορίαννον, τὰ μονόῤ-

ῥίζα, ξυλώδη τε τὴν ῥίζαν καὶ οὐ μακρὰν, οὐδὲ τὰς λεπτὰς ἀποφυάδας ἔχουσαν πολλάς. Πολύκαυλα δὲ ἄμφω καὶ πολύοζα. Διὸ καὶ οὐ κατὰ λόγον οὐδενὶ τούτων τὸ ἄνω πρὸς τὸ κάτω. Βραχύῤῥιζα δὲ ταῦτά ἐστιν, οἷον θριδακίνη, 9 ἀνδράχνη, τῇ ὀρθῇ καὶ ταῖς εἰς τὰ πλάγια. Ἡ δὲ θριδακίνη ὥσπερ οὐκ ἔχει τὰς τοιαύτας ἀποφύσεις, ἀλλὰ μόνον τὰς λεπτὰς, καὶ μάλιστα δὴ μονόῤῥιζον ὡς εἰπεῖν. Ἁπλῶς δὲ πάντα τὰ θερινὰ βραχύῤῥιζα· καὶ γὰρ ὁ σίκυος καὶ ἡ κολοκύντη καὶ ἡ σικύα, καὶ διὰ τὴν ὥραν, καὶ ἴσως ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν φύσιν, ἥπερ συνηκολούθηκε τῇ ὥρᾳ. Ἡ δὲ μεταφυτευομένη θριδακίνη βραχυτέραν ἔχει τὴν ῥίζαν τῆς σπαρείσης· παραβλαστάνει γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων μᾶλλον. Βραχυτέραν δὲ καὶ ἡ ἀγρία τῆς ἡμέρου, καὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν πολυκαυλοτέρα.

Κεφ. γ. Ἀνθεῖ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον 1 ἀθρόον, τὸ δὲ ὤκιμον κατὰ μέρος κάτω πρῶτον· εἶθ᾽ ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἄνω· διὸ καὶ πολυχρόνιον ἐν τῷ ἀνθεῖν, καθάπερ κύαμος, καὶ τῆς πόας τὸ ἡλιοτρόπιον καλούμενον, καὶ ἄλλα δὲ τῶν ἀγρίων. Ἀνθεῖ δὲ [ὁμοίως·] καὶ ὁ σίκυος καλούμενος· καὶ γὰρ ἐπιβλαστάνειν τούτῳ γε συμβαίνει. Τὰ δὲ ἄνθη τούτων μὲν ἔκλευκα, τῶν δὲ μηλινοειδῆ, τῶν δὲ μικρὸν ἐπιπορφυρίζοντα, εὔχρουν δ᾽ οὐθέν. Τὰ δὲ σπέρ- 2 ματα διαφέρει καὶ τοῖς σχήμασι· τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη, τὰ δ᾽ αὖ πλατέα καὶ φυλλώδη, καθάπερ τὰ τῆς ἀνδραφάξυος· ὅμοιον γὰρ τῷ τοῦ σιλφίου· τὰ δὲ στενὰ

καὶ γραμμώδη, καθάπερ [τὰ] τοῦ κυμίνου. Καὶ τοῖς χρώμασιν ὁμοίως· τὰ μὲν μέλανα, τὰ δὲ ξυλώδη, τὰ δὲ λευκότερα. Πάντα δὲ ἐλλοβοσπέρματα ἢ γυμνοσπέρματα ἢ ἐμφλοιοσπέρματα ἢ παπποσπέρματα· ῥαφανὶς μὲν γὰρ καὶ
ϱ νάπυ καὶ γογγυλὶς ἐλλοβοσπέρματα· κορίαννον δὲ καὶ μάραθρον καὶ ἄνηθον καὶ κύμινον γυμνοσπέρματα· βλίτον δὲ καὶ τεύτλιον καὶ ἀνδράφαξυς καὶ ὤκιμον ἐμφλοιοσπέρματα· θριδακίνη δὲ παπποσπέρματον.
3 Πάντα δὲ πολύκαρπα καὶ πολυβλαστῆ· πολυκαρπότατον δὲ τὸ κύμινον. Ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τούτου· φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαί τε καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. Δυσξήραντα δὲ πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν, πλὴν τοῦ κυμίνου, οὐχ ὡς ὁ σῖτος, [ὃς] κἂν ἅπαξ ἀδρυνθῇ, ταχὺ ξηραίνεται καὶ ἀποπίπτει· δυσξηραντότερα δὲ τὰ ἐμφλοιοσπέρματα καὶ τούτων μάλιστα τὸ ὤκιμον. Ἅπαντα δὲ ξηρανθέντα πολυκαρπότερα γίνεται· διὸ καὶ προαφαιροῦντες
4 αὐτὰ ξηραίνουσιν. Ἅπαντα δὲ πολύχοα καὶ πολυσπέρματα· πολυκαρπότατον δὲ τὸ ὤκιμον, πράσον, κρόμμυον. Τὰ δὲ πλαγιόκαρπα μᾶλλον, οἷον ῥαφανὶς, γογγυλὶς, καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δ' ἀμφοτέρως, οἷον βλίτον, ἀνδράφαξυς· ἀμφότερα γὰρ ταῦτα καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου· καὶ τό γε πλεῖστον εὐθὺς παρ' ἕκαστον ὄζον προςκαθήμενον ἔχει το σπέρμα βοτρυῶδες. Τὰ δὲ ἐκ παλαιοτέρων σπερμάτων θᾶττον ἐκκαυλεῖ· τάχιστα δὲ τὰ ἐκ τῶν ἀκμαζόντων. Ἔστι γάρ τις ἀκμη καὶ τούτων. Ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ

κάλλος ἀκολουθεῖ τῶν τοιούτων, ἐὰν τὰ ἄλλα
τὴν αὐτὴν ἔχωσι θεραπείαν. Δοκεῖ δὲ καὶ εἰς
τὸ αὐτὸ ἀθρόα θεμένων καλλίω γίνεσθαι καὶ
βλαστάνειν· οὕτω γὰρ τὸ τοῦ πράσου καὶ τὰ
τοῦ σελίνου τιθέασιν, ἀποδήσαντες εἰς ὀθόνιον,
καὶ γίνονται μεγάλαι [αἱ ῥίζαι.] Συμβάλλεται 5
δέ τι καὶ ὁ τόπος πρὸς αὔξησιν· κελεύουσι γοῦν,
ὅταν τις μεταφυτεύῃ τὰ σέλινα, πάτταλον κα-
τακρούειν, ἡλίκον ἂν βούληται ποιεῖν τὸ σέλι-
νον, τιθέναι δὲ καὶ [τὰ σπέρματα] ἐν τῷ ὀθο-
νίῳ, τὸν πάτταλον κατακρούσαντα καὶ πλήσαν-
τα κόπρου καὶ γῆς. Ἔνια δὲ καὶ τοῖς σχήμασιν
ἐξομοιοῦται (καὶ) τοῖς τόποις· ἡ γὰρ σικύα
ὁμοιοσχήμων γίνεται ἐν ᾧ ἂν τεθῇ. Καὶ δια-
φορὰν λαμβάνει κατὰ τοὺς χυμοὺς ἔνια προ-
θεραπευθέντα τῶν σπερμάτων, οἷον τὸ τοῦ σι-
κύου, ἐὰν ἐν γάλακτι βρέξαντες σπείρωσιν.
Ἀλλὰ τοιαῦτα ἴσως οἰκειότερα τῆς θεραπείας.

Κεφ. δ. Γένη δὲ τῶν μὲν ἐστι πλείω, τῶν 1
δ' οὐκ ἔστιν, οἷον ὠκίμου, λαπάθου, βλίτου,
καρδάμου, εὐζώμου, ἀνδράφαξυος, κοριάννου,
ἀνήθου, πηγάνου· τούτων γὰρ οὔ φασιν εἶναι
διαφοράν· τῶν δὲ ἔστι, ῥαφανίδος, ῥαφάνου,
τευτλίου, σικύου, κολοκύντης, κυμίνου, σκορό-
δου, θριδακίνης. Διαφέρουσι δὲ τοῖς τε φύλλοις
καὶ ταῖς ῥίζαις καὶ τοῖς χρώμασι καὶ τοῖς χυ-
λοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. Οἷον ῥα- 2
φανίδος γένη τὴν μὲν Κορινθίαν, τὴν δὲ Κλεω-
ναίαν, τὴν δὲ λειοθαλασσίαν, τὴν δὲ Βοιωτίαν·
εὐαυξεστάτην δὲ τὴν Κορινθίαν, ἣ καὶ τὴν ῥί-
ζαν ἔχει γυμνήν· ὠθεῖται γὰρ εἰς τὸ ἄνω, καὶ

οὐχ ὡς αἱ ἄλλαι κάτω. Τὴν δὲ λειοθαλασσίαν, ἣν ἔνιοι καλοῦσι Θρακίαν, ἰσχυροτάτην πρὸς τοὺς χειμῶνας. Τὴν δὲ Βοιωτίαν γλυκυτάτην καὶ τῷ σχήματι στρογγύλην, οὐχ ὥσπερ τὴν Κλεωναίαν μακράν. Ὅσων δ' ἂν ᾖ λεῖα τα φύλλα, γλυκύτεραι καὶ ἡδίους· ὅσων δ' ἂν τραχέα, δριμύτεραι. Γένος δέ τι παρὰ ταῦτά ἐστιν, ὃ ἔχει τὸ φύλλον εὐζώμῳ ὅμοιον. Ῥα-
5 φανίδος μὲν οὖν ταῦτα γένη. Γογγυλίδος δὲ οἱ μέν φασιν εἶναι, οἱ δ' οὔ φασιν, ἀλλὰ [καὶ] τῷ ἄῤῥενι καὶ τῇ θηλείᾳ διαφέρειν· γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἄμφω. Πρὸς δὲ τὸ ἀποθηλύνεσθαι πηγνύναι δεῖν μανάς· ἐὰν γὰρ πυκνὰς, πάσας ἀπαῤῥενοῦσθαι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν ἐν γῇ μοχθηρᾷ σπαρῶσι· διὸ καὶ [πρὸς] τοὺς σπερματισμοὺς μεταφέροντες φυτεύουσι τὰς ἐκφύσεις, καὶ πλατείας .... Ἔστι δὲ καὶ τὸ σπέρμα τῇ ὄψει τὸ χεῖρον καὶ [τὸ] βέλτιον φανερόν· τῆς μὲν γὰρ χρηστῆς λεπτὸν, τῆς δὲ μοχθηρᾶς ἁδρόν. Χειμαζομένη δὲ χαίρει καὶ αὕτη καὶ ἡ ῥαφανίς· οἴονται γὰρ ἅμα γλυκαίνεσθαί τε καὶ τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ῥίζαν τρέπεσθαι, καὶ οὐκ εἰς τὰ φύλλα. Τοῖς δὲ νοτίοις καὶ ταῖς εὐδίαις ἐκκαυλεῖν ταχύ. Τοῦτο μὲν οὖν λόγου δεῖται, τῆς ὁμοιώσεως ἐν ἀμφοῖν
4 εἶναι τὰς διαφοράς. Τῆς δὲ ῥαφάνου τριχῇ διαιρουμένης ἡ μέν ἐστιν οὐλόφυλλος, ἡ δὲ λειόφυλλος, καὶ τρίτη ἡ ἀγρία, ἣ τὸ μὲν φύλλον ἔχει λεῖον, μικρὸν δὲ καὶ περιφερὲς, πολύκλαδος καὶ πολύφυλλος, ἔτι δὲ χυλὸν ἔχουσα δριμὺν καὶ φαρμακώδη· διὸ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας

αὐτῷ χρῶνται οἱ ἰατροί. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν
ἐκείναις εἶναι δοκοῦσι διαφοραὶ καὶ ἕτεραι· ἐπεὶ
ἄσπερμόν τε γένος αὐτῶν ἐστιν ἢ κακόσπερμον.
Τὸ δὲ ὅλον ἡ οὔλη τῆς λείας εὐχυλοτέρα καὶ
μεγαλοφυλλοτέρα. Εὐχυλότερον δὲ καὶ τῶν
τευτλίων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος καὶ ὀλιγοσπερ-
μότερον, ὃ καλοῦσί τινες Σικελικόν. Ὡσαύτως 5
δὲ καὶ τῆς θριδακίνης· ἡ γὰρ λευκὴ γλυκυτέρα
καὶ ἁπαλωτέρα. Γένη δὲ αὐτῆς ἐστιν ἄλλα τρία,
τό τε πλατύκαυλον καὶ στρογγυλόκαυλον καὶ
τρίτον τὸ Λακωνικόν. Αὕτη δὲ τὸ μὲν φύλλον
ἔχει σκολυμῶδες, ὀρθὴ δὲ καὶ εὐαυξὴς καὶ ἀπα-
ράβλαστος ἐκ τοῦ καυλοῦ. Τῶν δὲ πλατειῶν
οὕτω τινὲς πλατύκαυλοι γίνονται, ὥστ' ἐνίους
φασὶ καὶ θύραις χρῆσθαι κηπωρικαῖς. Τὸ δὲ
ὀπῶδες σφόδρα καὶ μικρόφυλλον καὶ λευκοκαυ-
λότερον ἔοικε τῇ ἀγρίᾳ. Τῶν δὲ σελίνων καὶ 6
ἐν τοῖς φύλλοις καὶ ἐν τοῖς καυλοῖς αἱ διαφο-
ραί· τὸ μὲν γὰρ πυκνὸν καὶ οὖλον καὶ δασὺ
τὸ φύλλον ἔχει, τὰ δὲ μανότερον καὶ πλατύ-
τερον, καυλὸν δὲ μείζω. Τούτων δὲ πάλιν τὰ
μὲν λευκόκαυλα, τὰ δὲ πορφυρόκαυλα ἢ ποι-
κιλόκαυλα· τὸ δ' ὅλον ἅπαν τὸ τοιοῦτον ἐμφε-
ρέστατον τῷ ἀγρίῳ. Σικύου δὲ καὶ κολοκύντης
τοῦ μὲν εἶναί φασι γένη, τῆς δ' οὐκ εἶναι, κα-
θάπερ τῆς ῥαφανίδος καὶ τῆς γογγυλίδος, ἀλλ'
ἐν τῷ αὐτῷ γένει τὰς μὲν βελτίους τὰς δὲ χεί-
ρους. Τοῦ δὲ σικύου τρία, Λακωνικόν, σκυ-
ταλίαν, Βοιώτιον· τούτων δὲ ὁ μὲν Λακωνικὸς
ὑδρευόμενος βελτίων, οἱ δ' ἕτεροι ἀνύδρευτοι.
Διαφέρει δὲ γένει καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκό- 7

ροδα· πλείω δὲ τοῦ κρομμύου τὰ γένη, οἷον τὰ κατὰ τὰς χώρας ἐπικαλούμενα Σάρδια, Κνίδια, Σαμοθράκια, Ἀσκαλώνια· καὶ πάλιν τὰ σητάνια καὶ σχιστά. Τούτων δὲ τὰ μὲν σητάνια μικρὰ, γλυκέα δὲ εὖ μάλα· τὰ δὲ σχιστὰ καὶ Ἀσκαλώνια καὶ ταῖς θεραπείαις διαφέροντα καὶ δηλονότι τῇ φύσει· καὶ γὰρ τὸ σχιστὸν τῷ μὲν χειμῶνι μετὰ τῆς κόμης ἐῶσιν ἀργὸν, ἅμα δὲ τῷ ἦρι τὰ φύλλα περιαιροῦσι τὰ ἔξω, καὶ τὰ ἄλλα θεραπεύουσι· περιαιρεθέντων δὲ τῶν φύλλων [τὰ] ἕτερα βλαστάνει, καὶ ἅμα κάτω σχίζεται· διὸ καλοῦσι σχιστά. Οἱ δὲ καὶ ὅλως φασὶ πάντων δεῖν [περιαιρεῖν,] ὅπως ἡ δύναμις εἰς τὸ
8 κάτω [τρέπηται,] καὶ μὴ σπερμοφυῇ. Τῶν δὲ Ἀσκαλωνίων ἰδία τις ἡ φύσις· μόνα γὰρ [οὐ] σχιστὰ, καὶ ὥσπερ ἄγονα ἀπὸ τῆς ῥίζης· ἔτι δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναυξῆ καὶ ἀνεπίδοτα· διὸ καὶ οὐ πηγνύουσιν ἀλλὰ σπείρουσιν αὐτὰ, καὶ σπείρουσιν ὀψὲ πρὸς τὸ ἔαρ· εἶθ' ὅταν βλαστήσῃ, μεταφυτεύουσι. Τελειοῦται δὲ οὕτω ταχέως, ὥσθ' ἅμα τοῖς ἄλλοις ἢ καὶ πρότερον ἐξαιρεῖσθαι· πλείω δὲ χρόνον ἐαθέντα ἐν τῇ γῇ σήπεται. Φυτευθέντα δὲ καυλὸν ἀφίησι καὶ σπερμοφυεῖ μό-
9 νον· εἶτα κενοῦται καὶ αὐαίνεται. Τούτων μὲν οὖν τοιαύτη τις ἡ φύσις. Διαφέρει δ' ἔνια καὶ τοῖς χρώμασιν· ἐν Ἴσσῳ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα ὅμοια τοῖς λευκοῖς, λευκὰ δὲ σφόδρα τῇ χροιᾷ· φέρειν δέ φασιν ὅμοια τοῖς Σαρδιανοῖς. Ἰδιωτάτη δὲ ἡ φύσις ἡ τῶν Κρητικῶν, παραπλησία δὲ τρόπον τινὰ τοῖς Ἀσκαλωνίοις, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἡ αὐτή. Ἐν Κρήτῃ γάρ ἐστί τι γένος, ὃ σπειρόμενον μὲν

ῥίζαν ποιεῖ, φυτευόμενον δὲ καυλὸν καὶ σπέρμα,
κεφαλὴν δὲ οὐκ ἴσχει, γλυκὺ δὲ τῷ χυλῷ. Τοῦ-
το γὰρ οἷον ἀνάπαλιν ἔχει τοῖς ἄλλοις. Ἅπαντα 10
γὰρ [καὶ] πηγνύμενα καὶ βελτίω καὶ θᾶττον
παραγίνεται· πάντα δὲ φυτεύεται μετ᾽ ἀρκτοῦ-
ρον ἔτι θερμῆς οὔσης τῆς γῆς, ὅπως τὰ ὕδατα
καταλαμβάνῃ [τὰ] πεφυτευμένα. Καὶ ὅλα δὲ
φυτεύεται, καὶ διατεμνόμενα παρὰ τὴν κεφαλήν.
Οὐχ ὅμοιαι δὲ αἱ ἐκβλαστήσεις· ἀλλ᾽ ἐκ μὲν τοῦ
κάτω γίνεται κρόμμυον, ἐκ δὲ τοῦ ἄνω χλόη
μόνον· ὀρθὸν δὲ διατμηθὲν ὅλως ἀβλαστὲς ἐστι.
Τὸ δὲ γήτειον καλούμενον ὥσπερ ἀκέφαλόν τι,
καὶ αὐχένα μακρὸν ἔχον· ὅθεν καὶ ἡ βλάστη-
σις ἄκρα· καὶ ἐπικείρεται πολλάκις, ὥσπερ τὸ
πράσον. Διὸ καὶ σπείρουσιν αὐτὸ καὶ οὐ φυ-
τεύουσι. Τὰ μὲν οὖν κρόμμυα σχεδὸν ταύτας
ἔχει τὰς ἰδέας. Τὸ δὲ σκόροδον φυτεύεται μὲν 11
μικρὸν πρὸ τροπῶν ἢ μετὰ τροπάς, διαιρούμε-
νον κατὰ γέλγεις. Διαφορὰ δέ ἐστιν αὐτῶν ἥ
τε τῶν ὀψίμων πρὸς τὰ πρώϊμα· γένος γάρ τι
τυγχάνει τοιοῦτον, ὃ ἐν ἑξήκονθ᾽ ἡμέραις τε-
λειοῦται. Καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι· καὶ [γὰρ]
τῷ μεγέθει γένος τι διάφορόν ἐστι· μάλιστα δὲ
τὸ Κύπριον καλούμενον τοιοῦτον, ὅπερ οὐχ
ἕψουσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μυττωτοὺς χρῶνται,
καὶ ἐν τῇ τρίψει θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν ὄγκον
ἐκπνευματούμενον. Καὶ ἔτι τῷ μὴ ἔχειν ἔνια
τὰς γέλγεις. Ἡ δὲ γλυκύτης καὶ ἡ εὐωδία καὶ
ἡ ἁδρότης σχεδὸν παρὰ τὰς χώρας γίνεται καὶ
τὰς θεραπείας, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων. Τελειοῦ-
ται δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, ἀλλὰ βραδέως· τῷ

πρώτῳ γὰρ ἔτει κεφαλὴν ἡλίκην πράσου λαμβάνει, τῷ δ' ὕστερον γελγιδοῦται, καὶ τῷ τρίτῳ τέλειον γίνεται, καὶ οὐδὲν χεῖρον, ἀλλ' ἔνιοί γε
12 καὶ κάλλιόν φασι τοῦ πηκτοῦ. Τῆς δὲ ῥίζης ἡ γένεσις οὐχ ὁμοία τοῦ τε σκορόδου καὶ τοῦ κρομμύου· τοῦ γὰρ σκορόδου ὅταν ἀνοιδήσῃ ἡ γελγὶς, κυρτοῦται πᾶσα, καὶ ἐνταῦθα αὐξηθεῖσα διαιρεῖται πάλιν εἰς (τὰς) γέλγεις, καὶ ἐξ ἑνὸς πολλὰ γίνεται τῷ τελειοῦσθαι τὴν κεφαλήν. Τὸ δὲ κρόμμυον εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης ἄλλο καὶ ἄλλο παραφίησι, καθάπερ καὶ [οἱ] βολβοὶ καὶ [ἡ] σκίλλα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Καὶ γὰρ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκόροδα, μὴ ἀναιρούντων ἀλλ' ἐώντων, πολλὰ γίνεται. Φέρειν δέ φασι καὶ τὸ σκόροδον ἐπὶ τῆς φύσιγγος σκόροδα, καὶ τὸ [κρόμμυον] κρόμμυα. Περὶ μὲν οὖν τῶν γενῶν ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ε. Φίλυδρα δὲ πάντα τὰ ἄλλα λάχανα καὶ φιλόκοπρα, πλὴν πηγάνου· τοῦτο δὲ ἥκιστα φιλόκοπρον. Τὰ χειμερινὰ δὲ οὐχ ἧττον τῶν θερινῶν, καὶ τὰ ἐπίκηρα τῶν ἰσχυρῶν. Κόπρον δὲ μάλιστα ἐπαινοῦσι τὴν συρματίτιν· τὴν δὲ τῶν ὑποζυγίων μοχθηρὰν, διὰ τὸ μάλιστα ἐξικμάζεσθαι. Ζητοῦσι δὲ τὴν κόπρον ἅμα τῷ σπόρῳ μάλιστα συναναμιχθεῖσαν· οἱ δὲ καὶ σπείραντες ἐπιβάλλουσι. Χρῶνται δὲ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ ὠμῇ πρὸς τὴν χύλωσιν. Φιλυδρότερα δὲ τὰ χειμερινὰ τῶν θερινῶν, καὶ τὰ ἀσθενῆ τῶν ἰσχυρῶν, ἔτι δὲ τὰ πλείστης δεόμενα τροφῆς. Φίλυδρα καὶ τὸ κρόμμυον καὶ τὸ γήθυον· καίται φασί τινες οὐ ζητεῖν, ἐὰν τὸ πρῶτον [ὕδωρ]

ἐγγένηται δὶς ἢ τρίς. Τῶν δὲ ὑδάτων ἄριστα τὰ 2
πότιμα καὶ τὰ ψυχρὰ, χείριστα δὲ τὰ ἁλυκὰ καὶ δυσμενῆ· (διὸ) καὶ [τὰ] ἐκ τῶν ὀχετῶν οὐκ εὔχρηστα· συμπεριφέρει γὰρ σπέρματα πόας. Ἀγαθὰ δὲ τὰ ἐκ Διός· ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ φθείρειν τὰ θηρία γινόμενα, τὰ γόνιμα κατεσθίοντα. Φασὶ δέ τινες οὔτε τοῖς σικύοις συμφέρειν οὔτε τοῖς κρομμύοις. Ἀρδεύουσι δὲ τὰ μὲν ἄλλα πρωῒ ἢ πρὸς ἑσπέραν, ὅπως μὴ καθέψηται, τὸ δὲ ὤκιμον καὶ μεσημβρίας· καὶ γὰρ διαβλαστάνειν θᾶττόν φασι θερμῷ τὸ πρῶτον ἀρδευόμενον. Τὸ δὲ πολὺ λίαν ὕδωρ δοκεῖ συμφέρειν ἄλλως τε καὶ ἐὰν μὴ ἔχῃ κόπρον· πολλάκις γὰρ πεινῆν τὰ λάχανά φασι· καὶ ταῦτα γνωρίζειν τοὺς ἐμπείρους τῶν κηπουρῶν. Μετα- 3
φυτευόμενα δὲ πάντα καλλίω καὶ μείζω γίνεται· καὶ γὰρ τὰ τῶν πράσων μεγέθη καὶ τὰ τῶν ῥαφανίδων ἐκ μεταφυτείας. Μάλιστα δὲ μεταφυτεύουσι πρὸς τοὺς σπερματισμούς· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑπομένει, οἷον γήθυον, πράσον, ῥάφανος, σίκυος, σέλινον, γογγυλὶς, θρίδαξ, γλίσχρος. Ἅπαντα καὶ εὐαυξέστερα καὶ μείζω πηγνυμένων τῶν σπερμάτων ἢ σπειρομένων. Θηρία δὲ ἐγγί- 4
νεται ταῖς μὲν ῥαφανίσι ψύλλαι, τῇ δὲ ῥαφάνῳ κάμπαι καὶ σκώληκες, καὶ ἐν τῇ θριδακίνῃ καὶ ἐν τοῖς πράσοις καὶ ἐν ἄλλοις πλείοσιν αἱ πρασοκουρίδες. Ταύτας μὲν οὖν ἡ κράστις ἀθροισθεῖσα ἀπόλλυσι, καὶ ὅταν κόπρος ἀθρόα που καταλάβῃ, φιλόκοπρον [γὰρ] τὸ θηρίον ἀκαλύπτεται, καὶ ἐνδῦσα κοιμᾶται ἐν τῇ κόπρῳ· διὸ δὴ ῥᾴδιον θηρεύειν· ἄλλως δ' οὐκ ἔστι. Ταῖς

δὲ ῥαφανίσι πρὸς τὰς ψύλλας [βοηθεῖ] τὸ ἐπι-
σπείρειν ὀρόβους· πρὸς δὲ τὸ μὴ γίνεσθαι ψύλ-
λας οὔ φασιν εἶναι φάρμακον οὐδέν. Ὑπὸ δὲ
τὸ ἄστρον ὤκιμον μὲν λευκαίνεται, κορίαννον
δὲ ἁλμαίνεται. Τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα διὰ
5 τούτων θεωρητέον. Τῶν δὲ σπερμάτων τὰ μέν
V. C. 6. Incipit. ἐστιν ἰσχυρότερα, τὰ δὲ ἀσθενέστερα πρὸς δια-
μονήν· ἰσχυρότερα μέν, οἷον κορίαννον, τεύτλιον,
πράσον, κάρδαμον, νάπυ, εὔζωμον, θύμβρα,
ἁπλῶς τὰ δριμέα πάντα· ἀσθενέστερα δὲ γήθυον,
(τοῦτο γὰρ οὐκ ἐθέλει μένειν,) ἀνδράφαξυς,
ὤκιμον, κολοκύντη, σίκυος, ἁπλῶς τὰ θερινὰ
τῶν χειμερινῶν μᾶλλον. Διαμένει δὲ οὐδὲν πλέον
τεττάρων ἐτῶν, ὥστε ἔτι χρήσιμον εἶναι πρὸς
τοὺς σπόρους· ἀλλὰ ἔναινα μὲν βελτίω, δίενα
δὲ καὶ τρίενα οὐδὲν χείρω· τὸ δ᾽ ὑπερτεῖνον ἤδη
6 χεῖρον. Πρὸς δὲ τὴν μαγειρικὴν χρείαν ἐπὶ πλείω
διαμένει, πλὴν ἀσθενέστερα πάντα· ἀναγκαῖον
εἶναι διὰ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν σκωλήκωσιν.
Φθορὰ δὲ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων· γίγνε-
ται γὰρ ἐν ἅπασι καὶ τοῖς δριμέσιν, ἥκιστα δὲ
ἐν τῷ σικυῶνι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξικμαζόμενα
πικρὰ γίνεται τῇ γεύσει· διὸ καὶ πρὸς τὴν χρείαν
χείρω. Καὶ περὶ μὲν τῶν σπερμάτων καὶ ἁπλῶς
τῶν κηπευομένων ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ς. Περὶ δὲ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν κα-
λουμένων ἀρουραίων πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν.
Τυγχάνει δὲ τὰ μὲν ὁμώνυμα τοῖς ἡμέροις·
ἅπαντα γάρ ἐστι τὰ γένη ταῦτα καὶ ἄγρια, καὶ
σχεδὸν τά γε πολλὰ παραπλησίαν ἔχοντα τὴν
ὄψιν τοῖς ἡμέροις, πλὴν τοῖς γε φύλλοις ἐλάττω·

ταῦτα καὶ τραχύτερα καὶ τοῖς καυλοῖς, καὶ
μάλιστα τοῖς χυλοῖς δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα,
καθάπερ ἥ τε θύμβρα καὶ ἡ ὀρίγανος ἥ τε
ῥάφανος καὶ τὸ πήγανον· ἐπεὶ καὶ τὸ λάπαθον
τὸ ἄγριον, καίπερ εὐστομώτερον τοῦ ἡμέρου,
τὸν δὲ χυλὸν ὅμως ὀξύτερον ἔχει· καὶ τούτῳ
μάλιστα διαφέρει. Πάντα δὲ καὶ ξηρότερα τῶν
ἡμέρων, καὶ ἴσως αὐτῷ τούτῳ τά γε πολλὰ καὶ
δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα. Ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος 2
ἔχει παρὰ τὰ ἄλλα τοὺς καυλοὺς περιφερεστέ-
ρους καὶ λειοτέρους τῆς ἡμέρου, καὶ τὴν τοῦ
φύλλου πρόσθεσιν ἐκείνη μὲν ἔχει πλατεῖαν, αὕτη
δὲ περιφερεστέραν· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ φύλλον ἀγω-
νότερον· ἐπεὶ τά γε ἄλλα τραχύτερα καὶ τοῖς
καυλοῖς καὶ τοῖς φύλλοις. Ἡ δὲ γογγυλὶς καὶ
τὴν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ ῥαφανιδώδη, καὶ
τὸν καυλὸν βραχύν. Θριδακίνη δὲ τό τε φύλ-
λον βραχύτερον τῆς ἡμέρου, καὶ τελειούμενον
ἀκανθοῦται, καὶ τὸν καυλὸν ὁμοίως· τὸν ὀπὸν
δὲ δριμὺν καὶ φαρμακώδη. Φύεται δ' ἐν ταῖς
ἀρούραις· ὀπίζουσι δ' αὐτὴν ὑπὸ πυραμητόν, καί
φασι καθαίρειν ὕδρωπα, καὶ ἀχλὺν ἀπ' ὀφθαλ-
μῶν ἀπάγειν, καὶ ἄργεμα ἀφαιρεῖν ἐν γάλακτι
γυναικείῳ. Τὸ δ' ἱπποσέλινον καὶ ἐλειοσέλινον 5
καὶ ὀρεοσέλινον καὶ πρὸς ἑαυτὰ διαφορὰν ἔχει
καὶ πρὸς τὸ ἥμερον· τὸ μὲν γὰρ ἐλειοσέλινον,
τὸ παρὰ τοὺς ὀχετοὺς καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι φυόμε-
νον, μανόφυλλόν τε καὶ οὐ δασὺ γίνεται, προσ-
εμφερὲς δέ πως τῷ σελίνῳ καὶ τῇ ὀσμῇ καὶ τῷ
χυλῷ καὶ τῷ σχήματι. Τὸ δ' ἱπποσέλινον φύλ-
λον μὲν ἐμφερὲς τῷ ἐλειοσελίνῳ, δασὺ δὲ καὶ

μεγαλόκαυλον, καὶ τὴν ῥίζαν ὥσπερ ῥαφανὶς ἔχει τὸ πάχος μέλαιναν· μέλας δὲ καὶ ὁ καρπὸς, μέγεθος δὲ μεῖζον ὀρόβου. Χρήσιμα δὲ ἄμφω φασὶ πρὸς στραγγουρίαν εἶναι ἐν οἴνῳ γλυκεῖ λευκῷ, καὶ τοῖς λιθιῶσι. Φύεται δὲ ὁμοίως πανταχοῦ. Γίνεται δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτοῦ, ὅμοιον τῇ μύῤῥᾳ. Οἱ δέ φασιν ὅλως μύῤ-
4 ῥαν. Τὸ δὲ ὀρεοσέλινον μείζους ἔτι διαφορὰς ἔχει· τὸ μὲν γὰρ φύλλον ἔοικε κωνείῳ, ῥίζα δὲ λεπτὴ, τὸν δὲ καρπὸν ἔχει καθάπερ ἄνηθον, πλὴν ἐλάττω. Διδόασι δὲ τοῦτον ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ τῶν γυναικείων χάριν. Ἔνια δὲ ὅλως ἀσύμβλητα τοῖς ἡμέροις ἐστὶ κατά γε τοὺς χυλοὺς καὶ τὰς δυνάμεις, ὥσπερ σίκυος ὅ,τε ἄγριος καὶ ὁ ἥμερος, ἀλλ' ἐκ τῆς προσόψεως ἔχει τὴν ὁμοιότητα· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς στεφανώμασιν ἡ ἰωνιά· τὸ γὰρ φύλλον ἔχει παρόμοιον. Τούτων μὲν οὖν ἐν τοῖς εἰρημένοις αἱ διαφοραί.

1 Κεφ. ζ. Τῶν δὲ ἀρουραίων λεγομένων μετὰ ταῦτα ῥητέον, καὶ ὅλως εἴ τι ποῶδές ἐστιν, ὃ μὴ τυγχάνει βρωτόν. Καλοῦμεν γὰρ λάχανα τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν· ἐν δὲ τῷ καθόλου κἀκεῖνα περιέχεται· διὸ καὶ περὶ ἐκείνων λεκτέον. Λάχανα μὲν δὴ [καὶ] τὰ τοιαῦτα καλεῖται, κιχόρη, ἀφάκη, ἀνδρυάλα, ὑποχοιρὶς, ἠριγέρων, καὶ ὅλως ὅσα κιχωριώδη, ταῦτα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν φύλλων· πάντα γάρ πως ἐμφερῆ ἔχει τῷ κιχωρίῳ· πάλιν καυκαλὶς, εὔθρυσκος, ἡδύοσμος. Οἱ δὲ μυρία ἄλλα [καλοῦσιν,] ἐν οἷς καὶ τραγοπώγωνα, ὃν καὶ κόμην καλοῦσιν, ὃς τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν,

τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια, πλὴν μακρότερα, τὸν καυλὸν δὲ βραχὺν, ἐφ᾽ οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐξ ἄκρου μέγαν τὸν πώγωνα, πολιὸν; ἀφ᾽ οὗ καλεῖται τραγοπώγων. Ὁμοίως δὲ καὶ 2
ἄλλα τοιαῦτα τὰς μὲν ἰδέας ἔχει, τοὺς δὲ χυλοὺς ἐδωδίμους ἢ ὠμοὺς ἢ ἑφθούς· ἔνια γὰρ δεῖται πυρώσεως, ὥσπερ μαλάχη καὶ τευτλὶς καὶ τὸ λάπαθον καὶ ἡ ἀκαλήφη καὶ τὸ παρθένιον. Τὸν δὲ στρύχνον καὶ ὠμὸν ἐσθίουσιν, ὃν καὶ εὐήπατόν τινες πρότερον [ἐκάλεσαν.] Καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων, ἐν οἷς καὶ [ὁ] παροιμιαζόμενός [1] ἐστι διὰ πικρότητα κόρχορος, ἔχων τὸ φύλλον ὠκιμῶδες. Πάντα δὲ τὰ μὲν ἐπέτεια, τὰ δὲ ἐπετειόκαυλα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ ἐξαυαίνονται, τῶν δὲ διαμένουσιν εἰς πλείω χρόνον αἱ ῥίζαι· σχεδὸν δὲ οὐκ ἐλάττω τὰ τοιαῦτά ἐστι. Φύεται 3
δὲ τὰ μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ ἀπὸ τῶν σπερμάτων, τὰ δὲ ἕτερα μόνον ἀπὸ σπέρματος, εἰ μή τι καὶ αὐτόματον. Ἡ δὲ βλάστησις καὶ τούτων [δὲ] καὶ τῶν ἄλλων, τῶν μὲν ἅμα τοῖς πρώτοις ὑετοῖς ἐστι μετ᾽ ἰσημερίαν, οἷον ἀφάκης καὶ τοῦ κύνωπος καὶ ἣν καλοῦσί τινες βούπρηστιν· τῶν δὲ μετὰ πλειάδα, καθάπερ καὶ κιχωρίου καὶ σχεδὸν τῶν ἄλλων τῶν κιχωριωδῶν. (V. C. 8. incipit.) Καὶ τὰ μὲν εὐθὺς ἅμα τῇ βλαστήσει τὸ ἄνθος ἀφίησι, καθάπερ ἡ ἀφία, τὰ δὲ ὕστερον οὐ πολλῷ, καθάπερ ἡ ἀνεμώνη, τὰ δὲ ἅμα τῷ ἦρι καὶ ἐκκαυλεῖ καὶ ἀνθεῖ, καθάπερ τὸ κιχώριον καὶ τὰ κιχωριώδη καὶ τῶν ἀκανθικῶν ὅσα λαχανώδη. Διαφορὰ δὲ τῶν ἀνθῶν πολλὴ, περὶ ἧς ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται. Σχεδὸν γάρ ἐστι κοι-

γὸν ἀπάκτων. Ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, κα-
4 θάπερ καὶ τὸ ἐπίπετρον. Συμβαίνει δὲ τοῖς ἅμα τῷ καρπῷ τὸ ἄνθος ἀφιεῖσι ταχεῖαν εἶναι τὴν ἀπάνθησιν· πλὴν ἡ μὲν ἀφάκη ἀπογηράσαντος τοῦ πρώτου πάλιν ἄλλο καὶ ἄλλο παραφύει· καὶ τοῦτο ποιεῖ παρ᾽ ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἄχρι τοῦ θέρους. Πολὺν δὲ χρόνον καὶ ὁ ἠριγέρων· τὰ δὲ ἄλλα οὐ ποιεῖ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ ὁ κρόκος οὔτε ὁ εὔοσμος, οὔθ᾽ ὁ λευκὸς, οὔθ᾽ ὁ ἀκανθώδης· οὗτοι δὲ ἄνοσμοι.

1 Κεφ. η. Κοινὴ δὲ διαφορὰ πάντων τῶν ποωδῶν ἡ τοιάδε· τὰ μὲν γάρ ἐστιν ὀρθόκαυλα καὶ νευρόκαυλα· τὰ δὲ ἐπιγειόκαυλα, καθάπερ μαλάχη, σκάνδιξ, σίκυος ἄγριος. Τὸ δὲ ἡλιοτρόπιον ἔτι μᾶλλον ὡς εἰπεῖν τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀκανθώδεσιν οὖσιν [ὁ] τρίβολος καὶ ἡ κάππαρις καὶ ἄλλα πλείω· καὶ γὰρ ἐκείνων ἡ διαφορὰ πλείων. Ἔνια δὲ περιαλλόκαυλα· μὴ ἔχοντα δὲ ποῦ προσπέσωσιν, ἐπιγειόκαυλα, καθάπερ ἡ πιτυΐνη καὶ ἡ ἀπαρίνη καὶ ἁπλῶς ὧν ὁ καυλὸς λεπτὸς καὶ μαλακὸς καὶ μακρός· διὸ καὶ φύονται ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ἐν ἄλλοις. Κοινὴ δὲ [καὶ] αὕτη ἡ διαφορὰ πάντων, οὐ μόνον τῶν ποωδῶν καὶ φρυγανικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν θαμνωδῶν· καὶ γὰρ ἡ ἕλιξ καὶ ἔτι μᾶλλον
2 ἡ σμίλαξ περιαλλόκαυλον. Ἔτι δὲ καὶ τῶν ποωδῶν τὰ μὲν πολύκαυλα, τὰ δὲ μονόκαυλα· καὶ τῶν μονοκαύλων τὰ μὲν ἀπαράβλαστα κατὰ τὸν καυλὸν, τὰ δὲ παραβλαστικὰ, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἡμέροις ἥ τε ῥαφανὶς καὶ ἄλλ᾽ ἄττα. Πολύκαυλα δὲ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἐπιγειόκαυλα·

μονόκαυλα δὲ καὶ ὀλιγόκαυλα τὰ ὀρθόκαυλα.
Τούτων δὲ ἀπαράβλαστα τὰ λειόκαυλα, κρόμ-
μυον, πράσον, σκόροδον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς
ἡμέροις ὑπάρχει. Διαφορὰ δέ τις καὶ τοιάδε 5
τῶν ποωδῶν ἐστι· τὰ μὲν γὰρ ἐπιγειόφυλλα, τὰ
δ' ἐπικαυλόφυλλα, τὰ δὲ (τυγχάνει) ἀμφοτέρως.
Ἐπιγειόφυλλα μὲν κορωνόπους, ἄνθεμον, ἄγ-
χουσα, πόα, ἀνεμώνη, ἀφύλλανθες, ἀπαργία,
ἀρνόγλωσσον, ἀπάτη· ἐπικαυλόφυλλα δὲ κρηπὶς,
ἄνθεμον τὸ φυλλῶδες, λωτὸς, λευκόϊον· ἀμφο-
τέρως δὲ τὸ κιχώριον· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν καυλῶν
ἅμα ταῖς ἐκφύσεσι ταῖς ἀκρεμονικαῖς ἐκφύει τι
καὶ ἄνθος· καὶ τῶν φυλλακάνθων ἔνια, πλὴν
ἀκανθώδεσι κομιδῇ, καθάπερ ὁ σόγκος.

Κεφ. θ. Ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ 1
δὲ κάρπιμα· καὶ ὅλως τῶν ποωδῶν τὰ μὲν ἄχρι
τῶν φύλλων ἀφικνεῖται, τὰ δὲ καυλὸν ἔχει καὶ
ἄνθος, καρπὸν δὲ οὔ· τὰ δὲ καὶ καρπὸν, ὥσπερ
τελειοτάτην φύσιν, εἰ μή τι καὶ ἄνευ τοῦ ἄν-
θους καρποφορεῖ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν δένδρων. Δια-
φέρει δὲ καὶ τὰ φύλλα σχεδὸν οὐκ ἐλάττοσιν
ἀλλὰ πλείοσι διαφοραῖς ἢ τὰ τῶν δένδρων· καὶ
πρὸς αὐτὰ δὲ ἐκεῖνα διαφορὰς ἔχει· μεγίστην
μὲν ὡς εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ μίσχου προσπέ-
φυκε, τὰ δὲ αὐτὰ μὲν ὡς ἁπλῶς, τὰ δὲ καυλικῇ
τινι προσφύσει. Καὶ τῶν μὲν ἐν τῇ βλαστήσει
προτερεῖ [ὁ καυλὸς,] τῶν δὲ πλείστων τὰ φύλλα,
καὶ σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχῇ μέγιστα γίνονται καὶ μά-
λιστα εὐώδιμα· τὰ δὲ ἐκ τῶν δένδρων προωθεῖ
τινα καυλόν. Διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς ἄνθεσι 2
πολύ· ἐν μὲν γὰρ τοῖς δένδροις τά γε πλεῖστα

λευκά, τὰ δὲ μικρὸν ἐπιπορφυρίζοντα, τὰ δὲ ποώδη καὶ χλοώδη, κεχρωσμένον δὲ ἀνθικῷ [οὐθέν· τῶν δὲ ποωδῶν] πολλαὶ καὶ παντοδαπαὶ χροιαί, καὶ ἄκρατοι καὶ μεμιγμέναι, καὶ εὔοσμοι δὴ καὶ ἄοσμοι ἐνίων. Καὶ τὰ μὲν δένδρα τὴν ἄνθησιν ἀθρόαν ποιεῖται· τούτων δ' ἔνια κατὰ μέρος, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ περὶ τοῦ ὠκίμου· διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἀνθεῖ, καθάπερ ἄλλα τε πολλὰ καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον καὶ τὸ κιχώριον.

3 Πολλαὶ δὲ καὶ τῶν ῥιζῶν διαφοραί, καὶ τρόπον τινὰ τούτων φανερώτεραι· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ξυλώδεις, αἱ δὲ σαρκώδεις καὶ ἰνώδεις, ὥσπερ καὶ τῶν ἡμέρων, καθάπερ αἵ τε τοῦ σίτου καὶ τῆς πόας τῆς πλείστης. Αὐτῶν δὲ τούτων ἕκασται πλείστας ἔχουσι διαφορὰς χρώμασιν, ὀσμαῖς, χυμοῖς, μεγέθεσιν· αἱ μὲν γὰρ λευκαί, αἱ δὲ μέλαιναι, αἱ δ' ἐρυθραί, καθάπερ ἥ τε τῆς ἀγχούσης καὶ τοῦ ἐρευθοδάνου· αἱ δ' ὥσπερ ξανθαὶ καὶ ξυλοειδεῖς· καὶ γλυκεῖαι δὲ καὶ πικραὶ καὶ δριμεῖαι καὶ εὐώδεις καὶ κακώδεις, καὶ ἔνιαι

4 φαρμακώδεις, ὡς ἐν ἄλλοις εἴρηται. Διαφοραὶ δὲ καὶ τῶν σαρκωδῶν· αἱ μὲν γὰρ στρογγύλαι, αἱ δὲ προμήκεις καὶ βαλανώδεις, ὥσπερ ἀσφοδέλου καὶ κρόκου· καὶ αἱ μὲν λεπυριώδεις, ὥσπερ ἡ τοῦ βολβοῦ καὶ τῆς σκίλλης καὶ ὅσαι βολβώδεις· καὶ κρομμύου δὲ καὶ γηθύου καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. Αἱ δὲ ὁμαλεῖς καὶ ψαθυραὶ καὶ μαλακαὶ διόλου καὶ ὥσπερ ἄφλοιοι, καθάπερ τοῦ ἄρου· αἱ δὲ φλοιὸν ἔχουσι πρὸς τῇ σαρκί, καθάπερ ἡ τοῦ κυκλαμίνου καὶ τῆς γογγυλίδος. Οὐχ ἅπασαι δὲ [αἱ] εὐώδεις ἢ γλυκεῖαι ἢ εὐ-

στομοι ἐδώδιμοι· οὐδ' αἱ πικραὶ [πᾶσαι] ἄβρωτοι, ἀλλ' [ἐσθίονται] ὅσαι ἀβλαβεῖς εἰσι τῷ σώματι μετὰ τὴν προσφοράν. Ἔνιαι γὰρ γλυκεῖαι μὲν, θανάσιμοι δὲ καὶ νοσώδεις· αἱ δὲ πικραὶ μὲν ἢ κακώδεις, ὠφέλιμοι δέ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φύλλα καὶ καυλοὶ, καθάπερ τοῦ ἀψινθίου καὶ τοῦ κενταυρίου. Διαφοραὶ 5
δὲ καὶ κατὰ τὴν βλάστησιν καὶ κατὰ τὴν ἄνθησιν, οἷον ἀρχομένου χειμῶνος καὶ μεσοῦντος, καὶ πάλιν ἦρος ἢ θέρους ἢ μετοπώρου. Καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν δὲ ὁμοίως, τῷ βρωτὰ εἶναι καὶ καυλοὺς εἶναι καὶ φύλλα καὶ σπέρματα καὶ ῥίζας· καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις κατὰ τοὺς χυλοὺς, οἷον ὀξύτητι καὶ δριμύτητι καὶ γλυκύτητι καὶ αὐστηρότητι καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς τοιαύταις διαφοραῖς ἁπλῶς τε καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον [καὶ τὸ ἧττον.] Τὰς μὲν οὖν διαφορὰς ἐν τούτοις ληπτέον.

Κεφ. ι. Διῃρημένων δὲ κατὰ τὰς ὥρας 1.
ἑκάστων πρός τε τὰς βλαστήσεις καὶ κατὰ τὰς ἀνθήσεις καὶ τελειώσεις τῶν καρπῶν οὐδὲν ἀναβλαστεῖ καὶ) πρὸ τῆς οἰκείας ὥρας οὔτε τῶν ῥιζοφυῶν οὔτε τῶν σπερμοφυῶν, ἀλλ' ἕκαστον ἀναμένει τὴν οἰκείαν· οὐθ' ὑπὸ τῶν ὑδάτων οὐδὲν πάσχει. Ἔνια γὰρ ὄψιμα κομιδῇ καὶ τῇ βλαστήσει καὶ τῇ ἀνθήσει, καθάπερ ὅ τε σκόλυμος καὶ ὁ σίκυος ἄγριος, ὥσπερ καὶ [περὶ] τῶν φρυγανικῶν ἐλέχθη περὶ κονύζης τε καὶ καππάριδος καὶ τῶν ἄλλων· οὐδὲν γὰρ οὐδὲ ἐκείνων ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει πρὸ τῆς οἰκείας ὥρας. Διὸ 2
καὶ ταύτῃ δόξαιεν ἂν διαφέρειν τῶν δένδρων·

τῶν μὲν γὰρ ἅμα πως πάντων [ἡ] ἐγγὺς ἡ βλάστησις· εἰ δὲ μὴ, κατὰ μίαν γε ὥραν ὡς εἰπεῖν· τούτων δὲ ἐν πολλαῖς, μᾶλλον δὲ ἐν ἁπάσαις ἡ βλάστησις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἄνθησις. Ὥστε εἴ τις ἐθέλει κατανοεῖν, σχεδὸν συνεχὴς γίνεται καθ' ὅλον ἐνιαυτὸν καὶ ἡ βλάστησις καὶ ἡ ἄνθησις· αἰεὶ γὰρ ἕτερον ἐξ ἑτέρου διαδεχόμενον πάσας καταλαμβάνει τὰς ὥρας, οἷον μετὰ τὴν ἀφάκην ὁ κρόκος ἔσται [καὶ] ἡ ἀνεμώνη, καὶ ὁ ἠριγέρων καὶ τὰ ἄλλα χειμερινά. Μετὰ δὲ
3 ταῦτα τὰ ἠρινὰ καὶ μετοπωρινά. Πολλὰ δὲ ὥσπερ ἐλέχθη καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθούντων ἐπιτείνεται ταῖς ὥραις· ἔνια γὰρ οὕτως ἀνθεῖ, καθάπερ ἥ τε ἀφάκη καὶ τὸ ὀνοχειλὲς καὶ τὸ κιχώριον καὶ τὸ ἀρνόγλωσσον καὶ ἄλλα· διὰ δὲ τὴν συνέχειαν καὶ τὴν περικατάληψιν τὴν ὑπ' ἀλλήλων οὐ φαίνεται ῥᾴδιον ἐν ἐνίοις οὐδ' ὁρίσαι, ποῖα (πρῶτα βλαστάνει, καὶ ὅλως ποῖα)
4 πρωῒ βλαστάνει καὶ ποῖα ὀψιβλαστεῖ. Καὶ αὐτῶν δὲ τούτων τὰς γενέσεις καὶ τὰς ὥρας [οὐ ῥᾴδιον διορίσαι,] ἃ ἂν τελειωθέντων τῶν καρπῶν πάλιν ἄλλας ἀρχὰς ἐνίστωνται τῆς γενέσεως· ὅπερ μάλιστα δοκεῖ συμβαίνειν μετ' ἰσημερίαν μετοπωρινήν· τότε γὰρ ἤδη τὰ σπέρματα [τὰ] πλεῖστα τετελείωται, καὶ τῶν δενδρικῶν καρπῶν οἱ πολλοὶ, καὶ ἅμα μεταβολή τις αὐτοῦ τούτου προσγίνεται καὶ τῆς ὥρας. Ὅσα δὲ ἀτελῆ καὶ ἄπεπτα περικαταλαμβάνεται, τούτοις κατὰ λόγον ἐκ περιόδου καὶ ἡ βλάστησις γίνεται καὶ ἡ ἄνθησις καὶ ἡ τελείωσις. Διὸ συμβαίνει τὰ μὲν ὑπὸ τροπὰς ἀνθεῖν, τὰ δ' ὑπὸ κύνα, τὰ δὲ καὶ

μετὰ ἀρκτοῦρον καὶ ἰσημερίαν μετοπωρινήν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔοικε κοινοτέραν ἔχειν σκέψιν 5
εἰς ἀφορισμὸν ἀρχῆς· ὅτι δὲ αἱ διαφοραὶ πλείους ἢ οὐκ ἐλάττους ἐν τούτοις, φανερόν· ἐπεὶ καὶ ἀείφυλλα τῶν τοιούτων ἐστὶν ἔνια, καθάπερ τὸ πόλιον καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον καὶ τὸ ἀδίαντον.

Κεφ. ια. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ι.) Ἀφωρισμέ- 1
νων οὖν τούτων περὶ τὰς διαφορὰς, ἐν οἷς γίνονται καὶ πῶς, λεκτέον ἤδη τὰς καθ᾽ ἕκαστον ἱστορίας, ὅσα μὴ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου φύσιν. Λέγω δὲ οἷον τὰ σταχυώδη καὶ τὰ σκανδικώδη (καὶ μυοφόνα,) καὶ εἴ τι ἕτερόν ἐστι τοιοῦτον κοινὸν ἐπὶ πάντων λαβεῖν, ὃ τῇ αἰσθήσει γνώριμον ἢ φύλλοις ἢ ἄνθεσιν ἢ ῥίζαις ἢ καρποῖς. Ἐκ γὰρ τῶν φανερῶν ὁ μερισμὸς, ὥσπερ καὶ
[ἐκ] τῶν ῥιζῶν. Σταχυώδη μὲν οὖν ἐστιν ὅ τε 2
κύνωψ ὑπό τινων καλούμενος, πλείους ἔχων ἰδέας ἐν ἑαυτῷ· καὶ ὁ ἀλωπέκουρος, καὶ ὁ στελέφουρος, ὑπ᾽ ἐνίων δὲ ἀρνόγλωσσον, τῶν δὲ ὄρτυξ καλούμενος. Παρόμοιον δὲ τούτῳ τρόπον τινὰ καὶ ἡ θρυαλλίς. Ἁπλᾶ δὲ καὶ μονοειδῆ τρόπον τινὰ ταῦτα, καὶ στάχυν οὐκ ὀξὺν οὐδ᾽ ἀθερώδη ἔχοντα· ὁ δ᾽ ἀλωπέκουρος μαλακὸν καὶ [δασὺν καὶ] χνοωδέστερον, ὅτι καὶ ὅμοιον ταῖς τῶν ἀλωπέκων οὐραῖς· ὅθεν καὶ τοὔνομα μετείληφεν. Ὅμοιος δὲ τούτῳ καὶ ὁ στελέφουρος, πλὴν οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἀνθεῖ κατὰ μέρος, ἀλλὰ δι᾽ ὅλου τοῦ στάχυος, ὥσπερ ὁ πυρός. Ἡ δὲ ἄνθησις ἀμφοῖν χνοώδης καθάπερ καὶ τοῦ σίτου. Παρόμοιον δὲ τῇ ὅλῃ μορφῇ τῷ πυρῷ, πλὴν πλατυφυλλότερον. Ὡσαύτως δὲ τούτοις καὶ τὰ

3 ἄλλα σταχυώδη λεκτέον. Τὰ δὲ κιχωριώδη πάντα
V. C. 11. μὲν ἐπετειόφυλλα καὶ ῥιζόφυλλα, βλαστάνει δὲ μετὰ Πλειάδα πλὴν τῆς ἀφάκης· τοῖς δὲ καυλοῖς καὶ ταῖς ῥίζαις μεγάλας ἔχουσι διαφοράς· οἱ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἁπλούστεροι καὶ ἐλάττους, ὁ δὲ τοῦ κιχωρίου μέγας, καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς, ἔτι δὲ γλίσχρος καὶ δυσδιαίρετος· διὸ καὶ δεσμῷ χρῶνται. Παραβλαστητικὸν δὲ καὶ τῇ ῥίζῃ, καὶ ἄλλως μακρόῤῥιζον· διὸ καὶ δυσώλεθρον· ὅταν γὰρ ἐκλαχανίσωνται, πάλιν τὴν ὑπόλοιπον ἀρχὴν λαμβάνει γενέσεως. Συμβαίνει δὲ καὶ παρανθεῖν αὐτοῦ μέρος ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ τοῦτο ἄχρι τοῦ μετοπώρου, σκληροῦ δοκοῦντος εἶναι τοῦ καυλοῦ. Φέρει δὲ καὶ λοβὸν, ἐν
4 ᾧ τὸ σπέρμα περὶ τὰ ἄκρα τῶν καυλῶν. Ἡ δὲ ὑποχοιρὶς λειοτέρα καὶ ἡμερωτέρα τῇ προσόψει καὶ γλυκυτέρα, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡ χόνδρυλλα· αὕτη γὰρ ἄβρωτος, καὶ ἐν τῇ ῥίζῃ δριμὺν ὀπὸν ἔχει καὶ πολύν. Ἄβρωτος δὲ καὶ πικρὰ ἡ ἀφάκη· πρωϊανθὴς δὲ, καὶ ταχὺ γηράσκει καὶ ἀποπαπποῦται· εἶτ' ἄλλο φύεται πάλιν καὶ ἄλλο· καὶ τοῦτο παρ' ὅλον ποιεῖ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἄχρι τοῦ θέρους· τὸ δ' ἄνθος μηλινοειδές. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ πικρίς· καὶ γὰρ αὕτη τῷ ἦρι ἀνθεῖ, καὶ παραπλησία δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους παρανθεῖ· τῇ γεύσει δὲ πικρά· διὸ καὶ τοὔνομα εἴληφε. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταύταις ταῖς διαφοραῖς. Πειρατέον δὲ ὡς ἐλέχθη καὶ τῶν ἄλλων λαμβάνειν ὁμοίως.

1 Κεφ. ιβ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ια.) Πολὺ δέ τι γένος ἐστὶ καὶ τῶν σαρκοῤῥίζων ἢ κεφαλοῤ-

ῥίζων, εἰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα καὶ καθ' αὑτὰ τὰς
διαφορὰς ἔχει ῥίζαις τε καὶ φύλλοις καὶ καυλοῖς
καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς. Τῶν γὰρ ῥιζῶν, ὥς-
περ εἴρηται πρότερον, αἱ μὲν λεπυριώδεις, αἱ δὲ
σαρκώδεις· καὶ αἱ μὲν ἔχουσαι φλοιὸν, αἱ δ'
ἄφλοιοι. Ἔτι δὲ αἱ μὲν στρογγύλαι, αἱ δὲ προ-
μήκεις· καὶ αἱ μὲν ἐδώδιμοι, αἱ δὲ ἄβρωτοι.
Ἐδώδιμοι μὲν γὰρ οὐ μόνον [οἱ] βολβοὶ καὶ
τὰ ὅμοια τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου
ῥίζα καὶ ἡ τῆς σκίλλης, πλὴν οὐ πάσης, ἀλλὰ
τῆς Ἐπιμενιδείου καλουμένης, ἣ ἀπὸ τῆς χρή-
σεως ἔχει τὴν προσηγορίαν· αὕτη δὲ στενοφυλ-
λοτέρα τε καὶ λειοτέρα τῶν λοιπῶν ἐστιν. Ἐδώ- 2
διμος δὲ καὶ ἡ τοῦ ἄρου, καὶ αὐτὴ καὶ τὰ φύλλα
προαφεψηθέντα ἐν ὄξει, καί ἐστιν ἡδεῖά τε καὶ
πρὸς τὰ ῥήγματα ἀγαθή. Πρὸς δὲ τὴν αὔξησιν
αὐτῆς, ὅταν ἀποφυλλίσωσιν, (ἔχει δὲ μέγα σφό-
δρα τὸ φύλλον,) ἀνορύξαντες στρέφουσιν, ὅπως
ἂν μὴ διαβλαστάνῃ, ἀλλὰ πᾶσαν ἕλκῃ τὴν τρο-
φὴν εἰς ἑαυτήν. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν βολβῶν τινες
ποιοῦσι ἀντιτιθέντες. Ἡ δὲ τοῦ δρακοντίου (κα-
λοῦσι γάρ τι δρακόντιον ἄρον, διὰ τὸ τὸν καυ-
λὸν ἔχειν τινὰ ποικιλίαν) ἄβρωτος καὶ φαρμα-
κώδης. Ἀλλὰ ἡ τοῦ φασγάνου καλουμένου γλυ- 3
κεῖά τε ἑψηθεῖσα καὶ τριφθεῖσα, μιγνυμένη τῷ
ἀλεύρῳ ποιεῖ τὸν ἄρτον γλυκὺν καὶ ἀσινῆ.
Στρογγύλη δέ ἐστι καὶ ἄφλοιος, καὶ ἀποφύσεις
ἔχουσα μικρὰς, ὥσπερ τὸ γήθυον. Πολλὰς δὲ
εὑρίσκουσι [παρὰ] ταῖς σκαλοπιαῖς· χαίρει γὰρ
καὶ συλλέγει τὸ ζῶον. Ἡ δὲ τοῦ θησείου τῇ μὲν
γεύσει πικρὰ, τριβομένη δὲ [μεθ' ὕδατος] κου-

λίαν ὑποκαθαίρει. Φαρμακώδεις δέ τινές εἰσι καὶ ἕτεραι. Πολλῶν δὲ οὔτε φαρμακώδεις οὔτε ἐδώδιμοι. Καὶ αὗται μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις αἱ διαφοραί.

1 Κεφ. ιγ. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Κατὰ δὲ τὰ φύλλα τοῖς τε μεγέθεσι καὶ τοῖς σχήμασιν· ὁ μὲν [γὰρ] ἀσφόδελος μακρὸν καὶ στενώτερον καὶ ὑπόγλισχρον ἔχει τὸ φύλλον· ἡ δὲ σκίλλα πλατὺ καὶ εὐδιαίρετον· τὸ δὲ φάσγανον ὑπό τινων δὲ καλούμενον ξίφος ξιφοειδές· ὅθεν ἔσχε καὶ τοὔνομα· ἡ δὲ ἶρις καλαμωδέστερον. Τὸ δὲ τοῦ ἄρου πρὸς τῇ πλατύτητι καὶ ἔγκοιλον καὶ σικυῶδές ἐστιν. Ὁ δὲ νάρκισσος στενὸν καὶ πολὺ καὶ λιπαρόν· [ὁ] βολβὸς δὲ καὶ τὰ βολβώδη παντελῶς στενά· καὶ [τὸ] τοῦ κρόκου δ' ἔτι
2 στενώτερον. Καυλὸν δὲ τὰ μὲν οὐκ ἔχει τὸ ὅλον [οὐκ ἄνθος,] ὥσπερ τὸ ἄρον τὸ ἐδώδιμον· τὰ δὲ τὸν τοῦ ἄνθους μόνον, ὥσπερ ὁ νάρκισσος καὶ ὁ κρόκος· ἔνια δὲ ἔχει [μέγαν,] καθάπερ ἡ σκίλλα καὶ ὁ βολβὸς καὶ ἡ ἶρις καὶ τὸ ξίφιον· μέγιστον δὲ πάντων ὁ ἀσφόδελος· ὁ γὰρ ἀνθέρικος μέγιστος· ὁ δὲ τῆς ἴριδος ἐλάττων μὲν σκληρότερος δέ, τὸ δὲ ὅλον ἀνθερικώδης. Ἔστι δὲ καὶ πολύκαρπος ὁ ἀσφόδελος καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ ξυλώδης, τῇ μὲν μορφῇ τρίγωνος, τῷ δὲ χρώματι μέλας. Γίνεται δὲ ἐν τῷ στρογγύλῳ τῷ ὑποκάτω τοῦ ἄνθους ἐκπίπτων [δὲ] τοῦ θέρους,
3 ὅταν τοῦτο διαχάνῃ. Τὴν ἄνθησιν ποιεῖται κατὰ μέρος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς σκίλλης· ἄρχεται δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν κάτωθεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνθερίκῳ συνίσταται σκώληξ, ὃς εἰς ἄλλο μεταβάλλει ζῶον

πτηνὸν ἀνθηδονοειδές· εἶθ' ὅταν ὁ ἀνθέρικος
αὐανθῇ, διεσθίων ἐκπέταται. Δοκεῖ δὲ ἴδιον
ἔχειν πρὸς τὰ ἄλλα τὰ λειόκαυλα, διότι στενὸς
ὢν ἀποφύσεις ἄνωθεν ἔχει. Πολλὰ δὲ εἰς τρο-
φὴν παρέχεται χρήσιμα· καὶ γὰρ ὁ ἀνθέρικος
ἐδώδιμος σταθευόμενος, καὶ τὸ σπέρμα φρυγό-
μενον, πάντων δὲ μάλιστα ἡ ῥίζα κοπτομένη
μετὰ σύκου, καὶ πλείστην ὄνησιν ἔχει καθ' Ἡσίο-
δον. Ἅπαντα μὲν οὖν φιλόζωα τὰ κεφαλόῤῥιζα, 4
μάλιστα δ' ἡ σκίλλα· καὶ γὰρ κρεμαννυμένη ζῇ
καὶ πλεῖστόν γε χρόνον διαμένει. Δύναται δὲ
καὶ τὰ θησαυριζόμενα σώζειν, ὥσπερ τὴν ῥόαν
ἐμπηγνυμένου τοῦ μίσχου· καὶ τῶν φυτευομένων
δ' ἔνια βλαστάνει θᾶττον ἐν αὐτῇ. Λέγεται δὲ
καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς εἰσόδου φυτευθεῖσαν
ἀλεξιτήριον εἶναι τῆς ἐπιφερομένης δηλήσεως.
Πάντα δὲ ταῦτα ἀθρόα φύεται, καθάπερ καὶ
τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκόροδα· παραβλαστάνουσι
γὰρ ἀπὸ τῆς ῥίζης· ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρ-
ματος φανερῶς, οἷον ὅ τε ἀνθέρικος καὶ τὸ λεί-
ριον, καὶ τὸ φάσγανον καὶ ὁ βολβός. Ἀλλ' 5
ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγεται, τὸ μὴ ἀπὸ
πάντων βλαστάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων, ἀλλὰ
τὸ μὲν αὐτοετές, τὸ δὲ εἰς νέωτα, καθάπερ τὸν
αἰγίλωπά φασι καὶ τὸν λωτόν. Τοῦτο μὲν οὖν
εἴπερ ἀληθές, κοινὸν ἑτέρων· κοινὸν δὲ ἴσως καὶ
τὸ μέλλον λέγεσθαι, πλὴν οὐ πολλῶν, θαυμα-
στὸν δὲ ἐπὶ πάντων, ὅπερ ἐπί τε τῆς σκίλλης
καὶ τοῦ ναρκίσσου συμβαίνει. Τῶν μὲν γὰρ
ἄλλων καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς φυτευομένων καὶ τῶν
βλαστανόντων καθ' ὥραν τὸ φύλλον ἀνατέλλει

πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ὁ καυλός· ἐπὶ δὲ τούτων
6 ὁ καυλὸς πρότερον. Τοῦ ναρκίσσου δὲ ὁ τοῦ
ἄνθους μόνον εὐθύς· πρόωρον [γὰρ] τὸ ἄνθος·
τῆς δὲ σκίλλης καθ' αὑτὸν, εἰς ὕστερον ἐπὶ τούτῳ τὸ ἄνθος ἀνίσχων προσκαθήμενον. Ποιεῖται δὲ τὰς ἀνθήσεις τρεῖς, ὧν ἡ μὲν πρώτη δοκεῖ σημαίνειν τὸν πρῶτον ἄροτον, ἡ δὲ δευτέρα τὸν μέσον, ἡ δὲ τρίτη τὸν ἔσχατον· ὡς γὰρ ἂν αὗται γένωνται, καὶ οἱ ἄροτοι σχεδὸν οὕτως ἐκβαίνουσιν. Ὅταν δὲ οὗτος ἀπογηράσῃ, τότε ἡ τῶν φύλλων βλάστησις πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ναρκίσσου· πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους, ὥσπερ εἴπομεν, οὔτε καρπὸν φανερὸν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει· καὶ ὅταν
7 ἀπανθῇ, τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει. Πρὸς μὲν οὖν τὰ ἄλλα (πρὸς δὲ) τὰ προανθοῦντα τῶν φύλλων καὶ τῶν καυλῶν, ὅπερ δοκεῖ ποιεῖν τὸ τίφυον καὶ ἕτερα τῶν ἀνθικῶν, ἔτι τε τῶν δένδρων ἡ ἀμυγδαλῆ μάλιστα ἢ μόνον, τὰ σύναμφω ταῦτα ἴδια, ὅτι ταῦτα μὲν ἅμα τῷ ἄνθει προφαίνει τὸ φύλλον [ἢ] εὐθὺς κατόπιν, ὥστε καὶ διαζητεῖσθαι περί τινων· ἐπὶ δὲ τούτων οἷον ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς φαίνεται, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν, καὶ διὰ τὸ μὴ πρότερον βλαστάνειν, πρὶν τοῦ μὲν τὸ ἄνθος τῆς δὲ καὶ ὁ καυλὸς ὅλος ἀπογηράσῃ. Ἡ δὲ βλάστησις προτέρα μὲν τῆς σκίλλης, ὑστέρα δὲ τοῦ ναρκίσσου· πολὺ δὲ καὶ τὸ φύλλον οὗτος ἀφίησι· καί ἐστιν ἡ ῥίζα αὐτὴ [οὐ] μικρὰ, καὶ οὐ μεγάλη; προσεμφερὴς κατὰ τὸ σχῆμα τῷ βολβῷ, πλὴν οὐ

λεπυριώδης. Ταῦτα μὲν οὖν [τοιαύτην] ἔχει [τὴν] σκέψιν. Τῶν δὲ βολβῶν ὅτι πλείω γένη, φανε- 8
ρόν· καὶ γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῇ χρόᾳ καὶ τοῖς V. C.13.
σχήμασι διαφέρουσι καὶ τοῖς χυλοῖς· ἐνιαχοῦ γὰρ incipit.
οὕτω γλυκεῖς, ὥστε καὶ ὠμοὺς ἐσθίεσθαι, καθάπερ ἐν Χεῤῥονήσῳ τῇ Ταυρικῇ. Μεγίστη δὲ καὶ ἰδιωτάτη διαφορὰ τῶν ἐριοφόρων· ἔστι γάρ τι γένος τοιοῦτον, ὃ φύεται ἐν αἰγιαλοῖς, ἔχει δὲ τὸ ἔριον ὑπὸ τοὺς πρώτους χιτῶνας, ὥστε ἀνὰ μέσον εἶναι τοῦ τε ἐδωδίμου τοῦ ἐντὸς καὶ τοῦ ἔξω. Ὑφαίνεται δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ πόδεια καὶ ἄλλα ἱμάτια· διὸ καὶ ἐριῶδες τοῦτο, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ ἐν Ἰνδοῖς τριχῶδες. Πλείω δὲ καὶ
τὰ βολβώδη καὶ [οὐκ] ἐλάττω. Ταῦτα δὲ κα- 9
θάπερ τὸ λευκόϊον καὶ βολβίνη καὶ ὀπιτίων καὶ κύϊξ καὶ τρόπον τινὰ τὸ σισυρίγχιον. Βολβώδη δὲ ταῦτα [λέγεται,] ὅτι στρογγύλα ταῖς ῥίζαις· ἐπεὶ τοῖς γε χρώμασι λευκὰ, καὶ οὐ λεπυριώδη. Ἴδιον δὲ τοῦ σισυριγχίου τὸ τῆς ῥίζης αὐξάνεσθαι τὸ κάτω πρῶτον (ὃ καλοῦσι χειμῶνα), τοῦ δ' ἦρος ὑποφαίνοντος τοῦτο μὲν ταπεινοῦσθαι, τὸ δ' ἄνω τὸ ἐδώδιμον αὐξάνεσθαι. Καὶ τὰ μὲν τοιαύτας ἔχει τὰς διαφοράς.

Κεφ. ιδ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιγ.) Ἴδια δὲ 1
καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ποώδεσιν, οἷον τό τε ἐπὶ τοῦ ἀδιάντου συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ' ἐπίδηλόν ἐστι, διὰ τὸ τὴν νοτίαν [οὐκ] ἐπιμένειν· ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Γένη δὲ αὐτοῦ δύο, τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν· χρήσιμα δ' ἀμφότερα πρὸς ἔκρυσιν κεφαλῆς τριχῶν, ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. Φύεται

δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὑδρηλά. Ὡς δὲ οἴονταί τι-
νες, καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖ.
Ἔχει δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ τῷ μέ-
λανι, φύλλα δὲ μικρὰ σφόδρα καὶ πυκνὰ, καὶ
πεφυκότα καταντικρὺ ἀλλήλων· ῥίζα δὲ οὐχ
2 ὕπεστι· χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Τῶν δὲ κατὰ
μέρος ἀνθούντων ἴδιον τὸ περὶ τὸ ἄνθεμον, ὅτι
τῶν μὲν ἄλλων πάντων (ἴδιον) τὰ κάτω πρῶτα
ἀπανθεῖ, τούτου δὲ τὰ ἄνω. Τυγχάνει δ' αὐτοῦ
τὸ μὲν κύκλῳ (τὸ) λευκὸν ἄνθος, τὸ δὲ ἐν τῷ
μέσῳ (τὸ) χλωρόν· καὶ καρπὸς, ὃς ἐκπίπτει,
καθάπερ τοῖς ἀκανθώδεσι, καταλιπὼν τὴν πρόσ-
3 φυσιν κενήν. Εἴδη δ' αὐτοῦ πλείω. Ἴδιον δὲ καὶ
V. C. 14. incipit. τὸ περὶ τὴν ἀπαρίνην, ἣ καὶ τῶν ἱματίων ἀντέ-
χεται διὰ τὴν τραχύτητα, καί ἐστι δυσαφαίρε-
τον· ἐν τούτῳ γὰρ ἐγγίνεται τῷ τραχεῖ τὸ ἄνθος,
οὐ προϊὸν οὐδὲ ἐκφαῖνον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ πεττό-
μενον καὶ σπερμογονοῦν· ὥστε παρόμοιον εἶναι
τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν γαλεῶν καὶ κυ-
νῶν· ἐκεῖνά τε γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ᾠοτοκήσαντα ζωο-
γονεῖ, καὶ αὐτὴ τὸ ἄνθος ἐν ἑαυτῇ κατέχουσα
καὶ πέττουσα καρποτοκεῖ.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιδ.) Ὅσα δὲ ἀν-
θεῖ ἢ βλαστάνει συνακολουθοῦντα τοῖς ἄστροις,
οἷον τὸ ἡλιοτρόπιον καλούμενον καὶ ὁ σκόλυ-
μος, ἅμα γὰρ ταῖς τροπαῖς καὶ οὗτος, ἔτι δὲ
τὸ χελιδόνιον, καὶ γὰρ τοῦτο ἅμα τῇ χελιδόνι
ἀνθεῖ, ταῦτα δὲ δόξειεν ἂν τῇ μὲν φυσικὴν ἔχειν
2 τὴν αἰτίαν, τῇ δὲ συμπτωματικήν. Πολλὰ δὲ
τοιαῦτά ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις ἴδια· διὸ καὶ ἡ τοῦ
ἀειζώου φύσις, τὸ διαμένειν ὑγρὸν ἀεὶ καὶ χλω-

ρὸν, φύλλον σαρκῶδες ἔχον καὶ λεῖον καὶ πρόμηκες. Φύεται δὲ ἔν τε τοῖς ἀλιπέδοις [καὶ] τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀνδήροις, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῶν κεράμων, ὅταν ἐπιγένηται γῆς τις ἀμμώδης συῤῥοή. Πολλὰ δ' ἂν τις ἴσως λάβοι καὶ 3
ἕτερα περιττά· χρὴ δὲ, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, τὰς ἰδιότητας θεωρεῖν καὶ τὰς διαφορὰς πρὸς τὰ ἄλλα. Τὰ μὲν [γὰρ] ἐν πλείοσιν ἰδέαις ἐστὶ καὶ σχεδὸν οἷον ὁμωνύμοις, ὥσπερ ὁ λωτός· τούτου γὰρ εἴδη πολλὰ, διαφέροντα καὶ φύλλοις καὶ καυλοῖς καὶ ἄνθεσι καὶ καρποῖς· ἐν οἷς καὶ ὁ μελίλωτος καλούμενος, καὶ δυνάμει διττῇ κατὰ τὴν προσφορὰν, ἔτι τε τῷ μὴ τοὺς αὐτοὺς τόπους ζητεῖν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερα πλείω. Τὰ δὲ ἐν ἐλάττοσιν, ὥσπερ ὁ στρύχνος, 4
ὁμωνυμίᾳ τινὶ παντελῶς εἰλημμένος· ὁ μὲν γὰρ ἐδώδιμος καὶ ὥσπερ ἥμερος, καρπὸν ἔχων ῥαγώδη. Ἕτεροι δὲ δύο εἰσὶν, ὧν ὁ μὲν ὕπνον, ὁ δὲ μανίαν ἐμποιεῖν δύναται· πλείων δ' ἔτι δοθεὶς καὶ κτείνει. Ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέρων ἐστὶ λαβεῖν, ἃ πολλὴν ἔχει διάστασιν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τῶν ποωδῶν ἱκανῶς εἰρήσθω· περὶ δὲ τοῦ σίτου καὶ τῶν σιτωδῶν μετὰ ταῦτα λεκτέον· τοῦτο γὰρ ἔτι κατάλοιπον ἦν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ Θ.

1 Κεφ. α. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων (τῶν) ποωδῶν ἱκανῶς εἴρηται· περὶ δὲ σίτου καὶ τῶν σιτωδῶν λέγωμεν ὁμοίως τοῖς πρότερον· τοῦτο γὰρ κατάλοιπον ἦν τῶν ποωδῶν. Δύο δὲ αὐτοῦ γένη τὰ μέγιστα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ σιτώδη, οἷον πυροὶ, κριθαὶ, τίφαι, ζειαὶ, τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιόπυρα ἢ ὁμοιόκριθα· τὰ δὲ χέδροπα, οἷον κύαμος, ἐρέβινθος, πισὸς, καὶ ὅλως τὰ ὄσπρια προσαγορευόμενα. Τρίτον δὲ παρ' αὐτὰ κέγχρος, ἔλυμος, σήσαμον, καὶ ἁπλῶς τὰ ἐν τοῖς θερινοῖς
2 ἀρότοις ἀνώνυμα κοινῇ προσηγορίᾳ. Ἔστι δὲ ἡ μὲν γένεσις αὐτῶν μία καὶ ἁπλῆ· φύεται γὰρ ἀπὸ σπέρματος, ἐὰν μή τι σπάνιον καὶ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ῥίζης. Ὧραι δὲ τοῦ σπόρου τῶν πλείστων δύο· πρώτη μὲν καὶ μάλιστα ἡ περὶ Πλειάδων δύσιν, ᾗ καὶ Ἡσίοδος ἠκολούθηκε καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι· διὸ καὶ καλοῦσί τινες αὐτὴν ἄροτον. Ἄλλη δ' ἡ ἀρχομένου τοῦ ἦρος μετὰ τὰς τροπὰς τοῦ χειμῶνος· οὐ τῶν αὐτῶν δὲ ἑκατέρα. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φιλεῖ πρωϊσπορεῖσθαι, τὰ δὲ ὀψὲ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν τοὺς χειμῶνας. Τὰ δὲ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὥρας οὐ καλῶς ἔχει, καὶ πρὸς χειμῶνα καὶ πρὸς ἔαρ.
3 Πρωϊσπορα μὲν ουν ἐστι πυρὸς, κριθή· καὶ τούτων ἡ κριθὴ πρωϊσπορώτερον· ἔτι δὲ ζειὰ,

τίφη, ὀλύρα, καὶ εἴ τι ἕτερον ὁμοιόπυρον· ἁπάν-
των γὰρ σχεδὸν ὁ αὐτὸς χρόνος τῆς σπορᾶς. Τῶν
δέ (γε) χεδρόπων μάλιστα ὡς εἰπεῖν κύαμος (καὶ
κέγχρος·) ταῦτα γὰρ διὰ τὴν ἀσθένειαν προ-
λαβεῖν τῇ ῥιζώσει βούλεται τοὺς χειμῶνας.
Πρωϊσπορον δὲ καὶ ὁ θέρμος· ἀπὸ τῆς ἅλω γάρ
φασι δεῖν καταβάλλειν εὐθύς. Ὀψίσπορα δὲ 4
τούτων αὐτῶν ὅσα διαφέρει τοῖς γένεσιν, οἷον
πυρῶν τέ τι γένος καὶ κριθῶν, ὃ καλοῦσι τρί-
μηνον, διὰ τὸ ἐν τοσούτῳ τελειοῦσθαι· καὶ τῶν
χεδρόπων τὰ τοιάδε, φακὸς, ἀφάκη, πισός. Ἐν
ἀμφοτέραις δὲ ταῖς ὥραις τῶν χεδρόπων καθά-
περ ὄροβος, ἐρέβινθος· οἱ δὲ καὶ τὸν κύαμον
ὀψὲ σπείρουσιν, ἐὰν ὑστερήσωσι τῶν πρώτων
ἀρότων. Ἁπλῶς δὲ πρωϊσποροῦσι τὰ μὲν δι' ἰσχὺν,
ὡς δυνάμενα φέρειν τοὺς χειμῶνας, τὰ δὲ δι'
ἀσθένειαν, ὅπως προλάβωσι ταῖς εὐδίαις τὴν
αὔξησιν. Δύο μὲν οὖν αὗται· τρίτη δὲ τῶν
θερινῶν, ἣν εἴπομεν, ἐν ᾗ κέγχρος σπείρεται
καὶ ἔλυμος καὶ σήσαμον, ἔτι δ' ἐρύσιμον καὶ
ὅρμινον. Χρόνοι μὲν οὖν ἑκάστων οὗτοι. Βλα- 5
στάνει δὲ τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον·
καὶ κριθὴ μὲν καὶ πυρὸς ἑβδομαῖα μάλιστα:
προτερεῖ δὲ ἡ κριθὴ μᾶλλον· τὰ δ' ὄσπρια τε-
ταρταῖα ἢ πεμπταῖα, πλὴν κυάμου· κύαμος δὲ
καὶ τῶν σιτωδῶν [τινα] ἐν πλείοσιν· ἐνιαχοῦ
γὰρ καὶ πεντεκαιδεκαταῖος, ὁτὲ δὲ καὶ εἰκο-
σταῖος· δυσφυέστατον γὰρ τοῦτο πάντων. Ἐὰν
δὲ δὴ καὶ σπαρέντος ἐπιπλέον ὕδωρ ἐπιγένηται,
καὶ παντελῶς. Εἰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐαρινοῖς ἀρό-
τοις θᾶττον ἡ ἔκφυσις διὰ τὴν ὥραν, σκεπτέον.

6 Χρὴ δὲ τὰς ἀναβλαστήσεις καὶ τὰς διαφύσεις ταύτας ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν διαλαβεῖν· ἐνιότε γὰρ καὶ ἐνιαχοῦ ἐν ἐλάττοσιν ἡμέραις, καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ· τριταῖον γάρ φασι καὶ τεταρταῖον ἀνατέλλειν· παρ᾽ ἄλλοις δὲ ἐν πλείοσι τῶν εἰρημένων· ὅπερ καὶ οὐκ ἄλογον, ὅταν καὶ χώρα καὶ ἀὴρ διαφέρῃ, καὶ πρωϊαίτερον ἢ ὀψιαίτερον ἀρόσῃ, καὶ τὰ ἐπιγινόμενα ἀνόμοια τυγχάνῃ. Ἡ μὲν γὰρ μανὴ καὶ κούφη καὶ ἐν εὐκράτῳ ἀέρι ταχὺ καὶ ῥᾳδίως ἀναδίδωσιν, ἡ δὲ γλίσχρα καὶ βαρεῖα βραδέως· ἡ δὲ τοῖς τόποις αὐχμωδε-
7 στέρα βραδύτερον. Ἔτι δὲ ἂν χειμῶνες ἐπιγένωνται καὶ αὐχμοὶ καὶ εὐδίαι, καὶ πάλιν ὕδατα· καὶ γὰρ ἐν τούτοις πολὺ παραλλάττουσιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν ἡ γῆ (ὡς) προειργασμένη καὶ κόπρον ἔχουσα τυγχάνῃ· καὶ ἐὰν μηδὲν τούτων· ἐπεὶ καὶ περὶ τὸ πρωϊσπορεῖν ἕκαστα καὶ ὀψισπορεῖν αἱ χῶραι διαφέρουσιν. Ἔνιοι δὲ καὶ περὶ τὴν Ἑλλάδα πάντα πρωϊσπορεῖν εἰώθασι διὰ ψυχρότητα τῆς χώρας, ὥσπερ οἱ Φωκεῖς, ὅπως ἂν οἱ χειμῶνες μὴ νήπια καταλαμβάνωσι.

1 Κεφ. β. Βλαστάνει δὲ τὰ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν ῥίζαν ἀφιέντα καὶ τὸ φύλλον, τὰ δ᾽ ἑκάτερον ἐξ ἑκατέρου τοῦ ἄκρου. Πυρὸς μὲν οὖν καὶ κριθὴ καὶ τίφη καὶ ὅλως ὅσα σιτώδη, πάντα ἐξ ἑκατέρου, ὥσπερ ἐν τῷ στάχυϊ πέφυκεν, ἀπὸ μὲν τοῦ κάτω τοῦ πυχέος τὴν ῥίζαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄνω τὸν βλαστόν. Ἓν δὲ τι καὶ συνεχὲς γίνεται ἐξ ἀμφοῖν, τῆς τε ῥίζης καὶ τοῦ καυλοῦ. Κύαμος δὲ καὶ τὰ ἄλλα χέδροπα οὐχ ὁμοίως, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν ῥίζαν καὶ

τὸν καυλὸν, καθ' ὃ καὶ ἡ πρόσφυσις αὐτῶν ἐστι πρὸς τὸν λοβὸν, ἐν ᾧ καὶ ἔχουσιν οἷον ἀρχήν τινα φανεράν. Ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ αἰδοιῶδες φαίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν κυάμων καὶ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ μάλιστα τῶν θέρμων· ἐκ τούτου γὰρ ἡ μὲν ῥίζα κάτω, τὸ δὲ φύλλον καὶ ὁ καυλὸς ἄνω χωρεῖ. Ταύτῃ μὲν οὖν πη διαφέρει· τῇ 2
δὲ ὁμοίως ἔχει, τῷ πάντα κατὰ τὴν πρόσφυσιν τοῦ λοβοῦ καὶ τοῦ στάχυος ἀφιέναι τὴν ῥίζαν, καὶ μὴ καθάπερ ἐν τοῖς δενδρικοῖς τισιν ἀνάπαλιν, οἷον ἀμυγδαλῇ, καρύῳ, [Διὸς] βαλάνῳ καὶ τοῖς τοιούτοις. Ἐν ἅπασι δὲ ἡ ῥίζα μικρῷ πρότερον ἐκφύεται τοῦ καυλοῦ. Συμβαίνει δὲ ἔν γε τοῖς σιτώδεσιν, ὥστε τὴν μὲν ῥίζαν εὐθὺς ἔξω προωθεῖσθαι, τὸν δὲ βλαστὸν ἐν αὐτῷ τῷ σπέρματι βλαστάνειν πρῶτον, αὐξανομένου δὲ διΐστασθαι τὰ σπέρματα. Πάντα γάρ πως καὶ ταῦτα διμερῆ. Τὰ δὲ δὴ χέδροπα φανερῶς πάντα δίθυρα καὶ σύνθετα. Ἐν δὲ τοῖς χεδρόποις, διὰ τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι, τοῦτο μὲν οὐ συμβαίνει, προτερεῖ δὲ [καὶ τούτων] ἡ ῥίζα μικρόν.
Ἀναφύεται δὲ ἡ μὲν κριθὴ καὶ ὁ πυρὸς μονό- 5
φυλλα, ὁ δὲ πισὸς καὶ ὁ κύαμος καὶ ὁ ἐρέβινθος πολύφυλλα. Ῥίζαν δὲ ἔχει τὰ μὲν χέδροπα πάντα ξυλώδη καὶ μίαν, ἀπὸ δὲ ταύτης καὶ ἀποφύσεις λεπτάς. Βαθυῤῥιζότατον δὲ ὡς εἰπεῖν τούτων ὁ ἐρέβινθος· ἐνιότε δὲ καὶ παρακαθίησιν. Ἀλλ' ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθὴ καὶ τὰ ἄλλα (τὰ) σιτώδη πολύῤῥιζα καὶ λεπτόῤῥιζα· διὸ καὶ τὰ ὀροβώδη [καὶ] πάντα τὰ τοιαῦτα πολύκλαδα καὶ πολύκαυλα. Σχεδὸν δὲ καὶ ἐναν-

τίωσίς τις ἑκατέρων ἐστί· τα μὲν γὰρ χέδροπα μονόῤῥιζα ὄντα, πολλὰς ἄνωθεν ἀπὸ τῶν καυλῶν ἀποφύσεις ἔχει, πλὴν κυάμου· τὰ δὲ σιτηρὰ πολύῤῥιζα πολλοὺς (γὰρ) ἀνίησι βλαστούς· ἀπαράβλαστοι δὲ οὗτοι, πλὴν εἴ τι γένος πυρῶν τοιοῦτο, οὓς καλοῦσι σιτανίας καὶ κριθανίας.

4 Τὸν μὲν οὖν χειμῶνα ἐν τῇ χλόῃ μένει τὰ σιτώδη· διαγελώσης δὲ τῆς ὥρας καυλὸν ἀφίησιν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ γονατοῦται· γίνεται δ' ἐν τῷ ὅλῳ καλάμῳ πλείω τούτων. Συμβαίνει δ' εὐθὺς ἐν τῷ τρίτῳ γόνατι, τοῖς δὲ ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ τὸν στάχυν ἔχειν, ἀλλ' οὐ φανερὸν ἐν τῷ ὄγκῳ· ὥστε σχεδὸν ἅμα τῷ καλαμοῦσθαι συνίστασθαι [ἢ] μικρὸν ὕστερον· ἀλλ' οὐ πρότερον φανερὸς γίνεται, πρὶν ἂν προαυξηθεὶς ἐν τῇ κάλυκι γένηται· τότε δὲ ἡ κύησις φανερὰ διὰ τὸν ὄγκον.

5 Ἀποχυθεὶς δὲ εὐθὺς ἀνθεῖ μεθ' ἡμέρας τέτταρας ἢ πέντε καὶ πυρὸς καὶ κριθὴ, καὶ ἀνθεῖ σχεδὸν τὰς ἴσας. Οἱ δὲ τὰς πλείστας λέγοντες ἐν ταῖς ἑπτά φασιν ἀπανθεῖν. Ἀλλὰ τῶν χεδρόπων χρόνιος ἡ ἄνθησις· χρονιωτάτη δὲ τῶν μὲν ἄλλων ὀρόβου καὶ ἐρεβίνθου· τούτων δὲ ἁπάντων τοῦ κυάμου, καὶ ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ· τετταράκοντα γὰρ ἡμερῶν ἀνθεῖν λέγουσι· πλὴν οἱ μὲν ἀεὶ παρανθοῦντος ἑτέρου καὶ ἑτέρου λέγουσι· κατὰ μέρος γὰρ ἀνθεῖν. Οἱ δὲ ἁπλῶς· ἡ γὰρ ἄνθησις τῶν μὲν σταχυηρῶν ἀθρόα, τῶν δὲ ἐλλοβωδῶν καὶ χεδρόπων πάντων κατὰ μέρος. Πρῶτα γὰρ ἀνθεῖ τὰ κάτω· καὶ ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἐχόμενα· καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζει πρὸς τὰ ἄνω. Διὸ πολλὰ τῶν ὀροβωδῶν τίλλεται, τὰ μὲν κάτω

κατερρυηκότα, τὰ δ' ἄνω χλωρὰ πάμπαν. Μετὰ 6
δὲ τὴν ἀπάνθησιν ἁδρύνονται καὶ τελειοῦνται V. C. 3. incipit.
πυρὸς μὲν καὶ κριθὴ τεσσαρακονταῖα μάλιστα·
παραπλησίως δὲ καὶ τίφη καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα.
Τεσσαρακονταῖον δέ φασι καὶ τὸν κύαμον· ὥστε
ἐν ἴσαις ἀνθεῖν καὶ τελειοῦσθαι· τὰ δ' ἄλλα ἐν
ἐλάττοσιν· ἐλαχίσταις δ' ὁ ἐρέβινθος, εἴπερ ἀπὸ
τῆς σπορᾶς ἐν τεσσαράκοντα τελειοῦται ταῖς
ἁπάσαις, ὥσπερ τινές φασιν· ἐπεὶ τό γε ὅλον ὅτι
τάχιστα φανερόν. Οἱ δὲ κέγχροι καὶ τὰ σήσαμα
καὶ οἱ ἔλυμοι καὶ ὅλως τὰ θερινὰ σχεδὸν ὁμο-
λογεῖται τὰς τεσσαράκονθ' ἡμέρας λαμβάνειν·
οἱ δέ φασι καὶ ἐλάττους. Διαφέρει δὲ καὶ πρὸς 7
τὴν τελείωσιν χώρα τε χώρας καὶ ἀὴρ ἀέρος· ἐν
ἐλάττοσι γὰρ ἔνιαι δοκοῦσιν ἐκφέρειν, ὥσπερ
ἄλλαι τε καὶ μάλιστα ἐπιδήλως Αἴγυπτος· ἐκεῖ
γὰρ κριθαὶ μὲν ἐν ἑξαμήνῳ, πυροὶ δὲ ἐν τῷ
ἑβδόμῳ· περὶ δὲ τὴν Ἑλλάδα κριθαὶ μὲν ἐν τῷ
ἑβδόμῳ, παρὰ δὲ τοῖς πλείστοις [ἐν] ὀγδόῳ·
πυροὶ δὲ ἔτι προσεπιλαμβάνουσιν. Οὐ μὴν οὐ-
δὲ ἐκεῖ τό γε πᾶν πλῆθος οὕτως, ἀλλ' ὅσον εἰς
ἀπαρχήν· κομίζεται γὰρ πρὸς ἱερῶν τινῶν χρείαν
ἄλφιτα νέα τῷ ἕκτῳ μηνὶ, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν
ἄνω τόπων ὑπὲρ Μέμφιν. Λέγεται δὲ καὶ ἐν 8
Σικελίᾳ τῆς Μεσσηνίας ἐν ταῖς καλουμέναις
Μύλαις ταχεῖάν τινα γίνεσθαι τὴν τελείωσιν
τῶν ὀσπρίων· τὸν μὲν γὰρ σπορητὸν [γίγνεσθαι]
ἓξ μῆνας, τὸν δὲ τῷ ὑστάτῳ σπείραντα θερίζειν
ἅμα τοῖς πρώτοις· ἀγαθὴν δὲ διαφερόντως εἶναι
τὴν χώραν, ὥστε τριακοντάχοα ποιεῖν· ἔχειν δὲ
καὶ νομὰς θαυμαστὰς ὅλην. Ἐν Μήλῳ δέ τι

θαυμασιώτερον λέγουσιν· ἐν γὰρ τριάκοντα ἢ
τετταράκοντα ἡμέραις σπαρέντα θερίζουσι· διὸ
καὶ λέγειν αὐτούς, ὅτι μέχρι τούτου δεῖ σπεί-
ρειν, ἕως ἂν ἴδῃ τις δράγμα· γίνεσθαι δὲ οὔτε
ὄψιμα ταῦτα οὔτε πολλὰ παρ' αὐτοῖς. Δεινὴν
δέ τινα διαδοῦναι τὴν χώραν τροφήν· καὶ γὰρ
εἶναι σιτοφόρον μὲν καὶ ἐλαιοφόρον ἀγαθήν,
9 ἀμπελοφόρον δὲ μετρίαν. Ὑπερβάλλον δ' ἔτι
τούτου καὶ πάντων θαυμασιώτερον τὸ περὶ
Χαλκίαν τὴν νῆσον τὴν Ῥοδίων γινόμενον· ἐκεῖ
γάρ φασιν εἶναί τινα τόπον οὕτω πρώϊον καὶ
εὔφορον, ὡς σπαρεισῶν κριθῶν ἅμα ταῖς ἄλλαις,
θερίσαντες ταύτας σπείρουσι πάλιν, εἶτα θερί-
ζουσιν ἅμα ταῖς λοιπαῖς. Μεγίστη μὲν οὖν εἴ-
περ ἀληθὴς αὕτη διαφορά· τὸ γὰρ εἰς ἑτέραν
χώραν μετενεγκόντας σπείρειν, ὥσπερ ἐκ Κιλι-
κίας φασὶν εἰς Καππαδοκίαν καὶ ὅλως τὴν ἐπέ-
κεινα τοῦ Ταύρου, ἧττον ἄτοπον· φανερὰ γὰρ
10 ἡ τῶν τόπων διάστασις. Τὸ δὲ τὴν αὐτὴν δια-
φορὰν ἔχειν, ἐν ᾧπέρ γε ἅπαξ ἄλλαι, σύνορον
οὖσαν καὶ μίαν, θαυμασιώτατον. Αὕτη μὲν
οὖν ἡ μεγίστη διαφορά. Τὰ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας
χώρας οὐ πολλὴν [ἢ] οὐδεμίαν τοῦ γε χρόνου
λαμβάνει διάστασιν· προτερεῖ γὰρ ταῖς ὥραις
τὰ Ἀθήνησι τῶν περὶ Ἑλλήσποντον ἡμέραις τριά-
κοντα ἢ οὐ πολλῷ πλείοσιν. Εἰ μὲν οὖν καὶ ὁ
σπορητὸς πρότερον, μετάθεσις ἂν εἴη τῆς ὥρας·
εἰ δ' ἅμα, δῆλον ὅτι πλείων ἂν [εἴη] ὁ χρόνος.
11 Οὐ μικρὰν δὲ ποιοῦσι διαφορὰν οὐδὲ οἱ τόποι,
καίπερ ἔνιοι σύνεγγυς ὄντες· τὰ γὰρ ἐν Σαλα-
μῖνι προτερεῖ πολὺ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἀτ-

τικῇ· καὶ ὅλως τὰ ἐπιθαλάττια καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καρποὺς, ὡς τὰ περὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὰ ἐκ Φαλήκου τῆς Μεγαρίδος· πλὴν ἐνταῦθά γε συμβάλλεται καὶ τὸ λεπτόγεων εἶναι καὶ ψαφαρὰν τὴν χώραν. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν τελείωσιν οὕτως ἔχει.

Κεφ. γ. Διαφέρει δὲ καὶ τὰ ὅλα γένη τὰ 1
διῃρημένα τῶν γενῶν, οἷον σῖτος, χέδροπα, τὰ θερινά· καὶ καθ᾽ ἕκαστον γένος τὰ ὁμοιογενῆ. Τὰ μὲν γὰρ σιτώδη τὸ φύλλον ἔχει καλάμου, τῶν δὲ χεδρόπων τὰ μὲν περιφερὲς, οἷον ὁ κύαμος καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα· τὰ δὲ προμηκέστερον, οἷον ὁ πισὸς καὶ ὁ λάθυρος καὶ ὁ ὦχρος, καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ τὰ μὲν ἰνώδη, τὰ δ᾽ ἄφλεβα καὶ ἄϊνα. Τὸ δὲ σήσαμον καὶ τὸ ἐρύσιμον ἰδιώτερα παρὰ ταῦτα. Πάλιν ὁ καυλὸς τῶν μὲν 2
γονατώδης· διὸ καὶ καλεῖται κάλαμος· ὁ δὲ τοῦ κυάμου κοῖλος, τῶν δ᾽ ἄλλων χεδρόπων ξυλωδέστερος· ξυλωδέστατος δὲ ὁ ἐρέβινθος. Τῶν δὲ θερινῶν κέγχρου μὲν καὶ ἐλύμου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης μᾶλλον. Καὶ τὰ μέν ἐστιν ὀρθόκαυλα, καθάπερ πυρὸς καὶ κριθὴ, καὶ ὅλως τὰ σιτώδη καὶ τὰ θερινά· τὰ δὲ πλαγιόκαυλα μᾶλλον, οἷον ἐρέβινθος, ὄροβος, φακός· τὰ δ᾽ ἐπιγειόκαυλα, καθάπερ ὦχρος, πισὸς, λάθυρος. Ὁ δὲ δόλιχος, ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρὰ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται κάρπιμος· εἰ δὲ μὴ, φαῦλος καὶ ἐρυσιβώδης. Μόνος δὲ [ἢ] μάλιστα τῶν χεδρόπων ὀρθόκαυλος ὁ κύαμος. Ἔχει δὲ καὶ τὰ ἄνθη 3

διαφορὰν καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ θέσει· περὶ ὧν σχεδὸν ἐν τοῖς καθόλου διείλομεν, ὅτι τὰ μὲν χνοώδη, καθάπερ που καὶ παντὸς τοῦ σταχυώδους· τὰ δὲ φυλλώδη, καθάπερ τῶν χεδρόπων, καὶ τῶν πλείστων, κολοβά· τὰ γὰρ πολλὰ κολοβανθῆ· χνοῶδες δὲ καὶ τὸ τοῦ κέγχρου καὶ ἐλύμου· τοῦ δὲ σησάμου καὶ τοῦ ἐρυσίμου φυλλῶδες. Καὶ ὅτι τὰ μὲν ἔχει περὶ αὐτὸν τὸν καρπὸν, (οἷον τὰ σιτώδη, καὶ κεγχρώδη περὶ τὸν στάχυν·) τὰ δὲ χέδροπα ἐξ αὐτοῦ πως τοῦ ἄνθους ἢ ἀπό γε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς γίνεται. Καὶ τὴν ἄνθησιν ὅτι τὰ μὲν ἀθρόαν, τὰ δὲ κατὰ μέρος ποιεῖται· καὶ τἆλλα δὲ τὰ παραπλήσια
4 τούτοις. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τοὺς καρποὺς, ὅτι τὰ μὲν ἔχει στάχυν [ὡς τὰ σιτώδη,] τὰ δὲ χέδροπα λοβὸν, τὰ δὲ κεγχρώδη φόβην· ἡ γὰρ καλαμώδης ἀπόχυσις φόβη [καλεῖται]. Τὸ δὲ ὅλον τὰ μὲν ἐναγγειόσπερμα, τὰ δὲ ἐνυμενόσπερμα, τὰ δὲ γυμνόσπερμα· καὶ ἔτι τὰ μὲν ἀκρόκαρπα, τὰ δὲ πλαγιόκαρπα, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα ταύτης ἔχεται τῆς θεωρίας. Ὅλως δὲ πολυκαρπότερα καὶ πολυχούστερα τὰ χέδροπα· αὐτῶν δὲ τῶν χεδρόπων μάλιστα φακός· τούτων δ' ἔτι μᾶλλον τὰ θερινὰ, κέγχρος καὶ σήσαμον.
5 Ἁπλῶς δὲ τὰ μικρασπερμότερα μᾶλλον ὡς εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ τῶν λαχανωδῶν κύμινον, ἁπάντων ὄντων πολυσπέρμων. Ἰσχυρότερα δὲ πρὸς μὲν τὸν χειμῶνα καὶ ὅλως τὰ τοῦ ἀέρος τὰ σιτηρά· πρὸς δὲ τὴν τροφὴν τὰ χέδροπα. Τάχα δὲ τοῦτό γε ἡμῖν [ἢ] τοῖς ἄλλοις [ζώοις] ἀνάπαλιν.

1 Κεφ. δ. Τὰ μὲν οὖν ὅλα γένη τοιαύτας

ἔχει διαφορὰς τὰ μὴ ὁμοιογενῆ· τὰ δὲ ὁμοιογενῆ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν τῶν μερῶν ἀνωμαλίαν, οἷον τῶν σιτωδῶν πυρὸς κριθῆς στενοφυλλότερον καὶ λειοκαυλότερον, καὶ πυκνότερον, καὶ γλισχρότερον ἔχει τὸν καυλὸν καὶ δυσθλαστότερον. Ἅμα δὲ καὶ ὁ μὲν ἐν χιτῶσι πολλοῖς, ἡ δὲ γυμνή· μάλιστα γὰρ δὴ γυμνόσπερματον ἡ κριθή. Πολύλοπον δὲ καὶ ἡ τίφη καὶ ἡ ὀλύρα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ μάλιστα πάντων ὡς εἰπεῖν ὁ βρόμος. Ἔστι δὲ καὶ ὑψηλότερος ὁ κάλαμος τοῦ πυροῦ ἢ τῆς κριθῆς· καὶ τὸν στάχυν ἀπηρτημένον ἔχει τοῦ φύλλου μᾶλλον ὁ πυρός· ἥδιον δὲ καὶ τὸ ἄχυρον τοῦ κριθίνου τὸ πύρινον· ἐγχυλώτερον γὰρ καὶ μαλακώτερον. Διαφέρει δὲ ἡ κριθὴ 2 καὶ τούτῳ τῶν πυρῶν· ἡ μὲν γὰρ στοιχειώδης, ὁ δὲ πυρὸς ἄστοιχος, καὶ πάντοθεν ὁμαλός τις. Τῷ μὲν [οὖν] ὅλῳ γένει πρὸς γένος τοιαῦταί τινές εἰσι διαφοραί· καθ' ἑκάτερον δὲ τούτων πάλιν, (οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν) πολλὰ γένη, καὶ τοῖς καρποῖς αὐτοῖς διαφέροντα καὶ τοῖς στάχυσι καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς, καὶ ἔτι ταῖς δυνάμεσι καὶ τοῖς πάθεσι. Τῶν μὲν [γὰρ] κριθῶν αἱ μέν εἰσι δίστοιχοι, αἱ δὲ τρίστοιχοι, αἱ δὲ τετράστοιχοι καὶ πεντάστοιχοι [αἱ] πλεῖσται, καὶ ἑξάστοιχοι· καὶ γὰρ τοιοῦτό τι γένος ἐστί. Πυκνότεραι δὲ ἀεὶ κατὰ τὴν θέσιν ὡς ἐπίπαν αἱ πολυστοιχότεραι. Διαφορὰ δὲ μεγάλη καὶ τὸ παραβλαστικήν τε εἶναι, καθάπερ εἴπομεν τὴν Ἰνδικήν. Καὶ οἱ στάχυες δὲ τῶν μὲν μεγάλοι καὶ μανότεροι (τῆς κριθῆς,) τῶν δὲ ἐλάττους καὶ πυκνότεροι· καὶ ἀπέχοντές δὲ τῶν

φύλλων τῶν μὲν πολὺ, τῶν δὲ μικρὸν, ὥσπερ τῶν Ἀχιλλείων καλουμένων. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κριθῶν αἱ μὲν στρογγυλότεραι καὶ ἐλάττους, αἱ δὲ προμηκέστεραι καὶ μείζους, καὶ μανότεραι κατὰ τὸν στάχυν. Ἔτι δὲ αἱ μὲν λευκαὶ, αἱ δὲ καὶ ἐπιπορφυρίζουσαι· αἵπερ καὶ πολυάλφιτοι δοκοῦσιν εἶναι. Καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας δὲ καὶ τὰ πνεύματα καὶ ὅλως τὸν ἀέρα τῶν
3 λευκῶν ἰσχυρότεραι. Πολλὰ δὲ γένη καὶ τῶν πυρῶν εὐθύς ἐστιν, ἀπὸ τῶν χωρῶν ἔχοντα τὰς ἐπωνυμίας, οἷον Λιβυκοὶ, Ποντικοὶ, Θρᾷκες, Ἀσσύριοι, Αἰγύπτιοι, Σικελοὶ, διαφέροντες (δὲ) καὶ ταῖς χροιαῖς καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς ἰδιότησιν. Ἔχουσι δὲ [διαφορὰς καὶ] ἐν ταῖς δυνάμεσι ταῖς τε ἄλλαις καὶ μάλιστα ταῖς πρὸς τὴν σίτησιν· τινὲς [δὲ] καὶ ἀπ' ἄλλων τὰς προσηγορίας [ἔχουσιν,] οἷον καγχρυδίας, στλεγγὺς, Ἀλεξάνδρειος· ὧν ἁπάντων ἐν τοῖς εἰρημένοις τὰς διαφορὰς ληπτέον. Οὐχ ἥκιστα δ' οἰκεῖον, εἴ τις λαμβάνοι τὰς τοιαύτας· οἷόν εἰσιν οἱ μὲν πρώϊοι, οἱ δὲ ὄψιμοι, καὶ [οἱ μὲν] εὐαυξεῖς, καὶ πολυχόοι· οἱ δὲ [μικροὶ] καὶ ὀλιγοχόοι· καὶ [οἱ μὲν] μεγαλοστάχυες, οἱ δὲ μικροστάχυες. Καὶ οἱ μὲν ἐν κάλυκι πολὺν χρόνον, οἱ δὲ ὀλίγον, ὥσπερ ὁ Λιβυκός. Καὶ κάλαμον οἱ μὲν λεπτὸν ἔχοντες, οἱ δὲ παχύν· καὶ τοῦτο ὁ Λιβυκὸς ἔχει· παχὺν δὲ καὶ ὁ καγχρυδίας. Ἔτι δὲ χιτῶνας οἱ μὲν ὀλίγους, οἱ δὲ πολλοὺς, ὥσπερ ὁ Θρᾴκιος· καὶ ὁ μὲν μονοκάλαμος, ὁ δὲ πολυκάλαμος· καὶ μᾶλλον δὲ καὶ
4 ἧττον. Ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τι παραπλήσιον τοῦ-

τοις ἢ τοῖς πρότερον εἰρημένοις κατὰ τὰς δυνάμεις· αἱ γὰρ τοιαῦται φυσικώτεραι δόξαιεν ἂν εἶναι τῶν διαφορῶν· ἐν αἷς καὶ τὸ τῶν τριμήνων καὶ [τὸ] τῶν διμήνων, καὶ εἴ τι γένος ἐν ἐλάττοσιν ἡμέραις τελειοῦται, καθάπερ φασὶν εἶναι περὶ τὴν Εὔβοιαν, οἳ τετταράκοντα ἡμέραις ἀπὸ τῆς σπορᾶς ἁδρύνονται καὶ τέλος ἴσχουσιν· εἶναι δ' ἰσχυρὸν τοῦτον καὶ βαρὺν, οὐχ ὥσπερ τὸν τρίμηνον κοῦφον. Διὸ καὶ τοῖς οἰκέταις παρέχειν· καὶ γὰρ οὐδὲ πίτυρον ἔχειν πολύ. Σπανιώτατος μὲν οὖν καὶ τάχιστος εἰς τελείωσιν οὗτος. Εἰσὶ δὲ καὶ δίμηνοί τινες, οἵπερ καὶ ἐκ Σικελίας ἐκομίσθησαν εἰς Ἀχαΐαν· ὀλιγοχόοι δὲ, καὶ ὀλιγογόνοι, καὶ κοῦφοι κατὰ τὴν προσφορὰν καὶ ἡδεῖς. Καὶ ἄλλοι δέ τινες οἱ περὶ Εὔβοιαν εἰσὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Καρυστίᾳ. Τρίμηνοι δὲ πολλοὶ, καὶ πανταχοῦ κοῦφοι οὗτοι καὶ ὀλιγοχόοι, καὶ μονοκάλαμοι κατὰ τὴν ἔκφυσιν, καὶ τὸ ὅλον ἀσθενεῖς. Κουφότα- 5
τος μὲν οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πυρὸς ὁ Ποντικός· βαρύτερος δὲ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραγινομένων ὁ Σικελός· τούτου δ' ἔτι βαρύτερος ὁ Βοιωτός. Σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν ἀθληταὶ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ τρί' ἡμιχοίνικα μόλις ἀναλίσκουσιν, Ἀθήναζε δὲ ὅταν ἔλθωσι, πένθ' ἡμιχοίνικα ῥᾳδίως. Κοῦφος δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ Λακωνικῇ. Τούτων μὲν οὖν ἔν τε ταῖς χώραις καὶ τῷ ἀέρι τὸ αἴτιον· ἐπεὶ καὶ περὶ τὴν Ἀσίαν πόῤῥω Βάκτρων ἔν μέν τινι τόπῳ οὕτως ἁδρὸν εἶναί φασι τὸν σῖτον, ὥστε πυρῆνος ἐλαίας μέγεθος λαμβάνειν. Ἐν δὲ τοῖς Πισσώτοις καλου-

μένοις οὕτως ἰσχυρὸν, ὥστ' εἴ τις πλεῖον προσε-
νέγκαιτο, διαῤῥήγνυσθαι· καὶ τῶν Μακεδόνων
πολλοὺς τοῦτο παθεῖν. Ἄτοπον δὲ καὶ ἀνομο-
λογούμενον πρὸς τὴν τῶν τριμήνων κουφότητα
τὸ περὶ τοὺς Ποντικοὺς συμβαῖνον· εἰσὶ γὰρ
οἱ μὲν σκληροὶ ἠρινοὶ, οἱ δὲ μαλακοὶ χειμερινοί·
πολὺ γὰρ διαφέρει τῇ κουφότητι ὁ μαλακός.
6 (Ὁμοίως δὲ καὶ δύο ἀρότους ὡς ἔοικε πάντες
V. C. 5. τοῦ σίτου ποιοῦνται, τὸν μὲν χειμερινὸν, τὸν
incipit. δὲ ἠρινόν· ἐν ᾧ καὶ τὰ ὄσπρια καταβάλλουσιν.)
Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ μὲν καθαροὶ αἰρῶν, ὥσπερ ὁ
Ποντικὸς καὶ ὁ Αἰγύπτιος· καθαρὸς δὲ ἐπιεικῶς
καὶ ὁ Σικελὸς, καὶ μάλιστα ὁ Ἀκραγαντῖνος
οὐκ αἰρώδης. Ὁ δὲ Σικελὸς ἴδιον ἔχει τὸ με-
λάμπυρον καλούμενον, ὅ ἐστιν ἀβλαβὲς, καὶ
οὐχ ὥσπερ [ἡ] αἶρα βαρὺ καὶ κεφαλαλγές. Ἀλ-
λὰ τὰ μὲν τοιαῦτα, καθάπερ ἐλέχθη, ταῖς χώ-
ραις ἀναθετέον, καὶ ὅσον ἐπιβάλλει τοῖς γέ-
νεσιν.

1 Κεφ. ε. Ἐν δὲ τοῖς ὀσπρίοις οὐχ ὁμοίως
ἐστὶ λαβεῖν τὰς τοιαύτας διαφορὰς, εἴτ' οὖν
διὰ τὸ μὴ ἐξετάζειν ὁμοίως, εἴτε καὶ διὰ τὸ
μονοειδέστερα τυγχάνειν· ἔξω γὰρ ἐρεβίνθου καὶ
φακοῦ καὶ ἐπ' ὀλίγον κυάμου καὶ ὀρόβου, κα-
θόσον ἡ τῶν χρωμάτων καὶ τῶν χυλῶν διαφορὰ,
τῶν ἄλλων οὐ ποιοῦσιν ἰδέας. Οἱ δὲ ἐρέβινθοι
καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς χυλοῖς καὶ τοῖς
χρώμασι καὶ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσιν, οἷον
κριοὶ, ὀροβιαῖοι [καὶ οἱ] ἀνὰ μέσον. Ἐπὶ πᾶσι
δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα· καὶ γὰρ ὁ ὄροβος καὶ
φακὸς καὶ ἐρέβινθος καὶ κύαμος καὶ σήσαμον·

ἔστι γὰρ καὶ σήσαμον λευκόν. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐν 2
τοῖς τοιοῖσδε ποιεῖν ἔστι τὰς διαφορὰς, οἷον ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐλλόβοις· τὰ μὲν [γὰρ] αὐτῶν ἀδιάφρακτα καὶ ὥσπερ συμψαύοντα τυγχάνει, καθάπερ ὄροβος, πισὸς, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα. Τὰ δὲ διαπεφραγμένα, καθάπερ θέρμος· ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ ἰδίως τὸ σήσαμον. Καὶ τὰ μὲν μακρόλοβα, τὰ δὲ καὶ στρογγυλόλοβα, καθάπερ ὁ ἐρέβινθος. Ἀνάλογον δ' ἀκολουθεῖ καὶ τὰ πλήθη τῶν σπερμάτων· ἐλάττω γὰρ ἐν τοῖς μικροῖς, ὥσπερ ἔν τε τῷ τῶν ἐρεβίνθων καὶ ἐν τῷ τῶν φακῶν. Καὶ παραπλήσιαι δὲ ἴσως αἱ τοιαῦται 5
[διαφοραὶ] καὶ ἃς ἐπὶ τῶν σιτηρῶν ἐλέγομεν περὶ τῶν σταχύων καὶ αὐτῶν τῶν καρπῶν· ἐπεὶ καὶ οἱ καλούμενοι λοβοὶ σχεδὸν ἀκόλουθοι τοῖς σπέρμασίν εἰσιν, οἱ μὲν ἐπιπλατεῖς, ὥσπερ οἱ τοῦ φακοῦ καὶ τῆς ἀφάκης, οἱ δὲ κυλινδρώδεις μᾶλλον, ὡς οἱ τοῦ ὀρόβου καὶ τοῦ πίσου· τὰ γὰρ σπέρματα ἑκατέρων τοιαῦτα τοῖς σχήμασι. Ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας διαφορὰς πολλὰς ἄν τις εὕροι καθ' ἕκαστον, ὧν αἱ μὲν κοιναὶ πᾶσιν, αἱ δὲ ἴδιαι κατὰ γένος. Ὅτι δὲ πάντα προσπέφυκε τοῖς- 4
λοβοῖς, καὶ ἔχει καθάπερ ἀρχήν τινα, τὰ μὲν προέχουσαν, ὥσπερ ὁ κύαμος καὶ ὁ ἐρέβινθος, τὰ δὲ καὶ ἔγκοιλον, ὥσπερ θέρμος καὶ ἄλλ' ἄττα· τὰ δὲ οὕτω μὲν οὐ φανερὰν, ἐλάττω δὲ καὶ ὥσπερ ἀποσημαίνουσαν μόνον, ἐξ ἧς καὶ, ὅταν σπαρῇ, βλαστάνει καὶ ῥιζοῦται, καθάπερ ἐλέχθη, κατ' ἀρχὰς δὲ καὶ αὐτὰ τρέφεται προσηρτημένα τῷ λοβῷ, μέχρι οὗ ἂν τελειωθῇ, δῆλον μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως, φανερὸν δέ ἐστι καὶ

ἐκ τῶν νῦν καὶ ἐκ τῶν προειρημένων. Περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰς διαφορὰς ἅλις.

1 Κεφ. ς. Σπείρειν δὲ ξυμφέρει πάντα μάλιστα μὲν ἐν τοῖς ὡραίοις ἀρότοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ξηρᾷ τινες καταβάλλουσι, καὶ οὐχ ἥκιστα πυροὺς καὶ κριθὰς, ὡς μάλιστα αὐταρκεῖν δυνάμενα, ὅπου μὴ ὄρνισιν ἢ ἄλλοις θηρίοις ἐπισινὴς ἡ χώρα. Δοκεῖ γὰρ ὡς ἐπίπαν ἀνεπιτήδειος ὁ σπόρος ἐν ταῖς ἡμιβρόχοις· .... ἀπόλλυται γὰρ καὶ ἐκγαλακτοῦται τὰ σπέρματα· καὶ ἅμα ξυμβαίνει πόαν ἀναφύεσθαι πολλήν. Μετὰ δὲ τὴν σπορὰν ὕδωρ ἐπιγίνεσθαι πᾶσι ξυμφέρει, πλὴν ὅσα δυσβλαστῆ γίνεται μᾶλλον, ὥσπερ ὅ τε κύαμος ἐδόκει, καὶ τῶν θερινῶν
2 σήσαμον καὶ κύμινον καὶ ἐρύσιμον. Πυκνοσπορεῖν δὲ καὶ μανοσπορεῖν καὶ πρὸς τὰς χώρας βλέποντα χρή· πλεῖον γὰρ ἡ πίειρα καὶ ἀγαθὴ δύναται φέρειν τῆς ὑφάμμου τε καὶ λεπτῆς. Καίτοι λέγεταί τις λόγος, ὡς ὁτὲ μὲν πλεῖον, ὁτὲ δὲ ἔλαττον ἡ αὐτὴ δέχεται χώρα· καὶ οἰωνίζονται τὸ πλέον, ὡς οὐκ ἀγαθόν· πεινῆν γὰρ εὐθύς φασι τὴν γῆν. Οὗτος μὲν οὖν ἴσως εὐηθέστερος [ὁ] λόγος· εἰ δέ τις πρὸς τὰ σπέρματα θεωροίη, καὶ μάλιστά γε πρὸς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ἅμα τῷ ἐδάφει καὶ τὴν θέσιν ἀναθεωρῶν τήν τε πρὸς τὰ πνεύματα καὶ τὸν ἥλιον, οἰ-
3 κειότερον ἂν λαμβάνοι τὰς διαφοράς. Ἀνάλογον δὲ ἔχει καὶ ἡ κόπρισις πρὸς τὰς χώρας· νειὸς δ' ἀμείνων ἡ χειμέριος τῆς ἐαρινῆς. Ἐνιαχοῦ δὲ οὐ ξυμφέρει βαθεῖαν ἀροτριᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν Συρίᾳ· διὸ μικροῖς ἀρότροις χρῶνται.

Παρ' ἄλλοις δὲ τὸ λίαν ἐργάζεσθαι βλάπτει,
καθάπερ ἐν Σικελίᾳ· διὸ καὶ τῶν ξένων ὡς ἔοικε
πολλοὶ διαμαρτάνουσι. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς
τὰς χώρας. Διαιροῦσι δὲ καὶ τὰ σπέρματα, 4
ποίᾳ ποῖον πρόσφορον· ἐν γὰρ ταῖς χειμεριναῖς
πυρὸν μᾶλλον ἢ κριθὴν, καὶ ὅλως σῖτον ἢ χέ-
δροπα (καὶ ὅλως) ἐν ταῖς χέρσοις καὶ διὰ χρό-
νου κινουμέναις· καὶ γὰρ αὗται πυρὸν φέρουσι
μᾶλλον ἢ κριθήν. Δέχεται δὲ καὶ ἐπομβρίαν
μᾶλλον πυρὸς ἢ κριθὴ, καὶ ἐν ταῖς ἀκόπροις
φέρει μᾶλλον. Ὡσαύτως δὲ καὶ αὐτῶν τῶν πυ-
ρῶν ποῖος τῇ ποίᾳ πρόσφορος, οἷον ἀγαθῇ καὶ
πιείρᾳ καὶ ψαφαρᾷ καὶ λεπτῇ, [καὶ] ταῖς ἄλ-
λαις ὁμοίως. Ὕδωρ δὲ, ὅταν μὲν χλοηφορήσῃ 5
καὶ κυήσῃ, πλεῖον ἅπασι ξυμφέρει· ἀνθοῦσι δὲ
πυροῖς μὲν καὶ κριθαῖς καὶ τοῖς σιτώδεσι βλα-
βερόν· ἀπόλλυσι γάρ. Ὀσπρίοις δ' ἀβλαβὲς,
πλὴν ἐρεβίνθων· οὗτοι δ' ἀποκλυσθείσης τῆς
ἅλμης, ἀπόλλυνται σφακελίζοντες, καὶ ὑπὸ καμ-
πῶν κατεσθιόμενοι. Ἰσχυρότερος δὲ ὁ μέλας
ἐρέβινθος καὶ ὁ πυῤῥὸς τοῦ λευκοῦ. Συμφέρειν
δέ φασιν ἐν τοῖς ἐφύδροις τόποις ὀψὲ σπείρειν
αὐτόν. Κύαμος δὲ ἀνθῶν μάλιστα φιλεῖ βρέ-
χεσθαι· διὸ καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ὀψισπορεῖν, ὥς-
περ εἴπομεν, ὅτι πολὺν ἀνθεῖ· μετὰ δὲ τὴν
ἀπάνθησιν ὀλίγου πάμπαν ὕδατος δεῖται· σύνεγ-
γυς γὰρ ἡ τελείωσις. Ἀλλ' ὅταν ἁδρυνθῇ, καὶ 6
βλάπτειν δοκεῖ τὰ σιτώδη, καὶ κριθὴν δὲ πυροῦ
μᾶλλον. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ Βαβυλῶνι καὶ
Βάκτροις, ὅπου μὴ ὕεται ἡ χώρα ἢ σπανίως, αἱ
δρόσοι τὸ ὅλον ἐκτρέφουσιν· ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ

Κυρήνην καὶ Εὐεσπερίδας τόποι. Καιριώτατα δὲ πᾶσιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἠρινά· διὸ καὶ ἡ Σικελία πολύσιτος· πολλὰ γὰρ τοῦ ἦρος καὶ μαλακὰ γίνεται, τοῦ δὲ χειμῶνος ὀλίγα. Ζητεῖ δὲ ἡ μὲν λεπτόγεως πολλὰ κατὰ μικρὸν, ἡ δὲ πίειρα καὶ πλῆθος (μὲν) ἐνεγκεῖν δύναται καὶ αὐδρίαν. Πρὸς δὲ τὴν [τῆς] χώρας εὐϋδρίαν [τὰ] πόντια πνεύματα καὶ [αἱ] αὖραι δοκοῦσι ξυμφέρειν· ἄλλα δὲ παρ' ἄλλοις τοιαῦτα, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται.
7 Ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν δὲ μᾶλλον αὐχμὸς ἢ ἐπομβρία ξυμφέρει τῷ σίτῳ· οἱ γὰρ ὄμβροι καὶ ἄλλως ἐναντίοι, καὶ πολλάκις αὐτὰ τὰ σπέρματα διαφθείρουσιν· εἰ δὲ μὴ, πλῆθός γε ποιοῦσι βοτάνης, ὥστε καταπνίγεσθαι καὶ ἀτροφεῖν.

1 Κεφ. ζ. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων σπερμάτων οὐδὲν εἰς ἄλλο πέφυκε μεταβάλλειν σπειρόμενον, πυρὸν δὲ καὶ κριθὴν εἰς αἶραν φασι, καὶ μᾶλλον τὸν πυρόν. Γίνεσθαι δὲ τοῦτ' ἐν ταῖς ἐπομβρίαις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς εὐύδροις καὶ ὀμβρώδεσι χωρίοις.
V. C. 7. incipit. Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἠρινὸν ἡ αἶρα, καθάπερ ἡ ἄλλη πόα, (πειρῶνται γάρ τινες τοῦτο λέγειν,) ἐκεῖθεν δῆλον· εὐθὺς γὰρ τοῦ χειμῶνος φανερὰ γίνεται πεφυκυῖα· καὶ διαφέρει πολλοῖς. Ἔχει γὰρ τὸ φύλλον στενὸν καὶ δασὺ καὶ λιπαρόν· καὶ τούτων ἰδιώτατον τὸ λιπαρόν· ἡ γὰρ δασύτης [καὶ ταύτης] καὶ τοῦ αἰγίλωπος ὑπάρχει (τοῦ ἦρος). Τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τούτων καὶ ἔτι τοῦ λίνου· καὶ γὰρ ἐκ τούτου φασὶ
2 γίνεσθαι τὴν αἶραν. Τοῦ δὲ ἐρεβίνθου πρὸς τὰ ἄλλα χέδροπα τό,τε περὶ τὴν ἄνθησιν λεχθὲν, καὶ τὸ τάχιστα τελειοκαρπεῖν, ἰσχυρότατον ὂν

καὶ ξυλωδέστατον, καὶ τὸ ὅλον μὴ ποιεῖν νειὸν,
(καρπὸν) τήν γε πόαν ἐξαπόλλυσι, μάλιστα δὲ
καὶ τάχιστα τὸν τρίβολον. Ὅλως δὲ οὐδὲ ἡ τυ-
χοῦσα δύναται φέρειν αὐτὸν, ἀλλὰ μελάγγειόν
τινα δεῖ καὶ πίειραν εἶναι. Τῶν δὲ ἄλλων καλ-
λίστη νειὸς ἀπὸ τῶν κυάμων, καίπερ πυκνοσπο-
ρουμένων καὶ πολὺν καρπὸν φερόντων. Τὰ δὲ
ἐν τοῖς θερινοῖς ἀρόταις ὀλίγου δεῖ πάντα. Φασὶ 5
δὲ καὶ τὰ καματιαῖα συμφέρειν μᾶλλον αὐτοῖς
τῶν ἐκ Διός. Ἔλυμοι δὲ καὶ κέγχροι ἐλάττους
ὕδατος [δέονται·] ἐὰν γὰρ ἔχωσι πλεῖον, φυλ-
λοβολοῦσιν. Ἰσχυρότερον δὲ ὁ κέγχρος· οἱ δὲ
ἔλυμοι γλυκύτεροι, εἰ καὶ ἀσθενέστεροι. Σήσα-
μον δὲ οὐδὲν [ζῶον] ἐσθίει χλωρὸν, οὐδὲ θέρ-
μον· εἰ δὲ μηδ' ἐρύσιμον, μηδὲ ὅρμινον, σκε-
πτέον, καὶ ταῦτα εἰ πικρά. Ἔστι δὲ τὸ μὲν
ἐρύσιμον ὅμοιον σησάμῳ, καὶ λῖπος ἔχει, τὸ δὲ
ὅρμινον κυμινῶδες, μέλαν. Σπείρεται δὲ ἅμα
καὶ τὸ σήσαμον. Περὶ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον.
Ἐν δὲ ταῖς ἀγαθαῖς χώραις πρὸς τὸ μὴ φυλλο- 4
μανεῖν ἐπινέμουσι καὶ ἐπικείρουσι τὸν σῖτον,
ὥσπερ καὶ ἐν Θετταλίᾳ. Συμβαίνει δ', ἂν μὲν
ἐπινέμωσιν ὁποσακισοῦν, μηδὲν ἀλλοιοῦσθαι τὸν
καρπόν· ἂν δὲ ἐπικείρωσιν ἅπαξ μόνον, ἐξίστα-
σθαι τὸν πυρὸν, καὶ γίνεσθαι μακρὸν, καὶ οὐχ
ἁδρὸν, ὃν καλοῦσι καμακίαν· καὶ οὐκ ἀποκα-
θίστασθαι πάλιν σπειρόμενον. Τοῦτο μὲν οὖν
ὡς παύροις συμβαῖνον Θετταλοὶ λέγουσιν· ἐν
Βαβυλῶνι δὲ ἀεὶ καὶ ὥσπερ τεταγμένως ἐπικεί-
ρουσι μὲν δὶς, τὸ δὲ τρίτον τὰ πρόβατα ἐπα-
φιᾶσιν· οὕτω γὰρ φύει τὸν καυλάν· εἰ δὲ μὴ,

φυλλομανεῖ. Γίνεται δὲ [τοῖς] μὴ καλῶς ἐργα-
σαμένοις πεντηκονταχόα, τοῖς δὲ ἐπιμελῶς ἑκα-
τονταχόα. Ἡ δὲ ἐργασία τὸ ὡς πλεῖστον χρόνον
ἐμμένειν τὸ ὕδωρ, ὅπως ἰλὺν ποιήσῃ πολλήν·
πίειραν γὰρ οὖσαν καὶ πυκνὴν τὴν γῆν δεῖ ποι-
ῆσαι μανήν. Ὕλην δὲ οὐ φέρει καὶ πόαν ὥσπερ
[ἡ] ἐν Αἰγύπτῳ. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα χώρας
5 ἀρετῆς. Φύεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν πυρὸς
καὶ κριθὴ πολλαχοῦ τῷ ὑστέρῳ ἔτει· αὐτοετὴς
δὲ καὶ ἀπὸ τῶν εἰς κάρσιν σπειρομένων, ἑτέρου
καλάμου παραβλαστάνοντος. Ὡσαύτως δὲ κἂν
ὑπὸ χειμῶνος ἐκπαγῇ· παραβλαστάνει γὰρ, ὑδά-
των ἐπιγινομένων, ὁ δὲ στάχυς εὐτελὴς καὶ μι-
κρὸς ἀπὸ τῶν τοιούτων. Βλαστάνουσι δὲ τῷ
ὑστέρῳ ἔτει καὶ ἀπὸ τῶν καταπατουμένων καὶ
συμπατουμένων, ὥστε μηδὲν εἶναι δῆλον ὡς εἰ-
πεῖν, οἷον ὅταν διέλθῃ στρατόπεδον, καὶ οἱ στά-
χυες μικροὶ καὶ τούτων, οὓς καλοῦσιν ἄρνας.
Τῶν δὲ χεδρόπων οὐδὲν δύναται τοιοῦτο ποιεῖν
ἢ οὐχ ὁμοίως. Καὶ αἱ μὲν βλαστήσεις τοσαυ-
6 ταχῶς. Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα
V. C. 8. incipit. μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως
ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις· εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων
καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα
εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ
λεπτογείοις ᾖ. Διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγου-
σιν οὐ κακῶς ὅτι Ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα.
Μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν, οὐ μόνον
τῷ πίειραι καὶ λεπταὶ καὶ ἔπομβροι καὶ αὐχμώ-
δεις [εἶναι,] ἀλλὰ καὶ τῷ ἀέρι τῷ περιέχοντι,
καὶ τοῖς πνεύμασιν. Ἔνιαι γὰρ οὖσαι λεπταὶ

καὶ φαῦλαι τελεσφοροῦσι, διὰ τὸ πρὸς τὰ πνεύμα-
τα τὰ πόντια κεῖσθαι καλῶς. Ἄλλα δὲ ἄλλαις 7
τοιαῦτα, καθάπερ πολλάκις εἴρηται. Ταῖς μὲν γὰρ
τὰ ζεφυρικὰ, ταῖς δὲ τὰ βόρεια, ταῖς δὲ τὰ νότια.
Συμβάλλεται δὲ καὶ οὐ μικρὰ ἡ ἐργασία καὶ
μάλισθ' ἡ τοῦ σπόρου· κατεργασθεῖσα γὰρ ῥα-
δίως ἐκφέρει. Καὶ ἡ κόπρος δὲ μεγάλα βοηθεῖ
τῷ διαθερμαίνειν καὶ συμπέττειν· προτρέχει γὰρ
τὰ κοπριζόμενα τῶν ἀκόπρων καὶ εἴκοσιν ἡμέ-
ραις. Ἅπασι δὲ οὐ ξυμφέρει· καὶ χρήσιμος οὐ
μόνον τοῖς περὶ τὸν σῖτον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις,
πλὴν πτερίδος· ταύτην δὲ φθείρειν φασὶν ἐπι-
βαλλομένην. Ἀπόλλυται δὲ ἡ πτερὶς καὶ ἐπικοι-
μωμένων τῶν προβάτων· ὡς δέ τινες λέγουσι,
καὶ ἡ Μηδικὴ, διὰ τὴν κόπρον καὶ τὸ οὖρον.

Κεφ. η. Τῶν δὲ σπερμάτων ἕκαστα καὶ 1
πρὸς τὴν τῆς χώρας φύσιν ἁρμόττει· καὶ ὅλως
γένη πρὸς γένος, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσιν·
ἃ δὴ πειρῶνται διαιρεῖν. Μεταβάλλει δὲ τὰ ξε-
νικὰ τῶν σπερμάτων μάλιστα μὲν ἐν τρισὶν ἔτε-
σιν εἰς τὰ ἐπιχώρια. Συμφέρει δὲ ἐκ τῶν ἀλεει-
νῶν εἰς τὰ μικρὸν ἧττον ἀλεεινὰ, καὶ ἐκ τῶν
ψυχρῶν ἀνάλογον ποιεῖσθαι τὴν μεταβολήν.
Τα δ' ἐκ τῶν δυσχειμερινῶν ἐν τοῖς πρωΐοις
ὀψὲ ἀποκεῖται, ὥστ' ἀπ' αὐχμοῦ φθείρεται, ἐὰν
μὴ ὄψιον ὕδωρ σώσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ εὐλαβη-
τέον φασὶ τὸ μίσγειν τὰ ξενικὰ τοῖς ἐπιχωρίοις,
ἐὰν μὴ ἐξ ὁμοίας, ὅτι ἀσύμφωνα τῇ χώρᾳ κατὰ
τὸν σπόρον καὶ κατὰ τὴν γένεσιν· ὥστε καὶ ἐρ-
γασίας ἑτέρας δεῖται. Ἔτι τάς τε τῆς γῆς δια-
φορὰς καὶ τὰς τῶν σπερμάτων δυνάμεις, καὶ

2 τὰς ἑκάστων ὥρας θεωρητέον. Ὅταν δὲ εὐετηρία γένηται, καὶ πολυνοστότερα τὰ σπέρματα γίνεται. Ἀθήνησι δ' οὖν αἱ κριθαὶ τὰ πλεῖστα ποιοῦσι [τὰ] ἄλφιτα· κριθοφόρος γὰρ ἀρίστη· τοῦτο δ' οὐχ ὅταν πλεῖσται γένωνται, ἀλλ' ὅταν λάβῃ τινὰ κρᾶσιν. Ἐν δὲ τῇ Φωκίδι περὶ Ἐλάτειαν οἱ πυροὶ καὶ αἱ κριθαί· καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλα, πρὸς ἅπερ εὐφυὴς ἑκάστη, Βελτίω μὲν οὖν καὶ χείρω τὰ σπέρματα καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν γῆν γίνεται· καὶ γὰρ ἀπαγριοῦται καὶ ἡμεροῦται, καθάπερ τὰ δένδρα· καὶ ὅλως μεταβάλλει διὰ τὴν χώραν, ὥσπερ τὰ τῶν δένδρων,
3 καὶ εὐθὺς ἕστηκε πρὸς τὸ χεῖρον. Γένος δ' ὅλον ἐξαλλάττειν εἰς ἕτερον οὐδὲν (ἕτερον) ἄλλο πέφυκε, πλὴν τίφη καὶ ζειά, καθάπερ εἴπομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· καὶ ἡ αἶρα δ' ἐκ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν διαφθειρομένων· ἤ, εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ φιλεῖ γε μάλιστα ἐν τοῖς πυροῖς γίνεσθαι, καθάπερ καὶ ὁ μελάμπυρος ὁ Ποντικός, καὶ τὸ τῶν βολβῶν σπέρμα· καὶ ἄλλα δὲ ἐν ἄλλοις τῶν σπερμάτων· ἐπεὶ καὶ ὁ αἰγίλωψ δοκεῖ μᾶλλον ἐν ταῖς κριθαῖς. Ἐν δὲ τοῖς φακοῖς ἄρακος, τὸ τραχὺ καὶ σκληρόν· ἐν δὲ ταῖς ἀφάκαις ὁ πελεκῖνος, ὅμοιον τῇ ὄψει τῷ πελέκει. Σχεδὸν δὲ καθ' ἕκαστόν ἐστι τὸ συνεκτρεφόμενον καὶ συναναμιγνύμενον, εἴτε διὰ τὰς χώρας,
4 ὅπερ οὐκ ἄλογον, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. Ἔνια δὲ καὶ φανερῶς ἐστι κοινὰ πλειόνων, ἀλλὰ διὰ τὸ μάλιστα ἐν τισιν εὐσθενεῖν, ἴδια τούτων φαίνεται, καθάπερ ἡ ὀροβάγχη τῶν ὀρόβων, καὶ ἡ ἀπαρίνη τῶν φακῶν· ἀλλὰ ἡ μὲν μάλιστα

ἐπικρατεῖ τῶν ὀρόβων διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἡ δὲ
ἀπαρίνη μάλιστα ἐν τοῖς φακοῖς εὐτροφεῖ. Τρό-
πον δέ τινα παραπλήσιός ἐστι τῇ ὀροβάγχῃ [τῷ]
ἐπιβάλλειν ὥσπερ πλεκτάνην, καὶ κατέχειν ὅλον·
ἀποπνίγει γὰρ οὕτως· ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴ-
ληφε. Τὸ δ' ὑποφυόμενον εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης 5
τῷ κυμίνῳ καὶ τῷ βουκέρῳ, τὸ λιμόδορον, μο-
νόκαυλον, οὐκ ἀπεμφερὲς τῷ καυλῷ, πλὴν βρα-
χύτερόν τε πολὺ, καὶ ἄνωθέν τι κεφαλῶδες ἔχει,
ῥίζαν δὲ ὑποστρόγγυλον· οὐθὲν δὲ ἕτερον ἀ-
φαναίνεται παρὰ τὸ βούκερας. Γίνεται δὲ ταῦ-
τα ἐν ταῖς λεπταῖς, οὐκ ἐν ταῖς πιείραις, ὥσπερ
καὶ τῆς Εὐβοίας ἐν τῷ Ληλάντῳ μὲν οὐ γίνεται,
περὶ δὲ τὸν Κάνηθον καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος
τόπος. Ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ πλειόνων ὄντα
κατισχύει μᾶλλον ἐν τοῖς εἰρημένοις διὰ τὴν
ἀσθένειαν. Τὸ δὲ τέραμον καὶ ἀτέραμον λέγε- 6
ται μὲν ἐπὶ τῶν ὀσπρίων μόνον, οὐκ ἄλογον δὲ V. C. 9.
καὶ ἐπὶ τῶν σιτωδῶν παραπλήσιόν τι ἢ καὶ ταὐ- incipit.
τὸ συμβαίνειν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι
χρείαν, οὐχ ὁμοίως ἐμφανές· ἐπεὶ οὐδ' ἐπὶ τού-
των ἁπάντων ὁμοίως, ἀλλὰ μάλιστα ἐπὶ τῶν
κυάμων λέγεται καὶ φακῶν, εἴτ' οὖν καὶ μάλι-
στα πασχόντων, εἴτε καὶ διὰ τὴν χρείαν φαι-
νομένων. Γίνεται γοῦν πλέον· πολλαχῶς γὰρ
τόποι τινές εἰσιν, οἳ ἀεὶ φέρουσι τεράμονα· καὶ
ἄλλοι πάλιν ἀτεράμονα· τὸ δὲ ὡς ἐπὶ πᾶν οἱ
λεπτόγεω μᾶλλον τεράμονα. Καὶ ἀέρος κατά- 7
στασις τις ποιεῖ τὴν τοιαύτην παραλλαγήν. Ση-
μεῖον δὲ, ὅτι ταὐτὰ χωρία καὶ ὁμοίως ἐργα-
σθέντα φέρει ποτὲ μὲν τεράμονα, ποτὲ δὲ ἀτε-

ράμονα. Περὶ Φιλίππους δὲ ὁ κύαμος λικμώμενος ἐὰν ὑπὸ πνεύματος ἐγχωρίου ληφθῇ, τεράμων ὢν ἀτεράμων γίνεται. Ταῦτα μὲν οὖν μηνύει, διότι πολλαχῶς [τοῦτο γίνεται· ἐπεὶ] τῶν χωρίων ἔνια σύνορα, καὶ ὁμοίως καθήμενα, καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα κατὰ τὴν γῆν διαφορὰν, τὸ μὲν τεράμονα τὸ δ' ἀτεράμονα φέρει· καὶ ἐνιότε μόνον αὔλακος διοριζούσης.

1 Κεφ. θ. Καρπίζεται τὴν γῆν μάλιστα πυρὸς, εἶτα κριθή· διὸ καὶ ὁ μὲν ἀγαθὴν ζητεῖ χώραν, ἡ δὲ κριθὴ δύναται καὶ ἐν ταῖς ψαφαρωτέραις ἐκφέρειν. Τῶν δὲ χεδρόπων μάλιστα ἐρέβινθος, καίπερ ἐλάχιστον χρόνον ἐν τῇ γῇ μένων· ὁ δὲ κύαμος, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἄλλως οὐ βαρὺς, καὶ ἔτι κοπρίζειν δοκεῖ τὴν γῆν διὰ μανότητα καὶ εὐσηψίαν. Διὸ καὶ οἱ περὶ Μακεδονίαν καὶ Θετταλίαν, ὅταν ἀνθῶσιν, ἀνα-
2 τρέπουσι τὰς ἀρούρας. Τῶν δὲ ὁμοιοπύρων καὶ ὁμοιοκρίθων, οἷον ζειᾶς, τίφης, ὀλύρας, βρόμου, αἰγίλωπος, ἰσχυρότερον καὶ μάλιστα καρπιζόμενον ἡ ζειά· καὶ γὰρ πολύῤῥιζον καὶ βαθύῤῥιζον καὶ πολυκάλαμον [καὶ παχυκάλαμον.] Ὁ δὲ καρπὸς κουφότατος καὶ προσφιλὴς πᾶσι τοῖς ζώοις. Τῶν δὲ ἄλλων ὁ βρόμος· πολύῤῥιζος γὰρ καὶ οὗτος [καὶ] πολυκάλαμος. Ἡ δὲ ὀλύρα μαλακώτερον καὶ ἀσθενέστερον τούτων. Ἡ δὲ τίφη πάντων κουφότατον· καὶ γὰρ καὶ μονοκάλαμον [καὶ λεπτοκάλαμον·] διὸ καὶ χώραν ζητεῖ λεπτὴν, οὐχ ὥσπερ ἡ ζειὰ πίειραν καὶ ἀγαθήν. Ἔστι δὲ δύο ταῦτα καὶ ὁμοιότατα τοῖς πυροῖς, ὁ δ' αἰγίλωψ καὶ ὁ βρόμος, ὥσπερ ἄγρι

ἄττα καὶ ἀνήμερα. Ἐπικαρπίζεται δὲ σφόδρα 5
καὶ ὁ αἰγίλωψ τὴν γῆν, καί ἐστι πολύρριζον
καὶ πολυκάλαμον. Ἡ δὲ αἶρα παντελῶς ἀπη-
γριωμένον. Τῶν δὲ ἐν τοῖς θερινοῖς ἀρότοις τὸ
σήσαμον δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι τῇ γῇ, καὶ
μάλιστα καρπίζεσθαι· καὶ πολυκαλαμώτερον καὶ
παχυκαλαμώτερον καὶ πολυρριζότερον κέγχρου.
Διαφέρει δὲ τά τε πρὸς τὴν γῆν κοῦφα καὶ [τὰ]
πρὸς τὴν ἡμετέραν τροφήν· ἔνια γὰρ ἐναντίως
[ἔχει], ὥσπερ τὰ χέδροπα καὶ οἱ κέγχροι, πρὸς
ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, ὥσπερ ἐλέχθη.

Κεφ. ι. Τῶν δὲ σπερμάτων νοσήματα τὰ 1
μὲν κοινὰ πάντων ἐστίν, οἷον ἐρυσίβη· τὰ δ'
ἴδιά τινων, οἷον ὁ σφακελισμὸς τοῦ ἐρεβίνθου,
καὶ τὸ ὑπὸ καμπῶν κατεσθίεσθαι καὶ ὑπὸ ψύλ-
λων θηρίων. Ἔνια δὲ καὶ ψώραις καὶ ἅλμαις
[νοσεῖ,] καθάπερ καὶ τὸ κύμινον. Τὰ δ' ἐπι-
γινόμενα ζῶα, εἰ μὴ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν
ἔξωθεν, οὐχ ὁμοίως βλάπτει· ἐπιγίνεται γὰρ ἡ
μὲν κανθαρὶς ἐν τοῖς πυροῖς, τὸ δὲ φαλάγγιον
ἐν ὀρόβοις, ἄλλα δ' ἐν ἄλλοις. Ἐρυσιβοῦται δ', 2
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ σιτώδη μᾶλλον τῶν ὀσπρίων·
αὐτῶν δὲ τούτων κριθη μᾶλλον ἢ πυρός· καὶ
τῶν κριθῶν ἕτεραι ἑτέρων· μάλιστα δ', ὡς εἰπεῖν,
ἡ Ἀχιλληΐς. Διαφέρει δὲ καὶ ἡ τῶν χωρίων θέ-
σις καὶ ἡ φύσις οὐ μικρόν· τὰ γὰρ προσήνεμα
καὶ μετέωρα οὐκ ἐρυσιβοῦται ἢ ἧττον· ἀλλὰ τὰ
ἔγκοιλα καὶ ἄπνοα. Γίνεται δὲ ἡ ἐρυσίβη παν-
σελήνοις μάλιστα. Ἀπόλλυται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν 3
πνευμάτων καὶ πυρὸς καὶ κριθή, ὅταν ἢ ἀν-
θοῦντα ληφθῇ ἢ ἄρτι ἀπηνθηκότα καὶ ἀσθενῆ·

μᾶλλον δὲ ἡ κριθή. Πολλάκις δ' ἤδη ἐν τῷ ἁδρύνεσθαι, ἐὰν μεγάλα καὶ πλείω χρόνον ἐπιγένηται· ξηραίνει γὰρ καὶ ἀφαναίνει· ὃ καλοῦσί τινες ἐξανεμοῦσθαι. Διαπόλλυσι δὲ καὶ ἥλιος ὁ ἐκνέφελος ἄμφω, καὶ μᾶλλον πυρὸν ἢ κριθὴν, ὥστε μηδ' ἐπίδηλον εἶναι τὸν στάχυν τῇ ὄψει,

4 ὄντα κενόν. Τὸν δὲ πυρὸν ἀπολλύουσι καὶ οἱ σκώληκες, οἱ μὲν εὐθὺς κατεσθίοντες φυόμενοι τὰς ῥίζας, οἱ δὲ, ὅταν αὐχμῶντες ἀποχυθῆναι μὴ δύνωνται· τότε γὰρ ἐγγινόμενος ὁ σκώληξ ἐσθίει τὸν ἀποπηνιζόμενον κάλαμον. Ἐσθίει δὲ ἄχρι τοῦ στάχυος, εἶτ' ἐξαναλώσας ἀπόλλυται. Καὶ ἐὰν μὲν ὅλον ἐκφάγῃ, τελέως αὐτὸς ὁ πυρὸς, ἐὰν δὲ ἐπὶ θάτερον τοῦ καλάμου, καὶ ἐκβιάσηται τὴν ἀπόχυσιν, τοῦτο μὲν οὖν τοῦ στάχυος [ἀπόλλυται,] θάτερον δὲ ὑγιές. Γίνεται δὲ οὐ πανταχοῦ τὸ περὶ τοὺς πυροὺς, οἷον ἐν Θετταλίᾳ, ἀλλὰ κατὰ χώρας τινὰς, ὥσπερ ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ τῆς Εὐβοίας [ὥσπερ] ἐν τῷ

5 Ληλάντῳ. Σκώληκες δὲ γίνονται καὶ ἐν τοῖς ὤχροις καὶ ἐν τοῖς λαθύροις καὶ τοῖς πίσοις, ὅταν ὑγρανθῶσι καὶ θερμημερίαι γίνωνται, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἐρεβίνθοις αἱ κάμπαι. Τὰ δὲ ἐξαναλώσαντα τὰς τροφὰς ἀπόλλυται καὶ ἐν τοῖς χλωροῖς καὶ ἐν τοῖς καρποῖς, οἷον οἵ τε ἶπες, καὶ οἱ ἐν τοῖς κυάμοις ἐγγινόμενοι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς δένδρεσι καὶ ἐν τοῖς ξύλοις ἐλέχθη, πλὴν τῶν κεραστῶν καλουμένων. Πρὸς ἅπαντα δὲ ταῦτα μεγάλως διαφέρουσιν αἱ χῶραι, οὐκ ἀλόγως· ὁ γὰρ ἀὴρ εὐθὺς διάφορος τῷ θερμὸς ἢ ψυχρὸς εἶναι, ἢ ὑγρὸς ἢ ξηρός·

οὗτος δ' ἐστὶν ὁ γονεύων. Διὸ καὶ ἐν αἷς εἰώθασι γίνεσθαι, οὐκ ἀεὶ γίνονται.

Κεφ. ια. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ι.) Τῶν δὲ σπερμάτων οὐχ ἡ αὐτὴ δύναμίς ἐστιν εἴς τε τὴν βλάστησιν καὶ εἰς [τὸν] θησαυρισμόν. Ἔνια μὲν γὰρ βλαστάνει καὶ τελειοῦται τάχιστα καὶ θησαυρίζεται κράτιστα, καθάπερ ἔλυμος καὶ κέγχρος· ἔνια δὲ βλαστάνει μὲν, οὐ ταχέως δὲ, καθάπερ ὁ κύαμος, καὶ μᾶλλον ὁ ἀτεράμων. Ταχὺ δὲ ἡ ἀφάκη καὶ ὁ δόλιχος [κόπτεται,] κριθὴ δὲ πυροῦ θᾶττον· καὶ ὁ κονιορτώδης ἢ ὁ ἀκονίορτος· καὶ ὁ ἐν [οἰκήμασι] κονιατοῖς ἢ ἀκονιάτοις. Ἐγγίνεται δὴ φθειρομένοις ἴδια ζῷα, καθάπερ ἐλέχθη, πλὴν ἐρεβίνθου· μόνος γὰρ οὗτος οὐ ζωογονεῖ. Καὶ σηπομένοις μὲν πᾶσι σκώληξ, κοπτομένοις δὲ καθ' ἕκαστον ἴδιον. Πάντων δὲ μάλιστα διαμένουσιν ἐρέβινθος καὶ ὄροβος· τούτων δ' ἔτι μᾶλλον ὁ θέρμος· ἀλλ' ἔοικέ γ' οὗτος ὥσπερ ἀγρίῳ. Διαφέρει δὲ, ὡς ἔοικε, χώρα χώρας καὶ ἀὴρ ἀέρος εἰς τὸ κόπτεσθαι καὶ μὴ τὰ σπέρματα. Ἐν Ἀπολλωνίᾳ γοῦν τῇ περὶ τὸν Ἰόνιον οὐκ ἐσθίεσθαί φασιν ὅλως κύαμον· διὸ καὶ εἰς θησαυρισμὸν ἀποτίθεσθαι. Διαμένει δὲ καὶ περὶ Κύζικον ἐπὶ πλείω. Μέγα δὲ πρὸς διαμονὴν καὶ τὸ ξηρὰ θερίζειν· ἐλάττων γὰρ ἡ ὑγρότης. Θερίζουσι δ' ἐγχυλότερα τὰ μὲν χέδροπα πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι· ταχὺ γὰρ καταῤῥεῖ, καὶ αὐανθέντα θρύπτεται. Τοὺς δὲ πυροὺς καὶ γένος τι κριθῶν, διὰ τὸ βελτίους εἰς τὰ ἄλφιτα γίνεσθαι, μὴ ἀπεξηραμένας. Διὸ καὶ εἰς θωμοὺς συντιθέασι

Margin section numbers: 1 (Τῶν δὲ σπερ-), 2 (ζῷα,), 3 (ὡς), 4 (συντιθέασι)

καὶ πυροὺς καὶ κριθάς· καὶ δοκοῦσιν ἁδρύνε-
σθαι ἐν θωμῷ μᾶλλον ἢ ἡλιωθέντες. Οὐκ ἐσθίε-
ται δὲ σῖτος, ὅταν ὑσθεὶς περιφυῇ· ἀθέριστος
δὲ μάλιστα διαμένει ὁ πυρός· ἔτι δὲ μᾶλλον ὁ
θέρμος· οὐδὲ γὰρ θερίζουσι τοῦτον τὸν τρόπον,
[πρὶν] ὕδωρ γενέσθαι, διὰ τὸ ἐκπηδᾶν θεριζό-
5 μενον, καὶ ἀπόλλυσθαι τὸ σπέρμα. Πρὸς ἔκ-
V. C. 11. incipit. φυσιν δὲ καὶ τὴν ὅλην σπορὰν ἄριστα δοκεῖ τὰ
ἕνα, τὰ δὲ δίενα χείρω, καὶ τὰ τριενα· τὰ δ'
ὑπερτείνοντα σχεδὸν ἄγονα, πρὸς δὲ τὴν σίτησιν
ἀρκοῦντα. Βίος γάρ ἐστιν ἑκάστοις ὡρισμένος
εἰς γονήν. Καίτοι καὶ ταῦτα παραλλάττει ταῖς
δυνάμεσι διὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν θησαυρί-
ζωνται. Τῆς γοῦν Καππαδοκίας ἐν χωρίῳ τινὶ
τῷ καλουμένῳ Πέτρᾳ καὶ τετταράκοντα ἔτη
διαμένειν φασὶ, γόνιμα δὴ καὶ χρήσιμα πρὸς
σπόρον· εἰς δὲ τὴν σίτησιν ἑξήκοντα ἢ ἑβδομή-
κοντα· τὸ γὰρ ὅλον οὐ κόπτεσθαι· τὰ δὲ ἱμά-
6 τια καὶ τὴν ἄλλην γάζαν κόπτεσθαι. Τὸ γὰρ
χωρίον ἄλλως τε ὑψηλὸν εἶναι, καὶ εὔπνουν καὶ
εὔαυρον αἰεὶ καὶ ἀπὸ ἀνατολῆς ἔχουσι καὶ δύ-
σεως καὶ μεσημβρίας. Φασὶ δὲ καὶ ἐν Μηδείᾳ
καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ὑψηλαῖς χώραις διαμένειν
θησαυριζόμενα πολὺν χρόνον· ἐρέβινθον δὲ δὴ
καὶ θέρμον καὶ ὄροβον καὶ κέγχρον καὶ τὰ
τοιαῦτα δηλονότι πολλῷ πλείω τούτων, ὥσπερ
καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις. Ἀλλὰ ταῦ-
7 τα μὲν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν τόπων ἴδια. Δοκεῖ
δὲ καὶ γῆ τις εἶναι παρά τισιν, ἣ διαπαττομένη
συντηρεῖ τὸν πυρὸν, ὥσπερ ἥ τε ἐν Ὀλύνθῳ καὶ
ἐν Κηρίνθῳ τῆς Εὐβοίας. Ποιεῖ δὲ χείρω μὲν

εἰς τὴν σίτησιν, ἁδρότερον δὲ τῇ προσόψει. Παραπάττουσι δὲ χοίνικα εἰς τὸν μέδιμνον. Πυρωθέντα πάντα τὰ σπέρματα ἀπόλλυται, καὶ ἀβλαστῆ γίνεται· καίτοι περί γε Βαβυλῶνά φασι τὰς κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἐπὶ τῆς ἅλω πηδᾷν, ὥσπερ τὰ φρυγόμενα. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι διαφορά τίς ἐστι τῆς θερμότητος, ἢ ἁπλῶς πως θερμασία γίνεται καὶ ἡ πήδησις. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ὡσπερεὶ κοινὰ δόξειεν ἂν εἶναι πάντων ἢ τῶν πλείστων. Ἔνια δὲ ἔχει τινὰ ἰδιό- 8
τητα καὶ τῶν δοκούντων ὥσπερ ἀγρίων εἶναι καὶ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἔκφυσιν, ὥσπερ ὁ θέρμος καὶ ὁ αἰγίλωψ· ὁ μὲν γὰρ θέρμος καίπερ ἰσχυρότατος ὢν ὅμως, ἐὰν μὴ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἅλω καταβληθῇ, κακοφυὴς γίνεται, καθάπερ ἐλέχθη· καὶ τὸ ὅλον δὲ οὐκ ἐθέλει κρύπτεσθαι τῇ γῇ. Διὸ καὶ οὐχ ὑπαροῦντες σπείρουσι. Πολλάκις δὲ κἂν εἰς ὕλην ἢ βοτάνην τινὰ [βαθεῖαν] πέσῃ, διωσάμενος ταύτην συνάπτει τὴν ῥίζαν τῇ γῇ καὶ βλαστάνει. Χώραν δὲ ὕφαμμον ζητεῖ καὶ φαύλην μᾶλλον· τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐθέλει φύεσθαι [ἐν] τῇ διειργασμένῃ. Ὁ δὲ αἰγίλωψ 9
ἀνάπαλιν· ἐν γὰρ τῇ γεωργουμένῃ καλλίων· καὶ ἐνιαχοῦ δὲ πρότερον ἀβλαστὴς ὤν, ἐὰν γεωργηθῇ, βλαστάνει καὶ γίνεται πολύς· καὶ ὅλως δὲ φιλεῖ χώραν ἀγαθήν. Ἴδιον δὲ αὐτοῦ λέγεται πρὸς τὰ ἄλλα τὰ σιτώδη σπέρματα καὶ ἡ παρ᾽ ἐνιαυτὸν βλάστησις ἑκατέρου τῶν σπερμάτων· διὸ καὶ οἱ βουλόμενοι τελέως φθεῖραι (δύσφθαρτον γὰρ δὴ φύσει τυγχάνει,) τὰς ἀρούρας ἀνιᾶσιν ἀσπόρους ἐπὶ δύο ἔτη· καὶ ὅταν ἀναβλαστήσῃ,

τὰ πρόβατα ἐπαφιᾶσι πολλάκις, ἕως ἂν ἐκνεμηθῶσι· καὶ αὕτη γίνεται φθορὰ παντελής. Ἅμα δὲ τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ τὴν παρὰ μέρος βλάστησιν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ι.

1 *Κεφ. α. Ὑγρότης ἡ οἰκεία τῶν φυτῶν, ἣν δὴ καλοῦσί τινες ὀπὸν ὀνόματι κοινῷ προσαγορεύοντες, δύναμιν ἔχει δηλονότι τὴν καθ᾽ αὑτὴν ἑκάστη. Χυμὸς δὲ ταῖς μὲν μᾶλλον ταῖς δ᾽ ἧττον ἀκολουθεῖ· ταῖς δ᾽ ὅλως οὐκ ἂν δόξειεν· οὕτως ἀσθενὴς καὶ ὑδαρής τίς ἐστι. Πλείστη μὲν οὖν ὑπάρχει πᾶσι κατὰ τὴν βλάστησιν, ἰσχυροτάτη δὲ [καὶ] μάλιστα, ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ὅταν ἤδη παύσηται καὶ βλαστάνοντα καὶ καρπογονοῦντα. Συμβαίνει δέ τισι τῶν χυλῶν καὶ χρόας ἰδίας ἔχειν, τοῖς μὲν λευκὰς, οἷον τοῖς ὀπώδεσι· τοῖς δ᾽ αἱματώδεις, οἷον τῇ κενταυρίδι καὶ τῇ ἀτρακτυλίδι καλουμένῃ ἀκάνθῃ· τοῖς δὲ χλωρὸν, τοῖς δ᾽ ἐν ἄλλῃ χρόᾳ. Ἔνδηλα δὲ μᾶλλον ταῦτα ἐν τοῖς ἐπετείοις καὶ ἐν*
2 *τοῖς ἐπετειοκαύλοις ἢ τοῖς δένδροις. Ἡ δ᾽ ὑγρότης τῶν μὲν πάχος ἔχει μόνον, ὥσπερ τῶν ὀπωδῶν, τῶν δὲ καὶ δακρυώδης γίνεται, καθάπερ ἐλάτης, πεύκης, τερμίνθου, πίτυος, ἀμυγδαλῆς, κεράσου, προύμνης, ἀρκεύθου, κέδρου, τῆς ἀκάνθης τῆς Αἰγυπτίας, πτελέας· καὶ γὰρ καὶ*

αὕτη φέρει κόμμι, πλὴν οὐκ ἐκ τοῦ φλοιοῦ,
ἀλλ' ἐν τῷ ἀγγείῳ. Ἔτι δὲ ἀφ' ὧν ὁ λίβανος
καὶ ἡ σμύρνα· δάκρυα γὰρ καὶ ταῦτα. Καὶ τὸ
βάλσαμον καὶ [ἡ] χαλβάνη, καὶ εἴ τι τοιοῦτον
ἕτερον· οἷόν φασι τὴν ἄκανθαν τὴν Ἰνδικὴν,
ἀφ' ἧς γίνεται τὸ ὅμοιον τῇ σμύρνῃ. Συνίστα-
ται δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σχίνου καὶ ἐπὶ τῆς ἀκάνθης
τῆς ἰξίνης καλουμένης· ἐξ ὧν ἡ μαστίχη. Ἅπαντα 3
δὲ ταῦτα εὔοσμα, καὶ σχεδὸν ὅσα πιότητά τινα
ἔχει καὶ λῖπος· ὅσα δὲ ἀλιπῆ, ταῦτα δ' ἄοσμα,
καθάπερ τὸ κόμμι, καὶ τὸ τῆς ἀμυγδαλῆς [δά-
κρυον.] Ἔχει δὲ δάκρυον καὶ ἡ ἰξία ἡ ἐν Κρήτῃ
καὶ ἡ τραγάκανθα καλουμένη. Ταύτην δὲ πρό-
τερον ᾤοντο μόνον ἐν Κρήτῃ φύεσθαι, νῦν δὲ
φανερὰ καὶ ἐν Ἀχαΐδι τῆς Πελοποννήσου, καὶ
ἄλλοθι, καὶ τῆς Ἀσίας περὶ τὴν Μήδειαν. Καὶ
τούτων μὲν πάντων ἔν τε τοῖς καυλοῖς καὶ τοῖς
στελέχεσι καὶ τοῖς ἀκρέμοσι τὸ δάκρυον· ἐνίων
δ' ἐν ταῖς ῥίζαις, ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου καὶ
τῆς σκαμωνίας, καὶ ἄλλων πολλῶν φαρμακω-
δῶν. Τῶν δὲ καὶ ἐν τῷ καυλῷ καὶ ἐν τῇ ῥίζῃ·
καὶ γὰρ τὸν καυλὸν ὀπίζουσιν ἐνίων καὶ τὰς
ῥίζας, ὥσπερ καὶ τοῦ σιλφίου. Τὸ μὲν οὖν τοῦ 4
ἱπποσελίνου παρόμοιον τῇ σμύρνῃ· καί τινες
ἀκούσαντες, ὡς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνα, ἡγοῦνται
βλαστάνειν ἐν αὐτοῖς ἱπποσέλινον. Φυτεύεται
γὰρ, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἀπὸ δακρύου τὸ ἱππο-
σέλινον, καθάπερ ἡ κρινωνιὰ καὶ [ἔνια] ἄλλα.
Τὸ δὲ τοῦ σιλφίου δριμὺ, καθάπερ αὐτο τὸ
σίλφιον· ὁ γὰρ ὀπὸς καλούμενος τοῦ σιλφίου
δάκρυόν ἐστιν. Ἡ δὲ σκαμμωνία καὶ εἴ τι ἄλλο

τοιοῦτον, ὥσπερ ἐλέχθη, φαρμακώδεις ἔχει τὰς
5 δυνάμεις. Πάντων δὲ τῶν εἰρημένων τὰ μὲν αὐτομάτως συνίσταται, τὰ δ' ἀπ' ἀνατομῆς, τὰ δ' ἀμφοτέρωθεν. Τέμνουσι δὲ δηλονότι τὰ χρήσιμα καὶ τὰ μᾶλλον ἀξιόλογα. Ἐπεὶ γοῦν τοῦ ἀπὸ τῆς ἀμυγδαλῆς οὐδὲ μία χρεία δακρύου, διὸ οὐκ ἂν ἀφελκῶσι· πλὴν ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι ὧν αὐτόματος ἡ πῆξις, τούτων πλείων ἡ
6 ἐπιῤῥοὴ τῆς ὑγρότητος. Οὐ τὴν αὐτὴν δ' ὥραν ἁπάντων αἱ ἐντομαὶ καὶ ἡ πῆξις, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀμπέλου μάλιστα συνίστασθαί φασιν, ἐὰν μικρὸν πρὸ τῆς βλαστήσεως τμηθῇ· τοῦ δὲ μετοπώρου καὶ ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος ἧττον· καίτοι πρός γε καρποτοκίαν καὶ ὡραιότητα ταῖς
V. C. 2. incipit. γε πλείσταις αὗται .... Τῆς δὲ τερμίνθου καὶ τῆς πεύκης καὶ εἰ ἔκ τινων ἄλλων ῥητίνη γίνεται, μετὰ τὴν βλάστησιν. Τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐπέτειος ἡ τούτων ἀλλ' εἰς πλείω χρόνον ἡ ἐντομή. Τὸν δὲ λιβανωτὸν καὶ τὴν σμύρναν ὑπὸ κύνα φασὶ καὶ ταῖς θερμοτάταις ἡμέραις ἐντέμνειν.
7 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἐν Συρίᾳ βάλσαμον. Ἀκριβεστέρα δὲ καὶ ἐλάττων [καὶ] ἡ τούτων ἐντομή· καὶ γὰρ ἡ συῤῥοὴ τῆς ὑγρότητος ἐλάττων. Ὧν δὲ καὶ ὁ καυλὸς ἐντέμνεται καὶ ἡ ῥίζα, τούτων ὁ καυλὸς πρότερον, ὥσπερ καὶ τοῦ σιλφίου. Καλοῦσι δὲ τῶν ὀπῶν τούτων τὸν μὲν καυλίαν, τὸν δὲ ῥιζίαν· καί ἐστι βελτίων ὁ ῥιζίας· καθαρὸς γὰρ καὶ διαφανὴς καὶ ξηρότερος. Ὁ δὲ καυλίας ὑγρότερος· καὶ διὰ τοῦτο ἄλευρον αὐτῷ περιπάττουσι πρὸς τὴν πῆξιν. Τὴν δὲ ὥραν τῆς ἐντομῆς ἴσασιν οἱ Λίβυες· οὗτοι γὰρ οἱ [τὸ]

σίλφιον λέγοντές. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ῥιζοτόμοι καὶ οἱ τοὺς φαρμακώδεις ὀποὺς συλλέγοντες· καὶ γὰρ οὗτοι τοὺς καυλοὺς ὀπίζουσι πρότερον. Ἁπλῶς δὲ πάντες καὶ οἱ τὰς ῥίζας καὶ οἱ τοὺς ὀποὺς συλλέγοντες τὴν οἰκείαν ὥραν ἑκάστων τηροῦσι. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ κοινόν.

Κεφ. β. Ἡ δὲ ῥητίνη γίνεται τόνδε τὸν 1
τρόπον· ἐν μὲν τῇ πεύκῃ, ὅταν ἀφελκωθείσης ἡ δᾴς ἐξαιρεθῇ· συῤῥεῖ γὰρ εἰς τὸ ἕλκωμα τοῦτο πλείων ἡ ὑγρότης· ἐν δὲ τῇ ἐλάτῃ καὶ τῇ πίτυϊ, ὅταν γευσάμενοι τῶν ξύλων ἀφελκώσωσιν· οὐ γὰρ πᾶς ἀφορισμὸς ὁμοίως· ἀφελκῶσι γὰρ καὶ τὰς τερμίνθους ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἐν τῷ στελέχει καὶ ἐν τοῖς ἀκρέμοσιν. Ἀεὶ δὲ πλείων καὶ βελτίων ἡ εἰς τὸ στέλεχος συῤῥέουσα τῆς εἰς τοὺς
ἀκρέμονας. Διαφέρουσι δὲ καὶ ταύτῃ τὰ δέν- 2
δρα· βελτίστη μὲν γὰρ ἡ [τῆς] τερμινθίνη· καὶ γὰρ συνεστηκυῖα, καὶ εὐωδεστάτη καὶ κουφοτάτη τῇ ὀσμῇ, ἀλλ᾽ ὀλίγη. Δευτέρα δὲ ἡ ἐλατίνη καὶ πιτυΐνη· κουφότεραι γὰρ τῆς πευκίνης. Πλείστη δὲ ἡ πευκίνη καὶ βαρυτάτη καὶ πιττωδεστάτη, διὰ τὸ μάλιστα ἔνδαδον εἶναι τὴν πεύκην. Ἄγεται δὲ ἐν ἀσκοῖς ὑγρὰ, κᾄπειτα οὕτως συνίσταται. Καίτοι φασὶ καὶ τὴν τέρμινθον πιττοκαυτεῖσθαι περὶ Συρίαν. Ἔστι γὰρ ὄρος, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, μέγα, τερ-
μίνθων μεστὸν ἅπαν μεγάλων. Ἔνιοι δέ φασι 3
καὶ τὴν πίτυν καὶ τὴν κέδρον καὶ τὴν φοινικῆν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐνδεχόμενα ληπτέον διὰ τὸ σπάνιον· ἐπεὶ οἵ γε περὶ Μακεδονίαν οὐδὲ τὴν πεύκην πιττοκαυτοῦσιν ἀλλ᾽ ἢ τὴν ἄῤῥενα· κα-

λοῦσι γὰρ ἄῤῥενα τήν γε μὴ καρποφόρον. Τῆς δὲ θηλείας ἐάν τινας τῶν ῥιζῶν λάβωσιν· ἅπασα γὰρ ἔνδαδος πεύκη ταῖς ῥίζαις. Καλλίστη δὲ πίττα γίνεται καὶ καθαρωτάτη ἡ ἐκ τῶν σφόδρα προσείλων καὶ προσβόῤῥων· ἐκ δὲ τῶν παλισκίων βλοσυρωτέρα καὶ βορβορώδης· ἐν γὰρ τοῖς σφόδρα παλισκίοις οὐδὲ φύεται πεύκη τὸ παράπαν.
4 Ἔστι δὲ καὶ εὐφορία τις καὶ ἀφορία καὶ πλήθους καὶ καλλονῆς· ὅταν μὲν γὰρ χειμὼν μέτριος γένηται, πολλὴ γίνεται καὶ καλὴ, καὶ τῷ χρώματι λευκοτέρα· ὅταν δὲ ἰσχυρὸς, ὀλίγη καὶ μοχθηροτέρα. Καὶ ταῦτά γε ἐστὶ τὰ ὁρίζοντα πλῆθος καὶ καλλονὴν πίττης, οὐχ ἡ πολυκαρπία
5 τῶν πευκῶν. Οἱ δὲ περὶ τὴν Ἴδην φασὶ διαιροῦντες τὰς πεύκας, καὶ τὴν μὲν καλοῦντες Ἰδαίαν, τὴν δὲ παραλίαν, τὴν ἐκ τῆς Ἰδαίας πλείω καὶ μελαντέραν γίνεσθαι, καὶ γλυκυτέραν, καὶ τὸ ὅλον εὐωδεστέραν ὠμὴν, ἑψηθεῖσαν δὲ ἐλάττω ἐκβαίνειν· πλείω γὰρ ἔχειν τὸν ὀῤῥόν· διὸ καὶ λεπτοτέραν εἶναι. Τὴν δὲ τῆς παραλίας ξανθοτέραν καὶ παχυτέραν, ὠμήν· ὥστε καὶ τὴν ἄφεψιν ἐλάττω γίνεσθαι· δαδωδεστέραν δὲ τὴν Ἰδαίαν. Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἴσης δαδὸς πλείω καὶ ὑδαρεστέραν ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι ἢ ἐν τοῖς αὐχμοῖς· καὶ ἐκ τῶν χειμερινῶν καὶ παλισκίων τόπων ἢ ἐκ τῶν εὐείλων καὶ εὐδιεινῶν. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἑκάτεροι λέγου-
6 σιν. Ἀναπληροῦσθαι δὲ συμβαίνει τὰ κοιλώματα πρὸς τὸ πάλιν ἐξαιρεῖν, τῶν μὲν ἀγαθῶν πευκῶν ἐνιαυτῷ, τῶν δὲ μετριωτέρων ἐν δυσὶν ἔτεσι, τῶν δὲ μοχθηρῶν ἐν τρισίν. Ἡ δὲ ἀνα-

πλήρωσις οὐ τοῦ ξύλου [καὶ] τῆς συμφύσεως
ἀλλὰ τῆς πίττης ἐστίν· ἐπεὶ τὸ ξύλον ἀδύνατον
συμφῦναι καὶ ἓν γενέσθαι πάλιν. Ἀλλ' ἡ [μὲν]
ἐργασία διὰ τοσούτου χρόνου γίνεται τῆς πίτ-
της, ἀναγκαῖον δὲ δηλονότι καὶ τῷ ξύλῳ γίνε-
σθαί τινα πρόσφυσιν, εἴπερ, ἐξαιρουμένης τῆς
δᾳδὸς καὶ καιομένης, τῆς πίττης ἡ ἐκροή. Τοῦτο
μὲν οὖν οὕτω ληπτέον. Οἱ δὲ περὶ τὴν Ἴδην 7
φασὶν, ὅταν λεπίσωσι τὸ στέλεχος, (λεπίζουσι δὲ
τὸ πρὸς ἥλιον μέρος ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς πήχεις ἀπὸ
τῆς γῆς,) ἐνταῦθα τῆς ἐπιῤῥοῆς γενομένης ἔν-
δᾳδον ἐνιαυτῷ μάλιστα [γίνεσθαι·] τοῦτο δ' ὅ-
ταν ἐκπελεκήσωσιν, ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐνδᾳδοῦσθαι·
καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως. Μετὰ δὲ ταῦτα διὰ
τὴν ὑποτομὴν ἐκπίπτειν τὸ δένδρον ὑπὸ τῶν
πνευμάτων σαπέν. Τότε δ' ἐξαιρεῖν αὐτοῦ τὴν
καρδίαν, τοῦτο γὰρ μάλιστα δᾳδῶδες, ἐξαιρεῖν
δὲ [καὶ] τὰς ῥίζας· καὶ γὰρ ταύτας, ὥσπερ εἴ-
πομεν, ἐνδᾴδους πασῶν [εἶναι.] Εἰκὸς δὲ δη- 8
λονότι τὰς μὲν ἀγαθὰς, ὥσπερ ἐλέχθη, συνεχῶς
τοῦτο δρᾷν, τὰς δὲ χείρονας διὰ πλείονος χρό-
νου· καὶ ταμιευομένων μὲν πλείω χρόνον ἀντέ-
χειν· ἐὰν δὲ πᾶσαν ἐξαιρῶσιν, ἐλάττω. Δύναται
δ', ὡς ἔοικε, τρεῖς μάλιστα τοιαύτας ἐξαιρέσεις
ὑπομένειν. Οὐχ ἅμα δὲ καρποφοροῦσιν αἱ πεῦ-
και καὶ δᾳδοφοροῦσι· καρποφοροῦσι μὲν γὰρ
εὐθὺς νέαι, δᾳδοφοροῦσι δὲ ὕστερον πολλῷ
πρεσβύτεραι γενόμεναι.

Κεφ. γ. Τὴν δὲ πίτταν καίουσι τόνδε τὸν 1
τρόπον. Ὅταν κατασκευάσωσιν ὁμαλῆ τόπον,
ὥσπερ ἅλω ποιήσαντες, ἔχουσαν εἰς τὸ μέσον

συῤῥοήν, καὶ ταύτην ἐδαφίσωσι, κατασχίσαντες
τοὺς κορμοὺς συντιθέασι παραπλησίαν σύνθεσιν
τῆς τῶν ἀνθρακευόντων, πλὴν οὐκ ἔμβοθρον,
ἀλλὰ τὰς σχίζας ὀρθὰς πρὸς ἀλλήλας, ὥστε
λαμβάνειν ὕψος αἰεὶ κατὰ πλῆθος. Γίνεσθαι
δέ φασιν, ὅταν ἡ σύνθεσις ᾖ . . ., κύκλῳ μὲν
ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν πηχέων, εἰς ὕψος δὲ
ἑξήκοντα πλεῖστον ἢ πεντήκοντα, ἢ ἑκατὸν ἀμ-
2 φοτέροις, ἐάν περ ἡ δᾳς τυγχάνῃ πίειρα. Συν-
θέντες οὖν αὐτὴν οὕτως, καὶ κατασκεπάσαντες
ὕλῃ, γῆν ἐπιβάλλοντες κατακρύπτουσιν, ὅπως
μηδαμῶς ἐπιδιαλάμψῃ τὸ πῦρ· ἀπόλλυται γὰρ
ἡ πίττα τούτου συμβάντος. Ὑφάπτουσι δὲ κατὰ
τὴν ὑπολειπομένην δίοδον· εἶτα δὲ καὶ ταύτην
ἐπιφράξαντες τῇ ὕλῃ καὶ ἐπιχώσαντες τηροῦσιν,
ἀναβαίνοντες κατὰ κλίμακος, ᾗ ἂν ὁρῶσι τὸν
καπνὸν ὠθούμενον· καὶ ἐπιβάλλουσιν αἰεὶ τῆς
γῆς, ὅπως μὴ διαλάμψῃ. Κατεσκεύασται δὲ ὀχε-
τὸς τῇ πίττῃ διὰ τῆς συνθέσεως· τῇ δ' ἀποῤῥοῇ
εἰς βόθυνον ὅσον ἀπέχοντα πεντεκαίδεκα πήχεις
ἡ ἀποῤῥέουσα τῆς πίττης ψυχρὰ γίνεται κατὰ
3 τὴν ἁφήν. Καίεται δὲ μάλιστα δύο ἡμέρας καὶ
νύκτας· πολλάκις γὰρ [καὶ] τῇ ὑστεραίᾳ πρὸ
ἡλίου δύνοντος ἐκκεκαυμένη γίνεται καὶ ἐνδέ-
δωκεν ἡ πυρά· τοῦτο γὰρ συμβαίνει μηκέτι
ῥεούσης. Τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἅπαντα τηροῦ-
σιν ἀγρυπνοῦντες, ὅπως μὴ διαλάμπῃ· καὶ θύ-
ουσι δὲ καὶ ἑορτάζουσιν εὐχόμενοι πολλήν τε
καὶ καλὴν γίνεσθαι τὴν πίτταν. Οἱ μὲν δὴ
περὶ Μακεδονίαν καίουσι τὸν τρόπον τοῦτον.
4 Ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ φασὶ περὶ Συρίαν οὐκ ἐκπλήτ-

τοντας τὴν δᾷδα ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τῷ δένδρῳ προςκαίειν, φέροντας ὄργανόν τι περιπεποιημένον, καὶ τοῦτο περιαλείφοντας, εἶθ' ὅταν ἐκτήξωσι ταύτην, πάλιν ἐπ' ἄλλο καὶ ἄλλο μεταφέρειν. Ὅρος δέ ἐστιν αὐτοῖς τις καὶ σημεῖα τοῦ παύεσθαι, καὶ μάλιστα δηλονότι τὸ μηκέτι ῥεῖν. Πιττοκαυτοῦσι δ', ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὰς τερμίνθους· πεύκην γὰρ οὐ φέρουσιν οἱ τόποι. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν ῥητίνην καὶ τὴν πίτταν οὕτως ἔχει.

Κεφ. δ. Περὶ δὲ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ βαλσάμου καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὅτι μὲν καὶ δι' ἀνατομῆς γίνεται καὶ αὐτομάτως, εἴρηται. Πολλὴ δέ τις ἡ τῶν δένδρων φύσις· .... καὶ εἴ τι περὶ τὴν γένεσιν ἢ τὴν συλλογὴν ἢ τῶν ἄλλων [τι] ἴδιον αὐτοῖς ὑπάρχει, πειρατέον εἰπεῖν. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν εὐόσμων· σχεδὸν γάρ, εἰ [μὴ πάντα,] τά γε πλεῖστα ἀπὸ τῶν τόπων ἐστὶ τῶν τε πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολήν. Γίνεται μὲν οὖν ὁ λίβανος καὶ ἡ σμύρνα καὶ ἡ κασία καὶ ἔτι τὸ κινάμωμον ἐν τῇ τῶν Ἀράβων χεῤῥονήσῳ περί τε Σαβὰ καὶ Ἀδραμύττα καὶ Κιτίβαινα καὶ Μαμάλι. Φύεται δὲ τὰ τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τῆς σμύρνης δένδρα τὰ μὲν ἐν τῷ ὄρει, τὰ δ' ἐν ταῖς ἰδίαις γεωργίαις ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν· διὸ καὶ τὰ μὲν θεραπεύεται, τὰ δ' οὔ. Τὸ δ' ὄρος εἶναί φασιν ὑψηλὸν καὶ δασὺ καὶ νιφόμενον· ῥεῖν δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ ποταμοὺς εἰς τὸ πεδίον· εἶναι δὲ τὸ μὲν τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον οὐ μέγα, πεντάπηχυ δέ τι καὶ πολύκλαδον. Φύλλον δὲ ἔχειν ἐμ-

Margin: 1 (at Κεφ. δ.); 2, V. C. 4. incipit (at Γίνεται μὲν οὖν)

φερὲς τῇ ἀπίῳ, πλὴν ἔλαττον πολὺ, καὶ τῷ χρώματι ποώδες σφόδρα, καθάπερ τὸ πήγανον·
3 λειόφλοιον δὲ πᾶν, ὥσπερ τὴν δάφνην. Τὴν δὲ σμύρναν ἔλαττον ἔτι τῷ μεγέθει καὶ θαμνωδέστερον· τὸ δὲ στέλεχος ἔχειν σκληρὸν καὶ συνεστραμμένον ἐπὶ τῆς γῆς· παχύτερον δὲ ἢ κνημοπαχές· φλοιὸν δὲ ἔχειν λεῖον, ὅμοιον τῇ ἀνδράχνῃ. Ἕτεροι δὲ οἱ φάσκοντες τεθεωρηκέναι περὶ μὲν τοῦ μεγέθους σχεδὸν συμφωνοῦσιν· οὐδέτερον γὰρ εἶναι μέγα τῶν δένδρων, ἔλαττον δὲ τὸ τῆς σμύρνης καὶ ταπεινότερον· φύλλον δὲ ἔχειν τὸ τοῦ λιβάνου· ἀλλὰ τοῦ μὲν δαφνοειδὲς καὶ λεῖον τὸ φύλλον εἶναι, τὸ δὲ τῆς σμύρνης ἀκανθῶδες, καὶ οὐ λεῖον, φύλλον δὲ προσεμφερὲς ἔχειν τῇ πτελέᾳ, πλὴν οὖλον, ἐξ ἄκρου δὲ
4 ἐπακανθίζον, ὥσπερ τὸ τῆς πρίνου. Ἔφασαν δὲ οὗτοι κατὰ τὸν παράπλουν, ὃν ἐξ Ἡρώων ἐποιοῦντο κόλπου, ζητεῖν ἐκβάντες ὕδωρ ἐν τῷ ὄρει, καὶ οὕτως θεωρῆσαι τὰ δένδρα καὶ τὴν συλλογήν· εἶναι δ᾽ ἀμφοτέρων ἐντετμημένα καὶ τὰ στελέχη καὶ τοὺς κλάδους· ἀλλὰ τὰ μὲν ὥσπερ ἀξίνῃ δοκεῖν πεπλῆχθαι, τὰ δὲ λεπτοτέρας ἔχειν τὰς ἐντομάς. Τὸ δὲ δάκρυον τὸ μὲν καταπίπτειν, τὸ δὲ καὶ πρὸς τῷ δένδρῳ προσίσχεσθαι· καὶ ἐνιαχοῦ μὲν ὑποβεβλῆσθαι ψιάθους ἐκ τῶν φοινίκων πεπλεγμένας, ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ἔδαφος μόνον ἠδαφίσθαι καὶ καθαρὸν εἶναι. Καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τῶν ψιάθων λιβανωτὸν εἶναι καὶ καθαρὸν καὶ διαφανῆ, τὸν δ᾽ ἐπὶ τῆς γῆς ἧττον· τὸν δ᾽ ἐπὶ τοῖς δένδροις προσεχόμενον ἀποξέειν σιδήροις·
5 διὸ καὶ φλοιὸν ἐνίοις προσεῖναι. Τὸ δὲ ὄρος

ἅπαν μεμερίσθαι τοῖς Σαβαίοις· τούτους γὰρ εἶναι κυρίους, δικαίους δὲ τὰ πρὸς ἀλλήλους· διὸ καὶ οὐδένα τηρεῖν· ὅθεν καὶ αὐτοὶ δαψιλῶς εἰς τὰ πλοῖα λαβόντες ἐνθέσθαι τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τῆς σμύρνης, ἐρημίας οὔσης, καὶ ἀποπλεῖν. Ἔλεγον δ' οὗτοι καὶ τόδε, καὶ ἔφασαν ἀκούειν, ὅτι συνάγεται πανταχόθεν ἡ σμύρνα καὶ ὁ λιβανωτὸς εἰς τὸ ἱερὸν τὸ τοῦ ἡλίου· τοῦτο δ' εἶναι μὲν τῶν Σαβαίων, ἁγιώτατον δὲ πολὺ τῶν περὶ τὸν τόπον· τηρεῖν δ' ἐκεῖ τοὺς Ἄραβας ἐνόπλους. Ὅταν δὲ κομίσωσιν, ἕκαστον σωρεύ- 6
σαντα τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν σμύρναν ὁμοίως, καταλιπεῖν τοῖς ἐπὶ τῆς φυλακῆς· τιθέναι δὲ ἐπὶ τοῦ σωροῦ πινάκιον, γραφὴν ἔχον τοῦ τε πλήθους τῶν μέτρων καὶ τῆς τιμῆς, ἧς δεῖ προςθεῖναι τὸ μέτρον ἕκαστον. Ὅταν δὲ οἱ ἔμποροι παραγένωνται, σκοπεῖν τὰς γραφάς· ἥτις δ' ἂν αὐτοῖς ἀρέσκῃ, μετρησαμένους τιθέναι τὴν τιμὴν εἰς τοῦτο τὸ μόριον, ἔνθεν ἂν ἕλωνται. Τὸν ἱερέα δὲ παραγενόμενον τὸ τρίτον μέρος λαβόντα τῆς τιμῆς τῷ θεῷ, τὸ λοιπὸν αὐτοῦ καταλιπεῖν· καὶ τοῦτο σῶν εἶναι τοῖς κυρίοις, ἕως ἂν ἕλωνται παραγενόμενοι. Ἄλλοι δέ τινες 7
τὸ μὲν τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον ὅμοιον εἶναί φασι σχίνῳ, καὶ τὸν καρπὸν ταῖς σχινίσι, φύλλον δὲ ὑπέρυθρον· εἶναι δὲ τὸν μὲν ἐκ τῶν νέων λιβανωτὸν λευκότερον καὶ ἀοσμότερον, τὸν δ' ἐκ τῶν παρακμαζόντων ξανθότερον καὶ εὐοσμότερον. Τὸ δὲ τῆς σμύρνης ὅμοιον τῇ τερμίνθῳ, τραχύτερον δὲ καὶ ἀκανθωδέστερον· φύλλον δὲ μικρῷ στρογγυλότερον· τῇ δὲ γεύσει

διαμασωμένοις ὅμοιον τῷ τῆς τερμίνθου· εἶναι
δὲ καὶ τούτων τὰ παρηκμακότα εὐδοκιμώτερα.
8 Γίνεσθαι δὲ ἀμφότερα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· τὴν
δὲ γῆν ὑπάργιλον καὶ πλακώδη, καὶ ὕδατα πη-
γαῖα, σπάνια. Ταῦτα μὲν οὖν ὑπεναντία τῷ
νίφεσθαι καὶ ὕεσθαι καὶ ποταμοὺς ἐξιέναι. Τὸ
δὲ παρόμοιον εἶναι τὸ δένδρον τῇ τερμίνθῳ καὶ
ἄλλοι τινὲς λέγουσιν· οἱ δὲ καὶ ὅλως τέρμινθον
εἶναι· κομισθῆναι γὰρ ξύλα πρὸς Ἀντίγονον
ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῶν τὸν λιβανωτὸν κατα-
γόντων, ἃ οὐδὲν διέφερε τῆς τερμίνθου· πλὴν
οὗτοί γε μεῖζον ἕτερον ἀγνόημα προσηγνόουν·
ᾤοντο γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δένδρου τόν τε λιβα-
9 νωτὸν γίνεσθαι καὶ τὴν σμύρναν. Διόπερ ἐκεῖ-
νος ὁ λόγος πιθανώτερος, ὁ παρὰ τῶν ἀναπλευ-
σάντων ἐξ Ἡρώων πόλεως· ἐπεὶ καὶ τὸ ὑπὲρ
Σάρδεων πεφυκὸς τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον ἐν
ἱερῷ τινι δαφνοειδὲς ἔχει τὸ φύλλον, εἴ τι δεῖ
σταθμᾶσθαι τούτῳ, ὁ λιβανωτὸς διΐεται καὶ ὁ
ἐκ τοῦ στελέχους καὶ ὁ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὅ-
μοιος καὶ τῇ ὄψει καὶ τῇ ὀσμῇ θυμιώμενος τῷ
ἄλλῳ λιβανωτῷ. Πέφυκε δὲ τοῦτο μόνον τὸ
10 δένδρον οὐδεμιᾶς τυγχάνον [θεραπείας.] Ἔνιοι
δὲ λέγουσιν, ὡς ἡδίων μὲν ὁ λιβανωτὸς ἐν τῇ
Ἀραβίᾳ γίνεται, καλλίων δὲ ἐν ταῖς ἐπικειμέναις
νήσοις, ὧν ἐνυπάρχουσιν· ἐνταῦθα γὰρ καὶ σχη-
ματοποιεῖν ἐπὶ τῶν δένδρων οἷον ἂν θέλωσι· καὶ
τάχα τοῦτό γε οὐκ ἀπίθανον· ἐνδέχεται γὰρ
ὁποίαν ἂν βούλωνται ποιεῖν τὴν ἐντομήν. Εἰσὶ
δέ τινες καὶ μεγάλοι σφόδρα τῶν χόνδρων, ὥστε
εἶναι τῷ μὲν ὄγκῳ χειροπληθιαίους, σταθμῷ δὲ

πλεῖον ἢ τρίτον μέρος μνᾶς. Ἀργὸς δὲ κομίζεται πᾶς ὁ λιβανωτὸς, ὅμοιος δὲ τῇ προσόψει φλοιῷ. Τῆς σμύρνης δὲ ἡ μὲν στακτὴ, ἡ δὲ πλαστή· δοκιμάζεται δὲ ἡ μὲν ἀμείνων τῇ γεύσει· καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν ὁμόχρουν λαμβάνουσι. Περὶ μὲν οὖν λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης ἄχρι γε τοῦ νῦν σχεδὸν τοσαῦτα ἀκηκόαμεν.

Κεφ. ε. Περὶ δὲ κιναμώμου καὶ κασίας ταῦτα λέγουσι· θάμνους μὲν ἀμφότερα ταῦτ' εἶναι οὐ μεγάλους, ἀλλ' ἡλίκους ἄγνου· πολυκλάδους δὲ καὶ ξυλώδεις. Ὅταν δὲ ἐκκόψωσιν ὅλον τὸ κινάμωμον, διαιρεῖν εἰς πέντε μέρη· τούτου δὲ τὸ πρῶτον [τὸ] πρὸς τοῖς βλαστοῖς [τὸ] βέλτιστον εἶναι, ὃ τέμνεται σπιθαμιαῖον ἢ μικρῷ μεῖζον· ἑπόμενον δὲ τὸ δεύτερον, ὃ καὶ τῇ τομῇ ἔλαττον· εἶτα τὸ τρίτον καὶ τέταρτον· ἔσχατον δὲ τὸ χείριστον, τὸ πρὸς τῇ ῥίζῃ· φλοιὸν γὰρ ἐλάχιστον ἔχειν. Χρήσιμος δὲ οὗτος, οὐ τὸ ξύλον· διὸ καὶ τὸ ἀκροφυὲς κράτιστον· πλεῖστον γὰρ ἔχειν καὶ τὸν φλοιόν. Οἱ μὲν [οὖν] οὕτω λέγουσιν. Ἄλλοι δὲ θαμνῶδές φασι· 1 δύο δ' αὐτοῦ γένη, τὸ μὲν μέλαν, τὸ δὲ λευκόν. Λέγεται δέ τις καὶ μῦθος ὑπὲρ αὐτοῦ· φύεσθαι μὲν γάρ φασιν ἐν φάραγξιν· ἐν ταύταις δ' ὄφεις εἶναι πολλοὺς, δῆγμα θανάσιμον ἔχοντας· πρὸς οὓς φραξάμενοι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καταβαίνουσι καὶ συλλέγουσιν· εἶθ' ὅταν ἐξενέγκωσι, διελόντες τρία μέρη, διακληροῦνται πρὸς τὸν Ἥλιον, καὶ ἣν ἂν λάχῃ ὁ Ἥλιος, καταλείπουσιν· ἀπιόντες δ' εὐθὺς ὁρᾶν φασι καιομένην ταύτην. Οὗτος μὲν οὖν τῷ ὄντι

3 μῦθος. Τὴν δὲ κασίαν φασὶ τὰς μὲν ῥάβδους παχυτέρας ἔχειν, ἰνώδεις δὲ σφόδρα, καὶ οὐκ εἶναι περιφλοῖσαι· χρήσιμον δὲ καὶ ταύτης τὸν φλοιόν. Ὅταν οὖν τέμνωσι τοὺς ῥάβδους, κατακόπτειν ὡς διδάκτυλα τὸ μῆκος ἢ μικρῷ μεῖζω. Ταῦτα δ' εἰς νεόδορον βύρσαν καταῤῥάπτειν· εἶτ' ἐκ ταύτης καὶ τῶν ξύλων σηπομένων σκωλήκια γίνεσθαι, ἃ τὸ μὲν ξύλον κατεσθίει, τοῦ φλοιοῦ δ' οὐχ ἅπτεται διὰ τὴν πικρότητα καὶ δριμύτητα τῆς ὀσμῆς. Καὶ περὶ μὲν κασίας καὶ κιναμώμου τοσαῦτα λέγεται.

1 Κεφ. ς. Τὸ δὲ βάλσαμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· παραδείσους δ' εἶναί φασι δύο μόνους, τὸν μὲν ὅσον εἴκοσι πλέθρων, τὸν δ' ἕτερον πολλῷ ἐλάττονα. Τὸ δὲ [τοῦ] δένδρου μέγεθος μὲν ἡλίκον ῥόα μεγάλη, πολύκλαδον δὲ σφόδρα· φύλλον δὲ ἔχειν ὅμοιον πηγάνῳ, πλὴν ἔκλευκον· ἀείφυλλον δὲ εἶναι· καρπὸν δὲ παρόμοιον τῇ τερμίνθῳ καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χρώματι· εὐώδη σφόδρα καὶ
2 τοῦτον καὶ μᾶλλον τοῦ δακρύου. Τὸ δὲ δάκρυον ἀπὸ ἐντομῆς συλλέγειν· ἐντέμνειν δὲ ὄνυξι σιδηροῖς ὑπὸ τὸ ἄστρον, ὅταν μάλιστα πνίγη ὦσι, καὶ τὰ στελέχη καὶ τὰ ἄνω. Τὴν δὲ συλλογὴν ὅλον τὸ θέρος ποιεῖσθαι· οὐκ εἶναι δὲ πολὺ τὸ ῥέον, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ τὸν ἄνδρα συλλέγειν ὅσον κόγχην· τὴν δ' ὀσμὴν διαφέρουσαν καὶ πολλήν, ὥστε ἀπὸ μικροῦ πολὺν ἐφικνεῖσθαι τόπον. Ἀλλ' οὐ φοιτᾷν ἐνταῦθα ἄκρατον τὸ συνηγμένον, ἀλλὰ κεκραμένον· πολλὴν γὰρ δέχεσθαι κρᾶσιν· καὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι πολλάκις

εἶναι κεκραμένον. Εὔοσμα δὲ σφόδρα καὶ τὰ 3
ῥαβδία· καθαίρειν δὲ καὶ τῶνδε ἕνεκα καὶ τοῦ
διαφόρου· πωλεῖσθαι [γὰρ] τίμια. Καὶ τῆς ἐρ-
γασίας τῆς περὶ τὰ δένδρα σχεδὸν ταύτην [τὴν]
αἰτίαν εἶναι καὶ τῆς βροχῆς· βρέχεσθαι δὲ συνε-
χῶς. Συναιτίαν δὲ δοκεῖν εἶναι τοῦ μὴ μεγάλα
γίνεσθαι τὰ δένδρα καὶ τὴν τῶν ῥαβδίων το-
μήν· διὰ γὰρ τὸ πολλάκις ἐπικείρεσθαι, ῥά-
βδους ἀφιέναι, καὶ οὐκ εἰς ἓν ἐκτείνειν τὴν
ὁρμήν. Ἄγριον δὲ οὐδὲν εἶναι βάλσαμον οὐδα- 4
μοῦ· γίνεσθαι δὲ ἐκ μὲν τοῦ μείζονος παρα-
δείσου ἀγγεῖα δώδεκα ὅσον ἡμιχοαῖα· ἐκ δὲ τοῦ
ἑτέρου δύο μόνον· πωλεῖσθαι δὲ τὸ μὲν ἄκρατον
δὶς πρὸς ἀργύριον, τὸ δ' ἄλλο κατὰ λόγον τῆς
μίξεως. Καὶ τοῦτο μὲν διαφέρον τι φαίνεται
κατὰ τὴν εὐοσμίαν.

Κεφ. ζ. Ὁ δὲ κάλαμος γίνεται καὶ ὁ σχοῖ- 1
νος ὑπερβάλλοντι τὸν Λίβανον μεταξὺ τοῦ τε
Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ ἐν τῷ
αὐλωνίσκῳ τούτῳ, καὶ οὐχ, ὥς τινές φασι, τοῦ
Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου. Καὶ μεταξὺ τούτων
ἐστὶν, ὃν Αὐλῶνα καλοῦσι, πεδίον πολὺ καὶ
καλόν. Ὅπου δὲ ὁ κάλαμος καὶ ὁ σχοῖνος φύε-
ται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει· πρὸς ταύτην δὲ ἐν
τῷ ἕλει τῷ ἀνεξηραμένῳ πεφύκασι. Τόπον δὲ
ἔχουσι πλεῖον ἢ τριάκοντα σταδίων. Οὐκ ὄζουσι
δὲ χλωροὶ, ἀλλὰ ξηρανθέντες· τῇ προσόψει δὲ
οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων. Εἰσβάλλοντι δὲ
εἰς τὸν τόπον εὐθὺς ὀσμὴ προσβάλλει. Οὐ μὴν 2
πορρωτέρω γε ἡ ἀποπνοὴ γίνεται, καθάπερ τι-
νές φασι τοῖς προσφερομένοις εἶναι πρὸς τὴν

χώραν· καὶ γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ θαλάττης ἀπέχει πλείους ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους· ἀλλ' ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τὴν ἀναπνοὴν εἶναί φασι τὴν ἀπὸ τῆς χώρας εὔοσμον. Ἐν μὲν οὖν τῇ Συρίᾳ τὰ περιττὰ τῇ ὀσμῇ σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἡ γὰρ χαλβάνη βαρύτερον καὶ μᾶλλον φαρμακῶδες· ἐπεὶ καὶ αὕτη γίνεται περὶ Συρίαν ἐκ τοῦ Πάκους καλουμένου. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα τὰ εὔοσμα, οἷς πρὸς τὰ ἀρώματα χρῶνται, τὰ μὲν ἐξ Ἰνδῶν κομίζεται, κἀκεῖθεν ἐπὶ θάλατταν καταπέμπεται, τὰ δ' ἐξ Ἀραβίας, οἷον πρὸς τῷ κινναμώμῳ καὶ τῇ κασίᾳ καὶ [τὸ] κώμακον· ἕτερον δὲ εἶναι τὸ κώμακον καρπόν· τὸ δ' ἕτερον παραμίσγουσιν εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν μύρων. Τὸ δὲ καρδάμωμον καὶ ἄμωμον οἱ μὲν ἐκ Μηδείας, οἱ δ' ἐξ Ἰνδῶν καὶ ταῦτα καὶ τὴν νάρδον καὶ τὰ ἄλλα ἢ τὰ πλεῖστα [κομίζεσθαί
3 φασιν.] Οἷς μὲν οὖν εἰς τὰ ἀρώματα χρῶνται, σχεδὸν τάδε ἐστὶ, κασία, κινάμωμον, καρδάμωμον, νάρδος, ναῖρον, βάλσαμον, ἀσπάλαθος, στύραξ, ἶρις, νάρτη, κόστος, πάνακες, κρόκος, σμύρνα, κύπειρον, σχοῖνος, κάλαμος, ἀμάρακον, λωτὸς, ἄνητος. Τούτων δὲ τὰ μὲν ῥίζαι, τὰ δὲ φλοιοὶ, τὰ δὲ κλῶνες, τὰ δὲ ξύλα, τὰ δὲ σπέρματα, τὰ δὲ δάκρυα, τὰ δὲ ἄνθη. Καὶ τὰ μὲν πολλαχοῦ γίνεται, τὰ δὲ περιττότατα καὶ εὐοδμότατα πάντα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῶν ἀλεεινῶν τόπων. Ἐκ γὰρ αὐτῆς Εὐρώπης οὐδέν
4 ἐστιν ἔξω τῆς ἴριδος. Αὕτη δὲ ἀρίστη ἐν Ἰλλυριοῖς, οὐκ ἐν τῇ πρὸς θάλατταν χώρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνακεχωρηκυίᾳ, κειμένῃ δὲ μᾶλλον πρὸς

ἄρκτον. Τόποι δὲ τόπων διαφέρουσιν, ἐν οἷς ἀμείνων· ἐργασία δὲ περὶ αὐτὴν οὐδεμία, πλὴν τοῦ περικαθήραντα ἀναξηράναι. Τὰ γὰρ ἐν τῇ Θράκῃ φυόμενα ῥιζία, καθάπερ τό τε τῇ νάρδῳ προσεμφερῆ τὴν ὀσμὴν ἔχον, καὶ ἕτερα ἄττα, μικρά τινα, καὶ ἀσθενῆ τὴν εὐωδίαν ἔχει. Καὶ περὶ μὲν τῶν εὐόσμων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

Κεφ. η. Περὶ δὲ τῶν ὀπῶν ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται, λέγω δ' οἷον εἴ τινες φαρμακώδεις ἢ καὶ ἄλλας ἔχουσι δυνάμεις, πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν· ἅμα δὲ καὶ περὶ ῥιζῶν, καὶ γὰρ τῶν ὀπῶν τινες ἐκ τούτων, καὶ χωρὶς αὐταὶ κατ' αὐτὰς πολλὰς ἐναντίας ἔχουσι δυνάμεις, ὅλως δὲ περὶ πάντων φαρμακωδῶν, οἷον καρποῦ, (χυλισμοῦ,) φύλλων, ῥιζῶν, πόας· καλοῦσι γὰρ καὶ πόαν ἔνια τῶν φαρμακωδῶν οἱ ῥιζοτόμοι. Τῶν δὲ ῥιζῶν πλείους μέν εἰσι δυνάμεις, καὶ πρὸς πλείω· ζητοῦνται δὲ μάλιστα αἱ φαρμακώδεις, ὡς χρησιμώταται, διαφέρουσαι τῷ τε μὴ πρὸς ταὐτὰ καὶ τῷ μὴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔχειν τὴν δύναμιν. Ὡς δ' οὖν ἐπίπαν αἱ πλεῖσται μὲν ἐν αὐταῖς ἔχουσι καὶ τοῖς καρποῖς (καὶ τοῖς ὀποῖς·) ἔνιαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις· τὰς δὲ φυλλώδεις δυνάμεις τὰς πολλὰς σχεδὸν πόας καλοῦσιν, ὥσπερ εἴρηται, οἱ ῥιζοτόμοι. 1

Ὁ μὲν [οὖν] ὀπισμὸς γίνεται τῶν ὀπιζομένων ὡς ἐπίπαν τοῦ θέρους, τῶν μὲν ἐνισταμένου, τῶν δὲ προεληλυθότος. Ἡ δὲ ῥιζοτομία γίνεται μέν τινων καὶ ὑπὸ πυροτομίαν καὶ μικρῷ πρότερον· οὐ μὴν ἀλλ' ἥ γε πλείων τοῦ μετοπώρου μετ' ἀρκτοῦρον, ὅταν φυλλοῤῥοήσωσιν. Ὅσων 2

δὲ καὶ ὁ καρπὸς χρήσιμος, ὅταν ἀμέρσωσι τὸν καρπόν. Ἔστι δὲ ὁ ὀπισμὸς ἢ ἀπὸ τῶν καυλῶν, ὥσπερ τοῦ τιθυμάλλου καὶ τῆς θριδακίνης καὶ σχεδὸν τῶν πλείστων· ἢ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν· ἢ τρίτον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ὥσπερ τῆς μήκωνος· ταύτης γὰρ μόνης, καὶ τοῦτο ἴδιον αὐτῆς. Τῶν μὲν οὖν καὶ αὐτόματος ὁ ὀπὸς συνίσταται δακρυώδης τις, ὥσπερ τῆς τραγακάνθης· ταύτης γὰρ οὐδ' ἐντέμνειν ἐστί· τῶν δὲ πλείστων δι' ἐντομῆς· ὧν τινας μὲν εὐθὺς εἰς ἀγγεῖα συνάγουσιν, ὥσπερ καὶ τὸν τοῦ τιθυμάλλου ἢ μηκωνίου· καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως· καὶ ἁπλῶς ὅσα πολύοπα τυγχάνει· τῶν δὲ μὴ πολυόπων ἐρίῳ
3 λαμβάνουσιν, ὥσπερ καὶ τῆς θριδακίνης. Ἐνίων δὲ οὐδὲ ὀπισμὸς ἀλλ' οἷον χυλισμός ἐστιν, ὥσπερ ὅσα κόψαντες ἢ τρίψαντες καὶ ὕδωρ ἐπιχέαντες ἀπηθοῦσι καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀπόσταξιν· ξηρὸς δὲ δῆλον ὅτι, καὶ ἐλάττων ὁ χυλὸς τούτων. Ἔστι δὲ τῶν μὲν ἄλλων ῥιζῶν τὸ χύλισμα ἀσθενέστερον τοῦ καρποῦ, τοῦ κωνείου δὲ ἰσχυρότερον· καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ῥᾳδίως ποιεῖ καὶ θᾶττον, μικρὸν πάνυ καταπότιον δοθέν· ἐνεργότερον δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χρείας. Ἰσχυρότερον δὲ καὶ τὸ τῆς θαψίας· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἀσθενέστερα. Οἱ μὲν οὖν ὀπισμοὶ σχεδὸν
4 τοσαυταχῶς γίνονται. Τῆς δὲ ῥιζοτομίας οὐκ ἔστι τοιαύτη διαφορά, πλὴν ἐν ταῖς ὥραις, οἷον θέρους ἢ μετοπώρου, καὶ τῷ τάσδε ἢ τάσδε τῶν ῥιζῶν· οἷον τοῦ ἐλλεβόρου τὰς κάτω τὰς λεπτάς· τὴν γὰρ ἄνω τὴν παχεῖαν, τὴν κεφαλώδη, φασὶν ἀχρεῖον εἶναι, καὶ διδόναι ταῖς

κυσὶν, ὅταν βούλωνται καθαίρειν. Καὶ ἐφ' ἑτέ-
ρων δέ τινων τοιαύτας λέγουσι διαφοράς. Ἔτι 5
δὲ ὅσα οἱ φαρμακοπῶλαι καὶ οἱ ῥιζοτόμοι τὰ V. C. 9.
μὲν ἴσως οἰκείως τὰ δὲ καὶ ἐπιτραγῳδοῦντες
λέγουσι· κελεύουσι γὰρ τὰς μὲν κατ' ἄνεμον
ἱσταμένους τέμνειν, ὥσπερ ἑτέρας τέ τινας καὶ
τὴν θαψίαν, ἀλειψαμένους λίπα· τὸ γὰρ σῶμα
ἀνοιδεῖν, ἐὰν ἐξ ἐναντίας. Κατ' ἄνεμον δὲ καὶ
τοῦ κυνοσβάτου τὸν καρπὸν συλλέγειν· εἰ δὲ
μὴ, κίνδυνον εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν. Τὰς δὲ
νύκτωρ, τὰς δὲ καθ' ἡμέραν· ἐνίας δὲ, πρὶν
τὸν ἥλιον ἐπιβάλλειν, οἷον καὶ τὸ καλούμενον
κλύμενον. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ παραπλήσια 6
τούτοις τάχ' ἂν οὐκ ἀλλοτρίως δόξαιεν λέγειν·
ἐπισινεῖς γάρ τινων αἱ δυνάμεις· ἐξάπτειν γάρ
φασιν ὥσπερ πῦρ, καὶ κατακαίειν· ἐπεὶ καὶ ὁ
ἐλλέβορος ταχὺ καρηβαρεῖν ποιεῖ, καὶ οὐ δύ-
νανται πολὺν χρόνον ὀρύττειν· διὸ καὶ προε-
σθίουσι σκόροδα, καὶ ἄκρατον ἐπιπίνουσιν.
Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα, καὶ πόῤῥωθεν,
οἷον τὴν παιωνίαν, οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι,
νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν· ἐὰν γὰρ ἡμέρας,
καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου τὸν μὲν καρ-
πὸν ἀπολέγων, κινδυνεύειν τοῖς ὀφθαλμοῖς, τὴν
δὲ ῥίζαν τέμνων, ἐκπίπτειν τὴν ἕδραν. Φυλάσ- 7
σεσθαι δὲ καὶ τὴν κενταυρίδα τέμνοντα τριόρ-
χην, ὅπως ἂν ἄτρωτος ἀπέλθῃ· καὶ ἄλλας δέ
τινας ὁμοίως. Τὸ δ' ἐπευχόμενον τέμνειν, οὐ-
δὲν ἴσως ἄτοπον, ἀλλ' εἴ τι καὶ ἄλλο προστι-
θέασιν, οἷον ὅταν τὸ πάνακες τὸ Ἀσκληπίειον
καλούμενον [τέμνωσιν·] ἀντεμβάλλειν γὰρ τῇ

γῇ παγκαρπίαν μελιττοῦταν· ὅταν δὲ τὴν ξίριν, τριμήνου μελιττούτας ἀντεμβάλλειν μισθόν· τέμνειν δὲ ἀμφήκει ξίφει περιγράψαντα εἰς τρίς· καὶ ὅ,τι ἂν πρῶτον τμηθῇ, μετέωρον ἔχειν, εἶθ' οὕτω τὸ δεύτερον τέμνειν. Καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πλείω.
8 Περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρὶς ξίφει, τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα: τὸν δ' ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. Τοῦτο δὲ ὅμοιον ἔοικε τῷ περὶ τοῦ κυμίνου λεγομένῳ κατὰ τὴν βλασφημίαν, ὅταν σπείρωσι. Περιγράφειν δὲ καὶ τὸν ἑλλέβορον τὸν μέλανα, ἱστάμενον πρὸς ἕω, καὶ προσκατευχόμενον δέ· ἀετὸν δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐκ δεξιᾶς καὶ ἐξ ἀριστερᾶς· κίνδυνον γὰρ εἶναι τοῖς τέμνουσιν, ἐὰν ἐγγὺς γένηται ὁ ἀετός· ἀποθνήσκειν [γὰρ τῷ] ἐνιαυτῷ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπιθέτοις ἔοικεν, ὥσπερ εἴρηται. Τρόποι δ' οὐκ εἰσὶ τῶν ῥιζοτομιῶν πλὴν οὓς εἴπομεν.

1 Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ι.) Ἔστι δ', ὥσπερ ἐλέχθη, τῶν μὲν πάντα χρήσιμα, καὶ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ ὀπὸς, ὥσπερ ἄλλων τε καὶ τοῦ πανάκους· τῶν δὲ ἡ ῥίζα καὶ ὁ ὀπὸς, οἷον τῆς σκαμωνίας καὶ τοῦ κυκλαμίνου καὶ τῆς θαψίας· ἑτέρων δὲ, καθάπερ καὶ τοῦ μανδραγόρου, τὸ μὲν φύλλον χρήσιμον εἶναί φασι πρὸς τὰ ἕλκη μετ' ἀλφίτου, τὴν δὲ ῥίζαν πρὸς ἐρυσίπελας, ξυσθεῖσάν τε καὶ ὄξει δευθεῖσαν· καὶ πρὸς τὰ ποδαγρικὰ, καὶ πρὸς ὕπνον καὶ φίλτρα. Διδόασι δὲ ἐν οἴνῳ ἢ ἐν ὄξει· τέμνουσι δὲ τροχίσκους ὥσπερ ῥαφανίδος, ἐνείραντες δὲ, ἐν γλεύ-

καὶ ἐκρέμασαν ὑπὲρ καπνοῦ. Ὁ δὲ ἐλλέβορος 2
ἐπὶ ταὐτὰ τῇ τε ῥίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμος,
εἴπερ οἱ ἐν Ἀντικύρᾳ, καθάπερ φασὶ, τῷ καρπῷ
καθαίρουσιν. Ἔχει δὲ σησαμώδη τοῦτον. Πλείω
δὲ καὶ τοῦ πανάκους τὰ χρήσιμα, καὶ οὐ πάν-
τα πρὸς τὸ αὐτό· ἀλλ' ὁ μὲν καρπὸς πρὸς τὰς
ἐξαμβλώσεις καὶ πρὸς τὰ σπασμάτια, καὶ τοὺς
τοιούτους πόνους· ἔτι δὲ πρὸς τὰ ὦτα καὶ τὰς
φωνασκίας. Ἡ δὲ ῥίζα πρός τε τοὺς τόκους καὶ
τὰ γυναικεῖα, καὶ πρὸς ὑποζυγίων φύσεις· χρή-
σιμη δὲ καὶ πρὸς τὸ ἴρινον μύρον διὰ τὴν εὐω-
δίαν. Ἰσχυρότερον δὲ τὸ σπέρμα τῆς ῥίζης.
Γίνεται δὲ περὶ Συρίαν, καὶ τέμνεται περὶ πυ-
ραμητόν. Τοῦ δὲ κυκλαμίνου ἡ μὲν ῥίζα πρός 3
τε τὰς ἐκπνεύσεις τῶν φλεγμονῶν, καὶ πρόσθε-
τον ταῖς γυναιξὶ, καὶ πρὸς τὰ ἕλκη ἐν μέλιτι·
ὁ δὲ ὀπὸς πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καθάρσεις
ἐν μέλιτι ἐγχεόμενος, καὶ πρὸς τὸ μεθύσκειν,
ἐὰν ἐν οἴνῳ διαβρέχων διδῷ τις πιεῖν. Ἀγαθὴ
δὲ ἡ ῥίζα καὶ εἰς ὠκυτόκιον περιάπτειν, καὶ εἰς
φίλτρα· ὅταν δὲ ὀρύξωσι, κατακαίουσιν, εἶτ'
οἴνῳ δεύσαντες τροχίσκους ποιοῦσιν, ὡς τῆς τρυ-
γὸς, ᾗ ῥυπτόμεθα. Καὶ τοῦ σικύου δὲ τοῦ 4
ἀγρίου τὴν μὲν ῥίζαν ἀλφοὺς καὶ ψώρας βο-
σκημάτων [ἰᾶται·] τὸ δὲ σπέρμα χυλισθὲν ποιεῖ
τὸ ἐλατήριον. Τίλλεται δὲ τοῦ φθινοπώρου·
τότε γὰρ βέλτιστον. Τῆς δὲ χαμαίδρυος τὰ μὲν 5
φύλλα πρὸς τὰ ῥήγματα καὶ πρὸς τραύματα ἐν
ἐλαίῳ τριβόμενα, πρός τε τὰ νεμόμενα ἕλκη·
τὸν δὲ καρπὸν καθαίρειν χολήν· ἀγαθὸν δὲ καὶ
ὀφθαλμοῖς. Πρὸς δὲ τὰ ἀργέματα προσάγειν

το φύλλον, τρίψαντα ἐν ἐλαίῳ. Ἔχει δὲ τὰ μὲν φύλλα οἷάπερ δρῦς, τὸ δὲ ἀνάστημα τῆς ὅλης ὅσον σπιθαμιαῖον· εὔοσμον δὲ καὶ ἡδύ. Τὸ μὲν οὖν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντα τὰ μέρη χρήσιμα τυγχάνειν, οὐκ ἴσως ἄτοπον· τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω καθαίρειν, θαυμασιώτερον, οἷον τῆς θαψίας καὶ τῆς ἰσχάδος, οἱ δ' ἄπιον καλοῦσι, καὶ τῆς λιβανωτίδος. Τὸ γὰρ αὖ καὶ κάτω καὶ ἄνω τὰ αὐτὰ δύνασθαι καθαίρειν, καθάπερ τὸ ἐλατήριον, οὐδὲν ἄτο-
6 πον. Ἔχει δὲ ἡ θαψία φύλλον μὲν ὅμοιον τῷ μαράθρῳ, πλὴν πλατύτερον, καυλὸν δὲ ναρθηκώδη, ῥίζαν δὲ λευκήν. Ἡ δὲ ἰσχὰς ἢ ἄπιος φύλλον μὲν ἔχει πηγανῶδες βραχὺ, καυλοὺς δ' ἐπιγείους τρεῖς ἢ τέτταρας, ῥίζαν δὲ οἵανπερ ὁ ἀσφόδελος, πλὴν λεπυρώδη. Φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία καὶ κοχλακώδη· τίλλεται δὲ τοῦ ἦρος. Τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τῶν εἰρημένων.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις Κεφ. ια.) Ὁ δὲ ἐλλέβορος ὅ τε μέλας καὶ ὁ λευκὸς ὥσπερ ὁμώνυμοι φαίνονται· περὶ δὲ τῆς ὄψεως διαφωνοῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὁμοίους εἶναι, πλὴν τῷ χρώματι μόνον διαφέρειν τὴν ῥίζαν, τοῦ μὲν λευκὴν, τοῦ δὲ μέλαιναν. Οἱ δὲ τοῦ μέλανος τὸ φύλλον δαφνῶδες, τοῦ δὲ λευκοῦ πρασῶδες, τὰς δὲ ῥίζας ὁμοίας, πλὴν τῶν χρωμάτων. Οἱ δ' ἀνομοίους λέγοντες, τοιάνδε φασιν εἶναι τὴν μορφήν· καυλὸν (δὲ) ἀνθερικώδη, βραχὺν σφόδρα, φύλλον δὲ πλατύσχιστον, ὅμοιον τῷ τοῦ νάρθηκος,
2 μῆκος ἔχον εὔμηκες. Εὐθὺς δ' ἐκ τῆς ῥίζης ἠρτημένον τε καὶ ἐπιγειόφυλλον· πολύῤῥιζον δ' εὖ,

μάλα ταῖς λεπταῖς καὶ χρησίμοις. Ἀναιρεῖν δὲ
τὸν μὲν μέλανα καὶ ἵππους καὶ βοῦς καὶ ὗς·
διὸ καὶ οὐδὲ νέμεσθαι τοῦτον· τὸν δὲ λευκὸν
νέμεσθαι τὰ πρόβατα, καὶ ἐκ τούτου πρῶτον
συνοφθῆναι τὴν δύναμιν, καθαιρομένων ἐκεί-
νων. Ὡραῖος δὲ μετοπώρου, τοῦ δ' ἦρος ἄωρος·
ἀλλὰ πρὸς τὴν πυλαίαν οἱ ἐκ τῆς Οἴτης συλλέ-
γουσι· πλεῖστος γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἄριστος γίνε-
ται· μοναχοῦ δὲ γίνεται τῆς Οἴτης περὶ τὴν
Πυράν. Μίσγεται δὲ πρὸς τὴν πόσιν, ὅπως εὐε-
μέσῃ, τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα· τοῦτο δ' ἐστὶ
ποάριον. Φύεται δὲ ὁ μὲν μέλας πανταχοῦ· 3
καὶ γὰρ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ παρ'
ἄλλοις πολλοῖς· ἄριστος δὲ ὁ ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος·
καὶ ὅλως τὸ ὄρος εὐφάρμακον. Ὁ δὲ λευκὸς
ὀλιγαχοῦ· βέλτιστοι δὲ, καὶ οἷς γε χρῶνται μά-
λιστα, τέτταρες, Οἰταῖος, Ποντικὸς, Ἐλεάτης,
Μασσαλιώτης. Φασὶ δὲ τὸν Ἐλεάτην ἐν ταῖς
ἀμπέλοις φύεσθαι, καὶ ποιεῖν τὸν οἶνον οὕτω
διουρητικὸν, ὥστε λαγαροὺς εἶναι πάνυ τοὺς
πίνοντας. Ἄριστος δὲ πάντων καὶ τούτων καὶ 4
τῶν ἄλλων ὁ Οἰταῖος· ὁ δὲ Παρνάσιος καὶ ὁ
Αἰτώλιος (γίνεται γὰρ καὶ ἐνταῦθα, καὶ πολ-
λοὶ ὠνοῦνται καὶ πωλοῦσιν οὐκ εἰδότες,) σκλη-
ρός τε καὶ ἄγαν περισκελής. Ταῦτα μὲν οὖν
ὅμοια ταῖς μορφαῖς ὄντα δυνάμεις ἰδίας ἔχουσι.
Καλοῦσι δὲ τὸν μέλανά τινες ἐκ τοῦ τεμόντος
καὶ ἀνευρόντος Μελαμπόδιον, ὡς ἐκείνου πρώ-
του τεμόντος. Καθαίρουσι δὲ καὶ οἰκίας αὐτῷ
καὶ πρόβατα, συνεπᾴδοντές τινα ἐπῳδήν· καὶ
εἰς ἄλλα δὲ πλείω χρῶνται.

1 *Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Πολλὰ δέ ἐστι
καὶ τὰ πανάκη καὶ οἱ τιθύμαλλοι καὶ ἕτερα
ἄττα. Πάνακες γὰρ καλοῦσι πρῶτον μὲν τὸ ἐν
Συρίᾳ, περὶ οὗ μικρῷ πρότερον εἴρηται. Ἄλλα
δὲ τρία, τὸ μὲν χειρώνειον καλούμενον, τὸ δὲ
Ἡράκλειον, τὸ δ' Ἀσκληπίειον. Ἔχει δὲ τὸ μὲν
Χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθῳ, μεῖζον
δὲ καὶ δασύτερον, ἄνθος δὲ χρυσοειδὲς, ῥίζαν
δὲ μικράν· φιλεῖ δὲ τὰ χωρία τὰ πίονα· χρῶν-
ται δὲ πρός τε τοὺς ἔχεις καὶ τὰ φαλάγγια καὶ
τοὺς σῆπας καὶ τἄλλα ἑρπετὰ, διδόντες ἐν οἴνῳ,
καὶ ἀλείφοντες μετ' ἐλαίου. Τὸ δ' ἔχεως τὸ
δῆγμα καταπλάττοντες ἐν ὀξίνῃ, καὶ πιεῖν δι-
δόντες. Ἀγαθὴν δέ φασι καὶ [καθ'] ἑλκῶν ἐν
2 οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ, καὶ φυμάτων ἐν μέλιτι. Τὸ δ'
Ἀσκληπίειον τὴν ῥίζαν μῆκος μέν ἐστιν ὡς σπι-
θαμὴν, λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα· καὶ
φλοιὸν παχὺν καὶ ἁλικώδη· καυλὸν δὲ ἔχει γο-
νατώδη πανταχόθεν· φύλλον δὲ ὅμοιον τῇ θα-
ψίᾳ, πλὴν παχύτερον. Ἀγαθὸν δὲ εἶναί φασι
[καθ'] ἑρπετῶν τε ξύοντα πίνειν, καὶ σπληνὸς,
ὅταν αἷμα περὶ αὐτὸν, ἐν μελικράτῳ· καὶ [κα-
τὰ] κεφαλῆς, τρίβοντα ἐν ἐλαίῳ ἀλείφειν, καὶ
ἄλλό τι ἐὰν πονῇ τις ἀφανές. Καὶ γαστρὸς ὀ-
δύνης, ἐν οἴνῳ ξύοντα. Δύνασθαι δὲ καὶ τὰς
μακρὰς ἀῤῥωστίας ἐκκλίνειν· ἔπειτα τῶν ἑλκῶν,
τῶν μὲν ὑγρῶν ξηρὸν ἐπιπάττοντα, προκατα-
κλύζοντα οἴνῳ θερμῷ· τῶν δὲ ξηρῶν, ἐν οἴνῳ
3 δεῦσαι καὶ καταπλάττειν. Τὸ δὲ Ἡράκλειον
φύλλον μὲν ἔχει μέγα καὶ πλατὺ καὶ τρισπι-
θαμον πανταχῇ, ῥίζαν δὲ ὡς δακτύλου τὸ πάχος,*

δίκραν ἢ τρίκραν· τῇ γεύσει μὲν ὑπόπικρον, τῇ δ' ὀσμῇ καθάπερ λιβανωτοῦ καθαροῦ· ἀγαθὴν δὲ [κατὰ] τῆς ἱερᾶς νόσου μιγνυμένην φώκης πιτύᾳ ὅσον τεταρτημόριον, πίνειν· καὶ [κατ'] ὀδυνῶν κατὰ γαστέρα, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· καὶ ἑλκῶν, τῶν μὲν ὑγρῶν ξηρὰν, τῶν δὲ ξηρῶν ἐν μέλιτι. Αὗται μὲν οὖν ταύτας ἔχουσι διαφοράς τε καὶ δυνάμεις. Ἄλλα δ' ἐστὶ πανάκη, τὸ μὲν 4
λεπτόφυλλον, τὸ δὲ πλατύφυλλον· αἱ δὲ δυνάμεις ἀμφοῖν αἱ αὐταὶ, πρόσθετόν τε ταῖς γυναιξὶ, καὶ κατάπλασμα μετ' ἀλφίτων, καὶ πρὸς τὰ ἕλκη τα ἄλλα καὶ πρὸς τὰ νεμόμενα. Συνώ- 5
νυμοι δὲ καὶ οἱ στρύχνοι καὶ οἱ τιθύμαλλοι· τῶν γὰρ στρύχνων ὁ μὲν ὑπνώδης, ὁ δὲ μανικός. Καὶ ὁ μὲν ὑπνώδης ἐρυθρὰν ἔχων τὴν ῥίζαν ὀρυττομένην, ὥσπερ αἷμα, ξηραινομένην δὲ λευκήν· καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκου· φύλλον δὲ τιθυμάλλῳ ὅμοιον ἢ μηλέᾳ τῇ γλυκείᾳ, καὶ αὐτὸ δασὺ, καὶ σπιθαμὴν μέγα. Τούτου δὲ τῆς ῥίζης τὸν φλοιὸν κόπτοντες λίαν, καὶ βρέχοντες ἐν οἴνῳ ἀκράτῳ διδόασι, καὶ ποιεῖ καθεύδειν. Φύεται δὲ ἐν χαράδραις καὶ τοῖς μνήμασιν. Ὁ 6
δὲ μανικὸς (οἱ μὲν θρύον καλοῦσιν αὐτὸν, οἱ δὲ περιττὸν,) λευκὴν μὲν ἔχει τὴν ῥίζαν καὶ μακρὰν ὡς πήχεος, καὶ κοίλην. Δίδοται δ' αὐτῆς, ἐὰν μὲν οὕτως, ὥστε παίζειν, καὶ δοκεῖν ἑαυτῷ κάλλιστον εἶναι, δραχμὴ σταθμῷ· ἐὰν δὲ [ὥστε] μᾶλλον μαίνεσθαι καὶ φαντασίας τινὰς φαίνεσθαι, δύο δραχμαί· ἐὰν δὲ ὥστε μὴ παύσασθαι μαινόμενον, τρεῖς· καὶ συμπαραμιγνύναι φασὶ τὸ κενταύρειον· ἐὰν δὲ ὥστε ἀποκτεῖ-

ναι, τέτταρες. Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον
εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον· τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀρ-
γυιᾶς· κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθύου, μείζω δὲ καὶ
παχυτέραν. Ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ.
7 Τῶν δὲ τιθυμάλλων ὁ μὲν παράλιος καλούμενος
κόκκος φύλλον ἔχει περιφερὲς, καυλὸν δὲ καὶ
τὸ ὅλον μέγεθος ὡς σπιθαμῆς, τὸν δὲ καρπὸν
λευκόν. Ἀμᾶται δὲ, ὅταν ἄρτι περκάζῃ σταφυλὴ,
καὶ ξηρανθεὶς ὁ καρπὸς δίδοται πιεῖν τριφθεὶς,
8 ὅσον τρίτον μέρος ὀξυβάφου. Ὁ δ' ἄῤῥην κα-
λούμενος τὸ μὲν φύλλον ἐλαιῶδες ἔχει, τὸ δὲ
ὅλον μέγεθος διπηχυαῖον. Τοῦτον ὀπίζουσιν
ἅμα τρυγητῷ, καὶ θεραπεύσαντες οὕτω χρῶνται·
9 καθαίρει δὲ κάτω μᾶλλον. Ὁ δὲ μυρτίτης
καλούμενος τιθύμαλλος λευκὸς, τὸ μὲν φύλλον
ἔχει καθάπερ ὁ μύῤῥινος, πλὴν ἀκανθῶδες ἐπ'
ἄκρου· κλημάτια δ' ἀφίησιν ἐπὶ τὴν γῆν ὡς
σπιθαμιαῖα. Ταῦτα δ' οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρ-
πὸν, ἀλλὰ παρ' ἔτος, τὰ μὲν νῦν, τὰ δ' εἰς
νέωτα, πεφυκότα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. Φιλεῖ
δὲ ὀρεινὰ χωρία. Ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ καλεῖται
κάρυον. Ἀμῶσι δ', ὅταν ἁδρύνωνται αἱ κριθαί·
ξηραίνοντες δὲ καὶ ἀποκαθαίροντες αὐτὸν τὸν
καρπὸν, πλύναντες ἐν ὕδατι καὶ πάλιν ξηρά-
ναντες, διδόασι πιεῖν, συμμιγνύντες δύο μέρη
τῆς μελαίνης μήκωνος. Τὸ δὲ συναμφότερον
ὅσον ὀξύβαφον· καθαίρει δὲ φλέγμα κάτω.
Ἐὰν δὲ τὸ κάρυον αὐτὸ διδῶσι, τρίψαντες ἐν
οἴνῳ γλυκεῖ διδόασιν ἢ ἐν σησάμῳ πεφρυγμένῳ
καταтραγεῖν. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς τε φύλλοις
10 καὶ τοῖς ὀποῖς καὶ τοῖς καρποῖς χρήσιμα. Τῶν

δὲ λιβανωτίδων (δύο γάρ εἰσιν,) ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ κάρπιμος· καὶ ἡ μὲν καὶ τῷ καρπῷ καὶ τῷ φύλλῳ χρήσιμος· ἡ δὲ μόνον τῇ ῥίζῃ. Καλεῖται δὲ ὁ καρπὸς κάχρυς. Ἔχει δὲ αὕτη τὸ μὲν φύλλον ἐοικὸς σελίνῳ ἑλείῳ, μεῖζον δὲ πολύ· καυλὸν δὲ μέγεθος πήχεος ἢ μείζω, ῥίζαν δὲ μεγάλην καὶ παχεῖαν, λευκὴν, ὄζουσαν ὥσπερ λιβανωτοῦ· καρπὸν δὲ λευκὸν, τραχὺν, προμήκη. Φύεται δὲ μάλιστα ὅπου ἂν αὐχμηρὰ χωρία ᾖ καὶ πετρώδη. Χρησίμη δὲ ἡ μὲν ῥίζα πρός τε τὰ ἕλκη καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα, πινομένη ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ μέλανι. Ὁ δὲ καρπὸς πρός τε τὰς στραγγουρίας, καὶ πρὸς τὰ ὦτα καὶ ἄργεμα· καὶ πρὸς ὀφθαλμίας, καὶ ὥστε γάλα γυναιξὶν ἐμποιεῖν. Ἡ δὲ ἄκαρπος ἔχει τὸ φύλλον ὅμοιον 11
θριδακίνης τῆς πικρᾶς, τραχύτερον δὲ καὶ λευκότερον· ῥίζαν δὲ βραχεῖαν. Φύεται δὲ ὅπου ἐρείκη πλείστη. Δύναται δὲ ἡ ῥίζα καθαίρειν καὶ ἄνω καὶ κάτω· τὸ μὲν γὰρ πρὸς τὴν βλάστησιν ἄνω, τὸ δὲ πρὸς τὴν γῆν κάτω. Κωλύει δὲ καὶ εἰς ἱμάτια τιθεμένη τοὺς σῆτας [ἐγγίνεσθαι·] συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας.

Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιγ.) Χαμαιλέων δὲ 1
ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας· αἱ δὲ δυνάμεις τῶν ῥιζῶν καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ῥίζαι τοῖς εἴδεσι διάφοροι. Τοῦ μὲν γὰρ λευκὴ καὶ γλυκεῖα καὶ παχεῖα καὶ ὀσμὴν ἔχουσα βαρεῖαν, χρησίμη δέ φασι πρὸς τοὺς ῥοῦς, ὅταν ἑψηθῇ κατατμηθεῖσα, ὥσπερ ῥαφανὶς ἐνειρομένη ἐφ' ὁλοσχοίνου· καὶ πρὸς τὴν ἕλμινθα τὴν πλατεῖαν, ὅταν ἀσταφίδα προφάγῃ, πίνειν ἐπιξύοντα ταύτην ὅσον

ὀξύβαφον ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ. Ἀναιρεῖ δὲ καὶ κύνα καὶ σῦν· κύνα μὲν ἐν ἀλφίτοις ἀναφυραθεῖσα μετὰ ἐλαίου καὶ ὕδατος· σῦν δὲ μετὰ ῥαφάνου τινὸς μιγνυμένη τῶν ὀρείων. Γυναικὶ δὲ δίδοται ἐν τρυγὶ γλυκείᾳ καὶ ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· καὶ ἐὰν βούληταί τις ἀσθενοῦντος ἀνθρώπου διαπειρᾶσθαι, εἰ βιώσιμος, λούειν κελεύουσι τρεῖς ἡμέρας· κἂν περιενέγκῃ, βιώσιμος. Φύεται δὲ ὁμοίως πανταχοῦ, καὶ ἔχει τὸ φύλλον ὅμοιον σκολύμῳ, μεῖζον δέ· αὐτὸς δὲ πρὸς τῇ γῇ τὴν [δὲ] κεφαλὴν ἔχει, ὁμοίαν ἀκάνῳ, μεγάλην·
2 οἱ δ' ἄκανον καλοῦσιν. Ὁ δὲ μέλας τῷ μὲν φύλλῳ παρόμοιος· σκολυμῶδες γὰρ ἔχει, πλὴν ἔλαττον καὶ λειότερον· αὐτὸς δ' ὅλος ἐστὶν ὥσπερ σκιάδιον. Ἡ δὲ ῥίζα παχεῖα καὶ μέλαινα, διαῤῥαγεῖσα δὲ ὑπόξανθος. Χωρία δὲ φιλεῖ ψυχρὰ καὶ ἀργά· δύναται δὲ λέπραν τε ἐξελαύνειν ὄξει τριβόμενος, καὶ ξυσθεὶς ἐπαλειφόμενος· καὶ ἄλφον ὡσαύτως. Ἀναιρεῖ δὲ καὶ τοὺς
3 κύνας. Μήκωνες δ' εἰσὶν αἱ ἄγριαι πλείους· ἡ μὲν κερατῖτις καλουμένη, ἡ δὲ μέλαινα· ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου τῆς μελαίνης, ἧττον δὲ μέλαν· τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχυαῖον· ῥίζα δὲ βραχεῖα καὶ ἐπιπόλαιος· ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος, ὥσπερ κέρας. Συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας· δύναται δὲ καθαίρειν κοιλίαν· το δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. Φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν, οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χω-
4 ρία. Ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη, παρομοία κιχωρίῳ τῷ ἀγρίῳ· διὸ καὶ ἐσθίεται· ἐν τοῖς ἀρουραίοις δὲ φύεται, μάλιστα ἐν ταῖς

κριθαῖς· ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρὸν, κωδύαν δ'
ὅσην ὄνυχα τοῦ δακτύλου. Συλλέγεται δὲ πρὸ
τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν, ἐγχλωροτέρα δὲ
μᾶλλον· καθαίρει δὲ κάτω. Ἑτέρα δὲ μήκων 5
ἡρακλεία καλεῖται, τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον
στρουθὸς, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι, ῥίζαν δὲ
λευκὴν ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. Ταύ-
της ἡ ῥίζα καθαίρει ἄνω· χρῶνται δέ τινες
πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Ταῦτα
μὲν οὖν ὥσπερ ὁμώνυμά τινα συνείληπται.

Κεφ. ιγ. Τῶν δὲ ῥιζῶν καὶ ἐν τοῖς χυ- 1
μοῖς αἱ διαφοραὶ καὶ ἐν ταῖς ὀσμαῖς· αἱ μὲν
γάρ εἰσι δριμεῖαι, αἱ δὲ πικραὶ, αἱ δὲ γλυκεῖαι·
καὶ αἱ μὲν εὔοσμοι, αἱ δὲ βαρεῖαι. Γλυκεῖα
μὲν ἥ τε νυμφαία καλουμένη· φύεται δὲ ἐν ταῖς
λίμναις καὶ ἐν τοῖς ἑλώδεσιν, οἷον ἔν τε τῇ
Ὀρχομενίᾳ καὶ Μαραθῶνι καὶ περὶ Κρήτην.
Καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ Βοιωτοὶ μαδωνίαν, καὶ
τὸν καρπὸν ἐσθίουσιν. Ἔχει δὲ τὸ φύλλον μέγα
ἐπὶ τοῦ ὕδατος· εἶναι δέ φασιν ἴσχαιμον, ἐὰν
τρίψας τις ἐπὶ τὴν πληγὴν ἐπιθῇ. Χρησίμη δὲ
καὶ πρὸς τὰς δυσεντερίας πινομένη. Γλυκεῖα 2
δὲ καὶ ἡ Σκυθική· καὶ ἔνιοι δὲ καλοῦσιν αὐ-
τὴν εὐθὺ γλυκεῖαν αὐτήν. Γίνεται δὲ περὶ τὴν
Μαιῶτιν· χρησίμη δὲ πρός τε τὰ ἄσθματα καὶ
πρὸς βῆχα ξηρὸν, καὶ ὅλως τοὺς περὶ τὸν θώ-
ρακα πόνους· ἔτι δὲ πρὸς τὰ ἕλκη ἐν μέλιτι·
δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν, ἐάν τις ἐν
τῷ στόματι ἔχῃ· διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππακῇ
διάγειν φασὶ τοὺς Σκύθας ἡμέρας καὶ ἕνδεκα
καὶ δώδεκα. [Ἡ δὲ ἀριστολοχία τῇ ὀσφρήσει μὲν 3

εὔοδμος, τῇ δὲ γεύσει πικρὰ σφόδρα, τῇ χροιᾷ δὲ μέλαινα. Φύεται δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἡ βελτίστη, φύλλον δὲ ἔχει προσεμφερὲς τῇ ἀλσίνῃ, πλὴν στρογγυλότερον. Χρησίμη δὲ πρὸς πολλὰ, καὶ ἀρίστη πρὸς κεφαλήν· ἀγαθὴ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἕλκη, καὶ πρὸς τὰ ἑρπετὰ καὶ πρὸς ὕπνον καὶ πρὸς ἕτερα. Τὰ μὲν οὖν προσάγειν κελεύουσιν ἐν ὕδατι ἀναδεύσαντα καὶ καταπλάττοντα, τὰ δὲ ἄλλα εἰς μέλι ἐγχύσαντα καὶ ἔλαιον. Πρὸς δὲ τὰ τῶν ἑρπετῶν ἐν οἴνῳ ὀξίνῃ πίνειν, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα ἐπιπλάττειν· εἰς ὕπνον δὲ ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ κνίσαντα. Ἐὰν δὲ αἱ μῆ-
4 τραι προπέσωσι, τῷ ὕδατι ἀποκλύζειν.] Αὗται μὲν οὖν γλυκεῖαι. Ἄλλαι δὲ πικραί· αἱ δὲ βαρεῖαι τῇ γεύσει. Γίνονται δέ τινες τῶν γλυκειῶν αἱ μὲν ἐκστατικαὶ, καθάπερ ἡ ὁμοία τῷ σκολύμῳ, ἡ περὶ Τέγεαν, ἣν καὶ Πάνδειος ὁ ἀνδριαντοποιὸς φαγὼν ἐργαζόμενος ἐν τῷ ἱερῷ ἐξέστη. Αἱ δὲ θανατηφόροι, καθάπερ ἡ περὶ τὰ μέταλλα τὰ ἐν τῇ Θρᾴκῃ. Κούφη δὲ καὶ ἡδεῖα πάνυ τῇ γεύσει, καὶ τὸν θάνατον ὑπνώδη τινὰ ποιοῦσα καὶ ἐλαφρόν. Ἔχουσι δὲ καὶ ἐν τοῖς χρώμασι διαφορὰς, οὐ τῷ λευκῷ καὶ μέλανι καὶ ξανθῷ μόνον, ἀλλ' ἔνιαι καὶ οἰνοχρῶτες· αἱ δὲ ἐρυθραὶ, καθάπερ ἡ τοῦ ἐρευθοδά-
5 νου. Ἡ δὲ τοῦ πενταφύλλου ἢ πενταπετοῦς
V. C.14. incipit. (καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως) ὀρυττομένη [μὲν] ἐρυθρὰ, ξηραινομένη δὲ μέλαινα γίνεται καὶ τετράγωνος. Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὥσπερ οἴναρον, μικρὸν δὲ, καὶ τὴν χροιὰν ὅμοιον· καὶ αὐξάνεται καὶ φθίνει ἅμα τῇ ἀμπέλῳ· πάντα

δὲ πέντε τὰ φύλλα· διὸ καὶ ἡ προσηγορία. Καυλοὺς δὲ ἐπὶ γῆς ἵησι λεπτούς, καὶ κνήμας ἔχει πυκνάς. Τὸ δὲ ἐρευθόδανον φύλλον ὅμοιον 6
κιττῷ, πλὴν στρογγυλότερον· φύεται δ' ἐπὶ γῆς, ὥσπερ ἄγρωστις. Φιλεῖ δὲ παλίνσκια χωρία· οὐρητικὴ δέ· διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὰ τῆς ὀσφύος ἀλγήματα, καὶ πρὸς τὰ τῆς ἰσχιάδος. Ἔνιαι δὲ ἰδιόμορφοί τινες, ὥσπερ ἥ τε τοῦ σκορπίου καλουμένη καὶ ἡ τοῦ πολυποδίου. Ἡ μὲν γὰρ ὁμοία σκορπίῳ, καὶ χρησίμη δὲ πρὸς τὴν πληγὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἄλλ' ἄττα. Ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι. Καθαίρει δὲ κάτω· καὶ ἐὰν περιάψηταί τις, οὔ φασιν ἐμφύεσθαι πολύπουν. Ἔχει δὲ φύλλον ὅμοιον τῇ πτερίδι τῇ μεγάλῃ, καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις.

Κεφ. ιδ. Πασῶν δὲ τῶν ῥιζῶν αἱ μὲν 1
πλείω χρόνον, αἱ δὲ ἐλάττω διαμένουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἐλλέβορος καὶ τριάκοντα ἔτη χρήσιμος· ἡ δὲ ἀριστολοχία πέντε ἢ ἕξ· χαμαιλέων δέ γε ὁ μέλας τετταράκοντα· κενταυρὶς δὲ δέκα καὶ δώδεκα· πίειρα δὲ ἡ ῥίζα καὶ πυκνή. Πευκέδανον δὲ πέντε ἢ ἕξ. Ἀμπέλου δὲ ἀγρίας ἐνιαυτόν, ἐὰν ἐν σκιᾷ ᾖ καὶ ἄπληκτος· εἰ δὲ μή, σαπρὰ καὶ σομφώδης. Ἄλλαι δὲ ἄλλους ἔχουσι χρόνους. Πάντων δὲ ὅλως τῶν φαρμάκων πλεῖστον διαμένει χρόνον τὸ ἐλατήριον, καὶ τὸ παλαιότατον ἄριστον. Ἰατρὸς δ' οὖν τις ἔλεγεν, οὐκ ἀλαζὼν οὐδὲ ψεύστης, ὡς εἴη παρ' αὐτῷ καὶ διακοσίων ἐτῶν, θαυμαστὸν τῇ ἀρετῇ· δοῦναι δέ τινα αὐτῷ δῶρον. Αἰτία δὲ τῆς χρονιό- 2

τητος ἡ ὑγρότης· διὰ γὰρ ταύτην καὶ, ὅταν κόψωσι, τιθέασιν εἰς τέφραν ὑγρὸν, καὶ οὐδ' ὣς γίνεται ξηρὸν, ἀλλ' ἄχρι πεντήκοντα ἐτῶν σβέννυσι προσαγόμενον τοὺς λύχνους. Φασὶ δὲ μόνον [ἢ] μάλιστα τῶν φαρμάκων ὑπέρινον ἄνω ποιεῖν. Αὕτη μὲν οὖν ἰδιότης τῆς δυνά-
3 μεως. Τῶν δὲ ῥιζῶν ὅσαι μὲν γλυκύτητά τινα ἔχουσι, ξυμβαίνει θριπηδέστους γίνεσθαι χρονιζομένας· ὅσαι δὲ δριμεῖαι, τοῦτο μὲν μὴ πάσχειν, ἀμαυροῦσθαι δ' αὐτῶν τὰς δυνάμεις μανουμένων καὶ κενουμένων. Τῶν δ' ἔξω θηρίων ἄλλο μὲν οὐδὲν ἅπτεται ῥίζης οὐδεμιᾶς, ἡ δὲ σφονδύλη πασῶν. Τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τῆς
4 τοῦ ζώου φύσεως. Πᾶσαν δὲ χείρω γίνεσθαι ῥίζαν, ἐὰν ἐάσῃ τις τελειωθῆναι καὶ ἁδρυνθῆναι τὸν καρπόν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν καρπὸν, ἐὰν ὀπίσῃς τὴν ῥίζαν. Ὡς ἐπιτοπολὺ δὲ αἱ φαρμακώδεις οὐκ ὀπίζονται· ὧν δ' ἂν τὰ σπέρματα φαρμακώδη, αὗται δὲ ὀπίζονται. Χρῆσθαι δέ τινες μᾶλλόν φασι ταῖς ῥίζαις, ὅτι ἰσχυρότερος ὁ καρπὸς, ὥσθ' ὑπενεγκεῖν τὸ σῶμα. Φαίνεται δὲ οὐ καθόλου τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ οἱ ἐν Ἀντικύρᾳ τοῦ σησαμώδους ἐλλεβόρου διδόασιν, ὅτι ὁ καρπὸς ὅμοιος σησάμῳ.

1 Κεφ. ιε. Φαρμακώδεις δέ φασιν εἶναι χώρας μάλιστα μὲν ἔξω τῆς Ἑλλάδος τήν τε Τυῤῥηνίαν καὶ τὴν Λατίνην· ἐν ᾗ καὶ τὴν Κίρκην εἶναι λέγουσι· καὶ ἔτι γε μᾶλλον, ὡς Ὅμηρός φησιν, [τὴν] περὶ Αἴγυπτον· ἐκεῖθεν γὰρ τὴν Ἑλένην λαβεῖν.

ἐσθλὰ, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν, Θῶνος παράκοιτις,
Αἰγυπτίη· τόθι πλεῖστα φύει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ τετυγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ νηπενθὲς ἐκεῖνό φησιν εἶναι καὶ ἄχολον, ὥστε λήθην ποιεῖν καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν. Καὶ σχεδὸν αὗται μὲν ἐοίκασιν ὥσπερ ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὑποδεδεῖχθαι. Καὶ γὰρ Αἰσχύλος ἐν τοῖς ἐλεγείοις ὡς πολυφάρμακον λέγει τὴν Τυῤῥηνίαν·

Τυῤῥηνὸν γενεὰν, φαρμακοποιὸν ἔθνος.

Οἱ δὲ τόποι πάντες πως φαίνονται μετέχειν τῶν 2 φαρμάκων, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον καὶ τῷ ἧττον διαφέρειν· καὶ γὰρ οἱ πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, καὶ οἱ πρὸς ανατολὰς ἔχουσι θαυμαστὰς δυνάμεις. Ἐν Αἰθιοπίᾳ γὰρ, ᾗ τοὺς ὀϊστοὺς χρίουσι, ῥίζα τίς ἐστι θανατηφόρος. Ἐν δὲ Σκύθαις αὕτη τε καὶ ἕτεραι πλείους, αἱ μὲν παρὰ χρῆμα ἀπαλλάττουσαι τοὺς προσενεγκαμένους, αἱ δὲ ἐν χρόνοις αἱ μὲν ἐλάττοσιν αἱ δ' ἐν πλείοσιν, ὥστ' ἐνίους καταφθίνειν. Ἐν Ἰνδοῖς δὲ καὶ ἕτεραι μὲν πλείους, περιττοτάτη δὲ, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσιν, ἥ τε δυναμένη τὸ αἷμα διαχεῖν καὶ οἷον ὑποφεύγειν, καὶ πάλιν ἡ συνάγουσα καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπωμένη· ἃ δή φασιν εὑρῆσθαι πρὸς τὰ τῶν ὄφεων τῶν θανατηφόρων δήγματα. Περὶ δὲ τὴν Θρᾴκην εἶναι μὲν καὶ ἑτέρας οὐκ ὀλίγας, ἰσχυροτάτην δὲ, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἴσχαιμον· ἣν δὴ λέγουσιν οἱ μὲν κεντηθείσης τῆς φλεβὸς, οἱ δὲ καὶ σφοδροτέρως διατμηθείσης, ἴσχειν καὶ κωλύειν τὴν χύσιν. Ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ εἴπομεν, ἔοικε δηλοῦν τὸ κοινόν·

καὶ τῶν ἔξω τόπων οἱ φαρμακωδέστατοι οὗτοί
4 εἰσι. Τῶν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπων φαρμακωδέστατον τό τε Πήλιον τὸ ἐν Θετταλίᾳ, καὶ τὸ Τελέθριον τὸ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ ὁ Παρνασός· ἔτι δὲ ἡ Ἀρκαδία καὶ ἡ Λακωνική· καὶ γὰρ αὗται φαρμακώδεις ἀμφότεραι· διὸ καὶ οἵ γε Ἀρκάδες εἰώθασιν ἀντὶ τοῦ φαρμακοποτεῖν γαλακτοποτεῖν περὶ τὸ ἔαρ, ὅταν οἱ ὀποὶ μάλιστα τῶν τοιούτων φύλλων ἀκμάζωσι· τότε γὰρ φαρμακωδέστατον τὸ γάλα. Πίνουσι δὲ τὸ βόειον· δοκεῖ γὰρ πολυνομώτατον καὶ παμφαγώτατον
5 πάντων ὁ βοῦς. Φύεται δὲ παρ᾽ αὐτοῖς ὅ τε ἐλλέβορος ἀμφότερος καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μέλας· ἔτι δὲ δαῦκον δαφνοειδὲς, κροκόεν, καὶ ἣν ἐκεῖνοι μὲν σταφυλῖνον ἄγριον καλοῦσι, τῶν δ᾽ ἰατρῶν τινες κέρας· καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν, ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν· καὶ ἡ ἀριστολοχία, καὶ τὸ σέσελι, καὶ τὸ ἱπποσέλινον, καὶ τὸ πευκέδανον, καὶ ἡ ἡράκλεια, καὶ ὁ στρύχνος ἀμφότερος ὅ τε φοινικοῦν ἔχων τὸν καρπὸν καὶ ὁ μέλανα.
6 Φύεται δὲ καὶ ὁ σίκυος ὁ ἄγριος, ἐξ οὗ τὸ ἐλατήριον συντίθεται· καὶ τὸ τιθύμαλλον, ἐξ οὗ τὸ ἱππόμανες· ἄριστον δὲ τὸ περὶ Τέγεαν, καὶ ἐκεῖ μάλιστα σπουδάζεται. Φύεται δὲ καὶ ἐπὶ πλέον· πλεῖστον δὲ καὶ κάλλιστον φύεται περὶ
7 τὴν Κλειτορίαν. Ἡ δὲ πανάκεια γίνεται καὶ τὸ πετραῖον περὶ Ψωφίδα καὶ πλείστη καὶ ἀρίστη. Τὸ δὲ μῶλυ περὶ Φενεὸν καὶ ἐν τῇ Κυλλήνῃ φασὶν εἶναι, καὶ ὅμοιον ᾧ Ὅμηρος εἴρηκε, τὴν μὲν ῥίζαν ἔχον στρογγύλην, προσεμφερῆ κρομμύῳ, τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον σκίλλῃ· χρῆσθαι δὲ

αὐτῷ πρός τε τὰ ἀλεξιφάρμακα καὶ τὰς μα-
γείας. Οὐ μὴν ὀρύττειν γε εἶναι χαλεπὸν, ὡς
Ὅμηρός φησι. Τὸ δὲ κώνειον ἄριστον περὶ Σοῦσα 8
καὶ ἐν τοῖς ψυχροτάτοις τόποις. Γίνεται δὲ καὶ
ἐν τῇ Λακωνικῇ τὰ πολλὰ τούτων· καὶ γὰρ αὕ-
τη πολυφάρμακος. Ἐν Ἀχαΐᾳ δὲ ἥ τε τραγά-
κανθα πολλὴ, καὶ οὐδὲν χείρων, ὡς οἴονται, τῆς
Κρητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ ὄψει καλλίων· καὶ δαῦ-
κον περὶ τὴν Πατρικὴν διαφέρον· τοῦτο δὲ θερ-
μαντικὸν φύσει· ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. Φύεται
δὲ τὰ πολλὰ τούτων καὶ ἐν τῷ Παρνασῷ, καὶ
περὶ τὸ Τελέθριον. Καὶ ταῦτα μὲν κοινὰ πλειό-
νων χώρων.

Κεφ. ις. Τὸ δὲ δίκταμον ἴδιον τῆς Κρή- 1
της· θαυμαστὸν δὲ τῇ δυνάμει, καὶ πρὸς πλείω
χρήσιμον, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς τόκους τῶν
γυναικῶν. Ἔστι δὲ τὸ μὲν φύλλον παρόμοιον
τῇ βληχοῖ, ἔχει δέ τι [καὶ] κατὰ τὸν χυλὸν
ἐμφερὲς, τὰ δὲ κλώνια λεπτότερα. Χρῶνται δὲ
τοῖς φύλλοις, οὐ τοῖς κλωσὶν, οὐδὲ τῷ καρπῷ.
Χρήσιμον δὲ πρὸς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα
δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, πρὸς τὰς δυστοκίας τῶν γυναι-
κῶν· ἢ γὰρ εὐτοκεῖν φασι ποιεῖν, ἢ παύειν γε
τοὺς πόνους ὁμολογουμένως. Δίδοται δὲ πίνειν
ἐν ὕδατι· σπάνιον δέ ἐστι· καὶ γὰρ ὀλίγος ὁ τό-
πος ὁ φέρων, καὶ τοῦτον αἱ αἶγες ἐκνέμονται,
διὰ τὸ φιληδεῖν. Ἀληθὲς δέ φασιν εἶναι καὶ τὸ
περὶ τῶν βελῶν, ὅτι φαγούσας, ὅταν τοξευθῶ-
σιν, ἐκβάλλειν. Τὸ μὲν οὖν δίκταμον τοιοῦτόν
τι καὶ τοιαύτας ἔχει τὰς δυνάμεις. Τὸ δὲ ψευ- 2
δοδίκταμον τῷ μὲν φύλλῳ ὅμοιον, τοῖς κλωνίοις

δ' ἔλαττον, τῇ δυνάμει δὲ πολὺ λειπόμενον· βοηθεῖ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα, χεῖρον δὲ πολλῷ καὶ ἀσθενέστερον. Ἔστι δὲ εὐθὺς ἐν τῷ στόματι φανερὰ ἡ τοῦ δικτάμου δύναμις· θερμαίνει γὰρ ἀπὸ μικροῦ σφόδρα. Τιθέασι δὲ καὶ τὰς δεσμίδας ἐν νάρθηκι ἢ καλάμῳ πρὸς τὸ μὴ ἀποπνεῖν· ἀσθενέστερον γὰρ ἀποπνεῦσαν. Λέγουσι δέ τινες, ὡς ἡ μὲν φύσις μία ἡ τοῦ δικτάμου καὶ ἡ τοῦ ψευδοδικτάμου, διὰ δὲ τὸ ἐν εὐγειοτέροις φύεσθαι τόποις, χεῖρον γίνεσθαι, καθάπερ ἄλλα πολλὰ πλείω τούτων, κατὰ τὰς δυνάμεις. Τὸ γὰρ δίκταμον φιλεῖ χώραν τρα-
3 χεῖαν. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον δίκταμον, ὥσπερ ὁμώνυμον, οὔτε τὴν ὄψιν οὔτε τὴν δύναμιν ἔχον τὴν αὐτήν· φύλλον τε γὰρ ἔχει ὅμοιον σισυμβρίῳ, τούς τε κλῶνας μείζους· ἔτι δὲ τὴν χρείαν καὶ τὴν δύναμιν οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. Τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, θαυμαστὸν ἅμα καὶ ἴδιον τῆς νήσου. Φασὶ δέ τινες ὅλως τῶν φύλλων καὶ τῶν θάμνων καὶ ἁπλῶς τῶν ὑπὲρ γῆς τὰ ἐν Κρήτῃ διαφέρειν· τῶν δὲ ἄλλων τῶν
4 γε πλείστων τὰ ἐν τῷ Παρνασῷ. Τὸ δ' ἀκόνιτον γίνεται μὲν (ὥς φασι) καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Ζακύνθῳ, πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστον ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν τῷ Πόντῳ. Ἔχει δὲ φύλλον μὲν κιχωριῶδες, ῥίζαν δὲ ὁμοίαν τῷ σχήματι καὶ τῷ χρώματι καρύᾳ· τὴν δὲ δύναμιν τὴν θανατηφόρον ἐν ταύτῃ· τὸ δὲ φύλλον καὶ τὸν καρπὸν οὐθέν φασι ποιεῖν. Καρπὸς δέ ἐστι πύας καὶ οὐχ ὑλήματος· βραχεῖα δὲ ἡ πόα, καὶ οὐδὲν ἔχουσα περιττὸν, ἀλλὰ παρομοία τῷ σιτῳ·

τὸ δὲ σπέρμα οὐ σταχυηρόν. Φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐκ ἐν ταῖς Ἀκόναις μόνον, ἀφ᾽ ὧν
ἔχει τὴν προσηγορίαν. Αὕτη δέ ἐστι κώμη τις
τῶν Μαριανδυνῶν· φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Οὐ νέμεται δὲ οὔτε πρόβατον
οὔτε ἄλλο ζῶον οὐδέν. Συντίθεσθαι δὲ τρόπον 5
τινὰ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐ παντὸς εἶναι·
διὸ καὶ τοὺς ἰατροὺς οὐκ ἐπισταμένους συντιθέναι σηπτικῷ τε χρῆσθαι καὶ πρὸς ἄλλα ἄττα.
Πινόμενον [δ᾽] οὐδεμίαν αἴσθησιν ποιεῖ οὔτ᾽ ἐν
οἴνῳ οὔτ᾽ ἐν μελικράτῳ. Συντίθεσθαι δὲ, ὥστε
κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀναιρεῖν, οἷον δίμηνον,
τρίμηνον, ἑξάμηνον, ἐνιαυτόν· τοὺς δὲ καὶ δύο
ἔτη· χείριστα δὲ ἀπαλλάττειν τοὺς ἐν πλείστῳ
χρόνῳ, καταφθίνοντος τοῦ σώματος· ῥᾷστα δὲ
τοὺς παρὰ χρῆμα. Λυτικὸν δὲ φάρμακον οὐχ
εὑρῆσθαι, ὥσπερ ἀκούομεν ἑτέρων τι φύεσθαι,
ἀλλά τινες τοῖς προσενεγκαμένοις βοήθειαι εὕρηνται· τοὺς γὰρ ἐγχωρίους ἀνασώζειν τινὰς
μέλιτι καὶ οἴνῳ καὶ τοιούτοις τισὶ, σπανίως δὲ
καὶ τούτους καὶ ἐργωδῶς. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐφη- 6
μέρου φάρμακον εὑρῆσθαι· ἕτερον γάρ τι ῥιζίον
εἶναι, ὃ ἐφήμερον ἀπαλλάττει· τοῦτο δὲ φύλλον
ὅμοιον ἔχειν τῷ ἐλλεβόρῳ ἢ τῷ λειρίῳ· καὶ τοῦτο πάντας εἰδέναι· διὸ καὶ τὰ ἀνδράποδά φασι
πολλάκις παροργισθέντα χρῆσθαι· κἄπειτα ἰατρεύειν αὐτὰ πρὸς τοῦτο ὁρμῶντα· καὶ γὰρ οὐδὲ ταχεῖαν ποιεῖσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν, οὐδὲ ἐλαφρὰν, ἀλλὰ δυσχερῆ καὶ χρόνιον· εἰ μὴ ἄρα
διὰ τὸ εὐθεράπευτον εἶναι καὶ ἀκατασκεύαστον,
ὡς δεῖ. Φασὶ γοῦν καὶ παρὰ χρῆμα ἀπαλλάττε-

σθαι, καὶ ὕστερον χρόνῳ· τοὺς δὲ καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἄγειν· καὶ τὰς δόσεις εὐβοηθήτους εἶναι. Ταῦτα δὲ ἐξακριβωθῆναι μάλιστα παρὰ τοῖς
7 Τυῤῥηνοῖς τοῖς ἐν Ἡρακλείᾳ. Τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον, εἰ τρόπον μέν τινα ἀβοήθητον, ἄλλως δὲ βοηθήσιμον, ὥσπερ καὶ ἕτερα τῶν θανατηφόρων. Τό γε μὴν ἀκόνιτον ἄχρηστον, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς μὴ ἐπισταμένοις· οὐδὲ κεκτῆσθαι δὲ ἐξῆν, ἀλλὰ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. Τὴν δὲ τῶν χρόνων διαφορὰν ἀκούειν εἶναι κατὰ τὰς συλλογάς· ἰσοχρόνους γὰρ τοὺς θανάτους γίνε-
8 σθαι τοῖς ἀπὸ τῆς συλλογῆς χρόνοις. Θρασύας
V. C. 17. incipit. δὲ ὁ Μαντινεὺς εὑρηκέναι τι τοιοῦτον [ὥσπερ] ἔλεγεν, ὥστε ῥᾳδίαν ποιεῖν καὶ ἄπονον τὴν ἀπόλυσιν, τοῖς ὀποῖς χρώμενος κωνείου τε καὶ μήκωνος καὶ ἑτέρων τοιούτων, ὥστε εὔογκον εἶναι πάνυ καὶ μικρὸν ὅσον εἰς δραχμῆς ὁλκήν· ἀβοήθητον δὲ πάντη, καὶ δυνάμενον διαμένειν ὁποσονοῦν χρόνον, καὶ οὐδὲν ἀλλοιούμενον. Ἐλάμβανε δὲ τὸ κώνειον οὐχ ὅθεν ἐτύγχανεν, ἀλλ᾽ ἐκ Σούσων, καὶ εἴ τις ἄλλος τόπος ψυχρὸς καὶ παλίσκιος. Συνετίθει δὲ καὶ ἕτερα φάρμακα πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν. Δεινὸς δὲ καὶ Ἀλεξίας ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, καὶ οὐχ ἧττον ἔντεχνος ἐκείνου· καὶ γὰρ τῆς ἄλλης ἰατρικῆς ἔμπειρος. Ταῦτα μὲν οὖν εὑρῆσθαι δοκεῖ πολλῷ μᾶλλον
9 νῦν ἢ πρότερον. Ὅτι δὴ διαφέρει τὸ χρῆσθαί πως ἑκάστῳ, φανερὸν ἐκ πολλῶν· ἐπεὶ καὶ Χῖοι τῷ κωνείῳ πρότερον οὐχ οὕτω, ἀλλὰ τρίβοντες καθάπερ οἱ ἄλλοι ἐχρῶντο· νῦν δὲ οὐδ᾽ ἂν εἷς τρίψειεν, ἀλλὰ περιπτίσαντες καὶ ἀφελόντες τὸ

κέλυφος, (τοῦτο γὰρ τὸ τὴν δυσχέρειαν παρέχον, δυσκατέργαστον ὄν,) μετὰ ταῦτα κόπτουσιν ἐν τῷ ὅλμῳ, καὶ διαττήσαντες λεπτὰ, ἐπιπάττοντες ἐφ᾽ ὕδωρ πινουσιν, ὥστε ταχεῖαν καὶ ἐλαφρὰν γίνεσθαι τὴν ἀπαλλαγήν.

Κεφ. ιζ. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Ἁπάντων δὲ 1
τῶν φαρμακωδῶν αἱ δυνάμεις ἀσθενέστεραι τοῖς συνειθισμένοις, τοῖς δὲ καὶ ἀνενεργεῖς τὸ ὅλον. Ἔνιοι γὰρ ἐλλέβορον ἐσθίοντες πολὺν, ὥστε ἀναλίσκειν δέσμας ὅλας, οὐδὲν πάσχουσιν· ὅπερ ἐποίει καὶ Θρασύας, δεινότατος ὢν, ὡς ἐδόκει, τὰ περὶ τὰς ῥίζας. Ποιοῦσι δὲ τοῦθ᾽, ὡς ἔοικε, καὶ τῶν νομέων τινές· διὸ καὶ πρὸς τὸν φαρμακοπώλην τὸν θαυμαζόμενον, ὃς κατήσθιε ῥίζαν μίαν ἢ δύο, παραγενόμενος ὁ ποιμὴν, καὶ ἀναλώσας ὅλην τὴν δέσμην, ἐποίησεν ἀδόκιμον. Ἔλεγε δὲ, ὅτι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τοῦτο ποιεῖ
καὶ αὐτὸς καὶ ἕτεροι. Κινδυνεύει γὰρ ἔνια τῶν 2
φαρμάκων τῇ ἀσυνηθείᾳ φάρμακα γίνεσθαι. Τάχα δὲ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὡς τῇ συνηθείᾳ οὐ φάρμακα· προσδεξαμένης γὰρ τῆς φύσεως, καὶ κατακρατούσης, οὐκέτι φάρμακα· καθάπερ καὶ Θρασύας ἔλεγεν. Ἐκεῖνος γὰρ ἔφη, τὸ αὐτὸ τοῖς μὲν φάρμακον εἶναι, τοῖς δὲ οὐ φάρμακον, διαιρῶν τὰς φύσεις ἑκάστων· ᾤετο γὰρ δεῖν, καὶ ἦν δεινὸς, διαγνῶναι. Ποιεῖ δή τι δηλονότι πρὸς τῇ φύσει καὶ τὸ ἔθος. Εὔδημος γοῦν ὁ φαρμακοπώλης εὐδοκιμῶν σφόδρα κατὰ τὴν τέχνην, συνθέμενος μηδὲν πείσεσθαι πρὸ ἡλίου δύνοντος, κατέφαγε μέτριον πάνυ καὶ οὐ κατέσχεν,
οὐδ᾽ ἐκράτησεν. Ὁ δὲ Χῖος Εὔδημος πίνων ἐλ- 3

λέβορον οὐκ ἐκαθαίρετο· καί ποτε ἔφη πιεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύο καὶ εἴκοσι πόσεις ἐν τῇ ἀγορᾷ, καθήμενος ἐπὶ τῶν σκευῶν, καὶ οὐκ ἐξαναστῆναι πρὸ τοῦ δείλην γενέσθαι· τότε δ' ἐλθὼν ἐκλούσασθαι, καὶ δειπνεῖν, ὥσπερ εἰώθει, καὶ οὐκ ἐξεμέσαι· πλὴν οὗτός γε βοήθειάν τινα παρασκευασάμενος κατέσχε· κίσσηριν γὰρ ἐπιπάττων ἐπ' ὄξος δριμὺ πιεῖν ἔφη μετὰ τὴν ἑβδόμην πόσιν· καὶ πάλιν ὕστερον ἐν οἴνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τὴν δὲ τῆς κισσήριδος οὕτως ἰσχυρὰν εἶναι δύναμιν, ὥστε, ἐάν τις εἰς πίθον ζέοντα [οἴνου] ἐμβάλλῃ, παύειν τὴν ζέσιν, οὐ παραχρῆμα μόνον ἀλλὰ καὶ ὅλως, καταξηραίνουσάν τε δηλονότι, καὶ ἀναδεχομένην τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο διεῖσαν. Οὗτος μὲν οὖν τό γε πλῆθος
4 ταύτῃ τῇ βοηθείᾳ κατέσχεν. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἔθος ἰσχυρὸν, ἐκ πολλῶν φανερόν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἀψίνθιον τὰ μὲν ἐνταῦθα πρόβατα οὔ φασί τινες νέμεσθαι, τὰ δ' ἐν τῷ Πόντῳ νέμεται, καὶ γίνεται πιότερα καὶ καλλίω, καὶ, ὥς δή τινες λέγουσιν, οὐκ ἔχοντα χολήν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑτέρας ἂν τινος εἴη θεωρίας.

1 Κεφ. ιη. (ἄλλοις Κεφ. ιθ.) Αἱ δὲ ῥίζαι καὶ τὰ ὑλήματα, καθάπερ εἴρηται, πολλὰς ἔχουσι δυνάμεις, οὐ πρὸς τὰ ἔμψυχα σώματα μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄψυχα. Λέγουσι γὰρ ἄκανθάν τινα εἶναι, ἣ πήγνυσι τὸ ὕδωρ ἐμβαλλομένη· πηγνύναι δὲ καὶ τὴν τῆς ἀλθαίας ῥίζαν, ἐάν τις τρίψας ἐμβάλῃ καὶ θῇ ὑπαίθριον. Ἔχει δὲ ἡ ἀλθαία φύλλον μὲν ὅμοιον τῇ μαλάχῃ, πλὴν μεῖζον καὶ δασύτερον, τοὺς δὲ καυλοὺς

μαλακοὺς, ἄνθος δὲ μήλινον, καρπὸν δ' οἷον μαλάχῃ, ῥίζαν δὲ ἰξώδη λευκήν· τῇ γεύσει δὲ ὥσπερ τῆς μαλάχης ὁ καυλός. Χρῶνται δὲ αὐτῇ πρός τε τὰ ῥήγματα καὶ τοὺς βῆχας ἐν οἴνῳ
γλυκεῖ, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλκη ἐν ἐλαίῳ. Ἑτέραν δέ 2
τινα συνεψομένην τοῖς κρέασι συνάγειν εἰς τὸ αὐτὸ καὶ οἷον πηγνύναι, τὰ δὲ καὶ ἕλκειν, ὥσπερ ἡ λίθος καὶ τὸ ἤλεκτρον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις. Τὸ δὲ θηλυφόνον (οἱ δὲ σκορπίον καλοῦσι, διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ὁμοίαν ἔχειν τῷ σκορπίῳ,) ἐπιξυόμενον ἀποκτείνειν τὸν σκορπίον· ἐὰν δέ τις ἐλλέβορον λευκὸν καταπάσῃ, πάλιν ἀνίστασθαί φασιν. Ἀπόλλυσι δὲ καὶ βοῦς καὶ ὑποζύγια καὶ πρόβατα, καὶ ἁπλῶς πᾶν τετράπουν, ἐὰν εἰς τὸ αἰδοῖον τεθῇ ἢ φύλλα ἢ ῥιζίον αὐθημερόν. Χρήσιμον δὲ πρὸς σκορπίου πληγὴν πινόμενον. Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον κυκλαμίνῳ, τὴν δὲ ῥίζαν ὥσπερ ἐλέχθη σκορπίου. Φύεται δὲ ὥσπερ ἡ ἄγρωστις, καὶ γόνατα ἔχει· φιλεῖ δὲ χωρία σκιώδη. Εἰ δὲ ἀληθῆ τὰ περὶ τῶν σκορπίων, ἤδη καὶ τἄλλα οὐκ ἀπίθανα τὰ τοιοῦτα· καὶ τὰ μυθώδη δὲ οὐκ
ἀλόγως σύγκειται. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις σώμασι, 5
χωρὶς τῶν πρὸς ὑγίειαν καὶ νόσον καὶ θάνατον, καὶ πρὸς ἄλλα δυνάμεις ἔχειν φασὶ, [καὶ] οὐ μόνον περὶ τὰ σωματικὰ, [οἷον] περὶ τὸ γεννᾷν καὶ ἀγονεῖν· καὶ ἔνιά γε τὸ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιεῖν ἄμφω, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὄρχεως καλουμένου· δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸν μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖν πρὸς τὰς ὁμιλίας ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς

ὀρεινόμου, τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσθαι καὶ κωλύειν.
Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκιλλῶδες, λειότερον δὲ
καὶ ἔλαττον· τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον ἀπίῳ
4 ἀπύρῳ ἤτοι ἀκάνθῃ. Ἄτοπον δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη,
τὸ ἀπὸ μιᾶς φύσεως καὶ τῆς αὐτῆς· ἐπεὶ τὸ δύο
εἶναι τινὰς τοιαύτας δυνάμεις, οὐκ ἄτοπον· καὶ
γὰρ καὶ ἄλλοι τινὲς καὶ Ἀριστόφιλος ἔλεγεν ὁ
φαρμακοπώλης, ὁ Πλαταϊκὸς, ὅτι πρὸς ἀμφό-
τερα δυνάμεις τινὰς ἔχει, τὴν μὲν, ὥστε μᾶλλον
δύνασθαι, τὴν δὲ, ὥστε ἁπλῶς μὴ δύνασθαι.
Ταύτης δὲ καὶ τὸ ὅλον δύνασθαι [ταμιεύεσθαι]
τὴν ἀδυναμίαν· καὶ γὰρ εἰς χρόνον ὡρισμένον
οἷον δίμηνον ἢ τρίμηνον· ἢ κεχρῆσθαι πρὸς τοὺς
παῖδας, ὁπότε βούλοιτό τινα σωφρονίσαι καὶ κολά-
5 σαι. Ἔνια δ' εἶναι καὶ εἰς τὸ ἀῤῥενογονεῖν ἢ θηλυγο-
νεῖν· διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον τὸ μὲν ἀῤῥενογόνον,
τὸ δὲ θηλυγόνον· ὅμοια δ' ἄμφω, καὶ μορφὴν
ἔχοντα ὠκίμου· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου
καθάπερ ἐλαίας βρύον, ὠχρότερος δέ· τοῦ ἀῤῥε-
νογόνου δὲ οἷόν περ ἐλαία, ὅταν ἄρτι φύηται ἐκ
τοῦ βρύου· δίκρουν δὲ, ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων.
Πρὸς δὲ τὸ μὴ γόνιμον εἶναι τὸ σπέρμα, τοῦ
6 λευκοῦ κιττοῦ τὸν καρπόν φασι. Πρὸς δ' αὖ τὸ
γόνιμον, τὸν τῆς κραταίγου καρπὸν ἐν ὕδατι.
Φύεται δὲ τοῦτο ὥσπερ λίνον πύρινον· ὁ δὲ καρ-
πὸς οἷον κέγχρος. Ἀδυνατεῖν δέ φασι γεννᾶν
καὶ ἐάν τις τοῦ κλυμένου τὸν καρπὸν πίνῃ συνε-
χῶς τριάκοντα ἡμέρας ἐν οἴνῳ λευκῷ, συλλέξας
ὅσον χοίνικα, τὸ ἴσον ἀν' ἑκάστην ἡμέραν· ἐὰν
7 γὰρ ἐκτελέσῃ τὴν πόσιν, ἀγονεῖν τὸ ὅλον. Τῆς
δ' ἡμιόνου τὸ φύλλον ταῖς γυναιξὶν εἰς τὸ ἀγο-

νεῖν· μίγνυσθαι δέ φασι καὶ τῆς ὁπλῆς τοῦ ἡμιόνου καὶ τοῦ σπέρματος. Ὅμοιον δὲ τὸ φύλλον σκολοπενδρίῳ· ῥίζας δὲ λεπτὰς ἔχει· ὀρεινὰ δὲ χωρία φιλεῖ καὶ πετρώδη· χαίρειν δὲ σφόδρα καὶ τὴν ἡμίονον αὐτῷ· χρῆσθαι δὲ καὶ πρὸς τοὺς σπλῆνας ὥσπερ τῷ κλυμένῳ.
8 Ἡ δὲ θηλύπτερις χρήσιμον πρὸς τὰς ἕλμινθας τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς· πρὸς μὲν τὰς πλατειας ἀναδευομένη μέλιτι, πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ μετ' ἀλφίτων διδομένη. Γυναικὶ δ' ἐὰν μὲν δοθῇ ἐγκύμονι, ἐκβάλλειν φασίν· ἐὰν δὲ μή, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Διαφέρει δὲ τῆς πτερίδος θηλύπτερις, τῷ τὴν μὲν φύλλον ἔχειν μονόκωλον, ῥίζαν δὲ μεγάλην καὶ μακρὰν καὶ μέλαιναν. Τούτων μὲν οὖν αἱ δυνάμεις πρὸς τὰς γενέσεις. V. C. 20. incipit.

9 Θαυμασιωτάτη δέ, ἣν ὁ Ἰνδὸς εἶχεν· οὐ γὰρ προσενεγκαμένοις ἀλλ' ἀλειψαμένοις ἔφασαν τὸ αἰδοῖον τείνεσθαι· τὴν δύναμιν δ' οὕτως ἰσχυρὰν εἶναι, ὥσθ', ὁπόσαις ἂν βούλοιντο, πλησιάζειν· τοὺς δὲ χρησαμένους φάναι καὶ δώδεκα· αὐτὸν γοῦν λέγειν, (καὶ γὰρ ην ἰσχυρὸς καὶ μέγας,) ὅτι ἑβδομήκοντά ποτε πλησιάσειε· τὴν δὲ πρόεσιν αὐτῷ τοῦ σπέρματος εἶναι κατὰ στράγγα· τελευτῶν δὲ εἰς αἷμα ἀγαγεῖν. Ἔτι δὲ σφοδροτέρως ὀργᾶν τὰς γυναῖκας, ὅταν χρήσωνται τῷ φαρμάκῳ. Αὕτη μὲν οὖν, εἴπερ ἀληθής, ὑπερβάλλουσά τις δύναμις.

10 Τὸ δὲ ὅλον εἶναι φύσεις τινὰς τοιαύτας, αἳ ποιοῦσιν ὁρμητικωτέρους, οὐκ ἄτοπον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς τροφίμοις [χυλοῖς] ὁρῶμεν οὔσας καὶ ἐν ὑγροῖς καὶ ἐν ξηροῖς. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἄλλα δυνάμενα πάθη ποιεῖν.

Ἐνιαχοῦ μὲν γάρ φασι τὸ ὕδωρ παιδογόνον εἶναι γυναιξὶν, ὥσπερ καὶ ἐν Θεσπιαῖς· ἐνιαχοῦ δὲ ἄγονον, ὡς ἐν Πύῤῥᾳ. Τοῦτο γὰρ ᾐτιῶντο οἱ ἰατροί. Ἐν Ἡρακλείᾳ δὲ, ὥς φασι, τῆς Ἀρκαδίας οἶνός ἐστιν, ὃς τοὺς μὲν ἄνδρας πινόμενος ἐξί-
11 στησι, τὰς δὲ γυναῖκας τεκνούσας ποιεῖ. Πάλιν δ' ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ μάλιστα περὶ Κερυνίαν ἀμπέλου τι γένος ἐστὶν, ἀφ' οὗ ὁ οἶνος ἐξαμβλοῦν ποιεῖ τὰς γυναῖκας ἐγκύμονας οὔσας· κἂν αἱ κύνες φάγωσι τὸν βότρυν, ἐξαμβλοῦσι καὶ αὗται. Κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν οὔθ' ὁ βότρυς οὐδὲ μίαν αἴσθησιν ποιεῖ παρὰ τοὺς ἄλλους, οὔθ' ὁ οἶνος. Ἐν Τροιζηνίᾳ δὲ ὁ οἶνος ἀγόνους ποιεῖ τοὺς πίνοντας· ἐν Θάσῳ δὲ αὐτοί τινα ποιοῦσιν ὑπνωτικὸν οἶνον· ἕτερος δὲ ὁ ἀγρυπνεῖν ποιῶν τοὺς πίνοντας. Ἀλλὰ γὰρ αὗται μὲν αἱ δυνάμεις πρὸς τὰ σώματα καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς.

1 Κεφ. ιθ. (ἄλλοις Κεφ. κβ.) Πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν, τὸν μὲν στύχνον ὥσπερ παρακινεῖν καὶ ἐξιστάναι, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. Ἡ δὲ τοῦ οἰνοθήρα ῥίζα δοθεῖσα ἐν οἴνῳ πραότερον ποιεῖ καὶ ἱλαρώτερον τὸ ἦθος· ἔχει δὲ ὁ οἰνοθήρας τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἀμυγδαλῇ, πλατύτερον δέ· τὸ δὲ ἄνθος (ἐρυθρὸν), ὥσπερ ῥόδον· αὐτὸς δὲ μέγας, ὡς θάμνος· ῥίζα δὲ ἐρυθρὰ καὶ μεγάλη· ὄζει δὲ αὐανθείσης ὥσπερ οἴνου· φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. Φαίνεται δὲ οὐ τοῦτο ἄτοπον· οἷον γὰρ προσφορά τις γίνεται, δύναμιν ἔχοντος οἰνώδη.
2 Ἀλλὰ τὰ εὐηθέστερα καὶ ἀπιθανώτερα τά τε τῶν περιάπτων καὶ ὅλως τῶν ἀλεξιφαρμάκων λεγομένων [βοηθεῖν] τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις.

Καὶ τὸ τριπόλιον καθ' Ἡσίοδον καὶ Μουσαῖον,
ὅ δή φασιν εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον
εἶναι· διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν
πηξάμενοι. Καὶ τὰ περὶ τῆς εὐκλείας δὲ καὶ
εὐδοξίας ὁμοίως ἢ καὶ μᾶλλον· εὔκλειαν γὰρ
φασι ποιεῖν τὸ ἀντίῤῥινον καλούμενον. Τοῦτο
δ' ὅμοιόν ἐστι τῇ ἀπαρίνῃ· ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεστιν·
ὁ δὲ καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει. Τὸν δ'
ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον εὐδοξεῖν. Εὐδοξεῖ δὲ 3
καὶ ἐάν τις τοῦ ἑλειοχρύσου τῷ ἄνθει στεφανῶ-
ται, μύρῳ ῥαίνων ἐκ χρυσίου ἀπύρου. Ἔχει δὲ
ὁ ἑλειόχρυσος τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδὲς, φύλλον
δὲ λευκὸν, καὶ τὸν καυλὸν δὲ λευκὸν καὶ σκλη-
ρὸν, ῥίζαν δὲ ἐπιπόλαιον καὶ λεπτήν. Χρῶνται
δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ δάκετα ἐν οἴνῳ, καὶ πρὸς τὰ
πυρίκαυστα, κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι.
Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, καθάπερ καὶ πρότερον
ἐλέχθη, συναύξειν βουλομένων ἐστὶ τὰς ἑαυτῶν
τέχνας. Αἱ δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν καρπῶν καὶ 4
τῶν ὀπῶν φύσεις, ἐπεὶ πολλὰς ἔχουσι καὶ παν-
τοίας δυνάμεις, ὅσαι ταὐτὸ δύνανται, καὶ τῶν
αὐτῶν αἰτίαι, καὶ πάλιν ὅσαι τὰ ἐναντία, δια-
πορήσειεν ἄν τις κοινὸν ἴσως ἀπόρημα καὶ ἐφ'
ἑτέρων ἀπόρων, πότερον, ὅσα τῶν αὐτῶν αἴτια,
κατὰ μίαν τινὰ δύναμίν ἐστιν, ἢ καὶ [ἀφ'] ἑτέ-
ρων ἐνδέχεται ταὐτὸ γίνεσθαι. Τοῦτο μὲν οὖν
ταύτῃ ἀπορείσθω. Εἰ δέ τινων καὶ ἄλλων τὰς
φύσεις ἢ τὰς δυνάμεις ἔχομεν εἰπεῖν, ταῦτα
ῥητέον.

Κεφ. κ. (ἄλλοις Κεφ. κβ.) Τὸ δὲ πέπερι 1
καρπὸς μέν ἐστι· διττὸν δὲ αὐτοῦ τὸ γένος· τὸ

μὲν γὰρ στρογγύλον, ὥσπερ ὄροβος, κέλυφος ἔχον καὶ σάρκα, καθάπερ αἱ δαφνίδες, ὑπέρυθρον· τὸ δὲ πρόμηκες, μέλαν, σπερμάτια μηκωνικὰ ἔχον. Ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τοῦτο θατέρου· θερμαντικὰ δὲ ἄμφω· διὸ καὶ πρὸς τὸ
2 κώνειον βοηθεῖ ταῦτά τε καὶ ὁ λιβανωτός. Ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον, ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ, μεῖζον δὲ τοῦ πεπέριος, ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι· διὸ καὶ ὅταν διδῶσι κατάποτον, (διδόασι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες· κάει γὰρ ἄλλως τὸν φάρυγγα. Θερμαντικὸν δὲ καὶ ἡ τοῦ πευκεδάνου ῥίζα· διὸ καὶ ἄλειμμά τι ποιοῦσιν ἐξ αὐτῆς ἱδρωτικὸν, ὥσπερ ἐξ ἄλλων. Δίδοται δὲ ἡ τοῦ πευκεδάνου καὶ πρὸς τοὺς σπλῆνας· τὸ δὲ σπέρμα οὐ χρήσιμον, οὐδὲ [ὁ] ὀπὸς αὐτῆς. Γίνεται δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ. Δαῦκον δὲ περὶ Πατρικὴν τῆς Ἀχαΐας διαφέρον, θερμαντικὸν φύσει. Ῥίζα δὲ ἔχει μέλαι-
3 ναν. Θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα· διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρήσιμον, καὶ ἐφηλίδας ἀπάγειν· τῷ δὲ καρπῷ ψιλοῦσι τὰ δέρματα. Τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν, ὀπώρας δὲ μάλιστα. Δρακοντίου δὲ ῥίζα βῆχας ἐν μέλιτι διδομένη παύειν χρησίμη· καυλὸν δὲ ἔχει ποικίλον, ὀφιώδη· σπέρματι δ᾽ οὐ χρῶνται. Ἡ δὲ τῆς θαψίας ἐμετική· ἐὰν δέ τις κατάσχῃ, καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω· δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαιρεῖν· ὑπώπια δὲ ποιεῖ ἄλλα ἔκλευκα. Ὁ δὲ ὀπὸς ἰσχυρότερος αὐτῆς καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω· σπέρματι δ᾽ οὐ χρῶνται. Γίνεται δὲ καὶ ἄλλοθι μὲν, ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ

Ἀττικῇ· καὶ τὰ βοσκήματα ταύτης οὐχ ἅπτεται τὰ ἐγχώρια, τὰ δὲ ξένα βόσκεται, καὶ διάῤῥοια αὐτοῖς γίνεται, ἢ διαφθείρεται. Τὸ δὲ πολυ- 4
πόδιον μετὰ τὰ ὕδατα αἰεὶ βάλλει, σπέρμα δὲ οὐ φύει. Τὸ δὲ τῆς ἐβένου ξύλον κατὰ μὲν τὴν πρόσοψιν ὅμοιον πύξῳ, φλοϊσθὲν δὲ μέλαν γίνεται· χρήσιμον δὲ πρὸς ὀφθαλμίας, ἀκόνῃ τριβόμενον. Ἡ δὲ ἀριστολοχία παχεῖα, καὶ ἐσθιομένη πικρὰ, τῷ χρώματι μέλαινα καὶ εὔοσμος· τὸ δὲ φύλλον στρογγύλον· οὐ πολὺ δὲ το ὑπὲρ τῆς γῆς. Φύεται δὲ μάλιστα καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ αὕτη βελτίστη. Τὴν δὲ χρείαν αὐτῆς εἰς πολλὰ καταριθμοῦσιν· ἀρίστη μὲν πρὸς τὰ κεφαλόθλαστα, ἀγαθὴ δὲ [καὶ] πρὸς τὰ ἄλλα ἕλκη, καὶ πρὸς ὕπνον, καὶ πρὸς τὰ ἑρπετὰ, καὶ πρὸς ὑστέραν, ὡς πεσσός· τὰ μὲν σὺν ὕδατι ἀναδευομένη καὶ καταπλαττομένη, τὰ δ' ἄλλα εἰς μέλι ξυομένη καὶ ἔλαιον· [κατὰ] δὲ τῶν ἑρπετῶν ἐν οἴνῳ ὀξίνῃ πινομένη, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα παττομένη. Εἰς ὕπνον δὲ ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ κνισθεῖσα. Ἐὰν δὲ αἱ μῆτραι προπέσωσι, τῷ ὕδατι ἀποκλύζειν. Αὕτη μὲν οὖν ἔοικε διαφέρειν τῇ πολυχρηστίᾳ. Τῆς δὲ σκαμ- 5
μωνίας ὥσπερ ἐξ ἐναντίας ὁ ὀπὸς μόνον χρήσιμος, ἄλλο δὲ οὐδέν. Ἡ δὲ τῆς πτερίδος ῥίζα μόνον τῷ χυλῷ, γλυκύστρυφνος· ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει· σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει, οὐδὲ καυλόν. Τέμνεσθαι δὲ ὡραίαν μετοπώρου φασίν. Ἡ δ' ἕλμις σύμφυτον ἐνίοις ἔθνεσιν· ἔχουσι γὰρ ὡς ἐπίπαν Αἰγύπτιοι, Ἄραβες, Ἀρμένιοι, Μεταδίδες, Σύροι, Κίλικες. Θρᾶκες δ' οὐκ

*ἔχουσιν, οὐδὲ Φρύγες· τῶν δὲ Ἑλλήνων Θηβαῖοί
τε οἱ περὶ τὰ γυμνάσια καὶ ὅλως Βοιωτοί· Ἀθη-
6 ναῖοι δ' οὔ. Πάντων δὲ τῶν φαρμάκων, ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν, βελτίω τὰ ἐκ τῶν χειμερινῶν καὶ
προσβόῤῥων καὶ ξηρῶν· διὸ καὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ
τὰ ἐν ταῖς Αἰγαῖς, ἢ τὰ ἐν τῷ Τελεθρίῳ φασί·
ξηρότερα γάρ· τὸ δὲ Τελέθριον σύσκιον. [Περὶ
δὴ τῶν ῥιζῶν, ὅσαι φαρμακώδεις, καὶ ὁποίας
ἔχουσι δυνάμεις, εἴτε ἐν αὐταῖς εἴτε ἐν τοῖς ὀποῖς
ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ τῳ τῶν μορίων, [ἢ] καὶ τὸ ὅλον
εἴ τι φρυγανικὸν ἢ ποῶδες ἔχει τοιαύτας δυνά-
μεις, καὶ περὶ τῶν χυλῶν τῶν τε εὐόσμων καὶ
τῶν ἀόσμων, καὶ ὅσας ἔχουσι διαφορὰς, αἵπερ
οὐθὲν ἧττον φυσικαί εἰσιν, εἴρηται.]*

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΑ ΦΥΤΙΚΑ.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Α.

Κεφαλ. α.

Τῶν φυτῶν αἱ γενέσεις ὅτι μὲν εἰσὶ πλείους, 1
καὶ πόσαι καὶ τίνες, ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται
πρότερον. Ἐπεὶ δὲ οὐ [πᾶσαι] πᾶσιν οἰκεῖαι,
[δεῖ] διελεῖν, τίνες ἑκάστοις, καὶ διὰ ποίας αἰ-
τίας, [οὐχ αἷς] χρωμένους ταῖς κατὰ τὰς ἰδίας
οὐσίας διαφοραῖς· εὐθὺ γὰρ χρὴ συμφωνεῖσθαι
τοὺς λόγους τοῖς εἰρημένοις. Ἡ μὲν οὖν ἀπὸ
τοῦ σπέρματος γένεσις κοινὴ πάντων ἐστὶ τῶν
ἐχόντων σπέρμα· πάντα γὰρ δύναται γεννᾷν.
Τοῦτο δὲ καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὸν ὅτι συμβαί-
νει· κατὰ δὲ τὸν λόγον ἴσως ἀναγκαῖον. Ἡ γὰρ
φύσις οὐδὲν μὲν ποιεῖ μάτην, ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς
πρώτοις καὶ κυριωτάτοις. Πρῶτον δὲ καὶ κυ-
ριώτατον τὸ σπέρμα. Ὥστε τὸ σπέρμα μάτην
ἂν εἴη μὴ δυνάμενον γεννᾷν, εἴπερ τούτου χάριν
ἀεὶ τὸ σπέρμα, καὶ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. Ὅπερ 2
ἐκ τῶν ἄλλων πάντων λαμβάνειν ἐστὶν ὁμολο-
γούμενον, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι τοὺς γεωρ-
γοὺς ἐπ᾽ ἐνίων, ὅτι θᾶττον ἀπ᾽ αὐτομάτων παρα-
γίνεται, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι ῥᾳδίως ἐπί τινων
λαμβάνειν μήτε τῶν δένδρων μήτε τῶν πο-
δῶν τὰ σπέρματα, διὰ τοῦτ᾽ οὐκ οἴονταί τινες
πάνυ ἀπὸ τοῦ σπέρματος ἐνδέχεσθαι. Καίτοι,

καθάπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται, φανερώτατον
ἐπὶ τῶν συκῶν. Ἔτι δὲ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ
βλάστησις αὐτῶν, εἰ [μή] τι τῶν αὐτομάτων ἐκ
συῤῥοῆς καὶ σήψεως, μᾶλλον δὲ ἀλλοιώσεως γι-
νομένης φυσικῆς. Ὅτι μὲν οὖν κοινὴ πᾶσιν ἡ
διὰ τοῦ σπέρματος γένεσις φανερόν· εἰ δ' ἀμ-
φοτέρως ἔνια, καὶ αὐτόματα καὶ ἐκ σπέρματος,
οὐδὲν ἄτοπον· ὥσπερ καὶ ζῶά τινα καὶ ἐξ ἀλ-
3 λήλων καὶ ἐκ τῆς γῆς. .... Διὸ καὶ αἱ γε-
νέσεις κατὰ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις· ὅσα μὲν
γὰρ ξηρὰ καὶ μονοφυῆ καὶ ἀπαράβλαστα, ταῦτ'
οὐδεμίαν, ὡς εἰπεῖν, δέχεται φυτείαν οὔτε ἀπὸ
παρασπάδος οὔτε ἀπὸ ἀκρέμονος· τὴν μὲν ἀπὸ
παρασπάδος, τῷ μὴ ἔχειν τὰ μονοφυῆ· τὴν δὲ
ἀπὸ ἀκρέμονος καὶ κλωνὸς διὰ τὴν ξηρότητα.
Ἀεὶ γὰρ τὸ μέλλον βλαστάνειν ἔχειν τε δεῖ τὴν
ἔμβρυον ὑγρότητα, καὶ ταύτην δύνασθαι τηρεῖν.
Τὰ δὲ φύσει ξηρὰ διὰ τὸ ὀλίγην ἔχειν, ὅταν
ἀπὸ τοῦ δένδρου ἀφαιρεθῇ, ταχὺ διαπνεῖται καὶ
ἐξατμίζεται, συνεξάγονθ' ἅμα καὶ τὸ σύμφυτον
4 θερμόν. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰς εἰρημένας αἰ-
τίας. Τὰ δὲ παραβλαστικὰ καὶ οὐ μονοφυῆ
συμμετρίᾳ τινὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ δέχεται καὶ
τὰς ἄλλας φυτείας, δυνάμενα τηρεῖν τὴν ὑγρότη-
τα καὶ θερμότητα τὴν ξύμφυτον, ὥστε βλαστά-
νειν, καὶ μὴ μόνον ἀπὸ παρασπάδος, ἀλλ' ἔνια
καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων, οἷον συκῆ καὶ ἄμπελος,
καὶ τῶν ἀκάρπων δὲ καὶ φιλύδρων, ὥσπερ ἰτέα
καὶ ἀκτῆ καὶ λεύκη καὶ αἴγειρος. Καθόλου
μὲν οὖν καὶ τύπῳ τοῦτον διωρίσθω τὸν τρό-
πον.

Κεφ. β. Οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα μόνος τῶν 1
ξηρῶν καὶ μονοφυῶν καὶ ἀπαραβλάστων ὁ φοῖνιξ δέχεται καὶ ἑτέρας γενέσεις παρὰ τὴν σπερματικήν· τάς τε γὰρ ῥάβδους φασὶ μοσχεύειν περὶ Βαβυλῶνα τὰς ἁπαλωτάτας, καὶ ὅταν ἐμβιώσωσι μεταφυτεύουσι· καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις ἐὰν ἀποκόψας τις τἄνω φυτεύσῃ ῥιζοῦσθαι· καὶ βλαστάνειν οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου μόνον, ἀλλὰ καὶ κάτωθεν αὔξειν τὰς ῥίζας. Ἔτι δὲ ἂν πλάγιος τεθῇ, καὶ ἔνικμος ἡ γῆ τυγχάνῃ, πολλαχόθεν ῥιζοφυεῖν καὶ ἐκβλαστάνειν· οὐ μέντοι μέγεθος τοῦτο λαμβάνειν.
Ἐπὶ δὲ πεύκης καὶ ἐλάτης καὶ εἴ τι παραπλήσιον 2
τούτοις οὐδὲν συμβαίνει τοιοῦτον, οὐδ' ἐπὶ κυπαρίσσου, πλὴν εἴ τί που καὶ παραβλαστάνει, καθάπερ φασὶν ἐν Κρήτῃ περὶ τοὺς καλουμένους δρυΐτας· ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἄλογον, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας παραφυάδας ὑποῤῥίζους οὔσας καὶ ἐνύγρους, καὶ ταύτας βλαστάνειν· ἐπεὶ εἴ γε μὴ ἦσαν ὑπόῤῥιζοι, χαλεπὸν ἢ ἀδύνατον. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς πρὸς ὑπόθεσιν λεγόμενον. Ὁ δὲ 3
φοῖνιξ ἀπὸ μὲν τῶν ῥάβδων βλαστάνει χώρας εὐβοσίᾳ καὶ εὐφυΐᾳ πρὸς τὸ θᾶττον βλαστάνειν· τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἁπαλωτάτων, εὔλογον, ὅτι ὑγρότατα τὰ τοιαῦτα καὶ γεννητικώτατα. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου ἢ διὰ τῶν ὑποκάτω μᾶλλον, ἐστὶ τοῦτο εὔλογον· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἡ τῶν ῥάβδων φύσις, καὶ ὅλως οἷον ἀρχή τις αὕτη ζωτική. Διὸ καὶ ἐξαιρουμένου καὶ πονήσαντος θνήσκει· ἐπεὶ καὶ ἡ ἐκ τοῦ πλαγίου ἔκφυσις ἔχοντός ἐστι τὸν ἐγκέφαλον· ἐξαιρουμένου γὰρ

αὐαίνεσθαι κατὰ λόγον, εἴπερ καὶ πεφυκότος
4 καὶ ἐῤῥιζωμένου τοῦτο συμβαίνει. Ἡ δὲ ἔκ-
φυσις δῆλον ὅτι πανταχόθεν· πανταχοῦ γὰρ δια-
μένει μέχρι τινὸς ἡ ὑγρότης καὶ ἡ θερμότης,
διὰ τὸ μὴ εὐξήραντον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν
πόρων. Διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ὁ μὲν οὖν
φοῖνιξ διὰ ταῦτα πλεοναχῶς γίνεται· τῶν δὲ
ἄλλων τῶν μονοφυῶν οὐδὲν, διὰ τὸ μὴ τοιαύ-
την ἔχειν τὴν φύσιν.

1 Κεφ. γ. Ὅσα δὲ πλείους γεννᾶται τρόπους,
ἔχει καὶ ἐν αὐτοῖς διαφοράν· τὰ γὰρ ἀπὸ παρα-
σπάδος καὶ ῥίζης καὶ κλωνὸς οὐ πάντως δύναιν-
τ᾽ ἂν καὶ ἀπὸ ξύλου καὶ ἀπ᾽ ἀκρέμονος· καθά-
περ ἄμπελος καὶ συκῆ. Τὰ δὲ [ἀπὸ τούτων]
πάλιν [οὐ δύναται] ἀπὸ τῶν βλαστῶν, ὥσπερ
καὶ ἡ ἐλαία. Τὸ δὲ αἴτιον ἐν ἀμφοῖν ταὐτὸν
καὶ παραπλήσιον· ἀμπέλου μὲν γὰρ καὶ συκῆς
καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ξηρὰ καὶ ξυλώδη
τὰ μέσα, καὶ ἐνίων τραχέα· τὸ δὲ τραχὺ δυς-
βλαστές· τὰ δὲ ἄκρα ἁπαλὰ καὶ ἔνυγρα, κα-
2 θάπερ τὸ κλῆμα καὶ ἡ κράδη. Καὶ ἡ τῆς ἰτέας
δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Ἐλαίας δὲ τὰ μὲν
τῶν ἀκρεμόνων ἔνικμα, διὰ τὴν λιπαρότητα
καὶ πυκνότητα, καὶ ἀμφοτέρως οὐκ εὐξήραντα·
τὰ δ᾽ ἄκρα διὰ λεπτότητα ξηρὰ καὶ οὐ δυνά-
μενα διαμένειν. Ὡσαύτως καὶ ἀπίου καὶ ἀμυ-
γδαλῆς καὶ μηλέας καὶ δάφνης καὶ ἄλλων· ἄ-
βλαστα γὰρ τὰ τούτων διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν,
πλὴν εἴ τι καὶ σπάνιον καὶ ὡς παράλογον. Καὶ
γαρ τὸ ἀπ᾽ ἀκρεμόνων ἐνίων σπάνιον· οἷον ἀ-
μυγδαλῆς· δάφνην δὲ ἀδύνατον· ἐπεὶ οὐδὲ ἀπὸ

παρασπάδος ἐθέλει ῥᾳδίως. *Αἰτία* δὲ καὶ τού-
του γ', ὥσπερ ἐλέγομεν, ἡ ξηρότης καὶ ἔτι ἡ
μανότης· ἀσθενέστερον γὰρ καὶ πρὸς τὸ διατη-
ρεῖν ἐπὶ πλεῖον τὸ μανόν. Ὅσα δὲ καὶ ἀπὸ 3
ξύλων ἔμβια καὶ δύναται βλαστάνειν, οἷον
ἐλαία, μύῤῥινος, κότινος, καὶ αὐτὰ τῇ πυκνό-
τητι, καθάπερ ἐλέχθη, τηρεῖ τὴν ζωτικὴν ἀρχὴν,
ἔχοντά τινα ὑγρότητα τοιαύτην· οὐ γὰρ ἱκανὸν,
ἐὰν ᾖ πυκνὸν, εἴ γε ξηρὸν καὶ ἀπαράβλαστον·
ἐπειδὴ καὶ ἡ παραβλάστησις τῶν τοιούτων διὰ
τὸ πρεμνώδη καὶ ξυνεστραμμένην πως εἶναι τὴν
ῥίζαν, ὥσπερ καὶ τῆς δάφνης. Ἰσχύει γὰρ μᾶλ-
λον, ᾗ καὶ δυσώλεθρα τὰ τοιαῦτα· το γὰρ
καταλειπόμενον ἀεὶ βλαστητικόν. Τῶν δὲ μα-
κροῤῥίζων, διὰ τὴν τῶν ῥιζῶν ἰσχὺν, ὥσπερ
ἀπίου καὶ κοκκυμηλέας καὶ ἑτέρων. Τάχα δὲ 4
καθόλου περὶ πάντων ὧδε λεκτέον, πρῶτον μὲν
ὅτι μετέωρα καὶ οὐ βαθύῤῥιζά ἐστιν, ἢ εἰ καί
τινα εἰς βάθος καθιᾶσιν, ἀλλ' ἐνίας καὶ ἐπιπο-
λῆς· ἔπειθ' ὅτι πάντων ἡ ῥίζα, ὅταν συῤῥοῆς
γενομένης συνθερμανθῇ τοῦτο καὶ πεφθῇ ὑπὸ
τοῦ ἡλίου, καθάπερ κυήσασα ἐκτίκτει· καὶ γὰρ
ὥσπερ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἄλ-
λων οἱ βλαστοί. Τούτων δὲ ὑποκειμένων, κατὰ
λόγον ἤδη τὸ παραβλαστάνειν. Ἡ γὰρ ῥίζα
μετέωρος οὖσα καὶ συῤῥοὴν λαμβάνουσα, ταύ-
την ἐκθερμαίνουσα καὶ πέττουσα μεθίησι τὸν
βλαστόν. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα παρ' αὐτὸ τὸ 5
στέλεχος ἐκβλαστάνει· μετεωρόταται γὰρ αὗται·
καὶ ἥ γε ἐλαία καὶ ἐκ τῶν πρέμνων· ἄπιος δὲ
καὶ ῥόα καὶ ὅσα μὴ μόνον σύνεγγυς ἀλλὰ καὶ

διὰ πολλοῦ, μακρόῤῥιζα ὄντα, ᾗ ἂν ἡ ῥίζα μετέωρος ᾖ, ταύτῃ τὸν βλαστὸν ἀφίησιν· ἐνταῦθα γὰρ ἡ συῤῥοὴ καὶ πέψις θερμαινομένης. Διὸ καὶ ἄτακτος ὁ τόπος· ἄτακτος γὰρ ὁ μετεωρισμὸς καὶ ἡ συῤῥοή. Τὰ δ' ἄκαρπα καὶ εὔζωα, καθάπερ αἴγειρος καὶ λεύκη, καὶ συμπληροῦν δύναται βλαστάνειν· τὰ δ' ἄλλα οὐχ ὁμοίως· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑλημάτων καὶ ποωδῶν. ἐνίων τοῦτο συμβαίνει· πρὸς ἃ καὶ δεῖ μεταβῆναι τὸν λόγον· ὑπὲρ γὰρ τῶν δένδρων ἱκανῶς εἴρηται.

1 Κεφ. δ. Τούτων δὲ τὰς μὲν γενέσεις ἐκ τῶν αὐτῶν θεωρητέον, κοινοτάτην πᾶσι τὴν ἀπὸ σπέρματος τιθέντας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλείους εἰσὶ καὶ τούτων· ᾗ δὲ ἕκαστα τῶν προειρημένων ἐφάπτεται, ταύτῃ διαιρετέον· οἷον ὑπὲρ ἧς νῦν λέγομεν τῆς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. Ἔνια γὰρ καὶ αὐτόματα βλαστάνει, καὶ φυτεύουσιν ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, ὥσπερ τὰ κεφαλόῤῥιζα, καὶ ὅλως ὧν παχεῖα καὶ σαρκώδης ἐστὶν ἡ ῥίζα. Δεῖ δὲ καὶ τὸ μὲν ὑδατῶδες μηδεμίαν ἔχειν, ὥσπερ τῆς γογγυλίδος καὶ ῥαφανίδος· εὐξήραντοι γὰρ αὗται καὶ ἀσθενεῖς εἰς διαμονήν· ἀλλ' ἤτοι χιτῶνας ἔχειν πλείους καὶ ἅμα γλισχρότητά τινα, καθάπερ αἱ τοῦ βολβοῦ καὶ [τῆς] σκίλλης, καὶ ὅλως εὔχυλόν τινα καὶ εὔσαρκον εἶναι, καθάπερ αἱ τοῦ ἀμαράκου τοῦ χλωροῦ καὶ τοῦ λειρίου καὶ
2 τῶν ὁμοειδῶν. Αἱ γὰρ τοιαῦται φυτείαν μόνον δέχονται καὶ μέταρσιν. Καὶ τούτων αἱ μὲν καὶ πλείω χρόνον διαμένουσιν, αἱ δὲ ἐλάττω, κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις ἑκάστων. Ἄλλαι δ' αὖ πάλιν εἰσί τινες, αἳ μένουσαι μὲν ἐν ταῖς ἑαυτῶν

χώραις ἀφιᾶσι βλαστὸν, οἷον αἱ τῶν ἐπετειοκαύλων, μεταιρόμεναι δὲ οὐ δύνανται διὰ τὴν ξηρότητα. Τὴν γὰρ αὐτὴν αἰτίαν ὑποληπτέον καὶ ἐπὶ τούτων, ἥνπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι δέ τινων καὶ ἀπὸ παρασπάδος καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων φυτεία καὶ γένεσις· ἀπὸ παρασπάδος μὲν καὶ ῥαφάνου καὶ πηγάνου· τῶν τε στεφανωτικῶν οἷον ἀβροτόνου καὶ σισυμβρίου καὶ ἑρπύλου· ἀπὸ τῶν ἄκρων δὲ ἐνίων τῶν αὐτῶν, πηγάνου τε καὶ ἀβροτόνου καὶ τῶν στεφανωτικῶν. Καὶ γὰρ 3 ἔχει ταῦτά γε καὶ καθίησιν εὐθὺς ῥίζας ἐκ τῶν βλαστῶν, ὥσπερ ὁ κιττός. Οὗτος γὰρ δὴ μάλισθ' ὅλος ἔμβρυος καὶ εἰσδυόμενος εἰς αὐτὰ τὰ δένδρα, καὶ ἐν τῇ γῇ κρυπτόμενος. Τῶν δὲ λαχανωδῶν τὸ ὤκιμον· καὶ γὰρ τὰς ἀποφυτείας ἐκ τῶν ἄνω δέχεται, καίπερ ξυλῶδες ὄν· ἀλλ' ὅτι δυσξήραντόν ἐστι, ταύτῃ φύεται. Διὸ καὶ πολὺν χρόνον διαμένει· καὶ κολουόμενον πάλιν βλαστάνει. Ξυλῶδες δὲ καὶ τὸ ἀβρότανον· ἀλλ' ἔχει τινὰ τῇ πυκνότητι καὶ δριμύτητι φυλακὴν, ὥσπερ ὁ κιττός· καὶ οὗτος γὰρ φύεται καταπηγνύμενος. Αὗται μὲν οὖν κοιναὶ πλειόνων. Αἱ δὲ τοιαῦται καὶ σπάνιαι καὶ ἐλάττους, ὥσ- 4 περ τῆς κρινωνίας καὶ ῥοδωνίας [τῶν καυλῶν κατακοπέντων.] Καὶ ὁ κάλαμος ὁ σχισθεὶς φύεται καὶ βλαστάνει. Ταῦτα δὲ ὅμοια καὶ παραπλήσια καὶ τὰ τῆς ἐλαίας, καὶ εἴ τι ἄλλο βλαστητικὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου. Διὸ καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν αἰτίαν πίπτει, ὅτι καὶ δύνανται διατηρεῖν τὴν ὑγρότητα καὶ θερμότητα τὴν γόνιμον. Καὶ τό τε κατακόπτειν καὶ κατασχίζειν εὔλογον· ἐκ

γὰρ τοῦ ἐλάττονος καὶ ἀνεωγμένου θᾶττων ἡ ἀρχὴ καὶ εὐκολωτέρα· τὸ δὲ μέγα καὶ συμπεπτωκὸς οὐχ ὁμοίως παθητικὸν οὐδὲ βλαστητι-
5 κόν. Διὸ καὶ τὰ σκόροδα διαιροῦσιν εἰς τὰς γέλγεις· καὶ τῶν κρομμύων ἀφαιροῦσι τάς τε ῥίζας τὰς κάτω καὶ τὰ κελύφη τὰ αὖα, παραιροῦσι καὶ πᾶν το ἀλλότριον· ἀλλότριον δὲ τῶν ζωτικῶν τὸ μὴ ζῶν, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τὰ ἀφαυαινόμενα. Τῆς μὲν οὖν ἐλαίας καὶ τῶν μυῤῥίνων οὐ δεῖ περιαιρεῖν τὸν φλοιόν· ἀποστέγει γὰρ καὶ τηρεῖ τὴν ζωήν· τῶν δὲ κρομμύων καὶ σκορόδων δεῖ τοὺς χιτῶνας μὴ τοὺς ζῶντας μηδὲ τοὺς κυρίους ἀφαιρεῖν· ἐπεὶ κἀκείνων εἴ
6 τις ἀφαιροῖ τούτους, οὐ βλαστάνει. Ἰδιωτάτη δὲ βλάστησις ἡ ἐκ τῶν δακρύων, οἷον τοῦ θ' ἱπποσελίνου καὶ τοῦ κρίνου καὶ ἐνίων ἑτέρων· οὐκ ἄλογος δὲ, ἀλλ' ὁμολογουμένη τῇ ἐκ τῶν καυλῶν· οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἀλλ' ἢ ξυνηθροισμένην δεῖ εἶναι καὶ τὴν ἐκείνων ἀρχὴν τὴν γόνιμον· οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος καὶ ὑγρότητος ἡ τοιαύτη γένεσις. Ὅτι δ' οὐ πάντων οἱ ὀποὶ καὶ τὰ δάκρυα γεννητικὰ, πρὸς τὰς ἐπάνω καὶ προτέρας αἰτίας ἀνενεκτέον, ὅτι οὐδ' οἱ καυλοὶ οὐδ' αἱ ῥίζαι. Κατὰ λόγον δὲ καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ ἐλέχθη πρότερον, ὅτι πλείους αἱ γενέσεις, καὶ τῶν ἄλλων ῥᾷον γεννῆσαι τὰ ἀτελέστερα, καὶ ἀπ' ἐλάττονος ἀρχῆς. Αἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν μορίων γενέσεις ὁποῖαι καὶ διὰ τίνας αἰτίας, ἐκ τούτων θεωρείσθω· καὶ γὰρ εἴ τι παραλέλειπται, προσθεῖναι καὶ συνιδεῖν οὐ χαλεπόν.

Κεφ. ε. Αἱ δ' αὐτόματοι γίνονται μὲν, ὡς

ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν ἐλαττόνων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπετείων καὶ ποωδῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μειζόνων ἔστιν ὅτε συμβαίνουσιν, ὅταν ἢ ἐπομβρίαι κατάσχωσιν, ἢ ἄλλη τις ἰδιότης γένηται περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ σίλφιον ἀνατεῖλαί φασιν ἐν Λιβύῃ πιττώδους τινὸς ὕδατος γενομένου καὶ παχέος· καὶ τὴν ὕλην δὲ τὴν νῦν οὖσαν ἐξ ἑτέρας τινὸς τοιαύτης αἰτίας· οὐ γὰρ ἦν πρότερον. Αἱ δ᾽ ἐπομβρίαι 2
καὶ σήψεις τινὰς ποιοῦσι καὶ ἀλλοιώσεις, ἐπιπολὺ διϊκνουμένου τοῦ ὑγροῦ· καὶ τρέφειν καὶ ἐπαύξειν δύνανται τὰ ξυνιστάμενα, θερμαίνοντος τοῦ ἡλίου καὶ καταξηραίνοντος· ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ζώων γένεσιν οἱ πολλοὶ ποιοῦσιν. Εἰ δὲ δὴ καὶ ὁ ἀὴρ σπέρματα δίδωσι συγκαταφέρων, ὥσπερ φησὶν Ἀναξαγόρας, καὶ πολλῷ μᾶλλον· ἄλλας γὰρ ἂν ποιοῖεν ἀρχὰς καὶ τροφάς. Ἔτι δ᾽ οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ συῤῥοαὶ καὶ ἐκρήγματα τῶν ὑδάτων πολλαχόθεν ἐπάγουσι σπέρματα καὶ δένδρων καὶ ὑλημάτων. Διὸ καὶ αἱ μεταστάσεις τῶν ποταμῶν πολλοὺς τόπους ποιοῦσιν ὑλώδεις τοὺς πρότερον ἀνύλους. Ἀλλ᾽ αὗται μὲν οὐκ 3
αὐτόματοι δόξαιεν ἄν, ἀλλ᾽ ὥσπερ σπειρόμεναί τινες ἢ φυτευόμεναι. Τὸ δὲ τῶν ἀκάρπων οἰηθείη τις ἂν μᾶλλον αὐτόματον εἶναι, μήτε φυτευομένων μήτε ἀπὸ σπέρματος γινομένων· ὅπερ δὴ ἀναγκαῖον, εἰ μηδ᾽ ἕτερον τούτων. Ἀλλὰ μή ποτ᾽ οὐκ ᾖ τοῦτ᾽ ἀληθὲς ἐπί γε τῶν μειζόνων, ἀλλὰ μᾶλλον λανθάνουσιν αἱ πᾶσαι τῶν σπερμάτων φύσεις· ὅπερ καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐλέχθη περί τε τῆς ἰτέας καὶ τῆς πτελέας.

ἐπεὶ καὶ τῶν ἐλαττόνων πολλὰ διαλανθάνουσι τῶν ποωδῶν· ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ θύμου καὶ ἑτέρων εἴπομεν, ὡς κατὰ μὲν τὴν ὄψιν οὐ φανερά, κατὰ δὲ τὴν δύναμιν φανερά· σπειρομένων
4 γὰρ τῶν ἀνθῶν γεννᾶται. Καὶ δυσόρατα καὶ μικρὰ καὶ τῶν δένδρων ἔνια σπέρματα τυγχάνει, καθάπερ καὶ τῆς κυπαρίττου· ταύτης γὰρ οὐχ ὅλος ὁ καρπὸς ὁ σφαιροειδής ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐγγινόμενον ἐν τούτῳ λεπτὸν καὶ ὥσπερ πιτυρῶδες καὶ ἀμενηνόν· ὅπερ ἐκπέταται διαχασκόντων τῶν σφαιρίων. Διὸ καὶ ἐμπείρου τινός ἐστι συλλέξαι, τήν θ' ὥραν παρατηρεῖν καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα γνωρίζειν δυναμένου. Ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν καὶ τοῦτο συμβαίνει, καὶ μάλιστα ὅσα συνεχῆ ἐν ταῖς ὕλαις ταῖς ἀγρίαις καὶ τοῖς ὄρεσίν ἐστιν· οὐ γὰρ ῥᾴδιον αὐτομάτως συνισταμένων διαμένειν τὸ συνεχές· ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ ἀπὸ ῥίζης ἢ ἀπὸ σπέρματος βλαστάνειν.
5 Ὀλίγα δ' ἄκαρπα τῶν ὁμογενῶν οἱ ὑλοτόμοι φασὶν εἶναι· ταῦτα δὲ ἤτοι λανθάνειν εἰκός, ἢ διὰ τὸ καταναλίσκειν εἰς τἄλλα τὴν τροφὴν ἄκαρπα γίνεσθαι, καθάπερ τὰς ἀμπέλους τὰς τραγώσας, καὶ ὅσοις ἄλλοις τοῦτο συμβαίνει γιγνόμενον. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν καρπίμων ἢ ἀνθοφόρων, τί δὴ κωλύει τοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ πηρουμένων πρὸς καρπογονίαν; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἐπιδοξαζόμενον εἰρήσθω· δεῖ δὲ ἀκριβέστερον ὑπὲρ αὐτοῦ σκέψασθαι καὶ ἀνιστορῆσαι τὰς αὐτομάτους γενέσεις. Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀναγκαῖον γίνεσθαι διαθερμαινομένης τῆς γῆς καὶ ἀλλοιουμένης τῆς ἀθροισθείσης μίξεως

ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καθάπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς τῶν ζώων.

Κεφ. ϛ. Λοιπὸν δ᾽ εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν ἐν ἄλ- 1
λοις γενέσεων, οἷον τῶν κατὰ τὰς ἐμφυτείας καὶ τοὺς ἐνοφθαλμισμούς. Ἁπλοῦς δέ τις λόγος, καὶ σχεδὸν εἰρημένος πρότερον· ὥσπερ γὰρ γῇ χρῆται [τῷ ὑποκειμένῳ στελέχει] τὰ ἐμφυτευόμενα. Καὶ φυτεία δέ τις καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμὸς, οὐ μόνον παράταξις· ἀλλ᾽ ἐνταῦθα δῆλον ὅτι καὶ τὸ βλαστάνον καὶ τὸ γεννῶν [καὶ] ἡ ὑγρότης ἐστὶν ἡ γόνιμος, ἥνπερ [ὁ] ὀφθαλμὸς ἔχων ἁρμόττεται θατέρῳ· καὶ τὴν τροφὴν ἔχων ἀποδίδωσι τὴν οἰκείαν βλάστησιν. Εὐαυξῆ δὲ πάντα τὰ τοι- 2
αῦτα διὰ τὸ κατειργάσθαι τὰς τροφὰς, καὶ τὰς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν ἔτι μᾶλλον· καθαρωτάτη γὰρ αὕτη, καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στελέχεσιν ἤδη τῶν καρπῶν. Εὐπρόσφυτον δ᾽ αἰεὶ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον· ὁ δ᾽ ὀφθαλμὸς ὥσπερ ὁμογενές. Εὔλογος δὲ καὶ ἡ ἀντίληψις μάλιστα τῶν ὁμοιοφλοίων· ἐλαχίστη γὰρ ἡ ἐξαλλαγὴ τῶν ὁμογενῶν, καὶ ὥσπερ μετάθεσις γίνεται μόνον. Ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τοὺς ὀπους ὀργᾶν καὶ τὰ ὅλα δένδρα πρὸς τὴν βλάστησιν· ὥσθ᾽ ὅταν ὅμοιόν τε ᾖ καὶ ὁμοιοπαθὲς τοῖς ὀποῖς, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον τὸ τάχος τῆς αὐξήσεως. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ ἂν ἧττον ᾖ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ὀποῖς καὶ τοῖς καιροῖς ἡ παραλλαγή. Εὔλογοι 3
δὲ καὶ αἱ ὧραι, μᾶλλον δὲ ἴσως ἀναγκαῖαι, καθ᾽ ἃς καὶ ὅλως ἐπιβλαστήσεις γίνονται, μετόπωρόν τε καὶ ἔαρ καὶ κυνὸς ἐπιτολή. Δεῖ γὰρ ὀργῶντα φέρειν. Παραπλήσιοι δὲ καὶ οἱ λόγοι

καὶ περὶ ἑκάστης οἵπερ καὶ περὶ τῆς φυτείας· οἱ μὲν γὰρ τὴν ἐαρινὴν ἐπαινοῦσιν ἐπ' ἰσημερίαις, ἔτι κυόντων· ἅμα γὰρ τῇ ἐγκυήσει καὶ τῇ βλαστήσει καὶ ὁ φλοιὸς ἐπιφύεται καὶ περιλαμβάνει. Οἱ δὲ [τὴν] περὶ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ· παραχρῆμα μὲν γὰρ οἷον ῥιζοῦται καὶ οἷον ἐπισυμμύει· προσφυὴς δὲ γενομένη, πρὸς τὸ ἔαρ ἀθρόον ἀποδίδωσι τὴν βλάστην ἀπὸ ἰσχυροτέρας ἀρχῆς.
4 Εὔλογον δὲ καὶ τὸ τὰς μασχάλας ἐνοφθαλμίζειν τάς τε λειοτάτας καὶ νεωτάτας· ἀντιλαμβάνεται γὰρ ἐντεῦθεν μάλιστα διὰ τήν τε λειότητα καὶ ἡλικίαν. Εὔζωα γὰρ καὶ εὐβλαστῆ ἐστι τὰ νέα· μάλιστα δὲ εὐφυῆ πρὸς ἐνοφθαλμισμὸν, ὡς οὖν ἐνὶ λαβεῖν, ὅσων ἡ ὑγρότης ἔχει τι γλίσχρον· ἔτι δὲ [τὰ] μαλακόφλοια καὶ ὁμοιόφλοια καὶ ὁμοιοπαθῆ. Διὸ καὶ εἰς τὰ παραπλήσια φύσει καὶ ἡλικίᾳ κάλλιστος ὁ ἐνοφθαλμισμός· ἥ τε γὰρ γλισχρότης καὶ ἀντιληπτικὴ, ὅ τε φλοιὸς μαλακὸς ὢν καὶ ὁμοίως εὐμενὴς, καὶ οὐ ποιεῖ μεγά-
5 λην τὴν μεταβολήν. Ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις βραχὺς ὁ καιρὸς, διὰ τὸ ταχεῖαν εἶναι τὴν βλάστησιν, τῇ ἐλαίᾳ δὲ πλείων χρόνος, διὰ τὸ πλείω χρόνον ποιεῖν τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔτι δὲ ἁπαλὰ ἔρνη καὶ ἀθρόα διὰ τέλους, καὶ τὸν τόπον αὐτῆς ὑγρὸν εἶναι πᾶν τὸ θέρος· καὶ ἀπὸ ταύτων μάλιστα πάντων βλαστάνει. Διὰ γὰρ τοῦτο οἴονταί τινες καὶ τέτταρας καὶ πέντε
6 μῆνας δεύεσθαι τὴν ἐμφυτείαν. Τὸ δ' ὕδωρ τῷ μὲν ἐνοφθαλμισμῷ πολέμιον· ἐκσήπει γὰρ καὶ ἀπόλλυσι παραῤῥέον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Διὸ καὶ ἐπὶ κυνὶ δοκεῖ ἀσφαλέστατος εἶναι. Καίτοι

γέ τινες οὕτω περιδοῦσι τοῖς φλοιοῖς, ὥστε μὴ
παραῤῥεῖν. Τῇ δ' ἐμφυτείᾳ χρήσιμον, ἂν μὴ ᾖ
ὑγρὸν τῇ φύσει· διὸ καὶ οἱ μὲν αὐτῶν πηλὸν
ἐπικολλαίνουσιν, οἱ δὲ χύτραν προσβάλλουσιν
ὕδατος, ὥστε κατὰ μικρὸν ἐπιῤῥεῖν· ἀναξηραί-
νεται γὰρ ἐν τάχει μὴ ἔχον ὑγρότητα, διὰ τὸ
μέγεθος τῆς ἑλκώσεως. Ὀρθῶς δὲ καὶ εἰς τὸ δια- 7
τηρεῖν ἀῤῥαγῆ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸν φλοιὸν,
[καὶ] τὸ ἔνθεμα οὕτως ἀποξύειν, ὥστε μὴ γυ-
μνοῦν τὴν μήτραν· ῥαγέντος γὰρ ἢ γυμνωθείσης
ἀναξηραίνεται καὶ διαφθείρεται. Διὰ τοῦτο γὰρ
καὶ περιδοῦσι φιλύραις καὶ φλοιοῖς, καὶ ἐπὶ τού-
τοις περιαλείφουσι πηλῷ τετριχωμένῳ, ὅπως ἔμ-
μονος ἡ ὑγρότης ᾖ, καὶ μήθ' ἥλιος μήθ' ὕδωρ
μήτε ψῦχος παραλυπῇ. Καὶ ὅταν σχίσαντες ἐν- 8
τιθῶσι τὸ ἔνθεμα, σφηνοειδὲς ποιήσαντες ἐν
σφύρᾳ ἐλαύνουσιν, ὅπως ὅτι μάλιστα προσαχθῇ.
Χρὴ δὲ καὶ τῆς ὑγρότητος τῆς αὐτῶν συμμετρίαν
τινὰ ὑπάρχειν. Διὸ καὶ τὴν μὲν ἄμπελον προ-
αποτέμνουσιν ἡμέραις τρισὶ πρότερον, ὅπως προ-
αποῤῥυῇ τὸ δάκρυον, καὶ μὴ σήπηται μηδ' εὐ-
ρωτιᾷ. Ῥόα δὲ καὶ συκῆ καὶ ὅσα τούτων ἐστὶ
ξηρότερα, παραχρῆμα. Δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς 9
χώρας προσλαμβάνειν τὰς οἰκείας ὥρας καὶ πρὸς V. C. 7.
τὰς τῶν δένδρων φύσεις· ἐπεὶ τὰ μὲν ἔνυδρα,
τὰ δὲ ξηρά· καὶ ἐν μὲν τῇ λεπτογείῳ ἄμεινον
τὸ ἔαρ· οἰκεῖον γὰρ οὕτως διὰ τὸ ὀλίγον ἔχειν
τὸ ὑγρόν· ἐν δὲ τῇ εὐγείῳ καὶ πηλώδει τὸ μετό-
πωρον· τοῦ γὰρ ἔαρος πολλὴ λίαν ὑγρότης πρὸς
τὸ διατηρεῖν, ἕως ἔτι διαμένει τὸ δάκρυον. Ὁρί-
ζονται δέ τινες τοῦτο τριάκονθ' ἡμέραις. Εὐ- 10

λογον δὲ καὶ τὸ καλλικαρπότερα ταῦτα γίνεσθαι, καὶ μάλιστα, ἐὰν τὰ ἥμερα εἰς τὰ ἄγρια τιθῆται τῶν φυτῶν· εὐτροφία γὰρ συμβαίνει πλείων, διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ὑποκειμένων. Διὸ καὶ κελεύουσι κοτίνους φυτεύσαντας ἐνοφθαλμίζειν ἢ ἐμφυτεύειν ὕστερον· ἀντιλαμβάνονται γὰρ μᾶλλον ἰσχυρότερον, καὶ τροφὴν ἐπισπώμενα πλείω καλλίκαρπον τὸ δένδρον ποιεῖ· ἐπεὶ εἴ γέ τις ἀνάπαλιν τὸ ἄγριον εἰς τὸ ἥμερον ἐμβάλλοι, διαφορὰν μέν τινα ποιήσει, τὸ δὲ καλλικαρπεῖν οὐχ ἕξει. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὰς φυτείας καὶ τὰς ἐμφυτείας ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ζ. Τὰ δὲ σπέρματα πάντων ἔχει τινὰ τροφὴν ἐν αὑτοῖς, ἣ συναποτίκτεται τῇ ἀρχῇ, καθάπερ ἐν τοῖς ᾠοῖς· ἢ καὶ οὐ κακῶς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε φάσκων ᾠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα. Παραπλησία γὰρ τῶν σπερμάτων ἡ φύσις τοῖς ᾠοῖς· πλὴν ἔδει περὶ πάντων εἰπεῖν καὶ μὴ μόνον τῶν δένδρων· ἅπαν γὰρ ἔχει τινὰ τροφὴν ἐν αὑτῷ. Διὸ καὶ δύνανται διαμένειν εἰς χρόνους, οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ζώων [ᾠὰ] εὐθὺς φθείρεται χωριζόμενα, πλὴν τὰ τῶν ᾠοτόκων· ταῦτα γάρ, ὥσπερ εἴρηται, τροφὴν ἔχοντα καὶ φυλακὴν ἅμα
2 τῆς ἀρχῆς διαμένει. Χρονιώτερα δὲ ἑτέρων ἕτερα, καὶ μάλιστα τὰ πυκνὰ καὶ ξηρὰ καὶ ξυλώδη, καθάπερ τὰ τοῦ φοίνικος· οὐκ ἔχει γὰρ οὔτε ἔξωθεν οὐδεμίαν παρείσδυσιν οὔτε ἐν αὑτοῖς ὑγρότητα τὴν διαφθειρομένην. Ὅθεν καὶ οὔτε θηριοῦται, καθάπερ τὰ σιτηρὰ τῶν σπερμάτων, οὔτε ἀναξηραίνεται, καθάπερ τὰ τῶν λαχάνων, ἀλλ' ἐν αὑτοῖς περιστέγοντα σώζει τὴν

ἀρχήν. Ὅτι δ' ἐν ἅπασι σπέρμασι τροφὴ, κἀκεῖ-
θεν δῆλον· ἃ γὰρ δοκεῖ ξηρὰ καὶ ὥσπερ κελυ-
φανώδη πάμπαν, οἷα τὰ τῶν λαχάνων, ταῦτα
κινεῖται κατὰ τὰς οἰκείας ὥρας, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν
ἰκμάδος λάβῃ· καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὑπερῴοις τι-
θέασι, καὶ κρεμαννύουσιν ἐν ἀῤῥίχοις, καὶ οὔ-
τε ῥαίνουσιν, οὔθ' ὕδωρ ὅλως εἰσφέρουσιν εἰς
τὰ οἰκήματα. Τῶν δὲ δὴ λοιπῶν καὶ τῇ αἰσθή- 3
σει φανερὰ τὰ προσόντα· καὶ τά γε δὴ τῶν
σαρκωδῶν ὡσπερεὶ γαλακτοῦται διαβλαστανόν-
των. Σχεδὸν δὲ ὁμολογούμενον τοῦτο καὶ ἐπὶ
τῶν ζώων ἐστίν· οὐδὲ γὰρ ἐν τούτοις ἅπαν τὸ
κάτω προϊὸν σπέρμα καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς
ὑποληπτέον. Ὅσα δὲ ξυλώδη καὶ πυρηνώδη πε- V. C. 8.
ρίκειταί τισι, φυλακῆς χάριν οἰητέον, ὥσπερ
καὶ τὰ δερματικὰ καὶ ὑμενώδη· πάντα γὰρ
ταῦτα πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐστίν· ὑγρὰ γὰρ ἡ
ἀρχὴ δυνάμει πάντων. Ἔχουσι δέ τινων τὰς 4
ζωτικὰς ἀρχὰς, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ῥίζαι καὶ
ἀκρέμονες καὶ ξύλα καὶ καυλοὶ χωριζόμενοι
τῶν φυτῶν, ὥστε κινεῖν καὶ μέχρι τοῦ βλαστά-
νειν, οἷον αἵ τε σκίλλαι καὶ ὅσα σκιλλώδη· καὶ
τὰ τῆς ἐλαίας ξύλα, καὶ οἱ τῶν κρίνων καυλοὶ,
καὶ οἱ τῆς βλήχρου κλῶνες· ἀνθεῖ γὰρ καὶ αὕ-
τη περὶ τροπάς· ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμαστόν·
ἐπεὶ τὰ μὲν ἄλλα φαίνεταί τινα ἔχειν ὑγρότητα
κούφην καὶ γλίσχραν, τὰ δὲ λιπαράν· καὶ ἔτι
περιέχεσθαι τὰ μὲν χιτῶσι πλείοσι, τὰ δὲ πυκνό-
τητι τῇ αὐτῶν, ὥστε μὴ εὐξήραντα εἶναι· τοῦ
δ' ἀέρος μεταβάλλοντος καὶ τῆς οἰκείας ὥρας
συμπαθῆ τε γίνεται καὶ βλαστάνει. Ἡ δὲ βλῆ- 5

χρος ξηρὰ φαίνεται παντελῶς· ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἔχει τινὰ τοιαύτην ἀρχὴν, ἣ κινεῖται τῇ τοῦ ἀέρος ἅμα μεταβολῇ καὶ ἀλλοιώσει. Θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ τῆς ὥρας· οὐ γὰρ ἀνιεμένης, ἀλλ᾽ εὖ μᾶλλον ἐπιτεινούσης, εἰ μὴ ἄρα περὶ τὰς ἀλκυονίδας· ἱκανὸς γὰρ ὁποσοςοῦν χρόνος εἰς τὰς τῶν ἀσθενῶν καὶ μικρῶν μεταβολάς. Αἱ μὲν οὖν γενέσεις πόσαι τε καὶ ποσαχῶς καὶ τίνες ἑκάστοις οἰκεῖαι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

1 Κεφ. η. Εὐβλαστῆ δὲ καὶ εὐαυξῆ τὰ ἐκ τῶν φυτευομένων μᾶλλον ἢ τῶν σπερμάτων, εὐλόγως· ἄλλως τε κἂν ὑπόῤῥιζα ληφθῇ· προϋπάρχει γὰρ πολλὰ τῶν μορίων, ἃ δεῖται μόνον τροφῆς· τῶν δ᾽ ἐκ τῶν σπερμάτων ἅπαντα ταῦτα ἀνάγκη γεννᾶσθαι πρῶτον, ἔπειθ᾽ οὕτως αὐξηθῆναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅσα ῥιζοφυῆ τυγχάνει, καθάπερ τὰ κεφαλόῤῥιζα· καὶ γὰρ ἐν τούτοις προΐσταται τῆς φύσεως, ἐξ ὧν πλείων ἡ ὁρμὴ πρὸς τὴν βλάστησιν ἢ τῶν σπερμάτων·
2 ῥιζωθῆναι γὰρ ἐκεῖνα δεῖ πρότερον. Ὅσα δὲ κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις ὡς ἂν γένος πρὸς γένος ὁ συγκρίνων λάβοι τις, πότερον κατὰ τὰς εὐθύτητας τῶν πόρων ληπτέον, (ὥσπερ Δημόκριτος· εὔρους γὰρ ἡ φορὰ καὶ ἀνεμπόδιστος, ὥς φησιν·) ἢ μᾶλλον ὅσῳ μανότερα καὶ ὑγρότερα; τὰ μὲν γὰρ πυκνὰ καὶ ξηρὰ δυσαύξητα· πᾶν γὰρ ἔμπυρον τὸ πυκνὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ πικρόν· ὥστε βραδεῖαν εἶναι τὴν ἐπίδοσιν· θατέρου δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλὴ διὰ τὴν μανότητα. Καὶ ὅλως ἡ
5 ὑγρότης εὔβλαστόν τι καὶ εὔτροφον. Σημεῖον δὲ καὶ τὸ κατὰ τοὺς τόπους καὶ τὰς φυτείας

συμβαῖνον· ἐν μὲν γὰρ τοῖς εὐδιεινοῖς καὶ ἀ-
πνευμάτοις, ἔτι δὲ ὅταν ἡ φυτεία πυκνὴ, εὐαυξῆ
μὲν τὰ δένδρα, μανὰ δὲ καὶ ὑγρὰ μᾶλλον· ἐν
δὲ τοῖς πνευματώδεσι καὶ ψυχροῖς καὶ τῇ φυ-
τείᾳ μανῇ ἀναυξέστερα μὲν, πυκνότερα δὲ καὶ
ξηρότερα· συνίστησι γὰρ τὰ πνεύματα καὶ τὰ
ψύχη καὶ ὅλως ὁ προσπίπτων ἀήρ· ἅμα δὲ καὶ
συστέλλεται, καὶ οὐ λαμβάνει τὸν ἴσον ὄγκον.
Ὡσαύτως δὲ ὅταν ἡ φυτεία μανή· καὶ γὰρ ἐν-
ταῦθα πυκνότερα καὶ εἰς βάθος αὐξανόμενα
μᾶλλον· ἐν δὲ ταῖς πυκναῖς ἀνάπαλιν. Φανερῶς 4
δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων τοῦτο συμβαῖνον, V. C. 9.
καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· εὐαυξέστερα
γὰρ τὰ θήλεα τῶν ἀῤῥένων, ὑγρότερα καὶ μα-
νότερα τὴν φύσιν ὄντα. Δῆλον δὲ καὶ ἐπ᾽ αὐ-
τῶν τῶν δένδρων· ῥόα μὲν γὰρ καὶ συκῆ καὶ
ἄμπελος εὐαυξῆ, φοῖνιξ δὲ καὶ κυπάριττος καὶ
δάφνη καὶ πεύκη καὶ ἐλαία δυσαυξῆ. Καίτοι τὸ
εὐθυπορεῖν ὑπάρχει τισὶ τούτων· ἀλλ᾽ ἤτοι πυ-
κνότης ἢ ξηρότης ἢ ἄμφω κωλύει· καὶ γὰρ ἡ
ξηρότης ἀναυξής. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἔνια ὑπὸ
τῆς ἀσθενείας· καὶ γὰρ τοιαῦτα δυσαυξῆ καὶ
δύστροφα· δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι μηδὲ κωλύε-
σθαι τὴν κράδην ὑπὸ τοῦ περιέχοντος· ἐπεὶ καὶ
τὸ εὐθυπορεῖν προσδεῖται δυνάμεως καὶ τῆς
κατεργαστικῆς καὶ τῆς ἀπαθοῦς· ἄλλως δ᾽ οὐδὲν
ὄφελος. Εὐαυξῆ μὲν οὖν καὶ δυσαυξῆ τοῖς τοι-
ούτοις ἀφοριστέον.

Κεφ. θ. Ἅπαντα δὲ χείρω τὰ ἐκ σπέρμα- 1
τος ὡς ἐπίπαν· ἔν γε τοῖς ἡμέροις, οἷον ῥόα,
συκῆ, ἄμπελος, ἀμυγδαλῆ· καὶ γὰρ ὅλα γένη

μεταβάλλει καὶ ἐκπαπποῦται πολλάκις ἔνια, καθάπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται. Τούτου δ' αἴτιον ἡ ἀσθένεια τῶν σπερμάτων· κρατεῖται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐπιῤῥοῆς πλείονος οὔσης· καὶ ὥσπερ ἄκαρπα γίνεται διὰ πλῆθος τροφῆς, οὐ δυνάμενα πέττειν, οὕτω καὶ χείρω γίνεται διὰ τὸ μὴ κρατεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Θάσιοι τὰς ἀμυγδαλᾶς, ὅταν προσαυξηθῶσιν, ἐνοφθαλμίζουσιν· ἐκ γὰρ μαλακῶν σκληραὶ γίνονται μετὰ τὴν φυτείαν.

2 Εἴη δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν. Ὅσα δὲ ἰσχυρὰ τῶν σπερμάτων, ταῦτα διαμένει μᾶλλον, ὥσπερ ὅ τε φοῖνιξ, καὶ πεύκη ἡ κωνοφόρος καλουμένη, καὶ πίτυς ἡ φθειροφόρος· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῶν ἀγρίων. Ἴσως δ' οὐκ ἔχει ταῦτά γε μετάβασιν εἰς τὸ χεῖρον· ἡ γὰρ ἀγριότης ἔσχατον· ἀλλ' ἡ εὐχυλία καὶ ἡ εὐσαρκία τούτων πρὸς ἄλληλα γίνεται διὰ τὸν ἀέρα καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους· ἐπεὶ καὶ τὰ ἥμερα εἰς τοῦτο διαφέρει. Δύνανται γάρ τινες χῶραι διατηρεῖν τὰς φύσεις, αἱ μὲν μέχρι τινὸς, αἱ δ' ἁπλῶς· αἱ δὲ καὶ μεθίστανται πρὸς τὸ βέλτιον, καθάπερ εἴρηται περί τε τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ ῥοῶν· αἱ μὲν γὰρ γλυκεῖαι καὶ οἰνώδεις, αἱ δ' ἀπύρηνοι καὶ καλλίκοκκοι γίνονται περὶ τὸν

3 Πίναρον ποταμόν. Ἁπλῶς δ', ὅταν οἰκείαν χώραν λάβωσιν οἱ καρποὶ, μᾶλλον δύνανται τὰ γένη διατηρεῖν, μάλισθ' ὅταν εὐσθενῇ καὶ καλλικαρπῇ τὰ δένδρα. Ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις σπέρμασι πανταχοῦ πρὸς τὴν χώραν ἡ μεταβολὴ γίνεται, πλὴν οὐκ εὐθὺς σπαρέντων· (ὀλίγος γὰρ ὁ ἐν τῇ γῇ χρόνος·) ἀλλὰ τρίτῳ δὴ ἔτει· τότε

γὰρ ἀλλοιοῦται πρὸς τὴν ἐκτελείωσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ζῶα· καὶ γὰρ ταῦτα τριγονήσαντα συνεξομοιοῦται. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπίδηλόν γέ τι ποιεῖ καὶ ὁ πρῶτος ἐνιαυτός. Καὶ τὰ μὲν ἐκ τῶν σπερμάτων χείρω διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

Κεφ. ι. Ἡ δ' ἐπέτειος βλάστησις (αὕτη γὰρ 1
οἷον δευτέρα γένεσίς ἐστιν) οὐχ ἅμα γίνεται πᾶσιν, ἀλλὰ παραλλάττει ταῖς ὥραις· ὥστε σχεδὸν ἐν ταῖς ἐναντίαις ἐνίων εἶναι, καὶ τὰ μὲν θέρους, τὰ δὲ χειμῶνος βλαστάνειν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ καρπογονία· καὶ γὰρ αὕτη διέστηκε τοῖς χρόνοις. Ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ πρὸς ἑκάστην ὥραν σύμμετρον ἔχοντα τὴν κρᾶσιν, ταῦτα καὶ τὰς βλαστήσεις ἐν ἑκάστῃ καὶ τὰς
τελειώσεις τῶν καρπῶν ἀποδιδῶσιν. Οὐ μὴν 2
ἀλλὰ δεῖ καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα πειρᾶσθαι διαιρεῖν· ἔνια μὲν γὰρ εὐβλαστῆ, καὶ ἡ βλάστησις δι' ἰσχὺν καὶ πολυτροφίαν, ὥσπερ ἀμυγδαλῆ, ῥόα καὶ ὅλως τὰ ἄγρια μᾶλλον τῶν ἡμέρων. Ἔνια δὲ δι' ἀσθένειαν, ὥσπερ τὰ ποώδη καὶ ἐπέτεια· καὶ γὰρ ἀνθεῖ πολλὰ τούτων κατὰ χειμῶνα, καθάπερ καὶ ἡ ἀνεμώνη. Φαίνεται δὲ οὐδ' ἡ μηλέα προανθεῖν δι' ἰσχὺν, ἀλλὰ δι' ἄλλην αἰτίαν. Ἑκάτερα δ' εὐλόγως πρωϊβλαστεῖ καὶ τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ ἀσθενῆ· τὰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλήθει προωθεῖ, τὰ δὲ ὑπὸ μι-
κρῶν εὐκίνητα τῶν κατὰ τὸν ἀέρα. Μέγα δὲ 3
καὶ ἡ ὑγρότης καὶ ἡ μανότης εἰς τὸ προϊέναι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης φύσεως ἐλέχθη· τὸ γὰρ ξηρὸν καὶ πυκνὸν οὔτ' εὐδίοδον ὁμοίως, οὔθ' ὕλης ἔχει πλῆθος. Ὅσα δὲ ἐν ταῖς ἐναν-

τίαις ὥραις ἐκβλαστάνει, τούτων αἰτιῶνταί τινες τὴν ψυχρότητα καὶ θερμότητα· τὰ μὲν γὰρ ψυχρὰ τοῦ θέρους, τὰ δὲ θερμὰ τοῦ χειμῶνος βλαστάνειν· ὥστε ἑκατέραν τὴν φύσιν σύμμετρον εἶναι πρὸς ἑκατέραν τῶν ὡρῶν. Οὕτω γὰρ οἴεται καὶ Κλείδημος· οὐ κακῶς μὲν οὖν ἴσως οὐδὲ τοῦτο λέγεται· δεῖ δὲ καὶ τὴν ὀλιγότητα καὶ ἀσθένειαν καὶ εἴ τι ἄλλο συναίτιον προστιθέναι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαχανωδῶν ὁρῶμεν.
4 Ἡ μὲν γὰρ ἀνδράχνη καὶ ὁ σίκυος καὶ ὅλως τὰ τοιαῦτα κάθυγρα καὶ ψυχρά· τὸ δ᾽ ὤκιμον ξηρὸν καὶ ξυλῶδες· ἀλλ᾽ ὅμως οὐ δύνανται πρὸ τῶν θερμημεριῶν βλαστάνειν, εἴς γε διαμονὴν καὶ τελείωσιν. Αἴτιον δ᾽ ἡ ἀσθένεια, καθάπερ καὶ τῆς σικύας καλουμένης· αὕτη γὰρ δένδρου ὕψος λαμβάνουσα καὶ σχιζομένη τοῖς κλωσὶν, ὥσπερ ἡ ἀναδενδρὰς, ὅμως ἐπίκηρόν τε καὶ οὐ δύναται πρὸ τῶν θερινῶν, ἀλλὰ δεῖται ποῤῥωτέρω τῆς ὥρας παρατείνειν πρὸς τὸ μετόπωρον.
5 Καὶ τὰ ἀκανθώδη καὶ ποώδη καὶ ῥιζοκέφαλα, καθάπερ ὅ τε σκορπίος καλούμενος καὶ τὰ τίφυα καὶ ἡ ἄκανθα βασιλικὴ καὶ τὸ λείριον. Ἔνια δὲ καὶ μετ᾽ ἀρκτοῦρον, γινομένων τῶν πρώτων ὑδάτων. Εἴτε οὖν ὕστερα χρὴ καὶ ὀψιαίτερα ταῦτα λέγειν, εἴτε καὶ πρωϊαίτερα, (οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρός γε τὸ νῦν,) ἀλλ᾽ ἐκεῖνο φανερὸν, ὡς οὔτε μεγέθει καὶ σμικρότητι τὸ πρωϊβλαστὲς καὶ ὀψιβλαστὲς ἀφοριστέον, οὔτ᾽ ἴσως θερμότητι [καὶ ψυχρότητι] καὶ ὑγρότητι καὶ ξηρότητι μόνον, ἀλλὰ δεῖ τινα συμμετρίαν ἕκαστον ἔχειν πρὸς τὴν ὥραν· (γίνεται γὰρ ἅπα-

λωτάτη.) Φαίνεται γὰρ ἅπαντα τὴν οἰκείαν ἀ- 6
ναμένειν [ὥραν πρὸς τὴν] τελείωσιν, ἀβλαστῆ
τε τέως καὶ ἀκίνητα ὄντα ὁμοίως δένδρα καὶ
ὑλήματα καὶ ποώδη· φανερώτατον γὰρ τοῦτ' ἐν
τοῖς ἀγρίοις, ἐν οἷς δὴ καὶ ἡ γένεσις αὐτοφυὴς
καὶ ἄνευ παρασκευῆς. Πάντα δ', ὡς εἰπεῖν, ἢ
τά γε πλεῖστα τῶν μετοπωρινῶν ἐν τοῖς ὑλήμασι
καὶ τοῖς φρυγανικοῖς καὶ ποώδεσίν ἐστιν· ἐπεὶ
δένδρον γε οὐδὲν, πλὴν εἰ μή τι κατὰ τὴν ἐπι-
βλάστησιν· ἐπιβλαστάνει γὰρ ἔνια μετ' ἀρκτοῦ-
ρον. Ὡς δ' ἐπίπαν καὶ καθόλου λαβεῖν, τὰ 7
ἀείφυλλα τῶν δένδρων καὶ ὀψιβλαστότερα καὶ V. C. 11.
ὀψικαρπότερα, διά τε πυκνότητα καὶ ξηρότητα,
(κατὰ μικρὸν γὰρ ἡ ἐπιῤῥοὴ) καὶ διὰ τὸ συνε-
χὲς ἀεὶ τῆς εἰς τὰ φύλλα ἀναδιδομένης τροφῆς.
Οὐ γίνεται δὲ ἀθροισμὸς, ὥστε προορμᾷν, ἀλλ'
ἀπὸ τῆς ὥρας κινεῖται τῆς οἰκείας τὸ καθῆκον·
σπάνια γὰρ ἄν τις λάβοι τὰ πρωϊβλαστῆ καὶ
πρωΐκαρπα τῶν ἀειφύλλων, οἷον τόν τε κιττὸν
καὶ τὴν ῥάμνον καὶ εἴ τι τοιοῦτον. Ἡ δὲ ἰδιό-
της εἴτε διὰ θερμότητα τούτων, εἴτε καὶ μανό-
τητα καὶ ὑγρότητα, εἴτε καὶ διὰ ταύτας πάσας
συμβαίνει τὰς αἰτίας, διαιρετέον, αὐτὸ τοῦτο
πρῶτον εἰπόντας, ποῖα θερμὰ καὶ ποῖα ψυχρὰ,
καὶ τοῖς ποίοις ληπτέον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων
ἐν τοῖς ὕστερον πειρατέον εἰπεῖν, διὰ τί δὲ τὰ
μὲν πρωϊβλαστῆ, τὰ δὲ ὀψιβλαστῆ, ταύτας ἂν
τις ἀποδοίη τὰς αἰτίας.

Κεφ. ια. Ὅσα δὲ κατὰ πᾶσαν ὥραν βλα- 1
στάνει τε καὶ ἀνθεῖ καὶ καρποτοκεῖ, καθάπερ
ἡ περσικὴ μηλέα καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἀπο-

ρήσειεν ἄν τις, οὐ μόνον ὅτι οὐ πρὸς πάσας ἁρμόττει τὰς ὥρας ἡ κρᾶσις, ἀλλ' ὅτι οὐδ' αὐτὰ αὑτοῖς ὁμοβλαστάνει τὰ γένη καὶ ὁμοκαρπεῖ· τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς κεχωρισμένοις τῶν ὁμογενῶν ἀξιοῦμεν, καὶ ὁρῶμεν συμβαῖνον. Τὸ μὲν οὖν πάθος ὅμοιον φαίνεται τοῖς ἐπικυΐσκομένοις ζώοις, πλὴν γ' ἡ αἰτία τοῖς μὲν φανερὰ,
2 τοῖς δὲ λόγου δεομένη. Τὰ μὲν γὰρ οὐχ ἅμα λαμβάνοντα τὰς παρ' ἑτέρων ἀρχὰς, οὐδ' ἴσως εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδ' ἅμα κυΐσκεται. Τῶν δὲ διὰ τί ἡ βλάστησις οὐχ ἅμα, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν· εἰ μὴ καθάπερ [τὰ ζῶα τὰς ἀρχὰς οὐχ] ἅμα καταλάβοι· ἀνάγκη γὰρ, διὰ τὸ τὰς ῥίζας μηδ' ἅμα μηδ' ὁμοίως ἔχειν, ἢ τοὺς ἀκρέμονας, μὴ δέχεσθαι μηδ' ἐκπέττειν ἐξ ὧν ἡ πρώτη βλάστησις. Ταῦτα δὲ διὰ τί καὶ τίνος ἕνεκα γίνοιτ'
3 ἂν, οὐκ εὔκολον εἰπεῖν. Ἡ μὲν γὰρ ἄμπελος ἡ μαινομένη τάχα δόξειεν οὐκ ἀλόγως δέχεσθαι· τῷ μὲν γὰρ μὴ ἐκπέττειν τὸν καρπὸν ὑπολείμματα πολλὰ ποιεῖται ὑγρότητος γονίμου· ταῦτα δὲ, ὅταν ἀὴρ ἐπιλάβῃ μαλακὸς, ἐκτίκτει· καθάπερ καὶ ἄλλοις τῶν δένδρων αἱ πρῶται βλαστήσεις ἐπιγίνονται. Ἡ δὲ μηλέα καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τελεογονεῖ καὶ ἐκπέττει. Διὸ τὸ μερίζεσθαι καὶ ἄλλοτ' ἄλλο βλαστάνειν ἄτοπον, καὶ ταῦτ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς. Αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αὗται καὶ τοιαῦται εἴρηνται περὶ τούτων.
4 Πρὸς δὲ τὸ τὴν αἰτίαν τοῖς ἀπορουμένοις λέγειν πρῶτον ληπτέον, ὅπερ εἴρηται καὶ πρότερον, ὅτι πᾶν δένδρον ἀρχὰς πολλὰς ἔχει πρὸς τὴν βλάστησιν καὶ τὴν καρποτοκίαν. Τοῦτο δὲ, ὥσπερ

ἐλέχθη, τῆς οὐσίας, ὅτι καὶ πολλαχόθεν ζῇ· διὸ
καὶ βλαστητικόν. Εἰ δ' οἱ πρῶτοι τούτων ἀναγ-
καιότεροι, ἐκ τῶν ἀρχῶν γε τούτων οὔθ' ὅμοιοι
πάντες οὔτ' ἴσοι οὔθ' ἅμα βλαστάνουσιν οἱ βλα-
στοὶ, ἀλλ' ὅταν ᾖ πλείων συῤῥοὴ καὶ ἰσχυροτέρα,
κατὰ ταῦτα θᾶττον καὶ πλεῖον. Ἕκαστος γὰρ
αὐτῶν ὥσπερ φυτόν ἐστιν ἐν τῷ δένδρῳ, καθά-
περ ἐν τῇ γῇ· μὴ ἅμα δὲ τῆς βλαστήσεως οὔσης,
μηδ' ἴσης τῆς ἰσχύος, εὐλόγως οὐδὲ τῶν καρπῶν
ἡ πέψις ἅμα γίνεται πάντων. Ἐπεὶ καὶ ἡ θέσις 5
διαφορὰν ποιήσει τῶν μερῶν, οἷον ἢ πρὸς ἀνα-
τολὰς ἢ δύσεις, ἢ πρὸς ἄρκτον ἢ μεσημβρίαν,
ὥσπερ [γὰρ] καὶ ὅλων τῶν δένδρων ἡ ἐν εὐδιει-
νῷ τόπῳ· πρωϊβλαστῆ γὰρ ταῦτα καὶ πρωΐκαρπα.
Τοιαύτης δὲ τῆς φύσεως οὔσης τῆς κοινῆς, ὅπου
μὲν ὁ ἀὴρ μαλακὸς καὶ εὐδιεινὸς, ὀλίγον χρό-
νον [οὐ] βλαστητικὰ τὰ δένδρα γίνεται, κα-
θάπερ καὶ περὶ Αἴγυπτον· ὅπου δὲ χειμέριος
καὶ σκληρὸς, πλείω. Τὸ γὰρ ὅλον βραχεῖά τις 6
γένοιτο διάλειψις, εἴπερ ἥ τ' ἐκ τῆς γῆς τροφὴ
δαψιλὴς εἴη καὶ ὁ ἀὴρ εὐκραής· ἐπεὶ καὶ τὰ μὴ
φυλλοῤῥοοῦντα παρά τισιν, οἷον συκῆ καὶ ἄμ-
πελος, διὰ τοῦτο οὐ φυλλοῤῥοεῖ, καθάπερ εἴ-
ρηται, διότι διαρκὴς ἡ τροφή. Τοῦτο μὲν οὖν
κοινὸν ἐπὶ πλειόνων ἐστί· τὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν
φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὸν τόπον ἔχει τι ταυτόν. Διῃ-
ρημένων δὲ τῶν μὲν φυλλοβόλων, τῶν δὲ ἀει-
φύλλων, αἰτίας δὲ οὔσης τοῖς ἀειφύλλοις τῆς
διαρκείας τῆς τροφῆς, ὧν τὰ μὲν διὰ τὴν ἰδίαν
φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὸν τόπον τοιαῦτα, τρίτον δὴ
καὶ ὥσπερ ἐφεξῆς τούτοις τὴν ἀειβλάστησιν θε-

τέον, ὅτι τὸ ἀείφυλλον οὐκ ἀειβλαστὲς, ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὥσπερ διατηρεῖν μόνον δύνανται τὰ προϋπάρχοντα, ταῦτα δὲ καὶ προσεπιγεννᾷν
7 *ἕτερα διὰ τὴν ἰδίαν δηλονότι φύσιν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἄλλοις μέχρι τινός· ἐπιβλαστάνει μὲν γὰρ τὰ μὲν ἅμα τοῖς ἄστροις, τὰ δὲ καὶ ἀορίστως, ὥσπερ καὶ ἄμπελος. Ὃ δὲ τούτοις μέχρι τινὸς, ἐκείνοις δι' ὅλου δέδωκεν ἡ φύσις, ὥστε καὶ βλαστοφυεῖν καὶ καρπογονεῖν. Οὔσης δὲ τοιαύτης τῆς οὐσίας, οὐδὲν ἄτοπον ἤδη τὰ μὲν τελειοῦν, τὰ δ' ἀνθεῖν, τὰ δὲ βλαστάνειν, τὰ δὲ μέλλειν· ἐπείπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις δένδρεσιν ἅπανθ' ἅμα τὰ μέρη, διαφέρει δὲ τοῖς χρόνοις, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρ' ὀλίγον, τὰ δ' ἐφεξῆς.*
8 *Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ζητητέον, τίς ἢ πόθεν ἡ κρᾶσις καὶ ἡ σύστασις τῶν τοιούτων. Ἔοικε δὲ παραπλήσιον, καὶ τίς ἡ τῶν ἀειφύλλων· πλὴν χαλεπώτερον· προσεπειπεῖν γὰρ δεῖ καὶ διὰ τί τοσαύτην τροφὴν λαμβάνει καὶ δύναται πέττειν, ὥστε γεννᾷν. Ἡ γὰρ ἐπιβλάστησις καρποτοκίας γέννησις· ἐπεὶ τό γε πλείους ἅμα καρποὺς ἔχειν, τὸν μὲν τέλειον, τὸν δ' ἀτελῆ, τὸν δ' ὑποφυόμενον, συμβαίνει καὶ τῇ ἀρκεύθῳ καὶ ἄλλοις, ὧν βραδεῖά τε ἡ ἔκπεψις καὶ δυσαπόπτωτος ὁ καρπός. Ἡ μὲν οὖν τούτων αἰτία μέχρι τούτων εἰρήσθω τανῦν.*

1 *Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κ. ιγ.) Πότερα δ' ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις ἅμα τῶν ἄνω τε γίνεται καὶ τῶν ὑπὸ γῆς, ἢ διῃρημέναι τοῖς χρόνοις, ὥσπερ τινές φασι τὰς μὲν ῥίζας αὐξάνεσθαι μετοπώρου καὶ χειμῶνος, τα δὲ στελέχη καὶ τοὺς ἀκρέμο-*

τας ἔαρος καὶ θέρους καὶ μάλισθ' ὑπὸ τὸ ἄστρον,
τοῦτο δὲ κατὰ λόγον οὕτω συμβαίνειν· τῇ γὰρ
πρώτῃ γενέσει κατακολουθεῖν· ἐν ἐκείνῃ γὰρ τὴν
ῥίζαν πρότερον ἢ τὸν βλαστὸν ἀφιέναι πάντα·
προϋπάρχειν γὰρ ἀναγκαῖον, ᾧ τὴν τροφὴν ἐπά-
ξεται. Φανερὸν δὲ καὶ ἐν ταῖς μετοπωριναῖς 2
φυτείαις· τότε γὰρ ῥιζοῦται, οὐ βλαστάνει δὲ
τὰ φυτευόμενα ἢ ἐπὶ βραχύ τι· ταῦτα δὲ τοῦ
ἔαρος· εἰ γὰρ ἦν ἄῤῥιζα, ἐσήπετ' ἄν. Ἀλλὰ διὰ
τοῦτο ἐπαινοῦσι ταύτην τὴν φυτείαν, ὅτι μᾶλ-
λον τὰς ἀρχὰς ἰσχυροτέρας ποιεῖ, δι' ὧν καὶ ἡ
τοῦ στελέχους καὶ ἡ τῶν ἄλλων γένεσις· ὥς τά
γ' εὐθὺς ἀνατρέχοντα πρὸς τὴν βλάστησιν ἀσθε-
νῆ καὶ ἄκαρπα γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν σπερ-
μάτων οἱ Ἀδώνιδος κῆποι. Πιθανὸς δὲ καὶ 3
ταύτῃ δόξειεν ὁ λόγος, ὅτι τὰ μὲν ἄνω κωλύε-
ται διὰ τὸν πέριξ ἀέρα ψυχρὸν ὄντα, τὰ δὲ
κάτω στεγαζόμενα τῇ γῇ καὶ ἅμα ὑπὸ τοῦ θερ-
μοῦ συγκατακλειομένου διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν,
ἔτι τε [δι'] ὑγρότητα καὶ τροφὴν, προσαύξεται·
πάντα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει, δι' ὧν ἡ αὔξησις καὶ
ἡ γένεσις. Σημεῖον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σίτου
συμβαῖνον· ὃς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πιλούμενος
ῥιζοῦται μᾶλλον· ὃ δὴ καρκινοῦσθαι λέγουσιν·
ὡς τὴν ἀπὸ τοῦ ἄνω δύναμιν καὶ τροφὴν εἰς
τὰ κάτω τρεπομένην. Ταύτῃ μὲν οὖν δόξειεν
ἂν μερίζεσθαι τὸ τῆς αὐξήσεως. Τῇ δέ γε πά- 4
λιν οὐκ ἂν δόξειεν· ἔν τε γὰρ τῇ πρώτῃ γενέσει
προφθάνει μὲν ἡ ῥίζα τῶν βλαστῶν, οὐ μὴν
τοσοῦτον, ὥστε χρόνου γίνεσθαι πλῆθος, ἀλλὰ
βραχύτατον πάντων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων

ἡ καρδία καὶ τὰ περὶ τὴν καρδίαν· ἁπλῶς γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἡ φύσις οὐθὲν καθάπερ ἡ τέχνη ποιεῖ κατὰ μέρος, ἀλλὰ πάντ' ἀθρόα καταβάλλεται· συντελεῖ δὲ ἑτέρων ἕτερα πρότερον. Εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦτ' ἐπί τινων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλ' οὔτι γε ἐν τῇ τροφῇ καὶ αὐξήσει τὰ μὲν πρότερον τρέφεσθαι, τὰ δὲ ὕστερον, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ζώων, ἀλλ' ἅμα πως μάλιστα πάντα καὶ ὅλος ὁ ὄγκος, ὥσπερ κατὰ συνέχειαν καὶ

5 τρέφεται καὶ ἐπιδίδωσιν. Ὃ καὶ κατὰ τὴν αὔξησίν ἐστι φανερόν· ἐπεὶ καὶ ἄτοπόν ἐστιν τὸ θρεπτικὸν, ὃ δὴ διαπλάττει καὶ δίδωσι τροφὰς, διαιρεῖν ὧδε κατὰ μέρη τὴν ἐνέργειαν, ἢ πάλιν εἴ τι τῶν σωματικῶν τὸ ἐνεργοῦν, οἷον πνεῦμα ἢ πῦρ· οὐδὲ γὰρ ταῦτα εἰκὸς, ἀλλ' ὅταν ἅμα ταῖς ὥραις κινηθῶσιν, ὁμοίως δι' ὅλων διήκειν τῶν φυτῶν. Ἓν γάρ τι τὸ γεννῶν, οὐχ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς διαιρεῖ καὶ μερίζει τὴν μὲν γῆν εἰς τὰς ῥίζας, τὸν δ' αἰθέρα εἰς τοὺς βλαστοὺς, ὡς ἑκάτερον ἑκατέρου χωριζόμενον, ἀλλὰ μὴ ἐκ μιᾶς ὕλης καὶ ὑφ' ἑνὸς αἰτίου γεννῶντος· ὡς ἡ τῶν ὅλων σύστασις μακρὰ, εἴπερ ἐλάμβανέ πως ἕξιν καὶ κατὰ τὰς τροφὰς καὶ κατὰ τὰς αὐξήσεις. Ὥστε δ' ὅλαις ὥραις χωρίζειν, μέγα κο-

6 μιδῇ τὸ διάστημα τῶν χρόνων. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ψύχους κώλυσις τῆς βλαστήσεως ἀληθὴς μὲν, οὐκ ἔτι δὲ ποιεῖ μερισμὸν φυσικὸν, ἀλλ' ὡσπερεὶ συμβαίνοντι [ἔοικε] προσαύξεσθαι τὰς ῥίζας· ὃ καὶ καθηκούσης ἐνιότε γε γίγνεται τῆς ὥρας, ὅταν ἀντικόψῃ ὁ χειμών· ἡ μὲν γὰρ βλάστησις κατέχεται, τὸ δὲ τῶν ῥιζῶν οὐ κωλύεται διὰ

τὴν ἀλέαν. Ὅταν δ' ἤδη προωρμημέναι τύχωσιν, εἰς ἔκφυσιν καὶ αὔξησιν ἔρχονται. Ἀλλὰ τοῦτο οὐ τῆς φύσεως θετέον, ᾧ διακωλύειν ποτὲ συμβαίνει τι τῶν ἐκτὸς, ἀλλ' ὅσα τῇ ὁρμῇ γίγνεται τῇ αὐτῆς. Ὡραίων δὲ χειμώνων καὶ εὐδιεινῶν 7
γινομένων ἅμα τά τε ἄνω καὶ τὰ κάτω λαμβάνει τὰς αὐξήσεις, οὐ μεριζόμενα τοὺς χρόνους· ἐπεὶ ὅπου [ὁ] ἀὴρ εὐβλαστὴς καὶ μαλακὸς, βραχύν τινα χρόνον, ὥσπερ εἴρηται, διαλείπουσιν αἱ βλαστήσεις. Τοὺς δὲ χειμῶνας οὐ μόνον τὰς βλαστήσεις ἀλλὰ καὶ τὰς ῥίζας εὔλογον κατέχειν, εἴπερ ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος καὶ αἱ τούτων αὐξήσεις καὶ γενέσεις, οὐκ εἰς πλεῖον καταλαμβάνουσαι βάθος, ἢ οὗ ἂν ὁ ἥλιος ἐφικνῆται, πλὴν ἐάν που τόπος εὐδίοδος ᾖ καὶ μανὸς καὶ κενός. Μὴ γὰρ τούτου συμβαίνοντος, ἀπορήσειεν ἄν τις εὐλόγως, διὰ τί ποτ' οὐκ αὐξάνονται τοῦ χειμῶνος, τροφήν τε λαμβάνοντα, καὶ ἀποστέγοντος τοῦ ψύχους.
Τάχα δὲ καὶ τοῦτο κοινὸν ἀπόρημα καὶ ἐπὶ τῶν 8
ἄλλων μερῶν· ἅπαν μὲν γὰρ τὸ ζῶν τρέφεται· τὸ δ' ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως ὂν [οὐκ] αὔξεται· τὰ δὲ φυτὰ πανταχῇ καὶ τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ προορμᾷ πρὸς αὔξησιν, εἰ μὴ ἄρα συμβαίνει τοτὲ μὲν αὐξάνεσθαι τοὺς ὅλους ὄγκους, ἅμα δὲ τῇ ὥρᾳ διαγελώσῃ τὰς ἐκβλαστήσεις γίνεσθαι· τοῦτο δὲ οἷον γένεσίς τις ἤδη. Διὸ καὶ οὐκ ἄλογον ἐν αὐτοῖς ὥσπερ κύοντα κατέχειν, (ἢ) συναθροίζοντα καὶ λαμβάνοντα πρὸς τὴν κύησιν· ἐν οἷς ὄγκος γίνεται καὶ αὔξησις· εἶθ' ἅμα ταῖς ὥραις ἀποτίκτουσιν. Ἔχουσι γὰρ δή τινας 9

οἱ κλάδοι καὶ οἱ ἀκρέμονες ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὰς ζωτικὰς, αἳ διαθερμαινόμεναι τῇ ὥρᾳ προΐενται τοὺς βλαστοὺς, καὶ μὴ ῥιζουμένων τῶν κάτω. Τοῦτο δὲ μάλιστα φανερὸν ἐν τοῖς ἀφαιρουμένοις φυτοῖς τῶν ἀμπέλων τε καὶ ἑτέρων καὶ συντιθεμένοις ἐν πίθοις· προβλαστάνουσι γὰρ οἱ βλαστοὶ τῆς ὥρας καθηκούσης· ὁτὲ δὲ καὶ τὰ πηγνύμενα κλήματα, καὶ κράδαι καὶ χάρακες ἐκ τῶν ἄνωθεν ἐβλάστησαν ὅσον εἰς ἀρχὴν, κάτωθεν δὲ οὐκ ἐῤῥιζώθησαν, ὡς ἔχοντα μὲν ἐν ἑαυτοῖς ἤδη τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δυνάμεις, τροφῆς δὲ δεόμενα πρὸς τὸν τόκον· ἧς μὴ γινο-
10 μένης καταξηραίνεται. Διὸ καὶ οὐκ ἐοίκασι κακῶς λέγειν οἱ φάσκοντες εὐθὺς ἀνθοῦντας νέους καρποὺς ὑπισχνεῖσθαι, ἔτι τῶν ἑτέρων ἐπόντων· τοῦτο γὰρ δῆλον ὅτι δυνάμει λέγουσι. Τὰς μὲν οὖν αὐξήσεις εἴη μὲν ἂν ἀμφοτέρως συμβαίνειν, οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ ταῦτά γε μᾶλλον ἄν τις ὅλων τῶν δένδρων ἢ μεριζομένας ὑπολαμβάνοι γίνεσθαι.

1 Κεφ. ιγ. (ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Ζητήσειε δ᾿ ἄν τις ἐκ τῶν μικρῷ πρότερον εἰρημένων, πότερον τὰ δένδρα κατὰ χειμῶνα κύει πρὸς καρπογονίαν, τοῦ δ᾿ ἦρος ἀποτίκτει, καὶ τοῦθ᾿ οἷον περίοδύς ἐστι χρόνοις ὡρισμένοις, καθάπερ τοῖς ζώοις, ἢ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς συμβαίνει καὶ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ἀέρος. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς εὐδιεινοῖς καὶ μαλακοῖς αἰεὶ βλαστάνουσιν, οὐκ ἂν εἴη τεταγμένη [ἐν] τοῖς χρόνοις ἡ κύησις· εἰ δὲ μὴ, αὕτη γε ταύταις ταῖς ὥραις, ὡς ὅλον ἅμα βλαστάνειν πάλιν, καὶ εἴ τι τὸ ὀργῶν

ἀποτίκτειν. Εἰ δὲ καὶ συνεχῶς ὁ ἀὴρ ἀκολου- 2
θοίη τούτοις, ἴσως οὐδὲ τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν
λεγόμενα δόξειεν ἂν ἀλόγως ἔχειν, οὐδ' ὡς Ἐμ-
πεδοκλῆς ἀείφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπά φησι θάλ-
λειν καρπῶν ἀφθονίῃσι κατ' ἠέρα πάντ' ἐνιαυ-
τὸν, ὑποτιθέμενός τινα τοῦ ἀέρος κρᾶσιν, τὴν
ἠρινὴν κοινήν. Ἐκεῖνο δ' ἄν τις ἴσως ἐν τούτοις
ἀπορήσειε, πότερα καὶ πεπάνσεις ὅμοιαι τῶν
καρπῶν ἢ ἐνδεέστεραι γίνονται ἀσθενεστέρου ὄν-
τος τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς ὥρας ὑγροτέρας. Τοῦτο 5
μὲν οὖν ὡς καθ' ὑπόθεσιν τεθεωρήσθω· ἐν δὲ
τῇ νῦν περιόδῳ τῶν ὡρῶν ἔοικε τὰ δένδρα κενω-
θέντα τοῦ θέρους ἐκ τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς
καρπογονίας ἀντιπληροῦσθαι πάλιν, εἶτ' ἐκ ταύ-
της τῆς ἀντιπεριστάσεως ἀποτίκτειν καὶ βλαστά-
νειν κατὰ τοὺς ἱκνουμένους καιροὺς, ἔχοντά
πως τὴν κύησιν καὶ ἐν τοῖς μέρεσι καὶ ἐν τοῖς
ὅλοις. Εὐλόγως δὲ καὶ αἱ φυτεῖαι καὶ αἱ ἐπι-
βλαστήσεις γίγνονται κατὰ πλείους ὥρας· δοκοῦ-
σι δ' ἐναντία πως εἶναι μετόπωρόν τε καὶ ἔαρ
καὶ κυνὸς ἐπιτολή· ἡ γὰρ περὶ τροπὰς βραχεῖα,
ἀλλὰ μετ' ἀρκτοῦρον ἐπιβλαστάνει πλείω καὶ
ὑπὸ κύνα. Τὸ μὲν οὖν ἔαρ οὐδὲ θαυμάζεται· 4
ζωτικωτάτη γὰρ ἡ ὥρα καὶ μάλιστα γόνιμος,
ὑγρά τε οὖσα καὶ θερμή. Τὸ δὲ θέρος ὥσπερ
ἐναντίον· ξηρά τε γὰρ καὶ ἐμπυρωτάτη, καὶ μά-
λιστα ὑπὸ τὸ ἄστρον. Ἔτι δὲ τὸ μετόπωρον οὐ
μόνον ξηρὸν ἀλλὰ καὶ ψυχρὸν, ἤδη μεταβάλ-
λον, ἐπιλαμβανούσης τῆς ὥρας· ἐναντιωτάτη δὲ
βλαστήσει ψυχρότης καὶ ξηρότης. Ἀλογία μὲν
(γὰρ) δή τις φαίνεται διὰ τούτων, οὐ μὴν οὕτε

πρὸς τὰς βλαστήσεις ἐναντία ταῦτά ἐστιν, οὔτε
αὖ ἀσύμφωνα κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλ' ἔχοντά
5 τινα ὁμοιότητα. Δεῖ γὰρ δὴ τὴν ὥραν ὑγρότητά
τινα καὶ θερμότητα ἔχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἔαρ·
αὕτη μὲν ὁμολογουμένη μάλιστα πρὸς βλάστη-
V. C.15. σιν. Ἐν ἀμφοῖν δὲ τοῦτο συμβαίνει, καὶ ἐν τῇ
τοῦ κυνὸς ἐπιτολῇ καὶ μετ' ἀρκτοῦρον· ὑπὸ γὰρ
αὐτὸ τὸ ἄστρον, καίπερ ὄντος ἐμπύρου τοῦ ἀέ-
ρος, ὅμως καὶ νότια πνεῖ, καὶ νέφη συνίσταται,
καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διυγραίνεται φανερῶς, καὶ
ὑπὸ τὸν φλοιὸν αὐτῶν διαδίδοταί τις ὑγρότης·
ὅθεν καὶ ῥοαὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, εἴτ'
οὖν συνελαυνομένου τοῦ ὑγροῦ καὶ ἀντιπερι-
6 στάσεως γινομένης, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. Πλὴν
συμβαίνει γε τοῦτο καὶ τοῖς ἀνθρώποις· διὸ καὶ
αἱ κοιλίαι μάλιστα λύονται, καὶ πυρετοὶ πολλοὶ
γίνονται, καθυγραινομένων τῶν σωμάτων. Δο-
κεῖ δὲ καὶ ἡ γῆ τότε καθυγράνθαι μᾶλλον·
ὅθεν καὶ ὑδάτων ἀναδύσεις καὶ ἕτεραι μεταβο-
λαὶ γίνονται πλείους. Ἀλλὰ δι' ἣν μὲν αἰτίαν
ἕκαστα συμβαίνει τούτων, ἕτερος λόγος. Ὅτι
δὲ ἐξυγραινομένων τῶν φυτῶν καὶ τοῦ ἔξωθεν
ἀέρος οὐκ ἀντιπίπτοντος ἡ ἐπιβλάστησις οὐκ
7 ἄλογος, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Τὸ δὲ με-
τόπωρον οὐχ, ὥσπερ ἐλέχθη, ξηρὸν καὶ ψυχρόν
ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον θερμόν· ἅμα δὲ [ἐν] τῇ
τοῦ ἄστρου μεταβολῇ ὑγρότης ἐν τῷ ἀέρι γίνε-
ται. Διὸ καὶ ὥσπερ μίξιν τινὰ συμβαίνει γίνε-
σθαι τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ, καθάπερ καὶ
ἐν τῷ ἦρι προσγίνεται τὸ θερμὸν ἀπὸ τῆς ὥρας·
ἐνταῦθα δὲ τοῦ θερμοῦ προϋπάρχοντος, ὑγρότης

ἐπιγίνεται διὰ τὴν πύκνωσιν καὶ κατάψυξιν τοῦ
ἀέρος. Εὐλόγως δὲ καὶ τὰ μὴ κάρπιμα καὶ 8
ὅλως τὰ νέα τῶν πρεσβυτέρων ἐπιβλαστικώτερα,
καὶ τὰ ἐν ταῖς ὑγραῖς καὶ χειμερίοις χώραις·
τὰ μὲν γὰρ κάρπιμα καὶ πρεσβύτερα ξηρότερα,
τὰ μὲν εἰς τοὺς καρποὺς κατηναλωκότα, τὰ δὲ
καὶ τῇ φύσει τοιαῦτα· τὰ δὲ ἄκαρπα καὶ νέα
καὶ ὑγρότητα καὶ θερμότητα ἔχει πλείω. Πάλιν
δὲ ὅπου μὲν οἱ τόποι χειμέριοι καὶ ὑγροὶ τυγ-
χάνουσι, καὶ ὁ ἀὴρ εὔπνους, ἐνταῦθα καὶ τὰ
μετοπωρινὰ γίνεται μακρὰ καὶ ὑγρὰ καὶ καλά.
Πολλάκις δὲ καὶ ὕδατα θερινὰ κατά γε τὰς
πλείστας· ὥσθ' ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος, ἐπιγινο-
μένου ἑτέρου, εὐβλαστότερα γίνεται καὶ εὐαυξῆ
μᾶλλον· ἐπεὶ καὶ τὰ δοκοῦντα δικαρπεῖν (μη- 9
λέων τέ τινες καὶ ἀπίων) ἐν τούτοις μάλιστα
γίνεται τοῖς τόποις, ἅτε παρεκτεινούσης ἐπὶ πολὺ
τῆς ὥρας. Καὶ ταχὺ τῶν προτέρων ἀφαιρουμέ-
νων [ἐστὶν] ἃ καὶ πρωϊκαρποῦντα ὁμοίως διφο-
ρεῖ· θᾶττον γὰρ πάλιν ἀναπληροῦται· διὸ καὶ
χρῶνταί τινες αὐτῷ τῶν πρὸς τὴν ἀγορὰν βλε-
πόντων, καὶ κυΐσκονταί τινες αὐτῶν τῶν πρὸς
τὴν ὥραν βλεπόντων. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδέν γε,
ὡς εἰπεῖν, τῶν δικαρπούντων ὅμοιον γίνεται τοῖς
ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὡς ὁρμὴν μόνον τοῦ φυτοῦ λαμ-
βάνοντος, οὐ συντελέσαντος τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ
ἀέρος. Καὶ ἐφ' ἑτέρων ἔτι μᾶλλον συμβαίνει· 10
προφαίνει γὰρ καρπὸν ἡ ῥόα καὶ ὁ μύρρινος,
ἀλλὰ μέχρι τοῦ προδεῖξαι μόνον. Ἐμβλαστι-
κώτατα γοῦν, ὡς εἰπεῖν, τὰ μάλιστα εὐβλαστῆ
τῇ φύσει· πλὴν εἴ τι διὰ ξηρότητα κωλύεται,

*καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ, καὶ εἴ τινων ὑπόγυιος ἡ
ἀφαίρεσις τῶν καρπῶν πρὸς τὴν τῆς ὥρας ἐπι-
11 βλάστησιν. Ἐὰν οὖν μακρὸν γένηται τὸ μετό-
πωρον, οὐκ ἄλογον καὶ ῥόδα γίνεσθαι καὶ ἄλλ᾽
ἄττα τῶν τοιούτων, ὥσπερ καὶ περὶ Δίον φασὶ
τῆς Μακεδονίας, οὐκ ἰσχυρᾶς γε δεόμενα τῆς
πέψεως, χρόνον δὲ λαβόντα ἱκανὸν ἐξέφηνε τὸ
ἄνθος. Ὅλως δὲ, ὃ πλεονάκις εἴρηται, μαλακοῦ
καὶ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος, καὶ τὸ σύνολον εὐκράτου,
αἰεὶ δυνατὸν βλαστάνειν οὐ πάντα· ἀλλ᾽ ἔνια
τῶν δένδρων· τὰ δ᾽ ἐλάττω τούτων ἔτι μᾶλλον·
ὃ καὶ νῦν ἐπί τινων στεφανωμάτων συμβαίνει
12 τόπους ἐχόντων εὐσκεπεῖς καὶ προσείλους. Δια-
τελεῖν γὰρ ἀνθοῦντα δοκεῖ καὶ ἡ οἰνάνθη καὶ
τὸ ἴον τὸ μέλαν καὶ ἄλλ᾽ ἄττα· θεραπείας δέ
τινος προσγενομένης ἔτι μᾶλλον. Ὅτι δὲ μεγά-
λην ῥοπὴν ὁ τόπος παρέχεται πρόσειλος ὢν καὶ
εὐσκεπὴς, καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα μαρτυρεῖ· φύεται
γὰρ ἐν τούτοις ἔνια, κατὰ τὴν ἄλλην χώραν οὐ
φυόμενα· καὶ καρποφορεῖ, τῶν ἄλλων οὐ φε-
ρόντων· καὶ προανθεῖ καὶ προβλαστάνει πρότε-
ρον τῶν λοιπῶν. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς
εἰρήσθω.*

*1 Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. ις.) Τὸ δ᾽ ἐπὶ τῶν
διφορούντων δένδρων ὅμοιόν τινα τρόπον ἐστὶ
τῷ ἐπὶ τῶν προβάτων γινομένῳ· ἐκεῖνα γὰρ εὐ-
τοκήσαντα καὶ εὐγονοῦντα πάλιν ὁρμᾷ πρὸς
κύησιν ἐκποιούσης ἔτι τῆς ὥρας. Καὶ τὰ δένδρα
παραιρεθέντων τῶν πρώτων καρπῶν γονεύει πά-
λιν ἑτέρους. Δεῖται δ᾽ ἴσως χώρας τε εὐτρόφου
τὰ τοιαῦτα, τῆς τε θεραπείας πλείονος, ἢ ἀμ-*

φοῖν, καὶ μάλισθ', ὡς εἰπεῖν, τῆς τοῦ ἀέρος
κράσεως, ὅπως λάβῃ τὸν χρόνον ἱκανὸν εἰς τὴν
κύησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐάν τις ἀφέλῃ τὸν 2
καρπὸν ἢ [τὸ] ἄνθος, δύνανται πάλιν ἕτερα
γεννᾶν, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν τὸν τῆς κυήσεως
χρόνον. Οὐ γὰρ οἷόν τ' ἄνευ τοῦ κυῆσαι γεν-
νᾶν, ἐξανηλωμένου τοῦ προϋπάρχοντος· ἅμα δὲ
ὥσπερ πηροῦσθαι συμβαίνει τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν
ἕλκωσιν, ὥστε μὴ βλαστάνειν ἀπὸ τούτου, εἰ μὴ
καινῆς ἄλλης γινομένης (οὐκ) ἐκποιεῖ τὸ τῆς
ὥρας. Τούτων μὲν οὖν οὕτως ταύτας ὑποληπτέον
τὰς αἰτίας. Αἱ δ' ἀνθήσεις καὶ βλαστήσεις οὐ 3
κατὰ τὰς τῶν καρπῶν πεπάνσεις γίνονται· βλα-
στάνει γὰρ τά γε πολλὰ σύνεγγυς αὐτοῖς κατὰ
μίαν, ὡς εἰπεῖν, ὥραν· τοῦ δὲ πεπαίνειν τοὺς
καρποὺς πολλοῖς χρόνοις ὕστερον ἐκείνην τὴν
αἰτίαν ὑποληπτέον, ὅτι τὰ μὲν τῶν φύλλων καὶ
βλαστῶν εὐκινητότερα καὶ ῥᾴω ἂν σωματικω-
τέραν ἔχοντα καὶ περιττωματικὴν τὴν ὕλην, οἱ
δὲ καρποὶ καθαρωτέραν, καὶ μάλιστα δὴ τοὺς
χυλοὺς αὐτούς. Αὐτὴ δ' ἡ τῶν καρπῶν πέπανσις
[εἰς ἣν] πλείονος δεῖται κατεργασίας. Ἔτι δὲ 4
μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ τῷ
ξυλώδεις ἢ γεώδεις ἢ ξηροὶ ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν
εἶναι· δυσκατεργαστότεροι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. Διὸ
καὶ προανθοῦντ' ἔνια τὸν καρπὸν ἔχει πολὺν
χρόνον, ὥσπερ ἀμυγδαλῆ· δύσπεπτος γὰρ ὁ ξυ-
λώδης· τὸ δ' ἄνθος ὠθεῖ διὰ τὴν πρότερον λε-
χθεῖσαν αἰτίαν. Ὑπερβάλλοντα δὲ ταῦτα συμ-
μετρίαν τινὰ ἔχει καὶ τάξιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν
τῶν ἀνθῶν ὅσα μετὰ σωματικῶν ὄγκων ὀψιαί-

τερον γίνεται, καθάπερ τὸ τῆς ῥύας· ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις Κ. ιζ.) Τὰ δ' ἀργὰ τῶν εἰργασμένων πρωϊβλαστότερα, καθάπερ ἄμπελος, μηλέα, ἐλαία, συκῆ, τά τ' ἄλλα, διὰ τὸ κατέχειν ἔνια τὴν θερμότητα μᾶλλον, μὴ ἀνασκαπτομένης τῆς γῆς, μηδὲ γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν· αὕτη γὰρ ἡ κινοῦσα· καὶ διὰ τὸ μηδεμίαν ἐν τοῖς ἄνω γίνεσθαι πληγὴν κλωμένων ἢ καρφολογουμένων· ἀφελκούμενα γὰρ πόνον τε παρέχει καὶ καταψύχει καὶ εἰς ὀλίγον συστέλλει. Τοῖς δὲ [ἀργοῖς ἐν] πολλοῖς διαδίδοται [ἡ ὑγρότης] κατὰ μικρά· ἔτι δὲ καὶ μάλισθ', ὡς εἰπεῖν, διὰ τὸ ἀκλάστων ὄντων καὶ ἀκαθάρτων ἐν πολλοῖς [εἶναι] καὶ κατὰ μικρὰ τὰς γονίμους κατέχειν ἀρχὰς, ὧν ἕκαστον διὰ τὴν ὀλιγότητα μικρᾶς δεῖται καὶ κινήσεως· διὰ ταῦτα ταῖς ὥραις [τάχιον] ὑπακούει, καὶ εὐθὺς ποιεῖται τὰς ἐκ-
2 βλαστήσεις. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπίων ξυμβαίνει· καὶ γὰρ ἐκεῖνα εὐβλαστότερα τῶν ἡμέρων ἐστὶ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· εἰς πλείω γὰρ καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν, εὐκίνητα γίνεται τῷ περιέχοντι πρὸς βλάστησιν. Ἔτι δὲ καὶ ἡ ξηρότης ξυμβάλλεται· καὶ γὰρ διὰ τοῦτ' ἐλάττων ἡ ὑγρότης· τὸ δ' ἔλαττον εὐκινητότερον. Καλλίων μὲν οὖν καὶ ἀθροωτέρα τῶν εἰργασμένων ἡ βλάστησις καὶ ἡ καρπογονία, προτέρα δὲ
3 ἐκείνη. Ἀπὸ δὲ τούτου ἄν τις ἀπορήσειε, διὰ τί τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων ἰσχυρότερα ὄντα τοὺς καρποὺς οὐ πεπαίνει· κατὰ μὲν γὰρ τὰς δυνάμεις ἐχρῆν καὶ τὰς πέψεις εἶναι. Μία μὲν δή

τις αἰτία τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν· οὐ γὰρ τοσοῦτον ὑπερίσχουσι τῷ ἰσχύειν ὅσῳ πλείω τοῦ συμμέτρου τὸν καρπὸν ἴσχουσιν· ἅμα δὲ πλῆθος πολὺ, καὶ οὐκέτι γίνεται πέψις. Διὸ καὶ οἱ γεωργοὶ παραιροῦσιν, ὅταν ὦσι πλείω. Ἑτέρα δὲ, ὅτι πυκνότερα καὶ ξηρότερα καὶ εἰς ἑαυτὰ μᾶλλον ἕλκοντα τὸ ὑγρόν· ἡ δὲ τροφὴ καὶ ἡ πέψις ἐνδύσει τῆς ὑγρότητος, ἣν οὐ ῥᾴδιον ἀντισπωμένην λαμβάνειν. Ἁπλῶς δ' οὐ τὰ ἰσχυ- 4 ρότερα καὶ τροφιμώτερα [ταῦτα καὶ καρπιμώτερά ἐστι·] καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ζώων, ἀλλ' ἑτέρα τις καθ' ἑαυτὴν πρὸς καρπογονίαν ἰσχὺς καὶ δύναμις· μανὸν γὰρ, εὔδιοδον καὶ ὑγρὸν εἶναι δεῖ τὸ καρποτοκῆσον· ἡ δὲ πυκνότης ἐναντίον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὃ καὶ ἡ γεωργία βούλεται ποιεῖν, ἀφαιροῦσά τε τὰ περιττὰ, καὶ τροφὴν παρέχουσα, καὶ εὔηλα καὶ εὔπνοα ποιοῦσα. Προφαίνει μὲν οὖν πλείω καρπὸν, διὰ τὸ πρότερον εἰρημένον, τοῦτον δὲ οὐκ ἐκπέττει διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

Κεφ. ις. (ἄλλοις Κ. ιη.) Ἡ πέψις ἐστὶν 1 ἐν τῷ περικαρπίῳ· τοῦτο δὲ δεῖ γίνεσθαι καὶ λαβεῖν χυλὸν ἁρμόττοντα πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν. Ἴσως δ' αὐτὸ τοῦτο πρότερον εὖ ἔχει διελεῖν, ὅτι πέψις ἐστὶν ἡ μὲν οὖν τῶν περικαρπίων, ἡ δ' αὐτῶν τῶν καρπῶν· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰς ἡμετέρας τροφὰς, ἡ δὲ πρὸς γέννησιν καὶ διαμονὴν τῶν δένδρων· οἱ γὰρ καρποὶ καὶ τὰ σπέρματα τούτων χάριν. Ἑκατέρα δέ πως ἐναντιοῦται πρὸς τὴν ἑτέραν· ἅμα γὰρ τὸ περικάρπιον ὑγρότερον καὶ πλεῖον, καὶ ὁ καρπὸς ἐλάτ-

των· καὶ ἅμα μείζων οὗτος καὶ τὸ περικάρπιον ἔλαττον καὶ σκληρότερον καὶ δυσχυλότερον.
2 Πρὸς ὃ δὴ καὶ ἡ γεωργία μεμηχάνηται, κωλύουσα τὴν τούτων αὔξησιν καὶ τροφήν· ἅπαν γάρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἥμερον ἀγρίου, καὶ γεωργούμενον ἀγεωργήτου, καὶ κάλλιον εἰργασμένον τοῦ χεῖρον μικροπυρηνότερον, ἀνυγραινόμενόν τε μᾶλλον καὶ τὴν τροφὴν περισπῶν εἰς τὸ περικάρπιον, ἔτι δὲ τοὺς χυλοὺς ἐκπεπαῖνον εἰς συμμετρίαν τῆς ἡμετέρας χρείας. Αἱ μὲν οὖν πέψεις τοσοῦτον διεστᾶσιν, εἴπερ χρὴ καὶ τὴν μὴ εἰω-
3 θυῖαν πέψιν λέγειν. Τάχα δ᾽ ἄν τις ἀπορήσειεν ἐκεῖνο καὶ ἀξιώσειεν, ὃ τὰ ἰσχυρότερα κατακρατεῖ, τοῦτο καὶ τὰ ἀσθενέστερα κατακρατεῖν· τὸ δὲ σπέρμα πάντων ἰσχυρότατον. Κοινὸν γὰρ τέλος πάντων τῶν φυτῶν ἐστιν· ἐπείπερ ἡ τοῦ ὁμοίου γένεσις τέλος. Ἅμα δὲ καὶ ἐν τοῖς ζῴοις δοκεῖ τελειουμένης ἐπιγίνεσθαι τῆς φύσεως· ὅταν δὲ ἐλλείπῃ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρακμάσῃ διὰ
4 τὸ γῆρας, ἐξαδυνατεῖ τὸ γεννᾶν. Οὐκ ἀλόγως δ᾽ ἂν οὔτε ἀπορήσειεν οὔτε ἀξιώσειεν· ἐν τελειότητι μὲν γάρ τινι τὸ σπερμοφυεῖν καὶ τῶν ζῴων ὡς ἂν ἡλικίαν λάβοι τις ἄν. Οὐ μήν γε οὐδὲ τὰ ἰσχυρότατα σπερματικώτατα, ἀλλὰ σχεδὸν ἐναντίως, ἑτέρωθεν μεριζομένης τῆς τροφῆς καὶ δυνάμεως. Ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν συμβαίνει κατὰ λόγον συμβαῖνον. Οὕτω δὲ καὶ τὴν ἀναλογίαν λαμβάνει, ὡς [εἰς] ὁπότερον ἂν τούτων ὁρμήσῃ, [τοῦτο μὲν ἰσχυρότερον,] θάτερον δ᾽ ἐλλιπέστερον ἔσται· διαρκεῖν γὰρ οὐ δύναται πρὸς ἄμφω· τοῦτο γὰρ σχεδὸν ἐν ἅπασιν ὁμο-

λογούμενον. Ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς τρεῖς τινές εἰσιν 5
οἱ μερισμοὶ, πρὸς αὐτὸ τὸ δένδρον καὶ τὴν
βλάστησιν, ὅπερ ἐναντίον τοῖς καρποῖς, ἐὰν
πλεῖον γένηται τοῦ ξυμμέτρου· διὰ τοῦτο γὰρ
ἀκαρπία. Καὶ πάλιν ἐν αὐτοῖς καὶ τοῖς περι-
καρπίοις· ἡ γὰρ εἰς τὸ ἕτερον ὁρμὴ κωλύει τὴν
ἑτέραν. Ὥσπερ οὖν ἐπ᾽ ἐκείνων οὐκ ἄλογον,
οὐδ᾽ ἐπὶ τούτων, ἀλλ᾽ ἔχει τὸ ἀνάλογον· τὰ γὰρ
ἄγρια καὶ εἰς τὸν καρπὸν καὶ εἰς ἑαυτὰ τὴν
ὑγρότητα καὶ τὴν τροφὴν ἄγοντα παραιρεῖται
τῶν περικαρπίων, ὥστε μείζω γίνεσθαι τὸν καρ-
πόν. Τάχα δ᾽ οὐδ᾽ ἄν ποι δόξειεν ὅλως ἄτοπον 6
εἶναι τὸ μᾶλλον ἐφικνεῖσθαι τὰ ἄγρια τῶν σπερ-
μάτων, ὥσπερ ἄῤῥενα ὄντα πυκνότερά τε καὶ
ξηρότερα τὴν φύσιν· διαθηλύνουσι γὰρ αἱ κατερ-
γασίαι καὶ αἱ τροφαί. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς καθ᾽
ὁμοιότητά τινα λεγέσθω, πορῥωτέρω κείμενον.
Τῶν δὲ πεπάνσεων εἰς μὲν τὴν γένεσιν αὕτη
κυριωτέρα· πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν χρείαν ἡ τῶν
περικαρπίων. Ἐν ποτέρᾳ δὲ δεῖ θέσθαι τὸ τε-
λειότερον, ἄλλος λόγος· ἐπεὶ οὕτω γε καὶ ὧν
τοῖς φύλλοις μόνον χρώμεθα, καὶ ὧν ταῖς ῥί-
ζαις, ὥσπερ τῶν λαχάνων, αὕτη κυριωτέρα πέ-
ψις ἔσται. Καίτοι γε τούτων τὸ τέλος ἐν τοῖς
σπέρμασιν, οἷς ἡμεῖς οὐδὲν χρώμεθα πρὸς τὴν
τροφήν. Ἔστι δέ τις καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς διὰ 7 V.
τὸν ψυχρότητα τῶν ἀγρίων οὐ δυναμένων πέτ- C.19.
τειν· τοὺς δὲ πυρῆνας ἐκ τῆς ξυλώδους καὶ πε-
ριττωματικῆς γίνεσθαι τροφῆς, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς
ζώοις ὀστᾶ. Αὐτὸ μὲν τοῦτ᾽ ἴσως οὐ κακῶς, εἰ
ὁ πυρὴν ἐκ τοῦ γεώδους καὶ ξυλώδους· ἀλλὰ τὸ

σπέρμα οὐκ ἔθ' ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ τῆς ὕλης [τῆς
καθαρωτάτης] ἐν τούτῳ. Πέφυκε δὲ τὰ θερμὰ
μάλιστα σπερμοφυεῖν, ᾗ θερμότερα ἂν εἴη· καὶ
τό γε τῆς τῶν ἡμέρων θερμότητος ἐκεῖνο φέρε-
ται σημεῖον, ἡ τῶν ὀπῶν δύναμις· ὁ μὲν γὰρ
τῆς συκῆς τὸ γάλα πήγνυσιν, ὁ δὲ τοῦ ἐρινεοῦ
8 οὐ πήγνυσιν ἢ κακῶς. Πρὸς αὐτὸ δὲ τοῦτο
πάλιν ἀντίκειταί τις ἑτέρα καθόλου πίστις ὑπὲρ
τῆς θερμότητος, ὅτι τὰ ἄγρια μᾶλλον ἐν τοῖς
ψυχροῖς δύνανται διαμένειν, καὶ ὅλως δὲ διὰ
θερμότητα ἡ ἰσχύς. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων τάχα
ἂν ὕστερον εἴη λεκτέον· πλείων γὰρ ὁ λόγος,
καὶ ἔχων τινα ἀπορίαν, ποῖα θερμὰ καὶ ψυχρὰ,
καὶ τοῖς ποίοις διοριστέον, καὶ προσέτι τῶν
ποίων [τὸ ποῖον] τὸ αἴτιον εἴτε μόνον εἴτε μεθ'
9 ἑτέρων. Καὶ τίνων δὲ ἡ πέψις, δόξειεν ἂν ἔχειν
διαίρεσιν, καὶ ἁπλῶς καὶ πρὸς ἡμᾶς· οἷον ὅσα
ταῖς δριμύτησι καὶ ὅσα τοῖς φαρμακώδεσι χυ-
λοῖς [διαφέρει·] ἃ δὴ καὶ ἐπαινοῦσι, καὶ μάλι-
στα χρῶνται τοῖς τοιούτοις. Ταῦτα μὲν οὖν
ὥσπερ ἰδιότης τις φύσεως, πρὸς ἣν δῆλον ὅτι
καὶ αἱ τροφαὶ καὶ αἱ κατεργασίαι τείνουσιν, ἢ
τοὐναντίον αἱ ἀργίαι, καθάπερ τῷ σιλφίῳ καὶ
τῇ καππάρει, καὶ εἴ τι ἄλλο φεύγει τὴν ἐργα-
σίαν, ἢ εἴ τι πάλιν αὖ διώκει τὴν ξηρὰν καὶ
10 ὑγρὰν καὶ χειμερινήν. Ἐξ αὐτοῦ δὲ τούτου τάχ'
ἄν τις πάλιν ἀπορήσειε κοινήν τινα ἀπορίαν καὶ
καθόλου, πότερα τὴν φύσιν ἐκ τῶν αὐτομάτων
μᾶλλον θεωρητέον ἢ ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐργασίας,
καὶ ἐν ὁποτέροις τὸ κατὰ φύσιν. Σχεδὸν δὲ
τοῦτο ταὐτὸ, μᾶλλον δὲ μέρος τούτου, καὶ

πότερον ἐκ τῶν ἀγρίων ἢ ἐκ τῶν ἡμέρων. Ἡ
μὲν γὰρ φύσις ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχει, καὶ λέ-
γομεν τὸ κατὰ φύσιν τὸ ἐκ τῶν αὐτομάτων.
Τοιοῦτον δ' οὐ τὸ ἔξωθεν, ἄλλως τε καὶ κατὰ
τέχνην· ἀφ' ἑτέρας γὰρ ἀρχῆς. Οὐδ' ἐν τοῖς 11
ζώοις ὅσα πλάττεται ἢ καταναγκάζεται πρὸς
μικρότητα καὶ μέγεθος καὶ τὸν ὅλον τύπον τῆς
μορφῆς, οὐ θετέα ταῦτα κατὰ φύσιν. Ἡ δ' ἀεὶ
πρὸς τὸ βέλτιστον ὁρμᾷ, καὶ τοῦθ' ὥσπερ ὁμο-
λογούμενόν ἐστι· ταύτῃ δὲ τὰ ἐκ τῆς θεραπείας
βοηθεῖ· ἅμα γὰρ καὶ τελείωσις γίνεται τῆς φύ-
σεως. Ὅταν οὖν ἐλλιπὴς τυγχάνῃ, ταῦτα προς-
λαμβάνει διὰ τέχνης, οἷον τροφῆς τε ποιότητα
καὶ ἀφθονίαν· καὶ τῶν ἐμποδιζόντων καὶ τῶν
κωλυόντων ἀφαίρεσιν· ἃ παρέχουσι δηλονότι καὶ
οἱ οἰκεῖοι τόποι πρὸς ἕκαστον, ἐν οἷς δή φαμεν
δεῖν θεωρεῖν τὰς φύσεις αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκεῖνοι 12
μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μόνον παρέχουσιν, οἷον
ἀέρος καὶ πνεύματος καὶ ἐδάφους· ἡ δὲ γεωργία
καὶ ἐν αὐτοῖς μετακινεῖ καὶ μετατίθησιν· ὥστ',
εἴπερ ἐκεῖνά γε προσαπαιτεῖ πρὸς τὸ βέλτιστον,
καὶ ταῦτα προσδέχοιτ' ἂν ὡς ἂν οἰκεῖα. Προς-
απαιτεῖν δ' αὐτὴν καὶ ζητεῖν εὔλογον, ἄλλως τε
καὶ ἐκ τούτων ἠρτημένην, καὶ ἐν τούτοις ἔχου-
σαν τὰς ἀρχάς· ἐπεὶ κἀκεῖνο τοῖς αὐτομάτοις
ἄτοπον συμβαίνει καὶ ὥσπερ παρὰ φύσιν, τὸ
ἐκ τῶν σπερμάτων χείρω γίνεσθαι καὶ ὅλως ἐξί-
στασθαι τοῦ γένους· οὐδὲ γὰρ δὴ τοῦτο κατὰ
φύσιν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ ὅμοιον ἀπογεννᾷν. Αἱ μὲν
οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αὗταί τε καὶ τοιαῦται.
Φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τούτων εἶναι δῆλον, ὅτι 13

πρότερον διαιρετέον τὰς φύσεις, ὥσπερ καὶ τὰς πέψεις λέγομεν· τοῖς μὲν γὰρ ἡ αὐτόματός ἐστιν οἰκειοτέρα, τοῖς δ' ἡ θεραπεία καὶ γεωργία· ἔνια δ' ἀμφοτέρως· ἐξ ὧν καὶ διαιρετέον, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις διήρηται ἡμέροις καὶ ἀγρίοις, ὁμοίως ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς· ἑκατέροις γάρ ἐστιν αἴτια φυσικὰ καὶ οἰκεῖα καὶ πρὸς σωτηρίαν καὶ πρὸς διαμονὴν καὶ πρὸς αὔξησιν καὶ βλάστησιν καὶ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν γέννησιν. Ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καρπίμοις πάλιν ἄν τις διέλοι τὰ μὲν εἰς τὸ αὐτόματον ἀφιεὶς, τὰ δ' εἰς ἐπιμέλειαν καὶ κατεργασίαν μόνον.

1 Κεφ. ιζ. (ἄλλοις Κεφ. κ.) Ἀλλὰ γὰρ τούτων μὲν ἐνταῦθ' ὁ διορισμὸς, περὶ δὲ τῆς πέψεως, ὅθεν ὁ λόγος ἐξέβη, πάλιν τὰ ἐπίλοιπα λεκτέον, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ὧν μὲν ὁ καρπὸς ὑγρὸς καὶ γυμνὸς ἢ λεπτὸν ἔχων περὶ αὐτὸν κέλυφος, ταῦτα μὲν πρωΐκαρπα, καθάπερ ἄμπελος καὶ συκῆ, μάλιστα δὲ συκάμινος. Αὕτη μὲν γὰρ γυμνὸν ἔχει τὸν καρπόν· ὥσθ' ὅσον ἂν ὁ ἥλιος ἐπίδῃ, ταχὺ προηλλοίωσε, βραχείας δεόμενον θερμότητος· ἅμα δὲ καὶ ἐν αὐτῇ συνεργάζεται δύναμις ἰσχυρὰ καὶ ἀθρόως ἐπιοῦσα, καθάπερ καὶ πρὸς τὴν βλάστησιν· ἡ γὰρ ὀψιότης ἐποίη-
2 σεν ἀθροισμόν. Ὅθεν αἵ τε βλαστήσεις ἀθρόοι καὶ μετὰ φορᾶς γίνονται νεανικῆς, ὥστε καὶ ψόφον ποιεῖν, καθάπερ τινές φασι, καὶ [αἱ] πέψεις ταχεῖαι. Παρόμοιον γὰρ τὸ συμβαῖνον ὥσπερ καὶ τοῖς σίτοις ὑπὸ τῶν χειμώνων κατεχομένοις· ἀνεθέντες γὰρ οὕτω ταχείας ποιοῦνται τὰς αὐξήσεις, ὥστε μὴ πολὺ καθυστερεῖν, ἢ μὴ

κατὰ λόγον [τῶν ἐν] τοῖς εὐδιεινοῖς. Ἡ μὲν οὖν 3
τῆς συκαμίνου διὰ τοῦτο πρώϊος· ὡς δὲ Μενέ- V. C.21.
στωρ φησίν, ἡ μὲν βλάστησις αὐτῆς ὀψία διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ τόπου, ἡ δὲ πέψις ταχεῖα διὰ τὴν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς συκῆς ὀψιαιτέρα, ὅτι καὶ τὰ κελύφη περίκειται, καὶ ὑγρότης πλείων ἢ παχυτέρα. Καὶ τὸ μὲν σῦκον μεῖζον τῷ ὄγκῳ, καὶ ἀθροωτέρα πως ἡ πέψις αὐτοῦ. Οἱ δὲ βότρυες καὶ τῷ πλήθει πλείους ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, καὶ ἐν τούτοις ἀθρόος ὁ καρπὸς καὶ οὐ διειλημμένος, ἔτι δὲ ὑπόσκιος καὶ οὐχ ὁμοίως ὑπαίθριος, καὶ ἡ ὑγρότης πολλή· φύσει γὰρ τὸ δένδρον φίλυδρόν ἐστιν. Ἔτι δὲ καὶ ταύτῃ συμβαίνει τὸ μὴ ἀθρόον ἀλλὰ κατὰ μέρος πέττειν· διὸ καὶ πολὺν διαμένει χρόνον καὶ ἐπὶ πλεῖον δὴ τούτοις ἡ ὑγρότης λεπτὴ καὶ ὑδατώδης. Ἅπαντα γὰρ τὰ γλυκέα βραχυτέρας ποιεῖ τὰς πεπάνσεις· ἐὰν δὲ δή τις καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας χρείας ποιῇ τὰς ἀφαιρέσεις, ἔτι μᾶλλον. Αὐτῶν μὲν οὖν τούτων σχε- 4
δὸν ἐν τούτοις αἱ αἰτίαι τοῦ πρότερον καὶ ὕστερον· οὐ μὴν καθόλου [τούτων] τῶν δένδρων ἐστὶ τὸ πρώϊον· πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ καὶ ἀμπέλων καὶ συκῶν, ὥστ᾽ ἐνίων πόῤῥω πάνυ πεπαίνεσθαι [τὸν καρπόν.] Διόπερ ἴσως τὰς καθ᾽ ὅλου λεκτέον αἰτίας. Πρωΐκαρπα μὲν οὖν, ὅσα μήτε κάθυγρα μήτε ψυχρά, ἔτι δὲ τοῖς καρποῖς γυμνὰ ἢ λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα, καὶ τὴν φύσιν ἔχοντα τῶν χυλῶν ὑδαρῆ καὶ μὴ παχεῖαν.
Ὀψίκαρπα δὲ τἀναντία τούτων, ὅσα κάθυγρα 5
καὶ ψυχρά, καὶ τοῖς καρποῖς ἢ τοῖς περικαρπίοις

ξυλώδη καὶ ξηρά, καὶ ὧν αἱ περιοχαὶ τοιαῦται καὶ ἅμα πλείους· ἔτι δὲ ὧν οἱ χυλοὶ καὶ πρὸς τὰς πέψεις λιπαροὶ καὶ ἄλλην τινὰ ἔχοντες παραπλησίαν δύναμιν, καὶ ὧν [οἱ καρποὶ] ξηροί τε καὶ ὀλίγην ἔχοντες ἅμα καὶ [λιπαρὰν ἢ] τοιαύτην ὑγρότητα πρὸς τὴν πέψιν. Ἅπαντα
6 γὰρ ταῦτα κωλυτικὰ τῶν πέψεων. Ἐκ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα γινομένων θεωροῦσι σύμφωνος ὁ λόγος· τῶν γὰρ ἀειφύλλων ἅπανθ', ὡς εἰπεῖν, ὀψίκαρπα· ξυλώδεις δὲ καὶ οἱ καρποὶ καὶ τὰ περικάρπια, καθάπερ πεύκης, πίτυος, κυπαρίττου· ἄλλων δὲ ξηροὶ ἢ λιπαροὶ ἢ γλισχρότητά τινα ἔχοντες, ὥσπερ ὁ τῆς κέδρου καὶ τῆς ἰξίας· διὸ καὶ οὐκ ὄντες μεγάλοι δυσκατέργαστοι τῷ εἶναι τοιοῦτοι· καὶ ἅμα διὰ τὴν πυκνότητα μι-
7 κρὰ καὶ ἡ ἐπιῤῥοὴ καὶ ἡ ἐπίσπασις ὅλη. Τῶν δὲ μὴ ἀειφύλλων, ὅσα κάθυγρά τε καὶ ψυχρά, καὶ ὅσα γεώδη· καὶ γὰρ ἡ ψυχρότης καὶ τὸ πλῆθος δυσέργαστον· καὶ τὸ γεῶδες καὶ ἡ ξηρότης, ὥσπερ τῶν ἀχράδων καὶ τῶν βαλάνων. Ὅσα δὲ κέκραται εὖ τούτοις καὶ ἐν θερμασίᾳ ἱκανῶς, καὶ τυγχάνει καὶ μανά, ταῦτα καὶ πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα, συμμετρίαν ἔχοντα τῆς μίξεως
8 καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ πρὸς τὸ περιέχον. Χρὴ δὲ λαμβάνειν ἕκαστα τῶν εἰρημένων, ὥσπερ ἐὰν μή τις ᾖ κώλυσις· οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κύριον ἐπενεγκεῖν οὔτε πρωϊκαρπίαν οὔτε ὀψικαρπίαν, οὔτε γε πλείω πάντα, ἐὰν ἕτερα ἄττα ἐναντιῶται. Λέγω δὲ οἷον ἔνια γυμνόκαρπα μέν, ὄψια δέ, καθάπερ σμίλαξ καὶ ἄλλ' ἄττα βοτρυώδη· τὰ δὲ πρὸς τῷ ὀψίῳ καὶ κατὰ μέρος πεπαίνεται,

καθάπερ ὁ βάτος· τούτων γὰρ τὰ μὲν, ὅτι ψυ-
χρὰ τῇ φύσει, ὀψίκαρπα καὶ ὀψιβλαστῆ· ὅσα
δὲ γυμνὰ καὶ ἀκέλυφα, οὐχ ἱκανὰ περικατα-
λαμβανόμενα τῇ ὥρᾳ· τὰ δὲ, ὅτι ξηρὰ τῇ φύ-
σει· πᾶν δὲ τὸ ξηρὸν ἰκμάδος δεῖται καὶ πρὸς
τροφὴν καὶ προς πέψιν. Ὡς δὲ ὁ βλαστὸς ἀμ- 9
φοτέρων μετέχει τῶν ὡρῶν, ἐπὶ πολὺν χρόνον
παρεκτείνων. Ἀλλ' ὥς γε τύπῳ εἰπεῖν, ταύτας
ὑποληπτέον εἶναι τὰς αἰτίας· ἐπεὶ καθ' ἡλικίαν
ὀψικαρπότερα καὶ μὴ κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ὥρας,
οἷον τὰ νέα τῶν φυτῶν διὰ πλῆθος ὑγρότητος
καὶ τὸ ὅλον τροφῆς ὀψίκαρπα· τὰ δ' αὖ πάλιν
ὀψίφορα πόῤῥω τῆς ἡλικίας ὄντα, καθάπερ τὸ
ἐν Αἰγύπτῳ λεγόμενον δένδρον, ὃ ἑκατοστῷ
ἔτει μυθολογοῦσι φέρειν καρπόν. Ἡ δ' αὖ συ-
κάμινος οὐδὲ πέττειν δύναται δι' εὐτροφίαν καὶ
πλῆθος ὑγρότητος, μὴ ἐπικνισθέντων καὶ ἐπα-
λειφθέντων ἐλαίῳ τῶν καρπῶν. Οὐ μόνον δὲ
τὸ πλῆθος ὀψικαρπεῖν ποιεῖ τῆς τροφῆς, ἀλλὰ
καὶ ἀκαρπεῖν ἔνια, καθάπερ ἐπί τε τῶν ἀμπέ-
λων εἴρηται καὶ ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν, καὶ ὅλως
τῶν διατιτραινομένων καὶ κολαζομένων. Ἅπαντα 10
γὰρ, ὅταν τοῦτο πάθωσι, τῆς ὑγρότητος ἀπερα-
σθείσης τὰ μὲν ἐξ ἀκάρπων κάρπιμα, τὰ δὲ
καλλικαρπότερα καὶ εὐχυλότερα γίνεται. Τῆς
δὲ ἀμυγδαλῆς ἐάν τις ἐγκόψας τὸν πάτταλον
ἀποκαθάρῃ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ὑγρότητος ἐπὶ ἔτη
δύο ἢ τρία, καὶ γλυκεῖαν ἐκ πικρᾶς γίγνεσθαί
φασι. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ συκῆ ῥιζοτομηθεῖσα καὶ
κατασχασθεῖσα εὔφορός τε ἐξ ἀφόρου γίγνεσθαι
καὶ πολυκαρπεῖν μᾶλλον. Σχεδὸν δὲ καὶ [τὸ]

περὶ τὰς ἀμπέλους τὰς τραγώσας ὅμοιόν ἐστι· καὶ γὰρ τούτων ἀφελεῖν δεῖ καὶ ἀντισπᾶσαι τὴν βλάστησιν καὶ ὁρμὴν, ὅπως καρποτοκῶσιν.

1 Κεφ. ιη. (ἄλλοις Κεφ. κβ.) Ἐν τῷ αὐτῷ δέ πως γένει τῆς αἰτίας ἐστὶ καὶ τὸ μὴ τὴν ἀρίστην καὶ πίειραν καὶ βαθύγειον ἀρίστην εἶναι τοῖς δένδροις, ἀλλὰ τὴν δευτέραν· τῷ δὲ σίτῳ ἐκείνην· ἐν μὲν γὰρ τῇ, κατὰ βάθος ἰούσης τῆς ῥίζης καὶ τῆς χώρας εὐτρεφοῦς, πλείω τῆς ξυμμέτρου τροφὴν ἐπισπῶνται· ἐν δὲ τῇ λεπτογείῳ καὶ μὴ βαθείᾳ τὰς ῥίζας ἀναγκαῖον ἐπιπολαιοτέρας εἶναι καὶ [τὴν] τροφὴν ἐλάττω καὶ ξύμμετρον· ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ψαφαραῖς καὶ ταῖς πετρώδεσι δύνανται λαμβάνειν ἱκανὴν καθιέμενα καὶ βιαζόμενα ταῖς ῥίζαις. Ἔτι δὲ καὶ καταψύχειν τὰς ῥίζας ἥ γε πετρώδης δοκεῖ μᾶλ-
2 λον· ὅπερ ἐπιζητεῖ τὰ δένδρα. Ὁ δὲ σῖτος ἐν μὲν ταῖς ἀγαθαῖς συλλαμβάνει μὲν πλείω, διὰ τὸ κατὰ βάθους ἰέναι τὰς ῥίζας· ἐν δὲ ταῖς μοχθηραῖς καὶ καταξηραίνεται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν πολλὰς, καὶ καταψύξεως δεῖται, διὰ τὸ μὴ κατὰ βάθους ἰέναι. Ὅταν δὲ ἐπομβρίαι γένωνται, οὐ πολὺς ὁ διασωζόμενος [καὶ] χείρων ἐστίν· ἐπεὶ καὶ οἱ τῶν δένδρων καρποὶ διὰ τὸ κρατεῖσθαι τῷ πλήθει τῆς τροφῆς ἐξίστανται τῶν γε-
3 νῶν, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον. Ἄτοπον δ' ἂν δόξειε τὸ τῶν ὁμογενῶν ἔνια τὰ μὲν εἶναι πρώϊα, τὰ δ' ὄψια, καθάπερ συκαῖ τέ τινες καὶ ἄμπελοι καὶ μηλέαι καὶ ἄπιοι καὶ τ' ἄλλα· τῶν γὰρ ζώων οὐδὲν τοιοῦτον πλὴν κυνὸς, ἀλλ' ἰσόχρονα κατὰ τὰς κυήσεις καὶ τὰς ἐκτροφάς.

Ἄλλα μόνον παραλλάττει ταῖς ὥραις κατὰ τοὺς τόπους, καὶ μάλιστά γε [τὰ] ξυνανθρωπευόμενα. Τάχα μὲν οὖν καὶ αἱ βλαστήσεις ἐνίων ὕστεραι, (καὶ) ἀποδιδόασι τὸ ἀνάλογον· οὐ μὴν ἀλλ' ἐφ' ὧν τοῦτο μή ἐστιν, ἔοικεν ὥσπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. Ἔστι γὰρ εὐθὺς τῇ φύ- 4
σει καὶ ἐν τοῖς ζώοις καὶ τοῖς φυτοῖς, ὥσπερ τὰ ἥμερα καὶ τὰ ἄγρια, τὰ μὲν πολύκαρπα, τὰ δ' ὀλιγόκαρπα, τὰ δ' ὅλως ἄκαρπα. Τὸ γὰρ τῶν ἐρινεῶν ἕτερον γένος, οὐ δυνάμενον πέττειν, οὐδὲ διικνεῖσθαι πρὸς τὴν τελείωσιν· ἕτερον δὲ καὶ τὸ τῶν ἀμπέλων τῶν μαινομένων καλουμένων, αἳ οὐ μόνον βλαστάνουσιν ἀλλὰ καὶ πέττουσι καὶ ἀνθοῦσι καὶ βοτρυοῦνται, καὶ οὐ δύνανται τελειοῦν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ῥοῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο μέχρι τοῦ ἄνθους ἀφικνεῖται μόνον· ἐν γὰρ τῇ ἰδίᾳ φύσει τὰς διαφορὰς ἕκαστα τούτων ἔχοντα δικαίως ἕτερα ἂν λέγοιτο κατὰ τὸ εἶδος. Ὅσα δὲ δύνανται πεπαίνειν καὶ 5
βλαστάνειν καὶ ἀνθεῖν κατ' [ἄλλοτ'] ἄλλα μέρη, καθάπερ ἡ μηδικὴ μηλέα, ταῦτα μείζω τινὰ ἔχει καὶ ἰδιωτέραν δύναμιν ἐν ἑαυτοῖς, εἴπερ ἀεὶ [καὶ] διὰ τέλους τοῦτο δρᾷ. Παρόμοιον γὰρ τὸ συμβαῖνον (ὥσπερ) ἐν τῷ ἀέρι, ὡς πρότερον ἐλέχθη, τῷ μαλακῷ καὶ εὐκράτῳ, καθ' ὃν ἡ καρποφορία καὶ ἡ βλάστησις [ἀεὶ γίνεται·] πλὴν ἐκείνων μὲν ὁ ἀὴρ αἴτιος· διὸ καὶ πᾶσι κοινός· ἐνταῦθα δὲ ἡ τοῦ δένδρου φύσις καὶ δύναμις εὔκρατος πρὸς ἁπάσας τὰς ὥρας.

Κεφ. ιθ. (ἄλλοις Κ. κγ.) Ἐπεὶ δ' ἕτερον 1
τὸ περικάρπιον, τοῦτο γὰρ πρὸς τὴν χρῆσιν

ἡμῶν, ἀνάγκη μὲν τούτων ὅρον τινὰ καὶ χρόνον εἶναι, τὸν δὲ ὑπερβάλλοντα λυμαίνεσθαι, χειμώνων τε καὶ ὑδάτων καταλαμβανόντων· τῶν δὲ καρπῶν μὴ εἶναι· συγκαταῤῥέουσι γὰρ οὗτοι [τοῖς περικαρπίοις·] τινὲς δὲ προεκπηδῶσιν, ὥσπερ οἱ τῆς πιττώδους πεύκης καὶ ὅλως τῶν κωνοφόρων· προσηρτημένων γὰρ ἔτι τῶν κώνων ἐκπηδᾷ τὰ κάρυα, καὶ καταλείπονται κενοί. Ταὐτὸ δὲ συμβαίνει τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν κυπαρίττων· ἀλλ' ἔνθα μὲν τὸ σπέρμα καρυῶδες,

2 ἔνθα δὲ ὑμενῶδες καὶ ἀμενηνόν. Ὅσα μὲν οὖν ξυλώδεσιν ἢ δερματικοῖς τισι περιέχεται, καθάπερ τά τε κάρυα καὶ βάλανοι, ταῦτα μὲν περιστεγόμενα διατηρεῖται πρὸς τὴν τῆς βλαστήσεως ὥραν· ὧν δὲ σαρκώδη τὰ περικάρπια, ταῦτα δὲ σηπομένων καὶ περιῤῥεόντων αὐτὰ καθ' αὑτὰ σώζεται, τὰ μὲν ὄντα ξυλώδη, καθάπερ τὸ γίγαρτον καὶ ὁ τοῦ φοίνικος καὶ ὁ τῆς ἰτέας πυρήν· τὰ δὲ ἐν ὑμέσι καὶ χιτῶσι περιεχόμενα πλείοσι· τὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις πως συνημμένα καὶ κοινὴν περιοχὴν ἔχοντα, καθάπερ καὶ τὰ τῶν ἀπίων καὶ μήλων· ἅπαντα γὰρ ταῦθ', ὡς εἰπεῖν, ἐν μείζοσι περικαρπίοις, ἵνα πλείω διαμένῃ χρό-

3 νον. Τῶν μὲν οὖν καρπῶν αὕτη φυλακὴ καὶ σωτηρία πρὸς τὴν γένεσιν· ἡ δὲ τῶν περικαρπίων ὁμοίως ὅρον τινὰ ἔχει, καθάπερ ἐλέχθη, πρὸς τὴν χρείαν· ἐπεὶ καὶ οἱ χυλοὶ χρονιζόμενοι καὶ ἀνυγραινόμενοι χείρους γίνονται. Τῶν δὲ οὐδὲ πλείους οὐδὲ ἀπό τινος ὥρας, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐλαιῶν ἀπ' ἀρκτούρου· μέχρι τούτου γὰρ τὸ ἔλαιον ἐγγίνεσθαι δοκεῖ, μετὰ δὲ τοῦτο τῆς σαρ-

κὸς ἡ αὔξησις· καὶ ἐάν γε δὴ πλείω ποιῇ ὕδατα, καὶ χεῖρον γίνεσθαι τὸ ἔλαιον, ἀμόργην λαμβάνον πλείω· πολλάκις [δὲ] καὶ σηπομένου τοῦ καρποῦ. Περιμένουσι δὲ [τὴν] πέπανσιν, καὶ 4
οὐκ εὐθὺς ἀφαιροῦσιν, ὅτι καὶ ἡ κατεργασία καὶ ἡ ἀφαίρεσις χαλεπωτέρα· καὶ ἔτι τὰ δένδρα λυμαίνοιτ᾽ ἂν ῥαβδιζόμενα. Φαίνεται [δ᾽] οὖν, εἴπερ τοῦτ᾽ ἀληθὲς, ἡ τοῦ θερμοῦ φύσις δημιουργεῖν τὸ ἔλαιον καὶ τὴν λιπαρότητα τοῦ χυλοῦ, ξυμμετρίαν ἔχουσα πρὸς τὸ ὑποκείμενον· ἡ δὲ πλείων [ὑγρότης] ὥσπερ ἀλλοτρία καὶ ἐπίθετος πρὸς περίττωμα χωρεῖ, οἷον ἀντισπῶσα μᾶλλον εἰς τὴν σάρκα τὴν τοῦ χυλοῦ δύναμιν.
Ὃ καὶ τοῦ θέρους καὶ τοῦ χειμῶνος συμβαίνει, 5
γινομένων ὑδάτων ἐκ Διὸς, καὶ βρεχομένων τοῖς ναματιαίοις, ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως οὔσης· ἐκσαρκοῦνται γὰρ καὶ ἀπολλύουσι τὸ ἔλαιον διὰ τὴν πολυτροφίαν, ἂν μὴ μετὰ ταῦτα αἴθριαι γινόμεναι καταξηράνωσιν· οὕτω δὲ σώζεται καὶ πληθύνει μᾶλλον. Ὅπερ ἤδη καὶ πρότερον πολλάκις γέγονε, καὶ τὸ τελευταῖον [ἤδη] ἐπ᾽ ἄρχοντος Νικοδώρου· διὰ καὶ ἡ ῥύσις ἐγένετο καλλίων· ἐκ γὰρ τῶν ἡμίσεων ἡ αὐτή. Τὰς μὲν [οὖν] πέψεις ὅτι πρὸς τὴν χρείαν τὴν ἡμετέραν εὑρίσκομεν, ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν πρότερον δῆλον, ἐν οἷς ὑπὲρ τῶν ἀγρίων εἴπομεν.

Κεφ. κ. (ἄλλοις Κεφ. κδ.) Φέρει δὲ τοὺς 1
καρποὺς τὰ μὲν ἐκ τῶν ἔνων, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν νέων βλαστῶν, διεστῶτα ταῖς φύσεσιν εὐθὺς κατὰ τὰς κράσεις. Ὅσα μὲν γὰρ ξηρὰ καὶ πυκνὰ καὶ ξυλώδη, ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ἔνων, ἅτε

μικρᾶς καὶ βραχείας οὔσης τῆς ἐπιῤῥοῆς· ἅμα δὲ καὶ ὁ βλαστὸς ἀσθενὴς, ὥστε μήτε μετενεγκεῖν δύνασθαι μήτε κατασχεῖν, ὥσπερ ὁ τῆς ἐλαίας· ὅσα δὲ ὑγρὰ καὶ μανὰ καὶ τὸ ὅλον εὔτραφῆ, ταῦτα ἐκ τῶν νέων· ἀθρόως τε γὰρ ἡ ὁρμὴ καὶ πολλή. Διὸ ἄμφω δύναται ποιεῖν ἅμα τόν τε βλαστὸν καὶ τὸν καρπόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἔνων φέροντ᾽ ἀποβλάστημά τι ποιεῖται μικρὸν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐκ τοῦ ξυλώδους ὁ καρπός· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πέφυκεν, ἂν μή

2 τι παράλογον. Ἰδιωτάτη δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ξυλώδη τῶν καρπῶν ἡ γένεσις τοῦ φοίνικος· οὐ γὰρ φέρει ἀπό τινων ἔνων ἢ νέων, ἀλλὰ τῶν κυουμένων πρότερον, ὥσπερ τὰ σταχυηρὰ τῶν σπερμάτων ἐκφαίνει· ἐκ γὰρ τῶν ὁμογενῶν ἐκφαίνεται καθάπερ στάχυς ἡ ῥάβδος ἔχουσα πρὸς ἑαυτῇ τὸν καρπόν. Αἰτιάσαιτο δ᾽ ἄν τις τὴν ξηρότητα τοῦ δένδρου καὶ τὴν ὅλην μορφήν· ἐπεὶ γὰρ φυλακῆς οἱ καρποὶ δέονται, καὶ [οἱ] ἔξω συνιστάμενοι, καὶ [οἱ] ἐξ αὐτῶν προφαινόμενοι, τοῖς μὲν ἄλλοις τὰ φύλλα ταῦτα ποιεῖ, καθάπερ εἴρηται, τούτου δὲ ἐπείπερ οὐ παρὰ τὸ φύλλον ὁ καρπὸς, ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ πως τὴν σύστασιν γίνεσθαι, ὅπως ἰσχύων ἤδη καὶ μεμορφωμένος ἀποδοθῇ τῷ ἀέρι. Διόπερ ἐν τῷ συγγενεῖ καὶ οἰκείῳ τὴν κύησιν ἐξέτεκεν. Ἴσως δὲ, εἴπερ ὅμοιον τῷ σταχυοβολεῖν, τοῦτο δὲ πλειόνων ἐστὶ, καὶ τὴν αἰτίαν κοινήν τινα λεκτέον· ἀλλ᾽ εἰ ἄρα μόνῳ τῶν δένδρων τῷ φοίνικι τοῦτα συμβαίνει, τὸ γὰρ ἴδιον ἐν τοῖς ὁμογενέσι θαυμάζεται, περὶ

μὲν οὖν τούτου σκεπτέον. Παρενιαυτοφόρα δὲ 3
καὶ οὐκ ἐπετειοφόρα τῶν δένδρων, ὡς τύπῳ λα-
βεῖν, τὰ ξηρὰ καὶ ξυλώδη καὶ ὅσα μὴ ἐκ τῶν
νέων ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνων φέρει τοὺς καρπούς· οἷον
γὰρ προσυλλέξαι δεῖ καὶ προγεννῆσαι τὸ γεννῶν.
Οὐ δύναται δ' ἅμα ταῦτα διὰ τὴν πρότερον
λεχθεῖσαν αἰτίαν, ὥσπερ τὰ εὔξυλη καὶ εὔτροφα.
Μάλιστα δ' ἐπιδήλως ἡ ἐλαία τοιοῦτον· καὶ γὰρ
ἀσθενέστατον καὶ ἐπικηρότατον· καὶ ἅμα ῥαβδι-
ζομένη πονεῖ καὶ κατακεκομμένη τὰς θαλείας·
ἐπει ὅσοι γε μὴ οὕτω συλλέγουσιν, ἀλλὰ καὶ
αὐτομάτως ἀεὶ τὴν ἀποῤῥέουσαν καὶ ἀποσείον-
τες, ἐπετειοφορεῖν φασι μᾶλλον. Μέγα δὲ καὶ 4
αἱ χῶραι διαφέρουσιν· ἐν γοῦν τῇ Ὀλυνθίᾳ φα-
σὶν ὡς αἰεί τι καρποφορεῖ, παραλλαγὴν δὲ ποι-
οῦνται κατὰ τριετίαν. Ὅσα δὲ ἰσχυρότερα τῶν
ἐκ τῶν ἔνων φερόντων, οἵας ἂν ὁ θεὸς ἄγῃ τὰς
ὥρας, οὕτως καὶ τὰ τῶν καρπῶν ἀποδιδόασιν,
ὥσπερ καὶ τὰ ἐκ τῶν νέων καρποφοροῦντα· καὶ
γὰρ ταῦτα ξυνακολουθεῖ ταῖς ὥραις καὶ τῇ
κράσει τοῦ ἀέρος. Συμβαίνει δὲ, ὅταν μὲν 5
εὐβλαστῶσιν ἄγαν, ἀκαρπεῖν μᾶλλον· ὅταν δ' V. C.25.
εὐκαρπῶσιν, ἀβλαστεῖν, ὡς οὐ δυναμένης εἰς
ἄμφω διήκειν τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ καταναλι-
σκούσης θάτερον πρὸς θάτερον. Ἴδιον δὲ τὸ
ἐπὶ τῆς συκῆς καὶ τῶν λευκῶν ἀμπέλων, ὥς τινές
φασι, συμβαῖνον· ταῦτα γὰρ ὅταν εὐβλαστῶσι,
τότε μάλιστα εὐκαρπεῖν. Εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, καὶ
τὸ πρότερον εἰρημένον ἀληθές· ἡ γὰρ εὐβλαστία
ἀφαιρεῖται τοὺς καρπούς. Γίνεται δὲ τοῦτο
μάλιστα χώρας ἀρετῇ καὶ ἰσχύϊ τῶν δένδρων· ἐν

τῇ μὲν γὰρ ἀφθονίᾳ [τροφῆς,] τὰ δὲ ἑλκύσαι δεινὰ διὰ τὴν ἰσχὺν, ὥσπερ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ ἡ
6 ῥόα. Δῆλον δὲ, ὡς ὅσα τὴν φύσιν ἀσθενῆ, ταῦθ' ἥκιστα ὑπερβλαστάνει, ἀλλὰ ξύμμετρος αὐτῶν ἡ εὐβλαστία γίνεται πρὸς τὴν καρπογονίαν· δεῖ γὰρ μήθ' ὑπέρβλαστες μήτε κακόβλαστες εἶναι τὸ καρποτοκῆσον. Ἡ δὲ συκῆ καὶ ἡ ἄμπελος ἡ τοιαύτη μάλιστα λαμβάνει τὸ ξύμμετρον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Δεῖ δὲ ἴσως καὶ χώραν εἶναι μὴ ἀγαθὴν, ἵνα μηδ' ἐκ ταύτης ᾖ ὑπερβολή· διόπερ εἰς τὰς νήσους τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ξυμβαίνει. Κοινὸς δὲ ὁ λόγος περὶ πάντων τῶν ἀσθενῶν. Τούτου μὲν οὖν ἐνταῦθα τοῦτο αἴτιον ὑποληπτέον.

1 Κεφ. κα. (ἄλλοις Κεφ. κε. καὶ κς.) Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς καρποῖς τὸ περικάρπιον πρότερον μᾶλλον ἢ αὐτοῦ γε ὁ καρπὸς καὶ τὸ σπέρμα γίνεται. Τοῦτο δ' οὐ μόνον ὅτι ξυλώδη καὶ πυρηνώδη γίνεται τὰ πολλὰ τῶν σπερμάτων, (τὰ δὲ τοιαῦτα συνίσταται βραδύτερον,) ἀλλὰ καὶ ὅτι τέλος, ὥσπερ ἐλέχθη, τὸ σπέρμα· δεῖ δὲ το ἕνεκα ἄλλου πρότερον ἢ ἐκεῖνό γε εἶναι· ἐν προϋπάρχοντι γὰρ ἡ τῶν τοιούτων γένεσις. Διὸ οὐχ ἅπαντα ἐνίων τὰ περικάρπια σπερμοφόρα, καθάπερ τῶν βοτρύων αἱ μικραὶ ῥάγες, ὡς οὐκέτι δυναμένης τελειῶσαι τῆς φύσεως ταύτας·
2 γλυκεῖαι δ' οὐδὲν ἧττον τῶν μεγάλων. Ἡι καὶ δῆλον, ὡς ἀραιὸν ἐκπέψαι τὸ περικάρπιον ἔοικεν, εἴπερ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ὥρας συνέψεται· τὸ δὲ σπέρμα τῆς φύσεως ἰδιώτερον εἶναι [δοκεῖ.] Πρὸς ἡμᾶς δὲ τὰ μὲν οὐδὲν, τὰ

δὲ ἐν ἐλάττονι λόγῳ· ἐλάττων γὰρ ἡ χρεία· διὸ καὶ τὰ ἀπύρηνα μάλιστα ζητοῦμεν, καὶ ἐφ᾽ ὅσον δυνάμεθα τοῦτο σπεύδομεν, ὥσπερ οἱ τοὺς βότρυς τοὺς ἀγιγάρτους ποιοῦντες· ἡ δὲ φύσις δῆλον ὡς ἀμφοῖν ἀποδιδύναι βούλεται τὸ ξύμμετρον. Ὁπότερον δ᾽ ἂν πλεονάζῃ, θάτερον ἔλατ- 3
τον· τοῦτο δὲ τῶν μὲν δι᾽ ὑγρότητα καὶ ἁπλῶς εὐτροφίαν γίνεται· διὸ καὶ τὴν γεωργίαν ἔφαμεν ξυμπονεῖν· τῶν δὲ διὰ ξηρότητα καὶ πυκνότητα καὶ τὸ ὅλον ἀτροφίαν. Καὶ πρὸς μὲν τὴν ἑκατέρου τελείωσιν καὶ πέψιν, τάχα δὲ καὶ τῶν φυτῶν γένεσιν ὅλως καὶ πρωϊβλαστίαν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τήν τε τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἡλίου δύναμιν αἰτιατέον, καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις, εἴτ᾽ οὖν ὑγρότητι καὶ ξηρότητι καὶ μανότητι καὶ τοῖς τοιούτοις διαφερούσας, εἴτε θερμότητι καὶ ψυχρότητι· καὶ γὰρ ταῦτα τῆς φύσεως. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα σχεδὸν τῇ αἰσθή- 4
σει φανερὰ, τὸ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἐπείπερ οὐκ εἰς αἴσθησιν ἀλλ᾽ εἰς λόγον ἀνήκει, διαμφισβητεῖται καὶ ἀντιλέγεται, καθάπερ τὰ ἄλλα τὰ τῷ λόγῳ κρινόμενα· περὶ ὧν καλῶς ἔχει διωρίσθαι πως, ἄλλως [τε] ἐπεὶ καὶ πολλὰ πρὸς ταύτας ἀνάγεται τὰς ἀρχάς. Ἀνάγκη δὲ ἐκ τῶν συμβεβηκότων ἅπαντα τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν· ἐκ τούτων γὰρ κρίνομεν καὶ θεωροῦμεν τὰς δυνάμεις. Μία μὲν οὖν αἰτία λέγεται τῶν θερμῶν 5
καὶ ψυχρῶν, ἡ εἰς τὸ κάρπιμον ἀνάγουσα καὶ ἄκαρπον, ὡς τῶν μὲν θερμῶν καρπίμων ὄντων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων τῶν γονίμων καὶ ἀγόνων, καὶ τῶν ζωοτόκων καὶ ᾠοτόκων. Ἑτέρα

δὲ κατὰ τὰς χώρας, οἷον ψυχράς· τὰ γὰρ ἐναντία ἐν ταῖς ἐναντίαις δύνασθαι διαμένειν, τὰ μὲν θερμὰ ἐν ταῖς ψυχραῖς, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν ταῖς θερμαῖς· οὕτω γὰρ εὐθὺς καὶ τὴν φύσιν γεννᾶν, ὡς ὑπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου φθειρομένων διὰ τὴν ὑπερβολὴν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου σωζομένων, οἷον εὐκρασίας τινὸς γενομένης· ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τῶν ζώων· τὰ γὰρ
6 ὑπέρπυρα τὴν φύσιν ἄγειν εἰς τὸ ὑγρόν. Συνηκολούθησε δὲ ταύτῃ τῇ δόξῃ καὶ Μενέστωρ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν· θερμότερα γὰρ εἶναί φησι τὰ μάλιστα ἔνυγρα, οἷον σχοῖνον, κάλαμον, κύπειρον· διὸ καὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων οὐκ ἐκπήγνυσθαι· καὶ τῶν ἄλλων ὅσα μάλιστα ἐν τοῖς ψυχροῖς δύνασθαι διαμένειν, οἷον ἐλάτην, πεύκην, κέδρον, ἄρκευθον, κιττόν· ἐπὶ τούτου γὰρ οὐδὲ τὴν χιόνα τῇ θερμότητι ἐπιμένειν· ἔτι δὲ σκολιὸν εἶναι διὰ τὸ τὴν ἐντεριώνην θερμὴν οὖσαν καὶ διαστρέφειν.
7 Τρίτην δ' αἰτίαν λέγει τοῦ πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα εἶναι· φύσει γὰρ καὶ ὁ ὀπὸς αὐτὸς ὢν θερμὸς καὶ βλαστάνειν πρωῒ ποιεῖ, καὶ πέττει τοὺς καρπούς. Σημεῖον δὲ ποιεῖ καὶ τούτου τόν τε κιττὸν καὶ ἕτερα ἄττα. Τετάρτη δὲ ἡ τῶν ἀειφύλλων· διὰ γὰρ θερμότητα καὶ ταῦτα οἴεται διατηρεῖν, τὰ δὲ ἐνδείᾳ τοῦ θερμοῦ φυλλοβολεῖν. Προσεπιλέγει δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα σημειούμενος, ὅτι τὰ πυρεῖα ἄριστα καὶ κάλλιστα ἐκπυροῦται τὰ ἐκ τῶν ἐνύγρων· ὡς τὰ τοῦ πυρὸς πλεῖον ἔχοντα τάχιστα

ἐκπυρούμενα. Καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τῆς θερμότητος λεγόμενα σχεδὸν ταῦτ' ἔστιν.

Κεφ. κβ. (ἄλλοις Κεφ. κζ.) Ἔχει δ' ἀπο- 1
ρίαν εὐθὺς ἐπὶ τοῦ πρώτου λεχθέντος, ὡς οὐκ ἔστι τὰ καρπιμώτερα θερμότερα· τὰ γὰρ θήλεα τῶν δένδρων πολὺ καρπιμώτερα μὲν, ἧττον δὲ θερμὰ τῶν ἀῤῥένων· ὅπερ ἐκ τῆς τῶν ζώων ὁμοιότητος ληπτέον καὶ μὴ ὁμωνύμως. Ἔτι δὲ τὰ ζῶα τὰ πολυγονώτερα [οὐ] θερμότερα, οὐδὲ ἀνάπαλιν ψυχρότερα τὰ ὀλιγογονώτερα, καθάπερ τὰ σαρκοφάγα καὶ λαίμαργα· μόνα γὰρ τῶν θερμῶν δοκεῖ κύων καὶ ὗς πολυτοκεῖν· αὐτῶν δὲ τῶν ὁμογενῶν τὰ ὁμοιοειδέστερα πολυγονώτερα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀρνίθων· ἡ γὰρ θερμότης ἐξαύξειν φαίνεται καὶ διαρθροῦν τὰ μέλη καὶ σκληρύνειν. Ἀλλὰ καὶ 2
εἰς τὴν ζωογονίαν καὶ εἰς τὴν καρποτοκίαν καὶ πέπανσιν ξυμμετρίας τινὸς δεῖ τοῦ θερμοῦ καὶ οὐχ ὑπερβολῆς, εἴπερ αὕτη μὲν ξηραίνει καὶ πυκνοῖ μᾶλλον. Ὥστε ταῦτα μὲν ἐν ἀμφιδόξῳ, προσδεόμενα δέ τινος διορισμοῦ. Περὶ δὲ τῶν ἐνύδρων ῥᾴων ἡ ἀμφισβήτησις· οὐ γὰρ οὔτε γεννᾷν οὔτε εὖ τρέφειν, οὔτε σώζειν πέφυκε τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ὅμοιον· ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἄτοπον, ὅπερ καὶ ἐν ἑτέροις εἴρηται, τὸ γεννήσασαν ἐν τῷ ξηρῷ τὴν φύσιν μεταίρειν εἰς τὸ ὑγρόν· πῶς γὰρ ἂν διέμεινεν, ἢ πῶς οἷόν τε καὶ διαμένειν ὁντινοῦν χρόνον, εἴπερ ἦν ὅμοια τοῖς νῦν; Ἔτι δ' αὐτὸ 3
τὸ συμβαῖνον κατὰ τὴν νῦν γέννησιν ἀποσημαίνει· ἅπαντα γὰρ φαίνεται τὰ ζῶα καὶ τὰ

φυτὰ καὶ διαμένοντα καὶ γεννώμενα ἐν τοῖς
οἰκείοις τόποις, ὁμοίως ἔνυδρα καὶ χερσαῖα,
καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη διαφορά. Διὸ καὶ
ἀπαθῆ μὲν ὑπὸ τούτων, παθητικὰ δ' ὑπὸ τῶν
ἐναντίων, ἅτε μεγάλης τῆς μεταβολῆς γινομέ-
4 νης. Ἀσύμφωνοι δὲ καὶ αἱ δόξαι πρὸς αὐτάς,
ὅταν ἅμα τε τὰ ἔνυδρα θερμότερα ᾖ καὶ καρ-
πιμώτερα· πολλὰ γὰρ ἄκαρπα τῶν ἐνύδρων·
καὶ πάλιν ὅταν τά τε πρωϊβλαστῆ καὶ πρωϊ-
καρπα καὶ τὰ ἀείκαρπα καὶ ἀείφυλλα θερμὰ
λέγωσιν· ὀψικαρπότατα γάρ, ὡς εἰπεῖν, τὰ ἀεί-
φυλλα· καὶ τὸ ὅλον, ὥσπερ πρότερον εἴρηται,
[τὰ] πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα δι' ἀσθένειαν.
Ἔνια δὲ καὶ συμπαρακολουθεῖ βλαστάνοντα
καὶ ἀνθοῦντα πλείω χρόνον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς
ἐπετείοις ὁ ἠριγέρων, ἔχων δηλονότι ξυμμετρίαν
5 τινὰ κατὰ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς τροφῆς. Ὃ δὲ
προσεπιλέγει περὶ τῶν πυρείων, οὐκ ἄν τις ἴσως
φαίη θερμότητος ἀλλὰ ξηρότητος εἶναι σημεῖον·
ἡ γὰρ τρίψις ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τὸ πῦρ. Σφο-
δροτέρα δὲ ἐν τούτοις ἡ καὶ μᾶλλον ἐξαεροῦν
δυναμένη τὸ ὑγρόν. Ἀλλὰ δὴ μάλιστα ἐκεῖνα
φαίνεται καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν θερμὰ καὶ
κατὰ τὸν λόγον τὰ λιπαρά τε καὶ τὰ δριμέα
καὶ εὔοσμα οὕτως ἔχει· πάντα γὰρ ταῦτα ἐν
θερμότητι δοκεῖ εἶναι· διὸ καὶ ξηρά τε ὄντα
καὶ ὡς ἐπίπαν πυκνὰ καὶ ἀσαπῆ καὶ τοὺς χυ-
λοὺς ἔχοντα λιπαρεῖς καὶ δριμεῖς. Ὅθεν τέ
ἐστι καὶ ἄφρων, καὶ ἡ πεύκη θερμὴ καὶ εὐ-
πύρωτός ἐστιν. Οὐ μὴν μόνα γε ταῦτα ἀλλὰ
καὶ ἄλλα δοκεῖ θερμὰ εἶναι, καθάπερ καὶ φί-

λυρα καὶ ὅλως ὅσα τὴν τοῦ σιδήρου βαφὴν ἀνίησι. Χρὴ δὲ καὶ ταῖς τοιαύταις δυνάμεσιν 6
ἀθρεῖν τὰ θερμὰ καὶ ἐπικρίνειν, οἷον ὅσα κατὰ τὰς προσφορὰς τοῖς σώμασι θερμότητάς τινας ἐμποιεῖ καὶ πέψεις ἢ συντήξεις, ἢ καὶ τὸ ὅλον κατὰ τὴν ἁφὴν καὶ τὴν γεῦσιν διαδίδωσι τὴν αἴσθησιν τῆς θερμότητος. Οὐ γάρ ἔτι ταῦτα λόγου δεῖται πρὸς τὴν πίστιν, αλλὰ καὶ ἡ τῶν ἰατρῶν χρεία μαρτυρεῖ καὶ ἡ αἴσθησις. Ὡς δ' ἐπίπαν πλείω ταῦτα ἐν τοῖς θερμοῖς ἢ ψυχροῖς ἢ οὐκ ἐλάττω γίνεται· διὸ καὶ πρὸς τοῖς ἐναντίοις γένεσι καὶ τοῦτ' ἀμφισβητεῖται. Τὸ 7
μέντοι παρέπεσθαί τινα τροφὴν εἰς τὸ διαμένειν ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια τῶν θερμῶν, τάχ' ἄν τις συγχωρήσειεν, ἀλλὰ τὰ ποῖα καὶ πῶς, τοῦτο πειρατέον διορίζειν· εἰ μὴ ἄρα ἁπλῶς ἰσχύϊ τινὶ μᾶλλον ἢ ῥιζῶν ἢ τῶν ὅλων σωμάτων ἡ διαμονὴ, καθάπερ καὶ τῆς ἀπίου καὶ τῆς ἀχράδος καὶ τῆς ἀμυγδαλῆς, καὶ δὴ [τοσοῦτον ψύχος ἀνέχονται,] ὥστε ἥκιστα ἐμπήγνυσθαι. Καὶ περὶ μὲν θερμότητος ἐκ τούτων ληπτέος ὁ διορισμός.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Β.

1 Κεφ. α. Περὶ δὲ τὰς βλαστήσεις καὶ καρποτοκίας τῶν δένδρων καὶ ἁπλῶς τῶν φυτῶν ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται, πειρατέον ὁμοίως ἀποδοῦναι, διαιροῦντας χωρὶς ἕκαστα, τά τε κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ὥρας γινόμενα καὶ ὅσα κατὰ τὰς γεωργικὰς θεραπείας. Δύο γὰρ δὴ μέρη ταῦτ' ἐστὶ, τὸ μὲν ὥσπερ φυσικὸν καὶ αὐτόματον, τὸ δὲ τέχνης καὶ παρασκευῆς δεόμενον εἰς τὸ εἶναι. Ὁ λόγος δ' ἀμφοῖν ἐστιν οὐχ ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ὁ μὲν οἷον φυσικὸς, ὁ δὲ ἐπινοητικός· οὔτε γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν μάτην ποιεῖ, ἥ τε διάνοια βοηθεῖν θέλει τῇ φύσει. Ἐπεὶ δὲ πρότερα τὰ τῆς φύσεως, ὑπὲρ τούτων καὶ ῥητέον πρότερον.
2 Μέγιστον μὲν οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, παντὶ δένδρῳ καὶ ἡμέρῳ καὶ ἀγρίῳ καὶ ὅλως δὲ φυτῷ παντὶ πρὸς εὐβλαστίαν καὶ εὐκαρπίαν τὸ χειμασθῆναι χειμῶσιν ὡραίοις καὶ καλοῖς· οὕτω γὰρ αἱ βλαστήσεις κάλλισται καὶ αἱ καρποτοκίαι γίνονται. Καλὸς δὲ χειμὼν, ἐὰν πολυΰδρίαν τε ἔχῃ βόρειον καὶ χιόνος πλῆθος, καὶ τὸ ὅλον ψύχῃ χωρὶς πάγου· δεῖ γὰρ κεκενωμένα τὰ δένδρα μετὰ τοὺς καρποὺς ἀντιπληρωθῆναι πάλιν τῆς τροφῆς, καὶ ταύτην πέψαι καὶ κατασχεῖν, εἴπερ εὐβλαστῆ καὶ εὔκαρπα μέλλει γε-
3 νήσεσθαι. Τροφῆς μὲν οὖν πλῆθος ἐν ὄμβρου

πλήθει· τὸ δὲ κατασχεῖν καὶ πέψαι ταύτην, ἐὰν
ὁ χειμὼν πιέσῃ καὶ μὴ εὐθὺς ἡ ἐκδρομὴ γένη-
ται· τὰς γὰρ ῥίζας ὀρεγομένας ἀφθόνου τροφῆς
διαδιδόναι δεῖ παντὶ τῷ δένδρῳ· καὶ ταύτην
ὥσπερ κυουμένην καὶ πεττομένην χρόνον λαμ-
βάνειν ξύμμετρον. Οὐκ ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν
μὴ κατάσχῃ τὰ ψύχη· ταχὺ γὰρ ἡ μαλακότης
τοῦ ἀέρος ἐκκαλεῖται τὴν βλάστησιν· διὸ τούς
τε ὄμβρους συμφέρει βορείους, μὴ νοτίους εἶναι,
καὶ πλῆθος χιόνος, ὅπως τηκομένη κατὰ μι-
κρὸν διαδύηται πρὸς τὸ ἔδαφος, καὶ μὴ ἀθρόον
τὸ ὑγρὸν ἀποῤῥυῇ προσπεσόν· ἅμα τε καὶ τὴν
γῆν ἀναζυμοῖ συγκατακλείουσα καὶ ἐναπολαμ-
βάνουσα τὸ θερμόν. Ὃ καὶ τοῖς σπέρμασι συμ- 4
φέρει· ῥιζωθέντα γὰρ καὶ ἐπισχύσαντα τῇ πιλή-
σει καὶ τῇ καταπιέσει τοῦ ψύχους ἅμα τῇ ὥρᾳ
διαγελώσῃ ταχείας ποιεῖ καὶ ἀθρόας τὰς ἀναδό-
σεις. Ἀλλὰ τὰ μὲν σπέρματα προσεπιζητεῖ καὶ
τοὺς θερινοὺς ὑετοὺς μᾶλλον κατὰ μικρόν τε
καὶ πλείους γινομένους διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ
τὸ ἐπιπόλαιον τῶν ῥιζῶν· ταχὺ γὰρ ἂν ξηραί-
νονται, καὶ ταχὺ πάλιν δεύονται. Τὰ δὲ δέν-
δρα καὶ ἰσχυρότερα καὶ βαθυῤῥιζότερα καὶ ἅμα
διάπλεα τροφῆς ἐν ἑαυτοῖς, ὥστε τρόπον τινὰ
μᾶλλον τοῦ συνεργήσοντος δεῖσθαι πρὸς τὴν πέ-
ψιν καὶ τὴν βλάστησιν· σημεῖον δὲ τὸ μὴ βλα-
στάνειν πρὸ τοῦ ἦρος. Ὅτι δὲ πολυϋδρία συμ- 5
φέρει τοῖς δένδροις, κἀκεῖθεν φανερόν· ἐν γὰρ V. C. 2.
ταῖς ἐπομβρίαις ἅπανθ᾽, ὡς εἰπεῖν, εὐσθενεῖ
μᾶλλον· ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ὦσι νότιαι, διυγραίνον-
ται καὶ ἀσθενέστερα γίνονται, βορείων δ᾽ οὐσῶν

ἰσχυρά τε καὶ ἐκπέττει μᾶλλον· ἅτε τῆς μὲν γῆς διακόρου οὔσης, αὐτά τε ξυνεστῶτα καὶ ἐναπειληφότα τὸ οἰκεῖον θερμόν. Ὅπου γὰρ ἀεὶ μαλακὸς ὁ ἀὴρ, ἐνταῦθ᾽ ἡ εὐβλαστία καὶ εὐκαρπία γίνεται τῶν δένδρων, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ, διά τε τὴν εὐτροφίαν καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἀντικόπτειν τῶν ἔξωθεν· ἀφθόνου γὰρ τῆς τροφῆς οὔσης, καὶ τοῦ ἀέρος εὐκράτου, εὐλόγως ἡ εὐβλαστία καὶ ἡ εὐκαρπία. Πρὸς δὲ τὸ ποιοῦν αὐτῶν ἢ πάντων ἤ τινων δεῖταί τινος ἴσως ἑτέ-
6 ρας κράσεως. Ἐνταῦθα δὲ ἐὰν μὴ καθ᾽ ὥραν ἔτους αἱ βλαστήσεις ὦσιν, ἀλλὰ προεκδράμωσι δι᾽ εὐτροφίαν καὶ ἄνεσιν τοῦ ἀέρος, ἐπιγινόμενα ψύχη διελυμήνατο καὶ ἐπέκαυσε. Διὸ καὶ οἱ ὄπισθεν χειμῶνες χαλεποὶ τοῖς δένδροις· ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐκτέκωσιν, εὐθὺς οἱ καρποὶ μαλακοῦ τινος ἀέρος δέονται καὶ εὐμενοῦς εἰς τὴν ἐκτροφὴν, καὶ μάλιστ᾽ ἐν ταῖς ἀρχαῖς· τότε γὰρ ἀσθενέστατοι· τὸ δὲ ἀσθενὲς οἷον τιθηνήσεως δεῖται· καὶ γὰρ ὅλως πᾶσα μεταβολὴ καὶ γένεσις
7 δεῖται τῆς τοιαύτης εὐκρασίας. Μεταβολαὶ δὲ ἅμα καὶ ὥσπερ γενέσεις τινὲς ἥ τε βλάστησις καὶ ἡ ἄνθησις καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον· ἐν αἷς καὶ πλεῖσται φθοραὶ γίνονται τῶν καρπῶν ἐρυσιβουμένων τε καὶ ἀποκεκαυμένων καὶ ἀποπιπτόντων καὶ τὸ ὅλον χειμαζομένων· ἐπεὶ καὶ τὰ ἄγρια μάλιστα συμβαίνει πονεῖν, ὅταν μάλιστα ἀρτιβλαστῶν ὄντων ἐπιγίνηταί τι πνεῦμα ψυχρὸν ἄγαν καὶ θερμόν· ἀποῤῥεῖ γὰρ ἄμφω καὶ ἀπόλλυσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστα δεῖ θεωρεῖν· ἡ δ᾽ ὅλη διάθεσις καὶ κατάστασις

τοῦ ἀέρος εἰς τὴν τῶν δένδρων εὐσθένειαν ὅτι δὴ ταύτῃ ξυμφέρει, φανερόν ἐστι διὰ τῶν εἰρημένων.

Κεφ. β. (ἄλλοις Κ. γ.) Ἑπόμενον δέ πως τούτοις ἐστὶ περὶ τῶν ὡραίων ὑδάτων εἰπεῖν· ὡραιότατα μὲν γὰρ τὰ χειμερινὰ διὰ τὰς λεχθείσας αἰτίας· δεύτερα δὲ τὰ πρὸ τῆς βλαστήσεως· οὕτω γὰρ ἀθροωτέρα τε καὶ καλλίων ἡ βλάστησις, ἐκπληρωθέντων πάντων ταῖς μορφαῖς· εἰ δὲ μή, ἀβλαστεῖς καὶ ἄμπελοι γίνονται καὶ τἄλλα, τῶν μὲν ἐχόντων, τῶν δὲ πεττομένων. Τρίτα δὲ μετὰ τὴν ἀπάνθησιν, ἃ πρὸς τὴν τροφὴν ἤδη καὶ τελείωσίν ἐστι· ταῦτα δὲ μὴ εὐθύς, ἀλλ' ὅταν ὁ καρπὸς ἰσχύσῃ· εἰ δὲ μή, συμβαίνει τὰ μὲν ἄλλα καὶ ἀποῤῥεῖν· κἂν μὴ τοῦτο πάθῃ, διυγραινόμενα χείρω καὶ ἀσθενέστερα γίνεσθαι, τὴν δ' ἐλαίαν καὶ ἐπιβλαστοῦσαν ἀποβάλλειν· ἅτε τῆς τροφῆς ἰούσης εἰς τὸν βλαστόν. 1
Ἀώρια μὲν οὖν ταῦτα· χείριστα δὲ καὶ παρακαιρότατα [τὰ] περὶ τὰς ἀνθήσεις ἑκάστων· ἅπαντα γὰρ ἀσθενῆ, καὶ πάνθ', ὡς εἰπεῖν, ἢ τά γε πλεῖστα ἀπόλλυται καὶ ἀποπίπτει, τὰ μὲν ἐρυσιβούμενα, τὰ δὲ ὑγραινόμενα, τὰ δὲ ἐπιμένοντα χεῖρον ἀνθεῖ. Καὶ τοῦτ' οὐχ ἧττόν ἐστιν ἐν τοῖς φρυγανικοῖς καὶ τοῖς ποώδεσι, πλὴν εἴ τινων ὀλίγων, οἷον τὰ στεφανωτικὰ καὶ ὅλως τὰ ἄγρια καὶ αὐτόματα τῶν ἀνθῶν, ἔτι δὲ τῶν ποωδῶν ἔνια, καὶ τῶν ἡμέρων σπερμάτων τὰ χέδροπα. Ταῦτα δὲ διαμένει δυεῖν θάτερον, ἢ δι' ἰσχὺν ἑαυτῶν τε καὶ τῶν προσφύσεων, καθάπερ καὶ τὸ ῥόδον καὶ τὸ κρίνον καὶ τὰ ἄλλα, 2

ὅσα τούτοις ὅμοια, ἢ διὰ ξηρότητα τῆς ὅλης φύσεως, ἀναλαμβανόντων τὸ ὑγρόν· ἐπικρατεῖ
5 γὰρ οὕτω· τὸ δ' ἐπικρατοῦν ἀπαθές. Ὧν δὲ οἱ καρποὶ χρονιώτεροι καὶ πλείονος δεόμενοι τροφῆς καὶ πέψεως, τούτοις ὡραῖα καὶ τὰ ὀψιαίτερα, καθάπερ ἀμπέλῳ, ῥόᾳ, ἐλαίᾳ, τοῖς ἄλλοις, ἁπλῶς δὲ ἑκάστοις πρὸς τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν. Διὸ καὶ οὐχ ὁ αὐτὸς ἅπασι καιρὸς, ὥσπερ ὁ τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἕτερος ὁ τοῖς ὀψικάρποις καὶ πρωϊκάρποις, ὥσπερ καὶ τῶν σπερμάτων τοῖς τριμήνοις καὶ ἁπλῶς τοῖς ὀψίοις καὶ πρωΐοις. Ἁπλῶς δ' αἰεὶ τὰ βόρεια βελτίω τῶν νοτίων· καὶ γὰρ ψυχρότερα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω, ξυνεστηκότων καὶ ἰσχυόντων
4 καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν δένδρων. Ἔτι δὲ ἀφαιρεῖ τὸ περιττὸν, καὶ ἀποξηραίνει, καὶ οὐκ ἐᾷ προσκαθήμενον διυγραίνειν, οὐδ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου συνεψόμενον λυμαίνεσθαι. Διὸ καὶ τὰ ἐπιγενόμενα πνεύματα ὠφελεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν ᾖ βόρεια· περιαιρεῖ γὰρ ταῦτα, καὶ ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. Διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὰ παραπλήσια καὶ τὰ νυκτερινὰ βελτίω τῶν ἡμερινῶν· ἀπόλαυσίς τε γὰρ γίνεται πλείων, μὴ εὐθὺς ἀφαιρουμένου τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν ἄλλων ἀκινδυνότερα.

1 Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια τῶν νοτίων βελτίω, καὶ τὰ πόντια τῶν ἀπογείων, ὅτι ψυχρότερα· καὶ τὰ ἀπὸ δύσεως τῶν ἀφ' ἕω· καθόλου γὰρ, ὡς εἰπεῖν, τὰ ψυχρὰ τῶν θερμῶν, ἐὰν μὴ ἀρτιβλαστῇ ἢ καὶ ἐν ἀνθήσει λαμβάνῃ·

τότε γὰρ ἀποκάει τὰ ψυχρὰ, καθάπερ εἴρηται.
Βελτίω δὲ καὶ τὰ ζεφύρια καὶ αἱ τροπαὶ, καὶ
ὅλως αἱ αὖραι τῶν σκληρῶν καὶ διατόνων· τὸ
μὲν γὰρ τρέφει, θάτερον δὲ πιλοῖ καὶ κωλύει
τὰς αὐξήσεις. Ἰσχύει δ' ἕκαστον κατὰ τὴν θέσιν
τῆς χώρας· ἄλλα γὰρ ἄλλοις τοιαῦτα, καθάπερ
ἐλέχθη καὶ πρότερον. Διὸ καὶ, ὡς μὲν ἐπίπαν
εἰπεῖν, βελτίω τὰ βόρεια τῶν νοτίων. Οὐ μὴν 2
ἀλλ' ἐπείπερ αἱ παραλλαγαὶ καὶ τῆς χώρας ποι-
οῦσι τὰς δυνάμεις, καὶ δεῖ τοῦ μὲν χειμῶνος
εἶναι θερμὰ, τοῦ δὲ θέρους ψυχρά· βοηθεῖ γὰρ
οὕτως ἑκάτερα πρὸς τὰς ὥρας, ὥσπερ εἴπομεν·
ἐὰν δὲ ὅμοια, βλάπτει· ποιεῖ γὰρ ὑπερβολήν·
εὔλογον ἤδη μὴ τὰ αὐτὰ πᾶσιν εὔτροφα καὶ
ὠφέλιμα καὶ βλαβερὰ γίνεσθαι. Διὸ τοῖς μὲν
ὁ νότος ἐπισινὴς, τοῖς δ' ὠφέλιμος· ὡσαύτως δὲ
καὶ ὁ ζέφυρος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος. Ἅπασι
δὲ χαλεπὰ, καθάπερ εἴρηται, τὰ κατὰ τὴν βλά-
στησιν εὐθὺς, ἢ θερμὰ λίαν ἢ ψυχρὰ πνέοντα·
διαφθείρει γὰρ ἄμφω διὰ τὴν ἀσθένειαν. Ὡς 3
δὲ τὸ σύνολον εἰπεῖν, εὔπνουν εἶναι χρὴ τὸν
τόπον· ἕτερος δ' ὁ εὔπνους [καὶ ὁ προσήνεμος·]
καὶ ὅλως ὁ προσήνεμος ἀναυξής. Σχεδὸν δ' ὁμο-
λογουμένη τις καὶ ἡ τοῦ ἀέρος διάθεσίς ἐστι
τούτοις· ὁ γὰρ εὐκραὴς ἀὴρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν,
ἄριστος τοῖς δένδροις, εὐβλαστὴς ὢν καὶ εὔκαρ-
πος· οἱ δὲ περισκελεῖς ἐφ' ἑκάτερα διαφθείρου-
σιν, οἱ μὲν τοὺς καρποὺς, οἱ δ' ὅλως καὶ τὰ
δένδρα, πλὴν ὅσα πέφυκεν οἰκεῖα τούτοις· ἔνια
γὰρ δὴ ταῖς ὑπερβολαῖς χαίρει. Καὶ τὰ μὲν
ἐστι φιλόθερμα, καθάπερ φοῖνιξ, τὰ δὲ φιλό-

ψυχρὰ μᾶλλον, ὥσπερ ὁ κιττὸς καὶ ἡ ἐλάτη· ταῦτα γὰρ ὅλως ἐν τοῖς ἐμπύροις οὐ φύεται· χαλεπῶς δὲ καὶ πύξος καὶ φιλύρα, καθάπερ ἐν
4 ταῖς ἱστορίαις εἴπομεν. Αἴτιον δὲ ἡ θερμότης καὶ ἡ ξηρότης· οἷον γὰρ πῦρ ἐπὶ πῦρ γίνεται· ξυμμετρίας δέ τινος δεῖται καὶ τὸ ὅμοιον. Ὡσαύτως δὲ οὐδ' ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια φύεται τῶν ψυχρῶν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων δηλονότι ξυμμετρία τις πρὸς ἄλληλα, ὥστε τὰ μὲν δύνασθαι βλαστάνειν, τὰ δ' οὔ· ἀεὶ γὰρ δῆλον, τινὰ ἔχειν τὴν κρᾶσιν τῆς φύσεως πρὸς τὸ περιέχον. Ἔοικε δὲ κοινὸν εἶναι τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· καὶ γὰρ [τὰ] ζῶα καθ' ἑκάτερον τῶν τόπων ἴδια τυγχάνει, τὰ μὲν δεχόμενα, τὰ δ' οὐ δεχόμενα τὴν τοῦ ἀέρος διάθεσιν, ὁτὲ δὲ καὶ τροφὰς οὐκ ἔχοντα τὰς οἰκείας· ἐνδέχεται γὰρ καὶ τοῦτο κωλύειν ὁμοίως καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. Τάχα δὲ καὶ ἑτέρας πλείους αἰτίας, αἳ
5 πρὸς τὰς ἰδίας φύσεις εἰσὶν ἐναντίαι. Μεγίστη γ' οὖν διαφορὰ κατὰ τὰ ἔνυδρα καὶ χερσαῖα ζῶα καὶ φυτά, περὶ ὧν οὐδὲ ζητοῦμεν λόγον, ὡς εἰπεῖν, πλὴν ὑπὲρ τοῦ πότερα θερμότερα καὶ ψυχρότερα· τοῦτο γὰρ ἀμφισβητεῖται· τὰ δ' ἄλλα ὡς συγκεχωρημένα τῇ φύσει τίθεται. Καίτοι τὰ καθόλου καὶ κοινὰ πρῶτα ἔδει ζητεῖν· εὑρεθέντων γὰρ τούτων καὶ τὰ κατὰ μέρος φανερά. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως κωλύοιτ' ἂν διὰ τὸ χαλεπόν, εἴτε πλείους αἰτίαι τυγχάνουσιν εἴτε μία· περὶ δὲ τῶν [ἐν τοῖς] καθ' ἕκαστα μᾶλλον εὐποροῦμεν. Ἡ γὰρ αἴσθησις δίδωσιν ἀρχὰς ἐπ' ἄμφω· καὶ ἔτι μᾶλλον καὶ πλείους ἐπὶ τῶν φυ-

τῶν· ἐμφανέστατα γὰρ τὰ συμφαίνοντα περὶ
αὐτά. Μεγίστη δὲ διαίρεσις κατά γε τὸν [αὐτὸν] 6
τόπον τοῖς ἡμέροις καὶ ἀγρίοις· ἀεὶ γὰρ τὰ
[ἥμερα] μαλακωτέρους καὶ ὑγροτέρους ζητεῖ τοὺς
ἀέρας· οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε καὶ τῶν ἡμέρων
ἀδυνατεῖ βλαστάνειν ἐν τοῖς θερμοῖς καὶ ψυ-
χροῖς, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀσθένειαν ἢ τὴν κρᾶ-
σιν, ἀλλὰ δι' ἕτερ' ἄττα· καθάπερ ἡ ἐλαία καί-
περ θερμὸν καὶ πυκνὸν ἐν τοῖς ψυχροῖς, διὰ
τὸ μετέωρον τῶν ῥιζῶν· ἐμπήγνυται γάρ· ἡ δὲ
ἀχρὰς ἐν τοῖς σφόδρα θερμοῖς, ὥσπερ περὶ Αἴ-
γυπτον. Μοχθηραὶ δὲ καὶ αἱ ἄπιοι καὶ μηλέαι
καὶ σπάνιαι. Τὴν δ' αἰτίαν σκεπτέον· ἐπεὶ οὐκ 7
ἂν θερμὰ δόξειεν εἶναι. Τὰ μὲν οὖν ὅλως οὐδὲ
βλαστάνειν ἐνιαχοῦ δύναται· τὰ δὲ βλαστάνει
μέν, ἄκαρπα δὲ γίνεται, καθάπερ ἡ περσέα ἡ
Αἰγυπτία περὶ Ῥόδον· προϊόντι δὲ χρόνῳ φέρει
μέν, ὀλίγον δέ· καὶ καλλικαρπεῖ καὶ γλυκυκαρ-
πεῖ ἐκεῖ μόνον. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φοῖνιξ, καὶ
ἔτι μᾶλλον· ἐν τοῖς [γὰρ] περὶ Βαβυλῶνα καὶ
Συρίαν καλλίκαρπος· ὁ γὰρ ἀὴρ διὰ ψυχρότητα
[τὰ] μὲν ὅλως οὐ δέχεται, τὰ δὲ ὅσον εἰς βλά-
στησιν, ἔνια [δὲ καὶ] εἰς καρπόν· ὁ δὲ οἰκεῖος
ἤδη διὰ τελειότητα τῆς φύσεως. Διὰ τὴν αὐτὴν 8
δὲ αἰτίαν οὐδὲ αἱ συκαῖ περὶ Αἴγυπτον οὐδ' ὅλως
[ἐν] ἐκείνοις τοῖς τόποις χρησταί· θερμὸς γὰρ
ὢν ἄγαν ὁ ἀὴρ περικάει, καὶ οὐ ποιεῖ πέψιν,
ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς γῆς εὐτροφία διυγραίνει μόνον
ἀπέπαντος οὖσα· διὸ καὶ τοῖς μεγέθεσι γίνεται
μικρά. Τοὐναντίον δὲ ὁ ψυχρός· ἐξαιρεῖ γὰρ
τὴν ὑγρότητα, τὴν δ' [οὖσαν] οὐ δύναται πρὸς

τὴν οἰκείαν πέψιν ἀγαγεῖν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἐλαί-
αις· διὸ καὶ αἱ μὲν ἄσαρκοι πάμπαν, μεγαλόῤ-
ῥιζοι δὲ τῶν ἐν τοῖς ψυχροῖς· αἱ δὲ σαρκώδεις
μὲν, ἀνέλαιοι δέ· πλείονος γὰρ τοῦτο θερμότη-
τος δεῖται πρὸς τὴν πέψιν. Αἱ μὲν οὖν τοῦ
ἀέρος κράσεις καὶ διαθέσεις τοιαύτας τινὰς
παρέχονται δυνάμεις.
1 Κεφ. δ. (ἄλλοις Κεφ. ε.) Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ
ἐδάφη μεγάλας ἔχει διαφορὰς, λεκτέον καὶ περὶ
τούτου· καὶ γὰρ αὐτὰ τῆς φύσεως. Ἔτι δὲ εὐ-
βλαστῆ [δι'] ἄμφω γίνεται καὶ διὰ τὸν ἀέρα
καὶ διὰ τὴν γῆν πολλάκις· ὅτε μὲν γὰρ τὰ κάτω
χρηστότατα, τὰ δ' ὑπὲρ γῆς φαῦλα, καθάπερ
ὅταν ἀμμώδης ἢ κεραμὶς ἢ κατακεκαυμένη τις
τυγχάνῃ· ῥιζῶσι γὰρ, καὶ τροφὴν οὐδεμία τῶν
τοιούτων ἔχει· καὶ σχεδὸν αἱ μὲν ἀβλαστεῖς εἰσι
τοιαῦται· καὶ εἴ τις ἄρα δίυγρος ὅλως ἢ πηλώ-
2 δης. Βλαστητικῶν δὲ καὶ ἀκάρπων οὐ κακῶς
δὴ ἡ διαίρεσις ἡ πρὸς τὰ σπέρματα καὶ τὰ δέν-
δρα λέγεται, τῷ τὴν μὲν πίειραν ἀμείνω σιτο-
φόρον, τὴν δὲ λεπτοτέραν δενδροφόρον εἶναι·
λαμβάνει γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὁ
σῖτος καὶ ἁπλῶς τὰ ἐπέτεια τὴν ἐπιπολῆς τροφήν·
ἣν δεῖ μὴ ὀλίγην μηδ' εὐξήραντον εἶναι· καθά-
περ ἐν ταῖς λεπταῖς τὰ δένδρα, διὰ τὸ μεγάλας
καὶ ἰσχυρὰς ἔχειν τὰς ῥίζας, καὶ τὴν ἐκ βάθους
3 [τροφὴν ἐπισπᾶται.] Αὕτη δὲ ἐν μὲν τῇ πιείρᾳ,
πολλὴ λίαν οὖσα, βλάστην μὲν ποιεῖ καλὴν καὶ
μέγεθος τοῖς δένδροις, καρπὸν δ' οὐ ποιεῖ διὰ
τὸ μὴ ἐκπέττειν· ἐν δὲ τῇ λεπτοτέρᾳ ξύμμετρος
γίνεται πρὸς ἄμφω, καὶ κρατοῦντα τὰ δένδρα

δύναται καρποτοκεῖν. Ἡ δὲ πίειρα πάμπαν οὐ-
δενὶ ξυμφέρει φυτῷ· ξηραίνει γὰρ μᾶλλον τοῦ
δέοντος, ὥσπερ καὶ Μενέστωρ φησί· τοιαύτην δ'
εἶναί τὴν πλυντρίδα, χρῶμα δ' ὑπόλευκον. Ἀρί-
στη δὲ δῆλον ὡς ἡ ἄριστα κεκραμένη, καὶ ὅλως
μανή τις οὖσα καὶ μὴ ψυχρὰ, καὶ ἔνικμος· καὶ
εὐδίοδός γὰρ οὕτω ταῖς ῥίζαις ἐστὶ καὶ εὔτρο-
φος· ὅπερ βούλονται καὶ αἱ ἡμερώσεις καὶ αἱ
κατεργασίαι καὶ κοπρίσεις ποιεῖν. Ἄλλη δὲ πρὸς 4
ἄλλα τῶν δένδρων ἁρμόττει μᾶλλον, ὥσπερ καὶ
διαιροῦσιν· οἷον ἡ σπιλὰς καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ λευ-
κόγειος ἐλαιοφόρος· ἰκμάδα τε γὰρ ἔχει καὶ
πνεῦμα πολύ. Δεῖται δὲ καὶ ἀμφοῖν. Ἡ δὲ λει-
μωνία καὶ ὕφαμμος ἀμπελοφόρος ἀγαθὴ, καὶ
ὅλως ἥτις ἂν ᾖ μανὴ καὶ κούφη καὶ λεπτὴ καὶ
ὕφυδρος οὕτως, ὥστε τὸ οὐράνιον ὕδωρ μὴ διϊ-
κνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ· τροφῆς γὰρ πολλῆς
ἡ ἄμπελος δεῖται διὰ τὸ θερμὴ καὶ μανὴ καὶ
ὑγρὰ καὶ πολύκαρπος εἶναι. Τάχα δὲ καὶ δι'
αὐτὰ ταῦτα καὶ πολύκαρπος. Ἔτι δὲ οὐκ εὔ-
σηπτοι τῶν ὑγρῶν αἱ ῥίζαι, καθάπερ αἱ τῶν
ξηρῶν, ὥστε δύνασθαι καὶ ἐπισπᾶσθαι καὶ ἀν-
τέχειν καὶ διαδιδόναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον 5
καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστοις ἐστί τις οἰκεία πρὸς
τὴν φύσιν· καὶ ἡ αὐτὴ τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς
δ' ἧττον· ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῖς μὲν πλείοσιν V. C. 6.
οὐ συμφέρει ἡ πίειρα· δοκεῖ γὰρ καταξηραίνειν
μᾶλλον τοῦ μετρίου· διὸ καὶ πημαίνεσθαι καὶ
νοσεῖν· ὅσα δὲ λυπρὰ, τούτοις ξυμφέρει. Ση-
μεῖον δὲ, ὅτι τὰ λάχανα καὶ ὁ δημήτρειος καρ-
πὸς ἐν ταῖς τοιαύταις εὐθηνεῖ· πάντα δὲ ταῦτα

λυπρὰ τῇ φύσει· τὰ γὰρ φύσει λυπρὰ πιοτέρας
6 τροφῆς δέονται. Δηλοῦν δὲ οἴονται καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων τοιαύτην φύσιν· τοὺς γὰρ ἐκλίμους καὶ χαίρειν μάλιστα ταύτῃ καὶ ἐπιδιδόναι πρὸς εὔχροιαν καὶ ἰσχύν· ξηρὰ γὰρ ὄντα τὰ σώματα δεῖσθαι τροφῆς πολλῆς καὶ πιείρας· ὑπὸ δὲ τῶν ξηρῶν καὶ λυπρῶν οὐδὲν ὠφελεῖσθαι, διὰ τὸ μὴ ἀπολαύειν. Ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνα εἶναι πρὸς νόσους ἄλλας τε καὶ μάλιστα δὲ τὰς τῆς κοιλίας. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων ἔχει τοῦτο· πλὴν ταῦτα μὲν ὅμοια διατελεῖ, τὸ δὲ σῶμα, ὅταν ἀνακομισθῇ, μεταβαίνει εἰς τὴν τετριμ-
7 μένην ἕξιν καὶ ἄκνισον. Οὗτος μὲν οὖν καθόλου τις διορισμός· διαφοραὶ δὲ πολλαὶ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν δένδρων, ὥσπερ καὶ τῶν ἀμπέλων· ταῖς μὲν γὰρ ἡ πεδινὴ, ταῖς δ' ἡ ὀρεινὴ μᾶλλον ἁρμόζει, καὶ ἐν αὐταῖς ταύταις αἱ τοιαίδε ταῖς τοιαῖσδε. Μικραὶ δὲ παραλλαγαὶ φαινόμεναι μεγάλας ποιοῦσι ῥοπὰς εἰς τὴν φύσιν. Τὸ δ' ἁπλοῦν ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ κελεύουσι, τὰ μὲν στερεὰ καὶ πυκνὰ φυτεύειν ἐν ξηροῖς, τὰ δ' ἀραιὰ καὶ ὑγρὰ ἐν τοῖς μαλακωτέροις καὶ ὑφυγροτέροις· ἑκατέροις γὰρ οὕτως αἱ τροφαὶ δῆλον ὅτι ξύμμετροι, τοῖς μὲν πολλῶν δεομέ-
8 νοις, τοῖς δ' ὀλίγων. Καὶ τὸ καθόλου λεχθὲν ὑπὲρ πάντων ἴσως τῶν δένδρων ἀληθὲς, ὅτι καθ' ἑκατέρας τὰς χώρας ἑκάτερα δεῖ τῶν δένδρων φυτεύειν· ἀλλ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὸ ἀκριβὲς μᾶλλον ἴσως αἰσθητικῆς δεῖται συνέσεως, λόγῳ δὲ οὐκ εὐμαρὲς ἀφορίσαι· ἐπεὶ καὶ ταῖς πρὸς ἥλιον διαφοραῖς οἷον ἀνιόντα ἢ δυόμενον ἢ

μεσοῦντα ἢ πως ἄλλως ἔχοντα δεῖ μὴ ἀγνοεῖν
ποῖα τῶν φυτῶν τὰ οἰκεῖα καὶ ὅλως καὶ τῶν
ὁμογενῶν. Ὅπερ οἵ γ' ἀμπελουργοὶ πειρῶνται
διαιρεῖν, ὅταν συνάγκειάν τινα λαβόντες φυ-
τεύσωσιν· οὐ γὰρ ταὐτὰ τιθέασιν εἰς ἑκάτερον
τὸ μέρος, ἀλλὰ διαιροῦσι, καὶ ποιοῦσι μεγάλην
διαφορὰν οὕτω τε φυτεύοντες καὶ ἀνάπαλιν.
Ὁμοίως δὲ τοῦτ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν· ἀλλ', 9
ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον, αἰσθητικῆς ταῦτα δεῖ-
ται συνέσεως. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ μέσην ἔχου-
σα τῶν ἐναντίων κρᾶσιν, πυκνοῦ καὶ ἀραιοῦ,
καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ κούφου καὶ βαρέος,
ἔτι δὲ τὰ ἄνω πρὸς τὰ κάτω ξύμμετρα τούτοις,
πασῶν ἀρίστη πρὸς ἅπαντα, ὡς εἰπεῖν, δένδρα
τε καὶ σπέρματα· φαίνεται γὰρ ὁμοιότητα ἔχειν
τῷ ἀέρι παρὰ τὰς ἄλλας χώρας. Οὐ μὴν ἀλλ'
αὐτῶν γε τούτων ἡ πρὸς θάτερον μέρος ἀποκλί-
νουσα τῆς ἐναντιώσεως κρείττων· ἣν δὴ καὶ
ἁπλῶς τίθενταί τινες ἀρίστην, οἷον τὴν κούφην
καὶ μανὴν καὶ ἔνικμον· ἔχει τε γὰρ τροφὴν ἐν
ἑαυτῇ, καὶ εὐδίοδός ἐστι ταῖς ῥίζαις· ἡ δὲ πυ-
κνὴ καὶ βαρεῖα καὶ ξηρὰ δῆλον ὡς ἐναντία.
Κατὰ δὲ τὰς παραλλαγὰς τῶν ἀντιθέσεων καὶ 10
τὰς πρὸς ἕκαστον ἕξουσιν ἤδη διαφοράς· οἷον
ἐὰν ᾖ μανὴ μὲν καὶ λεπτὴ, βαθύγεως δὲ καὶ
ξηρὰ καὶ ἄνυδρος, δενδροφόρος μὲν ἀγαθὴ, σι-
τοφόρος δὲ κακή· διὰ γὰρ τὴν μανότητα δίεισιν
εἰς βάθος τὸ χειμερινὸν ὕδωρ, ὥστε τὸν μὲν
σῖτον μὴ ἐφικνεῖσθαι διὰ τὸ ἐπιπολῆς εἶναι, τὰ
δένδρα δ' εἰς βάθος καθιέντα τὰς ῥίζας ἐφι-
κνεῖσθαι καὶ ἕλκειν. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις

ἄλλη τοιαύτη διαφορά· τὸ γὰρ πρόσφορον ἀπο-
11 δώσει τινὶ γένει διὰ τὴν παραλλαγήν. Οὐκ ἀει-
δῶς δὲ οὐδ' ὅσοι ταύτην ἀρίστην ὑπολαμβάνουσιν, ἥτις ἂν ᾖ θερμή τε καὶ ἔνικμος· ἄμφω γὰρ ἔχειν, ἃ δεῖ, τροφήν τε καὶ τὸ κατεργαζόμενον. Εὐλόγως δὲ καὶ μετὰ τὸ πρῶτον ὕδωρ ἀτμίζειν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἔνικμον αὐτῆς εἶναι, τὴν δὲ ξηράν. Τὴν μὲν οὖν ἔνικμον σιτοφόρον ἀγαθήν· ἱκανὸν γὰρ ἔχειν πρὸς τὴν ἐκτροφὴν ὑγρὸν τῷ σίτῳ, τοῖς δὲ δένδροις ἔλαττον· τὴν δὲ ξηρὰν σιτοφόρον φαύλην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν
12 μηδὲ τούτῳ τροφὴν ἀρκοῦσαν. Ἐπὶ ταὐτὸ δέ
πως φέρονται καὶ ὅσοι φασὶ δεῖν πίειράν τε εἶναι καὶ μὴ παγώδη, μηδὲ πυκνὴν, μηδ' ἁλμυρὰν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν καὶ ψαθυράν· τροφήν τε γὰρ οἴονται δεῖν ἔχειν καὶ θερμότητα, καὶ ἔτι ταῖς ῥίζαις εὐδίοδον εἶναι. Πάντα δὲ ταῦτα οἰκεῖα πρὸς αὔξησιν καὶ καρποτοκίαν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τὴν μελάγγεων ἐπαινοῦντες, ὥσπερ Λεωφάνης· εὐθὺς γὰρ ἀποδιδόναι πειρᾶται τὰς αἰτίας, ὅτι δύναται καὶ ὄμβρον καὶ αὐχμὸν φέρειν, δοχὸς οὖσα καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. Τὴν μὲν οὖν ἀρετὴν τῆς χώρας σχεδὸν, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τῶν αὐτῶν πως καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐστι λαβεῖν, ἐν οἷς καὶ ἀποδιδόασι πάντες· αἱ διαφοραὶ δ' ἐπεὶ πλείους εἰσὶ καὶ ταύτης καὶ τῶν φυτῶν, πειρατέον πρὸς ἕκαστον λαμβάνειν καὶ θεωρεῖν.

1 Κεφ. ε. (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Τὰς δὲ τῶν ὑδάτων διαφορὰς τῶν ἐπιγείων (καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μικρὰν ἔχει μερίδα πρὸς αὔξησιν καὶ τροφὴν)

ὁμοίως τούτοις ληπτέον. Ὅσα μὲν οὖν θερμὰ καὶ νιτρώδη καὶ στυπτηριώδη καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος χυλὸς, ἄτροφα καὶ ἄγονα φυτῶν, ὡς ἁπλῶς ἐστιν εἰπεῖν· πλὴν εἴ τι συγγενὲς αὐτοῖς ἐκτρέφειν δύναται, καθάπερ καὶ ἡ θάλαττα. Βραχὺ δέ τι τοῦτο ἢ οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐστιν. Ἐνιαχοῦ δὲ ποτίμων πλείστων ὄντων ἡ ἐκτροφὴ γίνεται, καθάπερ τοῖς ἐν Θρᾴκῃ θερμοῖς· καθ' αὑτὰ δ' ὥσπερ καὶ ζώων, καὶ φυτῶν ἄγονα. Ἡ 2
δὲ θάλαττα πολλὰ καὶ παντοῖα φύει· καί ἐστιν ὥσπερ ζώων τι γένος ἐν αὐτῇ καὶ φυτῶν. Ὅσα δ' ἐν τῇ ἀμπώτιδι δένδρα μέγεθος ἔχοντα καὶ καρπὸν τυγχάνει, περὶ τούτων οὐκ ἄν τις ἴσως ἀποδοίη τῇ θαλάττῃ τὴν τροφὴν, ἀλλ' ἐνδέχεσθαι πότιμον ἕλκειν ἐν τῇ γῇ τὰς ῥίζας, τὴν δὲ θάλατταν ἀβλαβῆ [τὴν] περιέχουσαν εἶναι, καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ τοῖς ἐνύδροις. Ἀλλὰ τούτων μὲν πέρι λόγος ἕτερος· καὶ ὅσα δὴ πρὸς αὐτῇ τῇ θαλάττῃ φύεται, χρῆταί πως τῇ ἁλμυρίδι πρὸς εὐσθένειαν καὶ τροφήν. Ἔοικε γὰρ καὶ τοῦτο ἴδιόν τι γένος εἶναι, καθάπερ τὰ εἰρημένα, καθάπερ ἀνὰ μέσον ὄντα. Τὰ δ' 3
ἁλικὰ τῶν ὑδάτων τρέφει μὲν καὶ τὰ ἔγγεια, χεῖρον δὲ τῶν γλυκέων· ἀναυξῆ γὰρ ποιεῖ καὶ ἐπικάει. Τὸ δ' ἀλυπότερα τοῖς δένδροις ἢ τοῖς λαχανώδεσιν ἢ ὅλως τοῖς ἐπετείοις εἶναι, καθάπερ τινές φασιν, οὐκ ἄλογον, ὅσῳπερ ἰσχυρότερα· τάχα γὰρ ἂν τισι πρόσφορα τὸ ὅλον, ὥσπερ τοῖς φοίνιξιν, εἴπερ καὶ οἱ ἅλες παραβαλλόμενοι· παραπλήσιος γὰρ ἢ ὁ αὐτὸς χυλός. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν λαχανωδῶν ἐστί τισι τὰ ἁλικὰ

πρόσφορα, καθάπερ ῥαφάνῳ, τευτλίῳ, πηγάνῳ, εὐζώμῳ· βελτίω γὰρ γίνεται τοῖς ἁλυκοῖς ἀρδόμενα ταῦτα. Διὸ πρός γε τὴν ῥάφανον νίτρον τινὲς παραμιγνύουσιν ἐν τῷ βρέχειν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ γίνεται πολλῷ γλυκυτέρα καὶ
4 ἁπαλωτέρα, καθάπερ καὶ ἡ ἑψομένη. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, καὶ ὅλως ἡ ἁλυκότης πρόσφορος, ὅτι πικρότητά τινα ἔχουσα ἐν τῇ φύσει, ταύτην δὲ διαδυόμενον καὶ ὥσπερ ἀναστομοῦν τὸ ἁλυκὸν ἐξάγει. Διὸ καὶ ἐν ταῖς ἁλμυρίσιν ἡ ῥάφανος ἀρίστη· τὸ δὲ πικρὸν ἄτροφόν τε καὶ δύσχυλον· ὥστε ἐξαγομένου τούτου καὶ γλυκυτέρα καὶ ἁπαλωτέρα καὶ εὐαυξεστέρα γίνεται. Τὰ δ᾽ ἄλλα χείρω, διὰ τὸ μὴ ἐξάγειν τὸ ἀλλότριον ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον ἐπικάουσαν. Δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πικρῶν ὁμοίως ἂν ἔχοι, καθάπερ καὶ ὁ κορωνόπους παρὰ τὰ κιχώρια. Τοῖς δριμέσι δὲ, οἷον κρομμύῳ, σκορόδῳ, τοῖς ἄλλοις οὐκέτι πρόσφορον· οὐ γὰρ ἀφαιρεῖ τὴν δριμύτητα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χυλῶν· τὸ γὰρ ὅμοιον ἐπὶ τὸ ὅμοιον φέρεται, καὶ εἰς τοὺς πόρους ἐνδύεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν καθαιρόντων
5 καὶ ἐξαγόντων τὰς ἐπιχροΐσεις. Καὶ τὰ μὲν ἁλυκὰ τοῖς τοιούτοις πρόσφορα διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Εἰ δ᾽ ἀληθὲς ὃ ἔλεγεν Ἀνδροσθένης ὑπὲρ τῶν ἐν Τύλῳ τῇ νήσῳ τῇ περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν, ὅτι τὰ ναματιαῖα μᾶλλον συμφέρει τῶν οὐρανίων, ἁλυκὰ ὄντα, τοῖς δένδροις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, (διὸ καὶ ὅταν ὕσῃ, τῷ σίτῳ ἐπαφιέντας τοὺς ἐγχωρίους ἀποβρέχειν,) αἰτιάσαιτ᾽ ἄν τις τὴν συνήθειαν· τὸ γὰρ ἔθος

ὥσπερ φύσις γέγονε. Συμβαίνει δὲ τὰ μὲν οὐράνια σπάνια γίνεσθαι, τούτοις δ' ἐκτρέφεσθαι καὶ τὰ δένδρα καὶ τὸν σῖτον καὶ τἄλλα· διὸ καὶ πᾶσαν ὥραν σπείρουσι. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐξ ὑποθέσεως εἰρήσθω.

Κεφ. ς. (ἄλλοις Κεφ. η.) Τῶν δὲ ποτίμων 1
τὰ ψυχρὰ βέλτιστα· καὶ γὰρ πέψιν ποιεῖ μάλιστα διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν τοῦ θερμοῦ, καὶ κατάψυξιν ταῖς ῥίζαις. Δεῖται δὲ τὰ δένδρα ταύτης. Ὅτι δὲ βελτίω, σημεῖον τὸ γλυκύτερα γίνεσθαι καὶ εὐχυλότερα τοῖς ψυχροῖς ἀρδευόμενα καὶ λάχανα καὶ ῥίζας καὶ καρποὺς, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. Ἔοικε δὲ κατὰ λόγον ἔχειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων τὰ νυκτερινὰ καὶ τὰ βόρεια· καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πνευμάτων, ὅταν τὰ βόρεια καὶ μὴ νότια, καὶ ὅλως ὅταν ψυχρὰ καὶ μὴ θερμά· τὴν γὰρ αὐτὴν ὄνησιν πάντα ἔχει, καὶ διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας· τὰ θερμὰ γὰρ διαχεῖ καὶ ἀνυγραίνει. Ὑπερβολὴ δέ 2
τίς ἐστιν ἴσως καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πρὸς γένεσιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, εἴπερ ἀφαιρεῖται την τοῦ θερμοῦ δύναμιν, ἀφαιρεῖται τὴν τροφήν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Οὐ μὴν πολλή γε, οὐδ' ἐν πολλοῖς, ἐὰν μή τινα καὶ ἄλλον ἔχῃ χυλὸν ἀλλότριον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ὅμοιον, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἐστὶ τῶν ἐν ὑγροῖς. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὅλως ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ περιέχονται, καὶ ἐν τούτῳ ξυνίστανται, ταῦτα δ' ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ἀέρι. Μιγνυμένου δὲ τοῦ ὕδατος τούτοις, οὔτε τὴν ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὴν οἰκείαν ἀφαιρεῖται θερμότητα, πλήν γ' εἴπου καὶ ὁ ἀὴρ

ὅλος τοιοῦτος· οὕτως γὰρ ἀβλαστὴς καὶ ἄγονος
3 ἡ γῆ τὸ ὅλον. Τὰ μὲν οὖν ψυχρὰ διὰ ταῦτα
βελτίω· τὰ δὲ πότιμα τῶν ἀπότων, ὅτι τροφι-
μώτερα· μιγνυμένη γὰρ ἡ ἁλμυρὶς καὶ πᾶς ὁ
τοιοῦτος χυλὸς οὐ μόνον ἀτροφίας ἀλλὰ καὶ
ἄλλας βλάβας ἐμποιεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμά-
των. Ἡ δὲ μῖξις τῶν ὑδάτων ἡ τοιαύτη χρήσι-
μος, ὅταν τὸ μὲν ἄγαν σκληρὸν ᾖ καὶ ὥσπερ
ἄπεπτον καὶ ὠμὸν, τὸ δὲ θῆλυ καὶ μαλακὸν ᾖ,
καὶ ἐάν τινα γεώδη συνεπιφέρῃ χυλόν. Ὅπερ
ἔχει τὰ θολερὰ καὶ κοπριώδη· καὶ γὰρ τῆς τοι-
αύτης δέονται τροφῆς. Διὸ πολλάκις ἂν ἁρμό-
σειε λεπτὸν καὶ καθαρὸν μὴ καθαρῷ καὶ παχεῖ,
καὶ φρεατιαῖον ναματιαίῳ, καὶ ῥυτὸν ὀμβρίῳ,
4 καὶ ἐναντίον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐναντίῳ. Θαυμα-
σιώτερον δ' ἂν δόξειεν, εἴ τι γλυκὺ καὶ πότιμον
ἢ ὅλως ἄτροφον ἢ μὴ τελεσφόρον ἐστὶν, ὥσπερ
καὶ τὸ περὶ τὴν Πυῤῥαίαν, ὃ καὶ ἐν ταῖς ἱστο-
ρίαις εἴρηται. Τὴν δ' αἰτίαν ἐν δυεῖν ἄν τις
λάβοι τούτοιν, ἢ ὅτι πάντως ἀσθενὲς, ὅπερ οὐκ
ἔοικεν· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀὴρ δοκεῖ τρέφειν· ἢ ὅτι χυ-
λόν τινα ἔχει κακοποιὸν, ὃς λανθάνει τὴν γεῦ-
σιν, ὅπερ ἐκδηλούμενον φαίνεται καὶ ἐπὶ τούτου
τοῦ ὕδατος· καὶ γὰρ ἄνθρωποι [ἐν αὐτῷ] λουό-
μενοι λεπροὶ γίνονται, καὶ τὰ φυτὰ παραπλη-
σίαν τινὰ λαμβάνει διάθεσιν. Οὐ γὰρ δὴ τό γε
ἄγαν τρόφιμον εἶναι λεκτέον, ὡς διὰ τὸ μὴ
δύνασθαι κρατεῖν ἀτραφῇ καὶ χείρω γίνεται.
Περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω.
1 Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Τοὺς δὲ τόπους
ζητεῖ τοὺς οἰκείους οὐ μόνον τὰ περιττὰ καὶ

ἴδια τῶν δένδρων, ὥσπερ εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινότερα γινόμενα· τὰ μὲν γὰρ φιλεῖ ξηροὺς, τὰ δὲ ἐνύδρους, τὰ δὲ χειμερινοὺς, τὰ δὲ προςείλους, τὰ δὲ παλισκίους· καὶ ὅλως τὰ μὲν ὀρεινοὺς, τὰ δὲ ἑλώδεις, ὥσπερ καὶ διαιροῦσιν. Οὐκ ἀεὶ δὲ πάντα τοὺς αὐτοὺς ἴσως, οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ πλείους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη· καὶ [παρὰ] τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως ἕκαστον ἄγει πρὸς τὸν οἰκεῖον, ἐν ᾧπερ καὶ τὰ αὐτόματα φύεται. Τὸ δ' αὐτόματον μηνύει τὴν φύσιν, εἴπερ ἐκ τῶν αὐτῶν αἱ τροφαὶ καὶ αἱ γενέσεις· καὶ αἱ [τῶν] καθ' ἕκαστον διαιρέσεις, οἷον ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης καὶ ἡ ξηρότης καὶ ἡ ὑγρότης· ζητεῖ γὰρ τὰ πρόςφορα κατὰ τὴν κρᾶσιν· ἔτι δὲ τὰ ἀσθενῆ καὶ ἰσχυρὰ καὶ βαθύῤῥιζα καὶ ἐπιπολαιόῤῥιζα καὶ εἴ τις ἄλλη διαφορὰ κατὰ τὰ μέρη. Πολλάκις 2
δὲ καὶ διὰ πλείω τούτων· καὶ ἐνιότε τὰ μὲν ἔχοντα, τὰ δὲ οὐκ ἔχοντα· πάντα γὰρ ταῦτα, ἔτι δὲ τὰ ὅμοια ζητεῖ τὸ ὅμοιον, καὶ τὰ ἀνόμοια μὴ τὸν αὐτὸν, ὅταν ᾖ τις παραλλαγὴ τῆς φύσεως. Ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τὴν ἐλάτην καὶ πεύκην ἐστίν· ἡ μὲν γὰρ χαίρει παλισκίοις, ἡ δὲ πεύκη τοῖς προσείλοις, ἐν ἐκείνοις δὲ οὐ φύεται πάμπαν ἢ κακῶς. Θερμὰ μὲν ἴσως ἄμφω, καθάπερ φασίν· ἀλλ' ἡ μὲν ἐλάτη ξηρὸν, ἡ δὲ πεύκη ὑγρόν. Σημεῖον δὲ καὶ ἡ τῆς πίσσης γένεσις. Ἅμα δ' ὑγρότητος πλήθει καὶ ὁ πρόσειλος τόπος οἰκεῖος· πέψις γὰρ οὕτω μᾶλλον. Ἀεὶ δὲ κατὰ τὸ ὑπεραῖρον ἡ ὄρεξις· ᾗ καὶ δῆ- 3
λον, ὡς ἐν τοῖς δοκοῦσι παραλλάττειν τῶν ὁμα-

γενῶν ἀεί τινα ζητητέον τοιαύτην διαφοράν· ἐπεί, ὅσα μὴ ὁμογενῆ [μὴ] τὸν αὐτὸν ζητεῖ [τόπον,] καθάπερ ὁ κιττὸς καὶ τὰ πάρυδρα καὶ ἀλσώδη, ῥᾴδιον εἰπεῖν [τὴν αἰτίαν·] ὁ μὲν γὰρ θερμὸς καὶ ξηρὸς, τῶν δὲ ἡ φύσις ὅλως συγγενής. Ἔνια δὲ καὶ τούτων ἐν ταῖς καθ᾽ ἕκαστα διαφοραῖς ἔδειξε τὴν αἰτίαν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα φυλλόσκεπα τυγχάνει καὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων, ὥσπερ ἡ ῥόα καὶ ὁ μύῤῥινος, καὶ ὁ μὲν πυκνὸς ὢν καὶ ξηρὸς, ἡ δὲ μανὴ καὶ
4 ξηρά. Τὸν μὲν γὰρ καρπὸν ἀμφότερα πυρηνώδη καὶ οὐχ ὑγρὸν ἔχει· τῷ μὲν οὖν ἡλίῳ παραδιδόμενος ταχὺ καταξηραίνεται, σκιατροφούμενος δὲ καὶ μετρίως εἰσλάμποντος, σώζει τε τὴν οἰκείαν ὑγρότητα καὶ πεπαίνει. Διὸ καὶ τὰς ῥόας πυκνὰς φυτεύουσι καὶ τοὺς μυῤῥίνους, ἵνα συσκεπάζωσιν ἄλληλα, καὶ προβολὴν ἔχωσι τοῦ ἡλίου. Ἅμα δὲ καὶ τῷ μὴ πολύῤῥιζα τυγχάνειν, οὐκ ἐνοχλοῦνται κατὰ τὰς τροφάς· εἰ γὰρ αὖ τἀναντία τις οὕτω φυτεύοι, καθάπερ ἄμπελον καὶ συκῆν, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐκαρποῖ· ἔνυγρα γὰρ ὄντα καὶ πέψεως δεῖται πλείονος.
5 Αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων παραλλαγαὶ διὰ τοιαύτας τινάς εἰσιν αἰτίας, ὅπου μὴ καὶ ἄλλό τι συμβαίνει κώλυμα καὶ σίνος πρὸς εὐκαρπίαν, ὥσπερ περὶ Τάραντα τῆς ἐλαίας· ἡ γὰρ ἄπνοια κατὰ τὴν ἄνθησιν ἀποκάει τὰ πολλά· καὶ ὅταν πνέῃ, τοιοῦτόν τι πνεῖ πόντιον, ὃ τῇ ἅλμῃ τῇ ἐπιφερομένῃ κατεσθίει καὶ λυμαίνεται τὰ ἄνθη. Δοκεῖ δὲ καὶ ὁμίχλη τις ἄνευ πνοῆς ἐκβαίνειν, ἣ, ὅταν ἅψηται τῶν ἀνθῶν, ἀποκάει· διὸ καὶ

μάντεις θύουσιν, ὥστε μὴ ἐκβῆναι· καί φασι κωλύειν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ εἴ τι πάλιν σωτήριον ἢ [μὴ] πρόσφορόν ἐστι τοῦ ἀέρος· ἐνιότε γὰρ τῶν ἐδάφων ὄντων φαύλων, ὁ ἀὴρ ἐκτρέφει τῇ εὐκρασίᾳ, καθάπερ ἐλέχθη, καὶ τοῖς οἰκείοις πνεύμασιν.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. ι.) Εἰ δέ γε ἡ πέψις 1 τῶν καρπῶν τοῖς μὲν ὑπὸ θερμοῦ δοκεῖ, τοῖς δ' ὑπὸ ψυχροῦ γίνεσθαι, κατὰ συμβεβηκὸς ἥ γε ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ γινομένη· τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖν πέττει, καὶ μία τις ἡ αἰτία· φανερὸν δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. Ὅλως γὰρ πάντων τῶν τοιούτων τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὑποληπτέον αἰτίας εἶναι. Ξυμβαίνει δὲ δὴ τοῖς ὀψικάρποις ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πεπαίνεσθαι περικαταλαμβανομένοις τῇ ὥρᾳ· ὀψίκαρπα δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, διὰ πλείους αἰτίας. Ὅσα μὲν οὖν ὑγρὰ τῇ φύσει, συντονωτέρων δεῖται τῶν ψυχρῶν, ὥσπερ ἡ ἄμπελος· οὕτω γὰρ μᾶλλον ἡ πέπανσις· ὅσα δὲ ξηροκαρπότερα, καθάπερ ὁ μύῤῥινος, (καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ὀψικάρπων) ἐλαφροτέρων· ἀποξηραίνει γὰρ καὶ ἀποστύφει τὸ ἄγαν, ἡ δὲ εὐκρασία καὶ ὁ ὑγρότερος καὶ ὁ ὑπὸ νότον ἀὴρ εὐτροφώτατος. Ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ὑγρότερα τῇ φύσει 2 πέττουσιν αἱ ὑπερβολαὶ τῶν χειμώνων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὅλως αναξηραίνουσι, τῶν δ' ἐξαιροῦνται τὸν οἰκεῖον χυλὸν, ὥσπερ τῶν συκῶν. Ἀντέχειν δὲ μάλιστα δύναται τά τε ἐν ὑγρότητι μᾶλλον πλείονι, καθάπερ τῶν ὑγρῶν τὰ μιμαίκυλα, καὶ ἔνια γεώδη καὶ στρυφνὰ καὶ ἰσχυρὰ τὴν φύσιν, οἷον βάλανος, ἀχρὰς, οὖον· ὀψὲ γὰρ

ταῦτά γε λαμβάνει τὴν οἰκείαν ὑγρότητα. Τοι-
αῦτα δὲ καὶ τὰ μέσπιλα καὶ τὰ μῆλα τὰ ἄγρια
καὶ πάνθ᾽ ὅλως, ἃ πεπαίνεσθαι δύναται ἀφαι-
ρεθέντα, καθάπερ ἡ ἀχρὰς καὶ τὸ οὖον, οὐ τὴν
αὐτὴν μὲν πέπανσιν, ἥνπερ ἐπὶ τῷ δένδρῳ, τὴν
φυσικὴν, ἔχουσαν δέ τινα γλυκύτητα τὴν ποι-
οῦσαν ἐδώδιμον· εἴτ᾽ οὖν σῆψιν αὐτὴν χρὴ λέ-
γειν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν δρυπετῶν ἐλαῶν φασιν, εἴτε
5 καὶ ἄλλην τινὰ διάθεσιν ἥνπερ οὖν. Οὐ μὴν
ἀλλ᾽ ἴσως οὐθὲν ἂν κωλύοι καὶ τῇ ἔσωθεν θερ-
μότητι πέττεσθαι, καθάπερ τὰ οὖα, πεπαυμέ-
νης ἤδη τῆς ἐπιῤῥοῆς ἐκ τῶν δένδρων· τότε μὲν
γὰρ αἰεί τινος ἐπιούσης οὐκ ἐκράτει κωλυόμενα
διὰ τὰ ψύχη· μὴ προσγινομένης δ᾽ ἑτέρας, ἅμα
δὲ καὶ τοῦ θερμοῦ συγκατακλειομένου, δι᾽ ἄμ-
φω πέττεται καὶ λαμβάνει τὴν μεταβολήν· ἐπεὶ
καὶ οἱ ἐπὶ τῶν δένδρων καρποὶ πεπαινόμενοι,
καθάπερ οἱ βότρυες, ἀφαιρεθέντες γλυκύτεροι
γίνονται, τοῦ ὑδατώδους ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατα-
ξηραινομένου· καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν δὲ τῶν ἀμπέλων,
ὅταν ἐπιστρέψωσι, ἢ καὶ γηράσαντες ἀποσταφι-
4 δωθῶσι. Σχεδὸν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις γίνεταί
τις τοιαύτη μεταβολὴ, τῶν μὲν ἐπ᾽ ἔλαττον, τῶν
δ᾽ ἐπὶ πλεῖον, ἔνια δ᾽ ἐναντίως· καὶ γὰρ ἐπ᾽ αὐ-
τῶν τῶν δένδρων ἐν τόποις θερμοῖς καὶ οἰκείοις
ἀπέπαντα διὰ τὴν εὐτροφίαν, ὥσπερ τὰ ἐν Αἰ-
γύπτῳ συκάμινα, ἐπικνισθέντα (δὲ) καὶ ἐπαλει-
φθέντα ἐλαίῳ, καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη,
πεπαίνεται. Τοῦτο δὲ παθόντα καὶ ἀπέρασίν
τινα ἔλαβεν ὑγροῦ καὶ πνεύματος, καὶ τὸ θερ-
μὸν εἰσδέχεται. Τῶν δὲ λαχανωδῶν ἔνια καὶ τὸ

ὅλον ἀπέπαντα καὶ ἀμετάβλητα, καθάπερ ἡ κολοκύντη. Πέψεως μὲν οὖν καὶ ἀπεψίας καὶ ἁπλῶς τῶν γινομένων μεταβολῶν ἐν τούτοις ἡ αἰτία.

Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ια. ιβ. ιγ.) Τῶν δὲ 1
δένδρων αὐτῶν ἀεὶ τὰ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ παλισκίοις ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ καὶ λειότερα καὶ εὐμηκέστερα γίνεται· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν πυκνὰ τυγχάνῃ πεφυκότα· τὰ δ' ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ προσηνέμοις καὶ εὐείλοις, ἔτι δὲ καὶ μανὰ πεφυκότα ἧττον· ἥ τε γὰρ εἰς βάθος αὔξησις κωλύει τὸ μῆκος, καὶ τὰ πνεύματα τραχύνει καὶ ὄζους ἐμποιεῖ, καθάπερ ἐλέχθη, διὰ τὴν ἐπίστασιν· ἐκείνοις δὲ ἀφῃρημένων τούτων, ἡ εἰς
τὸ μῆκος αὔξησις μόνη γίνεται. Διὸ καὶ τὰ μὴ 2
ὁμοίως ὀρθοφυῆ μηδ' εὐμήκη τὴν αὐτὴν διάθεσιν λαμβάνει τοῖς ὀρθοφυέσι καὶ μακροῖς, ὅταν ἐν τόποις γένηται τοιούτοις, ὥσπερ αἱ δρῦς· λεῖαι γὰρ καὶ εὐθεῖαι καὶ σχεδὸν ἰσομήκεις γίνονται ταῖς ἐλάταις· καθάπερ φασὶ καὶ περὶ τὸν Αἷμον. Ἅμα δὲ καὶ μανότερα καὶ ὑγρὰ καὶ ἀσθενέστερα τὰ τοιαῦτα γίνεται, διὰ τὸ μήτε ὑπὸ τοῦ ἡλίου μήτε ὑπὸ τῶν πνευμάτων
καὶ τοῦ ψύχους λαμβάνειν πύκνωσιν. Ἀποβλη- 5
τικὰ δὲ μάλιστα τῶν καρπῶν, πρὶν πεπᾶναι, συκῆ καὶ φοῖνιξ καὶ ἀμυγδαλῆ· τὰ μὲν διὰ τὴν ἐναπόληψιν ὑγρότητός τε τινος καὶ πνεύματος, ὥσπερ αἱ συκαῖ, τὰ δὲ τῷ τὴν προσάρτησιν ἔχειν ἀσθενῆ, τοὺς δ' ὄγκους μείζους, ὥσπερ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ μηλέα καὶ ἄπιος· ἱκανὸν γὰρ καὶ ὁτιοῦν διυγρᾶναι καὶ ἀσθενὲς ποιῆσαι· καὶ ἅμα

τούτοις γε καὶ πνευμάτων ἐπιγίνεται μέγεθος.
Ἡ δὲ ῥόα τοῖς μὲν κυτίνοις εὐαπόπτωτος· ἀσθε-
νὴς γὰρ αὐτῶν ἡ πρόςφυσις· ὥστε, ὅταν ψα-
κάδια καὶ δρόσοι πέσωσιν, εἰςδυόμενα κατὰ τὸ
4 ἄνθος ἀνυγραίνει καὶ ποιεῖ τὴν βολήν. Διὸ
καὶ κατάγουσι τὰ δένδρα, καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν εἰς
ὕψος, ὅπως οἱ κύτινοι μὴ ὀρθοὶ γινόμενοι δέ-
χωνται τὸ ὑγρόν. Οἱ δὲ καὶ ἀνάπαλιν κελεύ-
ουσι φυτεύειν τὰς ῥάβδους τούτου χάριν, ὅπως
εὐθὺ κατανεύσωσιν. Ὅτι δ' ὑγρότης αἰτία τῆς
ἀποβολῆς, κἀκεῖθεν δῆλον· αἱ γὰρ ἄπιοι καὶ
ἀμυγδαλαῖ, κἂν μὴ βρέχῃ, νότιος δὲ ᾖ ὁ ἀὴρ
καὶ ἐπινεφὴς, ἀποβάλλουσι καὶ τὰ ἄνθη καὶ
τοὺς πρώτους καρποὺς, ἐὰν εὐθὺς μετὰ τὴν
ἀπάνθησιν ᾖ. Καὶ τούτων μὲν καὶ τῶν τοιού-
των ἐν τῇ προσαρτήσει τε καὶ τοῖς ὄγκοις ἡ αἰ-
5 τία. Τῶν δὲ συκῶν καὶ τῶν φοινίκων οὐκ ἐν
V. C.12. τούτοις ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ αὐτῶν δια-
θέσει. Διὸ καὶ ἐρινάζουσι τὰς συκᾶς· τοῦτο δὲ
ποιοῦσιν, ὅπως οἱ ψῆνες οἱ ἐκ τῶν ἐρίνων τῶν
ἐπικρεμαννυμένων γινόμενοι διοίγωσι τὰ ἐπὶ τῆς
συκῆς· ἡ μὲν γὰρ γένεσις ἐξ ἐκείνων· ζητοῦντες
δὲ τὴν ὁμοίαν τροφὴν ἐκπέτονται καὶ προσά-
πτονται τῶν ἐπὶ τῆς συκῆς ἐρίνων. Συμβαίνει
δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐριναζομένων, ὅταν
ἐπ' αὐτῶν τῶν συκῶν ἐπιγένωνται. Διὸ καὶ πα-
ραφυτεύουσι ταῖς συκαῖς ἐρινεοὺς ἐπὶ τῶν ἄκρων,
ὅπως κατ' ἄνεμον ἡ πτῆσις οὐρία γίνηται, ταῖς
μὲν πρωΐαις πρωΐους, ταῖς δ' ὀψίαις ὀψίους,
ταῖς δὲ μέσαις μέσους, ἵνα κατὰ τὴν οἰκείαν
6 ὥραν ἑκάστοις ὁ ἐρινασμὸς ᾖ. Διοιχθέντος δὲ

τοῦ μέσου τὴν ὑγρότητα ἐκβόσκονται τὴν πλείω καὶ τῷ ἔξωθεν ἀέρι δίοδον διδόασι, καὶ τὸ ὅλον εὐπνούστερα ποιοῦσι· συμβαίνει γὰρ ἅμα τῇ θερμότητι τῇ κατεργαζομένῃ συγκατακλείεσθαι τὸ πνεῦμα, καθάπερ τοῖς ἑψομένοις, οὐ χωρισθέντος ἅμα τῇ ὑγρότητι καὶ διεκπνεύσαντος, ἐπιμένει. Τὰ γὰρ αἴτια τοῦ ἀποβάλλειν ταῦτ᾽ ἐστίν. Εὐλόγως δὲ καὶ γίνονται καὶ εἰςδύονται πάλιν οἱ ψῆνες εἰς τὰ ἔρινα· γίνονται μὲν γὰρ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πεπαίνειν μηδὲ τελειουργεῖν τοὺς ἐρινεούς· ὥσπερ γαρ καὶ τῶν ἄλλων σηπομένων, καὶ ἐν τούτοις ζωοποιὸς ἡ φύσις. Οὐκ ἔχοντες δὲ τροφὴν, ζητοῦντες δὲ τὴν οἰκείαν, φέρονται πρὸς τὸ ὅμοιον· ἡ γὰρ ἐπιθυμία πᾶσι τοῦ συγγενοῦς, ὥσπερ τοῖς φθειρσὶν αἵματος, ἐξ οὗ διαφθαρέντος ἡ γένεσις. Εὐλό- 7
γως δὲ καὶ ἐν ταῖς λεπτογείοις καὶ καταβόῤῥοις οὐκ ἐπιζητοῦσι τὸν ἐρινασμόν· ξηρὰ γὰρ γίνονται τῇ φύσει δι᾽ ὀλιγότητα τῆς τροφῆς· οὐδὲ δὴ εἴ τις ἑτέρα χώρα τοιαύτην ἔχει τὴν κρᾶσιν, ὥστε ξύμμετρον ἐκδιδόναι τὴν τροφήν· ἡ γὰρ ἀποβολὴ δι᾽ ἀπεψίαν καὶ τὸ μὴ κρατεῖν. Ὡςαύτως δὲ καὶ ὅπου κονιορτὸς πολύς· ἀναξηραίνει γὰρ καὶ οὗτος. Ἄτοπον δ᾽ ἂν δόξειεν, ὅτι βορείοις ἀποβάλλουσι μᾶλλον ἢ νοτίοις, ξηροτέρων ὄντων [τῶν βορείων.] Αἴτιον δὲ ὅτι πυκνούμενα μᾶλλον τὰ ἔρινα κωλύεται διεκπνεῖν· ἅμα δ᾽ ἴσως καὶ πῆξίς τις γίνεται τοῦ ὀποῦ· ταύτην γὰρ καὶ τῆς φυλλοβολίας αἰτίαν φέρουσί τινες, ὥσπερ εἴπομεν. Ὅσα δ᾽ ὄψια πάμπαν τῶν γε- 8
νῶν, οὐκ ἀποβάλλει διὰ τὴν ὀψιότητα τῆς βλα-

στήσεως· οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει κατακλείεσθαι καὶ ἐναπολαμβάνεσθαι τὸ πνεῦμα διὰ τὴν ὥραν, ἀλλ' ἐπικρατεῖ ἀντιπεριϊστάμενον τὸ θερμόν· ἅμα δὲ καὶ φύσει ξηρά πως ἐστὶ, καὶ ὀψὲ διϋγραίνεται. Διὸ καὶ τὴν ἄρδευσιν αἱ τοιαῦται ζητοῦσι, καὶ δέχονται μᾶλλον. Ἔοικε δὲ, εἴπερ ἡ ἄνοιξις ποιεῖ τὴν ἐπιμονὴν, εὔπνοιάν τε καὶ ἀπέρασιν ποιοῦσα, παραπλήσιον τρόπον τινὰ τὸ
9 συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ συκαμίνων. Ἀλλὰ
V. C. 13. τοῦτο διαμφισβητοῦσί τινες, ὡς ἄρ' οὐκ ἀνοίγουσιν οἱ ψῆνες, ἀλλὰ συμμύειν ποιοῦσιν, ὅταν εἰσδύωσιν· ὅθεν καὶ τὴν αἰτίαν ἐστὶν ἐκ τοῦ ἐναντίου φέρειν, ὡς τούτου χάριν ἐριναζομένων· ἐὰν γὰρ συμμύωσιν, οὔθ' ἡ δρόσος οὔτε τὰ ψακάδια δύναται παραφέρειν· ὑφ' ὧν ἀποπίπτουσι διαθερμαινομένων, ὥσπερ καὶ οἱ κύτινοι τῶν ῥοῶν. Ὅτι δὲ ταῦτα αἴτια, μηνύει τὸ συμβαῖνον, ὃ δὴ καὶ λέγουσί τινες· ἀποβάλλουσι γὰρ μᾶλλον ὑδατίων ἐπιγινομένων. Σημεῖον δὲ κἀκεῖνό ἐστιν, ὅτι τοῦ συμμύσαι χάριν· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχωσι περιάπτειν, τῇ ἄμμῳ ἐπιπάττουσιν, ἵνα συμμύσῃ. Καὶ ὁ κονιορτὸς δὲ ποιεῖ διὰ τοῦτο ἐπιμένειν, ὅτι συμμύει κονιορτούμενα. Τὰ δὲ τῶν ὀψίων οὐ διοίγεται κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλὰ συμμύει. Διὸ καὶ ἐπιμένει, καὶ οὐδὲ ὅλως ἐρινασμοῦ δέονται ἰσχύοντα· μετὰ ταῦτα [δὲ] καὶ ἅμα τῆς ὥρας μεταβεβληκυίας ἀνοίγεταί τε καὶ οὐκ ἀποπίπτει. Τὴν μὲν οὖν
10 αἰτίαν ἀμφοτέρως λαβεῖν ἐνδέχεται. Τάχα δ' ἂν τις φαίη ταῦτά γε οὐδὲν ὑπεναντιοῦσθαι· καὶ γὰρ ὑδάτων ἐπιγινομένων, ἀσθενέστερα τὰ

έρινα, καὶ πλείων ὑγρότης γίνεται· δι' ἣν ἐκπνευματουμένην ἡ ἀποβολή. Καὶ τῇ ἄμμῳ πάττειν ἀποξηραίνειν βουλομένους· διὸ καὶ τὸν κονιορτὸν ὠφελεῖν· ἐξαιρεῖν γὰρ τὸ ὑγρὸν τὸ τῆς ἀποβολῆς αἴτιον. Εἰ μὲν οὖν μηθὲν ἀντι- 11
λέγει, δῆλον ὡς ἐν ἐκείνῳ τὸ αἴτιον· εἰ δὲ [ταῦτα] ἐναντιοῦται, συμβαίνοι ἂν ἐκείνως μὲν ἀπὸ τῶν ἐντὸς εἶναι τὴν ἀρχήν, καὶ εἴ τι (δ' ἂν) προσεπιγίνοιτο τῶν ἐκτός· οὕτως δ' ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ὑγρότητος, ὑφ' ἧς μάλιστα ἀποπίπτει τὰ ὀρθὰ πεφυκότα καὶ μὴ κατακλινῆ, καθάπερ οἱ κύτινοι. Πιθανὸν δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τινας αἰτίας εἶναι τῆς ἀποβολῆς, ὥσπερ νοσησάντων· πλὴν ἡ μὲν νόσος ἴσως κοινὴ πάντων τῶν καρπῶν. Τοῦ δὲ συμμύειν, ὅταν εἰσδύωσιν οἱ ψῆ- 12
νες, ἀνάγκη τινὰ λέγειν αἰτίαν· ἐπεὶ τό γ' ἐκβόσκεσθαι τὴν ὑγρότητα τὴν ἐνυπάρχουσαν [οἷα τροφὴν] οἰκείαν οὖσαν ἀληθές. Διόπερ πρὸς τὴν ἐπιμονὴν χρήσιμον. Τὰ μέντοι σῦκα χείρω ποιεῖ· κενωθέντα γὰρ τὰ ἔρινα μᾶλλον ἐπισπᾶται καὶ πλείω τὸν ὀπόν· ὅθεν ἔνιοί γ' οὐδ' ἐρινάζουσιν, ἀλλὰ καὶ πωλοῦντες κηρύττουσιν ὡς ἀνερίναστα· καὶ δοκεῖ πολὺ διαφέρειν. Ἔτι δ' ἐχρῆν τοῖς βορείοις ἧττον ἀποπίπτειν· συμμύει γὰρ μᾶλλον· εἰ μὴ ἄρα τῷ ξηρᾶσθαι διαχάσκει. Φαίνεται (δ') οὖν πλείους ἀντιλογίας ἔχειν τὸ 13
πρότερον· εἰ μὴ ἄρα ἀμφοτέρως συμβαίνει καὶ ἐνδέχεται. Τὸ δ' ἐνίους τόπους μὴ δεῖσθαι τῶν ἐρινασμῶν, οὐκ ἄτοπον, ὥσπερ ἐλέχθη, συμμετρίαν ἔχοντας ἅμα τῆς ἐκτροφῆς καὶ τοῦ ἀέρος· ἐπεὶ ὅτι γε ἡ ὑγρότης πολλὴ καθ' ὅλον τὸ γένος.

καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγρίων δῆλον· καὶ γὰρ ἡ ἀπε-
ψία διὰ τοῦτο γίνεται· καὶ ἐρινάζουσι κἀκείνους,
ὅπως ἐπιμείνωσι. Διὰ τὰς αὐτὰς δ' αἰτίας καὶ
διφοροῦσιν, ἔνιοι δὲ καὶ τριφοροῦσιν αὐτῶν διὰ
πλῆθος τροφῆς· ἀφαιρουμένων γὰρ τῶν πρώτων,
ῥαδίως ἕτερα φύουσι· καὶ πάλιν τούτων, ἕτερα,
πληθύοντές τε τῇ ὑγρότητι καὶ μέχρι τούτου
κρατοῦντες, ἐπὶ πλεῖον δὲ οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν
14 ὑπερβολήν. Μόνον γὰρ δὴ τοῦτο τῶν ἀγρίων
ἢ μετ' ὀλίγων ἀτελῆ φέρει τὸν καρπὸν, εἰ μὴ
ἄρα ἐνταῦθα αὐτῶν ἦν τὸ τέλος· φύεται γοῦν
καὶ αὐτόματος. Ἡ δὲ τῶν αὐτομάτων γένεσις
ἐκ σπέρματος, καὶ ὅσα δὴ διὰ σῆψίν τινα, μᾶλ-
λον δ' ἀλλοίωσιν γίνεται τῆς γῆς. Ὥστε καὶ
τοῦτο ὠλεσίκαρπον ἄν τις ἔφη, καθάπερ ὁ ποιη-
τὴς τὴν ἰτέαν· ἐπεὶ τἄλλα κἂν ἀβρώτους ἔχῃ
πᾶσι τοὺς καρποὺς, ὅμως ἐκτελεῖ καὶ πεπαίνει
15 κατὰ τὴν τῆς φύσεως ὁρμήν. Ἀλλὰ γὰρ αὕτη
μὲν ἰδιότης ἄν τις εἴη πρὸς τὰ ἄλλα. Τὸ δ' ἐπὶ
τῶν φοινίκων συμβαῖνον οὐ ταὐτὸν μὲν, ἔχει δέ
τινα ὁμοιότητα τούτῳ· διὸ καλοῦσιν ὀλυνθάζειν
αὐτούς. Τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος ἄνθος καὶ
ὁ κονιορτὸς καὶ ὁ χνοῦς συγκαταπαττόμενος
ποιοῦσί τινα τῇ θερμότητι καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει
ξηρότητα καὶ εὔπνοιαν· διὰ τούτων δὲ ἡ ἐπι-
μονή. Φαίνεται δὲ τρόπον τινὰ ὅμοιον τούτῳ
καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἰχθύων ξυμβαῖνον, ὅταν ὁ ἄῤ-
ῥην ἐπιῤῥαίνῃ τοῖς ᾠοῖς ἀποτικτομένοις τὸν θο-
ρόν. Ἀλλὰ τὰς μὲν ὁμοιότητας καὶ ἐκ τῶν
ἀπηρτημένων ἐστὶ λαμβάνειν.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Τῶν δὲ ὁμογενῶν

τῶν ἀγρίων, ἐν οἷς τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα, [ὧν] τὰ μὲν θήλεα, τὰ δὲ ἄῤῥενα καλοῦσιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ αἰτίᾳ περιλαμβάνεται τῇ καὶ πρότερον εἰρημένῃ περὶ τῶν ἀκάρπων, ὅτι διὰ πυκνότητα καὶ ἰσχὺν καὶ εὐτροφίαν ἄκαρπα γίνεται· συμβαίνει γὰρ ἅπαντα εἰς ἑαυτὰ καταναλίσκειν. Ἡ δὲ καρποτοκία δεῖται μὲν τῆς φυσικῆς περιττώσεως· ἐκ ταύτης γὰρ ὁ καρπὸς, ὥσπερ καὶ τοῖς ζώοις τὸ σπέρμα· τρεπομένη δ' εἰς ἕτερον ἀεὶ καὶ καταναλισκομένη ἀφαιρεῖται τὴν γένεσιν. Ἡ γὰρ φύσις οὐ διαρκὴς εἰς ἄμφω, μὴ λαμβάνουσα τὸ ξύμμετρον. Οἷς μὲν 2
οὖν ἐνιότε τοῦτο συμβαίνει, τότε ἄκαρπον γίνεται· οἷς δ' εὐθὺς ἐνταῦθα ἡ ὁρμὴ τῆς φύσεως, ὅλως ἄκαρπα. Διὸ δὴ καὶ τῶν ἀγρίων ἔνια τοιαῦτ' ἐν τοῖς ὁμογενέσιν· ἅπερ ἰσχυρότερα καὶ πυκνότερα καὶ ὡς ἐπίπαν μείζω γίνεται διὰ τὴν εὐτραφίαν· ἐπεὶ καὶ [τὰ] μικρόκαρπα πάνθ' ὡς ἐπιπολὺ μείζω, καὶ τὰ εἰς μέγεθος ὡρμημένα μικροκαρπότερα, καθάπερ καὶ ἡ Ἰνδικὴ συκῆ καλουμένη· θαυμαστὴ γὰρ οὖσα τῷ μεγέθει μικρὸν ἔχει φύσει σφόδρα τὸν καρπὸν καὶ ὀλίγον, ὡς εἰς τὴν βλάστησιν ἐξαναλίσκουσα πᾶσαν τὴν τροφήν. Καὶ γὰρ σφόδρα μεγαλόφυλλος· ἀφ' ὧν ἔοικε διὰ τὴν εὐβοσίαν καὶ ἡ τῶν ῥιζῶν τῶν καθιεμένων εἶναι [ἡ] γένεσις. Ἴσως δ' ἀνάπαλιν, ὅτι καὶ εἰς ταῦτα καταμερίζεται [ἡ τροφή·] διὰ τοῦτο οὖν ἀσθενέστερός ἐστι καὶ ἐλάττων ὁ καρπός. Ὑπὲρ δὲ τῶν ῥιζῶν ἐν ἑτέροις εἴρηται.
Μόνα δὲ [ἢ] καὶ μάλιστα τῶν πολυκάρπων αὔ- 3
ξησιν λαμβάνει μεγέθους ἄμπελος καὶ συκῆ·

δύναται γὰρ ἡ μὲν ἐφ᾽ ὁσονοῦν ἀφικνεῖσθαι κληματουμένη, καὶ ἔδαφος εὔγειον ἔχουσα καὶ εὔτροφον· ἡ δὲ καὶ εἰς ὕψος αἴρεσθαι, καὶ πολύκλαδος γινομένη πολὺν καταλαμβάνει τόπον.

1 Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιε. καὶ ις.) Εὐλόγως δὲ καὶ μακροβιώτερα τὰ ἄκαρπα τῶν καρπίμων, καὶ τὰ ὀλιγόκαρπα τῶν πολυκάρπων, ὅσα μὴ δι᾽ ἀσθένειαν ἢ ὑγρότητα ἢ δι᾽ ἄλλην τινὰ αἰτίαν· ἄκαρπα ἢ ὀλιγόκαρπα, καθάπερ τά τε πάρυδρα καὶ ἀλσώδη, καὶ ὅσα μανὰ καὶ εὔσηπτα, καθάπερ ἡ δάφνη· ταῦτα μὲν γὰρ καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. Ἡ δὲ καρποτοκία πολὺ τῆς φύσεως ἀφαιρεῖ καὶ τὸ κυριώτατον· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων συμβαίνει· τὰ γὰρ πολυτοκώτατα καὶ γηράσκει τάχιστα καὶ ἀπόλλυται. Φανερὸν δὲ ἀμέλει καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν ἐστι τῶν δένδρων· ὅσα γὰρ πολυφόρα καὶ πολύκαρπα, ταῦτα καὶ ὅλως καταγηρᾷ θᾶττον, καὶ ἐν τοῖς ὁμογενέσιν, οἷον ἀμπέλοις, συκαῖς, τοῖς τ᾽ ἄλλοις· τὰ δὲ στέριφα
2 καὶ ὀλιγόκαρπα χρονιώτερα, ὡς εἰπεῖν. [Συμβαίνει μὲν οὖν] δή ποτε, μᾶλλον δὲ πολλάκις ὑπερκαρπήσαντα τὰ δένδρα δι᾽ ἀσθένειαν ἀφαυανθῆναι· καὶ μάλιστα τοῦθ᾽ αἱ ἄμπελοι πάσχουσι, καὶ τὰ ἄλλα δὲ τὰ πολύκαρπα διὰ τὸ ἐξανηλῶσθαι τὴν φύσιν εἰς τοὺς καρπούς· καὶ τοῖς σιτηροῖς σπέρμασι καὶ ὅλως τοῖς ἐπετείοις [ταὐτὸ] συμβαίνει· διὰ καὶ ἐπέτεια· συνεξαυαίνονται γὰρ εὐθὺς αἱ ῥίζαι τελειουμένων τῶν καρπῶν διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, ἐκδιδομένης πάσης τῆς φύσεως. Τὰ δὲ δένδρα παρα-

χρῆμα μὲν ἢ οὐ πάσχει τοῦτο ἢ οὐ φανερὰ γίνεται·
περιϊσταμένης δὲ τῆς ὥρας ἐξεδήλωσεν. Ἐὰν δέ
τι καὶ ἐπιγένηται τοιοῦτον ἐκ τοῦ ἀέρος, ὥστε
πιέσαι καὶ κακῶσαι, καὶ θᾶττον. Οὐ μόνον δὲ 3
οὕτω τὰ ὑπερκαρπήσαντα ἀλλὰ καὶ τὰ πολυ-
καρπήσαντα πονεῖ πολλάκις ἢ καὶ φθείρεται·
κενωθὲν γὰρ ἅπαν ἀσθενές· ἐν ἀσθενεῖ δὲ καὶ
τὸ μὴ ἰσχυρόν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ γεωργούμενα
τῶν ἀγεωργήτων θᾶττον γηράσκει, καὶ τὰ βελ-
τίω τῶν χειρόνων, καὶ τὰ ἥμερα δ᾽ ὅλως τῶν
ἀγρίων. Καίτοι τάχ᾽ ἂν δόξειεν ἄτοπον, εἰ τὰ
μᾶλλον τυγχάνοντα θεραπείας· ἀλλ᾽ ἡ θεραπεία
πρὸς καρπογονίαν, οὐ πρὸς ἰσχύν· αὕτη δ᾽ ἀναι-
ρεῖ· τὸ δὲ μακρόβιον ἐν τῷ ἰσχύειν· ἰσχυρὸν δὲ
τὸ πυκνὸν καὶ στέριφον. Ὅθεν καὶ [οἱ] Θάσιοι
τὰς γεωργίας ἀπομισθοῦντες οὐ φροντίζουσι τῶν
ἄλλων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ βούλονται κακουργεῖν·
ὑπὲρ δὲ τοῦ τελευταίου συγγράφονται πρὸς τὴν
αὑτῶν κατάλειψιν. Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ 4
ἐπὶ τῶν ζώων· καὶ γὰρ τὰ ὅλως εὔτοκα βρα-
χύβια· καὶ τὰ ὑπερτοκήσαντα πολλάκις ἀπόλ-
λυται, καὶ μάλιστα [ἐπὶ ἀειδῶν] τῶν γε συναν-
θρωπευομένων αἱ ὄρνιθες. Αὕτη τε δὴ βραχυ-
βιότητος αἰτία, καὶ ἡ ἐναντία δηλονότι μακρο-
βιότητος, ὥσπερ εἴρηται· καὶ ὅσα δι᾽ ἀσθένειαν
εὔφθαρτα, μὴ πάντως ὄντα πολύκαρπα, ἀλλ᾽
ἔνια καὶ ἄκαρπα, καθάπερ ἐν τοῖς ἐπετείοις
[ὡς] ἡ σικύα, περὶ ἧς καὶ πρότερον ἐλέχθη·
ταῦτα γὰρ οὐδ᾽ εἰς τελείωσιν ἀφικνεῖσθαι δύ-
νανται τῆς φύσεως. Ἔνια δὲ καὶ τῶν δένδρων
εὔφθαρτα διὰ μανότητα καὶ ἀσθένειαν, οὐκ

ὄντα πολύκαρπα, καθάπερ ἡ δάφνη· ταύτης
γάρ ἐστιν ἡ καὶ ἄκαρπος, ὥσπερ ἡ βρυοφόρος.
5 Πλὴν οὐχ ἁπλῶς αὕτη γε, ἀλλὰ κατὰ μέρος
V. C.16. καὶ ἡ φθορὰ καὶ τὸ γῆρας· ἀεὶ γὰρ τὸ μάλιστα
παχυνόμενον, ὡς εἰπεῖν, σήπεται καὶ φθείρεται.
Παραβλαστήσεις δὲ ἔχει πολλάς, ὡς ὅμοιον εἶ-
ναι τρόπον τινὰ τοῖς ἀφαυαινομένοις ἀκρέμοσιν
ἐπὶ τῶν δένδρων· ἀλλ' ἡ διαφορά, ὅτι τῇ μὲν
τὸ κυριώτατον, τοῖς δὲ τῶν ἀπηρτημένων τι
μορίων· ἀλλ' ὅτι ἡ παραβλάστησις ἀπὸ τῶν αὐ-
τῶν, διὰ τοῦτο ταὐτὸ δοκεῖ καὶ τὸ δένδρον
6 εἶναι, περὶ οὗ καὶ διηπορήθη πρότερον. Ἀρχαὶ
δὲ φθορᾶς τοῖς ἀσθενέσι καὶ ἀπὸ πληγῆς καὶ
ἀπὸ πνευμάτων μεγέθους καὶ ἀφ' ἑτέρων τινῶν
τοιούτων· ἐκ πολλῶν γὰρ εὐκίνητον τὸ ἀσθενές·
ἐὰν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ πολύκαρπον ᾖ, καθάπερ
ἡ ῥόα καὶ μηλέα ἡ ἐαρινή, καὶ μᾶλλον· ἐξ
ἀμφοτέρων γάρ, τάχα δ' ἐκ πολλῶν, αἱ ἀρχαί.
Καὶ αἵ γε μηλέαι καὶ σκωληκοῦνται τάχιστα,
θᾶττον δὲ αἱ γλυκεῖαι· καὶ τοῦτο πάσχουσι καὶ
ὅλως γηράσκουσιν οὐχ αἱ μηλέαι μόνον ἀλλὰ
καὶ αἱ ῥόαι· τὸ γὰρ ποτιμώτατον ἀφαιρεῖται
τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ αἱ μὲν ὥσπερ ἄγριαί
7 τινες, αἱ δ' ἥμεραι τυγχάνουσιν. Ἀνάλογον δὲ
καὶ αἱ ἀπύρηνοι τῶν πυρηνωδῶν, καὶ αἱ μαλα-
κοπύρηνοι τῶν σκληρῶν. Καὶ ἐπὶ τῶν μυῤῥίνων
δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· καὶ γὰρ πλεῖον
ἀφαιρεῖται τῆς φύσεως· καὶ τὸ ὅλον ἀσθενέ-
στερα καὶ μανότερα ταῦτα. Διὸ καὶ πρωϊκαρ-
πότερα· θᾶττον γὰρ καὶ μᾶλλον ὑπακούει τῷ
ἀέρι τὸ ἀσθενές. Ὡς δὲ Δημόκριτος αἰτιᾶται,

τὰ εὐθέα τῶν σκολιῶν βραχυβιώτερα καὶ πρωϊβλαστότερα διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας εἶναι· τοῖς μὲν γὰρ ταχὺ διαπέμπεσθαι τὴν τροφήν, ἀφ' ἧς ἡ βλάστησις καὶ οἱ καρποί· τοῖς δὲ βραδέως, διὰ τὸ μὴ εἶναι εὔρουν τὸ ὑπὲρ γῆς, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ῥίζας ἀπολαύειν· καὶ γὰρ μακρόῤῥιζα ταῦτα εἶναι καὶ παχύῤῥιζα· δόξειεν ἂν οὐ καλῶς λέγειν. Καὶ γὰρ τὰς ῥίζας ἀσθενεῖς φησιν 8
εἶναι τῶν εὐθέων· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων θᾶττον γίνεσθαι τὴν φθοράν· ταχὺ γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω διϊέναι καὶ τὸ ψῦχος καὶ τὴν ἀλέαν ἐπὶ τὰς ῥίζας διὰ τὴν εὐθυπορίαν· ἀσθενεῖς δ' οὔσας οὐχ ὑπομένειν. Ὅλως δὲ τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων κάτωθεν ἄρχεσθαι γηράσκειν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ῥιζῶν· ἔτι δὲ τὰ ὑπὲρ γῆς διὰ τὴν λεπτότητα καμπτόμενα ὑπὸ τῶν πνευμάτων κινεῖν τὰς ῥίζας· τούτου δὲ συμβαίνοντος ἀποῤῥήγνυσθαι καὶ πηροῦσθαι, καὶ ἀπὸ τούτων τῷ ὅλῳ δένδρῳ ἐπιγίνεσθαι τὴν φθοράν. Ἃ μὲν οὖν λέγει, ταῦτά ἐστιν. Οὐ μὴν δόξειέ γ' ἄν, ὥσπερ εἴρηται, κα- 9
λῶς λέγειν· οὔτε γὰρ τὸ τῶν ῥιζῶν ἐστιν ἀληθές, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὸ τῶν μακροβίων εἶναι μακρὰς καὶ παχείας· οὐ γὰρ μακρόβιον οὔθ' ἡ συκῆ οὔθ' ἕτερα τῶν μακροῤῥίζων καὶ παχυῤῥίζων· οὔτε τὰ εὐθέα καὶ τὰ ὀρθὰ βραχύβια, οἷον ἐλάτη, φοῖνιξ, κυπάριττος. Οὐδ' εὐαυξῆ δὲ ταῦτα, οὐδὲ πρωΐκαρπα· καίτοι καὶ ταῦτα ἐχρῆν εὐθὺς [ἀκολουθεῖν,] τοιούτων γε τῶν πόρων ὄντων, καὶ τῶν ῥιζῶν μὴ μακρῶν· ὅσα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἅπαντα δεῖ συνακολουθεῖν τοῖς αὐτοῖς.

10 Ἀλλὰ μή ποτε οὐ τοῦτο ᾖ τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τὰ προειρημένα πρότερον· ἐν οἷς καὶ τὸ δυσφυὲς ὅλως καὶ μικρόκαρπον καὶ ὀλιγόκαρπον καὶ ὅλως τὸ ἰσχυρόν ἐστιν. Ἡ γὰρ πυκνότης καὶ ἡ ξηρότης καὶ ἡ στερεότης καὶ ἡ λιπαρότης ἐν οἷς ὑπάρχει, καὶ μακροβιότητος καὶ πάντων τῶν τοιούτων αἰτία· τὰ δ' ἐναντία τῶν ἐναντίων. Ὅσα δὲ πολυκαρποῦντα μὴ βραχύβια, μηδὲ ταχὺ γηράσκει, καθάπερ ἄπιος, ἀμυγδαλῆ, δρῦς, καὶ πρεσβύτερα γινόμενα καρπιμώτερα, καθάπερ ἐλέχθη· παραιρουμένης γὰρ τῆς ἰσχύος παραιρεῖται τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς, ὥστε ῥᾳδίως
11 καταπέττειν τὴν λοιπήν. Ἅμα δ' ἴσως συμβάλλεται καὶ τὸ μὴ ἐντελεχὲς ἢ πᾶσιν ἤ τισιν· ἡ γὰρ ἄπιος καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀμυγδαλῆ προφαίνουσι μὲν πολὺν, οὐ μὴν ἐκτρέφουσί γε πολλάκις τοῦτον· ἔστι δὲ ἐν τῇ τελειώσει ὁ πόνος καὶ ἡ ἀπέρασις. Ἡ δὲ συκάμινος ἐλαφρόν τινα καὶ ὑδατώδη καὶ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ἔχει τοῦ δένδρου τὸν καρπόν. Ἀλλὰ γὰρ περὶ μακροβιότητος ἐν τούτοις ἔστωσαν αἱ αἰτίαι· περὶ δὲ πολυκαρπίας τῶν δένδρων εἴρηται πρότερον, ὅτι τὰ θερμὰ καὶ μανὰ καὶ ὑγρὰ [καρπιμώτερα.]

1 Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιζ.) Τῶν δὲ σπερμάτων, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐλάττω πολυχούστερα· καὶ γὰρ τὰ ἐλάχιστα μάλιστα, καθάπερ κέγχρος, σήσαμον, ἐρύσιμον, μήκων, κύμινον. Αἴτιον δὲ δοκεῖ καθόλου μὲν καὶ κοινῶς εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἐλάττω ῥᾷον ἐπιτελεῖν· ἐν δὲ τῷ ῥᾳδίῳ τὸ πλῆθος· ὡς δὲ ἐγγυτέρω [λαβεῖν,] ὅτι πάντα

τὰ τοιαῦτα εὐβλαστότερα καὶ θᾶττον ὑπακούει τῷ ἀέρι. Σημεῖον δὲ καὶ ἡ ὀλιγοχρονιότης τῆς τελειώσεως· ἐπεὶ καὶ τὰ σπέρματα διὰ τοῦθ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πολυκαρπότερα τῶν δένδρων, καὶ αὐτῶν τούτων τὰ χέδροπα τῶν σιτωδῶν·
θάττων γὰρ ἡ τελείωσις καὶ ἡ ἅδρυνσις. Ἔτι 2
δ' οἱ καυλοὶ τῶν πλείστων ἰσχυροὶ καὶ οὐ ξυλώδεις καὶ οὐ μονοφυεῖς, ἀλλὰ πλείους καὶ ἀκρεμονικοί. Πολλῶν δὲ καὶ ἰσχυρῶν ὄντων εὔλογον ἤδη καὶ τὸ τοῦ καρποῦ πλῆθος, ἄλλως τε κἂν αἱ ῥίζαι μὴ ἀντισπῶσιν, ὥσπερ τῶν ναρθηκωδῶν καὶ κεφαλοῤῥίζων, ἀλλ' ἀεὶ διαδιδῶσιν ὃ ἂν λαμβάνωσιν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν χεδρόπων ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πλείστων· μονόῤῥιζα γὰρ καὶ οὐ παχύῤῥιζα, ἀλλ' εἰς τὰ ἄνω φερόμενα τῇ ὁρμῇ, καὶ μάλιστα, ὡς εἰπεῖν, τὸ κύμινον· μικρὰ γάρ τις ἡ ῥίζα τούτου πάμπαν.
Ὅσα δὲ ἰσχυρόῤῥιζα τούτων, (ἔνια γὰρ τοιαῦτα, 3
καθάπερ ὁ κέγχρος καὶ ὁ μέλινος,) ταῦτα δὲ κατὰ λόγον ἀποδίδωσι τοὺς καυλοὺς ἀπ' ἰσχυρῶν ἰσχυροὺς καὶ πολυσχιδεῖς· ὥσθ', ὅταν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πολλοὶ γένωνται, κατὰ λόγον ἤδη καὶ τὸν καρπὸν εἶναι πολύν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν, ὅταν ἐξ ἑνὸς πλείονες ἐκβλαστῶσι κάλαμοι· πλείους γὰρ οἱ στάχυς.
Ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν λαχανηρῶν ἐστιν, 4
ὅτι πολύσπερμα καὶ ἰσχυρόῤῥιζα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ πλείστους καυλοὺς ἀφιᾶσι, τὰ δ' ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀκρέμονας πλείους· ἅπαντα γὰρ ἀποδενδροῦται τῇ ὄψει διακαυλήσαντα· πανταχόθεν δὲ καὶ ἐκ πολλῶν πολὺς ὁ καρπός. Ὅταν οὖν

καὶ τὰ τοῦ ἀέρος εὐμενῆ τυγχάνῃ (βραχὺς γὰρ
ἤδη καὶ ἀχείμαντος τοῖς ὀψισπόροις,) καὶ ἡ
φύσις εἰς τὰ ἄνω μᾶλλον ὁρμᾷ, καὶ μὴ ἀντι-
σπᾷ [τὰ] τῶν ῥιζῶν, ἀλλὰ συνεργῇ καὶ προσέτι
[ἐν] μανῇ σπείρηται, κατὰ λόγον [καὶ] ἤδη
5 ταῦτα πολυκαρπότερα γίνεται τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ
V. C.18. κύαμος καὶ εἴ τι τῶν χεδρόπων ἄλλο μὴ πολύ-
καρπον, δι' ἀσθένειαν ὀλιγόκαρπον· διὸ δὴ καὶ
πρωϊσπορεῖται, προλαμβανόντων τοὺς χειμῶνας
εἰς τὴν ῥίζωσιν. Ἔστι δὲ ἐπίκηρον ἐν πολλοῖς
καὶ πολλάκις· ὥστε, ἂν καὶ προφάνῃ, μὴ δύνα-
σθαι τελειοῦν. Ἡ δὲ ἀσθένεια καὶ τῇ αἰσθήσει
φανερά· μανὸν γὰρ καὶ κενὸν καὶ οὐ πολύῤῥι-
6 ζον· ὥστε εὐδίοδον τῷ κακοποιοῦντι. Τοῦ μὲν
οὖν πολυκαρπεῖν ἐν τούτοις αἱ αἰτίαι καὶ τοῖς
ἐπετείοις καὶ τοῖς χρονιωτέροις· ἐπεὶ καὶ αἱ δια-
καθάρσεις τῶν δένδρων καὶ αἱ κατακοπαὶ ποι-
οῦσι πολυκαρπεῖν· ὅτι τὰ μὲν αὐτὰ κωλύει, τὰ
δ' αὐτὰ λαμβάνει τὰς τροφάς. Τούτων οὖν
ἀφαιρεθέντων εἰς τὸν καρπὸν ἡ ὁρμή· καὶ διὰ
τοῦτο τὰς ἡρακλεωτικὰς καρύας θαμνώδεις ποι-
οῦσι κατακόπτοντες· ἐξαναλίσκουσι γὰρ ἀποδεν-
δρούμεναι πᾶσαν τὴν τροφήν.

1 Κεφ. ιγ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιη.) Αἱ δὲ με-
ταβολαὶ τῶν καρπῶν κατὰ τὰς χώρας δῆλον
ὅτι κατὰ τὸν ἀέρα καὶ τὰ ἐδάφη γίνονται· διὰ
τούτων γὰρ καὶ ἐκ τούτων αἱ τροφαὶ πᾶσιν.
Ἰσχυρὸν δ' ἡ τροφὴ πρὸς ὁμοίωσιν, εἴ γε καὶ
ἐν τοῖς ζώοις οὕτως ἡ (ἐν) τοῖς θήλεσιν ὁμοιό-
της. Φαίνεται δ' οὐ μόνον τὰ σπέρματα καὶ
τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα μεταβάλλειν, ἀλλὰ καὶ

τὰ ζῶα, καὶ τρόπον τινὰ μᾶλλον ταῦτα· καὶ γὰρ τὰς μορφὰς ἐξομοιοῦται κατὰ τοὺς τόπους· ἐν δὲ τοῖς καρποῖς οὐχ ὁμοίως τοῦτο ἐπίδηλον.
2 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα γίνεται καὶ μάλιστα ἐκδήλως κατὰ τὰ χρώματα καὶ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς χυλούς· χρώματα μὲν, οἷον τὰ σπέρματα λευκὰ ἐκ μελάνων καὶ μέλανα ἐκ λευκῶν μεταβάλλει· χυλοὺς δὲ καὶ οἱ καρποί. Τὸ δὲ [ἐκ] τῶν χρωμάτων ἢ οὐκ ἐμφανὲς ἢ οὐχ ὁμοίως συμβαίνει, πλὴν ἐὰν ὅλον μεταστῇ τὸ δένδρον, ὥστε ἐκ μέλανος γίνεσθαι λευκόν· ὅπερ ἐνιότε συμβαίνει τοῖς ἐκ σπέρματος φυομένοις.
3 Κοινοῦ δὲ τοῦ πάθους ὄντος ὁμοίως ζώων τε καὶ φυτῶν, κοινήν τινα δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν ζητεῖν· ἐπεὶ κἀκεῖνο ὅμοιον ἔν τε τοῖς σπέρμασι καὶ ἐν τοῖς ζώοις, ὥστε μὴ εὐθὺς ἀλλὰ τριγονήσαντα μεταβάλλειν. Ἅπαντα γὰρ κατὰ μικρὸν ἐξαλλοιοῦται καὶ μεθίσταται· τὰ δ' ἐπὶ τῶν δένδρων ἀνάπαλιν εὐλόγως· ἀσθενέστατα γὰρ [μεταβάλλει] ἐν ἀρχῇ, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐκ σπέρματος.
4 Ἀτοπώτατον δὲ καὶ θαυμάζεται μάλιστα ἐπὶ τῶν δένδρων ἡ εἰς τὸ βέλτιον μεταβολὴ, καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ τε καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν Κιλικίᾳ τῶν ῥοῶν· ἔτι δὲ ἡ τῆς μυῤῥίνης περὶ Αἴγυπτον εὐωδία. Τὰς γὰρ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ πολλὰς ὁρῶμεν καὶ πανταχοῦ· διὸ καὶ οὐ θαυμάζομεν. Ἔστιν οὐκ δῆλον, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν σπερμάτων [τὸ] συμβαῖνον, ὅταν εἰς τὸ βέλτιον ᾖ, σχεδὸν ὅμοιον· ἐν τούτῳ γὰρ ἡ διαφορὰ, τῷ τὸ μὲν ἀεὶ τὸ αὐτὸ μένειν, ὅταν φυτευθῇ, τὸ δ' ἄλλο καὶ ἄλλο μεταβάλλειν· ἐπεὶ τό γε γινόμενον

5 ταὐτό. Παραιρεῖται γὰρ ἀεὶ τῆς φύσεως [τὸ] ἐπικρατοῦν ὡσαύτως ἀμφοῖν· ξυμβαίνει γὰρ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· ἐκ μελάνων γὰρ λευκὰ γίνεται, καὶ ἐκ τραχέων μαλακά. Αἴτιον δὲ ἐνταῦθα δοκεῖ τῶν μὲν φανερῶν εἶναι τὸ ὕδωρ, τῶν δὲ καὶ ὅλως αἱ τροφαὶ καὶ ὁ ἀήρ· ὥστε κἀκεῖ χρὴ νομίζειν καὶ εἴπου ἄλλοθι τοιοῦτόν τι συμβαίνει, τὰς αὐτὰς εἶναι ἢ παραπλησίας ἀνάγκας. Τὰ δὲ καθ' ἕκαστα μᾶλλον, ἴσως δὲ καὶ μόνως ἄν τις εἰδείη, τὴν ἐμπειρίαν προσλαβὼν χώρας καὶ τόπου διὰ τῆς ἱστορίας.

1 Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. ιθ.) Ὅμοιον γοῦν τούτῳ καὶ παραπλήσιον φαίνεται [γίνεσθαι ἐπὶ τούτων] (καὶ) ὅσα [ἐπὶ τὸ] βέλτιον ἀλλοιοῦται, πρῶτον μὲν καὶ καθόλου [ἐπὶ] πᾶσιν εἰπεῖν διὰ τῆς θεραπείας ἡμερούμενα· δεύτερον δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ. Χαίρει δὲ γεωργούμενα· καὶ γὰρ τοὺς πυρῆνας, ὥσπερ εἴπομεν, ἐλάττους ἔχει, καὶ βελτίονα γίνεται. Ἔτι δήπου [ἡ] ὑδρεία γλυκαίνει τε τὰς ῥόας καὶ μαλακωτέρας ποιεῖ· δεῖται γὰρ ἡ στρυφνότης τοιαύτης καὶ ἡ σκληρότης ἐπικουρίας· καὶ γὰρ τὸ ἐνδεὲς δεῖται βοηθείας. Μόνον γὰρ δὴ τοῦτο διχῶς, ἢ πρόσθεσίν τινα λαμβάνον, ἢ ἀφαιρέσεως θατέρου γινομένης· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν ἐλέχθη τῶν κολαζομένων καὶ περιαιρουμένων τὰς ῥίζας· καὶ ἐπὶ τῶν συκῶν τῶν κατασχαζομένων· ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ πλήθους τῆς τροφῆς ἰσχύει μᾶλλον τὸ σύμφυτον θερμὸν εἰς τὸ
2 κατάλοιπον. Ἰδιωτάτη δ' ἂν δόξειεν ἡ ἀπὸ τῆς τῶν ῥιζῶν εἶναι θεραπείας [μεταβολή,] τῆς τε

κόπρου τῆς ὑείας ταῖς ῥόαις παραβαλλομένης, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη τινὶ δίδοται τροφὴ, δι᾽ ἧς γλυκαίνει τὸν χυλόν. Λέγεται δὲ καὶ ὡς ἡ πολυϋδρία καὶ ἡ ψυχρουδρία ποιεῖ τινα μεταβολὴν, καὶ ἐμφανέστατα δὴ καὶ μάλιστα ἡ τῶν ἐδαφῶν ἐνίων καὶ τοῦ ἀέρος φύσις, ὥσπερ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ. Ἐν τούτοις γὰρ καὶ ζητεῖν ὅλως δεῖ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, ἐδάφει καὶ ὕδατι καὶ ἀέρι καὶ ἐργασίᾳ· καὶ γὰρ ἁπλῶς ἡ γεωργία μεθίστησιν ἐξημεροῦσα τὰ δένδρα καὶ τοὺς καρπούς. Ὑπὲρ 3
μὲν οὖν τῶν λοιπῶν ἕτεραί τινες αἰτίαι· ὑπὲρ δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν μεταβολῆς, ὑπὲρ ἧς τανῦν ὁ λόγος, ἐκεῖνο δεῖ λαβεῖν, ὅτι καθάπερ ἀρχαί τινες αἱ ῥίζαι τῶν δένδρων· ἀκολουθεῖν δὲ φιλεῖ ταῖς ἀρχαῖς τὰ ἄλλα. Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν σικύων ἐλέχθη πρότερον, ὅτι βρεχομένων ἐν γάλακτι τῶν σπερμάτων ἢ ἐν μελικράτῳ γλυκύτεροι γίνονται· καὶ ἐπ᾽ ἄλλων· αὗται δὲ καὶ τὴν τροφὴν πεπεμμένην μᾶλλον λαμβάνουσι, καὶ αὐταὶ μεταβάλλουσαι συμμεταβάλλειν ποιοῦσι καὶ τὸ δένδρον· ἀπὸ γὰρ τούτων ἡ διάδοσις· ἐπεὶ καὶ αἱ πολυϋδρίαι καὶ τὰ ἐδάφη καὶ αἱ κατεργασίαι περὶ ταύτας πρῶτον, καὶ ἀπὸ τούτων ἀρχόμεναι, τὰ ἄλλα συναλλοιοῦσι. Πρὸς 4
ἕτερα δ᾽ ἴσως καὶ ἕτεραι βοήθειαι συνεργοῦσιν, οἷον αἱ σχάσεις τῶν συκῶν καὶ [αἱ] κλάσεις τῶν ἀμπέλων, καὶ αἱ κολάσεις τῶν ἀμυγδαλῶν ἢ πληγῇ ἢ διειρέντων τοὺς παττάλους· ἀποῤῥεούσης γὰρ τῆς ὑγρότητος ἡ καταλειπομένη ῥᾷον ἐκπέττεται (γλυκύτης.) Τὰ δὲ ὀφθαλμιζόμενα

οὐ πέφυκε μεταβάλλειν, ὅτι καθάπερ ἀρχή τις ἑτέρα τούτων ἐστὶν, ἧς οὐ δύναται κατακρατεῖν· ὥσπερ γὰρ γῇ χρῆται τῷ ὑποκειμένῳ τὸ ἐμφυτευόμενον ἢ ἐνοφθαλμιζόμενον, ὥσπερ ἐλέχθη.

5 Καί εἰσιν αὗται δύο μεταβολαὶ καὶ ἀπὸ δυοῖν, ἥ τε ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμιζομένων ἢ ἐγκεντριζομένων ἢ ἐμφυτευομένων, ἡ μὲν αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων ἀλλοιουμένων, ἡ δὲ ἑτέρων τινῶν ἐμβαλλομένων· διὸ καὶ ἧττον ἐπὶ ταύτης τὸ θαυμαστόν. Διὰ τί δὲ ἡ ῥόα μάλιστα μὲν μεταβάλλει τὴν μανότητα καὶ τὴν ἀσθένειαν, αἰτιάσαιτ' ἄν τις· εὐηκοώτατα γὰρ τὰ τοιαῦτα πρὸς μεταβολήν· ἐπισκεπτέον δὲ καὶ εἴ τις ἄλλη τῆς φύσεως ἰδιότης.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις Κεφ. κ.) Τῶν δ' εἰς τὸ χεῖρον μεταβολῶν δῆλον ὡς ἐναντίαι [αἱ αἰτίαι·] καὶ ἐμφανεστάτη γε καὶ κοινοτάτη πᾶσιν [ὡς] ἀγεωργησία. Πάντα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἀπαγριοῦται· ἐνιότε δὲ καὶ οἱονεὶ πηρώσει τινὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὸ χεῖρον κολουόμενα κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν τὰ φυτὰ, καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ· πικρὰ γὰρ ἐκ γλυκείας γίνεται, καὶ ἐκ μαλακῆς σκληρά. Τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἔστιν ἐπίδηλα μεταβάλλοντα· καίτοι τά γε τῆς ἀμπέλου φυτὰ καὶ ἀπόλλυται πονοῦντα· τὰ δὲ καὶ μεταβάλλειν εἰκὸς μᾶλλον ἦν. Τῇ γὰρ ἀμυγδαλῇ καὶ τὸ ὅλον φαίνεται παράλογον· ἰσχυρότερον γὰρ τὸ
2 δένδρον. Ἔνια δὲ καὶ βελτίω κολουόμενά φασι γίνεσθαι, [καὶ] καθάπερ οἱ Χῖοι τὴν ἄπιον τὴν Φωκίδα. Τὸ μὲν οὖν ἰσχυρὸν τῆς ἀμυγδαλῆς οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ λαμβάνεται δένδρῳ· κολου-

σθεῖσα μὲν γὰρ ἰσχυρὰ, φυομένη δὲ ἀσθενὴς, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κολουσθεῖσαι πικραὶ γίνονται καὶ σκληραὶ, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη. Πᾶν γὰρ ὅλως ἀπὸ σπέρματος ἐξαλλοιοῦται πρὸς τὸ χεῖρον· κινηθείσης δὲ τῆς φυσικῆς ὁρμῆς, εἰκὸς ἔτι μᾶλλον· οἷον γὰρ ἄλλη καὶ ἀσθενεστέρα γέγονεν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἑψόμενα κωλύεται μὴ ἐν καιρῷ κινούμενα, καὶ ἡ γῆ δυσδιάδηκτος ἡ βρεχομένη· ὃ δὲ ἐν ἀρχῇ, μέγα καὶ διατενὲς πρὸς τὴν τελείωσιν.
Ἐπὶ μόνης δὲ ταύτης μάλιστ᾽ ἔνδηλον εἶναι τὴν 3
μεταβολὴν, οὐκ ἄτοπον καὶ διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, καὶ διότι τῆς μὲν ἀμπέλου καὶ τῶν ἄλλων οὐθενὸς ὁ καρπὸς τελειούμενος πικρὸς ἢ ὀξὺς, ἀλλ᾽ ἤτοι γλυκὺς ἢ οὐκ ἐπέφθη· ταύτης δὲ οὐχ ὑπάρχει τοιοῦτος εὐθὺς ἐν τοῖς τελείοις καὶ εὐκαρποῦσι. Τάχα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐστί τις καὶ εἰς τὸ στρυφνότερον ἢ ὑδαρέστερον ἢ μὴ ὁμοίως γλυκὺ, λανθάνει δὲ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν· καὶ γὰρ αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν αἱ μὲν μᾶλλον αἱ δ᾽ ἧττον τοιαῦται. Συμβαίνει δὲ ταῖς κολουσθείσαις, ἂν πρεσβύτεραι γενόμεναι πάλιν ἐπικόπτωνται καὶ διακαθαίρωνται, γλυκυτέραις γενέσθαι, καὶ τέλος ἀποκαθίστασθαι πρὸς τὴν φύσιν. Αἴτιον δὲ ἔτι 4
πρὸς τῷ εἰρημένῳ, διότι ἡ μὲν κόλουσις, κωλύσασα τὴν εἰς τὸν ὄγκον βλάστην, κατέμιξε τὴν ὑγρότητα, καὶ χείρω τὴν εἰς τὸν καρπὸν ἐποίησε· πλείονος δὲ οὔσης, ἄπεπτος· ὥστε πικρός. Καὶ κατακοπτομένη δὲ λαμβάνει τινὰ ἀποπνοὴν καὶ ἀπέρασιν· ὥσπερ καὶ ὅταν οἱ σφῆνες δια-

κρουσθῶσιν· ἐλάττονος δὲ γινομένης, καὶ αὐτὸ
μᾶλλον ἰσχύον διὰ τὴν εὐσθένειαν ἐκπέπτει τε
5 μᾶλλον καὶ ἀποκαθίσταται. Ταύτης μὲν οὖν
ὥσπερ ἀνασώζεται πάλιν ἡ φύσις· ἔνια δὲ, ἐὰν
μὴ κολουσθῇ, τὸν καρπὸν οὐ πέττει, καθάπερ
ἡ ἄμπελος ἡ κανθάριος καλουμένη· διὸ καὶ
κολούουσιν ἄκρον τὸν βότρυν· εἰ δὲ μὴ, σήπει
καὶ διαφθείρει. Δῆλον οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν,
ὅτι ἀφαιρέσεως δεῖται τῆς ὑγρότητος. Ἡ δὲ
Φωκὶς καλουμένη [ἄπιος κολουομένη] βελτίων
πρὸς δένδρωσιν οὐ πρὸς ἐπικαρπίαν, (ἐκτρέχει
γὰρ ἄγαν μὴ κολουσθεῖσα·) καὶ γίνεται μονό-
κωλος καὶ ἀσθενής· εἰ δὲ μὴ, παραβλαστάνου-
6 σα δενδροῦται. Τάχα δ' ἂν τι συμβάλλοιτο
τοῦτο πρὸς εὐκαρπίαν· ἰσχυροτέρας γὰρ γινομέ-
νης, ἡ πέψις καλλίων. Τῶν δὲ λαχανωδῶν ἢ
ποωδῶν ὅσα κολουόμενα ἢ κειρόμενα βελτίω,
καθάπερ τά τε πράσα καὶ ἡ ῥάφανος, καὶ ἡ
μηδικὴ, καὶ ἡ θρίδαξ, καὶ τὸ ὤκιμον, ἅπαντα
ταῦτα, ἢν πάλιν βλαστήσῃ, τῇ ἁπαλότητι καὶ
εὐτροφίᾳ βελτίω καὶ εὐχυλότερα γίνεται· παραι-
ρεῖται γὰρ ἡ δριμύτης καὶ ἡ ξηρότης, καὶ εἴ ἐν
τινι τὸ ὀπῶδες (ὑπὸ) τούτων. Ἁπαλὰ δὲ καὶ
εὔτραφῆ γίνεται, διὰ τὸ τὰς ῥίζας ἰσχυροτέρας
εἶναι, καὶ ὅλως αὐξανομένης ἔτι μᾶλλον κο-
λουομένων τῆς ἰσχύος. Αἱ δὲ καὶ ἐπισπῶνται
πλείω, καὶ καταπέττουσι μᾶλλον· ἔτι δὲ ἀφαι-
ρουμένων τῶν ξυλωδῶν καὶ σκληρῶν, ἡ ἐπίδοσις
πλείων μηθενὸς ἐμποδίζοντος. Ἡ δὲ πρώτη βλά-
στησις ἐξ ἀσθενοῦς ὡρμημένη μᾶλλον χείρων.
Αὗται μὲν οὖν ἐν τοῖς χυλοῖς αἱ μεταβολαί.

Κεφ. ις. (ἄλλοις Κεφ. κα.) Γίνονται δὲ 1
καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς, μάλιστα μὲν αὐτομάτως διὰ τὸν ἀέρα καὶ τὴν χώραν· εὐοσμότερα γὰρ ὡς ἐπὶ πᾶσιν αἱ ξηραὶ ποιοῦσι καὶ ὁ ἀὴρ ὁ τοιοῦτος· διὸ καὶ τὰ ἄγρια εὐοσμότερα. Τάχα δὲ οὐ πάντως οὐδ' ὀσμωδέστερα· δριμύτερα γάρ. Ἀρίστη δὲ ἡ μέση καὶ ὁ μέσος· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ [τῇ καθύγρῳ] ὑδαρῆ καὶ ἄοσμα. Καὶ [τὰ] μὲν περὶ ὀσμῶν καὶ χυλῶν αὐτὰ καθ' αὑτὰ δεῖ θεωρεῖν ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς ὕστερον· αἱ δὲ μεταβολαὶ διότι καὶ ἐν τούτοις γίνονται καὶ φυσικῶς καὶ ἐκ θεραπείας, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Ἔνιαι δὲ δοκοῦσιν ὅλων τῶν δένδρων 2
καὶ φυτῶν αὐτόματοί τινες εἶναι μεταβολαί· καθάπερ τὴν λεύκην ἐξαιγειροῦσθαί φασι καὶ φύλλοις καὶ τῇ ὅλῃ προσόψει· καὶ τὸ σισύμβριον εἰς μίνθον μεταβάλλειν, μὴ κατεχόμενον ταῖς ἐργασίαις καὶ μεταφυτευόμενον πολλάκις· ἔτι δὲ καὶ τὸν πυρὸν ἐξαιροῦσθαι, καὶ τὸ λίνον. Αὕτη μὲν οὖν, εἴπερ ἀληθὴς, ὥσπερ φθορά τις 3
ἔοικεν εἶναι διὰ πλῆθος ὑγροῦ· γίνεται γὰρ δι' ἐπομβρίαν. Ἀλλοιωθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς, ἀλλοῖον τὸ ἀναβλαστάνον· ἡ δ' αἶρα φίλυδρον. Ἡ δὲ τῆς λεύκης, εἰ ἄρα ἐστὶ, μεταβολὴ γινομένη τις ἂν εἴη παχυνομένου τοῦ δένδρου μᾶλλον· ὃ συμβαίνει διὰ τὴν ἡλικίαν· εἰς βάθος γὰρ ἡ αὔξησις ἀπογηρασκόντων· ἐν ᾧπερ οἵ τε φλοιοὶ τραχύτεροι καὶ οἱ ἀκρέμονες μείζους καὶ πλείους. Ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμὸς καὶ ἑτέρων 4 V.
κοινός· ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος νέα περιφερῆ C.22.
φυόμενα τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἀπογωνιοῦται, κα-

θάπερ ἀναδιαρθρούμενα. Τοῦτο δὲ, ὅτι ῥᾷον τὸ ἁπλοῦν ἢ τὸ πολυειδές· ἀσθενὴς δ' ἡ ἀρχή. Τὸ δὲ σισύμβριον εἰς μίνθαν κατὰ τὴν ὀσμὴν, εἴπερ ἄρα, μεταβάλλει, μόνον ἀπολλύον τὴν οἰκείαν, ἐξαμαυρούμενον διὰ τὴν ἀργίαν, ἐκείνης δὲ τὴν μορφὴν οὐ λαμβάνον, ἀλλ' ὥσπερ ὅμοιον ταῖς καλαμίνθαις γινόμενον· ἡ γὰρ μεταβολὴ πᾶσιν εἰς ὅμοιόν τι καὶ οὐ πόῤῥω [εἰ
5 μὴ] τελέως φθειρομένων. Ἡ δὲ θεραπεία καὶ ἡ μεταφυτεία κατέχει καὶ σώζει τὴν φύσιν. Σημεῖον δὲ, ὅτι καὶ τὸ ἄγριον τοιοῦτον τῇ ὀσμῇ. Καὶ γὰρ δὴ κἀκεῖνα τὸ τῆς φύσεως ἐναντίον· ἡ μὲν γὰρ μίνθα βαθύῤῥιζον, τὸ δὲ σισύμβριον ἐπιπολῆς καὶ οὐχ ὁμοίως πολύῤῥιζον· ὥστε μᾶλλον ἔοικεν ἐπί γε τῶν τοιούτων κατὰ φαντασίαν ἡ μεταβολὴ γίνεσθαι, καὶ ὡσπερεὶ τὸ ἥμερον εἰς τὸ ἄγριον [μεταβάλλειν.] Οὐδετέρως δ' ἄ-
6 τοπον· ἐπεί γε καὶ οἱ τόποι μεταβάλλουσιν. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων τοῦτο συμβαίνει, καθάπερ φασὶν ἐπὶ τῶν ὀρνίθων καὶ χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ δυνάμεσι, καὶ τοῦτο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, οὐκ ἐν πλήθει χρόνου πλείονι, κἂν θαυμάσειεν ἄν τις μᾶλλον, εἰ μή τι συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτον· ἀτακτοτέραν γὰρ καὶ μᾶλλον ξυγκεχυμένην εἰκὸς εἶναι ταύτην τὴν φύσιν· τάχα δ' ἰσχυροτέραν· διὸ καὶ μεταβάλλειν οὔτε χρώμασιν οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις φθειρομένην· καὶ τοῦτο ἐν ὀλίγοις [συμβαίνειν,]
7 ὥστε εἰς ἄλλο γε μεταλλάττεσθαι φυτόν. Οὔτε γὰρ κατὰ τὴν γένεσιν οὐδὲν μεταβάλλει τὰς μορφὰς, ὥσπερ ἔνια τῶν ζώων, ἀλλ' ἁπλῆ τις ἡ

φύσις πάντων· αἱ δὲ μεταβολαὶ γίνονται, καθάπερ πολλάκις λέγεται, τοῖς τε χυλοῖς μάλιστα καὶ ταῖς ὀσμαῖς καὶ τοῖς μεγέθεσιν αὐτῶν τε τῶν καρπῶν καὶ τῶν φύλλων· (καὶ γὰρ τὰ στενόφυλλα πλατυφυλλότερα γίνεται·) καὶ ὅλων τῶν δένδρων (τούτων.) Διὰ τοῦτο καὶ ζητεῖ τόπον ἕκαστον οἰκεῖον· οἰκεῖος δὲ, ἐν ᾧπερ εὐσθενεῖ. Διόπερ καὶ οὐ πᾶσιν ὁ [αὐτὸς] ἄριστος, 8
ἀλλ' ἔνια λεπτὴν καὶ λυπρὰν χώραν φιλεῖ, τὰ δὲ ὕφαμμον· ἔνια δὲ καὶ ἁλμώδη τινὰ, καθάπερ ἡ ῥάφανος. Διττὸν δὲ καὶ τὸ τῆς χώρας πρόσφορον· ἢ γὰρ τὸ [πρὸς τὸ] οἰκεῖον τῆς φύσεως ἢ τὸ πρὸς ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἁρμόττον· οἷον ταῖς ἀμυγδαλαῖς ἡ λεπτή· βαθείας γὰρ οὔσης καὶ πιείρας, ἐξυβρίσασαι διὰ τὴν εὐτροφίαν ἀκαρποῦσι. Καθόλου δὲ περὶ τῶν δένδρων εἴρηται πρότερον. Ἀλλὰ δὴ τὸ μὲν περὶ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἄχρι τούτων διωρίσθω.

Κεφ. ιζ. (ἄλλοις Κεφ. κγ.) Θαυμασιώτα- 1
τον δ' ἂν δόξειεν καὶ ὅλως ἄτοπόν τι καὶ παράδοξον εἶναι τὸ ἔνια μὴ δύνασθαι βλαστάνειν ἐν τῇ γῇ καὶ σπέρματα καὶ φυτὰ, καθάπερ ἡ ἰξία καὶ ἡ στελλὶς καὶ τὸ ὑφέαρ· ὧν τὴν μὲν καλοῦσιν Εὐβοεῖς, τὸ δὲ ὑφέαρ Ἀρκάδες, ἡ δὲ ἰξία κοινή. Οἱ μὲν οὖν φασιν εἶναι πάντα μίαν τινὰ φύσιν, τῷ δὲ ἐν ἑτέροις φύεσθαι διαφέρειν δοκεῖν· τὸ γὰρ ὑφέαρ ἐν ταῖς ἐλάταις καὶ πεύκαις γίνεται καὶ ἡ στελίς· ἡ δ' ἰξία καὶ ἐν δρυῒ καὶ ἐν τερμίνθῳ καὶ ἐν ἑτέροις πλείοσιν. Οἱ δὲ δια- 2
φέρειν, καὶ σημεῖον λέγουσιν οὐ μικρόν· εἴ γ'

ἀληθὲς, ὡς οὐ μόνον ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἕκαστον
ἐμφύεται τούτων, οἷον ἐλάταις καὶ πεύκαις,
ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ πλείω καθ' ἑκάτερον τῶν
μερῶν, ἔνθεν μὲν ἰξία, ἔνθεν δὲ στελὶς ἢ ὑφέαρ·
ἔτι δὲ οὐ μόνον τὰς μορφὰς ἀλλ' οὐδὲ τοὺς
καρποὺς ὁμοίως ἔχειν φασὶ, καὶ τοῦτό γε παν-
ταχόθεν διατηρεῖσθαι καὶ ἐν ταῖς πλεῖστον δια-
φερούσαις χώραις· ἐπεὶ τό γε τὴν μὲν ἀείφυλ-
λον εἶναι τῶν ἰξιῶν, τὴν δὲ φυλλοβόλον, οὐ-
θὲν ἄτοπον. Κἂν ἡ μὲν ἐν ἀειφύλλοις, η δὲ ἐν
φυλλοβόλοις ἐμβιῷη· συμβαίνει γὰρ ἔνθα μὲν
ἔχειν, ἔνθα δὲ μὴ ἔχειν διαρκῆ τὴν τροφήν.
Αἰτία δὲ αὕτη τῆς ἀειφυλλίας καὶ μὴ, καθάπερ
3 εἴπομεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁποτέρως ποτ' ἔχει,
πρὸς τὸ νῦν ἀπορούμενον οὐδὲν διαφέρει· τὸ δὲ
μὴ φύεσθαι χαμαὶ μηδαμῶς ἄτοπον, ἄλλως τε
καὶ οὕτω πολὺν καὶ ἰσχυρὸν ἔχουσαν καρπόν.
Εἰ δὲ καὶ σπέρματα τοιαῦτά ἐστιν, οἷον τὸ περὶ
Βαβυλῶνα τῇ ἀκάνθῃ περὶ τὸ ἄστρον ἐπισπει-
ρόμενόν φασιν αὐθημερὸν ἀναβλαστάνειν, καὶ
ταχὺ περιλαμβάνειν καὶ τὴν ἄκανθαν· ἔτι δὲ
τὸ Συριακὸν βοτάνιον, ὁ καλούμενος καδύτας,
καὶ δένδροις καὶ ἀκάνθαις ἐμφύεται καὶ ἄλ-
λοις τισί· τῇ μὲν ἔλαττον εἴη τῇ δὲ πλεῖον τὸ
θαυμαστόν· ἀμφότερα γὰρ ποιεῖ τὸ πλῆθος ἐν
τοῖς παραδόξοις, ὁτὲ μὲν ὡς πεφυκὸς οὕτω μὴ
θαυμάζειν, ὁτὲ δὲ μᾶλλον θαυμάζειν διὰ το
4 πλῆθος. Ἐπεὶ τό γε ἐμφύεσθαι καὶ ἐν δένδροις
καὶ ἐν φυτοῖς ἑτέροις τὸ καὶ ἐν τῇ γῇ φυόμε-
νον, οὐκ ἄτοπον, ἀλλὰ τὸ καὶ γινόμενον, ὥσπερ
ὁ κιττὸς ἐν πολλοῖς· ἔτι γὰρ τοῦτο παραδοξό-

τερον, ὅτι καὶ ἐν ἐλάφου κέρασιν ὦπται, καὶ
ἡ τέρμινθος ἐν ἐλαίᾳ, καὶ τὸ πολυπόδιον κα-
λούμενον ἐπί τισι δένδροις, καὶ ὅσα δὴ σπα-
νιώτερα καὶ τερατωδέστερα φαίνεται, καθάπερ
ἡ δάφνη ποτὲ ἐν πλατάνῳ καὶ ἐν δρυΐ, καὶ τὰ
ἄλλα, ὅσα ὡς τέρατα προφαίνουσιν. Ὅταν γὰρ
εἰς γεῶδες γεγενημένον διὰ σῆψιν ἐμπέσῃ τὸ
σπέρμα, διεβλάστησεν· εἶτα ζῇ τὴν τροφὴν τὴν
ἐκ τοῦ δένδρου λαμβάνον. Ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ κιτ- 5
τοῦ τοῦ περὶ τὰ κέρατα βλαστοῦντος, εἴπερ ἦν,
οὐκ ἄλογον, ἀλλὰ τὸ ἐν ἑτέρῳ μόνον φύεσθαι,
χαμαὶ δὲ μὴ, τοῦτ' ἄτοπον· προσφιλῆ μὲν γὰρ
δὴ ἀλλήλοις καὶ σύμβια, καθάπερ καὶ τὰ ζῶα,
καὶ τὰ φυτὰ τάχ' ἂν εἴη· τὸ δ' ὅλως ἐπὶ τῆς
γῆς μὴ φύεσθαι, θαυμαστὸν, ἄλλως τε καὶ καρ-
πὸν ἔχον καὶ σπέρμα, καὶ ἀπὸ τούτου βλαστά-
νον. Εἰ γὰρ ἦν ἐκ διαφθορᾶς τινος τῶν ἐν τοῖς
δένδροις ἡ γένεσις, ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις ἐγγίνεται
τοιαῦτα ζῶα, λόγον τινὰ εἶχεν· ἀλλ' οὐκ ἔστιν,
οὐδὲ γίνεται πλὴν ἀπὸ σπέρματος, ὅταν οἱ ὄρ-
νιθες ἐσθίοντες τὸν καρπὸν προΐωνται τὴν πε-
ρίττωσιν ἐπὶ τῶν δένδρων· τότε γὰρ αὐτὸ το
σπέρμα σωζόμενον καὶ ἐπιμεῖναν διεβλάστησε.
Τὸ μὲν οὖν θαυμαστὸν πολὺ καὶ ἐκ πολλῶν.
Ἔοικεν οὖν ὅμοιόν τι συμβαίνειν ταῖς ἐμφυ- 6
τείαις καὶ τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς· ἑτοιμοτέραν
γὰρ λαμβάνει τροφὴν καὶ ὥσπερ κατειργασμέ-
νην καὶ πεπεμμένην σχεδόν· ὃ καὶ ἡ ἰξία ζητεῖν
φαίνεται. Τὸ δὲ τοιαύτης δεόμενον ἀσθενὲς ἂν
εἴη τῇ φύσει· τοῦτο δὲ πάλιν οὐκ ἔοικεν, ἀλλ'
ἰσχυρὸν εἶναι καὶ τρόφιμον καὶ ἡ ἰξία καὶ ἡ

στελὶς καὶ τὸ ὑφέαρ· τούτοις γὰρ δὴ καὶ τοὺς
βοῦς καὶ τὰ ὑποζύγια χιλεύουσι καὶ ἀνατρέ-
φουσι μετὰ τοὺς θερισμούς· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς
7 ὁ καρπὸς τῆς ἰξίας μηνύει τὴν ἰσχύν . . . Ἀλλὰ
μὴν εἴ γε ἰσχυρὰ καὶ μὴ ἀσθενῆ, διὰ τί ποτ᾽
οὐ βλαστάνει καθ᾽ αὑτὰ καὶ φύεται; διαβιά-
σασθαι γὰρ τὴν γῆν τῶν ἰσχυόντων ἐστίν· ὅπερ
ποιεῖ καὶ ὁ θέρμος. Εἰ δ᾽ αὖ ψυχρὸν ἔχει τὸ
σπέρμα καὶ δύσπεπτον, ἀλλὰ χρονιωτέραν ἐχρῆν
εἶναι τὴν ἔκφυσιν, ὥσπερ καὶ ἑτέρων· ἐπεὶ καὶ
[τῶν] τευτλίων ἔνιά φασι τῷ ὕστερον ἔτει δια-
φύεσθαι καὶ διαβλαστάνειν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ
ταύτῃ κίνδυνος, ὥστε σαπῆναι· διαμένον γὰρ καὶ
τοῦτο φαίνεται καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων ἀσθε-
νέστερα. Ταῦτα μὲν οὖν οὐ λύει τὴν ἀπορίαν,
8 ἀλλ᾽ ἐπιξυνδεῖ μᾶλλον. Ἡ δ᾽ ἀρχὴ ληπτέα φυ-
V. C.24. σικῶς ἀκολουθοῦσι κατὰ τὸ γινόμενον, ὅτι πέ-
φυκεν ἐν ἑτέρῳ μόνον ταῦτα γίνεσθαι, καθά-
περ καὶ ζῶα ἐν ζώοις, οἷον τά τε ἐν ταῖς πίναις
καὶ ἄλλα, ὅσα ζωοτροφεῖ. Πλὴν τῶν μὲν οὐκ
ἔχομεν τὴν γένεσιν, τῶν δ᾽ ἔχομεν λέγειν. Τὸ
δὲ ἀπὸ τῆς τῶν ὀρνίθων προσφορᾶς εἶναι τὴν
ἀρχήν, ὥσπερ συμβεβηκός ἐστι πρὸς τὴν γένε-
σιν· ὅπερ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων γίνεται. Κατορύττει
γὰρ ἡ κίττα θησαυριζομένη τὰς βαλάνους καὶ
ἄλλα τῶν ὀρνέων. Περιαιρεθέντος γὰρ τοῦ ἰξοῦ
καὶ κατεργασθέντος ἐν ταῖς κοιλίαις, ὅπερ ἐστὶ
ψυχρότατον, σὺν τῷ περιττώματι καταπίπτον
τὸ σπέρμα καθαρόν, καὶ τοῦ δένδρου λαμβά-
νοντός τινα μεταβολὴν ὑπὸ τῆς κόπρου, δια-
9 βλαστάνει καὶ φύεται. Τὴν δ᾽ ἰσχὺν εὐλόγως

ἔχει καὶ διὰ τὴν εὐτροφίαν, καὶ μάλιστ' ἴσως διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν· ἰσχυρότερα δὲ εἰκὸς τὰ ἐν ταῖς ἐλάταις καὶ πεύκαις εἶναι· πλείων γὰρ ἡ τροφὴ καὶ λιπαροτέρα. Πολλὰ δ' ἡ φύσις φαίνεται καὶ ἐν τοῖς ζώοις τοιαῦτα ποιεῖν, ὥσθ' ἕτερον ἑτέρῳ χρήσιμον εἶναι πρὸς σωτηρίαν καὶ γένεσιν, ἅπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις ταῖς περὶ τούτων εἴρηται. Διὸ καὶ ἐνταῦθα ἴσως οὐ θαυμαστέον τὸ τῶν ὀρνίθων, εἴτε ἐπίτηδες εἴτε κατὰ συμβεβηκὸς γέγονεν· οὐδὲ λεκτέον, ὅτι οὐκ ἂν ἦν ἡ γένεσις, εἰ μὴ διὰ τούτους. Οὔτε γὰρ ἴσως ταῖς πίναις βίος, εἰ μὴ διὰ τὸν καρκῖνον· οὔθ' ἡ τῶν μελιττῶν φύσις, εἰ μὴ διὰ τὸν γόνον, ὥς φασί τινες· οὔτε ἡ τοῦ κόκκυγος, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαῒς, ἧς εἰς τὴν νεοττίαν τὰ ὠὰ τίθησιν. Ἀλλ' ὥσπερ [ἐν τοῖς ζώοις] καὶ φθοραὶ καὶ σωτηρίαι τινὲς γίνονται ἀλλήλων καὶ εἰς τοὺς βίους καὶ εἰς τὰς γενέσεις, οὕτω καὶ πρὸς τὰ φυτὰ διήκειν οὐθὲν κωλύει παρὰ τῶν ζώων· ὥστε ταύτην ἢ τοιαύτην αἰτίαν ὑποληπτέον εἶναι τῶν ἀπορηθέντων. Ἐν δὲ τοῖς ἐπισπειρομένοις ἀφῄ- 10
ρηται καὶ τὸ ξυμβεβηκός· προαιρέσει γὰρ δρῶσιν. Ἀλλὰ τὸν καιρὸν δῆλον ὅτι λαμβάνουσι τῆς ἐπισπορᾶς, ὅταν ὀργᾷ τὸ ὑποκείμενον· ὥσπερ ἡ ἄκανθα φαίνεται περὶ τὸ ἄστρον· ἔνικμον γὰρ δεῖ καὶ εὐαφὲς εἶναι πρὸς τὴν διαβλάστησιν. Τὸ δὲ ταχὺ τῆς ἐκφύσεως οὐ μόνον διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὥραν, ἀλλὰ δηλονότι καὶ διὰ τὴν ἰδίαν γίνεται φύσιν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

Κεφ. ιη. (ἄλλοις Κεφ. κε.) Ὅτι δὲ καὶ ἐν 1
τοῖς φυτοῖς ἔνια συνεργεῖ πρὸς τὴν ἀλλήλων

σωτηρίαν καὶ γένεσιν, καὶ ἐκ τῶνδε φανερόν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀγρίοις τὰ φυλλοβόλα τοῖς ἀειφύλλοις, ὅτι σηπομένων τῶν φύλλων ξυμβαίνει καθάπερ κοπρίζεσθαι τὴν γῆν· ὃ καὶ πρὸς εὐτροφίαν καὶ πρὸς τὴν βλάστησιν τῶν σπερμάτων χρήσιμον. Ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις, ὅσα τοῖς φυτοῖς ἐπισπείρουσι τῶν ἀμπέλων, ἀφαιρεῖν βουλόμενοι τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος· καὶ τοῖς λαχάνοις ἢ τούτου χάριν ἢ τῶν γινομένων θηρίων, οἷον ἐν ταῖς ῥαφανίσι, τοὺς ὀρόβους πρὸς τὰς ψυχάς, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον ἑτέροις.
2 Οἴεσθαι γὰρ χρὴ τοιαῦτα καὶ ἐν τοῖς αὐτομάτοις τῆς φύσεως ὑπάρχειν, ἄλλως τε καὶ εἰ ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν. Ἔτι δὲ ὅσα πρόςδενδρα καὶ περιαλλόκαυλα τυγχάνει· ταῦτα γὰρ τὸ πρὸς ἑτέρῳ διώκει, καθάπερ ὅ τε κιττὸς καὶ ἡ σμίλαξ καὶ ἡ σικύα καὶ ἄλλ' ἄττα, καὶ τῶν ἐλαττόνων ἕρπυλος καὶ ἰασιώνη. Πάντα γὰρ ταῦτα ζῇ πρὸς ἑτέρῳ· μὴ ἔχοντα δέ, χαμαίκαυλα γίνεται, πλὴν ὅσα καὶ δενδροῦσθαι πέφυκε, καθάπερ ὁ κιττός. Ἔστι δὴ καὶ [ἡ] ἄμπελος τοιοῦτον· οὐ γὰρ ἂν δύναιτο φέρειν τὰ κλήματα καὶ τὴν βλάστησιν ἢ οὐχ ὁμοίως καλὰ μὴ ἔχουσα τὸ ὑπερεῖσον. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἕλικα δοκεῖ τούτου χάριν ἔχειν, ὅπως εὐθὺς ἀντίληψις γίνηται καὶ οἷον δεσμός· ὥσπερ ὁ κιττὸς τὰ
3 ῥιζία τὰ ἐκ τῶν βλαστῶν. Ὅσα δὲ κοῦφα καὶ λεπτά, ῥᾳδίως ἀναβαίνει καὶ ἐπιμένει, καθάπερ ἰασιώνη καὶ ὁ θέρμος καὶ ὁ δόλιχος. Πάντα δὲ ταῦτα βλάπτει τὰ δένδρα καταπνίγοντά τε καὶ ἐπισκιάζοντα, καὶ τὴν τροφὴν ἀφαιρού-

μενα, τὰ μὲν τῷ κωλύειν, ὁ δὲ κιττὸς καὶ τῷ ἐμφυόμενος ἐξαιρεῖσθαι· διὸ χαλεπώτατος τοῖς δένδροις οὗτος· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, ἀείφυλλος ὢν καὶ ἰσχυρὸς, ἀεὶ δεῖται τροφῆς καὶ πολλῆς. Ἀφαναίνεται δὲ τελέως, ὅταν ἐπὶ τὰ ἄκρα συναυξηθῇ· τότε γὰρ καὶ πέττει [τὸν καρπὸν]
καὶ ἐξαιρεῖται πανταχόθεν τὴν τροφήν. Οὐ χα- 4
λεπὸν δ' ἴσως οὐδὲ ἐν ἄλλοις τε πλείοσι λαβεῖν τὰς βλάβας· πολλῷ γὰρ πλείους εἰσὶ τῶν ὠφελίμων, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ζώοις· ἐπεὶ καὶ ταῖς ὀσμαῖς ἔνια βλάπτεται, καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. Καὶ τοῦτο εὐθὺς ἐκδηλοῖ κατὰ τὴν βλάστησιν· ὅταν γὰρ πλησίον ᾖ τῆς ῥαφάνου καὶ τῆς δάφνης ὁ βλαστὸς, ἐπιστρέφεται τὸ ἄκρον αὐτοῦ καὶ ὥσπερ ἀνακάμπτει διὰ [τὴν] δριμύτητα τῆς ὀσμῆς· ὀσφραντικὸν γὰρ ἡ ἄμπελος, ὥσπερ καὶ ὁ οἶνος δεινὸς ἑλκύσαι τὰς ἐκ τῶν παρακειμένων ὀσμὰς, καὶ μᾶλλον καὶ θᾶττον ὁ κατεσταμνισμένος, διὰ τὴν ὀλιγότητα καὶ τὸ γυμνόν. Ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον γένος ῥᾴδιον ἐν πολλοῖς, ὥσπερ ἐλέχθη, συνιδεῖν.

Κεφ. ιθ. (ἄλλοις Κεφ. κϛ.) Ὅσα δὲ κοινὰ 1
γένους τινὸς ἢ καὶ πλειόνων μὴ ὁμογενῶν, οἷον τὸ στρέφειν τὰ φύλλα τὴν φιλύραν καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν πτελέαν ταῖς τροπαῖς ταῖς θεριναῖς, καὶ ὡς ἔνια τῶν ἀνθῶν νύκτωρ μὲν συμμύει, μεθ' ἡμέραν δὲ διεκπετάννυται, καὶ ὡς ἐν τῷ Εὐφράτῃ λέγουσιν, οὐ μόνον τοῦ λωτοῦ τὸ ἄνθος ἀνοίγεσθαι καὶ συμμύειν, ἀλλὰ καὶ τὸν καυλὸν ὁτὲ μὲν ἀναβαίνειν, ὁτὲ δὲ δύεσθαι καὶ

καταβαίνειν ἀπὸ δυσμῶν μέχρι μέσων νυκτῶν· ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἐν ἅπασι καὶ πανταχοῦ κοινήν τινα αἰτίαν ὑποληπτέον
2 εἶναι. Ῥᾷον δὲ ἴσως ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἰδεῖν [ἢ] ἐπὶ τῶν εἰρημένων. Ἡ μὲν οὖν τῶν ἀειφύλλων στροφὴ γίνεται διὰ τὸ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν (καὶ) μάλιστά πως φυλλοῤῥοεῖν. Ἡ δὲ αἰτία πρότερον εἴρηται περὶ πάντων τούτων. Γινομένης οὖν τῆς φυλλοῤῥοίας, ἀνάγκη μάλιστα πάσχειν τι τὰ φύλλα· καὶ τὰ μὲν ἀσθενῆ καὶ ὥσπερ γεγηρακότα καταξηρανθέντα πίπτειν, τὰ δ' ἄλλα τὴν ἐπιστροφὴν μόνον λαμβάνειν. Ἅπασι μὲν οὖν τοῦτο συμβαίνει ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἔνδηλον δὲ μάλιστα ἐπὶ τούτων, ὅτι μεγίστη διαφορὰ τῶν χρωμάτων τοῖς πρανέσι πρὸς τὰ ὕπτια· τὰ μὲν γὰρ χλωρὰ, τὰ δὲ ὑδατώδη καὶ ὑγρά· μᾶλλον δ' ἐπὶ τῆς φιλύρας· μείζω γὰρ καὶ ἐκλευκότερα ἀεί. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
3 τῆς λεύκης. Τῶν δ' ἀειφύλλων οἷς μὴ συμβαίνει τοῦτο, διὰ τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀκμήν τινα καὶ ὥσπερ ἰσχύν τινα εἶναι τῆς βλαστήσεως, διὰ τοῦτο οὐκ ἂν συμβαίνοι· τῶν γὰρ ἰσχυόντων οὐθὲν εὐπαθές. Ἡ δὲ τῶν ἀνθῶν σύμμυσις καὶ δίοιξις ἐλαφροτέρα καὶ ῥᾴων ἰδεῖν· ὑπὸ γὰρ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἀλέας γίνεται, ψυχρῶν ὄντων καὶ ἀσθενῶν· συμμύει γὰρ ξυνιόντος καὶ οἷον πηγνυμένου τοῦ ὑγροῦ· συναπολείπει γὰρ καὶ τὸ θερμόν. Ἀνοίγεται δὲ πάλιν διαχεομένου καὶ ἀνιέντος· ὅπερ ὁ ἥλιος ποιεῖ.
4 Τὰ δὲ πλέον καταδυόμενα καὶ ὑπερίσχοντα δῆλον ὅτι ψυχρότερα καὶ ἀσθενέστερα. Διὸ μᾶλ-

λον συμπάσχει ταῖς μεταβολαῖς. Ἡ δὲ αἴσθησις
οὕτως ὀξεῖα γινομένη τοῖς καθ' ὕδατος οὐκ ἄ-
λογος, ἄλλως τε καὶ ἐν τόποις θερμοῖς καὶ ἐκ-
πύροις· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις αἱ διαδό-
σεις ταχεῖαι πάντων ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν
ἄστρων. Φαίνεται γοῦν συμπάσχειν οὐ μόνον
τὰ ἐπὶ γῆς ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ὕδατα τρο-
παῖς τε καὶ ἐπιτολαῖς· ἐπ' ἐνίων δὲ ἄστρων καὶ
αὐτὴ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλαττα μεταβάλλει. Πάσχει 5
δέ τι παραπλήσιον τούτῳ καὶ τῶν ἀνθῶν πολλὰ
καθ' ἡμέραν· ἀεὶ γὰρ συμπεριφέρεται τῷ ἡλίῳ
νεύοντα καὶ ἐγκλίνοντα πρὸς αὐτόν. Μᾶλλον
δ' ἐστὶ τοῦτο καταμαθεῖν ἐν τοῖς ἐλάττοσιν·
ἐνίων δὲ καὶ τὰ φύλλα συμπάσχει ταὐτὸ, κα-
θάπερ τῆς μαλάχης καὶ τῶν τοιούτων. Αἴτιον
δὲ τοῦ ὑγροῦ ἡ ἀφαίρεσις· ᾗ γὰρ ἂν ἐξάγῃ θερ-
μαίνων ὁ ἥλιος, ἐν τούτῳ ἡ ἔγκλισις· ἐξάγει δὲ
καθ' αὐτόν· ὥστε τοῦτο ποιοῦντος, ἐπιστρέφε-
ται καὶ περιάγεται. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς πίστεως
χάριν εἰρήσθω πρὸς τὸ πρότερον ῥηθέν. Ὑπὲρ 6
δὲ τῶν ἄλλων, ὅσα συμβαίνει τοῖς δένδροις ἢ
φυτοῖς, πειρατέον ἐκ τῶν δένδρων μετιέναι καὶ
θεωρεῖν, τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἑκάστου λαμβάνον-
τας καὶ τὴν τῆς χώρας φύσιν· ἐκ τούτων γὰρ
τὰ κοινὰ πάθη καὶ αἱ κατὰ γένη ὑπαλλαγαὶ
καὶ τὸ ἁρμόττον καὶ τὸ οἰκεῖον ἑκάστοις γίνεται
φανερόν. Δεῖ δὲ καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ αὐτὸ δύ-
νασθαι θεωρεῖν· πολλὰ γὰρ δοκεῖ διαφέροντα οὐ
διαφέρειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Καὶ ταῦτα
μὲν ἐνταῦθα ἐχέτω τὸ πέρας· ὅσα δὲ κατὰ τὰς

γεωργίας συμβαίνει, καὶ ὧν χάριν ἕκαστα ποιοῦσι, λεκτέον ὁμοίως.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Γ.

1 Κεφ. α. Ἡ περὶ τῶν φυτῶν θεωρία διττὰς ἔχει τὰς σκέψεις καὶ ἐν δυσί· μίαν μὲν τὴν ἐν τοῖς αὐτομάτοις γινομένην, ἥπερ ἀρχὴ τῆς φύσεως· ἑτέραν δὲ τῶν ἐκ τῆς ἐπινοίας καὶ παρασκευῆς· ἣν δὴ φαμὲν συνεργεῖν τῇ φύσει πρὸς τὸ τέλος. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς πρότερον εἴρηται, λεκτέον ὁμοίως καὶ περὶ ταύτης, ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου πρῶτον εἰπόντας, ὅτι καὶ τῶν δένδρων ἔνια καὶ τῶν ἐλαττόνων ὑλημάτων οὐ δέχεται γεωργίαν. Τοῦτο γὰρ ἂν εἴη τῶν μὲν οἷον πέρας, τῶν δὲ ἀρχὴ, μεταβαίνουσιν ἐκ τῶν αὐτο-
2 φυῶν εἰς τὰ διὰ τέχνης. Ἄτοπον δ' ἂν ἴσως δόξειε τὸ νῦν λεχθὲν, εἰ τὸ προσλαμβάνον θεραπείαν, ὥσπερ χώραν οἰκείαν, μὴ μᾶλλον εὐσθενεῖ καὶ καλλικαρπεῖ, συνεργούσης τῇ φύσει τῆς τέχνης. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄτοπον, οὐδ' ἀλλότριον. Ἀρχὴν δὲ αὐτοῦ ληπτέον τήνδε, τὴν φύσιν ἑκάστου μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν εἶναι, μηδὲ ἐκ μιᾶς τινος ὕλης, μηδ' αὖ πᾶσι ταὐτὸ τέλος τῆς πέψεως καὶ δυνάμεως τῶν καρπῶν, ἀλλ' ἑκάστου πρὸς ὃ πέφυκε, χυλοῖς καὶ ὀσμαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. Μάλιστα δέ πως ἐν δυοῖν τούτοιν ὁρίζομεν τὴν πέψιν, ὀσμαῖς καὶ χυλοῖς, ἀναφέροντες

καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, ὥσπερ
διώρισται καὶ πρότερον. Ἐπεὶ δ᾽ ἐξ ὧν συνέ- 3
στηκεν ἕκαστον, καὶ τρέφεται, καὶ τὸ πρόσ-
φορον οὐ κατὰ τὸ ποιὸν μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ
κατὰ τὸ ποσὸν, ἐν ἀμφοτέροις ἂν εἴη τὸ αὐτοῦ
οἰκεῖον. Ἡ δὲ γεωργία πλῆθός τε τροφῆς καὶ
ποιότητα κατασκευάζει· κατεργαζομένη γὰρ ἡ
γῆ καὶ ἀπόλαυσιν πλείω δίδωσι, καὶ μεταβάλλει
τοὺς χυλούς· ὥστ᾽ εὐλόγως οὐκ ἂν εἴη πρόσφο-
ρος ἐνίοις· οἷον ὅσα ξηρά τε καὶ δριμέα καὶ
πικρὰ, [καὶ] ἁπλῶς ὅσα φαρμακώδη, καὶ ἐν
τούτοις παρέχεται τὴν χρείαν ἡμῖν. Ἐκθηλύνε-
ται γὰρ ἀφαιρουμένων τῶν δυνάμεων· καὶ τὰ
μὲν ὅλως οὐκέτι φέρει καρπὸν, τὰ δ᾽ ὑγροτέρους
καὶ χείρους· τὰ δὲ καὶ ὑδαρέστερα γίνεται, κα-
θάπερ τὸ ἀψίνθιον καὶ τὸ κενταύριον. Καὶ
ὅλως δὲ πᾶσα φαρμακώδης δύναμις ἢ κατὰ ῥί-
ζαν ἢ κατὰ καυλὸν ἢ κατὰ καρπὸν ἢ κατὰ
κλῶνας. Ἀνάλογον δὲ τούτοις καὶ ὅσα δὴ καὶ 4
κατὰ τὴν γεῦσιν δριμύτητά τινα ἔχει· ὧν καὶ
ἡ κάππαρις ἔοικεν εἶναι, καὶ τὸ σίλφιον καὶ τὸ
λάπαθον καὶ ἡ θύμβρα καὶ τὸ θύμον· τὰ μὲν
γὰρ ὅλως οὐδὲ φύεται τούτων ἐν τοῖς ἡμέροις,
ἢ κακῶς· τὰ δὲ χείρω πολλῷ, καθάπερ τὸ λά-
παθον καὶ ἡ θύμβρα καὶ ἡ κάππαρις. Ἔνια
δὲ καὶ τὰς γλυκύτητας αὐτῶν ἀποβάλλει κα-
θυγραινόμενα καὶ πληθυόμενα ταῖς τροφαῖς,
ὥσπερ τὸ κράνον· καὶ γὰρ τοῦτο χεῖρόν τε καὶ
ὑδαρὲς ἡμερούμενον γίνεται, καὶ ἁπλῶς δὲ αὐτὸ
τὸ δένδρον μανὸν καὶ ἀσθενές. Τῆς δ᾽ ὄης
γλυκύτερος μὲν ὁ καρπὸς, ἧττον δ᾽ εὐώδης·

ἀφαιρεῖται γὰρ ἡ εὐτροφία καὶ τὸ εὔοσμον.

5 Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ σιλφίου καὶ θέρμου καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον· τὸ μὲν γὰρ οὐχ ὁμοίως ἔχει τὴν δριμύτητα, διὰ τὸ πλείω καὶ ὑδαρεστέραν εἶναι τὴν τροφήν· ὁ δὲ θέρμος ἄκαρπος γίνεται, καθάπερ ὑλομανῶν καὶ ἐξυβρίζων. Ποιεῖ γὰρ καὶ ταύτην τὴν ἐναντίωσιν ἡ κατεργασία, καθάπερ εἴρηται, πλῆθος παρέχουσα τροφῆς· ἐκ δὲ τῆς ἀρχῆς ταμιεύεται τὸ ξύμμετρον ἕκαστον ἑαυτῷ, εἰ λαμβάνει τὴν οἰκείαν χώραν· ἡ γὰρ αὐτοφυὴς γένεσις ἐν ταύταις.

6 Ἁπλῶς γὰρ τὸ μέγιστον, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, τὸ λαβεῖν οἰκεῖον ἀέρα καὶ τόπον· ἐκ τούτων γὰρ ἡ εὐσθένεια καὶ ἡ εὐκαρπία. Ταῦτα δὲ ἐναντία φαίνεται τοῖς παρὰ φύσιν ἡμερουμένοις· εἴς τε γὰρ ἀέρα μαλακώτερον μετατίθενται, καὶ τροφὴν ἀλλοιοτέραν λαμβάνουσι· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τούτων ἡ μεταβολὴ καὶ οἷον ἔκστασις τῆς φύσεως. Ἐπιμαρτυρεῖ δέ πως καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γεωργουμένοις τὸ μὴ φιλεῖν ἔνια τὴν ἀκριβῆ καὶ τὴν πολλὴν ἄγαν ἐξεργασίαν· ὥστε καὶ ταύτην ζητεῖν τινα ὅρον· καὶ τρόπον τινὰ οὐδὲν κωλύει κατὰ τὴν μετάβασιν οὕτως ἔνια μηδὲ ζητεῖν ὅλως. Ὅτι μὲν οὖν οὐ πάντα προσδέχεται τὰς γεωργίας, φανερόν ἐστι διὰ τούτων· ἴσως γὰρ τὰ μὲν ὅλως οὐ δεῖται, τῶν δ' οὐκ ἐξευρίσκομεν τὰς αἰτίας.

1 Κεφ. β. Ἡ δὲ γεωργία, δυοῖν ὄντων ἐξ ὧν αἱ τροφαὶ καὶ εὐσθένειαι, τῆς τε γῆς [καὶ τοῦ ἀέρος· τῆς γῆς μόνον] παρασκευάζει βοήθειαν· τὸν ἀέρα γὰρ οὐκ ἐπ' αὐτῇ ποιόν τινα

ποιεῖν, ἀλλὰ δεῖ πρὸς τὰς μεταβολὰς τὰς κατὰ τὰς ὥρας γινομένας αὐτὰ τὰ δένδρα καὶ τὴν χώραν διακεῖσθαί πως, ἵνα τε ἀπολαύῃ τῆς πρὸς τὴν αὔξησιν τροφῆς, καὶ μὴ πάσχῃ μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐναντίων. Δεῖ γὰρ καὶ πρὸς ταῦτα φυλακῆς· λέγω δὲ οἷον τομάς τε καὶ διακαθάρσεις, καὶ βλαστολογίας καὶ κοπρίσεις καὶ σκαπάνην καὶ ὅσα ἄλλα πραγματεύονται. Καὶ περὶ τῆς 2
ἀροσίμου δὲ καὶ σπερματουμένης ὁμοίως [ἔχει·]. τοῖς μὲν γὰρ οὐ ταὐτά, τοῖς δ' οὐκ ἴσα, τοῖς δ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὥραν ἀποδιδόναι δεῖ· τοῖς δὲ ἴσως οὐδὲ ποιεῖν ἔνια τὸ ὅλον. Ἃ δὴ καὶ φαίνονται διαιροῦντες οἱ γεωργοί, καθάπερ καὶ ἐν τῇ διακαθάρσει τὰ μὲν σιδήροις, τὰ δὲ ταῖς χερσί, τὰ δ' ἀγκύραις τισὶ κελεύοντες ἀφαιρεῖν, οἷον τῆς τε ἐλαίας καὶ τῆς ἀπίου καὶ τῆς μηλέας, ὅπως μὴ ἑλκούμενα πονῇ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ξηρότητα τῶν κλάδων. Καὶ γὰρ ἀφαιρεῖν δεῖ τούτων τὰ αὖά τε καὶ τὰ τρώξανα μόνον. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ 3
τῶν ἀμπέλων διαιρετέον τάς τε πρωτοτόμους καὶ τὰς ὀψιτόμους καὶ τὰς βραχυτόμους καὶ τὰς μακροτόμους, καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως, ἀναφέροντας ἀεὶ πρὸς τὸ τέλος. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς οὗτος, καὶ ἡ καθ' ἕκαστα διαίρεσις· ὑπὲρ ἑκάστου δέ ἐστιν ὁ λόγος ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων, ἣν δεῖ μὴ λανθάνειν. Ὁ γὰρ ἄνευ ταύτης ποιῶν, καὶ τῷ ἔθει καὶ τοῖς συμβαίνουσι κατακολουθῶν κατορθοῖ μὲν ἴσως, οὐκ οἶδε δὲ καὶ διὰ τί, καθάπερ ἐν [τῇ] ἰατρικῇ· τὸ δὲ τέλειον ἐξ ἀμφοῖν. Ὅσοι δὲ καὶ τὸ θεωρεῖν μᾶλλον ἀγα-

πῶσιν, αὐτὸ τοῦτο [τὸ] ἴδιον τοῦ λόγου καὶ
4 τὰς αἰτίας [οἴδασιν.] Ἀντιλέγεται δὲ περὶ πολλῶν· καὶ τὰ μὲν ἁπλῶς, τὰ δ' εἰς τὸ βέλτιον καὶ χεῖρον, ὥσπερ κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἰδιώτερόν τι συμβαίνει· πρὸς γὰρ τὴν χώραν ἔνιοι τετραμμένοι, τὰ πρόσφορα πολλάκις καθόλου λέγουσιν· ὅτε δὲ καὶ ἀμφοτέρως γινομένων, ἄκριτόν ἐστι τὸ βέλτιον. Ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ ἀπὸ τοῦ ἀέρος συμβαίνοντα, τοιαῦτα ἀποβαίνει καὶ τὰ κατὰ τὰς ἐργασίας.
5 Οὐδὲ γὰρ δεῖ μᾶλλον ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ ὅλου καταστάσει καὶ περιφορᾷ [ἢ τῇ φύσει] τῶν δένδρων καὶ φυτῶν καὶ σπερμάτων· ὡς πολλάκις [τὰ] ἁμαρτανόμενα τῇ ἀπὸ τούτου ἀκρασίᾳ, [καὶ] τῇ αὐτῶν δυνάμει τὰ μὲν ὑπομένει, τὰ δέ τινα ἀναμάχεται, καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις [τὰ] ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς. Ὥστε αἱ μὲν ἀντιλογίαι πρὸς ταῖς κοιναῖς τῶν τεχνῶν καὶ διὰ ταύτας γίνονται τὰς αἰτίας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συνομολογεῖται πολλὰ καὶ παρὰ πάντων, ὥσπερ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἰληφότα πίστιν, τὰ μὲν καθόλου, τὰ δὲ διαιρούμενα γένεσι καὶ χώραις, οἷον εὐθὺς τὰ περὶ τὰς γενέσεις καὶ φυτείας· ὑπὲρ ὧν οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν
6 τὰς αἰτίας. Ἀεὶ γὰρ δεῖ φυτεύειν καὶ σπείρειν
V. C. 3. εἰς ὀργῶσαν τὴν γῆν· οὕτω γὰρ καὶ ἡ βλάστησις καλλίστη, καθάπερ τοῖς ζώοις, ὅταν εἰς βουλομένην πέσῃ τὸ σπέρμα τὴν ὑστέραν. Ὀργᾷ δ', ὅταν ἔνικμος ᾖ καὶ θερμή, καὶ τὰ τοῦ ἀέρος ἔχῃ ξύμμετρα· τότε γὰρ εὐδιάχυτός τε καὶ εὐβλαστὴς καὶ ὅλως εὐτραφής ἐστι. Τοῦτο δ' ἐν

δυοῖν ὥραιν γίνεται μάλιστα τοῖς γε δένδροις, ἔαρι καὶ μετοπώρῳ· καθ' ἃς καὶ φυτεύουσι μᾶλλον· καὶ κοινοτέρως ἐν τῷ ἦρι· τότε γὰρ ἥ τε γῆ δίυγρος, καὶ ὁ ἥλιος θερμαίνων ἄγει, καὶ ὁ ἀὴρ μαλακός ἐστι καὶ ἐρσώδης· ὥστε ἐξ ἁπάντων εἶναι τὴν ἐκτροφὴν καὶ τὴν εὐβλαστίαν. Ἔχει δέ τινα καὶ τὸ μετόπωρον τοιαύτην κρᾶ- 7
σιν· διὸ καὶ τὰς ἐπιβλαστήσεις ἔφαμεν γίνεσθαι τῶν δένδρων. Οἱ δὲ ἐπαινοῦντες ταύτην [τὴν ὥραν] μᾶλλον τοῦ ἔαρος, τοιαῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ φυτὰ θερμῆς οὔσης ἔτι τῆς γῆς ῥιζοῦται κάλλιον· δεῖ δ' ἀεὶ τὴν ἀρχὴν ἰσχυροτέραν ποιεῖν, ἀφ' ἧς καὶ ἡ τῶν ἄλλων γένεσις καὶ ὅλως ἡ ζωή. Διὸ καὶ τὴν βλάστησιν ἅμα τῷ ἦρι καλὴν γίνεσθαι καὶ ἀθρόως, ἐκβεβηκυίας ἤδη καὶ κυούσης τῆς ῥίζης· τοῦ δὲ ἦρος εἰς ψυχρὰν τιθεμένων τὴν γῆν, (ψυχρὰν γὰρ ἔτι διαμένειν ἐκ τοῦ χειμῶνος) ῥιγοῦν καὶ κακοβλαστεῖς γίνεσθαι τὰς ῥίζας. Καὶ διὰ τοῦτο πάντα κελεύουσι τοῦ 8
μετοπώρου μᾶλλον φυτεύειν, ὅσα δύναται βλαστάνειν· ἔνια γὰρ οὐ δύναται, καθάπερ ἄπιος καὶ μηλέα καὶ ὅλως τὰ λεπτὰ καὶ ξυλώδη· καὶ γὰρ ξηρὰ φύσει, καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν οὐχ ὑπομένει τοὺς χειμῶνας. Ἔτι τὸ μὲν μετοπωρινὸν ἔγκυμον εἶναι καὶ ἐπίφορον, τὸ δὲ ἐαρινὸν ἄρτι κυΐσκεσθαι· τίκτειν δὲ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ὥραν· ὥστε συμβαίνειν τῷ μὲν ἄρτι κυϊσκομένῳ πολλὰ τυφλὰ τίκτειν τῶν βλαστημάτων, τῷ δὲ πάλαι κύοντι καὶ ἐπιφόρῳ τὰ πλεῖστα τέλεια καὶ καλά. Σχεδὸν οὖν ταύτας καὶ τοιαύτας λέγουσι τὰς αἰτίας.

1 *Κεφ. γ. (ἄλλοις Κεφ. δ.) Οὐ μὴν ἀλλὰ, καθάπερ εἴρηται, κοινοτέρα πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις καὶ τοῖς σπέρμασι καὶ φυτοῖς ἡ τοῦ ἔαρός ἐστιν ὥρα· αὐτά τε γὰρ τὰ φυτὰ προωρμημένα, καὶ ὁ ἀὴρ μαλακὸς καὶ εὐβλαστὴς, καὶ ὅλως ἡ ὥρα γονιμωτάτη· καὶ αἱ ἡμέραι θερμότεραι καὶ μῆκος ἔχουσαι ταχείας ποιοῦσι τὰς βλαστήσεις. Ἡ δὲ ῥίζωσις ἰσχυρὰ καὶ οὕτω διά τε τὴν τῶν φυτευτηρίων ὁρμὴν, (εἰς ἄμφω γὰρ ὁμοίως ἐστὶ,) καὶ διὰ τὸ τὴν γῆν ὀργᾶν, (ἢ) καὶ ἔτι τὸν ἀέρα συνεκτρέφειν. Ὁ γὰρ ἥλιος οὐ μόνον δοκεῖ τὰ ὑπὲρ γῆς ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ γῆς εὐτραφέστερα καὶ καλλίω ποιεῖν· σημεῖον δ', ὅτι τῶν ῥιζῶν ἡ βλάστησις ἢ οὐ γίνεται πορρωτέρω τῆς τοῦ ἡλίου*
2 *δυνάμεως ἢ χείρων. Ὁ δὲ χειμὼν ὑπολαμβάνων τὴν φυτείαν ἔνιά γε δοκεῖ φθείρειν, οἷον τῆς μὲν ἐλαίας ἀφιστὰς τὸν φλοιὸν, τῆς δὲ συκῆς παχύνων καὶ πηγνὺς τὸν ὀπὸν τὸν ἐν τῇ κράδῃ, καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν τὰ πλεῖστα τοιοῦτόν τι ποιῶν. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἀφορίζοιτ' ἂν ὁ φάσκων τὴν μετοπωρινὴν εἶναι τὴν βελτίω, τοῖς δεχομένοις λέγων. Ἔτι δὲ πλείω τοιαῦτα [ἐκ] τῆς φύσεως αὐτῆς ἐστι [λαβεῖν] σημεῖα τό τε προορμᾶν αὐτὰ τὰ δένδρα τοῦ ἦρος, καὶ τὸ κοινοτέραν εἶναι πᾶσι ταύτην τῶν πρὸς*
3 *τὴν φυτείαν ὡρῶν. Δῆλον οὖν, ὡς φυσικωτέραν ἄν τις θείη ταύτην· ἐπεὶ καὶ ὅπου περὶ κύνα καὶ τοὺς ἐτησίας εὐσθενεῖ καὶ ἐπιβλαστάνει τὰ δένδρα, τηνικαῦτα καὶ τὰς φυτείας ποιοῦνται. Πολλῷ δέον, ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ ἀέρος κράσει καὶ τῇ τῶν φυτῶν ὁρμῇ. Τάχα δὲ καὶ ἡ ὁρμὴ*

γίνεται διὰ τὸ περιέχον· ὅπου δ' ἂν ὁ θερινὸς ὄμβρος πολὺς, ὥσπερ ἐν Αἰθιοπίᾳ καὶ ἐν Ἰνδοῖς, ἢ περὶ Αἴγυπτον ὁ Νεῖλος, ἐνταῦθα δὴ πρὸ τούτων ἢ μετὰ τούτους εἰκὸς τὴν φυτείαν ἁρμόττειν· τηνικαῦτα γὰρ ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις
ξύμμετρος. Εἴη δ' ἂν διελεῖν κατὰ φύσιν καὶ 4
τοῖς τόποις τὰς πρὸς [τὴν φυτείαν] ὥρας, οἷον τοὺς μὲν εὐκράτους τῷ ἀέρι τοῦ ἦρος, τοὺς δὲ ῥοώδεις καὶ ἐπόμβρους καὶ ἑλείους θέρους ὑπὸ τὸ ἄστρον· ὥσπερ καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολλὰ φυτεύουσι· τοὺς δ' αὐχμώδεις μετοπώρου· συμβήσεται γὰρ οὕτω θερμῆς οὔσης ἐν βάθει τῆς γῆς κατὰ χειμῶνα, ψυχροῦ δὲ τοῦ πέριξ, τὴν αὔξησιν κατακλειομένην εἰς τὰς ῥίζας ἰέναι. Πλείονος δ' ὄντος καὶ ἰσχυροτέρου τοῦ ῥιζώματος, πλείων ἡ βλάστησις ἔσται καὶ καλλίων. Καὶ περὶ μὲν ὡρῶν τῶν εἰς τὰς φυτείας ἱκανῶς εἰρήσθω.

Κεφ. δ. (ἄλλοις Κεφ. ε.) Ἐπεὶ δὲ ὑπόκει- 1
ται τὴν γῆν ἔνικμόν τε δεῖν καὶ εὐδίοδον εἶναι ταῖς ῥίζαις, ὅπως εὐμήκεις καὶ παχεῖαι καὶ ἰσχυραὶ γίνωνται, διὰ ταῦτα δεῖ τούς (τε) γύρους προορύττειν ἐκ πολλῶν, μάλιστα δὲ ἐνιαυτῷ πρότερον ἔτι, ὅπως ἡ γῆ καὶ ἡλιωθῇ καὶ χειμασθῇ καθ' ἑκατέραν τὴν ὥραν· ἄμφω γὰρ ταῦτα ποιεῖ μανὴν καὶ χαύνην. Ἔνιοι δὲ καὶ διορίζουσι τοὺς χρόνους ἀπὸ τροπῶν θερινῶν μέχρι ἀρκτούρου· τότε γὰρ τήν τε γῆν διακεῖσθαι χείριστα καὶ τὴν ἔξω καὶ τὴν ἐν τοῖς γύροις, καὶ βλαστάνειν ὅλως οὐδέν. Φυτεύουσι δὲ τὴν μετοπωρινὴν φυτείαν μετὰ πλειάδος δύ-

σιν, δεξάμενοι τὸ ἐπὶ τῷ ἄστρῳ ὕδωρ, ὅπως
2 ἔνικμος ἡ γῆ γενομένη παρέχῃ τροφήν. Καὶ
τοὺς γύροὺς οὐκ εὐθὺς συμπληροῦσιν, ὅπως ῥι-
ζωθῇ τὰ κάτω πρότερον· εἰ δὲ μὴ, φέρονται
πρὸς τὰ ἄνω· τρέφει γὰρ καὶ αὔξει πάνθ' ὁ
ἥλιος καὶ ὁ ἀήρ. Ὄντων δὲ τῶν μὲν βαθυῤῥί-
ζων, τῶν δ' ἐπιπολαιοῤῥίζων, διὰ τοῦτο τοὺς
γύρους οὐκ ἰσοβαθεῖς ὀρύττουσιν, [ἀλλὰ βαθυ-
τέρους] τοῖς ἐπιπολαιοῤῥίζοις, οἷον ἐλαίᾳ καὶ
συκῇ, [τὰς ῥίζας] βουλόμενοι πιέζεσθαι, καὶ
3 ὥσπερ ἀντιταττόμενοι πρὸς τὰς φύσεις. Ὅπως
δὲ καὶ τῶν ὑδάτων τοῦ χειμῶνος ἀπολαύωσι καὶ
τοῦ θέρους καταψύχωνται, (δεῖ γὰρ δὴ πρὸς
ἀμφοτέρας τὰς ὥρας παρεσκευάσθαι,) διὰ τοῦθ'
ὑποβάλλουσι κάτω λίθους, ὅπως συῤῥοὴ γίνηται
τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ θέρους οὗτοι καταψύχωσι
τὰς ῥίζας. Οἱ δὲ κληματίδας ὑποτιθέασιν, οἱ
δὲ κεράμιον παρακατορύττουσιν ὕδατος, οἱ δὲ
ξύλον κἂν κνημιπαχὲς, εἶτ' ἐξαίρουσιν, ὅπως
ἔχῃ τροφὴν ἀεὶ τὰ φυτὰ, διϊκμαζομένης τῆς γῆς,
καὶ συῤῥεόντων τῶν ὑδάτων. Ἁπλῶς γὰρ τοῦτο
δεῖ τηρεῖν, ὅπως καὶ πρὸς τοὺς ὄμβρους τοὺς
γινομένους καὶ πρὸς τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον
ἕξει ξυμμέτρως· αἱ γὰρ τροφαὶ καὶ αἱ αὐξήσεις
4 διὰ τούτων. Ἐπεὶ δὲ ἡ γῆ βορείοις μὲν πεπη-
γυῖα καὶ ξηρὰ, νοτίοις δὲ κεχυμένη καὶ ἔνικμος,
ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ φυτὸν ὑγρότερον καὶ [ξηρό-
τερον] αὐτὸ ἑαυτοῦ μᾶλλον, διὰ ταῦτα βελτίων
ἡ τοῖς νοτίοις φυτεία· ταχεῖα γὰρ ἡ ῥίζωσις καὶ
ἡ βλάστησις, ὅταν ὀργῶν εἰς ὀργῶσαν τεθῇ, καὶ
τὰ τοῦ ἀέρος ᾖ μαλακὰ καὶ εὐμενῆ. Δεῖ γὰρ

δὴ τὸ μέλλον ἔσεσθαι καλὸν ἅμα κάτωθεν καὶ ἄνωθεν βλαστάνειν· τοῖς δὲ βορείοις ἅπαντα τἀναντία γίνεται· ῥιγοῦσι γὰρ καὶ κακοπαθοῦσι τὰ φυτά· ἔτι δὲ τῆς γῆς πεπηγυίας οὔτε ῥιζοῦσθαι δύναιντ' ἂν ὁμοίως οὔτε βλαστάνειν. Ἡ μὲν οὖν τοιαύτη παρατήρησις τοῦ ἀέρος ἂν εἴη.

Κεφ. ε. (ἄλλοις Κεφ. ϛ.) Τὰ δὲ φυτευτήρια δεῖ λαμβάνειν ἀπὸ νέων τε δένδρων ἢ ἀκμαζόντων, καὶ ὅλως λεῖα ταῦτα καὶ εὐθύτατα καὶ ὡς κάλλιστα· καὶ γὰρ ἀντιλαμβάνεται καὶ ἰσχύει τὰ τοιαῦτα μάλιστα, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ πάχος εὐβλαστότερα τυγχάνει· τὸ γὰρ λεῖον ὥσπερ ὑγιὲς καὶ ἀπήρωτον, τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀζωμένον ἄλλως τε καὶ τυφλοῖς ὄζοις ὥσπερ πεπηρωμένον· ἐάν τε ζῶσι, [τὸ] ἐκβεβλαστηκὸς ἐκ τούτων ἀσθενέστερον, ὅσων μηδ' ἡ φύσις τοιαύτη, καθάπερ τῶν κλημάτων. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν δένδρων ἔνιοι μοσχεύουσιν, οἱ δὲ περιαιροῦσι τὴν θάλειαν τῶν κλάδων, ὅπως μὴ ἐξαναλώσῃ τὴν δύναμιν εἰς τὴν βλάστησιν. 1

Ἔτι δὲ ἡ εὐθύτης λειότης τε εὔρουν καὶ εὐδίοδον ποιεῖ τὴν ῥοήν, ὥστε ταχείας εἶναι τὰς αὐξήσεις. Ὀρθῶς δὲ καὶ τὸ μᾶλλον ἐξ ὁμοίας γῆς, εἰ δὲ μή, ἐκ χείρονος λαμβάνειν· ἡ μὲν γὰρ οὐδεμίαν ποιήσει μεταβολήν, ἡ δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον συντροφοῦντος. Μέγα δὲ (καὶ) αἱ μεταβολαὶ τοῖς ἀσθενέσιν· ἀσθενὲς δὲ τὸ φυτόν· διὰ ταῦτα γαρ καὶ τὰς θέσεις τῶν φυτευμάτων τὰς αὐτὰς ἀποδιδόασι κατὰ τὰ πρόσβορα καὶ νότια, καὶ πρὸς ἕω καὶ δυσμάς, ὡς ἐπὶ τῶν 2

δένδρων εἶχε, βουλόμενοι τηρεῖν ὅτι μάλιστα,
καὶ μηδὲν τῆς φύσεως καὶ τῶν εἰωθότων μετα-
κινεῖν· ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐνεγκόντων τὴν με-
3 ταβολήν. Ἐπεὶ καὶ τοὺς τόπους ὅτι μάλιστα
ὁμοίους ζητοῦσι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, καὶ προ-
μοσχεύοντες φυτεύουσιν· ἰσχυρότερα γὰρ καὶ
ὥσπερ ἤδη βεβιωκότα. Καὶ τὰ φυτὰ μάλιστα
μὲν ὑπόῤῥιζα λαμβάνουσιν· ἔχει γὰρ εὐθὺς καὶ
ἀρχάς· εἰ δὲ μὴ, μᾶλλον ἀπὸ τῶν κάτω ἢ τῶν
ἄνω· καὶ γὰρ ταῦτα ἐμβιώτερά ἐστι, πλὴν ἀμ-
πέλου καὶ συκῆς καὶ εἴ τι ἄλλο ὑγρὸν, ὥσπερ
εἴρηται· τὰ γὰρ ὑγρὰ κάλλιον ἀπὸ τῶν ἄνω
βλαστάνει· τὰ δ' ἄλλα διὰ τὴν ξηρότητα καὶ
τὴν λεπτοδερμίαν τὰ μὲν ὅλως οὐ βλαστάνει,
τὰ δὲ χεῖρον. Τὰ δ' ὑπόῤῥιζα ὡς προπεπονη-
μένον τι τῆς φύσεως ἔχει, καθάπερ τὸ μεμο-
4 σχευμένον, ᾧ δεῖ χρῆσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο βέλ-
τιον λέγουσιν οἱ ὀρθὰ κελεύοντες τὰ τοιαῦτα
τιθέναι, καὶ μὴ ὑποβάλλοντές τι μέρος, ὥσπερ
τοῖς ἀῤῥίζοις, ὅπως ἡ ῥίζα βλαστάνῃ· συμβαί-
νειν γὰρ δοκεῖ, πλαγίων τιθεμένων, ἀφαναίνε-
σθαι τὰς πρότερον. Ἄτοπον δὲ ζητεῖν ἑτέρας,
ἀποβάλλοντα τὰς ὑπαρχούσας. Ὀρθῶς δὲ καὶ
τὸ μὴ πολὺ τῆς γῆς ὑπερέχειν τὸ φυτόν· εἰ δὲ
μὴ, γίνεται δυσαυξὲς, ὅταν ᾖ πλέον τοῦ τρεφο-
μένου τὸ πονοῦν· ἔνια δὲ καὶ ἀφαναίνεται, κα-
θάπερ ἡ συκῆ καὶ εἴ τι ἄλλο μανόν. Ἅμα δὲ
καὶ ἀθροωτέρα φέρεται μᾶλλον ἡ τροφὴ πρὸς
τὴν βλάστησιν· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν κατακοπτομένων
5 συμβαίνει. Τὰ γὰρ παρὰ τὴν γῆν ὅτι μάλι-
στα κοπέντα θᾶττον παραγίνεται τῶν ἐν ὕψει.

Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἀμπέλου φυτῶν καὶ εἴ τι ἄλλο τομὴν ζητεῖ κατὰ τὴν φυτείαν. Τῶν δὲ τῆς ἐλαίας καὶ τῶν μυῤῥίνων καὶ ὅλως ὅσα φύεται μείζω, πάντων ἀποστέγουσι [λειώσαντες] τὰς τομὰς, ὅπως μήθ' ἥλιος μήθ' ὕδωρ λάβῃ· κίνδυνος γὰρ νοσῆσαι ῥαγέν. Περιαλείφουσι δὲ οἱ μὲν πηλὸν μόνον, οἱ δὲ σκίλλαν ὑποτιθέντες, εἶτ' ἄνωθεν τὸν πηλὸν, ἐπὶ τούτῳ δὲ τὸ ὄστρακον. Δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν σκίλλα χλωρὸν παρέχειν, ὁ δὲ πηλὸς ἐκείνην τηρεῖν, τὸ δ' ὄστρακον τὸν πηλόν.

Κεφ. ς. (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Ἡ δὲ κόπρος 1
ὅτι μὲν καὶ μανοῖ τὴν γῆν καὶ διαθερμαίνει,
δι' ὧν ἀμφοτέρων ἡ εὐβλαστία, φανερόν. Ὑπὲρ
δὲ τῆς χρήσεως ἀμφισβητοῦσι, καὶ οὐχ ὡσαύτως
χρῶνται πάντες, ἀλλ' οἱ μὲν εὐθὺς ἀναμίξαντες
τῇ γῇ πρὸς τὸ φυτὸν προσβάλλουσιν· οἱ δ' ἀνὰ
μέσον ποιοῦσι τῆς τε πρώτης γῆς καὶ τῆς ἐπάνω·
κάτωθεν γὰρ παραβαλλομένην εἰς τὸ ἄνω φέ-
ρεσθαί φασιν, ὅταν ὕσῃ· βέλτιστον γὰρ εἶναι
τὸν χυλόν· ἄνωθεν δ' ἐξικμάζεσθαι ὑπὸ τοῦ
ἡλίου· καὶ ὕοντος, οὐ διϊκνεῖσθαι εἰς τὰ κάτω.
Πάντες δὲ τό γε τοσοῦτον συμφωνοῦσιν, ὥστε 2
μὴ δριμεῖαν καὶ ἰσχυρὰν, ἀλλὰ κούφην· διὸ καὶ
μάλιστα χρῶνται τῇ τῶν λοφούρων. Ἡ γὰρ
δριμεῖα καὶ ἰσχυρὰ ξηραίνει· ἡ δὲ διαθερμαίνει
μᾶλλον. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὴν χώραν ἑκάστην
ποιεῖν τὸ ἁρμόττον· οἷον ἐὰν μέν τις ἐν ἐμπύρῳ
τόπῳ φυτεύῃ, τοὺς γύρους ὕδατος ἐμπιπλάναι
πρότριτα, καὶ ἐπειδὰν ἀναπίωσι, τότε βάλλειν,
ὅπως ἔνικμος ἡ γῆ γενομένη μᾶλλον δέχηται

3 καὶ καλλίω ποιῇ τὴν ῥίζωσιν. Ἐὰν δὲ ἐν ἁλ-
μώδει καὶ ὑφάμμῳ, λίθους περιτιθέναι περὶ τὸ
πρέμνον τοῦ φυτευτηρίου, καὶ περιχωννύναι γῆν,
ὅπως ἀποστέγωσι τὴν ἁλμυρίδα. Συμφέρει δὲ
καὶ ἄμμον πότιμον παραβάλλειν καὶ ψήφους
ἐκ ποταμοῦ ἢ χαράδρας· ἀποστέγει γὰρ καὶ
ταῦτα, καὶ ἅμα δι' αὐτῶν παρέχεταί τινα δύ-
ναμιν. Ἐὰν δ' ἐν ἐφύδρῳ καὶ ναματώδει, τά-
φρους ὀρύσσοντα, τὰς μὲν πλαγίους, ἵνα τὸ
ὕδωρ δέχωνται, τὰς δὲ ὀρθίας, καὶ λίθων πλη-
ροῦντα καὶ γῆς, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι τῆς σκα-
πάνης· εἶτα ἄμμον ἐμβάλλοντα καὶ χοῦν.
4 Ἅπαντα γὰρ ταῦτα ὠφελεῖ πρὸς τὴν ὑπερβολήν·
αἵ τε γὰρ πλάγιοι τάφροι δεχόμεναι τὸ ὕδωρ
ξηροτέραν ποιοῦσιν, αἱ δ' ὄρθιαι κάτω λίθους
ἔχουσαι δέχονται τὴν συῤῥοήν· ἔτι δ' ἡ ἄμμος καὶ
ὁ χοῦς ἀναξηραίνουσι. Διὰ τοῦτ' οὐδ' ἐάν που ἐνῶ-
σι λίθοι ταῖς τοιαύταις, οὐκ ἐκλεκτέοι· ὑπάρχει
γὰρ φύσει τὸ βοηθοῦν. Ὅλως [δὲ] ἐν ὁποιᾳοῦν
ἐὰν ὀρύττων τις λίθους εὕρῃ ἢ τρόχμαλον ἢ
ἄμμον ἢ γῆν μοχθηρὰν, οὐκ ἄκος τὸ (μὴ)
συμμιγνύναι, μηδὲ σκεδαννύναι ταύτην, ἀλλὰ
τοσούτῳ βαθύτερον τὸν γύρον ἢ τὴν τάφρον
ὀρύξαντα τόν τε τρόχμαλον ὑποστρωννύναι καὶ
5 τὴν ἄμμον. Ὁ μὲν γὰρ λίθος ὁ μὲν πλατὺς
καὶ συμφυὴς βλάπτει τὰ δένδρα, ὁ δὲ τρόχμα-
λος ὑποκάτω τεθεὶς ψῦχός τε παρέχεται, τό θ'
ὕδωρ δέχεται, καὶ ταῖς ῥίζαις εὐδίοδον ποιεῖ
τὸν τόπον. Ἁπλῶς δὲ τούς γε λίθους ἐκλέγειν
οὐδ' ἐκ γῆς ψιλῆς οἴονταί τινες συμφέρειν· καὶ
γὰρ ἀλέαν παρέχειν τοῦ χειμῶνος, καὶ ψῦχος

τοῦ θέρους. Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας
διαφορὰς τῆς χώρας τὰ πρόσφορα ληπτέον. Ὡς
γὰρ ὅλως εἰπεῖν, οὐδενὸς ἔλαττον ἀλλὰ πάντων
πρῶτον καὶ μέγιστον τὸ δύνασθαι θεωρῆσαι,
ποῖον ἐν ποίᾳ χώρᾳ φυτευτέον, οὐ μόνον ἁπλῶς,
ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς συνεχοῦς, ὅταν ἀνωμαλὴς
ᾖ, κατὰ τοὺς τόπους ἑκάστους. Ὥσπερ γὰρ λέ- 6
λεκται πολλάκις, ἡ οἰκεία μεγίστην ἔχει ῥοπὴν
καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ πρὸς εὐκαρπίαν. ὃ καὶ
καθ' ὅλων τῶν γενῶν ἐστιν [ἰδεῖν,] καὶ ἐν αὐ-
τοῖς τοῖς ὁμοειδέσιν· οἷον, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν,
ἡ συκῆ φιλεῖ τοὺς ξηροὺς τόπους· οἱ γὰρ ὑγροὶ
σήπουσιν ἢ οὐ καλῶς πεπαίνουσι, διὰ τὸ καὶ
αὐτὸν τὸν καρπὸν εἶναι ὑγρόν. Οὐ μὴν ἀλλ'
ὅσαι γε ὑδρεύεσθαι ζητοῦσι, καθάπερ ἡ Λακω-
νικὴ, τὰ ὕφυδρα ζητοῦσιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ
τῶν ἀμπέλων αἱ μὲν στερεαὶ καὶ πυκναὶ, κα-
θάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὴν ὀρεινὴν μᾶλ-
λον φιλοῦσιν, αἱ δὲ μαναὶ καὶ ὑγραὶ τὴν πεδι-
νήν· ἑκατέραις γὰρ ἡ τροφὴ πρὸς τὴν φύσιν
ξύμμετρος, ταῖς μὲν ἐλάττων, ταῖς δὲ πλείων.
Ὅλως δὲ τὰ ἀκρόδρυα καλὰ δοκεῖ περὶ τὰς 7
ὑπωρείας γίνεσθαι· σημεῖα δὲ ποιοῦνται τὴν
αὐτομάτην γένεσιν· ὅπου γὰρ ἡ φύσις αὐτὴ
γεννᾷ, τοῦτον οἰκειότατον εἶναι τόπον. Αἱ δὲ
καθ' ἕκαστα διαφοραὶ δῆλον ὅτι κυριώταται·
καὶ γὰρ ὑπώρειαι πολλαὶ καὶ παντοῖαι. Καὶ τὸ
ὅλον ὥσπερ μία τις αὕτη διαφορὰ καθ' ὕψος
καὶ ταπεινότητα, πολλῶν οὐσῶν ἑτέρων καὶ μει-
ζόνων, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴπομεν. Ὧν 8
οὐδεμίαν θετέον εἶναι χρή· τὴν γοῦν λειμωνίαν

καὶ ὕφυδρον σχεδὸν οἱ πλείους ὁμολογοῦσιν ἀγαθὴν εἶναι ταῖς ἀμπέλοις, ὥσπερ καὶ τὴν λειόγειον ἐλαίαις καὶ συκαῖς· αἱ μὲν γὰρ ὑγροτέρας δέονται καὶ μαλακωτέρας τροφῆς, αἱ δὲ ξηροτέρας καὶ σωματωδεστέρας. Ὅλως δ' αἰεὶ τὰ μὲν ξηρὰ ξηρὰν ζητεῖ χώραν, τὰ δὲ ὑγρὰ ὑγράν. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀρίστη πᾶσιν ἡ μανὴ καὶ κούφη καὶ ἔνικμος· εὐτραφὴς γὰρ μάλιστα καὶ εὐαυξής, εἰ μὴ ὅσα διὰ τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντα πλῆθος τροφῆς ἐξυβρίζει, καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ. Ταύτῃ γὰρ ἡ λεπτόγειος οἰκειοτέρα, καὶ τόπος εὐδιεινὸς καὶ εὔειλας· ἐναντίως δὲ τῇ Εὐβοϊκῇ

9 παλίσκιος καὶ δροσερός. Οὐ μικρὸν δὲ οὐδὲ [τὸ] πρὸς τὰ πνεύματα καλῶς κεῖσθαι τοὺς τόπους· ὥστε καὶ τοῦτο θεωρητέον. Εὔπνουν μὲν γὰρ ἅπαντα ζητεῖ· τροφαί τε γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις βελτίους, καὶ οἱ καρποὶ πεπειρότεροι. Πνευματώδη δὲ καὶ προσήνεμον οὐδὲν, ὡς εἰπεῖν, τῶν γε ἡμέρων· ἀναυξῆ γὰρ καὶ μικρὰ καὶ καυλώδη γίνεται διὰ τὰς πληγὰς τὰς ὑπὸ τῶν πνευμάτων· ἔνια δὲ οὐδὲ τῶν ἀγρίων· οὐ γὰρ τελειοκαρπεῖ, καθάπερ οὐδὲ τὴν Εὐβοϊκήν φασιν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἄνθους ἀφικνεῖσθαι, τὰς δ' ἐν τοῖς ὑπηνέμοις εὐαυξεῖς τε καὶ πολυκάρπους γίνεσθαι. Τὸ γὰρ ὅλον, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, ξυμμετρίας τινὸς ἔοικεν ἕκαστα δεῖσθαι πρὸς τὴν φύσιν, ὁμοίως ἔν τε ταῖς ἄλλαις τροφαῖς καὶ ταῖς τοῦ ἀέρος μεταβολαῖς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἂν εἴη καθόλου καὶ κοινόν.

1 Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. η.) Τὰς δὲ μανότητας καὶ πυκνότητας τῶν φυτευομένων οὐχ οὕτω

πρὸς τὸν τόπον ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ φυτευόμενα σκεπτέον, ὅσα τε φιλόσκια καὶ μή· καὶ ὅσα μακρόῤῥιζα καὶ βραχύῤῥιζα. Τὰ μὲν γὰρ δῆλον ὅτι μανὰ, τὰ δὲ πυκνὰ φυτευτέον· φιλόσκια δὲ ὧν οἱ καρποὶ ξηρότατοι καὶ πυρηνώδεις, ὥσπερ ῥόας καὶ μυῤῥίνου, καὶ ὅσα φύσει μανά τε καὶ ξηρὰ καὶ μὴ μακρόῤῥιζα, καθάπερ ἡ δάφνη· τῶν μὲν γὰρ ὁ καρπὸς ἡλιούμε- 2
νος στρυφνὸς γίνεται, τὰ δὲ ὥσπερ προβολῆς δεῖται καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας καὶ πρὸς τὰ καύματα διὰ τὴν ἀσθένειαν· οὐκ ἐνοχλεῖ γὰρ τῷ ταῤῥῷ διὰ τὴν βραχυῤῥιζίαν. Καίτοι τινὲς ἅπαντα κελεύουσι διὰ πολλοῦ φυτεύειν, ὅπως μὴ σύνταῤῥα γίνηται μηδ' ἀναυξῆ, τροφήν τ' ἐλάττω λαμβάνοντα καὶ τοῦ πνεύματος ἀποκλειόμενα· οὐ μὴν ὀρθῶς γε λέγουσιν. Ἀλλ' ἑκάτερα διαιρετέον, ὥσπερ εἴρηται. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὸν τόπον ὁρῶντα ποιεῖσθαι τὰς ἀποστάσεις· ἐν γὰρ τοῖς ὀρεινοῖς ἐλάττους ἢ ἐν τοῖς πεδινοῖς· ἐπ' ἔλαττον γὰρ αἵ τε ῥίζαι προσαύ-
ξονται καὶ ἡ κόμη. Ἅπαν δὲ φυτὸν, ὅταν ἐκ- 3
βλαστῇ τὸ πρῶτον, ἐᾶν ῥιζωθῆναι, μηδὲν κι- V. C. 9.
νοῦντα τῶν ἄνω, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων ποιοῦσιν, ἀφιέντες τὰς ῥάχους· εἶθ' ὅταν ἰσχύωσι, τότε περιαιρεῖν τὰ ἄνω, καταλιπόντα τὰ κάλλιστα καὶ ἐπιτηδειότατα πεφυκότα. Κατὰ γὰρ τὰ δένδρα τοῦτ' ἀναγκαῖον, οὐδ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀφαιρεῖν ἐνδέχεται πάντα καὶ τέμνειν ἰσόγεων· ἀῤῥίζου γὰρ ὄντος, ἐὰν περιαιρῇ καὶ κινῇ τις ἀσθενὲς ὂν, λωβήσεται μᾶλλον· ἐὰν δ' ἐῤῥιζωμένου καὶ ἰσχύοντος, αὐτό τε ἀπα-

θὲς ἔσται, καὶ τὴν τροφὴν ἀποδώσει πλείονα
4 τοῖς καταλοίποις. Ἡ δὲ ἀναγωγὴ καὶ ἣν καλοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν φυτῶν παιδείαν, οἷον σχηματισμός ἐστι καὶ μόρφωσις τῶν δένδρων ὕψει τε καὶ ταπεινότητι καὶ πλάτει καὶ τοῖς ἄλλοις. Ὡς δ' ἐπίπαν [τέμνουσι] φυτεύοντες τὰ ὑψηλά, πλὴν ὅσα φύσει τοιαῦτα και ἐστι καὶ βούλεται, καθάπερ φοῖνιξ, πεύκη, κυπάριττος· ἀκαρπότερα γὰρ γίνεται διὰ πολλοῦ τῆς τροφῆς ἰούσης καὶ ἐνταῦθα καταναλισκομένης· ἀλλὰ δεῖ πολύκλαδα καὶ πολυβλαστῆ ποιεῖν· ἅμα γὰρ τῇ πολυκαρπίᾳ καὶ εὐτρυγητότερα καὶ τὸ ὅλον εὐθεραπευτότερα γίνεται. Διὸ καὶ περιαιρετέον καὶ κωλυτέον τὰς μὴ κατὰ καιρὸν βλαστήσεις.
5 Σχεδὸν δ' ἡ τοιαύτη θεραπεία καὶ κατάστασις ὁμοία τῇ διακαθάρσει τυγχάνει τελείων ὄντων τῶν δένδρων, ὑπὲρ ἧς καὶ δεικτέον πρῶτον, εἶθ' οὕτω περὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὰς θεραπείας· ὥσπερ γὰρ ἐφεξῆς ταῦτα τῶν περὶ τὴν φυτουργίαν ἐστί. Κοινοτάτη μὲν οὖν καὶ μάλιστα ἔνδηλος ἐπὶ τῶν ἀμπέλων τυγχάνει· πάντες γὰρ χρῶνται, καὶ πάντες ἀμπελουργοῦσιν, ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς ἀναγκαζόμενοι τῆς φύσεως διὰ τὴν εὐβλαστίαν καὶ πολυβλαστίαν· ὑπὲρ ἧς, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ βλαστήσει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις διηκρίβωται μάλισθ' ἡ θεραπεία, πειρατέον αὐτὰ
6 καθ' αὑτὰ θεωρεῖν ὕστερον. Νῦν δ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων λέγωμεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τούτων μικρόν ἐστι τὸ καταστήσασθαί πως τὰ δένδρα, καὶ τὰ κακῶς πεφυκότα καὶ (τὰ) ἐμποδίζοντα τοὺς καρποὺς ἀφαιρεῖν· ἐμποδίζει γὰρ οὐ ταῦτα

μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπηρτημένα καὶ αὖα, [καὶ]
ὅλως τὰ παρακαίρως πεφυκότα. Διὸ δεῖ ταῦτ᾽
ἐξαιροῦντα μετατιθέναι τὴν βλάστησιν εἰς τὸ
[ἄλλο] δένδρον· ἔοικε γὰρ ὥσπερ ὀχετεία τις εἶ-
ναι τροφῆς τῶν δένδρων, ὅπως ἂν ἄγῃ τις· εἰς
γὰρ τὰ καταλειπόμενα ῥεῖ, καὶ ταῦτ᾽ αὔξει.
Τοῦτο δὲ ξυμβαίνει, διότι τοῖς μέρεσιν ἄριστα 7
πέφυκε, καὶ ἔτι προσεπιβλαστάνει κατ᾽ ἐνιαυ-
τόν· ἐπεὶ καὶ εἴ τις ἀεὶ βούλεται κολούειν τὰ
ἄνω, πρὸς τὰς ῥίζας ἡ τροφὴ πᾶσα φέρεται,
κἀκεῖναι λαμβάνουσιν αὔξησιν, ὥστε συνταῤ-
ῥοῦσθαι τὰ χωρία· καὶ τέλος ἀναυξῆ γίνεται
τὰ ἄνω, πάσης ἐνταῦθ᾽ ὡρμηκυίας τῆς τροφῆς·
οἷον γὰρ ἤδη φύσις γίνεται χρονισθέντων. Ἡ
μὲν οὖν ἄμπελος ἀεὶ τὴν τομὴν ἐπιζητεῖ κατ᾽
ἐνιαυτὸν διὰ τὸ εὐαυξές, τὰ δὲ ἄλλα τὰ μὲν
παρ᾽ ἔτος, τὰ δὲ διὰ τετραετίας· οὐδὲν γὰρ οὕ-
τως εὐαυξές· ἐπεὶ εἴ γέ τι τοιοῦτον εἴη, δέοιτ᾽ 8
ἂν [τῶν αὐτῶν·] ἀφαιρεῖν [δ᾽ ἀεὶ] ἀπὸ τῶν
ὑγρῶν περίεργον· ἅμα γὰρ ἡ ἕλκωσις πόνον
παρέχει καὶ κακοῖ τὰ δένδρα· διὸ καὶ μετὰ τὴν
διακάθαρσιν εὐθὺς οἴονται δεῖν κοπρίζειν, καὶ
τὴν ἄλλην ἀποδιδόναι θεραπείαν, ὅπως ἐπανα-
λάβωσι τῇ τροφῇ τὴν κακοπάθειαν· ἀλλὰ μόνον
τό γε συνεχὲς ἐν τῇ τῶν αὔων ἀφαιρέσει [δεῖ]
ποιεῖσθαι. Ταῦτα γὰρ οὔτε πόνον ποιεῖ τῇ ἑλ-
κώσει, κωλύει τε προσηρτημένα τὰς τροφάς.
Ἐν δὲ τῇ διακαθάρσει τά τε μὴ κάρπιμα διαι- 9
ρετέον καὶ ὅσα τῶν ἑτέρων αὔξησιν ἀφαιρεῖται,
καὶ ὅσα διαπέφυκεν, (ἐν τοῖς ἔξω γὰρ δεῖ τὴν
βλάστησιν εἶναι,) καὶ ἔτι τὰ πυκνὰ καὶ ἀλλή-

λοις ἐπιβάλλοντα, καὶ ὅσα τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῶν μέσων ἔχει· πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν ἥλιον ἀφαιρεῖται. Δεῖ δὲ καὶ εὔπνουν εἶναι καὶ πρόσειλον τὸ δένδρον· διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ οὕτω ῥυθμίζοντες, ὥστε πρὸς μεσημβρίαν βλέπειν, καθάπερ οἱ τὰς συκᾶς καὶ τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα τὴν ἐλαίαν. Ἐπεὶ δ' ἐπίπο-
V. C. 10. νος ἡ διακάθαρσις διὰ τὰς πληγάς, διὰ τοῦτ' οὐ τὴν τυχοῦσαν ὥραν ἀλλὰ μετὰ πλειάδα ληπτέον· ἰσχυρότατα γὰρ τότε καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰ δένδρα, καταναλωκότα τὸ ὑγρὸν εἰς τοὺς καρποὺς, ἕτερον δὲ οὐδέπω δεδεγμένα. Τὰ δ' ὀψικαρπότερα δῆλον ὅτι κατὰ λόγον μετὰ τὴν τῶν καρπῶν ἀφαίρεσιν. Ἴδιον δ' ἐπὶ τῆς συκῆς· μόνη γὰρ διακαθαίρεται μικρὸν πρὸ τῆς βλαστήσεως. Αἴτιον δ', ὅτι τότε μάλιστα εὐσύμφυτος· δεῖ δὲ τοῦτο σπεύδειν· ἀσθενὲς γὰρ ὂν καὶ μανὸν πονεῖ μάλιστα διὰ [τὴν ἕλκωσιν] τοῦ μετοπώρου καὶ περὶ πλειάδα, ξηροτέρας οὔσης τῆς ὥρας, οὐ δυναμένη συμφῦναι· σήπεταί τε παραῤῥέοντος τοῦ ὕδατος, καὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων κακοπαθεῖ, καὶ τὸ ὅλον διαφθείρεται. Τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τῶν ἀσθενῶν καὶ μανῶν.

11 Οὐκ ἴση δὲ πάντων ἡ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ πλείων τῶν μᾶλλον δεομένων. Δεῖται δὲ τὰ εὐβλαστοῦντα πολλῆς (γενομένης,) οἷον ἐλαία δοκεῖ καὶ ῥόα καὶ μύῤῥινος· ὅσῳ γὰρ ἄν τις ἐλάττω τούτοις καταλίπῃ, βέλτιον βλαστάνει, καὶ τοὺς καρποὺς φέρει βέλτιον· τοῦτο δὲ, ὅτι πυκνόβλαστά ἐστι καὶ λεπτόβλαστα καὶ ταχὺ παραυαινόμενα. Διὰ καὶ φρυγανικώτατα πάντων τῇ

προσόψει. Χρὴ δὲ καὶ ὅσα πρὸς τὰς τομὰς 12
ἀσθενῆ, καθάπερ ἄπιος καὶ μηλέα καὶ εἴ τι
ἄλλο ξηρὸν καὶ λεπτόφλοιον .... καὶ γὰρ ταῦ-
τα [ἑλκωθέντα] πονεῖ. Διὸ τὰ τοιαῦτα τούτων
ἢ ταῖς χερσὶν ἀφαιρεῖν, ὥσπερ ἐλέχθη, κελεύου-
σιν, ἢ τοῖς σιδήροις ὡς ἐλαφρότατα· κίνδυνος
γὰρ ἅμα τῷ πόνῳ διὰ τὴν ἕλκωσιν. Ὥσπερ γὰρ
τῶν ῥιζῶν ἐν τῇ σκαπάνῃ τιτρωσκομένων χείρω
γίνεται, πολλάκις δὲ καὶ νοσεῖ καὶ ἀφαναίνεται,
τὸν αὐτὸν τρόπον οἴεσθαι χρὴ ... καὶ ἀπὸ τῶν
ἄνωθεν ἐν τοῖς μὴ δυναμένοις φέρειν. Καὶ περὶ
μὲν καθάρσεως ἀρκείτω τὰ εἰρημένα.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. ια.) Ῥιζοτομεῖται 1
δὲ μετὰ τὴν φυτείαν, καὶ ὅταν ᾖ νέα πάνθ',
ὡς εἰπεῖν, ὅπως τε κατὰ βάθους φθῶνται, καὶ
πλείω λαμβάνωσιν αὔξησιν· μάλιστα δ' ὧν ἐπι-
πολῆς αἱ ῥίζαι, καθάπερ ἐλαία καὶ ἄμπελος.
Ὅταν δὲ πρεσβύτερα γένηται, τὰς μὲν ἐπετείους
καὶ ὅλως τὰς ἐπιπολῆς ἀφαιρετέον, ὅπως αἱ κά-
τω πλείους καὶ ἰσχυρότεραι γίνωνται· φθείρουσι
γὰρ ἐκείνας αὗται καὶ ἐμποδίζουσιν, αὐταῖς δ'
οὐ δύνανται παρέχειν τροφὴν, ἀλλὰ καὶ πονοῦσι
καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους. Ἀφαι-
ρετέον δὲ καὶ τὰς αὔας· προσηρτημέναι γὰρ καὶ
ἄλλως λυμαίνονται, καὶ σκώληκας ἐμποιοῦσι
τοῖς δένδροις. Τὰς δὲ ἄλλας οὐ κινητέον· οὐδὲ 2
γὰρ τὴν διακάθαρσίν ἐστιν ὥσπερ τῶν ἄνω ποι-
εῖσθαι· καὶ γὰρ τὸ γυμνοῦν ἐπὶ πλέον χαλεπὸν,
καὶ ὅλως οὐκ εὔσημον, ὅθεν ἀφαιρετέον· ἅμα
δὲ καὶ ὁποθενοῦν φυομένη, μόνον δὲ ἰσχύουσα,
τὴν τροφὴν ἀποδώσει· κάλλιον δ', ἐὰν πανταχό-

θεν. Τὸ δὲ δὴ μῆκος καὶ πλάτος ὅσῳ ἂν ᾖ πλέον, ὠφελιμώτερον· ὥστε τὰ πρὸς τὴν βλάστησιν καὶ τὴν εὐτροφίαν μόνον δεῖ παρασκευά-
5 ζειν. Περὶ δὲ ἀρδεύσεως καὶ ὑδάτων σχεδὸν εἴρηται πρότερον· ὅσα γὰρ ἐν τοῖς οὐρανίοις ὠφέλιμα, κατὰ ποίας ὥρας τοῦ ἔτους, ἢ νύκτωρ ἢ μεθ᾽ ἡμέραν, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπιῤῥύτοις καὶ ὀχετευομένοις ὁμοίως ἔσται. Τοῦ δὲ θέρους εὐλόγως μάλιστα χρῶνται διὰ τὴν σπάνην τῶν ἐκ Διὸς, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν ἀναγκαῖον. Οἱ δὲ καὶ οἴονται τότε μάλιστα δεῖσθαι, πλείστης ἀφαιρέσεως καὶ κυριωτά-
4 της γινομένης. Ἰσχυρὸν δ᾽ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔθος· οἷον γὰρ φύσις γίνεται. Διὸ καὶ τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς καὶ ἀνύδροις οὐδὲν ζητεῖ πλὴν τὸ ἀναγκαῖον· καὶ χείρω γίνεται βρεχόμενα, καθάπερ τὰ εἰωθότα μὴ βρέχεσθαι. Καὶ κίνδυνος δὲ, ἐὰν μὴ συνεχῶς ἀποδιδῷ βρέχειν ἀρξάμενος· ἐκείνην τε γὰρ ἀφαιρεῖται τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν τροφὴν, καὶ ἑτέραν οὐ διδοὺς ἀμφοτέρως πλεῖστον διαμαρτάνει· ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν καυμάτων αὐαίνεται. Σχεδὸν δὲ οἱ καρποὶ χείρους τῶν γε πλεῖστον βρεχομένων· ἐὰν δὲ ξυμμέτρως, ἀλλὰ καὶ πλεῖον καὶ πολλῷ μᾶλλον.

1 Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Περὶ δὲ κοπρίσεως ἀκολούθως δῆλον ὅτι τῇ διακαθάρσει μετὰ τοὺς χρόνους, ἄλλως τε εἰ καὶ μετ᾽ ἐκείνην εὐθὺς κοπρίζειν δεῖ. Ἅμα δὲ καὶ οὐδ᾽ ἂν δύναιντο δέχεσθαι συνεχῶς, ἀλλ᾽ ἀφαναίνονται διὰ τὴν θερμότητα. Τὸ γὰρ τὴν ψιλὴν κοπρί-

ζειν οὐχ ὅμοιον· ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ εἰς πολλὰ
μερίζεται, καὶ ἐξαναλίσκεται διαδιδομένη τῶν
σπερμάτων· ἐνταῦθα δὲ εἰς αὐτὰς τὰς ῥίζας
δύεται, καὶ οὐ δύναται πᾶν διαδιδόναι τοῖς
καρποῖς οὐχ ὁμοίως εὔτροφαν οὐδὲ πολύχουν·
ὥστε, πάλιν ἄλλης καὶ ἄλλης ἐπιγινομένης, ὡς
ἐκθερμαινόμενον αὐαίνεται. Ἐπεὶ καὶ ὁ σῖτος, 2
ἄν τις κατακόρως χρῆται, καὶ μὴ ἐπιγίνηται
πλῆθος ὕδατος: διὸ καὶ ταῖς ἐπομβρίαις χρησι-
μώτερος ὅ γε συνεχὴς καὶ πλείων κοπρισμός· ἐν
δὲ ταῖς αὐχμώδεσι καὶ λεπταῖς ὁ ξύμμετρος.
Διὰ ταῦτα δὲ ἴσως οὐδὲ ἡ δριμυτάτη τοῖς δέν-
δροις ἁρμόττει· καίτοι δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι
τὸ μὴ τοῖς ἰσχυροτάτοις [τὴν ἰσχυροτάτην ἁρ-
μόττειν·] ἀλλ' ἐν τῷ προειρημένῳ τὸ αἴτιον
ληπτέον· ἐπεὶ καὶ τοῖς λαχάνοις διὰ τοῦθ' ἁρ-
μόττει μεθ' ὑδρείας ἡ χύλωσις· καὶ ὅλως ὅτι
πολλῷ τῷ ὑγρῷ χρῶνται καὶ καθ' ἡμέραν, καὶ
αὐτὰ φύσει ὑγρά. Φυλλοφορεῖν γὰρ ἐθέλουσιν,
οὐ καρπογονεῖν αὐτά. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίαις γε 3
χρῶνται καὶ πρὸς τὰ δένδρα τῶν ἰσχυροτέρων,
καὶ μάλιστα εἰς μαλακότητα καὶ μεταβολὴν
τῶν καρπῶν, οἷον τῇ ὑείᾳ πρὸς τὸ γλυκαίνειν
καὶ ἀπυρήνους ποιεῖν τὰς ῥόας, καὶ τὰς ἀμυ-
γδαλᾶς ἐκ πικρῶν γλυκείας. Καὶ ὡς παρὰ τοὺς
μυῤῥίνους κελεύουσιν ἰσχυροτέραν ἔτι παραβάλ-
λειν, οἷον τὴν βυρσοδεψικὴν καὶ οὖρον παρα-
χεῖν, ὅταν ἐκβλαστήσωσιν, ὡς ἂν ἀπυρήνων γι-
νομένων. Οἱ δὲ καὶ τῇ ἐλαίᾳ συμφέρειν οἴονται
πρὸς εὐκαρπίαν. Ἔοικε δὲ τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ μέγα 4
διαφέρειν· εἴ γε καὶ τὰ τῶν σικύων σπέρματα

γάλακτι βρεχόμενα καὶ μελικράτῳ γλυκυτέρους ποιεῖ. Νομίσειε δ' ἄν τις ταὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γίνεσθαι λαχάνων· ἀλλ' ἴσως τὸ δριμὺ χρησιμώτερον. Ἡ δὲ ῥίζα τῶν δένδρων ἀρχή τις οὖσα καὶ τὰ περικάρπια συνεξομοιοῖ τὰ ἐφ' ἑαυτῆς. Περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἴρηται· τὴν δὲ χρησίμην ἀεὶ πρὸς τὰς δυνάμεις ἀποδοτέον, τῆς μὲν δριμυτέρας ἐλάττονα, τῆς δὲ μαλακωτέρας πλείονα. Δεῖ δὲ καὶ τὴν πρόσ-
V. C.13. *φορον ἑκάστοις τῶν δένδρων μὴ ἀγνοεῖν· οὐ γὰρ, ὥσπερ ὕδωρ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, οὕτω καὶ κόπρος· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἐδάφη πρὸς ἕκαστον οἰκεῖα, οὕτω καὶ ἡ κόπρος· ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας τῶν δένδρων ἐστί τις διαφορά. Διὸ καὶ φυτεύοντες ὑποβάλλουσιν εὐθὺς, ὥσπερ ἐλέχθη, τὴν τῶν λοφούρων, ὅτι κουφοτάτη· τὸ δ' ἀσθενὲς καὶ κουφοτάτης δεῖται. Τὸ δ' ὅλον ἐν ταῖς θεραπείαις τῶν δένδρων ὅσα μὲν κοινὰ πᾶσίν ἐστι, ταῦτα τῷ πόσῳ καὶ τῷ ποιῷ διοίσει καὶ τοῖς καιροῖς, οἷον τομὴ, διακάθαρσις, σκαπάνη, κόπρισις. Ταῖς δ' οὖν ἀμπέλοις ἢ διὰ τεττάρων ἢ πλειόνων ἐτῶν παραβάλλουσι κόπρον· οὐ γὰρ δύνανται φέρειν δι' ἐλαττόνων, ἀλλ' ἐκκαίονται· οὐδ' ἔστι βοήθεια καθάπερ τοῖς δένδροις ἡ ὕδρευσις. Διὸ, καθάπερ ἐλέχθη, ταῖς ἐπόμβροις χώραις συμφέρει μᾶλλον· ἄλλως γὰρ κίνδυνος, μὴ ἐπιγινομένων τῶν ἐκ Διός.*

1 **Κεφ. ι.** *(ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Σκαπάνη δὲ πᾶσι συμφέρει· τά τε γὰρ ἐμποδίζοντα καὶ τὰ παραιρούμενα τὰς τροφὰς ἐξαιρεῖ, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐνικμοτέραν ποιεῖ καὶ κουφοτέραν. Ἔτι*

δ' ὁ ἀὴρ ἐγκαταμιγνύμενος (ἀνάγκη γὰρ ἐγκαταμίγνυσθαι κινουμένης,) ἰκμάδα τέ τινα δίδωσι, καὶ παρέχει τροφήν. Διὸ καὶ τὴν αὐχμώδη καὶ ἄνυδρον σκάπτειν δεῖ καὶ μεταβάλλειν πολλάκις, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται. Συμφέρει δ' ἡ σκαπάνη καὶ τοῖς ἑλώδεσι καὶ τοῖς ὑφύδροις· καίτοι δόξειεν ἂν ἄτοπον, εἰ τοῖς ἐναντίοις· ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον. Τὴν μὲν γὰρ ξηραίνει, τὴν δ' ὑγραίνει· δεῖται δὲ ἑκατέρα τοῦ ἐναντίου. Τροφῆς δὲ πλείονος καὶ βελτίονος 2
γινομένης, αὐτὸ τὸ δένδρον εὐσθενεῖ, καὶ οἱ καρποὶ καλλίους· ποιεῖ γὰρ καὶ τοὺς πυρῆνας ἐλάττους, καὶ τὰ [μὲν] ἐκτὸς, ὅσα ξυλώδη ἢ δερματικὰ, οἷον ἀμυγδαλῆς, καρύας Εὐβοϊκῆς, τούτων λεπτότερα ταῦτα, τὰ δ' ἐντὸς μείζω. Τὸ γὰρ ὅλον ἡ εὐτροφία διυγραίνει, καὶ το σαρκῶδες αὔξει. Διὰ ταῦτα καὶ κατὰ λόγον ἀμφοῖν τὸ συμβαῖνον. Ποιεῖ δὲ καὶ εὐχυλότερα καὶ μείζω καὶ ἡδίω μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας, ὅτι καὶ τροφὴ πλείων καὶ πέψις γίνεται μᾶλλον. Ἐπὶ δὲ τοῦ κράνου (περὶ τούτου γὰρ μάλιστα ἀντιλέγεται,) δῆλον, εἴπερ ὡς ἀληθῶς πλεῖον ἀναλαμβάνει τῆς ξυμμέτρου τροφῆς, ὥσθ' ἧττον ποιεῖν εὔχυλον· ὅπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει περικαρπίων ἐν ταῖς πιείραις λίαν χώραις καὶ εὐτρόφοις. Ἡ μὲν οὖν σκαπάνη πάντα 3
ταῦτα συναπεργάζεται, καὶ τὸ ὅλον ὠφελεῖ διὰ τὸ ἐξαιρεῖν τὰ παραιρούμενα [τὰς τροφάς·] ἐπεὶ καὶ τὰ παραφυτευόμενα καὶ τὰ παρασπειρόμενα διὰ τοῦτο βλάπτει πάντα, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀναιρεῖ, πλὴν ὅσα γ' ἐν φαρμάκου μέρει: λέγω δὲ

ὡς οἱ τὰς κριθὰς ἐπισπείροντες τοῖς τῶν ἀμπέ-
λων φυτοῖς, ἢ εἴ τι ἄλλο ξηρὸν, ὅπως τῆς ὑγρό-
τητος ἀφαιρεθῇ· καὶ ὡς [οἱ] ταῖς ῥαφάνοις τοὺς
ὀρόβους, πρὸς τὸ μὴ κατεσθίεσθαι, καὶ εἰ δή
4 τι ἄλλο τοιοῦτον. Καὶ ὅσα προσφιλῆ τυγχάνει,
καθάπερ δοκεῖ τῶν δένδρων ἐλαία καὶ μύῤῥι-
νος· τάς τε γὰρ ῥίζας συμπλέκεσθαί φησι τῶν
δένδρων Ἀνδροτίων, καὶ τὰς τοῦ μυῤῥίνου ῥά-
βδους φύεσθαι διὰ τῶν ἀκρεμόνων τῆς ἐλαίας·
τόν τε καρπὸν, ἔχοντα τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέ-
μων προβολὴν τὴν ἐλαίαν, ἁπαλὸν γίνεσθαι καὶ
γλυκὺν, ἐλάττω δὲ τοῦ ἐν τοῖς προσείλοις. Ἄλλο
δ' οὐδὲν ἐθέλει φυτεύεσθαι πρὸς ταῖς ἐλαίαις.
5 Εὐμενὴς δὲ καὶ πεύκη δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, διά τε
τὸ μονόῤῥιζον εἶναι καὶ βαθύῤῥιζον· ὑποφυ-
τεύεται γὰρ ὑπ' αὐτῇ καὶ μύῤῥινος καὶ δάφνη
καὶ ἕτερα πλείω, καὶ αὔξησιν λαμβάνει· καὶ
φανερὸν, ὅτι μᾶλλον παροχλοῦσιν αἱ ῥίζαι τῆς
σκιᾶς· σκιὰν γὰρ πολλὴν ποιεῖ ἡ πεύκη. Κατὰ
λόγον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὀλιγόῤῥιζα καὶ βα-
θύῤῥιζα, καὶ πρὸς τοῖς, ὧν μὴ κατὰ τὴν αὐ-
6 τὴν ὥραν ἡ βλάστησις καὶ καρποτοκία. Τρο-
φήν τε γὰρ ἐλαχίστην παραιρεῖται ταῦτα, καὶ
παραλλάττοντες οἱ χρόνοι τῇ τε βλαστήσει καὶ
τῇ τελειώσει τῶν καρπῶν ἧττον λυποῦσι. Χαλε-
πώτατα δὲ καὶ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ἄλλοις συκῆ
καὶ ἐλαία· καὶ γὰρ τροφὴν πολλὴν ἀμφότερα
λαμβάνει, καὶ σκιὰν παρέχει πλείστην. Χαλε-
πὸν δὲ καὶ ἡ ἀμυγδαλῆ διά τε τὴν ἰσχὺν καὶ
διὰ τὴν πολυῤῥιζίαν· καίτοι φυτεύουσί τινες ἐν
ταῖς ἀμπέλοις ὡς ἀσινέστατον, τροφῆς τε ἐλα-

φρᾶς δεομένην, καὶ ἅμα διὰ τὸ πρωΐκαρπον
καὶ μὴ πολύσκιον ἥκιστα ἐνοχλοῦσαν. Οὐ μὴν 7
ὀρθῶς γε λέγουσιν· οὐ γὰρ οὕτως ἡ σκιὰ λυπεῖ,
καθάπερ εἴρηται, καὶ τὸ ὄψιον, ὡς ἡ ἰσχὺς τῶν
ῥιζῶν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν τροφὴν, συντάῤῥων
γινομένων. Ἀλλὰ κουφότατον καὶ ἀσινέστατον
πάντων ἐστὶ μηλέα καὶ ῥόα· καὶ γὰρ οὐ πο-
λύῤῥιζα, καὶ τροφῆς ἐλαφρᾶς δεῖται, καὶ ταχὺ
γηράσκουσιν, ὥστε μὴ πολὺν χρόνον ἐνοχλεῖν.
Ἁπλῶς δ' ἅπαντα ἐπισινῆ καὶ βλάπτει τῇ παρα-
φύσει· καίτοι συμβαίνει γ' ἐνιότε τῶν παρα-
φύτων παραιρουμένου θατέρου καὶ θάτερον
αὐαίνεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἤδη τινὶ συνέπεσεν ἅμα
πεφυκυιῶν ἀναδενδράδων καὶ συκῶν, ὡς αἱ συ-
καῖ παρῃρέθησαν. Αἴτιον δ', ὅτι μεγάλην ἐποί-
ησε μεταβολὴν, συνηυξημένων ἤδη καὶ συνεκτε-
θραμμένων· ὥσπερ γὰρ μία φύσις ἐγεγένητο διὰ
τὸν χρόνον· [ἐπεὶ] εἴ γε νέων ὄντων εὐθὺς
παρεῖλε [θάτερον,] οὐχ ὅτι ἀπεφαύανεν {ἂν,}
ἀλλὰ καὶ εὐαυξεστέρας καὶ καλλίους ἐποίησε.
Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων δένδρων [ταῦτα] τε-
θεωρήσθω.

Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ις.) Περὶ δὲ ἀμ- 1
πέλων ὅσα μὴ κοινὰ καὶ ἐν τοῖς πρότερον εἴρη-
ται, λεκτέον ὁμοίως. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ γένη δια-
φέρει καὶ αἱ χῶραι, τοῦτο χρὴ πειρᾶσθαι διαι-
ρεῖν, τὰ ποῖα [καὶ] ταῖς ποίαις οἰκεῖα· κατὰ
φύσιν μὲν γὰρ ἐὰν φυτεύῃ τις, ἀγαθὰ, παρὰ
φύσιν δὲ, ἄκαρπα γίνεται. Τὸ δὲ κατὰ φύσιν
σχεδὸν καθ' ὁμοιότητά τινα λαμβάνουσιν, ὡς
εἴπομεν, ἐν μὲν τῇ στερεᾷ καὶ αὐχμώδει τὰ

στερεὰ καὶ τῶν λευκῶν καὶ τῶν μελαινῶν [φυτεύοντες] (ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν τὰ μέλαια στερεώτερα,) ἐν δὲ τῇ ἐπόμβρῳ τὰ μανά. Διάδηλα δὲ τὰ πυκνὰ καὶ τὰ μανὰ ταῖς μήτραις, ἃς δεῖ θεωρεῖν ἀποτέμνοντας τὰ νέα τῶν κλημάτων· ἔχει γὰρ ἡ μὲν μανὴ πολλήν, τὸ δὲ ξύλον λεπτόν· ἡ δὲ πυκνὴ μικράν, τὸ δὲ ξύλον παχύ.

2 Ὅτι δὲ ἑκάτερον ἑκατέρᾳ τῇ χώρᾳ συμφέρει, διὰ τῶνδε φανερόν· ὧν μὲν γὰρ ἡ μήτρα μεγάλη, τούτων καὶ οἱ πόροι εὐρέες τε καὶ πολλοί· ὧν δὲ μικρά, στενοί τε καὶ ὀλίγοι. Διὸ καὶ [αὐτὰ στερεᾶς] τροφῆς ἐλάττονος δεῖται τὰ πυκνά, καὶ ἅμα διατηρεῖν δύναται τὸ ὑγρὸν εἰς τὸ θέρος. Ὁ γὰρ ἥλιος οὐχ ὁμοίως ἐξάγει διὰ τὴν πυκνότητα· διὸ μικρᾶς τῆς ἀφαιρέσεως γινομένης, ἐπαρκοῦσιν αἱ ῥίζαι τὸ ξύμμετρον εἰς τὸν καρπόν. Αἱ δὲ μαναί, πολλῆς μὲν τῆς ἀφαιρέσεως οὔσης, ὀλίγης δὲ τῆς ἐπιῤῥοῆς διὰ τὴν ξηρότητα τῆς γῆς, τά τε κλήματα ἀσθενῆ καὶ τοὺς καρ-

3 ποὺς ἀτελεῖς φέρουσι. Τῇ δὲ ἐπόμβρῳ προσφορώτατον τὸ γένος, ἅτε πολλῆς τροφῆς δεόμενον, καὶ μεγάλης ἀφαιρέσεως γινομένης, [ὅσῳ πλέον] ὁ ἥλιος ἐξάγει, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιδίδωσι καὶ εἰς μέγεθος καὶ εἰς εὐκαρπίαν· ἄφθονον μὲν γὰρ τροφὴν ἔχει, ταύτης δὲ κατακρατοῦσα καὶ πέττουσα ῥᾳδίως. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ λειμωνία δοκεῖ ταῖς ἀμπέλοις εἶναι κρατίστη, διότι πρὸς τῷ κούφη καὶ μὴ πίειρα εἶναι καὶ ὕφυδρός ἐστιν, ὥστε μὴ δύνασθαι τὸ οὐράνιον ὕδωρ

4 διϊκνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐκ τῆς γῆς. Ἡ δὲ ἄμπελος ὕδατος πλείστου δεῖται, διὰ τὸ καὶ ἐν τῷ καρπῷ

πλεῖστον ἔχειν τὸ ὑγρόν· ἔτι δὲ μάλιστ' ἀντέχειν
δύναται ἐν ταῖς ἐπομβρίαις. Ἐὰν δὲ ἡ χώρα
μήτε αὐχμηρὰ μήτε ἔπομβρος ἀλλὰ μέση τυγ-
χάνῃ, τὰ ἀνὰ μέσον [χρὴ] φυτεύειν, ὅσα μήτε
πυκνὰ μήτε μανά. Γένη μὲν οὖν πρὸς ἑκάστην
ταῦτα οἰκεῖα διαιρεῖται. Περὶ δὲ τῶν σπερμά- 5
των, ἐπείπερ ἰσχυρότατα δεῖ εἶναι, διὰ τοῦτό V. C.17.
τινες κελεύουσιν ὡς ἐκ ψυχροτάτης χώρας λαμ-
βάνειν· πυκνότατα γὰρ ὄντα μᾶλλον ἀντέχειν·
ὥστε καὶ ἐν ταῖς λεπταῖς ἀντιλαμβάνεσθαι. Διὰ
τοῦτο γὰρ καὶ τὰ μοσχεύματα δεῖν εἰς τὰς
ἐπομβρίους μᾶλλον ἐμβάλλειν ἢ τὰ φυτεύματα
παντων τῶν δένδρων, ὅτι τὰς ῥίζας τὰς καθιε-
μένας τῶν φυτευμάτων ἀσθενεῖς οὔσης ἐκσήπει
[ἡ ὑγρότης,] τὰ δὲ μεμοσχευμένα ἰσχυρότερα
καὶ εὐθὺς ἀντιλαμβάνεται. Τὰ δὲ πάχη τῶν 6
φυτῶν εἰς μὲν τὴν ἔπομβρον οἰκεῖα· δεῖ γὰρ
μάλιστα εἶναι ἰσχυρά, καθάπερ ἐλέγομεν· εἰς δὲ
τὴν αὐχμηρὰν μήτε παχέα μήτε ἄγαν λεπτά·
τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἂν δύναιντο σῆψαι, τὰ δὲ ἀ-
σθενῆ κίνδυνος μὴ πρὸ τῆς βλαστήσεως ἀποξη-
ρανθῇ. Παραλλάττουσι δὲ καὶ οἱ χρόνοι τῆς
φυτείας καθ' ἑκατέραν· τὴν μὲν γὰρ ἔπομβρον
καὶ ψυχρὰν ὀλίγον πρὸ ἰσημερίας δεῖ [φυτεύειν,]
τότε γὰρ ξηροτάτη καὶ θερμοτάτη· τὴν δ' αὐ-
χμηρὰν καὶ θερμὴν μεθ' ἡλίου τροπάς· ὅσῳ γὰρ
ἂν μᾶλλον βρέχηται, τοσούτῳ βελτίων ἡ βλά-
στησις· τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν, τεκμαιρόμενον
πρὸς τοῦτον τὸν χρόνον.

Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Χρὴ δὲ καὶ 1
τὴν ἐργασίαν ποιεῖσθαι πρὸς τὴν χώραν, εὐθὺς

ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν γύρων ἀρξαμένους· οἷον ἐν τῇ ἐπόμβρῳ μήτε μεγάλους ὀρύττοντας μήτε βαθεῖς, ὅπως μὴ πολὺ συνιστάμενον ἐκσήπῃ τὸ ὕδωρ· διὰ τοῦτο γάρ, ἐὰν σφόδρα κάτομβρος ᾖ, τοῖς παττάλοις τοῖς σιδηροῖς φυτεύουσι. Μηδὲ δεῖ συσκάπτειν αὐτοετές, μηδὲ τῷ ὕστερον, ὅπως μάλισθ᾽ ὁ ἥλιος ξηραίνῃ τὴν κατὰ τὸ φυτὸν γῆν. Ἐὰν δὲ αὐχμηρὰν καὶ ξηράν, δῆλον ὡς ἐναντίως· οὐ γὰρ γύρους, ἀλλ᾽ ἅμα πᾶσαν, εἰ δυνατόν, ὀρυκτέον, ἵν᾽ ὡς μάλιστα συνεργασθεῖσα δέχηται τὸ ὕδωρ· εἰ δὲ μή, τάφρους ὡς βαθυτάτας καὶ μεγίστας ποιοῦντας συσκάπτειν ὅτι μάλιστα πρὸς αὐτὸ τὸ φυτόν, ὅπως ἥκιστα
2 διαθερμαίνηται τοῦ θέρους. Ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα τούτοις ἀκόλουθα ποιεῖν· ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀληθὲς τὸ καὶ πρότερον λεχθέν, ὅτι δεῖ ταῖς ἐργασίαις τὴν μὲν ὑγρὰν ξηραίνειν, τὴν δὲ ξηρὰν ὑγραίνειν· διὸ καὶ τοῦ ἔαρος κελεύουσιν ὡς βαθύτατα σκάπτειν, ὅπως ὅτι πλεῖστον ἐγκαταμιχθὲν πνεῦμα παράσχῃ τροφήν· ὥσπερ γὰρ εἴρηται πολλάκις, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἡ τροφή.
3 Λαμβάνουσι δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀρεινὰς καὶ ἀνεμώδεις τὰ πρόσφορα ταῖς φυτείαις, οἷον τούς τε γύρους ὀρύττοντες [ὑπὸ] τοῖς καθεστῶσι πνεύμασι, καὶ τὸ φυτὸν τιθέντες τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως ἡ βλάστησις μὴ ἐναντία γίνηται τῷ πνεύματι· θραύεσθαι γὰρ ἐκείνως ἀνάγκη· μηδ᾽ ἔμπαλιν ὑποπεσοῦσα παρὰ φύσιν αὔξηται· τούτων γάρ τι πάσχουσα χείρων ἡ ἄμπελος. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὴν χώραν [ἀφοριστέον.] Τὰς μὲν οὖν φυτείας ἐν ἑκάστοις οὕτω καὶ διὰ ταῦτα ποιοῦνται.

Κεφ. ιγ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιη.) Τὰς δὲ το- 1
μας πανταχοῦ τῶν φυτῶν βραχείας, ὡς ἂν ῥι-
ζωθῶσι καὶ αὐξηθῶσιν· ἅμα δὲ ἡ γῆ αἰχμηρὰ
καὶ τρέφειν αδύνατος τὰ πολλά. Κατὰ δὲ τὴν
ὀρεινὴν καὶ ψυχρὰν ἢ καὶ ὅλως ἔναστρον καὶ
τὸ ἔαρ τέμνειν εὐλαβοῦνται· τὸ γὰρ ψῦχος
ἀποξηραίνει. Ὥραν δὲ τῆς τομῆς σχεδὸν τὴν
αυτὴν πᾶσιν ἀποδιδόασιν ὑπ᾽ αὐτὴν τὴν βλά-
στησιν, ὅπως τὸ φυτὸν πλῆρες ὂν τοῦ ὑγροῦ
πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν ὁρμήσῃ, καὶ ὁ βλαστὸς ὅτι
κάλλιστος γένηται. Τὴν γὰρ τομὴν [ταύτην] 2
οὐ καρποῦ χάριν ἀλλὰ βλαστοῦ γίνεσθαι· τὴν
δὲ μετοπωρινὴν καρποῦ· διόπερ ἐκείνην ποιητέον
εὐθὺς μετὰ πλειάδος δύσιν· τότε γὰρ εἶναι συν-
εστηκότα τε μάλιστα, καὶ ἥκιστα τεμνόμενα
δακρυῤῥοεῖν καὶ ῥίγνυσθαι· μεθ᾽ ἡλίου δὲ τρο-
πὰς καὶ μετὰ ζεφύρου πνοὰς ἀμφότερα πάσχειν
ταῦτα τεμνόμενα, καὶ τό τε φυτὸν πονεῖν, καὶ
τὸν βλαστὸν ἐξ ἄκρου φύεσθαι πρὸς τῇ τομῇ,
διὰ τὸ τὴν τροφὴν τὴν μὲν παρεῤῥυηκέναι, τὴν
δ᾽ ἐν τοῖς ἄκροις καταλελεῖφθαι. Τέμνειν δὲ 3
τὰ μὲν ἐν τῇ χέρσῳ φυτευόμενα τῷ τρίτῳ ἔτει·
θᾶττον γὰρ παραγίνεσθαι, διὰ τὸ νεαυργόν τε
εἶναι τὴν γῆν καὶ ἀκάρπωτον· τὰ δ᾽ ἐν τῇ γεωρ-
γουμένῃ ὀψιαίτερον. Τὴν δ᾽ ἄμπελον ἄγειν δεῖ
κύκλῳ περὶ τὸν πυθμένα· πανταχόθεν γὰρ ὁμα-
λοῦς οὔσης, καλλίων καὶ εὐκαρποτέρα. Τοῦτο
δ᾽ οὐ χαλεπὸν, ἐάν τις καταλίπῃ μὴ τὰ κάλ-
λισθ᾽ ὡρμηκότα τῶν κλημάτων, ἀλλὰ τὰ ἄριστα
πεφυκότα πρὸς τὴν ἀγωγήν· ἀρκεῖ γὰρ εἷς ὀ-
φθαλμὸς λειφθεὶς εἰς τὸ δένδρον. Ἐὰν δέ τις 4

ἀπορῇ, καὶ τοῦτο διὰ τὸ τὴν ἄμπελον μὴ ὡρμηκέναι κατὰ τὸ αὐτὸ, τῶν λειφθέντων κλημάτων ἀφελεῖν τοὺς ἐντὸς ὀφθαλμοὺς, ὅπως εἰς τοὺς ἔξω ῥέουσα ἡ τροφὴ σχίσῃ τὴν ἄμπελον· ἀεὶ γὰρ πρὸς τὸ ζῶν καὶ τὸ δεχόμενον ἡ ἐπιῤῥοή· διὸ, καθάπερ ἐλέχθη, ῥᾴδιον ποιεῖσθαι τὰς ἀγωγάς. Τοῦτο δ' ἐν ταῖς ἐνίκμοις καὶ ἀγαθαῖς· ἐν δὲ ταῖς αὐχμώδεσι καὶ ξηραῖς ἀνάγκη τὰ βέλτιστα λιπεῖν· ξηρὰ γὰρ οὖσα καὶ ὀλιγοτρόφος οὐ ῥᾳδίως ἕτερα προΐεται. Διὸ συνακολουθητέον τῇ ὁρμῇ. Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὰ πνεύματα τῇ [αὐτῇ] τομῇ χρῆσθαι, καὶ μη βιάζεσθαι παρὰ φύσιν. Τῶν μὲν οὖν φυτῶν τοιαύτας καὶ διὰ ταῦτα ποιοῦνται τὰς θεραπείας.

1 Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. ιθ.) Τῶν δ' ἀμπέλων τῶν τελείων ἤδη πρῶτον μὲν καὶ μέγιστόν ἐστιν ἡ κλάσις· καλῶς γὰρ ἀμπελουργουμένη καὶ εὐβλαστοτέρα καὶ εὐκαρποτέρα καὶ πολυχρονιωτέρα γίνεται. Δεύτερον δὲ καὶ τρόπον τινὰ τούτῳ παραπλήσιον ἡ βλαστολογία· καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα εἰδέναι δεῖ, τὰ ποῖα συμφέρει καταλιπεῖν καὶ τὰ ποῖα ἀφαιρεῖν καὶ πρὸς τοὺς [ἑτέρους] καρποὺς καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν. Τὰ δ' ἄλλα ἤδη κοινότερα καὶ ῥᾴω, πάντα δ' ἔχοντα διάνοιαν, ὥστε καιρὸν ζητεῖν καὶ τρό-
2 πον. Αἱ δὲ διαφοραὶ κατὰ τὰς χώρας τῶν ἔργων αἱ μὲν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις εἰσὶν, οὐ μὴν ἀλλὰ πλείστη γε κατὰ τὴν κλάσιν καὶ τὴν ἀμπελουργίαν· ὑπὲρ ἧς καὶ πειρῶνταί γε διαιρεῖν, τοῖς γένεσι ποιούμενοι καὶ ταῖς χώραις τὸν ἀφο-

ρισμόν. Ὁ δ' ἀφορισμὸς ἐν δυοῖν, ἐν ποίαις
ἕκαστα χώραις δεῖ, καὶ ἐν τῷ βραχυτομεῖν ἢ
μακροτομεῖν· ἐπεὶ τά γ' εἰς τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν
ὅλην τομὴν τῶν ἀμπέλων πανταχοῦ τὰ αὐτά.
Σχεδὸν δ' ἔνιοί γε τὸν αὐτὸν ἀποδιδόασιν ἐπί 3
τε τῶν γενῶν καὶ τῆς ὁμοίας χώρας ἀφορισμὸν,
οἷον τὸ βραχυτομεῖν ἔν τε ταῖς καυσώδεσι καὶ
ξηραῖς, καὶ τῶν ἀμπέλων ὅσαι τοιαῦται τυγχά-
νουσιν· ἐγκαρπότεραι γὰρ γίνονται, διὰ τὸ μᾶλ-
λον δύνασθαι τρέφειν. Μακροτομεῖν δὲ [ἐν]
ταῖς ἐναντίαις καὶ τὰς ἐναντίας, οἷον ἐν ταῖς
ὑφύδροις καὶ εὐτραφέσι, καὶ ὅσαι τῶν ἀμπέλων
τοιαῦται· φύσει τε γὰρ καὶ ὑγροτέρας εἶναι,
καὶ τὸν γινόμενον καρπὸν ἐν ἄκροις μᾶλλον
φύεσθαι τοῖς κλήμασιν. Ἔνιοι δὲ καθόλου περὶ 4
πασῶν διαιροῦσιν, οὐκ εἰς τὰς χώρας ἀποβλέ-
ποντες, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ γένη καὶ τὰς διαθέ-
σεις, κελεύοντες σκοπεῖν πρὸς τὴν μήτραν, ὥς-
περ ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἴπομεν, ἐν τοῖς ἀποτεμνο-
μένοις τῶν νέων κλημάτων. Ἐὰν μὲν γὰρ ἔχῃ
πολλὴν, πολλὰ καὶ βράχεα καταλιπεῖν· ὅπως
βραχέων μὲν ὄντων δύνηται τρέφειν· ἀπὸ πολ-
λῶν δὲ πολὺς ὁ καρπὸς γίνηται. Ἐὰν δ' ὀλίγην,
καὶ πολὺ τοῦ ἕνου κλήματος ἔχουσα, ἐλάττω
μὲν τὸ πλῆθος, μείζω δὲ τὸ μέγεθος· δεῖν δὲ,
ὅσῳ ἐλάττων ἡ μήτρα, τοσούτῳ μακρότερα λεί-
πειν ἐν ἁπάσαις. Καθόλου μὲν οὖν οὕτω τὸ 5
μέγεθος καὶ τὴν βραχύτητα τῶν κλημάτων καθ'
ἑκάστην ποιεῖσθαι [κελεύουσι] πρὸς τὴν μήτραν
τὴν ἐν ταῖς ἀποτομαῖς, ὅπως ἴση τὸ πλάτος ᾖ
τῷ περιειληφότι κλήματι. Τῆς γὰρ ἀμπέλου

τεμνομένης ἐξίσου πρός τε τὴν ἕξιν τὴν ἑαυτῆς καὶ πρὸς τὴν τοῦ καρποῦ φορὰν, πολυχρόνιον ἔσεσθαι καὶ ἀγαθὴν διὰ τέλους· ἐὰν δ' ἡ μήτρα πλέον μέρος κατέχῃ τῆς τομῆς, καρπὸν μὲν γίνεσθαι πολὺν, τὰ δὲ κλήματα ἀμενηνὰ, διὰ
6 τὴν τῆς τροφῆς ἀσθένειαν. Ἐὰν δ' αὖ τὸ κλῆμα τὸ ἐν τῇ τομῇ δυνατὸν ᾖ καὶ νεανικὸν, καρπὸν ὀλίγον ἀπὸ μικρᾶς τῆς μήτρας· γίνεσθαι γὰρ τὸν μὲν βότρυν ἀπὸ τῆς μήτρας, τὸ δὲ κλῆμα ἀπὸ τοῦ περιειληφότος κλήματος. Δηλοῦν δὲ τὴν ἄμπελον αὐτήν· τὰ γὰρ ἐκ τῶν ἔνων [νέων] βλαστήματα πάντα ἄκαρπα γίνεσθαι, διὰ τὴν μικρότητα τῆς μήτρας· καὶ τὰς νέας τῶν παλαιῶν ἀφορωτέρας διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὡς ἀπὸ τῆς μήτρας τῆς τε σαρκὸς καὶ τοῦ γιγάρτου γινομένου· ὅπερ οὐδ' ὑπολαμβάνουσιν, οὐδ' ἔοικεν, εἴπερ ἐξαιρεθείσης ἡ μὲν σὰρξ γίνεται, τὸ δὲ γίγαρτον οὐ γίνεται, πλὴν εἰ ἄρα τῆς ἐνδοτάτω μήτρας ἐξαιρουμένης. Τοῦ-
7 το μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. Εἰ δ' ὅλως αἱ μείζους ἔχουσαι τὰς μήτρας εὐκαρπότεραι καὶ πολυκαρπότεραι τυγχάνουσιν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς τὰ νῦν. Κοινοτάτην μὲν δὴ ταύτην [τὴν τομὴν ὑπολαμβάνουσιν] εἶναι πάσαις. Ὅσαι δὲ κλήματα μὲν πολλὰ φύουσι, καρπὸν δ' ὀλίγον, τούτων τὰ μὲν ἐξ ἄκρας τῆς πρώρας ὡς μακρότατα λείπειν, τὰ δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ στέλεχος βραχέα· ὅπως ἀπὸ μὲν τῆς βραχείας τομῆς ἡ ἄμπελος αὔξηται, ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἄκρου κλημάτων ὁ καρπὸς [γένηται] ἀπὸ μεγάλης τῆς
8 μήτρας πολύς. Ὅταν δὲ βλαστάνῃ, περιαιρεῖν

τὰ ἄλλα πάντα, πλὴν ὅσα καρπὸν ἔχει· τούτων ἐπικνίζειν τὰς κορυφὰς ἐν αὐταῖς ταῖς οἰνάνθαις, ἵνα μήθ' ἡ ἄμπελος εἰς τοῦτο τὸ κλῆμα ἀφίῃ τὴν αὔξησιν, ὅπερ ἀποτέμνεται, ἥ τε περιοῦσα τροφὴ συνειληθεῖσα ἐπὶ ταῖς οἰνάνθαις αὔξῃ τὸν βότρυν. Ἀεὶ γὰρ δεῖ τοῦτο ζητεῖν ἐκ τῆς τομῆς, ὅπως ἥ τε ἄμπελος ἰσχύσει, καὶ ὁ καρπος ἔσται πολύς. Αὕτη μὲν δὴ καθόλου τίς ἐστι [καὶ] κοινη πάσαις.

Κεφ. ιε. (ἄλλοις Κεφ. κ.) Ὥραν δὲ τῆς ἀμπελουργίας οἱ μὲν ταῖς χώραις μόνον διαιροῦσιν, οἱ δὲ [καὶ] τῶν γενῶν ἐφάπτονται. Κελεύουσι δὲ τὰς μὲν ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θερμῇ πρωΐας ἀμπελουργεῖν, ὅταν τάχιστα παύσωνται φυλλοβολοῦσαι, τὰς δ' ἐν τῇ ψυχρᾷ καὶ ἐπόμβρῳ μικρὸν πρὸ τῆς βλαστήσεως. Αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ ξηρᾷ διασώζουσαι τὸ ὑγρὸν αὐταί τε βελτίους γίνονται, καὶ ὁ καρπὸς ἡδυοινότερος. Αἱ δ' ἐν τῇ ψυχρᾷ μεθεῖσαι τὸ ὕδωρ, αὐταὶ μὲν οὐδὲν χείρους, ὁ δὲ καρπὸς ἀσηπτότερος καὶ ἡδυοινότερος. Τὰς δ' ἐν τῇ μέσῃ καὶ εὐκράτῳ κατὰ τὸ μέσον τῶν ὡρῶν. Ἔνιοι δὲ ὅλως πρωῒ πάσας 2
κελεύουσιν, ὥσπερ εἴπομεν, ὅτι παχύτερόν τε τὸ κλῆμα γίνεται, καὶ [οἱ ὀφθαλμοὶ] ἀμβλωπεῖς οὐκ ἔσονται· καὶ ἐὰν εὐδία ἐπισυμβῇ, τὰς τομὰς ἐπιξηραίνεσθαι. Πάντα δὲ ταῦτα συμφέρειν· χειμῶνος μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπόλλυνται ῥίγει, καὶ ἡ τομὴ βίᾳ ξηραινομένη ῥήγνυται· τοῦ δ' ἔαρος ῥεῖ τό τε δάκρυον, καὶ [οἱ ὀφθαλμοὶ] ἀμβλωπεῖς ἐπιγίνονται πολλοί. Καίτοι τινὲς οὐ διὰ ταῦθ' ὑπολαμβάνου- 3

σιν, ἀλλ' ὡς τίκτουσαν τὴν ἄμπελον εὐθὺς ὅταν τρυγηθῇ καὶ τότε γινόμενον τὸν καρπόν· οὐ γὰρ οἷόνθ' ἅμα δύο γόνους ἔχειν· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. Γίνεται γὰρ θέρους ὁ καρπὸς, ὅταν ᾖ πολὺ τὸ ὑγρόν· ἐκ τούτου γὰρ τὴν γένεσιν εἶναι [ἀνάγκη.] Τεκμήριον δέ· ἐὰν γάρ τις ἐργάσηται τοῦ χειμῶνος τὰς ἀργὰς, ἀρχομένου τοῦ θέρους εὐθὺς τὰ κλήματα πυκνόφθαλμα γίνεσθαι διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ὑγροῦ. Τοῦτο δὲ τὴν ἐργασίαν ποιεῖν, ὅτι πληροῖ· τὸν δ' ἥλιον θερμαίνοντα πηγνύναι, καὶ πυκνοτέρους τοὺς
4 ὀφθαλμοὺς γίνεσθαι καὶ βότρυς πλείους. Οἱ δὲ ταὐτὰ κελεύοντες ἄλλως πως τὰς αἰτίας λέγουσι· φασὶ γὰρ τοῦτο δεῖν ἐν τῇ θερμῇ καὶ λεπτῇ [ποιεῖν,] καὶ διὰ τοῦτο πρωῒ, καὶ ὅπως τὸ ὕδωρ εἰς τὰ κυριώτατα τῶν κλημάτων ἔλθῃ, καὶ ἔχῃ τροφὴν ἐν τῷ θέρει· τὰς δ' ἐν ταῖς ὑφύδροις ἢ ὅσα τῶν γενῶν ὑβριστικὰ, τοῦ ἦρος, ὅπως διεσκεδασμένου τοῦ ὑγροῦ, καὶ τμηθείσης, ἐν ὥρᾳ τοῦτ' ἀποῤῥυῇ· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος οὐ πεττούσας τόθ' ὑβρίζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκκληματοῦσθαι. Φυτοῖς δὲ οὖσι τοῖς τοιούτοις καὶ ἐπισπείρειν ἐπὶ τὰ ἄνδηρα δεῖ κριθὰς καὶ κυά-
5 μους, ἐπειδὴ ταῦτα ξηραντικώτατα πάντων. Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι σχεδὸν αὗται παρ' ἑκάστων· ἀκριβεστάτη δ' ἡ ἐν ἀμφοῖν διαίρεσις, ἔν τε ταῖς χώραις καὶ τοῖς γένεσι καὶ πρὸς τὰς ὥρας καὶ πρὸς τὸ βραχυτομεῖν ἢ μακροτομεῖν. Ἔνια γὰρ οὐ φέρουσι, κἂν βραχὺ τμηθῶσι, ἀλλ' εἰς τὴν βλάστησιν τρέπονται, καθάπερ ἡ Ἀιγυπτιος καλουμένη· καὶ ἐν Ἀκάνθῳ δὲ καὶ ἐπὶ τέτταρας

ὀφθαλμοὺς ἐλαχίστους τέμνουσιν. Αἱ δὲ μακροτομούμεναι ταχὺ καταγηράσκουσι διὰ τὴν πολυκαρπίαν· νέας δ᾽ οὖν οὔσας ἀναγκαῖον βραχυτομεῖν, ὅπως καὶ ῥιζωθῶσι. Καὶ περὶ μὲν ἀμπελουργίας ἐκ τούτων ἄν τις θεωρήσειεν.

Κεφ. ις. (ἄλλοις Κεφ. κα.) Ἐπεὶ δ᾽ ὅμοιον 1
τῷ τοιούτῳ καὶ ὥσπερ δεύτερον ἡ βλαστολογία, δεῖ καὶ ταύτην εὐθὺς ποιεῖσθαι, καὶ βλαστολογεῖν, ὅταν διαφαίνωσι τὸν καρπόν· μετὰ δὲ ταῦτα εὐθὺς τὸ δένδρον σκάπτειν, ὅπως ἂν ὅ τε καρπὸς νέος ὢν καὶ ὁ βλαστὸς ἐν ὁρμῇ τοῦ βλαστάνειν ὡραίην λάβῃ τὴν σκαπάνην· ἔπειτα πάλιν βλαστολογεῖν πρὸ τοῦ ἀνθεῖν· συμβαίνει γὰρ ἐν τούτῳ τὸ βοστρύχιον αὔξεσθαι, διὰ τὸ μήπω συνεστάναι τὰς ῥάγας· ὅταν δ᾽ ἀπανθήσῃ, τὸ μὲν συνέστηκεν, αἱ δὲ συνίστανται καὶ
αὔξονται. Τὸ δὲ ὅλον ἀκμαῖα μάλιστ᾽ ἀποδί- 2
δοσθαι ζητεῖ τῶν ἔργων ἥ τε βλαστολογία καὶ ὁ σκαφητὸς ὁ μέσος· τῇ γὰρ ἀμπέλῳ τότε συμβαίνει πρὸς αὔξησιν ὁρμᾶν τῶν τε παρόντων καρπῶν καὶ τῶν βλαστῶν, ἐν οἷς ἄρχεται γονεύειν τὸν εἰς νέωτα καρπόν. Ἐὰν οὖν ὁ σκαφητὸς μὴ παρεθῇ, καλῶς γονεύσει. Βλαστάνει δὲ μέχρι τῆς κυνὸς ἐπιτολῆς· ὅταν δὲ ἐπιτείλῃ, παύεται τὰ μέλλοντα καλῶς ἐγκύμονα γίνεσθαι. Θερμαίνοντος γὰρ τοῦ ἡλίου τὸ προηγούμενον τῶν βλαστῶν ἁπαλὸν ἀποσκληρύνεται καὶ παύεται· πεπαυμένης δὲ τῆς αὐξήσεως φύσιν ἔχει συνίστασθαι τὴν ὑγρότητα τοῦ βλαστοῦ, καὶ ἐκ ταύτης φύεσθαι τὸν καρπόν. Ὅσα δὲ ἐν παλισκίοις ἢ ἐνύδροις ἐστὶ, κρατεῖ τοῦ ἡλίου, καὶ

3 πλείω χρόνον αὔξεται. Καιρὸν δέ τινα ζητεῖ καὶ ἡ διαστολὴ καὶ ἡ κόλουσις, οὐ μὴν ἄσημόν
V. C.22. γ' ὁμοίως, οὐδὲ χαλεπὸν καταμαθεῖν. Τὴν δ' ὑποκόνισιν τὸ μὲν ἐν τοῖς πρώτοις καιροῖς, ὅταν ἄρχωνται περκάζειν οἱ βότρυες, μὴ ἐᾷν ἄχρις οὗ πεπανθῶσιν, ὀρθῶς ἔχει· κωλύουσι γὰρ τὴν ὁρμὴν τῆς πέψεως, ἀντισπῶντες ἑτέρᾳ κινήσει. Διὸ καὶ οὐδὲ τὴν πόαν οἴονται δεῖν ἐκτίλλειν. Τὸ δὲ ὅλως ἀχρεῖον καὶ βλάπτουσαν [ὑπολαμβάνειν] οὐκ ὀρθῶς [ἔχει·] ἥ τε γὰρ χρεία μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἐφ' ἑτέρων γινόμενον. Οἱ γὰρ σίκυοι δοκοῦσι τρέφεσθαι τούτῳ καὶ ἁπαλώτεροι γίνεσθαι, κατακρυπτόμενοι τῷ κονιορτῷ· διὸ
4 καὶ [οἱ] Μεγαρεῖς κρύπτουσι. Θαυμάζεται δ', εἰ ξηρὸς ὢν τρέφει· τὸ δ' αἴτιον ἴσως ἐν πλείοσιν ἂν εἴη, καὶ τῷ κινουμένης τῆς γῆς ἀναδίδοσθαι τροφὴν ἐνίκμου τινὸς ἀέρος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀτμωδῶν ἐλέχθη· καὶ τῷ προβολὴν ἅμα πρὸς τὸν ἥλιον εἶναι· καὶ ἔτι καταξηραινόμενος [ὁ βότρυς] ἁπλῇ ξηρότητι καὶ μαλακῇ μᾶλλον ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν ἐκ τῆς ἀμπέλου. Πάντα γὰρ ταῦτα συνεργεῖ καὶ πρὸς εὐτροφίαν καὶ πέψιν. Ἡ δὲ τῶν σικύων κατάκρυψις οὐκ ἄλογος· ἀναξηραίνων γὰρ ὁ ἥλιος σκληρύνει· διὸ καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα κρύπτουσιν, ὥστ' ἐπιβολὴν ἔχοντες καὶ βρεχόμενοι ἀμφοτέρως εὐτραφεῖς γίνονται καὶ ἁπαλοί. Καὶ περὶ μὲν ἀμπέλων ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ιζ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κβ.) Πάντων δὲ ἰδιώτατον εἶναι δοκεῖ τῶν κατὰ τὰς θεραπείας οἱ ἅλες οἱ τοῖς φοίνιξι παραβαλλόμενοι·

καὶ γὰρ πρὸς εὐβλαστίαν καὶ πρὸς εὐκαρπίαν
χρήσιμον· ἐπεὶ ὅσα γε πρὸς ἰατρείαν τινὰ τῶν
τοιούτων ἢ φυλακὴν, οὐδὲν ἄτοπον, οἷον ἡ τέ-
φρα ταῖς συκαῖς καὶ τῷ πηγάνῳ· ξηρὰ γὰρ πρὸς
τὸ μὴ σκωληκοῦσθαι μηδὲ σήπεσθαι τὰς ῥίζας
βοηθεῖ (γὰρ) καταξηραίνουσα. Περὶ δὲ τῶν 2
ἁλῶν ἢ τῆς ἅλμης, ἣν παρέχουσιν, οἱ μὲν γὰρ
οὕτως οἱ δ' ἐκείνως ποιοῦσιν, ἁπλῆ μέν τις αἰ-
τία, διότι φιλεῖ ὁ φοῖνιξ χωρία ἁλμυρώδη. Ση-
μεῖον δὲ, ὅτι παρ' οἷς πλῆθος φοινίκων, ἐν
τούτοις ἐστὶν, οἷον Λιβύῃ, Συρίᾳ καὶ ταῖς ἄλ-
λαις· .... καθάπερ γὰρ οἰκείαν τινὰ βοήθειαν
βοηθοῦσι διὰ τῶν ἁλῶν. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ φοῖνιξ
χαίρει τῷ ἁλμώδει, κοινή τις αἰτία λέγοιτ' ἂν
περὶ πάντων, ὅσα ζητεῖ τόπους διαφόρους, ἀπὸ
τῶν πρώτων καὶ μεγίστων [γενῶν] ἀρχομένοις,
οἷον ἐνύδρων, χερσαίων, καὶ ὅσαι δὴ καθ' ἑκά-
τερα τούτων διαφοραί. Δῆλον γὰρ, ὡς τῇ κρά- 3
σει πως ξύμμετροί τε καὶ οἰκεῖοι καθ' ἕκαστα
τυγχάνουσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων· ὁ γὰρ αὐτὸς
λόγος καὶ περὶ τούτων, καὶ ἡ αὐτὴ ζήτησις.
Οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τι καὶ περὶ τούτου ἴδιον χρὴ
ποιεῖν, ἐν ἀμφοῖν τὴν αἰτίαν ζητητέον, ἔν τε
τῷ τὴν γῆν ποιάν τινα ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ τὰς
ῥίζας· ἅπερ ἄμφω συμβαίνει διὰ τῶν ἁλῶν· τὴν
μὲν γὰρ ποιοῦσι κούφην καὶ χαύνην, τὰς δὲ
ῥίζας εὐτραφεστέρας καὶ παχυτέρας, ὁλκοτέρας
τε ποιοῦντες τῷ πόρους τινὰς ἀνοίγειν, καὶ ἔτι
τῷ καταψύχειν· ὅπερ ἡ κόπρος οὐ ποιεῖ διὰ τὸ
ἔμπυρον. Ὁ δὲ φοῖνιξ τὸν μὲν ἀέρα τὸν περιέ- 4
χοντα ζητεῖ θερμόν· οὕτως γὰρ ἡ πέπανσις τοῦ

καρποῦ· τὰς δὲ ῥίζας καταψύχεσθαι διὰ τὴν
ξηρότητα· τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ ἅλες. Ὅθεν καὶ
τοῖς μὲν χρῶνται [οἱ] Βαβυλώνιοι, τῇ κόπρῳ
δὲ οὐ χρῶνται. Τοῦ δὲ μόνῳ τούτῳ συμφέρειν
τὴν ἰδιότητα τῆς φύσεως αἰτιατέον· ὥσπερ γὰρ
τὸ ξύλον, καὶ αἱ ῥίζαι διάφοροι τῶν ἄλλων.
Διόπερ ἀναδηχθεῖσαι μᾶλλον ἐπισπῶνται τὴν τρο-
φὴν, καὶ αὗται ἀρκοῦνται καὶ τὸ ὅλον δένδρον
5 αὔξουσιν. Ποιεῖ δὲ καὶ ὡς ἡ γεωργία τὰς ῥίζας
V. C.23. πάντων ἀλκιμωτέρας· οὕτω γὰρ καὶ ἐξημεροῦν-
ται τῶν ἀγρίων ἔνια. Καὶ ἡ κόπρος δὲ ἡ ἰσχυ-
ροτάτη τὸ αὐτὸ τοῦτο δρᾷ, καθάπερ ἡ σκυτο-
δεψικὴ τὰς τῶν μυῤῥίνων, καὶ [τὸ] οὖρον πα-
ραχεόμενον· ἄμφω γὰρ διαδύονται μᾶλλον· καὶ
αἱ ῥίζαι δέονται τῆς ἀναδήξεως καὶ τῶν ἄλλων.
Ὡσαύτως καὶ [τὰς] τῶν ῥοῶν· καὶ γὰρ ταύταις
παραχέουσι, καὶ τὴν σκυτοδεψικὴν παραβάλ-
λουσι, πλὴν οὐχ ὁμοίως καὶ τοῖς μυῤῥίνοις,
6 ἀλλ' ἧττον. Αἱ δ' ὑγραὶ καὶ σαρκώδεις οὐ δέον-
ται τῆς ἀναστομώσεως καὶ δήξεως. Ὅλως δ' αἱ
μεταβολαὶ τῶν δένδρων διὰ τὰς θεραπείας, ὥστε
ἐξ ὀξέων καὶ πικρῶν γλυκέα γίνεσθαι, καθάπερ
αἵ τε ῥόαι καὶ αἱ ἀμυγδαλαῖ, καὶ εἴ τι ἄλλο
τὰς ῥίζας ἀλλοιοῦσθαι μεταβάλλουσιν οὕτω τὴν
γῆν καὶ τὴν τροφήν· αὕτη μὲν γὰρ μετὰ τρία
ἢ τέτταρα ἔτη γίνεται· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἡ θε-
ραπεία· ῥόας δὲ ῥίζαις διαμένουσι καὶ [τὸν]
7 πλείω χρόνον. Μεταβολὴ δ' εὐλόγως τῶν καρ-
πῶν ἐκπεττομένης μᾶλλον τῆς τροφῆς· ἐκπέττε-
ται δὲ τῷ (τοιούτῳ) ποιάν τινα τὴν ῥίζαν εἶναι.
Τὸ δ' ὅλον, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη περὶ

τῶν σπερμάτων, κινουμένης καὶ μεταβαλλούσης τῆς ἀρχῆς, συμμεταβάλλει καὶ τἄλλα καὶ ἡ ὅλη φύσις. Αἱ τροφαὶ δὲ κινοῦσι καὶ ἐξαλλοιοῦσιν, ἐὰν πλείω γίνωνται χρόνον· ἐπεὶ καὶ ὅσα τοῖς θερμοῖς ἀρδευόμενα, βελτίω, καθάπερ ἥ τε μηλέα δοκεῖ ἡ ἠρινὴ καὶ ὁ μύῤῥινος· καὶ γὰρ οὗτος ἀπύρηνος, ὥς φασι, γίνεται· καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτω συνώφθη κατὰ σύμπτωμα, πρὸς λουτρῷ ὄντος μυῤῥίνου καὶ ἐξημελημένου· τούτου γὰρ ἀπυρήνου γενομένου, λαμβάνοντες ἐφύτευον· ὅθεν τὸ γένος Ἀθήνησι γέγονεν. Ἀλλὰ ταῦτα 8
μὲν ἔχοντά τινα [ὁμοιότητα] πρὸς πίστιν εἴρηται τῶν ἐξ ἀρχῆς. Ἡ δ' ἁλικότης τῶν ὑδάτων ὅτι καὶ τῶν λαχανωδῶν τισιν ἁρμόττει, καὶ διότι τῷ λίτρῳ χρῶνται πρὸς ἔνια, πρότερον εἴρηται· διὸ καὶ τοῦθ' ὡς ἐοικὸς [ἢ] οἰκεῖον παραληπτέον· ἀπὸ γὰρ τούτων δῆλον ὅτι καὶ τῆς τροφῆς καὶ τούτων ἡ γλυκύτης· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἡ πικρότης ἡ ἐν τοῖς χυλοῖς σύμφυτος, τῷ δὲ φοίνικι [ἡ] στρυφνότης, ἣν ἐξαιροῦσιν εὐθὺς οἱ ἅλες ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἁλῶν ἱκανῶς εἰρήσθω.

Κεφ. ιη. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κγ.) Τὸ δὲ μὴ 1
ἐπιμένειν ἐπὶ τῷ θήλει φοίνικι τὸν καρπὸν, ἂν μὴ τὸ τοῦ ἄῤῥενος ἄνθος κατασείσωσιν ἅμα τῷ κονιορτῷ κατ' αὐτοῦ, καὶ γὰρ τοῦτο λέγουσί τινες, ἴδιον μὲν παρὰ τὰ ἄλλα, παρόμοιον δὲ τῷ ἐρινασμῷ τῶν συκῶν· ἐξ ὧν καὶ [πρὸς] τὸ τελειογονεῖν μὴ αὔταρκες εἶναι τὸ θῆλυ μάλιστ' ἄν τις ἐπαγάγοι· πλὴν ἐχρῆν τοῦτο μὴ ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἢ τῶν πλείστων εἶναι.

Τὴν γὰρ φύσιν οὕτω κρίνομεν τοῦ γένους. Ἀτο-
πώτατον δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων τὸ τοῦ φοί-
νικος· ὁ γὰρ ἐρινασμὸς δοκεῖ φανερὰν ἔχειν τὴν
2 αἰτίαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. Ἡ δὲ τῶν
ἄλλων ἰδιότης, ὅσων ἐστὶ, συμφανεστέρας ἔχει
τὰς αἰτίας, οἷον (ὡς) τὴν ἀμυγδαλῆν, ὅταν
ἄρχηται καρποφορεῖν, οὔτε ὑδρεύουσιν οὔτε κο-
πρίζουσιν, οὔτε διακαθαίρουσιν, εἰ μὴ τὰ αὖα
μόνον ἀφαιροῦσιν· οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐ-
δὲν δρῶσι· πάντα γὰρ, ὅπως μὴ ὑπερισχύσασα
ἀποβάλλῃ τοὺς καρποὺς ἐν τῷ ἄνθει. Διὸ καὶ
χώραν οὐκ ἀγαθὴν ζητοῦσιν· ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα
ἀκαρπῇ, τάς τε ῥίζας γυμνώσαντες παραδιδόασι
τῷ χειμῶνι, καὶ τὰς ἄλλας κολάσεις προσφέρουσι
3 τὰς εἰρημένας. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅσων οἱ φλοιοὶ
περιαιροῦνται, καθάπερ ἀμπέλου, κεράσου, φι-
λύρας, καὶ ὅλως τῶν φλοιοῤῥαγῶν. Αὐτὴ γὰρ
ἡ φύσις ἐνταῦθα ἔοικεν ἐπιδεικνύναι τὸ συμφέ-
ρον, ἀφιστᾶσα καὶ ἀλλότριον ποιοῦσα· τὸ δ'
ἀλλότριον ἅπαν βλαβερὸν, ὥσπερ καὶ τὸ αὖον.
Καὶ (τὸ) ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον,
ὅπου τις ἰδιότης [τῆς θεραπείας] οἰκεία πρὸς
τὴν φύσιν. Καὶ περὶ μὲν δένδρων ἐκ τούτων
θεωρητέον.

1 Κεφ. ιθ. (ἄλλοις Κεφ. κδ.) Ἔχει δὲ ὁμοίως
καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωματικῶν καὶ ὅλως τῶν φρυ-
γανικῶν, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανικῶν· τὰ μὲν
γάρ ἐστι κοινὰ πᾶσιν, οἷον ὕδρευσις, κόπρισις,
ἥ τε τῆς γῆς ἐργασία· τὰ δὲ ἴδια καθ' ἕκαστον
γένος, οἷον ἡ διακάθαρσις τοῖς φρυγανικοῖς
ὁμοίως ἐν στεφανώμασι καὶ λαχάνοις. Καὶ γὰρ

ὁ ἕρπυλος αὐαίνεται [καὶ] μὴ διακαθαιρόμενος, καὶ τὸ σισύμβριον καὶ τἄλλα. Τὰς δὲ δὴ ῥοδωνίας οὐ κατακόπτουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπικαίουσιν· ἀνανθεῖς γὰρ γίνονται καὶ ἐκλοχμοῦνται, μὴ τοῦτο πάσχουσαι, δι' εὐτροφίαν. Καὶ 2
ἡ ῥάφανος δὲ καὶ τὸ πήγανον ἀποσκληρύνονται καὶ ἀποξηραίνονται, κολουσθέντα δὲ καὶ πολυβλαστῆ γενόμενα μείζω καὶ καλλίω καὶ εὐχυλότερα, διὰ τὸ [τὴν πολυβλαστίαν] καὶ τῶν χυλῶν καὶ τῶν ὀσμῶν ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἄγαν δριμύ· τῇ γὰρ μεσότητι τὸ ἡδὺ καὶ τῷ ξυμμέτρῳ. Ἐν δὲ τοῖς [ἄλλοις] λαχάνοις ἀφαίρεσις μὲν οὐκ ἔστι, πλὴν ὅσα κειρόμενα καλλίω, καθάπερ τὸ πράσον [καὶ] εἴ τι [ἄλλο] τῶν πολυβλάστων.
Ἡ δὲ τῶν παραφυομένων ἐξαίρεσις, καὶ ἡ αὐ- 3
τῶν τῶν ὁμογενῶν, ὅταν ᾖ πυκνά, καθάπερ ἡ διακάθαρσις γίνεται, τροφὴν πλείω ποιοῦσα καὶ αὔξησιν τοῖς λοιποῖς. Ἔχει δὲ καὶ ἰδιότητας ἔνια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πηγάνου πρότερον ἐλέχθη καὶ ἐπ' ἄλλων ἐστίν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐλάττω καὶ σχεδὸν φανερά.

Κεφ. κ. (ἄλλοις Κεφ. κε.) Λοιπὰ δὲ καὶ 1
ὥσπερ ἀντικείμενα τοῖς περὶ τὰ δένδρα τὰ περὶ τὴν ψιλὴν γεωργίαν ἐστίν· ἐνταῦθα δὲ ἥ τε τῆς γῆς κατεργασία καὶ ἡ τῶν σπόρων ὥρα καὶ μετὰ ταῦτα [ἡ τῶν] σπαρέντων κατεργασία, πρότερον δ' ἔτι τούτων ἢ καὶ ἅμα γῆν οἰκείαν ἑκάστῳ σπέρματι ἰδεῖν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων· ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐργασίας τὸ οἰκεῖον, οἷον εἰ τοῦ μὲν θέρους μᾶλλον σκάπτειν [δεῖ,] τοῦ δὲ χειμῶνος ἐᾶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον· ἅπερ ἐπι-

2 χειροῦσί τινες διαιρεῖν. Δεῖ γάρ, ὥς φασι, τὴν
μὲν ἔπομβρον καὶ στερεὰν καὶ βαρεῖαν καὶ τὴν
πίειραν θέρους ἐργάζεσθαι καὶ τοῖς ἀρότροις
καὶ τῇ σκαπάνῃ· τὴν δὲ ξηρὰν καὶ μανὴν καὶ
τὴν λεπτὴν καὶ κούφην τοῦ χειμῶνος· δύναται
γὰρ ἡ μὲν ξηραίνειν καὶ λεπτύνειν, ἡ δὲ χειμε-
ρινὴ παχύνειν καὶ ὑγραίνειν· ἑκατέρα δὲ τούτων
δεῖται πρὸς τὸ ἐνδεὲς τῆς φύσεως. Καὶ κοπρί-
ζειν πλεῖον μὲν τὴν λυπρὰν, ἔλαττον δὲ τὴν
ἀγαθὴν, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς γῆς καὶ διὰ
τὸ ἐκ τῆς κόπρου πλείω λαμβάνειν τροφὴν ἢ
3 ὥστε πέττειν. Μίσγειν δὲ καὶ τὴν γῆν τὴν ἐναν-
τίαν, οἷον τῇ βαρείᾳ τὴν κούφην, καὶ τῇ κού-
φῃ τὴν βαρεῖαν· καὶ τῇ πιείρᾳ τὴν λεπτήν·
ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐρυθρὰν καὶ τὴν λευκὴν,
καὶ εἴ τις ἄλλη ἐναντιότης· οὐ γὰρ μόνον ἡ μί-
ξις ἀποδίδωσι τὸ ἐλλεῖπον, ἀλλὰ καὶ ὅλως σφο-
δροτέραν ποιεῖ. Καὶ ἐὰν ἡ τυχοῦσα ᾖ μίξις,
οἷον ἐὰν τὴν ἀπειρηκυῖαν καὶ μὴ δυναμένην φέ-
ρειν ἑτέρᾳ μίξῃς, πάλιν φέρει καθαπερανεὶ και-
νὴ γεγενημένη. Καὶ ἡ καθ' αὑτὴν οὐ φέρουσα,
καθάπερ ἡ ἄργιλος, ὅταν μιχθῇ, ποιεῖ φορόν·
ὥσπερ γὰρ κόπρος ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ γίνεται.
4 Διὸ ταῦτα ποιοῦσι Μεγαρεῖς, καὶ δι' ἐτῶν πέντε
ἢ ἓξ σκάπτοντες βαθεῖαν ἀναβάλλουσι τὴν κά-
τωθεν, ἐφ' ὅσον διϊκνεῖται τὸ ὕδωρ, ἵνα καινὴν
ποιῶσιν· ἡ γὰρ τρόφιμος ἀεὶ καταῤῥεῖ ὑπὸ τοῦ
ὕδατος. Σπείρειν δὲ κελεύουσι τὴν ξηρὰν καὶ
τὴν θερμὴν πρὸ τῶν ὑδάτων, ὅπως λαμβάνουσα
πλῆθος ὕδατος ἐκτρέφειν δύνηται. Καὶ τὴν
ἐπομβρίαν δ' ὡσαύτως, ἵνα τὰ σπέρματα [λαμ-

βάνωσι] καὶ βλαστοῦντα καὶ αὐξηθέντα [ἐν]
θερμῇ [ἔτι] τῇ γῇ δυνατώτερα δέχηται τὸν ὄμ-
βρον. Ἐὰν δὲ μὴ, ἐν ξηρᾷ, προεργασάμενον
τὴν γῆν, ὀψὲ ποιεῖσθαι τὸν σπόρον. Σπείρειν 5
δὲ δεῖ τὸν μὲν πρωϊον μανὸν, τὸν δὲ ὄψιον
πυκνόν· ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ῥίζωσιν, ὁ δ' ἔχει,
καὶ γίνεται πολυσχιδής. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ
τοιαῦτα (πλείω γάρ ἐστι,) διακριβοῦν εἴ τις
ἐθέλει τὰς ἐργασίας μᾶλλον, [ὧν] ἕκαστα δεῖ
σκοπεῖν πρὸς τὴν χώραν. Ἔνια γὰρ οὐ δέχεται
τὰς ἀκριβείας, ἀλλὰ διαμάρτοι ἂν ὁ ποιῶν·
ὅπερ ἔπαθέ τις ἀνελθὼν εἰς Συρακούσας ἐκ
Κορίνθου, τὴν ἐργασίαν τὴν ἐντεῦθεν μεταφέ-
ρων, καὶ ὡς τὸ χωρίον τὸ δοκοῦν ἀγαθὸν ἐκλι-
θολογήσας διέφθειρεν· ἐξεπνίγετο γὰρ ὁ σῖτος,
οὐκ ἔχων οὐδεμίαν προβολὴν, ἐξαιρεθέντων τῶν
λίθων· καὶ ὁ ἐν Συρίᾳ κατὰ βάθος ἀρόσας
ἀνεξήρανεν· ὑπὸ γὰρ τοῦ θέρους διακαιομένη
[ἡ γῆ] ἐπὶ πλεῖον ὑπόπετρος οὖσα διέκαιε· διὸ
καὶ μικροῖς ἀρότροις οἱ Σύροι χρῶνται. Ταῦτα 6
μὲν [οὖν] πειρατέον ἐπικρίνειν. Ὡς δὲ κοινῇ
καὶ καθόλου [φασὶν] εἰπεῖν, μέγιστον μὲν καὶ
πρῶτον τὸ τὴν σπορευτὴν χώραν κατεργάζεσθαι
καλῶς· εἰς διειργασμένην γὰρ πεσὸν τὸ σπέρμα
ἐκφύεται καλῶς, διημερωθείσης τῆς γῆς. Εἶθ'
ἡ κόπρισις· μετὰ ταῦτα, καὶ διαβεβλαστηκό-
των, ἤδη ἡ ἄλλη θεραπεία, οἷον σκάλσις καὶ
ποασμός. Ἡ δὲ κατεργασία ἐν τῷ νεᾷν κατ' 7
ἀμφοτέρας τὰς ὥρας καὶ θέρους καὶ χειμῶνος,
ὅπως χειμασθῇ καὶ ἡλιωθῇ ἡ γῆ· καθάπερ καὶ
ἐπὶ τῆς φυτείας ἐλέχθη. Πολλάκις γὰρ μεταβλη-

θεῖσα μανὴ καὶ κούφη καὶ καθαρὰ γίνεται τῆς ὕλης· ὥστε ῥᾳδίως ἐκτρέφειν. Καὶ διὰ τοῦτο κελεύουσιν οὐδὲ τὰ χέδροπα ἐμβάλλειν εἰς τὰς νέας, ἐὰν μήτε σφόδρα πρῳϊον, ὅπως μὴ κωλύωσι τὴν θερινὴν νέασιν. Ἀγαθὴν δὲ οἴονται τὴν χιόνα ταῖς χειμεριναῖς νέοις καὶ οὐχ [ἥκιστα] τὴν πάχνην εἶναι· διεσθίειν γὰρ καὶ μανοῦν τὴν
8 γῆν. Καὶ ὅταν μετὰ τοὺς πρώτους ἀρότους νεάσωσι, πάλιν τοῦ ἦρος μεταβάλλουσιν, ὅπως τὴν ἀναφυομένην πόαν ἀπολέσωσιν· εἶτα θέρει ἀροῦσι· καὶ πάλιν, ὅταν μέλλωσι σπείρειν, ὑπήροσαν, ὡς δέον, καθάπερ ἐλέχθη, προκατεργάσασθαι, καὶ περὶ τοῦτο μάλιστα σπουδάσαι. Διὸ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς δικέλλης ἐργασίαν μᾶλλον ἐπαινοῦσιν ἢ τὴν διὰ τοῦ ἀρότρου· δοκεῖ γὰρ πολλὰ παραποιεῖν. Θετταλοὶ δ' ἰσχυρότερον ἔτι δικέλλης ὄργανον ἔχουσιν, ὃ καλοῦσι μίσχον, ὃ μᾶλλον εἰς βάθος κατιὸν πλείω γῆν περιτρέπει καὶ κατωτέρωθεν. Αὕτη μὲν οὖν τῆς χώρας ἡ κα-
9 τεργασία. Συμβαίνει δὲ τοῖς εἰς ταῦτα πονήσασιν ἧττον ἐν τοῖς ἄλλοις κακοπαθεῖν· ὅσοι δ' ἂν μαλακωτέρως, ἀναγκάζονται πολλάκις καὶ σκάλλειν καὶ βοτανίζειν, ἅτε πολλῆς πόσας ἐκφυομένης· οὕτω γὰρ ἀπόλλυται τὰ σπέρματα. Προτερεῖ δὲ τοῦ σίτου διά τε τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ προϋπάρχειν· ἐπεὶ, πρότερον αὐξηθέντος τοῦ σίτου, τὰ πολλὰ καταπνίγεται καὶ ἀπόλλυται, καὶ τὸ ὅλον οὐχ ὁμοίως βλάπτει τὰ σπέρματα.

1 Κεφ. κα. (ἄλλοις Κεφ. κς.) Τὰ δ' οἰκεῖα τῇ μὲν ἐπόμβρῳ καὶ ψυχρᾷ (τὰ) ἀνοστιμώτατα πρὸς τὴν σιτοποιΐαν ὁμοίως καὶ πυρῶν καὶ κρι-

θῶν καὶ τῶν ἄλλων· ἀραιὰ γὰρ ταῦτα (τὰ δ' ἄλλα) [καὶ] πλείονος ὄμβρου δεῖται· καὶ τὰ μέλανα [μᾶλλον τῶν] λευκῶν. Ἐν δὲ τῇ ξηρᾷ καὶ ἐρυθρᾷ καὶ ἐν ψυχροῖς τόποις, [τὰ] πολύνοστα, καὶ τὰ λευκὰ μᾶλλον τῶν μελάνων, ὅπως ἁδρύνηται πρὸ τῆς ἀπολήψεως τῶν ὑδάτων· αὔξεται γὰρ καὶ φθάνει τὰ λευκὰ μᾶλλον τῶν μελάνων· ἐν δὲ ταῖς εὐκρασίαις τὰ ἀνὰ μέσον. Οἱ μὲν οὖν οὕτω διαιροῦσιν, οἱ δ' ἄλλως. Ὡς 2
δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ μὲν λεπτὴ κριθοφόρος ἀμείνων, ἡ δὲ πίειρα πυροφόρος· αἱ μὲν γὰρ ἐλάττονος καὶ κουφοτέρας δέονται τροφῆς, οἱ δὲ πλείονος καὶ σωματωδεστέρας. Τῶν δὲ πυρῶν ὁ μὲν τρίμηνος ἐν ταῖς λεπτογείοις καλλίων· ξύμμετρος γὰρ ἡ τροφὴ κούφη κούφοις· ὁ δὲ Λιβυκὸς καὶ ὁ δρακοντίας καὶ ὁ στραγγίας καὶ ὁ σελινούσιος, ἁπλῶς δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος, ἐν ἀγαθῇ· πολύτροφοι γάρ. Σημεῖον δ', ὅτι καὶ κάλαμον ἔχουσι παχύν. Εἰ δέ τις πολυχίτων, ὥσπερ ὁ Θρᾴκιος, ἐν ταῖς χειμεριναῖς· ἀπαθὴς γὰρ ὑπὸ τοῦ ψύχους· ὁ δὲ χαῦνος καὶ μανός, ὥσπερ ὁ καγχρυδίας, ἐν ταῖς ἐπόμβροις· τροφῆς γὰρ πολλῆς καὶ οὗτος δεῖται· διὸ καὶ παχυκάλαμος. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν χεδρόπων· 3
ἡ μὲν γὰρ γλίσχρα καὶ μελάγγεως ἐρέβινθον, ἡ δὲ κούφη κύαμον φέρει καλλίω· ξύμμετρα γὰρ ἑκατέρῳ τὰ τῆς τροφῆς. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀεὶ πρὸς τὰ τῆς τροφῆς ἀνακτέον, συμπαραλαμβάνοντα καὶ τὰ τοῦ ἀέρος. Ἡ γὰρ εὔειλος καὶ ἁπλῶς ἡ εὐδιεινὴ πρὸς τὰ ἀσθενέστερα συμφέρει μᾶλλον,

ἡ δ' ἐναντία πρὸς τὰ ἰσχυρά. Καὶ ἡ ὕφαμμος δὲ καὶ [οὐ] πηλώδης τὰ ὀλιγότροφα καὶ ξηρά, καθάπερ τὴν ἀχιλληΐδα· καὶ γὰρ λευκαίνει μᾶλλον ἐκπέττουσα τὰς τροφάς. Καὶ φέρει δὲ καὶ τεράμονα τὰ ξηρὰ καὶ τὰ πρόσειλα· πέττει γὰρ ὁ ἥλιος μᾶλλον· ἐν δὲ ταῖς εὐγείοις καὶ πίοσιν
4 οὐχ ὁμοίως. Πυρὸς δὲ κριθῆς ἐν ταῖς ὀμβρώδεσιν εὐσθενεῖ μᾶλλον· καὶ τὸ ὅλον δὲ πρὸς τὰς ἐπομβρίας ἰσχυρότατος· φέρει δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀκόπροις μᾶλλον. Αἴτιον δέ, ὅτι θερμὸς ὢν ἐκπέττειν δύναται μᾶλλον, καὶ κόπρον οὐχ ὁμοίως ἐπιζητεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ ὃ ἔδει ἐκ τῆς κόπρου γίνεσθαι. Καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερός ἐστι, καὶ πρωϊσπορεῖται, καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς καταβάλλεται μᾶλλον· ἡ δὲ ἰσχὺς θερμότητι καὶ τῷ μᾶλλον πολυχίτωνα εἶναι· διὸ καὶ ἡ διὰ χρόνου γεωργουμένη γῆ πυροὺς φέρει μᾶλλον ἢ κριθάς· κατακρατεῖ γὰρ τῆς τροφῆς ἰσχυροτέρας οὔσης ὁ πυρὸς μᾶλλον. Ἐπέχει δὲ οὐ· ὁμοίως ἐθέλει φέρειν (μὴ) ἐμπρησθείσης τῆς ὕλης· οὕτως γὰρ μανοῦται καὶ ὥσπερ κοπρίζεται [ἡ γῆ.]
5 Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν πάσαις ταύταις μεγίσταις καὶ κοινοτάταις ἐστὶ διαφοραῖς, ἐν τῇ τῆς χώρας φύσει, [ἐν] τῇ τῶν σπερμάτων ἰσχύϊ καὶ ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν τῇ τοῦ ἀέρος κράσει. Διὸ σκεπτέον ταῦτα. Χειμῶνες δὲ ἐπιγινόμενοι πανταχοῦ μὲν χρήσιμοι, (ῥιζοῦται γὰρ καὶ καρκινοῦται μᾶλλον· ὥστ' εἰς τὸ ἔαρ ξύμμετρον ἀποδίδοσθαι τὸ μέγεθος) μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἀγαθαῖς χώραις· τὰ γὰρ νότια, καὶ ὅταν εὐδία, ταχὺ ἀναδίδωσι, καὶ ποιοῦσι λοχαίαν καὶ πρὸς

ἐρυσιβώδη. Τὰ δὲ πυκνόσπορα πρότερον ἀπο-
χεῖται τῶν μανοσπόρων, ὅτι τὰ μὲν ῥιζοῦται
καὶ εἰς τὰ κάτω σχίζεται, διὰ τὸ ἔχειν τόπον·
τὰ δ' εὐθὺς εἰς τὸ ἄνω τρέχει.

Κεφ. κβ. (ἄλλοις Κεφ. κζ.) Χρὴ δὲ καὶ 1
τὰ οἰκεῖα σπέρματα πρὸς εὐφορίαν λαμβάνειν
καὶ τὰ νοσήματα τὰ συμβαίνοντα, οἷον ἐρυσί-
βας· ἐπεὶ ἐν τοῖς κοίλοις καὶ ἀπνόοις γίνεται
τὰ ἐρυσιβούμενα· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἐπικλινῆ
τῷ στάχυϊ καὶ μὴ ὀρθά. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ
ἐπικύπτειν συμφέρει τὸν στάχυν, ὅπως ἀποῤῥέῃ
καὶ μὴ ἐμμένῃ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ δρόσος. Ὑποκλί-
νουσι δὲ οἱ μακροὶ στάχυες μᾶλλον· οἱ δὲ πλα-
τεῖς καὶ βραχεῖς ὀρθότεροι· διὸ καὶ ἐρυσιβοῦν-
ται· [ταῦτα δὲ χρήσιμα.] καὶ ὧν ὁ στάχυς
ἀπήρτηται πολὺ τῶν φύλλων· ἐν γὰρ τοῖς φύλ-
λοις ἐμμένει μᾶλλον ἡ ὑγρότης· ὥστε πλησίον
μὲν ὄντος, εὐθὺς ἅπτεται, πόῤῥω δὲ, οὐχ ὁμοίως.
Διὸ καὶ ἡ μὲν ἀχιλληῒς κριθὴ καὶ [ἡ] λευκὴ 2
καὶ [ἡ] μέλαινα ἐρυσιβώδης· ὀρθοὶ γὰρ οἱ στά-
χυες· ἡ δ' ἐτεόκριθος ἀσφαλής· ἀπονεύει γάρ.
Τὰ δὲ προσήνεμα τῶν χωρίων ἧττον ἐρυσιβοῦν-
ται· διὰ γὰρ τὴν κίνησιν ἀποσείεται καὶ ἀποπί-
πτει τὸ ὑγρόν· ἐπεὶ καὶ ὅταν ὕσαντος πνεῦμα
ἐπιγένηται, καὶ πάλιν ἐπιλαμβάνῃ νὺξ, ἧττον·
τὸ μὲν γὰρ διέσεισεν, ὁ δ' ἥλιος εὐθὺς ἐπιγε-
νόμενος οὐκ ἐποίησε σῆψιν, ἀλλ' ἀνεξήρανε πρό- 3
τερον. Ἡ δ' ἐρυσίβη σαπρότης τις· οὐδὲν δὲ
σαπρὸν ἄνευ θερμότητος ἀλλοτρίας. Μάλιστα
δ' ἐρυσιβοῦται σῖτος ταῖς πανσελήνοις· διὰ τὸ
καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι σήπειν τῆς νυκτός.

Ἀσθενέστατα δὲ καὶ ἐπικηρότατα πάνθ᾽, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λευκὰ τῶν μελάνων καὶ ἐπὶ τῶν
3 φυτῶν ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Ὅτι μὲν οὖν οἰκεῖα τὰ σπέρματα ταῖς χώραις ληπτέον, φανερὸν ἐκ πολλῶν. Νοσήματα δὲ γίνεται πᾶσι τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀσυμμετρίαν τῆς τροφῆς τε καὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ὅταν ἡ μὲν πλείων, ἡ δ᾽ ἐλάττων, ὁ δὲ κάτομβρος ἢ κατάξηρος ἄγαν ἢ καὶ μὴ [κατὰ] τὸν καιρὸν ἀνυγραινόμενος τύχῃ· τότε γὰρ καὶ οἱ σκώληκες ἐγγίνονται τοῖς ὤχροις καὶ τοῖς λαθύροις καὶ τοῖς πισοῖς, καὶ αἱ κάμπαι τοῖς ἐρεβίνθοις, ὅταν οἱ μὲν [ἀνυγρανθῶσι καὶ πρὶν ἢ] ἀναξηρανθῶσι μεταξὺ ἐγγένωνται θερμημερίαι· τῶν δ᾽ ἐρεβίνθων ὅταν ἡ ἅλμη κατακλυσθῇ, καὶ ἀναγλυκανθῶσι. Πανταχοῦ γὰρ ἡ φύσις ζωογονεῖ, μιξαμένη πως τῇ ὑγρότητι τὸ θερμὸν, καθάπερ ὕλην οὖσαν τὴν ὑγρότητα τῷ θερμῷ
4 πρὸς τὴν σῆψιν. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν πυρῶν συμβαίνει κατὰ τοὺς σκώληκας· γίνονται γὰρ ἐν ταῖς ῥίζαις, ὅταν νότια πλείω μετὰ τοὺς σπόρους ἐπιγένηται· τότε γὰρ ἀνυγραινομένης τῆς ῥίζης, καὶ τοῦ ἀέρος ὄντος θερμοῦ, ζωοποιεῖ πως ἡ θερμότης συσσήπουσα τὴν ῥίζαν· ὁ δὲ γενόμενος εὐθὺς κατεσθίει. Πέφυκε γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑκάστοις ἡ γένεσις καὶ ἡ τροφή. Ἕτερος δὲ, ὅταν ἀποχυθῆναι διὰ τὸν αὐχμὸν μὴ δύνηται, τὸ ἐγκατακλειόμενον ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ σήψεως γινομένης ἐζωοποίησεν, εἶθ᾽ ὁμοίως ἡ τροφὴ διὰ
5 τοῦ αὐτοῦ. Ταὐτὰ δ᾽ ἔοικε καὶ ἐπὶ τῶν μηλέων καὶ ὅλως ἐπὶ τῶν δένδρων συμβαίνειν, ὅσα σκω-

ληκοῦται διψήσαντα· διὰ γὰρ τὸ ὀλίγον εἶναι
τὸ ὕδωρ καὶ μένειν ἐν τῷ δένδρῳ σῆψιν ἐποίησεν,
ἐξ ἧς ὁ σκώληξ. Ὅταν δ' ἄφθονος ἡ τροφὴ γί-
νηται, τότε (γὰρ) καὶ ἡ ἐπιῤῥοὴ πρὸς τὰ ἄνω
διαδίδοται, καὶ πλείων οὖσα κατακρατεῖ καὶ οὐ
σήπεται. Παραπλήσιον δὲ τὸ συμβαῖνόν ἐστι
καὶ τῇ ἀμπέλῳ· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τοῖς νοτίοις
οἱ ἶπες γίνονται μᾶλλον, ἅτε διυγραινομένης,
καὶ τοῦ ἀέρος γονεύοντος· εἶτ' εὐθὺς ἐξεσθίουσι
τὸ ὁμογενές. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν 6
αἱ κάμπαι, καὶ ἐφ' ὧν ἄλλα ἐγγίνεται ζῶα περὶ
τὴν βλάστησιν ἢ τὴν ἄνθησιν ἢ καὶ ὕστερον·
πάντα γὰρ ἐκ παραπλησίας αἰτίας ἐστὶ συνιστά-
μενα. Τῇ δ' ἀμπέλῳ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει,
διότι φύσει ὑγρόν ἐστι, καὶ ἡ ὑγρότης αὐτῆς
ἄχυμος καὶ ὑδατώδης· εὐπαθεστάτη γὰρ ἡ τοι-
αύτη. Ἐνιαχοῦ δὲ οὐ γίνονται τὸ ὅλον ἶπες,
ὅταν εὔπνους τε καὶ μὴ ἔνυγρος μηδ' εὔτροφος
ὁ τόπος ὑπάρχῃ. Καὶ περὶ μὲν νοσημάτων ἐν
τοῖς ὕστερον ἐπὶ πλέον ῥητέον.

Κεφ. κγ. (ἄλλοις Κεφ. κη.) Σπείρειν δὲ 1
κελεύουσιν οἱ μὲν πλειάδος [ἀνατελλούσης·] ξη-
ρὰν γὰρ ἄνικμόν τε οὖσαν διαφυλάττειν τὸ
σπέρμα τὴν γῆν· οἱ δ' ἅμα πλειάσι δυομέναις,
ὥσπερ Κλείδημος· ἐπιγίνεσθαι γὰρ ὕδατα καὶ
πολλὰ τῇ ἑβδόμῃ μετὰ τὴν δύσιν. Ἄριστον δὲ
ἴσως καὶ ἀσφαλέστατον εἰς ὀργῶσαν ἐπειδὰν ἐμ-
βληθῇ, διευλαβούμενον, ὅπως μήτ' ἐμβληθῇ
πηλῷ μήθ' ἡμιβρεχεῖ καὶ ἡμιείλῳ, ἣν δὴ κα-
λοῦσί τινες ἀμφίεργον· ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ καὶ
πηλώδης διαχεῖ καὶ ἐκγαλακτοῖ, καὶ ἐὰν ξηραν-

θῇ, συναλείφει καὶ οὐ διαδίδωσιν· ἡ δὲ ἡμιβρε-
χὴς κατασήπει· τοσοῦτον γὰρ ἔχει τὸ θερμὸν
καὶ τὸ ὑγρὸν, ὥστε κινῆσαι μὲν, μὴ ἐκβιάσα-
2 σθαι δὲ, μηδ' ἐκβλαστεῖν. Διὸ καὶ χείριστος
οὗτος τῶν σπόρων· ὁ γὰρ ἐν ξηρᾷ σπόρος γινό-
μενος καθ' ὥραν ἔτους οὐκ ἀπόλλυσι τὸ σπέρμα.
Τοὺς δὲ περὶ τροπὰς σπόρους Κλείδημός φησιν
ἐπισφαλεῖς εἶναι· διερὰν γὰρ οὖσαν καὶ βαρεῖαν
τὴν γῆν ἀτμιδώδη γίνεσθαι, καὶ ἐοικέναι ἐρίοις
κακῶς ἐξαμμένοις· ἔτι δ' οὐ δύνασθαι τὰς ἀτμί-
δας ἕλκειν οὐδὲ διαπέμπειν, ἅτε θερμὸν οὐκ
ἔχουσαν ἱκανὸν, καὶ ἐπαλείφειν ἔλαττον. Ἀλλὰ
3 τὰ ὄψια δεῖ σπείρειν ὑπὸ τροπάς. Συμφέρει δὲ
σπειρομένοις καὶ σπαρεῖσιν εὐδίας ἐπιγίνεσθαι
πλείους ἡμέρας, ὅπως διαβλαστῶσι· μετὰ δὲ
ταῦτα ψύχη βόρεια καὶ μέτρια λεπτὰ χειμῶνος,
ἰσχυρῶς ἐῤῥιζωμένων ἤδη καὶ ἐῤῥωμένων· ἀνθέ-
ξουσι γὰρ μᾶλλον· ἐπεὶ πιλούμενά γε βελτίω
καὶ ἐγκαρπότερα. Τῆς γὰρ ῥίζης ἰσχυούσης ἥ
τε τροφὴ πλείων, καὶ ἡ αὔξησις μετὰ ταῦτα
θάττων· τὰ γὰρ εὐθὺς ἀνατρέχοντα λεπτὰ καὶ
ἀσθενῆ γίνεται· καὶ ἅμα πρὸ τῆς ὥρας κυϊσκό-
μενα καὶ ἀποχεόμενα φθείρεται. Τὸ γὰρ ὅλον
ἡ πάρωρος εὐτροφία σφαλερά· διὸ καὶ ἐπιτέ-
4 μνουσιν, οἱ δὲ κείρουσιν. Ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ
χιὼν, ὅτι ἀναζυμοῖ καὶ μανοῖ τὴν γῆν, τροφήν
τε παρέχει καὶ ἐγκατακλείουσα τὸ θερμὸν αὔ-
V. C.29. ξει τε καὶ ἰσχύειν ποιεῖ τὴν ῥίζαν. Ἧι καὶ τὸ
ἀπορούμενον οὐκ ἀφανὲς, διὰ τί αἱ ψυχιναὶ
χῶραι καὶ αἱ θερμαὶ σιτοφόροι, καθάπερ ἡ
Θρᾴκη καὶ ὁ Πόντος καὶ ἡ Λιβύη καὶ ἡ Αἰγυ-

πτος· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ποιεῖ τι ὁ χειμών τε καὶ τὰ καύματα, καθάπερ ἐν ταῖς κατεργασίαις ἐλέχθη τῆς γῆς, οὐδὲν δὲ ἔλαττον ἀλλὰ πάντων μέγιστον ὁ ἀὴρ ὁ περιέχων αὐτὰς πρὸς εὐκαιρίας ὑδάτων καὶ βίας χειμώνων καὶ πνευμάτων· ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ ταῦτα, καὶ τὰ σπέρματα οὕτως ἐκτελεῖται. Ὃ καὶ ἡ παροιμία καλῶς, ἔτος φέρει, οὔτι ἄρουρα. Μέγα δὲ καὶ ἡ 5
θέσις τῆς χώρας ἡ πρὸς τὰ πνεύματα καὶ τὸν ἥλιον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων ἐλέχθη· πολλαὶ γὰρ οὖσαι λεπταὶ καὶ φαῦλαι τελεσφόροι γίνονται διὰ τὸ πρὸς ταῦτα κεῖσθαι καλῶς. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ ἀγαθὴ χώρα καὶ χειμώνων δεῖται πολλῶν· ἐὰν γὰρ εὐδίαι καὶ τὰ νότια ἐνισχύωσι, λοχαίους ποιοῦσιν ὡς ἐπιπολὺ καὶ ἐρυσιβώδεις· ὁ δὲ χειμὼν πιλώσας καὶ καρκινώσας τὰς ῥίζας ξύμμετρον εἰς τὸ ἔαρ ποιεῖ τὸ μέγεθος. Ὅλως δὲ καὶ τὴν χώραν ἂν εἰργασμένην λάβῃ, μανοῖ. Διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν καὶ εἰς τὸ ἔαρ αἱ αὐξήσεις ταχεῖαι γίνονται καὶ αἱ ἐκφύσεις καὶ αἱ τελειώσεις· ὥστε δοκεῖν μὴ κατὰ λόγον ἀπολείπεσθαι τῶν ἐν ταῖς ἀλεειναῖς, ἀλλὰ καὶ προτερεῖν, ὥσπερ καὶ τὰ περὶ Ἑλλήσποντον· ἰσχυρᾶς γὰρ τῆς ὁρμῆς γενομένης διὰ τὸν ἀθροισμὸν, καὶ τοῦ ἀέρος ὑπηρετοῦντος, ταχεῖαι καὶ αἱ ἐπιδόσεις καὶ αἱ τελειώσεις γίνονται. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς τῆς χώρας διαφοραῖς ἐστιν.

Κεφ. κδ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κθ.) Τὰ δὲ 1
σπέρματα, καθάπερ ἐπὶ τῶν δένδρων [ἐλέχθη,] ἐκ τῶν ὁμοίων ἢ καὶ τῶν χειρόνων ληπτέον,

ὅπως ἢ μηδεμία μεταβολὴ ἢ ἐπὶ τὸ βέλτιον γίνηται. Καίτοι φασὶν ἐκ τῆς ἀγαθῆς ἰσχυρότερα εἶναι· διὸ καὶ ἐπὶ δύο ἔτη διαμένειν τὴν δύναμιν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, ὅμοιον ἂν εἴη καὶ τὸ ἐπὶ τῶν φυτευμάτων τὸ τὰ κάλλιστα καὶ ἰσχυρότατα λαμβάνειν· ὥστ' ἀμφοτέρως ἂν ἔχοι
2 λόγον. Χρὴ δὲ καὶ ταῖς τοῦ ἀέρος ἀνωμαλίαις προσέχειν· οὔτε γὰρ τὰ ἐκ τῶν εὐείλων καὶ πρωΐων εἰς τοὺς ὀψίους καὶ δυσχειμέρους, οὔτε τὰ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους ἁρμόττει· τὰ μὲν γὰρ προτερεῖν δοκεῖ, τὰ δ' ἀπ' αὐχμῶν ἀπόλλυται καὶ ἀνυδρίας. Ὄψια γὰρ ὄντα βραδέως τε κυΐσκεται καὶ ἀποτίκτει· διὸ καὶ ὑστερεῖ. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν σπερμάτων· ὅσα γὰρ εὐβλαστῆ, καὶ ταχὺ παραγίνεται, καθάπερ τὰ τριμηναῖα σπαρέντα πρώϊα
3 προτερεῖ [παρὰ τὸν] καιρόν. Εἰ μή τι τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ προλαβεῖν δεῖ τοὺς χειμῶνας πρὸς τὴν ῥίζωσιν· ὥσπερ καὶ τὸν κύαμον διὰ τοῦτο πρωϊσποροῦσι, καὶ ἅμα διὰ τὸ φιλεῖν ἀνθοῦντα βρέχεσθαι καὶ ἀνανθεῖν πολὺν χρόνον. Ὀψὲ γὰρ σπειρόμενος οὐκ ἂν βρέχοιτο· τὸ δὲ ὕδωρ ἐν τῷ ἀνθεῖν τούτῳ μὲν συμφέρει διὰ τὴν μανότητα, τῷ σίτῳ δὲ ἀσύμφορον διὰ τὴν λεχθεῖσαν πρότερον αἰτίαν. Τοῖς δὲ ἄλλοις χεδρόποις ἀβλαβὲς, πλὴν ἐρεβίνθῳ· τοῦτον δὲ ἀπολλύει· καταπλυθείσης γὰρ τῆς ἅλμης, ὥσπερ συμφύτου τινὸς στερόμενος σφακελίζει τε καὶ ὑπὸ καμπῶν κατεσθίεται· ζωογονεῖται γὰρ, ὥσπερ
4 εἴρηται. Βραχέντα δὲ οἴνῳ τὰ σπέρματα ἧττον δοκεῖ νοσεῖν. Ὅπερ οὐκ ἄλογον, ἔχοντά τινα

δριμύτητα· διατηρεῖ γὰρ αὕτη. Τὸ γὰρ ὅλον ἐάν τις ἀλλοιώσας καταβάλλῃ τὸ σπέρμα, καθάπερ πρότερον ἐλέχθη, μεταβάλλειν καὶ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρποὺς, οὐκ ἄλογον· οἵα γὰρ ἡ ἀρχὴ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἔτι δ' ὁρῶμεν, ὅτι καὶ ταῖς τροφαῖς ἀλλοιούμενα μεταβάλλει καὶ ὅλα γένη τῶν δένδρων, ὥσπερ ἐξ ἀγρίων ἥμερα γινόμενα, καὶ ἐκ μελάνων λευκά. Καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς ὁμοίως· ὥστε καὶ τὸ σπέρμα αὐτὸ ποιόν τι γινόμενον οὐκ ἄτοπον ἀλλοιοῦν καὶ τὴν ῥίζαν εὐθὺς καὶ τὸν καυλὸν καὶ ἔσχατον τὸν καρπόν. Ἀπηνθηκότι δ' οὐ συμφέρει κατὰ μικρὸν ἐφύειν, οὐδ' ἡλίους ἐπιλαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχη γίνεσθαι καὶ ἐπινεφεῖν, ὅπως μὴ ἐπικαθήμενον τὸ ὕδωρ ἐπιλαβὼν ὁ ἥλιος ἐρυσιβώσῃ, σῆψιν ποιήσας. Διὸ καὶ αἱ δροσοβόλοι χῶραι καὶ ἔγκοιλοι καὶ ἀπνεύματοι μάλιστα ἐρυσιβώδεις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Δ.

1 Κεφ. α. Ἐπειδὴ πλείους αἱ γενέσεις τῶν
φυτῶν, τούτων δὲ κοινοτάτη πᾶσιν ἡ ἀπὸ σπέρ-
ματος, (ἢ) ὅσα ἔχει σπέρμα καὶ καρπὸν, ἀπο-
ρήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποτε οὐκ ἀνάλογον ἡ
ἰσχὺς ἑκάστοις ἐστὶ τῶν σπερμάτων, ἀλλ᾽ ἀσθε-
νέστερα [τὰ] τῶν ἰσχυροτέρων, οἷον τὰ τῶν
δένδρων, τῶν ἐπετείων. Ἀμφοτέρως γὰρ φαίνε-
ται τὸ ὁμολογούμενον, καὶ εἰ ἀπὸ τῶν ἀσθενε-
στέρων σπερμάτων ἰσχυρότερα [τὰ] γινόμενα·
τὰ γὰρ σπέρματα γεννᾷ τὰ δένδρα. Τῆς δὲ
ἀσθενείας καὶ τῆς ἰσχύος ἐκεῖνα σημεῖα· τὰ μὲν
γὰρ ἐπέτεια, ὅταν σπαρῇ, διαμένει τὰ αὐτὰ,
καὶ ἐξομοιοῖ τοὺς καρπούς· τὰ δὲ τῶν δένδρων
μεταβάλλει καὶ χείρω ποιεῖ· καὶ τὰ μὲν ταχεῖαν
ἀποδίδωσι τὴν τελείωσιν, τὰ δὲ χρόνιον καὶ βρα-
2 δεῖαν. Καὶ ἀνάπαλιν δὲ λαμβανομένων· ἰσχυ-
ρότερα γὰρ ὄντα τὰ δένδρα βραδύτερον ἐκπέτ-
τει τοὺς καρπούς. Ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐν κελύφεσι
δερματικοῖς, ἔνια δ᾽ ἐν ξυλώδεσιν, οἷον τὸ τῆς
ἐλαίας καὶ τὸ τῆς κοκκυμηλέας καὶ τὰ τῆς ἀμ-
πέλου καὶ ἀπίου καὶ μηλέας· τὰ δ᾽ αὐτὰ πάλιν
ἐν περικαρπίοις σαρκώδεσι, καὶ ὅλως ὅσα κάρυον
ἐντὸς ἔχει τῆς σαρκός. Τὰ δὲ τοῦ σίτου γυμνὰ,
καὶ μάλιστα τοῦ πυροῦ καὶ τῆς κριθῆς· εἰ δὲ
μὴ, χιτῶσί γε περιέχεται λεπτοῖς. Ἀεὶ δὲ τὸ

ἀσθενέστερον ἡ φύσις εἰς πλείω τίθεται φυλα-
κήν. Αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αὗται. Δεῖ δὲ 3
λαβεῖν πρὸς αὐτὰς ἀρχὴν τήνδε. Τὸ σπέρμα μὴ
μόνον ἔχειν δύναμιν τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ [τοῦ]
πάσχειν· ὅπερ καὶ κατὰ πάντων τῶν τῆς φύσεως
ἀληθές· καὶ κατ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν γένεσιν ἀμφοῖν
εἶναι τὴν ἐνέργειαν, καὶ τρόπον τινὰ οὐχ ἧττον
τοῦ πάσχειν· τότε γὰρ καὶ ἡ ἐν τοῖς σπέρμασι
κινεῖται δύναμις, οἷον διαθερμαινομένων· διὸ
καὶ οὐ πάντα βλαστάνει κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν,
ἀλλ᾽ ὅταν ἡ οἰκεία τοῦ ἀέρος κατάσχῃ κρᾶσις.
Ὑποκειμένου δὲ τούτου φανερὸν, ὡς οὐκ ἰσχύος
ἀλλ᾽ ἀσθενείας μᾶλλον ἡ ταχυβλαστία· τὸ γὰρ
ἀσθενὲς εὐμαρέστερον εἰς τὸ παθεῖν. Ὁ δ᾽ αὐ- 4
τὸς λόγος καὶ περὶ τῆς τελειώσεως· τὰ γὰρ ἀ-
σθενέστερα ῥᾷον ἐκτελεώσασθαι καὶ τῷ περιέ-
χοντι καὶ ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀρχαῖς· ὃ καὶ περὶ
ζώων ἐστίν· ἀεὶ γὰρ τὰ ἰσχυρότερα χρονιωτέρας
ὡς ἐπίπαν ποιεῖται καὶ τὰς κυήσεις καὶ τὰς τρο-
φάς. Ἅμα δ᾽ (ὥσπερ ἐὰν) τὰ μὲν (αὐτοῦ) τοῦ
(χειμῶνος) σπέρματος γεννητικὰ σώματα (οὐδὲ)
μικρὸν ὑπόκειται, τὰ δὲ ἐν ὄγκοις μείζοσιν, οἳ
καταναλίσκουσι καὶ ἀντισπῶσιν εἰς ἑαυτοὺς τὰς
τροφάς· ὥστε τὰ μὲν ὀλιγόκαρπα, τὰ δὲ ὅλως
ἄκαρπα ποιεῖν· ὡς ἐπὶ τῶν ζώων συμβαίνει τῶν
ἐκπαχυνομένων καὶ εὐτροφουμένων. Τοῦ μὲν 5
οὖν θᾶττον ἐκτελειοῦν οὐχ ἡ ἰσχὺς ἀλλὰ ταῦτα
τὰ αἴτια· διὸ καὶ πολυγονώτερα. Καίτοι τάχ᾽
ἄν τις ἀντείποι περὶ τοῦ πλήθους, φάσκων πλείω
τὰ ἀπὸ τῶν δένδρων εἶναι· πολλὰ γὰρ ἕκαστον
ἔχειν τῶν περικαρπίων, τὸ δὲ δένδρον ἀφ᾽ ἑνὸς

γεγενῆσθαι σπέρματος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐλαφρότερα καὶ οἷον ἀπηρτημένα ἂν φανείη· τὸ δὲ μὴ δύνασθαι τηρεῖν τὰ γένη μηδ' ἐξομοιοῦν [τοὺς καρποὺς] ἀπ' ἀμφοῖν ἂν ἔχοι το αἴτιον καὶ τοῦ πλείω χρόνον ὑπὸ τῆς γῆς [ὄντα] μᾶλλον κατακρατεῖσθαι, καὶ τοῦ τοὺς σωματικοὺς
6 ὄγκους πλεῖον τροφῆς ἐπισπᾶσθαι. Τὸ δὲ (καὶ) τῆς ἀκαρπίας αἴτιον καὶ τῆς κακοκαρπίας, εὐλόγως· ἀφαιρουμένης γὰρ τῆς ὑγρότητος καὶ τῆς εὐτροφίας μεταβάλλουσι. Τὰ δ' ἐπέτεια βραχύν τινα χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται, καὶ ὀλίγην ἕλκει τροφήν· διὸ καὶ οὐκ ἐξίσταται μιᾷ σπορᾷ τῶν γενῶν, ἀλλὰ τῇ τρίτῃ· τότε γὰρ ποιεῖται τὰς μεταβολάς. Ὥσθ' ὅπερ ἐκείνοις διὰ τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς εὐθὺς, τοῦτο τοῖς σπέρμασι χρονισθεῖσι κατὰ λόγον· πλὴν ὅτι τὰ μὲν εἰς τὸ χεῖρον αἰεὶ μεταβάλλει, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἐὰν ἡ χώρα τοιάδε καὶ ὁ ἀήρ. Ἀλλὰ δὴ τοῦτο
7 μὲν ἕτερον. Εἰς ἄλλο δ' ὅλως ἐξίσταται γένος μάλιστα τῶν σπερμάτων τὰ ἰσχυρότερα, καθάπερ ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθή· μόνα γὰρ ἐξαιροῦνται· μᾶλλον δ' ὁ πυρὸς ἰσχυρότερος ὤν. Ὥστε καὶ τοῦτο ὁμολογούμενον τῷ πλείω τροφὴν ἕλκειν· ὁ γὰρ θέρμος ὥσπερ ἄπεπτόν τι τὸ ὅλον.

1 Κεφ. β. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν βλάστησιν ἐν τούτοις ἂν εἴη· πρὸς δὲ τὴν ἔξω διαμονὴν τῶν σπερμάτων ἄλλοις μὲν ἄλλως συμβαίνει κατὰ τοὺς χρόνους. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ἄλογον ἔνια προτερεῖν τῶν δενδρικῶν εἰς τὴν φθοράν, οἷον ὅσα ἐν περικαρπίοις ἐστὶ σαρκώδεσιν, ὅταν χωρισθῇ ἢ σαπῇ· γυμνὸν γὰρ ἀναξηραίνεται καὶ

θνήσκει· τὰ δ' ἐν δερματικοῖς καὶ μὴ χωριζόμενα χρονιώτερα· καὶ γὰρ ὑγρότερα καὶ παρεισδέχεται τὸν ἀέρα· μάλιστα δὲ διαμένει τὰ ἐν ξυλώδεσι, καὶ τούτων ὅσα πυκνόν τε τὸ κέλυφος ἔχει καὶ αὐτὰ λιπαρὰ, καθάπερ τὰ κάρυα τὰ Ἡρακλεωτικὰ, πλὴν ἐκπικροῦται. Τὰ δ' ἀμύγδαλα ἐλάττω χρόνον· ἐλάχιστον δὲ τα βασιλικὰ μόνον· μανώτατον γὰρ τὸ πέριξ καὶ ἥκιστα συμφυές. Διαμένει δὲ καὶ τὸ τῆς ἐλαίας καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο. Τῶν δ' ἐν σαρκώδεσι περικαρπίοις χρονιώτατον τὸ τοῦ φοίνικος, ἅτε ξηρότατον ὂν καὶ πυκνόν. Τὰ μὲν οὖν τῶν 2
δένδρων διὰ ταύτας τὰς αἰτίας τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἧττον διαμένει· σχεδὸν δὲ καὶ τὰ τῶν σιτωδῶν διὰ παραπλησίας αἰτίας· ἢ γὰρ τῷ περιέχεσθαι πλείοσι χιτῶσιν ἡ διαμονὴ, καθάπερ ὁ κέγχρος· ἢ τῷ λίπος ἔχειν, ὥσπερ τὸ σήσαμον· ἢ τῷ δριμύτητά τινα καὶ πικρότητα χυλοῦ, καθάπερ ὁ θέρμος καὶ ὁ ἐρέβινθος· ἀλλ' ὅ γ' ἐρέβινθος μέλας γίνεται διαφθειρόμενος. Ὁ δὲ πυρὸς μᾶλλον τῆς κριθῆς καὶ τῶν χεδρόπων [διαμένει,] διὰ τὸ θερμότερον εἶναι καὶ χιτῶνας ἔχειν πλείους· ἡ γὰρ αὖ κριθὴ καθάπερ γυμνὸν, τὰ δὲ χέδροπα παχέα μὲν τοῖς κελύφεσιν, ἀλλὰ μανὰ καὶ γλυκύτητά τινα ἔχοντα φαίνεται. Οὐχ ἧττον δ' αἴτια ταῦτα τῆς φθορᾶς. Διὸ καὶ ὁ κύαμος καὶ ὁ ὦχρος τάχιστα κόπτεται. Τάχα δ' ἀληθέστατον εἰπεῖν, ὡς κατὰ τὰς χώρας [ἡ διαμονή·] ἐν Ἀπολλωνίᾳ γοῦν τῇ περὶ τὸν Ἰόνιον πολλά φασιν ἔτη διαμένειν τοὺς κυάμους· πολλὰ δὲ καὶ περὶ Κύζικον.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων διαμονῆς καὶ τὸ ὅλον τῆς φύσεως τάχ' ἂν ἐν τοῖς ὕστερον ἐπὶ πλέον ῥηθείη· πρὸς δὲ τὰ τῶν δένδρων [σπέρματα] συγκρινόμενα ταύτας ἔχει τὰς διαφοράς.

1 Κεφ. γ. Ἐν δὲ τοῖς τῶν λαχανωδῶν τὰ μὲν ἄλλα τὴν ἐξομοίωσιν ἀποδίδωσιν, ῥάφανος δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα μεταβάλλει· δοκεῖ γὰρ καὶ δενδρικώτερα. Τὰς δ' ἐκφύσεις πλέον ἀλλήλων ἔτι ταῦτα παραλλάττει τῶν σιτηρῶν· τὰ μὲν γὰρ τριταῖα διαβλαστάνει, καθάπερ ὤκιμον, σίκυος, κολοκύντη· τὰ δὲ πεμπταῖα ἢ ἑκταῖα· τὰ δὲ πεντεκαιδεκαταῖα, καθάπερ πράσον. Τὸ δὲ σέλινον τεσσαρακοσταῖον, ἐνιαχοῦ δὲ πεντηκοσταῖον· δυσφυέστατον γὰρ τοῦτο πάντων. Δυςφυὲς δὲ καὶ τὸ κορίαννον· οὐ γὰρ βλαστάνει μὴ βρεχθέν. Αἰτία δ' ἡ σκληρότης· ὥσπερ γὰρ
2 ξυλῶδές ἐστι τὸ περιέχον. Ἡ δὲ τῶν τευτλίων ἀνωμαλία τῷ τὰ μὲν ὕστερον μηνὸς ἐπιβλαστάνειν, τὰ δὲ δυοῖν, τὰ δὲ πλείοσι, τὰ δὲ καὶ ἐνιαυτῷ, σημαίνειν ἔοικε τῶν σπερμάτων αὐτῶν ἀτεραμνότητά τινα πρὸς τὴν βλάστησιν. Τὰ δὲ θερινὰ σπειρόμενα δῆλον ὡς δι' ἀσθένειαν ταχύ τε παραγίνεται, καὶ ταύτην τὴν ὥραν φύεται, φέρειν οὐ δυνάμενα τὸν χειμῶνα, τὰ μὲν ὄντα ξηρὰ [καὶ θερμὰ,] καθάπερ καὶ τὸ ὤκιμον, τὰ δὲ ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ, καθάπερ ὁ σίκυος καὶ ἡ ἀνδράχνη. Θαυμαστὸν δ' ἂν δόξειε τὸ τοῦ ἀβροτόνου μάλιστα, διότι θερμὸν ὂν τὴν ἀλέαν διώκει. Αἰτία δ' ἡ ἀσθένεια· πρὸς ἄμφω γὰρ ἀσθενεῖ, καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας καὶ πρὸς τα
3 καύματα. Τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἔοικεν ἡ θερμότης

μάλιστα εὐβλαστεῖν, εἴπερ θερμὰ τὰ δριμέα·
καὶ γὰρ τὸ πράσον καὶ τὸ γήτειον καὶ ἔτι μᾶλ-
λον ἡ θύμβρα καὶ ἡ ὀρίγανος δυσβλαστῆ. Δεῖ
γὰρ ἔχειν τινὰ ὑγρότητα, καὶ οὐχ ἧττον ἀλλὰ
μᾶλλον ἴσως εὐκρασίαν τὸ εὐβλαστὲς πρὸς τὸ
ποιεῖν καὶ πάσχειν. Ὅλως δ', ὡς ἐν γένει λαβεῖν,
ξηρότατα τῶν σπερμάτων τὰ στεφανωματικὰ καὶ
τὰ τῶν λαχάνων· ὅθεν καὶ τάχιστα τὰς ἰκμά-
δας ἕλκει. Διὸ καὶ κρεμαννύουσιν αὐτὰ, καὶ
οὐ ῥαίνουσι τὰ οἰκήματα, οὐδ' ὕδωρ εἰςφέρου-
σιν ἁπλῶς. Ἡ δὲ διαμονὴ θησαυριζομένοις πρός 4
τε τοὺς σπόρους καὶ πρὸς τὰς ἄλλας χρείας πα-
ραπλησία καὶ τοῖς σιτηροῖς· γόνιμα γὰρ μένει
εἰς τετραετίαν μάλιστα· χρήσιμα δὲ πρὸς τἆλλα
πλείω χρόνον, ὥσπερ ὁ σῖτος εἰς τροφήν. Καὶ
τοῦτο δὲ κατὰ λόγον, ὥσπερ καὶ τοῖς ζώοις
πρῶτον ἀπολιπεῖν τὴν τῆς γονῆς δύναμιν. Καὶ
γὰρ ἐν τούτοις ἡ ἀρχὴ τοῦ γεννᾷν, ὅπερ ἄν τις
σπέρμα θείη· τὸ δὲ λοιπὸν ὡς τροφὴν καὶ ὕλην
προσηρτημένην· ἀλλὰ τὸ ὅλον καλεῖται σπέρμα.
Διὸ καὶ ζῆν αὐτά φασι καὶ μὴ ζῆν, ὅταν δια-
μένῃ αὕτη ἢ φθαρῇ, καθάπερ καὶ τὰ ᾠά. Συμ-
βαίνει δὲ τοῦτο καὶ τοῖς βαλανώδεσι καὶ τοῖς
ἄλλοις. Εἰς βλάστησιν δὲ τὰ ἔνα τῶν νέων οὐκ
ἄλογον εἶναι βελτίω, ξυνεστηκότα τε καὶ οἷον
αὐτὰ αὑτῶν [εὐπεπτότερα] ὄντα μᾶλλον· πρός-
εστι γάρ τις καὶ τούτοις πέψις, ἀποπνεύσαντος
τοῦ ἀλλοτρίου· χρονιζομένου δὲ, πάλιν γῆρας
καὶ φθίσις. Περὶ δὲ τοῦ ἐκκαυλεῖν, τάχιστα 5
μὲν τὰ ἀπὸ τῶν ἀκμαζόντων ὡς ἰσχυροτάτων,
(τελείωσις γάρ τις ἡ ἐκκαύλησις, εἴπερ ὁ καρ-

πὸς τέλος,) οὐκ ἄλογον· δεύτερα δὲ τὰ ἐκ τῶν παλαιοτέρων· καὶ γὰρ καὶ τούτων οἷον καθαρωτέρα τις καὶ πλείων ἡ δύναμις· ἐν δὲ τοῖς νέοις ἀναμεμιγμένη, καὶ τὸ πλέον εἰς τὴν τροφὴν ἄγουσα, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Αἰεὶ γὰρ ὀψιαίτερα τὰ πολύτροφα· διὸ καὶ εἰ μὴ τὰ ἀπὸ τῶν ἀκμαζόντων ἐκκαυλεῖ πρῶτα, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ
6 τῶν παλαιοτέρων, οὐκ ἄλογον. Περὶ οὗ δὴ καὶ ἀντιλέγουσί τινες· ἐκκαυλεῖν γάρ φασι τὰ ἀσθενέστερα μᾶλλον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν λαχάνων. Αἴτιον δὲ, ὅτι εὐπαθέστερά τε καὶ ἐλάττω τροφὴν ἔχοντα [θᾶττον] τελειοῖ· τὸ δὲ ἐκκαυλεῖν ὥσπερ τελείωσις. Διὸ καὶ τῶν δένδρων τὰ πρεσβύτερα θᾶττον πέττει καὶ μᾶλλον τοὺς καρπούς· τὰ δ' ἐν ἀκμῇ πλείους μὲν καὶ καλλίους ἔχει, βραδύτερον δὲ [πέττει.] Φαίνεται δ' οὖν, εἰ τοῦτο ἀληθὲς, ὅτι ταχυγονώτερα τὰ παλαιότερα· μεμίχθαι γάρ τις ἐν τοῖς σπέρμασι δοκεῖ οἷον ὕλη καὶ τροφὴ ταῖς ἀρχαῖς, ἣν δεῖ προκατειργάσθαι
7 πρότερον ἢ εἰς τὴν βλάστησιν ἐλθεῖν. Εἴη δ' ἂν κἀκεῖνα λέγειν πρός γε τὸ ἐκκαυλεῖν, ὡς ἧττον ῥιζουμένων τῶν παλαιῶν, εἰς δὲ τὸ ἄνω μᾶλλον φερόμενα ταχεῖαν ποιεῖ τὴν τελείωσιν, ὥσπερ σχεδὸν καὶ ἐπὶ τῶν ὀλιγοχρονίων πάντων ἐστὶ, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν τριμήνων λέγεται. Τοὺς δὲ χρόνους δῆλον ὅτι καὶ τὰς ἀκμὰς κατὰ τὰς φύσεις ἑκάστων ληπτέον. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ὁμοιότητά τινα ἔχει, ῥητέον [δὲ] πρὸς τοῖς τῶν δένδρων [καρποῖς] καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα θεωροῦσιν· τὰ δ' ἴδια καθ' ἕκαστον γένος αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ (λέγουσιν) ἐπὶ πλέον ῥητέον.

Κεφ. δ. Ἄτοπον δ' ἂν δόξειε καὶ ἅμα 1
θαυμαστὸν, εἰ ἀπὸ τῶν ἀτελῶν ἔνια γεννᾷ, καὶ
ταῦτα δένδρων φύσεις μεγάλας οὕτως, οἷον ἰτέας
καὶ πτελέας· ἀτελὲς γὰρ τὸ ὠμόν. Ἆρ' οὖν,
εἴπερ τοῦτ' ἀληθὲς, διαιρετέον τὴν τελειότητα
τήν τε πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν πρὸς γένεσιν; ἡ μὲν
γὰρ πρὸς τροφὴν, ἡ δὲ πρὸς δύναμιν τοῦ γεν-
νᾷν. Ἔνια δὲ ἄτροφα [μὲν,] γεννητικὰ δέ· τὰ
δ' ἴσως ἀνάπαλιν. Τάχα δ' οἰκεία πρὸς τὰ νῦν
ἡ διαίρεσις, ὅτι τὴν πέψιν τιθέμεθα χρώμασι
καὶ χυλοῖς καὶ πυκνότητι καὶ τοῖς τοιούτοις·
ἐπεὶ τό γ' ἐδώδιμον ὑπάρχει καὶ τοῖς τῆς πτε-
λέας καὶ ἄλλοις. Ἀλλ' οὐ τοῦτο κύριον, ἀλλὰ
τὸ γεννᾷν· ἕκαστον γὰρ τῷ ἔργῳ κρίνεται. Καὶ
ταῦτα μὲν ὡς πρὸς ὑπόθεσιν. Ἐκεῖνο δ' ἀτο- 2
πώτατον, εἰ τελεούμενα γένους τινὸς ἄγονα γί- V. C. 5.
νεται τὸ ὅλον, καίτοι ἀπὸ σπέρματος γινομένου
τοῦ δένδρου, καθάπερ ἐπὶ τῆς κυπαρίττου· τὸ
γὰρ ἄῤῥεν γένος ὅλως ἄγονον, πολλαὶ δὲ καὶ
τῶν θηλειῶν· ἐπεὶ τό γε μὴ καρποφορεῖν ἔνια
τῶν ὁμογενῶν ἧττον ἄτοπον. Καὶ πάλιν ἐπὶ
τῶν σπερμάτων αὖ τὸ πηρωθὲν ἄγονον· ἀλλ'
ἴσως τοῦτό γε καὶ ἀναγκαῖον. Τὸ δὲ μηδὲν
ὅλως γόνιμον ὥσπερ ἐλέγχει τὴν φύσιν, ὅτι καὶ
μάτην [τι ἐποίησεν·] ὃ καὶ ἡμῖν ὑπεναντίον πρὸς
τὰ πρότερον. Καὶ τὰ μὲν τῆς πτελέας ἀμφισβη- 3
τούμενα καὶ τῆς ἰτέας, ὁ δ' ἐρινεὸς ὁμολογου-
μένως γεννᾷ, καὶ ἄπεπτον εἰς τὴν ἡμετέραν
τροφήν. Γεννᾷ δὲ καὶ τὸ τοῦ θύμου ἄνθος
καὶ ἄλλων, ἃ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν ἀ-
φανῆ, τὸ δ' ἄνθος μόνον φανερόν. Ἀλλὰ τὰ

μὲν τῶν δένδρων ἢ τινῶν γε καὶ ἄλλας ἴσως
ἀπορίας ἔχει· καὶ γὰρ τὸ περὶ τοὺς φοίνικας
ἄτοπον καὶ λόγου δεόμενον, καὶ τὸ οὕτως ἀμε-
νηνά τινων εἶναι τὰ σπέρματα, καθάπερ καὶ
4 τῆς κυπαρίττου. Τὰ γὰρ τοιαῦτα δίδωσί τινα
ἔννοιαν καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἔχειν ἔνια τροφὴν πρὸς
ἑαυτοῖς· πλὴν ἴσως ἄλλοις ἄλλη καὶ ὕλη καὶ
τροφὴ, καὶ ἱκανόν τισιν, ἂν ἔχῃ τὸ διατηρῆσον.
Ὑπὲρ δὲ τῶν σιτηρῶν καὶ ὅλως τῶν ἐπετείων αἱ
μὲν τοιαῦται διαφοραὶ ῥᾴους, οἷον αἱ κατὰ
τὰς βλαστήσεις καὶ τελειώσεις καὶ τὰ λοιπὰ
5 πάθη τὰ συμβαίνοντα τοῖς τοιούτοις· περὶ δὲ
V. c. 6. τῆς ἐξαλλαγῆς εἰς ἕτερον γένος, ὥσπερ τῶν πυ-
ρῶν εἰς αἴρας, καὶ (εἰ δὴ) πάλιν τῶν αἰρῶν εἰς
πυροὺς, καὶ τῶν ζειῶν εἰς βρόμον, ἄτοπον αὐ-
τῷ τε τῷ συμβαίνοντι καὶ τῷ ἰδίῳ· μόνα γὰρ
δὴ ταῦτα μεταβάλλει τῶν σπερμάτων φυσικῶς.
Ὁ γὰρ ἐκ τῆς τίφης καὶ τῆς ζειᾶς πυρὸς παρα-
σκευῇ πως καὶ τέχνῃ, καθάπερ οἱ τὰ σπέρματα
προβρέχοντες εἰς τὴν γλύκανσιν [τῶν καρπῶν.]
6 Ἄτοπον δὲ πρὸς τῷ μόνα καὶ ὅτι ἰσχυρότερα
δοκοῦντα τῶν σιτηρῶν εἶναι· τὸ γὰρ ἀσθενὲς
εὐφθαρτότερον· φθορὰ δέ τις ἡ ἔκστασις· καὶ
μᾶλλον πυρὸς ἢ κριθὴ ἰσχυρότερον. Ἔτι δὲ τὰ
μὲν ἰσχυρότερα εἰς τὸ ἀσθενέστερον μεταβάλλει,
ἡ δὲ αἶρα καὶ πυροῦ καὶ κριθῆς ἰσχυρότερον·
ὥσθ' ἅμα συμβαίνει καὶ τὸ παρὰ φύσιν τοῦ
κατὰ φύσιν [καὶ τὸ κατὰ φύσιν τοῦ παρὰ φύ-
7 σιν] ἰσχυρότερον [εἶναι.] Ἡ δὲ διαφθορὰ καὶ
ἡ μεταβολὴ δυοῖν θάτερον ἢ ἐν τοῖς σπέρμασιν
ἢ ἐν τῇ χλόῃ. Σπέρματος μὲν οὖν ἐκγαλάκτω-

σις [καὶ] ὅλως διάχυσις, ἡ σῆψις· ὧν οὐδὲν φύ-
σιμον· ἡ δὲ χλόη ῥιζωθέντων ἤδη. Τὰς δὲ ῥί-
ζας μεταβάλλειν ἄτοπον· ὅθεν δὴ τοῖς τοιούτοις
παραπεπεισμένοι τινὲς ὡς ἀλόγοις ὅλως οὐδὲ γί-
νεσθαί φασι τὴν ἔκστασιν, ἀλλ' ἐπομβρίαις φύε-
σθαι καὶ συνίστασθαι τὴν αἶραν, ὃ καὶ καθ'
αὑτὴν φαίνεται ποιοῦσα, μὴ σπαρέντων πυρῶν
ἢ κριθῶν ἐν ταῖς ἐπομβροτάταις χώραις. Αἱ 8
μὲν οὖν ἐναντιώσεις αὗται δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι
τοῖς ἔργοις· πολλοὶ γάρ, ὥς φασι, σπείραντες
πυροὺς ἢ κριθὰς ἐθέρισαν αἴρας. Τὴν δὲ ἔκ-
στασιν καὶ τὴν μεταβολὴν θείη μέν τις ἂν ἀμ-
φοτέρως γίνεσθαι, καὶ τοῦ σπέρματος ἀλλοιου-
μένου καὶ τῶν ῥιζῶν. Ἡ γὰρ ἐν τῇ χλόῃ μετα-
βολὴ δι' ἐκείνας. Συμφυεῖς δ' οὔσας οὐκ ἄλο-
γον συμπάσχειν· ἐπεὶ τό γε σπέρμα διαφθαρὲν
οὐ φύσιμον ὅλως ἦν. Τοῦτο μὲν κοινόν· οὐδὲ
γὰρ αἱ ῥίζαι φθαρεῖσαι τρέφοιεν ἄν. Τὴν δὲ 9
τοῦ σπέρματος φθορὰν οὐδεμίαν τῶν εἰρημένων
ὑποληπτέον, σῆψιν ἢ ἐκγαλάκτωσιν, ἀλλ' ἑτέ-
ραν, ἣ γίνεται διὰ πλῆθος τῆς τροφῆς ἐκτηκο-
μένων. Αὕτη δὲ τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἀπόλλυσι,
μεθίστησι δὲ εἰς ἕτερον ἐπικρατοῦσά πως τῆς
ἀρχῆς. Τὸ δὲ συμβαῖνον ὅμοιον τρόπον τινὰ
καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὡς κατ' ἀναλογίαν, ἣν τὸ
θῆλυ κρατήσῃ τοῦ ἄῤῥενος, ἢ καὶ ἔτι μείζων
ἐναλλαγὴ γένηται πρὸς τὸ παρὰ τὴν φύσιν. Δεῖ 10
γὰρ δὴ τὴν γῆν ὥσπερ τὸ θῆλυ νοῆσαι, καὶ τὸ
ἀνάλογον οὕτω λαμβάνειν. Ὅταν οὖν ἐκ ταύ-
της ἡ τροφὴ πλείων γίνηται διὰ τὰς ἐπομβρίας,
τότε τὴν ἔκστασιν συμβαίνειν, οὐ φθείρουσαν

μὲν ὅλως τὴν γεννητικὴν δύναμιν, ἐξαλλοιοῦσαν
δ' εἰς ἕτερον. Εὐζώου δὲ τῆς [τῶν σπερμάτων]
φύσεως οὔσης, (εὐζωότερα γὰρ πολὺ ἢ τὰ τῶν
ζώων,) εὔλογον καὶ διαμένειν μᾶλλον ταύτην·
ἐπεὶ καὶ ἄνευ σπερματικῆς ἀρχῆς αὐτόματα
πολλὰ συνίσταται καὶ (ἐκ) τῶν ἐλαττόνων καὶ
11 τῶν μειζόνων φυτῶν. Ὅθεν καὶ τοῦτο ἂν εἴη
φανερὸν, εἴ τις ἀκολουθήσειε τῇ ἀναλογίᾳ, διότι
τῇ τῶν σπερμάτων ἀλλοιώσει καὶ οὐ τῇ τῆς χλόης
ἡ μεταβολή. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων οὕτω γί-
νεται· καὶ ἅμα δὴ . . . . . τότε ἀσθενέστατον,
ὅταν ἐν μεταβολῇ τυγχάνῃ τῇ κατὰ τὴν βλά-
στησιν· ἤδη δ' ἐκβεβλαστηκὸς καὶ ἐῤῥιζωμένον
ὥσπερ γέγονε· [τὸ φυτόν.] Ταύτου δὲ καὶ μείω-
σις εἰς αὔξησιν καὶ τροφὴν ἢ καὶ τὴν ὅλην φθο-
ρὰν, οὐκ εἰς μεταβολήν. Ἔτι δὲ καί φασιν οἱ
ἔμπειροι φανερὸν εὐθὺς εἶναι τὸ φύλλον ἀνα-
τέλλον τῆς αἴρας λιπαρώτερον ὂν καὶ ποωδέστε-
ρον καὶ στενότερον, καὶ οὐχ ὕστερον τοιοῦτο
12 γινόμενον. Ἐκ μὲν οὖν τούτων δόξειεν ἂν ἐν
τοῖς σπέρμασι τὸ αἴτιον εἶναι. Οὐ μὴν οὐδὲ
θάτερον ἀδύνατον οὐδ' ἄλογον, ὥστε ἐν τῇ χλόῃ
μεταβάλλειν, ἀλλοιουμένων τῶν ῥιζῶν· ταῦτο
γὰρ ἀνάγκη συμβαίνειν, εἴπερ ἅπαν ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς ἄρχεται δεύτερα. Φαίνεται δὲ ταῦτο καὶ
ἐφ' ἑτέρων συμβαίνειν, ὥσπερ τῶν δένδρων ὅσα
μεταβάλλει ταῖς θεραπείαις τοὺς καρποὺς ἐξ
ὀξέων καὶ πικρῶν εἰς γλυκεῖς καὶ ποτίμους, ἢ
13 ἐκ πολυπυρήνων εἰς ἀπυρήνους. Ἡ δ' αἰτία τῆς
μεταβολῆς ὁμοίως καὶ ταύτης ἐν πλήθει τροφῆς,
ὅταν ἐπομβρίαι γένωνται, καὶ, ὥς γε δή τινες

φασι, μάλιστα τοῦ ἦρος, ἐὰν ἥλιοι συνεπιλάμψωσιν, ὡς ἐξ ἀμφοῖν γινομένης τῆς μεταστάσεως. Ἐνιαχοῦ γὰρ ἔν τισι τόποις ἑλώδεσιν ὅλως τοῦτο συμβαίνει· καὶ τό τε φύλλον μεταβάλλει, ὥστε πᾶσιν εἶναι φανερόν· ἐὰν δὲ τὰ ἐαρινὰ [ὕδατα] μὴ γένηται, πολὺ γίνεσθαι πυρῶν πλῆθος. Ὥστε τοῦτο μὲν οὐδετέρως ἄλογον· εἰ δὲ καὶ ἀμφοτέρως συμβαίνει, τάχ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἄτοπον εἴη διαφοράν δή τινα εἶναι, ὡς ἄρα (δεῖν) καὶ τῶν ἐδαφῶν καὶ τοῦ ἀέρος· ἐπεὶ καὶ σπαρέντων εὐθὺς μεγάλη βλάβη πολυϋδρίαν ἐπιγίνεσθαι. Συμβαίνει γὰρ ἀσθενεστέρας εἶναι τὰς ῥίζας· τὸ δ᾽ ἀσθενὲς εὐπαθέστερον. Ἡ μὲν οὖν ἐξαλλαγὴ διὰ τοῦτ᾽ ἂν εἴη.

Κεφ. ε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ς.) Τὸ δὲ μόνα ταῦτα πάσχειν, καίτοι ἰσχυρότατα δοκοῦντ᾽ εἶναι, καὶ γὰρ ἡ ζειὰ ἰσχυρὸν, μιᾷ τινι λύοιτ᾽ ἂν αἰτίᾳ (καὶ) τοιαύτῃ. Διὰ γὰρ τὸ τὰ ἰσχυρότατα καὶ πολυῤῥιζότατα εἶναι, πλείστην δύναμιν ἔχοντα ὑπομένει· τὰ δ᾽ ἄλλα φθείρεται τελέως. Ἔτι δ᾽ ἡ ὥρα, καθ᾽ ἣν ὁ σπόρος, ἐπομβροτέρα, καὶ πλείω χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται· τὰ δὲ πρὸς τὸ ἔαρ [σπείρεται] καὶ διαγελῶντος ἤδη τοῦ ἀέρος ἐν εὐκρασίᾳ μᾶλλον· καὶ εὐθὺς εἰς τὴν βλάστησιν ἡ ἀναδρομή. Διὸ καὶ οὐδέτερον οὐδὲν ἐκ τῆς διαφθορᾶς αὐτῶν, ἄν ποτε διαφθαρῇ, γίνεται. Τὸ μὲν γὰρ τὴν αἶραν [μεταβάλλειν] ἀξιοῦν, ἄτοπον· εἰς γὰρ τὸ σύνεγγυς καὶ ὁμογενές πως αἱ μεταβολαί. Τὸ δὲ μηδ᾽ εἰς ἕτερον μηδὲν, εἰς ἀσθένειαν ἀνακτέον, ὡς ὅλως φθειρομένων· ἀλλὰ ταῖς ὁμοιοπύροις ἂν εἴη

(καὶ ὁμοιοκρίθοις), μᾶλλον [ἡ μεταβολὴ] εἰς αἶραν. Τούτων δὲ τὰ μὲν ὅλως οὐχ ὑπομένει διὰ τὴν ἀσθένειαν, ὥσπερ ἡ τίφη, τὰ δὲ εἰς τὸ σύνεγγυς μᾶλλον μεταβάλλει, καθάπερ ἡ ζειὰ
5 πρὸς τὸν βρόμον. Ὁ δὲ πυρὸς εἰς τίφην οὐ μεταβάλλει καὶ ζειὰν ἐξαμβλούμενος, ὅτι πλείων ἡ τροφὴ καὶ ἰσχυροτέρα, δι' ἣν συμβαίνει [τὸ μεταβάλλειν·] τοιαύτη δ' οὖσα οὐκ ἂν ἐκθηλύνειεν, ἀλλ' εἰς τὸ σφοδρότερον ἀγάγοι, καὶ ὅλως ἐκστήσειε τοῦ γένους· ἐπεὶ μᾶλλον ἄν τις εὐλόγως θαυμάσειεν, ὅτι οὐκ εἰς τὸν ἄγριον πυρὸν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα. Τυγχάνει δὲ καὶ τούτου παραπλησία τις ἡ αἰτία· μετακινεῖ γὰρ
4 ἁπλῶς ἡ φύσις. Ἄτοπον δὲ καὶ λόγου δεόμενον, εἰ καὶ τὸ λίνον ἐξαιροῦται· μεγάλη γὰρ ἡ διάστασις· εἰ μὴ ἄρα καὶ τοῦτο τῆς τροφῆς ὁλκόν· φιλεῖ γοῦν χώραν ἀγαθήν· ὥστ' ἐκ τῆς ὑπερβολῆς ἡ μετάστασις. Ὁ δὲ θέρμος ἰσχυρὸς ὢν καὶ πρωϊος σπειρόμενος οὐδὲ εἰς ἓν μεταβάλλει διὰ τὴν ἄγαν ἰσχύν· ἐπικρατεῖ γάρ. Δεῖ δὲ τὸ μέλλον μεταβάλλειν μήτ' ἀπαθὲς εἶναι μήτε ἄγαν εὐπαθές· τὸ μὲν γὰρ οὐ μετακινεῖται, τὸ δ' ὅλον
5 ὡς αὖον φθείρεται, καθάπερ ἐλέχθη. Σκεπτέον δὲ καὶ εἴ τι τῶν ἄλλων σπερμάτων ἢ τῶν ἀγρίων ἢ τῶν ἡμέρων δέχεται τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν· καὶ περὶ μὲν αἰρῶν ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. Τὰς γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς γένεσι τῶν πυρῶν μεταβολὰς, οἷον ὅτι ἐκ τοιῶνδε τοιοίδε γίνονται, καὶ κριθαὶ καὶ τἆλλα ὡσαύτως, οὐκ ἔτι ζητοῦμεν, οὐδὲ τοῦτ' ἔχει τι θαυμαστόν· ἡ γὰρ ὥρα καὶ αἱ τροφαὶ καὶ ὁ ἀὴρ, καθάπερ εἴρηται, ποιοῦσι

τὰς ἀλλοιώσεις ὁμοίως ζώων καὶ φυτῶν. Ἧι καὶ 6
πρὸς τὴν ἔκστασιν ὅλως τοῦ γένους χρῆναί φαμεν μετενεγκεῖν, ποιάν τινα καὶ ποσὴν ποιήσαντας τὴν τροφήν· ἐπεὶ καὶ ἡ τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν φυτῶν αἱ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἰρημέναι μεταβολαὶ διὰ ταύτας γίνονται τὰς αἰτίας, ὥςπερ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη· τῶν μὲν εὐτροφούντων ἐν ταῖς {οὐκ} οἰκείαις τροφαῖς καὶ θεραπείαις, ὥσπερ τὸ σισύμβριον, ὅταν εἰς μίνθαν [μεταβάλλῃ·] ἀπόλλυται γὰρ τὸ δριμὺ τῆς ὀσμῆς καὶ οἷον ἀποθηλύνεται. Διὰ τὴν τροφὴν δὲ καὶ ἀργίαν ἡ ἀπαγρίωσις. Ἔνια δὲ ὅλως καὶ ἀπόλλυται, ὥσπερ ἡ μίνθα καταπνιγομένων τῶν ῥιζῶν ὑφ' ἑαυτῶν. Ἡ δὲ λεύκη τὸ μὲν ὅλον οὐ 7
πόῤῥω τῆς αἰγείρου καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ τοῖς φύλλοις· [εἰ] δ' ἀπογηράσκουσα ἐξομοιοῦται τῷ καταξηραίνεσθαι καὶ μᾶλλον ἀτροφεῖν, οὐκ ἄλογον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις διὰ πλειόνων εἴρηται, καὶ ὅτι δὲ καὶ [τὰ] περὶ τὰ ζῶα κατὰ μὲν τὰς γενέσεις τοιαῦτό τι συμβαίνει, τελεσθεισῶν δὲ τῶν νεοσσιῶν οὐκέτι, πλὴν εἴ τις τὰς κατὰ τοὺς ὄρνιθας ἀλλοιώσεις ἅμα τοῖς γινομένοις ὁρμᾶν λέγοι. Φαίνονται δὲ αὗταί γε πάθεσι μᾶλλον ὅμοιαι σωματικοῖς ἢ μεταβολαῖς.

Κεφ. ς. (ἄλλοις Κεφ. ζ.) Τῶν δὲ ἄλλων 1
τῶν περὶ τὰ σπέρματα μάλιστα πόῤῥω, εἴπερ ἀληθὲς, τὸ παρὰ μέρος καὶ μὴ ἅμα γεννᾶν ἔνια, καθάπερ ἐπί τε τοῦ αἰγίλωπος λέγεται καὶ τοῦ λωτοῦ καὶ τοῦ βολβοῦ. Τοῦτο δ' οἱ μέν φασιν εἶναι ψεῦδος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥίζης βλα-

στάνειν, τῷ δ' ὕστερον ἔτει ἀπὸ σπέρματος ὑπολαμβάνουσιν. Οἱ δὲ ὡς ἀληθὲς διατείνονται, σημεῖα φέροντες ἄλλα τε καὶ ὅτι οἱ ἀπολλύντες τὸν αἰγίλωπα διετῆ τὸν ἀγρὸν ἀργὸν ποιοῦσιν, ὅπως [ὅταν] ἀμφότερα τὰ σπέρματα ἐκβλαστήσῃ, ἐπινεμηθῇ τε καὶ ἐκθερισθῇ τὸ ὅλον ὁ καρπός.
2 Ἔχει δέ τινα καὶ ἄλλην ἀπορίαν ἡ παρ' ἔτος βλάστησις, [καὶ] εἴπερ συνεχὲς ὂν [τὸ] σπέρμα καὶ δίκρουν ὥσπερ φαίνεται καὶ ἅμα πίπτον τὸ μὲν ἀλλοιοῦται καὶ διαβλαστάνει, τὸ δ' ἀπαθὲς διαμένει πάντα τὸν ἐνιαυτόν. Ὅσῳ γὰρ ἀσθενέστερον τὸ ἔλαττον, ὃ δή φασι διαμένειν, τοσούτῳ καὶ εὐπαθέστερον ἐχρῆν εἶναι καὶ εἰς τὴν διαβλάστησιν καὶ εἰς τὴν ὅλην φθοράν. Ἀνάγκη δὲ δηλονότι καὶ ὅταν ἐκβλαστήσῃ θάτερον, χωρίζεσθαι· μὴ γὰρ χωρισθέν, καὶ εἰ μὴ γίνεται συμπαθές, ἀλλ' ἐξαιρουμένων γε τῶν ῥιζῶν συνεξαιροῖτ' ἄν. Πολλάκις δὲ τοῦτο δρῶσιν οἱ
3 γεωργοί, καὶ οὔ φασι φθείρειν. Τὸ δὲ διαρκεῖν ἀπαθὲς ἐν τῇ γῇ, μέχρι μὲν τῆς οἰκείας ὥρας εἰς τὴν ἔκφυσιν, εὔλογόν τε καὶ ἐπὶ πολλῶν γινόμενον· τὸ δ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἐπισχεῖν, ἤδη θαυμασιώτερον. Ἀλλὰ μὴν [καὶ] τὸ μὲν τέλεον τὸ δὲ ἀτελὲς αὐτῶν εἶναι, τελειοῦσθαι δὲ παρ' ἐνιαυτὸν, ἄλογον· οὔτε γὰρ ἀσθενές, ἀλλ' ἰσχυρὸν ὁ αἰγίλωψ, ὥστε ἐκτελεοῦν δύνασθαι πλείω, καὶ ἅμα δὴ καὶ τὸ ἀσθενέστερον τοῦτο δρᾶν· ἥ τε αὖ τελείωσις ἡ κατὰ φύσιν οἰκειοτάτη, τάχα δὲ καὶ μόνη· τροφὴν γὰρ τότε λαμβάνει τὴν αὑτοῦ· διὰ δὲ τῆς τροφῆς ἡ αὔξησις καὶ τὸ τέλειον· χωρισθὲν δὲ ἤτοι φθείρεται πάμπαν

ἢ ἀναυξὲς καὶ ἀνεπίδοτον. Τὸ δ' αὖ πολυχίτωνα εἶναι καὶ τῷ βρόμῳ καὶ τῇ ζειᾷ συμβέβηκεν· ὥστε χρῆν καὶ ταῦτα διαμένειν ἀπαθῆ. Τὰ μὲν οὖν ἀντιβαίνοντα σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. 4
Ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ λέγειν τὴν αἰτίαν, ἐκείνην ἄν τις ἴσως μάλιστα εἴποι τὴν φάσκουσαν, μὴ τελειοῦσθαι ἄμφω πρὸς τὸ φύσιμα ποιεῖν, ἀλλ' ὅμοιόν τι ξυμβαίνειν καὶ τῶν ᾠοτόκων (καὶ τῶν σκληροτάτων) τισί· τὰ γὰρ ᾠὰ ἀποτικτόμενα τρέφεται καὶ ἐκτελεοῦται, τὰ μὲν ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῇ θαλάττῃ, τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ καὶ τῷ ἀέρι· καὶ ταῦτα δεχόμενα ζωοποιεῖ, τὰ δὲ φύσαντα καὶ ἐκτεκόντα ἐξαδυνατεῖ. Φαίνεται δὲ τοῦτό 5
γε καὶ ἄλλως ἀληθὲς, ὡς οὐκ εὐθὺς ἀλοαθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἔνων, ὥσπερ εἴπομεν, ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύσαντος τοῦ ἀλλοτρίου. Τί οὖν, ἴσως ἄν τις φαίη, κωλύει καὶ ἐπὶ τῶν ἀποραυμένων τοιοῦτόν τι συμβαίνειν, ὥστε καὶ τελέωσιν λαμβάνειν καὶ δύναμιν ἐκπεττόμενά πως τῇ θερμότητι τῇ τε ἐν ἑαυτοῖς καὶ τῇ περιεχούσῃ; Ἢ 6
τοῦτο παράλογον, ὡς μᾶλλον ἐν τῇ γῇ κατακλειομένη ἡ θερμότης ἐκπέττει τὴν τροφὴν, ἣν ἐπισπᾶται, καὶ δὴ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ ἀέρι πεφυκότων τελεοῦσθαι, καὶ ἐν τούτῳ ἅμα λαμβανόντων τροφὴν, οὐκ ὠμὴν ἀλλὰ προπεπονημένην ὑπὸ τοῦ καυλοῦ καὶ τῶν ῥιζῶν· καὶ ταῦτ' ἰσχύοντος ἔτι τοῦ φυτοῦ, καὶ οὐ περιλαμβανομέναι τῇ ὥρᾳ πρὸς τὴν πέψιν· πλὴν εἴ τις λέγοι, ὅτι προεκπηδᾷ τὰ σπέρματα πρὶν τελειωθῆναι, διὰ

τὸ τὴν φύσιν ἔχειν ἀσθενῆ. Συμβαίνει μὲν δὴ τοῦτο, καὶ ὁ αἰγίλωψ πολὺ προτερεῖ καὶ τῶν κριθῶν, ὥστε κενὸν ἑστάναι τὸν κάλαμον. Τοῦ-
7 το μὲν οὖν εἰς τὴν οὐσίαν ἀνακτέον. Ἔτι δὲ τῶν μὲν ᾠῶν μία τις ἡ πέψις καὶ τελείωσις ἁπάντων εἴθ᾽ [ὑπὸ τῶν ἔνδον, εἴθ᾽] ὑπὸ τῶν ἔξω· [τούτων δὲ μέρος τι διαμένει ἀτελές·] συμβαίνει γὰρ τὸ μὲν κατὰ φύσιν, τὸ δὲ ὥσπερ παρὰ φύσιν. Καὶ τὸ ἐκτρέφεσθαι δὲ καὶ τελειοῦσθαι τοῖς περιέχουσιν, (οὐκ) ἄλογον· ἐπεὶ τό γε διαμένειν ἀπαθὲς ἄλλως τε καὶ ἐν χιτῶσι τοσούτοις, ἧττον θαυμαστόν. Πολλὰ γοῦν φαίνεται, καθάπερ ἐλέχθη, καὶ τῶν ἄλλων, μᾶλλον δὲ πάντα διατηρούμενα πρὸς τὴν οἰκείαν ὥραν. Ἐκεῖνο γὰρ ἔτι θαυμασιώτερον, ὅπερ εἴρηται περὶ τῶν τευτλίων, ὅτι οὐ μόνον ἑνὶ μηνὶ καὶ δυοῖν καὶ τρισὶν ὕστερον, ἀλλ᾽ ἐνιαυτῷ διαβλαστάνει τινὰ, καὶ ταῦτα βρεχομένου καὶ κηπευομένου τοῦ
8 τόπου. Ἔτι δὲ καὶ τὸ τοῦ λωτοῦ σπέρμα τοιοῦτον ἢ τό γε περιέχον τὸν καρπὸν, διὰ τὸ μὴ εὐχώριστον εἶναι, μηδ᾽ ὁμοίως ἀποδύεσθαι. Τὸ δὲ τοῦ βολβοῦ καὶ τὸ μεγέθει διάφορον· σκεπτέον δ᾽ ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἰ δ᾽ οὖν οὕτως ἔνια δυςφυῆ τῶν σπερμάτων, ὥστε πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἀνατέλλειν, δῆλον ὅτι ταῦτα πέττεται καὶ τελειοῦται πρὸς τὴν βλάστησιν ἐν τῇ γῇ· διὸ καὶ αὕτη τις ἂν εἴη συνεργοῦσα πίστις. Ἀντιβαίνει δ᾽ αὐτῇ τὸ καὶ πρότερον λεχθὲν, ὅτι καὶ τελειοῦταί τινα κατὰ τὴν πρόσφυσιν, ἃ καὶ σπει-
9 ρόμενα διαβλαστάνει παραχρῆμα. Μεῖζον δ᾽ ἔτι καὶ τῶν περὶ τὰ σπέρματα καὶ τοὺς καρποὺς

ἀπορημάτων, οὐχ ὑποπίπτον δὲ ὑπὸ τὴν αἰτίαν ταύτην, τὸ περὶ τὸν λωτὸν συμβαῖνον· τοῦτο δ' ἐστὶ δένδρον παρόμοιον ἔχον τὸν καρπὸν τῷ λωτῷ· καὶ τὸ περὶ τὸν τιθύμαλλον [καὶ τὸ περὶ] τὸν μυρτίτην καλούμενον· τοῦτο δ' οὐ δένδρον, ἀλλὰ θάμνος ἐπιγειόκαυλος. Ἀμφότερα γὰρ ταῦτά φασι παρὰ μέρος φέρειν ἐξ ἑκατέρων τῶν βλαστῶν· ὥστ' ἀνάγκη τὸν μερισμὸν τῶν δυνάμεων ἐν ταῖς ῥίζαις ποιεῖν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπισκεπτέον.

1 Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. η.) Τῶν δὲ σιτηρῶν σπερμάτων εἴ τινες διαφοραὶ κατὰ τὴν ἔκφυσιν ἢ τοὺς καρποὺς ἢ τὴν ἄλλην οὐσίαν, δεῖ πειρᾶσθαι λέγειν, οἷον ὅτι πυρὸς μὲν καὶ κριθὴ καὶ τὰ ὅμοια πρωϊσπορεῖται, τὰ δὲ χέδροπα πρὸς τὸ ἔαρ, πλὴν κυάμου καὶ θέρμου. Τοῦτο γὰρ ποιοῦσιν, ὅτι τὰ μὲν σιτώδη ῥιζωθῆναι δεῖ πρὸς τὸ μὴ μονόκαυλα γίνεσθαι, τῆς ἀναφορᾶς εὐθὺς ἄνω γινομένης· ῥιζοῦται δὲ κατεχόμενα καὶ πιλούμενα τοῖς χειμῶσιν, ὥστε πολλὰς ἀρχὰς λαμβάνειν τῆς βλάστης. Τὰ δὲ χέδροπα 2 μονόῤῥιζά τε καὶ ἰσχυρόῤῥιζα, καὶ εὐθὺς τὴν ὁρμὴν ἄνω ποιούμενα, προσφόρως ἔχει τῇ ὥρᾳ· τὸ γὰρ πολὺ τῆς φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. Τὸν δὲ κύαμον πρωϊσποροῦσιν, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν ἀσθένειαν, ὅπως ῥιζωθεὶς ἐν ταῖς εὐδίαις ἀντέχῃ τοῖς χειμῶσι. Τὸν δ' αὖ θέρμον εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἅλω, διότι μὴ καταβληθεὶς θερμῆς ἔτι οὔσης τῆς γῆς κακοβλαστὴς γίνεται. Τούτου δ' αἴτιον, ὅτι ἀτέραμον φύσει καὶ ὥσπερ ἄπεπτον· δηλοῖ δ' ἡ πικρότης· διότι πολλῆς δεῖται θερ-

μότητος. Ἐὰν μὲν οὖν προσλάβῃ τὴν ἐκ τῆς
χώρας, δύναται κατεργασθῆναι καὶ εὐβλαστεῖν·
3 εἰ δὲ μὴ, κακοβλαστεῖ. Καὶ παρόμοιον τὸ ξυμ-
βαῖνον, ὥσπερ εἴ τις ὀλίγῳ πυρὶ τὸ ἰσχυρότατον
ἐκεῖνο ὀπτᾷν ἐπιχειροίη. Διὰ τοῦτο δ' ἔοικεν
οὐδὲ τὴν ἀγαθὴν χώραν φιλεῖν, ἀλλὰ τὴν ὕφαμ-
μον· εὐθερμαντοτέρα γὰρ αὕτη καὶ οἷον εὐκα-
τεργαστοτέρα. Καὶ κρύπτεσθαι οὐκ ἐθέλει κα-
τὰ βάθους, ἀλλ' ἐπιπολῆς, ὅπως μᾶλλον ἀπο-
λαύῃ τῆς θερμότητος, [καὶ ποτιμώτερος,] καὶ
μετέωρος ὢν ἐκβλαστάνει καὶ καθίησι τὴν ῥί-
4 ζαν. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ὥσπερ γεωρ-
γικά· τὰ δ' αὖ τῆς φύσεως, οἷον ὅτι τῶν μὲν
χεδρόπων ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἥ τε ῥίζα καὶ ὁ
καυλὸς ἐκβλαστάνει· καὶ τὸ μὲν εὐθὺς ἄνω, τὸ
δὲ κάτω νεύει καὶ ὁρμᾷ· πυροῦ δὲ καὶ κριθῆς
καὶ ὅλως τῶν σιτωδῶν ἐξ ἑκατέρων τῶν ἄκρων·
ἀπὸ μὲν τοῦ παχέος, [ῇ] καὶ πρὸς τῷ στάχυϊ
προσπέφυκεν, ἡ ῥίζα, ἀπὸ δὲ τοῦ λεπτοῦ, ὅθεν
ὁ ἀθὴρ, ὁ καυλὸς, ὡς ὂν ἑκάτερον ἀνάλογον,
τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἄνω, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ κάτω. Καὶ
5 γὰρ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς οὕτω. Καὶ τὴν αἰ-
τίαν εὐθὺς ἐν τῇ φύσει ληπτέον, ὅτι τὰ μὲν
χέδροπα δίθυρα ὄντα μίαν τινὰ καὶ τὴν αὐτὴν
ἀρχὴν ἀμφοῖν ἔχει κατὰ τὸ ἄκρον, ὃ καὶ φαί-
νεται προσπεφυκὸς ὥσπερ ἔξωθεν ὂν, ᾗ καὶ
συνάπτουσι πρὸς τὸν λοβόν. Ἅτε γὰρ ἐναγγει-
όσπερμα ὄντα ταύτην μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχει, (τρέ-
φεσθαι γὰρ ἄλλως οὐκ ἦν,) τὴν δὲ ἐκ τοῦ ἑτέ-
ρου μέρους οὐ δυνατὸν, συνεχῆ τ' ἀλλήλοις ὄν-
6 τα, καὶ περιεχόμενα τῷ λοβῷ. Τὸ δ' εἶναι

τοιαῦτα, τῆς οὐσίας· ὥστε τούτων μὲν εἰκότως
ἡ φύσις εἰς ταὐτὸ τὰς ἀρχὰς ἔθηκε, τῶν δὲ σι-
τωδῶν καθ' αὑτά τε πεφυκότων καὶ περιεχομέ-
νων, ἔτι δ' ὥσπερ εὐθέων πως ὄντων τὴν μορ-
φὴν, ἐχώρισε τὴν ἔκφυσιν, ἀπὸ μιᾶς μὲν ἀρχῆς
ἀμφοτέρας ποιήσασα, συνεχεῖς δέ τινας οὔσας
καὶ διηκούσας ἐφ' ἑκάτερον τῶν ἄκρων, ἥπερ
καὶ κατὰ τὴν βλάστησιν φανερὰ διατείνουσα
[καὶ] κατὰ τὴν ἐντομήν. Τοῦ μὲν οὖν γε
ὁμοίως ἔχειν, ταύτην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν.
Ἐκεῖνο δ' ὁμοίως ἐν ἀμφοῖν ἐστιν, ὥστε τὴν τῆς 7
ῥίζης ἔκφυσιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν τῷ
στάχυϊ καὶ τῷ λοβῷ γίνεσθαι πρόσφυσιν, ἀφ'
οὗ ἀμφοτέρων αἱ τροφαί· τοῦ μὲν γὰρ καλά-
μου καὶ τῆς πρώτης βλάστης ἡ ῥίζα, τῶν καρ-
πῶν δ' ἡ πρόσφυσις ἥ τε πρὸς τὸν λοβὸν καὶ
πρὸς τὸν στάχυν. . . . . Πίπτει δὲ τῶν καρυωδῶν
καὶ βαλανωδῶν. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἔκφυσιν
οὕτως ἄν τις διέλοι.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Τὴν δὲ ταχυ- 1
βλαστίαν τοῖς χεδρόποις ἀποδοίη τις [ἂν] διὰ
τὴν ὥραν, ὅτι μαλακωτέρα καὶ γονιμωτέρα τῆς
χειμερινῆς· ἀλλ' ἀμφοῖν τούτοιν αἰτιάσαιτ' [ἂν]
τις τὴν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ σπείρονται πρὸς
τὸ ἔαρ, καὶ διαβλαστάνουσι θᾶττον. Τὸ γὰρ
ἀσθενέστερον, ὥσπερ πολλάκις ἐλέγομεν, εὐπαθέ-
στερον. Τάχα δὲ καὶ τῆς πολυκαρπίας (πολυ-
χούστερα γὰρ δὴ τὰ χέδροπα,) τὴν αὐτὴν ἢ
παραπλησίαν [αἰτίαν θετέον·] καὶ τοῦ θᾶττον
δὲ ἐκτελεοῦν καὶ μὴ καρπίζεσθαι τὴν γῆν, ἀλ-
λὰ νέον ποιεῖν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἢ τὰ τοιαῦτα

συμβαίνει σχεδὸν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὴν
2 ἀσθένειαν. Καὶ γὰρ ἐκθρέψαι καὶ τελειῶσαι ῥᾴδιον τὸ ἀσθενέστερον, ὥσθ' ἅμα καὶ πλεῖον φέρειν καὶ τὴν γῆν ἧττον καρπίζεσθαι· καὶ τὴν ἔκφυσιν δὲ τὴν πρώτην ῥᾴω καὶ θᾶττω ποιεῖσθαι, πλὴν εἴ τι κωλύεται διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ περιέχοντος, ὥσπερ ὁ κύαμος. Αἰτία γὰρ τούτῳ τῆς δυσφυΐας ἡ τοῦ κελύφους παχύτης· ἐὰν δὲ καὶ ἐφύσῃ σπαρέντι, δυσφυέστερον ἔτι, καθάπερ ἐδαφιζομένης τῆς γῆς. Ἐν δὲ τοῖς σιτηροῖς καὶ ταῦθ' ὁμολογούμενα πρός τε χρονιότητα τῆς πέψεως καὶ πρὸς τὸν καρπισμὸν τῆς γῆς, οἷον ἥ τε πολυῤῥιζία καὶ ἡ γλισχρότης τῶν καρπῶν· βραδέως γὰρ τὰ γλίσχρα καὶ καθαρὰ καὶ ἐν τοῖς δένδροις πεπαίνεται. Διὸ καὶ πυροὶ κρι-
3 θῶν ὀψιέστεροι καὶ ὀλιγοχούστεροι. Καὶ αἱ ῥίζαι δὲ τῶν σιτηρῶν πολλαὶ καὶ κατὰ βάθος οὖσαι καρπίζονται μᾶλλον, οὐχ ὥσπερ τῶν γε χεδρόπων, [ὧν] ὅ τε καρπὸς γεωδέστερος, καὶ ἡ ῥίζα μία καὶ ἐπιπολῆς, [καὶ] ἡ σπορὰ μανή. Πάντα γὰρ ταῦτα συνεργεῖ [καὶ] πρὸς πλῆθος καρποῦ καὶ πρὸς κουφότητα τῆς γῆς καὶ τὸ μὴ ὁμοίως καρπίζεσθαι, [καὶ] πρὸς ταχύτητα πέψεως. Ἅπασα γὰρ ἡ δύναμις ἄνω φερομένη καὶ οὐκ ἀντισπώσης τῆς ῥίζης πλῆθος ἀποδίδωσι· καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἀέρος ἐκπέττει ῥᾳδίως· ἐπεὶ ὧν γε πλείων ἡ ῥίζα καὶ κατὰ βάθους, καὶ οἱ καυλοὶ ξυλώδεις, ταχὺ δὴ ἐκκαρπίζεται τὰ ἐδάφη, καθάπερ ὁ ἐρέβινθος· διὸ καὶ μόνος οὐ ποιεῖ νεὸν, οὐδ' ἐστὶ τῆς τυχούσης χώρας, ἀλλ'
4 ἀγαθῆς. Ἄλογον δὲ ἐπὶ τούτου φαίνεται τὸ

ταχὺ τελειοῦσθαι, εἴπερ ἐν τετταράκοντα ἡμέ-
ραις ἢ μικρῷ πλείοσι τέλειος. Αἰτίαν δ' ἄν τις
ὑπολάβοι τὴν ἰσχὺν, δι' ἣν δύναται τῶν τε ἄλ-
λων κρατεῖν καὶ πρὸς τοῦτο διαρκεῖν· εἴπερ καὶ
ὕδατος ἐλαχίστου δεῖται πρὸς το διαβλαστεῖν
μόνον· εἶτα αὐτὸς αὑτὸν ἐκτρέφει· εἰ μὴ ἄρα
τι καὶ ἡ ἅλμη πρὸς τὴν τελείωσιν συμβάλλεται,
καταξηραίνουσα τὴν ὑγρότητα τὴν πλείω τῆς
ξυμμέτρου. Φαίνεται δὲ συνεργεῖν πως τῇ γε-
νέσει, καὶ οἰκεῖον εἶναι· σημεῖον δ', ὅτι καὶ οἱ
πρὸς τῇ θαλάττῃ βελτίους γίνονται, καὶ ὅτι
καταπλυθείσης τῆς ἅλμης ἀπόλλυται καὶ ἐκζω-
οῦται. Δι' ἣν δὴ αἰτίαν μόνῳ τούτῳ [συμβαί-
νει,] σκεπτέον· εἰ μὴ ἄρα τῆς οὐσίας. Ἀλλὰ δὴ
τούτων πέρι τοιαῦταί τινες [αἱ] αἰτίαι. Μόνα 5
δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ἀποφύεται τῷ ὕστερον ἔτει
πυρὸς καὶ κριθή· καὶ αὐτοέτης δὲ (καὶ) ἀπὸ
τῶν εἰς κάρσιν σπαρέντων, ἑτέρου καλάμου πα-
ραβλαστάνοντος. Αἴτιον δ', ὅτι μόνοις ὕπεστι
πλῆθος ῥιζῶν καὶ δύναμις· τὰ χέδροπα δὲ μο-
μόῤῥιζα καὶ ξυλώδη καὶ ἐπιπολῆς. Ὡσαύτως δὲ
καὶ ἐπὶ τῶν καταπατουμένων ὑπὸ τῶν στρατο-
πέδων, ὥστε μηδὲν εἶναι δῆλον· ἐξ ἁπάντων δὲ
οἱ στάχυες μικροὶ καὶ ἀτελεῖς, ἅτε παλιμβλα-
στεῖς ὄντες.

Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ι.) Περὶ δὲ τοῦ εἶ- 1
ναι βαρύτερα τὰ χέδροπα πρὸς τὰς τροφὰς ἢ
τὸν σῖτον ἡμῖν, καίπερ ἐλάττω χρόνον ἐν τῇ γῇ
γινόμενα· δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς κουφότητα διαφέ-
ρειν τοῦτο· διὸ καὶ τῶν πυρῶν οἱ τρίμηνοι κου-
φότατοι, καὶ τῶν κριθῶν ὁμοίως, ὡς ἐλάττονος

ἐνυπάρχοντος τοῦ γεώδους διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ χρόνου· τοῖς δὲ ἄλλοις ζώοις καὶ προσφιλῆ καὶ ἄλυπα (ἐκείνοις, ταῦτα χαλεπώτατα μᾶλλον·) καὶ πάλιν ἃ ἡμῖν εὐκατέργαστα, ταῦτ' ἐκείνοις χαλεπώτατα, καίπερ ἰσχυροτέροις οὖσι· πολλὰ γοῦν ἀπόλλυται χορτασθέντα πυρῶν· καί-
2 τοι τὸ γεῶδες ἐλάχιστον ἔχουσι· πρὸς δὲ ταύτας τὰς ἀπορίας καὶ εἴ τις ἄλλη παραπλησία ταύταις καθόλου μὲν καὶ κοινὴν τήνδε λαβεῖν χρὴ τὴν ἀρχὴν, ὡς οὐ πᾶσι ταὐτὰ πρόσφορα κατὰ τὰς τροφὰς, ἀλλ' ἑκάστοις κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις· ὅπερ ἐν πολλοῖς μὲν φανερὸν, ἐκ πλείστης δ' ἀποφάνσεως, ὡς εἰπεῖν, τῶν γε γνωρίμων [τὰ] περὶ τὰς ἐλάφους, αἳ τοὺς ἔχεις ἐσθίουσιν, ὑφ' ὧν τὰ ἄλλα θνησκουσι, πολὺ μείζω καὶ ἰσχυρότερα τὴν φύσιν ὄντα. Καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ τό γε τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστ' ἀναιρεῖσθαι ταῖς πληγαῖς, ὑφ' ὧν οὐδὲν ἄνθρωποι πάσχουσι· καθά-
3 περ οἱ ὄφεις ὑπὸ τῶν σκορπίων. Ὑποκειμένου δ' οὖν τούτου, καὶ τῶν ἄλλων γεωδεστέρᾳ τροφῇ χρωμένων, οὐκ ἄλογον ἐκείνην μᾶλλον αὐτοῖς ἁρμόττειν, τὴν δὲ [καθαρὰν] ἀλλοτριωτέραν εἶναι καὶ ἀπρόσφορον· καὶ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν πλείω προσενεγκαμένων ῥήγνυσθαι. Τοῦτο μὲν οὖν καθόλου καὶ κοινόν· ἴδιον δ' ὅτι καὶ συμβαίνει τὰς κοιλίας ἐκπνευματοῦσθαι ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς ἔχουσιν ἐχῖνον· φυσῶδες γὰρ καὶ οὐκ εὐκατέργαστον ὁ πυρὸς, ὠμὸς ὤν. Ἔτι δὲ ἧττον προσφιλὲς τὸ ἄχυρον. Μέγα δὲ καὶ τὸ ἀσύνηθες εἶναι· τὰ γὰρ ξένα, κἂν ᾖ κοῦφα, διαταράττει [τὰ] πλῆθος λαμ-

βάνοντα. Διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας (ὡς ἁπλῶς 4
εἰπεῖν) οὐκ ἀλόγως μὲν ἔχει [ταῦτα]· δοκεῖ δὲ τῇ παραλλαγῇ. Ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν [καὶ ἐν] τύπῳ, πρὸς βαρύτητα καὶ κουφότητα τροφῆς καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς καὶ φύσεως ἑκάστης οἰκείοις αἱ χῶραι καὶ ὁ ἀὴρ ποιεῖ τὰς δια- 1
φοράς. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν εὐείλων καὶ εὔπνων καὶ λεπτογείων κουφότερα, τὰ δ' ἐκ τῶν ψυχρῶν καὶ ἐπόμβρων βαρύτερα, διὰ τὸ πλείω τροφὴν καὶ ἰσχυροτέραν ἔχειν.
Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μὲν 5
ἄλλου πυροῦ δοκεῖ τοῦ Ἀθήναζε καταπλέοντος ὁ Σικελικὸς ἰσχυρότατος εἶναι· τούτου δ' ἔτι βαρύτερος μᾶλλον ὁ Βοιώτιος, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται· καὶ γὰρ ἡ χώρα πίειρα, καὶ ὁ ἀὴρ ψυχρός· καὶ τὰ ἄλλα δὲ τὰ τῶν καρπῶν παραπλησίως ἔχει τῇ βαρύτητι. Ἐν δὲ τοῖς Πεισάγγαις ὁ διαῤῥηγνύων, ὃν εἴπομεν, ὑπερβάλλων δηλονότι τῇ βαρύτητι. Ὁ δὲ Ποντικὸς κουφότατος καὶ σκληρότατος, καίπερ ψυχροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος, ὅτι καὶ τὰ σπέρματα καὶ τὰ ἐδάφη κουφότερα, καὶ ἡ χιὼν συνεκπέττει μᾶλλον.
Ὅτι δὲ καὶ τὰ σπέρματα ῥοπὴν οὐ μικρὰν 6
ἔχει, φανερὸν ἐκ τῶν τριμήνων καὶ εἴ τινες ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τελειοῦνται τούτου· οὐ πολὺ γὰρ τοῦ γεώδους ἕλκοντες, ἀλλὰ κουφοτέρᾳ τροφῇ χρώμενοι, κουφοτέραν ποιοῦσι καὶ τὴν προσφοράν. Ἔοικε δὲ καὶ ἡ ὥρα τι συμβάλλεσθαι πρὸς τὸ μὴ χρονίζειν· οἷον γὰρ εἰς ὀργῶσαν πίπτειν τὴν γῆν· καὶ παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ τὰ ἐπὶ τὸ ζέον ἐμβαλλόμενα τῶν ἑψομένων· οὐδεμίαν γὰρ οὐδ' ἐκεῖνα λαμβάνει

μόλυνσιν. Εἰ δέ τινες τῶν ὀλιγοχρονίων τούτων βαρεῖς, ὥσπερ φασὶ τοὺς περὶ Λῆμνον, ἐνταῦθα τοῦ σπέρματος τὴν φύσιν αὐτοῦ κατὰ λόγον αἰτιᾶσθαι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις Κεφ. ια.) Τὴν δὲ ἄνθησιν πολυχρονιωτέραν ποιοῦνται τὰ χέδροπα τῶν σιτωδῶν, ὅτι τῶν μὲν ἀσθενέστερον τὸ ἄνθος· εἴρηται δὲ, ὅτι τὰ ἀσθενέστερα πανταχοῦ θᾶττον τελεοῦται. Διὸ καὶ βρέχεσθαι τὰ μὲν οὐ δύναται, τὰ δὲ καὶ ζητεῖ καὶ ὀνίναται. Τάχα δὲ τοῦτό γε κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι τὸ ὅλον φυτὸν εὐτραφεῖ βρεχόμενον, ὁ δὲ καρπὸς δεῖται βοηθείας πρὸς τὴν τελείωσιν, μάλιστα δ' ὁ κύαμος, ὅτι μανώτατον καὶ πολυανθέστατον καὶ πολυκαρπότατον. Ὁ δὲ ἐρέβινθος ἀπόλλυται διὰ τὴν
2 εἰρημένην αἰτίαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ σίτου τῆς διαφθορᾶς αἰτιάσαιτ' ἄν τις μάλιστα τὴν ἀσθένειαν· οὐχ ὑποφέρει γὰρ, ἀλλὰ φθείρεται καὶ ἀποπίπτει, καθάπερ καὶ τῶν δένδρων ἐνίων, ὁτὲ μὲν ἐρυσιβούμενα, ὁτὲ δ' ἐξυγραινόμενα λίαν . . . κεχώρισται γὰρ ἐκτὸς τῶν λοβῶν. Εὐλόγως δὲ καὶ ἡ ἄνθησις οὐχ ἅμα πᾶσι τοῖς μέρεσι [καὶ] διὰ τὴν εὐτροφίαν· τὰ μὲν γὰρ ἤδη κύει καὶ ἀνθεῖ, τὰ δ' ἄνω προσαύξεται· διὸ καὶ τὰ μὲν αὖα καὶ τέλεια, καίπερ ἐγγυτάτω τῆς τροφῆς ὄντα, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων χλωρά.
3 Τοῦτο δ' οὐκ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων καὶ πλειόνων κοινόν· πολλὰ γὰρ ἀνθεῖ καὶ πονεῖ κατὰ μέρος, καὶ ἅμα τὴν βλάστην ἀφίησιν εἰς τὸ ἄνω. Διὸ καὶ τὰ μὲν τέλεα, τὰ δ' ἀτελῆ, τὰ

δὲ μέλλοντα· καὶ οὐκ ἐμποδίζεται τὰ κάτω διὰ τὴν ἐπίῤῥοὴν καὶ τὴν ἀναφορὰν τὴν εἰς τὸ ἄνω. Καθάπερ γὰρ ὑποκείμενόν τι πᾶσιν ὁ καυλὸς, ἐξ οὗ τὴν τροφὴν ἔχουσιν, ὥσπερ ὀχετοῦ τινος. Ἡ μὲν οὖν ἄνθησις εὐλόγως χρόνιός τε καὶ ἀβλαβὴς αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ὑδάτων· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν ἀπανθήσῃ, σχεδὸν ἐπισινέστερα τοῦ σίτου διὰ τὴν ἀσθένειαν, καὶ μάλισθ' ὁ κύαμος· ἀσθενέστερον γάρ. Καὶ περὶ μὲν τῶν πρὸς ἄλληλα διαφορῶν τοσαῦτα εἰρήσθω.

Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Περὶ δὲ τῶν 1
ὁμογενῶν τάχα ἄν τις ἀπορήσειε, τί ποτ' οὐκ ἐν ἴσοις χρόνοις ἅπαντα τελειοῦται, ἀλλ' οἱ μὲν τρίμηνοι τῶν πυρῶν, οἱ δὲ δίμηνοι· καὶ τῶν κριθῶν ὡσαύτως. Εἰ δὲ καὶ ἐν ἐλάττονί τινες χρόνῳ, πλείων ἡ διαφορὰ πρὸς τοὺς χειμοσπόρους. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν εἰρημένων, τάχα δὲ καὶ μόνον, αἱ διαφοραί· καὶ τοῦτ' εὐλόγως. Τὰ μὲν γὰρ ὄσπρια σπαρέντα χειμῶνος οὐκ ἂν ὑπομείνειε διὰ τὴν ἀσθένειαν, πλὴν εἴ τινων ὀλίγων· ὄροβον γὰρ σπείρουσι καὶ πρώϊον, ὥστε μὴ ὥρα καταλείπεται. Ἡ κριθὴ δὲ καὶ ὁ πυρὸς ἀμφοτέρως· καὶ ὅσα μήτρην ἁπλῆν ... ἐλάττους καὶ ἀσθενεστέρους φέρει τοὺς στάχυας. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς 2
καθόλου τῷ γένει πρὸς τὸ γένος· τὸ δὲ μὴ ἰσοχρονίους εἶναι κοινὸν καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων· ἔστι γὰρ ἐν ἑκάστοις τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δ' ὄψια, καθάπερ ἄμπελος, συκῆ καὶ μηλέα καὶ ἄπιος. Αἴτιον δ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι τῆς ἰδίας φύσεως ἡ διαφορὰ, τὸ δ' ὄνομα κοινὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς

ζώοις ἐπὶ τῶν κυνῶν· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο τὸ γένος ... ἔστι δὲ ἡ αἰτία παραπλησία. Καὶ διὰ τί τὰ μὲν πρώϊα τὰ δ' ὄψια [τῶν δένδρων,] εἴτε γὰρ θερμότης εἴτε ψυχρότης, εἴθ' ὅ,τι ποτὲ,
3 καὶ ἐνταῦθ' ὅμοιον τὸ αἴτιον. Καὶ καθόλου μὲν οὕτω· τοῖς δὲ σπέρμασι καὶ ἐμφανέστερον ἐκ τῶν συμβαινόντων τὸ αἴτιον. Ὁ μὲν γὰρ χειμοσπορούμενος πυρὸς πολύῤῥιζός ὢν, καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ἀποδοὺς τὴν δύναμιν, ἀποδίδωσι πλῆθος καλάμου· καὶ γὰρ πολυκάλαμος. Ὁ δὲ τρίμηνος ὀλιγόῤῥιζος καὶ ὀλιγοκάλαμος, διότι τήν τε ἀναφορὰν εὐθὺς ἄνω ποιεῖται, καὶ τὴν τελείωσιν ταχεῖαν· ῥᾷον γὰρ τὸ ἔλαττον ἀποτελεῖσθαι. Διὸ καὶ ὁ μὲν πολύχους, ὁ δ' ὀλιγόχους καὶ κοῦφος· ὁ δὲ βαρὺς, ὥσπερ ἐλέχθη, πλείω τὴν τροφὴν ἕλκων καὶ θολερωτέραν· ἡ δ' ἀναδρομὴ ταχεῖα κατὰ λόγον, ἅτε καὶ μὴ χρο-
4 νίζοντος ἐν ταῖς ῥίζαις δι' ὀλιγότητα. Μέγα δὲ καὶ ἡ ὥρα συνεργεῖ· καὶ γὰρ ὁ πολύῤῥιζος σπαρεὶς ἐν ταύτῃ θᾶττον ἀναβλαστάνει, καὶ ὀλιγοκαλαμώτερος, καὶ ὁ στάχυς μικρὸς καὶ ὀλιγόπυρος· ὁ δὲ τρίμηνος πρωϊσπορηθεὶς οὐκ ἂν ὑπομεῖναι διὰ τὴν ἀσθένειαν. Ἄτοπον δὲ καὶ ὑπεναντίον τὸ συμβαῖνον, εἰ βαρεῖς οἱ ὀλιγοχρόνιοι, καθάπερ οἱ περὶ Αἶνον φασὶ τοὺς ἰσημερινούς. Λοιπὸν γὰρ αἰτιᾶσθαι τὴν ἰδίαν φύσιν, ἣν ὁρῶμεν ἐν πλείοσι μεγάλας ἔχουσαν διαφορὰς καὶ κατὰ τὴν ἔκφυσιν, καὶ τελείωσιν, καὶ κατὰ τὰς ἰδίας μορφὰς, οἷον μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ σχήματος, καὶ τῷ πολυάχυρον εἶναι, καὶ τῷ μὴ κατωφελῆ δὴ πρὸς ἡμᾶς καὶ

κατὰ τροφὴν καὶ σίτισιν. Τάχα δὲ καὶ τὰ γέ- 5
νη ποιοῦσιν αἱ χῶραι ἤτοι πάντα ἢ ἔνια· συν-
εξομοιοῦσι γάρ πως ἑαυταῖς (ἢ διάφορα γένει
ποιοῦσαι ἢ [πρὸς τὸ χρήσιμον] ἢ) καὶ πρὸς τὸ
ἀχρήσιμον, ὥσπερ τῷ Θρακίῳ πυρῷ τὸ πολύλο-
πον εἶναι καὶ ὀψιβλαστῆ διὰ τοὺς χειμῶνας
ἄμφω συμβαίνει. Καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς
ἄλλαις πρωϊσπορούμενος ὁ Θρᾴκιος ὀψὲ διαβλα-
στάνει καὶ ἐξαύξεται· καὶ πάλιν ὁ παρὰ τῶν
ἄλλων πρωϊσπορούμενος ἐκεῖ ὀψὲ βλαστάνει·
γέγονε γὰρ οἷον φύσις ἤδη τὸ ἔθος. Ἐπεὶ καὶ 6
ἐν ταῖς Ἐπισυνάγγαις καλουμέναις τῆς Ἀσίας οἱ
διαῤῥηγνύναι λεγόμενοι καὶ οἱ τὰ μεγέθη τοῖς
πυρῆσιν ἴσοι, χώρας ἰδιότητι καὶ φύσει τὰς δυ-
νάμεις ἔχουσι ταύτας, καὶ οὐκ ἂν τηροῖεν με-
τενεχθέντες. Ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων λέγουσιν,
ὡς ὅσα χώρας εἴδη, τοσαῦτα καὶ ἀμπέλων, τοῦτ᾽
ἀληθὲς καθόλου, καὶ οὐχ ἧττον ἐφ᾽ ἑτέρων,
ἐὰν ἅμα τῇ χώρᾳ καὶ τὸν ἀέρα τις προσθῇ.
Διὰ τοῦτο γὰρ αἵ τε ἀνωμαλίαι τῶν καρπῶν
[τῶν] ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ φυτευομένων, αἵ τ᾽ ἀκαρ-
πίαι, ὅλως μὴ φερούσης τῆς χώρας. Ἐκ δυοῖν 7
γὰρ ἢ καὶ πλειόνων ὅταν γένηταί τι δύναμιν
ἐχόντων, ἀνάγκη κατὰ τὰς τούτων διαφορὰς
καὶ τὸ ὅλον διαφέρειν. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων
συμβαίνει· καὶ γὰρ καὶ τῷ ἄῤῥενι καὶ τῷ θήλει
καὶ τῇ χώρᾳ καὶ τῷ ἀέρι καὶ ἁπλῶς ταῖς τρο-
φαῖς λαμβάνουσι διαφοράς· ὅθεν καὶ γενῶν
ἰδιότητες γίνονται· καὶ πολλάκις τὸ παρὰ φύ-
σιν ἐγένετο κατὰ φύσιν, ὅταν χρονισθῇ καὶ
λάβῃ πλῆθος. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν καθόλου 8

καὶ κοινόν· αἱ δὲ τῶν σπερμάτων διαφοραὶ γί-
νονται διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας· ἐπεὶ καὶ τοῦ
θᾶττον τελειοῦσθαι παρά τισιν, ὥσπερ ἐν Αἰγύ-
πτῳ φασὶ μηνὶ πρότερον ἢ ἐν τῇ Ἑλλάδι, τὸν
ἀέρα τις ἂν αἰτιάσαιτο, μαλακὸν ὄντα καὶ εὔ-
τραφῆ. Τὸ δ' ὅλον ἐν δυοῖν τούτοιν θετέον τὰς
αἰτίας, ὥσπερ εἴρηται, ἀέρι καὶ ἐδάφει· τὸ γὰρ
αὖ περὶ Μῆλον συμβαῖνον τῆς τελειώσεως, ὥστε
τὸν ὕστατον σπείραντα θερίζειν ἅμα τοῖς πρώ-
τοις, ἐπὶ τὴν χώραν ἀνοιστέον, ὡς εὔτροφον· ὁ
9 γὰρ ἀὴρ παραπλήσιος. Τὸ γὰρ μὴ ἰσοχρονεῖν
τὰ σπέρματα καθάπερ καὶ τὰ ζῶα παρὰ πᾶσιν
ὁποιασοῦν οὔσης τῆς χώρας, οὐδὲν ἄτοπον·
ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὰς ἀρχὰς [τὰς]
κυριωτάτας, τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὅλως τὸ φυτὸν
ἐν τῷ ἀέρι μᾶλλον· εἰ δὲ μή, τάς γε πρὸς βλά-
στησιν καὶ ὅλως γένεσιν καὶ διαφθοράν. Διόπερ
οἷον ἂν ᾖ τὸ ἔτος, ἀκολουθεῖ καὶ τὰ τῶν καρ-
πῶν ἔν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τῇ πρωϊότητι καὶ
10 ὀψιότητι. Σύμφωνον δὲ τρόπον τινὰ καὶ οὐ
πόῤῥω τούτων καὶ τὸ μὴ κινεῖσθαι πρότερον
μήτε σπέρμα μηδὲν μήτε φυτὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν
οἰκείαν ὥραν· ὃ καὶ θαυμάζεται περὶ τῶν σπερ-
μάτων, ὅτι διαμένει πρὸς τὸ θέρος ἔνια, καὶ
οὐ διαφθείρεται, πολλῶν ὑδάτων καὶ εὐδιῶν
γενομένων. Ἐπεὶ τό γε μὴ διαβλαστάνειν ἧττον
ἄλογον, μὴ ἔχοντα τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. Αἴτιον
δὲ τούτου πως ὑποληπτέον ἐν τῇ τῶν περιεχόν-
των ἰσχύϊ, ἐς ἀσφαλὲς τῆς φύσεως πρὸς ἄμφω
θεμένης· φαίνεται γὰρ τὰ μὲν ξυλώδη, καθά-
περ τὰ ἀνθικά· τὰ δὲ πολυχίτωνα· τὰ δ' ἄλλας

τοιαύτας ἔχοντα φυλακάς. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ
κοινά πως τῆς φύσεως.

Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιγ.) Ὑπὲρ δὲ τῶν 1
σπερμάτων, πῶς ποτε τὰ τεράμονα καὶ ἀτερά-
μονα γίνεται, πότερα διὰ τὴν χώραν, ἢ διὰ τὸν
ἀέρα καὶ τὰς [ἰδίας διαθέσεις,] ἢ δι' ἄλλο τι
πάθος, ἢ πάντα ἢ ἔνια· δοκεῖ γὰρ δὴ, καὶ μά-
λιστα ἐπὶ τῶν κυάμων καὶ φακῶν συμβαίνειν·
πολλάκις δὲ καὶ τὸ χωρίον ὁτὲ μὲν τεράμονα
φέρειν, ὁτὲ δὲ ἀτεράμονα, τῆς αὐτῆς ἐργασίας
τυγχάνον· καὶ τῶν συνεχῶν, αὔλακος μόνον
διειργούσης, τὸ μὲν ἀτεράμονα, τὸ δὲ τεράμονα·
καὶ τῶν σπερμάτων ὁτὲ μὲν ἐκ τῶν ἀτεραμόνων
τεράμονα γίνεσθαι, ὁτὲ δ' ἐκ τῶν τεραμόνων
ἀτεράμονα· κατὰ δὲ τὴν ἔκφυσιν καὶ βλάστη-
σιν καὶ τὴν ἁδρότητα καὶ εὐκαρπίαν οὐδὲν δια-
φέρει τὸ ἀτέραμον [τοῦ τεράμονος,] ἐὰν μὴ νε-
νοσηκὸς [ᾖ·] ὑπὲρ δὴ τούτων καὶ εἴ τι ἄλλο 2
συνάπτει πρὸς τὴν ἀπορίαν ταύτην, πρῶτον
ἐκεῖνο λεκτέον, ὅτι τὸ τέραμον καὶ ἀτέραμον
πρὸς τὴν πύρωσιν λέγεται καὶ διάχυσιν, καὶ, ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν, πρὸς τὴν τροφὴν τὴν ἡμετέραν.
Τὸ μὲν γὰρ εὐδιάχυτον καὶ τῇ ἑψήσει ταχὺ
ἀλλοιούμενον τέραμον, τὸ δ' ἀδιάχυτον ἢ ἀναλ-
λοίωτον ἢ βραδέως ἀλλοιούμενον ἀτέραμον. Τοι-
οῦτο δὲ ἑκάτερον, εἰ τὸ μὲν μανὸν εἴη καὶ
μαλακὸν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ σκληρόν· οὕτω γὰρ
ἂν τὸ μὲν δέχοιτο τὴν θερμότητα καὶ ὑγρότητα,
δι' ὧν ἡ διάχυσις, τὸ δ' οὐ δέχοιτο, ἀλλ' απο-
στέγοι τῇ πυκνότητι καὶ σκληρότητι. Διῃρημέ- 3
νου δ' οὕτω τοῦ τεράμονος καὶ ἀτεράμονος,

σκεπτέον, παρὰ τίνας καὶ ποίας τινὰς αἰτίας
ταῦτα συμβαίνει. Τὸ μὲν οὖν ἁπλοῦν ἐκεῖνο
καὶ ἀληθὲς ὂν καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον εἴρηται,
διότι παρὰ τὴν τροφὴν τὰ τοιαῦτα γίνεται πάν-
τα τῷ ποιάν τε καὶ ποσὴν εἶναι· μεθίστησι γὰρ
αὕτη. Συμβαίνει γὰρ τὰ μὲν ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς
καὶ διακόπροις καὶ λεπτογείοις καὶ ἡλιοβόλοις
κούφην τε τὴν τροφὴν καὶ εὐκατέργαστον ἔχειν·
ὥστε καὶ τὰ ἐξανιστάμενα μανὰ καὶ μαλακὰ
γίνεσθαι. Διὰ τοῦτο γὰρ τὰ Λήμνια τεράμονα,
διότι τοιαῦτα τὰ ἐδάφη. Τὸ γὰρ ὅλον τὴν γῆν
τεράμονά τινες καλοῦσι τὴν τοιαύτην· ἐν δὲ τῇ
τεράμονι τεράμονά φασι γίνεσθαι. Τεράμονα
δὲ καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ διά τε τὸ ἔδαφος καὶ διὰ
τὸν ἀέρα· τὸ γὰρ θερμὸν οἰκεῖον τῇ τεραμό-
τητι καὶ ὅλως τῇ πέψει. Διὸ καὶ τὰ κοπριζό-
μενα προτερεῖν φασι τῶν ἀκοπρίστων σχεδὸν εἴ-
4 κοσιν ἡμέραις. Τὰ μὲν οὖν ἐν τῇ ἀλεεινῇ καὶ
κούφῃ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας τεράμονα· τὰ δ'
ἐν τῇ ψυχρᾷ καὶ πικρᾷ καὶ γλίσχρᾳ καὶ ὥσπερ
κεραμίᾳ, καὶ ἔτι δὴ τῇ λειμωνίᾳ καὶ ὑφύδρῳ
καὶ ἑλώδει πάντ' ἀτεράμονα διά τε τὸ πλῆθος
καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς τροφῆς· πυκνὰ δὲ καὶ σκλη-
ρά, τοῦ γεώδους τε πολλοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ
καταμιγνυμένων. Ἡ γὰρ δὴ πῆξις καὶ ἡ πύ-
κνωσις ἐκ τούτων, ἐξ ὧνπερ καὶ ἡ σκληρότης.
Ἐν δὲ τοῖς ἑλώδεσι καὶ ὑφύδροις ἀχρεῖα τὸ ὅλον·
οὐ γὰρ ἐνδιδοῖ βρεχόμενα· διὸ καὶ καταχρῶνται
πρὸς τὰς ὗς. Αἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐδαφῶν αἰτίαι
5 σχεδὸν αὗται. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ὕδατα τὰ οὐρά-
νια καὶ ὁ ἀὴρ συνεργεῖ ταῖς τροφαῖς, διὰ τοῦτο

ταῖς γε ἐπομβρίαις ἀτεράμονα μᾶλλον γίνεται, πλείονος οὔσης καὶ ἀπεπτοτέρας τῆς τροφῆς. Σχεδὸν γὰρ τοῦτο συμβαίνει (καὶ εἰ) ἐκ τῆς τοιαύτης γῆς καὶ εἰ τοιαύτη τοῦ αέρος ἡ ψυχρότης, ὥστε ἔνυδρός τις εἶναι καὶ μὴ πνευματική: πῆξιν γὰρ οὕτω ποιήσει καὶ πύκνωσιν. Διῃρημένων δ' εἰς ταῦτα τῶν αἰτιῶν, οὐδὲν κωλύει καὶ τὸ αὐτὸ χωρίον ὁτὲ μὲν τεράμονα φέρειν, ὁτὲ δὲ ἀτεράμονα, μὴ ὁμοίων ἀλλ' ἐναντίων γινομένων τῶν ἐκ Διός. Καὶ τῶν διειργομένων αὔλακι τὰ μὲν τεράμονα, τὰ δὲ ἀτεράμονα γίνεσθαι, εἴπερ τοῦ μὲν τοιόνδε, τοῦ δὲ τοιόνδε τὸ ἔδαφος. Ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μετάλλοις [τὰς] 6
ῥάβδους, οὕτω κἀν τοῖς ἐργασίμοις ὑπολαβεῖν χρὴ διατετάσθαι τὴν μὲν τοιάνδε τὴν δὲ τοιάνδε παραλλήλας, ὥστε τῶν αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀέρος γινομένων, ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι ποιεῖν τὰς διαφοράς· ὁτὲ δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου μικρόν τι μέρος εἶναι τοιοῦτο. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις ἀέρος ἢ πνεύματος προσπέσοι τοιαύτη ψυχρότης, ὥστε ποιῆσαι πῆξιν ἢ καθ' ὅλον ἢ κατά τι μόριον· ὃ καὶ κατὰ τὴν ὥραν συμβαίνει, τῷ τὰ μὲν παραλλάττειν, τοῖς δὲ ἐπιμένειν· καὶ εἴ τις ἐν αὐτοῖς τοῖς σπέρμασιν ἀνομοία διάθεσις ὑπάρχει· τὰ γὰρ ἀσθενέστερα δῆλον [ὅτι] εὐπαθέστερα· τὸ δ' ἀσθενὲς φύσει γένοιτ' [ἂν] τῷ λαμβάνειν τινὰ μεταβολὴν ἐν ἑαυτῷ. Διὸ καὶ τῶν 7
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καυλοῦ κυάμων οὐδὲν κωλύει τῶν V. C. 14.
μὲν ἀτεράμονα τὸν λοβὸν εἶναι, τῶν δὲ τεράμονα· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λοβῷ, καθάπερ τινές φασιν, εἴπερ λέγουσιν ἀληθῆ· τὸν μὲν γαρ ἀσθε-

νέστερον εἶναι, τὸν δὲ ἰσχυρότερον ἐνδέχεται. Τῆς δ' ἀσθενείας τοῦ κυάμου κἀκεῖνο σημεῖον ἄν τις λάβοι· μόνος γὰρ δοκεῖ μεταβάλλειν τὴν
8 χρόαν, ἐκ λευκοῦ μέλας [γινόμενος.] Ὅτι δὲ πῆξίς τις καὶ πύκνωσίς ἐστιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, δι' ἣν ἀτεράμονα γίνεται, μαρτυρεῖ καὶ τὸ περὶ Φιλίππους συμβαῖνον περὶ τοὺς κυάμους· ἐκεῖ γὰρ [εἰ] σφόδρα ψυχρὸν πνεῦμα ἀπηλοημένοις ἐν τῇ ἅλῳ καὶ καθαροῖς οὖσιν [ἐπιγένοιτο,] ἀτεράμονές τινες γίνονται· ἐὰν δ' ἐν τοῖς ἀχύροις [ἀποκέωνται,] οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ τεράμονες [διαμένουσι.] Τότε μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν ἀχύρων τε καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους συναφῆς σκεπάζονται, καὶ ἅμα τῇ τῆς γῆς θερμότητι [σώζονται·] ὅταν δὲ μετέωροι ληφθῶσι, τό τε πνεῦμα μᾶλλον ἰσχύει, καὶ οὐδαμόθεν ἐχόντων σκέπην, εἰσδύεται καὶ πήγνυσιν. Ἅμα δὲ καὶ ἀσθενέστατοι τότε γίνονται, γυμνούμενοι πρῶτον τῶν ἀχύρων καὶ τῆς θερμότητος τῆς περιεχούσης· αἱ δὲ μεγάλαι μεταβολαὶ μάλιστα κι-
9 νοῦσιν. Ἐπιγινομένου δὲ χρόνου, καὶ ὥσπερ ἤδη συνεστηκότων, ἐὰν ἰκμῶνται [πάλιν,] μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τοῦ πνεύματος· ἰσχυρότερόν [τε] γὰρ ἤδη καὶ τὸ κέλυφος τὸ περιέχον. Τὸ δὲ πλείω χρόνον ἐᾶν λεχομένους ὑπαιθρίους ποιεῖν ἀτεράμονας, ὥσπερ τινές φασιν, οὐκ ἄλογον· ἀποψύχονται γὰρ δηλονότι μᾶλλον τοῦ ξυμμέτρου, καὶ ἅμα κατασκληρύνονται. Ἀκόλουθον δέ πως τούτῳ καὶ ὅτι τὸ μετὰ τὴν σπορὰν εὐθὺς ἐπιγινόμενον ὕδωρ ἀτεράμονας ποιεῖ· ἀσθενῆ γὰρ αὐτὸν λαβὼν ἐν τῷ διαβλαστάνειν ὄντα,

κατέψυξεν· ὃ πρὸς μὲν τὴν ἔκφυσιν οὐκ ἔβλα-
πτε, πρὸς δὲ τὴν ἕψησιν. Ἐν ἑτέροις δὲ καὶ δι᾽ 10
ἄλλα τῆς δυνάμεως ἄλλης οὔσης, οὐκ ἄλογον
τὸ μὲν ὑπάρχειν, τὸ δὲ μή· τό τε γὰρ ἀβλα-
στὲς καὶ ἄγονον ἢ καὶ δυσαυξὲς, ὅταν βλαφθῇ
πρὸς τὴν γέννησιν, οὐκ ἄλογον· οὐδ᾽ ἐξ ἀτερα-
μόνων τεράμονα γίνεσθαι, σπαρέντα πάλιν· ἀπὸ
γὰρ τῶν αὐτῶν ἐναντίως διατιθεμένων, ὥσπερ
εἴπομεν, οὐκ ἄλογον ἡ τεραμότης. Ὥστ᾽ εἰ ὁ
ἀὴρ καὶ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἐδάφη τοιαῦτα, τί
κωλύει καὶ τὰ σπέρματα μεταβάλλειν; Εἰ δὲ 11
συμβαίνει τὰ μὲν τεράμονα μᾶλλον ἐνδεδωκέ-
ναι, τὰ δ᾽ ἀτεράμονα περιτετάσθαι τῷ κελύφει,
καθάπερ τινές φασι, καὶ καταχασμωμένων τὰ
μὲν μεταβάλλειν τὴν χρόαν, τὰ δὲ μὴ, καὶ τὰ
ἐγχυλότερα θεριζόμενα τεραμονέστερα γίνεσθαι,
καὶ γὰρ τοῦτο λέγουσιν, οὐθὲν ἄτοπον· ἥ τε
γὰρ περίτασις σκληρότητος καὶ πήξεως καὶ ἁ-
δρύνσεως. Οὐθὲν δὲ τούτων ἀλλότριον τοῖς ἀτε-
ράμοσι· τό τε μὴ ἀλλοιοῦσθαι καταπνεόμενα
σημαίνει σκληρότητά τινα καὶ ἀπάθειαν· θάτε-
ρον δὲ τοὐναντίον· καὶ τὸ μὴ ἔγχυλα θερίζε-
σθαι, σκληρότητα πλείω καὶ πῆξιν· τὸ δὲ ἄγαν
σκληρὸν οὐκ εὐδιάχυτον. Ὃ καὶ ἐπὶ τῆς ἅλω 12
ἂν συμβῇ, φασί τινες γίνεσθαι ἀτεράμονα, οὐκ
ἄγαν τοῦτό γε λέγοντες πιθανόν· ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ
ἡλίου ξηρότης ἀχυλότερα μὲν ποιεῖ καὶ ἧττον
ἡδέα, εὐεψητότερα δὲ οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ μᾶλ-
λον· τὰ γοῦν ἐρέγματα διηλιωθέντα θᾶττον
διαχεῖται. Εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τοῦτ᾽ ἀληθὲς, οὐκ
ἐναντιοῦται τοῖς πρότερον· οὐδ᾽ εἰ παλαιούμενα

γίνεται μᾶλλον ἀτεράμονα· καὶ γὰρ οὕτω ξηρότερα συμβαίνει γίνεσθαι διά τε τοῦ περιέχοντος, καὶ ὑπὸ τῆς διεκπνοῆς τοῦ θερμοῦ, ὃ ξυνεξάγει καὶ τὸ ὑγρόν. Εὔλογον δὲ καὶ θᾶττον καὶ μᾶλλον κόπτεσθαι τὰ τεράμονα· καὶ γὰρ γλυκύτερα ταῦτα, καὶ πεπεμμένα μᾶλλον ζωοποιεῖ. Μεταβολὴ δὲ καὶ τούτων θάττων. Καὶ ταῦτα
13 μὲν ἂν ἔχοι τὰς εἰρημένας αἰτίας. Τὸ δὲ μόνα τῶν ὀσπρίων ἢ καὶ τοῦ παντὸς σίτου κύαμον καὶ φακὸν ἀτεράμονα γίνεσθαι, ψεῦδος ὑπολη-
14 πτέον· ἀλλὰ μάλιστα διαπειρώμενοι τούτων διὰ τὴν χρείαν ταῦτα μόνα φαμέν, ὅτι τοῖς μὲν ἀλήθοντες χρώμεθα, τοῖς δ' ὅλοις. Αὕτη δ' οὐ σμικρὰ διαφορά· καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων, εἰ λεπτύνοντες [ἐχρώμεθα,] οὐκ ἂν ὁμοίως εὔδηλον ἦν. Ἐκφαίνεται γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἐρεβίνθων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑψομένων ὅλων τὸ ἀτέραμον. Εἰ δὲ τὸ ἀτέραμον [μόνον] ἐν τούτοις, οὐδὲ τοῦτο ἄλογον· ἀσθενέστερα γάρ, ὡς εἰπεῖν· τὸ δ' ἀσθενὲς παθητικώτερον. Ὃ δὲ λέγουσιν οἱ πολλοί, διότι τὸ κερασβόλον ἀτέραμον γίνεται, μή ποτ' ἄγαν εὔηθες ᾖ· σκληρότερος γὰρ ὁ λίθος, πρὸς ὃν πολλάκις προσπίπτει τὰ σπέρματα·
15 κἂν μὴ προσκόψῃ, μηδὲ βουσὶν ἀροτριᾷ τις, οὐδὲν ἧττον ἀτέραμον γίνεται. Περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ιγ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιδ.) Ὅσα δὲ τῶν ὁμογενῶν μὴ ἅμα διαβλαστάνει τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὕστερον πολλῷ, καθάπερ ἐλέχθη περὶ τοῦ τευτλίου, παραπλησία τις ἡ αἰτία ταύτῃ, καθάπερ εἴπομεν, ἐστίν. Ὥσπερ γὰρ πρὸς ἕψησιν

καὶ ὅλως πύρωσιν ἀτεράμονα, οὕτω καὶ πρὸς ἔκφυσιν καὶ πρὸς βλάστησιν. Ἡ γὰρ τοιαύτη ἀτέλειά τις τῶν σπερμάτων· ὁμοίως δ' ἐπὶ πάντων ὧν τοῦτο συμβαίνει. Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπισκεπτέον. Περὶ δὲ τοῦ ἰσχυρότερα καὶ 2
εὐχυλότερα γίνεσθαι, καὶ νοστιμώτερα ἢ ἀνοστότερα, καὶ πρὸς τὴν σίτησιν βελτίω ἢ χείρω, τὰ μὲν τοῖς τόποις διαφέρει, καθάπερ εἴρηται, τῷ ξηρότερα ποιεῖν καὶ πυκνότερα καὶ ξυνεστηκότα μᾶλλον· οἷον τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν ἐπόμβρων· εὐπνούστερά τε γὰρ, καὶ ἐν [τῇ] τροφῇ ξυμμετρότερα. Νοστιμώτερα δ' ἐκ τῆς αὐτῆς [γῆς] παρὰ τὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν· οὐ γὰρ πάντως, ὅταν πλεῖστος καὶ ἁδρότατος γένηται [ὁ σῖτος,] καὶ νοστιμώτατος· ἀλλ' ἑτέραν δεῖ διάθεσιν ἔχειν. Δοκεῖ δὲ μεγάλα 3
συμβάλλεσθαι καὶ ἡ σκάλσις πρὸς τὸ νοστιμώτερον ποιεῖν, καὶ τὸ ἐγχυλότερα θερίζειν· ἐξαναλωθέντος γὰρ παντὸς τοῦ ὑγροῦ, καὶ χείρω πρὸς τὴν σίτησιν καὶ ἐλάττω. Τὰ δ' ὄσπρια θερίζουσιν ἐγχυλότερα καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι συλλέγειν· ξηρανθέντα γὰρ καταῤῥεῖ. Τὸν δὲ θέρμον τοῦ [καύματος] ἤδη λήγοντος, τοῦ ἀέρος ἀνυγραινομένου κατὰ τὸ ἑωθινόν· ἂν γὰρ πρότερον θίγῃ τις, ἐκπίπτει καὶ οὐκ ἔστι λαβεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς γεωργικά. Τὰ δὲ τῆς 4
φύσεως, οἷον τὸ ἁδρύνειν τὰ πνεύματα, καὶ τὸ βόρειον μᾶλλον, καὶ ὅλως οἷς ἕκαστα ψυχρά· καὶ τἀναντία δὲ φθείρειν· καὶ ὅσα δὴ τοῖς ὕδασιν ἢ τοῖς πνεύμασιν ἀπόλλυται τοῖς παρώροις, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ ἐρεβίνθων τῶν ἀνθούντων.

Ὁ δὲ κύαμος καὶ ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθὴ καὶ ἀ-
πηνθηκότα, ἐὰν πνεῦμα ἐπιγένηται λαμπρὸν,
καὶ ἔτι ὑγρὰ ληφθῇ· διαπνεῖται γὰρ, καὶ κο-
πτόμενα πρὸς ἄλληλα κενοῦται. Κενουμένων δὲ
ἐπιγινόμενον ὕδωρ ἐναντίως τὴν μὲν κριθὴν
βλάπτει, τὸν δὲ πυρὸν ὠφελεῖ μᾶλλον· ἡ μὲν
γὰρ γυμνὴ καὶ τὸ ὅλον ἀσθενής· ὁ δὲ καὶ ἐν
χιτῶσι, καὶ πυκνότερος καὶ ἰσχυρότερος· ὥστε
τὴν μὲν ὀλίγης δεῖσθαι τροφῆς, καὶ σχεδὸν [τῆς]
5 ἀπὸ τοῦ ἀέρος μόνης, τὸν δὲ πλείονος. Ἔτι δὲ
ἰσχυρότερος ὢν καὶ κατακρατεῖ καὶ συμπέττει
μᾶλλον· καὶ τὸ ὅλον οὐδὲ πολλὴν δέχεται διὰ
τὴν πυκνότητα καὶ τοὺς χιτῶνας· ἡ δὲ πλείω τε
ἕλκει, μανὴ τὴν φύσιν οὖσα, καὶ ταύτην οὐ
καταπέττει δι' ἀσθένειαν· καὶ ὑγρᾶς γενομένης,
ὁ ἥλιος ἅμα τῇ ἐπιγινομένῃ συνεξάγει τὴν οἰ-
κείαν ὑγρότητα συνεφελκομένην. Καὶ τὰ πνεύ-
ματα δὲ κόπτοντα φθείρει μᾶλλον διὰ τὴν ἀ-
6 σθένειαν. Ἀπορεῖται δὲ, διὰ τί ἁδροῦ ὄντος τοῦ
V. C.15. σίτου καὶ σχεδὸν ὥσπερ ξηροῦ, ὅταν ἐφύσῃ, οὐχ
ὅτι βελτίων ἀλλὰ καὶ χείρων γίνεται· ἐὰν δὲ
θερισθεὶς εἰς θωμοὺς συντεθῇ, ἁδρότερος καὶ
βελτίων. Ἔνιοι δὲ καὶ ῥαίνουσιν. Αἴτιον δ',
ὅτι τότε μὲν ἀνυγραίνεται, καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν
ἀναλάμψῃ, συνεξάγει τὴν οἰκείαν ὑγρότητα, καὶ
ἰσχάνει· ὅταν δὲ εἰς θωμοὺς συντεθῇ, συνικμά-
ζεταί τε, καὶ ἡ ἀναγομένη ἀτμὶς λεπτὴ καὶ
πνευματώδης οὖσα παρεισδύεται καὶ ἁδρύνει τοὺς
7 ὄγκους. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὅταν
εἰς τὰ οἰκεῖα τεθῇ χύδην· διὸ καὶ τὸ ἐπίμετρον
ποιεῖ. Τὸν γὰρ ἀτμὸν τὸν ἀνιόντα λεπτὸν ὄντα

δέχεται· καὶ διὰ τοῦτο εἰς βάθος καταβάλλου-
σιν, ὅπως πλέον ἀνίῃ. Πάντα δὲ ταῦτα διαση-
μαίνει, καὶ ἔτι πρὸς ταύτοις ἡ ἐμβαλλομένη γῆ
καὶ ἄκοπον παρέχουσα καὶ ἀνοιδίσκουσα, (καὶ)
ὅτι δύναταί τινα δι' αὐτῶν ἕλκειν τροφὴν ἄνευ
τῶν ῥιζῶν· ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν πνευμάτων καὶ
τοῦ ἀέρος οὐκ ἄλογος. . . . .

Κεφ. ιδ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιε.) Τὸ δὲ τῆς 1
ἐρυσίβης κοινὸν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἅπτε-
ται τῶν σιτωδῶν, κριθῆς δὲ καὶ μᾶλλον ἢ πυ-
ροῦ, διά τε τὸ τὴν μὲν γυμνοτέραν εἶναι, τὸν
δὲ χιτῶσι πλείοσι [περιέχεσθαι,] καὶ διὰ τὸ ἐγ-
γυτέρω τοῦ στάχυος ἔχειν τὸ φύλλον, ὅθεν ἡ
ἀπόχυσις, ἐν ᾧ μένει καὶ ἡ ὑγρότης· ὥστε σα-
πεῖσα μᾶλλον ἅπτεται· καὶ διὰ τὸ τὸν στάχυν
ὀρθὸν εἶναι καὶ πυκνότερον· ἀποῤῥεῖ γὰρ ἧττον.
Διὸ καὶ ἐπικύπτειν συμφέρει, καὶ ἀπολύει τὸ
συνεχὲς θᾶττον· ἐν δὲ τῷ ἄνω πρὸς τοῖς ἄλλοις
καὶ διεκπίπτει ἡ ὑγρότης. Ἡ αὐτὴ δ' αἰτία καὶ
τῇ λευκῇ κριθῇ πρὸς τὰς ἄλλας· ἅπαντα γὰρ
μάλιστα ἔχει τῶν ἄλλων. Τῶν δ' ὀσπρίων μά- 2
λιστα ἐρυσιβᾷ κύαμος καὶ διὰ τὸ πολύφυλλος
εἶναι πολλαχόθεν, καὶ διὰ τὸ πυκνοσπορεῖσθαι,
καὶ διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα μάλισθ' ἕλκειν εἰς ἑαυ-
τὸν διὰ τὴν μάνωσιν, καὶ ἔτι διὰ τὸ πρὸς τῇ
γῇ μάλιστα τὸν καρπὸν ἔχειν. Σήπεται γὰρ
μάλιστα τὰ κάτω διὰ τὴν ἄπνοιαν. Καὶ ὅλως
δὲ τῶν χεδρόπων τὰ [πλεῖστα] τοιαῦτα. Ἐρυ- 3
σίβη δὲ σηψίς τίς ἐστι τοῦ ἐφισταμένου ὑγροῦ·
διὸ πολὺ μὲν ὕσαντος, οὐ γίνεται· καταπλύνε-
ται γάρ· ἐὰν δὲ ψεκάδες ἢ καὶ δρόσοι πλείους

γένωνται, καὶ ὁ ἥλιος ἐπιλάβῃ καὶ ἄπνοια, τό-
τε σήπεται. Διὸ καὶ ἐν τοῖς εὔπνοις καὶ μετεώ-
ροις ἧττον, ἐν δὲ τοῖς κοίλοις καὶ δροσοβόλοις
μᾶλλον. Καὶ πανσελήνοις δὲ μᾶλλον, ὅτι συν-
εργεῖ καὶ ἡ τῆς σελήνης θερμότης, καὶ ὅλως ὁ
4 ἀὴρ ὑγρότερος. Πάντων δ' ἐπικηρότατον ὁ πι-
σὸς πρὸς μὲν τὰς ἐρυσίβας, ὅτι πολύφυλλον καὶ
χαμαισχιδὲς καὶ εὐαυξές· συμπληροῖ γὰρ τὸν
τόπον, κἂν ἀραιὸς ᾖ· πρὸς δὲ τὰ ψύχη καὶ τοὺς
πάγους, ὅτι ἀσθενόῤῥιζον. Σκωληκοῦται δὲ
μάλιστα [ἢ] μόνα πυρὸς καὶ ἐρέβινθος· οὐκ
ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτερος, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ
καρπῷ, ὁ δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις· ἄμφω δὲ διὰ γλυ-
κύτητα· ὁ μὲν ἐρέβινθος, ὅταν ἡ ἅλμη περι-
πλυθῇ, καθάπερ εἴρηται· ὁ δὲ πυρὸς, ὅταν ἡ
5 ῥίζα ὑγρανθῇ. Ζωοποιεῖ δὲ πυρὸς ἑπόμενα τὰ
γλυκέα· γλυκύτερον γὰρ ὁ πυρὸς κριθῆς· διὸ
καὶ τὸ ἄχυρον ἥδιον. Ὁ δὲ σκώληξ γενόμενος
ὅταν ἐξαναλώσῃ τὴν ἐν τῷ καλάμῳ τροφὴν,
αὐτὸς .... ὥστε ὅλον ἐξαπολλύναι τὸν στάχυν
ἢ κατὰ θάτερον μέρος. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ
τοιαῦτα καθάπερ νοσήματος ἔχει χώραν, ὑπὲρ
ὧν οὐ χαλεπὸν τὰς αἰτίας ἰδεῖν.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις Κεφ. ις.) Περὶ δὲ τῶν
θερινῶν σπερμάτων, οἷον σησάμου, ἐρυσίμου,
κέγχρου, ἐλύμου, ἐπὶ τοσοῦτον μὲν εἰπεῖν ἐστι
παντὶ πρόχειρον, ὅτι δι' ἀσθένειαν ταύτην τὴν
ὥραν σπείρεται καὶ διὰ τὸ ταχὺ τελειοῦν. Ἡ δὲ
φύσις αὐτῶν ποία τις ἂν εἴη, σκεπτέον· οὐδὲ
γὰρ γεώδης, ὥσπερ τῶν ὀσπρίων, οὔτε πάντῃ
κούφη. Τὸ γὰρ σήσαμον λιπαρὸν καὶ δεόμενον

πέψεως· καὶ τοῦτο μὲν μονόῤῥιζον. Ὁ δὲ κέγ-
χρος καὶ πολύῤῥιζος καὶ βαθύῤῥιζος καὶ πολυ-
κάλαμος· ὥστ' εἰς ἀμφότερα μεριζομένης τῆς
τροφῆς καὶ τῆς δυνάμεως, χρονιώτερον ἐχρῆν
εἶναι. Τὸ γὰρ σήσαμον ἐπεὶ μονόῤῥιζον καὶ
βαθύῤῥιζον, ἄνω πᾶσαν ἀφίησι τὴν δύναμιν·
ἀλλ' ἀντίκειται τούτῳ τὸ λιπαρόν· τὰ γὰρ αὖ
γλίσχρα πλείονος πέψεως δεῖται. Περὶ μὲν οὖν
τούτων σκεπτέον. Ταῦτα δὲ, ὥσπερ εἴρηται, πάν- 2
τα πολύκαρπα· ἐπεὶ δὲ ὅλως εἰπεῖν τὰ μικρό-
καρπα πολυκαρπότερα, καθάπερ τά τε νῦν εἰ-
ρημένα, καὶ οἱ φακοὶ δὴ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ
ἐπὶ πᾶσι τὰ πολυχούστατα λεγόμενα, κύμινόν τε
καὶ μήκων, καὶ ὅλως δὴ τὰ λαχανώδη πάντα
καὶ τὰ ἐναγγειόσπερμα πολύχοα, τίς ἂν οὖν
αἰτία τούτων εἴη; Πότερον ὅτι τὰ μικρὰ ῥᾷον
ποιῆσαι· καὶ γὰρ ζῶα φαμὲν ἔνια τοιαῦτα, καὶ
μάλιστα δὴ τὰ ᾠοτόκα καὶ σκωληκοτόκα; Ἢ
αὕτη μὲν ἔξωθεν, ἄλλην δέ τινα οἰκειοτέραν
ζητητέον; ἐπεὶ καὶ τῇδε διαφέρει τῶν περὶ τὰ
ζῶα. Τῶν μὲν γὰρ ἐκτρέφει τὰ ᾠὰ καὶ τελειοῖ
καὶ ὅλως ζωογονεῖ τὸ περιέχον, ὥσπερ καὶ ἐν
τοῖς πρότερον εἴρηται· τῶν δὲ καρπῶν ἐν αὐτοῖς
τοῖς φυτοῖς ἡ ἐκτροφὴ καὶ τελείωσις· ὥστε πλείο-
νος δεῖ δυνάμεως. Πρὸς δὲ θησαυρισμὸν ἄριστα 3
μὲν κέγχρος καὶ ἔλυμος καὶ σήσαμον καὶ θέρ-
μος καὶ ἐρέβινθος· τὰ μὲν, ὅτι πολυχίτωνα καὶ
ξηρὰ, τὸ δ', ὅτι λιπαρόν· ὁ δὲ θέρμος καὶ ὁ
ἐρέβινθος, ὅτι πικρότητά τινα ἔχουσι καὶ δρι-
μύτητα· καὶ διατηροῦσι δὲ αὗται τὸ ἀπαθὲς,
ὥσπερ εἴρηται. Ὅθεν καὶ διαφθειρόμενα μόνα

τῶν χεδρόπων οὐ ζωοῦται, καθάπερ οὐδὲ τὰ τῶν λαχάνων· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἄζωα, (ἢ) ὅσα δὴ τῇ ξηρότητι ἢ τῇ δριμύτητι ἀντέχει.
4 Συμβαίνει γὰρ ὥσπερ ἀνάμιξίν τινα γίνεσθαι τοῦ ἔξωθεν θερμοῦ· σηπόμενον δὲ ἕκαστον ἰδίαν τινὰ ποιεῖται ἐκ τῆς οἰκείας ὑγρότητος μορφήν, οἷον οἱ μὲν πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ τοὺς κίας, ὁ δὲ κύαμος τὸν ὑπό τινων καλούμενον μίδαν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ φακοί, καὶ αἱ ἀφάκαι καὶ πισοὶ καὶ [τὰ] ἄλλα. Τὸ δὲ αἴτιον κοινὸν πλειόνων· οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς καρποῖς ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δένδροις, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς ξύλοις, καὶ ὅλως ὅσα τῶν ἀψύχων ζωογονεῖται, διαφόρους ποιεῖ πάσας τὰς μορφάς, ὡσὰν ἐξ ἑτέρας ὕλης.

1 Κεφ. ις. (ἄλλοις Κεφ. ιζ.) Ὁ δὲ κονιορτώδης σῖτος θᾶττον σήπεται, καὶ ὁ ἐν τοῖς κονιατοῖς ἢ ἀκονιάτοις οἰκήμασι, διὰ τὸ πλείω θερμότητα ἔχειν. Καὶ γὰρ ὁ κονιορτὸς θερμόν, ἅτε ξηρὸς ὤν· καὶ τὸ κονίαμα, ὅταν ἀναδέξηται, τηρεῖ τὴν θερμότητα· ἐπεὶ καὶ ἀθρόος καὶ κατὰ βάθους ὤν· πλείων γὰρ ἡ θερμότης. Θᾶττον δὲ πολὺ κόπτεται κριθὴ πυροῦ, διὰ τὸ μανοτέρα εἶναι καὶ γυμνοτέρα. Τάχιστα δ' ὁ κύαμος· θερισθεὶς γὰρ εὐθὺς καὶ συντεθεὶς ἐνιαχοῦ,
2 καθάπερ ἐν Θετταλίᾳ. Φαίνεται δὲ [καὶ] κατὰ τοὺς τόπους [διαφέρειν·] παρ' ἐνίοις γὰρ ἀσηπτότατος, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται, περὶ Ἀπολλωνίαν καὶ περὶ Τάραντα. Καὶ ἀναπληροῦσθαι δέ φασι κοπέντα· τοῦτο μὲν οὖν σκεπτέον. Ἀκόπως δὲ ἔχει τάδε, θέρμος, κέγχρος,

αἰγίλωψ, αἶρα, σήσαμον, ἐρέβινθος, καὶ ὅλως τὰ δριμέα. Ὁ μὲν οὖν αἰγίλωψ πολυχίτων, ἡ δ' αἶρα γυμνή· διὸ καὶ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει. Τὸ δὲ ὅλον ἄκοπα τὰ μὲν ξηρότητι· διὸ καὶ κάχρυς χρονιώτερον· τὰ δὲ ἀμιξίᾳ καὶ καθαρότητι, καθάπερ ὁ χόνδρος· τὰ δὲ χυμῶν φύσει καὶ δυνάμει φυσικῇ, καθάπερ ἐρέβινθος, θέρμος, σήσαμον· τὰ δὲ τῷ πολὺ τὸ ἀποστέγον ἔχειν, ὥσπερ ὁ ὦχρος· ἅμα δὲ τούτῳ γε καὶ [τὸ] ξηρὸν καὶ [τὸ] θερμόν. Τῷ δὲ σίτῳ κοπέντι βοήθεια ταχίστη τὸ εἰς τὴν ἅλω φέροντας ἀπικμῆσαι. Καὶ τούτων μὲν σχεδὸν ἐνταῦθά που τὸ
αἴτιον. Ὁ δὲ παρά τινων ζητεῖται, διὰ τί ποτε 3
ὁ κεκομμένος σῖτος καὶ παλαιὸς, ὕδατος μὲν ἐπιχεομένου θερμοῦ, διαβλαστάνει· ταύτῃ γὰρ δὴ διάπειραν λαμβάνουσιν, εἰ φύσιμος, ὅταν ἐμβαλόντες εἰς σκαφίον ἐπιχέωσι· σηπόμενος δ' οὐ διαβλαστάνει· καίτοι καὶ ἡ σῆψις ὑπὸ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ κομιδῇ δόξειεν ἂν παρόμοιον εἶναι· διαφέρει δὲ ἥ τε φθαρτικὴ καὶ ἡ γόνιμος θερμότης· καὶ ἡ ὑγρότης δ' ὡσαύτως. Ἔστι δὲ ἡ μὲν σήπουσα ἀλλοτρία καὶ φθαρτικὴ, ἡ δὲ τοῦ ὕδατος τοῦ θερμοῦ ξυμμετρίαν τινὰ ἔχουσα· δεῖται γὰρ τοιαύτης πρὸς τὴν βλάστησιν.
Ἐπεὶ τρόπον τινὰ παρόμοιον καὶ εἴ τις ἀποροίη, 4
διὰ τί ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης καὶ ὑγίειαν ἐν τοῖς σώμασι ποιοῦσι καὶ νόσον· δῆλον [γὰρ] ὡς οὐχ αἱ αὐταὶ, ἀλλ' ὡς ἕτεραι καὶ ἐναντίαι. Θερμὸν δ' ἐπιχέουσι διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν σπερμάτων, ὅπως μὴ καθάπερ ἐκπαγῇ διὰ τὸ θᾶττον ἀποδηλοῦν· ἐπεὶ οἵ γε μὴ παντελῶς δια-

φθαρμένοι καὶ ἐν ψυχρῷ διαβλαστάνουσι. Συμβαίνει δὲ καὶ κόπτεσθαι καὶ σήπεσθαι δι' ἀλλοτρίας θερμότητος.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Ε.

1 Κεφ. α. Τῶν ἐν τοῖς δένδροις καὶ φυτοῖς τὰ μὲν αὐτόματα γίνεται, τὰ δ' ἐκ παρασκευῆς καὶ θεραπείας· ἑκάτερα δὲ αὐτῶν ἔχει διαίρεσιν· τῶν γὰρ αὐτομάτων τὰ μέν ἐστι φύσει, τὰ δὲ παρὰ φύσιν. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει τι τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ζώοις· οἷον ἐάν τι μὴ τὸν οἰκεῖον ἐνέγκῃ βλαστὸν ἢ καρπὸν, ἢ μὴ κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν, ἢ μὴ ἐκ τῶν εἰωθότων μερῶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον· ἅπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. Τῶν δ' ἐκ τέχνης καὶ θεραπείας τὸ μὲν ἐστι συνεργοῦν τῇ φύσει πρὸς εὐκαρπίαν καὶ πλῆθος, τὸ δὲ εἰς ἰδιότητα καὶ τὸ περιττὸν τῶν καρπῶν, οἷον τὸ ποιῆσαι βότρυν ἀγίγαρτον, ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κλήματος μέλανα καὶ λευκὸν φέρειν, ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ [τὰς ῥάγας τὰς μὲν τοιαύτας τὰς δὲ τοιαύτας,] καὶ ὅσα δὴ τοιαῦθ' ἕτερα ποιοῦσι· πλείω
2 γάρ ἐστι. Περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν συνεργούντων τῇ φύσει πρότερον εἴρηται· περὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν, καὶ ὅσα πρὸς τὸ περιττὸν ἥκει, νῦν λεκτέον· καὶ πρῶτον ὑπὲρ τῶν παρὰ φύσιν ἢ ὄντων ἢ δοκούντων. Καὶ γὰρ

καὶ τούτων ἐστί τις αἰτία, καθάπερ ἐν τοῖς
πρώτοις· οἷον ὅσαι πάρωροι καρποτοκίαι καὶ μὴ
ἐκ τῶν αὐτῶν γίγνονται· λέγω δ' οἷον εἴ ποτε
συκῆ κατὰ χειμῶνα τοῦ ἦρος ὑποφαίνοντος ἤνεγκε
καρπὸν, καὶ ῥόα καὶ ἄμπελος ἐκ τῶν ἀκρεμό-
νων καὶ ἐκ τοῦ στελέχους, καὶ εἰ δή τι παρα-
πλήσιον τούτοισι. Πρὸς δὴ ταῦτα λαβεῖν δεῖ 3
πρῶτον μὲν, ὅτι συμβαίνει τὰ τοιαῦτα τοῖς πο-
λυκάρποις καὶ ὑγροῖς, οἷον ἀμπέλῳ καὶ τοῖς
εἰρημένοις. Ἅπαντα γὰρ ὑγρὰ ταῦτα καὶ πολύ-
καρπα· ξηρῷ δ' οὐδενὶ καὶ ὀλιγοκάρπῳ. Δεύ-
τερον δὲ πρός τε τὰς βλαστήσεις καὶ καρποτο-
κίας τὰς παρώρους, ὅτι πάντων ἔχουσί τινας
ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς βλαστητικὰς οἱ κλῶνες ἢ πτόρ-
θοι ἢ ἀκρέμονες ἢ ὅ,τι χρὴ καλεῖν τὰ ἐσχα-
τεύοντα τῶν δένδρων· οὐδὲν γὰρ ἐπὶ πᾶσι κοι-
νὸν, ἀλλ' ἔνια προσηγορίας τινὰς ἔχει ἰδίας,
καθάπερ θαλία, κράδη, κλῆμα· καλοῦσι δέ τι-
νες καὶ κλῶνας. Ὅτι δὲ ἔχουσιν ἀρχάς τινας 4
τοῦ βλαστάνειν, φανερὸν ἐκ τῶν καταπηγνυμέ-
νων, ἃ πολλάκις ἀῤῥιζώτων ὄντων τῶν κάτω
μεθίησι βλαστὸν, οἷον κλήματα καὶ κράδαι καὶ
ἐλαίας χάρακες. Ἐνίοτε δὲ καὶ μὴ καταπαγέντα
ἀλλ' ἀφῃρημένα, καθάπερ τά τε κλήματα καὶ
τὰ τῆς ἐλαίας ξύλα. Τρίτον δέ τι συμβαίνει,
τὴν πάρωρον βλάστησιν γίνεσθαι χειμώνων μα-
λακῶν ἢ νοτίων γενομένων. Ἐκ τούτων γὰρ οὐκ
ἂν δόξειεν ἄλογον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ἠθροι-
σμένης τῆς γονίμου δυνάμεως καὶ ὑγρότητος, ὁτὲ
μὲν καθ' αὑτὴν, ὁτὲ δὲ λειπομένης τῆς ἔμπρο-
σθεν, ἀφ' ἧς ὁ καρπὸς ἦλθεν· ὥσπερ συμβαίνει

καὶ ἐπὶ τῆς συκῆς· ὑπολειπομένης γὰρ πλείονος
τῆς τοιαύτης ὑγρότητος, ὅταν ἀὴρ ἐπιγένηται
μαλακὸς καὶ ὑγρὸς καὶ θερμός, ἐξεκαλέσατο
5 τὴν βλάστησιν. Ὅτε δὲ τοῦτο συμβαίνει, φανε-
ρὸν ὅτι ἐκ τούτου τοῦ μέρους ὁ καρπὸς ἀνίεται,
ὅθεν καὶ οἱ πρόδρομοι. Τάχα δὲ καὶ οἱ πρό-
δρομοι διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ἀέρος προτε-
ροῦσί τε καὶ πέττονται μᾶλλον. Εἰ δ' ἄρα μὴ
τοῦτο, ἀλλά γε τἆλλα πάντα διὰ τὰς αὐτὰς
καὶ παραπλησίας αἰτίας ἐστίν, ἤτοι γινομένων
τινῶν ὑπολειμμάτων ἢ καθ' αὑτὰ συνισταμένων
6 ἀμφοῖν. Οὐκ ἄλογον δὲ οὐδὲ ἑκατέρως· προϋ-
πάρχει γὰρ ἡ τοῦ δένδρου πρὸς ἄμφω φύσις,
ὑγρά τις οὖσα καὶ πρόβλαστος· ὥστ', ἂν εὐδίαι
πλείω χρόνον ἐπιγένωνται, καὶ τοῦ χρώματος
ποιεῖν τὴν μεταβολήν· ἐπεὶ τόν γε χυλὸν οὐ
δύναται πέττειν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἡ φαντασία σχε-
δὸν γίνεται κατὰ τὴν χρόαν. Οἱ δ' ὄλυνθοι,
συνεργούσης ἤδη τῆς ὥρας, πεπαίνονται μέχρι
τινός. Ἔτι δ' οὗτοί γε κατὰ φύσιν πως εἰσίν·
αἰεὶ γὰρ γίνονται τὴν αὐτήν τε καὶ τεταγμένην
ὥραν, ὥσπερ καὶ ὁ τῶν διφόρων συκῶν λεγομέ-
7 νων καρπός. Ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ὅμοιον λη-
πτέον, ὅτι παραπλησία τις ἡ αἰτία πάντων ἐκ
τοῦ συνίστασθαι τὴν τοιαύτην ὑγρότητα καὶ
δύναμιν· διὸ καὶ ὄπισθεν τῶν φύλλων πάντα
ταῦτα γίνεται, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ σῦκον ἔμπρο-
σθεν. Ἀλλ' αἱ μὲν φύουσαι τοὺς προδρόμους
ἀσθενέστεραι τυγχάνουσιν, ὥστ' οὐδ' ἐπιμένειν
8 δύνανται, τῆς βλαστήσεως γινομένης ἐκεῖθε. Ὅλως
δὲ πολυειδές τι τὸ τῶν συκῶν [γένος] ἐστίν· αἱ

μὲν γὰρ ὀλυνθοφόροι μόνον, σῦκα δ' οὐ φέρου-
σιν, οἷον αἱ τοὺς λευκοὺς ὀλύνθους φέρουσαι
τοὺς ἐδωδίμους· ἕτεραι δὲ φέρουσι καὶ σῦκα καὶ
ὀλύνθους μέλανας, ἀβρώτους δὲ τούτους ἢ καὶ
ἐδωδίμους· φέρουσι δὲ τὸν ὄλυνθον ὄπισθεν τοῦ
θρίου· γίνονται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ψῆνες. Αἱ δὲ
ὅλως οὐ φέρουσιν ὀλύνθους. Πάλιν δὲ τοὺς
προδρόμους αἱ μὲν φέρουσιν, οἷον ἥ τε Λακω-
νικὴ καὶ λευκομφάλιος καὶ ἕτεραι πλείους· αἱ
δ' οὐ φέρουσι· τῶν δὲ φερουσῶν οὐ συνεχὴς ἀλ-
λὰ παραλλάττουσα ἡ φορὰ κατὰ τὴν διάθεσιν·
ὁτὲ μὲν γὰρ ἤνεγκαν, ὁτὲ δ' οὐκ ἤνεγκαν· ἐὰν
δὲ, κακῶς ἤνεγκαν. Φέρουσι δ' οὐ παρ' αὐτὸ 9
τὸ θρίον μόνον, ἀλλὰ καὶ κατωτέρω πολύ· καὶ
ἔνιαί γε ἐκ τῶν παχέων σφόδρα. Συμβαίνει δ'
ἐνίους καὶ ἐκπέττειν τινὰς τῶν ὕστερον· οὐ γὰρ
ἅμα πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν πρότερον φέρουσι,
τοὺς δὲ μικρὸν πρὸ τῶν ἐρίνων· ἐγγύτεροι δὲ
οὗτοι τοῦ βλαστοῦ καὶ τῶν σύκων. Ἀποπίπτουσι
δ' ἐκεῖνοι πρότερον, καὶ ἧττον ἐκπέττονται. Τὰ
μὲν οὖν συμβαίνοντα ταῦτ' ἐστίν. Οὐκ ἀλόγως 10
δ' ἂν δόξειεν οὐδέν· τὸ γὰρ μὴ πάσας φέρειν,
ἀλλ' ὅσαι ὑγρότεραι καὶ ἰσχὺν ἔχουσαι εἰς τὴν
ἐπίσπασιν, εὔλογον· ἐκ γὰρ τῆς ὑπολοίπου τρο-
φῆς ἐβλάστησεν ἡ σύστασις· ἐφελκυσαμένη δὲ
πλέον, οὐκ ἄλογον τὸ μὴ πᾶσαν καταπέψαι
τότε. Τὸ δὲ μὴ ἐντελεχὲς αὐτῶν τούτων, διὰ
τὸ μὴ ὁμοίας εἶναι τὰς διαθέσεις· ἀσθενεστέρως
γὰρ ἔχουσα καὶ χεῖρον θεραπευθεῖσα δῆλον ὡς
ἐλάττω λήψεται τὴν ὑγρότητα· μὴ λαβοῦσα δὲ
πλῆθος, οὐδ' ὑπόλειμμα ποιήσει· ἐπεὶ γεωργη-

θεῖσα ὁμοίως καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἀέρος συνεργησάν-
11 των ἀποδώσει καὶ τῷ ὕστερον ἔτει. Ἐνίοτε δὲ
κἀκεῖνο συμβαίνει, μὴ τυχούσας θεραπείας ὥστε
τοὺς μὲν προδρόμους ἐνεγκεῖν, τὸν δὲ καρπὸν
μὴ δύνασθαι· τοῦτο δ', ὅτι τὸ μὲν ὑπῆρχε προ-
κατειργασμένον, θάτερον δ' ὥσπερ ἐκ καινῆς
ἔδει ποιεῖν. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐκπέττειν τοὺς
ἄνω μᾶλλον ἢ τοὺς ἐκ τῶν παχέων ἄλογον· ἡ
τροφὴ γὰρ ἅμα καὶ ἡ θερμότης ἄνω φέρεται·
καὶ ὅλως ἡ τοῦ δένδρου ὁρμὴ πρὸς τὴν βλά-
στησιν· ὥσθ' ἅμα συναναφερομένου καὶ τοῦ
θερμοῦ, δι' ἀμφοτέρων ἡ ὑπόλειψις. Διὸ καὶ
αἱ βλαστήσεις καὶ αἱ κατὰ μέρος ἀνθήσεις καὶ
αἱ καρποτοκίαι τῶν ἀνθούντων ὕστερον. Ἀλλὰ
12 περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω. Παραπλήσιον
V. C. 2. δὲ (καὶ) τὸ συμβαῖνον καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων
ἐστί· καὶ γὰρ αὗται προβλαστάνουσιν ἐνίοτε,
συνηθροισμένης τῆς γονίμου καὶ βλαστικῆς ἀρ-
χῆς. Ὁ δὲ τόπος ὡρισμένος αὐταῖς· ἐκ τῶν
ὀφθαλμῶν γὰρ ἡ βλάστησις. Ὁποῖα δ' ἂν καὶ
τὰ τοῦ ἀέρος ἐπιγένηται καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον,
οὕτω καὶ τὰ τῆς αὐξήσεως ἀκολουθεῖ. Σχεδὸν
δὲ καὶ ὅσα πρωϊβλαστῆ καὶ πρωϊανθῆ φύσει,
ταὐτὸ τοῦτο πάσχει· κυϊσκόμενα γὰρ ἐν ὥρᾳ
προκαλουμένων τῶν εὐδιῶν πολλάκις ἀποτίκτει
πρὸ τῶν καιρῶν, καὶ προάγει μέχρις οὗ ἂν ὁ
ἀὴρ ὁμαλίζῃ. Τὰς μὲν οὖν παρώρους βλαστή-
σεις ἐν ταύταις ὑποληπτέον ταῖς αἰτίαις εἶναι.

1 Κεφ. β. Τὰς δὲ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων μερῶν,
ἀλλ' οἷον ἀκρεμόνων καὶ στελέχους, οὐ πόῤῥω
ταύτων· ὅταν γὰρ ἀθροισμὸς εἰς ταῦτα γένηται

τῆς γονίμου δυνάμεως, ἀρχῆς συστάσης, ἡ ἐπιῤ-
ῥοὴ τῆς τροφῆς ἐξομοιοῦται τῷ ὑποκειμένῳ, κα-
θάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Ἡ δὲ σύστασις οὐκ ἂν
ἄλογος, εἰ τοιαύτην τινὰ κατὰ μόριον ἔλαβε
κρᾶσιν, ἀλλ' εὐλογωτέρα πολλῷ τῆς ἐν ζώοις
γινομένης, οἷον εἰ κέρας ἐκ τοῦ στήθους [ἔφυ,]
ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. Αὕτη γὰρ μείζων ἡ πα-
ραλλαγὴ τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς, ὅσῳ μᾶλλον ὁμοιο-
μερῆ τὰ φυτὰ τῶν ζώων. Ἐὰν δὲ δὴ καὶ προ- 2
βλάστημά τι γένηται τῷ βλαστῷ, ἔλαττον ἔτι
τὸ ἄτοπον· ἐνιότε γὰρ καὶ φύεται κλῆμα ἐκ τοῦ
στελέχους. Ἰσχύσαντα δὲ καρποφορῆσαι ταῦτ'
οὐκ ἄλογον· ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ὁ καρπὸς ἐκ τοῦ
ἀκρέμονος ἢ τοῦ στελέχους, ἀτοπώτερον, ὥσπερ
ἐπὶ τῶν ῥοῶν. Αἰτίαν δὲ τὴν εἰρημένην ὑπολη-
πτέον. Αἱ δὲ τοιαῦται παραλλαγαὶ τῶν τόπων
ἐλάττους εἰσὶν, οἷον εἴ ποτε συκῆ τις ἤνεγκεν
ἐκ τοῦ ὄπισθεν τοῦ θρίου τὸν καρπόν· μικρὰ
γὰρ ἡ μεταβολὴ, καὶ ὁ τόπος ὅλως οὐκ ἀλλό-
τριος τοῦ συμβαίνοντος. Αἴτιον δὲ, ὅτι τὴν 3
μὲν ἐπιβλάστησιν ἀσθενῆ, τὴν δ' ἐνταῦθα συῤ-
ῥοὴν ἰσχυροτέραν ἔσχεν· ὥστ' ὀψιαιτέρας γενο-
μένης [τῆς γενέσεως] τῶν προδρόμων, ἐπέμεινέ
τε καὶ ἐξεπέφθη. Φαίνεται δὲ καὶ τῇδε ἧττον
ἄτοπον, ὅτι γένος τί φασιν εἶναι τοιοῦτον δὴ, ὃ
καλοῦσιν ὀπισθόκαρπον. Εἰ γὰρ ὅλως τι πέφυ-
κεν οὕτω καρποτοκεῖν τῶν ὁμογενῶν, οὐκ ἄτο-
πον συμβῆναί ποτε καὶ τοῖς μὴ πεφυκόσι, τῆς
ὁμοίας διαθέσεως γενομένης. Ἐπεὶ καὶ [τὸ] ἐκ 4
τῶν ἀκρεμόνων ἐνεγκεῖν τινα ὁμοιότητα ἔχει τῇ
ἐν Αἰγύπτῳ συκαμίνῳ· φέρει γὰρ δὴ κἀκείνη

τὸν καρπὸν ἐκ τοῦ στελέχους, οὐκ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, εὐβλαστής τις οὖσα καὶ εὔτονος, ὡς ἔοικε, πρὸς καρποτοκίαν. Σημαίνει δὲ τὸ πλεονάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν φέρειν ἀφαιρουμένων· οὐ πεπαίνει δὲ καλῶς, μὴ ἐπικνισθέντων καὶ περιαλειφθέντων ἐλαίῳ, καθάπερ ἐλέχθη, διὰ τὴν εὐτροφίαν καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιῤῥοῆς. Ἀφαίρεσίς τε γὰρ γίνεται τῇ ἐπικνίσει, καὶ τὸ ἔλαιον ἅμα διαθερμαῖνον καὶ θ' ἥλιος ἀνεῳγμένων ταχεῖαν ποιεῖται τὴν πέψιν.
5 Ἔοικε δὲ παραπλήσιον τρόπον τινὰ τὸ συμβαῖνον τοῖς κατὰ μέρος ἀνθοῦσιν, ἀπὸ τῶν κάτωθεν ἀρχομένοις· ἐκείνων τε γὰρ τὰ μὲν ἰσχύοντα καὶ οἷον τετελεωμένα καὶ ἀνθεῖ καὶ καρπογονεῖ, τὰ δὲ ἀσθενέστερα καὶ ἐπάνω προσαύξεται καὶ βλαστάνει, καὶ ἀεὶ τὸ τελεούμενον ἀνθεῖ· καὶ τούτων ὁμοίως [εἰ μέν τι ἀσθενὲς ἔτι] εἰς τὴν βλάστησιν φέρεται τὸ τῆς τροφῆς· εἰ δ' ἐστὶν ἰσχυρὸν ἤδη, καρπογονεῖ· ἐκεῖνο δ' οὔπω δύναται διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ἀτέλειαν. Τὴν δὲ τῆς τροφῆς ἐπιῤῥοὴν ἕκαστον εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν καταμερίζεται καὶ δύναμιν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἀρκείτω τὰ εἰρημένα.

1 Κεφ. γ. Τὰς δὲ μεταβολὰς τῶν καρπῶν, εἴ τινες ἢ ἐκ λευκῶν μέλανες ἢ ἐκ γλυκέων ὀξεῖς, ἢ ἀνάπαλιν, καθάπερ φασὶν ἐπί τε συκῆς καὶ ἀμπέλου καὶ ῥόας τοῦτο συμβαίνειν, ἐνιαχοῦ μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδ' ὅλως ἄτοπον φαίνεται τὸ τὴν φύσιν ὁτὲ μὲν οὕτως ὁτὲ δὲ ἐκείνως καὶ τοῖς μέρεσιν ἀνομοίως φέρειν· οἷον τὴν κάπνιον ἄμπελον καλουμένην· αὕτη γὰρ δοκεῖ

τοὺς μὲν λευκοὺς ἐνιότε, τοὺς δὲ μέλανας, καὶ ὁτὲ μὲν πάντας τοιούτους, ὁτὲ δὲ τοιούτους φέρειν. Διὸ καὶ οὐδ᾽ οἱ μάντεις εἰώθασι τοῦτο κρίνειν ὡς τέρας· τὸ γὰρ εἰωθὸς οὐ τέρας. Αἴτιον δὲ τῆς παραλλαγῆς, ὅτι τὸ χρῶμα τούτων τῶν βοτρύων οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν ἔχει, ἀλλὰ καπνῶδες· ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ἔσχεν. 2
Ἐὰν οὖν μικρά τις ἐναλλαγὴ γένηται, δοκεῖ μεταβεβληκέναι τὴν χρόαν· οὐδέτερον δ᾽ εἰλικρινὲς οὔτε τὸ μέλαν οὔτε τὸ λευκὸν ἔχει. Διὸ καὶ ἐνιότε τῶν βοτρύων ἑτερόχροοί τινες, οἱ μὲν εἰς τὸ λευκὸν, οἱ δ᾽ εἰς τὸ μέλαν μᾶλλον ἀποκλίνοντες. Αἰτία δ᾽ ἡ τροφὴ καὶ ἡ διάθεσις αὐτῆς τῆς ἀμπέλου. Τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, 3
συγχωρεῖται τῷ μὴ θαυμαστῷ· τὸ δ᾽ ἐπὶ τῶν ῥοῶν, εἰ μὲν ὅλων τῶν δένδρων γίνονται μεταβολαὶ, παρόμοιόν ἂν (τι) τὸ συμβαῖνον εἴη τοῖς περὶ Κιλικίαν καὶ Αἴγυπτον, εἴπερ αὐτόματος ἡ μεταβολή· τῆς γὰρ χώρας τὸ πάθος καὶ ἡ δύναμις· εἰ δὲ μὴ ὅλων, ἀλλά ποτε τοῦτο συνέβη, τῇ τροφῇ καὶ τῇ διαθέσει τὴν αἰτίαν ἀποδοτέον· ὡς ἐκ τοιαύτης γενομένης καὶ κρατηθείσης ὅ,τι ἂν ἐθίσῃ. Εἰ δ᾽ ἀνωμάλους ἤνεγκεν, ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ αἰτία καὶ εἴ τι μέρος ἄλλο κύριον, τῷ τὰς μὲν τοιαύτην, τὰς δὲ τοιαύτην λαβεῖν (ἢ) καὶ ἀναδοῦναι τὴν τροφήν· ἅμα δὲ καὶ τὸν ἀέρα συνεργεῖν τι· καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων γίνονται διαφοραί. Δόξειε δ᾽ ἂν ἀτο- 4
πώτατον ἐνταῦθα εἶναι τὸ μερίζεσθαι τὰς ῥίζας· ἐνιότε γὰρ ἐκ θατέρου μέρους οὐκ ἔχει τὸ δένδρον ἢ ἐλάττους· ὁ δὲ καρπὸς ὅμοιος, ἀνα-

μιγνυμένης δηλονότι πανταχοῦ τῆς τροφῆς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως, ἐὰν μὲν ἐκλείπωσί τινες, ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἡ τροφὴ πᾶσιν· ἐὰν δὲ πανταχόθεν ἔχῃ, τὸ καθ' αὑτὴν ἑκάστη [τρέφει μέρος,] κατὰ λόγον, ὡς ἄν τις φήσειεν, εὐθυπορούντων πως τῶν πόρων. Ἔνια γὰρ συμβαίνει καὶ ζῆν τῶν φυτῶν ἐκ θατέρου μέρους· αὐξανόμενα γὰρ συνεκπληροῖ πως τὸ ὅλον, τὰ μὲν ἐμπεριλαμβάνοντα, τῶν δὲ καὶ ἀποπιπτόντων διὰ τὸ αὖον. Εἰ δέ τις καὶ αὕτη πίστις ἐστὶν ἐκ τῶν συντιθεμένων κλημάτων μὴ ὁμογενῶν, ὅτι μία μὲν ἡ ἄμπελος, φέρει δ' ἑκάτερον τῶν μερῶν τὸν οἰκεῖον καρπὸν, ὡς οὐ μιγνυμένης ἀλλ' εὐθυπορούσης τῆς τροφῆς, εἴη ἂν καὶ ταύτῃ χρῆσθαι. Τοῦτο μέντοι ἥκιστα γινόμενον καὶ ἥκιστα πί-
5 στιν ἔχον ἐστίν. Αἱ δ' ἄλλαι μεταβολαὶ μάλιστα τὰς εἰρημένας ἂν ἔχοιεν αἰτίας ὁμοίως ἐπὶ πάντων, εἴτε χρώμασιν εἴτε χυλοῖς εἴτε ἄλλῳ τινὶ μεταβάλλουσιν· αἱ γὰρ τροφαὶ [τὰς] διαθέσεις ἀλλοιοῦσι καὶ μεθιστᾶσιν, ὁτὲ μὲν κρατούμεναι, ὁτὲ δὲ κρατοῦσαι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν σπερμάτων φυομένοις· πλὴν ἐνταῦθα ἡ ἔκστασις ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐξειργασμένων καὶ ἡμερωμένων ἔχει τὴν
6 ὁμοίωσιν. Ἁπλῶς δ', ὥσπερ ἐλέχθη, μικράν τινα χρὴ νομίζειν ἐν τούτοις εἶναι τὴν μεταβολὴν, ὅπου μὴ ἡ χώρα μεταβάλλει· τὰ δὲ τοιαῦτα χρόνῳ γίνεται, καὶ οὐκ ἐπέτεια· καθάπερ οὐδὲ τὰ ἡμερούμενα καὶ ἀγριούμενα. Μέγα δ' οὖν πρὸς πίστιν τῆς μεταβολῆς τὰ περὶ τὰς χώρας, καὶ ὅτι θεραπεῖαί τινες τῶν ῥιζῶν καὶ τῆς τρο-

φῆς ποιοῦσι μεταβολάς· ἀλλὰ τὸ οὕτως ἐν βρα-
χεῖ χρόνῳ καὶ ταχέως, ἄπιστον· εἰ μή τις ἄμφω
ταῦτα συνθήσει, καὶ τὸν χρόνον λανθάνειν, καὶ
τὴν μεταβολὴν εἶναι βραχεῖαν. Ἐπεὶ ἔν γε τοῖς 7
ἐπετείοις οὐκ ἄλογον· οὐδ' ὁμοίως ἐφ' ὧν συμ-
βαίνει θαυμαστὸν, εἴπερ ἄρα συμβαίνει· καθά-
περ ὅταν ἐκ πυρῶν αἶρα γένηται, διά τε τὸ
πολλάκις γίνεσθαι, καὶ διὰ τὸ τὴν αἰτίαν [εἰ-
δέναι] οἴεσθαί πως· αἱ γὰρ ὑπερομβρίαι ποιοῦ-
σιν. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν αἰρῶν εἰς πυροὺς πάλιν
ἀποκαθίσταται, τοῦτο θαυμασιώτερον· εἴη δ' ἂν
ὥσπερ ἀσθένειά τις ἢ νόσος γεγενημένη τοῦ σπέρ-
ματος, ἥτις ἀπολύεται, μεθισταμένων ἄρα τῶν
περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν τροφήν. Ἀλλὰ γὰρ ταῦ-
τα μὲν ἐπὶ πλέον εἴρηται, συμπαραλαμβάνοντα
πρὸς τὴν τῆς αἰτίας πίστιν τὰ ὁμολογούμενα.

Κεφ. δ. Τὸ δ' ἐνεγκεῖν ἄμπελόν ποτε ἄνευ 1
φύλλων, ὡς μὲν ὅλως εἰπεῖν, οὐ πιθανόν· ὡς δὲ
μικρᾶς τινος γενομένης βλαστήσεως καὶ ταύτης
διὰ τὴν ἀσθένειαν ἀποῤῥυείσης, μᾶλλον πιθανόν·
ὡς ἐνταῦθα πλείονος καὶ σφοδροτέρας τῆς ὁρμῆς
γινομένης, ὅπερ ἐπί τινων δένδρων (καὶ) συμ-
βαίνει σχεδὸν, ὅταν εὐκαρπήσωσιν, ὥσπερ ἐπὶ
τῆς ἀμυγδαλῆς. Διὰ γὰρ τὸ πλῆθος οὐδὲ φαί-
νεται τὰ φύλλα, καὶ ἄλλα μικρὰ καὶ ἀσθενῆ
γίνεται, τῆς φύσεως ἐνταῦθα ὡρμηκυίας· ὥσπερ
καὶ ἐν τῷ ἀνθεῖν ἡ ἄμπελος ὅταν ὀψίσῃ, καὶ
διατηρῇ τὸν καρπὸν ἄνευ τῶν οἰνάρων, ὥσπερ
καὶ ἡ συκῆ [ἄνευ] τῶν θρίων· ἰσχυρότεροι γὰρ, 2
ὅταν ἅπαξ συστῶσι, γίνονται τῶν φύλλων, οἱ
μὲν διὰ τὸν μίσχον καὶ τὴν προσάρτησιν, οἱ δὲ

διὰ τὸ πιλοῦσθαι τῷ ψύχει. Τῶν μὲν γὰρ φύλ-
λων ἐξαιρεῖται τὴν ὑγρότητα καὶ τὸν ὀπόν, τῶν
δὲ καρπῶν διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μᾶλλον ἔχειν
θερμότητα τοῦτο μὲν οὐ δύναται, συμπυκνῶσαι
δὲ καὶ πιλῶσαι. Παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ εἴ
ποτε τις ἐλαία τὰ μὲν φύλλα ἀπέβαλε, τὸν δὲ
καρπὸν ἐξήνεγκεν· ἀσθενέστερον γὰρ ὂν μᾶλλον
ὑπήκουσε τοῦ ψύχους· ἢ εἴ τι πάθος εἴη ἕτερον·
πεπανθεὶς μὲν γὰρ ὁ καρπὸς αὐτόματος ἀποῤ-
ῥεῖ, πρὸ δὲ τοῦ πεπανθῆναι μᾶλλον ἰσχύει καὶ
προσήρτηται. Διὸ καὶ ῥαβδίζουσι τὰς ἐλαίας.
3 Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα φυσικάς
τινας ἀρχὰς τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, τὰ δ᾽ ἐκ τοῦ
περιέχοντος ἔχει· ἐπεὶ καὶ τὰ αὐτόματα διαβλα-
στάνοντα ξύλα, καθάπερ τὰ ἐλάϊνα καὶ εἴ τι
ἄλλο τοιοῦτον, ἅπερ εἰς τέρατα καὶ σημεῖα ἀνά-
γουσιν, οὐκ ἔστιν ἄλογον· φύσει τε γὰρ εὔζωα
καὶ βλαστικὰ διὰ πυκνότητα καὶ τὸ ἔγχυμον,
καὶ ὅταν ἔξωθεν ἰκμάδα τινὰ λάβῃ, ταχὺ [τὰς
βλάστας ἀπο]δίδωσιν. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πολὺ κα-
τορυττόμενα καὶ ἐν ὑγρῷ τόπῳ βλαστάνει· πλὴν
εἴ τι κοπὲν ὕστερον μικρῷ διεβλάστησεν, ἔχον
ἐν ἑαυτῷ συνηθροισμένην τὴν γόνιμον ὑγρότητα,
ἅμα δὲ καὶ τῆς ὥρας ὑπογυίου τῆς βλαστητικῆς
4 οὔσης. Τούτῳ δὲ ὅμοιον τρόπον τινὰ [τὸ συμ-
βαῖνον] καὶ ἐπὶ τῆς σκίλλης καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
τῶν [ἔξω] βλαστανόντων. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ
ἐκ τῶν ξύλων ἐκφυόμενα καὶ μάλιστα ἐκ τῶν
ἐλατίνων, ἃ καλοῦσιν οἱ μάντεις εἰληθυίας·
ἀνειμένου γὰρ ὄντος καὶ μαλακοῦ τοῦ ἀέρος,
ἐκφύεται μάλιστα, ὁπότε ἡ ἐνυπάρχουσα ὑγρότης

συῤῥυεῖσα καὶ ἡ ἔξωθεν προσπίπτουσα συνεπάγη, καὶ ἐποίησεν οἷον σφαιροειδές. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα ἰδίει τῶν ξύλων· καὶ γὰρ ταῦτα νοτίου καὶ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος τουτὶ πάσχει, καὶ οὐ πάντα, ἀλλ' ἐν οἷς ἐστι λιπαρὰ ὑγρότης, οἷον κέδρου, κυπαρίττου, ἐλαίας· ἃ δὴ καὶ σημεῖα
καὶ τέρατα νομίζουσιν. Ὅσα δὲ ἄλλα συμβαίνει 5
καὶ προφέρεται τῶν τοιούτων, οἷον ὥς ποτέ φασιν ἐν πλατάνῳ φῦναι δάφνην, ἢ ἁπλῶς [τὰ] περὶ τὰς ἐμβλαστήσεις τὰς ἐν ἄλλοις, ἐκ λανθανούσης ἀρχῆς ὑποληπτέον γίνεσθαι σῆψιν ἢ ἀλλοίωσιν. (Οἱ δὲ τρόποι τοιοῦτοι·) λέγω δὲ λανθανούσης, εἰ ἐπιπέσοι σπέρμα καὶ ἔμβρυον γένοιτο, σῆψιν ἔχοντος γεώδη τινὰ τοῦ δένδρου· ἄλλως τε καὶ οὐ πολὺ διεστώσης [τῆς φύσεως,] εὔλογον· βλαστοίη γὰρ ἂν οὕτως ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη βλάστησις ὁμοία τῇ τῶν ἰξιῶν, ἢ (ὡς διὰ πλείονος ἐπὶ) τῇ πλατάνῳ ἐκ τοῦ χαλκοῦ τρίποδος· μᾶλλον δ' ἀμφότεραι τῇ
ἐκ τῆς γῆς. Οὐ γὰρ οἷόν τε φῦναι, μὴ γεώδους 6
τινὸς ἐνυπάρχοντος, ὥσπερ οὐδ' ἐκ τῶν τοίχων τῶν λιθίνων, ἐὰν μὴ τοιαύτη τις συῤῥοὴ γένηται καὶ σῆψις, ἐξ ἧς πέφυκε βλαστάνειν, ἔτι δ' ὕστερον ἐπιῤῥοήν τινα λαμβάνῃ τῆς τροφῆς· οὕτω γὰρ αὐτῶν ἡ αὔξησις. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα καὶ αὐτομάτως ἢ πάντα ἢ ἔνια γίνεται· τάχα δὲ καὶ σπερμάτων τινῶν καταῤῥυέντων ἅμα τῇ σήψει καὶ συστάσει. Δάφνη δὲ καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀπὸ τῶν καρπῶν· εἰ δ' ἄρα καὶ τοῦτο ἀπὸ σήψεώς τινος, οὐδὲν διαφέρει πρὸς
τὴν αἰτίαν. Εἰ δέ ποτε δένδρον ἐκπεσὸν ὑπὸ 7

χειμῶνος πάλιν ἀνέστη αὐτόματον, ὥσπερ ἐν Φιλίπποις μὲν ἰτέα, ἐν Ἀντάνδρῳ δὲ πλάτανος, καὶ τῆς μὲν οὐδὲν ἀφῃρέθη, πλὴν ὅσοι τῶν ἀκρεμόνων κατεκλάσθησαν ἐν τῇ πτώσει, τῆς πλατάνου δὲ ἀφῃρέθη, καί τι παρεπελεκήθη, τήνδ' αἰτίαν ὑπελάμβανον, ὅτι πεσοῦσα ἐπὶ θάτερον μέρος ἀνέσπα πολλὴν γῆν· ἐπιγινομένου δ' εἰς νύκτα τότε πνεύματος ἐναντίου καὶ μεγάλου, κινήσαντος αὐτὸ διὰ τὸ ἐμπίπτειν τοῖς ἀκρέμοσι, ῥοπὴν ἐποίησε τὸ ἀντικείμενον μέρος καὶ κατασπάσαν ὤρθωσεν· οὕτω γὰρ συνέβη τῷ ἐν Φιλίπποις, τὸ δὲ ἕτερον ἐκινήθη μὲν ὁμοίως καὶ τὴν ἀνάσπασιν εἶχε τῆς γῆς, διὰ δὲ τὴν περικοπὴν ἀνέστη ῥᾶον. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἔξω φυσικῆς αἰτίας ἐστίν· ὑπὲρ δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς φυτοῖς ἐκ τῶν εἰρημένων πειρατέον μετιέναι καὶ θεωρεῖν.

1 Κεφ. ε. Ἑπόμενα δέ πως ἐστι τούτοις εἰπεῖν, ὅσα διὰ τέχνης καὶ παρασκευῆς γίνεται τῶν περιττῶν· ὑπὲρ ὧν φανερωτέρας ἄν τις ὑπολάβοι τὰς αἰτίας εἶναι, καθάπερ καὶ εἰσίν. Ἀγιγάρτους μὲν γὰρ ποιοῦσι τοὺς βότρυς ἐξαιροῦντες τὴν μήτραν, ἀφ' ἧς γίνεται τὸ γίγαρτον. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ κλήματος φέρειν λευκὸν καὶ μέλανα βότρυν ἢ ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ τὰς [ῥάγας τὰς μὲν] τοιαύτας τὰς δὲ τοιαύτας, ὅταν σχίσαντες [δύο κλήματα] συνθλῶσιν ἑκατέρου τὸ ἥμισυ, πλὴν τοῦ κάτω μέρους, καὶ συνδήσαντες
2 καταπήξωσι· συμφύεται γὰρ ἀλλήλοις. Σύμφυτον μὲν γὰρ ἅπαν τὸ ζῶν τῷ ζῶντι, καὶ μάλιστα τὸ ὁμογενές, ὅταν ἀφελκωθῇ, καὶ γίνεται

μία τις φύσις· ἑκάτερον δὲ καθ᾽ ἑαυτὸ καὶ μὴ ἐπιμιγνυμένην τὴν τροφὴν διΐησιν· ὥστε ἀποδιδόναι τὸν οἰκεῖον καρπόν. Ὅπερ καὶ οἱ ποταμοὶ ποιοῦσιν οἱ συμβάλλοντες ἀλλήλοις, ὥσπερ ὅ τε Κηφισὸς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ ὁ Μέλας· ἑκάτερος γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν πόρον . . . ἐνταῦθα δ᾽ οὐδὲν συμβάλλουσιν, ἀλλὰ παρ᾽ ἀλλήλας ὀχετεύονται καὶ ῥέουσιν αἱ τροφαί. Ταὐτὸ δὲ καὶ 3
παραπλήσιον τούτῳ καὶ ὅταν τὸ αὐτὸ δένδρον παντοδαπὰς φέρῃ ῥόας ἢ μῆλα· τῇ σφύρᾳ γὰρ οἷον μαλάξαντες τὰς ῥάβδους, ἵνα συμφυῶσι διὰ τὴν ἀφέλκωσιν, συνδήσαντες ἐφύτευσαν· εἶτα γίνεται τὸ μὲν δένδρον ἓν τῇ συμφύσει, διατηρεῖ δ᾽ ἕκαστον τὸ γένος ἕλκον καθ᾽ αὑτὸ καὶ πέττον τὴν τροφὴν, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἢ τῆς συμφύσεως κοινωθείσης. Σχεδὸν δὲ καὶ παρόμοιον τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν μειζόνων γίνεται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀγρίων τῇ φύσει· περιπλακεῖσα γὰρ συκῇ καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτόν ἐστι, συμφύεταί τε καὶ ἓν ποιεῖ τὸ στέλεχος. Καὶ τούτων τὰ 4
μὲν ἐξεπίτηδες ποιοῦσιν, ἔνια δὲ καὶ αὐτομάτως λαμβάνει τοιαύτην σύμφυσιν, ὅσα προσφιλῆ τε καὶ μὴ ἐναντια ἀλλήλοις· ὅταν γὰρ ἅπαξ συμπλακῇ καὶ δέξηται, καθάπερ φύσις τις αὕτη μία γίνεται. Διὸ κἂν ἀφαιρῇ ἢ λύῃ τις [θάτερον,] αὐαίνονται, καθάπερ καὶ τῶν μὴ ὁμογενῶν τὰ ὁμοβλαστῆ καὶ σύντροφα γενόμενα ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀναδενδράδος ἐλέχθη καὶ τῆς συκῆς. Ἐπεὶ ὅσα γε βλάπτει περιφυόμενα καὶ ἐμφυόμενα, καθάπερ ὁ κιττὸς, ἐκ τούτων οὐ γίνεται μία φύσις· αὐαίνεται γὰρ θάτερον.

Πολυφορεῖν μὲν οὖν τὸ αὐτὸ [δένδρον] διὰ ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας· ὅμοιον γὰρ τρόπον τινὰ καὶ ὥσπερ εἴ τις ἐνοφθαλμίσειε δένδρον ἓν ἀπὸ πλειόνων καὶ διαφόρων· ἀρχὰς γὰρ ἐποίησε καὶ φύσεις πλείους ἀπὸ μιᾶς οὐσίας· ἐκεῖ δὲ ἐξ ἀρχῶν πλειόνων μία οὐσία [γίνεται] τῇ συμφύσει.

1 Κεφ. ς. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ε.) Τὰ δὲ τῶν καρπῶν μεγέθη τῶν κατορυττομένων ἐν ταῖς χύτραις, ὅταν κατάγωσι τοὺς ἀκρέμονας, οἷον ῥοῶν καὶ μήλων, εὐλόγως γίνεται· τότε γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος ἀφαιρούμενον ἡ χύτρα κωλύει ἀποστέγουσα, καὶ ἅμα [ὁ καρπὸς] τὴν ἐκ τῆς γῆς ἕλκει νοτίδα, δι' ἧς τρέφεται. Τὴν γὰρ ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐπιῤῥοὴν οὐκ εὔλογον γίνεσθαι, πάρωρον οὖσαν ἢ βραχεῖάν τινα πάμπαν. Διὸ καὶ ὁ μὲν κόκκος οὐδὲν μείζων τῆς ῥόας γίνεται, τὸ δὲ σίδιον παχύτερον, ὡς οὐ διϊκνουμένης εἰς ἐκεῖνον τῆς τροφῆς. Ἔοικε γὰρ ὁ οἰκεῖος χυλὸς τῇ φυσικῇ δυνάμει πάντων γίνεσθαι καὶ πεπαίνεσθαι. Διὸ καὶ τὰ [μὲν] μῆλα χείρω καὶ ἀχυλότερα γίνεται, τὸ δὲ σίδιον καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν λαμβάνει αὔξησιν, ὡς ἀλ-
2 λοτριώτερον τῆς φύσεως. Ἡ δ' ὁλκὴ τῆς νοτίδος, ἐξ ἧς ἡ τροφὴ καὶ ἐπίδοσις, οὐκ ἄλογος, ὥσπερ τοῦ ἄρου καὶ ἑτέρων, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν. Ὁμοίως δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις, ἐφ' ὧν παχύνουσι τὰς ῥίζας, τῶν μὲν ἀφαιροῦντες τὰ φύλλα, καθάπερ τῆς ῥαφανίδος, ὅταν μάλιστα ἀκμάζωσι τοῦ χειμῶνος, καὶ κατασάττοντες τὴν γῆν, ὥστε καὶ τὸ

ὕδωρ ἀποστέγειν· ἐν γὰρ τῷ θέρει γίνονται θαυ-
μασταὶ τῷ πάχει. Τοῦ δὲ σελίνου περιορύξαν- 3
τες κάτω μέχρι τῶν ῥιζῶν καχρύδιον περιβάλ-
λοντες, καὶ ἄνωθεν τὴν γῆν. Αἴτιον δὲ, ὅτι
τὴν τροφὴν ἅπασαν αὗται λαμβάνουσι καὶ οὐ
διαδιδόασιν εἰς τοὺς βλαστούς· [μὴ] μεριζομέ-
νης δὲ, πλείων ἡ αὔξησις. Ὅσα μὲν οὖν παρα-
βλαστητικὰ, οἷον κρόμμυα, ῥίζας ἑτέρας ἀφίησι,
καὶ ἄλλα δὲ τῶν ἀγρίων· ἡ δὲ ῥαφανὶς μὴ οὖσα
παραβλαστητικὴ, τροφὴν δὲ λαμβάνουσα, καὶ
οὐ διαπέμπουσα εἰς τὸ ἄνω, παχύνεται καὶ μεί-
ζων γίνεται. Τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν φθορὰν
καὶ σῆψιν ἡ ἐπίσαξις αἰτία τῆς γῆς, ἀποστέγουσα
τὸ ὕδωρ καὶ ὅλως πᾶν τὸ ἀλλότριον. Τοῖς δὲ
σελίνοις τὸ καχρύδιον θερμὸν καὶ σομφὸν ὂν
συνανέλκει μὲν τῇ σομφότητι τὴν τροφὴν, κα-
τέχει δὲ καὶ οὐ διαδίδωσιν εἰς τὸ ἄνω, καὶ ἅμα
τῇ θερμότητι πέττει. Πολλῆς οὖν τροφῆς γινο-
μένης καὶ πεττομένης, πολλὴ καὶ αὔξησις. Πα- 4
ραπλήσια δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τοὺς σικύους
ἐστὶ καὶ τὰς κολοκύντας γινόμενα κατά τε τὴν
ἁπαλότητα καὶ τὴν αὔξησιν· οἷον ἐάν τις μικρὰς
οὔσας καὶ μικροὺς κρύψῃ [τῇ γῇ]· οὐδὲν γὰρ
ἀφαιρεῖται τῆς τροφῆς. Ὁ δ' ἥλιος καὶ τὰ πνεύ-
ματα ἀναξηραίνει καὶ τοὺς ὄγκους ἐλάττους
ποιεῖ, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν ἐν τοῖς προς-
ηνέμοις καὶ εὐείλοις. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐν
τοῖς ἀγγείοις τιθέμενοι, καθάπερ ἐν νάρθηκι
καὶ καλυπτῆρσιν· ἡ μὲν γὰρ τροφὴ πλείων, διὰ
τὸ μήτ' ἀποπνεῖσθαι μήτ' ἀποξηραίνεσθαι μη-
δέν· ἡ δ' αὔξησις εἰς μῆκος καὶ διὰ τὸ εὐροεῖν

τὴν τροφὴν εὐθυποροῦσαν, καὶ διὰ τὸ μηδὲν
5 ἀντισπᾶν μηδ' ἀντιπίπτειν. Ὁμοία δ' αἰτία καὶ
τοῦ διαμένειν χλωρούς, ἐάν τις φυτεύσας περὶ
φρέαρ, ὅταν ὦσιν ὡραῖοι, καθεὶς ἀποστεγάσῃ·
ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πνεύματος
οὐ γίνεται ξηρότης· ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὕδα-
τος ἀτμὶς οἷον θάλλοντάς τε παρέχει, καὶ κω-
λύει ξηραίνεσθαι· τροφὴν δὲ λαμβάνοντες δια-
μένουσι σωζομένων τῶν ῥιζῶν. Ἔμβιοι δὲ γί-
νονται καὶ θεραπευόμεναι πλείω χρόνον. Διὸ
καὶ ἄν τις περιτεμὼν τὴν βλάστησιν, ὅταν καρ-
ποτακήσωσι, περισάξῃ τὰς ῥίζας εὖ μάλα τῇ γῇ
καὶ καταπατήσῃ, γίνονται πάλιν ἐκ τῶν ῥιζῶν
σίκυοι καὶ πρωϊότεροι πολὺ τῶν σπειρομένων,
6 ὅτι προϋπάρχει τὸ τῶν ῥιζῶν. Ἔτι δὲ ἡ περί-
σαξις ἀλέαν παρέχουσα θᾶττον ἀνιέναι ποιεῖ
[τὸν] βλαστόν· μέγα γὰρ καὶ ἡ ἀλέα πρὸς τὸ
πρωϊβλαστεῖν. Σημεῖον δὲ καὶ τούτου φανερόν·
ἐὰν γάρ τις χειμῶνος ἐν ταλάροις φυτεύσῃ σι-
κύου σπέρματα, καὶ ἄρδῃ τε θερμῷ καὶ πρὸς
τὸν ἥλιον ἐκφέρῃ καὶ πρὸς τὸ πῦρ τιθῇ, καὶ
ὅταν ἡ ὥρα τοῦ σπείρειν καθήκῃ, σὺν αὐτοῖς
τοῖς ταλάροις φυτεύῃ, πρώϊοι σφόδρα γίνονται.
Ταῦτα μὲν οὖν διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας συμ-
7 βαίνει. Τῷ δὲ σχήματι καὶ τῇ μορφῇ μετα-
βάλλει τὸ σέλινον, ἐὰν σπαρὲν καταπατηθῇ καὶ
ἐπικυλινδρωθῇ· γίνεται γὰρ οὖλον διὰ τὸ μὴ
διϊέναι τὴν βλάστησιν. Ἄλλα δὲ ἐξομοιοῦται ἐν
ᾧ ἂν τεθῇ ἀγγείῳ· τοῦτο δ', ὅτι ἡ τροφὴ κω-
λυομένη καὶ ἀποστεγομένη τῷ πέριξ φέρεται
πρὸς τὸ ἐφελκόμενον καὶ εὐοδοῦν· οἷον γὰρ

ὀχετεία τίς ἐστιν· ὥστε λαμβάνει τὴν ὁμοιότητα
τῷ περιέχοντι. Συμβαίνει δὲ τρόπον τινὰ καὶ
ἐπὶ τῶν ζώων τοῦτο κατὰ μικρότητα καὶ μέγε-
θος, βραχύτητα καὶ μῆκος· μεμορφωμένα γὰρ
εὐθὺς ἐκεῖνα, ταῦτα δ' ἅμα τῇ γενέσει μορφοῦ-
ται. Διὸ καὶ τὸ σέλινον, ὅταν μεταφυτεύηται,
κελεύουσιν, ὁπόσον ἄν τις βούληται ποιῆσαι, τη-
λικοῦτον πάτταλον κατορύττειν, ὥστε καὶ πλη-
ροῦν πάντα τὸν τόπον τὴν ῥίζαν. Ὅμοιον δὲ 8
τρόπον τινὰ τούτῳ καὶ ἡ τῶν ῥιζῶν αὔξησις ἐν v. c. 7.
τοῖς ἡμερώμασιν· εὐοδοῦσαι γὰρ καὶ ἔχουσαι
τροφὴν αὔξονται μᾶλλον καὶ εἰς μῆκος καὶ εἰς
πάχος. Ποιεῖ δὲ μεγάλας καὶ τὰς ῥίζας καὶ τὰς 9
βλάστας καὶ ἐὰν πλείω τις εἰς ταὐτὸ σπέρματα
ξυνδήσας εἰς ὀθόνιον φυτεύσῃ. Διὸ καὶ ἐπί τι-
νων τοῦτο ποιοῦσι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πράσου,
σελίνου, καὶ ἑτέρων· ἰσχύει γὰρ τὰ πλείω δηλον-
ότι μᾶλλον, καὶ ἐξ ἁπάντων γίνεται μία τις
φύσις. Ἔνια δὲ κατὰ τὴν τῆς σπορᾶς ὥραν
λαμβάνει μορφὴν ἀλλοίαν, οἷον ἡ γογγυλὶς,
ἂν εὐθύς τις ἐπὶ τῆς ἅλω φυτεύσῃ, πλατεῖα γί-
νεται· τοῦτο δὲ, ὅτι ῥιζοῦται ... καὶ διευρύνε-
ται μᾶλλον. Ὅσα δ' ἐν σχίνῳ φυτεύουσιν ἢ 10
σκίλλῃ, πάντα τῆς εὐβλαστίας ἕνεκα καὶ εὐτρο-
φίας φυτεύουσιν· ἔχει γάρ τινα ἄμφω θερμό-
τητα καὶ ὑγρότητα· καὶ γίνεται καθάπερ ἐμ-
φυτεία τις. Ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τι ἕτερον ἐν ἑτέ-
ρῳ, καθάπερ τὸ πήγανον ἐν συκῇ· δοκεῖ γὰρ
δὴ κάλλιστον γίνεσθαι· φυτεύεται δὲ περὶ τὸν
φλοιὸν παραπηγνύμενον, καὶ τῇ γῇ κατακρύ-
πτεται. Καὶ ξυμβαίνει δὲ τὸν ὀπὸν ἅμα τῇ

τροφῇ διὰ θερμότητα καὶ βοήθειάν τινα ἔχειν εὔκαιρον, ὥσπερ καὶ τὴν τέφραν παττομένην, εἴτ᾽ οὖν πρὸς τὸ μὴ σκωληκοῦσθαι τὰς ῥίζας, εἴτε καὶ πρὸς τὸ τρέφεσθαι [τῇ] ἅλμῃ· ἔχει γάρ
11 τιν᾽ ὁμοίαν θερμότητα. Μέγεθος δὲ γίνεται φακῶν καὶ ἐρεβίνθων, τῶν μὲν, ἐὰν ἐν βολίτῳ φυτεύηται τὸ σπέρμα· συντρέχει γὰρ τῇ θερμότητι καὶ ξηρότητι. Τῶν δ᾽ ἐρεβίνθων, ἐὰν μετὰ τῶν κελύφων βρεχθέντες [σπείρωνται·] ἔλαττον γὰρ τὸ ἀποσηπόμενον, καὶ ἡ τροφὴ πλείων ἡ πρώτη· πρώϊοι δὲ, ἂν ἅμα τοῖς ἄλλοις σπαρῶσι. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τὸ θαυμαστὸν ἔχει, καὶ ἔνια δοκεῖ γε παρὰ φύσιν. Αἱ δὲ τοιαῦται μεταβολαὶ καὶ αὐτόματοι γίνονται καὶ τέχνῃ κατὰ τὴν
12 φύσιν· οἷον ἐπὶ τίφης καὶ ζειᾶς περιπλαττομένοις πυροῖς· ὥσπερ ὅσα καὶ τῶν σπερμάτων ἢ ἐν λίτρῳ προβρεχόμενα τεραμονέστερα, ἢ ἐν μέλιτι καὶ γάλακτι γλυκύτερα γίνεται. Πέφυκε γὰρ, οἷον ἂν σπαρῇ, τοιοῦτον καὶ γεννᾷν. Σπείρεται δὲ διηλλοιωμένον καὶ μεταβεβηκός. Ἐν ἀμφοῖν δέ πως ἢ ἐν ἅπασι συμβαίνει μετακινεῖσθαι τὴν ἀρχὴν, ἔνθα μὲν κατὰ τὸ ποιὸν, ἔνθα δὲ [κατὰ τὸ ποσὸν,] καθάπερ καὶ ταῖς τίφαις καὶ ζειαῖς τῷ μορίον τι μὴ ἔχειν, οὗπερ ἐξ ἀρχῆς μὲν περιαιρεθέντος, οὐκ ἀδυνατεῖ γεννᾷν, πλεονάκις δὲ τοῦτο παθοῦσα, καὶ ὥσπερ τελέως γυμνωθεῖσα καὶ παθητικωτέρα γενομένη, τῷ τε ποιῷ μεταβάλλει, καὶ τῷ πλῆθος οὐκ
13 ἴσχει τοῦ ἀχύρου. Συμβαίνει δὲ καὶ ἐν ἄλλοις μορίων τινῶν ἀφαιρουμένων ποιεῖν τινα διαφορὰν, ὥσπερ ταῖς ἀμπέλοις, ὅταν ἡ μήτρα τοῦ

κλήματος ξυσθῇ, τοὺς βότρυς ἀγιγάρτους εἶναι. Καὶ πίστιν ταῦτα παράσχοιτ' ἂν ἴσως τοῖς ἀφ' ἑκάστου τῶν μερῶν λέγουσιν ἀπιέναι [τὸ] σπέρμα. Λύσις δ' ἥπερ εἴρηται καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Αἱ μὲν οὖν τούτων μεταβολαὶ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. η.) Ἡ δὲ τοῦ σισυμβρίου εἰς μίνθαν ὥσπερ ἐναντία δι' ἀργίαν γινομένη· συμβαίνει γάρ, ὅταν μηδεὶς ἐξεργάζηται, μηδ' ἀποδιδῷ την οἰκείαν θεραπείαν, ῥιζοῦσθαι μᾶλλον εἰς τὸ κάτω· ῥιζούμενον δὲ καὶ τὴν δύναμιν ἐκεῖσε τρέπον πᾶσαν, ἀσθενέστερον ἄνωθεν γίνεσθαι, καὶ τὴν δριμύτητα ἀποβάλλειν τῆς ὀσμῆς· ὧνπερ ἐξ ἀμφοτέρων ἡ ὁμοιότης τῆς τε βλάστης καὶ τῆς ὀσμῆς. Τῆς γὰρ δριμύτητος ἀφαιρουμένης ἡ κατάλοιπος ὀσμὴ μαλακή τις οὖσα καὶ ἀνειμένη προσεμφερὴς τῇ μίνθῃ γίνεται. Διὸ καὶ μεταφυτεύειν κελεύουσι πολλάκις, ὅπως τοῦτο μὴ συμβαίνῃ. Καὶ τοῦ μὲν σισυμβρίου τοιαύτην τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον. 1
Τὸ δ' ὤκιμον τὸ ἐν ἡλίῳ πολλάκις κείμενον ἀφερπυλοῦται, διὰ τὸ καταξηραίνεσθαι μᾶλλον· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἔλαττον γίνεται καὶ ἡ ὀσμὴ δριμυτέρα τῶν ξηρῶν· ἐλάττων γὰρ καὶ ἡ τροφή. Δεῖ δὲ τὰς μεταβολὰς τοιαύτας ὑπολαμβάνειν ὡσὰν ὁμοιότητά τινα ἐχούσας, οὐχ ὡς τελέας. Ἡ δὲ λεύκη πλατυφυλλότερόν τε τῆς αἰγείρου καὶ λειοφλοιότερον καὶ τὸ ὅλον εὐτροφώτερον· ἀπογηράσκουσαν δὲ καὶ ἐλάττονι τροφῇ χρωμένην οὐκ ἄλογον καὶ τὸ φύλλον στενότερον καὶ τὸν φλοιὸν τραχύτερον ἔχειν, καὶ εἰ 2

τι ἄλλο συνακολουθεῖ τοῖς μὴ ὁμοίως εὐτρόφοις.
3 Τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἄγαν ἴσως τὸ συμβαῖνον θαυμαστὸν, τό τε εἰς τὸ σύνεγγυς καὶ εἰς τὸ ὅμοιόν πως μεταβάλλειν. Ἔστι γὰρ ὁρᾶν καὶ ἐπί γε τῶν ζώων γινομένας τοιαύτας τινὰς μεταβολὰς, τὰς μὲν κατὰ τὴν γέννησιν, οἷον ἐπ' ἄλλων καὶ ἐπὶ τῶν καλουμένων ψυχῶν· ἐκ κάμπης γὰρ χρυσαλλὶς, εἶτα ἐκ ταύτης ἡ ψυχή· τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ψυχῶν, οὐδενὸς [δὲ ἄλλου] συμβαίνει. Τῶν δὲ καὶ τετελειωμένων ἤδη κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ σώματος, αἳ γίνονται διὰ τὰς ἐπετείους ὥρας, ὥσπερ τοῖς ὄρνισιν. Ἐπὶ τούτων γὰρ μάλιστα καὶ λέγεται καὶ ἔνδηλος ἡ τῶν χρωμάτων μεταβολὴ καὶ τῶν ὅλων σωμάτων, ὥστε δοκεῖν ἑτέρους εἶναι. Ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, φυσικῶς [γίγνεσθαι] ὑποληπτέον, τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς λεγόμενα μᾶλλον κατὰ φύσιν [συμβαίνειν.]

1 Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Ἀκόλουθα δέ πως τοῖς εἰρημένοις καὶ ὥσπερ ἐσχάτης θεωρίας [τὰ] περὶ νοσημάτων καὶ φθορᾶς εἰπεῖν, ἀμφοτέρων μετέχοντα, καὶ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν παρὰ φύσιν. Φθοραὶ μὲν γὰρ εὐθὺς αἱ μὲν οὕτως, αἱ δ' ἐκείνως λέγονται· νόσοι δὲ τῇ μὲν ὅλως δόξαιεν ἂν εἶναι παρὰ φύσιν· ἔκβασις γάρ τις ἀεὶ καὶ σύγχυσις τοῦ κατὰ φύσιν ἡ νόσος· τῷ δ' εἰωθέναι καὶ πολλάκις συμβαίνειν, κατὰ φύσιν λέγομεν ὁμοίως ἔν τε ζώοις καὶ φυτοῖς, αὐτὰ ταῦτα διαιροῦντες τὰ βίαια πάθη καὶ φανερῶς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οἷον τραυμάτων καὶ πληγῶν· τὰ γὰρ ὑπὸ ψύχους ἢ καύμα-

τος ἤ τινος ἑτέρου συμβαίνοντα τῶν ἐν τῷ ἀέρι
παθημάτων οὐ λέγομεν παρὰ φύσιν· καίτοι
βίαιά γέ πως καὶ ταῦτα καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθέν
ἐστιν. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν οὔτ᾽ ἴδιόν ἐστιν ἐπὶ
τῶν φυτῶν, ἀλλὰ [ταὐτὸ καὶ] ἐπὶ τῶν ζώων,
οὔτε διάφορον πρὸς ὃ νῦν ζητοῦμεν. Τῶν δὲ 2
νόσων [αἱ] ἀρχαὶ καθάπερ τοῖς ζώοις ἢ ἀπ᾽
αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν· καὶ ἡ φθορὰ ἢ ὅλως
ἢ εἰς καρπογονίαν. Ἀπ᾽ αὐτῶν μὲν, ὅταν ἢ πλῆ-
θος ἢ ἔνδεια τῆς τροφῆς ἢ ποιότης· ἀπὸ δὲ τῶν
ἔξωθεν, ὅταν ἢ χειμῶνες ὑπερβάλλοντες ἢ καύ-
ματα ἢ ἐπομβρία ἢ αὐχμοὶ, ἢ ἄλλη τις δυσκρα-
σία τοῦ ἀέρος· ἔτι δὲ ὅσα διὰ πληγὴν ἢ ἕλκωσιν
ἐκ σκαπάνης ἢ τομῆς ἢ διακαθάρσεως, ἢ ἐξ ἄλ-
λης τοιαύτης αἰτίας· ὧν γ᾽ ἔνιαι καὶ ἀπὸ τοῦ
δαίμονος συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζοκο-
πία. Εἰ δὲ καὶ ἡ ἔνδεια καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς
τροφῆς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ὥς τινές φασιν, οὐδὲν
διαφέρει. Πάντα δὲ ἰσχύει μᾶλλον τὰ ἀπὸ τοῦ 3
ἀέρος ἐν τοῖς ἀσθενῶς διακειμένοις· τὰς γὰρ
ὑπερβολὰς ἧττον δύνανται φέρειν· ἀσθενεστάτη
δὲ διάθεσις [τῶν] μελλόντων τε καὶ ἀρχομένων
βλαστάνειν, καὶ πάλιν μετὰ τὴν καρποτοκίαν,
ὥσπερ ἐξηραμένων· τότε γὰρ ἡ μεγίστη μεταβολή.
Διὸ καὶ τὰ ἄγρια μάλιστα πονεῖ πρὸ τῆς βλα-
στήσεως ἢ ὑπ᾽ αὐτὴν τὴν βλάστησιν, ὅταν χα-
λαζοκοπηθῇ, ἢ πνεύματ᾽ ἐπιγένηται ψυχρὰ σφό-
δρα ἢ θερμά· κρατεῖται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς.
Οἱ δ᾽ ὡραῖοι χειμῶνες ὠφελοῦσι καὶ τὰ ἄγρια
καὶ τὰ ἥμερα· καὶ γὰρ ἰσχὺν ἐμποιοῦσι καὶ τῇ
πιλώσει καὶ πυκνώσει καὶ εὐβλαστίαν. Ταῦτα
μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά.

1 Κεφ. θ. (ἄλλοις Κεφ. ι.) Νοσήματα δὲ
τῶν ἀγρίων οὐ λέγεται, τῶν δ' ἡμέρων λέγεται
πλείω. Τάχα δὲ καὶ ἔστι διὰ τὴν ἀσθένειαν·
ὧν τὰ μὲν ἀνώνυμα, τὰ δὲ ὠνομασμένα, καθά-
περ ἡ ψώρα καὶ ὁ σφακελισμὸς καὶ ἀστρόβλητα
καὶ σκωληκόβρωτα γίνεσθαι. Ἀστρόβλητα μὲν
οὖν μάλιστα γίνεται τὰ φυτὰ καὶ οἱ μόσχοι
διὰ τὴν ἀσθένειαν· συμβαίνει δὲ τὸ πάθος,
ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρό-
τητα. Διὸ καὶ ὑπὸ τὸ ἄστρον τὰ πλεῖστα [φθεί-
2 ρεται.] Τὰ δὲ πρεσβύτερα διὰ τὴν ἰσχὺν ἀντέ-
χει τε μᾶλλον, καὶ ἕλκει πόῤῥωθεν· ἔτι δ' ἡ
ὑγρότης ἡ οἰκεία πιοτέρα τε καὶ λιπαρωτέρα· καὶ
πρωϊκαρπύτερα τῶν νέων· καὶ ὅσα ἂν προδεί-
ξωσι, πάντ' ἐκφέρουσιν. Ὅλως δὲ πᾶσαν μετα-
βολὴν ἧττον δύναται τὰ ἀσθενέστερα φέρειν·
ὑπὸ δὲ τὸ ἄστρον καὶ διϋγραίνεταί πως μᾶλλον
τὰ δένδρα, καθάπερ πρότερον ἐλέχθη· διὸ καὶ
ἡ ἐπιβλάστησις. Ἡ μὲν οὖν ἀστροβολία διὰ
ταῦτα συμβαίνει, καὶ ἔτι διὰ τὰς πληγὰς τὰς
ἔξωθεν καὶ τὰς ἑλκώσεις· ἀσθενέστερα γὰρ καὶ
ταῦτα γίνεται, καὶ ἐπὶ πλεῖον αὐτῶν αἱ δυνά-
3 μεις διϊκνοῦνται. Σκωληκοῦται δὲ μᾶλλον τὰ
πρεσβύτερα· συμβαίνειν δὲ δοκεῖ καὶ τοῦτο τὸ
πάθος ἢ διὰ τὰς ἑλκώσεις τῶν περισκαπτομένων,
ἢ ὅταν ἐκδιψήσῃ διὰ τοὺς αὐχμούς· ἐκ μὲν γὰρ
τῆς πληγῆς σήπεται, διελκούμενα δὲ τῇ σήψει
ζωογονεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα. Ἐκ δὲ τοῦ
διψῆσαι διὰ τὸ ἔλαττον ἔχειν τοῦ ξυμμέτρου τὸ
ὑγρόν· οἷον γὰρ ἔκστασις γίνεται ἐκ τῆς φύ-
σεως· ἐν δὲ τῇ ἐκστάσει μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις·

ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ διὰ τὴν σῆψιν ἡ ζωογονία.
Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο [καὶ] ἐν ταῖς ἀφαναι-
νομέναις· ἐνισχύει γὰρ τότε μᾶλλον τὸ θερμόν·
σκωληκοῦνται δὲ μάλιστα αἱ μηλέαι· διὸ κἂν
ταῖς ἐμπύροις φαῦλαι· ταχὺ γὰρ αἱ ῥίζαι ξη-
ραίνονται. Κοινότατα δὲ φαίνεται τῶν νοση- 4
μάτων εἶναι τοῦτό τε καὶ ἡ ἀστροβολησία· πάν- V. C. 11.
τα γάρ, ὡς εἰπεῖν, σκώληκας ἴσχει· πλὴν τὰ μὲν
πλείους, καὶ θᾶττον ἀπόλλυται, καθάπερ μη-
λέα, συκῆ, ἄπιος· τὰ δ' ἐλάττους, καὶ βραδύ-
τερον. Ἥκιστα δὲ σκωληκοῦται τὰ δριμέα, οὐχ
ὅτι ἄσηπτα μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ δριμύτης
κωλύει ζωογονεῖν. Σημεῖον δὲ τὸ τῆς δάφνης·
αὕτη μὲν γὰρ σήπεται ταχέως, σκωληκοῦται δ'
οὐχ ὁμοίως· ἐπεὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἐρινεὸς ὁμοίως
τῇ συκῇ· δριμύτερος γὰρ ὁ ὀπός. Ὅλως γὰρ τὰ 5
γλυκέα σήπεται θᾶττον· εὐμετάβλητος γὰρ ὁ
χυλός, ἀσθενέστερος ὤν. Διὸ καὶ αἱ μηλέαι
καὶ αἱ ῥόαι μᾶλλον αἱ γλυκεῖαι τῶν ὀξειῶν·
πάντων δὲ αἱ ἠριναὶ μᾶλλον, διὰ τὴν ἀσθένειαν
τοῦ τε χυλοῦ καὶ τῆς ὅλης φύσεως. Ἐν σχίνῳ
δὲ φυτευόμενα πάνθ' ἧττον σκωληκόβρωτα, διά
τε τὴν θερμότητα καὶ τὴν ὀσμήν. Ταῦτα μὲν
οὖν τὰ νοσήματα συμβαίνει διὰ τὰς ῥηθείσας
αἰτίας. Οἴονται δέ τινες καὶ τὸν σφακελισμὸν 6
ἀπὸ τῶν πληγῶν καὶ τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι τραυ-
μάτων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· μετενεχθῆ-
ναι γὰρ τοὔνομα κατὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ πά-
θους. Οὐ μὴν ἔοικεν ἀληθὲς οὐδὲ τοῦτ' ἐπὶ
πάντων, εἴπερ ὁ ἐρέβινθος ἀπόλλυται σφακε-
λίσας, ὅταν ἀνθοῦσιν ὕδωρ ἐπιγινόμενον ἀπο-

κλύσῃ τὴν ἅλμην· τὸ γὰρ ἔφαλμα οἷον σφακελίζειν ἐστί. Φαίνεται δὲ καὶ ἄλλα καὶ χωρὶς
7 *πληγῆς πάσχειν τοῦτο τὸ πάθος. Ἔνιοι δὲ καὶ τὸ ἀστροβολεῖσθαι σφακελίζειν καλοῦσι. Τοῦτο μὲν οὖν τάχ' ὀνόματος ἂν εἴη διαφορά. Δι' ὑπερβολὴν γὰρ καὶ ἔνδειαν τροφῆς οὕτως ἀπόλλυται τὰ δένδρα· τάχα δὲ μᾶλλον δι' ἀπειρίαν καὶ διὰ τὴν τῶν ἔξωθεν δύναμιν, οἷον ὅταν μετὰ τὴν καρποτοκίαν λεπτῆς οὔσης ἔτι τῆς ὑγρότητος διὰ τὴν ἀσθένειαν ἐπιγένηται πάγος ἰσχυρός· ἀποθνήσκει γὰρ καταψυχόμενα· τὸ γὰρ ὀῤῥῶδες [καὶ] λεπτὸν ψυχρὸν, τὸ δὲ παχὺ καὶ ὥσπερ πῖον θερμόν. Αὕτη μὲν οὖν εἴτε διὰ πλῆθος εἴτε δι' ἀπειρίαν εἴτε δι' ἄμφω καὶ ἔτι*
8 *ἀσθένειαν ἡ φθορά. Δι' ἔνδειαν δὲ κατ' ἄλλον*
V. C.12. *τρόπον, καὶ ὅταν αἱ ῥίζαι μετέωροι γένωνται καὶ ἐπιφανεῖς· οὐ γὰρ δύνανται παρέχειν ἰκμάδα διὰ τὸν ἥλιον, ὥστε συγκάεται καὶ παχύνεται μᾶλλον τοῦ δέοντος ὁ ὀπός· ἐκ τούτου δὲ νόσος καὶ φθορά. Παραπλήσιον δὲ τὸ συμβαῖνον καὶ ὅταν ἐξαυχμώσῃ δι' ἀνυδρίαν· οὐδὲ γὰρ τότε διαδιδόασι. Βοήθεια δὲ καὶ φυλακὴ πρὸς τὰς ἐνδείας τὸ κινεῖν ἀεὶ καὶ ὁμαλίζειν τὴν γῆν· οὕτω γὰρ τοῦ θέρους ἕλξει τινὰ ἰκμάδα, καὶ τοῦ χειμῶνος ἐνυπάρξει μᾶλλον τὸ θερμὸν, ὃ*
9 *διαδίδωσι τὴν τροφήν. Ἐξ ὑπερβολῆς [δὲ] διὰ τὴν ἐπομβρίαν· τότε γὰρ διὰ τὴν ἀτροφίαν ἐκλευκαίνεται καὶ ἀπόλλυται τὰ δένδρα, καθάπερ καὶ ὁ σῖτος· ἀτροφεῖ γὰρ τὸ μὴ κρατοῦν μηδὲ πέττον. Ἐνιότε δὲ οὐκ ἀπόλλυται μὲν, εἰς δὲ τὴν καρπογονίαν νοσοῦσιν· ἀκαρπεῖ γὰρ τὸ*

μὴ πέττον μηδὲ κρατοῦν. Τῇ δὲ συκῇ καὶ νό-
σημά τι συμβαίνει περὶ τὰς ῥίζας καὶ μικρὸν
ἐπάνω, ὃ καλοῦσι λοπᾷν· τοῦτο δὲ οἷον μύδησίς
τίς ἐστι τῶν ῥιζῶν διὰ τὴν πολυϋδρίαν. Ἐξ ὑ- 10
περβολῆς δὲ καὶ τὸ τραγᾷν τῆς ἀμπέλου, καὶ
ὅσοις ἄλλοις ἀκαρπεῖν συμβαίνει διὰ τὴν εὐ-
βλαστίαν· οὐ δύνανται γὰρ οὐδὲ ταῦτα ἐκπέτ-
τειν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν βλάστησιν ἡ ὁρμὴ τρέπεται,
καθάπερ ἐπισπευδομένη διὰ τὸ πλῆθος. Ὡς ἐπὶ
πολὺ δ᾽ ἐκ τῶν τοιούτων συμβαίνει συκῇ μὲν
ψωριᾷν, ἐλαίᾳ δὲ λειχηνιᾷν, ἀμπέλῳ δὲ ῥεῖν,
ὥσπερ καὶ Κλείδημος φησί· λεπτὸς γὰρ ὁ καρ-
πὸς, ἄπεπτος ὢν, καὶ ῥοώδης. Ἡ βοήθεια δ᾽ ἐν 11
δυοῖν, ἕν τε τῷ παραιρεῖσθαι τὴν εὐτροφίαν,
ὥσπερ καὶ τὰς ἀμυγδαλᾶς καὶ τὰς ῥόας τινὲς
κολάζουσι· καὶ ἐν τῷ δύναμίν τινα προστιθέ-
ναι τῷ δένδρῳ καὶ ἰσχύν· τοῦτο γὰρ αἵ τε δια-
κόψεις ποιοῦσι τῆς συκῆς, ὅταν ἄρχηται βλα-
στάνειν, ὅπως μὴ παλίσκιος οὖσα παχύνῃ τὸν
ὀπόν. Καὶ αἱ ἀποψιλώσεις τῶν ἀμπέλων καὶ
ἀποκνίσεις τῶν οἰνάρων τῶν μεγίστων παρ᾽ ὅλον
τὸ θέρος, ὥς τινες κελεύουσι· καὶ αἱ περικα-
θάρσεις δὲ τῶν ἀνωτάτω ῥιζῶν, καὶ τὰ κλήματα
ἐπιβαλλόμενα, καὶ ἀπὸ .... κατώρυγες καθιέ-
μεναι, καὶ ἡ [διὰ τῆς] σκαπάνης γενομένη βοη-
θεία ἡ γυμνοῦσα τὰς ῥίζας, ὅπως ἐθισθῶσι
πνεύματι καὶ ψύχει· καὶ, καθάπερ ἔνιοι κελεύ-
ουσι, πάτταλον ἐμβαλόντας, μετὰ ταῦτα τὴν
κατεργασίαν ἀποδιδόναι. Πάντα γὰρ ταῦτα τῆς
τροφῆς ἀφαιρεῖ, καὶ συναύξει τὴν δύναμιν.
Ἐναντίως δὲ τοῖς ἐξησθενηκόσι διὰ τὴν ἔνδειαν

ἡ κατεργασία καὶ ἡ ἄλλη θεραπεία, τήν τε δύ-
ναμιν ἅμα καὶ τὴν εὐτροφίαν ἀνταποδίδωσι.
12 Τὴν ψώραν οἴονται τινες γίνεσθαι καὶ ἄλλως,
V. C. 13. οἷον ὅταν ὕδωρ ἐπὶ Πλειάδι γένηται μὴ πολύ·
τότε γὰρ ἀναζυμοῦται καὶ ἀναθερμαινόμενον
διεισιν ἔξω, καθάπερ τὰ ἐξανθήματα. Ἐὰν δὲ
πολὺ γίνηται, ἀποκλύζεται τὰ αἴτια. Τάχα δὲ
καὶ διαδίδωσιν εἰς τὰ ἐντὸς καὶ παύει. Συμ-
βαίνει δὲ τότε καὶ τὰ ἐρινὰ καὶ τοὺς ὀλύνθους
ἀποῤῥεῖν· διϊκνεῖται γὰρ εἰς ταῦτα ἡ ὑγρότης.
Τῆς μὲν οὖν ψώρας ταῦτ᾽ αἴτια τῇ συκῇ λέγουσι.
13 Τῇ δὲ ἀμπέλῳ τοῦ τραγᾷν, ὅταν ἢ ὑπὸ πνεύ-
ματος βλαστοκοπηθῇ, ἢ ὅταν τῇ ἐργασίᾳ συμ-
πάθῃ, ἢ τρίτον ὅταν ὑπτία τμηθῇ. Συμβαίνει
γὰρ πλείω τὸν ἀθροισμὸν γινόμενον μᾶλλον εἰς
τὴν βλάστησιν σφοδροτέρως ὁρμᾷν, ὥστε μὴ
δύνασθαι καρπογονεῖν. Τοῦ δὲ ῥοάδα γίνεσθαι
δύο αἰτίαι, ἢ ὅταν ἐπινιφθῇ κατὰ τὴν ἀπάν-
θησιν, ἢ ὅταν κρειττωθῇ· τοῦτο δ᾽ εἰ ἀληθὲς,
ἔοικε κατὰ μὲν τὴν ἀπάνθησιν ὑγρότερος ὢν ὁ
ἀὴρ ὥσπερ ἀπερυσιβοῦν· ἡ δὲ κρείττωσις οἷον
ἀντισπᾷν καὶ μεθιστάναι τὴν τροφήν· ὥστε ἐξ
ἀμφοτέρων εὔλογον ἀποῤῥεῖν τὰς ῥάγας, καὶ
τὰς ἐπιμενούσας [ὡς] μικρὰς εἶναι. Ἡ δ᾽ ἀμ-
βλωσις τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν ῥιγῶσι. Ταυτὸν
δὲ καὶ παραπλήσιόν ἐστιν, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀγρίων
προβλαστάνειν ἀρχομένων, ἐὰν ἐπιγένηται χει-
μών. Πάσχει δὲ τοῦτο καὶ ἡ πρὸ ὥρας ἄνθη-
σις· ἐπ᾽ ἀσθενεῖ γὰρ πνεύσας ἄνεμος ψυχρὸς ἀ-
πέκαυσε. Ταῦτα μὲν οὖν τῶν δένδρων αὐτῶν
ἐστι νοσήματα καὶ πάθη.

Κεφ. ι. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιγ.) Τὰ δὲ τῶν 1
καρπῶν, οἷον τῶν μὲν βοτρύων ὁ καλούμενος κράμβος· τοῦτο δ' ὅμοιον τῇ ἐρυσίβῃ· γίνεται γάρ, ὅταν ἐπούσης ὑγρότητος μετὰ τὰς ψεκάδας ἐπικαύσῃ σφοδρότερον ὁ ἥλιος. Ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν οἰνάρων. Μηλέας δὲ καὶ ἐλαίας καὶ συκῆς καὶ σκωληκοῦνται οἱ καρποί· καὶ τὰς μὲν μηλέας καὶ συκᾶς ἀεὶ διαφθείρουσιν οἱ σκώληκες· τὰς δ' ἐλαίας, ἐὰν μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα γένωνται, διαφθείρουσιν· ἐξεσθίουσι γάρ· ἐὰν δὲ [ὑπὸ] τὸν πυρῆνα διαφάγωσιν, ὠφελοῦσιν· ἐντὸς γὰρ ὄντες οὐχ ἅπτονται τῆς σαρκός. Κωλύονται δ' ὑπὸ τῷ δέρματι εἶναι ὕδατος ἐπ' Ἀρκτούρῳ γενομένου· καταψυχόμενοι γὰρ φεύγουσι. Νοσεῖ δὲ πολλάκις καὶ τὰ σῦκα καὶ οἱ ἄλλοι καρποί. Τὸ δ' αἴτιον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, 2
ἐν δυοῖν· ἢ γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δένδρου καὶ τῆς τούτου διαθέσεως, ὥσπερ ὅταν ἐν ταῖς ἀμυγδαλαῖς ἡ ὑγρότης κομμιδώδης ὑπογένηται· ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν ἀέρα ξυμβαινόντων. Τῇ δ' οὖν ἐλαίᾳ καὶ τὸ ἀράχνιον ἐμφύεται δι' ὑγρασίαν τινὰ τοῦ ἀέρος τοῦ περὶ αὐτάς· ὃ καὶ διαφθείρει τὸν καρπόν. Ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἔνου βλάστησις ὑδάτων ἐπιγινομένων γίνεται, δι' ἣν ἀποβάλλει τὸν καρπὸν, ἐνταῦθα τῆς τροφῆς ῥεούσης, ἅτε καὶ οὐκ ἰσχύοντος τοῦ καρποῦ, τῆς δ' ὑγρότητος ἠθροισμένης τῆς βλαστήσεως. Χείριστον δ', V. C.14.
ἐὰν ἀνθούσαις ἐφύσῃ καὶ ἐλαίαις καὶ ἀμπέλοις καὶ τοῖς ἄλλοις· ἀποῤῥεῖ γὰρ τὰ ἄνθη καὶ οἱ καρποὶ δι' ἀσθένειαν. Ἐνιαχοῦ δὲ ἴδια πάθη 3
συμβαίνει, καθάπερ ἐν Μιλήτῳ καὶ Τάραντι.

περὶ τὰς ἐλαίας· ἐν Μιλήτῳ μὲν γὰρ, ὅταν περὶ
τὸ ἀνθεῖν ὦσι, νοτίου ἀέρος ὄντος καὶ εὐδιεινοῦ,
κάμπαι γινόμεναι κατεσθίουσιν αἱ μὲν τὰ φύλ-
λα, αἱ δὲ τὰ ἄνθη, ἕτεραι τῷ γένει. Βοηθεῖ δὲ
πρὸς ταῦτα, ἐὰν ἐπιγένηται καῦμα· διαῤῥήγνυν-
ται γάρ. Ἐν Τάραντι δὲ περὶ τὴν ἄνθησιν ὁτὲ
μὲν ἀπερυσιβοῦνται διὰ τὴν ἄπνοιαν, ὁτὲ δὲ
πνεῦμά τι πνέον ἐκ τῆς θαλάττης ὁμιχλῶδες καὶ
παχὺ, προσίζον ἐν τοῖς ἄνθεσιν, ἀπόλλυσι τὰ
ἄνθη τῇ ὀσμῇ. Διὰ τοῦτο καλλίστων ὄντων καὶ
μεγίστων τῶν δένδρων ἐλάχιστος παρ' αὐτοῖς ὁ
4 καρπός. Ὅλως δὲ ἕκαστοι τῶν τόπων ἰδίας ἔχουσι
κῆρας, οἱ μὲν ἐκ τοῦ ἐδάφους, οἱ δ' ἐκ τοῦ
ἀέρος, οἱ δ' ἐξ ἀμφοῖν. Ἐκείνη δὲ αἰτία κοινὴ
πᾶσιν, ἡ ἀπὸ τῶν πνευμάτων κατὰ χώρας ἑκά-
στας, ὅσα θερμὰ τοῦ θέρους πνεῖ καὶ τοῦ ἦρος
ψυχρὰ σφόδρα, τῶν δένδρων ἄρτι βλαστανόν-
των καὶ ὑπὸ τὴν ἄνθησιν. Τὸ γὰρ ὅλον ἀληθὲς
καὶ ἐπὶ τούτων, ὅτι δι' ὑπερβολὴν καὶ ἔνδειαν
5 τροφῆς καὶ καύματος καὶ ψύχους νοσοῦσιν. Ἔτι
δ' ἂν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα καὶ τὰ
ὕδατα τὰ οὐράνια γένηται· συμβαίνει γὰρ ὁτὲ
μὲν ἀποβάλλειν γενομένων [ἢ μὴ γενομένων]
ὑδάτων, ὥσπερ ταῖς συκαῖς, ὁτὲ δὲ χείρους γί-
νεσθαι, σηπομένους καὶ καταπνιγομένους, ἢ
πάλιν ἀποξηραινομένους παρὰ τὸ δέον. Ἀπο-
καίει δὲ καὶ καύματα ἔνια καὶ βότρυν καὶ
ἐλαίαν καὶ ἄλλους καρπούς. Τῶν δὲ σκωλήκων
πολλοὶ διαφέρουσι μὲν καὶ μορφαῖς· οὐ μὴν
ἀλλ' ἐκείνη μείζων ἡ διαφορὰ, τὸ μὴ δύνασθαι
τὰ ἐξ ἑτέρου δένδρου καὶ καρποῦ μετατιθέντα

ἐν ἑτέρῳ γένει σώζεσθαι. Τοῦτο δ' εὔλογον· ἑκάστῳ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης ἡ τροφή· πλὴν ἴδιον τὸ περὶ τὸν κεράστην καλούμενον ξυμβαῖνον· τοῦτον γάρ φασι καὶ ἐν τῇ ἐλαίᾳ γίνεσθαι, καὶ εἰς τὴν συκῆν ἐντίκτειν. Ἔχει δὲ ἡ συκῆ καὶ ἐξ ἑαυτῆς σκώληκας, καὶ τοὺς ἐντικτομένους τρέφει· πάντες δ' εἰς κεράστην ἀποκαθίστανται, καὶ φθέγγονται οἷον τρισμόν. Περὶ μὲν οὖν νοσημάτων ἱκανῶς εἰρήσθω.

Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιε.) Περὶ δὲ φθορᾶς ἁπλῶς τῶν δένδρων ἐκεῖνο πρῶτον δεῖ διελθεῖν, ὅτι εἰσὶν αἱ μὲν κατὰ φύσιν, [οἷον] αἱ 1
γήρᾳ καὶ δι' ἀσθένειαν αὐάνσεις, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ ἀπομαραινομένων αὐτομάτων. Παρὰ φύσιν δὲ [αἱ] ἀπὸ τῶν ἔξωθεν· τούτων δ' αἱ μὲν βιαιότεραι φαίνονται, καθάπερ ἐὰν [τι] κοπὲν ἢ πληγὲν [ἀποθάνῃ·] αἱ δ' ἧττον, διὰ χειμῶνας ἢ πνεύματα· πασῶν δὲ ἥκιστα [αἱ] διὰ νόσον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων· ἐγχρονίζουσι γὰρ αὗται μάλιστα. Διὸ καὶ οὐδὲ φαίνονται παρὰ φύσιν, ὁμοίως ἔν τε ζώοις καὶ φυτοῖς, εἴπερ ἐκεῖνο τῆς φύσεως ἡ ἔκλειψις. Ἔστι δέ τις 2
καὶ ἑτέρα παρὰ ταύτας, ἡ διὰ τὴν εὐκαρπίαν καὶ πολυκαρπίαν. Ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, φύσει βραχύβια, ἐξαναλισκομένης ἐνταῦθα τῆς οὐσίας, ὅσα πολυκαρπήσαντα ἀφαναίνεται, καθάπερ ἐλέχθη. Συμβαίνει γὰρ τοῦτο πλείοσιν· ἐπεὶ καὶ ἐλαῖαι αἱ νέαι δοκοῦσι φθείρεσθαι δι' εὐκαρπίαν, ὅτι οὔπω τετελεσμέναι τὴν τῆς αὐξήσεως τροφὴν ἐξαναλίσκουσιν εἰς τοὺς καρπούς. Ταύτην οὐ τῶν κατὰ φύσιν ἂν

τις θείη τὴν φθορὰν, οὐδ' ὡς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν
καὶ βιαίων, ἀλλ' ὡς ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὴν ἐπὶ
πλέον ὁρμὴν τοῦ ξυμμέτρου πρὸς τὸν καρπόν·
ἢ συναίτιός πως καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ἡ τοῦ ὅλου κα-
τάστασις. Εὐκαρπία γὰρ γίνεται τοιαύτη διὰ
τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν. Ταύτην μὲν οὖν εἴτε
κατὰ φύσιν [εἴτε παρὰ φύσιν] εἴτε καὶ μέσην
5 τινὰ χρὴ λέγειν, οὐδὲν διαφέρει. Τάχα δὲ καὶ
γένει τινὶ δένδρων ἔνιαι κατὰ φύσιν αὐτομάτως
τε γινόμεναι καὶ οὐ κακουμένοις ἀλλ' εὐθηνοῦ-
σιν, οἷον τῆς πεύκης ὅταν αἱ ῥίζαι δαδωθῶσι.
Πάσχουσι μὲν γὰρ τοῦτο δι' εὐτροφίαν καὶ δι'
ὑπερβολήν· ἅμα δὲ τῇ δαδώσει τὴν τροφὴν οὐ
διεῖσαι φθείρονται. Καὶ ἔοικε παραπλήσιον τὸ
συμβαῖνον εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ὑπερ-
παχυνθῶσιν· οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὴν πνοὴν,
οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι διὰ τὴν σύμ-
φραξιν καὶ τὴν πύκνωσιν, ἐκεῖνά τε ἀποπνίγε-
ται καὶ αἱ πεῦκαι. Διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ὀρει-
τύποι τοὔνομα τίθενται· φασὶ γὰρ ἀποπνίγε-
σθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν πιότητα. Πάντα γὰρ,
ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος ἢ μανώσεως ἢ
πόρων. Τὰς μὲν οὖν τοιαύτας φθορὰς μᾶλλον
ἄν τις θείη φυσικάς· ἐκείνας δὲ ὁποτέρως δεῖ
προσαγορεύειν, μηδὲν διαφερέτω, καθάπερ ἐλέ-
χθη.

1 Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ις.) Περὶ δὲ τῶν
κατὰ φύσιν λεκτέον· ἐπείπερ αἱ κατὰ φύσιν
ἁπλαῖ τινές εἰσι καὶ φανεραί. Τούτων δὲ σχε-
δὸν ἐν δυοῖν αἱ αἰτίαι, τῶν κατὰ τὸν ἀέρα γι-
νομένων ὑπερβολῇ, ψύχους τε καὶ καύματος.

Αἱ γὰρ δι' ἔνδειαν τροφῆς, οἷον ἢ λειψυδρίαν
ἢ χώρας κακίαν, ἕτερον εἶδος ἔχουσι. Καὶ
(φανεραὶ) τῶν εἰρημένων αἱ μὲν ὑπὸ καύματος
ἐλάττους, ἂν μή τις αὐχμὸς ὑπερβάλλων γένη-
ται· καὶ οὗτος δὲ μᾶλλον τἄλλ' ἀπόλλυσιν ἢ τὰ
δένδρα· ταῦτα δ', ἂν συνεχὴς γένηται καὶ πλείω
χρόνον, ἀλλ' οὐχ οἷα τὰ ἐπέτεια καύματα γίνε-
ται κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν, οἷον ὑπὸ κύνα.
Μόνα δ' ἀπόλλυται τὰ νέα φυτὰ ἀστροβολού-
μενα, καὶ ἐὰν ἄρα τι τύχῃ πεπηρωμένον ἢ ἀσθε-
νές· οὐδὲ γὰρ ταῦθ' ὑπομένει. Ὑπὸ δὲ τοῦ χει- 2
μῶνος πλείω καὶ κατὰ πλείους τρόπους· ὁτὲ μὲν
γὰρ αἰθρίαι καὶ πάγων σφοδρότητες ἐμπηγνύου-
σιν, ὁτὲ δ' ἄνεμοι ψυχροὶ (πνεύματος) ἐπέκαυσαν·
ἐνιότε δὲ καὶ ἀπνοίας οὔσης ἢ μετρίας πνοῆς, οὐ
καθαροῦ δὲ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ θολεροῦ καὶ ἐπινε-
φοῦς· καὶ σχεδὸν οὕτως ἥ γε τῶν δένδρων γίνεται
πῆξις, ἐάν τε αἴθριος ἐάν τε μὴ αἴθριος ὁ οὐρανὸς
ᾖ. Γίνεται δὲ περὶ μὲν Ἀρκαδίαν καὶ Εὔβοιαν
αἰθρίας καὶ πνεύματος μᾶλλον, περὶ δὲ Θετ-
ταλίαν καὶ τούτους τοὺς τόπους ἀπνοίας καὶ
ἐπινεφοῦς. Οὐ μὴν ἀλλὰ πνευμάτων ὄντων συμ-
βαίνει τὸ πάθος, ὅταν τὰ ὄρη λάβῃ χιόνα τὰ
περικείμενα καθ' ἑκάστους τόπους· ἀφ' ἑκάστου
γὰρ αἱ ἀπόπνοιαι καὶ τὸ ψύχος τὸ ἀποκᾶον.
Ὁτὲ δὲ καὶ νηνεμίας οὔσης εἰσδυόμενος ὁ ἀὴρ...
Ὃ δὲ λέγουσιν, ὡς ἧττον γίνεται περὶ Εὔβοιαν 3
καὶ τὴν Βοιωτίαν, ὅταν ἡ Ὀρχομενία λίμνη πλη-
ρωθῇ, τάχ' ἄν τις ἀμφοτέρως λάβοι, καὶ ὡς
κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι ἔπομβρα συμβαίνει τότε
μᾶλλον εἶναι τὰ ἔτη, καὶ χιόνα μὴ πίπτειν, καὶ

ὡς ὑδαρεστέραν τὴν ἀναθυμίασιν γινομένην, διὰ
τὸ ἀπὸ πλείονος· ἡ τοιαύτη δ' ἧττον ψυχρὰ καὶ
κακοποιός. Καὶ φανερὸν ἔν τισι τόποις γέγονεν·
ἀλεεινότεροι γὰρ γεγένηνται λιμνωθέντων τῶν
4 πλησίον. Πνεῖ δὲ τὰ πνεύματα τὰ ἀποκαίοντα
περὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους ἀπὸ δυσμῶν
[καὶ ἀπὸ τῆς ἕω,] ὥσπερ ὁ Ὀλυμπίας ὁ ποιῶν
ἄλλοθί τε καὶ ἐν Χαλκίδι τὸν καλούμενον καυ-
θμόν· ἐν Θετταλίᾳ γὰρ ἀμφοτέρωθεν πνέοντες
ἐμπηγνύουσιν. Ἡ δ' ὥρα τῆς πνοῆς μάλιστά πως
περὶ τροπὰς ὑπὸ τὰς τεσσαράκοντα· τότε γὰρ
καὶ ὁ ἀὴρ ὅλως ψυχρότατος. Τὰ μὲν οὖν γινό-
μενα ταῦτ' ἐστίν· ἡ δ' αἰτία σχεδὸν, ὡς καθόλου
γε εἰπεῖν, φανερά· τὸ γὰρ θερμὸν ἐξελαυνόμε-
νον ὑπὸ τοῦ ψύχους συνεξάγει καὶ τὸ ὑγρὸν,
5 ὥστε διαπνεῖσθαι. Συμβαίνει δὲ τοῦθ' ὡς ἐπὶ
τὸ πλέον ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆν· τὰ δὲ κατώτατα περὶ
τὰς ῥίζας ἀπαθῆ· πολλάκις δὲ καὶ αὐτοῦ τι τοῦ
στελέχους. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνιότε διϊκνεῖται καὶ
πρὸς τὰς ῥίζας, ὥστ' ὅλον ἐξαυαίνειν τὸ δένδρον.
Ἁπλῶς γὰρ ἄνωθεν ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ παρείσδυσις τοῦ
ψύχους· εἶτ' ἀπὸ τούτων ὥσπερ ὀχετῶν τινων
καταβαίνει πρὸς τὰ κάτω. Διὸ καὶ παρ' οἷς
συμβαίνει τὸ πάθος, κατακρύπτουσι τὰς ἀμπέ-
λους, καὶ τὰς συκᾶς θαμνώδεις ποιοῦσιν· οὐδὲν
δὲ δεῖ πολλῆς γῆς, ἀλλὰ μετρία τις ἐποῦσα δύ-
6 ναται διατηρεῖν. Ἔνιοι δὲ μόνον τὰ πέρατα
ἄκρων τῶν κλημάτων καὶ τὰς κράδας αὐτὰς,
καθάπερ ἔν τε τῷ Πόντῳ καὶ περὶ Μήδειαν,
οἷον ἐμφράττοντες τὰς ἀρχάς· ἐὰν γὰρ ταῦτα
συγκλεισθῇ, καθάπερ ἄλλ' ἄττα γυμνὰ, οὐδὲν

πάσχουσι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν εἴσοδον· διϊκνεῖται
γὰρ ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰς ῥίζας.
Ἡ δ' ἰδιότης ἰσχυρὰ, καθάπερ ὑφ' ἡλίου καὶ
χρόνου πολλοῦ, διὰ τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν
ἰσχὺν τοῦ ψύχους· ἐξάγει γὰρ μᾶλλον καὶ ἀ-
θροώτερον τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ θερμῷ. Τὸ δὲ 7
πονεῖν μάλιστα τῶν τόπων ὅσοι κοῖλοι καὶ αὐ-
λῶνές εἰσι, καὶ ὅσοι περὶ τοὺς ποταμοὺς, καὶ
ὅλως τοὺς ἀπνευστοτάτους, οὐκ ἄλογον. Ἵστα-
ται γὰρ μάλιστα ἐνταῦθα φερόμενον τὸ πνεῦμα
καὶ πλεῖστον διατρίβει χρόνον· ὥστε καὶ μάλιστ'
ἀπεργάζεται. Καὶ γὰρ ὅπου μὴ διὰ πνεύματα
τὸ πάθος, ἀλλὰ δια παρουσίαν καὶ στάσιν τινὰ
τοῦ ἀέρος γίνεται, καθάπερ ἐν Μακεδονίᾳ τε
καὶ Θετταλίᾳ ἐνιαχοῦ, καὶ περὶ Φιλίππους, ἐν-
ταῦθ' οἱ κοῖλοι τόποι μάλιστα πονοῦσιν· ἐφε-
στηκὼς γὰρ ὁ ἀὴρ πήγνυται, καὶ πήγνυσι τὸ
ὅλον πλείω χρόνον καὶ ἐργάζεται. Κατὰ δὲ τοὺς
ὑπτίους οὐδὲ γίνεται πῆξις ὅλως πνεύματος· κω-
λύει γὰρ ἡ κίνησις, ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος. Ἀλλ' 8
ἐκεῖνο θαυμαστὸν καὶ λόγου δεόμενον, ὅτι οὐ V. C.17.
τὰ ἀσθενέστατα πονεῖν εἴωθεν, ἀλλ' ἐνιότε τὰ
ἰσχυρὰ μᾶλλον. Ἐλαίαν γὰρ καὶ συκῆν οὐδὲν
ἄλογον ἀποκαυθῆναι· τῆς μὲν γὰρ μετέωροι,
τῆς δὲ καὶ μαναὶ αἱ ῥίζαι· ὥστε καὶ ἄνωθεν τὸ
ψύχος διϊκνεῖσθαι. Καὶ ἡ ἄμπελος δὲ ἔχει τινὰ
αἰτίαν ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῆς ἑλκώσεως τῆς
περὶ τὴν τομήν. Ἀλλὰ τὸ τὸν κότινον μᾶλλον
πονῆσαι τῆς ἐλαίας, ἄτοπον· καὶ τὸ τὴν ῥόαν
μηδὲν παθεῖν, ἀσθενῆ πρὸς τοὺς χειμῶνας οὖ-
σαν· ἐμπήγνυσθαι γὰρ τάχιστα δοκεῖ. Καὶ γὰρ 9

εἰ διαφέρουσιν αἱ ἐμπήξεις αἱ ὑπὸ τῶν πάγων καὶ τῶν πνευμάτων, ὅλως οὐκ ἄλογον, ἀμφοτέρων τὰ ἀσθενέστατα μᾶλλον ὑπακούειν· εἰ μὴ ἄρα τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐνταῦθα τῷ πρότερον εἰρημένῳ· μᾶλλον γὰρ καὶ ἐφίσταται καὶ ἐμμένει τοῖς πυκνοῖς ἢ τοῖς μανοῖς [τὸ ψύχος,] τὰ δὲ μανὰ δίεισιν. Ὃ καὶ τοῦ μὴ ἐμπήγνυσθαι τὰς μηλέας αἴτιον ἢ ἧττον ἑτέρων, [καίτοι] ἀσθενεῖς οὔσας, ὥσπερ καὶ περὶ Θετταλίαν· τῇ γὰρ μανότητι δίεισι καὶ οὐκ ἀποστέγει. Τὸ δὲ μὴ χρονιζόμενον μηδὲ ἀθρόον οὐδ᾽ ἐργαστικὸν, ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν τοῖς κεραυνοῖς. Δεῖ δὲ δυεῖν θάτερον, ἢ μὴ δέχεσθαι, καθάπερ τὰ πυκνὰ καὶ ἰσχυρὰ, τοιοῦτον γὰρ ἡ ἄπιος καὶ τὰ ἄγρια δὲ καὶ τὰ ἄκαρπα ἔτι μᾶλλον, οἷον πτελέα, ὀστρύα, ἢ δεξάμενον διϊέναι καὶ μὴ κατέχειν. Ὑπὲρ μὲν
10 οὖν τούτων ἐνταῦθά που τὸ αἴτιον. Ἡ δὲ τοῦ πνεύματος φορὰ καθ᾽ ὃν ἂν γένηται τόπον ἐπέκλυσεν, οἷον ποταμός τις ῥυεὶς, ὥσπερ ἐν τοῖς λοιμοῖς· διὸ καὶ τὰ ἁπτόμενα καὶ τὰ σύνεγγυς ἀπαθῆ πολλάκις. Ἐνιότε δ᾽ οὕτως εἰς ἀκριβὲς διῆλθεν, ὥστε τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κλήματος ὀφθαλμῶν οἱ μὲν ὑγιεῖς οἱ δὲ πεπηγότες εἰσί. Πολλάκις δὲ κεκρυμμένης ὑπὸ χιόνος ὅλης τῆς ἀμπέλου, γίνεται γὰρ τοῦτο, ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις, ἐὰν λάβῃ γυμνὰ τὰ ἄκρα κλήματα, ταῦτα ἀπέκαυσε, καὶ ἀπὸ τούτων διαδίδωσι πρὸς
11 τὰς ῥίζας . . . . . ὥστ᾽ ἐνιότε ζῆν. Περὶ δὲ τὸν Πόντον ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἔμπηξις γίνεται, ὅταν αἰθρίας οὔσης λεπίδες καταφέρωνται· ταῦτα δέ ἐστι πλατέ᾽ ἄττα φερόμενα μὲν φανερά,

πεσόντα δ' οὐ διαμένει. Δῆλον δὲ ὅτι πῆξίς τις τῆς ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι, καθάπερ τῆς πάχνης. Ὅταν οὖν τοιοῦτος ὁ ἀὴρ [ὁ] προσπίπτων ὑπὸ τοῦ πνεύματος ᾖ, καὶ ταῦτα συγκαταφέρηται, κατὰ λόγον ἡ ἔμπηξις γίνεται. Τὰ δὲ πνεύματα τοῖς μὲν ψυχροῖς φύσει τῶν τόπων (ὅπως) ἐγχώρι' ἄττ' ἂν εἴη, καθάπερ ἐν τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Θρᾴκῃ· τοῖς δ' ἀλεεινοτέροις ἐκ τῶν ἔξωθεν ἡ ἐπιφορὰ, καθάπερ ἐν Εὐβοίᾳ. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὡς οὐκ αὐτόθεν ἐκ στασίμου τινὸς καὶ ὅλου πνεύματος [τὸ πάθος,] ἀλλ' ᾗ ἂν τοῦτο τύχῃ ῥυέν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ἀκέραια τὰ πλησίον. Τῶν μὲν οὖν πνευμάτων καὶ αὕτη τις ἰδιότης.

Κεφ. ιγ. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Ὁ δὲ τῆς γῆς 1 πάγος χαλεπώτατος, ὅταν περὶ βεβοθρωμένα καὶ γυμνὰ λάβῃ τὰ δένδρα· μάλιστα δ' ἐὰν καὶ ὕδωρ ἐνεστηκός· ἐὰν γὰρ διαμένῃ πλείω χρόνον, ἐξέπηξεν, εἰς ἀσθενεῖς τε καὶ γυμνὰς τὰς ῥίζας εἰσδυόμενος. Ἐπεὶ καὶ ὅλως ἂν διειργασμένην λάβῃ τὴν γῆν, χαλεπώτερος· μανῆς γὰρ οὔσης ἐνικνεῖται μᾶλλον. Ἀπαθέστεραι δὲ, ἐὰν κεκοπρισμένη τύχῃ· θερμὴ γὰρ ἡ κόπρος οὖσα βοηθεῖ. Εὐλόγως δὲ καὶ χιόνος πεσούσης, καὶ ἐὰν ἀναζυμωμένης τῆς γῆς ἐπιγένηται ψύχη καὶ πάχνη καὶ πάγος, ἐκπήγνυσι καὶ διαδύεται διὰ τὴν μανότητα, καὶ αὐτὴν τὴν [γῆν] πήγνυσιν. Ὁ δὲ τῆς γῆς πάγος ὀλεθριώτατος τοῖς δένδροις· 2 ἅπτεται γὰρ μᾶλλον τῶν ῥιζῶν. Ὁ δὲ τοῦ ὕδατος (καὶ) ἧττον. Χαλεπώτερος δὲ καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος, ὅταν ἀνίῃ καὶ πάλιν ἐπιπηγνύηται, καὶ τοῦτο ποιῇ πολλάκις· ἐξαιρεῖται γὰρ τὴν δύνα-

μιν. Ὁ δὲ συνεχὴς, ἐγκατακλείσας τὸ θερμὸν,
οὐχ ὁμοίως· πλὴν ἐὰν ὑπερβάλῃ τῷ χρόνῳ. Καὶ
χαλεπώτερος δ' ὅλως ὁ κάτωθεν πάγος ταῖς μὴ
εὐγείοις μηδὲ πυκναῖς μηδ' ἐνίκμοις· οὐδὲ γὰρ
ὁμοίως θερμαίνει, καὶ διαδύεται δὲ ποῤῥωτέρω,
3 καὶ ἅπτεται τῆς ῥίζης. Συμβαίνει δὲ τὰς μὲν
τῶν βλαστῶν ἐκπήξεις καὶ ἁπλῶς τῶν ἄνω πολ-
λάκις γίνεσθαι, τὰς δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ ὅλων τῶν
δένδρων ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγαις. Αἴτιον δὲ
τὸ ἔχειν προβολὴν καὶ οἷον ἀποστέγασμα τοῦ
ψύχους τὴν γῆν· εἰς ἣν καὶ συνελαύνεται τὸ
θερμόν. Ἐνίοτε δ' οὐκ ἀπόλλυται οὐδὲ τὰ ἄνω,
ἀλλὰ μᾶλλον ἐπικάεται· καὶ ταῦτ' οὐκ εὐθὺς
ἀφαιρεῖν δεῖ· πολλάκις γὰρ ἅμα τῇ ὥρᾳ διε-
βλάστησε· καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα δοκοῦντα αὖα
4 εἶναι πάλιν ὑγράνθη καὶ ἐγένετο χλωρά. Διὸ
καὶ οὐκ ἄτοπον, εἴ τί που συνέβη τοιοῦτον,
ὥστε ἐλαίαν, αὐανθείσης καὶ αὐτῆς καὶ τῶν φύλ-
λων, πάλιν ἀναβλαστῆσαι· οὐ γὰρ ἦν αὔανσις,
ἀλλὰ φαινομένη τις ξηρότητι καὶ τῇ ἄλλῃ χρόᾳ·
πρὸς δὲ τὴν ἀρχὴν οὔτε τὴν τῶν φύλλων διῆ-
κεν, ἔτι δὲ ἧττον τῶν βλαστῶν καὶ τῶν ἀκρε-
μόνων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπ' ἄλλων τινῶν τοῦτο
ξυμβαίνει· μάλιστα δ' εἰκὸς, ὧν τὸ φύλλον
σαρκῶδες, καὶ αὐτὰ τῇ φύσει θερμά· τὰ γὰρ
ἀσθενῆ καὶ λεπτὰ τοῦτ' οὐ πάσχει, καθάπερ τὰ
τῶν μυῤῥίνων, ἀλλὰ καὶ τάχιστα ἐπικάεται·
λεπτὰ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ κλωνία καὶ ἁπαλὰ τῇ
φύσει· καὶ ὅλον τὸ δένδρον οὐ θερμόν· διὸ καὶ
ἐκπήγνυται τάχιστα. Ἡ γὰρ αὖ δάφνη καί-
περ οὖσα μανὴ καὶ διαμένει διὰ τὸ θερμόν.

Ἡ δὲ ῥόα καὶ ἡ συκῆ μαναί τε καὶ ὑγραὶ καὶ
οὐχ ὁμοίως θερμαί. Ταχεῖα δὲ ἡ ἐκ τῶν ἐκ- 5
πηγνυμένων βλάστησις, ὅτι συμβαίνει τὴν ῥίζαν V. C.19.
ἰσχυρὰν γενέσθαι καὶ πλήρη, συνηθροισμένης
τῆς ἔνης τροφῆς, ἣν οὐ διέδωκεν· ἔτι δὲ τὴν
πρότερον οὐ πολλὴν καὶ ἰσχυρὰν, διανεμομένην
τότ' εἰς [τὴν βλάστησιν] εὔλογον ἀναλίσκεσθαι·
ὥστ' εὐλόγως καὶ ἡ αὔξησις ταχεῖα καὶ ἡ καρ-
ποτοκία. Τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογουμένως γίνε-
ται παρὰ πᾶσιν. Ὃ δέ τινες θαυμάζουσιν, ὅτι 6
ἡ μὲν χιὼν οὐκ ἐκπήγνυσιν, ἡ δὲ πάχνη, με-
τριωτέρα τῆς χιόνος οὖσα, οὐδὲν ἄτοπον. Πρῶ-
τον μὲν, ὅτι ἡ μὲν οὐκ ἐπιμένει, ἀλλ' ἀποτή-
κεται ἀπὸ τῶν κλημάτων καὶ τῶν βλαστῶν· ἡ
δὲ πάχνη [ἐπιμένουσα] ταῦτ' ἀποκάει. Ἔπειτα
καὶ ἡ διάθεσις αὐτὴ τοῦ κλήματος [αἰτίαν τινὰ
ἔχει·] ἡ μὲν γὰρ ἀβλαστοῦς, ἡ δὲ διαβεβλαστη-
κότος ἄρτι πίπτει, ὅτε ἀσθενέστατον· ἐνιότε δὲ
ἀνοιδοῦντος πρὸς τὴν βλάστησιν, ὅτε οὐχ ἧττον,
ὡς εἰπεῖν, ἐπίκηρον ἐπὶ πᾶσι, (γὰρ) διϋγραινό-
μενον ἤδη καὶ μανούμενον. Ἔτι καὶ λεπτοτέρα
τῆς χιόνος· ὥστε δι' ἄμφω σφοδροτέραν τὴν
πῆξιν εἶναι. Ἡ δὲ χιὼν ὅλως οὐδ' ἂν ἐπιμείνειεν 7
ἐπὶ τοῖς κλήμασι μὴ κατακρυπτομένοις ὅλοις.
Ὅταν δὲ τοῦτο πάθῃ, σκεπάζει τῷ ἐπιμένειν,
ἐγκατακλείουσα τὴν θερμότητα, καὶ ἀποστεγά-
ζουσα τῶν ἔξω, καθάπερ καὶ τὴν γῆν. Τὸ δ'
ὅλον καὶ τμητικωτέρα δοκεῖ ἡ πάχνη τῆς χιόνος
εἶναι· διὸ καὶ τὰς νεοὺς οἴονταί τινες βελτίους
ταύτην ποιεῖν· διαχεῖν γὰρ τὰς βώλους διαδυο-
μένην καὶ δάκνουσαν τῷ συνεστάναι μᾶλλον.

Λεπτοτέρα δ' ἐστὶ τῆς χιόνος, ὅτι ἡ μὲν ἐκ νέφους, καὶ οἷον ἀφρός τις, ἐμπεριειληφυῖα πνεῦμα· ἡ δ' αὐτὴ καθ' αὑτὴν συνεστηκυῖα καὶ ἐκ λεπτοτέρου τινὸς ἀέρος καὶ ὑγροῦ. Τούτων μὲν οὖν ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας.

1 Κεφ. ιδ. (ἄλλοις Κεφ. κ.) Αἱ δ' ἐκπήξεις ὅλως πότερον διὰ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος ἢ διὰ τὴν λεπτότητα γίνονται, καὶ εἰ δι' ἄμφω, διὰ πότερον μᾶλλον, ἀπορήσειεν ἄν τις. Εἰ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ ἀέρος γίνεται πῆξις, ὅταν μὴ αἴθριος ἀὴρ, μηδ' ἂν τοῦ [παχέος] ἀέρος δόξειεν· ὁ γὰρ αἴθριος λεπτότερος· ἅμα δὲ καὶ διαδυτικώτερος μᾶλλον ὁ λεπτός. Ἡ δ' ἔκπηξις, εἰσδυομένου τοῦ τέμνοντος. Ἔτι δ' εὐψυχότερός καὶ εὐπαθέστερος ὅλως ὁ λεπτός. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ὕδατα προθερμανθέντα ψύχεται καὶ πήγνυται
2 θᾶττον, ὅτι λεπτύνεται τῇ θερμότητι. Συνεπιμαρτυρεῖν δὲ καὶ οἱ τόποι δοκοῦσιν οἱ ἐναίθριοι λεγόμενοι· πλείω γὰρ ἐκπήγνυται καὶ πολλάκις ἐν τούτοις, ἐνιαχοῦ μὲν καὶ μικρὰ (δὲ) πάνυ διεχόντων· ὥσπερ ἐν Κορίνθῳ τὸ Κρανίον καὶ τὸ Ὀλύμπιον· σκληραὶ γὰρ αἱ αἰθρίαι σφόδρα περὶ τὸ Κρανίον, ὥστε καὶ τοῖς φυτοῖς καὶ τῇ αἰσθήσει δῆλον εἶναι. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπὶ πλείονι διαστήματι· καὶ ὅλως οἱ πρώτως οὐκ ἐκπηγνύντες τόποι παχέος ὄντος τοῦ ἀέρος, νῦν ἐκπηγνύουσι· καθάπερ οἱ περὶ Λάρισσαν τὴν ἐν Θετταλίᾳ· τότε μὲν γὰρ, ἐνεστηκότος ὕδατος πολλοῦ καὶ λελιμνωμένου τοῦ πεδίου, παχὺς ὁ ἀὴρ ἦν, καὶ ἡ χώρα θερμοτέρα· τούτου δ' ἐξαχυθέντος καὶ ἐνίστασθαι κωλυθέντος, ἥ τε χώρα

ψυχροτέρα γέγονε καὶ ἐκπήξεις πλείους. Σημεῖον 3
δὲ λέγουσιν, ὅτι τότε μὲν ἦσαν ἐλαῖαι καὶ ἄλ-
λοθι καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει μεγάλαι καὶ καλαί·
νῦν δὲ οὐδαμοῦ. Καὶ αἱ ἄμπελοι τότε μὲν οὐκ
ἐξεπήγνυντο, νῦν δὲ πολλάκις. Ὅτι δὲ τὸ ὕδωρ
οὐκ ἀεὶ τὰς χώρας ψυχροτέρας ποιεῖ, ἀλλ' . . .
ἅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, σημεῖον τὸ περὶ
[Αἶνον] γενόμενον. Αὕτη γὰρ ἀλεεινοτέρα δο-
κεῖ νῦν γεγονέναι πλησιαίτερον ὄντος τοῦ Ἕβρου.
Ταύτῃ μὲν οὖν δόξειεν ἂν ὁ λεπτὸς ἀὴρ πηκτι-
κώτερος εἶναι· τῇ δὲ πάλιν ὁ παχύτερος· ἀκι-
νητότερος γάρ· ὁ δ' ἀκίνητος εὐπηκτότερος. Ὅτι 4
δὲ καὶ αἱ στύγες ἐν τοῖς τοιούτοις γίνονται τό-
ποις, αἵπερ μάλιστα εἰσδύονται εἰς τὰ σώματα,
φυλάξασθαι γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ἐν τοῖς στρώ-
μασι κατακείμενον, ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ ἐν τοῖς
ὄρεσιν ἧττον ἢ ἐν ταῖς πεδίοις ἔκπηξιν γίνεσθαι·
λεπτότερος γὰρ ὁ ἀὴρ καὶ εὐκινητότερος. Οἱ δὲ
καθ' ἕκαστα τόποι καὶ ἐπὶ τούτων πίστιν ἔχουσι·
τῆς τε γὰρ Θετταλίας περὶ Κίθρον μάλισθ', ὡς
εἰπεῖν, ἔκπηξίς ἐστιν· ὁ δὲ τόπος κοῖλος καὶ
ὕφυδρος. Ἔν τε Φιλίπποις πρότερον μὲν μᾶλ- 5
λον ἐξεπήγνυντο, νῦν δ', ἐπεὶ καταποθεὶς ἐξή-
ρανται τὸ πλεῖστον, ἥ τε χώρα πᾶσα κάτεργος
γέγονεν, ἧττον πολύ· καίτοι λεπτότερος ὁ ἀὴρ
δι' ἄμφω, καὶ διὰ τὸ ἀνεξηράνθαι τὸ ὕδωρ καὶ
διὰ τὸ κατειργάσθαι τὴν χώραν· ἡ γὰρ ἀργὸς
ψυχροτέρα, καὶ παχύτερον ἔχει τὸν ἀέρα, διὰ
τὸ ὑλώδης εἶναι, καὶ μήτε τὸν ἥλιον ὁμοίως
διϊκνεῖσθαι, μήτε τὰ πνεύματα διαπνεῖν· ἅμα
δὲ καὶ αὐτὴν ἔχειν ὑδάτων συῤῥοὰς καὶ συστά-

6 σεις πλείους. Ὃ καὶ περὶ τὰς Κρηνῖδας ἦν τῶν
Θρᾳκῶν κατοικούντων· ἅπαν γὰρ τὸ πεδίον δέν-
δρων πλῆρες ἦν καὶ ὑδάτων. Ὁπότ' οὖν νῦν
μᾶλλον ἢ πρότερον ἐκπήγνυσιν ἐξηραμμένων τῶν
ὑδάτων, τὴν λεπτότητα τοῦ ἀέρος αἰτιατέον, ὥς
τινές φασιν. Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι ὑπὲρ ἑκατέρων
τοιαῦταί τινες. Ἴσως δ' ἀμφοτέρως γινομένων
ἐκπήξεων, τοῦτο γὰρ φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων,
διαφέρει καὶ τόπος τόπου καὶ [ἀὴρ ἀέρος] τῷ
μᾶλλον παχύνεσθαι καὶ λεπτύνεσθαι· ὁ γὰρ
ὑδατώδης καὶ θολερὸς οὐχ ὁμοίως ἐργατικός·
οὐδ' αὖ πάλιν ὁ λεπτός· καὶ γὰρ εὐκίνητος καὶ
7 οὐκ ἔμμονος· ἡ πῆξις δὲ εἰς χρόνον. Ἔτι δὲ
καὶ τὰ ἐπιγινόμενα δεῖ ποῖ' ἄττα εἶναι καὶ τὴν
τοῦ ὅλου κατάστασιν, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἔξω-
θεν· εἰ γὰρ [αἱ] μεταβολαὶ ταχεῖαι πρὸς τὰς
ἀνέσεις, κωλύοιντ' ἂν αἱ πήξεις. Ὡς δ' ἁπλῶς
εἰπεῖν, εὐπαθέστερος μὲν εἰς τὸ πάσχειν ὁ λε-
πτός· ὅταν μέντοι καταψυχθῇ ὁ παχύτερος,
ψυχρότερος· ὥσπερ καὶ [θερμανθεὶς] θερμότε-
ρος· ἔμμονος γὰρ μᾶλλον ἡ θερμότης καὶ ἡ
ψυχρότης, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς σωμα-
τωδεστέροις. Διὸ καὶ εἶπου μὴ ὑδατώδης, ἀλλ'
ἅμα τῷ πάχει ξηρὸς, οὐκ ἄλογον, εἰ μᾶλλον
ἐκπηκτικός. Ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς
8 εἰρήσθω. Ἡ δὲ τοῦ καύματος ὑπερβολὴ τὰ μὲν
V. C.21. φυτὰ καὶ παντελῶς νέα φθείρει διὰ τὴν ἀσθέ-
νειαν, ὥσπερ καὶ τὰ ἐπέτεια· τὰ δ' ἐρριζωμένα
καὶ ἔχοντα μέγεθος οὐ φθείρει, διὰ τὸ μὴ δύ-
νασθαι διαδύεσθαι, μηδὲ ὁμοίως θιγγάνειν τῆς
ἀρχῆς, ἀλλ' εἴπερ, τοὺς βλαστοὺς καὶ τοὺς καρ-

πούς ἐπικάει. Καὶ τὸ ὅλον ἴσως ἀλλοτριώτερον
τῇ φύσει τὸ ψυχρόν· ἐπεὶ, ὥς γ' ἁπλῶς εἰπεῖν,
ἐπὶ πάντων γίνεται ἡ φθορὰ ταῖς ὑπερβολαῖς,
ὅσας συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν. Καὶ γὰρ χώρα τις
ἄφορος, ἡ μὲν διὰ λιπαρότητα, ἡ δὲ διὰ λεπτό-
τητα. Καὶ ἀὴρ κωλύει περισκελὴς ὢν ἐφ' ἑκά- 9
τερα, καὶ ὕδατος ἔνδεια καὶ πλῆθος. Φθείρει
γὰρ καὶ τὸ στάσιμον, ἐὰν ὑπεραίρῃ τὸ μέγεθος
τοῦ δένδρου, καθάπερ ἐν ταῖς ἐπομβρίαις καὶ
τοῖς λιμνώδεσι τόποις· ὃ καὶ περὶ Φενεὸν ξυνέ-
βαινεν· ὅπου δὲ ἀποῤῥοὴ γίνεται, κἂν ἔχῃ βά-
θος, διαφέρουσι μᾶλλον· βοηθεῖ γὰρ καὶ ἡ κί-
νησις, καὶ τὸ ἱκανὸν ἀεὶ πρὸς το πέττον εἶναι.
Τούτων μὲν οὖν ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας.

Κεφ. ιε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κα.) Λοιπὸν δὲ 1
δεῖ εἰπεῖν περί τε τῶν βιαίων παθῶν, καὶ εἴ τις
ἄλλη [φθορὰ] μὴ ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν τῆς
φύσεως, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν γίνεται· καθάπερ ἥ τε
διὰ τὸν περιφλοισμὸν καὶ διὰ τὴν ἕλκωσιν τῶν
φυτῶν, καὶ ὅσα παραβαλλόμενα παρὰ τὰς ῥί-
ζας αὐαίνει, καθάπερ τὰ τῶν κυάμων κελύφη,
καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἕτερον. Καὶ πρῶτον
ὑπὲρ τῶν κυάμων λέγωμεν. Φθείρει γὰρ τὰ τῶν
κυάμων κελύφη περιβαλλόμενα ταῖς ῥίζαις καὶ
τοῖς βλαστοῖς, οὐ πάντα ἀλλὰ τὰ ἄρτι ἀνα-
φυόμενα· ταῦτα γὰρ ἀσθενέστερα. Φθείρει δ', 2
ὅτι τῇ ξηρότητι ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν, τὴν μὲν
ἕλκοντα αὐτὰ, τὴν δ' ἀποστέγοντα· μὴ τρεφό-
μενα γὰρ φθείρεται. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ εἴ τι
τοιοῦτον ἕτερον ὥσπερ ἐναντία πρὸς τὴν βλά-
στησιν ὄντα φθείρει. Ἔνια δὲ καὶ τῶν οἰκείων

καὶ συνεργούντων, ἐὰν πλείω συνενεχθῇ τῶν
ξυμμέτρων, ἢ ἰσχυρότερα, ἢ μὴ κατὰ καιρόν·
οἷον ἡ κόπρος ἢ συνεχῶς ἢ πλείων ἢ ἰσχυροτέρα
παραβαλλομένη, καθάπερ ἡ σκυτοδεψική. Πάν-
τα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, αὕτη δοκεῖ φθείρειν, ἄκρα-
τος οὖσα, καὶ μὴ καλῶς κραθεῖσα. Καὶ ὅσαι
δὲ θερμαὶ καὶ ξηραὶ καὶ ἰσχυραὶ τὸ ὅλον, καὶ
3 μὴ οἰκεῖαι πρὸς ἕκαστον. Εἰσὶ γὰρ, ὥσπερ εἴπο-
μεν, αἱ πρὸς τὰς φυτείας ἁρμόττουσαι, καὶ οὐχ
ὥσπερ τὸ ὕδωρ πᾶσι κοινόν· ἀλλὰ [καὶ] τοῦτο
ἐνιότε τῷ πλήθει διαφθείρει, σῆπον τὰς ῥίζας
καὶ λίαν ἐκμεθύσκον, ἐὰν δὴ νέα τύχῃ καὶ μὴ
ἄγαν φίλυδρα, καθάπερ ἡ κυπάριττος καὶ τἄλ-
λα τὰ ξηρά· καὶ μᾶλλον, ἐὰν δή τις μὴ κατὰ
καιρὸν ἢ τούτοις ἢ τῇ διακαθάρσει ἢ τῇ σκα-
πάνῃ χρήσηται. Πάντα γὰρ συναίτια γίνεται
φθορᾶς· ὁ δὲ καιρὸς καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς
τὰ ἐπιγιγνόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τὰς ὥρας.
Αὗται μὲν [οὖν] ἐν τοῖς οἰκείοις αἱ φθοραὶ δι'
ὑπερβολὴν ἢ δι' ἔλλειψιν τροφῆς, ἢ ἀκαιρίαν
4 ἔργων. Αἱ δ' ἀπὸ τῶν παραφυτευομένων ἢ πα-
V. C.22. ραβλαστανόντων αὐτομάτων, τῷ ἀφαιρεῖσθαι
τὰς τροφάς· θᾶττον δ' ἐὰν ἰσχυρότερα καὶ πλείω,
καθάπερ τὰ ἄγρια, καὶ ὅσα δὴ πολύῤῥιζα καὶ
πολύτροφα, καὶ ἐπισχίζοντα καὶ περιπλεκόμενα
καὶ καταπνίγοντα καὶ ἐμφυτευόμενα, καθάπερ
ὁ κιττός· ἐπεὶ καὶ ἡ ἰξία δοκεῖ καὶ ὅλως τὰ
ἐμβλαστάνοντα φθείρειν. Ὁ δὲ κύτισος καὶ τὸ
ἅλιμον τῇ τε πολυτροφίᾳ καὶ τῇ ἁλμυρίδι τῇ
περὶ αὐτά. Ἰσχυρότερον δὲ τὸ ἅλιμον, διὰ τὸ
5 πλείω ἔχειν. Φθοραὶ δὲ καὶ ἄλλοις ὑπ' ἄλλων

εἰσὶν ἴδιαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλάττοσι· καὶ γὰρ ἡ ὀροβάγχη καλουμένη τὸν ὄροβον τῷ περιπλέκεσθαι καὶ καταλαμβάνειν, καὶ τὸ λειμόδωρον τὸ βοίκερας εὐθὺς τῇ ῥίζῃ παραφυόμενον· καὶ ἄλλα δι' ἄλλων. Καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα, οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ καὶ πυροῖς καὶ κριθαῖς· καὶ ἡ ἀπαρίνη φακοῖς· καὶ ἕτερα δ' ἑτέροις. Ἅπαντα δὲ τῷ τὰς τροφὰς ἀφαιρεῖσθαι τάς τε ἐκ τῆς γῆς καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος. Καὶ τούτων μὲν σχεδὸν φανεραί τινες αἱ αἰτίαι. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ἐλαίου 6
καὶ τῆς πίττης καὶ τοῦ στέατος (καὶ γὰρ καὶ ταῦτα φθείρει καὶ μάλιστα τὰ φυτὰ τὰ νέα· διὸ καὶ οὐκ ἐῶσιν ἅπτεσθαι καὶ περιπλέκουσιν,) ἐν ἐκείναις εἰσὶ ταῖς αἰτίαις, ὅτι θερμὰ καὶ λεπτὰ τὴν φύσιν ὄντα διαδύεταί τε πόῤῥω, καὶ πυκνοῖ καὶ ἐπικαίει τὸν φλοιόν. Σημεῖον δ', ὅτι καὶ σκληρύνεται καὶ ἀφίσταται· πονήσαντος δὲ καὶ ἀποσκληρυνθέντος, οὐ δύναται διϊέναι ἡ τροφή. Τοῦ δ' ἐπικάειν καὶ διαδύεσθαι πόῤῥω κἀκεῖνο σημεῖον· οἱ γὰρ ἡμεροῦντες τοῦ θέρους ἐπὶ τὰ ὑπολείμματα τῶν ῥιζῶν ἔλαιον ἢ πίτταν ἐπιχέουσιν, ἢ τῷ στέατι ἀλείφουσιν· ἅπερ ὅλως ξηραίνουσι, καὶ μάλισθ' ἡ πίττα, διὰ τὸ ἰσχυροτάτη εἶναι.

Κεφ. ις. (ἄλλοις Κεφ. κγ.) Λοιπαὶ δὲ τῶν 1
φθορῶν αἵπερ βίαιοι λεγόμεναι. Αὗται δὲ γίνονται πληγῇ ἢ περιαιρέσει τινῶν ἢ κολούσει ἢ τὸ ὅλον ἀφαιρέσει. Ἔνια μὲν γὰρ ἑλκούμενα βαθύτερον ἀπόλλυται διὰ τὴν ξηρότητα καὶ ἀσθένειαν. Ὁ δὲ φοῖνιξ καὶ τιτρωσκόμενος εἰς

τὸν ἐγκέφαλον· ἐν τούτῳ γὰρ ἡ ζωὴ καὶ ἡ βλάστησις· ὅταν οὖν ἀναξηρανθῇ ἢ τὸ ὅλον ἀλλοιωθῇ, παρεισπεσόντος ἀέρος τε καὶ ἀλλοτρίου θερμοῦ, διαφθείρεται, καὶ διαφθειρομένου δίεισιν εἰς τὰ κάτω. Τούτου μὲν οὖν καὶ ἰδία τις ἡ φύσις, ὥστε καὶ ἐμφανὲς εἶναι τὸ κύριον τοῦ
2 ζῆν. Ἔνια δ' οὐ πρὸς πληγὴν ἀπαθῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ξύλων ἐξαιρουμένων ἐκ τοῦ στελέχους, οἷον ὅσα φύσει καὶ εὐβλαστῆ καὶ ὑγρὰ, καθάπερ πτελέα, πλάτανος, τὰ πολλὰ τῶν παρύδρων. Ἡ δὲ πεύκη καὶ δᾳδοκοπουμένη σώζεται· μέγα δὲ ταύτῃ καὶ ἡ λιπαρότης. Ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ τἆλλα μέγεθος ἔχοντα ὑπομένει· διὸ καὶ ἐκσηπόμενα σώζεται καὶ ζῇ. Ἐπεὶ καὶ τὴν πεύκην οὐκ ἀεὶ δᾳδουργοῦσιν, ἀλλ' ὅταν ἐν ἀκμῇ καὶ πορρωτέρω γένηται· νέα γὰρ οὐκ ἔχει, διὰ τὸ μὴ πέττειν μηδὲ συναθροίζειν τὸ ὑγρὸν, ἀλλ' εἰς τὴν βλάστησιν καὶ τὸ μῆκος καταναλίσκειν. Ἅμα γὰρ τῇ εἰς βάθος αὔξῃ καὶ ἡ τοιαύτη διάθεσις καὶ δύναμις ἔοικεν ἀκολου-
3 θεῖν. Ὅσα δὲ καὶ τετρωμένα καὶ κολαζόμενα βελτίω γίνεται καὶ καρπιμώτερα, δῆλον καὶ ταῦθ' ὑπομένειν. Πληγὴν μὲν οὖν καὶ διαίρεσιν καὶ τὰ τοιαῦτα δέχεται· σχίσιν δὲ τοῦ στελέχους πρὸς τούτοις ἄμπελος καὶ συκῆ καὶ ῥόα καὶ μηλέα· τὰ δ' ἄλλα ἀπόλλυται. Ὅσα γὰρ αὖ πληγέντα καὶ σχισθέντα συμμύει πάλιν καὶ συμφύεται, ταῦθ' ὥσπερ ὑγιασθέντα ζῇ καὶ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα διεσχισμένα. Τῆς δ' ὑπομονῆς αἴτιον ἡ ὑγρότης καὶ ἡ φύσει μανότης· τροφήν τε γὰρ ἱκανὴν λαμβάνουσι, καὶ οὐκ ἀναξηραίνον-

ται διὰ τὴν σχίσιν, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ ψύχους οὐδὲν
πάσχουσιν. Εἰ δὲ οὕτω δεῖ λαβεῖν τὴν σχίσιν, 4
ὥστε ἀνέχεσθαι μὲν .... ἃ μόνα δοκεῖ τῶν ἡμέρων τοῦτο δύνασθαι, συκῆ, ἄμπελος, ἐλαία, ἀμυγδαλῆ, διὰ τὸ συμμύειν τάχιστα· διὸ καὶ δύσσχιστα, τῷ κολλώδη τὴν ὑπόστασιν ἔχειν. Καὶ γὰρ ὁ ὀπὸς καὶ τὸ τῆς ἐλαίας τοιοῦτον καὶ πᾶν τὸ λιπαρόν· τὸ δὲ τῆς ἀμπέλου ξύλον αὐτὸ τοιοῦτον. Σημεῖον δὲ, ὅτι καὶ σχιζόμενα τὰ κλήματα καὶ τῆς ἐντεριώνης ἐξαιρουμένης ταχὺ συμφύεται· καὶ τούτου γε μᾶλλον ὁ κάλαμος· καὶ γὰρ συνέρχεται αὐτόματος· φασὶ δὲ καὶ τὴν ἄπιον σχίζεσθαι. Περὶ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον.

Κεφ. ιζ. (ἄλλοις Κεφ. κδ.) Ἡ δὲ τοῦ 1
φλοιοῦ περιαίρεσις κοινὴ πάντων ἢ τῶν πλείστων ἐστὶ φθορά· περὶ ἧς εἴρηται πρότερον. Εἴτε γὰρ ἐν τοῖς κυρίοις ἐστὶ τοῦ ζῆν, εὐλόγως ἂν γίνοιτο, καθάπερ τινές φασιν· εἴτε καὶ ἀπὸ τούτων πυκνουμένων διϊκνεῖται πρὸς τὸ ὅλον, εὔλογον καὶ οὕτω. Ἡ δὲ μήτρα μέχρι μέν τινος ἐξαιρουμένη οὐ φθείρει, δι' ὅλου δὲ, φθείρει, καθάπερ οἱ περὶ Ἀρκαδίαν φασὶ καὶ πεύκην καὶ ἐλάτην καὶ ἄλλ' ὅ,τι ἄν. Οὐκ ἄλογος δ' οὐδὲ ταύτης ἡ αἰτία, καὶ ταῦτ' εἴη τῶν εἰρημένων· ὑγρότατον γὰρ δοκεῖ καὶ ὥσπερ μάλιστα εἶναι ζωτικόν. Σημεῖον δ', ὅτι καὶ τὰ ξύλα τὰ ἔμ- 2
μητρα διαστρέφεται κατειργασμένα ἤδη, μέχρις οὗ ἂν τελέως ἀναξηρανθῇ· διὸ καὶ ἔνσχιστα καὶ οὐκ ἔμμητρα ποιοῦσι τὰ τῆς ἐλάτης καὶ τῆς πεύκης. Ταύτης δ' οὖν μέχρι μέν τινος ἐξαι-

ρουμένης οὐκ ἄτοπον διαμένειν τὸ δένδρον, ὥςπερ καὶ τοῦ φλοιοῦ μέχρι τινὸς ἀφαιρουμένου· τελέως δ' ἐξαιρεθείσης αὐαίνεσθαι, καθάπερ ἀρχῆς τινος ἢ καὶ οἰκείας ὑγρότητος συμφύτου
3 στερόμενον. Περὶ δὲ τῆς ἐπικοπῆς καὶ τῆς κολούσεως ἐν ὀλίγοις ἡ σκέψις· ὀλίγα γὰρ τὰ φθειρόμενα, κατὰ μὲν τὴν ἐπικοπὴν ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, φοῖνιξ· ἔνιοι δὲ καὶ κέδρον καὶ κυπάριττόν φασι. Καλοῦσι δ' ἐπικοπὴν, ὅταν ἀφαιρεθείσης τῆς κόμης ἐπικόψῃ τις τὸ ἄκρον. Οὐκ ἀλόγως δ' ἂν δόξειε φθείρεσθαι, ξηρά τε τῇ φύσει καὶ εὐθυπορώτατα μὲν μονόῤῥιζα δ' ὄντα· καὶ γὰρ αἱ ἑλκώσεις πόνον παρέχουσι, καὶ εὐπαθέστερα ποιοῦσιν εἰς τὸ διϊκνεῖσθαι καὶ τὸ καῦμα καὶ τὸ ψύχος, ἄλλως τε καὶ πανταχόθεν οὖσαι, καὶ διὰ τὴν ὀρθότητα καὶ διὰ τὴν εὐθυπορίαν, ταχὺ διϊκνεῖται καὶ πρὸς τὰς ῥίζας·
4 ὥστε πολλαχόθεν ἡ φθορά. Φύσει δὲ ἀπαράβλαστα πάντα καὶ διὰ τὴν ξηρότητα τῶν ῥιζῶν, καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ ἄνω φορὰν, καὶ ἔτι τῷ μονόῤῥιζα, καὶ ἐπὶ τὸ βάθος ἔνια ἔχειν· οὐδαμοῦ γὰρ οὐδὲν περιττὸν οὐδὲ παροχετευόμενον ἐκπίπτει τῆς τροφῆς· ὥστε μὴ εἶναι παραβλαστήσεως ἀρχήν. Ὅταν οὖν πάντα ταῦθ' ὑπάρχῃ, πᾶσι σχεδὸν ἀναγκαῖον τὴν φθορὰν εἶναι τελείαν.
5 Αἱ δὲ κολούσεις φθείρουσιν ὅλως ὀλίγα· μόνον γὰρ [ἢ] μάλιστα τὸ τῆς ἀμπέλου φυτὸν ἀπόλλυται, καὶ εἴ τι ἕτερον ἁπαλὸν καὶ ἀσθενὲς καὶ εὐθύπορον· ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς τοιούτοις τῆς φθορᾶς. Χείρω δὲ ποιοῦσι πλείω· καὶ γὰρ ἡ ἀμυγδαλῆ πικρὰ γίνεται, καὶ ἡ ῥόα σκληροτέρα,

καὶ ἕτερ᾽ ἄττα μεταβάλλει. Τὸ δ᾽ αἴτιον εἴρηται πρότερον, ὅτι τῆς ἀρχῆς ἀλλοιουμένης συναλλοιοῦται καὶ τὸ τέλος. Χαλεπαὶ δὲ καὶ [αἱ] 6
ἐπιβοσκήσεις, ὅτι συνεπικόπουσιν ἅμα τῇ τομῇ V. C. 25.
καὶ ἀφαιρέσει· διὸ καὶ ὁ πόνος πλείων. Ἴδιον δὲ τὸ περὶ τὸν φοίνικα καὶ τὴν πίτυν· ὅταν γάρ τι κολουθῇ, ταῦτ᾽ οὐκ ἀπόλλυται μὲν, ἄκαρπα δὲ γίνεται. Τὴν δ᾽ αἰτίαν παραπλησίαν ὑποληπτέον εἶναι τῇ πρότερον, ὅτι, τῆς ἀρχῆς ἀλλοιουμένης καὶ ἀσθενεστέρας γινομένης, ἀφαιρεῖται τῆς δυνάμεως, καὶ μάλιστα τὸ ἔσχατον ὁ καρπός. Ἅμα δὲ καὶ ἡ μὲν βλάστησις ὑπάρχει, καὶ ὥσπερ ἤδη γέγονεν· ἐκεῖνον δὲ δεῖ γίνεσθαι· τὸ δὲ γίνεσθαι μελλῆσαν τοῦ ὄντος ἀσθενέστερον. Ἐπὶ τούτων δὲ μάλιστ᾽ [ἢ] μόνων [συμβαίνει,] ὅτι ὀλιγόκαρπα καὶ βραδύκαρπα, κατά γε τὴν παρ᾽ ἡμῖν φυτείαν· ἐν δὲ ταῖς οἰκείαις χώραις ἴσως οὐκ ἀκαρπεῖ· οὐδὲ θαυμαστὸν, εἰ μὴ ἀκαρπεῖ ταῦτα ἐκεῖ κολουόμενα. Τὰ δὲ τῆς ἀρ- 7
χῆς ὅτι μεγάλα, πολλαχόθεν μὲν φανερὸν, εἰ δὲ μὴ, καὶ ἐκ τῶν βλαστήσεων, ὅταν κακωθῶσιν, ἐν ἄλλοις τε καὶ οὐχ ἥκιστ᾽ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· κατέδεται γὰρ ὑπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ οὐκέτι δύναται βλαστάνειν, ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ τῆς βλαστήσεως ἐπιῤῥοὴ παύεται καὶ ἀποσβέννυται· ᾧ φαίνεται ὥσπερ τυφλουμένη καὶ πηρωμένη πως. Ἰσχυρὸν δ᾽ ἐν ἅπασιν ἡ ἀρχὴ καὶ ἀσθενὲς, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον· ἐπεὶ ὅτι βλαστητικὸν ἡ ἄμπελος, καὶ αἱ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ἐπιβλαστήσεις μηνύουσι.

Κεφ. ιη. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κα.) Φθαραὶ δὲ 1

καὶ τῶν σπερμάτων εἰσί τινες τῶν μὴ κατὰ φύ-
σιν σπειρομένων, ὁμοίως τῶν τε δενδρικῶν καὶ
τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὧν καὶ χρόνοι τι-
νές εἰσιν ὡρισμένοι. Πάντα γὰρ ζῇ μέχρι τινὸς,
εἶτ' ἀπόλλυται. Ζῆν δὲ λέγω δυνάμει. Φθεί-
ρονται δὲ φυσικῶς ἀποξηραινόμενα, καὶ ὥσπερ
διαπνεούσης ἅμα τῆς θερμότητος καὶ ὑγρότητος.
Αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι παρὰ φύσιν, οἷον ὅσα θη-
ριοῦται καὶ ἀνυγραίνεται καὶ ἄλλως πως ἐξί-
3 σταται. Διὸ καὶ τὰ μὲν πολύλοπα καὶ πολυ-
χίτωνα καὶ λιπαρὰ καὶ δριμέα καὶ πικρὰ καὶ
ὀστώδη καὶ ξηρὰ πάντα πολυχρόνια· [τὰ δ' ἄλλα]
ταχὺ ἐξίσταται, τὰ μὲν (γὰρ) ὑπ' ἀλλήλων θερ-
μαινόμενα, καθάπερ ὁ σῖτος καὶ τὰ χέδροπα·
τὰ δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ἔξωθεν ὑγραινό-
μενα, καθάπερ τὰ τῶν λαχάνων καὶ τῶν στε-
φανωμάτων· οἷον γὰρ μυδᾷ, καὶ εἰς διαβλά-
στησιν [ὁρμᾷ· τὰ δ'] οὐ μυδᾷ, ζωοῦται δὲ (θά-
τερον) καὶ φθείρεται. Τῶν δὲ χεδρόπων τὰ τε-
ράμονα [θᾶττον·] γλυκύτερα γάρ· ἐν τούτῳ δὲ
ἡ ζωοποιΐα· καὶ ἅμα θᾶττον ἐξίσταται δι' ἀσθέ-
νειάν τε καὶ διὰ τὸ ὥσπερ ἐν πέρατι εἶναι.
5 Καὶ τοῦ σίτου δ' ὡσαύτως ὁ γλυκύτερος. Μέγα
δ' οἱ τόποι διαφέρουσιν εἰς φυλακὴν, ἐὰν ὦσι
ξηροὶ καὶ ψυχροί· διαμένουσι γὰρ πλείω χρόνον,
ὥσπερ ἐν Μηδείᾳ καὶ Παφλαγονίᾳ, καὶ τούτων
ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις χωρίοις· ὡσαύτως δὲ καὶ
εἴ που ἄλλοθι τοιοῦτον· ἀμφότερα γὰρ ἐξείρ-
γονται τὰ φθείροντα, τό τε θερμὸν καὶ τὸ
ὑγρόν· ἐπεὶ καὶ ἡ διαπαττομένη γῆ τοῦτο ποιεῖ·
4 ξηραίνει τε γὰρ καὶ ψύχει. Τῶν δὲ δενδρικῶν

ὅσα μὲν μαλακὰ καὶ σαρκώδη, καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ τὸ κάρυον καὶ ἡ βάλανος, τοῖς περιέχουσι σώζεται· τὰ δὲ ξηρὰ καὶ ξυλώδη, καθάπερ τὸ γίγαρτον καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἑαυτοῖς. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα πολυχρονιώτερα διὰ τὸ περιέχον· ἐπεὶ καὶ τὸ γίγαρτον καὶ ἡ κεγχραμὶς καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα πολλῷ μᾶλλον ἀποξηραίνεται γυμνούμενα. Μάλιστα δὲ διαμένει τῶν τοιούτων ὅσα πυρῆσι περιέχεται, καθάπερ τὸ τῆς ἐλαίας καὶ εἴ τι ξυλῶδες ἢ ὀστῶδες τυγχάνει, καθάπερ τὸ τοῦ φοίνικος, καὶ ὁ κνῖκος, καὶ τἄλλα τὰ κνικώδη· πυκνὰ γὰρ πάντα καὶ προβολὴν ἔχοντα· τὸ δὲ σπέρμα τὸ ἐντὸς ὁτὲ μὲν κεχωρισμένον τι καὶ φανερὸν, ὁτὲ δὲ ἀχώριστον καὶ ἀφανὲς, ὥσπερ τὸ τῶν φοινίκων.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΑΙΤΙΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΤΟ Ζ.

Κεφ. α. Περὶ δὲ χυμῶν καὶ ὀσμῶν ἐπειδὴ καὶ ταῦτα τῶν φυτῶν οἰκεῖα, πειρατέον ὁμοίως ἀποδοῦναι τοῖς πρότερον τά τε συμβαίνοντα περὶ ἕκαστον εἶδος, καὶ διὰ τίνας αἰτίας. Ἡ μὲν οὖν φύσις ποία τις ἑκατέρου τοῦ γένους, ἐν ἄλλοις ἀφώρισται, καὶ ὅτι μικτά πως ἄμφω κατὰ λόγον ἐστί. Χυμὸς μὲν [γὰρ] ἡ τοῦ ξηροῦ καὶ γεώδους τῷ ὑγρῷ ἐναπόμορξις, ἢ ἡ τοῦ ξηροῦ διὰ τοῦ ὑγροῦ διήθησις ὑπὸ θερμοῦ. Δια–

φέρει δ' ἴσως οὐδέν. Ὀσμὴ δὲ τοῦ ἐν χυλῷ ξη-
ροῦ ἐν τῷ διαφανεῖ· τοῦτο γὰρ κοινὸν ἀέρος
καὶ ὕδατος. Καὶ σχεδὸν τὸ αὐτὸ πάθος ἐστὶ
χυμοῦ καὶ ὀσμῆς, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτε-
ρον. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω κείσθω κατὰ τὸν
2 εἰρημένον ἀφορισμόν. Τὰ δ' εἴδη τῶν χυμῶν,
ὡς μὲν εἰς ἀριθμὸν ἀποδοῦναι ῥᾴδιον, οἷον
γλυκὺς, λιπαρὸς, αὐστηρὸς, στρυφνὸς, δριμὺς,
ἁλμυρὸς, πικρὸς, ὀξύς· ὡς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν
ἑκάστου, χαλεπώτερον. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον
ἔχειν τινὰ σκέψιν, πότερον τοῖς πάθεσι τοῖς
κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀποδοτέον, ἢ, ὥσπερ Δημό-
κριτος, τοῖς σχήμασιν, ἐξ ὧν ἕκαστοι· εἰ μὴ ἄρα
καὶ ταῦτα συνάπτει πως εἰς τὰς δυνάμεις, κἀ-
κείνων λέγεται χάριν· ἢ καὶ εἴ τις ἄλλος τρόπος
3 ἐστὶ παρὰ τούτους. Λέγω δὲ τοῖς πάθεσι τοῖς
κατὰ τὰς αἰσθήσεις, οἷον εἴ τις ἀποδοίη γλυκὺν
μὲν, τὸν δακριτικὸν τῆς ἐν τῇ γλώττῃ συμφύ-
του ὑγρότητος, ἢ χυμὸν λεαντικὸν ἢ λεπτὸν ἢ
λεῖον· στρυφνὸν δὲ τὸν ξηραντικὸν ἢ πηκτικὸν
ἠρέμα ταύτης· δριμὺν δὲ τὸν πηκτικὸν ἢ δηκτι-
κὸν ἢ ἐκκριτικὸν τῆς ἐν τῇ συμφύτῳ ὑγρότητι
θερμότητος εἰς τὸν ἄνω τόπον, ἢ ἁπλῶς χυμὸν
καυστικὸν ἢ θερμαντικόν· ἁλμυρὸν δὲ τὸν δη-
κτικὸν καὶ ξηραντικόν· πικρὸν δὲ τὸν φθαρ-
τικὸν τῆς ὑγρότητος ἢ τηκτικὸν ἢ δηκτικὸν ἢ
ἁπλῶς τραχὺν, ἢ μάλιστα τραχύν· αὐστηρὸν τὸν
ῥυπτικὸν τῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ὑγρότητος τῆς ἐν
αὐτῇ, ἢ τῆς ἐπιπολῆς ὑγρότητος δηκτικὸν ἢ πη-
κτικὸν, ἢ ξηραντικὸν, ἢ ἁπλῶς στρυφνότητά
4 τινα ἠρεμαίαν καὶ μαλακήν. Ἢ πάλιν ὡς Πλά-

τῶν καθόλου τὰς διαφορὰς τῶν δυνάμεων ἀπο-
δίδωσι τῷ συγκρίνειν καὶ διακρίνειν, κεχρημένος
τραχύτητι καὶ λειότητι· καθ' ἑκάστας δὲ διαιρεῖ
τοῖς εἴδεσιν. Ὅσα μὲν οὖν κάει τὰ φλεβία καὶ
ἀποξηραίνει τραχύνοντα, στρυφνά· καὶ αὐστηρὰ
δὲ τὰ τούτων ῥυπτικώτερα, καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν
γλῶτταν ἀποπλύνοντα. Ὅσα δὲ ῥύπτει πέρα μὲν
τοῦ μετρίου, ὥστε καὶ ἀποτήκειν αὐτῆς τι τῆς
φύσεως, οἷον ἡ τῶν νίτρων δύναμις, πικρά· τὰ
δὲ ὑποδεέστερα τούτων, καὶ ἐπὶ τὸ μέτριον τῇ
ῥύψει χρώμενα, ἁλυκὰ ἄνευ πικρότητος τρα-
χείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν. Τὰ δὲ τῇ τοῦ 5
στόματος θερμότητι κοινωνήσαντα καὶ λεαινό-
μενα καὶ συνεκπυρούμενα καὶ πάλιν ἀντικάον-
τα, φερόμενα δ' ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς
τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις καὶ τέμνοντα δριμέα· τὰ
δὲ προλελεπτυσμένα ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ τὰς
στενὰς φλέβας εἰσδυόμενα καὶ ἀνακυκῶντα καὶ
ἀναζυμοῦντα καὶ ἀφρίζειν ποιοῦντα (καὶ ἕλκειν
δυνάμενα) ὀξέα. Τὸ δὲ σύμπασι τοῖς περὶ ταῦτα
πάθος ἐναντίον οἰκεῖόν ἐστι τῆς γλυκύτητος,
ὅταν λεαίνῃ ἐπαλείφουσα τὰ τραχυνθέντα, κα-
θίστησι δὲ καὶ συνάγει τὰ παρὰ φύσιν κεχυ-
μένα, τὰ δ' αὖ συνεστῶτα διαχαλᾷ, καὶ ἅπανθ'
ὅ,τι μάλιστα ἱδρύει κατὰ φύσιν, γλυκύ. Οὗτος
μὲν οὖν τοὺς τρόπους ταῖς δυνάμεσιν ἀφορίζει.
Δημόκριτος δὲ σχῆμα περιτιθεὶς ἑκάστῳ, γλυ- 6
κὺν μὲν τὸν στρογγύλον καὶ εὐμεγέθη ποιεῖ· V. C. 2.
στρυφνὸν δὲ τὸν μεγαλόσχημον, τραχύν τε καὶ
πολυγώνιον καὶ ἀπεριφερῆ· ὀξὺν δὲ κατὰ τοὔ-
νομα τὸν ὀξὺν τῷ ὄγκῳ καὶ γωνιοειδῆ καὶ καμ-

πύλον καὶ λεπτὸν καὶ ἀπεριφερῆ· δριμὺν δὲ τὸν περιφερῆ καὶ λεπτὸν καὶ γωνιοειδῆ καὶ καμπύλον· ἁλμυρὸν δὲ τὸν γωνιοειδῆ καὶ εὐμεγέθη καὶ σκολιὸν καὶ ἰσοσκελῆ· πικρὸν δὲ τὸν περιφερῆ καὶ λεῖον ἔχοντα σκολιότητα, μέγεθος δὲ μικρόν· λιπαρὸν δὲ τὸν λεπτὸν καὶ στρογγύλον καὶ μικρόν. Οἱ μὲν οὖν τρόποι τοσοῦτον διαφέρουσι.

1 Κεφ. β. Τάχα δ' ἂν δόξειεν, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ταῦτα ἐκείνων εἶναι χάριν· αὐτῶν γὰρ τῶν δυνάμεων, οὕτως ἀποδιδοὺς, οἴεται τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι, δι' ἃς ὁ μὲν στύφει καὶ ξηραίνει καὶ πήγνυσιν, ὁ δὲ λεαίνει καὶ ὁμαλύνει καὶ καθίστησιν, ὁ δὲ ἐκκρίνει καὶ διαχεῖ, καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον. Πλὴν ἴσως ἐκεῖνα ἄν τις ἐπιζητήσειε παρὰ τούτων, ὥστε καὶ τὸ ὑποκείμενον ἀποδιδόναι ποιόν τι. Δεῖ γὰρ εἶναι μὴ μόνον τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχον, ἄλλως τ' εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ὁ αὐτὸς ὁμοίως φαίνεται, καθάπερ φησίν· οὐθὲν γὰρ κωλύει τὸν ἡμῖν γλυκὺν ἑτέροις τισὶ τῶν ζώων εἶναι πικρόν· καὶ ἐπὶ τῶν
2 ἄλλων δὲ ὁμοίως. Δῆλον γὰρ, ὡς ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τίς ἐστιν ἑτέρα διάθεσις· ἐπεὶ τό γε τοῦ χυμοῦ σχῆμα ταὐτὸ, καὶ ἐν ἄλλῳ ἔοικεν οὐ ταὐτὸ δύνασθαι πανταχοῦ ποιεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, αἰτίαν τὴν ἀνομοιότητα τῶν ὑποκειμένων [δεῖ ὑπολαβεῖν.] Διὸ δὴ καὶ λεκτέον ὑπὲρ αὐτῶν. Ἅμα δὲ καὶ ἐκεῖνο φανερὸν, ὡς οὐ μία τις δύναμις τοῦ αὐτοῦ σχήματος, εἴ γε τἀναντία πέφυκε ποιεῖν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ. Τὸ μὲν γὰρ μὴ πάντα πρὸς τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἄγειν,

οὐχ ὁμοίως ἄτοπον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ πῦρ μὴ πάν-
τα κάειν· εἰ δὲ καὶ ἐναντίως ἔνια διατίθεται,
τοῦτο πλείονος λόγου δεῖται. Καίτοι κἀκείνου
δεῖ τινα λέγειν αἰτίαν. Ἐπὶ γοῦν τοῦ πυρὸς ὅσα 3
μὴ δύναται κάειν, ἢ τὸ ὕδωρ ὑγραίνειν, ἔστι
τις αἰτία καὶ λόγος· εἰ δὲ καὶ τοὐναντίον ἐποίει,
μᾶλλον ἂν ἐδεῖτο καὶ πλειόνων. Τούτοις μὲν
οὖν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων λεκτέον· τοῖς δὲ κατὰ
τὰς δυνάμεις ἐκεῖνο μόνον ἀναγκαῖον, ποῖόν τι
τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον· δεῖ γὰρ εἰδέναι καὶ
τὴν τούτων φύσιν καὶ διάθεσιν· ἐπείπερ οὐχ
ὁτιοῦν μόριον αἰσθητικόν. Ἴσως δὲ καὶ ὅταν
ἐκ πλειόνων ἕν τι γένηται, τὴν ἑκατέρου δύναμιν
καὶ οὐσίαν οὐ δεῖ λανθάνειν. Ἄτοπον δὲ κἀ-
κεῖνο τοῖς τὰ σχήματα λέγουσιν, ἡ τῶν ὁμοίων
διαφορὰ κατὰ μικρότητα καὶ μέγεθος εἰς τὸ μὴ
τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορ- 4
φῆς ἀλλὰ τῶν ὄγκων [ποιεῖ τὰς] δυνάμεις, οὓς
εἰς μὲν τὸ διαβιάσασθαι καὶ ἁπλῶς τὸ μᾶλλον
καὶ ἧττον τάχ᾽ ἄν τις ἀποδῴη, εἰς δὲ τὸ μὴ [τὸ]
αὐτὸ δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν, οὐκ εὔλογον· ἐπεὶ
ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις. Εἰ γὰρ ὁμοιο-
σχήμονα, ταὐτὸν ἂν εἴη τὸ ὑπάρχον, ὥσπερ καὶ
ἐν τοῖς ἄλλοις. Τὸ γὰρ τρίγωνον τὸ ποδιαῖον
καὶ τὸ μυριόπουν ὁμοίως δυσὶν ὀρθαῖς [ἔχει τὰς
τρεῖς γωνίας ἴσας,] καὶ τὸ τετράγωνον [τὸ πο-
διαῖον καὶ τὸ μυριόπουν ὁμοίως] τέτταρσιν ὀρ-
θαῖς. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ κατὰ τὸ ποσὸν διά-
φορα· τὰ δὲ [τῷ] λόγῳ μὲν ὄντα [τὰ] αὐτά,
οἷον ἡ ἀσυμμετρία τῆς διαμέτρου, τὸ δὲ ποσὸν
διάφορον· ὥστ᾽, ἐπεὶ ἐκ τούτων ἢ ἀπὸ τούτων

ἐγίνετο, τὸ μὲν ποσὸν διάφορον ἂν ἦν, τῷ δ' εἴδει ἀδιάφορον. Ἀλλὰ γὰρ αἱ μὲν κατὰ σχήματα καὶ τὰς μορφὰς δυνάμεις πλείω καὶ περὶ πλειόνων ἔχουσιν ἀπορίαν.

1 Κεφ. γ. Ὅτι δ' ἐναπομίξει πως ὁ χυμὸς καὶ ἡ ὀδμὴ, καὶ ἐκ τῶνδε φανερόν. Οὐδὲν γὰρ φαίνεται τῶν ἁπλῶν ἔχειν χυμὸν οὐδ' ὀδμὴν, ἐὰν μὴ λάβῃ μίξιν, οἷον ὁ ἀὴρ ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ· ἄχυμον γὰρ καὶ τὸ ὕδωρ καθ' αὑτό· διὸ καὶ οἱ παλαιοί φασι, δι' οἵας ἂν γῆς ῥέῃ, τοιοῦτον καὶ εἶναι. Καὶ ἡ θάλαττα δὲ καὶ τὰ νιτρώδη καὶ σαπρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὑδάτων ἔχει τινὰ μίξιν, ὧν ἐνίοις καὶ ἡ ὀσμὴ μάλιστα [δὲ] τῇ θαλάττῃ συνακολουθεῖ. Γῆ δὲ καὶ λίθος ἄχυμα, πλὴν
2 ἐάν τινα τοιαύτην λάβῃ μίξιν. Καίτοι φαίνεται γῆ ταῦτα μᾶλλον ἔχειν, οἷον ὅσαι αἰθαλώδεις καὶ ὅσαι καὶ ὡς τέφρα πικραί· καὶ ἔνιαι γλυκεῖαι δοκοῦσιν εἶναι, καθάπερ ἡ ἄργιλος. Ἅμα δὲ καὶ οὐκ ἄλογον, εἴπερ τῇ τοῦ γεώδους ἐναπομίξει γίνεται χυμός. Τὰ δὲ δὴ μεταλλευόμενα καὶ λίθων ἔνια γένη καὶ ὀσμὰς ἔχει πρὸς τοῖς χυμοῖς. Ἅπαντα δ' οὖν ταῦτα μίξει τινὶ καὶ ἀλλοιώσει καὶ ἔγχυμα φαίνεται καὶ ὀσμώδη· καὶ γὰρ ἡ τέφρα διὰ τὴν κατάκαυσιν ἐξαλλοιουμένη, καὶ ὅσα πυροῦται, λαμβάνει τινὰ χυμὸν, τὰ μὲν ἁπλᾶ, τὰ δὲ καὶ μιγνύμενα τοῖς ὑγροῖς. Ἡ μὲν οὖν φύσις ὅτι τοιαύτη, καὶ πρό-
3 τερον εἴρηται καὶ νῦν. Ἐπεὶ δ' ἐν τρισὶν οἱ χυμοί· φυτοῖς τε γὰρ καὶ ζώοις εἰσί τινες καὶ ὀσμαὶ καὶ χυμοὶ κατὰ τὰς κράσεις· ἔτι δ' ἐν τοῖς κατὰ τέχνης παρασκευήν τινα μιγνυμένοις,

ἢ καὶ αὐτομάτως ἀλλοιουμένοις ὁτὲ μὲν ἐπὶ τὸ
βέλτιον, ὁτὲ δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὥσπερ τοῖς σηπο-
μένοις· τὸ μὲν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων εἰπεῖν,
κοινότερόν τε καὶ καθόλου μᾶλλόν ἐστιν, ὑπὲρ
δὲ τῶν φυσικῶν πρῶτον λεκτέον· ἀρχὴ γὰρ ἅ-
πασιν ἡ φύσις· καὶ τούτων ὅσοι κατά τε τὰ
ἁπλᾶ φαίνονται καὶ ὅλως τὰ ἄψυχα, καὶ ὅσοι
κατὰ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς· καὶ γὰρ ταῦ-
τα πρότερ' ἄν τις τίθοιτο τῶν ζώων. Ἅμα δὲ
καὶ ἡμῖν ἡ σκέψις ὑπὲρ τούτων, οἷον συνεχὴς
οὖσα τοῖς πρότερον. Οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ γῇ ξυνι- 4
στάμενοι τῶν ὑγρῶν, (οὗτοι γὰρ ἐμφανέστατοι,)
λέγω δὲ οἷον οἱ ὀξεῖς καὶ [οἱ λοιποὶ] γινόμενοι
δῆλοι ὅτι διὰ τὰς αὐτάς πως ἢ παραπλησίας
ἀνάγκας γίνονται, δι' ἃς καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς.
Οὐ μὴν οὔτε ἴσοι τὸ πλῆθος, οὔθ' ὅμοιοι τού-
τοις, ἀλλὰ θολερώτεροι, διὰ τὸ μὴ τὴν αὐτὴν
πέψιν μηδ' ὁμοίαν ἔχειν. Τὸ δὲ πλῆθος οὐ σύμ-
βλητοί· πολλοὶ γὰρ οἱ τῶν καρπῶν καὶ ἀνόμοιοι
χυμοί, καὶ οὐδαμῶς ἔνιοί γε ἐμφαινόμενοι τοῖς
ἐκ τῆς γῆς, οἷον ὁ αὐστηρὸς καὶ δριμύς, καὶ
ἄλλοι δὲ πλείους. Εἰ μή τις λέγοι τῇ μίξει καὶ 5
τῇ κράσει τῶν ἄλλων γίνεσθαι τοιούτους, τοῖς
δὲ γένεσιν εἶναι τοὺς αὐτούς. Οὕτω δ' ἂν εἴη-
σαν ἄπειροι· ἄπειροι γὰρ οἱ λόγοι τῶν μίξεων.
Καὶ ἔτι δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αἱ δια-
φοραί· διὸ καὶ οἱ ὁμογενεῖς πλείους, οἷον αὐ-
στηροί, λιπαροί, πικροί, γλυκεῖς. Ὅθεν καὶ οἱ
παλαιοὶ τῶν φυσιολόγων ἀπείρους ἐτίθεντο τοὺς
χυμούς, ὥσπερ καὶ [τῶν] μικτῶν· ὁποία γὰρ ἂν
τις ἡ μίξις καὶ ἡ πέψις γένηται τοῦ ὑγροῦ [ἐμ-

φύτου,] τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν χυμόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιόν γε οἱ ὡρισμένους λέγοντες· ἐκ τούτων δ' ἤδη κατὰ τὰς μίξεις ποιοῦνται τὰς διαφοράς. Ἴδιος γοῦν τῶν ἐκ τῆς γῆς ὁ ἁλμυρός· οὐδενὸς γὰρ καρποῦ καὶ κελύφους. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τὴν αἰτίαν ὕστερον λεκτέον.

1 Κεφ. δ. Αἱ δὲ ἰδέαι τῶν χυμῶν ἑπτὰ δοκοῦσιν εἶναι, καθάπερ καὶ [τῶν] ὀσμῶν καὶ τῶν χρωμάτων. Τοῦτο δ', ἐάν τις τὸν ἁλμυρὸν οὐχ ἕτερον τιθῇ τοῦ πικροῦ, καθάπερ καὶ τὸ φαιὸν τοῦ μέλανος· ἐὰν δὲ χωρίζῃ, συμβαίνει τοῦτον ὄγδοον εἶναι. Γλυκὺς γὰρ καὶ λιπαρὸς καὶ πικρὸς καὶ αὐστηρὸς καὶ δριμὺς καὶ ὀξὺς καὶ στρυφνὸς ἀριθμοῦνται· προστίθεται δὲ καὶ ὁ ἁλμυρὸς ὄγδοος. Οἴονται δέ τινες καὶ τὸν οἰνώδη δεῖν· ἔν τε γὰρ τοῖς καρποῖς ὑπάρχει πλείοσι, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἀναπιδύει τις ἐνιαχοῦ τοιοῦτος χυμός. Ἔτι δ' οὐδ', ὡς ὁ γαλακτώδης εἰς τὸν γλυκὺν ἂν τεθείη, (καὶ γὰρ ὁ τοιοῦτος ἐν ἐνίοις ὡς εἶδος ἂν τίθοιτο τοῦ γλυκέος,) οὕτω τὸν οἰνώδη τῶν ἄλλων τινὶ προσνεῖμαι ῥᾴδιον, ἀλλ' ἰδία τις ἡ φύσις καθ' αὑτὴν ἐπιδεχομένη καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ στρυφνὸν καὶ αὐστηρόν.

2 Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἴσως διαφέρει πρὸς τὴν τῶν ἄλλων θεωρίαν· ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ τῶν ἑπτὰ κυριώτατος καὶ φυσικώτατος. Πότερον δὲ τοὺς μὲν ὥσπερ ἀρχάς, τοὺς δὲ ὡς στερήσεις δεῖ λέγειν, οἷον τὸν μὲν γλυκὺν καὶ λιπαρὸν καὶ ὅσοι σύστοιχοι τούτοις, ἀρχάς, (ἐκ τούτων γὰρ αἱ γενέσεις καὶ αἱ τροφαί·) τοὺς δ' ἄλλους στερήσεις· ἢ πάντας φυσικούς; Ἔοικε γάρ, εἰ μὲν

εἰς τὸ ἄριστον δεῖ τάττειν τὴν φύσιν, ἐν τού-
τοις εἶναι μόνοις. Ἅμα δὲ καὶ τὸ τῆς τροφῆς
καὶ γενέσεως ἀληθινόν· οὐδὲν γὰρ, ὡς εἰπεῖν,
οὔτε τρέφεσθαι δοκεῖ διὰ τῶν ἑτέρων, οὔτε γί-
νεσθαι· εἰ δ' εἰς τὰ πλείονα ἰδεῖν αὐτῆς, ἐκεῖνοί
γε μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον κατὰ φύσιν· ὀλίγοι γὰρ
ἐν τούτῳ τῷ μέρει. Σχεδὸν δέ τι παρόμοιόν ἐστι 3
τὸ ζητούμενον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς
τὸν ἄνθρωπον, πότερον κατὰ φύσιν ἢ κατὰ
στέρησιν τἆλλα· καθάπερ γὰρ καὶ τούτων ἴδιαί
τινες αἱ οὐσίαι, καὶ τῶν φυτῶν ὁμοίως. Εἰ οὖν
ἡ μὲν στέρησις ἐν ἀτελείᾳ τινὶ καὶ ἐνδείᾳ, ταῦ-
τα δὲ καὶ γεννᾷ καὶ ἐκτρέφει τὰ ὅμοια καὶ
ἰσχυρότερα πολὺ τῶν ἑτέρων; οὐκ ἂν εἴη κατὰ
στέρησιν. Ἔτι ἔν γε τοῖς φυτοῖς ἅμα συμβαίνει
μὴ τελεοκαρπεῖν καὶ ἧττον εἶναι πικρὰ τὰ ἐν
τούτῳ τῷ γένει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κενταυρίου
καὶ ἀψινθίου καὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἐκεῖσε τῆς
φύσεως φερομένης, καὶ τὴν γλυκύτητα καθάπερ
ἀπειψίαν τινὰ οὖσαν ἢ ἔλλειψιν πέψεως. Ἀεὶ γὰρ 4
ἡ φύσις ἐξομοιοῦν ἐθέλει τῷ ὑποκειμένῳ καὶ ἐν
τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς· ποιεῖται γὰρ, καὶ
τροφὴ γίνεται πᾶσιν, ὅταν κρατηθῇ τὸ λαμβα-
νόμενον. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἔνια τρέφεται διαθερ-
μαινομένοις τισὶν, ὥσπερ καὶ τῶν ζώων, ὧν καὶ
ἡ γένεσις ἐκ τούτων, οὐδ' ἂν ἡ τῆς τροφῆς ἱκανὴ
πίστις εἴη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, οὐδ' ἂν ἡ πρώτη
σύστασις, ἀλλ' ἑκάστοις μεμερισμένη κατὰ τὰς
μίξεις. Ἐπεὶ οὐδ' οἱ γλυκεῖς χυμοὶ τρόφιμοι 5
πάντες ἡμῖν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐκστατικοὶ, καθάπερ
ἡ ὁμοία τῷ σκολύμῳ ῥίζα καὶ ἄλλαι τινές· οἱ

δ' ὑπνωτικοί, πλείους δὲ διδόμενοι καὶ θανατηφόροι, καθάπερ ὁ μανδραγόρας· ἔνιοι δὲ ὁμολογουμένως ἐπιθάνατοι. Πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ πολλαχοῦ ῥίζας φαγόντες, ἃς ἠγνόουν, γλυκείας τε τῇ γεύσει καὶ ἡδείας, ἀπέθανον. Καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα τυγχάνει, τὰ μὲν βλάπτοντα, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀναιροῦντα τῶν κατὰ τὴν προς-
6 φορὰν ἡδέων ἢ ἀλύπων. Ἔνια δὲ πάλιν ὠφελοῦντα τῶν ἀηδῶν καὶ πικρῶν, οἷον καὶ τὰ ἄρτι λεχθέντα, κενταύριον καὶ ἀψίνθιον, καὶ ὅσα δὲ φαρμακωδεστέρους ἔτι τοὺς χυμοὺς ἔχει. Πολλὰ γὰρ καὶ τούτων ὀνίνησι. Τῶν δὲ καὶ ὅλος ὁ χυλὸς ἄτροφος ὢν ὡσπερεὶ ἥδυσμα τῆς τροφῆς ἐστιν, οἷον ὁ ἁλμυρὸς καὶ ὁ ὀξύς· οὐ γὰρ δυνάμεθα κρατεῖν ἀκράτου, καθάπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων ἔνια ζώων· διὸ καὶ τούτοις παρέχομεν τοὺς ἅλας. Ἔνια δὲ καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς εὑρίσκει τὰ πρόσφορα πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπικουρίαν, ὥσπερ καὶ οἱ ὄρνιθες ἤδη· καὶ φανερὸν ἂν δόξειεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἁπλῶς μεμερισμένα, τὸ μὲν ὥσπερ φυσικὸν, τὸ δ' ὡς ἐν στερήσει καὶ
7 παρὰ φύσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμῖν ἄτροφον ἄλλοις τρόφιμον, τὸ δ' ἑτέροις τρόφιμον ἄλλοις ἄτροφον· ὡς γὰρ ἂν αἱ φύσεις ἔχωσι κατὰ τὰς κράσεις, οὕτω καὶ αἱ τροφαὶ καθ' ἕκαστον ἁρμόσουσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι καὶ αἱ βοήθειαι πρὸς τὰ πάθη καὶ τὰς διαθέσεις· ὃ καὶ φανερὰ ποιοῦντα πολλὰ τῶν ζώων ἐστὶν, οὐ πρὸς τὰ συμβαίνοντα πάθη μόνον αὐτομάτως, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐδωδὰς, ὅταν ἄλλο φάγωσιν, ἕτερον ἐπεσθίοντα, καθάπερ οἱ ἔχεις τὸ πήγανον, ὅταν τὸ σκόροδον.

Κεφ. ε. Ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ὁ- 1
μοίως· ἄλλαι γὰρ ἄλλοις ἐναντίαι καὶ οὐ πρόσ-
φοροι, καὶ οὐ μόνον, ὥστε μὴ δεῖσθαι, μηδὲ
ζητεῖν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἡδίστων ἡμῖν ἀναιρεῖσθαι;
καθάπερ οἱ γύπες ὑπὸ τῶν μύρων, καὶ οἱ κάν-
θαροι ὑπὸ τῶν ῥόδων. Πολεμοῦσι δὲ δὴ σφό-
δρα καὶ αἱ μέλιτται τοῖς μεμυρισμένοις. Ὅλως
μὲν γὰρ ἢ οὐδὲν ἢ βραχύ τι πάμπαν ἐστὶν ἐν
τοῖς ἀλόγοις ζώοις τὸ τὴν εὐωδίαν διῶκον αὐτῆς
χάριν, ἀλλ' εἴπερ κατὰ συμβεβηκός, ὧν ἡ τρο-
φὴ τοιαύτη. Πρὸς ταύτην γὰρ ἡ ἐπιθυμία
καὶ ταύτης. Εἰ δ' ἄρα καὶ τοιοῦτόν [τί] ἐστιν, 2
ἡμῖν γε οὐ σαφές· ἐπεὶ καὶ τὴν πάρδαλιν τοῖς
μὲν ἄλλοις ἡδὺ φασιν ὄζειν (αὐτήν·) διὸ καὶ
θηρεύειν αὐτὴν, ὅταν κατακέηται, ταύτῃ προσ-
αγομένην· ἡμῖν δ' οὐδεμίαν εὐωδίαν ἐμφαίνει.
Εἰ μὴ καὶ ἐκεῖνο ἀληθὲς, ὥσπερ ἐστὶν ἀληθὲς,
ὅτι χειρίστην ἔχομεν πάντων τὴν ὄσφρησιν, καὶ
διὰ τοῦτο, ὡς εἰπεῖν, πολλαὶ λανθάνοιεν ἂν ἡμᾶς
ὀσμαὶ, καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ λυπηρὰ τὰ κατὰ
ταύτας. Ὃ δ' αὖ δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι, τὸ 3
τἄλλα ζῶα σαφεστέραν ἔχοντα μηδ' αἰσθάνεσθαι
μηδὲ κρίνειν τὰς εὐωδίας, οὐκ ἔστιν ἄτοπον.
Τάχα μὲν γὰρ καὶ αἰσθάνονται, πρὸς δὲ τὴν
φύσιν αὐτῶν οὐχ ἁρμόττουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐναν-
τίαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν γυπῶν ἐλέχθη, καὶ ὡς
τὰ ἔντομα πάντα ὑπὸ τοῦ ἐλαίου βαρύνεται·
φεύγει γὰρ αὐτὰ τὴν ὀσμήν. Ἕτερα δ' ὑφ' ἑτέ-
ρας τινὸς ἴσως. Ἄλογον δ' ἐνταῦθα δόξειεν ἂν
συμβαίνειν πρὸς ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ
λιπαρὸς εἶδος τοῦ γλυκέος χυμοῦ· ἔνια δὲ προς-

φιλέστατα τῷ γλυκεῖ, καθάπερ οἱ κνῖπες· οὐ-
δὲν γὰρ τῶν οἰκείων φθαρτικὸν εἰ μὴ ταῖς
4 ὑπερβολαῖς. Ἀλλὰ τούτου μὲν τὴν αἰτίαν ἐν
τῇ δριμύτητι ληπτέον, ὥσπερ καὶ τῆς ὀριγάνου
καὶ τῶν τοιούτων· ἅπαντα γὰρ φεύγει. Τὸ δὲ
μὴ αἰσθάνεσθαι, καθάπερ λέγουσιν, οὐ σαφὲς
ἡμῖν· εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν
τις αἰτιάσαιτο, καθάπερ ἔνιοι τῶν φυσικῶν, τῷ
μὴ ἁρμόττειν. Διὸ καὶ διαιροῦσι τοῖς μεγέθεσι,
τὰ μὲν μικρὰ φάσκοντες τῶν τοιῶνδε αἰσθάνε-
σθαι, τὰ δὲ μείζω τῶν τοιῶνδε μᾶλλον· οὐχ
ἱκανὴν δ', οὐδ' οἰκείαν, ἴσως διαίρεσιν διαιροῦν-
τες. Οὐ γὰρ ἐν τοῖς πόροις ἡ αἴσθησις, ἀλλὰ
μᾶλλον πρὸς τὴν διάθεσιν ἄν τις καὶ τὴν κρᾶ-
σιν τό τε πάθος ἀποδοίη καὶ τὴν ἀπάθειαν, ἐν
5 οἷς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν. Ὅπερ συμβαίνει
καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πᾶσιν αἱ αὐταὶ
προσφιλεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ταῖς κακώδεσι καὶ
βαρείαις, ὧν ἔνιαί γε κοιναὶ πᾶσιν, οἷον αἱ ἔκ
τινων ἐκπνέουσαι χασμάτων καὶ ἄντρων θανα-
τηφόροι τοῖς προσπελάζουσιν· εἰ δ' ἄρα, καὶ
αὗται τοῖς ἀναπνευστικοῖς μόνοις, ἀλλὰ τοῦτό
γε φανερὸν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χυλῶν, ὅτι καὶ ὀσμαί
τινες ἑκάστοις εἰσὶν οἰκεῖαι, καὶ ὅτι τὸ εὐῶδες
τὸ μὴ κατὰ τὴν τροφὴν ὀλίγοις ἢ οὐδέσι προς-
φιλές· εἰ δὲ δή τινι καὶ συμφέρον, ἀδηλότερόν
ἐστιν. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλέον εἴ-
ρηται τῶν ὑποκειμένων· ὅθεν δ' ὁ λόγος [ἐξέ-
6 βη,] ἐκεῖσε ἐπανιτέον. Ἑκάστου τῶν χυμῶν καὶ
V. C. 6. incipit. τῶν ὀσμῶν ἐστί τις φύσις, ὥσπερ καὶ τῶν ζώων,
ἢ πρὸς ἑκάστην διάθεσιν ἁρμόττει καὶ κρᾶσιν·

οὐ μὴν ἀλλ', ὥς γε καθόλου καὶ κοινῶς εἰπεῖν, οἱ γλυκεῖς καὶ οἱ κατὰ ταύτην τὴν συστοιχίαν τροφιμώτεροι καὶ μᾶλλόν εἰσι κατὰ φύσιν. Ἐναντίωμα δέ τι, τάχα δ' οὐκ ἀκόλουθον, ἔσται τὸ ἀνάλογον, ὅτι χυμὸς μὲν ἅπασι προσφιλὴς ὁ γλυκύς, ὀσμὴν δὲ οὐκ ἔστιν οὕτω λαβεῖν, οὕτω τῷ γένει λαμβάνοντας, εἰ μή τις ἄρα λανθάνει διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τῆς αἰσθήσεως. Ἴσως δ' οὐδὲ τὸ περὶ [τοῦ] γλυκέος εἰρημένον ἁπλῶς ἀληθές. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἀρκείτω τὰ εἰρημένα.

Κεφ. ς. Τῶν δὲ φυτῶν, μᾶλλον δὲ πάν- 1
των ἐν οἷς οἱ χυμοί, διὰ τί μὲν ἕκαστα τούτους ἔχει, λέγω δὲ οἷον πικροὺς ἢ γλυκεῖς ἢ λιπαρούς, τὴν πρώτην αἰτιατέον σύστασιν· ὑπὲρ ἧς οἱ μὲν τοῖς σχήμασι διορίζοντες, ὥσπερ Δημόκριτος, οἴονται λέγειν τινὰς αἰτίας· ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τις κατ' αὐτὴν [τὴν σύστασιν] ἔχει τὸν ἴδιον ἀποδοῦναι περὶ ἑκάστου λόγον. Οἱ δὲ κατὰ πέψιν καὶ ἀπεψίαν διαιροῦντες τὰ γλυκέα καὶ τὰ πικρὰ καὶ τὰ ἄλλα, τάχ' ἂν δόξειαν κωλύειν τὰ μικρῷ πρότερον ἡμῖν εἰρημένα· πέψει γὰρ πρότερόν τινι φαίνεται πάντ' ἐξομοιοῦσθαι καὶ τοῖς φυτοῖς καὶ τοῖς ζώοις. Ἀλλὰ τούτοις ὁμοίως λε- 2
κτέον, ὅτι καὶ οἱ γλυκεῖς καὶ οἱ ἁπλῶς τρόφιμοι χυμοὶ καὶ ὀσμαὶ αἱ εὐώδεις πέψει τινὶ γίνονται καὶ κατεργασίᾳ, καὶ ὅτι μᾶλλον, ὡς τῷ γένει λαβεῖν, πεπεμμένοι τῶν ἑτέρων. Δηλοῖ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν· καὶ γὰρ εὐχυμότερα καὶ εὐοσμότερα τὰ πεπεμμένα τῶν ἀπέπτων, ἑκατέρων πεττομένων κατὰ τὴν οἰκείαν πέψιν. Ὑπὲρ μὲν

οὖν τούτων ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται φανερώτερον.
3 Τῶν δ' ἄλλων ἐκεῖνο δεῖ λαβεῖν πρῶτον, ὃ κοι-
V. c. 7. νόν ἐστι τῆς τῶν φυτῶν οὐσίας· πάντα γὰρ ἐν
τῇ γενέσει τῶν χυλῶν μεταβάλλει κατὰ τὴν πέ-
ψιν ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλους χυμούς· ὡς μὲν ἁπλῶς
εἰπεῖν, ἐκ τῶν στερητικῶν εἰς τοὺς κατ' εἶδος,
οἷον ἐκ πικρῶν καὶ στρυφνῶν εἰς γλυκεῖς καὶ
λιπαροὺς, καὶ εἴ τις ἄλλος ὁμόστοιχος· ὡς δὲ
καθ' ἕκαστον, ὡς ἂν ἡ διάκρισις ἔχῃ τῆς φύσεως.
Καὶ τὰ μὲν εἰς πλείους, τὰ δ' εἰς ἐλάττους· τὰ
μὲν γὰρ ἐκ τοῦ πικροῦ, καθάπερ ἐλαία συναυ-
ξάνουσα πρὸς τὸν στρυφνόν· τὰ δ' ἐκ τοῦ στρυ-
φνοῦ εἰς τὸν ὀξὺν, καθάπερ ἄπιοι καὶ τἆλλα·
καὶ γὰρ τὰ ὀξέα πρότερον στρυφνά. Τὰ δ' ἐκ
τοῦ στρυφνοῦ πρῶτον εἰς τὸν ὀξὺν, εἶτ' ἐκ τοῦ
4 ὀξέος εἰς τὸν γλυκὺν, ὥσπερ βότρυς. Ὡς γὰρ
ὅλως εἰπεῖν, πλείστας ἀλλοιώσεις οὗτος λαμβά-
νει, καὶ ὅλως οἱ οἰνώδεις χυμοί· τὸ μὲν γὰρ
πρῶτον ὑδατώδης γίνεται· μετὰ δὲ ταῦτα στρυ-
φνὸς, εἶτ' ὀξὺς, εἶτ' ἔσχατον γλυκύς. Ὡσαύτως
δὲ καὶ τὸ συκάμινον· ἐκ στρυφνοῦ γὰρ ὀξὺ, καὶ
ἐξ ὀξέος γλυκύ. Καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ τοῦτο συμ-
βαίνει· τῆς γὰρ οἰνώδους γλυκύτητος ἐγγυτάτω
κεῖται τὸ ὀξύ. Διὸ καὶ οἱ ἀποροῦντες, διότι τὸ
συκάμινον ἐρυθρὸν ὂν ὀξύτερόν ἐστιν ἢ λευκὸν,
ἐγγυτέρω τῆς πέψεως ὂν, οὐκ ὀρθῶς ἀποροῦσι·
τότε γὰρ οἷον γένεσις αὐτοῦ τοῦ οἰκείου χυμοῦ·
λευκοῦ δ' ὄντος ἡ στρυφνότης πλέον ἀπηρτημένη
καὶ κοινοτέρα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐνταῦθα
ὅταν ᾖ, ξηρότερόν ἐστιν· ἐρυθραινόμενον δὲ
5 ἐξυγραίνεται, καθάπερ ἔγχυλον γινόμενον. Ὅλως

γὰρ πᾶν τὸ περικάρπιον, ξηρὸν τὸ πρῶτον, ἀνυ-
γραίνεται· καὶ ἔστι γένεσις αὕτη τῶν χυλῶν,
ἐπιῤῥέοντος καὶ ὥσπερ διηρθρωμένου πλείονος
ἀεὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἀεὶ συναύξοντος· ἢ καὶ
στρυφνὰ τὰ πολλὰ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἀλόγως, ἅτε
καὶ ξηρὰ ὄντα. Ξηρότατα δὲ δοκεῖ τῶν ὑγρῶν
κατὰ τὸ πάχος, ὧν ὀπώδης ἡ ὑγρότης, ὥσπερ τῆς
συκῆς. Τούτοις μὲν οὖν ὥσπερ ὑλικοί τινές εἰ-
σιν οἱ κατὰ τὰς στερήσεις, ἐξ ὧν ἡ μετάβασις
εἰς τὴν πέψιν· τοῖς δ' οἷον οὐσία ταῦτα καὶ
τέλη· πολλοὶ γὰρ καὶ πικροὶ καὶ στρυφνοὶ κατὰ
φύσιν [καρποὶ] καὶ ὀξεῖς· ὧν ἐξ ἀρχῆς ἧττον
ἔγχυλος ἡ ὑγρότης. Ἅπαντες δὲ πως ἐμφαίνου- 6
σιν οἱ καρποὶ καὶ τὸν τοῦ φυτοῦ χυμόν· ὅπερ V. C. 8.
ἴσως ἀναγκαῖον ἐξ ἐκείνου γενομένους· ὠμοὶ μὲν
ὄντες μᾶλλον, πεπαινόμενοι δ' ἧττον· ἅτε καὶ
τῆς ἐπιῤῥύσεως ἀεὶ καθαρωτέρας γινομένης. Καὶ
τῶν μὲν τοιαύτη τις [ἡ] σύστασις· ἐνίων δὲ ὥς-
περ ἄχυμος ἡ πρώτη καὶ ὑδατώδης, οἷον τῶν
σιτωδῶν, ὥσπερ πυροῦ καὶ κριθῆς καὶ τῶν
ὁμοίων· ὧν δὴ καὶ ἡ τελείωσις εὐθὺς ἐκ ταύτης,
οὐ λαμβάνουσα πλείους μεταβολάς· οὐδὲ γὰρ
οὐδ' ἡ γλυκύτης πόῤῥω ταύτης, ὥστε μὴ δεῖσθαι
πλειόνων. Διὸ καὶ φαίνεται διττή τις ἡ γένεσις 7
εἶναι τῶν χυμῶν, ἑκατέρα κατὰ τὰς ὑποκειμέ-
νας φύσεις· ἡ μὲν γὰρ ἐξ ἀπέπτων καὶ πλειόνων
μεταβάλλουσα πρὸς τὴν τελείωσιν, ἡ δὲ ὥσπερ
ἄχυμος καὶ ἀειδής, ἐν ἁπλῇ τινι γενέσει καὶ
ἀλλοιώσει διὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν· ὧν ἑκά-
τερον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὸ μὲν ἐν τοῖς ἐπετείοις
μᾶλλον, τὸ δ' ἐν τοῖς δένδροις ἐστίν, ὡς πλείο-

8 νος δεομένοις πέψεως. Τάχα δ' ἀληθέστερον
ἐκείνως ἀποδοῦναι, καὶ μὴ ἐπετείοις καὶ δέν-
δροις, ἀλλ' ὅλως τῇ κράσει διορίζοντας· ὁποία
γὰρ ἂν τις αὕτη τυγχάνῃ, αἱ (μὲν) μεταβολαὶ
συνακολουθήσουσι κατὰ λόγον· ἐπεὶ καὶ ἡ ἀμυ-
γδαλῆ τὸ πρῶτον ὑδατώδης, ἕως ἂν ᾖ χλωρά·
ξηραινομένη δὲ λῖπος λαμβάνει. Καὶ ἄλλα δέ
τινα τῶν καρυωδῶν, ὧν καὶ τὰ κελύφη στρυφνά·
τῶν δὲ καὶ ὀξέα, καθάπερ τῶν ἀμυγδαλῶν· ὡς
ἐνταῦθα παντὸς ἐκκρινομένου τοῦ περιττωμα-
9 τικοῦ καὶ γεώδους. Ἡ δ' οὖν φύσις ἔοικεν ὥς-
περ ἐκ μεμιγμένων τινῶν χυμῶν ἐκκρίνειν τῇ
πέψει τὸν ἁπλοῦν· ᾗ καὶ δόξειεν ἂν ἐναντίως
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων [συμβαίνειν.] Ἐν μὲν γὰρ
τοῖς ἄλλοις ἐκ μίξεως ἡ γένεσις, ἐνταῦθα δ'
ὥσπερ ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ χωρισμοῦ· καὶ ἔνθα
μὲν ἐκ τῶν ἀρχῶν, ἔνθα δ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς·
ἀρχὴ γὰρ τὸ γλυκύ· τούτου δ' ἡ πέψις, ὡς ἁ-
πλῶς εἰπεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἄλλην τινὰ
10 ἔχει θεωρίαν. Ἔπειτα κἀκεῖνο ἄτοπον, εἰ οἱ
χυμοὶ πάντες ἐκ τοῦ πικροῦ καὶ γλυκέος μιγνυ-
μένων, ὥσπερ ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώματα· πά-
λιν δ' αὖθ' ἕτερον, εἰ ἐκ μὲν τούτων μηδὲν,
ταῦτα δὲ ἐκ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ [τῶν] ἀρχῶν
ἡ τοιαύτη φύσις· εἰ μὴ ἄρα πλεοναχῶς αἱ ἀρχαὶ,
καὶ κατὰ πλείους τρόπους [λέγονται·] ὅπερ ἔοι-
κεν, ὥσπερ κατὰ συστοιχίαν ἐνίων λεγομένων.
Ἀλλ' οὖν δὴ τούτων μὲν πέρι λόγος ἕτερος.

1 Κεφ. ζ. (ἄλλοις Κεφ. θ.) Αἱ δὲ γενέσεις
τῶν χυμῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις τρόποις ἢ ἐκ τοῦ
εἴδους εἰς εἶδος, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τοὺς

ἐναντίους ἀλλοιουμένων. Κοινὴ δ' ἡ ὕλη πάν-
των τὸ ὑγρόν· ἀλλοῖον δὲ ποιεῖ τὸ θερμὸν τὸ
ἐν αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ ἡλίου. Τοῦτο γάρ, ὥσπερ
εἴρηται, μάλιστα τῶν φυτῶν οἰκεῖον, οὐχ ὥσπερ
τῶν ζώων τὸ ἐν αὐτοῖς· ἐπεὶ μεταβολαί γε καὶ
ἀλλοιώσεις καὶ ἐν ἐκείνοις εἰσὶ τῶν χυμῶν. Δη- 2
μοκρίτῳ μέν γε πῶς ποτε ἐξ ἀλλήλων ἡ γένεσις,
ἀπορήσειεν ἄν τις· ἀνάγκη γὰρ ἢ τὰ σχήματα
μεταρρυθμίζεσθαι καὶ ἐκ σκαληνῶν καὶ ὀξυ-
γωνίων περιφερῆ γίνεσθαι, πάντων ἐνυπαρχόν-
των, οἷον τοῦ τε στρυφνοῦ καὶ ὀξέος καὶ γλυ-
κέος· ἢ τὰ μὲν ἐξιέναι, θάτερα δὲ ὑπομένειν,
τὰ οἰκεῖα καθ' ἕκαστον· ἢ τρίτον τὰ μὲν ἐξιέ-
ναι, τὰ δ' ἐπεισιέναι. Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον μετα-
σχηματίζεσθαι, τὸ γὰρ ἄτομον ἀπαθές, λοιπὸν
τὰ μὲν εἰσιέναι, τὰ δ' ἐξιέναι. Ἄμφω δὲ καὶ
ταῦτα ἄλογα· προσαποδοῦναι γὰρ δεῖ καὶ τί τὸ
ἐργαζόμενον ταῦτα καὶ ποιοῦν. Ἀλλὰ γὰρ οὗ-
τος μὲν ὑπὲρ πλειόνων ἴσως ὁ λόγος· ἁπάντων
γὰρ οὕτως ποιεῖ τὰς γενέσεις, οἷον οὐσίας, πο-
σοῦ, ποιότητος. Τῶν δ' ἄλλων ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. 3
πέψις γινομένη τὰ μὲν ἐκκρίνει καὶ διατμίζει,
τὰ δὲ παχύνει καὶ συνίστησι, τὰ δὲ λεπτύνει,
τὰ δ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλοιοῖ· καθάπερ καὶ ἐν
τοῖς πυρουμένοις. Ὅλως δὲ τοῦτο ληπτέον, ὅτι
πάντες ἐνυπάρχουσιν οἱ χυμοὶ δυνάμει, προσιού-
σης δὲ μεταβολῆς, τότε γίνεσθαι καὶ εἶναι κατ'
ἐνέργειαν· πεφθέντων δ' οἱ μὲν εὐθὺς φανεροὶ
τῇ αἰσθήσει, καθάπερ ὁ γλυκὺς καὶ ὁ λιπαρός·
καὶ γὰρ ἀποπιεζόμενος οὗτός γε ἐξ ἐνίων ῥεῖ,
καὶ χωρισμὸς ἔκ γε τῶν πλείστων οὗτος αὐτοῦ.

4 Οἱ δ' οὐχ ὁμοίως ἔνδηλοι, καθάπερ ὁ οἰνώδης ἐν τῷ μύρτῳ. ἔτι δ' ἧττον ὁ λιπαρός· ἔχει γὰρ καὶ τοιοῦτον, ὃς ἐφίσταται τῷ οἴνῳ σακκιζομένῳ· καὶ ἀφαιροῦσιν αὐτὸν καὶ κάουσιν ἐπὶ τῶν λύχνων. Ἀκρατέστεροι δὲ πάντες γίνονται χωρισθέντες τῶν περικαρπίων· καὶ ὅσοι δὲ χρονίζονται, μᾶλλον· τότε γὰρ ἥ τε τοῦ ὑδατώδους ἀποπνοή, καὶ ἡ τοῦ γεώδους ὑπόστασις, καὶ τὸ ὅλον ἡ τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ δύναμις .... ἐπεὶ καὶ ἀφαιρεθέντων τῶν καρπῶν, ἐν αὐτοῖς τούτοις ἀλλοιοῦνται· καὶ τά γε κάρυα, καὶ ὅσα γε τοῦτον τὸν τρόπον ἐλαιώδη, χρονιζόμενα μᾶλλον ἐξελαιοῦται διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

5 Ἡι καὶ φανερὸν, ὥσπερ ἐλέχθη, διότι δυνάμει πάντες ἐνυπάρχουσι, τὰς δ' ἐνεργείας αἱ ἀλλοιώσεις ποιοῦσιν. Εἰσὶ δ' ὥσπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς περικαρπίοις ὡρισμέναι μεταβολαὶ χωρισθέντων ὁμοίως εἴς τε τοὺς κατὰ τὰς πέψεις καὶ εἰς τοὺς
V. C.10. κατὰ τὰς φθοράς. Μάλιστα δὲ τοῦτ' ἔνδηλον ἐπὶ τοῦ οἴνου· καὶ γὰρ παριστάμενος καὶ ἐξιστάμενος καὶ οἷον γηράσκων ἐν ὡρισμένοις τισὶ μεταβάλλει χυμοῖς. Ἀλλοιωθεὶς γὰρ εἰ μὲν ὥσπερ κατὰ φύσιν (ὅταν) παλαιούμενος ἐκπεπίκρανται, τοῦτό γε συμβαίνει, διότι τὸ πότιμον ὁ ἀὴρ ἐξάγει καὶ τὸ περιέχον· ἀπιόντος γὰρ τούτου, καταλείπεται τὸ γεῶδες καὶ πικρόν. Εἰ δ' ὥσπερ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν, εἰς τὸ ὀξύ· τοῦτο γὰρ ἐναντίον. Ἔχει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
6 παραπλησίως. Συμβαίνει [δὲ] τῷ οἴνῳ τὴν ἐκστατικὴν ταύτην ποιεῖσθαι φθορὰν ἐξ οὗπερ καὶ ἡ φυσικὴ γένεσις· ἐκ γὰρ τοῦ ὀξέος καὶ εἰς

τὸ ὀξὺ, καθάπερ εἰς τὴν ὕλην ἀναλλοιούμενος
μεταβάλλει. Ἀποκαθίστασθαι δὲ πάλιν συμ-
βαίνει μὲν ὡραίως, σπανίως δὲ, καὶ μάλισθ᾽
ὅταν ἢ θαλαττωθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἄστρου ἐπι-
τολῆς παρακινήσῃ. Καὶ γὰρ τότε παραπλήσιον
τὸ πάθος ὂν οὐ γίνεται σφοδρόν. Ἀλλ᾽ ὑπὲρ
μὲν τῶν τοιούτων ἐν τοῖς ἑπομένοις οἰκειότερον
ἐπελθεῖν. Ἡ δὲ φθορὰ καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἐν τε- 7
ταγμένοις πάθεσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ μὲν διαφθειρό-
μενον ἐξυγραίνεται, πολλάκις δ᾽ ἐξοξύνεται· γη-
ράσκον δὲ καὶ χρονιζόμενον ἀποξηραίνεται, κα-
ταλειπομένου καὶ ἐνταῦθα τοῦ γεώδους. Ὅλως
δ᾽ αἱ φθοραὶ πάντων ἢ καταμίξει τοῦ ἀλλοτρίου,
ἢ ἐκλείψει τοῦ οἰκείου διὰ χρόνον. Αἱ δὲ κα-
ταμίξεις ὁτὲ μὲν τῶν ἔξω τινῶν μιχθέντων, ὁτὲ
δὲ τῶν αὐτοῦ νοσήσαντός τινος καὶ πλεονάσαν-
τος. Τάχα δ᾽ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὅτι κινηθέν-
τος τινὸς καὶ διαφθαρέντος [μέρους τὸ ὅλον
φθείρεται.] Οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν περικαρπίων 8
φθορὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὑγρῶν, οἷον οἴνου, γά-
λακτος. Οὐδὲν δ᾽ ἧττον τεταγμένη καὶ τούτων
ἡ μετάβασις· εἰς τἀναντία γὰρ πᾶσι (τούτων·)
αἱ δὲ ἐναντιότητες πλείους. Ὥστε τοῦτο μὲν
φανερόν· ἡ δὲ πέψις πάντων τῶν καρπῶν γίνε-
ται μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθάπερ εἴρηται, δο-
κεῖ δὲ τῶν ὀψικάρπων ὑπὸ τοῦ ψύχους διὰ τὴν
ὥραν· πέττει γὰρ, ὥσπερ ἀεὶ λέγομεν, τὸ θερ-
μὸν ἀντιπεριϊστάμενον.

Κεφ. η. (ἄλλοις Κεφ. ιβ.) Ἴδιον δ᾽ ἐπὶ τῆς 1
ἐλαίας τὸ συμβαῖνον, εἴπερ ἀληθές. Λέγουσι
γὰρ, ὡς οὐδὲν πλέον ἴσχει τοῦ ἐλαίου μετ᾽ ἀρ-

κτοῦρον ἢ ὅσον λαμβάνει τοῦ θέρους· ἅμα δὲ καὶ ὁ πυρὴν τότε γίνεται σκληρός· μεθ' ὃν οὐκέτι δύναται τὸ ὑγρὸν ἐξελαιοῦν. Ὥστ' εἰ μὲν τῷ φυσικῷ δεῖ πάθει καὶ [μὴ] τῷ συμπτώματι τὸν ὅρον λαμβάνειν, τῷ ἀέρι ληπτέον· εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ, τῇ τοῦ ἄστρου δύσει. Τάχα δ' ἄμφω συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τοῦ μὲν ὑγροῦ
2 οἷον πεττομένου πως . . . Διαμφισβητοῦσι δέ τινες, καὶ τῷ εἰκότι προσάγοντες ὡς ἄτοπον τὸ μηδὲν πληθύνεσθαι, τῆς τροφῆς καὶ ὑδάτων ἐπιγινομένων· καὶ τῇ αἰσθήσει· φανερὸν γὰρ εἶναι· καὶ τῇ πείρᾳ· λευκὰς γὰρ τριβομένας ἔλαττον ἀφιέναι, πασῶν δὲ ἄριστα ῥεῖν τὰς ἐσχάτας συλλεγομένας. Διὰ μὲν γὰρ τὴν τελείωσιν [καὶ] διὰ τὸ κεχειμάσθαι τοῦ ὑδατώδους ἀφῃρημένου, τὸ λοιπὸν ἐκπέττεσθαι μᾶλλον. Ὁ μὲν οὖν λόγος ἀντιλεγόμενος οὗτος.
3 Ἐνδέχεσθαι δὲ δοκεῖ καὶ φαίνεσθαι πλεῖον διὰ το ὑδατῶδες καὶ τὸν ἀμόργην· ἐπεὶ ὅτι γ' ἔχουσι τὸ ἔλαιον πρὸ τοῦ μελανθῆναι, φανερόν· καὶ ὅτι καθαρώτερον καὶ λευκότερον. Ἐκ γὰρ τῶν φαυλίων ὠμῶν τὸ λευκόν. Τὸ δ' ἐμφαίνειν τινὰ πικρότητα τῶν λευκῶν θλιβομένων, οὐδὲν ἄτοπον, εἰ ὕστερον ἐκπεφθεῖσα παύεται. Τοῦτο γὰρ οὐκ ὀλιγότητος καὶ πλήθους σημεῖον, ἀλλ' ὅτι συναπολαύει τι καὶ τοῦ πέριξ ὁ χυμός, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγγείων. Ὅτι δ' οὐκ ἀναμένει τὴν τοῦ περικαρπίου πέψιν, φανερόν· ῥεῖ γὰρ ἐκ τῶν λευκῶν. Ὥστε οὐδὲ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαιρεῖν ἐστιν, ὅτι τὴν ὕλην, ἐξ ἧς μέλλει, πρότερον ἔχει.
4 Τίς οὖν ἡ αἰτία, καὶ τίς ὁ τρόπος,

εἴπερ ἀληθὲς ἢ ἁπλῶς ἢ ὡς βραχεῖ τινι πλέον; ἀμφότερα γὰρ ἄλογα· μεῖζον δὲ θάτερον. Ἢ πρῶτον μὲν οὐχ ἡ αὐτὴ πέψις τοῦ τε χυλοῦ καὶ τοῦ περικαρπίου πρὸς ἐδωδήν; τοῦτο γὰρ δεῖ προσφιλὲς εἶναι τῇ γεύσει· τοῦτο δ' ἐν ἀλλοιώσει τοῦ γεώδους· ὡς δ' ἔνιοί φασι, σήψει. Καὶ γὰρ ἡ δρυπεπὴς ἐν σήψει· τὸ δ' ἔλαιον αὐτῇ τῇ τοῦ χυλοῦ μεταβολῇ. Τοῦτο δ' ὅσῳ χαλεπώτερον, οὐκ ἄλογον ὑπὸ τοῦ πλείονος θερμοῦ δημιουργεῖσθαι, καὶ εὐθὺς ἀνεπιμίκτῳ χυλῷ τῷ
γεώδει καὶ ὑδατώδει. Πρὸς ἀρκτοῦρον μὲν οὖν 5
ἄμφω ταῦτ' ἐστί· καὶ γὰρ ἡ ὥρα θερμοτέρα, καὶ ὁ χυλὸς ἀμιγέστερος· μετ' ἀρκτοῦρον δ' ἐναντίως· αὔξεται γὰρ ἡ σὰρξ τότε καὶ τελεοῦται. Ὅτι δ' οὐκ ἐν πλήθει τροφῆς, οὐδ' ἐν εὐσαρκίᾳ τῶν ἐλαιῶν τὸ τοῦ ἐλαίου πλῆθος, ἐκ πολλῶν φανερόν· αἵ τε γὰρ ἐπομβρίαι ποιοῦσιν ἔλαττον, αἵ τ' ἀρδόμεναι χεῖρον ῥέουσιν· ὧν δὲ ἡ σὰρξ πολλή, ὁ δὲ πυρὴν μικρὸς, ὀλιγοέλαιοι, καθάπερ αἱ φαυλίαι· ὡς ἐνταῦθα τῆς φύσεως
κεκμηκυίας. Οὐδὲ δὴ ἐν τοῖς ψυχροῖς ἴσχουσιν, 6
ἀλλὰ σάρκα πολλήν. Διὸ καὶ ἀποροῦσι, διὰ τί V. C.12.
ἡ μὲν ἄμπελος ἐν τοῖς χειμεριωτάτοις χυλὸν [ἔχει,] ἡ ἐλαία δ' οὔ. Αἴτιον δὲ τό τε νῦν εἰρημένον, ὅτι εἰς τὴν σάρκα ἡ δύναμις, τοῦ βότρυος δ' ὁ χυλὸς ἐν αὐτῇ τῇ σαρκί· καὶ ἔτι πρότερον ἴσως καὶ κυριώτερον, ὅτι ἡ θερμότης ἡ ποιοῦσα τὸ ἔλαιον ἀσθενής. Ἦρι μὲν γὰρ οὐ γίνεται· τὸ δὲ θέρος καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ μετόπωρον· οὐκέτι γὰρ δύναται ἐν τούτῳ κατακρατεῖν ὁ ἥλιος. Ὃ καὶ σημεῖον ἄν τις λάβοι, διὰ

τί τοῦ θέρους γίνεται· τὸν μὲν γὰρ οἰνώδη καὶ ὑδατώδη χυλὸν δύναται τὸ ψῦχος ἐκπέττειν, τὸν
7 δ' ἐλαιώδη ἀδύνατον. Τὰ ὕδατα δὲ τὰ ἐκ Διὸς γινόμενα καὶ τὰ ἐκ τῶν ὀχετῶν ἄρδοντα τὴν σάρκα πληθύνει, καθάπερ εἴρηται, τὸ δ' ἔλαιον ἄμικτον, ὥσπερ καὶ ὅταν τοῦ περικαρπίου χωρισθῇ. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ τὸ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καλουμένων ἐλαῶν γένος τῶν πολυσάρκων τε καὶ μεγάλων ἀνέλαιόν ἐστι· θάτερον δ' ἐλαιῶδες. Πολλὰ γὰρ εἴδη, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται. Περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ ἐλαίου γενέσεως
8 τοιαύτην τιν' ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν. Ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων τῶν λίπος ἐχόντων ὥσπερ αὗται συμφωνεῖται ὑπὸ πάντων· εἰ δ' ἔνια κατ' ἄλλην ὥραν, διαιρετέον ἢ τὰς φύσεις ἑκάστων, ἢ ποιόν τι τὸ λιπαρὸν, ἢ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως· πλὴν χρονιζόμενα .... καθάπερ τὰ καρυώδη· ταῦτα γὰρ δύναμιν μὲν ἔχει, καθάπερ ἐλέχθη, τὴν δ' ἐνέργειαν ὁ χρόνος ἀποδίδωσι, τοῦ μὲν ὑδατώδους ἀπογινομένου, τοῦ λιπαροῦ δὲ συνισταμένου καὶ πεττομένου. Τῶν δὲ καὶ κομιδῇ ξηρά τις ἡ λιπαρότης, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἀντιπεριϊστάμενον τὸ θερμὸν ἔν τισιν ἐνδέχεται ταὐτὸ ταῦτο ποιεῖν.

1 Κεφ. θ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. ιβ.) Ἁπάντων δὲ, ὅσα χυμὸν ἔχει, τὰ μὲν εὐθὺς καὶ ὀσμώδη τυγχάνει, τὰ δὲ πολλὰ συνεμφαίνει τινὰ γευομένοις ὀσμήν· ἔνια δὲ καὶ θλιβόμενα μόνον καὶ κινούμενα. Καὶ πάλιν τὰ ὀσμώδη διαμασσωμένοις καὶ γευομένοις (καὶ) χυμὸν ποιεῖ, σύνεγγυς τῶν αἰσθήσεων κειμένων, ἀλλὰ τρόπον τινὰ

καὶ τῶν αἰσθητῶν. Ἧι καὶ οὐ κακῶς ἂν δόξειε
λέγεσθαι τὸ κατὰ τοὺς χυμοὺς τελεῖν τὰς ὀσμάς·
αὐτὴ γὰρ [ἡ φύσις] εἰς ἐκείνην φέρει τὴν δόξαν,
ὡς ἐχόντων τινὰ συγγένειαν, καὶ ἀπὸ ταὐτοῦ
πως γινομένων· ἃ δὴ καὶ δεῖ διελεῖν, εἰ ἑκάτε-
ρον ταὐτὸ, ἢ πῶς διαφέρει. Οὐ μὴν ἴσως κατά 2
γε τὰς αὐτὰς προσηγορίας ἀποδοθήσονται πᾶσαι· V. C.13.
πικρὰν γὰρ ὀδμὴν καὶ ἁλμυρὰν καὶ λιπαρὰν
καὶ στρυφνὴν οὐκ ἐθέλει τις λέγειν· οὐδὲ γὰρ
οἱ χυμοὶ πάντες κατὰ τὰς ὀσμάς. Ὡς οὐδὲν
ἧττόν ἐστί πως κατάλληλα καὶ συνακολουθεῖ καὶ
θατέρῳ θάτερον· ἑκάστου δὲ τῶν χυμῶν ἰδέαι
πλείους, οἷον γλυκέος, πικροῦ καὶ τῶν ἄλλων·
καὶ γὰρ μελιτώδης καὶ οἰνώδης καὶ γαλακτώδης
καὶ ὑδατώδης ἐστὶ [τοῦ γλυκέος εἴδη·] τάχα δὲ
καὶ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρουσι, κυριώ-
τάτως δὲ τῇ καταμίξει τῶν ὑποκειμένων. Ὁμοίως
δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν
συμφωνοῦσι πάντες. Ἡ δὲ τῇ γεύσει τῶν ὀσμῶν 3
αἴσθησις οὐκ ἄλογος· ἥπερ μάλιστα ἔνδηλος ἐπὶ
τῶν εὐστόμων λεγομένων, τῶν τε λαχανηρῶν,
ὥσπερ ἀνήθου, μαράθρου, μύριδος· ἐνίων δ'
οὐδ' ἐχόντων ὅλως ὀσμὴν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ
τῶν ξηρῶν, ἀόσμων δὲ τελέως, οἷον φακοῦ, κνί-
κου, τῶν τοιούτων· διαθραυόμενα γὰρ ἅμα τῇ
μασήσει καὶ διαθερμαινόμενα ποιεῖ τινα ἀτμὸν,
ὃς ἀναπέμπεται λεπτὸς ὢν διὰ τῶν πόρων εἰς
τὴν ὄσφρησιν. Ἐμφαίνεται δὲ καὶ ἐκ διαμασω-
μένων χυμός. Ὡς ἐπίπαν δὲ τά γ' εὔοσμα πάν- 4
τα πικρά· τούτου μὲν οὖν τὴν αἰτίαν ὕστερον
λεκτέον. Ἔοικε δὲ δυοῖν ὄντοιν ἐναντίων, οἷον

τοῦ τε γλυκέος καὶ πικροῦ, τὸ μὲν οἷον εὐχυμίας ἀρχὴ, τὸ δ' εὐοσμίας εἶναι, καὶ τρόπον τινὰ μᾶλλον τὸ πικρὸν τῆς εὐοσμίας. Εὔοσμον μὲν γὰρ ἔργον λαβεῖν μὴ πικρόν· εὔχυμα δὲ πολλὰ καὶ μὴ γλυκέα. Σχεδὸν δὲ ταῦτα καὶ ὀσμώδη κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν προσφοράν. Ἡ δὲ γλυκύτης σπανίως καὶ ἥκιστα εὔοσμον· καίτοι ἄμφω γε διὰ πέψεως. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὕστερον.

1 Κεφ. ι. (ἄλλοις Κεφ. ιδ.) Ἐπεὶ δ' οἱ χυμοὶ πλείους, ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποθ' οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ καρποῖς γίνονται· καὶ γὰρ πικρὸς καὶ ὀξὺς καὶ δριμύς· ὁ δ' ἁλμυρὸς οὐκέτι· οὐδὲν γὰρ τῶν φυομένων ἁλυκὸν, ὥστε καὶ ἐν ἑαυτῷ τοιοῦτον ἔχειν τὸν χυμὸν, ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τὰ ἔξω γίνεταί τις ἁλμυρὶς, οἷον καὶ τοῖς ἐρεβίνθοις· αὐτοὶ δὲ γλυκεῖς. Αἴτιον δ', ὅτι ἄτροφον καὶ ὥσπερ ἀγέννητον τὸ ἁλμυρόν. Σημεῖον δ', ὅτι οὐδὲ φύεται οὐδὲν, ὡς εἰπεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις· διεσθίει γὰρ καὶ ἐξαιρεῖται τὰς δυνάμεις, ὥστε
2 κωλύειν τὴν σύστασιν. Ὃ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τούτου αἴτιον, εὔλογον μηδὲ καθ' αὑτὸ γεννᾶν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ φυόμενα γλυκύτητί τινι καὶ ἑτέροις χυλοῖς φύεται καὶ συνίσταται, καθάπερ [οἱ] ἰχθῦς καὶ τἄλλα ζῶα τὰ ἐν αὐτῇ. Καθόλου μὲν οὖν τοιαύτη τις ἡ αἰτία· δεῖ γὰρ, ἐξ οὗ τι μέλλει γίνεσθαι, μεταβλητικὸν εἶναι· τὸ δ' ἁλμυρὸν ἀπαθὲς καὶ ἀμετάβλητον· διόπερ οὔτε φύεται οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ, οὔτε αὐτοτε-
3 λὲς οὐδέν. Ὅλως δὲ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐν

τοῖς παρακολουθοῦσι. καὶ τὰ τοιαῦτα δόξειεν ἂν συμφωνεῖν, οἷον ὅτι ὁ ἥλιος καὶ τὸ ἐν ἑκάστῳ θερμὸν ἕλκει τὸ κουφότατον καὶ τὸ τροφιμώτατον· τὸ δὲ ἁλμυρὸν βαρὺ φύσει καὶ ἄτροφον, ἔπειτα ἄσαπὲς καὶ ἀναλλοίωτον. Καταλειπόμενον οὖν καὶ οὐ συνελκόμενον ὑπὸ τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναμίγνυται τοῖς φυτοῖς. Ἔτι δ' ἐπείπερ ἀπεριττωτον τὸ φυτὸν, οὐδ' ἐπισπᾶσθαι καὶ ἕλκειν εἰκὸς τὸ ἄτροφον· ἔδει γὰρ καὶ ἔκκρισίν τινα γίνεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο ἥκιστά τε ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνάγεσθαι καὶ ἐπιπολάζειν. Πανταχοῦ γὰρ [τὰ] πλατέα καὶ μεγάλα τοῖς ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι, ἀσύμπλεκτα δὲ καὶ ἄκολλά φησι Δημόκριτος, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σκαληνοειδὲς, ἀλλὰ γωνιώδη τε εἶναι καὶ πολυκαμπῆ. Ταῦτα μὲν οὖν εἰ κωλύει τὴν τῶν φυτῶν κατάμιξιν, ἔξεστι σκοπεῖν. Πρὸς δὲ τὰ πρότερον εἰρημένα ζητήσειεν 4
ἄν τις περὶ τὰ καθόλου λεχθέντα, διὰ τί ποτε ἐνίοις ἐγγίνεται ἢ ἐπιγίνεταί γε καὶ πόθεν ἡ ἁλμυρίς. Εἰ μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει, δῆλον ὡς οἰκεῖον ἄν τι τῆς τροφῆς εἴη καὶ τῆς φύσεως· εἰ δ' ἔξωθεν ἐπιγίνεται, (καὶ) τοῦτο μὲν ἧττον [ἄπορον,] ἐκεῖνο δ' ἄν τις ὁμοίως ἀπορήσειε, πόθεν καὶ ὑπὸ τίνος· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τοῦ ἀέρος ἢ ἐκ τῆς ἀτμίδος τῆς ἄνω φερομένης, ἢ κατὰ τὰς ῥίζας ἑλκυσθὲν ἐξανθεῖν οἷον περίττωμά τι. Φαίνεται δ' ἡ ἅλμη καὶ ὅλως ἐπιπολάζειν. Εἰ 5
μὲν οὖν οὕτω, φανερὸν ὅτι ἕλκοιεν ἄν· εἰ δ' ἐκείνως, ἄτοπον, διὰ τί μόνοις ἐπικαθίζει τούτοις, οἷον ἐρεβίνθῳ καὶ τοῖς τοιούτοις. Ὅσα γὰρ ἅλμη νοσηματικῶς καταλαμβάνει, ὥσπερ

τὴν ῥοδωνιὰν καὶ ἄλλ' ἄττα, περὶ τούτων ἕτερος λόγος. Τῷ δ' ἐρεβίνθῳ καὶ οἰκεῖον φαίνεται καὶ χρήσιμον· ἀπολουθέντες γοῦν, ὅταν ἀνθοῦσιν ἐφύσῃ καὶ ἄρτι συνισταμένοις, ἀπόλλυνται καὶ διαφθείρονται σφακελίσαντες. Ὥστε πρὸς σωτηρίαν ἡ φύσις ἐπάγοιτ' ἂν τὰ τοιαῦτα.

6 Φαίνονται δὲ καὶ ὅλως συγγενῆ τινα ἔχειν τοιοῦτον χυμὸν ἔν τε τοῖς φύλλοις καὶ [τοῖς] κλωσὶν, ὃς καὶ ἀποπλυθέντων ὅμως ἔνδηλός ἐστι κατὰ τὴν γεῦσιν, οὐ μόνον ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καρπῷ. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τῇ γεύσει γίνεται, ἐάν τις ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἐπιθῇ οὐ διαμασησάμενος ὅλως· ἐν τῷ κελύφει γὰρ ἡ ἁλμυρὶς, οὐκ ἐν τῷ ἐντός· ἣ καὶ συνδιατηρεῖ πρὸς τὸ ἄκοπον εἶναι, καὶ φαίνεται τὴν αὐτὴν ἔχειν τάξιν, ἥνπερ καὶ πεφυκὸς τὸ κέλυφος.

7 Καὶ γὰρ ἄμφω ἔξω καὶ ὥσπερ φυλακῆς χάριν, χλωροῦ μὲν οὖν ὄντος, ἐν τῷ καυλῷ καὶ λοβῷ, καθάπερ εἴρηται· ξηραινομένου δὲ καὶ τὸ κέλυφος λαμβάνει τοιοῦτον χυλὸν, ὥσπερ ἐκκρινόμενον ἀπὸ τοῦ ἐντός. Ἔξω γὰρ ἀφίστασθαι τὰ τοιαῦτα εὔλογον, ὡς ἀλλότρια· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς σικύοις ἡ ἐν τῷ χροῒ πικρότης, καὶ ὡς ἐν Καρίᾳ φασὶν ἄπιόν τιν' ἔχειν χνοῦν ἁλμώδη θαυμαστῶς, ὥστε, ἂν μὴ ἀποπλύνῃ τις, μὴ δύνασθαι ἐσθίειν. Οὐδὲν δ' ἄτοπον οὐδ' εἰ πλείω τοιαῦτ' ἐστίν· ἐπεὶ οὐδὲ τοῦτο πόῤῥω τῶν εἰρημένων, οἷον το ταῖς βαλάνοις ἐπὶ τῷ ἄκρῳ τὴν πικρίαν εἶναι, τοῖς δὲ βολβοῖς ἐν τῇ καλουμένῃ κορυφῇ, καὶ τοῖς σκορόδοις τὴν δριμύτητα ἐν τῷ διήκοντι τῆς γελγίδος. Πλὴν ταῦτα μὲν ὡς

καθ' ὁμοιότητά τινα εἰρήσθω. Ὅτι δὲ φαίνεται 8 φυσικόν τι καὶ συγγενὲς, ἐκεῖθεν δῆλον· ὅπου γὰρ ἂν σπαρῇ καὶ φυῇ, πανταχοῦ λαμβάνει τὴν ἁλμυρίδα, κἂν μὴ τὸ ἔδαφος ᾖ τοιοῦτον· ἐπεὶ τὸ τά γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ οὐκ ἄλογον, ὥσπερ ἄλλα τε καὶ τὸ ἅλιμον. Ἔνια δὲ καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι, καθάπερ τὴν ῥάφανον· ἐξεσθίει γὰρ αὕτη τὴν δριμύτητα καὶ τὴν πικρότητα τὴν ἐνυπάρχουσαν. Ἅμα δὲ καὶ εὐμέριστόν τινα ποιεῖ παραιρουμένη τὴν ὑγρότητα τὴν πλείω· δεινοὶ γὰρ οἱ ἅλες ἀφελεῖν. Ἐμφανὲς δὲ τοῦτο καὶ 9 ὠμῆς οὔσης· πιπτούσας γὰρ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνίας θραύεσθαί φασιν. Ὅταν οὖν τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα παραδοθῇ τῷ πυρὶ, κατὰ λόγον ἤδη [καὶ θᾶττον ἕψεσθαι καὶ] (τῷ χυμῷ) εἶναι γλυκεῖαν καὶ ἁπαλήν· ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ λίτρον ἐμβάλλοντες τοῦτο βούλονται ποιεῖν· ἀλλ' ἐξ ὀλίγου ποιοῦσιν· ἡ δὲ φύσις ἐκ πολλοῦ καὶ κατὰ μικρὸν ποιήσασα τοιαύτην ἀπέδωκεν. Ὅθεν οὐδὲ τοῦτο ἄλογον, τὸ περὶ τροπὰς καὶ περὶ [τὸ] ἄστρον, ἐνιαχοῦ καὶ ὅλως τοῦ θέρους, βελτίω γίνεσθαι, καθάπερ ἐν Ἐρετρίᾳ· τότε γὰρ μᾶλλον ἡ ἁλμυρὶς ἐργάζεται καὶ κρατεῖ, αὐτὴ μὲν οὖσα πλείων, τῆς δ' ὑγρότητος ἐλάττονος γινομένης ἐν ἐκείνῃ. Κατὰ λόγον δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ 10 τὸ ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις τόποις εἶναι χρηστήν. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλέον εἴρηται. Ἡ δ' ἁλμυρὶς εἴθ' ὑπὸ τῶν ῥιζῶν ἕλκεται, εἴθ' ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος ἀναφέρεται, κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους οὐκ ἂν ἀκίνητος ἀπὸ

-τῆς γῆς εἴη· περὶ οὗ ἦν ὁ ἐξ ἀρχῆς λόγος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

1 Κεφ. ια. (ἄλλοις Κεφ. ιε.) Ἐκεῖνο δ' ὡς οἰκεῖον τῶν χυλῶν πειρᾶσθαι δεῖ διαιρεῖν, οἷον ποῖον μᾶλλον καθ' ἕκαστον γένος ἢ τὸ ξηρὸν ἢ τὸ ὑγρόν· ὥσπερ ὁ ὀξὺς ὑγροῦ δοκεῖ μᾶλλον καὶ ὁ αὐστηρός· ὁ δὲ δριμὺς ξηροῦ καὶ ὁ γλυκύς. Παχυνόμενα δ' οὖν τὰ ὑγρὰ γλυκύτερα. Ὁ δὲ πικρός. Τάχα δ' οὐθὲν ἂν ταῦτα διαφέροι, γινομένων γε πάντων ἐξ ἀμφοῖν· εἰ μὴ αὐτῶν

2 τούτων θάτερον μᾶλλον ὑλικόν. Οὕτω δὲ πάντες ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καί εἰσιν, ὥσπερ ἐλέχθη, πάντες ἐν ξηροῖς· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀποχωρίζομεν αὐτῶν, καθάπερ καὶ τοὺς βότρυας καὶ τὰς ἐλαίας· (τοῦτο δὲ (οὐ) πρὸς τὴν χρείαν ὁρῶντες) ἐνίους δὲ καὶ ὕδωρ ἐπιχέοντες λαμβάνουσιν, ὥςπερ τοὺς (ἐπὶ) τῶν ἀκροδρύων καὶ συκῶν· τοὺς δὲ καὶ ἐξιστάντες τῆς φύσεως καὶ ὑποσήποντες εἰς χυλοὺς ἄγουσι ποτίμους, οἷον ὡς οἱ τοὺς οἴνους ποιοῦντες ἐκ τῶν κριθῶν καὶ τῶν πυρῶν καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον ζῦθος. Ἁπάντων δὲ τούτων αἱ μὲν ἀρχαὶ καὶ δυνάμεις φυσικαί, τὰ δὲ γινόμενα τέχνης μᾶλλον καὶ συνέσεως. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀπὸ διανοίας καὶ τέχνης γινομένων αὐτὰ καθ' αὑτὰ δεῖ θεωρεῖν· τῶν δὲ φυσικῶν χυλῶν τὰ πάθη καὶ τὰς γενέ-

3 σεις ἐκ τῶν εἰρημένων θεωρητέον. Ὑποκειμένων δ' οὖν καὶ δεδειγμένων τούτων, ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποτ' οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσιν ἡ εὐχυμία καὶ ἡ εὐοσμία γίνεται πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν τοῖς ἄνω, τοῖς δὲ ἐν τοῖς κάτω καὶ περὶ

τὰς ῥίζας· καὶ οὐδὲ τῶν ἄνω πάντων ἐν τοῖς
αὐτοῖς, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν τοῖς περικαρπίοις, τῶν
δὲ ἐν τοῖς φύλλοις, τῶν δὲ ἐν τοῖς ἄνθεσι καὶ
τοῖς κλωσί· καὶ μᾶλλον αἱ ὀσμαὶ τῶν χυμῶν·
ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φλοιοῖς ἐνίων. Ἐπὶ δὲ τῶν εὐ-
όσμων ὅλως ἥκισθ᾽, ὡς εἰπεῖν, εὔοσμα τὰ ἄνθη,
καθάπερ ἑρπύλου, σισυμβρίου, ἑλενίου. Καίτοι 4
κατὰ λόγον ἦν, ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις εὐοσμότατον
ἀόσμοις οὖσι, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς εὐόσμοις εὐω-
δέστατον εἶναι. Θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ ἐνίων τὸ
μὲν ἄνθος ἥδιστον ὄζειν, τῶν δ᾽ ἄλλων μορίων
ὅλως μηδὲν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἴων καὶ τῶν ῥόδων.
Ἔχει δὲ καὶ τὸ πρῶτον λεχθὲν ἀπορίαν, ὅσων
ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ εὐχυμία καὶ ἡ εὐοσμία τυγχά-
νει· ἄμφω μὲν γὰρ ταῦτα πέψει γίνεται· τὸ δὲ
πλείστην ἔχον καὶ ἀεὶ καινὴν τροφὴν, ἀφ᾽ οὗ
τοῖς ἄλλοις ἡ διάδοσις, ἥκιστ᾽ εὔλογον εἰς πέψιν
ἥκειν ἢ εὐχυμίας ἢ εὐοσμίας, ὡς οὐδὲ τῶν ζώων
αἱ κοιλίαι. Περὶ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, 5
ἀρχῇ χρωμένους τῇ πολλάκις εἰρημένῃ, διότι
πέψει τινὶ ταῦτα γίνεται, μετὰ τοῦτο δεῖ λα-
βεῖν τὸ ἐπὶ τοῦ τευτλίου λεχθὲν πρῶτον, διότι
αἱ ῥίζαι ὡς κοιλίαι τοῖς φυτοῖς εἰσι πάντως. Εἰ
δὲ καὶ τοῦτό τις θείη, διὰ τὸ τὴν τροφὴν ἀλ-
λοιοῦσθαί πως ἐν αὐταῖς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε φανε-
ρὸν, ὡς οὐκ ἔχουσιν εἰς τὸ πέττειν. Τοιαύτας
δ᾽ οὔσας οὐδὲν κωλύει εὐχυμίαν καὶ εὐοσμίαν
ἔχειν, ὅσαι κρᾶσιν εἰλήφασι τοιαύτην· ἐπεὶ καὶ
ἐν ταῖς τῶν ζώων κοιλίαις περιττώματα ἐχούσαις
ὅμως ὕπεστιν ὑγρότης εὐχυμία τις οὖσα καὶ πέ-
ψις, ὡς μάλιστα τῆς τοιαύτης ἀλλοιώσεως ἐν-

6 ταῦθα γινομένης. Καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων ἐστὶν...
ἃ [καὶ πιότατα τυγχάνει,] καθάπερ ἡ πεύκη·
πᾶσα γὰρ ἔνδαδος ταῖς ῥίζαις, ὥσπερ ἐλέχθη
καὶ πρότερον. Αἴτιον δ' ὅπερ ἐπὶ τῶν ζώων,
ὅτι τὸ διαθερμαινόμενον ἀεὶ [καὶ] πεττόμενον,
καθαρώτατον ὄν, προσίζει, καὶ ἀθροιζόμενον
καὶ πυκνωθὲν ἐποίησέ τινα πιότητα· τὸ δ' ἰὸν
εἰς τὰ ἄνω μέρη τροφὴ γίνεται τοῖς ὑπὲρ γῆς,
οὐ διὰ τῆς πιότητος ταύτης [φερόμενον,] ἀλλ'
ἔχον τινὰς ἑτέρους πόρους· ἐπεὶ πάντων γε δα-
δωθέντων ἀπόλλυται τὰ δένδρα, καθάπερ ἐλέ-
χθη, συμπνιγόμενα καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα δίοδον
7 τῷ πνεύματι. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν
ζώων ὅσα διαπιαίνεται· ξυμφράττονται γὰρ οἱ
πόροι διὰ τὴν πυκνότητα τῆς πιμελῆς, ὥστε μὴ
διιέναι εἰς τέλος τὴν πνοήν. Οἷς μὲν οὖν μὴ
ἔνεστιν ὅλως λιπαρότης καὶ πιότης ἢ αὕτη μὴ
πολλὴ μηδὲ σωματώδης, τούτοις οὐ γίνεται τοι-
αύτη πάχυνσις· οἷς δ' ἔνεστι, γίνεται κατισχυού-
8 σης τῆς θερμότητος. Παρόμοιον δὲ τούτῳ καὶ
V. C.16. τὸ περὶ τὴν οὐλότητα τῶν ξύλων ἐστίν· οὐλό-
τερα γὰρ ἀεὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς στελέχεσι τῶν ἄνω,
τούτων δὲ αὐτῶν τὰ [κάτω τῶν] ἄνω, καθάπερ
καὶ παχύτατα καὶ πυκνότατα. Συμβαίνει δὲ
τοῦτο διὰ τὸ μᾶλλον καταλύειν καὶ ξυνίστα-
σθαι τὴν τροφήν· δι' ὅπερ ὅλως καὶ ἡ εἰς βά-
θος αὔξησις· εἰς [δὲ] τὸ ἄνω διιούσης πρὸς τὴν
βλάστησιν καὶ τὸ μῆκός ἐστιν. Ἐφισταμένης
οὖν καὶ ὥσπερ εἱλουμένης ἐνταῦθα καὶ ἡ πυκνό-
της καὶ ἡ οὐλότης γίνεται τῶν ξύλων. Ἐκείνη
δὲ ἀεὶ διίεται πρὸς τὸ πόῤῥω· διὸ καὶ οὐκ ἔστιν

ἐν τοῖς νέοις σὐλότης, ἅτε καὶ ἐπ' αὔξησιν ὡρ-
μηκότων, ἀλλ' ὅταν στῇ τὰ τοῦ μήκους, ὥσπερ
ἐπὶ τῶν ζώων. Ἡ αὐτὴ δὲ [ἢ] καὶ σύνεγγυς αἰ- 9
τία καὶ διὰ τί δᾷδα καὶ πίτταν καὶ ῥητίνην
ὅλως οὐκ ἔχει τὰ νέα· καταναλίσκεται γὰρ ἡ
τροφὴ πᾶσα πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ καρπογονίαν.
Ὕστερον γὰρ τῆς καρπογονίας ἐκδᾳδοῦνται καὶ
ὅλως τὴν τοιαύτην ὑγρότητα λαμβάνουσιν, ὥς
γε κατὰ πλῆθος εἰπεῖν· τότε γὰρ οἷον περίττωμα
γίνεται τοῦτο φυσικὸν, ἀφῃρημένης μὲν τῆς εἰς
τὸ μῆκος ὁρμῆς, ἰσχυόντων δὲ μᾶλλον τῶν ῥι-
ζῶν καὶ τοῦ ὅλου δένδρου. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ
τὸ συγγενὲς τῆς αἰτίας ἔλαβε τὴν χώραν ταύτην.
Ἡ δ' εὐχυμία καὶ ἡ γλυκύτης καὶ ἡ εὐοσμία 10
ἐνίων ῥιζῶν, ἄνευ τῶν ἄλλων μερῶν, διὰ τὴν
εἰρημένην αἰτίαν γίνεται. Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ
τῶν ἐλαττόνων ἔτι, οἷον ποωδῶν καὶ λαχανωδῶν
καὶ ἐνίων ὑληματικῶν, ὧν αἱ μὲν ῥίζαι γλυ-
κεῖαι, τὰ δὲ ὑπὲρ γῆς οὐχ ὅμοια· λέγω δὲ οἷον
ἀγρώστιδος, κυπείρου, τευτλίου, σελίνου, ἱππο-
σελίνου. Τῶν [δ'] ἐν ταῖς λίμναις καὶ τῶν ἐν
τοῖς ποταμοῖς τούτων φυομένων ἐδωδίμων αἱ μὲν
(γὰρ) ῥίζαι γλυκεῖαι πολλῶν καὶ ἐδώδιμοι καὶ
οἱ καυλοὶ, τὰ φύλλα δ' οὔ. Τὸ δ' αἴτιον ἐπὶ 11
πάντων τῶν τοιούτων ἐν δυσίν· ἢ γὰρ ὑγρότερα
καὶ ὑδατωδέστερα [τὰ ἄνω,] καθάπερ ἐπὶ τοῦ
τευτλίου καὶ τῶν λιμναίων· ἅμα γὰρ ὑδατώδη
καὶ λεπτὰ, καὶ οὐχὶ πέψιν (μὴ) ἔχοντα οὐδὲ
χυλὸν ἔνδηλον εἰς ἡδονὴν, ἡ δὲ ῥίζα καὶ ὁ καυ-
λὸς ἔχουσιν· ἢ πάλιν διὰ ξηρότητα τῶν ἄνω,
καθάπερ ἡ ἄγρωστις καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ κα-

λαμώδη· ξηρὰ καὶ τὰ ἐπάνω, τὰ κάτω δ' ἔνυγρα. Χυμὸς δὲ οὔτε ἐν ξηρότητι γίνεται οὔτε ἐν ὑγρότητος πλήθει· διὸ καὶ τῆς ἀγρώστιδος καὶ [τοῦ] σισυριγχίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων αἱ μὲν ῥίζαι γλυκεῖαι, τὰ δ' ἄνω ξηρὰ καὶ οὐχ ἡδέα, καθάπερ ἄχυμα. Ταὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σελίνων καὶ ἱπποσελίνων· αἱ μὲν γὰρ ῥίζαι σαρκώδεις καὶ εὔστομοι, τὰ δὲ φύλλα ξηρότερα καὶ ὥσπερ δριμύτερα. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.
12 Ἅπαντα γάρ, ὡς εἰπεῖν, ἐν ταύταις ταῖς αἰτίαις ἐστί· διὸ καὶ ὅπου πλείων εὐτροφία, καὶ τὰ ἄνω τῶν φύσει ξηρῶν ἐδώδιμα, καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ καλάμου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσιν· ἔχει μὲν γάρ τινα γλυκύτητα καὶ ὁ ἄλλος ἐπὶ τῶν ἄκρων, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ πάντως, ἐκεῖνος δὲ διὰ τὴν εὐτροφίαν ἁπαλός τ' ἐπὶ πλεῖόν ἐστι καὶ γλυκύς. Ἔχουσι δὲ καὶ αἱ ῥίζαι τὴν γλυκύτητα μέχρις οὗ ἂν ξηρανθῶσιν· ἀναξηρανθεῖσαι δὲ οὐκέτι· τὸ γὰρ ξηρὸν οὔτ' ἐδώδιμον οὔτ' ἔγχυμον· διὸ
13 καὶ τῶν καυλῶν ἀκμή τις. Ἡ δ' ὀσμὴ σχεδὸν
V. C.17. ἀνάπαλιν ἐπί γε τούτων· χλωραὶ μὲν γὰρ [ἢ οὐκ ὄζουσιν] ἢ οὐχ ὁμοίως, ἀποξηρανθεῖσαι δ' ὄζουσιν· ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἴριδος, καὶ ἡ τῶν καλάμων δὲ καὶ σχοίνων καὶ ἁπλῶς τῶν ἐνύγρων· ἐπεὶ καὶ τὸ κύπειρον, καίπερ ὀσμῶδες ὄν, ἧττον ὄζει πρόσφατον ἢ ξηρόν. Ἀκμὴ δέ τις καὶ τούτων· ὥστ' ἀπομαραινόμενα μᾶλλον ἀοσμότερα γίνεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτο μέν, ὥσπερ [ἐλέχθη,] σύμ-
14 φωνον. Οἱ δὲ χυμοὶ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἔχουσι τὰς δυνάμεις· ἐνίων γὰρ ἐν ταῖς ῥίζαις μάλιστά εἰσι, καθάπερ τῶν δριμέων, οἷον σκο-

ῥόδων, κρομμύων, ῥαφανίδων, ὡσαύτως δὲ καὶ
τῶν φαρμακωδῶν. Ἅπασαι δὲ καὶ αὗται σαρ-
κώδεις. Οὐ μὴν ἀλλὰ διαμένουσιν αἱ δυνάμεις
τῶν φαρμακωδῶν ἀποξηραινομένων μέχρι τινὸς,
εἶτ' ἀκμάζουσιν, ἐπεὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότεραι ξη-
ρανθεῖσαι, διὰ τὸ ἀφῃρῆσθαι τὸ ὑδατῶδες.
Οὕτω γὰρ καὶ οἱ ὀποὶ πάντες χρήσιμοι (καὶ)
σωματωθέντες· ἡ δὲ σωμάτωσις ἐκκρινομένου τοῦ
ὑδατώδους. Διὸ καὶ παρασκευάζουσιν αὐτοὺς
τὰ μὲν ἐγχυλίζοντες καὶ ξηραίνοντες, τὰ δ' ἐν-
τέμνοντες, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ πήξῃ, κα-
θάπερ τὰς ῥητίνας καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ
τὸν λιβανωτὸν καὶ τὴν σμύρναν καὶ τὸν ὀπὸν
τοῦ σιλφίου. Ἔστι δὲ καὶ τῶν μὲν καὶ ἄνω καὶ 15
ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ ἐντομὴ, καθάπερ φαρμακωδῶν
τέ τινων καὶ τοῦ σιλφίου· καὶ γὰρ ἡ ῥίζα καὶ
ὁ καυλὸς ἐντέμνεται, καὶ ἑκατέρωθεν ὁ ὀπός.
Τῶν δὲ μεμερισμένων τῶν μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις
τῶν δὲ ἐν τοῖς καυλοῖς, ὡς ἂν ἔχωσιν ἑκατέρας
φύσεως· ἐὰν μὲν τὰς ῥίζας εὐχυλοτέρας, ταύτας·
ἐὰν δὲ τὰ ἄνω, τοὺς καυλούς· ἐπεὶ ὧν γε ξηραὶ
καὶ ξυλώδεις, οὐκ ὀπίζουσιν. Ὁμοίως δὲ τῶν
αὐτομάτως ἐπιπηγνυμένων δακρύων, οἷον ἐπί τε
τῆς σχίνου καὶ ἀκάνθαις τισὶ, καὶ ἐπὶ τῶν δέν-
δρων διαδίδωσιν, ὥσπερ ἀμυγδαλῇ καὶ ὁ ἄῤῥην
ἐλάτη καὶ τέρμινθος. Τούτων δὲ τὰ μὲν καὶ
εὔστομα καὶ εὐώδη, τὰ δ' ἄχυμα καὶ ἄοσμα,
καθάπερ τὸ κόμμι τὸ τῆς ἀκάνθης τῆς ἐν Αἰ-
γύπτῳ. Καλοῦσι δὲ τὰ μὲν ὀποὺς, τὰ δὲ δά- 16
κρυα· κοινότερον δὲ ὁ ὀπός. Διαφέρει δὲ ἴσως
οὐδέν· ἐπεὶ τό γε κοινότατον ἀνωνύμως λεγόμε-

νον ἡ ὑγρότης, οἰκείαν καθ' ἕκαστον πέψιν ἔχουσα. Διὰ δὲ τὸ [τὰς μὲν] σωματωδεστέρας εἶναι καὶ γλίσχρας, τὰς δ' ὑδατώδεις [καὶ] ἀγλίσχρους, τῶν μὲν γίνεται πῆξις, τῶν δ' οὔ. Πρὸς ἐνίας δὲ καὶ παρεμβάλλουσί τι τοῦ πῆξαι καὶ συλλέγειν.

1 Κεφ. ιβ. (ἄλλοις Κεφ. ιη.) Ὅτι δὲ τὰ μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις, τὰ δ' ἐν τοῖς καυλοῖς τὰς δυνάμεις ἔχει ταύτας, ἐκείνην χρὴ τὴν αἰτίαν ὑπολαβεῖν τὴν μικρῷ πρότερον λεχθεῖσαν· ὧν γὰρ ἡ φύσις ἑκατέρα σύμμετρος εἰς τὴν δύναμιν, ἔνθα μὲν ὑγρὸν ἱκανὸν, ἔνθα δὲ ἔλαττον ἔχουσα, καὶ ξηρὸν ὡσαύτως· ἔτι δ' ὧν ἡ οὐσία μᾶλλον ἐφ' ἑκάτερα ῥέπει, τὰ μὲν ἐν τοῖς ἄνω, τὰ δ' ἐν ταῖς ῥίζαις ἔχει μᾶλλον. Καὶ γὰρ [καὶ] ἐπὶ τῆς αὐξήσεως καὶ τοῦ μεγέθους τοῦτ' ἐστίν· οἱ μὲν γὰρ σίκυοι καὶ [αἱ] κολοκύνται καὶ ἄλλ' ἄττα πλείω τὰ ἄνω μείζω, ῥίζαν δὲ μικρὰν ἔχουσι· σκίλλα δὲ καὶ βολβὸς καὶ ἁπλῶς τὰ κεφαλόῤῥιζα τὰ μὲν ἄνω λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ,
2 τὰς δὲ ῥίζας μεγάλας καὶ σαρκώδεις. Ὅπου γὰρ ἐνυπάρχει δριμύτης ἢ καὶ ἄλλη τις τοιαύτη δύναμις, ἐν ταῖς ῥίζαις γίνεται μᾶλλον, ὥσπερ τοῖς κρομμύοις καὶ τοῖς σκορόδοις καὶ ταῖς σκίλλαις. Τοῦτο δ' εὐλόγως, ἐνταῦθα τῆς φύσεως ὡρμηκυίας μᾶλλον· ἀκολουθοῦσι γὰρ ταύτῃ καὶ αἱ δυνάμεις. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν φαρμακωδῶν ἐστι σχεδὸν τῶν πλείστων· αἱ γὰρ ῥίζαι φαρμακωδέστεραι, καὶ μᾶλλον ἔχουσι τὴν δύναμιν. Ἡ δ' αἰτία ἐν δυοῖν ἐκείνοιν, ἃ εἴρηται, τῷ τε μὴ κάθυγρα καὶ τῷ μὴ κατάξηρα γίνεσθαι· τὰ μὲν

γὰρ οὐκ ἔχει πέψιν διὰ τὸ πλῆθος, τὰ δ' οἷον
ὕλην εἰς τὴν πέψιν διὰ ξηρότητα. Πέψις δὲ
ἑκάστων ἐστὶν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὴν οἰκείαν
φύσιν καὶ δύναμιν. Ὅτι μὲν οὖν ὥσπερ ἐναν- 3
τίως τῶν μὲν ἄνω τῶν δὲ κάτω συμβαίνει τοὺς
χυμοὺς καὶ τὰς ὀσμὰς καὶ ἁπλῶς τὰς τοιαύτας
δυνάμεις [εἶναι,] ἐκ τῶν εἰρημένων δεῖ θεωρεῖν·
ὅτι δ' οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἄνω πᾶσιν οὔθ' οἱ
χυμοὶ τυγχάνουσιν οὔθ' αἱ ὀσμαὶ, σχεδὸν οὐ
πόῤῥω τῶν εἰρημένων αἱ αἰτίαι εἰσίν. Ὡς μὲν
γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἔχει τιν' ὁμοιότητα καὶ κατὰ
τοὺς χυμοὺς καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ἕκαστον τῶν
μερῶν, διαφέρει δὲ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ἐμ- 4
φανὲς δὲ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀκρατεστέρων
ταῖς ὀσμαῖς καὶ τοῖς χυμοῖς, οἷον ἐλάτης, πεύ-
κης, κυπαρίττου, πίτυος, ἔτι δὲ τῶν εἰρημένων
[μᾶλλον ἐπὶ τῆς] συκῆς. Ἐν δὲ τοῖς ὑδαρεστέ-
ροις οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις διαφέ-
ρουσιν, ὥστε τὰ μὲν ἔγχυμα, τὰ δὲ ἄχυμα καὶ
δύσχυμα, καὶ [τὰ μὲν] εὔοσμα, τὰ δὲ ἄοσμα
γίνονται· καὶ διαφέροντα δὲ ταῖς ὀσμαῖς καὶ
τοῖς χυμοῖς, ὥσπερ τῆς ἀμπέλου τό τε οἴναρον
καὶ ὁ βότρυς, καὶ ἁπλῶς δὲ πάντων καὶ τῶν
φύλλων καὶ τῶν καρπῶν. Αἴτιον δ', ὅτι τὰ μὲν 5
ἄπεπτον, τὸ δὲ πεπεμμένον· τάχα δὲ μᾶλλον,
ὅτι οὐδὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἑκάτερον, ἀλλὰ τὸ
μὲν ὥσπερ ἐκ καθαρᾶς τινος καὶ εἰλικρινοῦς,
τὸ δ' ἐκ περιττωματικῆς. Εἰσὶ δ' ἐκ βλοσυρω-
τέρας καὶ σωματωδεστέρας οἱ βλαστοὶ καὶ ἀκρέ-
μονες καὶ ὁ ὅλος ὄγκος· ὥστ' ἀνομοίων [τῶν
ὑλῶν] οὐσῶν, ἀνόμοιον καὶ τὸ τέλος ἑκάστου

πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις. Ἴσως δ᾽ ἀνάπαλιν, ἐπεὶ καὶ τὸ τέλος ἑκάστου ἴδιον, καὶ ἡ ὕλη διάφορος, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντων
6 πρὸς τὴν ὑποκειμένην φύσιν. Ἐπεὶ δ᾽ αὗται διάφοροι καὶ κατὰ χυμοὺς καὶ ὀσμὰς καὶ ἀοσμίας, ἡ δ᾽ ἀναφορὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ἐν ταύτῃ παραλλαγὴ γίνεται τῶν μερῶν. Οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν μὲν ἐν τοῖς φύλλοις κρᾶσιν ἐνιότε ξύμμετρον εἶναι τῇ γεύσει, τὴν δ᾽ ἐν τοῖς καρποῖς ἀξύμμετρον. καὶ σφοδροτέραν ἢ κατὰ στρυφνότητα καὶ αὐστηρίαν, ἢ κατὰ πικρότητα καὶ ἄλλην τινὰ διάθεσιν. Ὅπερ φανερὸν καὶ ἐπὶ τῶν λαχάνων ἐστί· τὰ μὲν γὰρ φύλλα ξύμμετρα καὶ προσφιλῆ, τὰ δὲ σπέρματα δριμέα καὶ πικρότερα, καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερα
7 πρὸς τὴν αἴσθησιν. Ὥστε σχεδὸν ἀνάπαλιν ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τῶν λαχάνων· τῶν μὲν γὰρ οἱ καρποὶ χρήσιμοι, τὰ δὲ φύλλα ἀχρεῖα· τῶν δὲ ταῦτα μόνον χρήσιμα, τὰ δὲ σπέρματα ἄλλως ἂν [ἔχοι] φαρμάκου λόγον. Ὅπερ οὖν ἐπὶ τούτων, οὐδὲν κωλύει καὶ ἐπὶ τῆς φιλύρας καὶ ἐπ᾽ ἄλλων δένδρων τινῶν [εἶναι·] ὁ μὲν γὰρ καρπὸς ἄβρωτος, τὸ δὲ φύλλον γλυκὺ καὶ βρωτόν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἄκρατον ἔχει καὶ καθαρὸν [τὸ] τῆς φύσεως· εἴτε γὰρ ξηρὸς ἄγαν καὶ ξυλώδης, εἴτ᾽ αὐστηρὸς καὶ πικρὸς ἢ κακώδης [ἢ] καὶ ἄλλην τινὰ ἔχων δυσχέρειαν ἄβρωτος γίνεται. Τὸ δὲ φύλλον, ὑγρότερον ἂν, καὶ
8 ἅμα κεκραμένον, ἔχει τινὰ ξυμμετρίαν. Ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ σιλφίου καὶ ἄλλων δριμέων ἐστίν· ἡδὺ γὰρ τὸ φύλλον αὐτοῦ καὶ ὁ καρπὸς, ἁπαλὸς

ὤν, διὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ὑπάρχουσαν. Σύμ-
μετρος γὰρ ἡ δριμύτης γίνεται κραθεῖσα τῷ
ὑδατώδει, καὶ ποιεῖ τινα εὐχυμίαν· ἀποξηραινο-
μένου δὲ σφοδροτέρα, καὶ ἡ τοῦ σπέρματος δ'
ἔτι μᾶλλον. Ὅλως δ' ἐν πολλοῖς τοῦτ' ἔστιν, 9
ὥστε χλωρὰ μὲν ὄντα βρωτὰ γίνεσθαι, καὶ ἔχειν V. C.19.
τινὰ εὐχυμίαν, διὰ τὸ ἀναμεμίχθαι τῷ ὑδατώ-
δει· καταξηραινόμενα δὲ καὶ λυομένης τῆς κρά-
σεως, ἄβρωτα. Καὶ γὰρ οἱ τῶν ἀμπέλων βλα-
στοί· καὶ οἱ τῶν ἀκρεμόνων, ἔτι δὲ ἄλλων τι-
νῶν ἀκανθωδῶν ὄντων, καὶ τῶν χεδρόπων δ'
ἐνίων, οἷον ὤχρων, κυάμων, καὶ ἁπλῶς ὅσα
γλυκύτητά τινα ἔχει. Σχεδὸν δ' ἐστὶ κοινὸν
τοῦτο ἐπὶ πάντων, ὧν στρυφνότεροι καὶ δριμύ-
τεροι καὶ πικρότεροι καθ' αὑτοὺς οἱ χυμοί·
κεραννύμενοι γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως τῷ ὑδατώδει
βελτίους καὶ γλυκυτέρους ποιοῦσι τοὺς χυμούς·
ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν μύρτων γίνεται καὶ τῶν ῥοῶν.
Εἰ δέ τις τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν ὑλημάτων 10
τοιαύτη φύσις ἐστὶν, ὥστε τοὺς μὲν καρποὺς
ἀμίκτους ποιεῖν, ἔχοντας τὴν οἰκείαν δύναμιν
καθαρὰν, τὰ δὲ φύλλα καὶ ἄλλο τι τῶν μο-
ρίων μικτὰ, τούτων οὐδὲν κωλύει, καθάπερ εἴ-
ρηται, τὰ μὲν φύλλα βρωτὰ, τὸν δὲ καρπὸν
ἄβρωτον εἶναι. Παραπλήσιον δέ τι τούτοις καὶ
ἐπὶ τῶν ῥιζῶν τῶν ἐδωδίμων ἐστὶν, ὧν τὰ μὲν
φύλλα σχεδὸν ἄβρωτα, διὰ τὸ ξηρὰ εἶναι καὶ
ἀκανθώδη, οἱ δὲ καυλοὶ ἐδώδιμοι, αὗται δὲ αἱ
ῥίζαι καὶ ἡδύταται. Καὶ ἀνάπαλιν [ἐστὶν, ὧν] 11
τὰ μὲν ἄλλα βρωτά τε καὶ ἔχοντά τιν' ἡδονὴν,
αἱ ῥίζαι δὲ ἄβρωτοι διὰ τὸ ξυλῶδες καὶ πικρὸν,

παχύτερος καὶ γεωδέστερος ὁ γλυκὺς χυλος, ἄλλως τε καὶ ἐν τῷ περικαρπίῳ μεμιγμένος. Ἡ δὲ ὀσμὴ λεπτοτέρου καὶ ξηροτέρου καὶ διαπνεομένου μᾶλλόν ἐστιν· ὑπὲρ ὧν καὶ ὕστερον διασα-
6 φητέον. Ἀλλ', ὡς ἐπὶ κεφαλαίων [εἰπεῖν,] ἐν ταύτοις τοῖς γένεσιν ἡ εὐοσμία τῶν τε φύλλων καὶ κλωνῶν, καὶ ὅλως τῶν δένδρων καὶ ὑλημάτων, ἐν οἷς καὶ δριμύτης τις ὑπάρχει καὶ λιπαρότης, ὥσπερ ἀμέλει καὶ οἱ προειρημένοι καρποί. Καὶ ἐπὶ τῶν οἰνωδῶν ἐνίων· ὁ γὰρ τῆς μυῤῥίνης καρπὸς εὐώδης· εὔοσμος δὲ καὶ αὐτὴ καὶ εἴ τις ἄλλη [φύσις] τοιαύτην ἔχει δριμύτητα εἴτε λιπαροῦ τινος εἴτ' οἰνώδους εἴτε καὶ
7 ἄλλου χυμοῦ κατὰ τοὺς καρπούς. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωμάτων, οἷον ἑρπύλου, σισυμβρίου καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· καὶ ἐπὶ λαχάνων, οἷον πηγάνου, σελίνου, μίνθης· τό τε [γὰρ] ξηρὸν καὶ δριμὺ καὶ στυπτικόν πως ἔνδηλον οὐκ ἐπὶ τοῖς καρποῖς, οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις [τῶν] ἐχόντων τὴν ὑγρότητα ταύτην. Ἐν ἅπασι δ' ἐνυπάρχει καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς εὐώδεσι τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν, ὥστε τὸ ἔγχυλον [τῷ] ξηρῷ ἀπομιγνύμενον ἐμφαίνειν τινὰ
8 δύναμιν. Εὐοσμότερα δὲ καὶ ἡδίω καὶ ἅλα καὶ κατὰ μέρος ἐν τοῖς εὔπνοις καὶ ξηροῖς τόποις, ἀφῃρημένου τοῦ ὑδατώδους, καὶ τοῦ καταλοίπου πεπεμμένου μᾶλλον. Ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ ξηρότης οἰκειοτέρα ταῖς ὀσμαῖς, καὶ μᾶλλον ἐνταῦθ' ἀποκλίνει πάντα. Σημεῖον δὲ καὶ τὸ ἐν ταῖς θερμοτέραις χώραις πλείω γίνεσθαι καὶ μᾶλλον τὰ εὔοσμα· πεπεμμένα γὰρ δῆλον ὅτι

μᾶλλον· καὶ ἔνια ξηραινόμενα ὄζει, χλωρὰ δ'
οὐκ ὄζει, καθάπερ ὁ κάλαμος καὶ ὁ σχοῖνος.
Τὰ δὲ καὶ μᾶλλον ὄζει ξηρανθέντα, καθάπερ
ἶρις καὶ ὁ μελίλωτος· οὗτος δὲ καὶ οἴνῳ ῥαν-
θεὶς εὐοσμότερος. Οὐ μὴν πάνθ' οὕτως, ἀλλ' 9
ἔνια καὶ ἀνάπαλιν· ἃ δεῖ διαιρεῖν. Ἁπλῆ δέ τις
ἡ διαίρεσις· ὧν μὲν γὰρ ἀσθενεῖς αἱ ὀσμαὶ, τοι-
αῦτα δὲ ὡς ἐπίπαν τὰ ἄνθη μάλιστα, τὰ μὲν
εὐοσμότερα χλωρὰ καὶ πρόσφατα, χρονιζόμενα
δὲ ἀμβλύνεται διὰ τὴν ἀποπνοήν· ὧν δ' ἰσχυ-
ρότεραι, τοιαῦτα δ' ὅσα γεωδέστερα καὶ ἐν γεω-
δεστέροις, καὶ οἷς μέμικταί τις ὑδατώδης δύνα-
μις, ταῦτ' ἀποξηραινόμενα καὶ παλαιούμενα
μέχρι τινὸς εὐοσμότερα, ὡς καὶ τὰ μῆλα τὰ
Κυδώνια, καὶ ὅσα τῶν στεφανωματικῶν δριμείας
ἔχει τὰς ὀσμὰς, οἷον τὸ ἀβρότονον μάλιστα καὶ
τὸ ἀμάρακον καὶ ὁ κρόκος· ἅμα γὰρ ἀποπνεῖ
ταῦτα τὸ ὑδατῶδες, καὶ ἡ τῆς τροφῆς ἐπιῤῥοὴ
παύεται. Καὶ ὥσπερ πέψιν ἐν ἑαυτοῖς ἔνιά γε 10
λαμβάνει. Διὸ καὶ ἀφαιρεθέντα ἀπὸ τῶν φυ-
τῶν εὐωδέστερα, καθάπερ τὰ μῆλα καὶ ἄλλ'
ἄττα. Συμβαίνει δὲ καὶ τῶν ποωδῶν ἔνια χλω-
ρὰ μὲν ὄντα μὴ ὄζειν διὰ τὴν ὑγρότητα, ξη-
ρανθέντα δὲ, καθάπερ ἄλλα τε καὶ τὸ βούκε-
ρας. Ἐπεὶ καὶ ὁ οἶνος τότε μάλιστα παρίσταται
καὶ ὀσμὴν λαμβάνει, ὅταν ἀποκριθῇ τὸ ὑδα-
τῶδες αὐτοῦ. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα πα-
λαιούμενα εὐοσμότερα. Τὰ δ' ἀσθενῆ ταχὺ δια- 11
πνεῖται, καθάπερ τὰ ἴα· καὶ τά γε λευκὰ πικρὰ V. C.23.
καὶ κακώδη παλαιούμενα, καὶ οὐχ ὡς τὰ ῥόδα

διατηρεῖ τὴν εὐοσμίαν ἀποξηραινόμενα, μέχρις οὗ ἂν ἐκλείπῃ· πλὴν τὰ μὲν χλωρὰ καὶ πόῤῥωθεν ὄζει. Τούτου δὲ τὸ αἴτιον, ὅτι καὶ κατέσκληκέ πως, ἐκλελοιπότος τοῦ οἰκείου θερμοῦ, καὶ οὐ δίδωσιν ἀποπνοήν. Ἐπεὶ πρός γε τὰς χρείας οἱ μυρεψοὶ καὶ ταῦτα ἀποξηραίνουσι μέχρι τινὸς, ὅπως ἄκρατον καταλίπωσι τὴν ὀσμήν. Ὁ δὲ μελίλωτος καὶ εἰς πλείω χρόνον εὔοσμος

12 διαμένει. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε τῶν εὐωδῶν ἄγαν καταξηραινόμενα χείρους ἴσχει τὰς ὀσμὰς τῷ δριμυτέρας εἶναι καὶ σκληροτέρας. Ἔστι γάρ τις ὥσπερ καὶ οἴνου καὶ ἁπλῶς χυμοῦ σκληρότης καὶ ἰσχὺς οὕτω καὶ ὀσμῆς· ὃ καὶ τῶν ἀγρίων ἔνια ὁμοίως δοκεῖ πρὸς τὰ ἥμερα πεπονθέναι, καθάπερ ἕρπυλος καὶ τὸ σισύμβριον καὶ τῶν λαχανωδῶν μάλιστα τὸ πήγανον· σκληραὶ γὰρ αἱ ὀσμαὶ καὶ ἀγλυκεῖς· αἱ δὲ τῶν ἡμέρων ἔχουσί τινα ἅμα τῷ ὑφειμένῳ γλυκύτητα καὶ εὐμένειαν. Ἔστι γὰρ ὥσπερ ἐν χυμοῖς [οὕτω] καὶ [ἐν] ὀσμαῖς γλυκύτης· σχεδὸν δὲ καὶ [αἱ] ἄλλαι προσηγορίαι τῶν εἰδῶν, ὡς οὐ πόῤῥω τῆς φύσεως ἑκατέρας οὔσης.

1 Κεφ. ιε. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κγ.) Ἀλλὰ γὰρ ποῖαι μέν τινες ὀσμαὶ χρόνιαι, καὶ ποῖαι ξηραινομένων εὐοσμότεραι, καὶ τἆλλα τὰ τούτοις ὅμοια διὰ τῶν εἰρημένων θεωρείσθω· καὶ ὅσα μὴ εἴρηται, ῥᾴδιον ἐκ τούτων συνιδεῖν. Ὅσα δὲ μὴ κατὰ μέρος εὔοσμα ἀλλ' ὅλα τυγχάνει, περὶ τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις, ὃ καὶ πρότερον ἐλέ-

χθη, διὰ τί τὸ ἄνθος οὐκ εὔοσμον αὐτῶν, ἢ
οὐ κατὰ λόγον· ἔδει γὰρ, [εἰ] καὶ [μὴ] τοῖς
ἄλλοις μὴ οὖσιν εὐόσμοις, τούτοις [γε] μάλιστα
διὰ τὸ προϋπάρχειν τὴν φύσιν. Αἴτιον δὲ φαί- 2
νεται, διότι πέψις τις ἡ ἄνθησις· τὸ δὲ πεττό-
μενον ἐν μεταβολῇ τοῦ ὑπάρχοντος. Ὅσα μὲν
οὖν αὐτὰ μὴ ὀσμώδη, τούτων πεττομένων τῶν
χυλῶν, ὀσμήν τινα λαμβάνει τὸ ἄνθος διὰ τὴν
μεταβολὴν, ἐπείπερ ἡ πέψις ἐν μεταβολῇ· ὅσα
δ' εὔοσμα, τούτων ἀναγκαῖον ἐξαλλάττειν τὴν
ὀσμήν. Ὀσμωδῶν δὲ ὄντων ἧττον εὔοσμον ἔσται
τὸ ἄνθος· αὕτη γὰρ [ἡ] ἐξαλλαγὴ ἔοικεν ὥσπερ
ἐξάνθησίς τις εἶναι τῆς προϋπαρχούσης ὀσμῆς
καὶ δυνάμεως. Διὸ καὶ αὐτά φασιν ὄζειν τότε.
Τοῦτο μὲν οὖν εἰ γίνεται, σκεπτέον· φέρει γάρ
τινα πίστιν. Φαίνεται δὲ παρόμοιον συμβαίνειν 3
ἐπὶ τῶν χυλῶν τῶν τοιούτων καὶ τῶν ἐν τέλει,
ὥσπερ [ἐπὶ τῶν] πεπεμμένων πρὸς τοὺς ἀπέπτους,
ὅταν πυρῶνται καὶ ἡλιῶνται· μεταβολῆς γὰρ
γινομένης, οἱ μὲν εἰς τὸ βέλτιον, οἱ δὲ εἰς τὸ
χεῖρον μεταβάλλουσι· τοὺς μὲν γὰρ πέττει, τοὺς
δ' οἷον ἐξίστησι τὸ θερμόν. Ἀνάγκη γὰρ, ὅταν
ἐν τῷ τέλει γίνηται, τὴν μεταβολὴν εἶναι πρὸς
τὸ χεῖρον. Ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα φαίνεται συμ-
βαῖνον, μαλακωτέρας τῆς ὀσμῆς γινομένης· οἷον
γὰρ ἄνεσίς τις γίνεται τῆς ἀκράτου· ἅμα δὲ καὶ
διϋγραίνεσθαι συμβαίνει, ξηρὸν ὂν φύσει, κατὰ
τὴν ἄνθησιν. [Εἴπερ] οὖν γένεσις οὐκ ἄνευ τού- 4
των, κἂν ταύτῃ γίνοιτό τις ἄνεσις· εἰ δὲ μὴ
ὑγρότης ἀλλ' οἷον γλυκύτης ἔγκειται πρὸς τὴν

τοῦ καρποῦ γένεσιν· ἅπαντα γὰρ ἐκ γλυκέος γεννᾶται· διὸ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀνθῶν ἐστὶ γλυκέα· καὶ τοῦτο κατὰ λόγον, ἐκλελυμένην τε καὶ θηλυτέραν εἶναι τὴν ὀσμὴν, οἷον ἐπιγλυκαίνουσαν, ἀφῃρημένης τῆς ἀκράτου δριμύτητος. Τούτων μὲν οὖν τοιαύτην τινὰ αἰτίαν ὑποληπτέον.

1 Κεφ. ιϛ. (ἄλλοις Κεφ. κδ.) Διὰ τί δ' οἱ ἄγριοι καρποὶ τῶν ἡμέρων εὐοσμότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἷον μῆλά τε καὶ ἀχράδες καὶ οὖα καὶ μέσπιλα καὶ τἆλλα· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν μήλων ἔν τε τοῖς ἀγρίοις καὶ τοῖς ἡμέροις τὰ στρυφνότατα εὐοσμότατα; Καίτοι διὰ πέψιν γινομένης τῆς ὀσμῆς, προσῆκεν εὐοσμεῖν τὰ μάλιστα πεπεμμένα. Περὶ δὴ τούτων ἔστι μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἄγρια ὡς σκληρότερα, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Ἔστι δὲ καὶ οἰκειοτέρως [τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι,] εἴ τις δύναιτο διελεῖν τὰς πέψεις, τήν τε τοῦ χυμοῦ καὶ τὴν τῆς ὀσμῆς, ἐν τίνι ἑκατέρα γίνεται. Φαίνεται γάρ τινα ἔχειν διαφορὰν εἴθ' ἑτέρων ὄντων εἴτε τοῦ αὐ-
2 τοῦ μεταβάλλοντος. Τοῦτο μὲν οὖν καθόλου διαίρεσιν ἔχει. Πρὸς δὲ τὸ νῦν ἱκανὸν τοσοῦτον, ὅπερ καὶ φανερὸν, ὅτι ἡ μὲν γλυκύτης καὶ ὅλως ἡ εὐχυμία πάχει γίνεται τῶν χυλῶν· διὸ καὶ γηράσκοντες οἱ καρποὶ καὶ ἡλιούμενοι πάντες γλυκύτεροι· παχύνονται γὰρ ἀφαιρουμένου τοῦ ὑδατώδους. Ἡ δὲ τῶν ὀσμῶν ἐν προτέρᾳ τινὶ καὶ ἀτελεστέρᾳ πέψει. Σημεῖον δὲ καὶ ὅτι

αὐτὰ τὰ εὐώδη, καθάπερ ἄπιοι καὶ μῆλα καὶ
τὰ ἄλλα, μᾶλλον εὔοσμα γίνεται μὴ τελέως ἐκ-
πεπανθέντα. Καίτοι τότε τοῦ χυλοῦ μάλιστα 3
ἡ πέψις· καὶ ἔοικεν [ἡ] ἐν ταῖς προτέραις με-
ταβολαῖς [γιγνομένη πέψις] τῶν χυλῶν (πλείους
γὰρ (εὐοσμίαι) γίνονται,) καθάπερ ἅμα πνευ-
ματική τις οὖσα καὶ οὔπω τοῦ χυλοῦ τὴν οἰ-
κείαν ἔχοντος φύσιν. Ὅταν δ' εἰς ταύτην ἀπέλ-
θῃ, παχυνθεὶς καὶ πεφθεὶς, τὰ μὲν τῆς τροφῆς
ἐλάττω, τὴν δὲ γλυκύτητα τὴν οἰκείαν καὶ ὅλως
τὴν τῇ αἰσθήσει πρόσφορον λαμβάνει. Τὰ μὲν
οὖν ἄγρια μέχρι τῆς προτέρας προϊόντα καὶ
τὴν εὐωδίαν ἔχει κατὰ λόγον· τὰ δὲ ἥμερα τε-
λεούμενα τῇ πέψει καὶ εὐτροφοῦντα διὰ τὴν
κατεργασίαν μεταβάλλει τοὺς χυμοὺς εἰς γλυ-
κύτητα καὶ ἀοσμίαν. Ἅμα δὲ καὶ τὴν ὑγρότητα 4
καὶ τὴν ξηρότητα καὶ τὴν πολυτροφίαν καὶ ὀλι-
γοτροφίαν καὶ τὴν εὔπνοιαν εἰκός τι συμβάλ-
λεσθαι πρὸς τὰς ὀσμὰς, εἴπερ ὅλως καὶ τὰ ξηρὰ
καὶ ἐν ξηροῖς καὶ ὀλιγότροφα, καὶ ἐν εὔπνοις
εὐοσμότερα. Μιγνυμένη γὰρ ἡ πλείων ὑγρότης
ἀμβλύνει τὴν ὀσμήν. Διὸ καὶ ἐν τοῖς παλισκίοις
καὶ ἐφύδροις οὐκ εὔοσμα. Καὶ μάλιστα δὲ τῇ
παχύνσει, καθάπερ εἴρηται, λαμβάνει τὴν με-
ταβολήν. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ ξηρότερα τὰ 5
ἄγρια καὶ ὀλιγοτροφώτερα καὶ εὔπνοα μᾶλλον
καὶ ἐν ἡλιώσει, καὶ ἔτι λεπτοχυλότερα, καὶ οὐχ
ὁμοίως τὸν χυλὸν ἔχοντα ἀναμεμιγμένον τῇ σαρ-
κὶ τοῖς ἡμέροις. Ἅπαντα δὴ ταῦτα συμβάλλεται
πρὸς εὐοσμίαν. Ἰδεῖν δὲ τοῦτ' ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν

οἴνων· οἱ μὲν γὰρ γλυκεῖς ὅλως ἄοσμοι καὶ οἱ μαλακοί· τῶν δ' ἄλλων οἱ λεπτοὶ μᾶλλον εὐώδεις, καὶ θᾶττον τῶν πιόνων παριστάμενοι καὶ παχέων. Ἔτι δὲ ἅμα τῇ εὐοσμίᾳ συμβαίνει καθάπερ χωρισμόν τινα γίνεσθαι τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ γεώδους, ὑφισταμένης τῆς τρυγὸς, καὶ πρὸς
6 τούτοις ἀποπνοὴν τοῦ ὑδατώδους. Ὥστε διὰ πάντων εἶναι τὴν εὐωδίαν, λεπτότητός τε καὶ χωρισμοῦ καὶ διαπνοῆς· ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ κεραμίου τὸ πρὸς τῇ τρυγὶ ἧττον εὔοσμον. Ἡ αὐτὴ δ' αἰτία καὶ τοῦ θᾶττον παρίστασθαι τοὺς ἠθικοὺς τῶν οἴνων· λεπτότεροι γὰρ καὶ ὥσπερ εὐθὺς ἄμικτοι. Συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐκ τῶν λεπτοτέρων καὶ εὐχύμων καὶ εὐπνόων εὐωδεστέρους γίνεσθαι, καὶ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἢ νεωτέρων. Ἔτι δ' οἱ πολύοσμοι καὶ ἰσχυροὶ ταῖς ὀσμαῖς οὐκ ἔχουσιν ἐν τῇ γεύσει τὸ μαλακὸν, ὡς οὐκ οὔσης ἅμα τῆς τε κατὰ τὸν χυλὸν εὐο-
7 σμίας καὶ πολυοσμίας καὶ ἰσχύος. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν μύρων καὶ ἐπὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν εὐόσμων συμβαίνει· πάντα γὰρ πικρὰ καὶ δύσχυμα τὰ τοιαῦτα, καθάπερ αἱ ἀμυγδαλαῖ. Καὶ οἱ ὀρεινοὶ δὲ τῶν οἴνων ὀσμὴν μὲν ἔχουσιν ἔνιοι, σκληροὶ δὲ καὶ οὐκ εὔχυμοι. Ἐξ ἁπάντων οὖν τούτων δῆλον, ὡς ἕτερόν τὸ τὴν εὐοσμίαν ποιοῦν, ἢν ξυμμετρίαν τινὰ λάβῃ τῆς κράσεως· ἥδιστον δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, ἄλλως τε καὶ ὧν ἐν αὐταῖς ἀγρίων. τινῶν ἔφαμεν λυπεῖν τὸ δριμὺ καὶ ἄκρατον, ὥσπερ ἑρπύλλου καὶ ἀβροτόνου καὶ πη-

γάνου, μιχθείσης δὲ [τῆς] ὑγρότητος [τῆς] συμφύτου μᾶλλον εὐκράτους γίνεσθαι καὶ ἡδίους· μίγνυται γὰρ καὶ εὐχυμότερα γίνεται· ἐὰν δὲ ὑπεραίρῃ θάτερον, ἐπιζητοῦμεν τὸ ἐλλεῖπον· ἅμα γάρ πως ἡ ἀπόλαυσις ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν γευστῶν ὀσμῶν καὶ χυμῶν. Χρὴ δὲ πειρᾶσθαι κα- 8
θόλου διαιρεῖν, ὥσπερ εἴπομεν, [εἰ] ἐν τῷ χυλῷ μὲν ἡ εὐστομία καὶ ἡ γλυκύτης, ἀπὸ τοῦ χυλοῦ δὲ ἡ ὀσμή, ποῖος ἑκάτερος καὶ πῶς ἔχων. Ἐκεῖνο δ᾽ οὖν φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἠπορήθη, διὰ τί οἱ ἄγριοι τῶν καρπῶν εὐοσμότεροι, φαίνεται δὴ ἐκεῖνο συμβαίνειν, ὥστε ἐν τοῖς ἀτελέσι καὶ τοῖς στερητικοῖς χυμοῖς μᾶλλον εἶναι τὴν εὐοσμίαν· εἴ γε τὰ μὲν πικρά, τὰ δὲ δριμέα, τὰ δ᾽ ἀσθενῆ, τὰ δὲ στρυφνά, τὰ δ᾽ ἄλλην ἔχοντα δυσχέρειαν. Οὐκ ἀλόγως δ᾽ ἴσως· ἀποπνοὴ γάρ τις μᾶλλον ἀπὸ τούτων· ὥστ᾽, ἐὰν μὲν εὔκρατα λάβῃ, ξύμμετρον εἶναι πρὸς τὴν ὄσφρησιν· ἐὰν δὲ ὑπερβάλλοντα, δυσχερῆ καὶ βαρεῖαν ἤδη. Καί[τοι] οὐκ ἂν δόξειεν ἐν στερήσει τοιοῦτον εἶναι γένος, ἀλλ᾽ ἑτέραν τινὰ φύσιν ἔχειν, εἴ γε ἔνια ποιητικὰ τῶν ἄκρων. Ἡ μὲν οὖν εὐοσμία διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἀγλυκέσι καὶ δυσχύμοις μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν· τῶν [δ᾽] ὀσμῶν ἡ μὲν ἰσχὺς ἑκάστων δῆλον ὅτι κατὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν.

Κεφ. ιζ. (ἄλλοις Κεφ. κε.) Οὐ μὴν ἀλλ᾽ 1
ἔνιά γε τῶν ἀνθέων ἐξ ἀποστάσεως ἢ πλησίον ἐλθοῦσιν εὐοσμότερα, καθάπερ καὶ τὰ ἴα δοκεῖ.

Τὸ δ' αἴτιον, ὅτι πρὸς μὲν τὰ πόῤῥω καθαρὰ φέρεται καὶ ἀμιγὴς ἡ ὀσμή· πλησίον δ' ὄντων ὅτι συναποῤῥεῖ τινα καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων, ἅπερ οὐ διϊκνεῖται πρὸς τὰ πόῤῥω, διὰ τὸ γεωδέστερα καὶ παχύτερα εἶναι. Καθόλου γὰρ ταῖς μὲν ἀσθενέσι τῶν ὀσμῶν ἡ ἀμιξία, τῶν δ' ἰσχυροτέρων ἐνίαις αἱ μίξεις αἱ οἰκεῖαι
2 χρησιμώτεραι, καθάπερ τοῖς χυμοῖς. Οἷον καὶ ἡ σμύρνα δοκεῖ [κρείττων] τῆς ἀμίκτου θυμιᾶσθαι καταβραχεῖσα μελικράτῳ ἢ γλυκεῖ· μαλακωτέρα γὰρ ἡ ὀσμὴ κεραννυμένη καὶ γλυκυτέρα γίνεται. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν χυμῶν· ἔνιοι γὰρ δέονται μίξεως πρὸς εὐστομίαν. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἕωθεν μὲν αἱ ὀσμαὶ πλεῖσται καὶ ἀκρατέστεραι· προϊούσης δὲ τῆς μεσημβρίας, ἧττον· παρελθούσης δὲ τῆς μεσημβρίας, ἥκιστα, διὰ τὸ ἀναξηραίνειν τὸν ἥλιον.
3 Ὡς δ' ἐν ταῖς τῆς ἡμέρας ὥραις, ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ λόγον· πλὴν εἴ τινων ὀσμαὶ καὶ πεπάνσεις κατ' ἄλλην ὥραν, ἢ εἴ τινων αἱ κράσεις τοῦ ἀέρος ξύμμετροι πρὸς τὰς ὀσμάς, ὥσπερ καὶ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης· αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον ἢ καθ' ἡμέραν. Κατὰ δὲ τὰς ἡλικίας, οὐκ ἐν ταῖς ἄκραις ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς εὐοσμότατα, μικρόν
4 τε παρεγκλίνοντα τὴν ἀκμήν. Οὐ γὰρ ἴσως ἡ αὐτὴ τοῦ χυμοῦ καὶ [τῆς] ὀσμῆς πέψις· τὸ μὲν γὰρ νέον, ἅτε πλείω τροφὴν ἐπισπώμενον, οὐ πέττει· τὸ δὲ γεγηρακὸς ἐξασθενεῖ δι' ἔνδειαν θερμότητος. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτά γε εὐοσμότερα

τῶν νέων· ἐλάττων γὰρ ὑγρότης· ὥστ᾽ ἐπικρατεῖ
μᾶλλον, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν ταῖς χώραις ταῖς λι-
πτογείοις. Ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐν ἀκμῇ καὶ
πρὸς εὐχυμίαν ἄριστα καὶ πρὸς εὐοσμίαν· ὧν
ἑκατέροις ἐνταῦθα τὸ τέλος. Ἐν δὲ τοῖς ψύχεσι 5
καὶ πάγοις ἀμβλύτεροι καὶ οἱ χυμοὶ καὶ αἱ
ὀσμαὶ διὰ τὴν πῆξιν· πεπηγότα γὰρ οὐ διαδί-
δωσιν. Ἅμα δὲ καὶ ἀφανίζεταί πως ὑπὸ τοῦ
ψύχους κρατοῦντος μᾶλλον κἀκεῖνα καὶ ἡ αἴ-
σθησις· ἀμφότερα γὰρ ἐξίστησιν· ἐκεῖνα δὲ μᾶλ-
λον· ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν ἐξαιρεῖται τὴν γλυ-
κύτητα, διατμίζον τῇ πήξει καὶ ἐξαιροῦν. Ὡς-
αύτως δὲ καὶ ἡ τῶν καυμάτων ὑπερβολὴ τοὺς
χυμοὺς λυμαίνεται· τὰ μὲν γὰρ κατακάει, τὰ
δὲ οὐ πέττει, τὰ δ᾽ ὥσπερ σήπει καὶ διϋγραίνει,
καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν συκῶν ἐλέχθη. Τὰς δ᾽ 6
ὀσμὰς ἴσως ἐνίων μᾶλλον διατηρεῖ· τάχα δὲ καὶ
ποιεῖ τάς γε ἐν τοῖς ξηροῖς γινομένας· ἄκρατοι
γὰρ αὗται. Πολλὰς δὲ καὶ φθείρει, δηλονότι
τὰς ἐν τοῖς καρποῖς, διὰ τὸ ἐγχυλοτέρας καὶ
μεμιγμένας τινὰς εἶναι· μὴ πεπαινομένων δὲ
καλῶς, οὐ γίνεται. Τὸ δὲ ὅλον χρὴ ἐν ξυμμε-
τρίᾳ τινὶ τὴν μίξιν ὑπάρχειν, καὶ ἐμφαίνεσθαί
πως τὴν τοῦ ξηροῦ φύσιν ἐν ταῖς ὀσμαῖς· τοῦτο
γὰρ τὸ τὰς ὀσμὰς ποιοῦν ἢ πάντων ἤ τινων.
Ὅπερ φανερὸν εὐθὺς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιν ἐν
τοῖς τοιούτοις ὑετοῖς· διακεκαυμένης γὰρ ἐν τῷ
θέρει τὸ θερμόν πως καὶ τὸ ὕδωρ ποιεῖ τὴν
εὐωδίαν. Ταὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ ἐν ἄλλοις· καὶ 7
γὰρ τὸ περὶ τὴν ἶριν λεγόμενον, ὡς, ὅπου ἂν

κατέχη, ποιεῖ τὰ δένδρα καὶ τὸν τόπον εὐώδη,
τοιοῦτόν ἐστι· ποιεῖ γὰρ οὐ πάντως, ἀλλ' ἐὰν
ὕλη τις ᾖ νεόκαυτος· οὐδ' ἴσως καθ' αὑτὴν,
ἀλλὰ τρόπον τινὰ κατὰ συμβεβηκός· ἐφύει
γὰρ, ὅπου ἂν ἐφιστῇ. Πεπυρωμένης γὰρ τῆς
ὕλης, ἡ κατάμιξις ποιεῖ τινα ἀτμίδα καὶ εὐω-
δίαν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ γίνεται πλῆθος ὕδατος,
ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψεκάς· ὥστε ξυμμετρίαν
εἶναι πρὸς τὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα. Δεῖ
δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ὕλην ποιάν τινα προϋπάρχειν·
8 οὐ γὰρ ἐν πᾶσι καὶ πάντως. Ὅλως δὲ καὶ ἐν
ἄλλοις ἥ τε πύρωσις καὶ ἡ κατάμιξις τῶν πε-
πυρωμένων ποιεῖ τινας εὐωδίας καὶ τὸ ὅλον
ὀσμὰς, ἐὰν ἔχῃ τὸ ξύμμετρον· ἐπεὶ καὶ τὰ
θυμιάματα αὐτὰ πυρωθέντα εὐώδη, μαλακῇ δὲ
καὶ οὐ κατακαιούσῃ [πυρώσει·] τὸ γὰρ ξύμμε-
τρον οὕτω πρὸς ὀσμὴν, ἐκείνως δὲ φθορά.
V. 9 Πάρεγγυς δὲ καὶ τὸ αὐτό πως τούτῳ καὶ διὰ
C.26. τί τῶν μὲν δένδρων καὶ ὅλως τῶν ὑλημάτων
εὔοσμα πολλὰ, ζῶον δ' οὐδέν· εἰ μὴ τὴν πάρ-
δαλίν φασι, καθάπερ ἐλέχθη, τοῖς θηρίοις [εὐ
ὄζειν.] Τὰ μὲν γὰρ θερμὰ καὶ ξηρὰ τὴν φύ-
σιν, ὡς λεπτοτέρα καὶ καθαρωτέρα τις ἡ αὐτῶν
ἀποπνοή· τὰ δ' ἐν ὑγρότητι πλείονι καὶ ἰλυω-
δεστέρα· διὸ καὶ ἡ ἀποπνοὴ τοιαύτη· καὶ ὅλως
ἡ τροφὴ τῶν μὲν ἁπλῆ καὶ ἀπερίττωτος, τῶν δὲ
10 ποικίλη καὶ περιττωματική. Συμβάλλεται δέ τι
καὶ τοῦτο πρὸς εὐοσμίαν, ὅταν ἡ φύσις ἅμα
προϋπάρχῃ ποιά τις· ἀρχὴ γὰρ αὕτη καὶ πρῶ-
τον. Ἐπεὶ οὐδὲ τὰ δένδρα πάντα εὐώδη, διὰ τὸ

μὴ τὰς ὁμοίας ἔχειν κράσεις. Τάχα δὲ καὶ ἡμῖν
οὐκ ἔνδηλον ἐκ τῶν ζώων τὸ εὔοσμον, διὰ τὸ
χειρίστην εἶναι τὴν ὄσφρησιν· ἐπεὶ τά γ' ἄλλα
καὶ πόῤῥωθεν αἰσθάνεται, καὶ τὰ σύνεγγυς ἀ-
κριβέστερον. Ἢ καὶ τὰ μὲν ἴσως αὐτοῖς εὐώδη,
τὰ δὲ καὶ ἀηδῆ πάντως φαίνεται, καθάπερ καὶ
ἡμῖν ἑτέρων ἕτερα μᾶλλον· ἔνια δὲ καὶ ὅλως
φεύγομεν. Ἀλλ' ἐκεῖνο ἄτοπον, ὃ καὶ πρότερον 11
εἴπομεν, εἰ τὸ ἡμῖν κακῶδες καὶ ἄοσμον ἐκεί-
νοις εὔοσμον γίνεται. Τάχα δ' οὐκ ἄτοπον·
ὁρῶμεν δ' οὖν τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέροις συμβαῖνον,
[οἷον] ἐν αὐταῖς εὐθὺς ταῖς τροφαῖς· ὧν μά-
λιστ' ἄν τις αἰτιάσαιτο τὰς κράσεις ἀνωμαλεῖς
γε οὔσας. Ἐπεὶ τά γε σχήματα Δημοκρίτου,
καθάπερ ἐλέχθη, τεταγμένας ἔχοντα τὰς μορ-
φὰς, τεταγμένα καὶ τὰ πάθη . . . . καίτοι γε
οὐκ ἐχρῆν ποιεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω λε-
κτέον. Ὃ δὲ καὶ μικρῷ πρότερον ἐλέχθη, καὶ 12
νῦν πάλιν εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ
εὐχυμία ζητεῖ τινα καὶ χώρας καὶ ἀέρος ποιό-
τητα καὶ τροφῆς· δεῖ γὰρ μήτε ὑπερβάλλειν
μήτε ἐλλείπειν, μήτε ἀλλοτρίαν εἶναι τοῖς ὑπο-
κειμένοις τὴν τροφήν. Ὡς τὸ μὲν πλῆθος κω-
λύει τὴν πέψιν, τὸ δ' ἐνδεὲς οἷον ὕλην οὐκ ἔχει.
Τὸ δὲ μὴ οἰκεῖον οὐ ποιεῖ τὸ τῆς φύσεως· τοῦτο
δὲ μάλιστα ἐν τῷ ποιόν τι τὸ ἔδαφος εἶναι καὶ
τὸν ἀέρα καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου. Ταῦτα
γάρ ἐστι τὰ τὰς τροφὰς καὶ τὰς πέψεις οἵας δεῖ
ποιοῦντα. Πρὸς ἑτέρους δὲ καρποὺς καὶ χυμοὺς
ἕτερα καὶ διάφορος. Ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ λεγό- 13

μενον, ἐκ πολλῶν φανερόν· ἄλλα γὰρ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ καὶ εὔοσμα καὶ εὔχυμα, καὶ κάρπιμα καὶ ἄκαρπα, καὶ βλαστητικὰ καὶ ἀβλαστῆ. Καὶ γὰρ ταῦτα ὑπὸ τὴν αἰτίαν τὴν αὐτὴν περιπίπτει· περὶ ὧν οὐδὲν ἕτερόν τις αἰτιάσαιτο παρὰ τὴν (ἐκ) τοῦ ἀέρος κρᾶσιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἐδάφους τροφήν. Καὶ γὰρ τὰ κωλύοντα καὶ αὔξοντα ταῦτα, καὶ τὰ τὴν πέψιν ποιοῦντα καὶ εὐχυμίαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ ὀσμαὶ καὶ οἱ χυμοὶ πολυειδεῖς, διὰ τοῦτο οὐ μία κρᾶσις οὐδὲ μία τροφὴ πᾶσι πρόσφορος, ἀλλ' ἑκάστοις ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν.

1 Κεφ. ιη. (ἄλλοις Κεφ. κζ.) Ὅθεν καὶ ταύτης τῆς ἀπορίας λύσις, διὰ τί ποτε μᾶλλον ὄντων εὐόσμων τῶν θερμῶν τόπων, οὐχ ἅπαντα ἐν ἅπασι τοῖς θερμοῖς τὰ εὔοσμα; Ἔτι μᾶλλον, διὰ τί ποτε τὰ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἄοσμα παρὰ τούτοις εὔοσμα, καθάπερ κάλαμος καὶ σχοῖνος ἐν Συρίᾳ· τὰ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὔοσμα παρὰ ἐκείνοις οὐδὲν μᾶλλον, ὡς δέ τινές φασι, καὶ ἧττον· καίτοι κατὰ λόγον καὶ ταῦτα μᾶλλον. Ὑπὸ γὰρ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν· ἡ γὰρ ἀνωμαλία τοῦ ἀέρος καὶ τῆς τροφῆς, ἑτέρων ὄντων καὶ τῶν εἰδῶν, ἄλλη πρὸς

2 ἄλλους ἁρμόττει. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ αὐτῆς τῆς Συρίας βραχύς τις τόπος καὶ τοῦ καλάμου καὶ τοῦ σχοίνου. Καὶ πάλιν [ὁ] τοῦ ὀποβαλσάμου καὶ τῶν ἄλλων τὰς εὐοσμίας ποιούντων πρὸς μὲν τὴν οἰκείαν . . . πρὸς δὲ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις

εὐώδη [οὐ] παραπλησίαν ἢ χείρω κρᾶσιν ἔχει· καθάπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν. Οὐ γὰρ ἴσης πάντα δεῖται θερμότητος οὐδ' ὁμοίας, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείονος, τὰ δὲ ἐλάττονος καὶ μαλακωτέρας· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἑψομένων καὶ ὅλως τῶν κατὰ τὰς τέχνας γινομένων. Ἐνιαχοῦ δὲ 3
καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα εὔδηλον· ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ χείριστα τὰ ἄνθη καὶ τὰ στεφανώμαθ', ὡς εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀὴρ ὀμιχλώδης καὶ δροσοβόλος. Ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις χώραις οὐ γίνεται τὸ ὅλον εὐωδία, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι πέψιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ταῖς καταξήροις· ἐν ταύτῃ γὰρ ἐκπέττουσιν. Ἐπεὶ τὰ περὶ Κυρήνην διὰ ταῦτα εὔοσμα, τά τ' ἄλλα καὶ μάλιστα τὸ ῥόδον καὶ ὁ κρόκος· ἡ γὰρ χώρα λεπτὴ καὶ ξηρὰ καὶ οὐκ ἄγαν θερμή· καθαρῷ τε γὰρ τῷ ἀέρι καὶ ἀνύδρῳ [περιέχεται.] Πρὸς εὐωδίαν δὲ αἱ τοιαῦται (τροφαὶ) συμμετροῦνται. Τὸ δὲ ῥόδον καὶ ὁ κρόκος ὀλιγότροφα. Διὸ καὶ τῶν ἄλλων εὐοσμότερα.
Θαυμασιώτερον δ' ἐν Αἰγύπτῳ τὸ περὶ τὰς μυῤ- 4
ῥίνας, ὅτι, τῶν ἄλλων ὄντων ἀόσμων, ὑπερβάλλουσιν αὗται τῇ εὐοσμίᾳ· καὶ γὰρ ἡ ξηρότης καὶ ἡ θερμότης οὐχ ἧττον ἀλλὰ μᾶλλον ἔν τισιν ὑπάρχει τῶν λοιπῶν [τόπων·] καὶ τὰ ἄλλα δὲ σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. Ἔστι μὲν δὴ καί τι γένος ἴσως, ὃ μεταφυτευόμενον εἰς ἑτέρας χώρας, οἷον Κύπρον, Ῥόδον, Κνίδον, ἐμφαίνει τι τῆς δυνάμεως, οὐθὲν μέντοι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ πλατυφυλλοτέρα γίνεται· λεπτὴ γὰρ αὕτη καὶ τὴν εὐωδίαν οὐκ ἐγγὺς πρὸς ἐκεί-

5 νην. Οὐ μὴν ἀλλὰ τό γε πλεῖστον τῆς χώρας
τὸ αἴτιον, καὶ τὴν ἰδιότητα ποιεῖ πρὸς τὰ ἄλλα
τὴν θαυμαζομένην. Τὸ γὰρ αὖ πάλιν μικρόν
τε τὸν καρπὸν εἶναι, μήτε λευκὸν ἀλλὰ μέλανα,
οὐχ ὑπεναντίον πρὸς τὴν εὐωδίαν· ἄμφω γὰρ
[ἡ] ξηρότης [ποιεῖ.] Αἰτιῶνται δὲ, ὡς μικρό-
μυρτον διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὸ οὐράνιον ὕδωρ,
ὡς ἐπιζητοῦντος τοῦ καρποῦ· τὰς δὲ δρόσους οὐ
6 βοηθεῖν. Τοῦτο μὲν οὖν καὶ εἴ τι τοιοῦ-
τον ἕτερον, ᾧ συμβαίνει δυνάμεις ἰδίας ἔχειν
παρὰ τὰ ἄλλα κατὰ τόπους ἐνίους, ἰδιωτέρων
δεῖται λόγων. Ὁ γὰρ κοινὸς, ὅτι πολλὰς ἀνω-
μαλίας αἱ χῶραι φέρουσιν, ἀληθὴς μὲν, προς-
απαιτεῖ δὲ καὶ τὰς οἰκείας δυνάμεις καὶ δια-
φοράς. Ἔοικεν οὖν ὁμοίως καὶ τὸ ἐν Κιλικίᾳ
περὶ τὰς ῥόας συμβαίνειν· ὡς γὰρ ἐκεῖ περὶ τὸν
χυμὸν, [οὕτως] ἐνταῦθα περὶ τὴν ὀσμὴν ἡ δύ-
7 ναμις καὶ ἡ ἰδιότης. Ἐκεῖ μὲν οὖν αἰτιάσαιτ'
ἄν τις τὴν τοῦ ποταμοῦ γειτνίασίν τε καὶ φύ-
σιν· ἡ γὰρ ῥόα φίλυδρον· καὶ μεταβάλλει, φα-
σὶν, ἐξ ὀξέος εἰς γλυκὺ, ἐὰν ἔχῃ πολυϋδρίαν·
ὥστ', εἰ διαῤῥέων ὁ ποταμὸς ἅμα τῷ πλήθει καὶ
τῇ ποιότητι ποιεῖ τοιαύτην μεταβολὴν, οὐδὲν
ἄτοπον. Ἐνταῦθα δὲ πειρᾶσθαί γέ τινα δεῖ ζη-
τεῖν ἰδίαν αἰτίαν, ἥτις οἰκεία πρὸς τὴν εὐο-
σμίαν. Ἔοικε δὲ μάλιστα τοιαύτη τις εἶναι,
συντιθεμένων εἰς ταὐτὸ πάντων, οἷον τοῦ τε
κοινοῦ καὶ τοῦ ἰδίου γένους τῆς μυῤῥίνης, καὶ
8 τοῦ ἐδάφους, καὶ τοῦ ἀέρος. Αὐτὸ γὰρ τὸ φυ-
τὸν ὅλως ξηρὸν, καὶ τὸ γένος τοῦτο μᾶλλον.

τῶν ἄλλων. Δηλοῖ δὲ ἡ στενοφυλλία καὶ ἡ μι-
κροκαρπία καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ· πάντα γὰρ
ταῦτα ξηρότητος· τὸ δὲ ξηρὸν ὀλίγον ὑγρὸν
ἔχει· τὸ δ' ὀλίγον εὔπεπτον· ἡ εὐωδία δ' ἐν πέ-
ψει τῇ πρὸς ὄσφρησιν· αὐτὴ δ' ἀγλυκὺς καὶ
οὐκ εὔχυμος. Ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ φυτοῦ ταῦτα 9
[τὰ] προϋπάρχοντα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους καὶ
τοῦ ἀέρος, ὅτι τὸ μὲν ξηρὸν, ὁ δ' ἀὴρ μαλα-
κός· ἄμφω δὲ ταῦτα εἰς πέψιν, ὁ μὲν τῷ συν-
έψειν, ὁ δὲ τῷ καθυγραίνειν· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα
αἱ ἄγριαί τε τῶν ἡμέρων εὐοσμότεραι, καὶ αἱ
ἐν προσείλοις τῶν ἐν παλισκίοις, καὶ μάλισθ'
αἱ πρὸς μεσημβρίαν· ἅπασαι δὲ αὗται τροφὴν
ἐλάττω, καὶ τὸ πέττον πλεῖον ἔχουσι· διὸ καὶ
οὐδ' εὐαυξεῖς εἰς μῆκος, ἀλλὰ θαμνωδέστεραι·
καὶ γὰρ πάχος λαμβάνουσι καὶ σχίζονται μᾶλ-
λον, διὰ τὸ πολλὰς λαμβάνειν ἀρχὰς, πέττον-
τος τοῦ θερμοῦ καὶ μερίζοντος πανταχῇ· τῶν
δ' ἐν τοῖς παλισκίοις εἰς ἓν μόνον ἡ ὁρμή. Διὸ
καὶ μήκη μὲν αἱ ῥάβδοι μᾶλλον λαμβάνουσι,
πάχη δ' οὔ· καὶ ἐκ τούτων αἱ βακτηρίαι, κα-
θάπερ ἄλλοθί τε καὶ ἐν Κισσῷ. Κοινὸν δὲ 10
τοῦτο ἴσως ἐπὶ πάντων τῶν δένδρων ἐστί· λοι-
πὸν δ' οὖν εἰπεῖν, διὰ τί ταῦτα οὐκ εὐώδη.
Τούτων δ' αἰτιατέον δρόσον (τὴν πρόσειλον·)
αὕτη δὲ πολλὴ πίπτουσα καθυγραίνει τὰ μὲν
ἄνθη καὶ ὑγρότερα τὴν φύσιν ὄντα μᾶλλον, τὰ
δὲ ἄμικτα καὶ ξηρὰ ἔλαττον καὶ ἀσθενέστερον·
διὸ καὶ κρατεῖ μᾶλλον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑγρότη-
τος ὁ μύῤῥινος. Σημεῖον δὲ καὶ τὸ εἰρημένον.

ὑπὲρ αὐτοῦ· μικρόκαρπος γὰρ εἶναι δοκεῖ διὰ
τὸ μὴ λαμβάνειν τὸ κατὰ κεφαλὴν ὕδωρ ἱκα-
11 νόν. Ὥστε τοῦ μὲν μυῤῥίνου διὰ τούτων πει-
V. C.28. ρατέον ἀναζητεῖν τὰς αἰτίας· τῶν δ' ἐν τοῖς
ψυχροῖς εὐόσμων τὴν θερμότητα τὴν ἐν τῇ γῇ
[τὸ] νομιστέον εἶναι. Πανταχοῦ γὰρ [αἰτίαν]
θερμὸν τὸ πέττον, ἄλλοτε μὲν εὐθὺς προσπί-
πτον, ὁτὲ δὲ κατακλειόμενον, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ
τῆς ὀπώρας πεπάνσει· παραπλήσιον γὰρ τὸ συμ-
βαῖνον. Ἀντιπεριϊσταμένη γὰρ ἡ θερμότης καὶ
εἰς τὴν γῆν συνελαυνομένη πέττει. Δεῖ δὲ καὶ
τὴν γῆν μήτε πηλώδη μήτε πίειραν εἶναι μήτε
γλίσχραν· καὶ γὰρ διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν
γλισχρότητα οὐχ ὁμοίως ἐργάζεται τὸ θερμόν·
ἀλλὰ μὴν τοιαύτην, ὥστε μήτε τὸ ἐκ τοῦ ἀέρος
δέχεσθαι ψυχρὸν, τό τε ἐν αὐτῇ θερμὸν ἀπο-
12 στέγειν καὶ τηρεῖν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ
Ἰλλυρίδι βελτίων ἡ ἶρις ἢ ἐν Μακεδονίᾳ· ἐν δὲ
τῇ Θρᾴκῃ καὶ ταῖς ἔτι ψυχροτέραις ἅμα καὶ
ἀπεπτοτέραις ὅλως ἄοσμος· καὶ γὰρ ἡ γῆ πίειρα,
καὶ ἡ ὑγρότης πολλὴ, καὶ ὁ χειμὼν ἔκτοπος.
Ἐν δὲ ταῖς ἀλεειναῖς καὶ λεπταῖς διὰ τὴν μα-
λακότητα τοῦ ἀέρος ἄοσμος· οὐκ ἴση γὰρ ἡ ἀν-
τιπερίστασις. Ἐξ ἀμφοῖν δὲ ζητητέον, ὥσπερ
καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆς εὐόδμοις, καὶ ἐκ τοῦ ἐδά-
φους καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος τὰς δυνάμεις τὰς εἰς
τὴν πέψιν συνεργούσας. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων
ἱκανῶς εἰρήσθω.

1 Κεφ. ιθ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κη.) Τὰς δ'
ὀσμὰς ἤδη τὰς ἀπ' ἀλλήλων οἱ καρποὶ μὲν οὐχ

ἕλκουσιν, οὐδ᾽ ὅλως οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων, ὥς γε καὶ ποιεῖν τι δῆλον. Ὥστε καὶ παραφυτευόμεν γ᾽ ἔνια τῶν δριμέων, οἷον κρόμμυα καὶ σκόροδα, τοῖς στεφανώμασι· φασὶ γὰρ ὠφελεῖν εἰς εὐωδίαν. Τοῦτο δ᾽, εἴπερ ἀληθὲς, δυοῖν θάτερον αἰτιάσαιτ᾽ ἄν τις, ἢ ὡς τὸ κακῶδες ἀφαιρουμένων· ἕκαστον γὰρ δὴ τρέφεται τῷ οἰκείῳ, καὶ ἕλκει τὸ συγγενές· ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἀλλοτρίου καθαρώτερον καὶ εὐωδέστερον τὸ λοιπόν· ἢ ὡς καταξηραινόντων τὸν τόπον διὰ τὴν θερμότητα καὶ πολυτροφίαν· ἐν δὲ τοῖς ξηροῖς ἅπαντα εὐοσμότερα. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἂν καθ᾽ ὑπόθεσιν εἰρήσθω. Οἱ δὲ χυλοὶ χωρι- 2
σθέντες ἕλκουσι, καὶ μάλιστα τό τ᾽ ἔλαιον καὶ [ὁ] οἶνος· ὃ δὴ καὶ ἄλογον φαίνεται, τί δή ποτε τὸ μὲν ὕδωρ καὶ λεπτομερὲς ὂν τοῦτο καὶ ἄοδμον καὶ ἄχυμον, καὶ ὅλως οὖν διειδὲς οὐ δέχεται, τὰ δὲ καὶ ἔγχυμα καὶ ὀδμώδη καὶ παχύτερα δέχεται. Ὁ δὲ οἶνος καὶ μὴ ἐμβαλλομένων, ἀλλὰ πλησίον ὄντων· ἕλκει γὰρ τῷ ἔχειν τινὰ θερμότητα ἐν ἑαυτῷ. Τοῦτο γὰρ [τὸ] ἕλκον. Τὸ δ᾽ ὕδωρ ἥκιστα ἔχει· φύσει γὰρ ψυχρόν. Τὸ δὲ δὴ δεξόμενόν τε ἅμα καὶ διατη- 5
ρῆσον [δεῖ] μὴ οὕτω λεπτὸν ὡς [τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ] στεγνὸν καὶ φυλακτικὸν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ διίησιν, ὥσπερ ἠθμὸς, οὐκ ἔχον ᾧ στέγει· τὸ δὲ σωματωδέστερον καὶ πυκνότερον εἴς τε τὸ δέξασθαι, καὶ τηρεῖν εὐφυὲς, πρὸς ἄμφω ξυμμετρίαν ἔχον· ἅπερ ἀμφότερα τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ἐλαίῳ συμβέβηκε. Καὶ οἱ μυρεψοὶ δὲ τὰς ὀσμὰς

εἰς τὸ ἔλαιον τίθενται· καὶ γὰρ ἄλλως ἁρμόττον πρὸς τὴν χρείαν καὶ ἅμα δύναται μάλιστα θησαυρίζειν· διὰ τὴν ἀμεταβλησίαν· τὸ δὲ ὕδωρ εὐθὺς διαπνεῖ, καὶ ὥσπερ ἐκπλύνει καὶ διΐστησιν. Ἡ δὲ λεπτότης, ὥσπερ εἴπομεν, ἀχρήσιμος· ἐπεὶ οὐδ' ὁ ἀὴρ δύναται κατέχειν, ἀλλὰ δια-
4 πέμψαι μόνον. Τῶν δὲ ξηρῶν μάλιστα μὲν ὅσα
V. C.29. μανὰ καὶ ἄοσμα καὶ ἄχυλα, καθάπερ ἔρια καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα χυμοὺς ἔχει καὶ ὀσμὰς, ὥσπερ καὶ τὸ μῆλον. Καὶ γὰρ τοῦτο δέχεται καὶ ἕλκει τὰς ἐκ τῶν χυλῶν ὀσμάς· ἔγχυλον γὰρ αὐτὸ μᾶλλον. Χρὴ γὰρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, μήτε κατάξηρον εἶναι τὸ δεξόμενον, ὥσπερ τέφραν ἢ ἄμμον, μήτε κάθυγρον· τὸ μὲν γὰρ διϊὸν οὐχ ἅπτεται, ἐν δὲ τῷ διαχεῖται καὶ ἐκκλύζεται.
5 Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ἴχνη τῶν λαγῶν εὐσημότερα ψεκασθέντα μαλακῶς ὑπ' αὐτὴν τὴν κυνηγίαν· ἐμμένει γὰρ μᾶλλον διὰ τὸ σφοδρῶς ἀπερείδεσθαι καὶ εἰς βάθος, καὶ οὐχ, ὥσπερ ξηρᾶς οὔσης, ἐπιπολῆς, οὐδ' αὖ πηλώδους, ὥσπερ ἐφ' ὕδατι καὶ νότῳ· ἐναντία γὰρ καὶ τὰ πνεύματα καὶ τὰ ὕδατα, καὶ ἀπόλλυσιν ἄμφω τὰς ὀσμάς· ἀλλὰ δεῖ καθάπερ ἀπομάγματα τῶν δακτυλίων μέσην τινὰ ἔχειν κρᾶσιν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

1 Κεφ. κ. (ἄλλοις ἔτι Κεφ. κθ.) Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἥμερα, τὰ δ' ἄγρια τῶν εὐόσμων, οὐκ ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ γένος ὅλως τὸ εὐοσμότερον, ἔνθα μὲν τὸ ἥμερον [εὐοσμότερον,] καθάπερ

τὸ ῥόδον, ἔνθα δὲ τὸ ἄγριον, ὥσπερ τὸ ἴον τὸ μέλαν καὶ ὁ κρόκος. Ὁ δ' ἕρπυλος καὶ τὸ ἑλένιον δριμύτερα· καθάπερ καὶ τῶν λαχανωδῶν τὸ πήγανον. Αἴτιον δὲ, ὡς μὲν εἰπεῖν καθόλου, τὸ καὶ πρότερον λεχθὲν, ὅτι τὴν ξυμμετρίαν ἑκάτερα λαμβάνει δι' ἑκατέρου, τῆς ὑγρότητος καὶ ξηρότητος, ἐξ ὧν αἱ ὀσμαί. Ὡς δὲ 2
καθ' ἕκαστα, φανερὸν ἐπισκοποῦσι· τὸ μὲν γὰρ ἴον τὸ μέλαν καὶ ὁ κρόκος οὔτε πολλῆς δεῖται τροφῆς, ἐξ αὑτῶν θ' ἱκανὴν ἔχει· κεφαλόῤῥιζα γὰρ, ὥστ' ἐν τοῖς ἡμέροις ἡ πλείων ἀπεπτοτέρα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς μὲν τέφραν περιβάλλουσι, τοῖς δ ἐπιπάττουσι. Τὸ δὲ ῥόδον καὶ ὁ ἕρπυλος καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις, ἄγρια μὲν ὄντα ξηρότερα τοῦ ξυμμέτρου γίνεται· διὸ τὸ μὲν ῥόδον ἀσθενὲς καὶ οἷον ἄοδμον, ἄνικμον ὄν· οὐδὲ γὰρ το ἴον τὸ λευκὸν ἐν ταῖς ἄγαν ξηραῖς καὶ λεπταῖς εὔοσμον, οὐδ' ὅπου θερμὸς σφόδρα καὶ ἔμπυρος ὁ ἀήρ· ἀναξηραίνει γάρ. Ὁ δ' ἕρ- 3
πυλος καὶ τὸ ἑλένιον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα διὰ τὴν ξηρότητα δριμείας τ' ἴσχει καὶ σκληρὰς τὰς ὀδμὰς, ἡμερούμενα δὲ μαλακωτέρας. Ἡ δὲ ξυμμετρία διότι καὶ πέψιν ποιεῖ καὶ εὐοσμίαν, φανερόν· ἐπεὶ καὶ τῶν εὐωδῶν αἱ ὀσμαὶ πρὸς τῷ κατὰ φύσιν καὶ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν ἀπαιτοῦσιν, ὥστ' ἀναμίγνυσθαι, μήτε κωλύεσθαι μηδ' ὑφ' ἑνός. Ἔοικε γὰρ τοιοῦτόν τι 4
συμβαίνειν καὶ περὶ τὰ ἴχνη τῶν λαγωῶν, ὡς ἀρτίως ἐμνήσθημεν· οὔτε γὰρ θέρους εὔοσμα, οὔτε χειμῶνος, οὔτε ἦρος, ἀλλὰ μάλιστα τοῦ

φθινοπώρου· χειμῶνος μὲν γὰρ ὑγρὰ, θέρους δ' οὒ, ξηρανθέντα· διὸ καὶ μεσημβρίας χείριστα· τοῦ δ' ἦρος αἱ τῶν ἀνθῶν ὀσμαὶ παρενοχλοῦσι· τὸ δὲ μετόπωρον ξύμμετρον ἔχει πρὸς ἅπαντα τὴν κρᾶσιν. Περὶ μὲν οὖν ὀσμῶν καὶ χυμῶν τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ καρποῖς ἐκ τούτων θεωρητέον. Ὅσα δ' ἤδη κατὰ τὰς μίξεις καὶ τὰ πάθη πρὸς ἄλληλα καὶ τὰς δυνάμεις, ταῦτα καθ' αὑτὰ λεκτέον.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΚ ΤΩΝ

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ.

I.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΤΩΝ.

Περὶ δ' αἰσθήσεως αἱ μὲν πολλαὶ καὶ καθόλου 1
δόξαι δύο εἰσίν. Οἱ μὲν γὰρ τῷ ὁμοίῳ ποιοῦ-
σιν, οἱ δὲ τῷ ἐναντίῳ. Παρμενίδης μὲν καὶ
Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πλάτων τῷ ὁμοίῳ, οἱ δὲ περὶ
Ἀναξαγόραν καὶ Ἡράκλειτον τῷ ἐναντίῳ. Τὸ δὲ
πιθανὸν ἔλαβον οἱ μέν, ὅτι τῶν ἄλλων τε τὰ
πλεῖστα τῇ ὁμοιότητι θεωρεῖται, καὶ ὅτι σύμ-
φυτόν ἐστι πᾶσι τοῖς αἰσθητοῖς τὰ συγγενῆ γνω-
ρίζειν· ἔτι δ' ὡς τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι τῇ ἀποῤ-
ῥοίᾳ γίνεται, τὸ δ' ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅ-
μοιον. Οἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνοντες ἐν 2
ἀλλοιώσει γίνεσθαι, καὶ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθὲς
ὑπὸ τοῦ ὁμοίου, τὸ δ' ἐναντίον παθητικόν, τού-
τῳ προσέθεσαν τὴν γνώμην· ἐπιμαρτυροῦν [δ']
οἴονται καὶ τὸ περὶ τὴν ἁφὴν συμβαῖνον· τὸ
γὰρ ὁμοίως τῇ σαρκὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ποιεῖν
αἴσθησιν. Καθόλου μὲν οὖν περὶ αἰσθήσεως
αὗται παραδέδονται δόξαι. Περὶ ἑκάστης δὲ
τῶν κατὰ μέρος οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἀπολεί-
πουσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ πειρᾶται καὶ ταύτας
ἀνάγειν εἰς τὴν ὁμοιότητα. Παρμενίδης μὲν γὰρ 3

ὅλως οὐδὲν ἀφώρικεν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι δυοῖν ὄντοιν στοιχείοιν κατὰ τὸ ὑπερβάλλον ἐστὶν ἡ γνῶσις· ἐὰν γὰρ ὑπεραίρῃ τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, ἄλλην γίνεσθαι τὴν διάνοιαν· βελτίω δὲ καὶ καθαρωτέραν τὴν διὰ τὸ θερμόν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην δεῖσθαί τινος συμμετρίας·

Ὡς γὰρ ἑκάστῳ (φησὶν) ἔχει κρᾶσις μελέων πολυπλάγκτων,
Τὼς νόος ἀνθρώποισι παρέστηκεν· τὸ γὰρ αὐτὸ
Ἐστὶν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισι,
Καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα.

4 Τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ φρονεῖν ὡς ταὐτὸ λέγει· διὸ καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν λήθην ἀπὸ τούτων γίνεσθαι διὰ τῆς κράσεως. Ἂν δ' ἰσάζωσι τῇ μίξει, πότερον ἔσται φρονεῖν ἢ οὔ, καὶ τίς ἡ διάθεσις, οὐδὲν ἔτι διώρικεν. Ὅτι δὲ καὶ τῷ ἐναντίῳ καθ' αὑτὸ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν, φανερὸν ἐν οἷς φησι τὸν νεκρὸν φωτὸς μὲν καὶ θερμοῦ καὶ φωνῆς οὐκ αἰσθάνεσθαι διὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ πυρὸς, ψυχροῦ δὲ καὶ σιωπῆς καὶ τῶν ἐναντίων αἰσθάνεσθαι· καὶ ὅλως δὲ πᾶν τὸ ὂν ἔχειν τινὰ γνῶσιν. Οὕτως μὲν οὖν αὐτὸς ἔοικεν ἀποτέμνεσθαι τῇ φάσει τὰ συμβαίνοντα δυσχερῆ διὰ τὴν ὑπόληψιν.

5 Πλάτων δὲ ἐπιπλέον μὲν ἧπται τῶν κατὰ μέρος, οὐ μὴν εἴρηκέ γε περὶ ἁπασῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ ἀκοῆς καὶ ὄψεως. Καὶ την μὲν ὄψιν ποιεῖ πυρός· διὸ καὶ τὸ χρῶμα φλόγα εἶναι ἀπὸ τῶν σωμάτων, σύμμετρα μόρια τῇ ὄψει ἔχουσαν, ὡς ἀποῤῥοῆς τε γιγνομένης, καὶ δέον οὖν ἁρμόττειν ἀλλήλοις, ἐξιοῦσαν μέχρι τινὸς συμφύεσθαι τῇ ἀποῤῥοῇ, καὶ οὕτως ὁρᾶν ἡμᾶς· ὥσπερ ἂν εἰς τὸ μέσον τιθεὶς

τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τῶν τε φασκόντων προσπί-
πτειν τὴν ὄψιν, καὶ τῶν φέρεσθαι πρὸς αὐτὴν
ἀπὸ τῶν ὁρατῶν. Ἀκοὴν δὲ διὰ τῆς φωνῆς ὁρί- 6
ζεται· φωνὴν γὰρ εἶναι πληγὴν ὑπ᾽ ἀέρος ἐγκε-
φάλου καὶ αἵματος δι᾽ ὤτων μέχρι ψυχῆς· τὴν
δ᾽ ἀπὸ ταύτης κίνησιν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ἥπα-
τος ἀκοήν. Περὶ δὲ ὀσφρήσεως καὶ γεύσεως καὶ
ἁφῆς ὅλως οὐδὲν εἴρηκεν, οὐδὲ εἰ παρὰ ταύτας
ἄλλαι τινές εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκριβολογεῖται
περὶ τῶν αἰσθητῶν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ ἁπα- 7
σῶν ὁμοίως λέγει, καί φησι τῷ ἐναρμόττειν εἰς
τοὺς πόρους τοὺς ἑκάστης αἰσθάνεσθαι· διὰ καὶ
οὐ δύνασθαι τὰ ἀλλήλων κρίνειν, ὅτι τῶν μὲν
εὐρύτεροι τῶν δὲ στενότεροι τυγχάνουσιν οἱ πό-
ροι πρὸς τὸ αἰσθητὸν, ὡς τὰ μὲν οὐχ ἁπτόμενα
διευτονεῖν, τὰ δ᾽ ὅλως εἰσελθεῖν οὐ δύνασθαι.
Πειρᾶται δὲ καὶ τὴν ὄψιν λέγειν ποία τις ἐστί·
φησὶ γὰρ τὸ μὲν ἐντὸς αὐτῆς εἶναι πῦρ, τὸ δὲ
περὶ αὐτὸ γῆν καὶ ἀέρα· δι᾽ ὧν διϊὸν λεπτὸν ὂν,
καθάπερ τὸ ἐν τοῖς λαμπτῆρσι φῶς. Τοὺς δὲ
πόρους ἐναλλὰξ κεῖσθαι τοῦ τε πυρὸς καὶ τοῦ
ὕδατος· ὧν τοῖς μὲν τοῦ πυρὸς τὰ λευκὰ, τοῖς
δὲ τοῦ ὕδατος τὰ μέλανα γνωρίζειν· ἐναρμότ-
τειν γὰρ ἑκατέροις ἑκάτερα· φέρεσθαι δὲ τὰ
χρώματα πρὸς τὴν ὄψιν διὰ τὴν ἀποῤῥοήν.
Συγκεῖσθαι δ᾽ οὐχ ὁμοίως, τὰς δ᾽ ἐκ τῶν ἀντι- 8
κειμένων, καὶ ταῖς μὲν ἐν μέσῳ, ταῖς δ᾽ ἐκτὸς
εἶναι τὸ πῦρ· διὸ καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν μεθ᾽
ἡμέραν τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀξυωπεῖν· ὅσα
μὲν πυρὸς ἔλαττον ἔχει, μεθ᾽ ἡμέραν· (ἐπανι-
σοῦσθαι γὰρ αὐτοῖς τὸ ἐντὸς φῶς ὑπὸ τοῦ ἐκτός·)

ὅσα δὲ τοῦ ἐναντίου, νύκτωρ· (ἐπαναπληροῦσθαι
γὰρ καὶ τούτοις τὸ ἐνδεές·) ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις
ἑκάτερον· ἀμβλυωπεῖν μὲν γὰρ καὶ οἷς ὑπερέχει
τὸ πῦρ· ἐπαυξηθὲν [γὰρ] ἔτι μεθ' ἡμέραν ἐπι-
πλάττειν καὶ καταλαμβάνειν τοὺς τοῦ ὕδατος
πόρους· οἷς δὲ τὸ ὕδωρ, ταὐτὸ τοῦτο γίνεσθαι
νύκτωρ· καταλαμβάνεσθαι γὰρ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ
ὕδατος, ἕως ἂν τοῖς μὲν ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν φωτὸς
ἀποκριθῇ τὸ ὕδωρ, τοῖς δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος τὸ
πῦρ· ἑκατέρων γὰρ ἴασιν εἶναι τὸ ἐναντίον.
Ἄριστα δὲ κεκρᾶσθαι καὶ βελτίστην εἶναι τὴν
ἐξ ἀμφοῖν ἴσων συγκειμένην. Καὶ περὶ μὲν
9 ὄψεως σχεδὸν ταῦτα λέγει. Τὴν δ' ἀκοὴν ἀπὸ
τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς
φωνῆς κινηθὲν ἠχῇ ἐντός· ὥσπερ γὰρ εἶναι κώ-
δωνα τῶν ἴσων ἤχων τὴν ἀκοήν, ἣν προσαγο-
ρεύει σάρκινον ὄζον· κινουμένην δὲ παίειν τὸν
ἀέρα πρὸς τὰ στερεά, καὶ ποιεῖν ἦχον. Ὄσφρη-
σιν δὲ γίνεσθαι τῇ ἀναπνοῇ· διὸ καὶ μάλιστα
ὀσφραίνεσθαι τούτοις, οἷς σφοδροτάτη τοῦ ἄ-
σθματος ἡ κίνησις· ὀσμὴν δὲ πλείστην ἀπὸ τῶν
λεπτῶν καὶ τῶν κούφων ἀπορρεῖν. Περὶ δὲ γεύ-
σεως καὶ ἁφῆς οὐ διορίζεται καθ' ἑτέραν, οὔτε
πῶς, οὔτε δι' ἃ γίγνονται, πλὴν τὸ κοινόν, ὅτι
τὸ συναρμόττειν τοὺς πόρους αἴσθησίς ἐστιν·
ἥδεσθαι δὲ τοῖς ὁμοίοις κατά τε μόρια καὶ τὴν
10 κρᾶσιν, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις. Ὡσαύτως
δὲ λέγει καὶ περὶ φρονήσεως καὶ ἀγνοίας· τὸ
μὲν γὰρ φρονεῖν εἶναι τοῖς ὁμοίοις, τὸ δ' ἀγνοεῖν
τοῖς ἀνομοίοις, ὡς ἢ ταὐτὸν ἢ παραπλήσιον ὂν
τῇ αἰσθήσει τὴν φρόνησιν. Διαριθμησάμενος γάρ,

ὡς ἕκαστον ἑκάστῳ γνωρίζομεν, ἐπὶ τέλει προσέθη-
κεν, ὡς ἐκ τούτων πάντα πεπήγασιν ἁρμο-
σθέντα, καὶ τούτοις φρονέουσι καὶ ἅ-
δονται καὶ ἀνιῶνται· διὸ καὶ τῷ αἵματι
μάλιστα φρονεῖν· ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα κεκρᾶ-
σθαί ἐστι τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν. Ὅσοις μὲν 11
οὖν ἴσα καὶ παραπλήσια μέμικται, καὶ μὴ διὰ
πολλοῦ, μηδ' αὖ μικρά, μηδ' ὑπερβάλλοντα τῷ
μεγέθει, τούτους φρονιμωτάτους εἶναι, καὶ κα-
τὰ τὰς αἰσθήσεις ἀκριβεστάτους· κατὰ λόγον δὲ
καὶ τοὺς ἐγγυτάτω τούτων· ὅσοις δ' ἐναντίως,
ἀφρονεστάτους. Καὶ ὧν μὲν μανὰ καὶ ἀραιὰ
κεῖται τὰ στοιχεῖα, νωθροὺς καὶ ἐπιπόνους, ὧν
δὲ πυκνὰ καὶ κατὰ μικρὰ τεθραυσμένα, τοὺς
δὲ τοιούτους ὀξεῖς καὶ φερομένους καὶ πολλὰ
ἐπιβαλλομένους ὀλίγα ἐπιτελεῖν, διὰ τὴν ὀξύ-
τητα τῆς τοῦ αἵματος φορᾶς. Οἷς δὲ καθ' ἕν
τι μόριον ἡ μέση κρᾶσίς ἐστι, ταύτῃ σοφοὺς
ἑκάστους εἶναι· διὸ τοὺς μὲν ῥήτορας ἀγαθούς,
τοὺς δὲ τεχνίτας· ὡς τοῖς μὲν ἐν ταῖς χερσὶ τοῖς
δ' ἐν τῇ γλώττῃ τὴν κρᾶσιν οὖσαν. Ὁμοίως δ'
ἔχειν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δυνάμεις. Ἐμπεδο- 12
κλῆς μὲν οὖν οὕτως οἴεται καὶ τὴν αἴσθησιν
γίνεσθαι καὶ τὸ φρονεῖν. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις
ἐξ ὧν λέγει πρῶτον μέν, τί διοίσει τὰ ἔμψυχα
πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν ἄλλων; ἐναρμόττει
γὰρ καὶ τοῖς τῶν ἀψύχων πόροις· ὅλως γὰρ
ποιεῖ τὴν μίξιν τῇ συμμετρίᾳ τῶν πόρων· διό-
περ ἔλαιον μὲν καὶ ὕδωρ οὐ μίγνυσθαι, τὰ δ'
ἄλλα ὑγρὰ καὶ περὶ ὅσων δὴ καταριθμεῖται τὰς
ἰδίας κράσεις· ὥστε πάντα τε αἰσθήσεται, καὶ

ταὐτὸ ἔσται μίξις καὶ αἴσθησις καὶ αὔξησις·
πάντα γὰρ ποιεῖ τῇ συμμετρίᾳ τῶν πόρων· ἐὰν
15 μὴ προσθῇ τινα διαφοράν. Ἔπειτα ἐν αὐτοῖς
τοῖς ἐμψύχοις τί μᾶλλον αἰσθήσεται τὸ ἐν ζῴῳ
πῦρ ἢ τὸ ἐκτός· εἴπερ ἐναρμόττουσιν ἀλλήλοις·
ὑπάρχει γὰρ καὶ ἡ συμμετρία καὶ τὸ ὅμοιον.
Ἔτι δὲ καὶ ἀνάγκη διαφοράν τινα ἔχειν, εἴπερ
αὐτὸ μὲν μὴ δύναται συμπληροῦν τοὺς πόρους,
τὸ δ᾽ ἔξωθεν ἐπεισιόν· ὥστ᾽, εἰ ὅμοιον ἦν πάντη
καὶ πάντως, οὐκ ἂν ἦν αἴσθησις. Ἔτι δὲ πότε-
ρον οἱ πόροι κενοὶ ἢ πλήρεις; εἰ μὲν γὰρ κενοί,
συμβαίνει διαφωνεῖν ἑαυτῷ· φησὶ γὰρ ὅλως οὐκ
εἶναι κενόν· εἰ δὲ πλήρεις, ἀεὶ ἂν αἰσθάνοιτο
τὰ ζῷα· δῆλον γὰρ ὡς ἐναρμόττει, καθάπερ
14 φησί, τὸ ὅμοιον. Καίτοι κἂν αὐτὸ τοῦτό τις
διαπορήσειεν, εἰ δυνατόν ἐστι τηλικαῦτα μεγέθη
γίνεσθαι τῶν ἑτερογενῶν, ὥστ᾽ ἐναρμόττειν. Ἄλ-
λως τε γὰρ συμβαίνει, καθάπερ φησί, τὰς ὄψεις,
ὧν σύμμετρος ἡ κρᾶσις, ὁτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς
ὁτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἐμπλαττομένων τῶν πό-
ρων, ἀμαυροῦσθαι. Εἰ δ᾽ οὖν ἐστι καὶ τούτων
συμμετρία, καὶ πλήρεις οἱ πόροι τῶν μὲν συγ-
γενῶν, πῶς, ὅταν αἰσθάνηται, καὶ ποῦ ταῦτα
ὑπεξέρχεται· δεῖ γάρ τινα ἀποδοῦναι μεταβο-
λήν. Ὥστε πάντως ἔχει δυσκολίαν· ἢ γὰρ κενὸν
ἀνάγκη ποιεῖν, ἢ ἀεὶ τὰ ζῷα αἰσθάνεσθαι πάν-
των, ἢ τὸ μὴ συγγενὲς ἁρμόττειν, οὐ ποιοῦν
αἴσθησιν οὐδ᾽ ἔχον μεταβολὴν οἰκείαν τοῖς ἐμ-
15 ποιοῦσιν. Ἔτι δὲ εἰ καὶ μὴ ἐναρμόττοι τὸ ὅ-
μοιον, ἀλλὰ μόνον ἅπτοιτο καθ᾽ ὁτιοῦν, εὔ-
λογον αἴσθησιν γίνεσθαι· δυοῖν γὰρ τούτοιν

ἀποδίδωσι τὴν γνῶσιν, τῷ τε ὁμοίῳ καὶ τῇ ἁφῇ·
διο καὶ τὸ ἁρμόττειν εἴρηκεν· ὥστ᾽ εἰ τὸ ἔλατ-
τον ἅψαιτο τῶν μειζόνων, εἴη ἂν αἴσθησις.
Ὅλως τε κατά γε ἐκεῖνον ἀφαιρεῖται καὶ τὸ
ὅμοιον, ἀλλὰ ἡ συμμετρία μόνον ἱκανόν· διὰ
τοῦτο γὰρ οὐκ αἰσθάνονται, φησὶν, ἀλλήλων,
ὅτι τοὺς πόρους ἀσυμμέτρους ἔχουσιν· εἰ δ᾽ ὅ-
μοιον ἢ ἀνόμοιον τὸ ἀποῤῥέον, οὐδὲν ἔτι προς-
αφώρισεν· ὥστε ἢ οὐ τῷ ὁμοίῳ ἡ αἴσθησις, ἢ οὐ
διά τινα ἀσυμμετρίαν οὐ κρίνουσιν, ἁπάσας
ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις καὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ
τὴν αὐτὴν ἔχειν φύσιν. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν 16
ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμολογουμένως ἀποδίδωσιν,
ἥδεσθαι μὲν ποιῶν τοῖς ὁμοίοις, λυπεῖσθαι δὲ
τοῖς ἐναντίοις· ἐχθρὰ γὰρ εἶναι· διὸ πλεῖστον
ἀπ᾽ ἀλλήλων διέχουσι γέννῃ τε κράσει
τε καὶ εἴδεσιν ἐκμακτοῖσι· αἰσθήσεις γὰρ
τινας ἢ μετ᾽ αἰσθήσεως ποιοῦσι τὴν ἡδονὴν καὶ
τὴν λύπην· ὥστε οὐχ ἅπασι γίνεται τοῖς ὁμοίοις.
Ἔτι εἰ τὰ συγγενῆ μάλιστα ποιεῖ τὴν ἡδονὴν ἐν
τῇ ἁφῇ, καθάπερ φησὶ, τὰ σύμφυτα μάλιστ᾽
ἂν ἥδοιτο καὶ ὅλως αἰσθάνοιτο· διὰ τῶν αὐτῶν
γὰρ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἡδονήν. Καίτοι 17
πολλάκις αἰσθανόμενοι λυπούμεθα κατ᾽ αὐτὴν
τὴν αἴσθησιν, ὡς Ἀναξαγόρας φησὶν, ἀεί· πᾶσαν
γὰρ αἴσθησιν εἶναι μετὰ λύπης. Ἔτι δ᾽ ἐν ταῖς
κατὰ μέγεθος· συμβαίνει γὰρ τῷ ὁμοίῳ γίνε-
σθαι τὴν γνῶσιν· τὴν γὰρ ὄψιν, ὅταν ἐκ πυρὸς
καὶ τοῦ ἐναντίου συστήσῃ, τὸ μὲν λευκὸν καὶ
τὸ μέλαν δύναιτ᾽ ἂν τοῖς ὁμοίοις γνωρίζειν, τὸ
δὲ φαιὸν καὶ τἄλλα χρώματα τὰ μικτὰ πῶς;

οὔτε γὰρ τοῖς τοῦ πυρὸς οὔτε τοῖς τοῦ ὕδατος
πόροις· οὔτ' ἄλλους ποιεῖ κοινοὺς ἐξ ἀμφοῖν.
18 Ὁρῶμεν δ' οὐδὲν ἧττον ταῦτα τῶν ἁπλῶν. Ἀτό-
πως δὲ καὶ ὅτι τὰ μὲν ἡμέρας τὰ δὲ νύκτωρ
μᾶλλον ὁρῶμεν· τὸ γὰρ ἔλαττον πῦρ ὑπὸ τοῦ
πλείονος φθείρεται· διὸ καὶ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ
ὅλως τὸ καθαρὸν οὐ δυνάμεθα ἀντιβλέπειν.
Ὥστε ὅσοις ἐνδεέστερον τὸ φῶς, ἧττον ἐχρῆν
ὁρᾶν μεθ' ἡμέραν· ἤ, εἴπερ τὸ ὅμοιον συναύξει,
καθάπερ φησί, τὸ δ' ἐναντίον φθείρει καὶ κω-
λύει, τὰ μὲν λευκὰ μᾶλλον ἐχρῆν ὁρᾶν ἅπαν-
τας μεθ' ἡμέραν, καὶ ὅσοις ἔλαττον καὶ ὅσοις
πλέον τὸ φῶς, καὶ τὰ μέλανα νύκτωρ· νῦν δὲ
πάντες ἅπαντα μεθ' ἡμέραν μᾶλλον ὁρῶσι, πλὴν
ὀλίγων ζώων· τούτοις δ' εὔλογον τοῦτ' ἰσχύειν
τὸ οἰκεῖον πῦρ, ὥσπερ ἔνια καὶ τῇ χρόᾳ δια-
19 λάμπει μᾶλλον τῆς νυκτός. Ἔτι δὲ οἷς ἡ κρᾶ-
σις ἐξ ἴσων, ἀνάγκη συναύξεσθαι κατὰ μέρος
ἑκάτερον· ὥστ' εἰ πλεονάζον κωλύει θάτερον
ὁρᾶν, ἁπάντων ἂν εἴη παραπλησία πως ἡ διά-
θεσις. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ὄψεως πάθη χαλεπώ-
τερον ἔσται διελεῖν· τὰ δὲ περὶ τὰς ἄλλας αἰ-
σθήσεις πῶς κρίνωμεν τῷ ὁμοίῳ; τὸ γὰρ ὅμοιον
ἀόριστον. Οὔτε γὰρ ψόφῳ τὸν ψόφον, οὔτ'
ὀσμῇ τὴν ὀσμήν, οὔτε τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμογε-
νέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, τοῖς ἐναντίοις·
ἀπαθῆ γὰρ δεῖ τὴν αἴσθησιν προσάγειν· ἤχου δ'
ἐνόντος ἐν ὠσὶν ἢ χυλῶν ἐν γεύσει καὶ ὀσμῆς ἐν
ὀσφρήσει, κωφότεραι πᾶσαι γίνονται μᾶλλον, ὅσῳ
ἂν πλήρεις ὦσι τῶν ὁμοίων· εἰ μή τις λεχθείη
20 περὶ τούτων διορισμός. Ἔτι δὲ τὸ περὶ τὴν ἀποῤ-

ῥοὴν, καίπερ οὐχ ἱκανῶς λεγόμενον, περὶ μὲν τὰς ἄλλας ὅμως ἐστί πως ὑπολαβεῖν, περὶ δὲ τὴν ἁφὴν καὶ γεῦσιν οὐ ῥᾴδιον. Πῶς γὰρ τῇ ἀποῤῥοῇ κρίνωμεν, ἤ πως ἐναρμόττειν τοῖς πόροις τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον; μόνου γὰρ δοκεῖ τῶν στοιχείων τοῦ πυρὸς ἀποῤῥεῖν, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενός. Ἔτι δὲ εἰ ἡ φθίσις διὰ τὴν ἀποῤῥοὴν, ᾧπερ χρῆται κοινοτάτῳ σημείῳ συμβαίνειν καὶ τὰς ὀσμὰς ἀποῤῥοῇ γίνεσθαι, τὰ πλείστην ἔχοντα ὀσμὴν τάχιστ' ἐχρῆν φθείρειν. Νῦν δὲ σχεδὸν ἐναντίως ἔχει· τὰ γὰρ ὀσμωδέστατα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐστὶ χρονιώτατα. Συμβαίνει δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ὅλως μὴ εἶναι αἴσθησιν ἢ ἧττον, διὰ τὸ συγκρίνεσθαι τότε καὶ μὴ ἀποῤῥεῖν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν ἀκοὴν 21
ὅταν ἀποδῷ τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἄτοπον τὸ οἴεσθαι δῆλον εἶναί πως ἀκούουσιν ἔνδον ποιήσαντα ψόφον, ὥσπερ κώδωνας. Τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνον ἀκούομεν, ἐκείνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί; τὸ γὰρ αὐτὸ λείπεται ζητεῖν. Ἀτόπως δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ὄσφρησιν εἴρηκε· πρῶτον μὲν γὰρ οὐ κοινὴν αἰτίαν ἀπέδωκεν· ἔνια μὲν γὰρ ὅλως οὐδ' ἀναπνέει τῶν ὀσφραινομένων. Ἔπειτα τὸ μάλιστα ὀσφραίνεσθαι τοὺς πλεῖστον ἐπισπωμένους εὔηθες· οὐδὲν γὰρ ὄφελος, μὴ ὑγιαινούσης ἢ μὴ ἀνεῳγμένης πως τῆς αἰσθήσεως. Πολλοῖς δὲ συμβαίνει πεπληρῶσθαι καὶ ὅλως μηδὲν αἰσθάνεσθαι· πρὸς δὲ τούτοις οἱ δύσπνοοι καὶ οἱ πονοῦντες καὶ οἱ καθεύδοντες ὀσμῶνται· πλεῖστον γὰρ ἕλκουσιν ἀέρα· νῦν δὲ συμβαίνει τοὐναντίον. Οὐ γὰρ ἴσως καθ' 22

αὐτὸ τὸ ἀναπνεῖν αἴτιον τῆς ὀσφρήσεως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἔκ τε τῶν ἄλλων ζώων μαρτυρεῖται καὶ διὰ τῶν εἰρημένων παθῶν· ὁ δ' ὡς ταύτης οὔσης τῆς αἰτίας, καὶ ἐπὶ τέλει πάλιν εἴρηκεν ὥσπερ ἐπισημαινόμενος·

ὧδε μὲν οὖν πνοιῆς τε λελόγχασι πάντα καὶ ὀσμῶν.

Οὐκ ἀληθὲς δὲ οὐδὲ τὸ μάλιστα ὀσφραίνεσθαι τῶν κούφων· ἀλλὰ δεῖ καὶ ὀσμὴν ἐνυπάρχειν· ὁ γὰρ ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ κουφότατα μέν, οὐ ποιοῦσι
23 δὲ αἴσθησιν ὀσμῆς. Ὡσαύτως δ' ἄν τις καὶ περὶ τὴν φρόνησιν ἀπορήσειεν. Εἰ γὰρ τῶν αὐτῶν ποιεῖ καὶ τὴν αἴσθησιν· καὶ γὰρ ἅπαντα μεθέξει τοῦ φρονεῖν. Καὶ ἅμα πῶς ἐνδέχεται καὶ ἐν ἀλλοιώσει καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γίνεσθαι τὸ φρονεῖν; τὸ γὰρ ὅμοιον οὐκ ἀλλοιοῦται τῷ ὁμοίῳ. Τὸ δὲ δὴ τῷ αἵματι φρονεῖν καὶ παντελῶς ἄτοπον· πολλὰ γὰρ τῶν ζώων ἄναιμα· τῶν δ' ἀναίμων τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις ἀναιμότατα τῶν μερῶν. Ἔτι καὶ ὀστοῦν καὶ θρὶξ αἰσθάνοιτ' ἄν, ἐπεὶ οὖν ἐξ ἁπάντων ἐστὶ τῶν στοιχείων· καὶ συμβαίνει ταὐτὸν εἶναι τὸ φρονεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ ἥδεσθαι, καὶ [τὸ] λυπεῖσθαι καὶ τὸ ἀγνοεῖν· ἄμφω γὰρ ποιεῖ τοῖς ἀνομοίοις· ὥσθ' ἅμα τῷ μὲν ἀγνοεῖν ἔδει γίνεσθαι
24 λύπην, τῷ δὲ φρονεῖν ἡδονήν. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς δυνάμεις ἑκάστοις ἐγγίνεσθαι διὰ τὴν ἐν τοῖς μορίοις τοῦ αἵματος σύγκρασιν, ὡσεὶ τὴν γλῶτταν αἰτίαν τοῦ εὖ λέγειν, τὰς χεῖρας τοῦ δημιουργεῖν, ἀλλ' οὐκ ὀργάνου τάξιν ἔχοντα. Διὸ καὶ μᾶλλον ἄν τις ἀποδοίη τῇ μορφῇ τὴν αἰτίαν ἢ τῇ κράσει τοῦ αἵματος, ἢ χωρὶς δια-

νοίας ἐστίν· οὕτως γὰρ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
ζώων. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν ἔοικεν ἐν πολλοῖς
διαμαρτάνειν. Τῶν δὲ μὴ τῷ ὁμοίῳ ποιούντων 25
τὴν αἴσθησιν Ἀλκμαίων μὲν πρῶτον ἀφορίζει
τὴν πρὸς τὰ ζῶα διαφοράν· ἄνθρωπον γάρ φησι
τῶν ἄλλων διαφέρειν, ὅτι μόνον ξυνίησι· τὰ δ'
ἄλλα αἰσθάνεται μὲν, οὐ ξυνίησι δὲ, ὡς ἕτερον
ὂν τὸ φρονεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ οὐ, καθά-
περ Ἐμπεδοκλῆς, ταὐτόν. Ἔπειτα περὶ ἑκάστης
λέγει· ἀκούειν μὲν οὖν φησι τοῖς ὠσὶν, διότι
κενὸν ἐν αὐτοῖς ἐνυπάρχει· τοῦτο γὰρ ἠχεῖν·
φθέγγεσθαι δὲ τῷ κοίλῳ, τὸν ἀέρα δ' ἀντηχεῖν.
Ὀσφραίνεσθαι δὲ ῥισὶν ἅμα τῷ ἀναπνεῖν, ἀνά-
γοντα τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. Γλώττῃ
δὲ τοὺς χυμοὺς κρίνειν· χλιαρὰν γὰρ οὖσαν καὶ
μαλακὴν τήκειν τῇ θερμότητι· δεδέχθαι δὲ καὶ
διδόναι διὰ τὴν μανότητα τῆς ἁπαλότητος.
Ὀφθαλμοὺς δὲ ὁρᾷν διὰ τοῦ πέριξ ὕδατος· ὅτι 26
δ' ἔχει πῦρ, δῆλον εἶναι· πληγέντος γὰρ ἐκλάμ-
πειν· ὁρᾷν δὲ τῷ στίλβοντι καὶ τῷ διαφανεῖ,
ὅταν ἀντιφαίνῃ· καὶ ὅσῳ ἂν καθαρώτερον ᾖ,
μᾶλλον. Ἁπάσας δὲ τὰς αἰσθήσεις συνηρτῆσθαί
πως πρὸς τὸν ἐγκέφαλον· διὸ καὶ πηροῦσθαι
κινουμένου καὶ μεταλλάττοντος τὴν χώραν· ἐπι-
λαμβάνειν γὰρ τοὺς πόρους, δι' ὧν αἱ αἰσθή-
σεις. Περὶ δὲ ἁφῆς οὐκ εἴρηκε, οὔτε πῶς οὔτε
τίνι γίνεται. Ἀλκμαίων μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον
ἀφώρικεν. Ἀναξαγόρας δὲ γίνεσθαι μὲν τοῖς 27
ἐναντίοις· τὸ γὰρ ὅμοιον ἀπαθὲς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου·
καθ' ἑκάστην δὲ διαπειρᾶται διαριθμεῖν. Ὁρᾷν
μὲν γὰρ τῇ ἐμφάσει τῆς κόρης· οὐκ ἐμφαίνεσθαι

δὲ εἰς τὸ ὁμόχρουν, ἀλλ' εἰς τὸ διάφορον. Καὶ
τοῖς μὲν πολλοῖς μεθ' ἡμέραν, ἐνίοις δὲ νύκτωρ
εἶναι τὸ ἀλλόχρουν· διοξυωπεῖν δέ. Ἁπλῶς δὲ
τὴν νύκτα μᾶλλον ὁμόχρων εἶναι τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς· ἐμφαίνεσθαι δὲ μεθ' ἡμέραν, ὅτι τὸ φῶς
συναίτιον τῆς ἐπιφάσεως· τὴν δὲ χρόαν τὴν κρα-
τοῦσαν μᾶλλον εἰς τὴν ἑτέραν ἐμφαίνεσθαι·
28 *εἰς ∴. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὴν ἁφὴν καὶ*
τὴν γεῦσιν κρίνειν· τὸ γὰρ ὁμοίως θερμὸν καὶ
ψυχρὸν οὔτε θερμαίνειν οὔτε ψύχειν πλησιάζον·
οὐδὲ δὴ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ὀξὺ δι' αὐτῶν γνωρί-
ζειν, ἀλλὰ τῷ μὲν θερμῷ τὸ ψυχρὸν, τῷ δ'
ἁλμυρῷ τὸ πότιμον, τῷ δ' ὀξεῖ τὸ γλυκὺ, κατὰ
τὴν ἔλλειψιν τὴν ἑκάστου· πάντα γὰρ ἐνυπάρ-
χειν ἐστὶν ἐν ἡμῖν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὀσφραίνε-
σθαι καὶ ἀκούειν τὸ μὲν ἅμα τῇ ἀναπνοῇ, τὸ
δὲ τῷ διϊκνεῖσθαι τὸν ψόφον ἄχρι τοῦ ἐγκεφά-
λου· τὸ γὰρ περιέχον ὀστοῦν εἶναι κοῖλον, εἰς
29 *ὃ ἐμπίπτειν τὸν ψόφον. Ἅπασαν δ' αἴσθησιν*
μετὰ λύπης· ὅπερ ἂν δόξειεν ἀκόλουθον εἶναι
τῇ ὑποθέσει. Πᾶν γὰρ τὸ ἀνόμοιον ἁπτόμενον
πόνον παρέχει. Φανερὸν δὲ τοῦτο τῷ τε τοῦ
ὕπνου πλήθει καὶ τῇ τῶν αἰσθητῶν ὑπερβολῇ·
τά τε γὰρ λαμπρὰ χρώματα καὶ τοὺς ὑπερβάλ-
λοντας ψόφους λύπην ἐμποιεῖν, καὶ οὐ πολὺν
χρόνον δύνασθαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. Αἰσθη-
τικώτερα δὲ τὰ μείζω ζῶα, καὶ ἁπλῶς εἶναι
κατὰ τὸ μέγεθος τὴν αἴσθησιν· ὅσα μὲν γὰρ
μεγάλους καὶ καθαροὺς καὶ λαμπροὺς ὀφθαλ-
μοὺς ἔχει, μεγάλα τε καὶ πόῤῥωθεν ὁρᾶν· ὅσα
30 *δὲ μικροὺς, ἐναντίως. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς*

ἀκοῆς· τὰ μὲν γὰρ μεγάλα τῶν μεγάλων καὶ τῶν πόῤῥωθεν ἀκούειν, τὰ δ' ἐλάττω λανθάνειν· τὰ δὲ μικρὰ τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἐγγύς. Καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως ὁμοίως· ὄζειν μὲν γὰρ μᾶλλον τὸν λεπτὸν ἀέρα· θερμαινόμενον μὲν γὰρ καὶ μανούμενον ὄζειν. Ἀναπνέον δὲ τὸ μὲν μέγα ζῶον ἅμα τῷ μανῷ καὶ τὸ πυκνὸν ἕλκειν· τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸ τὸ μανόν· διὸ καὶ τὰ μεγάλα μᾶλλον αἰσθάνεσθαι· καὶ γὰρ τὴν ὀσμὴν ἐγγὺς εἶναι μᾶλλον ἢ πόῤῥω, διὰ τὸ πυκνοτέραν εἶναι· σκεδαννυμένην δὲ ἀσθενῆ· σχεδὸν δὲ, ὡς εἰπεῖν, οὐκ αἰσθάνεσθαι τὰ μὲν μεγάλα τῆς λεπτῆς ἀέρος, τὰ δὲ μικρὰ τῆς πυκνῆς. Τὸ μὲν οὖν τοῖς ἐναντίοις ποιεῖν τὴν 31
αἴσθησιν ἔχει τινὰ λόγον, ὥσπερ ἐλέχθη· δοκεῖ γὰρ ἡ ἀλλοίωσις οὐχ ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων εἶναι. Καίτοι καὶ τοῦτο δεῖται πίστεως, εἰ ἀλλοίωσις ἡ αἴσθησις. Οὔτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου κριτικόν. Τὸ δὲ μετὰ λύπης ἅπασαν εἶναι, ψεῦδος· οὔτ' ἐκ τῆς κρίσεως ὁμολογεῖται, (τὰ μὲν [γὰρ] μεθ' ἡδονῆς, τὰ δὲ πλεῖστα ἄνευ λύπης ἐστίν·) οὔτ' ἐκ τῶν εὐλόγων. Ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις κατὰ φύσιν· οὐδὲν δὲ τῇ φύσει βίᾳ καὶ μετὰ λύπης, ἀλλὰ μᾶλλον μεθ' ἡδονῆς· ὅπερ καὶ φαίνεται συμβαῖνον. Τὰ γὰρ πλείω καὶ πλεονάκις ἡδόμεθα, καὶ αὐτοὶ δὲ τὸ αἰσθάνεσθαι χωρὶς τῆς περὶ ἕκαστον ἐπιθυμίας διώκομεν. Ἔτι δὲ, ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ καὶ λύπη γί- 32
νεται διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἅπαν δὲ φύσει πρὸς τὸ βέλτιόν ἐστι, [καθάπερ ἡ ἐπιστήμη,] μᾶλλον ἂν εἴη μεθ' ἡδονῆς ἢ μετὰ λύπης. Ἁπλῶς δ', εἰ-

*περ μηδὲ τὸ διανοεῖσθαι μετὰ λύπης, οὐδὲ τὸ
αἰσθάνεσθαι· τὸν αὐτὸν γὰρ ἔχει λόγον ἑκάτε-
ρον πρὸς τὴν αὐτὴν χρείαν. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αἱ
τῶν αἰσθητῶν ὑπερβολαὶ καὶ τὸ τοῦ χρόνου
πλῆθος οὐδὲ ἓν σημεῖον, ὡς μετὰ λύπης ἐστὶν,
ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς ἐν συμμετρίᾳ τινὶ καὶ πράξει
πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἡ αἴσθησις. Διόπερ ἴσως τὸ
μὲν ἐλλεῖπον ἀναίσθητον, τὸ δ' ὑπερβάλλον λύ-
33 πην τε ποιεῖ καὶ φθείρει. Συμβαίνει τοίνυν τὸ
κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σκοπεῖν· ἡ γὰρ
ὑπερβολὴ παρὰ φύσιν· ἐπεὶ τό γε ἀπ' ἐνίων καὶ
ἐνιότε λυπεῖσθαι, καθάπερ καὶ ἥδεσθαι, φανε-
ρὸν καὶ ὁμολογούμενον· ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον διά
γε τοῦτο μετὰ λύπης ἢ μεθ' ἡδονῆς ἐστιν, ἀλλ'
ἴσως μετ' οὐδ' ἑτέρου, κατά γε τὸ ἀληθές. Οὐδὲ
γὰρ ἂν δύναιτο κρίνειν· ὥσπερ οὐδὲ ἡ διάνοια
συνεχῶς οὖσα μετὰ λύπης ἢ ἡδονῆς. Ἀλλὰ τοῦτο
μὲν ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς ἐφ' ὅλην μετήνεγκε τὴν
34 αἴσθησιν. Ὅταν δὲ λέγῃ τὰ μείζω μᾶλλον αἰ-
σθάνεσθαι, καὶ ἁπλῶς κατὰ τὸ μέγεθος τῶν
αἰσθητηρίων εἶναι τὴν αἴσθησιν, τὸ μὲν αὐτῶν
ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἷον, πότερον τὰ μικρὰ
μᾶλλον ἢ τὰ μεγάλα τῶν ζώων αἰσθητικά;
Δόξειε γὰρ ἂν ἀκριβεστέρας αἰσθήσεως εἶναι τὰ
μικρὰ, μὴ λανθάνειν· καὶ ἅμα τὸ τὰ ἐλάττω
δυνάμενον, καὶ τὰ μείζω κρίνειν οὐκ ἄλογον.
Ἅμα δὲ καὶ δοκεῖ περὶ ἐνίας αἰσθήσεις βέλτιον
ἔχειν τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων· ὥστε ταύτῃ μὲν
35 χείρων ἡ τῶν μειζόνων αἴσθησις. Εἰ δ' αὖ φαί-
νεται καὶ πολλὰ λανθάνειν τὰ μικρὰ τῶν μει-
ζόνων, οἷον οἱ ψόφοι, χρώματα, βελτίων ἡ τῶν*

μειζόνων. Ἅμα δὲ καὶ εὔλογον, ὥσπερ καὶ τὴν
ὅλην τοῦ σώματος κρᾶσιν, ὁμοίως ἔχειν καὶ τὰ
περὶ τὰς αἰσθήσεις. Τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέ-
χθη, διαπορήσειεν ἄν τις, εἰ ἄρα δεῖ λέγειν
οὕτως· οὐ γὰρ ἐν τοῖς ὁμοίοις γένεσιν ἀφώρι-
σται κατὰ τὸ μέγεθος· ἀλλὰ κυριώτατα ἴσως ἡ
τοῦ σώματος διάθεσίς τε καὶ κρᾶσις. Τὸ δὲ
πρὸς τὰ μεγέθη τὴν συμμετρίαν ἀποδιδόναι τῶν
αἰσθητῶν, ἔοικεν ὁμοίως λέγειν Ἐμπεδοκλεῖ· τὸ
γὰρ ἐναρμόττειν τοῖς πόροις ποιεῖ τὴν αἴσθησιν,
πλὴν ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως ἴδιον συμβαίνει δυσχε-
ρές. Ὄζειν μὲν γάρ φησι τὸν λεπτὸν ἀέρα μᾶλ-
λον, ὀσφραίνεσθαι δὲ ἀκριβέστερον ὅσα τὸν
πυκνὸν ἢ τὸν μικτὸν ἕλκει. Περὶ δὲ τῆς ἐμ- 56
φάσεως κοινή τίς ἐστιν ἡ δόξα· σχεδὸν γὰρ οἱ
πολλοὶ τὸ ὁρᾶν οὕτως ὑπολαμβάνουσι διὰ τὴν
γινομένην ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔμφασιν. Τοῦτο
δὲ οὐκέτι συνεῖδον, ὡς οὔτε τὰ μεγέθη σύμμε-
τρα τὰ ὁρώμενα τοῖς ἐμφαινομένοις, οὔτε ἐμ-
φαίνεσθαι πολλὰ ἅμα καὶ τἀναντία δυνατόν.
Ἔτι δὲ κίνησις καὶ διάστημα καὶ μέγεθος ὁρατὰ
μὲν, ἔμφασιν δ' οὐ ποιοῦσιν. Ἐνίοις δὲ τῶν
ζώων οὐδὲν φαίνεται, καθάπερ τοῖς σκληρο-
φθάλμοις καὶ τοῖς ἐνύγροις. Ἔτι δὲ καὶ τῶν
ἀψύχων διά γε τοῦτο πολλὰ ἂν ὁρῷεν· καὶ γὰρ
ἐν ὕδατι καὶ χαλκῷ καὶ ἑτέροις πολλοῖς ἐστιν
ἀνάκλασις. Φησὶ δὲ καὶ αὐτὸς, ἐμφαίνεσθαι 57
μὲν εἰς ἄλληλα τὰ χρώματα, μᾶλλον δὲ τὸ
ἰσχυρὸν εἰς τὸ ἀσθενές· ὥστε ἑκάτερον μὲν ἐχρῆν
ὁρᾶν, μᾶλλον δὲ μέλαν, καὶ ὅλως ἀσθενέστερον.
Διὸ καὶ τὴν ὄψιν ὁμόχρων ποιεῖ τῇ νυκτὶ, καὶ

τὸ φῶς αἴτιον τῆς ἐμφάσεως. Καίτοι πρῶτον μὲν τὸ φῶς ὁρῶμεν αὐτὸ δι' οὐδεμιᾶς ἐμφάσεως· ἔπειτα οὐδὲν ἧττον τὰ μέλανα τῶν λευκῶν οὐκ ἔχει φῶς. Ἔτι δέ γ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἀεὶ τὴν ἔμφασιν ὁρῶμεν εἰς τὸ λαμπρότερον καὶ καθαρώτερον γινομένην, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει τοὺς ὑμένας τῶν ὀμμάτων λεπτοὺς εἶναι καὶ λαμπρούς. Τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν οἱ πολλοὶ πυρὸς, [καὶ] ταύτης τῆς [φύσεως τὰς] χρόας μετεχούσας μᾶλλον. Ἀναξαγόρας μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, κοινήν τινα ταύτην καὶ παλαιὰν δόξαν ἀναφέρει· πλὴν ἴδιον ἐπὶ πάσαις λέγει ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ὄψει, διότι τὰ μὲν αἰσθανόμενάν ἐστιν, οὐ δηλοῖ δὲ τὰς
38 σωματικωτάτας αἰσθήσεις. Κλείδημος δὲ μόνος ἰδίως εἴρηκε περὶ τῆς ὄψεως· αἰσθάνεσθαι γάρ φησι τοῖς ὀφθαλμοῖς μόνον, ὅτι διαφανεῖς· ταῖς δ' ἀκοαῖς, ὅτι ἐμπίπτων ὁ ἀὴρ κινεῖ· ταῖς δὲ ῥισὶν ἐφελκομένους τὸν ἀέρα· τοῦτον γὰρ ἀναμίγνυσθαι· τῇ δὲ γλώσσῃ τοὺς χυμοὺς καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, διὰ τὸ σομφὴν εἶναι· τῷ δ' ἄλλῳ σώματι παρὰ μὲν ταῦτ' οὐθὲν, αὐτῶν δὲ τούτων καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ ἐναντία· μόνον δὲ τὰς ἀκοὰς αὐτὰς μὲν οὐδὲν κρίνειν, εἰς δὲ τὸν νοῦν διαπέμπειν· οὐχ ὥσπερ Ἀναξαγόρας ἀρχὴν ποιεῖ πάντων τὸν νοῦν.
39 Διογένης δ', ὥσπερ τὸ ζῆν καὶ τὸ φρονεῖν, τῷ ἀέρι καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀνάπτει, (διὸ καὶ δόξειεν ἂν τῷ ὁμοίῳ ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τὸ ποιεῖν εἶναι καὶ πάσχειν, εἰ μὴ πάντα ἦν ἐξ ἑνός·) τὴν μὲν ὄσφρησιν τῷ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀέρι· τοῦτον

γὰρ ἄθρουν εἶναι καὶ σύμμετρον τῇ ἀκοῇ· τὸν
ἐγκέφαλον αὐτὸν μόνον καὶ φλεβία, λεπτότατον
δ᾽ ἐν οἷς ἡ θέσις ἀσύμμετρος, καὶ οὐ μίγνυσθαι
ταῖς ὀσμαῖς· ὡς, εἴ τις εἴη τῇ κράσει σύμμετρος;
δῆλον ὡς αἰσθανόμενον ἄν. Τὴν δ᾽ ἀκοὴν, ὅταν 40
ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀὴρ κινηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἔξω δια-
δώσῃ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. Τὴν δ᾽ ὄψιν ὁρᾷν
ἐμφαινομένην εἰς τὴν κόρην· ταύτην δὲ μιγνυ-
μένην τῷ ἐντὸς ἀέρι ποιεῖν αἴσθησιν. Σημεῖον
δέ· ἐὰν γὰρ φλεγμασία γένηται τῶν φλεβῶν, οὐ
μίγνυσι, τῷ ἐντὸς οὐχ ὁρᾷν, ὁμοίως τῆς ἐμφά-
σεως οὔσης. Τὴν δὲ γεῦσιν τῇ γλώττῃ διὰ τὸ
μανὸν καὶ ἁπαλόν. Περὶ δὲ ἁφῆς οὐδὲν ἀφώ-
ρισεν, οὔτε πῶς οὔτε τίνων ἐστὶν, ἀλλὰ μετὰ
ταῦτα πειρᾶται λέγειν, διὰ τί συμβαίνει τὰς
αἰσθήσεις ἀκριβεστέρας εἶναι, καὶ τῶν ποίων.
Ὄσφρησιν μὲν οὖν ὀξυτάτην, οἷς ἐλάχιστος ἀὴρ 41
ἐν τῇ κεφαλῇ· ἥκιστα γὰρ μίγνυσθαι· καὶ πρὸς
τούτοις ἐὰν ἕλκῃ διὰ μακροτέρου καὶ στενοτέ-
ρου· θᾶττον γὰρ οὕτω κρίνεσθαι. Διόπερ ἔνια
τῶν ζώων ὀσφραντικώτερα τῶν ἀνθρώπων εἶναι·
οὐ μὴν ἀλλὰ συμμέτρου γε οὔσης τῆς ὀσμῆς τῷ
ἀέρι πρὸς τὴν κρᾶσιν, μάλιστα ἂν αἰσθάνεσθαι
τὸν ἄνθρωπον. Ἀκούειν δ᾽ ὀξύτατα, ὧν αἵ τε
φλέβες λεπταὶ, καθάπερ τῇ αἰσθήσει καὶ τῇ
ἀκοῇ τέτρηται βραχὺ καὶ λεπτὸν καὶ ἰθὺ, καὶ
πρὸς τούτοις το οὖς ὀρθὸν ἔχει καὶ μέγα· κι-
νούμενον γὰρ τὸν ἐν τοῖς ὠσὶν ἀέρα κινεῖν τὸν
ἐντός. Ἐὰν δὲ εὐρυτέρα ᾖ, κινουμένου τοῦ ἀέ-
ρος ἦχον εἶναι, καὶ τὸν ψόφον ἄναρθρον, διὰ
τὸ μὴ προσπίπτειν πρὸς ἠρεμοῦν. Ὁρᾷν δ᾽ ὀξύ- 42

τατα, ὅσα τε τὸν ἀέρα καὶ τὰς φλέβας ἔχει λεπτάς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὅσα τὸν ὀφθαλμὸν λαμπρότατον. Μάλιστα δ' ἐμφαίνεσθαι τὸ ἐναντίον χρῶμα· διὸ τοὺς μελανοφθάλμους μεθ' ἡμέραν καὶ τὰ λαμπρὰ μᾶλλον ὁρᾶν, τοὺς δ' ἐναντίους νύκτωρ. Ὅτι δὲ ὁ ἐντὸς ἀὴρ αἰσθάνεται, μικρὸν ὂν μόριον τοῦ θυμοῦ, σημεῖον εἶναι, ὅτι πολλάκις πρὸς ἄλλα τὸν νοῦν

43 ἔχοντες οὔθ' ὁρῶμεν οὔτ' ἀκούομεν. Ἡδονὴν δὲ καὶ λύπην γίνεσθαι τόνδε τὸν τρόπον. Ὅταν μὲν πολὺς ὁ ἀὴρ μίσγηται τῷ αἵματι καὶ κουφίζῃ κατὰ φύσιν ὢν, καὶ κατὰ πᾶν σῶμα διεξιὼν, ἡδονήν· ὅταν δὲ παρὰ φύσιν, καὶ μὴ μίσγηται, συνιζάνοντος τοῦ αἵματος, καὶ ἀσθενεστέρου καὶ πυκνοτέρου γινομένου, λύπην. Ὁμοίως καὶ θράσος καὶ ὑγίειαν καὶ τἀναντία. Κριτικώτατον δὲ ἡδονῆς τὴν γλῶτταν· ἁπαλώτατον γὰρ εἶναι καὶ μανὸν, καὶ τὰς φλέβας ἁπάσας ἀνήκειν εἰς αὐτήν. Διὸ σημεῖά τε πλεῖστα τοῖς κάμνουσιν ἐπ' αὐτῆς εἶναι· καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὰ χρώματα μηνύειν· ὁπόσα γὰρ ἂν ᾖ καὶ ὁποῖα, τοσαῦτα ἐμφαίνεσθαι. Τὴν μὲν οὖν αἴσθησιν οὕτω καὶ διὰ τοῦτο γίνεσθαι.

44 Φρονεῖν δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, τῷ ἀέρι καθαρῷ καὶ ξηρῷ· κωλύειν γὰρ τὴν ἰκμάδα τὸν νοῦν· διὸ καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ἐν ταῖς μέθαις καὶ ἐν ταῖς πλησμοναῖς ἧττον φρονεῖν. Ὅτι δὲ ἡ ὑγρότης ἀφαιρεῖται τὸν νοῦν, σημεῖον, ὅτι τὰ ἄλλα ζῶα χείρω τὴν διάνοιαν· διαπνεῖν τε γὰρ τὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἀέρα, καὶ τροφὴν ὑγροτέραν προσφέρεσθαι. Τοὺς δὲ ὄρνιθας ἀναπνεῖν μὲν

καθαρὸν, φύσιν δὲ ὁμοίαν ἔχειν τοῖς ἰχθύσι·
καὶ γὰρ τὴν σάρκα στρυφνὴν, καὶ τὸ πνεῦμα
οὐ διϊέναι διὰ παντὸς, ἀλλὰ ἱστάναι περὶ τὴν
κοιλίαν. Διὸ τὴν μὲν τροφὴν ταχὺ πέττειν,
αὐτὸ δ' ἄφρον εἶναι. Συμβάλλεσθαι δ' ἔτι πρὸς
τῇ τροφῇ καὶ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶσσαν· οὐ
γὰρ δύνασθαι συνιέναι ἀλλήλων. Τὰ δὲ φυτὰ,
διὰ τὸ μὴ εἶναι κοῖλα, μηδὲ ἀναδέχεσθαι τὸν
ἀέρα, παντελῶς ἀναιρεῖσθαι τὸ φρονεῖν. Ταὐ- 45
τὸν δ' αἴτιον εἶναι καὶ ὅτι τὰ παιδία ἄφρονα·
πολὺ γὰρ ἔχειν τὸ ὑγρὸν, ὥστε μὴ δύνασθαι
διὰ παντὸς διϊέναι τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐκκρίνε-
σθαι περὶ τὰ στήθη. Διὸ νωθῆ τε εἶναι καὶ
ἄφρονα· ὀργίλα δὲ καὶ ὅλως ὀξύῤῥοπα καὶ εὐ-
μετάπτωτα, διὰ τὸ ἐκ μικρῶν κινεῖσθαι τὸν
ἀέρα πολύν· ὅπερ καὶ τῆς λήθης αἴτιον εἶναι·
διὰ γὰρ τὸ μὴ ἰέναι διὰ παντὸς τοῦ σώματος,
οὐ δύνασθαι καὶ συνιέναι· σημεῖον δέ· καὶ γὰρ
τοῖς ἀναμιμνησκομένοις τὴν ἀπορίαν εἶναι περὶ
τὸ στῆθος· ὅταν δὲ εὕρωσι, διασκίδνασθαι, καὶ
ἀνακουφίζεσθαι τῆς λύπης. Διογένης μὲν οὖν 46
πάντα βουλόμενος ἀνάπτειν τῷ ἀέρι, πολλῶν
ἀπολείπεται πρὸς πίστιν· οὔτε γὰρ τὴν αἴσθησιν
οὔτε τὴν φρόνησιν ἴδιον ποιεῖ τῶν ὄψεων. Ἴσως
γὰρ καὶ ἀέρα τοιοῦτον καὶ κρᾶσιν καὶ συμμε-
τρίαν ἐνδέχεται πανταχοῦ καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν·
εἰ δὲ μὴ, τοῦτο αὐτὰ λεκτέον. Ἔτι δὲ καὶ ἐν
αὐταῖς ταῖς διαφόραις αἰσθήσεσιν, ὥστε ἐνδέχε-
σθαι τὰ τῆς ὄψεως τὴν ἀκοὴν κρίνειν, καὶ ὥς-
περ ἡμεῖς τῇ ὀσφρήσει ταῦτα, ἄλλο τι ζῶον ἕτε-
ρα, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν ἔχειν κρᾶσιν· ὥστε καὶ

τῇ περὶ τὸν θώρακα ἀναπνοῇ κρίνειν τότε τὰς ὀσμάς· ἐνδέχεται γὰρ ἐνίοτε, σύμμετρον εἶναι
47 ταύταις. Εὔηθες δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ὄψιν, ὡς τῷ ἀέρι τῷ ἐντὸς ὁρῶμεν· ἀλλὰ ἐλέγχει μέν πως τοὺς τὴν ἔμφασιν ποιοῦντας, οὐ μὴν αὐτὸς λέγει τὴν αἰτίαν. Ἔπειτα τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἥδεσθαι καὶ φρονεῖν, ἔτι δὲ ἀναπνοῇ καὶ τῇ μίξει τοῦ αἵματος ἀποδίδωσι· πολλὰ δὲ τῶν ζώων τὰ μὲν ἄναιμα, τὰ δὲ ὅλως οὐκ ἀναπνεῖ· καὶ δεῖ διὰ παντὸς τοῦ σώματος διιέναι τὴν ἀναπνοήν· ἀλλὰ μυρίων τινῶν * μικροῦ γὰρ ἕνεκα τοῦτ᾽ ἔστιν· οὐθὲν ἂν κωλύοι διά γε τοῦτο καὶ τὰ πάντα καὶ μεμνῆσθαι καὶ φρονεῖν. Ἔτι δὲ εἰ καὶ τοῦτο συνέβαινεν, οὐκ ἂν ἦν ἐμποδών. Οὐ γὰρ ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσιν ὁ νοῦς, οἷον ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ τοῖς ποσὶν, ἀλλὰ ἐν ὡρισμένοις, δι᾽ ὧν καὶ οἱ ἐν ἡλικίᾳ καὶ μέμνηνται καὶ φρο-
48 νοῦσιν. Εὔηθες δὲ τὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφέρειν τῷ καθαρώτερον ἀναπνεῖν, ἀλλ᾽ οὐ τὴν φύσιν, καθάπερ καὶ τὰ ἔμψυχα τῶν ἀψύχων· ἐχρῆν γὰρ εὐθὺς μεταλλάξαντα τόπον διαφέρειν τῷ φρονεῖν· καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοὺς ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐμφρονεστέρους εἶναι, τῶν πάντων δὲ μάλιστα τοὺς ὄρνιθας· οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡ τῆς σαρκὸς διαφέρει φύσις, ὅσον ἡ τοῦ ἀέρος καθαριότης. Ἔτι δὲ τὰ φυτὰ μὴ φρονεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν κενὸν, οἷς δ᾽ ἐνυπάρχει, ταῦτα πάντα φρονεῖν. Διογένης μὲν οὖν, ὥσπερ εἴπομεν, ἅπαντα προθυμούμενος ἀνάγειν εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ
49 διαμαρτάνει τῶν εὐλόγων. Δημόκριτος δὲ περὶ μὲν αἰσθήσεως οὐ διορίζει, πότερα τοῖς ἐναντίοις

ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐστίν· εἰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦσθαι
ποιεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι, δόξειεν ἂν τοῖς διαφό-
ροις· οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ
ὁμοίου. Πάλιν δὲ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἁ-
πλῶς ἀλλοιοῦσθαι, πάσχειν· ἀδύνατον δὲ, φησὶ,
τὸ μὴ ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ὄντα
ποιεῖν οὐχ ἕτερα, ἀλλ᾽ ἢ ταὐτόν τι πάσχειν τοῖς
ὁμοίοις. Διὸ περὶ μὲν τούτων ἀμφοτέρως ἐστὶν
ὑπολαμβάνειν. Περὶ ἑκάστης δ᾽ ἤδη τῶν ἐν μέ-
ρει πειρᾶται λέγειν. Ὁρᾷν μὲν οὖν ποιεῖ τῇ ἐμ- 50
φάσει· ταύτην δ᾽ ἰδίως λέγει· τὴν γὰρ ἔμφασιν
οὐκ εὐθὺς ἐν τῇ κόρῃ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀέρα
τὸν μεταξὺ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὁρωμένου τυ-
ποῦσθαι, συστελλόμενον ὑπὸ τοῦ ὁρωμένου καὶ
τοῦ ὁρῶντος· ἁπαντος γὰρ ἀεὶ γίνεσθαί τινα
ἀποῤῥοήν· ἔπειτα τοῦτον στερεὸν ὄντα καὶ ἀλ-
λόχρων ἐμφαίνεσθαι τοῖς ὄμμασιν ὑγροῖς· καὶ
τὸ μὲν πυκνὸν οὐ δέχεσθαι, τὸ δ᾽ ὑγρὸν διϊέναι.
Διὸ καὶ τοὺς ὑγροὺς τῶν σκληρῶν ὀφθαλμῶν
ἀμείνους εἶναι πρὸς τὸ ὁρᾷν, εἰ ὁ μὲν ἔξω χιτὼν
ὡς λεπτότατος καὶ πυκνότατος εἴη, τὰ δ᾽ ἐντὸς
ὡς μάλιστα σομφὰ καὶ κενὰ πυκνῆς καὶ ἰσχυ-
ρᾶς σαρκὸς, ἔτι δὲ ἰκμάδος παχείας τε καὶ λι-
παρᾶς, καὶ αἱ φλέβες κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς
εὐθεῖαι καὶ ἄνικμοι, καὶ μὴ εὐσχημονεῖν τοῖς
ἀποτυπουμένοις. Τὰ γὰρ ὁμόφυλα μάλιστα
ἕκαστον γνωρίζειν. Πρῶτον μὲν οὖν ἄτοπος ἡ 51
ἀποτύπωσις ἡ ἐν τῷ ἀέρι· δεῖ γὰρ ἔχειν πυκνό-
τητα, καὶ μὴ θρύπτεσθαι τὸ πυκνούμενον, ὥς-
περ καὶ αὐτὸς λέγει παραβάλλων, τοιαύτην εἶναι
τὴν ἐντύπωσιν, οἷον εἰ ἐκμάξειας εἰς σκληρόν.

Ἔπειτα μᾶλλον ἐν ὕδατι τυποῦσθαι δυνατὸν,
ὅσῳ πυκνότερον· ἧττον δὲ |ὁρᾶσθαι. Καίτοι
προσῆκε μᾶλλον. Ὅλως δὲ ἀποῤῥοὴν ποιοῦντα
τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν εἰδῶν, τί
δεῖ τὴν ἀποτύπωσιν ποιεῖν; αὐτὰ γὰρ ἐμφαίνε-
52 ται τὰ εἴδωλα. Εἰ δὲ δὴ τοῦτο συμβαίνει, καὶ
ὁ ἀὴρ ἀπομάττεται, καθάπερ κηρὸς, ὠθούμενος
καὶ πυκνούμενος, πῶς καὶ ποία τις ἡ ἔμφασις
γίνεται; Δῆλον γὰρ, ὡς ἐπὶ προσώπου τύπος
ἔσται τῷ ὁρωμένῳ, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις· τοι-
ούτου δ' ὄντος, ἀδύνατον ἐξ ἐναντίας ἔμφασιν
γίνεσθαι, μὴ στραφέντος τοῦ τύπου. Τοῦτο δὲ
ὑπὸ τίνος ἔσται καὶ πῶς, δεικτέον· οὐχ οἷόν τε
γὰρ ἄλλως γίνεσθαι τὸ ὁρᾶν. Ἔπειτα ὅταν ὁ-
ρᾶται πλείονα κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, πῶς ἐν
τῷ αὐτῷ ἀέρι πλείους ἔσονται τύποι; καὶ πάλιν
πῶς ἀλλήλους ὁρᾶν ἐνδέχεται; τοὺς γὰρ τύπους
ἀνάγκη συμβάλλειν ἑαυτοῖς, ἑκάτερον ἀντιπρός-
ωπον ὄντα ἀφ' ὧν ἐστιν· ὥστε τοῦτο ζήτησιν
53 ἔχει. Καὶ πρὸς τούτῳ, διὰ τί ποτε ἕκαστος αὐ-
τὸς αὑτὸν οὐχ ὁρᾷ; καθάπερ γὰρ τοῖς τῶν πέ-
λας ὄμμασιν οἱ τύποι, καὶ τοῖς αὐτῶν ἐμφαί-
νοιντ' ἄν· ἄλλως τε εἰ καὶ εὐθὺς ἀντιπρόσωποι
κεῖνται, καὶ ταὐτὸ συμβαίνει πάθος, ὥσπερ ἐπὶ
τῆς ἠχοῦς. Ἀνακλᾶσθαι γάρ φησι καὶ πρὸς αὐ-
τὸν τὸν φθεγξάμενον τὴν φωνήν. Ὅλως δὲ ἄτο-
πος ἡ τοῦ ἀέρος τύπωσις· ἀνάγκη γὰρ ἐξ ὧν
λέγει, πάντα ἐναποτυποῦσθαι τὰ σώματα, καὶ
πολλὰ ἐναλλάττειν· ὃ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐμπό-
διον ἂν εἴη, καὶ ἄλλως οὐκ εὔλογον. Ἔτι δὲ,
εἴπερ ἡ τύπωσις διαμένει, καὶ μὴ φανερῶν ὄν-

των μηδὲ πλησίον ὄντων τῶν σωμάτων, ἐχρῆν ὁρᾶν, εἰ καὶ μὴ νύκτωρ, ἀλλὰ μεθ' ἡμέραν. Καίτοι τούς γε τύπους οὐχ ἧττον εἰκὸς διαμένειν νυκτὸς, ὅσῳ ἐμψυχότερος ὁ ἀήρ. Ἀλλ' ἴσως 54
τὴν ἔμφασιν ὁ ἥλιος ποιεῖ, τὸ φῶς ὥσπερ ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν ὄψιν, καθάπερ ἔοικε βούλεσθαι λέγειν· ἐπεὶ τό γε τὸν * ὅτι ἀπωθοῦντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποπλαττόμενον πυκνὸν τὸν ἀέρα, καθάπερ φησὶν, ἄτοπον· διακρίνειν γὰρ πέφυκε μᾶλλον. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μὴ μόνον τοῖς ὄμμασιν ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι μεταδιδόναι τῆς αἰσθήσεως. Φησὶ γὰρ διὰ τοῦτο κενότητα καὶ ὑγρότητα ἔχειν δεῖν τὸν ὀφθαλμὸν, ἵν' ἐπιπλέον δέχηται, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι παραδιδῷ. Ἄλογον δὲ καὶ τὸ μάλιστα μὲν ὁρᾶν φάναι τὰ ὁμόφυλα, τὴν δὲ ἔμφασιν ποιεῖν· τοῖς δ' ἀλλόχρωσιν, ὡς οὐκ ἐμφαινομένων τῶν ὁμοίων. Τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ διαστήματα πῶς φαίνεται; Καίπερ ἐπιχειρήσας λέγειν πως ἀποδίδωσι. Περὶ 55
μὲν οὖν ὄψεως ἰδίως ἔνια βουλόμενος λέγειν πλείω παραδίδωσι ζήτησιν. Τὴν δ' ἀκοὴν παραπλησίως ποιεῖ τοῖς ἄλλοις· εἰς γὰρ τὸ κενὸν ἐμπίπτοντα τὸν ἀέρα κίνησιν ἐμποιεῖν, πλὴν ὅτι κατὰ πᾶν μὲν ὁμοίως τὸ σῶμα εἰσιέναι, μάλιστα δὲ καὶ πλεῖστον διὰ τῶν ὤτων, ὅτι διὰ πλείστου τε κενοῦ διέρχεται καὶ ἥκιστα διαμίμνει· διὸ καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα οὐκ αἰσθάνεσθαι, ταύτῃ δὲ μόνον. Ὅταν δὲ ἐντὸς γένηται, σκίδνασθαι διὰ τὸ τάχος· τὴν γὰρ φωνὴν εἶναι πυκνουμένου τοῦ ἀέρος καὶ μετὰ βίας εἰσιόντος. Ὥσπερ οὖν ἐκτὸς ποιεῖ τῇ ἀφῇ

56 τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ ἐντός. Ὀξύτατον δ'
ἀκούειν, εἰ ὁ μὲν ἔξω χιτὼν εἴη πυκνὸς, τὰ δὲ
φλεβία κενὰ καὶ ὡς μάλιστα ἔνικμα καὶ εὔ-
τρητα κατά τε τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν
καὶ τὰς ἀκοὰς, ἔτι δὲ τὰ ὀστᾶ πυκνὰ, καὶ ὁ
ἐγκέφαλος εὔκρατος, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ὡς ξη-
ρότατον· ἀθρόον γὰρ ἂν οὕτως εἰσιέναι τὴν
φωνὴν, ἅτε διὰ πολλοῦ κενοῦ καὶ ἀνίκμου καὶ
εὐτρήτου εἰσιοῦσαν, καὶ ταχὺ σκίδνασθαι καὶ
ὁμαλῶς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲ ἐκπίπτειν ἔξω.
57 Τὸ μὲν οὖν σαφῶς ἀφορίζειν ὁμοίως ἔχει τοῖς
ἄλλοις, ἄτοπον δὲ καὶ δι' ὧν κατὰ πᾶν τὸ
σῶμα τὸν ψόφον εἰσιέναι, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ διὰ
τῆς ἀκοῆς, διαχεῖσθαι κατὰ πᾶν, ὥσπερ οὐ ταῖς
ἀκοαῖς ἀλλ' ὅλῳ τῷ σώματι τὴν αἴσθησιν οὖσαν.
Οὐ γὰρ, εἰ καὶ συμπάσχει τι τῇ ἀκοῇ, διὰ
τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. Πάσαις γὰρ τοῦτό γε
ὁμοίως ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον ταῖς αἰσθήσεσιν,
ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Καὶ περὶ μὲν ὄψεως καὶ
ἀκοῆς οὕτως ἀποδίδωσι· τὰς δ' ἄλλας αἰσθήσεις
58 σχεδὸν ὁμοίας ποιεῖ τοῖς πλείστοις. Περὶ δὲ τοῦ
φρονεῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἴρηκεν, ὅτι γίνεται, συμ-
μέτρως ἐχούσης τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν κίνησιν·
ἐὰν δὲ περίθερμός τις ἢ περίψυχρος γένηται,
μεταλλάττειν φησί. Διότι καὶ τοὺς παλαιοὺς
καλῶς τοῦθ' ὑπολαβεῖν, ὅτι ἐστὶν ἄλλο φρο-
νεῖν. Ὥστε φανερὸν, ὅτι τῇ κράσει τοῦ σώμα-
τος ποιεῖ τὸ φρννεῖν· ὅπερ ἴσως αὐτῷ καὶ κατὰ
λόγον ἐστὶ σῶμα ποιοῦντι τὴν ψυχήν. Αἱ μὲν
οὖν περὶ αἰσθήσεως καὶ τοῦ φρονεῖν δόξαι σχε-
δὸν αὗται καὶ τοσαῦται τυγχάνουσιν οὖσαι παρὰ

τῶν πρότερον. Περὶ δὲ τῶν αἰσθητῶν, τίς ἡ 59
φύσις, καὶ ποῖον ἕκαστόν ἐστιν, οἱ μὲν ἄλλοι παραλείπουσιν· τῶν μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ἁφὴν περὶ βαρέος καὶ κούφου, καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ λέγουσιν, οἷον ὅτι τὸ μὲν μανὸν καὶ λεπτὸν θερμὸν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ παχὺ ψυχρόν· ὥσπερ Ἀναξαγόρας διαιρεῖ τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα· σχεδὸν δὲ καὶ τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον τοῖς αὐτοῖς, καὶ ἔτι ταῖς ἄνω καὶ κάτω φοραῖς, καὶ πρὸς τούτοις περί τε φωνῶν, ὅτι κίνησις τοῦ ἀέρος, καὶ περὶ ὀσμῆς, ὅτι ἀποῤῥοή τις. Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ περὶ τῶν χρωμάτων, καὶ ὅτι τὸ μὲν λευκὸν τοῦ πυρὸς, τὸ δὲ μέλαν τοῦ ὕδατος. Οἱ δ' ἄλλοι τοσοῦτον μόνον, ὅτι τό τε λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἀρχαὶ, τὰ δ' ἄλλα μιγνυμένων γίνεται τούτων. Καὶ γὰρ Ἀναξαγόρας
ἁπλῶς εἴρηκε περὶ αὐτῶν. Δημόκριτος δὲ καὶ 60
Πλάτων ἐπὶ πλεῖστον εἰσὶν ἡμμένοι· καθ' ἕκαστον γὰρ ἀφορίζουσι· πλὴν ὁ μὲν οὐκ ἀποστερῶν αἰσθητῶν τὴν φύσιν, Δημόκριτος δὲ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ποιῶν. Ποτέρως μὲν οὖν ἔχει τἀληθὲς, οὐκ ἂν εἴη λόγος· ἐφ' ὅσον δὲ ἑκάτερος ἧπται, καὶ πῶς ἀφώρικε, πειρασθῶμεν ἀποδοῦναι, πρότερον εἰπόντες τὴν ὅλην ἔφοδον ἑκατέρου. Δημόκριτος μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως λέγει περὶ πάντων, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῖς μεγέθεσι, τὰ δὲ τοῖς σχήμασιν, ἔνια δὲ τάξει καὶ θέσει διορίζει. Πλάτων δὲ σχεδὸν ἅπαντα πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν αἴσθησιν ἀποδίδωσιν· ὥστε δόξειεν ἂν
ἑκάτερος ἐναντίως τῇ ὑποθέσει λέγειν. Ὁ μὲν 61
γὰρ πάθη ποιῶν τῆς αἰσθήσεως, καθ' αὑτὰ διο-

ρίζει τὴν φύσιν· ὁ δὲ καθ' αὑτὰ ποιῶν ταῖς
οὐσίαις, πρὸς τὰ πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀποδίδωσι.
Βαρὺ μὲν οὖν καὶ κοῦφον τῷ μεγέθει διαιρεῖ
Δημόκριτος· εἰ γὰρ διακριθῇ ἕνθεν ἕκαστον, εἰ
καὶ κατὰ σχῆμα διαφέροι, [διαφέρει] σταθμὸν
ἂν ἐπὶ μεγέθει τὴν φύσιν ἔχειν· οὐ μὴν ἀλλ' ἔν
γε τοῖς μικτοῖς κουφότερον ἂν εἶναι τὸ πλέον
ἔχον κενὸν, βαρύτερον δὲ τὸ ἔλαττον. Ἐν ἐνίοις
62 μὲν οὕτως εἴρηκεν. Ἐν ἄλλοις δὲ κοῦφον εἶναί
φησιν ἁπλῶς τὸ λεπτόν. Παραπλησίως δὲ καὶ
περὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ· σκληρὸν μὲν γὰρ
εἶναι τὸ πυκνὸν, μαλακὸν δὲ τὸ μανὸν, καὶ τὸ
μᾶλλόν τε καὶ ἧττον καὶ μάλιστα κατὰ λόγον.
Διαφέρειν δέ τι τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐναπόλειψιν
τῶν κενῶν τοῦ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ βα-
ρέος καὶ κούφου. Διὸ σκληρότερον μὲν εἶναι
σίδηρον, βαρύτερον δὲ μόλυβδον· τὸν μὲν γὰρ
σίδηρον ἀνωμάλως συγκεῖσθαι, καὶ τὸ κενὸν
ἔχειν πολλαχῇ, καὶ κατὰ μεγάλα πεπυκνῶσθαι
καὶ κατὰ ἔνια· ἁπλῶς δὲ πλέον ἔχειν κενόν.
Τὸν δὲ μόλυβδον ἔλαττον ἔχοντα κενὸν ὁμαλῶς
συγκεῖσθαι κατὰ πᾶν ὁμοίως· διὸ βαρύτερον
63 μὲν μαλακώτερον δ' εἶναι τοῦ σιδήρου. Περὶ
μὲν βαρέος καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μα-
λακοῦ ἐν τούτοις ἀφορίζει· τῶν δ' ἄλλων αἰσθη-
τῶν οὐδενὸς εἶναι φύσιν, ἀλλὰ πάντα πάθη τῆς
αἰσθήσεως ἀλλοιουμένης, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὴν
φαντασίαν. Οὐδὲ γὰρ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερ-
μοῦ φύσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα μεταπῖπτον
ἐργάζεσθαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀλλοίωσιν· ὅ,τι
γὰρ ἂν ἄθρουν ᾖ, τοῦτ' ἐνισχύειν ἑκάστῳ· τὸ

δ' εἰς μικρὰ διανενεμημένον ἀναίσθητον εἶναι. Σημεῖον δὲ, ὡς οὐκ εἰσὶ φύσει, τὸ μὴ ταὐτὰ πᾶσι φαίνεσθαι τοῖς ζώοις, ἀλλ' ὃ ἡμῖν γλυκὺ, τοῦτ' ἄλλοις πικρὸν, καὶ ἑτέροις ὀξὺ, καὶ ἄλλοις δριμὺ, τοῖς δὲ στρυφνόν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. Ἔτι δ' αὐτοὺς μεταβάλλειν τῇ κράσει, 64
καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἡλικίας· ᾗ καὶ φανερὸν, ὡς ἡ διάθεσις αἰτία τῆς φαντασίας. Ἁπλῶς μὲν οὖν περὶ τῶν αἰσθητῶν οὕτως δεῖν ὑπολαμβάνειν· οὐ μὴν ἀλλ', ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ταῦτα ἀνατίθησι τοῖς σχήμασι· πλὴν οὐχ ἁπάντων ἀποδίδωσι τὰς μορφὰς, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν χυλῶν καὶ τῶν χρωμάτων· καὶ τούτων ἀκριβέστερον διορίζει τὰ περὶ τοὺς χυλοὺς, ἀναφέρων τὴν φαντασίαν πρὸς ἄνθρωπον. Τὸν μὲν οὖν 65
ὀξὺν εἶναι τῷ ὄμματι γωνιοειδῆ τε καὶ πολυκαμπῆ καὶ μικρὸν καὶ λεπτόν· διὰ γὰρ τὴν δριμύτητα ταχὺ καὶ πάντη διαδύνεσθαι· τραχὺν δ' ὄντα καὶ γωνιοειδῆ συνάγειν καὶ συσπᾷν· διὸ καὶ θερμαίνειν τὸ σῶμα, κενότητας ἐμποιοῦντα· μάλιστα γὰρ θερμαίνεσθαι τὸ πλεῖστον ἔχον κενόν. Τὸν δὲ γλυκὺν ἐκ περιφερῶν συγκεῖσθαι σχημάτων οὐκ ἄγαν μικρῶν· διὸ καὶ διαχεῖν ὅλως τὸ ὄμμα καὶ οὐ βιαίως, καὶ οὐ ταχὺ πάντα περαίνειν· τοὺς δ' ἄλλους ταράττειν, ὅτι διαδύνων πλανᾷ τὰ ἄλλα καὶ ὑγραίνει· ὑγραινόμενα δὲ καὶ ἐκ τῆς τάξεως κινούμενα συῤῥεῖν εἰς τὴν κοιλίαν· ταύτην γὰρ εὐπορώτατον εἶναι. Διὰ τοῦτο πλεῖστον εἶναι κενόν. Τὸν δὲ στρυ- 66
φνὸν ἐκ μεγάλων σχημάτων καὶ πολυγωνίων καὶ περιφερὲς ἥκιστ' ἐχόντων· ταῦτα γὰρ ὅταν εἰς

*τὰ σώματα ἔλθῃ, ἐπιτυφλούμενα ἐμπλάττειν τε
τὰ φλεβία καὶ κωλύειν συῤῥεῖν· διὸ καὶ τὰς
κοιλίας ἱστάναι. Τὸν δὲ πικρὸν ἐκ μικρῶν καὶ
λείων καὶ περιφερῶν· ἀλλ' ἐπ' ἐνίων μὲν σκαλη-
νῶν· διὸ οὐδὲ πολυκάμπτων. Βούλεται δὲ σκα-
ληνὰ λέγειν, ἅπερ παράλλαξιν ἔχει πρὸς ἄλληλα
καὶ συμπλοκήν. Μεγάλων μὲν, ὅπι ἡ ἁλμυρὶς
ἐπιπολάζει· μικρὰ γὰρ ὄντα, καὶ τυπτόμενα
τοῖς περιέχουσι, μίγνυται ἐν τῷ παντί· οὐ περι-
φερῶν δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἁλμυρὸν τραχὺ, τὸ δὲ
περιφερὲς λεῖον· οὐ σκαληνὸν, τῷ μὴ περιπλάτ-
67 τεσθαι· διὸ ψαφαρὸν εἶναι. Τὸν δὲ δριμὺν
μικρὸν καὶ περιφερῆ, γωνιοειδῆ, σκαληνὸν δὲ
οὐκ ἔχειν· τὸν μὲν γὰρ δριμὺν πολυγώνιον
ποιεῖν τῇ τραχύτητι, θερμαίνειν [γὰρ], καὶ δια-
χεῖν διὰ τὸ μικρὸν εἶναι καὶ περιφερῆ καὶ γω-
νιοειδῆ· καὶ γὰρ τὸ γωνιοειδὲς εἶναι τοιοῦτον.
Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἑκάστου δυνάμεις
ἀποδίδωσιν, ἀνάγων εἰς τὰ σχήματα· ἁπάντων
δὲ τῶν σχημάτων οὐδὲν ἀκέραιον εἶναι καὶ ἀμι-
γὲς τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ πολλοὺς εἶναι,
καὶ τὸν αὐτὸν ἔχειν λείου καὶ τραχέος καὶ πε-
ριφεροῦς καὶ ὀξέος καὶ τῶν λοιπῶν· ὃ δ' ἂν ἐνῇ
πλεῖστον, τοῦτο μάλιστα ἐνισχύειν πρός τε τὴν
αἴσθησιν καὶ τὴν δύναμιν. Ἔτι δὲ εἰς ὁποίαν
ἕξιν ἂν εἰσέλθῃ· διαφέρειν γὰρ οὐκ ὀλίγον· καὶ
διὰ τοῦτο τὸ αὐτὸ, τἀναντία, καὶ τἀναντία τὸ
68 αὐτὸ πάθος ποιεῖν ἐνιότε. Καὶ περὶ μὲν τῶν
χυλῶν οὕτως ἀφώρικεν. Ἄτοπον δ' ἂν φανείη
πρῶτον μὲν τὸ μὴ πάντων ὁμοίως ἀποδοῦναι
τὰς αἰτίας, ἀλλὰ δριμὺ μὲν καὶ κοῦφον καὶ*

μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ μεγέθει καὶ σκληρό-
τητι καὶ τῷ μανῷ καὶ πυκνῷ· θερμὸν δὲ καὶ
ψυχρὸν καὶ τὰ ἄλλα τοῖς σχήμασιν. Ἔπειτα
βαρέος μὲν καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μα-
λακοῦ καθ᾽ αὑτὰ ποιεῖν φύσεις· μέγεθος μὲν
γὰρ καὶ σμικρότης, καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ μα-
νὸν οὐ πρὸς ἕτερόν ἐστι· θερμῶν δὲ καὶ ψυχρῶν
καὶ τῶν ἄλλων, πρὸς τὴν αἴσθησιν· καὶ ταῦτα
πολλάκις λέγοντα, διότι τοῦ χυμοῦ τὸ σχῆμα
σφαιροειδές. Ὅλως δὲ μέγιστον ἐναντίωμα καὶ 69
κοινὸν ἐπὶ πάντων, ἅμα μὲν πάθη ποιεῖν τῆς
αἰσθήσεως, ἅμα δὲ τοῖς σχήμασι διορίζειν· καὶ
τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι τοῖς μὲν πικρὸν, τοῖς δὲ
γλυκὺ, τοῖς δ᾽ ἄλλοις οἷον· οὔτε γὰρ τὸ σχῆμα
πάθος εἶναι, οὔτε ταὐτὸ τοῖς μὲν σφαιροειδὲς,
τοῖς δ᾽ ἄλλοις * Ἀνάγκη δ᾽ ἴσως, εἴπερ τοῖς
μὲν γλυκὺ, τοῖς δὲ πικρὸν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἡμε-
τέρας ἕξεις μεταβάλλειν τὰς μορφάς. Ἁπλῶς δὲ
τὸ μὲν σχῆμα καθ᾽ αὑτό ἐστι, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ
ὅλως τὸ αἰσθητὸν πρὸς ἄλλο καὶ ἐν ἄλλοις, ὥς
φησιν. Ἁπλῶς δὲ καὶ τὸ πᾶσιν ἀξιοῦν ταὐτὸ
φαίνεσθαι τῶν αὐτῶν αἰσθανομένοις, καὶ τού-
των τὴν ἀλήθειαν ἐλέγχειν, καὶ ταῦτα εἰρηκότα
πρότερον, τούτοις ἀνομοίως διακειμένοις ὅμοια
φαίνεσθαι· καὶ πάλιν τὸ μηθὲν μᾶλλον ἕτερον
ἑτέρου τυγχάνειν τῆς ἀληθείας. Εἰκὸς γὰρ τὸ 70
βέλτιον τοῦ χείρονος, καὶ τὸ κάμνον τοῦ μὴ
κάμνοντος· κατὰ φύσιν γὰρ μᾶλλον. Ἔτι δὲ,
εἴπερ μή ἐστι φύσις τῶν αἰσθητῶν, διὰ τὸ μὴ
ταὐτὰ πᾶσι φαίνεσθαι, δῆλον ὡς οὐδὲ τῶν ζώων
οὐδὲ τῶν ἄλλων σωμάτων· οὐδὲ γὰρ περὶ τούτων

ὁμοδοξοῦσι. Καίτοι, εἰ μὴ καὶ τὸ αὐτὸ γίνεται
πᾶσι τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, ἀλλ' ἥ γε φύσις
τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος ἡ αὐτὴ φαίνεται
πᾶσιν. Ὅπερ καὶ αὐτὸς ἂν δόξειεν ἐπιμαρτυρεῖν,
ὅτι [οὐκ] ἂν τὸ ἡμῖν πικρὸν ἄλλοις ἦν γλυκὺ
καὶ στρυφνὸν, εἰ μή τις ἦν ὡρισμένη φύσις αὐ-
71 τῶν. Ἔτι δὲ ποιεῖ σαφέστερον ἐν οἷς φησι, γί-
νεσθαι μὲν ἕκαστον, καὶ εἶναι κατ' ἀλήθειαν,
ἰδίως δὲ ἐπὶ μικροῦ, μοῖραν ἔχειν συνέσεως.
Ὥστε διὰ τί τούτων ἐναντίον ἂν φανείη τὸ μὴ
ποιεῖν φύσιν τινὰ τῶν αἰσθητῶν. Καὶ πρὸς
τούτοις, ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, ὅταν σχῆμα
μὲν ἀποδιδῷ τῆς οὐσίας, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων,
μὴ εἶναι δὲ λέγῃ φύσιν· ἢ γὰρ οὐδενὸς ὅλως ἢ
καὶ τούτων ἔσται, τῆς αὐτῆς γε ὑπαρχούσης αἰ-
τίας. Ἔτι δὲ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, ἅπερ
ἀρχὰς τιθέασιν, εἰκὸς ἔχειν τινὰ φύσιν· εἰ δὲ
ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα. Νῦν δὲ σκληροῦ μὲν καὶ
μαλακοῦ καὶ βαρέος καὶ κούφου ποιεῖ τὴν οὐ-
σίαν, ὅπερ οὐχ ἧττον ἔδοξε λέγεσθαι πρὸς ἡμᾶς·
θερμοῦ δὲ καὶ ψυχροῦ καὶ τῶν ἄλλων οὐδενός.
Καίτοι τό γε βαρὺ καὶ κοῦφον ὅταν διορίζῃ
τοῖς μεγέθεσιν, ἀνάγκη τὰ ἁπλᾶ πάντα τὴν αὐ-
τὴν ἔχειν ὁρμὴν τῆς φορᾶς· ὥστε μιᾶς τινος ἂν
72 ὕλης εἴη καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἀλλὰ περὶ μὲν
τούτων ἔοικε συνηκολουθηκέναι τοῖς ποιοῦσιν
ὅλως τὸ φρονεῖν κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν· ἥπερ ἐστὶν
ἀρχαιοτάτη δόξα. Πάντες γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ
οἱ ποιηταὶ καὶ σοφοὶ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀπο-
διδόασι τὸ φρονεῖν. Τῶν δὲ χυλῶν ἑκάστῳ το
σχῆμα ἀποδίδωσι πρὸς τὴν δύναμιν ἀφομοιῶν

τοῖς ἐν τοῖς πάθεσιν· ὅπερ οὐ μόνον ἐξ ἐκείνων
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰσθητηρίων ἔδει συμβαίνειν,
ἄλλως τε καὶ εἰ πάθη τούτων ἐστίν. Οὐ γὰρ
πᾶν τὸ σφαιροειδὲς οὐδὲ τὰ ἄλλα σχήματα τὴν
αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὥστε καὶ τὸ κάτω κείμενον
ἔδει διορίζειν, πότερον ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀμφοῖν
ἐστι, καὶ πῶς ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀλλοίωσις γί-
νεται, καὶ πρὸς τούτοις ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἀπο-
δοῦναι τῶν διὰ τῆς ἁφῆς, καὶ μὴ μόνον τὰ
περὶ γεῦσιν. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν ἤτοι διαφο-
ράν τινα ἔχει πρὸς τοὺς χυλοὺς, ἣν ἔδει διελεῖν,
εἰ καὶ παρεῖται, δυνατὸν ὂν ὁμοίως εἰπεῖν. Τῶν 73
δὲ χρωμάτων ἁπλᾶ μὲν λέγει τέτταρα· λευκὸν
μὲν οὖν εἶναι τὸ λεῖον· ὃ γὰρ ἂν μὴ τραχὺ,
μηδ᾽ ἐπισκιάζῃ, μηδὲ δυσδίοδόν τι, τοιοῦτον πᾶν
λαμπρὸν εἶναι. Ὅθεν καὶ εὐρύτρυπα καὶ διαυγῆ
τὰ λαμπρὰ εἶναι. Τὰ μὲν οὖν σκληρὰ τῶν λευ-
κῶν ἐκ τοιούτων σχημάτων συγκεῖσθαι, οἷον ἡ
ἐντὸς πλὰξ τῶν κογχυλίων· οὕτω γὰρ ἀνάσκια
καὶ εὐαγῆ καὶ εὐθύπορα εἶναι· τὰ δὲ ψαθυρὰ
καὶ εὔθρυπτα ἐκ περιφερῶν μὲν λοξῶν δὲ τῇ
θέσει πρὸς ἄλληλα· καὶ τὰς δύο συζεύξεις, τήν
τ᾽ ὅλην τάξιν ἔχειν ὅτι μάλιστα ὁμοίαν. Τοι-
ούτων δ᾽ ὄντων, ψαθυρὰ μὲν εἶναι, διότι κατὰ
μικρὸν ἡ σύναψις· εὔθρυπτα δὲ, ὅτι ὁμοίως
κεῖνται· ἄσκια δὲ, διότι λεῖα καὶ πλατέα· λευ-
κότερα δ᾽ ἀλλήλοις, τῷ τὰ σχήματα τὰ εἰρημένα
καὶ ἀκριβέστερα καὶ ἀμιγέστερα εἶναι, καὶ τὴν
τάξιν καὶ τὴν θέσιν ἔχειν μᾶλλον τὴν εἰρημέ-
νην. Τὸ μὲν οὖν λευκὸν ἐκ τοιούτων εἶναι σχη- 74
μάτων. Τὸ δὲ μέλαν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐκ τρα-

χέων καὶ σκαληνῶν καὶ ἀνομοίων· οὕτω γὰρ ἂν
σκιάζειν, καὶ οὐκ εὐθεῖς εἶναι τοὺς πόρους οὐδ'
εὐδιάδους. Ἔτι δὲ τὰς ἀποῤῥοίας νωθεῖς καὶ
ταραχώδεις· διαφέρειν γάρ τι καὶ τὴν ἀποῤῥοὴν,
τῷ ποιὰν εἶναι πρὸς τὴν φαντασίαν, ἣν γίνεσθαι
75 διὰ τὴν ἐναπόληψιν τοῦ ἀέρος ἀλλοίαν. Ἐρυ-
θρὸν δ' ἐξ οἵωνπερ τὸ θερμὸν, πλὴν ἐκ μει-
ζόνων. Ἐὰν γὰρ αἱ συγκρίσεις ὦσι μείζους ὁ-
μοίων ὄντων τῶν σχημάτων, μᾶλλον ἐρυθρὸν
εἶναι. Σημεῖον δ', ὅτι ἐκ τοιούτων τὸ ἐρυθρόν·
ἡμᾶς τε γὰρ θερμαινομένους ἐρυθραίνεσθαι, καὶ
τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα, μέχρις ἂν οὗ ἔχῃ τὸ
τοῦ πυροειδοῦς. Ἐρυθρότερα δὲ τὰ ἐκ μεγάλων
ὄντα σχημάτων, οἷον τὴν φλόγα καὶ τὸν ἄν-
θρακα τῶν χλωρῶν ξύλων ἢ τῶν αὔων. Καὶ
τὸν σίδηρον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα·
λαμπρότατα μὲν γὰρ εἶναι τὰ πλεῖστον ἔχοντα
καὶ λεπτότατον πῦρ, ἐρυθρότερα δὲ τὰ παχύ-
τερον καὶ ἔλαττον. Διὸ καὶ ἧττον εἶναι θερμὰ
τὰ ἐρυθρότερα· θερμὸν μὲν γὰρ τὸ λεπτόν· τὸ
δὲ χλωρὸν ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ συνε-
στάναι, μεγάλων ἐξ ἀμφοῖν τῇ θέσει καὶ τῇ
76 τάξει αὐτῶν τὴν χρόαν. Τὰ μὲν οὖν ἁπλᾶ
χρώματα τούτοις κεχρῆσθαι τοῖς σχήμασιν· ἕκα-
στον δὲ καθαρώτερον, ὅσῳ ἂν ἐξ ἀμειγεστέρων ᾖ.
Τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν τούτων μίξιν· οἷον τὸ
μὲν χρυσοειδὲς καὶ τὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ πᾶν τὸ
τοιοῦτον ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ· τὸ
μὲν γὰρ λαμπρὸν ἔχειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ
ὑπέρυθρον ἀπὸ τοῦ θερμοῦ· πίπτειν γὰρ εἰς τὰ
κενὰ τοῦ λευκοῦ τῇ μίξει τὸ ἐρυθρόν. Ἐὰν δὲ

προστεθῇ τούτοις τὸ χλωρὸν, γίνεσθαι τὸ κάλ-
λιστον χρῶμα· δεῖν δὲ μικρὰς τοῦ χλωροῦ τὰς
συγκρίσεις εἶναι· μεγάλας γὰρ οὐχ οἷόν τε συγ-
κειμένων οὕτω τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ.
Διαφόρους δ' ἔσεσθαι τὰς χρόας, τῷ πλέον καὶ
ἔλαττον λαμβάνειν. Τὸ δὲ πορφυροῦν ἐκ λευ- 77
κοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ· πλείστην μὲν
μοῖραν ἔχοντος τοῦ ἐρυθροῦ, μικρὰν δὲ τοῦ
μέλανος, μέσην δὲ τοῦ λευκοῦ. Διὸ καὶ ἡδὺ
φαίνεσθαι πρὸς τὴν αἴσθησιν. Ὅτι μὲν οὖν τὸ
μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρὸν αὐτῷ ἐνυπάρχει, φανερὸν
εἶναι τῇ ὄψει· διότι δὲ τὸ λευκὸν, τὸ λαμπρὸν
καὶ διαυγὲς σημαίνειν· ταῦτα γὰρ ποιεῖν τὸ
λευκόν. Τὴν δ' ἰσάτιν ἐκ μέλανος σφόδρα καὶ
χλωροῦ· πλείω δὲ μοῖραν ἔχειν τοῦ μέλανος.
Τὸ δὲ πράσινον ἐκ πορφυροῦ καὶ τῆς ἰσάτιδος,
ἢ ἐκ χλωροῦ καὶ πορφυροειδοῦς· τὸ γὰρ θεῖον
εἶναι τοιοῦτον καὶ μετέχειν τοῦ λαμπροῦ. Τὸ
δὲ κυανοῦν ἐξ ἰσάτιδος καὶ πυρώδους, σχημά-
των δὲ περιφερῶν καὶ βελονοειδῶν, ὅπως τὸ
στίλβον τῷ μέλανι ἐνῇ. Τὸ δὲ καρύϊνον ἐκ 78
χλωροῦ καὶ κυανοειδοῦς· ἐὰν δὲ χλωρὸν μιχθῇ,
φλογοειδὲς γίνεσθαι· τὸ γὰρ ἄσκιον καὶ μελα-
νόχρων ἐξείργεσθαι. Σχεδὸν δὲ καὶ τὸ ἐρυθρὸν
τῷ λευκῷ μιχθὲν χλωρὸν ποιεῖν εὐαγὲς καὶ οὐ
μέλαν· διὸ καὶ τὰ φυόμενα χλωρὰ τὸ πρῶτον
εἶναι πρὸ τοῦ θερμανθῆναι καὶ διαχεῖσθαι. Καὶ
πλήθει μὲν τοσοῦτον ἐπιμέμικται χρωμάτων,
ἄπειρα δὲ εἶναι, καὶ τοὺς χυλοὺς, κατὰ τὰς
μίξεις, ἐάν τις τὰ μὲν ἀφαιρῇ, τὰ δὲ προστιθῇ,
καὶ τῶν μὲν ἔλαττον μίσγῃ, τῶν δὲ πλέον· οὐ-

79 θὲν γὰρ ὅμοιον ἔσεσθαι θάτερον θατέρου. Πρῶ-
τον μὲν οὖν τὸ πλείους ἀποδοῦναι τὰς ἀρχὰς,
ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἱ γὰρ ἄλλοι τὸ λευκὸν καὶ
τὸ μέλαν, ὡς τούτων ἁπλῶν ὄντων μόνων. Ἔπει-
τα τὸ μὴ πᾶσι τοῖς λευκοῖς μίαν ποιῆσαι τὴν
μορφὴν, ἀλλ' ἑτέραν τοῖς σκληροῖς καὶ τοῖς
ψαθυροῖς· οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλην αἰτίαν εἶναι τοῖς
διαφόροις κατὰ τὴν ἁφήν· οὐδ' ἂν ἔτι τὸ σχῆμα
αἴτιον εἶναι τῆς φορᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ θέσις.
Ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὰ περιφερῆ καὶ ἁπλῶς πάν-
τα ἐπισκιάζειν ἑαυτοῖς· σημεῖον δέ· καὶ γὰρ
αὐτὸς ταύτην φέρει τὴν πίστιν, ὅσα τῶν λείων
μέλανα φαίνεται. Διὰ γὰρ τὴν σύμφυσιν καὶ
τὴν τάξιν, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα τῷ μέλανι,
φαίνεσθαι τοιαῦτα· καὶ πάλιν ὅσα λευκὰ τῶν
τραχέων· ἐκ μεγάλων γὰρ εἶναι ταῦτα, καὶ τὰς
συνδέσεις οὐ περιφερεῖς ἀλλὰ προκρόσσας· καὶ
τῶν σχημάτων τὰς μορφὰς μιγνυμένας, ὥσπερ
ἡ ἀνάβασις καὶ τὰ πρὸ τῶν τειχῶν ἔχει σώματα·
τοιοῦτον γὰρ ὂν, ἄσκιον εἶναι, καὶ οὐ κωλύε-
80 σθαι τοῦ λαμπροῦ. Πρὸς δὲ τούτοις πῶς λέγει
καὶ ἐξ ὧν τὸ λευκὸν, ἐνίων γίνεσθαι μέλαν, εἰ
τεθείησαν οὕτως, ὥστ' ἐπισκιάζειν; ὅλως δὲ τοῦ
διαφανοῦς καὶ τοῦ λαμπροῦ μᾶλλον ἔοικε τὴν
φύσιν ἢ τοῦ λευκοῦ λέγειν· τὸ γὰρ εὐδίοπτον
εἶναι καὶ μὴ ἐπαλλάττειν τοὺς πόρους, τοῦ δια-
φανοῦς· ἐπὶ πόσα δὲ λευκὰ, τοῦ διαφανοῦς; ἔτι
δὲ τὸ μὲν εὐθεῖς κεκτῆσθαι τοὺς πόρους, τῶν
δὲ μελάνων ἐπαλλάττειν, ὡς εἰσιούσης τῆς φύ-
σεως, ὑπολαμβάνειν φασὶ διὰ τὴν ἀποῤῥοὴν καὶ
τὴν ἔμφασιν τὴν εἰς τὴν ὄψιν. Εἰ δὲ τοῦτο ἐστι,

τί διοίσει ὁμοίους κεῖσθαι κατ᾽ ἀλλήλους ἢ ἐπαλ-
λάττειν; Οἱ δὲ τὴν ἀποῤῥοὴν ἀπὸ τοῦ κενοῦ
περιγίνεσθαι, ῥάδιον ὑπολαβεῖν· ὥστε λεκτέον
τούτου τὴν αἰτίαν. Ἔοικε γὰρ ἀπὸ τοῦ φω-
τὸς ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὸς ποιεῖν τὸ λευκόν· διὸ
καὶ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος αἰτιᾶται πρὸς τὸ
φαίνεσθαι μέλαν. Ἔτι δὲ ὡς τὸ μέλαν ἀποδί- 81
δωσιν, οὐ ῥάδιον καταμαθεῖν· ἡ σκιὰ γὰρ μέ-
λαν τι καὶ ἐπιπρόσθησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ· διὸ
πρῶτον τὸ λευκὸν τὴν φύσιν. Ἅμα δὲ οὐ μόνον
τὸ ἐπισκιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν παχύτητα τοῦ
ἀέρος καὶ τῆς εἰσιούσης ἀποῤῥοῆς αἰτιᾶται, καὶ
τὴν ταραχὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Πότερον δὲ ταῦ-
τα συμβαίνει διὰ τὸ μὴ εὐδίοπτον ἢ καὶ ἄλλως
γίνοιτ᾽ ἂν, καὶ ποίῳ, ἢ μέλανι, οὐ διασαφεῖ.
Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ χλωρῶν μὴ ἀποδοῦναι μορ- 82
φὴν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ
ποιεῖν. Κοινὰ γὰρ ταῦτά τε πάντων, καὶ ἐξ
ὁποιωνοῦν ἔσται σχημάτων. Χρὴ δ᾽, ὥσπερ καὶ
τοῖς ἄλλοις, ἴδιόν τι ποιῆσαι· καὶ εἰ μὲν ἐναν-
τίον τῷ ἐρυθρῷ, καθάπερ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ,
τὴν ἐναντίαν ἔχει μορφήν· εἰ δ᾽ ἢ μὴ ἐναντίον,
αὐτὸ τοῦτ᾽ ἄν τις θαυμάσειεν, ὅτι τὰς ἀρχὰς
οὐκ ἐναντίας ποιεῖ· δοκεῖ γὰρ ἐν πᾶσιν οὕτως.
Μάλιστα δ᾽ ἐχρῆν τοῦτο διακριβοῦν, ποῖα τῶν
χρωμάτων ἁπλᾶ· καὶ διὰ τί τὰ μὲν σύνθετα,
τὰ δὲ ἀσύνθετα· πλείστη γὰρ ἀπορία περὶ τῶν
ἀρχῶν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως χαλεπόν· ἐπεὶ καὶ
τῶν χυμῶν εἴ τις δύναιτο τοὺς ἁπλοῦς ἀποδοῦ-
ναι, μᾶλλον ἂν ὅδε λέγοι. Περὶ δὲ ὀσμῆς προς-
αφορίζει .. εἴρηκέ γε, πλὴν τοσοῦτον, ὅτι τὸ λε-

πτὸν ἀποῤῥέον ἀπὸ τῶν βαρέων ποιεῖ τὴν ὀδμήν· ποῖον δέ τι τὴν φύσιν ὂν ὑπὸ τίνος πάσχει, οὐκέτι προσέθηκεν· ὅπερ ἴσως ἦν κυριώτατον.
83 *Δημόκριτος μὲν οὖν οὕτως ἔνια παραλείπει. Πλάτων δὲ θερμὸν μὲν εἶναί φησι τὸ διακρῖνον ὀξύτατα τῶν σωμάτων· ψυχρὸν δὲ, ὅταν δι' ὑγρότητα ἐκκρίνοντα τὰ ἐλάττω, καὶ μὴ δυνάμενα εἰσιέναι τὰ μείζω, κύκλῳ περιωθῇ· τῇ γὰρ μάχῃ τρόμον, καὶ τῷ πάθει ῥῖγος εἶναι ὄνομα. Σκληρὸν δὲ, ᾧ ἂν ἡ σὰρξ ὑπείκῃ· μαλακὸν δὲ, ὃ ἂν τῇ σαρκὶ, καὶ πρὸς ἄλληλα ὁμοίως· ὑπείκειν δὲ τὸ μικρὰν ἔχον βάσιν. Βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον τῷ μὲν ἄνω καὶ κάτω διορίζειν οὐ δεῖν· οὐ γὰρ εἶναι τοιούτων φύσιν· ἀλλὰ κοῦφον μὲν εἶναι τὸ εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ῥᾳδίως ἑλκόμενον· βαρὺ δὲ τὸ χαλεπῶς. Τραχὺ δὲ καὶ λεῖον, ὡς ἱκανῶς ὄντα φανερὰ, παραλείπει καὶ*
84 *οὐ λέγει. Ἡδὺ δὲ καὶ αὐστηρὸν τὸ μὲν εἰς φύσιν ἀθρόον πάθος, τὸ δὲ παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ λυπηρόν· τὰ δὲ μέσα καὶ ἀναίσθητα ἀνάλογον· διὸ καὶ κατὰ τὸ ὁρᾷν οὐκ εἶναι λύπην οὔθ' ἡδονὴν τῇ διακρίσει καὶ συγκρίσει. Περὶ δὲ χυμῶν ἐν μὲν τοῖς περὶ ὕδατος τέτταρα λέγει ὕδατος εἴδη· ἐν χυλοῖς μὲν οἶνον, ὀπὸν, ἔλαιον, μέλι· ἐν δὲ τοῖς πάθεσι τὸν γεώδη χυμόν· καὶ διὰ ταῦτα συνάγοντα τοὺς χυμοὺς καὶ συγκρίνοντα, τὰ μὲν τραχύτερα στρυφνὰ εἶναι, τὰ δὲ ἧττον, αὐστηρά· τὸ δὲ ῥυπτικὸν τῶν πόρων καὶ ἀποκαθαρτικὸν ἁλμυρόν· τὸ δὲ σφόδρα ῥυπτικὸν, ὥστε καὶ ἐκτήκειν, πικρόν. Τὰ δὲ θερμαινόμενα, καὶ ἀναφερόμενα, καὶ διακρίνοντα*

δριμέα· τὰ δὲ κυκῶντα, ὀξέα· τὰ δὲ σὺν τῇ
ὑγρότητι τῇ ἐν τῇ γλώττῃ καὶ διαχυτικὰ καὶ
συστατικὰ εἰς τὴν φύσιν, γλυκέα. Τὰς δ' ὀσμὰς 85
εἴδη μὲν οὐκ ἔχειν, ἀλλὰ τῷ λυπηρῷ καὶ ἡδεῖ
διαφέρειν. Εἶναι δὲ τὴν ὀσμὴν ὕδατος μὲν λε-
πτότερον, ἀέρος δὲ παχύτερον· σημεῖον δὲ, ὅτι,
ὅταν ἐπιφράξαντες ἀνασπῶσιν, ἄνευ ὀσμῆς τὸ
πνεῦμα εἰσέρχεται· διὸ καθάπερ καπνὸν καὶ
ὁμίχλην εἶναι τῶν σωμάτων ἀόρατον. Εἶναι δὲ
καπνὸν μὲν μεταβολὴν ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, ὁμί-
χλην δὲ τὴν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ. Φωνὴν δὲ εἶναι
πληγὴν ὑπὸ ἀέρος ἐγκεφάλου καὶ αἵματος δι'
ὤτων μέχρι ψυχῆς· ὀξεῖαν δὲ καὶ βαρεῖαν τὴν
ταχεῖαν καὶ βραδεῖαν· συμφωνεῖν δ', ὅταν ἡ
ἀρχὴ τῆς βραδείας ὁμοία ᾖ τῇ τελευτῇ τῆς τα-
χείας. Τὸ δὲ χρῶμα φλόγα εἶναι ἀπὸ τῶν σω- 86
μάτων, σύμμετρα μόρια ἔχουσαν τῇ ὄψει· λευ-
κὸν μὲν τὸ διακριτικὸν, μέλαν δὲ τὸ συγκρι-
τικόν· ἀνάλογον δὲ τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερ-
μοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶσσαν
στρυφνοῖς καὶ δριμέσι. Λαμπρὸν δὲ τὸ ἀερῶδες
λευκόν· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων· ἐν οἷς δὲ λό-
γοις, οὐδ' εἴ τις εἰδείη, χρῆναι λέγειν φησὶν,
ὧν οὐκ ἔχομεν εἰκότα λόγον ἢ ἀναγκαῖον· οὐδ', εἰ
πειρωμένων μὴ γίγνοιτο οὐθὲν ἄτοπον· ἀλλὰ τὸν
θεὸν δύνασθαι τοῦτο δρᾶν. Ἃ μὲν οὖν εἴρηκε,
καὶ πῶς ἀφώρικε, σχεδὸν ταῦτά ἐστιν. Ἄτοπον 87
δὲ καὶ τούτου πρῶτον μὲν τὸ μὴ πάντα ὁμοίως
ἀποδοῦναι, μηδὲ ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους. Ὁρίσας
γὰρ τὸ θερμὸν σχήματι, τὸ ψυχρὸν οὐχ ὡσαύ-
τως ἀπέδωκεν. Ἐπεὶ δὲ μαλακὸν τὸ ὑπεῖκον,

φανερὸν, ὅτι τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ
μαλακά· φησὶ γὰρ ὑπείκειν τὸ μικρὰν ἔχον
βάσιν· ὥστε τὸ πῦρ ἂν εἴη μαλακώτατον. Δο-
κεῖ δὲ τούτων οὐθὲν, οὔθ' ὅλως τὸ μὴ ἀντιμε-
θιστάμενον εἶναι μαλακὸν, ἀλλὰ τὸ εἰς τὸ βά-
88 θος ὑπεῖκον ἄνευ μεταστάσεως. Ἔτι δὲ τὸ βαρὺ
καὶ κοῦφον οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν γεωδῶν
ἀφώρικε· τούτων γὰρ δοκεῖ τὸ μὲν βαρὺ χαλε-
πῶς, τὸ δὲ κοῦφον ῥᾷον ἄγεσθαι πρὸς τὸν ἀλ-
λότριον τόπον· τὸ δὲ πῦρ καὶ ὁ ἀὴρ ταῖς εἰς
τοὺς οἰκείους τόπους φοραῖς κοῦφα καὶ ἔστι καὶ
δοκεῖ. Διόπερ οὐκ ἔσται τὸ μὲν ἔλαττον τῶν
ὁμογενῶν ἔχον βαρὺ, τὸ δὲ πλεῖον κοῦφον· τὸ
μὲν γὰρ πῦρ ὅσον ἂν ᾖ πλησίον, κουφότερον,
ἀλλ' ἄνω μὲν τιθεμένου τοῦ πυρὸς, ἐφαρμόσου-
σιν οἱ λόγοι καὶ οὗτος κἀκεῖνος, ἐνταῦθα δ'
οὐδέτερος. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἄνω-
θεν γὰρ δεῦρο θᾶττον οἰσθήσεται τὸ πλέον·
ὥστε οὐχ ἁπλῶς ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ ἐστι τὸ μὲν
βαρὺ, τὸ δὲ κοῦφον, ἀλλ' ἑκάτερον πρὸς τὸν
τόπον· οὐδ' ὁμοίως ἐνταῦθα καὶ τὸ γεῶδες, ἀλλ'
ἀνάπαλιν· ἐνταῦθα μὲν τὸ ἔλαττον, ἐκεῖ δὲ τὸ
89 πλέον ἔχον τῶν ὁμογενῶν κουφότερον. Ταῦτα
δὲ πάντα συμπεραίνει διὰ τὸ μὴ ἁπλῶς περὶ
κούφου καὶ βαρέος, ἀλλὰ περὶ τοῦ γεώδους
ἀφορίζειν. Τῶν δὲ χυλῶν τὰς μὲν φύσεις οὐ
λέγει, τίς ἕκαστος, εἰ ἄρα τέσσαρες αἱ πᾶσαι
διαφοραί· τὰ δὲ πάθη τὰ συμβαίνοντα ἀπ' αὐ-
τῶν· δηλοῖ γὰρ συνάγειν καὶ τοὺς πόρους τὸ
στρυφνὸν ἢ στυπτικὸν, καὶ καθαίρειν τὸ ἁλ-
μυρὸν, ὅπερ πάθος ἐστὶν ἡμέτερον. Ὁμοίως δὲ

καὶ τὰ ἄλλα. Ζητοῦμεν δὲ τὴν οὐσίαν μᾶλλον
καὶ διὰ τί ταῦτα δρῶσιν· ἐπεὶ τά γε πάθη θεω-
ροῦμεν. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ περὶ τῶν ὀσμη- 90
τῶν, εἰ ἔστιν εἴδη· καὶ γὰρ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς
ἡδοναῖς διαφέρουσιν, ὥσπερ οἱ χυλοί. Καὶ ἅμα
δόξειεν ἂν ὁμοίως ἔχειν ἐπὶ πάντων. Περὶ δὲ
τῆς ὀσμῆς, ὅτι μὲν ἀποῤῥοή τίς ἐστι, καὶ ἀνά-
πνευσις τοῦ ἀέρος, σχεδὸν ὁμολογοῦσιν. Τὸ δ'
ἀφομοιοῦν καπνῷ καὶ ὁμίχλῃ, ταῦτα δὲ λέγειν,
οὐκ ἀληθές· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς φαίνεται ποιεῖν· τὸ
μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, τὴν δ' ὁμίχλην ἐξ
ἀέρος εἰς ὕδωρ λέγει μεταβάλλειν. Καίτοι δο-
κεῖ γ' ἀνάπαλιν ἔχειν ἐπὶ τῆς ὁμίχλης· διὸ καὶ
παύεται τὰ ὕδατα γενομένης ὁμίχλης. Ἐνδεε- 91
στέρως [δὲ] καὶ ὁ τῆς φωνῆς εἴρηται λόγος· οὔτε
γὰρ κοινὸς ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ, οὔτε τὴν αἰ-
τίαν λέγει τῆς αἰσθήσεως βουλόμενος. Ἔτι δὲ
οὐ τὸν ψόφον καὶ τὴν φωνὴν, ἀλλὰ τὴν ἡμε-
τέραν αἴσθησιν ἔοικεν ἀφορίζειν. Περὶ δὲ χρω-
μάτων σχεδὸν ὁμοίως Ἐμπεδοκλεῖ λέγει· τὸ γὰρ
σύμμετρα ἔχειν μόρια τῇ ὄψει τὸ τοῖς πόροις
ἐναρμόττειν ἐστίν. Ἄτοπον δὲ τὸ μόνην ταύτην
ἀποδιδόναι τῶν αἰσθήσεων· ἔτι δὲ τὸ ἁπλῶς τὸ
χρῶμα φλόγα λέγειν· τὸ μὲν γὰρ λευκὸν ἔχει
τινὰ ὁμοιότητα· τὸ δὲ μέλαν ἐναντίον ἂν φανείη.
Τὴν δὲ τῶν ἄλλων μίξιν τὸ ἀφαιρεῖν ὅλως οὐκ
ἐνδέχεται ἀποδοῦναι ταῖς αἰτίαις, δεῖται δέ τινος
λόγου καὶ πίστεως.

II.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΛΙΘΩΝ.

1 *Τῶν ἐν τῇ γῇ συνισταμένων τὰ μέν ἐστιν
ὕδατος τὰ δὲ γῆς· ὕδατος μὲν τὰ μεταλλευό-
μενα, καθάπερ ἄργυρος καὶ χρυσὸς καὶ τἆλλα,
γῆς δὲ λίθος τε καὶ ὅσα λίθων εἴδη περιττότερα,
καὶ εἴ τινες δὴ τῆς γῆς αὐτῆς ἰδιώτεραι φύσεις
εἰσὶν ἢ χρώμασιν ἢ λειότησιν ἢ πυκνότησιν ἢ
ἄλλῃ τινὶ δυνάμει. Περὶ μὲν οὖν τῶν μεταλ-
λευομένων ἐν ἄλλοις τεθεώρηται· περὶ δὲ τούτων
2 νῦν λέγωμεν. Ἅπαντα οὖν ταῦτα χρὴ νομίζειν,
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ καθαρᾶς τινος συνεστάναι
καὶ ὁμαλῆς ὕλης, εἴτε ῥοῆς εἴτε διηθήσεως [διά]
τινος γινομένης, εἴτε, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ
κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἐκκεκριμένης· τάχα γὰρ ἐν-
δέχεται τὰ μὲν οὕτως, τὰ δ᾽ ἐκείνως, τὰ δ᾽ ἄλ-
λως. Ἀφ᾽ ὧν δὴ καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ πυκνόν·
καὶ τὸ στιλπνὸν καὶ διαφανὲς καὶ τἆλλα τὰ
τοιαῦτα ἔχουσι· καὶ ὅσῳ ἂν ὁμαλέστερον καὶ
καθαρώτερον ἕκαστον ᾖ, τοσούτῳ καὶ ταῦτα
μᾶλλον ὑπάρχει. Τὸ γὰρ ὅλον ὡς ἂν ἀκριβείας
ἔχῃ τὰ κατὰ τὴν σύστασιν ἢ πῆξιν οὕτως ἀκο-
3 λουθεῖ καὶ τὰ ἀπ᾽ ἐκείνων. Ἡ δὲ πῆξις τοῖς
μὲν ἀπὸ θερμοῦ τοῖς δ᾽ ἀπὸ ψυχροῦ γίνεται·
κωλύει γὰρ ἴσως οὐδὲν ἔνια γένη λίθων ὑφ᾽ ἑκα-*

τέρων συνίστασθαι τούτων· ἐπεὶ τά γε τῆς γῆς ἅπαντα δόξειεν ἂν ὑπὸ πυρός· ἐπείπερ τοῖς ἐναντίοις ἑκάστων ἡ πῆξις καὶ ἡ τῆξις. Ἰδιότητες δὲ πλείους εἰσὶν ἐν τοῖς λίθοις· ἐν μὲν γὰρ τῇ γῇ χρώματί τε καὶ γλισχρότητι καὶ λειότητι καὶ πυκνότητι καὶ τοῖς τοιούτοις αἱ πολλαὶ διαφοραί, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα σπάνιοι. Τοῖς δὲ λίθοις 4 αὗταί τε καὶ πρὸς ταύταις αἱ κατὰ τὰς δυνάμεις τοῦ τε ποιεῖν ἢ πάσχειν ἢ τοῦ μὴ πάσχειν. Οἱ μὲν γὰρ τηκτοὶ, οἱ δ' ἄτηκτοι· καὶ καυστοὶ, οἱ δ' ἄκαυστοι· καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καύσει καὶ πυρώσει πλείους ἔχοντες διαφοράς· ἔνιοι δὲ τοῖς χρώμασιν ἐξομοιοῦν λέγονται δυνάμενοι τὸ ὕδωρ, ὥσπερ ἡ σμάραγδος· οἱ δ' ὅλως ἀπολιθοῦν τὰ τιθέμενα εἰς ἑαυτούς· ἕτεροι δὲ ὁλκήν τινα ποιεῖν· οἱ δὲ βασανίζειν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ὥσπερ ἥ τε καλουμένη λιθος Ἡρακλεία καὶ ἡ Λυδή. Θαυμα- 5 σιωτάτη δὲ καὶ μεγίστη δύναμις, εἴπερ ἀληθὲς, ἡ τῶν τικτόντων· γνωριμωτέρα δὲ [τῶν] καὶ ἐν πλείοσι κατὰ τὰς ἐργασίας· γλυπτοὶ γὰρ ἔνιοι καὶ τορνευτοὶ καὶ πριστοί· τῶν δὲ οὐδὲ ὅλως ἅπτεται σιδήριον· ἐνίων δὲ κακῶς καὶ μόλις. Εἰσὶ δὲ πλείους καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτας διαφοραί. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὰ χρώματα καὶ τὰς 6 σκληρότητας καὶ μαλακότητας καὶ λειότητας καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ περιττὸν πλείοσιν ὑπάρχουσι, καὶ ἐνίοις γε κατὰ τόπον ὅλον. Ἐξ ὧν δὴ καὶ διωνομασμέναι λιθοτομίαι Παρίων τε καὶ Πεντελικῶν καὶ Χίων τε καὶ Θηβαϊκῶν, καὶ ὡς ὁ περὶ Αἴγυπτον ἐν Θήβαις ἀλαβαστρί-

της· καὶ γὰρ οὗτος μέγας τέμνεται· καὶ ὁ τῷ
ἐλέφαντι ὅμοιος, ὁ χερνίτης καλούμενος, ἐν ᾗ
7 πυέλῳ φασὶ καὶ Δαρεῖον κεῖσθαι. Καὶ ὁ πόρος
ὅμοιος τῷ χρώματι καὶ τῇ πυκνότητι τῷ Παρίῳ,
τὴν δὲ κουφότητα μόνον ἔχων τοῦ πόρου· διὸ
καὶ ἐν τοῖς σπουδαζομένοις οἰκήμασιν ὥσπερ διά-
ζωμα τιθέασιν αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι. [Ἔστι δέ
τις καὶ] μέλας αὐτόθι, διαφανής, ὅμοιος τῷ
Χίῳ· καὶ παρ᾽ ἄλλοις δὲ ἕτεροι πλείους. Αἱ
μὲν οὖν τοιαῦται διαφοραὶ, καθάπερ ἐλέχθη,
κοινότεραι πλείοσιν· αἱ δὲ κατὰ τὰς δυνάμεις
τὰς προειρημένας οὐκέτι τοῖς ὅλοις ὑπάρχουσιν,
8 οὐδὲ συνεχείαις λίθων οὐδὲ μεγέθεσιν. Ἔνιοι δὲ
καὶ σπάνιοι πάμπαν εἰσὶ καὶ σμικροὶ, καθάπερ
ἥ τε σμάραγδος καὶ τὸ σάρδιον καὶ ὁ ἄνθραξ
καὶ ἡ σάπφειρος, καὶ σχεδὸν .. λόγον εἰς τὰ
σφαγίδια γλυπτῶν. Οἱ δὲ καὶ ἐν ἑτέροις εὑρί-
σκονται διακοπτομένοις· ὀλίγοι δὲ καὶ οἱ περὶ
τὴν πύρωσιν καὶ καῦσιν· ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ πρῶ-
τον ἴσως λεκτέον, τίνας καὶ πόσας ἔχουσι δια-
9 φοράς. Κατὰ δὴ τὴν πύρωσιν οἱ μὲν τήκονται
καὶ ῥέουσιν, ὥσπερ οἱ μεταλλευτοί· ῥεῖ γὰρ ἅμα
τῷ ἀργύρῳ καὶ τῷ χαλκῷ καὶ [τῷ] σιδήρῳ καὶ
ἡ λίθος ἡ ἐκ τούτων, εἴτ᾽ οὖν διὰ τὴν ὑγρότητα
τῶν ἐνυπαρχόντων, εἴτε καὶ δι᾽ αὐτούς. Ὡσαύ-
τως δὲ καὶ οἱ πυρομάχοι καὶ οἱ μυλίαι ῥέου-
σιν, οἷς ἐπιτιθέασιν οἱ καίοντες. Οἱ δὲ καὶ
ὅλως λέγουσι πάντας τήκεσθαι πλὴν τοῦ μαρ-
μάρου· τοῦτον δὲ κατακαίεσθαι καὶ κονίαν ἐξ
10 αὐτοῦ γίνεσθαι. Δόξειε δ᾽ ἂν οὕτως ὅλως ἐπὶ
πλεῖον εἰρῆσθαι· πολλοὶ γὰρ οἱ ῥηγνύμενοι καὶ

διαπηδῶντες ὡς ἀπομαχόμενοι τὴν πύρωσιν, ὥσπερ (οὐδ᾽) ὁ κέραμος· ὃ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶν, οἵτινες ἐξυγρασμένοι τυγχάνουσι· τὸ γὰρ τηκτὸν ἔνικμον εἶναι δεῖ καὶ ὑγρότητα ἔχειν πλείω.
Φασὶ δὲ καὶ τῶν ἡλιουμένων τοὺς μὲν ἀναξη- 11
ραίνεσθαι τελείως, ὥστ᾽ ἀχρείους εἶναι μὴ καταβρεχθέντας πάλιν καὶ συνικμασθέντας, τοὺς δὲ καὶ μαλακωτέρους καὶ διαθραύστους μᾶλλον· φανερὸν δὲ, ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἐξαιρεῖται τὴν ὑγρότητα, συμβαίνει δὲ, τοὺς μὲν πυκνοὺς ἀποξηραινομένους σκληρύνεσθαι, τοὺς δὲ μανοὺς, καὶ ὧν ἡ σύμφυσις τοιαύτη, θραυστοὺς εἶναι καὶ τηκτούς. Ἔνιοι δὲ τῶν θραυστῶν ἀνθρακοῦνται 12
τῇ καύσει καὶ διαμένουσι πλείω χρόνον, ὥσπερ οἱ περὶ Βίνας ἐν τῷ μετάλλῳ, οὓς ὁ ποταμὸς καταφέρει· καίονται γὰρ, ὅταν ἄνθρακες ἐπιτεθῶσι, καὶ μέχρι τούτου, ἄχρις ἂν φυσᾷ τις· εἶτ᾽ ἀπομαραίνονται, καὶ πάλιν καίονται· διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἡ χρῆσις· ἡ δ᾽ ὀσμὴ βαρεῖα σφόδρα καὶ δυσχερής. Ὃν δὲ καλοῦσι σπῖνον, ὃς ἦν 13
ἐν τοῖς μετάλλοις, οὗτος διακοπεὶς καὶ συντεθεὶς πρὸς ἑαυτὸν, ἐν τῷ ἡλίῳ τιθέμενος καίεται, καὶ μᾶλλον, ἐὰν ἐπιψεκάσῃ καὶ περιρράνῃ τις.
Ὁ δὲ Λιπαραῖος ἐκφοροῦταί τε τῇ καύσει καὶ 14
γίνεται κισσηροειδὴς, ὥσθ᾽ ἅμα τήν τε χρόαν μεταβάλλειν καὶ τὴν πυκνότητα· μέλας τε γὰρ καὶ λεῖός ἐστι καὶ πυκνὸς ἄκαυστος ὤν. Γίνεται δὲ οὗτος ἐν τῇ κισσήρει διειλημμένος ἄλλοθι καὶ ἄλλοθι, καθάπερ ἐν κυττάρῳ, καὶ οὐ συνεχής· ὥσπερ καὶ ἐν Μήλῳ φασὶ τὴν κίσσηριν ἐν ἄλλῳ τινὶ λίθῳ γίνεσθαι. Καὶ ἐκεῖνος μὲν τούτῳ

ὥσπερ ἀντιπεπονθώς· πλὴν ὁ λίθος οὗτος οὐχ
15 ὅμοιος τῷ Λιπαραίῳ. Ἐκφοροῦται δὲ καὶ ὁ ἐν
Τετράδι τῆς Σικελίας γινόμενος· τοῦτο δὲ τὸ
χωρίον ἐστὶ κατὰ Λιπάραν· ὁ δὲ λίθος ἐν τῇ
ἄκρᾳ τῇ Ἐρινεάδι καλουμένῃ πολύς, ὁμοίως [τῷ
ἐν] ταῖς Βίναις καιόμενος ὀσμὴν ἀφίησιν ἀσφάλ-
του· τὸ δ᾽ ἐκ τῆς κατακαύσεως ὅμοιον γίνεται
16 γῇ κεκαυμένῃ. Οὓς δὲ καλοῦσιν εὐθὺς ἄνθρα-
κας τῶν θρυπτομένων διὰ τὴν χρείαν, εἰσὶ γεώ-
δεις· ἐκκαίονται δὲ καὶ πυροῦνται καθάπερ οἱ
ἄνθρακες. Εἰσὶ δὲ περί τε τὴν Λιγυστικήν,
ὅπου καὶ τὸ ἤλεκτρον, καὶ ἐν τῇ Ἠλείᾳ βαδι-
ζόντων Ὀλυμπίαζε τὴν δι᾽ ὄρους, οἷς καὶ οἱ
17 χαλκεῖς χρῶνται. Εὑρέθη δέ ποτε ἐν τοῖς Σκα-
πτησύλης μετάλλοις λίθος, ὃς τῇ μὲν ὄψει παρό-
μοιος ὢν ξύλῳ σαπρῷ, ὅτε δ᾽ ἐπιχέοιτό τις ἔλαιον,
καίεται· καὶ ὅτ᾽ ἐκκαυθείη, τότε παύεται καὶ
αὐτός, ὥσπερ ἀπαθὴς ὤν. Τῶν μὲν οὖν καιο-
18 μένων σχεδὸν αὗται διαφοραί. Ἄλλο δέ τι γέ-
νος ἐστὶ λίθων ὥσπερ ἐξ ἐναντίων πεφυκός, ἄ-
καυστον ὅλως, ἄνθραξ καλούμενος, ἐξ οὗ καὶ
τὰ σφραγίδια γλύφουσιν, ἐρυθρὸν μὲν τῷ χρώ-
ματι, πρὸς δὲ τὸν ἥλιον τιθέμενον ἄνθρακος
καιομένου ποιεῖ χρόαν. Τιμιώτατον δ᾽, ὡς εἰ-
πεῖν· μικρὸν γὰρ σφόδρα τετταράκοντα χρυσῶν.
Ἄγεται δὲ οὗτος ἐκ Καρχηδόνος καὶ Μασσαλίας.
19 Οὐ καίεται δὲ ὁ περὶ Μίλητον γωνιοειδὴς ὤν,
ἐν ᾧπερ καὶ τὰ ἑξάγωνα. Καλοῦσι δ᾽ ἄνθρακα
καὶ τοῦτον· ὃ καὶ θαυμαστόν ἐστιν· ὅμοιον γὰρ
τρόπον τινὰ καὶ τὸ τοῦ ἀδάμαντος· οὐ γὰρ οὐδ᾽
ὥσπερ ἡ κίσσηρις καὶ τέφρα δόξειεν ἂν διὰ τὸ

μηδὲν ἔχειν ὑγρόν· ταῦτα γὰρ ἄκαυστα καὶ ἀ-
πύρωτα, διὰ τὸ ἐξῃρῆσθαι τὸ ὑγρόν· ἐπεὶ καὶ
τὸ ὅλον ἡ κίσσηρις ἐκ κατακαύσεως δοκεῖ τισι
γίνεσθαι, πλὴν τῆς ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης
συνισταμένης. Λαμβάνουσι δὲ τὴν πίστιν διὰ 20
τῆς αἰσθήσεως ἔκ τε τῶν περὶ τοὺς κρατῆρας
γινομένων καὶ ἐκ τῆς διαβάρους λίθου τῆς φλο-
γουμένης, ἣ καὶ κισσηροῦται. Μαρτυρεῖν δὲ καὶ
οἱ τόποι δοκοῦσιν, ἐν οἷς ἡ γένεσις· καὶ γὰρ ἐν
τοῖς [καιομένοις] μάλιστα καὶ ἡ κίσσηρις. Τάχα 21
δὲ ἡ μὲν οὕτως, αἱ δ' ἄλλως, καὶ πλείους τρό-
ποι τῆς γενέσεως. Ἡ γὰρ ἐν Νισύρῳ καθάπερ
ἐξ ἄμμου τινὸς ἔοικε συγκεῖσθαι. Σημεῖον δὲ
λαμβάνουσιν, ὅτι τῶν εὑρισκομένων ἔνιαι δια-
θρύπτονται ἐν ταῖς χερσὶν, ὥσπερ εἰς ἄμμον,
διὰ τὸ μήπω συνεστάναι, μηδὲ συμπεπηγέναι.
Εὑρίσκουσι δ' ἀθρόας κατὰ μικρὰ χειροπληθεῖς
ὅσον πολλὰς ἢ μικρῷ μείζους, ὅταν ἀπαμήσων-
ται τἄνω. Ἐλαφρὰ δὲ σφόδρα ἡ ἄμμος. Ἡ δ'
αὖ καὶ ἐν Μήλῳ πᾶσα μὲν, ἔνια δ' αὖ ἐν λίθῳ
τινὶ ἑτέρῳ γίνεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.
Διαφορὰς δ' ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ χρώματι 22
καὶ πυκνότητι καὶ βάρει· χρώματι μὲν, ὅτι
μέλαινα ἐκ τοῦ ῥύακος τοῦ ἐν Σικελίᾳ· πυκνό-
τητι δὲ καὶ βάρει αὕτη τε καὶ μαλώδης. Γίνε-
ται γάρ τις καὶ τοιαύτη κίσσηρις, καὶ βάρος
ἔχει καὶ πυκνότητα, καὶ ἐν τῇ χρήσει πολυτι-
μότερον τῆς ἑτέρας. Τμητικὴ δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ
ῥύακος μᾶλλον τῆς κούφης καὶ λευκῆς· τμητι-
κωτάτη δ' ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτοῦ. Καὶ περὶ
μὲν τῆς κισσήριδος ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. Περὶ

δὲ τῶν πυρουμένων καὶ τῶν ἀπυρώτων λίθων,
ἀφ᾽ ὧν καὶ εἰς τοῦτο ἐξέβημεν, ἐν ἄλλοις θεω-
23 ρητέον τὰς αἰτίας. Τῶν δὲ λίθων καὶ ἄλλαι
τυγχάνουσιν, ἐξ ὧν καὶ τὰ σφραγίδια γλύφου-
σιν· αἱ μὲν τῇ ὄψει μόνον, οἷον τὸ σάρδιον
καὶ ἡ ἴασπις καὶ ἡ σάπφειρος· αὕτη δ᾽ ἐστὶν
ὥσπερ χρυσόπαστος. Ἡ δὲ σμάραγδος καὶ δυνά-
μεις τινὰς ἔχει· τοῦ τε γὰρ ὕδατος, ὥσπερ εἴ-
πομεν, ἐξομοιοῦται τὴν χρόαν ἑαυτῇ, μετρία
μὲν οὖσα ἐλάττονος, ἡ δὲ μεγίστη παντὸς, ἡ δὲ
24 χειρίστη τοῦ καθ᾽ αὑτὴν μόνον. Καὶ πρὸς τὰ
ὄμματα ἀγαθή· διὸ καὶ τὰ σφραγίδια φοροῦσιν
ἐξ αὐτῆς, ὥστε βλέπειν. Ἔστι δὲ σπανία, καὶ
τὸ μέγεθος οὐ μεγάλη· πλὴν εἰ πιστεύειν ταῖς
ἀναγραφαῖς δεῖ ὑπὲρ τῶν βασιλέων τῶν Αἰγυ-
πτίων· ἔνιοι γάρ φασι κομισθῆναί ποτ᾽ ἐν δώ-
ροις παρὰ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως μῆκος μὲν
τετράπηχυν, πλάτος δὲ τρίπηχυν· ἀνακεῖσθαι
δὲ καὶ ἐν τῷ τοῦ Διὸς ὀβελίσκους σμαράγδου
τέτταρας, μῆκος μὲν τετταράκοντα πηχῶν, εὖ-
ρος δὲ τῇ μὲν τέτταρας, τῇ δὲ δύο. Ταῦτα μὲν
25 οὖν ὅτι κατὰ τὴν ἐκείνων γραφήν. Τῶν δὲ
Βακτριανῶν καλουμένων ὑπὸ πολλῶν ἡ ἐν Τύ-
ρῳ μεγίστη· στήλη γάρ ἐστιν εὐμεγέθης ἐν τῷ
τοῦ Ἡρακλέους ἱερῷ· εἰ μὴ ἄρα ψευδὴς σμάρα-
γδος· καὶ γὰρ τοιαύτη γίνεταί τις φύσις. Γίνε-
ται δὲ ἐν τοῖς ἐφικτῷ καὶ γνωρίμοις τόποις
διτταχοῦ μάλιστα, περί τε Κύπρον ἐν τοῖς χαλ-
κορυχείοις καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἐπικειμένῃ Χαλ-
κηδόνι· καὶ ἰδιωτέρους εὑρίσκουσιν ἐν ταύτῃ·
μεταλλεύεται γὰρ ὥσπερ τἆλλα καὶ ἡ φύσις·

καὶ ῥάβδους ποιοῦσιν ἐν Κύπρῳ αὐτὴν καθ'
αὐτὴν πολλάς. Εὑρίσκονται δὲ σπάνιαι μέγεθος 26
ἔχουσαι σφραγῖδος, ἀλλ' ἐλάττους αἱ πολλαί·
διὸ καὶ πρὸς τὴν κόλλησιν αὐτῇ χρῶνται τοῦ
χρυσίου· κολλᾷ γὰρ ὥσπερ ἡ χρυσοκόλλα· καὶ
ἔνιοί γε δὴ καὶ ὑπολαμβάνουσι τὴν αὐτὴν φύ-
σιν εἶναι· καὶ γὰρ τὴν χρόαν παρόμοιαι τυγ-
χάνουσιν. Ἀλλ' ἡ μὲν χρυσοκόλλα δαψιλὴς καὶ
ἐν τοῖς χρυσείοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς χαλ-
κορυχείοις, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τοὺς Στόβους.
Ἡ δὲ σμάραγδος σπανία, καθάπερ εἴρηται. δο- 27
κεῖ γὰρ ἐκ τῆς ἰάσπιδος γίνεσθαι· φασὶ γὰρ
εὑρεθῆναί ποτε ἐν Κύπρῳ λίθον, ἧς τὸ μὲν ἥ-
μισυ σμάραγδος ἦν, τὸ ἥμισυ δὲ ἴασπις, ὡς οὔπω
μεταβεβληκυίας ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Ἔστι δέ τις
αὐτῆς ἐργασία πρὸς τὸ λαμπρόν· ἀργὴ γὰρ οὖσα
οὐ λαμπρά. Αὐτή τε δὴ περιττὴ τῇ δυνάμει 28
καὶ τὸ λυγγούριον· καὶ γὰρ ἐκ τούτου γλύφε-
ται τὰ σφραγίδια, καὶ ἔστι στερεωτάτη καθάπερ
λίθος· ἕλκει γὰρ ὥσπερ τὸ ἤλεκτρον· οἱ δέ φα-
σιν οὐ μόνον κάρφη καὶ ξύλον, ἀλλὰ καὶ χαλ-
κὸν καὶ σίδηρον, ἐὰν ᾖ λεπτός, ὥσπερ καὶ Διο-
κλῆς ἔλεγεν. Ἔστι δὲ διαφανές τε σφόδρα καὶ
ψυχρόν· βέλτιον δὲ τὸ τῶν ἀγρίων ἢ τὸ τῶν
ἡμέρων καὶ τὸ τῶν ἀῤῥένων ἢ τὸ τῶν θηλειῶν,
ὡς καὶ τῆς τροφῆς διαφερούσης, καὶ τοῦ πονεῖν
ἢ μὴ πονεῖν .. τὸ δ' ὑγρότερον. Εὑρίσκουσι δ'
ἀναρύττοντες οἱ ἔμπειροι· κατακρύπτεται γάρ,
καὶ ἐπαμᾶται γῆν, ὅταν οὐρήσῃ. Γίνεται δὲ καὶ
κατεργασία τις αὐτοῦ πλείων. Ἔπειτα καὶ τὸ 29
ἤλεκτρον λίθος τὸ [γὰρ] ὀρυκτόν, ὃ [γίνεται]

περὶ [τὴν] Λιγυστικήν· καὶ τούτῳ ἂν ἡ τοῦ
ἕλκειν δύναμις ἀκολουθοίη. Μάλιστα δ' ὅτι
δῆλος, καὶ φανερωτάτη τὸν σίδηρον ἄγουσα.
Γίνεται δὲ καὶ αὕτη σπανία καὶ ὀλιγαχοῦ. Καὶ
αὕτη μὲν δὴ συναριθμείσθω τὴν δύναμιν ὁμοίαν
50 ἔχειν. Ἐξ ὧν δὲ τὰ σφραγίδια ποιεῖται καὶ ἄλ-
λαι πλείους εἰσίν, οἷον ἥ θ' ὑαλοειδής, ἣ καὶ
ἔμφασιν ποιεῖ καὶ διάφασιν, καὶ τὸ ἀνθράκιον,
καὶ ἡ ὄμφαξ· ἔτι δὲ καὶ ἡ κρύσταλλος καὶ τὸ
ἀμέθυσον· ἄμφω δὲ διαφανῆ. Εὑρίσκονται δὲ
καὶ αὗται καὶ τὸ σάρδιον διακοπτομένων τινῶν
πετρῶν· καὶ ἄλλαι δέ, ὡς προείρηται πρότερον,
διαφορὰς ἔχουσαι καὶ συνώνυμοι πρὸς ἀλλήλας.
Τοῦ γὰρ σαρδίου τὸ μὲν διαφανὲς ἐρυθρότερον
δὲ καλεῖται θῆλυ· τὸ δὲ διαφανὲς μὲν μελάν-
51 τερον δὲ [καὶ] ἄρσεν. Καὶ τὰ λυγγούρια δὲ
ὡσαύτως· ὧν τὸ θῆλυ διαφανέστερον καὶ ξαν-
θότερον. Καλεῖται δὲ καὶ κύανος ὁ μὲν ἄῤῥην
ὁ δὲ θῆλυς· μελάντερος δὲ ὁ ἄῤῥην. Τὸ δ' ὀνύ-
χιον μικτὴ λευκῷ καὶ φαιῷ παρ' ἄλληλα. Τὸ
δ' ἀμέθυσον οἰνωπὸν τῇ χρόᾳ. Καλὸς δὲ λίθος
καὶ ὁ ἀχάτης ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀχάτου ποταμοῦ τοῦ
52 ἐν Σικελίᾳ, καὶ πωλεῖται τίμιος. Ἐν Λαμψάκῳ
δέ ποτ' ἐν τοῖς χρυσίοις εὑρέθη θαυμαστὴ λί-
θος, ἐξ ἧς ἀνενεχθείσης πρὸς στιρὰν σφραγίδιον
γλυφθὲν ἀνεπέμφθη [Ἀλεξάνδρῳ] βασιλεῖ διὰ
53 τὸ περιττόν. Καὶ αὗται μὲν ἅμα τῷ καλῷ καὶ
τὸ σπάνιον ἔχουσιν· αἱ δὲ δὴ ἐκ τῆς Ἑλλάδος
εὐτελέστεραι, οἷον τὸ ἀνθράκιον τὸ ἐξ Ὀρχο-
μενοῦ τῆς Ἀρκαδίας· ἔστι δὲ οὗτος μελάντερος
τοῦ Χίου· κάτοπτρα δὲ ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσι. Καὶ

ὁ Τροιζήνιος· οὗτος δὲ ποικίλος τὰ μὲν φοινι-
κοῖς τὰ δὲ λευκοῖς χρώμασι. Ποικίλος δὲ καὶ
ὁ Κορίνθιος τοῖς αὐτοῖς χρώμασι, πλὴν ὅτι χλω-
ροειδέστερος. Τὸ δὲ ὅλον πολλοὶ τυγχάνουσιν 34
οἱ τοιοῦτοι, ἀλλ' οἱ περιττοὶ σπάνιοι, καὶ ἐξ
ὀλίγων τόπων, οἷον ἔκ τε Καρχηδόνος καὶ ἐκ
τῶν περὶ Μασσαλίαν καὶ ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τοὺς
Καταδούπους, καὶ Συήνης πρὸς Ἐλεφαντίνῃ πό-
λει καὶ ἐκ τῆς Ψεφὼ καλουμένης χώρας. Καὶ 35
ἐν Κύπρῳ ἥ τε σμάραγδος καὶ ἡ ἴασπις. Οἷς δὲ
εἰς τὰ λιθοκόλλητα χρῶνται, ἐκ τῆς Βακτριανῆς
εἰσὶ πρὸς τῇ ἐρήμῳ· συλλέγουσι δ' αὐτοὺς ὑπὸ
[τοὺς] ἐτησίας ἱππεῖς ἐξιόντες· τότε γὰρ ἐμφα-
νεῖς γίνονται κινουμένης τῆς ἄμμου διὰ τὸ μέ-
γεθος τῶν πνευμάτων· εἰσὶ δὲ μικροὶ καὶ οὐ
μεγάλοι. Τῶν σπουδαζομένων δὲ λίθων ἐστὶ καὶ 56
ὁ μαργαρίτης καλούμενος, διαφανὴς μὲν τῇ φύ-
σει, ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ τοὺς πολυτελεῖς ὅρμους.
Γίνεται δὲ ἐν ὀστρείῳ τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίν-
ναις, [πλὴν ἐλάττονι· μέγεθος δὲ ἡλίκος ἰχθύος
ὀφθαλμὸς εὐμεγέθης.] Φέρει δὲ ἥ τε Ἰνδικη
χώρα καὶ νῆσοί τινες τῶν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ. Τὸ
μὲν οὖν περιττὸν σχεδὸν ἐν ταύταις. Εἰσὶ δὲ 37
καὶ ἄλλαι τινὲς, οἷον ὁ ἐλέφας ὁ ὀρυκτὸς, ποι-
κίλος μέλανι καὶ λευκῷ, καὶ ἣν καλοῦσι σάπ-
φειρον· αὕτη γὰρ μέλαινα οὐκ ἄγαν πόῤῥω τοῦ
κυάνου τοῦ ἄῤῥενος, καὶ πρασῖτις. Αὕτη δὲ
ἰώδης τῇ χρόᾳ. Πυκνὴ δὲ καὶ αἱματῖτις· αὕτη
δ' αὐχμώδης, καὶ κατὰ τοὔνομα ὡς αἵματος
ξηροῦ πεπηγότος· ἄλλη δὲ ἡ καλουμένη ξανθὴ,
οὐ ξανθὴ μὲν τὴν χρόαν, ἔκλευκος δὲ μᾶλλον,

38 ὃ καλοῦσι χρῶμα οἱ Δωριεῖς ξανθόν. Τὸ γὰρ
κουράλιον (καὶ γὰρ τοῦθ' ὥσπερ λίθος) τῇ χρόᾳ
μὲν ἐρυθρὸν, περιφερὲς δ', ὡς ἂν ῥίζα· φύεται
δ' ἐν τῇ θαλάττῃ. Τρόπον δέ τινα οὐ πόῤῥω
τούτου τῇ φύσει καὶ ὁ Ἰνδικὸς κάλαμος ἀπολε-
39 λιθωμένος. Ταῦτα μὲν οὖν ἄλλης σκέψεως. Τῶν
δὲ λίθων πολλαί τινες αἱ φύσεις καὶ τῶν μεταλ-
λευομένων· ἔνιαι γὰρ ἅμα χρυσὸν ἔχουσι καὶ
ἄργυρον, προφανῆ δὲ μόνον ἄργυρον· βαρύτε-
ραι δὲ αὗται πολὺ καὶ τῇ ῥοπῇ καὶ τῇ ὀσμῇ.
Καὶ κύανος αὐτοφυὴς ἔχων ἐν ἑαυτῷ χρυσοκόλ-
λαν. Ἄλλη δὲ λίθος ὁμοία τὴν χρόαν τοῖς ἄν-
40 θραξι· βάρος δ' ἔχουσα. Τὸ δ' ὅλον ἐν τοῖς
μετάλλοις πλεῖσται καὶ ἰδιώταται φύσεις εὑρί-
σκονται τῶν τοιούτων, ὧν τὰ μέν εἰσι γῆς, κα-
θάπερ ὤχρα καὶ μίλτος, τὰ δὲ οἷον ἄμμου,
καθάπερ χρυσοκόλλα καὶ κύανος, τὰ δὲ κονίας,
οἷον σανδαράκη καὶ ἀῤῥενικὸν καὶ ὅσα ὅμοια
τούτοις. Καὶ τῶν μὲν τοιούτων πλείους ἄν τις
41 λάβοι τὰς ἰδιότητας. Ἔνιαι δὲ λίθοι καὶ τὰς
τοιαύτας ἔχουσι δυνάμεις εἰς τὸ μὴ πάσχειν,
ὥσπερ εἴπομεν, οἷον τὸ μὴ γλύφεσθαι σιδηρίοις,
ἀλλὰ λίθοις ἑτέροις. Ὅλως μὲν ἡ κατὰ τὰς
ἐργασίας καὶ τῶν μειζόνων λίθων πολλὴ δια-
φορά· οἱ μὲν γὰρ πριστοὶ, οἱ δὲ γλυπτοὶ, κα-
θάπερ ἐλέχθη, καὶ τορνευτοὶ τυγχάνουσι, κα-
θάπερ καὶ ἡ Μαγνῆτις αὕτη λίθος ἣ καὶ τῇ
ὄψει τὸ περιττὸν ἔχουσα, καὶ ὥς γε δή τινες
θαυμάζουσι τὴν ὁμοίωσιν τῷ ἀργύρῳ μηδαμῶς
42 οὖσαν συγγενῆ. Πλείους δ' εἰσὶν οἱ δεχόμενοι
πάσας τὰς ἐργασίας· ἐπεὶ καὶ ἐν Σίφνῳ τοιοῦτός

τίς ἐστιν ὀρυκτὸς, ὃς τρία στάδια ἀπὸ θαλάττης,
στρογγύλος καὶ βωλώδης, καὶ τορνεύεται καὶ
γλύφεται διὰ τὸ μαλακόν· ὅταν δὲ πυρωθῇ καὶ
ἀποβαφῇ τῷ ἐλαίῳ, μέλας τε σφόδρα γίνεται
καὶ σκληρός. Ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ σκεύη τὰ
ἐπιτράπεζα. Οἱ μὲν [οὖν] τοιοῦτοι πάντες προς- 43
δέχονται τὴν τοῦ σιδήρου δύναμιν· ἔνιοι δὲ λί-
θοις ἄλλοις γλύφονται, σιδήροις δ' οὐ δύνανται,
καθάπερ εἴπομεν. Οἱ δὲ σιδήροις μὲν ἀμβλυ-
τέροις δέ· καί εἰσιν * παραπλησίως δὲ κάτω τὰ
* μὴ τέμνεσθαι * σιδήρῳ, καίτοι καὶ στερεὸν
ἔτε * ἰσχυρότερα τέμνει, καὶ σίδηρος λίθου
σκληρότερος ὤν. Ἄτοπον δὲ κἀκεῖνο φαίνεται, 44
διότι ἡ μὲν ἀκόνη κατεσθίει τὸν σίδηρον, ὁ δὲ
σίδηρος ταύτην μὲν δύναται διαιρεῖν καὶ ῥυθμί-
ζειν, ἐξ ἧς δὲ αἱ σφραγῖδες, οὔ. Καὶ πάλιν ὁ
λίθος, ᾧ γλύφουσι τὰς σφραγῖδας, ἐκ τούτου
ἐστὶν, ἐξ οὗπερ αἱ ἀκόναι, ἢ ἐξ ὁμοίου τούτῳ·
ἄγεται δὲ ἡ [ἀρίστη] ἐξ Ἀρμενίας. Θαυμαστὴ 45
δὲ φύσις καὶ τῆς βασανιζούσης τὸν χρυσόν· δο-
κεῖ γὰρ δὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν τῷ πυρὶ δύναμιν·
καὶ γὰρ ἐκεῖνο δοκιμάζει. Διὸ καὶ ἀποροῦσί
τινες, οὐκ ἄγαν οἰκείως ἀποροῦντες. Οὐ γὰρ
τὸν αὐτὸν τρόπον δοκιμάζει· ἀλλὰ τὸ μὲν πῦρ
τῷ τὰ χρώματα μεταβάλλειν καὶ ἀλλοιοῦν, ὁ
δὲ λίθος τῇ παρατρίψει· δύναται γὰρ, ὡς ἔοικεν,
ἐκλαμβάνειν τὴν ἑκάστου φύσιν. Εὑρῆσθαι δέ 46
φασι νῦν ἀμείνω πολὺ τῆς πρότερον, ὥστε μὴ
μόνον τὸν ἐκ τῆς καθάρσεως ἀλλὰ καὶ τὸν
κατάχαλκον χρυσὸν καὶ ἄργυρον γνωρίζειν, καὶ
πόσον εἰς τὸν στατῆρα μέμικται. Σημεῖα δ' ἐστὶν

αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου· ἐλάχιστον δὲ γίνεται κριθή, εἶτα κόλλυβος, εἶτα τεταρτημόριον ἢ ἡμιωβολος· ἐξ ὧν γνωρίζουσι τὸ καθῆκον.
47 Εὑρίσκονται δὲ τοιαῦται πᾶσαι ἐν τῷ ποταμῷ Τμώλῳ. Λεία δ' ἡ φύσις αὐτῶν καὶ ψηφοειδής, πλατεῖα, οὐ στρογγύλη· μέγεθος δὲ ὅσον διπλασία τῆς μεγίστης ψήφου. Διαφέρει δ' αὐτῆς πρὸς τὴν δοκιμασίαν τὰ ἄνω [τὰ] πρὸς τὸν ἥλιον ἢ τὰ κάτω, καὶ βέλτιον δοκιμάζει τὰ ἄνω· τοῦτο δέον, ὅτι ξηρότερα τὰ ἄνω· κωλύει γὰρ ἡ ὑγρότης εἰς τὸ ἐκλαμβάνειν· ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς καύμασι δοκιμάζει χεῖρον· ἀνίησι γάρ τινα νοτίδα ἐξ αὐτῆς, δι' ἣν ἀπολισθαίνει. Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἄλλοις τῶν λίθων, καὶ ἐξ ὧν τὰ ἀγάλματα ποιοῦσιν· ὃ καὶ σημεῖον ὑπο-
48 λαμβάνουσιν ἴδιον [τὸ] τοῦ εἴδους. Αἱ μὲν οὖν τῶν λίθων διαφοραὶ καὶ δυνάμεις εἰσὶν ἐν τούτοις· αἱ δὲ τῆς γῆς ἐλάττονες μέν, ἰδιώτεραι δέ. Τὸ μὲν γὰρ τήκεσθαι καὶ μαλάττεσθαι καὶ πάλιν ἀποσκληρύνεσθαι καὶ ταύτῃ συμβαίνει. Τήκεται μὲν γὰρ τοῖς χυτοῖς καὶ ὀρυκτοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ λίθος· μαλάττεται δέ, λίθους τε ποιοῦσιν, ὧν τάς τε ποικιλίας καὶ τὰς ἄλλας συνθέσεις ἁπάσας πυροῦντες καὶ μαλάττοντες
49 ποιοῦσιν. Εἰ δὲ καὶ ὁ ὕελος ἐκ τῆς ὑελίτιδος, ὥς τινές φασι, καὶ αὕτη πυκνώσει γίνεται. Ἰδιωτάτη δὲ ἡ τῷ χαλκῷ μιγνυμένη· πρὸς γὰρ τῷ τήκεσθαι καὶ μίγνυσθαι καὶ δύναμιν ἔχει περιττήν, ὥστε τῷ κάλλει τῆς χρόας ποιεῖν διαφοράν. Περὶ δὲ Κιλικίαν ἐστί τις ἣ ἕψεται γῆ, καὶ γίνεται γλισχρά· ταύτῃ δ' ἀλείφουσι τὰς

ἀμπέλους ἀντὶ ἰξοῦ πρὸς τοὺς ἶπας. Εἴη δ' ἂν 50
λαμβάνειν καὶ ταύτας τὰς διαφορὰς, ὅσαι πρὸς
τὴν ἀπολίθωσιν εὐφυεῖς· ἐπεὶ αἵ γε τοὺς τούτων
ποιοῦσαι χυμοὺς διαφόρους ἀλλήλων [ἰδίαν] τιν'
ἔχουσι φύσιν, ὥσπερ καὶ αἱ τὰς τῶν φυτῶν.
Ἀλλὰ μᾶλλον ἄν τις αὐτὰς τοῖς χρώμασι δια-
ριθμήσειεν, οἷσπερ καὶ οἱ γραφεῖς χρῶνται.
Καὶ γὰρ ἡ γένεσις τούτων, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἴ-
πομεν, ἤτοι συῤῥοῆς τινος ἢ διηθήσεως γινομέ-
νης· καὶ ἔνιά γε δὴ φαίνεται πεπυρωμένα καὶ
οἷον κατακεκαυμένα, οἷον καὶ ἡ σανδαράκη καὶ
τὸ ἀῤῥενικὸν καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Πάντα
δ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς ἀναθυμιάσεως
ταῦτα τῆς ξηρᾶς καὶ καπνώδους. Εὑρίσκεται 51
δὴ πάντα ἐν τοῖς μετάλλοις τοῖς ἀργυρείοις τε
καὶ χρυσείοις, ἔνια δὲ καὶ ἐν τοῖς χαλκορυχείοις,
οἷον ἀῤῥενικὸν, σανδαράκη, χρυσοκόλλα, μίλ-
τος, ὤχρα, κύανος· ἐλάχιστος δὲ οὗτος καὶ κατ'
ἐλάχιστα. Τῶν δ' ἄλλων τῶν μέν εἰσι ῥάβδοι,
τὴν δ' ὤχραν ἀθρόαν πως φασὶν εἶναι· μίλτον
δὲ παντοδαπὴν, ὥστε εἰς τὰ ἀνδρείκελα χρῆσθαι
τοὺς γραφεῖς· καὶ ὤχραν ἀντ' ἀῤῥενικοῦ, διὰ
τὸ μηδὲν τῇ χρόᾳ διαφέρειν, δοκεῖν δέ. Ἀλλὰ 52
μίλτου τε καὶ ὤχρας ἐστὶν ἐνιαχοῦ μέταλλα,
καὶ κατὰ ταὐτὰ, καθάπερ ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ
ὀρύττεται πολλή· χαλεπὸν δὲ τοῖς μεταλλεῦσι
φασὶν εἶναι τὸ πνίγεσθαι· ταχὺ γὰρ καὶ ἐν ὀλί-
γῳ τοῦτο ποιεῖν. Βελτίστη δὲ δοκεῖ μίλτος ἡ
Κεία εἶναι· γίνονται γὰρ πλείους· ἡ μὲν οὖν ἐκ
τῶν μετάλλων, ἐπειδὴ καὶ τὰ σιδηρεῖα ἔχει μίλ-
τον· ἀλλὰ καὶ ἡ Λημνία καὶ ἣν καλοῦσι Σινω-

πικήν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ Καππαδοκική, κατάγε-
53 ται δ' εἰς Σινώπην. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ μεταλ-
λεύεται καθ' αὐτήν· ἐστὶ δὲ αὐτῆς γένη τρία,
ἡ μὲν ἐρυθρὰ σφόδρα, ἡ δὲ ἔκλευκος, ἡ δὲ μέση.
Ταύτην αὐτάρκη καλοῦμεν, διὰ τὸ μὴ μίγνυ-
σθαι· τὰς δ' ἑτέρας μιγνύουσι. Γίνεται δὲ καὶ
ἐκ τῆς ὤχρας κατακαιομένης, ἀλλὰ χείρων· τὸ
δ' εὕρημα Κυδίου. Συνεῖδε γὰρ ἐκεῖνος, ὥς
φασι, κατακαυθέντος τινὸς πανδοχείου τὴν ὤ-
54 χραν ἰδὼν ἡμίκαυστον καὶ πεφοινιγμένην. Τι-
θέασι δ' εἰς τὰς καμίνους χύτρας καινὰς περι-
πλάσαντες πηλῷ· ὀπτῶσι γὰρ διάπυροι γενόμε-
ναι· ὅσῳ δ' ἂν μᾶλλον πυρωθῶσι, τοσούτῳ
μᾶλλον μελαντέραν καὶ ἀνθρακωδεστέραν ποι-
οῦσι. Μαρτυρεῖ δὲ ἡ γένεσις αὐτή· δόξειε γὰρ
ἂν ὑπὸ πυρὸς ἅπαντα ταῦτα μεταβαλεῖν, εἴ-
περ ὁμοίαν ἢ παραπλησίαν δεῖ τὴν ἐνταῦθα τῇ
55 φυσικῇ [γενέσει] νομίζειν. Ἔστι δέ, ὥσπερ καὶ
μίλτος ἡ μὲν αὐτόματος ἡ δὲ τεχνική, καὶ κύα-
νος ὁ μὲν αὐτοφυὴς ὁ δὲ σκευαστός, ὥσπερ ἐν
Αἰγύπτῳ. Γένη δὲ κυάνου τρία, ὁ Αἰγύπτιος
καὶ Σκύθης καὶ τρίτος ὁ Κύπριος· βέλτιστος
δ' ὁ Αἰγύπτιος εἰς τὰ ἄκρατα λειώματα, ὁ δὲ
Σκύθης εἰς τὰ ὑδαρέστερα. Σκευαστὸς δ' ὁ
Αἰγύπτιος· καὶ οἱ γράφοντες τὰ περὶ τοὺς βα-
σιλεῖς καὶ τοῦτο γράφουσι, τίς πρῶτος βασιλεὺς
ἐποίησε χυτὸν κύανον μιμησάμενος τὸν αὐτο-
φυῆ, δῶρά τε πέμπεσθαι παρ' ἄλλων τε καὶ ἐκ
Φοινίκης φόρον κυάνου, τοῦ μὲν ἀπύρου τοῦ
δὲ πεπυρωμένου. Φασὶ δὲ οἱ τὰ φάρμακα τρί-
βοντες τὸν μὲν κύανον ἐξ ἑαυτοῦ ποιεῖν χρώ-

ματα τέτταρα, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν λεπτοτάτων λεπτότατον, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ [τῶν] παχυτάτων μελάντατον. Ταῦτά τε δὴ τέχνῃ γίνεται καὶ ἔτι τὸ ψιμύθιον. Τίθεται γὰρ 56
μόλιβδος ὑπὲρ ὄξους ἐν πίθοις ἡλίκον πλίνθος· ὅταν δὲ λάβῃ πάχος, (λαμβάνει δὲ μάλιστα ἐν ἡμέραις δέκα) τότ' ἀνοίγουσιν, εἶτ' ἀποξύουσιν ὥσπερ εὐρῶτά τινα ἀπ' αὐτοῦ· καὶ πάλιν [τιθέασιν,] ἕως ἂν καταναλώσωσι. Τὸ δ' ἀποξυόμενον ἐν τριπτῆρι τρίβουσι καὶ ἀφηθοῦσιν ἀεί· τὸ δ' ἔσχατον ὑφιστάμενόν ἐστι τὸ ψιμύθιον. Παραπλησίως δὲ καὶ ὁ ἰὸς γίνεται· χαλ- 57
κὸς γὰρ ἐρυθρὸς ὑπὲρ τρυγὸς τίθεται, καὶ ἀποξύεται τὸ ἐπιγινόμενον. Γίνεται δὲ καὶ κιν- 58
νάβαρι τὸ μὲν αὐτοφυὲς τὸ δὲ κατ' ἐργασίαν· αὐτοφυὲς μὲν τὸ περὶ Ἰβηρίαν, σκληρὸν σφόδρα καὶ λιθῶδες, καὶ τὸ ἐν Κόλχοις. Τοῦτο δέ φασιν εἶναι [ἐπὶ] κρημνῶν, ὃ καταβάλλουσι τοξεύοντες. Τὸ δὲ κατ' ἐργασίαν ὑπὲρ Ἐφέσου μικρὸν ἐξ ἑνὸς τόπου μόνον. Ἔστι δ' ἄμμος, ἣν συλλέγουσι λαμπυρίζουσαν, καθάπερ ὁ κόκκος· ταύτην δὲ τρίψαντες ὅλως ἐν ἀγγείοις λιθίνοις λειοτάτην πλύνουσιν ἐν χαλκοῖς· [μικρὸν ἐν καλοῖς·] τὸ δ' ὑφιστάμενον πάλιν λαβόντες πλύνουσι καὶ τρίβουσιν· ἐν ᾧπέρ ἐστι τὸ τῆς τέχνης· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἴσου πολὺ περιποιοῦσιν, οἱ δ' ὀλίγον ἢ οὐθέν· ἀλλὰ πλύσματι [τῷ] ἐπάνω χρῶνται, ἓν πρὸς ἓν ἀλείφοντες. Γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφιστάμενον κάτω κιννάβαρι, τὸ δ' ἐπάνω καὶ πλεῖον πλύσμα. Καταδεῖξαι δέ 59
φασι καὶ εὑρεῖν τὴν ἐργασίαν Καλλίαν τινὰ

Ἀθηναῖον ἐκ τῶν ἀργυρείων· ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἄμμον χρυσίον διὰ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπραγματεύετο καὶ συνέλεγεν· ἐπεὶ δ' ᾔσθετο, ὅτι οὐκ ἔχει, τὸ δὲ τῆς ἄμμου κάλλος ἐθαύμαζε διὰ τὴν χρόαν, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἦλθε ταύτην. Οὐ παλαιὸν δ' ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ ἔτη μάλιστ' ἐνενήκοντα εἰς ἄρχοντα Πραξίβουλον Ἀ-

60 *θήνῃσι. Φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι [τὰ μὲν] μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δὲ [καὶ] ἴδια ποιεῖ, καὶ τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὥσπερ τὰς ἄλπεις· ἔνια δ' ἴσως ἀμφοῖν, ὥσπερ χυτὸν ἄργυρον. Ἔστι γάρ τις χρεία καὶ τούτου· ποιεῖται δὲ, ὅταν τὸ [κιννάβαρι] τριφθῇ μετ' ὄξους ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ καὶ δοίδυκι χαλκῷ. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα*

61 *τάχ' ἂν τις λάβοι πλείω. Τῶν δὲ μεταλλευτῶν τὰ ἐν τοῖς γεωφανέσιν ἔτι λοιπὰ, [περὶ] ὧν ἡ γένεσις, ὥσπερ ἐλέχθη κατ' ἀρχὰς, ἐκ συῤῥοῆς τινος καὶ ἐκκρίσεως γίνεται καθαρωτέρας καὶ ὁμαλωτέρας τῶν ἄλλων. Χρώματα δὲ παντοῖα λαμβάνουσι καὶ διὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων * διὰ τὴν τῶν * * ούντων διαφορὰν, ἐξ ὧν τὰς μὲν μαλάττοντες, τὰς δὲ τήκοντες καὶ τρίβοντες συντιθέασι τὰς λίθους τὰς ἐκ τῆς Ἀσίας ταύτας*

62 *ἀγομένας. Αἱ δ' αὐτοφυεῖς καὶ ἅμα τῷ περιττῷ τὸ χρήσιμον ἔχουσαι σχεδὸν τρεῖς εἰσιν ἢ τέτταρες, ἥ τε Μηλιὰς καὶ ἡ Κιμωλία καὶ ἡ Σαμία, καὶ ἡ Τυμφαϊκὴ τετάρτη παρὰ ταύτας ἡ γύψος. Χρῶνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ Μηλιάδι μόνον, τῇ Σαμίᾳ δ' οὒ, καίπερ οὔσῃ καλῇ, διὰ τὸ λίπος ἔχειν καὶ πυκνότητα καὶ λειότητα. Τὸ*

γὰρ ἤρεμον καὶ * δες καὶ ἀλιπὲς ἐπὶ τῆς γραφῆς
ἁρμόττει μᾶλλον, ὅπερ ἡ Μηλιὰς ἔχει τῷ φα-
ρίδι. Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Μήλῳ καὶ ἐν τῇ Σάμῳ 63
διαφοραὶ τῆς γῆς πλείους. Ὀρύττοντα μὲν οὖν
οὐκ ἔστιν ὀρθὸν στῆναι ἐν τοῖς ἐν Σάμῳ, ἀλλ'
ἀναγκαῖον ἢ ὕπτιον ἢ πλάγιον. Ἡ δὲ φλὲψ ἐπὶ
πολὺ διατείνει, τὸ μὲν ὕψος ἡλίκη δίπους, τὸ
δὲ βάθος πολλῷ μείζων· ἐφ' ἑκάτερα δ' αὐτὴν
λίθοι περιέχουσιν, ἐξ ὧν ἐξαιρεῖται. Διαφυὴν
[δ'] ἔχει διὰ μέσου, καὶ ἡ διαφυὴ βελτίων ἐστὶ
τῶν ἔξω, καὶ πάλιν ἑτέραν αὐτῆς καὶ ἑτέραν
ἄχρι τεττάρων * ἐστὶν ἡ ἐσχάτη, καλεῖται ἀστήρ.
Χρῶνται δὲ τῇ γῇ πρὸς τὰ ἱμάτια μάλιστα ἢ 64
μόνον· χρῶνται δὲ [καὶ] τῇ Τυμφαϊκῇ πρὸς τὰ
ἱμάτια, καὶ καλοῦσι γύψον οἱ περὶ τὸν Ἄθων
καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους. Ἡ δὲ γύψος γίνεται
πλείστη μὲν ἐν Κύπρῳ καὶ περιφανεστάτη· μι-
κρὸν γὰρ ἀφαιροῦσι τῆς γῆς ὀρύττοντες. Ἐν
Φοινίκῃ δὲ καὶ ἐν Συρίᾳ καίοντες τοὺς λίθους
ποιοῦσιν· ἔπειτα δ' ἐν Θουρίοις· καὶ γὰρ ἐκεῖ
γίνεται πολλή· τρίτη δὲ ἡ περὶ Τυμφαίαν καὶ
περὶ Πεῤῥαιβίαν καὶ κατ' ἄλλους τόπους. Ἡ 65
δὲ φύσις αὐτῆς ἰδία· λιθωδεστέρα γὰρ μᾶλλόν
ἐστιν ἢ γεώδης· ὁ δὲ λίθος ἐμφερὴς τῷ ἀλαβα-
στρίτῃ· μέγας δ' οὐ τέμνεται, ἀλλὰ χαλικώδης.
Ἡ δὲ γλισχρότης καὶ θερμότης, ὅταν βρεχθῇ,
θαυμαστή· χρῶνται γὰρ πρός τε τὰ οἰκοδομή-
ματα, [τοῦτον] τὸν λίθον περιχέοντες, κἄν τι
ἄλλο βούλωνται τοιοῦτον κολλῆσαι. Κόψαντες 66
δὲ καὶ ὕδωρ ἐπιχέοντες ταράττουσι ξύλοις· τῇ
χειρὶ γὰρ οὐ δύνανται διὰ τὴν θερμότητα.

*Βρέχουσι δὲ παραχρῆμα πρὸς τὴν χρείαν· ἐὰν
[δὲ] μικρὸν πρότερον, ταχὺ πήγνυται καὶ οὐκ
ἔστι διελεῖν. Θαυμασία δὲ καὶ [ἡ] ἰσχύς· ὅτε
οἱ λίθοι ῥήγνυνται καὶ διαφέρονται, ἡ δὲ * μος
ἀνίησι· πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πέπτωκε καὶ
ὑφήρηται, τὰ δ' ἄνω κρεμάμενα καὶ συνεχό-
67 μενα τῇ κολλήσει *. Δύναται δὲ καὶ ὑφαιρου-
μένη πάλιν καὶ πάλιν ὀπτᾶσθαι καὶ γίνεσθαι
χρησίμη. Περὶ μὲν οὖν Κύπρον καὶ Φοινίκην
εἰς ταῦτα μάλιστα [χρῶνται,] περὶ δὲ Ἰταλίαν
καὶ εἰς τὸν οἶνον· καὶ οἱ γραφεῖς [πρὸς] ἔνια
τῶν κατὰ τὴν τέχνην· ἔτι δὲ οἱ κναφεῖς ἐμπάτ-
τοντες εἰς τὰ ἱμάτια. Διαφέρειν δὲ δοκεῖ καὶ
πρὸς ἀπομάγματα πολὺ τῶν ἄλλων· εἰς ὃ καὶ
χρῶνται μᾶλλον, καὶ μάλισθ' οἱ περὶ τὴν Ἑλ-
68 λάδα, [διὰ τὴν] γλισχρότητα καὶ λειότητα. Ἡ
μὲν [οὖν] δύναμις ἐν τούτοις καὶ τοιούτοις· ἡ
δὲ φύσις ἔοικεν ἀμφότερά πως ἔχειν καὶ τὰ τῆς
κονίας καὶ τὰ τῆς γῆς, θερμότητα καὶ γλισχρό-
τητα, μᾶλλον δὲ ἑκατέραν ὑπερέχουσαν. Ὅτι δ'
ἔμπυρος, κἀκεῖθεν φανερόν· ἤδη γάρ τις ναῦς
ἱματηγὸς, βρεχθέντων ἱματίων, ὡς ἐπυρώθησαν,
69 συγκατεκαύθη καὶ αὐτή. Καίουσι δὲ καὶ ἐν
Φοινίκῃ καὶ ἐν Συρίᾳ καμινεύοντες αὐτήν· [καὶ
καίοντες] καίουσι δὲ μάλιστα τοὺς μαρμάρους
καὶ ἁπλουστέρους, στερεωτάτους μὲν παρατι-
θέντες [βόλιτον, ἕνεκα] τοῦ θᾶττον καίεσθαι
καὶ μᾶλλον. Δοκεῖ γὰρ θερμότατον εἶναι πυρω-
θὲν, καὶ πλεῖστον χρόνον διαμένει. Ὀπτήσαντες
δὲ κόπτουσι, ὥσπερ τὴν κονίαν. Ἐκ τούτου δ'*

ἂν δόξειεν εἶναι φανερὸν, ὅτι πυρώδης τις ἡ γένεσις αὐτῆς τὸ ὅλον ἐστίν.

III.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΠΥΡΟΣ.

Ἡ τοῦ πυρὸς φύσις ἰδιαιτάτας ἔχει δυνάμεις τῶν ἁπλῶν. Ἀὴρ μὲν γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ τὰς εἰς ἄλληλα μόνον ποιεῖται μεταβολὰς φυσικὰς, αὐτὸ δὲ αὑτοῦ γεννητικὸν οὐδέν· τὸ δὲ πῦρ γεννᾷν καὶ φθείρειν πέφυκεν αὐτό· γεννᾷν μὲν, τὸ ἔλαττον τὸ πλέον, φθείρειν δὲ, τὸ πλέον τὸ ἔλαττον. Ἔτι δὲ αἱ γενέσεις αὐτοῦ αἱ πλεῖσται [καὶ] οἷον μετὰ βίας· καὶ γὰρ ἡ πληγῇ τῶν στερεῶν, ὥσπερ λίθων· ἢ θλίψει καὶ πιέσει, καθάπερ τῶν πυρείων, καὶ ὅσα ἔχει φορὰς, ὥσπερ τῶν πυρουμένων καὶ τηκομένων· ἐκ δ' αὖ τοῦ ἀέρος καὶ τοῖς νέφεσι συστροφαὶ καὶ θλίψεις· βίαιοι γὰρ δὴ αἱ φοραὶ, δι' ὧν δὴ οἱ πρηστῆρες καὶ κεραυνοὶ γίνονται· καὶ ὅσους δὴ τρόπους ἄλλους τεθεωρήκαμεν εἴθ' ὑπὲρ γῆς γινομένων, εἴτ' ἐπὶ γῆς, εἴθ' ὑπὸ γῆς. Αἱ γὰρ 1
2 πολλαὶ δόξειαν ἂν αὐτῶν μετὰ βίας· εἰ δ' ἄρα μὴ τοῦτ', ἀλλ' ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι πλείστας ἔχει γενέσεις· ὧν οὐδὲ μία τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει, οὐδὲ ὅλως ὁ τρόπος οἰκεῖος, ἀλλὰ πάντων, ὥσπερ ἐλέχθη, φυσική τις μεταβολὴ καὶ γένεσις.

Διὰ κἀκείνων μὲν οὐθὲν ἐφ' ἡμῖν ποιεῖν· οὐδὲ γάρ, ὅταν τὸ ὕδωρ ὀρύττωμεν, αὐτὸ ποιοῦμεν, ἀλλ' εἰς ἐμφάνειαν ἄγομεν τὸ καταμεμεριςμένον
3 *ἀθροιζόμενοι. Τοῦτο δὲ φαίνεται οὐ καθ' ἕνα τρόπον, ἀλλὰ κατὰ πλείστους. Μεγίστη δὲ αὕτη διαφορὰ δόξειεν ἂν εἶναι· τὰ μὲν γὰρ καθ' αὑτὰ, καὶ οὐδὲν ἐν ὑποκειμένῳ· πῦρ δὲ, τό γε τῇ περὶ ἡμᾶς αἰσθήσει φανερὸν, εἴτ' ἀριθμητέον εἰς τὸ αὐτὸ τὸ φῶς, εἴτε μὴ ἀριθμητέον· εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ φῶς, φανερὸν, ὡς ἐν ἀέρι γε τοῦτο καὶ ὕδατι· εἰ δὲ μὴ, τό γε πῦρ τῆς φλογὸς καὶ τοῦ ἄνθρακος ἐν ὑποκειμένῳ· ἡ μὲν γὰρ καπνὸς καόμενος· ὁ δὲ γεῶδές τι καὶ στερεόν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς μεταρσίοις ἐκπυρούμενα, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· πάντα γὰρ ἢ ἀέρος τοιοῦδε πύρωσις, ἢ ἀέρος ἅμα καὶ ὑγροῦ καὶ γεώδους, ἢ πάντων, ἢ τοῖν δυοῖν. Ἁπλῶς δ' ἀεὶ καὶ πᾶν καιόμενόν τι, καὶ ὥσπερ [ἐν] γενέσει, καθάπερ ἡ κίνησις [ἴδιον] καὶ γινόμενον φθείρεταί πως, καὶ ἅμα τῷ ὑπολιπεῖν τὸ*
4 *καυστὸν καὶ αὐτὸ συναπόλλυται. Τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ παρὰ τῶν παλαιῶν λεγόμενον, ὅτι τροφὴν ἀεὶ ζητεῖ τὸ πῦρ, ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον αὐτὸ διαμένειν ἄνευ τῆς ὕλης. Καὶ ἄτοπον φαίνεται, πρῶτον αὐτὸ λέγειν καὶ οἷον ἀρχὴν, εἰ μὴ οἷόν τ' εἶναι χωρὶς ὕλης· οὔτε γὰρ ἁπλοῦν οὕτω γε, οὔτε πρότερον τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς ὕλης, εἰ μή τις ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ σφαίρᾳ τοιαύτη φύσις, ὥστε ἄμικτον εἶναι θερμότητα καὶ καθαράν. Οὕτω δὲ οὐκ ἂν ἔτι καίοι· πυρὸς δὲ αὕτη φύσις· πλὴν εἰ ἄρα γε πλείους καὶ*

διάφοροι· καὶ ἡ μὲν πρώτη καθαρὰ καὶ ἄμι-
κτος· ἡ δὲ περὶ τὴν τῆς γῆς σφαῖραν μεμιγμένη
καὶ ἀεὶ κατὰ γένεσιν. Ἡ δ' ἀρχὴ πότερον ἀπ'
ἐκείνης αὐτῷ τῆς γενέσεως, ἢ ἀπὸ τῶν ὑποκει-
μένων, ὅταν ἐν κινήσει τοιᾷδε καὶ διαθέσει πρὸς
ἄλληλα γένηται, καθάπερ ἀρτίως ἐλέγομεν, [ἢ]
ἀπ' ἀμφοῖν; Καὶ γὰρ ἡ κίνησις ἡ τοιάδε καὶ ἡ 5
ἀλλοίωσις εἰς τὴν τοῦ θερμοῦ πως ἀνάγεται
φύσιν· ὁ γὰρ ἥλιος ὁ ταῦτα πάντα δημιουργῶν.
Πάλιν δ' ἡ τοῦ ἡλίου φύσις εἰ μὲν τοῦ πυρός
τις ἰδέα, πλείστην ἂν αὕτη καὶ μεγίστην ἔχοι
διαφορὰν, ἀρχή τις οὖσα καὶ πρὸς ἅπαντα ἥ-
κουσα· καὶ γὰρ τὸ φῶς ἀπὸ τούτου καὶ ἡ γόνι-
μος ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς θερμότης. Ἔτι δὲ
ἡ τοῦ γεώδους τούτου καὶ καιομένου πυρὸς δυ-
νατὴ διὰ τούτου γίνεσθαι· πολλοὶ γοῦν καὶ
[ἐξάπτοντες] ὑπολαμβάνουσι τὴν αὐγὴν εἶναι
ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Εἰ δὲ μή ἐστι πῦρ, μηδὲ πυρὸς 6
φῶς, αὐτὸ μὲν τοῦτο θαυμαστὸν, καὶ [λόγου
δεῖται·] εἰ δὲ μήθ' ὑπὸ τούτου καὶ διὰ τοῦτον
ἡ θερμότης, ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὡς ἐν ὑποκει-
μένῳ τινὶ καὶ τὸ πῦρ, καὶ ὁ ἥλιος τὸ θερμόν.
Ἄτοπον δὲ καὶ τοῦτο πάλιν, εἰ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ
πρῶτον ἐν ὑποκειμένῳ· τὸ γὰρ θερμὸν καὶ ἡ
τούτου δύναμις ἀρχή. Κοινότερον γὰρ τοῦτο,
καὶ ἐπὶ πλείω διήκει, καὶ κυριώτερον ἀλλοιώ-
σεως καὶ φυσικῆς γενέσεως. Τὸ δὲ πῦρ, ὡς εἴ-
ρηται, γεννητικὸν μὲν αὐτοῦ, φθαρτικὸν δὲ ὡς
ἐπίπαν τῶν ἄλλων. Ὅθεν καὶ δῆλον, ὡς ἑτέρα
τις ἡ φύσις πυρὸς καὶ θερμοῦ. Νῦν δὲ λέγο- 7
μεν, ὅταν ἐν τῷ γεώδει καὶ ἀερώδει τῆς ξηρᾶς

ἀναθυμιάσεως καυστικὴ γένηται θερμότης, ἥν-
περ οὐχ οἷόν τ᾽ ἐν τοῖς ὑγροῖς ὑπάρχειν, πλὴν
ὥσπερ σάρκα λέγομεν καίειν. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα
ἔοικεν ἐς μείζω τινὰ σκέψιν ἐκφέρειν ἡμᾶς τῶν
8 ὑποκειμένων, ἣ ζητεῖ τὰς πρώτας αἰτίας. Φαί-
νεται γὰρ οὕτω λαμβάνουσι τὸ θερμὸν καὶ το
ψυχρὸν ὥσπερ πάθη τινῶν εἶναι, οὐκ ἀρχαὶ καὶ
δυνάμεις· ἅμα δὲ καὶ ἡ τῶν ἁπλῶν λεγομένων
φύσις μικτή τις καὶ ἐνυπάρχουσα ἀλλήλοις.
Ὥσπερ γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ ἄνευ ἀέρος ἢ ὑγροῦ
τινος καὶ γεώδους εἶναι δυνατὸν, οὕτως οὐδὲ τὸ
ὑγρὸν ἄνευ πυρὸς, οὐδὲ τὴν γῆν ἄνευ ὑγροῦ.
Σημεῖον δέ· τὸ μὲν γὰρ πήγνυται διὰ τὴν ἔκ-
θλιψιν, ἡ δ᾽ οὐκ ἂν συμμείνειεν ἀπολιπόντος
πάντη καὶ πάντως τοῦ ὑγροῦ. Διὸ ταῦτα μὲν
φαίνεται κοινὰ καὶ δεόμενα διορισμοῦ, πῶς
9 ποτε χρὴ τὰ ἁπλᾶ λέγειν. Τὰ δὲ τούτων πρό-
τερα μιχθέντα μείζους ἔχει ζητήσεις, ὥσπερ εἴ-
πομεν. Ἐκεῖνο δ᾽ ἐξ ἁπάντων φανερὸν, ὡς ἡ
τοῦ πυρὸς φύσις ἰδιαιτάτας ἔχει καὶ πλείστας
δυνάμεις, καθάπερ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ἐλέχθη.
Καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πολυειδὲς αὐτοῦ καὶ διειλημ-
μένον ἐν ἅπασι τοῖς τόποις ἰδιότητα μηνύει τῆς
φύσεως. Οὐδὲν γὰρ δὴ τῶν ἄλλων οὔθ᾽ οὕτω
πολυειδὲς, οὔτ᾽ ἀνώμαλον ταῖς δυνάμεσιν, οὔτ᾽
αὐτῇ τῇ φύσει διάφορον, οὔτε διῆκον εἰς πάν-
τας καὶ καταμεμερισμένον τοὺς τόπους. Ἀφέν-
τας γοῦν τὰ μείζω πρότερον πειρατέον ὑπὲρ
τῶν ἐλαττόνων λέγειν, ἀρξαμένους ἀπὸ τῆς γε-
νέσεως αὐτοῦ καὶ φθορᾶς, ἣν ὑφ᾽ αὐτοῦ ποιεῖ-
10 ται. Ληπτέον δὲ εἰς ταῦτα τὸ μικρῷ πρότερον

εἰρημένον, ὃ καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὸν, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ πως ἡ φύσις αὐτοῦ, καὶ τὸ ὅλον ἀλλοιουμένῳ καὶ πάσχοντι. Τούτου γὰρ τεθέντος, εὔλογος ἤδη καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. Γεννᾷ μὲν γὰρ τῷ ἐπὶ πλεῖον ἀεὶ προϊέναι καῖον καὶ ἐξομοιούμενον. Συμβαίνει δὲ καὶ ἀπόλειψίν τινα αὐτοῦ γίνεσθαι, καταναλισκομένης τῆς ὑγρότητος τῶν πρότερον πυρουμένων. Φθείρει δὲ, ὅταν πλησίον τεθῇ, τῷ πλείονι τὸ ἔλαττον, εἴτε τὴν τροφὴν ἀφαιρούμενον, εἴτε οὖν ἐξαεροῦν τὴν ἀρχὴν καὶ καταμαραῖνον τῷ ὑπερισχύειν· οὔτε γὰρ ἄνευ ὑγρότητος οὐδὲν καυστὸν, οὔτε ταύτης ἐνυπαρχούσης, ἐὰν μὴ ἔχῃ δύναμιν
τὴν ἐργασομένην. Ὁμοίως δὲ καὶ [ἡ] ὑπὸ τῆς 11
πνίξεως σβέσις· καὶ γὰρ ἐνταῦθα συναθροισθὲν τῷ μὴ ἀποῤῥεῖν τὸ θερμὸν ἐκμαραίνει καὶ ξηραίνει τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἂν θλίψιν τινὰ ποιοῦσα καὶ ἀποπίεσιν. Διὸ καὶ οὐκ ἀπειθῶς τοὔνομα τοῦ καταπνίγεσθαι τὸ πῦρ· καὶ γὰρ ὅλως ὁ ἀὴρ πυκνωθεὶς δύναιτ' ἂν τοῦτο δρᾶν, καὶ πυρωθεὶς ἔτι μᾶλλον καὶ θᾶττον. Διὰ τὰς αὐτὰς δὲ καὶ παραπλησίους αἰτίας καὶ ἐν τῷ ἡλίῳ τὸ πῦρ ἧττον καίεται ἢ ἐν τῇ σκιᾷ· καὶ οἱ λύχνοι φαίνουσιν ἧττον καιομένου πυρός· καὶ ἀποσβέννυνται ὅλως, ἐὰν ὑπὲρ τῆς φλογὸς τεθῶσι. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα καταμαραίνει τε καὶ
κωλύει τὴν ἀρχὴν τὸ πλέον. Ἀντικειμένως δὲ 12
τούτῳ διὰ τὴν αὐτὴν καὶ παρομοίαν αἰτίαν τὰ καιόμενα θᾶττον κατακαίεται χειμῶνος ἢ θέρους· ἀσθενέστερον γὰρ ποιεῖ τὸ πῦρ τὸ θέρος, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος, καὶ αὐτο τὸ πῦρ τὸ φῶς·

ὁ δὲ χειμὼν καὶ τὸ πέριξ καὶ τὸ τοῦ ἀέρος ψυχρὸν ἀθροίζει· συνηθροισμένον δὲ πᾶν ἰσχυρόν. Διὸ καὶ [τὸ] ἐν τοῖς λαμπτῆρσι φῶς ἐπὶ πλεῖον φαίνεται. Ὅλως δὲ συνεστηκυῖα καὶ ἀθρόος ἡ δύναμις τοῦ παντὸς ἰσχυροτέρα, καθάπερ τοῦ
13 βάρους· ὥσπερ γὰρ μεῖζον γίνεται. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ θερμοῦ λαβεῖν ἐστιν, οἷον καὶ τὰ ἀλειπτήρια καὶ τὰ βαλανεῖα θερμότερα χειμῶνος ἢ θέρους, καὶ βορείοις ἢ νοτίοις· συνέσταλται γὰρ ἐν τῷ χειμῶνι καὶ συγκατακέκλεισται τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ πέριξ ἀέρος. Καὶ τὰ σώματα πέττει τὰς τροφὰς μᾶλλον, καὶ ὅλως ἰσχυρότερα τοῖς χειμῶσίν ἐστιν, ὅτι συνήθροι-
14 σται καὶ ἀντιπεριέστηκε τὸ θερμόν. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τὸ ψυχρὸν ἐνιαχοῦ δοκεῖ τὸ αὐτὸ ποιεῖν τῷ θερμῷ καὶ ἁπλῶς καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς· πέττειν τε γὰρ τοὺς καρπούς φασι τὰ ψύχη, καὶ ἀποκαίειν καὶ τὸ καῦμα καὶ τὸ ψύχος, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. Ἀποκαίει γὰρ οὕτω καὶ πέττει τὸ ψύχος, οὐ προηγουμένως ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι συστέλλει καὶ συνάγει τὸ θερμὸν [ἐπὶ] τὸ ἐργαζόμενον ἐκεῖνο· πλέον
15 δὲ ὂν καὶ ἰσχυρὸν μᾶλλον. Ἡ αὐτὴ δὲ αἰτία καὶ ὅτι τοῖς λειποψυχήσασι ψυχρὸν ὕδωρ προσχέουσι, ψυχροῦ τοῦ πάθους ὄντος· συνάγει γὰρ καὶ ἐξιέναι κωλύει τὸ θερμὸν, ἐμφράττον τοὺς πόρους, καὶ καταψύχον τὸ πέριξ· ἀθροῖσαι γὰρ τοῦτο δεῖ καὶ ἀνακαλέσασθαι. Διὸ καὶ κατέχειν τινὲς κελεύουσι τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκλυομένου· ἅμα γὰρ διαθερμαίνεταί τε [καὶ] τὸ ἐντὸς, καὶ ὁ ἱδρὼς ἐμπίπτων λύει τὴν λειποθυμίαν. Ψύ-

χεται δὲ καὶ τὰ θερμὰ μᾶλλον ἐν τῷ ἡλίῳ ἢ ἐν τῇ σκιᾷ, διὰ τὸ ψυχρότερον εἶναι τὸ περιεστηκός· ἐκθλίβεται γὰρ μᾶλλον τὸ θερμόν . . .
Καὶ τὰ [ὕδατα] δὲ [τὰ] ἐκ τῆς γῆς θερμότερα 16
τοῦ χειμῶνος ἢ τοῦ θέρους διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ἔνια γὰρ καὶ ἀναζεῖ μᾶλλον. Τὸ δὲ θερμαινόμενον ὕδωρ οὐχ ὁμοίως ὑπερζεῖ, καὶ τοῦ θέρους μᾶλλον θερμαινόμενον, ὡς εἰπεῖν, ὅτι τὸ ὑπερζεῖν ἐστιν ἀναβολὴ τῶν πομφολύγων· αὗται δ' οὐχ ὁμοίως αἴρεσθαι δύνανται διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος ἀέρος· θλίβει γὰρ οὗτος, καὶ ὥσπερ ἐπικόπτει. Διὸ καὶ ταχὺ συμπίπτουσι, καὶ ἅμα τῷ τε πλήθει καὶ τοῖς ὄγκοις ἐλάττους γίνονται· τοῦ θέρους δ' ἀνάπαλιν.
Οτι δὲ ἰσχυρὸν εἰς τὸ συναγαγεῖν καὶ συναθροῖ- 17
σαι τὸ θερμὸν, σημεῖον καὶ τὰ τηκόμενα καὶ τὰ ῥηγνύμενα τῶν ἐλατῶν καὶ χυτῶν· καττίτερον γάρ φασι καὶ μόλιβδον ἤδη τακῆναι ἐν τῷ Πόντῳ πάγου καὶ χειμῶνος ὄντος νεανικοῦ, χαλκὸν δὲ ῥαγῆναι. Τοῦτο δὲ δῆλον ὡς διὰ τὸ ἐμπνευματωθῆναι τὴν ὑγρότητα, συστελλομένου καὶ συνιόντος τοῦ θερμοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα διεκπίπτον ποιεῖ τὴν ῥῆξιν. Καὶ [ἡ] ὑπὸ χιόνος 18
δὲ τῆς γῆς ἀναζύμωσις, καὶ γένεσις ἐν αὐτῇ τῇ χιόνι ζώων ἐνίων· ἁπλῶς δὲ καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ἐν τῇ γῇ πάντων, ἀπ' αὐτῶν ἀρξαμένοις τῶν ὑδάτων· ἐπειδὴ ἡ ἀναθυμίασις καὶ ὁ ἀτμὸς πλείων οὐ μόνον διὰ τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἀθροισμὸν καὶ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν ἅμα καθυγραινομένης. Τοῦτο μὲν οὖν φανερὸν ἐκ πολλῶν, ὅτι καὶ ἰσχύει μᾶλλον ἠθροισμένον,

19 καὶ ἀσθενέστερον γίνεται διακεχυμένον. Ἐν δέ τι τῶν ὑπὸ τοῦτο καὶ τὸ διαμένειν ἐστὶ τὸ πῦρ ἐγκρυφθέν· περιστέγει γὰρ ἡ τέφρα, καὶ κωλύει τὸν ἀέρα τὸν ἔξωθεν προσπίπτοντα σβεννύναι· (σβεννύει γὰρ τὸ ψυχρόν·) καὶ τὴν ἀποῤῥοὴν μὴ γίγνεσθαι τὴν τοῦ πυρός· καὶ γὰρ οὕτως ἐκμαραίνεται, καταναλισκομένου τοῦ ὑγροῦ· μηδ᾽ αὐγὴν, εἴ τις ἄρ᾽ ἐστὶ, συναθροίζεσθαι, καθάπερ πρὸς τοῦ πνιγέος, ἀλλ᾽ ἔχειν δίοδον ἱκανήν. Τὸ δὲ δοκοῦν ὑπεναντίον εἶναι τούτῳ, διότι μὴ ἐγκρυφθὲν θᾶττον φθείρεται, μὴ ἀφαιρούντων τὴν τέφραν ἢ ὑφαιρούντων, οὐκ ἔστιν ὑπεναντίον· διὰ γὰρ τὴν ὀλιγότητα τὴν αὐτῆς οὔτε κωλύειν δύναται τὸν ἀέρα προσπίπτειν, οὔτε πάλιν εἰς τὴν ἀποῤῥοὴν ἰέναι τοσαύτην, ὥστε ἀμύνεσθαι καὶ κρατεῖν τοῦ προσπίπτοντος, ὅπερ, εἰ γυμνὸν ἦν, ἐποίει ἂν μᾶλλον·

20 ὥστ᾽ εὐλόγως ἀναλίσκεται θᾶττον. Φθοραὶ γὰρ πυρὸς πλείους· ἡ μὲν ὥσπερ φυσική τις, ἐξαναλισκομένου τοῦ ὑγροῦ καὶ ἁπλῶς τοῦ καυστοῦ· τότε γὰρ ὥσπερ φθίνει καὶ μαραίνεται. Αἱ δ᾽ ἔξωθεν· ὧν ἓν μέν τι γένος αἱ ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν, ἃς ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν· ἄλλαι δὲ ὑπὸ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ, μᾶλλον οἰκεῖαι δόξασαι τῶν ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς· τὰ γὰρ ἐναντία φθαρτικὰ φύσει τῶν ἐναντίων. Διὸ δὴ καὶ ἡ προσπίπτουσα ψυχρότης εἰς τὸ τετεφρωμένον πῦρ σβέννυσιν.

21 Ἡ δ᾽ ὑγρότης καὶ θερμὴ καὶ ψυχρὰ οὖσα διαδύεται καὶ καταφθείρει τὴν ἀρχήν· ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις [ἡ] καυστὴ, καθάπερ ἡ λιπαρὰ πλείων ἐπιῤῥέουσα τῆς ἱκανῆς. Ἔτι τοῦ τε φλογώδους

καὶ ὑπὸ πνεύματος μεγέθους· καὶ γὰρ οὕτω σβέννυται [φθειρομένης καὶ] οὐχ ὥσπερ κατισχυομένης τῇ μείζονι κινήσει, ἀλλὰ τρόπον τινὰ καταφθειρομένης καὶ ἐνταῦθα τῆς ἀρχῆς. Διὸ 22
καὶ ὅταν ἐπιτεθῇ τι τοῖς λύχνοις, ἧττον σβέννυνται· καὶ οὕς γε δὴ νῦν ποιοῦσι τοὺς χαλκοῦς, οἷς ἀντὶ τῶν λαμπτήρων χρῶνται, τὸ ὅλον οὐδὲ σβέννυνται, πλὴν ἐὰν ἔκτοπόν τι γένηται πνεῦμα· οὐ γὰρ ἔχον οὐδαμῇ παράδυσιν οὐχ ἅπτεται τῆς ἀρχῆς· ἕως δ᾽ ἂν αὕτη μένῃ καθάπερ ὕδατος πηγή, μένει καὶ [ἡ φλόξ.] Σβέν- 23
νυνται [δὲ καὶ,] ἐάν τις ἀποστεγάσῃ πανταχῇ, καὶ ἐὰν μηδεμίαν ἀναπνοὴν διδῷ. Διὸ καὶ ἐν τῇ τέφρᾳ ἐγκρύπτουσι, τοῦτ᾽ εὐλαβούμενοι· κωλυόμενον γὰρ ἀποῤῥεῖν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ θλίβεται. Καὶ ἐάν τις καταθλίβῃ τοὺς δαλοὺς ἢ τοὺς ἄνθρακας, ὥσπερ καὶ τοὺς λύχνους, ἀποσβέννυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν τοῖς μεγάλοις λύχνοις διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν σβέννυται· παχὺς γὰρ ὢν ὁ ἀὴρ καὶ ἀκίνητος οἷον καταπιέζει καὶ θλίβει· καθάπερ εἴ τι στερεὸν οὐ δύναται διαβιάσασθαι τὸ πῦρ· κενὸν γὰρ δὴ ζητεῖ, πρὸς ὃ καὶ ἐν ᾧ ἡ φορά. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸν πνι- 24
γμὸν ποιεῖ τοῖς ἐργαζομένοις ὁ ἀὴρ, ὅτι παχύς τε καὶ ἠρεμῶν· οὐ γὰρ διαδίδωσι τῇ ἐκπνοῇ. Διὸ καὶ τὰ ψυχαγωγεῖα ποιοῦσιν, ὅπως λεπτύνηται τῇ κινήσει, καὶ ἅμα μεταβαλὼν διδῷ χώραν. Ὅτι δὲ ὁ παχὺς δύσπνους, φανερὸν μὲν καὶ ἁπλῶς λεχθὲν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [τὰ χωρία τὰ] ὁμιχλώδη καὶ θολερώδη διαμαρτυροῦσι. Καὶ τούτων μὲν τοιαύτας ἄν τις ὑπολάβοι τὰς αἰ-

25 τίας. Ὅτι δὲ ἡ ἀρχὴ φθειρομένη κυριωτάτη
πρὸς τὴν σβέσιν, κἀκεῖθεν φανερόν· τὴν γὰρ
πίτταν καιομένην τὸ μὲν ὕδωρ οὐ σβέννυσι, τὸ
δ᾽ ἔλαιον σβέννυσιν, ὅτι διαδύεται λεπτότερον
ὂν πρὸς τὴν ἀρχὴν, καίτοι μάλιστα εὔκαυστον·
ἀλλ᾽ ὅτε ἂν ἀπολάβῃ καὶ θλίβῃ ταύτην, ἔσβε-
σεν, ὥσπερ καὶ τοὺς λύχνους πλεῖον ἐπιῤῥέον.
Πάλιν [δὲ] το ὄξος σβεστικώτερον [εἶναι] τοῦ
ὕδατος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, θερμότατον ὂν
τῶν λοιπῶν· εἰσδύεται γὰρ μάλιστα καὶ πλεῖστον,
ὥστε θιγγάνειν τῆς ἀρχῆς· οὐ γὰρ ᾗ ψυχρὸν,
σβέννυσι πάντως τὸ ψυχρὸν, (τοῦτο δὲ δῆλον,
ὅτι καὶ τὸ ζέον ὕδωρ,) ἀλλ᾽ ᾗ τὴν ἀρχὴν ἐπι-
26 κλείει καὶ καταλαμβάνει. Συντεθέντα μὲν οὖν
ἄμφω, τό θ᾽ ὑγρὸν καὶ τὸ ψυχρὸν μᾶλλον
φθείρει· γίγνεται γὰρ τοῖς ἐναντίοις ὑπὸ τῶν
ἐναντίων ἡ φθορά· τὸ γὰρ πῦρ θερμὸν καὶ
ξηρόν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χωριζόμενον ἑκάτερον
φθαρτικόν. Ὁ μὲν γὰρ ἀὴρ, ᾗ ψυχρὸς, σβέννυσι,
τὸ δὲ ὕδωρ, ᾗ ὑγρόν. Καὶ αὗται μὲν ἐοίκασιν
ὥσπερ φυσικαῖς τισι τοῖς ἐναντίοις ὑπὸ τῶν ἐναν-
τίων γινόμεναι [φθοραί·] ἡ δ᾽ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ κα-
θαπερεὶ παρὰ φύσιν. Οὐκ ἔστι δὲ παρὰ φύσιν
τὸ τὴν ἐλάττω κρατεῖσθαι δύναμιν ὑπὸ τῆς μεί-
27 ζονος. Φθείρει δὲ καὶ τὰ οἰκείως φθαρτικὰ
ταῖς ὑπερβολαῖς· ἐπεὶ μέχρι γε τοῦ συναύξειν
λαμβάνοντα συμμετρίαν, οἷον τὸ μὲν ὑγρὸν
αὐτὸ καιόμενον, τὸ δὲ ψυχρὸν συνθλίβον, καὶ
ἰσχυρότερον ποιεῖ. Τὸ δὲ πνεῦμα τῇ κινήσει
συνεκκαίει καὶ ζωπυρεῖ. Διὸ καὶ οἱ λύχνοι πλέον
ἔλαιον ἀναλίσκουσιν ἐν τοῖς πνεύμασι· καὶ τὰ

ξύλα θᾶττον κατακαίεται σφοδροτέρας [καὶ
πλείονος] τῆς κινήσεως γινομένης· ἡ δὲ μείζων
καὶ ἀσύμμετρος ἀπέσβεσε. Καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὁ μὲν 28
λύχνος ἀποσβέννυται φυσώμενος, τὰ δὲ ξύλα
καὶ οἱ ἄνθρακες ἐκκαίονται· τῷ μὲν γὰρ οὐκ
ἔστι σύμμετρον πνεῦμα λαβεῖν· ἅμα δὲ καὶ
εὔκαυστον ἔχων τὸ πυρούμενον οὐ δεῖται τῆς
ἔξωθεν πνοῆς· τό τε γὰρ ἐλλύχνιον, ἅτε μανὸν
καὶ ξηρὸν, ἐφέλκεται τὴν ὑγρότητα, καὶ τὸ
ἔλαιον αὐτὸ καιόμενον. Ὁ δ᾽ ἄνθραξ καὶ τὸ
ξύλον οὐ δύναται καίεσθαι μὴ φυσώμενα διὰ
τὸ γεῶδες καὶ στερεόν· οἱ γὰρ πόροι πυκνοὶ
τῶν τοιούτων πάντων, οὓς διοίγει καὶ ὁδοποιεῖ
τῷ πυρὶ τὸ πνεῦμα· καὶ ὅσῳ ἂν εἰς πλείω καὶ
ἐλάττω [τὰ] μεμερισμένα προσπίπτει, μᾶλλον.
Διὰ τοῦτο καταγνύντες τοὺς ἄνθρακας ἐνιότε 29
καὶ προσάγοντες ἀλλήλοις φυσῶσιν· ἐκ μικρῶν
γὰρ συνιόντων ὥσπερ ναματίων καὶ [ἡ] φλὸξ
γίνεται. Διὸ καὶ τὰ πυρεῖα τῇ τρίψει τὸ αὐτὸ
τοῦτο ποιεῖ· καὶ τοῖς ξύλοις ὑπεκκαύματα λε-
πτὰ λαμβάνοντες φυσῶσι τοὺς ἄνθρακας. Καὶ
αὐτὸς δὲ ὁ ἄνθραξ φυσώμενος μᾶλλον καὶ θᾶτ-
τον ἐκκαίεται, καθάπερ ἐν τοῖς χαλκείοις.
Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἂν ἀλόγως δόξειε συνεργεῖν 30
πνεύματι πνεῦμα· καὶ γὰρ τὸ πῦρ οἷον πνεύ-
ματός τις φύσις· ἐπεὶ δὲ πλείω καὶ ἀεὶ διαφέ-
ροντα τὰ καυστὰ καὶ πυρωτὰ, διὰ τοῦτο καὶ
αἱ δυνάμεις αὐτῶν διάφοροι, καὶ οὐχ ἅπερ θά-
τερον δύναται καὶ θάτερον ποιεῖν· οἷον ὁ ἄν-
θραξ οὐ φωτίζει ὥσπερ ἡ φλόξ· οὐδ᾽ αὕτη καὶ
ὁ λύχνος ὁμοίως· οὐδ᾽ αὖ οὗτός τ᾽ ἐκκαίων καὶ

αὔων· ἀλλ' ὅσῳ δὴ καθαρωτέρα [ἡ φλὸξ,] τοσούτῳ μᾶλλον, οὐκ ἔχουσα γεῶδες οὐδὲν αὐτῇ τὸ ἀντιφράττον· ἐξ ὧν ὁ καπνὸς καὶ ἡ ἀναθυ-
51 μίασις. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ τῶν χλωρῶν ἐρυθροτέρα φλὸξ ἢ τῶν ξηρῶν, ὅτι πλεῖον ἔχει τὸ τοιοῦτον, δι' οὗ διαφερομένη λαμβάνει τὴν χρόαν, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν ᾖ παχὺς ὁ ἀήρ. Ὁ δ' ἄνθραξ οὐδὲ ποιεῖ φλόγα πλὴν ὀλίγην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἐξαερουμένην πολλὴν ὑγρότητα·
52 πυρουμένη γὰρ αὕτη φλόξ. Οὔσης δὲ τῆς εἰρημένης ἀνωμαλίας, εὔλογον ἤδη καὶ τὸ θερμαίνειν ἔνια μᾶλλον καὶ θᾶττον [ἧττον] ὄντα θερμά, καθάπερ ἡ τοῦ καλάμου φλὸξ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀπὸ τῶν ξύλων, καίτοι θερμότατόν γε πῦρ ὅλως τὸ ἀπὸ τῶν στερεωτάτων. Ὁ δ' ἄνθραξ ἥκιστα θερμαίνει στερεώτατος ὤν. Καὶ ἡ μὲν τοῦ ἡλίου θερμότης
53 μελαίνει τὰ σώματα, ἡ δὲ τοῦ πυρὸς μή. Πάντων δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων αἰτιάσαιτ' ἄν τις τὴν λεπτότητα καὶ τὴν παχύτητα· θερμαίνει τε γὰρ τὴν σάρκα καὶ τὸ ὕδωρ ἡ τῶν καλάμων τάχιστα, διὰ τὴν λεπτότητα καὶ πυκνότητα. Λεπτὴ μὲν γάρ, ὅτι κοῦφος, πυκνὴ δέ, ὅτι συνεχής· τὸ δὲ λεπτὸν διαδυτικόν, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι διὰ τὴν συναφὴν καὶ κατάμιξιν· ἥ τε φλὸξ ὅλως τῶν ἀνθράκων μᾶλλον διαδυτική, καὶ ἅμα πλείων ἡ ἀποῤῥοὴ [καὶ] ἀθροωτέρα.
54 Τὸ δὲ ὅλον οὐ διὰ τῶν αὐτῶν ἴσως ἑκάτερον θερμαντικόν· εἰ δὲ μή, οὐχ ὡσαύτως γε ἔχον οὐδὲ ὁμοίως ἑκάτερον, ἀλλ' ἄνθραξ μὲν ὁ στερεώτατος, φλὸξ δὲ ἡ λεπτοτάτη καὶ πυκνοτάτη.

θερμαίνει μὲν οὖν ἡ φλὸξ διὰ ταῦτα μᾶλλον ἔνια, κατακαίει δὲ πάλιν οὐχ ὁμοίως, ὅτι λεπτοτέρα καὶ ἀσθενεστέρα· τὸ γὰρ ἐν τῷ γεώδει καὶ στερεῷ πῦρ θερμότατον, οὐχ ὁρμῶν ὁμοίως, ἀλλ᾽ ἀποστεγόμενον ὑπὸ τῆς πυκνότητος, ἔχον τε τὸ καυστὸν σῶμα. Τὸ δὲ στερεὸν διὰ τὴν 35
πυκνότητα καὶ σκληρότητα πυρωθὲν, καθάπερ σίδηρος, χαλκὸς, λίθος, ὄστρακον, ἃ τῇ φύσει σχεδὸν ψυχρότατα, στέγει [γὰρ] ἐν αὐτοῖς μάλιστα καὶ τηρεῖ τὸ θερμόν· ὥστ᾽ εὐλόγως καυστικώτατα τῆς σαρκός. Ἅμα δὲ καὶ ἡ τῆς φλογὸς φορὰ ποιεῖ τινα παραλλαγήν· διὸ καὶ οἱ κινοῦντες ἐν τῇ φλογὶ τὰς χεῖρας ὀξέως οὐ καίονται· θάττων γὰρ ἡ κίνησις τῆς χειρὸς οὖσα καὶ ἅμα μεταλλάττουσα τὰ μέρη κωλύει τὴν κατάκαυσιν· οὐ γὰρ καίει, εἰ μὴ ἐπιμένει τὸν αὐτὸν χρόνον. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἡλίῳ 36
βαδίζοντες ἧττον καίονται τῶν καθημένων, καὶ οἱ τρέχοντες ἔτι τούτων. Ἅμα δ᾽ ἴσως τούτοις γε καὶ ἡ ἀπὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος γινομένη [ῥίπισις] ποιεῖ τινα κατάψυξιν. Ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὰς τήξεις καὶ πρὸς τὰς ἑψήσεις καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα μεγάλας ἕκαστα [πρὸς] τὰ ὑποκείμενα διαφορὰς, οἷον φλογὸς μαλακῆς ἢ θερμοτάτης ἢ μὴ σκληρᾶς, ἢ πάλιν ὀξείας καὶ σφοδροτέρας καὶ ἀθροωτέρας· ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν μαλακῶν καὶ μανῶν μαλακώτερον τὸ θερμὸν, ἀπὸ δὲ τῶν σκληρῶν καὶ πυκνῶν σφοδρότερον.
Διὸ καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἥλους καίουσι τῷ οἴσῳ· 37
μαλακωτάτη γὰρ ἡ ἀπὸ τούτου θερμότης. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς πυριάσεσι καὶ τοῖς ἀλείμ-

μασιν ἀπὸ τοιούτων [γὰρ] ζητοῦσι τὰς θερμότητας. Σχεδὸν δὲ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι κατὰ λόγον· αἷς μὲν [οὖν] ὥσπερ μάλαξις ἢ σῆψις ἢ καὶ διάλυσίς τις κατὰ μικρὸν, τὴν λεπτὴν δοκοῦσι καὶ μαλακήν· αἷς δὲ ὥσπερ βιαιοτέρα τις χρῆσις, ὥσπερ τῇ χαλκευτικῇ, τὴν σφοδροτάτην. Διὸ καὶ τοὺς ἄνθρακας τοὺς γεωδεστάτους καὶ πυκνοτάτους λαμβάνουσι· καὶ ἐνίους γε στιπτοὺς ποιοῦσιν ἕνεκα τῆς ἰσχύος· καὶ ἔτι ταῖς φύσαις χρῶνται· σφοδροτέρα γὰρ οὕτως ἡ θερμότης καὶ
38 ἀθροωτέρα, συνεκκαίοντος τοῦ πνεύματος. Ἐν τούτῳ δ᾽ οὖν τῷ γένει καὶ ἐκεῖνο τὸ ἀπορούμενον, ὅτι ὁ μὲν ἥλιος μελαίνει τὴν σάρκα, τὸ δὲ πῦρ οὔ. Συμβαίνει γὰρ τὴν μὲν τοῦ ἡλίου θερμότητα λεπτὴν οὖσαν καὶ μαλακὴν εἰσάγεσθαι κατὰ μικρὸν εἰς τοὺς πόρους καὶ ὥσπερ ἀναθυμιᾶν καὶ ἐπικαίειν τὰ ἐπιπολῆς· διὸ καὶ ἄλυπος, ὥστε ὑπομένειν· τὴν δὲ τοῦ πυρὸς παχυτέραν καὶ σφοδροτέραν οὖσαν διαθερμαίνουσαν μᾶλλον παραχρῆμα μὲν ἀνιόντος τοῦ αἵματος ποιεῖν εὔχροιαν, ὕστερον δ᾽ οὐ διαμένειν· οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐάν τις τούτῳ σφοδρότερον χρήσηται καὶ κατακαύσῃ, μελαίνει· μέλανα γὰρ τὰ
39 πυρίκαυστα καὶ ὅλως τὰ κατακαιόμενα. Διὸ καὶ αἱ φλυκτίδες ἔχουσιν ἐνιαχοῦ τοιαύτην τινὰ χρόαν, ὥσπερ ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρὸς ἐν τοῖς ἄνθραξιν· οὐδὲν γὰρ μέλαν ἄνευ ὑγρότητος, ἀλλ᾽, ὅταν ἐκκαυθῇ, πάντα λευκὰ καὶ τεφρώδη, καθάπερ καὶ τὰ ὀστᾶ. Τὸ δ᾽ ἐπὶ τοῦ κεράμου λεγόμενον, ὅτι μελαίνει τὸ πῦρ, τὴν σάρκα μὴ μελαῖνον, ἢ οὐκ ἀληθὲς ἢ οὐχ ὅ-

μοιον· μίξει γάρ τινι μελαίνει τὸν κέραμον,
τὴν ἄσβολον καὶ τὸν καπνὸν ἀναφέρον, ὥσπερ
καὶ τὰ ξύλα καὶ τοὺς τοίχους· ἐπεὶ καὶ τοὺς
ἄνθρακας τρόπον τινὰ παραπλησίως. Ἐγκατα-
δύεται γὰρ ὁ καπνὸς ἀναφέρων πολὺ γεῶδες·
ἅμα δὲ καὶ [ἡ] ὑγρότης οὐ πᾶσα ἐκκαίεται,
διὰ τὸ μὴ ἰοῦσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο βαρύτεροι
τῶν ἄλλων εἰσίν· ἀναφερομένη γὰρ ἡ τοιαύτη
ἀναθυμίασις ἕλκεται τῇ πνοῇ, καὶ εἰσδύεται
πόῤῥω. Διὸ καὶ βαρύνει τὰς κεφαλὰς καὶ ὅλα
τὰ σώματα. Τούτων μὲν οὖν ταύτας τὰς αἰ-
τίας ὑποληπτέον. Ἐὰν δὲ ὅλως ἐν ἑτερογενέσι 40
τεθῇ τὸ θερμὸν, οἷον ὑγρῷ καὶ ξηρῷ, πλείων
ἔτι γίνεται διαφορά· πολλὰ γὰρ οὐ δύναται
ποιεῖν ἑκάτερον, ὧν θάτερον οὐκ ἀσθενέστερον
ἔχειν δοκεῖ τὸ θερμόν· οἷον τὸ ὕδωρ ζέον, θερ-
μότερον ὂν κατὰ τὴν ἁφὴν οὐχ ἧττον τῆς φλο-
γὸς, οὐ τήκει ταχύ· καὶ πάλιν τὸ πῦρ οὐ δύ-
ναται κατὰ μικρὸν ἐξάγειν τὸ ὑγρὸν, οὐδὲ
συνιέναι καὶ παχύνειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ξηρότητα
πυκνοῦν τοὺς ἔξω πόρους ἀποδείκνυσιν ὥσπερ
τὰ ᾠά. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐάν τι ἄλλο 41
δέῃ μαλακῇ θερμότητι πέττειν ἢ παχύνειν· ἡ δ'
ὑγρότης ὥσπερ μαλάττει μιγνυμένη. Διὰ τοῦτο
καὶ ὅταν περίξηρος ὁ ἀὴρ ᾖ, ἐκκαίει τὰ ὀπω-
ριαῖα· καὶ ὅπου φύσει τοιοῦτος, ἀεὶ τοῦτο συμ-
βαίνει, πλὴν ἐὰν μὴ τὸ ἔδαφος βοηθῇ διαῤῥέον
καὶ τὴν ἰκμάδα παρέχον, ἢ δρόσοι πίπτωσιν·
οὕτως ἅμα τροφήν τε λαμβάνουσι καὶ πέψιν.
Εἰς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα χρήσιμον ἐν ὑγρότητι 42
καὶ μεθ' ὑγρότητος τὸ θερμὸν, εἰς δὲ τὰς τήξεις

τὸ ὑγρὸν ἀχρεῖον. Αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ τηκτὸν, ὕδατος ὂν φύσει, ξηρᾶς δεῖται θερμότητος εἰς τὴν διάλυσιν· τὸ γὰρ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου ἀπαθές. Ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀσυμμετρία τῶν πόρων ἐναντιοῦται πρὸς τὸ μὴ δέξασθαι· μεγαλομερὲς γάρ. Οὐχ οἷόν τε δὲ ἄνευ τοῦ ὑγροῦ [καὶ] χωρισθὲν εἰσιέναι τὸ θερμόν· ἔτι δὲ ἀσθενέστερον, ὥστε διοῖξαι τοὺς πόρους, πυκνῶν καὶ συνεχῶν ὄντων τῶν ἔξωθεν. Διὰ δὴ τοῦθ' ἡ ξηρὰ θερμότης ἁρμόττει πρὸς τὰς τήξεις, καὶ αὐτὴ λαμβάνουσά τινα συμμετρίαν· εἰ γὰρ πλείων, ἐκκαίει· τὰ δὲ καὶ ὅλως κατακαίει, πρὶν εἰς
43 διάλυσιν ἀγαγεῖν. Ἔνια δὲ τοιαύτης δεῖται θερμότητος, ἣ ἐν [τῷ] λεπτοτέρῳ γίνεται τοῦ ὕδατος, ὥσπερ τὰ λίνα καὶ οἱ στήμονες οἱ ἑψόμενοι· τῷ γὰρ ἀτμῷ ταῦτα διαθερμαινόμενα λαμβάνει τὴν ἕψησιν, ἐγκαταμιγνυμένης ἅμα τῆς ἰκμάδος· ὃ καὶ χρήσιμον πρὸς τὴν ἰσχύν. Ἔνια δὲ καὶ τῶν βρωτῶν οὕτως ἕψεται, διαφεύγειν βουλομένων τὸ ὑγρόν· ὅθεν οὐ κακῶς κεῖται τοὔνομα τὸ πνίγειν. Ἐγκατακλείουσι γὰρ, περιπωματίζοντες καὶ περιπλάττοντες, τὸν ἀτμόν· ὥστε τρίτη τις ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ πρώτου αὕτη καὶ γένεσις. Τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ ξηροῦ γίνεται θερμὸν, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ· πλὴν ἐκεῖνο μὲν, μιγνυμένου πως τοῦ πυρὸς, τοῦτο
44 δὲ ἴδιον ἐκκρινομένου καὶ ἀπιόντος. Ἡ δὲ τοῖς ἐμψύχοις σώμασιν ἐνυπάρχουσα θερμότης, πλείοσι μιγνυμένη, καὶ τρόπον ἰδιώτερον, οἱονεὶ ζῶσα καὶ γόνιμος ἤδη γίνεται τῶν ὁμοίων· ἔτι δὲ προτέρα ταύτης ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου· καὶ γὰρ

αὕτη γόνιμος καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐκ ἄμι-
κτος μὲν οὖσα τῷ ἀέρι, μᾶλλον δ' ἐν αὐτῷ
τούτῳ γινομένη, συμμετρίαν δέ τιν' ἔχουσα τῇ
μαλακότητι καὶ λεπτότητι πρὸς τὸ γεννᾷν, οὐχ
ὥσπερ ἡ τοῦ πυρὸς σκληρὰ καὶ περικαής. Διὸ
καὶ τὰ σπέρματα πυρωθέντα μὲν ἀβλαστεῖ, θερ-
μαινόμενα δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου καθ' ὑπερβολὴν
γεννᾷ καὶ βλαστάνει. Ἐνιότε γάρ φασι περὶ
Βαβυλῶνα καὶ ἔτι τοὺς θερμοτέρους τόπους καὶ
πηδᾷν ἐπὶ τῆς ἅλω, καθάπερ τὰ φρυγόμενα.
Τὸ μὲν οὖν πῦρ ἢ τὸ θερμὸν τηλικαύτας καὶ
τοιαύτας ἔχει διαφορὰς καὶ καθ' αὑτὸ καὶ μετ'
ἄλλων καὶ ἐν ἄλλοις μιγνύμενον. Ἐκ ταύτης 45
δέ πως τῆς αἰτίας καὶ ἐκεῖνο λύεται τὸ ἀπόρημα,
διὰ τί ποτε ἡ μὲν κοιλία τήκει τὰ νομίσματα,
τὸ δὲ ὕδωρ ζέον θερμότερον ὂν οὐ τήκει. Καὶ
γὰρ ὅλως τὸ ὑγρὸν, ὥσπερ ἐλέχθη, κωλυτικὸν
τήξεως· καὶ ἅμα διὰ τὴν μαλακότητα καὶ με-
γαλομέρειαν οὐ δύναται τέμνειν οὐδὲ διοίγειν
τοὺς πόρους. Ἡ δ' ἐν τῇ κοιλίᾳ θερμότης ξη-
ροτέρα καὶ γεωδεστέρα, διακρινομένου καὶ ὑπο-
νοστοῦντος ἀεὶ τοῦ ὑγροῦ πρὸς τὴν κύστιν. Καὶ 46
πάλιν, διὰ τί τῶν μὲν ἐν τῷ πυρὶ κατακαιομέ-
νων ξηρὸν γίνεται τὸ λείψανον, ὁ δ' ἐν Ἄσῳ
λίθος, ἐξ οὗ τὰς σοροὺς ποιοῦσι, καὶ ὅπου ἄλ-
λοθι τοιοῦτος, ἀφανίζει πάντα καὶ ἐν ἐνιαυτῷ
τέφραν ποιεῖ. Διαφέρει γὰρ καὶ ἐνταῦθ' ἡ θερ-
μότης· ὅτι μὲν γὰρ ὁ λίθος ἐργάζεται τῇ θερ-
μότητι καὶ τῇ φύσει θερμὸς ὤν, σημεῖον τὸ
γίνεσθαι κονίαν ἐξ αὐτοῦ· τὸ δὲ θερμότερον
τῷ διαιρεῖν ταχύ τε καὶ εἰς λεπτά· ταχὺ μὲν

γὰρ τὸ θερμότερον καὶ κινητικώτερον, οἷον ἡ φλόξ· εἰς δὲ μικρὰ τὸ λεπτομερέστερον, διὰ τὸ πάντῃ διαδύεσθαι· τοιοῦτον δὲ τὸ ἐν τῷ λίθῳ
47 θερμόν. Ἐπεὶ ποιεῖ γε τοῦτο καὶ ὁ ἀὴρ ὁ ἐγκατακλειόμενος ἐν ταῖς θήκαις, καὶ διαλύει πάντα εἰς τέφραν, ἀλλὰ χρονιώτερος θερμανθείς. Ἡ δ' ἐν τῷ λίθῳ θερμότης τῆς μὲν τοῦ πυρὸς ἀσθενεστέρα, λεπτοτέρα δὲ, τῆς δὲ τοῦ ἀέρος τοῦ συγκατακλειομένου θερμοτέρα, λεπτὴ δὲ ἧττον· ὥστε τοῦ μὲν θᾶττον τοῦ δὲ [εἰς]
48 λεπτότερα διαιρεῖν χρονιώτερον. Ἐπεὶ δὲ τὸ σωματωδέστερον καὶ πυκνότερον πυρωθὲν θερμότερον, διὰ τοῦθ', ὅπου παχὺς καὶ θολερώτατος ὁ ἀὴρ, ἐπάγει καὶ καύματα μᾶλλον· ὥστ' ἔνιοι [τόποι] καὶ καυματωδέστατοι· πυρωθεὶς γὰρ ὁ ἀὴρ, κατέχων ἐν ἑαυτῷ διὰ τὴν παχύτητα τὸ θερμὸν, ἐκπυροῖ τὸν τόπον. Ὡς ἐπιπολὺ δ' οἱ τοιοῦτοι ἄπνοι· ἐὰν δὲ καὶ ἐπιπίπτῃ πνεῦμα,
49 θερμὸν ὄντα τὸν ἀέρα προσφέρον καίεται. Διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν καὶ τῶν ἑψομένων τὰ παχύτερα θερμότερα, καθάπερ τὸ γάλα καὶ ὅλως τὰ ῥοφήματα τοῦ ὕδατος· καὶ ἐὰν ἐπιβάλῃ τις ἐπὶ τὸ ὕδωρ, θερμαίνεται θᾶττον ἢ ψιλόν· οἷον γὰρ ἀντιφράττει καὶ κωλύει διατμίζειν ἔξω τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὰ ἐπιπωματιζόμενα· καὶ ἅμα δὴ θερμανθὲν ἀντιθερμαίνει. Πᾶν γὰρ ἔχον πυκνότητα δύναται ποιεῖν τοῦτο διὰ τὸ κατέχειν. Ὅλως γὰρ, ὃ πολλάκις λέγεται, τὸ μὲν λεπτὸν καὶ ῥέον αὐτὸ, καὶ μὴ μένον, ἔτι δὲ μικρομερὲς οὐχ ὁμοίως καίει· τὸ δ' ἐναντίως ἔχον τούτῳ διὰ τὸν ἀθροισμὸν καίει μᾶλλον,

καὶ ἰσχυρότερον γίνεται καὶ χρονιώτερον. Τῆς 50
δὲ φλογὸς λευκότατον ἀεὶ καὶ καθαρώτατον τὸ
μέσον· τὸ δὲ κάτω καὶ τὸ ἔσχατον ἐρυθρὰ καὶ
μελανοῦντα μᾶλλον. Ἐμφαίνεται δὲ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῶν λύχνων, ὅτι ἀμιγέστατον τοῦτο
τῇ ἀναθυμιάσει· τὸ μὲν γὰρ πρὸς αὐτῇ τῇ μύξῃ
καὶ τοῖς λύχνοις, ἅτε ἐπὶ τοῦτο φερομένης τῆς
ἀναθυμιάσεως, εὐλόγως μελαίνει μᾶλλον· εἰς δὲ
τὸ ἄκρον οἷον συῤῥοὴ γίνεται καταλήγοντος ἤδη
τοῦ πυρὸς, καὶ ἅμα προσεπιλαμβάνοντος τοῦ
ἀέρος· ἄνω γὰρ ἡ ἰσχὺς πᾶσα καὶ ἡ φορὰ τῆς
φλογός. Διὸ καὶ ὁ καπνὸς ταύτῃ μάλιστα φέρεται. Τάχα δὲ κἀκεῖνο οὐ κακῶς, εἰ μὴ ἄρα 51
καὶ ἀληθέστερον, ὡς οὔτε ᾗ γίνεται οὔπω ἐστὶν,
οὔτε ᾗ φθείρεται, ὅμοιον ἔτι· κάτωθεν μὲν γὰρ
γίνεται, ἄνωθεν δὲ φθείρεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος·
τὸ δὲ μέσον οἷον καθαρὸν καὶ εἰλικρινές. Διὸ
καὶ ταύτῃ μὲν διορᾶται, τὰ δ' ἄνω κωλύει, διά
τε τὸ εἰς ὀξὺ συννεύειν καὶ διὰ τὴν κίνησιν.
Ἀπορεῖται δὲ τοῦτο, διὰ τί τὸ τῆς φλογὸς σχῆμα πυραμοειδές ἐστι; καί φησι Δημόκριτος μὲν, 52
περιψυχομένων μὲν αὐτοῦ τῶν ἄκρων εἰς μικρὸν
συνάγεσθαι, καὶ τέλος ἀποξύνεσθαι. Ἕτεροι δέ
τινες τῶν παλαιῶν ὑπὸ τῆς τοῦ προσπίπτοντος
ἀέρος καὶ πνεύματος κινήσεως περισχίζεσθαι· τό
τε γὰρ ἐπάνω τῆς φλογὸς ἀσθενέστερον εἶναι
καὶ ἐν πλείστῃ κινήσει, ἀλλ' οὐ περιψύξει [καὶ]
διὰ τὴν τοῦ προσπίπτοντος πνεύματος κίνησιν.
Εἰ γὰρ τῷ περιψύχειν, ἑστάναι δεῖν, ὡσαύτως
γίνεσθαι· ὃ δ' οὐδ' ἑτέρου τῶν δύο, καὶ μᾶλλον
ὑπὸ τῆς κινήσεως ἢ περιψύξεως ἀποξύνεσθαι.

53 *Γελοία δὲ ὅλως καὶ τούτοις ἡ τοῦ προσπίπτοντος ἀέρος κίνησις· ὑφ' αὐτοῦ γὰρ κινεῖται τὸ πῦρ, καὶ μᾶλλον κινεῖ τὸν ἀέρα ἢ ὑπ' ἐκείνου κινεῖται, τῷ διωθεῖν· ἐπεὶ καὶ εὐδίας οὔσης οὐδὲν ἧττον ἡ ὀξύτης τῆς φλογός. Ἔτι δὲ ἄτοπος ὁ περισυρμὸς ὥσπερ κούφων τινῶν καὶ ἐπιπολαίων ὄντων· ἐχρῆν γὰρ τοῦτο πανταχόθεν ὁμοίως συμβαίνειν, καὶ πνεύματος ὄντος μείζονος μᾶλλον. Νῦν δ' ἐν ταῖς ἀπνοίαις ἀποκορυφοῦται μάλιστα ἡ φλὸξ, ἅτε καὶ οὐ κωλυομένη τῷ πνεύματι, ὅπερ διακωλύει τὴν εἰς ὀρθὸν*
54 *φορὰν, ἀλλὰ περικλᾷ καὶ μεταῤῥίπτει. Τοῦτο μὲν οὖν πρὸς τῷ μὴ ἀληθὲς οὐδ' ἄγαν συνετόν. Εἰ δ' ἐν φορᾷ τινι καὶ ῥύσει τὸ πῦρ, ἀεὶ δὲ τῶν ῥεόντων εἰς ἔλαττον ἡ ἀποτελεύτησις, μὴ γινομένης ἄλλοθεν ἐπιῤῥοῆς, ἀναγκαῖον εἰς τὸν πλείω τόπον διατεινόμενον, καὶ τὸ συνεχὲς διατηροῦν, ἀποστενοῦσθαι μᾶλλον. Ὥστε τοῦτο ἂν εἴη καὶ τῆς φλογὸς αἴτιον εἰς τὸν σχηματισμόν· ἡ γὰρ ἀρχὴ κάτωθεν ἰσχυροτάτη καὶ πλείστη· μετὰ δὲ ταῦτα ἐλάττων ἀεὶ καὶ ἀπολήγουσα*
55 *ἀσθενεστέρα, διασώζουσα δὲ τὸ συνεχές. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων γίνεται· καὶ γίγνοιτ' ἂν [ἀεὶ,] εἰ μὴ παρεμπίπτοιεν ἔξωθεν ἕτερα ῥεῖθρα· πολλῆς γὰρ οὔσης καὶ ἀθρόας τῆς πηγῆς, τὸ ἐγγύτατον πλεῖστον, εἶτα ἔλαττον ἀεὶ καὶ ἔλαττον· τελευτῶν δ' ὑπελλείπει, ἐὰν μήπου [ὁ] τόπος ἔγκοιλος ὢν ἢ καὶ ἄλλως ἀνωμαλὴς ἀθροισμὸν ἢ διάχυσιν εἰς πλείω ποιήσῃ. Τοῦτο δ' ἐπὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς φλογὸς οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ ὁμαλὴς, ἡ δὲ φλὸξ τὴν αὐτὴν φέρεται, ἀλλὰ*

διὰ τὴν τῶν τόπων ἔγκλισιν .... Ὅμοιον δὲ 56
καὶ οὐχ ἧττον ἴσως οἰκεῖον τὸ ἐπὶ τῶν φυτῶν· καὶ γὰρ τούτων ἡ αὔξησις εἰς λεπτὸν ἀνήκει καὶ εἰς ὀξὺ τῇ τοῦ θερμοῦ φορᾷ γινομένη, μέχρις ὅταν ἀρχὰς ἑτέρας ἐν αὐτοῖς λαβόντα ποιήσηται τὴν τῶν ὄζων καὶ κλάδων ἔκφυσιν. Εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ περιέχον κωλύει τι καὶ ἀφαιρεῖται, καθάπερ εἰκὸς, οὐχ ᾗ κινούμενον ἀλλ' ᾗ ψυχρὸν τοῦτο δρᾷ· πλεῖον δ' ἀφαιρεῖται καὶ μᾶλλον ἐνισχύει δηλονότι τοῦ ἀσθενεστέρου καὶ ποῤῥωτέρω διατεινομένου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ σχήματος ἱκανῶς εἴρηται. Φθοραὶ δὲ γίνονται 57
πλείους τοῦ πυρός· πειρατέον δ' εἰς ἑκάστην τούτων ἀνάγειν [τὰ] κατὰ μέρος, οἷον καὶ τὰ τοιάδε· Διὰ τί [τὰ] τὴν σάρκα καίοντα τὴν κοιλίαν οὐ καίει, οὐδὲ τὰ στόματα ὁμοίως; Διὰ τί δὲ τοὺς λύχνους τινὲς εἰς τὰ στόματα λαμβάνοντες ἀποσβεννύοντες οὐ καίονται; Διὰ τί δὲ [οἱ] τοὺς διαπύρους ὀβελίσκους σφοδροτέρως πιάσαντες ἧττον καίονται; διὸ καὶ οἱ διὰ τοῦ πυρὸς βαδίζοντες πρὸς ταῖς ἄλλοις, οἷς παρασκευάζονται, καὶ τοῦτό φασι δρᾶν. Καὶ διὰ τί τὰ κατακαύματα τῷ θερμῷ καθίσταται, καὶ κωλύει φλυκταίνας ἐπαίρεσθαι; Πάντα γὰρ 58
ταῦτα καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιον εἰς ἐκείνας πίπτει τὰς αἰτίας, εἴς τε τὴν τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ πλείονος φθείρεσθαι καὶ μαραίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ συνθλίβειν τε καὶ καταπνίγειν τὴν ἀρχήν. Ταὐτὸ γὰρ ποιεῖ καὶ τὰ στόματα καὶ ἡ κοιλία καὶ ἡ πίεσις· οὐκ ἐᾷ γὰρ ἀποῤῥεῖν [τὸ πῦρ·] μὴ ἀποῤῥέον δὲ ἧττον καίει. Τούτων γὰρ [αὕτη]

ἡ δύναμις· ἐπεὶ καὶ θλίβοντες οὗτοι καὶ μετα-
βάλλοντες τοὺς ἄνθρακας τῇ ἀποπιέσει σβεν-
59 νύουσιν. Αἱ δὲ τῶν ὑγρῶν δυνάμεις αἱ σβεστι-
κώτεραι τῷ παρεισδύεσθαι μάλιστα εἰς τὴν ἀρ-
χὴν, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τοῦ ὄξους. Ἐὰν δὲ
ἅμα καὶ γλίσχρον τι μιχθῇ, μᾶλλον ἔτι· τὸ
μὲν γὰρ διαδῦναι δύναιτ' ἂν καὶ διοδοποιεῖ, τὸ
δὲ ὥσπερ ἐπαλείφει καὶ ἐπιπωματίζει. Διά τοι
τοῦτο σβεστικώτατον εἶναί φασιν, ἐάν τις μίξῃ
τὸ ὄξος ᾠοῦ τῷ λευκῷ· τὸ μὲν γὰρ γλίσχρον,
τὸ δὲ διαδυτικόν· καὶ πρὸς τὰς ἐμπρήσεις τῶν
60 μηχανωμάτων τοῦτο μάλιστα βοηθεῖν. Ἐὰν δὲ
ἅμα τῇ ὑγρότητι τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ψυχρὸν
προσῇ φύσει, καὶ τοῦτο συνεργεῖν εἰς τὴν σβέ-
σιν, ὅπερ καὶ περὶ τὴν σαλαμάνδραν εἶναι· ψυ-
χρὸν γὰρ τῇ φύσει τὸ ζῶον, καὶ ἡ ἀποῤῥέουσα
ὑγρότης γλίσχρα· καὶ ἅμα χυλόν τινα ἔχουσα
τοιοῦτον, ὥστε διϊκνεῖσθαι ποῤῥωτέρω. Σημεῖον
δὲ καὶ τὰ ὕδατα ὀλέθρια γίνεσθαι [καὶ] τοὺς
καρποὺς, ἐὰν καταμιχθῇ, καὶ μᾶλλον τεθνεώ-
61 σης. Ἔτι δὲ καὶ τὸ νωθὲς τῆς πορείας συνεργεῖ·
πλείω γὰρ χρόνον ἐπιμένον μᾶλλον σβέννυσιν·
ἡ δὲ σβέσις οὐκ ἐὰν ὁποσονοῦν ᾖ πῦρ, ἀλλ' ἐὰν
σύμμετρον πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν·
καὶ εἰς ὃ ἐὰν μὴ ἐπιχρονίσῃ, πάλιν ἀναζωπυ-
ρεῖται. Σύμφωνον δὲ τούτῳ καὶ τὸ τὰ ἰξούμενα
μὴ καίεσθαι· διὸ καὶ ἔνια, πρὸς τὸ μὴ πάσχειν,
ἀλείφουσι· ψυχρὸν γὰρ δὴ καὶ γλίσχρον ὁ ἰξός·
ὥστε διὰ τὴν πυκνότητα μὴ δέχεσθαι, καὶ διὰ
62 τὸ ψυχρὸν σβέννυσθαι. Τούτων μὲν οὖν αὗται
αἱ αἰτίαι· τοῦ δὲ μὴ ἐπαίρεσθαι τὰ κατακαύ-

ματα καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἡ πλείων θερμότης κρατοῦσα τῆς ἐλάττονος καὶ ἀναξηραίνουσα τὴν γινομένην σύντηξιν, ἀφ᾽ ἧς αἱ φλύκταιναι, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ καταμαραίνουσα καὶ συμφρύγουσα τὴν ἀρχήν. Καὶ τὰς μὲν καθ᾽ ἕκαστα σβέσεις ἐκ τούτων θεωρητέον. Διὰ τί 63
δ᾽ ἐκ μὲν ξύλων γίνεται πυρεῖα; καίπερ οὐκ ἐκπηδῶντος [πυρὸς, ἐκ δὲ λίθων] ἧττον γίνεται. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀληθές· ἐκ πολλῶν γὰρ γίνεται μᾶλλον καὶ θᾶττον. Οὐ μὴν ἀλλ᾽, εἴπερ, ἐκείνην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν, ὅτι τὸ μὲν ξύλον εὐθὺς [τὸ] ὑπεκκαῖον ἔχει συγγενὲς ὂν τῷ πυρί· κἂν εἰ μὴ [γὰρ] πρὸς οὐθὲν [ἄλλο,] θᾶττον πυροῦται δι᾽ ἀσθένειαν. Ὁ δὲ λίθος [οὐκ] ἔχει, κατάξηρος ὤν. Διὸ καὶ τῷ ἐκπηδῶντι εὐθὺς [ὑπέκκαυμα] πεπυρωμένον προσάγουσιν.
Ἅπτεται δὲ βέλτιον ἐν βορείοις ἢ νοτίοις τὰ 64
πυρεῖα, διότι ξηρότερα ὄντα θᾶττον καὶ δι᾽ ἐλάττονος τρίψεως ἐκθερμαίνεται. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδ᾽ ἐκ τῶν τυχόντων ξύλων, ἀλλ᾽ ἐξ ὡρισμένων τινῶν γίνεται· δεῖ γὰρ ἔχειν τινὰ συμμετρίαν. Ἄριστα δὲ οἱ μὲν ἐκ κιττοῦ φασιν, οἱ δ᾽ ἐκ τῆς καλουμένης ἀθραγένης τὴν ἐσχάραν, τὸ δὲ τρύπανον δάφνης· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ [τὸ] ποιοῦν καὶ [τὸ] πάσχον, ἀλλ᾽ ἕτερον εὐθὺς κατὰ φύσιν. Ἀγαθὰ δὲ καὶ ἐκ ῥάμνου, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ἐσχάραν. Πρὸς δὲ τῷ ξηρῷ καὶ ἄχυμον εἶναι, καὶ μανότητά τινα ἔχει· δεῖ δὲ τοῦθ᾽ ὑπάρχειν, ἵν᾽ ἡ τρίψις ἰσχύῃ. Τὸ δὲ τρύπανον εὐσθενέστερον εἶναι· διὸ [τὸ] τῆς δάφνης ἄριστον· ἅμα γὰρ ἀπαθὲς ὂν ἐργάζεται τῇ δρι-

65 μύτητι. Ἐπεὶ δὲ ἄνευ ὑγρότητος ἢ ἀναθυμιά-
σεώς τινος οὐκ ἔστι θερμότης, διὰ τοῦθ᾽ ἡ κο-
νία ὕδατος ἐπιχεομένου καίει μᾶλλον ἢ καὶ
ἁπλῶς· ἔστι γὰρ ὕλη τῷ ἐγκαταλελειμμένῳ πυρί,
ὥσπερ ἐλλύχνιον· καὶ οὔθ᾽ ἡ παλαιὰ σφόδρα
οὔθ᾽ ἡ λεία, ἀλλ᾽ ἡ ἀρτίκαυστος καὶ βωλοειδής·
τῆς μὲν γὰρ ὁ χρόνος ἐξῄρηται διὰ τὴν ἀναπνοήν,
ἡ δὲ μικρομερὴς ἄγαν ὀλίγον ἔχει· μικρὸν δὲ
66 ὂν τὸ πῦρ ἀσθενές. Ἔοικε δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν
γύψον τὴν Φοινικικὴν τοιοῦτον εἶναι· φασὶ γὰρ
ἐκείνην καὶ ἀναφυρωμένην καίειν· οὐδὲν γὰρ
διαφέρειν σύμφυτον καὶ ἐπακτὸν ἔξωθεν ἔχειν
τὸ θερμόν. Ἐμφαίνει δέ πως καὶ τὸ νίτρον τὸ
κεκαυμένον ἐν τῷ ὀρύττεσθαι τὴν τοιαύτην δύ-
ναμιν· ὅταν γὰρ ὕδωρ μικρὸν ἐπιχυθῇ, διαθερ-
μαίνει, καὶ αἴσθησιν ἐμποιεῖ κατὰ τὴν ἁφήν.
Ἀεὶ δὲ δεῖ συμμετρίας τινὸς εἰς ἅπαντα τὰ τοι-
67 αῦτα πρὸς τὸ κρατεῖσθαι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ
ὁ οἶνος ὁ χεόμενος ἐπὶ τὴν φλόγα, καθάπερ
τοῖς σπένδουσιν, ἐκλάμπει· καὶ ἡ θάλαττα, ὅταν
ἀποσβεννύωσιν· ἐὰν δ᾽ ἔλαττον ᾖ, καὶ τὸ ὕδωρ·
συστελλόμενον γὰρ καὶ ἀθροισθὲν ἰσχυρότερον.
Ἐν δὲ τῇ πίττῃ τῇ καιομένῃ μᾶλλον, ὅτι σφο-
δροτέρα καὶ πλείων ἡ φλόξ, ὥστε καὶ ἐκπηδᾶν
καὶ κατακαίειν τὰς οἰκίας· διακρίνεται γὰρ τὸ
68 ἐμπίπτον κρατηθὲν καὶ ἐκφλογοῦται. Ψόφος δὲ
γίνεται πυρουμένου, διὰ τὸ μάχεσθαι τὸ θερ-
μὸν καὶ τὸ ὑγρόν· ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὴν
σβέσιν· ἀὴρ γάρ τις ὁ ψοφῶν κατὰ τὴν ἐναπό-
ληψιν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ. Ταῦτα δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν λύχνων ἐστὶν ὁρᾶν, ὅταν ὕδωρ ἔχῃ τὸ

ἔλαιον· τὸ γὰρ ὕδωρ σβέννυσι. Καὶ τὰ φύλλα
δὲ τὰ τῆς δάφνης καὶ τοῦ κιττοῦ, καὶ τὰ ἄλλα
τὰ τοιαῦτα πηδᾷ διὰ πυκνότητα, καὶ διὰ τὸ
ἔχειν πολὺ τὸ ὑγρόν· ἐξαιροῦται γὰρ πολὺ, καὶ
οὐ διίεισι τῇ πυκνότητι· διὸ καὶ ὁ ψόφος. Ὡσαύ- 69
τως δὲ καὶ τὰ ξύλα καόμενα τὰ μὲν ῥήγνυται
καὶ πηδᾷ, τὰ δὲ συνεχῆ ποιεῖ τινα ψόφον. Κα-
λοῦσι δὲ οἱ μὲν γελᾷν τὸν Ἥφαιστον, οἱ δ' ἀ-
πειλεῖν· ἀεὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα διαιρουμένου τοῦ
ὑγροῦ καὶ ἀθρόου φερομένου μετὰ βίας ὁτὲ
μὲν ῥῆξις γίνεται καὶ πήδησις, ὁτὲ δὲ συνεχὴς
ψόφος καὶ φλόγωσις. Ὃ καὶ αὐτὸ ποιεῖ τρόπον
τινὰ τὸ πῦρ [ὥσπερ] ἐν φρέατι, πνεύματος ὄν-
τος ἅτε πυρουμένου. Ὁ δὲ καπνὸς ἧττον λυπεῖ, 70
ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πῦρ ᾖ. Διὸ καὶ οἱ ἐν τοῖς
σπηλαίοις πολιορκούμενοι τῷ καπνῷ, πῦρ ἐὰν
ἔχωσιν, οὐδὲν πάσχουσι· σβέννυσι γὰρ τὸ ἐν τῷ
καπνῷ θερμὸν τὸ πῦρ· ἐπεὶ πέφυκε τὸ πλέον
τὸ ἔλαττον μαραίνειν· σβεννυμένου δὲ φθείρε-
ται καὶ ὁ καπνός. Διὸ καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ τὸ
πῦρ βοηθεῖ πρὸς τὸ μὴ καπνίζεσθαι. Τὸν δ'
ἐν ἐφικτῷ καὶ προσπίπτοντα ἐκπυροῖ. Διὰ τοῦ-
το καὶ οἱ ἐγγὺς τοῦ πυρὸς ἧττον ἐνοχλοῦνται·
καὶ γὰρ τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἀναφέρει, καὶ ἀνωθεῖ
πρὸς τὰ ἄνω. Διὰ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τὸ πολὺ πῦρ 71
ἄκαπνον, ὅτι φλογοῦται καὶ κατισχύεται, πολ-
λοῦ τοῦ πυρὸς ὄντος· ὅταν γὰρ ᾖ πλέον τὸ
καιόμενον, ἔλαττον τὸ καπνίζον, ἐξαφθέντος ἢ
θυμιωμένου. Καὶ ἐπὶ τῶν ξηρῶν ξύλων πυκνῶν
συντιθεμένων ἄνωθεν οἱ ἄνθρακες ἐπιβαλλόμε-
νοι ποιοῦσιν ἀκαπνότερον, ὅτι ἐκφλογοῦται πᾶς

ὁ καπνὸς, ἐμπίπτων εὐθὺς εἰς τὸ πῦρ, καὶ τῇ
72 πυκνότητι καταδυόμενος. Δύσκαπνα δὲ τῶν ξύλων τά τε χλωρὰ καὶ τὰ σκολιὰ καὶ τὰ ταινιώδη, καθάπερ ὁ φοῖνιξ· εὔϊνον γὰρ δεῖ καὶ εὐδιαίρετον εἶναι τῇ φλογί. Διὸ καὶ τὰ ἐσχισμένα τῶν ἀσχίστων εὐκαυστότερα. Καὶ ἐάν τις κινῇ καὶ μετατιθῇ καιόμενα, καπνωδέστερα, ὅτι συμβαίνει τὰ μὲν μεταστραφέντα σβεννύεσθαι, τὰ δὲ μὴ καίεσθαι, προσπίπτοντος ἄρτι τοῦ πυρὸς, ἀλλ' ὅλα καπνίζειν. Ἔνια δὲ καὶ τῶν εὐκαύστων περιφλοϊσθέντα πολὺ καυστότερα γίνεται, καθάπερ τὰ ἐλάϊνα· κωλύει γὰρ ὁ φλοιός. Διὸ καὶ οὐ πολὺν χρόνον φασὶ δεῖν φυσᾷν, ἐὰν μὴ πλῆθος ᾖ ξύλων. Ἡ δὲ δριμύτης τοῦ καπνοῦ κατὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ἑκάστου· διὸ καὶ ἀπὸ τῶν συκίνων δριμύς· ὀπωδέστατον γάρ. Ὁ δὲ τῆς δᾳδὸς καὶ πεύκης οὐ δηκτικὸς, ὅτι πίων καὶ ἐλαιώδης, οὐκ ἔχων οὐδὲν τραχὺ καὶ γεῶδες,
73 ὥσπερ ὁ καπνός. Ὅτι δ' ἀπὸ μὲν τοῦ ἡλίου φῶς ἅπτουσι τῇ ἀνακλάσει ἀπὸ τῶν λείων, [τί τὸ ἄπορον;] (συμμιγνύουσι δὲ τὸ ὑπέκκαυμα) ἀπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐχ ἅπτουσι; Αἴτιον δ' ἥ τε λεπτομέρεια, καὶ ὅτι συνεχὲς γίγνεται μᾶλλον ἀνακλώμενον· τὸ δ' ἀδυνατεῖ διὰ τὴν ἀνομοιότητα γίνεσθαι. Ὥστε τὸ μὲν τῷ ἀθροισμῷ καὶ τῇ λεπτότητι διαδυόμενον εἰς τὸ ἔκκαυμα δύναται καίειν, τὸ δ' οὐδ' ἕτερον ἔχον οὐ δύναται. Ἐξάπτεται δὲ ἀπό τε τῆς ὑέλου καὶ ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου τρόπον τινὰ ἐργασθέντων, οὐχ ὥσπερ Γοργίας φησὶ, καὶ ἄλλοι δέ τινες οἴονται, διὰ τὸ ἀπιέναι τὸ πῦρ διὰ τῶν

πόρων. Οἱ δ' ἐῤῥιγότες κατὰ μικρὸν διαθερ- 74
μαίνονται, καὶ οἱ λουόμενοι χλιαρῷ καταχέον-
ται πρῶτον, ὅπως εἰσδυόμενον διαχέῃ· τὸ γὰρ
ἄγαν θερμὸν ἀθρόον συνέκλεισε τοὺς πόρους,
καὶ τὸ μὲν ἀντιπεριστὰν καὶ συνθλίψαν φρίκην
ἐποίησεν, τὸ δ' ἐκώλυσεν ἐξελθεῖν· ὥστε μὴ πε-
παῦσθαι τὸ ῥιγοῦν, ἀλλὰ τὸ μὲν περικεκαῦσθαι,
τὸ δὲ κατεψύχθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶς
ὀπτωμένων. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔξω καίε-
ται, τὰ δ' ἐντὸς ὠμά, πυκνουμένων καὶ οὐ
διϊέντων τῶν πόρων. Διὸ καὶ μαλακότητα καὶ
συμμετρίαν τινὰ ζητοῦσι πρὸς τὴν ὄπτησιν· καὶ
ἐργωδέστερόν φασι τὸ καλῶς ὀπτῆσαι, καὶ μᾶλ-
λον τέχνης ἢ τὸ ἑψῆσαι. Οἱ δ' ἄνθρακές γίνον- 75
ται μὲν μέλανες, ὅτι ἐγκατακέκλειστάι ὁ καπνὸς
ἐν αὐτοῖς, [ὃς] μέλας ὢν φύσει καθάπερ βά-
πτει. Διὸ μελάντατοι οἱ σκευαστοί· καίουσι γὰρ
οὕτως, ὥστε ἀποσβέννυσθαι, θυμιῶντες καὶ κα-
τὰ μικρὸν διδόντες ἀναπνοήν· ἐὰν γὰρ ἐκφλο-
γωθῇ, κατακαίει καὶ διαλλάττει εἰς τέφραν. Ὁ
δὲ καπνὸς μέλας, ὅτι σύγκειται ἐξ ὑγροῦ δια-
λυομένου εἰς πνεῦμα καὶ γῆν, καὶ τοῦ πνεύμα-
τος ὄντος μέλανος· ὁ γὰρ ἀὴρ φύσει μέλας. Ἕως
μὲν οὖν ἂν ἔχωσι πῦρ, ἐρυθροὶ φαίνονται· διὰ
γὰρ τοῦ μέλανος τὸ λευκὸν φαίνεται φοινικοῦν,
ὥσπερ ὁ ἥλιος διὰ καπνοῦ καὶ ἀχλύος. Διὸ καὶ
ὁ ἄνθραξ τῆς φλογὸς ἐρυθρότερος· λεπτότερος
γὰρ ὁ ἀποκρινόμενος καπνὸς, ἐνυπάρχοντος ἔτι
τοῦ γεώδους τῷ ξύλῳ. Διὸ καὶ ἧττον οὗτος 76
εὐδίοπτος· ἐπεὶ καὶ αὐτῆς τῆς φλογὸς ἡ μᾶλλον
καπνώδης, καὶ τῶν χλωρῶν ἐρυθρὰ ξύλων. Ὅταν

δ' ἀποσβεσθῶσι πνίξει, συγκατακλειομένου καὶ ἐναποσβεννυμένου τοῦ καπνοῦ, μέλανες γίνονται διὰ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν. Τὰ δ' ἐκκρίματα μάλιστα διαδύνει, ὅτι ἐναπολαμβάνεται τὸ πνεῦμα τοῦ πυρός· πνευματῶδες γὰρ μάλιστα τὸ πῦρ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς εἴρηται μέχρι γε τοῦ νῦν· ἀκριβέστερον δὲ πάλιν ἐν ἄλλοις ἐροῦμεν περὶ αὐτῶν.

IV.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΟΣΜΩΝ.

1 Αἱ ὀσμαὶ τὸ μὲν ὅλον ἐκ μίξεώς εἰσι, καθάπερ οἱ χυμοί· τὸ γὰρ ἄμικτον ἅπαν ἄοδμον ὥσπερ ἄχυμον. Διὸ καὶ τὰ ἁπλᾶ ἄοδμα, οἷον ὕδωρ, ἀὴρ, πῦρ. Ἡ δὲ γῆ μάλιστα μόνη ὀδμὴν ἔχει· διὸ μάλιστα μικτή. Τῶν δ' ὀδμῶν αἱ μὲν ὥσπερ ἀειδεῖς καὶ ὑδαρεῖς, καθάπερ ἐπὶ τῶν χυμῶν· αἱ δ' ἔχουσαί τινας ἰδέας. Αἱ δ' ἰδέαι δοκοῦσι μὲν ἀκολουθεῖν ταῖς τῶν χυμῶν, οὐ μὴν ἔχουσί γε πᾶσαι τὰς αὐτὰς προσηγορίας, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον εἴπομεν· οὐδ' ὅλως οὕτω διωρισμέναι [εἰσὶ] τοῖς εἴδεσιν, ὥσπερ οἱ χυμοὶ, ἀλλ' ὡς ἂν τοῖς γένεσιν, ὅτι τὰ μὲν εὔοσμα,
2 τὰ δὲ κάκοσμα. Τῆς δ' εὐωδίας καὶ κακωδίας οὐκέτι τὰ εἴδη κατωνόμασται, καίπερ ἔχοντα διαφορὰς μεγάλας· (ἐπὶ γὰρ τῶν γλυκέων καὶ

πικρῶν μᾶλλον,) ἀλλὰ δριμεῖα λέγεται καὶ ἰσχυρὰ, καὶ μαλακὴ καὶ γλυκεῖα καὶ βαρεῖα ὀδμή. Κοιναὶ δ' ἔνιαι τούτων καὶ τῶν κακωδῶν. Ἡ δὲ καθόλου καὶ ὥσπερ ἐπὶ πᾶσι τοῖς διαφθειρομένοις, σαπρότης. Ἅπαν γὰρ τὸ σηπόμενον κακῶδες, εἰ μή τις τὴν ὀξύτητα λέγει τοῦ οἴνου σαπρότητα τῇ ὁμοιότητι τῆς φθορᾶς.
Ἐν ἅπασι δ' ἐστὶν ἡ τοῦ σαπροῦ κακωδία, καὶ 3
ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ζώοις καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις· ἐν ἅπασι δὲ διαφθειρομένοις, ὧν μὴ ἡ σύστασις εὐθὺς ἐκ τοιαύτης ὕλης. Ἔχει γὰρ ἔνια καὶ τὴν τῆς ὕλης ὀσμήν· οὐ μὴν ἐπὶ πάντων γε τοῦτ' ἀκολουθεῖ. Πολλὰ γὰρ οὐ κακώδη τὰ ἐκ τῶν σαπρῶν, ὡς οὐδ' οἱ μύκητες οἱ ἐκ τῆς κόπρου φυόμενοι. Τὰ δ' ἐκ σήψεως φυόμενα καὶ συνιστάμενα κακώδη. Εὔοσμα μὲν οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ πεπεμμένα καὶ λεπτὰ καὶ ἥκιστα γεώδη· τὸ γὰρ τῆς ὀσμῆς ἐν ἀναπνοῇ. Κακώδη δὲ δηλονότι τἀναντία. Πολλὰ δὲ ὥσπερ τῶν γλυκέων ἐμφαίνει τινὰ πικρότητα, καὶ τῶν εὐωδῶν
βαρύτητα ταῖς ὀσμαῖς. Ἔχει δὲ ἕκαστον ὀσμὴν 4
ἰδίαν καὶ ζώων καὶ φυτῶν καὶ τῶν ἀψύχων, ὅσα ὀσμώδη· πολλὰ δ' ἡμῖν οὐ φαίνεται, διὰ τὸ χειρίστην ἔχειν τὴν αἴσθησιν ταύτην, ὡς εἰπεῖν. Ἐπεὶ τοῖς γε ἄλλοις καὶ τὰ παντελῶς ἄοδμα φαινόμενα δίδωσί τινα ὀσμὴν, ὥσπερ αἱ κριθαὶ τοῖς ὑποζυγίοις αἱ ἐκ τῆς Κεδροπόλιος, ἃς οὐκ ἐσθίουσι, διὰ τὴν κακωδίαν. Ἡμᾶς δὲ καὶ αἱ τῶν ζώων λανθάνουσιν τῶν ὄζειν δοκούντων. Εὐωδίᾳ μὲν οὖν οὐθὲν φαίνεται καθ' αὑτὸ χαίρειν, ὡς εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσα, πρὸς τὴν τροφὴν καὶ

τὴν ἀπόλαυσιν. Πονεῖν δ' ἔνια φαίνεται ταῖς
ὀσμαῖς καὶ ταῖς εὐωδίαις, εἴπερ ἀληθὲς τὸ ἐπὶ
τῶν γυπῶν καὶ τῶν κανθάρων. Τοῦτο δὲ, ὡς
[μὲν] ἁπλῶς εἰπεῖν, δῆλον [ὅτι] διὰ τὴν ἐναν-
τίωσιν τῆς ἐναντίας φύσεως· ὡς δὲ καθ' ἕκαστον,
ἅμα δεῖ τήν γε κρᾶσιν τὴν ἑκάστου καὶ τὴν τῆς
5 ὀσμῆς λαμβάνειν δύναμιν. Εἰσὶ μὲν οὖν ἔνιαι
τῶν εὐόσμων καὶ ἐν ταῖς τροφαῖς, οἷον αἱ τῶν
ἀκροδρύων καὶ ἀπίων καὶ μήλων· αὗται γὰρ
ἄνευ τῆς προσφορᾶς ἡδεῖαι, καὶ μᾶλλον, ὡς
εἰπεῖν. Οὐ μὴν ἀλλ', ὥς γ' ἁπλῶς διελεῖν, αἱ
μὲν εἰσι καθ' αὑτὰς, αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός·
αἱ μὲν τῶν χυλῶν καὶ τῆς τροφῆς κατὰ συμ-
βεβηκός· αἱ δ', ὥσπερ τῶν ἀνθῶν, καθ' αὑτάς·
ὡς γὰρ ἐπίπαν τὰ εὔοσμα, καθάπερ καὶ πρότε-
ρον ἐλέχθη, δύσχυμα καὶ στρυφνὰ καὶ ὑπόπικρα.
Ἔνια δὲ τῶν εὐχύμων καὶ κακώδη, καθάπερ
καὶ τὸ Αἰγύπτιον καλούμενον σῦκον, γλυκὺ ὂν,
καὶ εἰ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ' ἐνιαχοῦ. Καὶ ἡ ἄρ-
κευθος ἐμφαίνει τινὰ τῇ μασήσει κακωδίαν γλυ-
6 κεῖα οὖσα· τὸ δ' οὖρον ποιεῖ εὐῶδες. Ἐπεὶ δὲ
τῶν ὀσμῶν αἱ μὲν ἐν φυτοῖς καὶ τοῖς τούτων
μορίοις, οἷον κλωσὶ, φύλλοις, φλοιοῖς, καρποῖς,
δακρύοις· αἱ δὲ, ὥσπερ διείλομεν, ἐν ζώοις [καὶ
φυτοῖς] καὶ τοῖς ἀψύχοις· αὗται μὲν φανερὸν,
ὅτι πέψιν ἕκασται λαμβάνουσιν ἐν τοῖς οἰκείοις,
ᾗ καὶ τὸ εὐῶδες καὶ κακῶδες ἀκολουθεῖ κατὰ
τὰς οἰκείας φύσεις· ἡ δὲ πέψις τῷ οἰκείῳ θερμῷ.
Ἐν δὲ τοῖς ἀψύχοις ταῖς τῶν ἁπλῶν δυνάμεσι
καὶ γίνονται καὶ μεθίστανται, καθάπερ οἱ χυ-
7 μοί. Ὅσαι δὲ δὴ κατὰ τέχνην καὶ ἐπίνοιαν γί-

νονται, περὶ τούτων πειρατέον εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν χυλῶν. Ἐν ἀμφοῖν δὲ δῆλον, ὡς ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἦν ἡμῖν ἡ ἀναφορά· πᾶσα γὰρ τέχνη στοχάζεται τούτου. Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἀμίκτοις ὀσμαί τινες, πρὸς ἃς συνεργεῖν πειρῶνται καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ὡς καὶ ταῖς τῶν χυμῶν εὐστομίαις. Οὐ μὴν ἀλλ', ὥς γ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν μίξει τὸ πλέον, καὶ οὕτως αἱ [ὀσμαί εἰσι· καὶ] δυοῖν μὲν, ὡς τῷ γένει λαβεῖν, ὑγροῦ καὶ ξηροῦ· τριχῶς δὲ γίνονται, ὅταν ἢ ὁμογενὲς ὁμογενεῖ, ἢ παραλλάττον τῷ ἀντιπαραλλάττοντι, ἢ ὑγρῷ ὑγρὸν, ἢ ξηρῷ ξηρόν. Ἐκ δυοῖν γὰρ 8
τούτων καὶ ἡ τῶν χυλῶν καὶ τῶν ὀσμῶν γενέσεις· ὡς μὲν οἱ τὰ ἀρώματα καὶ τὰ διαπάσματα συντιθέντες ξηροῖς πρὸς ξηρά· ὡς δ' οἱ τὰ μύρα κεραννύντες ἢ τῷ οἴνῳ ἐπιχέοντες, ὑγροῖς πρὸς ὑγρά· τὸ δὲ τρίτον, ὃ καὶ πλεῖστόν ἐστιν, ὡς οἱ μυρεψοὶ, ξηροῖς πρὸς ὑγρά. Παντὸς γὰρ μύρου καὶ χρίσματος ἡ σύνθεσις αὕτη. Δεῖ δ' εἰδέναι, ποῖαι ποίοις εὔμικτοι, καὶ ποῖαι ποίοις συνεργοῦσιν εἰς τὸ ποιεῖν μίαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χυμῶν. Καὶ γὰρ ἐκεῖ ταὐτὸ τοῦτο ζητοῦσιν οἱ μιγνύντες καὶ οἷον ἀρτύοντες. Ταῦτα μὲν οὖν, ἐν οἷς καὶ δι' ὧν αἱ τέχναι ποιοῦνται τὰ τέλη. Μί- 9
γνυνται δὲ τὰ μὲν αὐτῆς τῆς ὀσμῆς ἕνεκα, καὶ πρὸς ταύτην τὴν αἴσθησιν· τὰ δ' ὥσπερ ἡδύνειν βουλόμενα τὴν γεῦσιν, οἷον ὡς οἱ τὰ μύρα τοῖς οἴνοις ἐπιχέοντες, ἢ τὰ ἀρώματα ἐμβάλλοντες. Αἱ γὰρ αἰσθήσεις σύνεγγυς οὖσαι ποιοῦσί τινα ἀπόλαυσιν ἀλλήλων· ὅθεν καὶ αὐτοῖς τοῖς γευστοῖς ζητοῦσι τὰς εὐοσμίας. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις 10

ἴσως, διὰ τί ποτε πύρον καὶ τἆλλα εὔοσμα τοὺς μὲν οἴνους ἡδύνει, τῶν δὲ βρωμάτων οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα λυμαίνεται καὶ ἀπύρωτα καὶ πεπυρωμένα; Τὸ δ᾽ αἴτιον ὑποληπτέον, ὅτι συμβαίνει τῶν μὲν ξηρῶν ἀφαιρεῖσθαί τε τὸν οἰκεῖον χυλὸν διὰ τὴν ἰσχὺν, καὶ ἅμα συνεπιφαίνειν τὸν αὑτοῦ, ὄντα στρυφνὸν καὶ ὑπόπικρον. Ἅπαν γὰρ τὸ εὔοσμον τοιοῦτον· διαμασσωμένοις δὲ μᾶλλον ἐμφανὲς, διά τε τὴν θλίψιν καὶ τομὴν καὶ ἔτι τῷ ἐγχρονίζεσθαι.
11 Τὸν δ᾽ οἶνον οὐδέτερον ποιεῖ· καὶ γὰρ ὁ χυλὸς ἰσχυρότατος, καὶ πλείων εἰς τὸ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ οὐδένα τῇ γεύσει χρόνον ἐπιδιατρίβων, ἀλλ᾽ ὅσον ἐπιθιγγάνων· ὥστε τὸ μὲν ἡδὺ ἐνδιδόναι τῇ αἰσθήσει, τὸ δὲ πικρὸν καὶ δύσχυμον τῇ γεύσει μὴ ἐμφαίνειν, ἀλλὰ συμβαίνειν τῷ ὄντι καθάπερ ἥδυσμα γίνεσθαι τῷ πόματι τὴν ὀσμήν. Τῷ μὲν [γὰρ] γλυκεῖ καὶ μάλιστα δεομένῳ, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, τοῖς δ᾽ ἄλλοις, ὥσπερ μιᾶς ἐξ ἀμφοῖν γενομένης διὰ τὴν μίξιν. Ὁ γὰρ οἶνος, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, δεινὸς δέξασθαι τὰς ὀσμάς.
12 Ἔχει δ᾽ ἀπόρησιν καὶ τόδε, διὰ τί τὰ μὲν ἄνθη καὶ τὰ στεφανώματα ἀσθενέστερα ὄντα ταῖς ὀσμαῖς καὶ πόῤῥωθεν ὄζει, ἡ δ᾽ ἶρις καὶ τὸ νάρδον καὶ τἆλλα τὰ εὔοσμα τῶν ξηρῶν ἰσχυρότερα ἐγγύθεν· καὶ ἔνιά γε προσενεγκαμένοις, ἔνια δὲ καὶ τρίψεως προσδεῖται καὶ διαιρέσεως, τὰ δὲ καὶ πυρώσεως, ὥσπερ ἡ σμύρνα καὶ ὁ λιβανωτὸς καὶ πᾶν τὸ θυμιατόν;
13 Αἴτιον δ᾽, ὅτι τῶν μὲν ἀνθῶν ἐπιπολῆς τὸ ποιοῦν τὴν ὀσμὴν, ἅτε μανῶν ὄντων, καὶ οὐχ

ἐχόντων βάθος· τῶν δὲ ῥιζῶν καὶ πάντων τῶν στερεῶν, ἐν βάθει· τὰ δ' ἔξωθεν ἀπεξηραμμένα καὶ πεπυκνωμένα· διὸ καὶ [τὰ μὲν] ἀφιᾶσι πόῤῥω τὰς ἀποπνοίας· τὰ δ' οἷον ἀνοίξεως δέονται τῶν πόρων. Ὅθεν καὶ διαιρούμενα καὶ κοπτόμενα πάντ' εὐωδέστερα. Τὰ δ' ἄνθη κακωδέστερα τριβόμενα· τὰ μὲν γὰρ ἐκφαίνει τὸ οἰκεῖον, τὰ δὲ προσλαμβάνει τὸ ἀλλότριον. Ὁ δὲ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα πυκνοτέραν ἔτι τὴν φύσιν ἔχοντα προσδέονται πυρώσεως μαλακῆς, ἣ κατὰ μικρὸν ἐκθερμαίνουσα ποιήσῃ τὴν ἀναθυμίασιν. Ἐὰν γὰρ κόπτῃ τις ἢ τρίβῃ ταῦτα, προσοίσονται μὲν ὀσμὴν, οὐχ ὁμοίως δὲ ἡδεῖαν οὐδ' εὐταμίευτον. Τούτων μὲν οὖν τοιαῦταί τινες αἱ αἰτίαι. Τῶν δὲ μύρων ἡ σύνθεσις καὶ 14
ἡ κατασκευὴ τὸ ὅλον οἷον εἰς θησαυρισμόν ἐστι τῶν ὀσμῶν. Διόπερ εἰς τοὔλαιον τίθενται· τοῦτο γὰρ χρονιώτατον καὶ ἅμα πρὸς τὴν χρείαν μάλισθ' ἁρμόττον· ἐπεὶ φύσει ἥκιστα δεκτικὸν ὀσμῆς διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὸ λίπος. Αὐτῶν δὲ τούτων τὸ λιπαρώτατον, οἷον τὸ ἀμυγδάλινον· τὸ δὲ σησάμινον καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐλαιῶν μάλιστα. Χρῶνται δὲ μάλιστα τῷ ἐκ τῆς βα- 15
λάνου τῆς Αἰγυπτίας καὶ Συρίας· ἥκιστα γὰρ λιπαρόν· ἐπεὶ καὶ τῷ ἐκ τῶν ἐλαιῶν μάλιστα χρῶνται τῷ ὠμοτριβεῖ τῆς φαυλίας· δοκεῖ γὰρ ἀλιπέστατον ἔχειν καὶ λεπτότατον· καὶ τούτῳ νέῳ καὶ μὴ παλαιῷ· τὸ γὰρ ὑπὲρ ἐνιαυτὸν ἀχρεῖον, παχύτερον [γὰρ] καὶ λιπαρώτερον γενόμενον. Ἔλαιον μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον οἰκειότατον· ἀειδέστατον γάρ. Φασὶ δέ τινες καὶ [ἐν] 16

τῷ χρίσματι τὸ ἐκ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων· πολλὰ δὲ γίνεται περὶ Κιλικίαν, καὶ ποιοῦσιν ἐξ αὐτῶν χρίσμα. Φασὶ δὲ καὶ εἰς τὰ σπουδαῖα τῶν μύρων ἁρμόττειν, ὥσπερ [καὶ] τὸ ἐκ τῆς βαλάνου, καὶ τοῦτο. Ποιεῖ δὲ [τὰ] κελύφη αὐτῶν εὔοσμον [εἰς] τὸ ἔλαιον ἐμβαλλόμενα· ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν πικρῶν. Ἤδη δὲ πῶς οὐκ ἐναντίον, ἅμα μὲν τὸ ἀοσμότατον ζητεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ὠμοτριβὲς [τὸ] ἐκ τῶν φαυλιῶν, ἅμα δ' ἐν τούτοις ποιεῖν. Δριμύτητα γὰρ ἔχει τὸ τῶν ἀμυγδάλων· εἰ μὴ ἄρ', ὅτι τὸ ἔλαιον ἑψόμενον κακῶδες. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκεπτέον.

17 Χρῶνται δὲ πρὸς πάντα τοῖς ἀρώμασι, τοῖς μὲν ὑποστύφοντες τὸ ἔλαιον, τοῖς δὲ καὶ τὴν ὀσμὴν ἐκ τούτων ἐμποιοῦντες. Ὑποστύφουσι γὰρ πᾶν εἰς τὸ δέξασθαι μᾶλλον τὴν ὀσμήν, ὥσπερ τὰ ἔρια εἰς τὴν βαφήν. Ὑποστύφεται δὲ τοῖς ἀσθενεστέροις τῶν ἀρωμάτων· εἶθ' ὕστερον ἐμβάλλουσιν, ἀφ' οὗ ἂν βούλωνται τὴν ὀσμὴν λαβεῖν· ἐπικρατεῖ γὰρ τὸ ἔσχατον ἐμβαλλόμενον, καὶ ἂν ἔλαττον ᾖ· οἷον ἐὰν εἰς κοτύλην σμύρνης ἐμβληθῇ μνᾶ, καὶ ὕστερον ἐμβληθῶσι
18 κιναμώμου δύο δραχμαί. Θαυμάσειε δ' ἄν τις ἴσως τοῦτό τε καὶ διὰ τί ποτε τὰ ἀρώματα προεμβαλλόμενα δεκτικώτερον ποιεῖ τοὔλαιον ὀσμὴν ἔχοντα; Δεῖ γὰρ ἄῶδες εἶναι τὸ δεξόμενον· τὸ δὲ κατειλημμένον ὑφ' ἑτέρου οὐκ ἄῶδες· ὥσθ' ἧττον ἐχρῆν εἶναι δεκτικόν. Αἴτιον δ' ἀμφοτέρων ἢ πάντων τὸ αὐτό. Ξηρὰ γὰρ ὄντα τὸ λίπος ἕλκει πρὸς ἑαυτὰ καὶ ἀναδέχεται· διὸ καὶ τὴν συνέχειαν ἐξαιρεῖ· μανὸν δὲ γενό-

μενον, καὶ τοῦ λίπους ἀφαιρεθέντος, ἐν ᾧ καὶ
ἡ οἰκεία μάλιστα ὀσμὴ, δεκτικώτερον ἐγένετο
τοῦ ἐπεμβαλλομένου, διὰ τὸ μὴ ἀντιστατεῖν.
Ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων ὀδμὴ καὶ ἀσθενὴς, ἅτε 19
εἰς τὸ λιπαρὸν ἀνηλωμένη, καὶ ἔτι κατέχεται
τούτῳ, διὰ τὸ πληρῶσαι τοὺς πόρους. Ὥστε
κατὰ λόγον, κἂν ἔλαττον ᾖ τὸ ἐπιβαλλόμενον,
ἐπικρατεῖν τὴν τούτου ὀσμήν· εἰς ἀσθενέστατον
γὰρ ἐμπίπτει καὶ δεκτικώτερον. Ἀνάλογον δ'
ἔχει καὶ ἡ πολυχρονιότης ἡ ἐν ἑκάστῳ, καὶ ἡ
πρὸς τὴν πύρωσιν εὐσθένεια καὶ τἆλλα τὰ τοι-
αῦτα. Τὸ γὰρ δεκτικώτατον, οἷον τῆς βαλά-
νου, καὶ χρονιώτατον, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰ-
τίαν· μάλιστα γὰρ ὥσπερ ἓν γίνεται καὶ σύμ-
φυὲς τὸ μάλιστα δεχόμενον· ἀεὶ γὰρ τὸ τοιοῦ-
τον διαμενώτατον. Διὸ καὶ πυρούμενον μάλι-
στα ἀπαθές. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὸ 20
σησάμινον· τοῦτο γὰρ δεκτικώτατον· τὸ δ' ἀμυ-
γδάλινον παρακμάζει ταχὺ καὶ ὀλιγοχρονιώτα-
τον, διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. Τὸ γὰρ ἥκιστα
δεξάμενον τάχιστα μεθίησι. Τοῦ ῥοδίνου δὲ
μάλιστα δεκτικὸν τὸ σησάμινον διὰ τὴν λιπα-
ρότητα· πυρούμενον δὲ ἐξόζει σησάμου, καθά-
περ ἀναλυόμενον. Αἱ μὲν οὖν τῶν ἐλαίων φύ-
σεις καὶ δυνάμεις τοιαῦται. Τὰ δ' ἀρώματα 21
πάντα σχεδὸν καὶ [τὰ] εὔοσμα πλὴν τῶν ἀνθῶν
ξηρὰ καὶ θερμὰ καὶ στυπτικὰ καὶ δηκτικά· τὰ
δὲ καὶ ἔχοντά τινα πικρότητα, καθάπερ καὶ ἐν
τοῖς πρότερον εἴπομεν, ὥσπερ ἶρις, σμύρνα, λι-
βανωτὸς, ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ τὰ μύρα.
Κοινόταται δὲ τῶν δυνάμεων τό τε στυπτικὸν

καὶ τὸ θερμαντικὸν, ἃ δὴ καὶ ἐργάζονται.
22 Ὑποστύφονται μὲν οὖν πάντα πυρούμενα, τὰς δ' ὀσμὰς τὰς κυρίας ἔνια λαμβάνει ψυχρὰ καὶ ἀπύρωτα· καὶ ἔοικεν, ὥσπερ τῶν ἀνθῶν τὰ μὲν ψυχροβαφῆ τὰ δὲ θερμιοβαφῆ, παραπλησίως ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν ὀσμῶν. Πάντων δὲ ἡ ἕψησις εἴς τε τὴν ὑπόστυψιν καὶ τὰς κυρίας ὀσμὰς ἐνισταμένων τῶν ἀγγείων ὕδατι γίνεται καὶ οὐκ αὐτῷ τῷ πυρὶ χρωμένων· τοῦτο δὲ, ὅτι μαλακὴν εἶναι δεῖ τὴν θερμότητα, καὶ ἀπουσία πολλὴ γένοιτ' ἂν τῇ φλογὶ χρωμένων· καὶ ἔτι καύ-
23 σησιν ὄζει. Ποιεῖ δ' ἐλάττω τὴν ἀπουσίαν, ὅσα πυρούμενα λαμβάνει τὰς κυρίας ὀσμὰς μᾶλλον, ἢ ὅσα ψυχρὰ, διὰ τὸ προφυρᾶσθαι τὰ πυρούμενα, τὰ μὲν οἴνῳ εὐώδει, τὰ δὲ ὕδατι· ἧττον γὰρ ἀναπίνει· τὰ δὲ ψυχρὰ ξηρὰ ὄντα μᾶλλον, καθάπερ ἶρις κοπεῖσα. Λαμβάνοντος γὰρ τοῦ ἀμφορέως ξηρᾶς ἴριδος κεκομμένης μέδιμνον καὶ δύο ἡμίεκτα, πολλὴν ποιεῖν φασιν ἀπουσίαν· ἐὰν δὲ μετρίως φυράσῃ, λείπειν ὅσον δύο
24 χόας, τοῖς δὲ πολλοῖς ἔλαττον. Γίνεται δὲ τὸ βέλτιον ἴρινον, ἐὰν ᾖ ξηρὰ καὶ ἀπύρωτος ἡ ἶρις· ἀκρατεστέρα γὰρ ἡ δύναμις, ἢ ἐὰν φυραθεῖσα καὶ πυρουμένη. Συμβαίνει δὲ ὥσπερ καὶ ἐκθλίβεσθαι μᾶλλον ἐκ τῶν προπεφυραμένων, διὰ τὸ ἧττον ἀναδέχεσθαι καὶ ἕλκειν εἰς αὑτό. Προστύφοντες δὲ οὐ πολὺν χρόνον ἐῶσι τὰ ἀρώματα, ἀλλ' ἐξαιροῦσιν, ὅπως μὴ πολὺ ἐκπίνωσι.
25 Πρὸς ἕκαστον δὲ τῶν μύρων ἐμβάλλουσι τὰ πρόσφορα τῶν ἀρωμάτων, οἷον εἰς μὲν τὴν κύπρον καρδάμωμον, ἀσπάλαθον, ἀναφυράσαντες

τῷ εὐώδει· εἰς δὲ τὸ ῥόδινον σχοῖνον, ἀσπάλαθον, κάλαμον· ἡ δ᾽ ἀναφύρασις ὁμοίως· καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δεῖ τὰ ἁρμόττοντα. Τῷ ῥοδίνῳ δ᾽ ἐμβάλλονται καὶ ἅλες πολλοί· καὶ τοῦτ᾽ ἴδιον παρὰ τἄλλα· διὸ καὶ πλείστη ἀπουσία γίνεται· μίγνυται γὰρ εἰς τὸν ἀμφορέα δύο μέδιμνοι.
Τῆς δὲ κύπρου ἡ μὲν ἐργασία παραπλησία τῇ 26
τοῦ ῥοδίνου· πλὴν ἀλλ᾽ ἐάν τις μὴ ταχέως ἐξαιρῇ καὶ ἀποθλίβῃ, σῆψις ἐγγινομένη φθείρει τὰ μύρα διὰ τὴν δυσωδίαν. Ποιεῖ γὰρ σῆψιν ἀνυγραινομένη. Παραπλησία δ᾽ ἐργασία καὶ τοῦ μηλίνου· προστυφέντος γὰρ [τοῦ] ἐλαίου καὶ τὰ μῆλα ἐμβάλλουσιν εἰς ψυχρόν· εἶτ᾽ ἐξαιροῦσι πάλιν πρὸ τοῦ μελαίνεσθαι, κατὰ πάσας τὰς ἐμβολάς· μελαινομένων γὰρ σῆψις, διὰ τὸ ἀνυγραίνεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κύπρου.
Ἅπαντα δὲ συντίθενται τὰ μύρα τὰ μὲν ἀπ᾽ 27
ἀνθῶν, τὰ δὲ ἀπὸ φύλλων, τὰ δὲ ἀπὸ κλωνὸς, τὰ δ᾽ ἀπὸ ῥίζης, τὰ δ᾽ ἀπὸ ξύλων, τὰ δ᾽ ἀπὸ καρποῦ, τὰ δ᾽ ἀπὸ δακρύων, μικτὰ δὲ πάνθ᾽, ὡς εἰπεῖν. Ἀπ᾽ ἀνθῶν μὲν, οἷον τὸ ῥόδινον καὶ τὸ λευκόϊον καὶ τὸ σούσινον· καὶ γὰρ τοῦτο ἐκ τῶν κρίνων· ἔτι δὲ τὸ σισύμβρινον καὶ τὸ ἑρπύλλινον καὶ ἡ κύπρος, καὶ πρὸς τούτοις τὸ κρόκινον· βέλτιστος δ᾽ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Κιλικίᾳ. Ἀπὸ δὲ τῶν φύλλων, οἷον τό,τε μύρσινον καὶ τὸ οἰνάνθινον· αὕτη δ᾽ ἐν Κύπρῳ φύεται ὀρεινὴ καὶ πολύοδμος· ἀπὸ δὲ τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐ γίνεται διὰ τὸ ἄοδμον. *
Ἀπὸ ῥιζῶν δὲ τό τε 28
ἴρινον καὶ τὸ νάρδινον καὶ το ἀμαράκινον ἐκ τοῦ κόστου· τοῦτο γὰρ ὀνομάζουσι τὴν ῥίζαν.

Τὸ δὲ χρίσμα τὸ Ἐρετρικὸν ἐκ τοῦ κυπείρου· κομίζεται δὲ ἀπὸ τῶν Κυκλάδων τὸ κύπειρον. Ἀπὸ ξύλου δὲ ὁ φοίνιξ καλούμενος· ἐμβάλλουσι γὰρ τὴν ὀνομαζομένην ἐλάτην ξηράναντες. Ἀπὸ καρπῶν δὲ τό τε μήλινον καὶ τὸ μύρτινον καὶ τὸ δάφνινον. Τὸ δ' Αἰγύπτιον ἐκ πλειόνων, ἔκ τε τοῦ κιναμώμου καὶ ἐκ [τῆς] σμύρνης καὶ ἐξ
29 ἄλλων. Ἔτι δ' ἐκ πλειόνων τούτου τὸ Μεγαλεῖον· καὶ γὰρ ἐκ κιναμώμου * καὶ ἐκ τῆς σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥεῖ· στακτὴ γὰρ καλεῖται, διὰ τὸ [κατὰ] μικρὸν στάζειν· ὃ δὴ μόνον τινές φασιν ἁπλοῦν εἶναι καὶ ἀσύνθετον τῶν μύρων, τὰ δ' ἄλλα πάντα σύνθετα, πλὴν τὰ μὲν ἐκ πλειόνων, τὰ δ' ἐξ ἐλαττόνων· ἐξ ἐλαχίστων δὲ τὸ ἴρινον. Οἱ μὲν οὖν οὕτω λέγουσιν· οἱ δὲ τὴν ἐργασίαν τῆς στακτῆς εἶναι τοιάνδε· τὴν σμύρναν ὅταν κόψωσι καὶ διατήξωσιν ἐν ἐλαίῳ βαλανίνῳ πυρὶ μαλακῷ, ὕδωρ ἐπιχεῖν θερμόν· συνιζάνειν δ' εἰς βυθὸν τὴν σμύρναν, καὶ τοὔλαιον καθάπερ ἰλύν· ὅταν δὲ τοῦτο συμβῇ, τὸ μὲν ὕδωρ ἀπηθεῖν, τὴν δ' ὑπόστασιν ἀποθλίβειν
30 ὀργάνοις. Τὸ δὲ Μεγαλεῖον ἐκ ῥητίνης κεκαυμένης συντίθεσθαι καὶ ἐλαίου βαλανίνου· μιγνύουσι δὲ κασίαν, κινάμωμον, σμύρναν· πλείστην δὲ πραγματείαν περὶ τὸ Μεγαλεῖον καὶ τὸ Αἰγύπτιον εἶναι· πλείστων γὰρ μίξιν καὶ πολυτελεστάτων· τῷ δὲ Μεγαλείῳ καὶ τὸ ἔλαιον ἕψεσθαι δέχ' ἡμέρας καὶ δέκα νύκτας, εἶτα οὕτως τὴν ῥητίνην ἐμβάλλεσθαι καὶ τἄλλα· δεκτικώτερον γὰρ ἀφεψηθέν. Τὸ δ' ἀμαράκινον τὸ χρηστὸν ἐκ τῶν βελτίστων ἀρωμάτων συντίθε-

σθαι χωρὶς ἀμαράκου· τούτῳ δ' οὐ χρῆσθαι
μόνῳ τῶν ἀρωμάτων τοὺς μυρεψοὺς οὐδ' εἰς ἓν
μύρον· ἀλλὰ ψευδώνυμός τις ἡ ἐπίκλησις. Ποι- 31
οῦσι δὲ καὶ τὰ μὲν ἀχρωμάτιστα, τὰ δὲ κεχρω-
ματισμένα. Χρωματίζουσι μὲν ἀμαράκινον, ῥό-
δινον, Μεγαλεῖον· ἀχρωμάτιστα δὲ τῶν μὲν πο-
λυτελῶν Αἰγύπτιον, μήλινον, κύπρος, τὰ δ' εὐ-
τελῆ πάντα. Ταῦτα δ' ἀχρωμάτιστα, διότι τὸ
μὲν Αἰγύπτιον καὶ τὴν κύπρον λευκὰ εἶναι βού-
λονται, τὸ δὲ μήλινον τὴν τῶν μήλων χρόαν
[ἔχειν·] τοῖς δ' εὐτελέσιν οὐ λυσιτελεῖ τὸ χρῶμα
προστιθέναι. Χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ
τῇ ἀγχούσῃ, τὸ δ' ἀμαράκινον τῷ καλουμένῳ
χρώματι· τοῦτο δ' ἐστὶ ῥιζίον, ὃ ἄγουσιν ἐκ
Συρίας. Συνεργεῖν δὲ δοκοῦσι πρὸς τὰς γεύσεις 32
οὐχ αἱ ὀδμαὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ δριμύτητες
καὶ αἱ θερμότητες ἐνίων· διὸ καὶ τῶν οἴνων τισὶ
τὰ τοιαῦτα μιγνύντες ὥσπερ κέντρον ἐμποιοῦ-
σιν. Ἔστι δὲ ἡ μὲν σμύρνα θερμὴ καὶ δηκτικὴ
μετὰ στύψεως, ἔχει δὲ καὶ πικρίαν. Τὸ δὲ κι-
νάμωμον δριμύτητά τινα μετρίαν μετὰ θερμό-
τητος. Παραπλησίως δὲ καὶ τὸ κόστον. Ἡ δὲ
κασία τούτων ὑπερβάλλει θερμότητι καὶ δριμύ-
τητι καὶ στύψει. Θερμὴ δὲ καὶ στυπτικὴ καὶ
ἡ ἶρις, καθ' ὑπερβολὴν δὲ καὶ πικρὰ νέα οὖσα,
καὶ τὸν χρῶτα τῶν ἐργαζομένων ἀφελκοῖ. Δη-
κτικὸν δὲ καὶ τὸ καρδάμωμον μετὰ θερμότητος.
Τοῦ δὲ βαλσάμου ὁ μὲν ὀπὸς καὶ τὸ καρπίον
ἀνδρικώτερα πρὸς ἀμφότερα ταῦτα, τὸ δὲ ξύ-
λον ἀσθενέστερον. Παραπλησίαν δ' ἔχει τούτῳ
[τὴν] δύναμιν καὶ τὸ ἄμωμον. Ὁ δὲ σχοῖνος 33

δηκτικώτερον μὲν τοῦ καλάμου καὶ θερμότερον, στυπτικὰ δὲ ὁμοίως ἄμφω. Τούτων δὲ στυπτικώτερον τὸ κύπειρον. Στύφει δὲ καὶ ἡ ἀσπάλαθος ἡ εὐώδης. Ἡ δὲ νάρδος δηκτικὴ μετὰ θερμότητος. Τὸ δὲ μάρον καὶ το χρῶμα τὸ εἰς τὸ ἀμαράκινον ἐμμιγνύμενον θερμαντικά. Συνεργεῖ δὲ καὶ τῆς ἀγχούσης τὸ ῥιζίον εἰς τὴν
54 χρόαν τοῦ ῥοδίνου καὶ τῆς ἴριδος. Νέα μὲν οὖν ὄντα τῶν ἀρωμάτων ἔνια δυνάμεις μὲν εὐθὺς ἔχει βαρείας καὶ δριμείας, παλαιούμενα δὲ μέχρι τῆς ἀκμῆς γλυκαίνεται, εἶτ' ἀναλύεται πάλιν· οἷον ἡ ἶρις εἰς μὲν τὴν ἐργασίαν ἀκμάζει μετὰ τὴν συλλογὴν τρία ἔτη· καὶ διαμένει δὲ πλεῖστον χρόνον ἓξ ἔτη. Τὸ δὲ μάρον ἔτη δύο, ἡ δὲ σμύρνα δέκα ἔτη διαμένει, βελτίων γενομένη. Παραπλησίως δὲ τούτοις ἡ τῆς ἀκμῆς διαμονὴ καὶ τοῦ κιναμώμου καὶ τοῦ κόστου καὶ τῆς κασίας· σχοῖνος δὲ καὶ κάλαμος παρακμάζει ταχύ. Τῶν δ' ἀνθῶν τὰ μὲν εὐθὺς χλωρὰ ὄντα τὰς δυνάμεις ἔχει, καθάπερ τὸ ῥόδον· τὰ δὲ ξηρανθέντα, καθάπερ ὁ κρόκος καὶ ὁ
55 μελίλωτος· χλωρὰ γὰρ ὑγρότερα. Τὰς μὲν οὖν φύσεις καὶ δυνάμεις τῶν ἀρωμάτων ἐκ τούτων θεωρητέον. Δοκεῖ δὲ τὸ Μεγαλεῖον ἀφλέγμαντον εἶναι παντὸς τραύματος· τὸ δὲ ῥόδινον ἄριστον πρὸς τὰ ὦτα· ταῦτα δ' οὐκ ἀλόγως· τοῦ μὲν γὰρ ἡ σύνθεσις ἐκ ῥητίνης κεκαυμένης, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ κασίας καὶ κιναμώμου καὶ σμύρνης. Ἅπαντα δὲ ταῦτα στυπτικὰ καὶ ξηραντικά. Τὸ δὲ ῥόδινον τοῖς ὠσὶν ἀγαθὸν, ὅτι ἐν ἅλσιν ἡ ποίησις· ἀναξηραίνει γὰρ καὶ ἐκθερ-

μαίνει, διὰ τοὺς ἅλας. Διὸ καὶ ἡ ἁλοσάχνη ἀγαθόν. Ἀλλὰ τὸ τῆς στραγγουρίας λόγου δεῖται· καὶ γὰρ ταύτῃ λέγουσι μάλιστα βοηθεῖν. Αἴτιον δ' ἂν εἴη, διότι πᾶν τὸ μέλλον, ἀναλῦσαι δεῖ πρότερον τὸ ὑπαχθησόμενον. Τοῦτο δὲ οἱ ἅλες ποιοῦσιν· ἡ δ' εὐωδία τὴν ὁρμὴν ἀπέδωκε. Διὰ τί δὲ τὸ ἴρινον εὔοσμον μὲν, οὐ 36
ποιεῖ δὲ τὴν ὁρμήν; ἢ διότι στυπτικὸν, καὶ συνάγει τοὺς πόρους, ὥστε συγκλείσει κωλύειν τὴν δίοδον; Ἀλλὰ καὶ κοιλίας λυτικὴ διά τε τὴν θερμότητα καὶ διὰ τὸ ἀποστύφειν τοὺς ἐπὶ τὴν κύστιν πόρους· ἀποκλειομένων γὰρ τούτων εἰς τὴν κοιλίαν ἡ συῤῥοή. Τὸ δὲ ὅλον φαρμακῶδες καὶ τὸ ἴρινον καὶ ἄλλα τῶν μύρων. Ἡ δ' αἰτία πάντων, ὡς καθόλου εἰπεῖν, ἐν ταῖς δυνάμεσι ταῖς εἰρημέναις, ὅτι στυπτικὰ καὶ θερμαντικὰ τὰ ἀρώματα· τὰ τοιαῦτα γὰρ φαρμακώδη. Ταῦτα μὲν οὖν ἔξω τῆς τέχνης. Κρᾶσις 37
δὲ καὶ μίξις οὐκ ἔστιν ὡρισμένη τῶν ἀρωμάτων, ὥστ' ἐκ τῶν αὐτῶν ἀεὶ χρηστὰ καὶ ὅμοια γίνεσθαι· ἀεὶ δὲ συμβαίνει διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν δυνάμεων τῶν ἐν τοῖς ἀρώμασι. Τῆς δ' ἀνωμαλίας αἰτίαι πλείους· μία μὲν, ἥπερ καὶ τοῖς ἄλλοις καρποῖς, ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις· αὕτη γὰρ πολυχουστέρας, ὁτὲ δ' ἀσθενεστέρας τὰς δυνάμεις [ποιεῖ.] Ἑτέρα δὲ ἐν τῇ συλλογῇ, τὸ προτερῆσαι τῆς ἀκμῆς ἢ ὑστερῆσαι· καὶ γὰρ τοῦτο οὐ μικρὸν διαφέρει. Τρίτη δ' ἡ μετὰ τὴν συλλογὴν, ὅσα χρόνου δεῖται πρὸς τὴν ἀκμὴν, ὥσπερ ἐλέχθη. Καὶ γὰρ [καὶ] ἐνταῦθά ἐστι τὸ προτερεῖν καὶ ὑστερεῖν. Τούτων δὲ τὸ 38

μὲν τῶν ἐτῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν· πλὴν εἰς τὸ εἰδέναι, τὰ ποῖα σφοδροτέρας καὶ ἀσθενεστέρας ἔχει τὰς δυνάμεις· τὰ δὲ κατὰ τὰς ἀκμὰς τῆς τε συλλογῆς καὶ μετὰ τὴν συλλογὴν ἐφ' ἡμῖν ἐστι, τῷ εἰδότι μᾶλλον τὸ ἐπιτυγχάνειν. Ἡ μὲν οὖν γένεσις καὶ σύνθεσις τῶν μύρων ἐκ τούτων. Πολυχρονιώτατον δ' ἐστὶ τό τ' Αἰγύπτιον καὶ τὸ ἴρινον καὶ τὸ ἀμαράκινον καὶ τὸ νάρδινον· πάντων δὲ μάλιστα ἡ στακτή· διαμένει γὰρ ὁποσονοῦν χρόνον. Μυροπώλης δέ τις ἔφη παρ' αὑτῷ μεμενηκέναι Αἰγύπτιον μὲν ὀκτὼ ἔτη, ἴρινον δὲ εἴκοσι καὶ ἔτι διαμένειν, βέλτιον ὂν τῶν ἀκμαζόντων. Ἡ μὲν οὖν χρονιότης ἐν τούτοις.

39 Τὰ δ' ἄνθινα πάντα ἀσθενῆ· συμβαίνει δὲ τοῖς ἀνθίνοις ἀκμάζειν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν μετὰ δίμηνον, μεταβάλλειν δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐνιαυτοῦ προελθόντος, καὶ περικαταλαβούσης τῆς ὥρας, ἐν ᾗ τὴν ἀκμὴν λαμβάνει τὸ ἄνθος. Ἀνάλογον δὲ τῇ ἀσθενείᾳ καὶ τὸ εὐπέπαντα εἶναι καὶ ὅλως εὐδιάπνευστα. Τὰ δ' ἐκ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν λοιπῶν χρονιώτερα· πλείων γὰρ ἡ ὀσμὴ καὶ

40 ἰσχυροτέρα καὶ σωματωδεστέρα. Διαφθείρει δὲ τὰ μύρα καὶ ὥρα θερμὴ καὶ τόπος, καὶ ὁ ἥλιος, ἂν τεθῶσι. Διὸ καὶ οἱ μυροπῶλαι ζητοῦσι τὰς οἰκίας ὑπερώους καὶ μὴ προσηλίους, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παλισκίους· ἀφαιρεῖται γὰρ τὰς ὀσμὰς ὁ ἥλιος καὶ τὸ θερμὸν, καὶ ὅλως ἐξίστησι τῆς φύσεως μᾶλλον τοῦ ψυχροῦ. Τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ ὁ πάγος, εἰ καὶ ἀοσμότερον ποιεῖ διὰ τὸ συστέλλειν, ἀλλ' οὐκ ἀφαιρεῖταί γε τὴν δύναμιν τελέως. Ἡ πονηρὰ γὰρ φθορὰ καθάπερ τῶν οἴ-

γων καὶ τῶν ἄλλων χυλῶν τῷ τὸ οἰκεῖον ἀφαιρεῖσθαι θερμόν. Διὸ καὶ εἰς ἀγγεῖα μολυβδᾶ 41
ἐγχέουσι, καὶ τοὺς ἀλαβάστρους ζητοῦσι τοιούτου λίθου· ψυχρὸν γὰρ καὶ πυκνὸν καὶ ὁ μόλυβδος καὶ ὁ λίθος ὁ τοιοῦτος· καὶ ἄριστος τοῖς μύροις ὁ μάλιστα τοιοῦτος. Ὥστε δι' ἀμφῶ τηροῦσι, καὶ τῷ ψυχρῷ καὶ τῷ πυκνῷ, μήτε διϊέντες ἔξω τὴν ὀσμὴν, μήθ' ὅλως ἐπιδεχόμενοι μηδέν. Καὶ γὰρ ἡ ἀποπνοὴ φθείρει, καὶ τὸ ἔξωθεν ἐπεισιὸν καὶ ἀλλότριον· ἐπεὶ καὶ τὰ πνεύματα φθείρει καὶ καταναλίσκει, καθάπερ ἐλέχθη, τὰς ὀσμὰς, ἄλλως τε καὶ τὰς μὴ φυσικάς. Κεφαλαλγῆ δὲ τῶν μὲν πολυτελῶν τὸ ἀμα- 42
ράκινον καὶ τὸ νάρδινον καὶ Μεγαλεῖον· τῶν δ' εὐτελῶν ὅλως μὲν τὰ πλεῖστα, μάλιστα δὲ τὸ δάφνινον· ἐλαφρότατα δὲ τὸ ῥόδινον καὶ ἡ κύπρος· ἃ καὶ τοῖς ἀνδράσι μάλιστα ἁρμόττειν δοκεῖ· καὶ πρὸς τούτοις τὸ κρίνον. Ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ στακτὴ καὶ τὸ Μεγαλεῖον καὶ τὸ Αἰγύπτιον καὶ τὸ ἀμαράκινον καὶ τὸ νάρδινον· διὰ γὰρ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ πάχος οὐκ εὐαπόπνοα οὐδ' εὐαφαίρετα· ζητοῦσι [γὰρ] τὰ χρόνια. Ἐπεὶ 43
δὲ τὰ μὲν ἀσθενῆ, τὰ δ' ἰσχυρὰ, καὶ ἰσχυρότερα τὰ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα, διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἄνθινα μὴ τριβόμενα εὐοσμότερα, τὰ δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ τὰ λοιπὰ τριβόμενα· τὰ μὲν γὰρ διαπνεῖταί τε καὶ ἅμα διαθερμαινόμενα διὰ τὴν τρίψιν ἐξίσταται καὶ ἀλλοιοῦται· τὰ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν, ὥσπερ ἀνοιγομένων τινῶν πόρων, ἐκ τῆς τρίψεως ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν ὀσμήν. Ὃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν 44

ῥιζῶν καὶ ὅλως τῶν στερεῶν συμβαίνει, καθά-
περ ἐλέχθη. Κατὰ δὲ τῶν ἀνθῶν ἐναντίως·
ὥστε ἠκολούθηκεν ἑκάτερα τῇ ἀρχῇ. Τὰ δ᾽ ἐκ
τῆς σμύρνης εὐλογώτατα δι᾽ ἄμφω· καὶ γὰρ μί-
γνυται μᾶλλον, καὶ [ἡ] θερμότης ἡ τῆς τρί-
ψεως οὐκ ἀλλοτρία μαλακή τις οὖσα· καὶ γὰρ
[ἡ] σμύρνα ζητεῖ τινα πύρωσιν. Ἁπλῶς δὲ πᾶν
τὸ πολύοδμον, ἄντ᾽ εὐῶδες, ἄντε κακῶδες, ἄν-
τε δριμύ, ἄντ᾽ ὀξύ, ἄνθ᾽ ὁποιονοῦν τυγχάνῃ,
κινούμενον ἐμφανέστερον· τότε γὰρ ὥσπερ ἐνερ-
γείᾳ ἀναμίγνυται μᾶλλον τῷ ἀέρι. Τῶν δὲ μύ-
ρων τὸ Αἰγύπτιον καὶ ἡ στακτὴ καὶ εἴ τι ἄλλο
πολύοδμον, καὶ μιγνύμενα τῷ οἴνῳ τῷ εὐώδει
ἡδίω· παραιρεῖται γὰρ ἡ βαρύτης αὐτῶν· ἐπεὶ
καὶ ἡ σμύρνα αὐτὴ πρὸς τὴν ἀναθυμίασιν,
βρεχθεῖσα ἐν τῷ γλυκεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρό-
45 τερον ἐλέχθη. Πρὸς δὲ τὰς δυνάμεις σκοπου-
μένοις δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι τὸ συμβαῖνον
ἐπὶ τοῦ ῥοδίνου· κουφότατον γὰρ ὂν καὶ ἀσθε-
νέστατον ἀφανίζει τὰς τῶν ἄλλων ὀσμάς, ὅταν
προμυρισθῶσι· διὸ καὶ αἱ μυροπῶλαι τοὺς ἐπι-
διστάζοντας καὶ μὴ ὠνουμένους παρ᾽ αὐτῶν ἐπι-
μυρίζουσι τούτῳ πρὸς τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι τὰ
παρὰ τῶν ἄλλων. Αἴτιον δ᾽, ὅτι λεπτότατον ὂν
καὶ προσφιλὲς τῇ αἰσθήσει διὰ τὴν κουφότητα,
μάλιστα διϊκνεῖται καὶ συμπληροῖ τοὺς πόρους·
ὥσθ᾽ ἡ αἴσθησις, κατειλημμένη καὶ πλήρης οὖ-
46 σα, κρίνειν ἀδυνατεῖ. Δύο γάρ εἰσι τρόποι,
τάχα δὲ τρεῖς, οἱ κωλύοντες τὴν κρίσιν· εἷς μὲν
ὁ νῦν εἰρημένος· ἄλλος δ᾽ ὁ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν,
ὥσπερ μεθύσκων τὴν αἴσθησιν καὶ καρηβαρεῖν

ποιῶν· τρίτος δ', ὅταν προκαταληφθῇ τῷ βελτίονι· τὸ γὰρ ἐπεισάγειν τὸ χεῖρον οὐ ῥᾴδιον· οὐ δέχεται γὰρ ἡ αἴσθησις, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν χυλῶν, καὶ ὅλως τῶν κατὰ τὴν τροφήν. Κατι- 47
σχαίνειν δὲ δοκεῖ τὸ ῥόδον καὶ τὴν σύνθετον ὀσμήν· ὅταν γὰρ ἀκμάζῃ τὸ ἄνθος, ῥοδίζουσι τὰς συνθέσεις· ἀνοιγόμεναι δ' ἐξόζουσι τούτου μόνου καὶ μάλιστα. Παύεται δὲ ταχὺ καὶ λήγει διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ λεπτότητα, δι' ἣν καὶ ἐξόζει τῶν ἄλλων· λεπτὴ γὰρ οὖσα ἡ ἀναπνοὴ, καὶ ἠθροισμένη τῇ κατακλείσει προτερεῖ τε τῶν λοιπῶν καὶ διαδίδοται πανταχοῦ. Διὰ ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἀπολήγει ταχὺ καὶ κατακρατεῖται πάλιν· ἀσθενεῖ γὰρ τὸ λεπτὸν καὶ μαλακόν. Ποιοῦσι δέ τινες τοῦτο καὶ τῶν οἴ- 48
νων, ὥστε προποθέντες ἀφανίζειν τὴν τῶν ἄλλων ἡδονήν. Ἔνιοι δ', ὥστε μὴ ἐπιδέχεσθαι ῥᾳδίως τοὺς ἄλλους, ὥσπερ [ὁ] Ἐρυθραῖος, αὐλυκός τις ὢν καὶ μαλακός. Τὴν αἰτίαν [δὲ] πειρατέον ἐκ τῶν ὁμοίων λαμβάνειν. Ἔχει δὲ τοῦτ' ἴδιον τὸ ῥόδινον, ὥσπερ σχεδὸν καὶ μικρῷ πρότερον εἴρηται· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα [ἢ] τὰ πλεῖστα κεφαλαλγῆ, τοῦτο δ', ὥσπερ ἐλέχθη, λυτικὸν καὶ βάρους καὶ ἀλγηδόνος καὶ τῆς ἀπὸ τῶν μύρων. Ἡ δ' αἰτία φανερὰ διὰ τῶν προει- 49
ρημένων, εἴπερ ἐπικρατεῖ καὶ διαδύεται πανταχοῦ· τὰ μὲν γὰρ ἄλλ' ὅσα κεφαλαλγῆ, βαρέα διὰ τὸ ἐκ τοιούτων συγκεῖσθαι, τὰ μὲν ῥιζῶν, τὰ δ' ὀπῶν· τοῦτο δὲ καὶ τῇ ὀσμῇ ἐλαφρὸν, καὶ τῇ θερμότητι σύμμετρον εἰς τὸ συμπέψαι καὶ διανοῖξαι τοὺς πόρους. Οἱ γὰρ δὴ πόνοι τῆς

κεφαλῆς ἢ καθυγραινομένης, ἢ πνευματουμένης
τῷ ἐναπολαμβάνεσθαι· ὥστε τὸ μὲν ἐκκρῖναι
50 *δεῖ, τὸ δὲ πέψαι ἢ ἀφελεῖν. Πρὸς ἅπαντα δὲ*
ἡ θερμότης χρήσιμον, καὶ εἰς ἀφαίρεσιν καὶ ἔτι
μᾶλλον εἰς τὸ πέπτειν καὶ διανοίγειν τοὺς πό-
ρους· εἰς ἃ συμβάλλεται τὸ ἐν ἁλσὶ πεποιῆσθαι·
καὶ γὰρ ἀναστομοῦσι καὶ διαθερμαίνουσιν οἱ
ἅλες. Ἡ δ' εὐοσμία καὶ ὁρμήν τινα ποιεῖ πρὸς
τὴν κίνησιν. Ἀγαθὸν δὲ δοκεῖ καὶ πρὸς τοὺς
κόπους εἶναι, τῇ θερμότητι σύμμετρον ὂν καὶ
τῇ κουφότητι καὶ τῇ διαδύσει πρὸς τοὺς ἐντὸς
πόρους. Ὡς δέ τινές φασιν, οὐχ ἧττον ἡ κύ-
προς ἔτι τούτου· μαλακὴ γὰρ ἡ ὀσμὴ καὶ προσ-
φιλὴς τῷ χρωτὶ καὶ ἡ ταύτης. Καὶ ταῦτα μὲν
51 *καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ὥσπερ ἴδια ἂν εἴη. Τοῦ*
ῥοδίνου δὲ αἱ μίξεις καὶ ἐν ταῖς ὀσμαῖς καὶ ἐν
τοῖς χυμοῖς, ἐὰν ἡρμοσμέναι τυγχάνωσιν, ἔχου-
σί τινα χρείαν, αἱ μὲν ἀφαιροῦσαι τὴν βαρύ-
τητα καὶ τὴν ἰσχὺν, αἱ δ' εὐοσμίαν τινὰ, αἱ δὲ
γλυκύτητα ἐμποιοῦσαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
οἴνων. Καὶ γὰρ ὁ ἐν Θάσῳ, ὁ ἐν τῷ πρυτανείῳ
διδόμενος, θαυμαστός τις, ὡς ἔοικε, τὴν ἡδονὴν,
ἠρτυμένος ἐστίν· ἐμβάλλουσι γὰρ εἰς τὸ κερά-
μιον σταῖς μέλιτι φυράσαντες· ὥστε τὴν μὲν
ὀσμὴν ἀπ' αὐτοῦ, τὴν δὲ γλυκύτητα ἀπὸ τοῦ
52 *σταιτὸς λαμβάνειν τὸν οἶνον. Συμβαίνει δὲ*
τοῦτο καὶ κατὰ τὰς τῶν οἴνων μίξεις· οἷον ἐάν
τις κεράσῃ σκληρὸν καὶ εὔοσμον μαλακῷ καὶ
ἀόσμῳ, καθάπερ τὸν Ἡρακλεώτην καὶ τὸν Ἐρυ-
θραῖον, τοῦ μὲν τὴν μαλακότητα, τοῦ δὲ τὴν
εὐοσμίαν παρεχομένου· συμπίπτει γὰρ ἅμα, καὶ

τὰ κακὰ ἀλλήλων ἀφανίζει, τῇ μαλακότητι [καὶ τῇ εὐοσμίᾳ] θάτερον. Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας οἱ ἔμπειροι λέγουσι καὶ ἴσασι μίξεις. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ὀσμῶν εὔλογον συμβαίνειν, καὶ ἐπὶ τῶν χρωμάτων, ἄν τις λαμβάνῃ τὰς ἁρμοττούσας μίξεις. Τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τοῦ ῥοδίνου. Τὸ 53
δὲ κοινὸν ἐπὶ πάντων ἀπόρημα, τί δή ποτε ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς ἥδιστα φαίνεται· διὸ καὶ οἱ μυροπῶλαι τοῦτο μυρίζουσι τὸ μέρος. Τὴν δ' αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου ληπτέον, ὅτι τὸ θερμὸν ἐξίστησι καὶ ἀλλοιοῖ· ταχεῖα δ' ἤδη ἡ αἴσθησις τοῖς μύροις ἀναμιγνυμένοις τῷ χρωτί.
Ἀπορεῖται δὲ, διότι οἱ μὴ εἰωθότες μυρίζεσθαι 54
μᾶλλον ἐξόζουσι τῶν συνεχῶς μυριζομένων. Εἴη μὲν γὰρ ἂν λέγειν καὶ ὅτι φαντασίαι καὶ οὐκ ἀλήθειαι, διὰ τὸ μὴ εἰωθός· εἰ δ' οὖν καὶ ἀληθὲς, ἔοικε τὸ μὲν οἷον συναναμίγνυσθαι πλείοσιν ὀσμαῖς ἑτέραις, ὑφ' ὧν ἀμαυροῦται, συγκαταμιγνυμένου καὶ τοῦ χρωτὸς, τὸ δὲ ὥσπερ ἀκέραιον δέχεσθαι τὸ μανὸν, καὶ ἐκφαίνειν τῇ αἰσθήσει χρονιζόμενον. Εἴη δ' ἂν καὶ ἐναντίως λαβεῖν, ὡς ἧττον δεχομένου διὰ τὸ ἀσύνηθες, βραδύτερον δ' ἀναμιγνύμενα πλείω χρόνον ἐξόζειν. Καὶ τοῦτο μὲν ἔλαττον, καὶ οὐ φανερῶς ὁμολογούμενον. Ἅπτεται δὲ μάλιστα τοῦ 55
χρωτὸς καὶ κεφαλῆς καὶ τῶν ἄλλων, καὶ πλεῖστον χρόνον ἐμμένει τὰ ἰσχυρότατα ταῖς ὀσμαῖς, οἷον Μεγαλεῖον, Αἰγύπτιον, ἀμαράκινον· τὰ δ' ἀσθενῆ καὶ [οὐ] πολύοσμα, κούφην ἔχοντα τὴν ἀναπνοὴν, καὶ ταχεῖαν ποιεῖ τὴν ἀπόλειψιν, ὥσπερ τό τε ῥόδινον καὶ ἡ κύπρος. Ἔνια δὲ καὶ 56

εἰς τὴν ὑστεραίαν οὐ χεῖρον ὄζει, διαπεπνευκυίας, εἴ τις ἐνῆν βαρύτης. Τὰ δὲ καὶ ὅλως ἔμμονα μᾶλλον, ὥσπερ ἡ νάρδος καὶ τὸ ἴρινον· πάντων δὲ μάλιστα [τὰ] ἰσχυρότατα. Καὶ τὰ μὲν ἔν τε τοῖς λουτροῖς καὶ τῇ ἀνέσει διατηρεῖ πως τὴν ὀσμὴν ἢ οὐ συγκακύνει· τὰ δὲ κακυνόμενα πλείω ποιεῖ δυσωδίαν αὐτῶν τῶν ἱδρώτων, ὡς ἂν σήψεώς τινος ἢ διαφθορᾶς γινομένης. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς τῶν μύρων ποιήσεώς
57 τε καὶ δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. Τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν ξηρῶν μίξιν, ἐξ ὧν [τὰ] διαπάσματα καὶ αἱ συνθέσεις, οὐκ ἔτι ζητεῖ μίξιν τῶνδέ τινων ὡρισμένων, ἀλλ' ὅσῳ ἄν τις πλείω καὶ ποικιλώτερα μίξῃ, τοσούτῳ καὶ ἡ ὀσμὴ λαμπροτέρα καὶ ἡδίων· ὥσπερ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρωμάτων τῶν προχείρων· εἰς ταὐτὸ γὰρ μιγνύντες ἅπαντα χρῶνται. Ζητοῦσι δ' ἐν τούτοις καὶ σπεύδουσιν, ὥστε μὴ ἑνὸς ἀλλὰ πάντων κοινήν τινα τὴν ὀσμὴν εἶναι. Διὸ καὶ ἀνοίγοντες διά τινων ἡμερῶν τὸ ἐξόζον ἐξαιροῦσιν ἀεί, καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐλάττω μιγνύουσιν, ὥσπερ . . . . . . τὰ δ' ὅλως οὐ μιγνύουσιν, ὥσπερ τὸ ἐρυσίσκη-
58 πτρον, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀρτίως ἐλέχθη. Βρέχουσι δὲ συντιθέντες τῷ οἴνῳ τῷ εὐώδει· ἔοικε δ' οὖν χρήσιμος εἶναι πρὸς τὰς εὐοσμίας, εἴ γε καὶ οἱ μυρεψοὶ χρῶνται. Μένουσι δὲ πολὺν χρόνον αἱ συνθέσεις. Ἡ δὲ χρῆσις τούτων μὲν εἰς τὴν τῶν ἱματίων ὀσμήν, τῶν δὲ διαπασμάτων εἰς τὴν στρωμνήν, ὅπως πρὸς τὸν χρῶτα προσπίπτῃ· καὶ γὰρ ἅπτεται μᾶλλον καὶ ἐμμονώτερον τοῦτο, καὶ ὥσπερ ἀντ' ἐκείνου τοῦτο ποιοῦσιν. Οἱ δὲ

πρότερον ἐνέβαλον οἴνῳ καταβρέχοντες εὐώδει,
πρὸς τὸ παραιρεῖσθαι τὴν ὀσμήν· ἔνιοι δὲ καὶ
μελικράτῳ. Τὸ γὰρ ὅλον ἄμφω ταῦτα συνερ-
γεῖ πρὸς εὐοσμίαν· διαμένουσι δὲ αἱ συνθέσεις.
Φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέ-
χθη, διότι τὰ ξηρὰ καὶ εὐοσμότερα πρὸς ἄλ-
ληλα [μιχθέντα] ταῖς ὀσμαῖς. Αἱ δὲ τῶν ζώων 59
ὀσμαὶ κατὰ τὰς ἰδίας γίνονται φύσεις· ἑκάστῳ
γάρ ἐστί τις οἰκεία κατὰ τὴν κρᾶσιν. Αὗται δ'
ἥδιαι μὲν καὶ καθαραὶ καὶ κατὰ τὰς ἀκμὰς
καὶ ὅταν εὖ ἔχωσιν ἑαυτῶν· ἔτι δὲ ἡδίους ἁπα-
λῶν καὶ νέων ὄντων· πλεῖσται δὲ καὶ κακωδέ-
σταται περὶ τὰς ὀχείας, καὶ ὅλως συντηκομένων
καὶ καμνόντων σωμάτων. Διὸ καὶ οἱ τράγοι
καὶ οἱ ἔλαφοι καὶ λαγοὶ καὶ τἆλλα τότε μάλι-
στα ὄζει. Θαυμαστὸν δὲ φαίνεται καὶ ἴδιον τὸ 60
συμπάσχειν τὰς τραγέας, ὅταν ἡ ὥρα καθήκῃ
τῆς ὁρμῆς. Αἴτιον δὲ δηλονότι τὸ ὑπολείπεσθαί
τινα ἐν τῷ δέρματι δύναμιν ἢ ὑγρότητα τοιαύ-
την, ἀφ' ἧς ἡ ὀσμὴ γίνεται καὶ ζώντων· κινου-
μένης οὖν καὶ διαθερμαινομένης ταύτης ὑπὸ τοῦ
ἀέρος, εὔλογον καὶ τὰ δέρματα, καθ' ὅσον ἐπι-
βάλλει, [κινεῖσθαι.] Διὸ καὶ ὡς πρῶτον αἴτιον
ἡ διάθεσις· τότε γὰρ καὶ οἱ μὴ ὀχεύοντες ὄζουσι
καὶ οἱ ἄγονοι καὶ αἱ αἶγες ὅλως. Ἡ δ' ὀχεία
τότε μὲν μεγάλην μερίδα συμβάλλεται, καθ'
αὑτὴν δ' αἰτία γίνεται ἡ διάθεσις. Εὐλόγως δὲ 61
τὰ μύρα φαρμακώδη διὰ τὴν τῶν ἀρωμάτων
δύναμιν· καὶ γὰρ τὰ ἀρώματα τοιαῦτα. Δηλοῖ
δὲ τά τε καταπλάσματα καὶ ἃ δή τινες μαλά-
γματα καλοῦσιν, οἵας ἀποδείκνυται δυνάμεις,

τά τε φύματα καὶ τὰ ἀποστήματα διαχέοντα
καὶ ἄλλα πλείω τῶν κατὰ τὸ σῶμα διαλλοιοῦν-
τα ἐπιπολῆς μὲν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν βάθει, οἷον
ἄν τις καταπλάσῃ τὰ ὑποχόνδρια καὶ τὸ στῆ-
θος, εὐθὺς σὺν τοῖς ἐρυγμοῖς ἀποδίδωσιν εὐώ-
62 δεις τὰς ὀσμάς. Ἔνια δὲ καὶ εἰς οὔρησιν ἄγει,
συνεξόζειν ποιοῦντα αὐτά. Ἔτι δὲ τούτου μεῖ-
ζον, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἄν τις κατα-
πλάσῃ, δίδωσι τὴν ὀσμὴν εἰς τὰ οὖρα τὴν ἀπὸ
τῶν ἀρωμάτων. Ἐπεί γε κοιλίαν κινεῖ καὶ ἡ
ἶρις, ὥσπερ ἐλέχθη. Πάντα δὲ ταῦτα ποιεῖ,
καθάπερ πολλάκις εἴρηται, διὰ τὸ [τὰ] φύσει
στρυφνὰ καὶ ὑπόπικρα, θερμαντικὰ καὶ εὐδίοδα
πρὸς τοὺς πόρους εἶναι. Τμητικὰ γὰρ ὄντα καὶ
θερμαντικὰ καὶ στύφειν ἅμα καὶ θερμαίνειν
δυνάμενα, καὶ ἐξάγειν καὶ ἐκπέττειν δύναται,
63 καὶ τὸ ὅλον ἀλλοιοῦν καὶ μεταβάλλειν. Συμ-
βαίνει δὲ τρόπον τινὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἡ τοιαύτη
συμπάθεια· καὶ γὰρ [ὁ] οἶνος ἅμα τῇ σταφυλῇ
δοκεῖ συνανθεῖν, καὶ τὰ σκόροδα καὶ τὰ κρόμ-
μυα τότε δριμύτατον ὄζειν, ὅταν [τὰ] ἐν τῇ
γῇ βλαστάνῃ· πλὴν τούτοις ἅμα συμβαίνει καὶ
αὐτοῖς βλαστάνειν. Ὅλως δὲ πάντα κινεῖται τὰ
φλοιόριζα καὶ σαρκόριζα μὴ ἀπεξηραμένα κατὰ
τὰς βλαστικὰς ὥρας· ἡ γὰρ ἐνυπάρχουσα δύνα-
μις ἐν αὐτοῖς κινεῖται. Θαυμασιώτατον δὲ τῶν
τοιούτων τὸ ἐπὶ τὸ στέατος τῆς ἄρκτου συμ-
βαῖνον, ὅπερ ἅμα ταῖς φωλίαις ἐπαίρεται καὶ
64 ἐκπληροῖ τὰ ἀγγεῖα. Τί δή ποτε Δημόκριτος
τοὺς μὲν χυλοὺς πρὸς τὴν γεῦσιν ἀποδίδωσι, τὰς
δ᾽ ὀσμὰς καὶ τὰς χρόας οὐχ ὁμοίως πρὸς τὰς

ὑποκειμένας αἰσθήσεις; ἔδει γὰρ ἐκ τῶν σχημάτων. Ἢ τοῦτό γε πρὸς ἅπαντας κοινόν; ἅπαντες γὰρ, οἱ μὲν μόνης, οἱ δὲ μάλιστα ταύτης τὰ πάθη λέγουσι καὶ τὰς διαφορὰς, ὡς ἐν χρώμασι λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ ἐν χυλοῖς γλυκὺ καὶ πικρὸν, οὐχ οὕτω δ' ἐν ὀσμαῖς· οὐ γὰρ δὴ τοῦτο εὔοσμον καὶ κάκοσμον· οὐδ' ἐν ἁπτοῖς· πλείω γὰρ εὐθὺ τὰ ὑποκείμενα, σκληρὸν, μαλακὸν, τραχὺ, λεῖον· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν φωναῖς, ὀξὺ καὶ βαρύ. Ἔτι δὲ τὰ μὲν μικτὰ, τὰ δ' ἄμικτα. Ἄμικτοι χυλοὶ, οἱ μὲν τῷ μὴ κατα- 65
μερίζεσθαι, ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν [ἓν γίνεσθαι,] οἷον ὕδωρ, ἔλαιον, φλέγμα, αἷμα, [καὶ] ὅλως πᾶν τὸ ἐπινέον, ἢ τὸ διαιροῦν, ὥσπερ τὸ ὄξος καὶ τὸ γάλα. Τὸ γὰρ τῇ πιέσει καὶ τρίψει μιγνύμενον ἕτερον εἶδος. Ἄλλον δὲ τρόπον οἱ μὴ εὔμικτοι πρὸς τὴν χρείαν ἢ καὶ λυμαινόμενοι ἀλλήλους, οἷον ἡ θάλαττα καὶ τὰ νιτρώδη καὶ πικρὰ ὕδατα τοὺς οἴνους καὶ τὰ πότιμα, ἐὰν
μὴ εὐθὺς χρῆταί τις. Ὀσμαὶ δὲ αἱ μὲν οὕτως 66
ἄμικτοι πλείους, καὶ, ὥστε καθόλου λαβεῖν, αἱ κακώδεις ταῖς κακώδεσιν· ὡς δὲ μὴ ἕν τι ἐξ ἀμφοῖν ἔργον [γίνεσθαι,] εὑρεῖν μὲν ἀδύνατον, εἰς τὴν τοιαύτην δὲ δύναμιν ἅπαν, ὡς εἰπεῖν, πανεύοσμον· ἀλλ' ἔνθα μὲν ἴσως χεῖρω ποιεῖ, ἔνθα δὲ βελτίω, καθάπερ ἐπὶ τῶν μύρων· τὰ μὲν γὰρ ἀφαιρεῖται τὸ ἄκρατον καὶ σκληρὸν, τὰ δ' ἀποθηλύνει καὶ ὥσπερ ἐξυδατοῖ τὰς ὀσμάς.
Ἐν δὲ τοῖς ξηροῖς ἅπασαι πάσαις μικταί. Τὰ 67
γὰρ διαπάσματα ὅσῳ ἂν εἴη πλειόνων, ἀμείνω. Ποιεῖ δὲ καὶ ἡ τοῦ οἴνου κατάμιξις καὶ μύρα

ἔνια καὶ θυμιατὰ εὐοσμότερα, καθάπερ τὴν σμύρναν. Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μύρον ἡδύνειν τοὺς οἴνους· διὸ καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ οἰνοποιΐᾳ μιγνύουσιν, οἱ δὲ οὕτως ἐπιχεόμενον πίνουσιν. Οὐκ ἄλογον δὲ, σύνεγγυς τὰς αἰσθήσεις οὔσας καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑποκειμένοις, ἔχειν τινὰ ἐπικοινωνίαν· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πᾶν, οὐδεὶς οὔτε χυλὸς ἄοσμος, οὔτε ὀσμὴ ἄχυλος· τοῦτο δὲ, ὅτι οὐ-
68 δεμία ἐκ μὴ ἔχοντος χυλόν. Συμβαίνει δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰς ὀσμὰς ἅμα τοῖς χυλοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τοῦ οἴνου καὶ ἐπὶ καρπῶν τινων· ἐνίων δὲ καὶ ἐν τῷ ἄνθει πρότερον, ὥσπερ τῶν βοτρύων· ἡ δὲ τῶν μύρων εἰς ἀκμὴν μόνον καὶ οἷον φθίσιν. Μετακινοῦνται δ' ἐν ταῖς ἐτείαις ὥραις πάνθ', ὡς εἰπεῖν, μάλιστα δὲ τὰ ἀσθενέστατα· τὰ δ' ἄνθινα, καθ' ἣν ὥραν ἀνθεῖ
69 τὸ ἄνθος. Τὰς συνθέσεις ποιοῦσιν ἐκ τῶν ἀρωμάτων· θραύσαντες δὲ πολλὰ καὶ μίξαντες εἰς ταὐτὸ κλείουσιν εἰς κιβώτιον, εἶτ' ἀνοίγοντες διά τινων ἡμερῶν, ὅ,τι ἂν μάλιστα ὄζειν δοκῇ, τοῦτ' αἴρουσι· καὶ πάλιν δὲ [καὶ πάλιν] διαλείποντες χρόνον, ὅπως ἂν μηδενὸς ἐξόζῃ. Θαυμαστὴν δ' ὀσμὴν λαμβάνει τὰ ἱμάτια εἰς ταῦτα τιθέμενα. Τὸ δὲ τῆς βαλάνου τῆς Αἰγυπτίας μύρον αὐτὸ μὲν οὐκ ἄγαν ἀναπνεῖ, μιγνύμενον δὲ ποιεῖ τἄλλα βελτίω, μάλιστα δὲ τὴν ἶριν.
70 . . . .
Ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ διακοπτομένων τῶν λίθων ἔνδον ἐμπεφυκότα φαίνεται ἰχθύδια καὶ καρίδες
71 καὶ ἄλλ' ἄττα ζῶα ἐπίκλη . . . .
Ἀθήνησί λέγειν εἰς ταῦτα χαλκὸν κοῖλον ἐμ-

βάλλεσθαι [σίδηρον] ὁμοίως ἐρυθρὸν καὶ λευκόν· εἶναι δέ τινα λόγον πρὸς τὸν καττίτερον· ἐμβάλλεσθαι δ' οὐ μεγέθους χάριν, ἀλλὰ τῆς πικρότητος . . . . . .

V.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΝΕΜΩΝ.

Ἡ τῶν ἀνέμων φύσις, ἐκ τίνων μὲν καὶ πῶς 1
καὶ διὰ τίνας αἰτίας γίνεται, τεθεώρηται πρότερον· ὅτι δ' ἑκάστοις αἱ δυνάμεις καὶ ὅλως τὰ παρακολουθοῦντα κατὰ λόγον ἀκολουθεῖ, πειρᾶσθαι χρὴ λέγειν, οἷσπερ σχεδὸν διαφέρουσιν ἀλλήλων. Αἱ γὰρ διαφοραὶ περὶ ταῦτα καὶ ἐν τούτοις, οἷον μέγεθος καὶ μικρότης, ψυχρότης, θερμότης, ἁπλῶς τὸ χειμερινὸν ἢ εὐδιεινὸν, καὶ ὑέτιον ἢ αἴθριον· ἔτι δὲ τὸ πολλάκις ἢ ὀλιγάκις, καθ' ὥραν ἢ τὸ μὴ ἀεὶ πνεῖν, καὶ συνεχεῖς καὶ ὁμαλεῖς ἢ διαλείποντας καὶ ἀνωμαλεῖς· καὶ ὅλως ἃ συμβαίνει περὶ τὸν οὐρανὸν ἢ περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν διὰ τὴν πνοήν. Ὡς γὰρ ἂν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν τούτοις καὶ περὶ ταῦτα τυγχάνουσιν αἱ ζητήσεις· ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τῶν ζώων καὶ φυτῶν περιλαμβάνεται.
Ἐπεὶ δ' ἑκάστου τόπος ἴδιος ὑπόκειται, καὶ τοῦθ' 2
ὥσπερ τῆς οὐσίας, ἀπὸ τούτου, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ αἱ δυνάμεις, καὶ ἕκαστον

εἰπεῖν· οἷον πρῶτον ἡ τοῦ μεγέθους καὶ σμικρότητος, καὶ ψυχρότητος καὶ θερμότητος, καὶ πλήθους καὶ ὀλιγότητος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πλείστων. Ὑπάρχει δὲ [τοῖς μὲν] ταὐτά· τὰ δ' ἐναντία τοῖς ἐναντίοις· ἀμφότερα δ' εὐλόγως· οἷον τῷ βορέᾳ καὶ τῷ νότῳ· μεγάλοι μὲν γὰρ ἄμφω, καὶ πλεῖστον χρόνον πνέουσι, διὰ τὸ συνωθεῖσθαι πλεῖστον ἀέρα πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, πλαγίων ὄντων πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φορὰν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς· ἐξωθεῖται γὰρ ἐνταῦθα τῇ τοῦ ἡλίου δυνάμει· διὸ καὶ πυκνότατος καὶ συννεφέστατος ὁ ἀήρ· ἀθροιζομένου δ' ἐφ' ἑκάτερα πολλοῦ, καὶ πλείων ἡ ῥύσις καὶ συνεχεστέρα γίνεται πλεονάκις· ἀφ' ὧν τά τε μεγέθη καὶ ἡ συνέχεια καὶ τὸ πλῆθος
3 αὐτῶν καὶ ἄλλο τοιοῦτόν ἐστιν. Ἡ δὲ ψυχρότης καὶ θερμότης ἐμφανέσταται δόξαιεν ἂν εἶναι διὰ τοὺς τόπους γινόμεναι· ψυχρὰ γὰρ τὰ πρὸς ἄρκτον, τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἀλεεινά· τὸ δ' ἀφ' ἑκατέρων ῥέον ὅμοιον. Ἅμα γὰρ καὶ ἧττον ἀναπεπταμένον τὸ σύνεγγυς καὶ μὴ ἀναπεπταμένη ἡ φορά· τὸ δὲ διὰ στενοῦ καὶ σφοδροτέρως φερόμενον ψυχρότερον· τὸ δ' εἰς τὸ πόῤῥω διακεχυμένον μᾶλλον καὶ ἀνειμένον. Διὸ καὶ ὁ νότος ἐκεῖ ψυχρότερος ἢ παρ' ἡμῖν· ὥς δέ τινές φασι, καὶ μᾶλλον ἢ βορέας. Ποιεῖ δέ τι καὶ ἡ μεταβολὴ πρὸς φαντασίαν, ἀλεεινοῦ προϋ-
4 πάρχοντος τοῦ τόπου. Καὶ τοῦτο μὲν κοινὸν, ὡς εἰπεῖν, πᾶσι· τὸ δ' ὑέτιον καὶ αἴθριον ἑκατέρου καὶ τὸ κυματῶδες καὶ ἄκυμον καὶ πυκνὸν καὶ συνεχὲς καὶ ἀνωμαλὲς καὶ ὁμαλον, ἔτι

δὲ τὸ μέγεθος τοῦ μὲν ἀρχομένου, τοῦ δὲ λήγοντος, πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων [ἀποδύνει ἢ] ἀποδίδοται μᾶλλον. Ὅθεν μὲν γὰρ ἕκαστος πνεῖ, παρ᾽ ἐκείνοις αἴθριος· ὅπου δ᾽ ἀπωθεῖ τὸν ἀέρα, παρ᾽ ἐκείνοις [δ᾽] ἐπινεφὴς καὶ ὑέτιος. Διόπερ ὁ μὲν βορέας καὶ μᾶλλον οἱ ἐτησίαι τοῖς πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὴν οἰκοῦσιν ὑέτιοι, ὁ δὲ νότος πως εἰπεῖν ἢ οἱ ἐξ ἐκείνου τοῦ τόπου πνέοντες τοῖς πρὸς ἄρκτον.
Οὐ μικρὰν δ᾽ ἐνταῦθα ἀλλὰ μεγίστην ῥοπὴν τὸ 5
τῆς χώρας ὕψος ἔχει· ὅπου [γὰρ] ἂν προσκόψῃ τὰ νέφη καὶ λάβῃ στάσιν, ἐνταῦθα καὶ ὕδατος γένεσις. Διὸ καὶ τῶν σύνεγγυς τόπων ἄλλοι παρ᾽ ἄλλοις ὑέτιοι τῶν ἀνέμων. Ἀλλὰ περὶ μὲν ὑδάτων ἐν ἑτέροις εἴρηται διὰ πλειόνων. Ἐκ τῆς αὐτῆς δ᾽ αἰτίας καὶ ὁ μὲν βορέας εὐθὺς ἀρχόμενος μέγας, ὁ δὲ νότος λήγων· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία συμβουλεύει τὰ περὶ τοὺς πλοῦς. Ὁ μὲν γὰρ εὐθὺς οἷον ἐπίκειται τοῖς περὶ ἄρκτον οἰκοῦσιν, ὁ δὲ μακρὰν ἀφέστηκε· χρονιωτέρα δ᾽ ἡ τῶν ἄπωθεν ἀποῤῥοὴ, καὶ ὅταν ἀθροισθῇ πλῆθος. Τοῖς γὰρ περὶ Αἴγυπτον καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους ἀνάπαλιν ὁ νότος ἀρχόμενος μέγας· ὅθεν καὶ τὴν παροιμίαν ἐναντίως λέγουσιν.
Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πυκνὸν καὶ ἀκμαῖον καὶ 6
συνεχὲς καὶ ὁμαλὲς ἐκείνοις ὁ νότος ποιεῖ μᾶλλον· ἀεὶ γὰρ τοῖς ἐγγὺς ἕκαστος τοιοῦτος, τοῖς δὲ πόῤῥω καὶ ἀνωμαλὴς καὶ διεσπασμένος [μᾶλλον.] Τούτων μὲν οὖν τὰς εἰρημένας αἰτίας ὑποληπτέον, αἵπερ ἐκφανεῖς καὶ κατ᾽ ἄλλους τόπους εἰσὶν ἐλάττους καὶ ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλ-

λήλων. Τοῦτο δ' οὐκ ἂν δόξειεν ἀνάλογον εἶναι· ὁ μὲν γὰρ νότος ἀεὶ τοῖς ἑαυτοῦ τόποις αἴθριος, ὁ δὲ βορέας, ὅταν ᾖ χειμὼν μέγας, ἐν μὲν τοῖς πλησίον συννεφής, ἔξω δ' αἴθριος.
7 Αἴτιον δ', ὅτι διὰ μὲν τὸ μέγεθος πολὺν ἀέρα κινεῖ, τοῦτον δὲ φθάνει καὶ πήγνυσι πρὶν ἀπῶσαι· παγέντα δὲ μένει τὰ νέφη διὰ βάρος· εἰς τὰ ἔξω [δὲ] καὶ πορρωτέρω τοῦ μεγέθους μᾶλλον ἡ ψυχρότης διαδίδοται καὶ τοῦτο ἐργαζομένη. Ὁ δὲ νότος ἧττόν τε ἔχων ὕλην, καὶ ταύτην οὐ πηγνὺς ἀλλ' ἀπωθῶν, αἰθρίαν ἄγει τοῖς πλησίον. Ὑετιώτερος δ' ἀεὶ τοῖς πόῤῥω μέγας πνέων, καὶ λήγων μᾶλλον ἢ ἀρχόμενος, ὅτι ἀρχόμενος μὲν ὀλίγον ἀέρα ἀπωθεῖται, προϊὼν δὲ πλείω· καὶ οὕτως ἀθροιζόμενος ἐκνεφοῦταί τε καὶ πυκνωθεὶς ὑδάτιος γίνεται. Ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀπ' ἐλάττονος ἢ μείζονος ἀρχῆς ἄρχεσθαι διαφέρει· μικρᾶς μὲν γὰρ οὔσης, αἴθριος, μεγάλης δ', ἐπινεφὴς καὶ ὑέτιος, διὰ τὸ πλείω συνωθεῖν
8 ἀέρα. Τὸ δὲ μὴ πνεῖν κατ' αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον [τὴν] εἰς θάλατταν τὸν νότον, ὥς τινές φασι, μηδ' ὅσον ἡμέρας ἀπέχοντα καὶ νυκτὸς δρόμον, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ Μέμφιδος λαμπρὸν, ὁμοίως δὲ καὶ ἃ ἐὰν ἀπέχῃ τοσοῦτον, οὐκ ἀληθὲς μὲν εἶναί φασιν, ἀλλὰ ψεῦδος· οὐ μὴν ἴσως γε, ἀλλ' ἔλαττον πνεῖ. Τὸ δ' αἴτιον, ὅτι κοίλη τὰ κάτω ἡ Αἴγυπτος, ὥσθ' ὑπερπίπτειν αὐτῆς· τὰ δ' ἄνω ὑψηλοτέρα. Ἐπεὶ τό γε σύνεγγυς ἀπαιτεῖ τὸ μέγεθος· τὰ γὰρ τοιαῦτα μάλιστα ἐκ τῶν τόπων ἀποδοτέον, ἅπερ καὶ φύσιν ἔχει. Διαμένει δ' ἐπινεφῆ καὶ αἴθρια τὰ πνεύματα

ταῦτα ὁμοίως, ὥσπερ ἀρτίως ἐλέχθη. Τὸ δὲ τὸν 9
βορέαν ἐπιπνεῖν [τῷ] νότῳ, τὸν δὲ νότον μὴ τῷ
βορέᾳ, πρὸς ἐκείνην τὴν αἰτίαν ἀνακτέον, τὴν
μερίζουσαν ἑκάτερα κατὰ τοὺς τόπους· παρ'
ἡμῖν γὰρ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὅλως τοῖς ὑπὸ
τὴν ἄρκτον οἰκοῦσιν, τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν
ἀνάπαλιν. Αἴτιον δ' ἀμφοῖν τὸ αὐτό· τοῖς μὲν
γὰρ ὁ βορέας, τοῖς δ' ὁ νότος πλησίον· ὥστ'
εὐθὺς ἀρχόμενοι ποιοῦσιν αἴσθησιν, εἰς δὲ τὰ
πόῤῥω βραδέως διϊκνοῦνται. Πλείστων δ' ὄντων, 10
ὥσπερ εἴρηται, βορείων καὶ νοτίων, ἑκατέρων
οἷον τάξις, ἐν οἷς χρόνοις μάλιστα πνέουσι κα-
τὰ λόγον, [ἐστί·] τοῖς μὲν βορείοις χειμῶνός τε
καὶ θέρους καὶ μετοπώρου μέχρι τοῦ λήγειν,
τοῖς δὲ νοτίοις κατὰ χειμῶνά τε καὶ ἀρχομένου
[ἔαρος] καὶ μετοπώρου λήγοντος. Καὶ γὰρ αἵ
τε τοῦ ἡλίου φοραὶ συνεργοῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ
ἡ ἀνταπόδοσις γίνεται, καθάπερ παλιῤῥοοῦντος
τοῦ ἀέρος· ὃ γὰρ [ἂν] ἀπωσθῇ κατὰ χειμῶνα,
(πλείους γὰρ ὡς ἐπίπαν βορέαι πνέουσι,) καὶ
ἔτι πρότερον τοῦ θέρους ὑπὸ τῶν ἐτησίων καὶ
τῶν ἐπὶ τούτοις, ἀνταποδίδοται πάλιν τοῦ ἦρος
εἰς τούσδε τοὺς τόπους, καὶ λήγοντος μετοπώ-
ρου καὶ περὶ πλειάδος δύσιν ἀνάλογον. Ὅθεν 11
καὶ τὸ θαυμαζόμενον ὡς οὐκ ὄν, διὰ τί βορέαι
μὲν ἐτησίαι γίνονται, νότοι δ' οὐ γίνονται, φαί-
νεταί πως συμβαίνειν· οἱ γὰρ ἠρινοὶ νότοι κα-
θάπερ ἐτησίαι τινές εἰσιν, οὓς καλοῦσι λευκο-
νότους· αἴθριοι γὰρ καὶ ἀσυνεχεῖς ὡς ἐπίπαν·
ἅμα δὲ καὶ τῷ μακρὰν ἀπηρτῆσθαι λανθάνου-
σιν· ὁ δὲ βορέας εὐθὺς ἐν ἡμῖν· ἤδε τῶν ἐτη-

σίων φύσις. Διὰ τί δὲ ταύτην τὴν ὥραν καὶ τοσαῦται πνέουσι, καὶ διὰ τί λήγουσι τῆς ἡμέρας ληγούσης, καὶ νύκτωρ [οὐ] πνέουσι, σχεδὸν ἐν ταύταις λέγεται ταῖς αἰτίαις· ὡς ἄρα ἡ μὲν πνοὴ γίνεται διὰ τὴν τῆς χιόνος τῆξιν. Ὅταν μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἄρξηται κρατεῖν καὶ λύειν τὸν πάγον, οἱ πρόδρομοι, μετὰ δὲ ταῦτα οἱ ἐτησίαι.

12 Τοῦ δὲ ἅμα τῇ καταφορᾷ τοῦ ἡλίου λήγειν καὶ νύκτωρ μὴ πνεῖν αἴτιον τὸ τὴν χιόνα τηκομένην παύεσθαι δυομένου, καὶ νύκτωρ μὴ τήκεσθαι δεδυκότος. Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐνιότε πνέουσιν, ὅταν πλείων ἡ τῆξις γένηται· καὶ γὰρ τῆς ἀνωμαλίας αἴτιον τοῦτο ὑποληπτέον. Ὁτὲ μὲν γὰρ μεγάλοι καὶ συνεχεῖς, ὁτὲ δ᾽ ἐλάττους καὶ διαλείποντες πνέουσι διὰ τὸ τὰς τήξεις ἀνωμαλεῖς γίνεσθαι. Κατὰ δὲ τὴν ὕλην ἡ φορά. Ταύτην δὲ τὴν ἀνωμαλίαν ἐνδέχεται καὶ τοῖς τόποις ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἢ πόῤῥω καὶ ἄλλαις τοιαύταις

13 διαφοραῖς συμβαίνειν. Εἰ δ᾽ οὖν ἀληθὲς ὃ λέγουσιν ἄλλοι τε καὶ οἱ περὶ Κρήτην, ὡς ἄρα νῦν μείζονες οἱ χειμῶνες καὶ χιὼν πλείων πίπτει, τεκμήρια φέροντες, ὡς τότε μὲν ᾤκεῖτο τὰ ὄρη, καὶ ἔφερε καρπὸν καὶ τὸν σιτηρὸν καὶ τὸν δενδρίτην, πεφυτευμένης καὶ διειργασμένης τῆς χώρας· (ἔστι γὰρ πεδία ἐν τοῖς Ἴδης ὄρεσιν εὐμεγέθη καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὧν νῦν οὐδ᾽ ὁτιοῦν γεωργοῦσι, διὰ τὸ μὴ φέρειν· τότε δ᾽, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἐπῴκουν· ὅθεν καὶ ἡ νῆσος πλήρης ἦν ἀνθρώπων, ὄμβρων μὲν γενομένων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολλῶν, χιόνων δὲ καὶ χειμώνων μὴ γινομένων·) εἰ δ᾽ ἔστιν ἀληθῆ ταῦτα, κα-

θάτερ λέγομεν, ἀναγκαῖον καὶ τοὺς ἐτησίας εἶ-
ναι πλείους. Εἰ δέ ποτ᾽ ἐξέλιπον, καὶ Ἀρισταῖος 14
αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο θύσας τὰς ἐν Κέῳ θυσίας
τῷ Διΐ, καθάπερ μυθολογοῦσι, κάτομβρα [μὲν]
ἂν εἴη τὰ ἐπιχειμέρια οὐχ ὁμοίως οὐδὲ χιονώδη.
Ταῦτα δ᾽ εἴ τινα ἔχει διαλλαγὴν εἴτε τεταγμένην
εἴτ᾽ ἄτακτον, εἴη ἂν καὶ τῶν πνευμάτων παῦλα
καὶ μεταλλαγὴ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Ἄτο-
πον δ᾽ ἂν δόξειεν, εἰ μὴ καὶ τοῖς πρὸς μεσημ-
βρίαν ἐστὶ τοιαύτη τις ἐπικουρία κατὰ τὸ ἔτος·
πολλῷ γὰρ ἐκπυρώτερος ὁ τόπος ἐκεῖνος. Δῆλον
οὖν τοῦτο, πλὴν εἰς * μισῇ τὸν καρπόν· αἱ δὲ
προτεροῦσιν, οἱ δ᾽ ἀπαθεῖς εἰσι. Περὶ μὲν [οὖν]
τούτων σκεπτέον. Εἰ δὲ πάντων τῶν πνευμάτων ἡ 15
αὐτὴ καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γένεσις, τῷ τι παρα-
λαβεῖν ὁ ἥλιος ἂν ὁ ποιῶν εἴη. Τάχα δ᾽ οὐκ
ἀληθὲς, καθόλου εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὡς ἡ ἀναθυμία-
σις, οὗτος δ᾽ ὡς συνεργῶν. Ἀλλ᾽ ὁ ἥλιος δοκεῖ
καὶ κινεῖν ἀνατέλλων καὶ καταπαύειν τὰ πνεύ-
ματα· διὸ καὶ ἐπαυξάνεται καὶ πίπτει πολλάκις.
Οὐ καθόλου δὲ τοῦτ᾽ ἀληθὲς, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν γε
συμβαίνει, ταύτην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν. Ὅταν
μὲν γὰρ ἔλαττον ᾖ τὸ ἀνηγμένον ὑγρὸν, τούτου
κατακρατῶν ἐξανήλωσε καὶ κατέπαυσεν ὁ ἥλιος·
ὅταν δὲ πλέον, συμπαρώρμησε, καὶ σφοδροτέραν
ἐποίησε τὴν κίνησιν. Ἐνιότε δὲ καὶ ἅμα τῇ δύ- 16
σει κατέπαυσεν, ἀφελόμενος τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ κί-
νησιν, ἣν ἔδωκεν. Ταύτην δὲ δῆλον ὡς ἔχειν
τινὰ δεῖ συμμετρίαν, ὥστε μήτε ἐξαναλίσκεσθαι,
μήτ᾽ ἐξ αὐτῆς δύνασθαι κινεῖσθαι πλείω χρό-
νον. Ἔνια δὲ καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου πνεῖν

οὐδὲν κωλύει μᾶλλον, οἷον ὅσα κατέχεται τῇ
θερμότητι, καὶ ὥσπερ ἐξαναξηραίνεται καὶ ἐγ-
καίεται. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν μεσημβρίᾳ μά-
λιστα ἀπνεύματοι· παρεγκλίναντος δὲ τοῦ ἡλίου
17 πνευματωδέστεραι. Ποιεῖ δὲ καὶ ἡ σελήνη ταὐτὰ,
πλὴν οὐχ ὁμοίως· οἷον γὰρ ἀσθενὴς ἥλιός ἐστι.
Διὸ καὶ νύκτωρ δεινότεραι, καὶ αἱ σύνοδοι τῶν
μηνῶν χειμερινώτεραι. Συμβαίνει δ' οὖν ὁτὲ
μὲν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πνεύματα ἐπαί-
ρεσθαι, ὁτὲ δὲ λήγειν· καὶ ἐπὶ τῆς δύσεως ὁ-
μοίως· ὁτὲ μὲν γὰρ κατέπαυσεν, ὁτὲ δὲ ὥσπερ
ἀφῆκεν. Εἰ δέ ποτε καὶ κατὰ σύμπτωμα γίνοιτο
ταῦτα, καθάπερ καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἄστρων ἀνα-
18 τολαῖς καὶ δύσεσιν, ἐπισκεπτέον. Ταὐτὸ δὲ καὶ
ἀπὸ τῆς [αὐτῆς] πως αἰτίας καὶ διὰ μέσων νυ-
κτῶν καὶ μεσημβρίας ἄπνοιαι γίνονται [καὶ]
μάλιστα· συμβαίνει γὰρ ποτὲ μὲν κρατεῖν ποτὲ
δὲ κρατεῖσθαι τὸν ἀέρα τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τῶν
. . . . . μέσων μὲν νυκτῶν κρατεῖν· πορρωτάτω
γὰρ ὁ ἥλιος τότε· . . . μεσημβρίας. Κρατῶν δὲ
καὶ κρατούμενος ἕστηκεν· ἡ δὲ στάσις νηνεμία.
Συμβαίνει δὲ καὶ τὰς καταπαύσεις γίνεσθαι τῶν
πνευμάτων κατὰ λόγον· ἄρχεται μὲν γὰρ ἢ περὶ
ἕω ἢ περὶ δυσμάς· λήγει δὲ τὰ μὲν ἕωθεν, ὅταν
κρατηθῇ· κρατεῖται δὲ κατὰ μεσημβρίαν· τὰ δ'
ἀπὸ δυσμῶν, ὅταν παύσηται κρατῶν· τοῦτο δὲ
19 γίνεται μέσων νυκτῶν. Εἰ δέ τινες θαυμάζου-
σιν ὡς ἄλογον, ὅτι τὰ πνεύματα ψυχρά ἐστιν
ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως καὶ ἁπλῶς τοῦ
θερμοῦ γινόμενα, ψεῦδος τὸ φαινόμενον αὐτοῖς
ἄλογον· οὔτε γὰρ ἁπλῶς ἀλλ' ὡς συναιτίῳ προς-

απτέον, οὔτε πάντως ἡ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κίνησις θερμὴ καὶ πυρώδης, ἀλλ' ἐὰν τρόπον τινὰ γίνηται. Ἀθρόως γὰρ ἐκπίπτουσα καὶ συνεχὴς αὐτῷ τῷ ἀφιέντι, θερμή· κατὰ μικρὸν δὲ καὶ διὰ στενοῦ τινος, αὐτὴ μὲν θερμὴ, ὁ δ' ὑπὸ ταύτης κινούμενος ἀὴρ, ὁποῖος ἂν ποτε τυγχάνῃ προϋπάρχων, τοιαύτην καὶ τὴν κίνησιν ἀποδίδωσιν. Παράδειγμα δὲ ἱκανὸν τὸ ἐκ τῶν στο- 20
μάτων ἀφιέμενον, ὅ φασιν εἶναι θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες· ἀλλ' ἀεὶ μὲν θερμόν ἐστι [τὸ ἐξιὸν,] διαφέρει δὲ τῇ προέσει καὶ ἐκπτώσει. Χανόντων μὲν γὰρ καὶ ἀθρόον ἀφιέντων, θερμόν· ἐὰν δὲ διὰ στενοῦ σφοδρότερον φερόμενον ὤθῇ τὸν πλησίον ἀέρα, κἀκεῖνος τὸν ἐχόμενον ψυχρὸν ὄντα, καὶ ἡ πνοὴ καὶ ἡ κίνησις γίνεται ψυχρά. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πνευμάτων συμβαίνει· διὰ στενοῦ γὰρ οὔσης τῆς πρώτης κινήσεως, αὐτὸ μὲν τὸ πρῶτον οὐ ψυχρόν· τὸ δ' ὑπὸ τούτου κινούμενον, ὡς ἂν ἔχον τυγχάνῃ πρὸς θερμότητα καὶ ψυχρότητα· ψυχροῦ μὲν [γὰρ] ὄντος, ψυχρὸν, θερμοῦ δὲ, θερμόν. Καὶ διὰ τοῦτο θέρους μὲν θερμὰ, χειμῶνος δὲ ψυχρὰ πνεύματα· καθ' ἑκατέραν γὰρ τὴν ὥραν τοιοῦτος ὁ ἀήρ. Φανερὸν δ' ὅπου 21
διὰ τὴν . . . . . ἐκπεπυρωμένον, οἷον τετύχηκεν· ἐὰν γὰρ ὅπου . . . . . . πνεῦμα καὶ ὁ πόθος . . . θερμὸν εἴτε ψυχρὸν, ὅμως . . . . διαφορὰ τοῦ ἀέρος . . . . ἂν ᾖ, τοιοῦτος φαίνεται. Καὶ ἐν αὐτοῖς μὲν τοῖς τόποις [καὶ] τοῖς συνεχέσιν ἔμπυρος ἡ πνοὴ γίνεται, πορρωτέρω δὲ προϊοῦσιν οὐχ ὁμοίως. Ἐνιότε δὲ καὶ τὸ ἄλλοθεν ἐπιὸν,

ἐὰν ἐξ ἐμπύρων ἢ τόπων καὶ ἐχόντων ἀέρα παχὺν καὶ διακαῆ, ὑπερβάλλον φαίνεται τῇ θερμότητι. Διὸ καὶ οἱ ὁδοιπόροι [μὲν] καὶ θερισταὶ πολλάκις ἀποθνήσκουσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων πνευμάτων ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ἐν τοῖς πνιγηροῖς τόποις, τὰ μὲν αὐτοῦ συνεργαζομένου τοῦ συνυπάρχοντος ἀέρος, τὰ δὲ τοῦ διαφόρου, διὰ τὴν
22 πνοὴν καὶ τὴν πρόσπτωσιν. . . . . . Ὅτι δὲ οὔτ' αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ μόνον κινούμενος ὁ ἀὴρ οὔθ' ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατούμενος ταύτην φέρεται τὴν φορὰν, κἀκεῖθεν δῆλον· εἰ μὲν γὰρ ὑφ' αὐτοῦ, διὰ τὸ ψυχρὸς εἶναι φύσει καὶ ἀτμιδώδης, κάτω ἂν ἐφέρετο· εἰ δ' ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, ἄνω· τοῦ γὰρ πυρὸς κατὰ φύσιν αὕτη ἡ φορά. Νῦν δ' ὥσπερ ἐξ ἀμφοῖν μικτὴ, διὰ τὸ μηδ'
23 ἕτερον κρατεῖν. Τούτῳ μὲν οὖν καθόλου τῷ κοινῷ, ὅτι ὁποῖος ἂν ὁ ἀὴρ ἢ ἡ ἀναθυμίασις καθ' ἑκάστους ᾖ τόπους, οὕτως ἕξει καὶ τὰ πνεύματα τῇ ψυχρότητι, καὶ τάδε συμμαρτυρεῖ· ὅσα γὰρ ἀπὸ ποταμῶν ἢ λιμνῶν, πάντα ψυχρὰ, διὰ τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀέρος· ἀποψύχεται μὲν γὰρ ἀπολείποντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἅμα παχύτερος ὁ ἀτμός· καὶ ἔτι δ' εἰ σύνεγγυς. Ὦσθ', ὅταν προσπίπτῃ, συμβαίνει καθάπερ ῥῶσίν τινα γίνε-
24 σθαι τοῖς σώμασι. Καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἔγκοιλοι καὶ εὐσκεπεῖς τινες ὄντες τόποι τῶν ἔξω πνευμάτων ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων εἰσὶ ψυχροί· τὸ γὰρ ἀναχθὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου μένειν οὔτε πεφυκὸς οὔτε δυνάμενον φέρεται καὶ ποιεῖ πνοήν· ὅθεν αἵ τε ἀπὸ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν αὖραι καὶ ὅλως αἱ ἀπόγειαι πνέουσιν ἕωθεν, ἀποψυ-

χομένης τῆς ἀτμίδος διὰ τὴν ἀπόλειψιν τοῦ
θερμοῦ· τὴν γὰρ αὖραν ταύτην αὐτὴν γίνε-
σθαι κατ᾽ ὀλίγον [εὔλογόν] ἐστι, διά τε τἄλλα,
καὶ διὰ τὴν εὐδίαν· καὶ ὅταν ψεκάδια καὶ ὑε-
τοὶ μέτριοι γίνωνται, μᾶλλον πνέουσι· προσγί-
νεται γὰρ ὕλη τότε πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον αἱ
ἀπόγειαι γίνονται μετὰ τοῦτο. Ἀπὸ μόνου δὲ 25
τοῦ Νείλου δοκοῦσιν οὐκ ἀποπνεῖν αὖραι ἢ ἐλά-
χισται, διότι θερμὸς ὁ τόπος καὶ ἐξ οὗ καὶ εἰς
ὃν ῥεῖ· αἱ δ᾽ αὖραι πυκνουμένου τοῦ ὑγροῦ εἰσι.
Διὸ καὶ οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν ἐν Λιβύῃ ποταμῶν οὐδ᾽
ἀφ᾽ ἑνὸς αὖραι οὐδαμῶς· ἅπαντες γὰρ θερμοί.
Τοῦτο δὲ δῆλον, ὅτι οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν περὶ Βαβυ-
λῶνα καὶ Σοῦσα καὶ ὅλως πρὸς τοὺς ἐμπύρους
τόπους. Καίτοι φασί γε θαυμαστῶς καταψύχε-
σθαι τὸν ἀέρα πρὸς τὴν ἕω. Τοῦτο μὲν οὖν
ἐπισκεπτέον. Τάχα γὰρ ἀποψύχεται μὲν, οὐ
δύναται δὲ πορρωτέρω προϊέναι, καὶ ποιεῖν αὖ-
ραν, ἐμπύρων εὐθὺ τῶν ὑποδεχομένων ὄντων
τόπων. Ἀπὸ γοῦν τῆς ἀπογείας καὶ τῆς τοιαύ- 26
της αὔρας καὶ αἱ τροπαὶ γίνονται, συναθροι-
σθέντος τοῦ ὑγροῦ ἀέρος· ἡ γὰρ τροπὴ καθάπερ
παλιμπνόη τίς ἐστι πνεύματος, ὥσπερ ἐν τοῖς
εὐρίποις τῶν ὑγρῶν· ὅταν γὰρ ἀθροισθῇ καὶ
πλῆθος λάβῃ, μεταβάλλει πάλιν εἰς τὸ ἐναν-
τίον. Μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς κοίλοις ταῦτα γίνεται
καὶ ὅπου πνέουσιν αἱ ἀπόγειαι. Τούτων δ᾽ ἑκά-
τερον εὐλόγως· ἐν μὲν γὰρ τοῖς κοίλοις ὁ ἀὴρ
ἀθροισθήσεται προσπίπτων, ἐν δὲ τοῖς ἀναπε-
πταμένοις διαχεῖται. Τῶν δ᾽ ἀπογείων πνευμά-
των ἀσθενὴς ἡ φύσις, ὥστ᾽ οὐ δύνασθαι βιάζε-

σθαι πόῤῥω. Συμβαίνει δὲ καὶ ἡ ἀνταπόδοσις
ἀνάλογον τοῦ τε πλήθους καὶ τοῦ μεγέθους,
ὡς ἂν αἱ ἀπόγειαι πνεύσωσιν· ὁμοίως δὲ καὶ
κατὰ τὰς ὥρας, οἷον τὸ ὀψιαίτερον ἢ πρωϊαί-
27 τερον ἐμβάλλειν αὐτάς. Γίνεται δὲ καὶ ἀνά-
κλασίς τις τῶν ἀνέμων, ὥστ' ἀντιπνεῖν αὐτοῖς,
ὅταν ὑψηλοτέροις τόποις προσπνεύσαντες ὑπερᾶ-
ραι μὴ δύνωνται. Διὸ ἐνιαχοῦ τὰ νέφη τοῖς
πνεύμασιν ὑπεναντία φέρεται, καθάπερ περὶ
Αἰγειὰς τῆς Μακεδονίας, βορέου πνέοντος πρὸς
[τὸν] βορέαν. Αἴτιον δ', ὅτι τῶν ὀρῶν ὄντων
ὑψηλῶν τῶν τε περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσ-
σαν, τὰ πνεύματα προσπίπτοντα καὶ οὐχ ὑπερ-
αίροντα τούτων ἀνακλᾶται πρὸς τοὐναντίον.
Ὥστε καὶ τὰ νέφη κατώτερα ὄντα φέρουσιν ἐναν-
τίως. Συμβαίνει δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο παρ' ἄλ-
28 λοις. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ἐτησίας
ἀντίπνοιαι γίνονται τῷ βορέᾳ, διὰ τὴν περί-
κλασιν, ὥστε καὶ ἐναντιοδρομεῖν τὰπ λοῖα· κα-
θάπερ καὶ περὶ τὸν πόρον τὸν ἐκ Χαλκίδος εἰς
Ὠρωπὸν, οὓς δὴ καλοῦσι παλιμβορέας. Γίνεται
δὲ τοῦτο σχεδὸν, ὅταν ὦσι λαμπρότατοι· τότε
γὰρ μάλιστα δύνανται ὡς ποῤῥωτάτω διατείνειν,
ὅταν πλῆθος ᾖ τὸ ἀντικόπτον. Ἐνιαχοῦ δὲ διὰ
τὸ προσκόπτειν σχίζεσθαι συμβαίνει τὸν ἄνε-
μον, ὥστε τὸ μὲν ἐκεῖσε, τὸ δὲ δεῦρο ῥεῖν, κα-
θάπερ καὶ τὸ ὕδωρ ὑπὸ μιᾶς πηγῆς καὶ τῆς
29 αὐτῆς ῥέον. Ἁπλῶς δὲ οἱ τόποι πολλὰς ποιοῦσι
τῶν πνευμάτων μεταβολὰς, ἄλλας τε καὶ τὸ
σφοδρότερα καὶ ἠρεμέστερα γίνεσθαι· καθάπερ
ἐὰν διὰ στενοῦ καὶ ἀχανοῦς πνέῃ· σφοδρότερον

γὰρ ἀεὶ καὶ λαμπρότερον τὸ διὰ τοῦ στενοῦ,
καθάπερ ὕδατος ῥεῖθρον· ἐκβιάζεται γὰρ καὶ
διωθεῖ μᾶλλον ἀθρόον. Διὸ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις
ἀπνοίας οὔσης, ἐν τοῖς στενοῖς ἀεὶ πνεῦμα· μέ-
νειν γὰρ ὁ ἀὴρ οὐ δύναται διὰ τὸ πλῆθος· ἡ δὲ
τούτου κίνησις ἄνεμος. Ὅθεν καὶ ἐν τοῖς στε-
νωποῖς, ὅταν κατακλεισθῶσι καὶ συμπέσωσι,
λαμπροὶ πνέουσι· καὶ ἐν ταῖς πύλαις· καὶ αἱ
θυρίδες ἕλκουσιν ἀεὶ, καὶ πνοὴν παρέχουσι.
Πάντων γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἡ αὐτὴ
καὶ μία τις ἡ εἰρημένη αἰτία. Πάλιν δ' ἔνιοι 30
τόποι διὰ τὴν κοιλότητα καὶ διὰ τὸ περιέχεσθαι
μείζοσιν, ἐγγὺς ὄντες γε ἢ ἐγγυτέρω ἑτέρων ταῖς
ἀρχαῖς, ὅλως ἀποπνεύματοι τυγχάνουσιν· οἱ δὲ
πορρωτέρω πνευματώδεις· ὥσπερ καὶ περὶ Θετ-
ταλίαν καὶ Μακεδονίαν συμβαίνει κατὰ τοὺς
ἐτησίας· οὐ γὰρ πνέουσι παρ' αὐτοῖς, ὡς εἰπεῖν·
ἐν δὲ ταῖς νήσοις λαμπροὶ ταῖς μακρὰν ἀπηρτη-
μέναις. Αἴτιον δὲ τὸ τὰς χώρας κοίλας καὶ
ἐπισκεπεῖς εἶναι· ταῖς δὲ νήσοις οὐδὲν ἐπίπροσθεν
τῆς φορᾶς. Κωλύονται δὲ καὶ οὗτοι καὶ ὅλως
πᾶς ἄνεμος πνεῖν ἢ διὰ τὴν ἀπόστασιν· (οὐ γὰρ
δύνανται διατείνειν εἰς τὸ πορρωτέρω διὰ τὸ
μῆκος,) ἢ δι' ἐπιπρόσθησίν τινων, ἢ τρίτον εἴ
τι πνεῦμα ἐγχώριον ἀντιπνεῖ καὶ κρατεῖ. Ὅτι δὲ 31
συμβαίνει κατὰ τὴν ὥραν τοὺς ἐτησίας ἐπαίρε-
σθαι καὶ τὴν τροπαίαν πνεῖν περὶ Μακεδονίαν,
ὥσπερ σύμπτωμα θετέον· πανταχοῦ γὰρ τῆς
μεσημβρίας ἀπολήγει τὰ πνεύματα διὰ τὸν
ἥλιον, ἅμα δὲ τῇ δείλῃ πάλιν αἴρεται. Συμ-
βαίνει δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τήν τε τρο-

παῖαν πρὸς ταῖς ἀπογείαις αὔραις καὶ τοὺς ἐτησίας ἐπαίρεσθαι πάλιν. Οὐ γὰρ τὴν ἀνάκλασιν τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης τῶν ἐτησίων αἰτιατέον, ἣν μὴ ἑρμηνεύουσιν οἱ μέτριοι. Τὰ μὲν οὖν συμπτώματα πειρατέον ἅπασι διαι-
32 ρεῖν. Ἐκεῖνο δ' ἂν δόξειεν ἄτοπον καὶ παράλογον εἶναι, διὰ τί τῶν ὑψηλῶν τόπων τὰ μὲν προσήνεμα πάντα ἀπνεύματα τυγχάνει, τὰ δ' ἐπισκεπῆ πνευματώδη, καὶ οὐ μετρίως, ἀλλὰ σφοδρῶς· οἷον ἐν Πλαταιαῖς τῆς Βοιωτίας, κειμέναις πρὸς τὸν βορέαν, ὁ μὲν βορέας εὐδιεινὸς, ὁ δὲ νότος μέγας καὶ χειμερινὸς, καὶ ἐπιπροσθοῦντος τοῦ Κιθαιρῶνος. Καὶ πάλιν παρὰ μὲν τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοὺς ἐτησίας τροπαῖαι παραθέουσιν, ἐν Καρύστῳ δὲ τηλικοῦ-
33 τοι πνέουσιν, ὥστε ἐξαίσιον εἶναι μέγεθος. Ἔτι δὲ τῆς Κουριάδος ἐν τῷ καλουμένῳ φαι * * * κειμένῳ πρὸς νότον, ὑψηλῷ καὶ ἀποτόμῳ, θαυμαστόν τι κῦμα μὲν εἰσπίπτει, πνεῦμα δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα προσορμίζονται τοῖς λειωτοῖς ἀλιμένων * * * πλήσια καὶ [ἄλλα] τὰ συμβαίνοντα θεωρεῖν ἐστι. Αἴτιον δὲ τοῦ μὲν μὴ διϊκνεῖσθαι τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν γῆν, τὸ μὴ ὑπάγειν τὸν ἀέρα, μηδὲ ῥεῖν· ὅπερ συμβαίνει διὰ τὸ ὕψος πρὸς κα . . . . . οὐχ ὑπεραίρων. Ὅτι δ' ὑπεξάγειν ἀεὶ δεῖ, καὶ μὴ ἵστασθαι τὸν ἀέρα, φανερόν· ἐν γὰρ τοῖς οἰκήμασιν, οὗ τις ἂν κατακλείσῃ τὰς θύρας, ἧττον διὰ θυρίδων ἡ πνοὴ φέρεται· πλῆρες γὰρ ὂν, καὶ μὴ ὑπεξάγον, οὐκ εἰσδέχεται τὸν ἔξωθεν ἀέρα· πρὸς γὰρ τὸ κενὸν ἡ φορά. Διὸ καὶ τὸ ἕλκειν οὐ καλῶς λέγεται.

Τὰ δὲ πρὸς βορέαν καὶ ὅλως κατήνεμα [καὶ] 34
ἐπισκεπῆ διὰ τοῦτο πνευματωδέστερα, διότι συμ-
βαίνει συναθροιζόμενον ἐπὶ τὸ ὕψος οἷον ὑπερ-
χεῖσθαι τὸ πνεῦμα, καὶ ἐμπίπτειν ἀθρόον· ᾗ
γὰρ ἂν ἐπιβρίσῃ, ταύτῃ κατήῤῥαξεν ἀληθῶς ἀ-
θρόον. Γίνονται δὲ καὶ αἱ καταιγίδες ἐν τοῖς
τοιούτοις· συστροφαὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἀθροι-
σμὸς πνεύματος. Ὥσθ' ὅταν ἐκραγῇ, καθάπερ
πληγὴν ἐποίησεν· ἰσχυρὸν γὰρ τὸ ἀθρόον καὶ
συνεχὲς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν τυφώνων. Ἃ μὲν
οὖν διὰ τοὺς τόπους συμβαίνει, ταῦτα καὶ τοι-
αῦτα τυγχάνει. Πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ πολλαχοῦ,
περὶ ὧν ἑκάστου τῆς ἱστορίας λέγειν. Τὰ δὲ 35
τοιάδε κοινὰ πάντων τῶν ἀνέμων, οἷαν ὅσα
σημειώδη καθ' ἕκαστον ἐν τῷ μέλλειν· ὁ γὰρ
ἀὴρ ἀχλυούμενος κατὰ πυκνότητα καὶ μανότη-
τα, ἢ κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν, ἢ κατ' ἄλ-
λην τινὰ τοιαύτην διάθεσιν, ἐξεδήλωσεν ἀεὶ τὴν
ἐπιοῦσαν πνοήν· ὁμοιοπαθῆ γὰρ τὰ κατὰ τὸν
ἀέρα, καὶ προτερεῖ τῶν ἀνέμων εἰς τὴν ἡμετέραν
αἴσθησιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης
καὶ τῶν ὑδάτων ἐστί τισι τὰ αὐτὰ σημεῖα λα-
βεῖν· ἐπεὶ καὶ τὰ κύματα προανιστάμενα καὶ
προεκπίπτοντα σημαίνει τοὺς ἀνέμους. Προω-
θεῖται δὲ [οὐ] συνεχῶς, ἀλλὰ κατὰ μικρόν·
τοῦτο δὲ προωθεῖ ἄλλο ὃ προέωσε· καὶ πάλιν
ὃ προέωσε δι' ἄλλης πνοῆς ἐκινήθη, μαρανθεί-
σης τῆς πρώτης· εἶθ' οὕτως ἀεὶ προωθούμενα
προσέρχεται. Παρόντος δὲ τοῦ κινουμένου, φα-
νερὸν ὅτι καὶ τὸ κινοῦν ἥξει. Συμβαίνει δὴ
καὶ ὑστερεῖν τὰ κύματα τῶν πνευμάτων· ὑστε-

ρον δὲ διαλύονται καὶ παρακμάζουσι, διὰ τὸ
36 δυσκινητότατον καὶ δυσκαταπαυστότερον. Κοινὰ
δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πλειόνων, οἷον ἀστέρων τε
καὶ σελήνης καὶ ἄλλων, καὶ παρηλίων φάσις καὶ
ἀπομάρανσις ἢ ῥῆξις, καὶ εἴ τι τοιοῦθ' ἕτερον.
Πρότερον γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἄνω τῷ πάσχειν ἀποδη-
λοῖ τὴν τῶν πνευμάτων φύσιν. Ἔτι δὲ τὸ ἐπὶ
τέλει μεγίστους εἶναι· καὶ γὰρ τοῦτο κοινὸν
πλείοσιν· ὅταν γὰρ ἀθρόον ἐμπνεύσωσιν, μικρὸν
γίγνεται τὸ λοιπόν. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, κα-
37 θάπερ εἴρηται, κοινά πως τῆς οὐσίας. Ἔστι δὲ
τὰ καθ' ἕκαστον ἴδια κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν
καὶ θέσιν· ὧν τὰ μὲν τοῖς τόποις μερίζεται,
καθ' οὓς καὶ πρὸς οὓς αἱ πνοαί· τὰ δὲ ταῖς
ἀρχαῖς, ἀφ' ὧν· τὰ δὲ ἄλλοις τοιούτοις. Ἰδιώ-
τατα δ' οὖν, ὡς εἰπεῖν, τὰ περὶ τὸν καικίαν
καὶ τὰ περὶ τὸν ζέφυρόν ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ
καικίας μόνος ἐφ' αὑτὸν ἄγει τὰ νέφη, καθά-
περ καὶ ἡ παροιμία λέγει ἕλκων ἐφ' αὑτὸν
38 ὥστε καικίας νέφη. Ὁ δὲ ζέφυρος λειότατος
τῶν ἀνέμων, καὶ πνεῖ δείλης καὶ ἐπὶ τὴν γῆν,
καὶ ψυχρὸς, τῶν ἐνιαυσίων ἐν δυοῖν μόνον ὥ-
ραις, ἐαρινῇ καὶ μετοπώρου. Πνεῖ δ' ἐνιαχοῦ
μὲν χειμέριος· ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς δυσαῆ προς-
ηγόρευσεν· ἐνιαχοῦ δὲ μέτριος καὶ μαλακός· διὸ
καὶ Φιλόξενος ἰδίαν αὐτοῦ πεποίηκε τὴν πνοήν.
[Καὶ τῶν καρπῶν] τοὺς μὲν ἐκτρέφει, τοὺς δ'
39 ἀπολλύει καὶ διαφθείρει τελείως. Αἴτιον δὲ τῷ
μὲν καικίᾳ, διότι πέφυκε κυκλοτερεῖ φέρεσθαι
γραμμῇ, ἧς τὸ κοῖλον πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ
οὐκ ἐπὶ τὴν γῆν ἐστιν, ὥσπερ τῶν ἄλλων, διὰ

τὸ κάτωθεν πνεῖν· πνέων δ' ἐπὶ τὴν ἀρχὴν οὕ-
τως ἐφ' αὑτὸν ἄγει τὰ νέφη. Πρὸς ὃ γὰρ ἡ
πνοή, καὶ τῶν νεφῶν ἐντεῦθεν [ἡ] φορά. Ὁ δὲ 40
ζέφυρος ψυχρὸς μὲν διὰ τὸ πνεῖν ἀφ' ἑσπέρας
ἀπὸ θαλάττης καὶ πεδίων ἀναπεπταμένων, καὶ
ἔτι μετὰ [τὸν] χειμῶνα τοῦ ἦρος, ἄρτι τοῦ
ἡλίου κρατοῦντος, καὶ μετοπώρου πάλιν, ὅτ'
οὐκέτι κρατεῖ [ὁ ἥλιος.] Τοῦ δὲ βορέου ἧττον
ψυχρός, διὰ τὸ ἀφ' ὕδατος πνευματουμένου καὶ
μὴ χιόνος πνεῖν. Οὐ συνεχὴς δέ, διὰ τὸ μὴ
κρατεῖσθαι τὸ γινόμενον πνεῦμα· οὐ γὰρ ὥσπερ
ἐν [τῇ] γῇ [ὑπομένει τὴν ὕλην,] ἀλλὰ πλανᾶ-
ται, διὰ τὸ ἐφ' ὑγροῦ βεβηκέναι. Καὶ ὁμαλὸς 41
διὰ τοῦτό ἐστιν· [οὐ γὰρ δι' ὀρέων πνεῖ, οὐδὲ
βίᾳ τηκομένου, ἀλλὰ ῥᾳδίως, ὥς]περ δι' αὐλοῦ
ῥέων. Τὰ μὲν γὰρ πρὸς βορέαν καὶ νότον
[ὀρεινά, τὰ] πρὸς ἑσπέραν δ' οὔτε ὄρος οὔτε
γῆ ἐστιν, ἀλλὰ τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος· ὥστε
ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται. Τῆς δείλης [δὲ] ἡ πνοὴ
διὰ τὸν τόπον· πάντα γὰρ μετὰ τοῦ ἡλίου, δια-
χέοντος τὸ ὑγρὸν ἢ ἀτμίζοντος γίνεται ἢ συνερ-
γοῦντος εἰς τὴν ἀρχήν. Ὅταν οὖν εἰς τὸν τόπον
ἀφίκηται, καὶ ἡ πνοὴ [ἄρχεται·] καὶ τῆς νυ-
κτὸς παύεται, διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν τοῦ ἡλίου
κίνησιν. Ἄγει δὲ καὶ νεφέλας μεγίστας, ὅτι ἐκ 42
πελάγους πνεῖ καὶ κατὰ θάλατταν, ὥστε ἐκ
πολλοῦ συνάγειν. Χειμέριος δὲ καὶ δυσαής, διά
τε τὰ πρότερον εἰρημένα, μετὰ τὸν χειμῶνα
πνεῖ, ψυχροῦ ἔτι τοῦ ἀέρος ὄντος· ἐπεὶ ὁ μετο-
πωρινὸς οὐ τοιοῦτος, εἰ μὴ τῷ μεγέθει λαμβά-
νομεν τὸ χειμέριον· ἐν γὰρ τοῖς συνεχέσι τόποις

μέγας πνεῖ, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ ληπτέον ἴσως οὕτω τὸ χειμέριον, οὐχ ὡς πᾶσιν· εἰ μὴ ἄρα καὶ παραλλάττοντες, καὶ ποιοῦνται τὴν προσηγορίαν, τὸν θρασκίαν ζέφυρον καλοῦντες· χειμέριος γὰρ οὗτος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπισκε-
43 πτέον. Ἡ δ' ὁμαλότης καὶ λειότης, ὅταν ᾖ, ποιεῖ τινα χάριν κατὰ τὴν κίνησιν καὶ φοράν· ὥσθ' ὅπου τοιοῦτος, ἐνταῦθα καὶ ἡδύς. Ὅτι δὲ τοὺς καρποὺς τοὺς μὲν φθείρει, τοὺς δὲ τρέφει, καθόλου μὲν ἐκεῖνο ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων κοινὸν, ὅτι τρέφει μὲν, ὅπου ψυχρὸς πνεῖ τοῦ θέρους, ἀπόλλυσι δὲ, ὅπου θερμός. Καὶ πάλιν τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ ἦρος ὁμοίως, ὅπου μὲν ψυχρὸς, ἀπόλλυσιν, ὅπου δὲ θερμὸς, τρέφει καὶ σώζει, ἐναντίαν ταῖς ὥραις τὴν πνοὴν ἔχων. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὅταν ἐκ θαλάττης ᾖ· θερμὴ γὰρ αὕτη χειμῶνος, θέρους δὲ ψυχρά. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ νότος ἐνιαχοῦ τοιοῦτος, ὥσπερ καὶ ἐν Ἄργει· καὶ ὁ βορέας δὲ
44 παρ' ἄλλοις. Τὸ μὲν οὖν ἁπλοῦν καὶ κοινὸν, ὥσπερ ἐλέχθη, τοῦτο· τὰ δὲ καθ' ἑκάστους τόπους ἐκ τῆς θέσεως δεῖ καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμβαινόντων ἀνασκοπεῖν καὶ θεωρεῖν· εὑρήσεις γὰρ σχεδὸν ἐν ταύταις ταῖς αἰτίας τὴν διαφοράν. Οἷον τῆς Ἰταλίας ἡ μὲν Λοκρὶς καὶ ἡ ταύτῃ συνεχὴς εὐθηνεῖ τῷ ζεφύρῳ, διὰ τὸ ἐκ θαλάττης προσπίπτειν· ἄλλη δέ τις οὐχ ὁμοίως· ἔνιαι δὲ καὶ βλάπτονται. Καὶ πάλιν τῆς Κρήτης ἡ μὲν Γορτύνη τρέφεται· κεῖται γὰρ ἀναπεπταμένη, καὶ προσβάλλει πρὸς αὐτὴν ἐκ τοῦ πελάγους· ἑτέρα δέ τις ἀπόλλυται, πρὸς ἣν ἐκ τῆς

γῆς καὶ ὀρῶν τινων προσπίπτει. Φθείρει δὲ καὶ 45
τὰ ἐν τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ· πάντα καὶ τὰ ἐπέτεια καὶ τὰ τῶν δένδρων· καὶ [τὰ] τῆς Θετταλίας περὶ τὸν Πιέριον· ἀμφοτέρων δὲ τῶν τόπων ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ τὰ περιέχοντα ὅμοια· κεῖνται μὲν γὰρ ἄμφω πρὸς ἀνατολὴν, περιέχονται δ' ὄρεσιν ὑψηλοῖς, ὁ μὲν τῇ Οἴτῃ καὶ τοῖς συνεχέσιν, [ὁ δὲ τῷ Πιέρῳ·] ὁ δὲ ζέφυρος πνέων ἀπὸ δυσμῆς ἰσημερινῆς τὴν ὑπὸ [τοῦ] ἡλίου θερμότητα προσπίπτουσαν τοῖς ὄρεσιν, ἀνακλωμένην δὲ [ἀποπέμπει] εὐθὺς εἰς [τὸ] πεδίον καὶ ἀπέκαυσεν. Ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, οἷς τι τοιοῦτον ἢ παραπλήσιον τούτῳ συμβαῖ-
νόν ἐστι, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀνάπαλιν. Ὅλως 46
γὰρ, ὃ πολλάκις λέγεται, τοῦτ' ἀληθὲς, ὅτε μέγα συμβάλλεται, δι' ὧν ἂν πνέῃ καὶ ὅθεν, εἴς τε τἆλλα καὶ εἰς θερμότητα καὶ εἰς ψυχρότητα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νότος ψυχρὸς, οὐχ ἧττον τοῦ βορέου κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅτι διὰ τὸν ἀέρα κατεψυγμένον ἔτι καὶ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος τοιαύτην ἀνάγκη τὴν πνοὴν προσπίπτειν, οἷος ἂν ὁ ἀὴρ ᾖ. Ὁ δὲ βορέας ὁ ἐπὶ τὸν πηλὸν [τῶν νότων,] ὅν φησι πάλιν ἡ παροιμία χειμῶνα ποιεῖν, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ποιεῖ· βρεχθεὶς γὰρ ὁ ἀὴρ ψυχρός. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ποταμῶν αὖραι, ὥσπερ ἐλέχθη πρότε-
ρον. Ἡ μὲν [οὖν] τούτων ἰδιότης ἔχει τινὰ 47
λόγον· ὅτι δὲ τὰ πνεύματα τοῦ μὲν χειμῶνος καὶ τοῦ ἑωθινοῦ ἀπὸ τῆς ἕω πνεῖ, τοῦ δὲ θέρους καὶ τῆς δείλης ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, ἐκείνην τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον, [ὅτι] ὅταν ὁ ἥλιος ἔλ-

κων μηκέτι κρατῇ, τότε ἀφιέμενος ὁ ἀὴρ ῥεῖ, καὶ δυόμενος συγκαταλείπει νέφη, ἀφ' ὧν τὰ ζεφύρια· καὶ ὅσον ἂν ἐπαγάγῃ τοῖς ἐν τῷ [κάτω] ἡμισφαιρίῳ κατοικοῦσιν [ἑωθινὸν] πνεῦμα γίνεται· τοὐναντίον δὲ, ὅταν δύνῃ ἐν τῷ κάτω μέρει, ζεφύρους μὲν ἐκείνοις ποιήσει, τοῖς δ' ἐνταῦθα ἑωθινὸν πνεῦμα, ἀπὸ τοῦ συνεπομένου
48 ἀέρος αὐτῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐὰν λάβῃ πνέοντα ἄλλον ἄνεμον, μείζων γίνεται, διότι προσέθηκεν. Ὥσπερ [δὲ] ὁ ζέφυρος ἀεὶ καὶ πόῤῥω πνεῖ τοῖς ἑσπερίοις, οὕτω τοῖς κάτω πρὸς τὴν ἡμετέραν ἕω, ἐκείνων δ' ἑσπέραν; ἄλλα πνεύματα. Ταῦτα μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁμοιότητα παρ' ἑκατέροις, ἥ τε [ἐν] τοῖς ἄκροις ἑκάστων πνοὴ γίνεται μὲν ὥσπερ καὶ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἄλλα κατὰ συμβεβηκός· οὐ μήν γε κατ' ἀκρίβειαν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν. Εἴωθε δὲ ὥσπερ ἄλλο τι τῶν τεταγμένων καὶ ἐπὶ τῷ κυνὶ [ὁ νότος,] πνεῖν· αἴτιον δὲ, ὅτι θερμὰ τὰ κάτω τοῦ ἡλίου παρόντος· ὥστε γίνεται πολλὴ ἀτμίς· ἔπνεον δ' ἂν πολλοὶ μὴ κωλυόμενοι τοῖς ἐτησίαις· νῦν δ'
49 οὗτοι διακωλύουσιν. Οἱ δὲ νυκτερινοὶ βορέαι τριταῖοι πίπτουσιν· ὅθεν ἡ παροιμία λέγεται, ὡς οὔποτε νυκτερινὸς βορέας τρίτον ἵκετο φέγγος· διότι ἀσθενῆ τὰ πνεύματα γίνεται τὰ ἀπὸ τῆς ἄρκτου νύκτωρ ἀρξάμενα· φανερὸν γὰρ, ὡς [οὐ] πολὺς ὁ κινηθεὶς ἀὴρ, ὅταν τηνικαῦτα πνέῃ, τῆς θερμότητος ὀλίγης οὔσης· ὀλίγον γὰρ ὀλίγη κινεῖ. Τελευτᾷ δὲ πάντα ἐν τρισίν· καὶ τὰ ἐλάχιστα δ' ἐν τῇ πρώτῃ τριάδι. Ὅτι δ' οὐκ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ νότου νυκτερινοῦ

πνεύσαντος, αἴτιον, ὅτι ἐγγὺς ὁ ἥλιός ἐστι τῆς πρὸς νότον χώρας, καὶ ἀλεεινότεραι αἱ νύκτες ἐκεῖ ἢ πρὸς ἄρκτον αἱ ἡμέραι· καὶ [πολὺς] ὁ κινούμενος ἀὴρ οὐδὲν ἔλαττον ἢ μεθ᾽ ἡμέραν· ἀλλ᾽ ὅσῳ θερμότεραι αἱ ἡμέραι, κωλύουσι [μᾶλλον] πνεῖν ξηραίνουσαι τὰς ὑγρότητας. Τάχα δὲ κἀκεῖνο τοῦ βορέου [αἴτιον,] ὅτι ἀθρόως ἡ ἔκχυσις ὥσπερ τῶν ἐκνεφίων· ταχεῖα δ᾽ ἡ παῦλα τῶν ἀθρόων· ἀσθενοῦς [δὲ] ἀρχῆς τὸ μέγεθος.
Ἀεὶ δ᾽ ὡς ἐπίπαν [ὁ νότος] λάβρος μετὰ χιόνα 50
καὶ πάχνην· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία· φιλεῖ δὲ νότος μετὰ πάχνην· ὅτι πέψεώς τινος γενομένης καὶ ἀποκαθάρσεως, ἑκάτερόν τι πίπτει· μετὰ δὲ τὴν πέψιν καὶ τὴν ἀποκάθαρσιν εἰς τοὐναντίον ἡ μεταβολή· βορέᾳ δ᾽ ἐναντίος ὁ νότος. Δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν ὑετὸν καὶ τὴν χάλαζαν καὶ τὰς τοιαύτας τινὰς [χειμασίας] ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πίπτει τὰ πνεύματα. Πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πέψεις καὶ ἀποκαθάρσεις
τινές εἰσιν. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὰς χώρας ἑκάστοις 51
καὶ τοὺς τόπους ἐπινεφῆ καὶ αἴθριαι, διὰ τοῦτο καὶ [τὰ] τῶν ἐν παροιμίᾳ λεγομένων πρός τινας τόπους εἰσίν, ὡς περὶ τοῦ ἀργέστου καὶ λιβός· ἰσχυρὸς δὲ μάλιστα περὶ Κνίδον καὶ Ῥόδον λὶψ ἄνεμος· ταχὺ μὲν νεφέλας, ταχὺ δ᾽ αἴθρια ποιεῖ· ἀργέστῃ δ᾽ ἀνέμῳ πᾶσ᾽ ἕπεται νεφέλη. Περὶ γὰρ τοὺς τόπους τούτους ὅ τε λὶψ ἀμφότερα ταχέως ποιεῖ, πνέων ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς· ὅ τ᾽ ἀργέστης
ταχὺ δασύνει τὸν οὐρανόν. Ἐνιαχοῦ δὲ καθά- 52
περ τάξις τίς ἐστι τῶν πνευμάτων, ὥστε θάτερον μετὰ θάτερον πνεῖν, ἐὰν μένῃ τινὰ χρόνον.

*Τάχα δὲ οὐδὲ τὸ ὅλον ἄτοπον τό γε τοιοῦτο,
εἴπερ ἡ περίστασις ἀεὶ τῶν ἀνέμων εἰς τοὺς ἐφε-
ξῆς, πάλιν μεταβάλλειν εἰς τοὺς ἐναντίους. Δύο
γὰρ οὗτοι τρόποι μεταλλαγῆς ἢ περιϊσταμένων
ἢ ἐκπνευσάντων τελέως· ὧν ἡ μὲν κατὰ τὴν
περίστασιν εὖρος εἰς τοὺς ἐφεξῆς, (ἐγγυτάτω γὰρ
αὕτη μετάβασις, ἐν ᾗ καὶ ἀναστρέφει πολλάκις
ἐπὶ τὸν αὐτὸν, ὅταν ὑπὸ χειμῶνος ἀοριστία τις
ᾖ,) ἡ δὲ κατὰ τὴν μεταβολὴν εἰς τοὺς ἐναν-
53 τίους. Καὶ ὅλως οὕτω πέφυκεν ἐπὶ πάντων καὶ
ἐπὶ τούτων ἡ ἀνταπόδοσις καὶ οἷον ἡ ἀντίῤῥοια
κατὰ λόγον. Ὃ καὶ περὶ τὰς ἀπογαίας ὑπάρχει
πρὸς τὰς τροπαίας· αὕτη δὲ πολλαχοῦ καθάπερ
ἐφήμερός ἐστι τάξις τῆς μεταβολῆς. Ἐνιαχοῦ
δ' οὐ τροπαία τὸ ἀντιπνέον, ἀλλ' ἕτερόν τι
πνεῦμα πελάγιον, ὥσπερ καὶ περὶ τὸν Παμφυ-
λικὸν κόλπον· ἕωθεν μὲν γὰρ δύρις καλούμενος
ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰδύρου πνεῖ μέγας καὶ
πολὺς, ἐπιπνεῖ δ' αὐτῷ νότος καὶ εὖρος· ὅταν
δ' ἀντικόψωσιν ἀλλήλοις, κύματός τε μέγεθος
αἴρεται, συνωθουμένης τῆς θαλάττης, καὶ πρη-
στῆρες πολλοὶ πίπτουσιν, ὑφ' ὧν καὶ τὰ πλοῖα
54 ἀπόλλυνται. Τὸ γὰρ ὅλον ὅπου τοιαύτη σύγ-
κρουσις γίνεται τῶν ἀνέμων, καὶ κυμάτων μέ-
γεθος αἴρεται καὶ χειμὼν γίνεται πολύς· ὥσπερ
ὅταν, ἀντιπνεόντων ἀλλήλοις, μάχεσθαι φῶσι
τοὺς ἀνέμους. Ἐπεὶ κἀκεῖνο κατὰ λόγον ἐστὶν,
ὅταν ἐπιπέσωσιν ἀλλήλοις μήπω τελέως ἐκπε-
πνευκόσι, τὸν χειμῶνα ποιεῖν· οἷον γὰρ ὕλην
παρέθηκε θάτερος θατέρῳ. Μᾶλλον δὲ τοῦτ'
ἐμφανὲς ἐπὶ τοῦ βορέου· χειμεριώτερος γὰρ οὐ-*

τος, καὶ εὐθὺ την προσενεχθεῖσαν ἔπηξεν ὕλην.
Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ νότος ἐξύγρανε καὶ ὑδατώδη
ἐποίησεν. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τοὺς νιφετοὺς δοκεῖ
ποιεῖν, ὥσπερ καὶ περὶ τὸν Πόντον καὶ τὸν
Ἑλλήσποντον, ὅταν ὁ βορέας οὕτω γένηται ψυ-
χρὸς, ὥστε πῆξας κατέχειν· οὐ μὴν ἀλλά γε τὸ
πλεῖον διέπηξεν ἢ εἰς ὕδωρ διέλυσεν. Καὶ αὗται 55
μὲν οἷον χειμεριναί τινες ἐπίπνοιαι καὶ ἀντι-
κόψεις· αἱ δ' ἐπ' Ὠρίωνος ἀνατολῇ καὶ δύσει
τῶν πνευμάτων ἀκρισίαι συμβαίνουσιν, ὅτι ἐν
μεταβολαῖς ἀεὶ πάντα μάλιστα πέφυκεν ἀορι-
στεῖν. Ὁ δ' Ὠρίων ἀνατέλλει μὲν ἐν ἀρχῇ ὀπώ-
ρας, δύνει δὲ ἐν ἀρχῇ χειμῶνος· ὥστε διὰ τὸ
μήπω καθεστᾶναι [μηδὲ] μίαν ὥραν, τῆς μὲν
γιγνομένης, τῆς δὲ παυομένης, ἀνάγκη καὶ τὰ
πνεύματα ἀκατάστατα καὶ ἄκριτα εἶναι, διὰ τὸ
ἐπαμφοτερίζειν τὰ ἐξ ἑκατέρας. Καὶ χαλεπὸς
δὲ λέγεται καὶ δύνων καὶ ἀνατέλλων εἶναι, διὰ
τὴν ἀοριστίαν τῆς ὥρας· ἀνάγκη γὰρ ταραχώδη
καὶ ἀνωμαλῆ εἶναι. Καὶ ταῦτα μὲν οὖν καὶ 56
ὅσα ἄλλα τοιαῦτα περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ὅλον
οὐρανὸν συμβαίνει· τὰ δὲ . . . . εἰς τὰς ἡμετέ-
ρας διαθέσεις· οἷον βαρύτερον ἐν τοῖς νοτίοις
ἔχουσιν [οἱ] ἄνθρωποι καὶ ἀδυνατώτερον· αἴτιον
δὲ, ὅτι ἐξ [ὀλίγου] πολὺ ὑγρὸν γίνεται [διατη-
κόμενον διὰ τὴν ἀλέαν] καὶ ἀντὶ κούφου πνεύ-
ματος βαρεῖα ὑγρότης. Ἔτι δ' ἡ μὲν ἰσχὺς καὶ
δύναμις ἐν τοῖς ἄρθροις ἐστί· [ταῦτα δὲ ἀνίεται
ὑπὸ τῶν νοτίων· τὸ γὰρ γλίσχρον ἐν τοῖς ἄρ-
θροις πεπηγὸς μὲν κωλύει] κινεῖσθαι ἡμᾶς, ὑ-
γρὸν δὲ λίαν ὂν συντείνεσθαι· τὰ δὲ βόρεια

ποιεῖ τινα συμμετρίαν, ὥστε καὶ ἰσχύειν καὶ
57 συντείνεσθαι. Καὶ πάλιν ξηροὶ καὶ μὴ ὑδατώδεις ὄντες νότοι πυρετώδεις· ὑγρότητα γὰρ ἐνιᾶσι τοῖς σώμασι καὶ θέρμην ἀλλοτρίαν ἐμποιοῦσι θερμοὶ φύσει καὶ ὑγροὶ ὄντες. Ἡ δὲ τοιαύτη διάθεσις πυρετώδης· ὁ γὰρ πυρετὸς ἐξ ἀμφοῖν τούτοιν ὑπερβολῆς ἐστιν· ὅταν [δὲ] ὑδάτινοι πνέωσι, τὸ ὕδωρ καταψύχει τὴν ἕξιν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅσα ἄλλα τῶν σωμάτων περὶ τὰς ἕξεις καθ᾽ ἑκάτερον συμβαίνει γίνεσθαι· πλείω γάρ ἐστι τοιαῦτα καὶ ἐν πλείοσιν, ὧν ἁπάντων αἱ αὐταὶ καὶ παραπλήσιαί τινες αἰτίαι.
58 Καὶ τῶν καρπῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὁμοίως· ἅπαντα γὰρ εἰς τὴν ὑγρότητα καὶ διάχυσιν καὶ τὴν πυκνότητα καὶ σύστασιν, καὶ ὅσα ἄλλα τῆς συστοιχίας ἑκατέρας, ἀναχθήσεται. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων δ᾽ ὡσαύτως· οἷον αἵ τε ῥηγνύμεναι χορδαὶ καὶ οἱ ψόφοι τῶν κεκολλημένων, καὶ ὅσα ἄλλα συμβαίνει διυγραινομένων καὶ ἀνιεμένων, [οἷον] περὶ τὴν τοῦ σιδήρου κατεργασίαν· πλείω γάρ φασιν ἐξελαύνειν τοῖς νοτίοις ἢ βορείοις· αἴτιον δέ, ὅτι τὰ μὲν βόρεια ξηραίνει καὶ σκληρύνει, τὰ δὲ νότια ἀνυγραίνει καὶ διαίνει· πᾶν δὲ ἀργότερον διακεχυμένον ἢ ὑπεσκληρυμένον· ἅμα δὲ καὶ μᾶλλον
59 ἰσχύουσι καὶ συντονωτέρως τοῖς βορείοις. Ἁπλῶς δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ἐμφανεῖς ἔχει τὰς αἰτίας, οἷον ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἀνάλογον ἔχοντα τὸ ἐφεξῆς· ἐκεῖνο δ᾽ ἐν ἀπορίᾳ καὶ ζητήσει μᾶλλον γίνεται, καθ᾽ ἑκάτερον ὄν, οἷον, εἰ μὴ σκληρότης μηδὲ ξηρότης μηδὲ πυκνότης τοῖς βορείοις,

ἀλλὰ τὰ ἐναντία· καὶ ἐπὶ τοῦ νότου δ' ὡσαύ-
τως· τὸ γὰρ παράλογον αἰτίαν ἐπιζητεῖ, τὸ δ'
εὔλογον καὶ ἄνευ αἰτίας συγχωροῦσιν ἄνθρωποι·
καὶ γὰρ αὐτοὶ δεινοὶ προσθεῖναι τὸ ἐλλιπές.
Ὅτι δὲ ψυχροὶ ὄντες οἱ ἄνεμοι ξηραίνουσι, καὶ 60
θᾶττον [ἢ] ὁ ἥλιος θερμὸς ὤν, καὶ μάλιστα
οἱ ψυχρότατοι ὄντες ἄνεμοι, ταύτην ὑποληπτέον
τὴν αἰτίαν, ὅτι ἀτμίδα ποιοῦσι, καὶ ταύτην
ἀπάγουσι, καὶ οἱ ψυχρότεροι μᾶλλον· ὁ δ' ἥλιος
καταλείπει. Διὰ τί ποτε λέγεται, Μή ποτ' ἀπ'
ἠπείρου δείσῃς νέφος, ὡς ἀπὸ πόντου χειμῶνος,
θέρεος δὲ ἀπ' ἠπείροιο μελαίνης; ἢ διότι τοῦ
μὲν χειμῶνος ἡ θάλαττα θερμοτέρα· ὥστε εἴ τι
συνέστη, δῆλον ὅτι ἀπ' ἀρχῆς συνέστηκεν ἰσχυ-
ρᾶς· ἐλύθη γὰρ ἂν τῷ ἀέρι, διὰ τὸ ἀλεεινὸν
εἶναι τὸν τόπον. Τοῦ δὲ θέρους ἡ μὲν θάλαττα
ψυχρὰ καὶ τὰ πόντια πνεύματα, ἡ δὲ γῆ θερ-
μή· ὥστε εἴ τι ἀπὸ γῆς [φέρεται, διὰ μείζονος
ἀρχῆς] συνέστη· διελύθη γὰρ ἄν, εἰ ἀσθενὲς ἦν.
Τὸ δὲ μὴ πνεῖν νότον λαμπρὸν ἐν Αἰγύπτῳ μηδ' 61
ἡμέρας δρόμον ἀπέχοντι καὶ νυκτὸς, ψεῦδος.
Δασύνειν δὲ τὸν οὐρανὸν μάλιστα βορέαν καὶ
ἀργέστην, τὸν δὲ νότον παραφέρειν· τοὺς δὲ
ἕωθεν ἐπινεφεῖν καὶ δασύνειν, ἄχρις ἂν ὁ ἥλιος
ἀνίσχῃ· οὐχ ὕειν δὲ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν, ὅπου
προσκαθίζηται τὰ νέφη. Νότον δὲ καὶ εὖρον
καὶ ὅσα ἀπὸ μεσημβρίας, ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ
ἀνατολῶν, συμπαραχωρεῖν δὲ τῷ ἡλίῳ· βορέαν
δὲ καὶ ἀργέστην ἀνάπαλιν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνα-
τολάς. Ἐν Σικελίᾳ δὲ καικίαν οὐ καλοῦσιν, 62
ἀλλ' ἀπηλιώτην· δοκεῖ δ' οὐχ ὁ αὐτὸς εἶναί τι-

σιν, ἀλλὰ διαφέρειν, ὅτι ὁ μὲν δασύνει τὸν οὐρανὸν, ὁ δ' οὔ. Ἀργέστην δὲ οἱ μὲν [οὖν] Ὀλυμπίαν, οἱ δὲ Σκίρωνα καλοῦσιν, οἱ [δὲ] περὶ Σικελίαν δερκίαν. Τὸν ἀπηλιώτην δὲ Ἑλλησποντίαν, κάρβαν δὲ Φοίνικες, βερεκυντίαν δ' [οἱ] ἐν τῷ Πόντῳ.

VI.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΣΗΜΕΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΕΙΜΩΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΔΙΩΝ.

Κεφαλ. α.

1 Σημεῖα ὑδάτων καὶ πνευμάτων καὶ χειμώνων καὶ εὐδιῶν ὧδε ἐγράψαμεν, καθ' ὅσον ἦν ἐφικτὸν, ἃ μὲν αὐτοὶ προσκοπήσαντες, ἃ δὲ παρ' ἑτέρων οὐκ ἀδοκίμων λαβόντες. Τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς ἄστροις δυομένοις καὶ ἀνατέλλουσιν ἐκ
2 τῶν ἀστρονομικῶν δεῖ λαμβάνειν. Εἰσὶ δὲ δύσεις διτταί· οἵ τε γὰρ ἀφανισμοὶ δύσεις εἰσί· τοῦτο δέ ἐστιν, ὅταν ἅμα συνδύνῃ τῷ ἡλίῳ τὸ ἄστρον, καὶ ὅταν [ἅμα] ἀνατέλλοντι δύνῃ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἀνατολαὶ διτταὶ, αἱ μὲν ἑῷοι, ὅταν προανατέλλῃ τοῦ ἡλίου τὸ ἄστρον, αἱ δ' ἀκρόνυχοι, ὅταν ἅμα δυομένῳ ἀνατέλλῃ. Αἱ μὲν οὖν τοῦ ἀρκτούρου λεγόμεναι ἀνατολαὶ ἀμφοτέρως συμβαίνουσιν· ἡ μὲν γὰρ τοῦ χειμῶνος ἀκρόνυχός ἐστιν, ἡ δὲ μετοπωρινὴ ἑῴα.

*Τῶν δ' ἄλλων αἱ πλεῖσται τῶν ὀνομαζομένων
ἑῶαι, οἷον Πλειάδος καὶ Ὠρίωνος καὶ κυνός.
Τῶν δὲ λοιπῶν σημείων ἔνια μὲν ἴδια κατὰ πά- 3
σας χώρας ἐστὶν, ἐν ὅσαις ὄρη ὑψηλὰ καὶ αὐ-
λῶνές εἰσι, μάλιστα δὲ ὅσα πρὸς θάλασσαν κα-
θήκει τῶν ὑψηλῶν· τῶν τε γὰρ πνευμάτων ἀρ-
χομένων τὰ νέφη προσπίπτει πρὸς τοὺς τοιού-
τους τόπους, καὶ μεθισταμένων εἰς τοὐναντίον
ἀντιμεθίστανται· καὶ ὑγρότερα γινόμενα διὰ
βάρος εἰς τὰ κοῖλα συγκαθίζει. Διὸ δεῖ προς-
έχειν, οὗ ἄν τις ἱδρυμένος ᾖ· ἔστι γὰρ αἰεί τι-
να λαβεῖν τοιοῦτον γνώμονα· καὶ ἔστι σαφέ-
στατα σημεῖα τὰ ἀπὸ τούτων. Διὸ καὶ ἀγαθοὶ 4
γεγένηνται κατὰ τόπους τινὰς ἀστρονόμοι ἔνιοι,
οἷον Ματρικέτας ἐν Μηθύμνῃ ἀπὸ τοῦ Λεπε-
τύμνου, καὶ Κλεόστρατος ἐν Τενέδῳ ἀπὸ τῆς
Ἴδης, καὶ Φαεινὸς Ἀθήνησιν ἀπὸ τοῦ Λυκα-
βηττοῦ τὰ περὶ τὰς τροπὰς συνεῖδε· παρ' οὗ
Μέτων ἀκούσας τὸν τοῦ ἑνὸς δέοντα εἴκοσιν
ἐνιαυτῶν συνέταξεν. Ἦν δὲ ὁ μὲν Φαεινὸς μέ-
τοικος Ἀθήνησιν, ὁ δὲ Μέτων Ἀθηναῖος. Καὶ
ἄλλοι δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἠστρολόγησαν. Ἄλλα 5
δέ ἐστι σημεῖα, ἃ λαμβάνεται ἀπό τε ζώων καὶ
τῶν κατ' οἰκίαν ἑτέρων τινῶν τόπων καὶ παθη-
μάτων· μάλιστα δὲ κυριώτατα ἀπὸ τοῦ ἡλίου
καὶ τῆς σελήνης· ἡ γὰρ σελήνη νυκτὸς οἷον ἥλιός
ἐστι· διὸ καὶ αἱ σύνοδοι τῶν μηνῶν χειμέριοί
εἰσιν, ὅτι ἀπολείπει τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀπὸ τε-
τράδος φθίνοντος μέχρι τετράδος ἱσταμένου.
Ὥσπερ οὖν ἡλίου ἀπόλειψις γίνεται, κατὰ τὸν
ὅμοιον τρόπον καὶ τῆς σελήνης ἔκλειψις. Δεῖ 6*

οὖν προσέχειν μάλιστα ταῖς ἀνατολαῖς ταῖς τούτων καὶ ταῖς δύσεσιν, ὁποίας ἂν ποιῶνται, τὸν βουλόμενον προγινώσκειν. Πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον, ὅτι αἱ διχοτομίαι διορίζουσι τὰς ὥρας· ὥστε ἐπὶ τούτων δεῖ ἀθρεῖν καὶ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνα καὶ ἡμέραν. Διχοτομεῖ δὲ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν Πλειάς τε δυομένη καὶ ἀνατέλλουσα· ἀπὸ γὰρ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστιν· ὥστε δίχα τέμνεται ὁ πᾶς χρόνος.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τροπαὶ καὶ ἰσημερίαι ποιοῦσιν. Οἵα τις ἂν ᾖ κατάστασις Πλειάδος δυομένης, οὕτω ἔχει ὡς ἐπιτοπολὺ μέχρι τροπῶν· κἂν μεταβάλλῃ, μετὰ τροπάς. Ἐὰν δὲ μὴ μεταβάλλῃ, δεῖ ἔχειν ἕως ἰσημερίας· κἀκεῖθεν ὡσαύτως μέχρι Πλειάδος· καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι τροπῶν θερινῶν· καὶ ἐντεῦθεν μέχρι ἰσημερίας· καὶ ἀπὸ
8 ἰσημερίας μέχρι Πλειάδος δύσεως. Ὡς δ' αὔτως ἔχει καὶ περὶ τὸν μῆνα ἕκαστον· διχοτομοῦσι γὰρ αἵ τε πανσέληνοι καὶ αἱ ὀγδόαι καὶ αἱ τετράδες· ὥστε ἀπὸ νουμηνίας ὡς ἀπ' ἀρχῆς δεῖ σκοπεῖν. Μεταβάλλει γὰρ ὡς ἐπιτοπολὺ ἐν τῇ τετράδι· ἐὰν δὲ μή, ἐν τῇ ὀγδόῃ· εἰ δὲ μή, πανσελήνῳ. Ἀπὸ δὲ πανσελήνου εἰς ὀγδόην φθίνοντος, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τετράδα· ἀπὸ δὲ τε-
9 τράδος εἰς τὴν νουμηνίαν. Ὡς δ' αὔτως καὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἔχουσιν αἱ μεταβολαὶ ὡς ἐπιτοπολύ· ἀνατολὴ γὰρ καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρία καὶ δείλη, καὶ δύσις καὶ τὰ τῆς νυκτὸς μέρη τὰ ἀνάλογα ταὐτὸ ποιεῖ τοῖς εἰρημένοις περὶ πνευμάτων καὶ χειμῶνος καὶ εὐδίας. Μάλιστα γάρ, ἐὰν μέλλῃ μεταβάλλειν, ἐν ταῖς διχοτομίαις

μεταβάλλει. Καθόλου μὲν οὖν τὰς ὥρας οὕτω
δεῖ παρατηρεῖν· καθ' ἕκαστα δὲ τῶν σημείων
κατὰ τὸν ὑπογεγραμμένον τρόπον. Ὕδατος μὲν 10
οὖν σημεῖα τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι· ἐναργέστα-
τον μὲν οὖν τὸ ἑωθινὸν, ὅταν πρὸ ἡλίου ἀνα-
τολῆς φαίνηται ἐπιφοινίσσον σημεῖον· ἢ γὰρ αὐ-
θημερινὸν ἐπισημαίνει ἢ τριῶν ἡμερῶν ὡς ἐπι-
τοπολύ. Δηλοῖ δὲ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα· ἐὰν γὰρ
δὴ πρότερον, τριταῖα μάλιστα· σημαίνει τὸ ἐπι-
φοινίσσον καὶ δύνοντος, ἧττον δὲ ἢ τὸ ἑωθινοῦ.
Καὶ ἐὰν δύνῃ χειμῶνος ἢ ἔαρος εἰς νεφέλιον, 11
τριῶν ἡμερῶν ὡς τὰ πολλὰ ἐπισημαίνει. Καὶ
ἐὰν ῥάβδοι νοτόθεν· ταὐτὰ δὲ ταῦτα βοῤῥάθεν
γινόμενα ἀσθενέστερα. Καὶ ἐὰν ἀνίσχων μέλαν
σημεῖο νἴσχῃ· καὶ ἐὰν ἐκ νεφελῶν ἔχῃ ὑδατικῶν·
καὶ ἐὰν ἀκτῖνες ἀνίσχοντος ἀνατείνωσι πρὶν ἀ-
νατεῖλαι, κοινὸν ὕδατος σημεῖον καὶ ἀνέμου.
Καὶ ἐὰν καταφερομένου τοῦ ἡλίου ὑφίστηται
νέφος, ὑφ' οὗ ἐὰν σχίζωνται αἱ ἀκτῖνες, χειμε-
ρινὸν τὸ σημεῖον. Καὶ ὅταν καυματίας δύηται
καὶ ἀνατέλλῃ, ἐὰν μὴ ἄνεμος γένηται, ὕδατος
τὸ σημεῖον. Τὰ αὐτὰ δὲ σημαίνει καὶ σελήνη 12
πανσελήνῳ ἀνίσχουσα· ἀσθενέστερα δὲ ὁ μείς·
ἐὰν μὲν ᾖ πυρώδης, [πνευματώδη] σημαίνει τὸν
μῆνα· ἐὰν δὲ ζοφώδης, ὑδατώδη· σημαίνει δὲ
ὅ,τι ἂν σημαίνῃ, τριταῖος ὢν ὁ μείς. Ἀστέρες 13
πολλοὶ διάττοντες ὕδατος ἢ πνεύματος· καὶ ὅθεν
ἂν διάττωσιν, ἐντεῦθεν τὸ πνεῦμα ἢ τὸ ὕδωρ.
Καὶ ἐὰν ἀκτῖνες ἀθρόαι ἀνίσχωσιν ἀνιόντος ἢ
δύνοντος, σημεῖον ὕδατος. Καὶ ὅταν ἀνίσχον-
τος τοῦ ἡλίου αἱ αὐγαὶ οἷον ἐκλείποντος χρῶμα

ἴσχωσιν, ὕδατος σημεῖον. Καὶ ὅταν νεφέλαι πό-
κοις ἐρίων ὅμοιαι ὦσιν, ὕδωρ σημαίνει. [Ὑετοῦ
δὲ σημεῖα] πομφόλυγες ἀνιστάμεναι πλείους ἐπὶ
τῶν ποταμῶν, ὕδωρ σημαίνουσι πολύ. Ὡς δ'
ἐπιτοπολὺ ἶρις περὶ λύχνον ἢ διὰ λύχνου δια-
14 φαινομένη, νότια σημαίνει ὕδατα. Καὶ οἱ μύ-
κητες, ἐὰν νότια ᾖ, ὕδωρ σημαίνουσι· σημαί-
νουσι δὲ καὶ ἄνεμον κατὰ λόγον, ὡς ἂν ἔχωσι
πλήθους καὶ μεγέθους· σμικροὶ δὲ καὶ κεγχρώ-
δεις καὶ λαμπροὶ ὕδωρ καὶ ἄνεμον. Καὶ ὅταν
χειμῶνος τὴν φλόγα [ὁ λύχνος] ἀπωθῇ διαλι-
πὼν οἷον πομφόλυγας, ὕδατος σημεῖον· καὶ
ἐὰν πηδῶσιν αἱ ἀκτῖνες ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐὰν
15 σπινθῆρες ἐπιγένωνται. Ὄρνιθες λουόμενοι μὴ
ἐν ὕδατι βιοῦντες ὕδωρ ἢ χειμῶνας σημαίνουσι.
Καὶ φρύνη λουομένη, καὶ βάτραχοι μᾶλλον
ᾄδοντες σημαίνουσιν ὕδωρ. Καὶ ἡ σαύρα φαι-
νομένη, ἣν καλοῦσι σαλαμάνδραν· ἔτι δὲ καὶ
χλωρὸς βάτραχος ἐπὶ δένδρου ᾄδων, ὕδωρ ση-
μαίνει. Χελιδόνες τῇ γαστρὶ τύπτουσαι τὰς λί-
μνας ὕδωρ σημαίνουσι. Βοῦς τὴν προσθίαν
ὁπλὴν λείξας χειμῶνα ἢ ὕδωρ σημαίνει· ἐὰν δὲ
εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνακύπτων ὀσφραίνηται, ὕδωρ
16 σημαίνει. Κορώνη ἐπὶ πέτρας κορυσσομένη, ἣν
κῦμα κατακλύζει, ὕδωρ σημαίνει· καὶ κολυμ-
βῶσα πολλάκις καὶ περιπετομένη ὕδωρ σημαίνει.
Κόραξ πολλὰς μεταβάλλειν εἰωθὼς φωνάς, τού-
των ἐὰν ταχὺ δὶς φθέγξηται, καὶ ἐπιροιζήσῃ καὶ
τινάξῃ, ὕδωρ σημαίνει. Καὶ ἐὰν ὑετῶν ὄντων
πολλὰς μεταβάλλῃ φωνάς, καὶ ἐὰν φθειρίζηται
ἐπ' ἐλαίας. Καὶ ἐάν τε εὐδίας ἐάν τε ὕδατος
ὄντος μιμῆται τῇ φωνῇ οἷον σταλαγμούς, ὕδωρ

σημαίνει. Ἐάν τε κόρακες ἐάν τε κολοιοὶ ἄνω
πέτωνται καὶ ἱερακίζωσιν, ὕδωρ σημαίνουσι. Καὶ
ἐὰν κόραξ εὐδίας μὴ τὴν εἰωθυῖαν φωνὴν ἵῃ
καὶ ἐπιροιβδῇ, ὕδωρ σημαίνει. Ἐὰν ἱέραξ ἐπὶ 17
δένδρου καθεζόμενος καὶ εἴσω εἰσπετόμενος
φθειρίζηται, ὕδωρ σημαίνει. Καὶ θέρους ὅταν
πολλοὶ ἀθρόοι φανῶσιν ὄρνιθες, οἳ βιοτεύουσιν
ἐν νήσῳ, ὕδωρ σημαίνουσιν· ἐὰν δὲ μέτριοι, ἀγα-
θὸν αἰξὶ καὶ βοτοῖς· ἐὰν δὲ πολλοὶ ὑπερβολῇ,
αὐχμὸν ἰσχυρόν. Ὅλως δὲ ὄρνιθες καὶ ἀλε-
κτρυόνες φθειριζόμενοι ὑδατικὸν σημεῖον· καὶ
ὅταν μιμῶνται ὕδωρ ὡς ὗον. Καὶ ἡ νῆττα ἥμε- 18
ρος ἐὰν ὑπιοῦσα ὑπὸ τὰ γεῖσα ἀποπτερυγίζηται,
ὕδωρ σημαίνει· ὁμοίως δὲ καὶ κολοιοὶ καὶ ἀλε-
κτρυόνες ἐάν τε ἐπὶ λίμνῃ ἢ θαλάττῃ ἀποπτε-
ρυγίζωνται, ὡς νῆττα, ὕδωρ σημαίνει. Καὶ ἐρω-
διὸς ὄρθριον φθεγγόμενος ὕδωρ ἢ πνεῦμα ση-
μαίνει· καὶ ἐὰν ἐπὶ θάλατταν πετόμενος βοᾷ,
μᾶλλον ὕδατος σημεῖον ἢ πνεύματος· καὶ ὅλως
βοῶν ἀνεμῶδες. Καὶ ὁ σπίνος ἐν οἰκίᾳ οἰκου- 19
μένῃ ἐὰν φθέγξηται ἕωθεν, ὕδωρ σημαίνει ἢ
χειμῶνα. Καὶ χύτρα σπινθηρίζουσα πᾶσα περί-
πλεως ὕδατος σημεῖον. Καὶ ἴουλοι πολλοὶ πρὸς
τοῖχον ἕρποντες ὑδατικόν. Δελφὶς παρὰ γῆν
κολυμβῶν καὶ ἀναδυόμενος πυκνὰ, ὕδωρ ἢ χει-
μῶνα σημαίνει. Ὑμηττος ἐλάττων, ἄνυδρος κα- 20
λούμενος, ἐὰν τῷ κοίλῳ νεφέλιον ἔχῃ, ὕδατος
σημεῖον· καὶ ἐὰν ὁ μέγας Ὑμηττος τοῦ θέρους
λευκὰς ἔχῃ νεφέλας ἄνωθεν καὶ ἐκ πλαγίου,
ὕδατος σημεῖον. Καὶ ἐὰν ὁ ἄνυδρος Ὑμηττος
λευκὰς ἔχῃ ἄνωθεν καὶ ἐκ πλαγίου. Καὶ ἐὰν

21 περὶ ἰσημερίαν λὶψ πνεύσῃ, ὕδωρ σημαίνει. Αἱ δὲ βρονταὶ αἱ μὲν χειμεριναὶ καὶ ἑωθιναὶ μᾶλλον [ἄνεμον ἢ] ὕδωρ σημαίνουσιν· αἱ δὲ θεριναὶ μεσημβρίας καὶ ἑσπεριναὶ βρονταὶ ὑδατικὸν σημεῖον. Ἀστραπαὶ δὲ ἐάν γε πανταχόθεν γένωνται, ὕδατος ἂν ἢ ἀνέμου σημεῖον· καὶ ἑσπεριναὶ ὡσαύτως. Καὶ ἐὰν ἀχρωρίας νότου πνέοντος νοτόθεν ἀστράψῃ, ὕδωρ σημαίνει ἢ ἄνεμον. Καὶ ζέφυρος ἀστράπτων πρὸς βορείου ἢ χειμῶνα ἢ ὕδωρ σημαίνει. Καὶ θέρους αἱ ἑσπέριαι ἀστραπαὶ ὕδωρ αὐτίκα σημαίνουσιν ἢ τριῶν ἡμερῶν. Καὶ ὀπώρας βοῤῥάθεν ἀστράπτων ὑδατικὸν ση-
22 μεῖον. Ἡ Εὔβοια ὅταν διαζωσθῇ μέση, ὕδωρ διὰ ταχέων. Καὶ ἐὰν ἐπὶ τὸ Πήλιον νεφέλη προσίζῃ, ὅθεν ἂν προσίζῃ, ἐντεῦθεν ὕδωρ ἢ ἄνεμον σημαίνει. Ὅταν ἶρις γένηται, ἐπισημαίνει· ἐάν τε πολλαὶ ἴριδες γένωνται, σημαίνει ὕδωρ ἐπὶ πολύ. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ οἱ ὀξεῖς ἥλιοι, ὅταν ἐκ νεφέλης. Μύρμηκες ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐὰν τὰ ὠὰ ἐκφέρωσιν ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν χωρίον, ὕδωρ σημαίνουσιν· ἐὰν δὲ καταφέρωσιν, εὐδίαν. Ἐὰν παρήλιοι δύο γένωνται, καὶ ὁ μὲν νοτόθεν, ὁ δὲ βοῤῥάθεν, καὶ ἄλως ἅμα, ὕδωρ διὰ ταχέων σημαίνουσι. Καὶ ἄλως αἱ μέλαιναι ὑδατικὸν, καὶ μᾶλλον αἱ δείλης.
23 Ἐν τῷ καρκίνῳ δύο ἀστέρες εἰσὶν, οἱ καλούμενοι ὄνοι· ὧν τὸ μεταξὺ τὸ νεφέλιον, ἡ φάτνη καλουμένη· τοῦτο ἐὰν ζοφῶδες γένηται, ὑδατικόν. Ἐὰν μὴ ἐπὶ κυνὶ ὕσῃ ἢ ἐπὶ ἀρκτούρῳ, ὡς ἐπὶ πολὺ πρὸς ἰσημερίαν ὕδωρ ἢ ἄνεμος. Καὶ τὸ δημόσιον, τὸ περὶ τὰς μυίας λεγόμενον, ἀλη-

θές· ὅταν γὰρ δάκνωσι σφόδρα, ὕδατος σημεῖον. Σπίνος φθεγγόμενος ἕωθεν μὲν ὕδωρ σημαίνει ἢ χειμῶνα, δείλης δὲ ὕδωρ. 24 *Τῆς δὲ νυκτὸς ὅταν τὸν Ὑμηττον κάτωθεν τῶν ἄκρων νεφέλη διαζώσῃ λευκὴ καὶ μακρὰ, ὕδωρ γίνεται τὰ πολλὰ μετρίων ἡμερῶν. Καὶ ἐὰν ἐν Αἰγίνῃ [καὶ] ἐπὶ τοῦ Διὸς τοῦ Ἑλλανίου νεφέλη καθίζηται, ὡς τὰ πολλὰ ὕδωρ γίνεται. Ἐὰν ὕδατα πολλὰ γίνηται χειμερινὰ, τὸ ἔαρ ὡς τὰ πολλὰ γίνεται αὐχμηρόν· ἐὰν δ' αὐχμηρὸς ὁ χειμὼν, τὸ ἔαρ ὑδατῶδες. Ὅταν χιόνες πολλαὶ γίνωνται, ὡς τὰ πολλὰ εὐετηρία γίνεται.* 25 *Φασὶ δέ τινες καὶ εἰ ἐν ἄστρασι λαμπρὰ χάλαζα ἐπιφαίνηται, χάλαζαν προσημαίνειν ὡς τὰ πολλά· ἐὰν δὲ ὥσπερ κέγχροι μικροὶ λαμπροὶ πολλοὶ, ἀνέμου μὲν ὄντος, εὐδίαν, μὴ ἀνέμου δὲ, ὕδωρ ἢ ἄνεμον. Ἔστι δ' ἄμεινον πρῶτον γίνεσθαι βόρειον ὕδωρ νοτίου καὶ τοῖς φυομένοις καὶ τοῖς ζώοις· δεῖ δὲ γλυκὺ εἶναι καὶ μὴ ἁλμυρὸν τοῖς γενομένοις· καὶ ὅλως ἔτος βέλτιον νοτίου βόρειον καὶ ὑγιεινότερον. Καὶ ὅταν ὀχέωσι πρόβατα ἢ αἶγες, χειμῶνος μακροῦ σημεῖον.*

Κεφ. β.

1 *Ὕδατος μὲν οὖν ταῦτα λέγεται σημεῖα· ἀνέμου δὲ καὶ πνευμάτων τάδε. Ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καυματίας, κἂν μὴ ἀποστίλβῃ, ἀνεμῶδες τὸ σημεῖον· καὶ ἐὰν κοῖλος φαίνηται ὁ ἥλιος, ἀνέμου ἢ ὕδατος τὸ σημεῖον. Καὶ ἐὰν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καυματίας, αὐχμοὺς καὶ ἀνέμους πολυχρονίους σημαίνει. Ἐὰν αἱ ἀκτῖνες αἱ μὲν*

πρὸς βοῤῥᾶν αἱ δὲ πρὸς νότον σχίζωνται, τού-
του μέσου ὄντος κατ᾽ ὄρθρον, κοινὸν ὕδατος
2 καὶ ἀνέμου σημεῖόν ἐστιν. Ἔστι δὲ σημεῖα ἐν
ἡλίῳ καὶ σελήνῃ τὰ μὲν μέλανα ὕδατος, τὰ δ᾽
ἐρυθρὰ πνεύματος. Ἐὰν δὲ [καὶ] ὁ μεὶς βο-
ρείου ὄντος ὀρθὸς εἱστήκῃ, ζέφυροι εἰώθασιν
ἐπιπνεῖν, καὶ ὁ μὴν χειμερινὸς διατελεῖ. Ὅταν
μὲν ἡ κεραία [ἡ ἄνω] τοῦ μηνὸς ἐπικύπτῃ, βό-
ρειος ὁ μείς· ὅταν δὲ ἡ κάτωθεν, νότιος· ἐὰν
δ᾽ ὀρθὸς καὶ μὴ καλῶς ἐγκεκλιμένος μέχρι τε-
τράδος, καὶ εὔκυκλος, εἴωθε χειμάζειν μέχρι
διχομηνίας. Σημαίνει ζοφώδης μὲν ὢν ὕδωρ,
3 πυρώδης δὲ πνεῦμα. Αἴθυιαι καὶ νῆτται πτε-
ρυγίζουσαι καὶ ἄγριαι καὶ τιθασσαὶ ὕδωρ μὲν
σημαίνουσι δυόμεναι, πτερυγίζουσαι δὲ ἄνεμον.
Οἱ κέπφοι εὐδίας οὔσης ὅποι ἂν πέτωνται, ἄνε-
μον προσημαίνουσι. Στρουθοὶ χειμῶνος ἀφ᾽
ἑσπέρας θορυβοῦντες ἢ ἀνέμου μεταβολὴν ση-
μαίνουσιν ἢ ὕδωρ ὑέτιον. Ἐρωδιὸς ἀπὸ θαλάσ-
σης πετόμενος καὶ βοῶν πνεύματος σημεῖόν ἐστι·
4 καὶ ὅλως βοῶν μέγα, ἀνεμώδης. Κύων κυλιν-
δούμενος χαμαὶ μέγεθος ἀνέμου σημαίνει. Ἡ
ἄμπωτις βόρειον πνεῦμα σημαίνει, πλημμύρα
δὲ νότιον. Ἐὰν μὲν γὰρ ἐκ βορείων πλημμύρα
ἥκῃ, εἰς νότιον μεταβάλλει· ἐὰν δ᾽ ἐκ νοτίων
ἄμπωτις γίνηται, εἰς βόρειον μεταβάλλει. Ἀρά-
χνια πολλὰ φερόμενα πνεῦμα ἢ χειμῶνα σημαί-
νει. Θάλασσα οἰδοῦσα καὶ ἀκταὶ βοῶσαι καὶ
αἰγιαλὸς ἠχῶν ἀνεμώδης. Καὶ ὁ μὲν βορέας
λήγων ἐλάττων, ὁ δὲ νότος ἀρχόμενος. Παρή-
5 λιος ὁπόθεν ἂν ᾖ, ὕδωρ ἢ ἄνεμον σημαίνει. Ἡ

*πέμπτη καὶ δεκάτη ἀπὸ τροπῶν τῶν χειμερινῶν
ὡς τὰ πολλὰ νότιος. Βορείων δὲ γινομένων
ξηραίνει πάντα, νοτίων δὲ ὑγραίνει. Ἐὰν δὲ
νοτίων ὄντων ψοφῇ [τι] τῶν κεκολλημένων, εἰς
τὰ νότια σημαίνει τὴν μεταβολήν· ἐὰν δὲ πόδες
οἰδῶσι, νοτία ἡ μεταβολή. Τὸ δὲ αὐτὸ σημεῖον
καὶ ἐκνεφίου. Καὶ ὀδαξῶν τὸν δεξιὸν . . .
Ἐχῖνος ὁ χερσαῖος σημαντικόν· ποιεῖται δὲ δύο
ὀπὰς, ὅπου ἂν οἰκῇ, τὴν μὲν πρὸς βοῤῥᾶν, τὴν
δὲ νοτόθεν· ὁποτέραν δ' ἂν ἀποφράττῃ, ἐντεῦ-
θεν πνεῦμα σημαίνει· ἐὰν δ' ἀμφοτέρας, ἀνέ-
μου μέγεθος. Ἐὰν ὄρος πρὸς βοῤῥᾶ, ἄνεμον* 6
*προσημαίνει. Ἐὰν ἐν θαλάττῃ ἐξαίφνης πνεύ-
ματος γαλήνη γίνηται, μεταβολὴν πνεύματος ἢ
ἐπίδοσιν. Ἐὰν ἄκραι μετέωροι φαίνωνται ἢ αἱ
νῆσοι ἐκ μιᾶς πλείους, νοτίαν μεταβολὴν σημαί-
νει· γῆ τε μέλαινα ὑποφαινομένη [βόρειον,]
λευκὴ δὲ νότιον. Αἱ ἅλωνες περὶ τὴν σελήνην
πνευματώδεις μᾶλλον ἢ περὶ ἥλιον· σημαίνουσι
δὲ πνεῦμα ῥαγεῖσαι περὶ ἄμφω· καὶ ᾗ ἂν ῥαγῇ,
ταύτῃ πνεῦμα. Ἐπινεφέλων ὅθεν ἂν ἀνατέλλη-
ται, ἐντεῦθεν ἄνεμος. Αἱ κηλάδες νεφέλαι θέ-
ρους ἄνεμον σημαίνουσι. Ἐὰν ἀστραπὴ πάντα-* 7
*χόθεν γίνηται, ὕδωρ σημαίνει· καὶ ὅθεν ἂν αἱ
ἀστραπαὶ πυκναὶ γίνωνται, ἐντεῦθεν πνεύματα
γίνεται. Θέρους ὅθεν ἂν ἀστραπαὶ καὶ βρον-
ταὶ γίνωνται, ἐντεῦθεν πνεύματα γίνεται ἰσχυ-
ρά· ἐὰν μὲν σφόδρα καὶ ἰσχυρὸν ἀστράπτῃ,
θᾶττον καὶ σφοδρότερον πνεύσουσιν, ἐὰν δ' ἠρέ-
μα καὶ μανῶς, κατ' ὀλίγον. Τοῦ δὲ χειμῶνος
καὶ φθινοπώρου τοὐναντίον· παύουσι γὰρ τὰ*

πνεύματα αἱ ἀστραπαί· καὶ ὅσῳ ἂν ἰσχυρότεραι
γίνωνται ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, τοσούτῳ μᾶλ-
λον παύονται. Τοῦ δ' ἔαρος ἧττον ἂν ταῦτα
8 σημεῖα λέγω, ὥσπερ καὶ χειμῶνος. Ἐὰν νότου
πνέοντος βόῤῥαθεν ἀστράπτῃ, παύεται· ἐὰν ἕωος
ἀστραπαῖος, εἴωθε παύεσθαι τριταῖος· οἱ δὲ ἄλ-
λοι πεμπταῖοι, ἑβδομαῖοι, ἐνναταῖοι, οἱ δὲ δει-
λινοὶ ταχὺ παύονται. Οἱ βορέαι παύονται ὡς
ἐπιτοπολὺ ἐν περιτταῖς, οἱ δὲ νότοι ἐν ἀρτίαις.
Ἄνεμοι αἴρονται ἅμ' ἡλίῳ ἀνατέλλοντι καὶ σε-
λήνῃ. Ἐὰν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καὶ σελήνη παύ-
σωσιν, ἐπιτείνει τὰ πνεύματα· χρονιώτερα δὲ
καὶ ἰσχυρότερα τὰ πνεύματα γίνεται τὰ ἡμέρας
9 ἢ νύκτωρ ἀρχόμενα. Ἐὰν ἐτησίαι πολὺν χρόνον
πνεύσωσι καὶ μετόπωρον γένηται ἀνεμῶδες, ὁ
χειμὼν νήνεμος γίνεται· ἐὰν δ' ἐναντίως, καὶ ὁ
χειμὼν ἐναντίος. Πρὸς κορυφὰς ὄρους ὁπόθεν
ἂν νεφέλη μηκύνηται, ταύτῃ ἄνεμος πνευσεῖται.
Αἱ νεφέλαι ἐκ τῶν ὄπισθεν προσίζουσαι, καὶ
ὄπισθεν πνευσοῦνται. [Ὑμηττος] μέσος διεζευ-
γμένος νότιος· καὶ ὅλως τὰ ὄρη διεζωσμένα νό-
τια ὡς τὰ πολλά. Οἱ κομῆται ἀστέρες ὡς τὰ
πολλὰ πνεύματα σημαίνουσιν· ἐὰν δὲ πολλοί,
καὶ αὐχμόν. Μετὰ χιόνα νότος, μετὰ πάχνην
βορέας εἰώθασι πνεῖν. Μύκητες ἐπὶ λύχνου νό-
10 τιον πνεῦμα ἢ ὕδωρ σημαίνουσιν. Αἱ δὲ στά-
σεις τῶν πνευμάτων οὕτως ἔχουσιν, ὡς ἐν τῷ
γράμματι διώρισται. Τῶν δ' ἀνέμων ἔτι πνέου-
σι τοῖς ἄλλοις ἐπιπίπτουσι μάλιστα ἀπαρκτίας,
θρακίας, ἀργέστης. Ὅταν δὲ μὴ ὑπ' ἀλλήλων
διαλύωνται τὰ πνεύματα, ἀλλ' αὐτὰ καταμα-

ρανθῶσι, μεταβάλλουσιν εἰς τοὺς ἐχομένους ἐπὶ δεξιὰ, ὥσπερ ἡ τοῦ ἡλίου ἔχει φορά. Ὁ νότος ἀρχόμενος ξηρὸς, τελευτῶν δὲ ὑγρός· καὶ ὁ εὖρος· ὁ δ' ἀπηλιώτης ἀπὸ ἀνατολῆς ἰσημερινῆς ὑδατώδης· διὰ λεπτῶν δὲ ἄγει τὰ ὕδατα. Ὑγροὶ 11
δὲ μάλιστα ὅ τε καικίας καὶ λίψ· χαλαζώδης δ' ἀπαρκτίας καὶ θρακίας καὶ ἀργέστης· νιφετώδης δὲ ὅ τε μέσης ἢ βορέας καὶ ἀπαρκτίας· καυματώδης δὲ νότος καὶ ζέφυρος καὶ εὖρος· οἱ μὲν οἷς ἂν ἐκ πελάγους προσπίπτωσιν, οἱ δὲ οἷς ἐὰν διὰ γῆς. Δασύνουσι δ' οὐρανὸν νέφεσι καὶ καλύπτουσι καικίας μάλιστα, εἶτα λίψ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνεμοι ἀφ' ἑαυτῶν τὰ νέφη ὠθοῦσι, καικίας δὲ μόνον πνέων εἰς ἑαυτόν. Αἴθριοι δὲ μάλιστα θρακίας καὶ ἀργέστης καὶ τῶν λοιπῶν ἀπαρκτίας· ἐκνεφίαι δὲ μάλιστα ὅ τε ἀπαρκτίας καὶ ὁ θρακίας καὶ ὁ ἀργέστης. Γίνονται 12
δὲ ἐκνεφίαι, ὅταν εἰς ἀλλήλους ἐμπίπτωσι πνέοντες, μάλιστα μὲν μετοπώρου, τῶν δὲ λοιπῶν ἔαρος. Ἀστραπαῖος δὲ θρακίας καὶ ἀργέστης καὶ ἀπαρκτίας καὶ μέσης. Ἐὰν ἐν τῇ θαλάσσῃ πάπποι φέρωνται πολλοὶ οἱ γινόμενοι ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, ἄνεμον σημαίνουσιν ἔσεσθαι μέγαν. Ὅθεν ἂν ἀστέρες διάττωσι πολλοὶ, ἄνεμον ἐντεῦθεν· ἐὰν δὲ πανταχόθεν, ὁμοίως πολλὰ πνεύματα σημαίνουσι. Πνευμάτων μὲν οὖν σημεῖα ταῦτα.

Κεφ. γ.

Χειμῶνος δὲ τάδε. Ἥλιος δυόμενος εἰς μὴ 1
καθαρόν· καὶ ὡς ἂν μερισθῇ δυόμενος, οὕτως

αἱ ἡμέραι ἐπιτελοῦνται· οἷον εἰ τὸ τρίτον μέρος ἀπολειφθείη ἢ τὸ ἥμισυ. Τὸ σελήνιον ἐὰν ὀρθὸν ᾖ μέχρι τετράδος, καὶ εἰ εὔκυκλον, χειμάσει μέχρι διχοτόμου. Γέρανοι ἐὰν πρωῒ πέτωνται καὶ ἀθρόοι, πρωῒ χειμάσει· ἐὰν δὲ ὀψὲ καὶ πολὺν χρόνον, ὀψὲ χειμάσει. Καὶ ἐὰν ἀποστρα-
2 φῶσι πετάμενοι, χειμῶνα σημαίνουσι. Χῆνες βοῶντες μᾶλλον καὶ ἢ περὶ σῖτον μαχόμενοι χειμέριον. Σπίνος στρουθὸς σπίζων ἕωθεν χειμέριον. Ὄρχιλος [ὡς] εἰσιὼν καὶ εἰσδυόμενος εἰς ὀπὰς χειμῶνα σημαίνουσι καὶ ἐριθεὺς ὡσαύτως. Κορώνη, ἐὰν ταχὺ δὶς κρώζῃ καὶ τρίτον, χειμερία. Καὶ κορώνη καὶ κόραξ καὶ κολοιὸς ὀψὲ ᾄδοντες χειμέριοι. Στρουθὸς ἐὰν λευκὸς ᾖ χελιδὼν ἢ ἄλλο τι τῶν μὴ εἰωθότων λευκῶν, χειμῶνα μέγαν σημαίνουσιν, ὥσπερ καὶ μέλανες,
5 ἐὰν πολλοὶ φανῶσιν, ὕδωρ. Καὶ ἐὰν ἐκ πελάγους ὄρνιθες φεύγωσι, χειμῶνα σημαίνουσι. Καὶ σπίνος ἐν οἰκίᾳ οἰκουμένῃ φθεγγόμενος χειμέριον. Ὅσα ὕδωρ σημαίνει, χειμῶνα ἄγει· ἐὰν μὴ ὕδωρ, χιόνα καὶ χειμῶνα. Κόραξ φωνὰς πολλὰς μεταβάλλων χειμῶνος χειμέριον. Κολοιοὶ ἐκ τοῦ νότου πετόμενοι, καὶ τευθίδες χειμέριαι. Φωνὴ ἐν λιμένι ἀποψοφοῦσα, καὶ πολύπλοκον ἔχουσα, χειμέριον. Καὶ οἱ πνεύμονες οἱ θαλάττιοι ἐὰν πολλοὶ φαίνωνται ἐν τῷ πελάγει, χειμερινοῦ ἔτους σημεῖον. Πρόβατα ἐὰν πρωῒ ὀχεύηται, πρώϊον χειμῶνα σημαίνουσι.
4 Μετοπώρῳ ἐὰν πρόβατα ἢ βόες ὀρύττωσι, καὶ κοιμῶνται ἀθρόοι πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες τὰς κεφαλὰς, τὸν χειμῶνα χειμέριον σημαίνει. Ἐν

δὲ τῷ Πόντῳ φασὶν, ὅταν Ἀρκτοῦρος ἀνατείλῃ
θᾶττον, ἐναντίους τῷ βοῤῥᾷ νέμεσθαι. Βόες
μᾶλλον ἐσθίοντες τοῦ εἰωθότος, καὶ ἐπὶ τὸ δε-
ξιὸν κατακλινόμενοι χειμέριον. Καὶ ὦτα κρούων
ὄνος χειμέριον· καὶ μαχόμενα πρόβατα καὶ ὄρ-
νιθες περὶ σίτου παρὰ τὸ ἔθος· προπαρασκευά-
ζονται γάρ. Καὶ μῦες τρίζοντες καὶ ὀρχούμενοι
χειμέριον. Καὶ κύων τοῖς ποσὶν ὀρύττουσα· καὶ 5
ὀλολυγὼν ᾄδουσα μόνη ἀκρωρίας χειμέριον. Γῆς
ἔντερα πολλὰ φαινόμενα χειμῶνα σημαίνει. Καὶ
ἐὰν πῦρ μὴ θέλῃ ἅπτεσθαι, χειμέριον· καὶ ἐὰν
λύχνος ἅπτεσθαι μὴ ἐθέλῃ, χειμῶνα σημαίνει.
Καὶ τέφρα πηγνυμένη νιφετόν. Λύχνος εὐδίας
ἡσυχαῖος καιόμενος χειμῶνα σημαίνει· καὶ ἐὰν
χειμῶνος ὄντος μύκαι μέλαιναι ἐπιγίνωνται, χει-
μῶνα σημαίνει· καὶ ἐὰν ὥσπερ κέγχροις πολλοῖς
κατάπλεως ᾖ, χειμερίσει· καὶ ἐὰν κύκλῳ περὶ
τὸ λαμπρὸν ὦσιν εὐδίας οὔσης, χιονικόν. Ἡ τοῦ 6
ὄνου φάτνη εἰ συνίσταται καὶ ζοφερὰ γίνεται,
χειμῶνα σημαίνει. Καὶ ἐὰν ἀστραπὴ λαμπρὰ μὴ
ἐν τῷ αὐτῷ μένῃ, χειμέριον. Ἐπὶ Πλειάδι δυο-
μένῃ ἐὰν λάμψῃ κατὰ Πάρνηθα καὶ Βρίληττον
καὶ Ὕμηττον, ἐὰν μὲν ἅπαντα καταλήψῃ, μέ-
γαν χειμῶνα σημαίνει· ἐὰν δὲ τὰ δύο, ἐλάττω·
ἐὰν δὲ Πάρνηθα μόνον, εὐδιεινόν. Καὶ ἐὰν
χειμῶνος ὄντος νεφέλη μακρὰ ἐπὶ τὸν Ὕμηττον
ᾖ, χειμῶνος ἐπίτασιν σημαίνει. Ἄθως καὶ Ὄλυμ-
πος καὶ ὅλως ὀρέων κορυφαὶ κατεχόμεναι ὑπὸ
νεφελῶν χειμέριον. Ἐὰν εὐδίας γινομένης νεφέ-
λιον φαίνηται ἐν τῷ ἀέρι παρατεταμένον καὶ
τιλλόμενον, οὔπω παύεται ὁ χειμών. Ἐὰν τὸ 7

μετόπωρον εὔδιεινὸν παρὰ τὸ εἰκὸς γένηται, τὸ
ἔαρ γίνεται ψυχρὸν ὡς τὰ πολλά. Ἐὰν πρωῒ
χειμάζειν ἄρξηται, πρωῒ παύεται, καὶ ἔαρ κα-
λόν· ἐὰν δὲ τοὐναντίον, καὶ ἔαρ οὐ γίνεται.
Ἐὰν χειμὼν ὑέτιος, τὸ ἔαρ αὐχμηρόν· ἐὰν δ'
αὐχμηρὸς ὁ χειμών, τὸ ἔαρ καλόν. Ἐὰν ἡ σκω-
ρία γίνηται ἐπιεικής, τὰ πολλὰ γίνεται τοῖς
προβάτοις λιμός. Ἐὰν τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος
ψυχρὰ γίνηται, ἥ τε ὀπώρα γίνεται καὶ [τὸ]
8 μετόπωρον πνιγηρὸν καὶ οὐκ ἀνεμῶδες. Οἱ πρῖ-
νοι ἐὰν εὐκαρπῶσι, χειμῶνες πολλοὶ σφόδρα
γίνονται. Ἐὰν ἐπὶ κορυφῆς ὄρους νέφος ὀρθὸν
στῇ, χειμῶνα σημαίνει· ὅθεν καὶ Ἀρχίλοχος
ἐποίησε Γλαῦχ' ὅρα· βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι
ταράσσεται πόντος, ἀμφὶ δ' ἄκρας ὀρθὸν ἵστα-
ται νέφος· ὅ ἐστι σημεῖον χειμῶνος. Ἐὰν νε-
φέλη ὁμόχρως ᾖ ὑμένι λευκῷ, χειμέριον· ὅταν
ἑστώτων νεφῶν ἕτερα ἐπιφέρηται, τὰ δ' ἠρεμῇ,
9 χειμέρια. [Ὁ ἥλιος] ἐὰν χειμῶνος διαλάμψας
πάλιν ἀποκρυφθῇ, καὶ τοῦτο ποιήσῃ δὶς ἢ τρίς,
ἡμέρα χειμέριος δίεισιν. Ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ἀστὴρ
χειμῶνος μὲν φαινόμενος ψύχη σημαίνει, θέρους
δὲ καῦμα. Ὅταν μέλιτται μὴ ἀποπέτωνται μα-
κρὰν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐν τῇ εὐδίᾳ πέτωνται, χει-
μῶνα ἐσόμενον σημαίνει. Λύκος ὠρυόμενος χει-
μῶνα σημαίνει διὰ τριῶν ἡμερῶν. Λύκος ὅταν
πρὸς τὰ ἔργα ὁρμᾷ ἢ εἴσω χειμῶνος ὁρμᾷ, χει-
10 μῶνα σημαίνει εὐθύς. Ἔστι δὲ σημεῖον χειμώ-
νων μεγάλων καὶ ὄμβρων καὶ ὅταν γένωνται
ἐν τῷ μετοπώρῳ πολλοὶ σφῆκες· καὶ ὅταν ὄρνι-
θες λευκοὶ πρὸς τὰ ἐργάσιμα πλησιάζωσι, καὶ

ὅλως τὰ ἄγρια θηρία ἐὰν πρὸς ἐργάσιμα, βόρειον καὶ χειμῶνος μέγεθος σημαίνει. Τῆς Πάρνηθος ἐὰν τὰ πρὸς ζέφυρον ἄνεμον καὶ τὰ πρὸς Φύλης φράττηται νέφεσι βορείων ὄντων, χειμέριον τὸ σημεῖον. Ὅταν πνίγη γίνηται τὰ πολ- 11
λὰ ἰσχυρῶς, ἀνταποδίδωσι καὶ γίνεται χειμὼν ἰσχυρός. Ἐὰν ὕδατα ἐαρινὰ πολλὰ γένηται, καύματα ἰσχυρὰ ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ κοίλοις γίνεται. Δεῖ οὖν τὴν ἀρχὴν ὁρᾶν. Ἐὰν τὸ μετόπωρον εὐδιεινὸν γίνηται σφόδρα, ἔαρ ὡς τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρόν· ἐὰν δὲ τὸ ἔαρ ὄψιον γένηται καὶ ψυχρὸν, ἡ ὀπώρα ὀψία γίνεται, καὶ [τὸ] μετόπωρον ὡς τὰ πολλὰ πνιγηρόν. Οἱ πρῖ- 12
νοι ὅταν εὐκαρπῶσι σφόδρα, ὡς μὲν τὰ πολλὰ χειμῶνα ἰσχυρὸν σημαίνουσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐχμούς φασι γίνεσθαι. Καὶ ἐάν τις σκολόπακα λαβὼν, ὑποπάσας ἄργιλον εἰς πιθάκνην θῇ, σημαίνει ταῖς φωναῖς, αἷς ἀφίησιν, ἄνεμον καὶ εὐδίαν. Καὶ τὸ πανταχοῦ δὲ λεγόμενον σημεῖον δημόσιον χειμέριον, ὅταν μῦες περὶ φορυτοῦ μάχωνται καὶ φέρωσιν.

Κεφ. δ.

ΠΕΡΙ ΕΥΔΙΑΣ ΣΗΜΕΙΩΝ.

Εὐδίας δὲ σημεῖα τάδε. Ἥλιος μὲν ἀνιὼν 1
λαμπρὸς καὶ μὴ καυματίας, καὶ μὴ ἔχων σημεῖον μηδὲν ἐν ἑαυτῷ, εὐδίαν σημαίνει. Ὡς δ' αὔτως σελήνη πανσελήνῳ. Καὶ δυόμενος ἥλιος χειμῶνος εἰς καθαρὸν εὐδιεινὸς, ἐὰν μὴ ταῖς προτέραις ἡμέραις εἰς μὴ καθαρὸν δεδυκὼς ᾖ ἐξ εὐδιῶν· οὕτω δὲ ἄδηλον. Καὶ ἐὰν χειμά-

ζοντος ἡ δύσις γένηται εἰς καθαρὸν, εὐδιεινόν· καὶ ἐὰν δύνων χειμῶνος ὠχρὸς ᾖ, εὐδίαν σημαί-
2 νει. Καὶ ὁ μεὶς ἐὰν τριταῖος ὢν λαμπρὸς ᾖ, εὐδιεινόν. Καὶ ἡ τοῦ ὄνου φάτνη ὅτε ἂν καθαρὰ καὶ λαμπρὰ φαίνηται, εὐδιεινόν. Ἅλως δὲ ἐὰν ὁμαλῶς παγῇ καὶ μαρανθῇ, εὐδίαν σημαίνει. Αἱ κοιλάδες νεφέλαι χειμῶνος, εὐδιειναί. Ὄλυμπος δὲ καὶ Ἄθως καὶ ὅλως τὰ ὄρη τὰ σημαντικὰ, ὅταν τὰς κορυφὰς καθαρὰς ἔχωσιν, εὐδίαν σημαίνει· καὶ ὅταν τὰ νέφη πρὸς τὴν θάλασσαν αὐτὴν παραζωννύῃ, εὐδιεινόν· καὶ ὅταν ὕσαντος πρὸς δυσμὰς χαλκῶδες τὰ νέφη χρῶμα ἔχῃ· εὐδία γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῇ ὑστεραίᾳ.
3 Ὅταν δὲ ὀμίχλη γένηται, ὕδωρ οὐ γίνεται ἢ ἔλαττον. Ὅταν γέρανοι πέτωνται καὶ μὴ ἀνακάμπτωσιν, εὐδίαν σημαίνει· οὐ γὰρ πέτονται, πρὶν ἢ ἂν πετόμεναι καθαρὰ ἴδωσι. Γλαὺξ ἡσύχαιον φθεγγομένη ἐν χειμῶνι, εὐδίαν προσημαίνει· καὶ νύκτωρ χειμῶνος ἡσυχαῖον ᾄδουσα. Θαλαττία δὲ γλαὺξ ᾄδουσα χειμῶνος μὲν εὐδίαν σημαίνει, εὐδίας δὲ χειμῶνα. Καὶ κόραξ δὲ μόνος μὲν ἡσυχαῖον κράζων, καὶ ἐὰν τρὶς κρά-
4 ξῃ, μετὰ τοῦτο πολλάκις κράξῃ, εὐδιεινός. Καὶ κορώνη [ὅθεν] εὐθὺς ἐὰν κράξῃ τρὶς, εὐδίαν σημαίνει, καὶ ἑσπέρας χειμῶνος ἡσυχαῖον ᾄδουσα. Καὶ ὄρχιλος ἐξ ὀπῆς ἐκπετόμενος καὶ ἐξ ἑρκίων καὶ ἐξ οἰκίας ἔξωθεν, εὐδίαν σημαίνει. Καὶ ἐὰν χειμῶνος βορεύοντος βόῤῥαθεν ὑπόληψις γένηται λευκὴ, νότοθεν δὲ ἐὰν πεφασμένη ᾖ νεφέλη ὀγκώδης, ὡς ἐπιτοπολὺ εἰς εὐδίαν σημαίνει μεταβολήν. Καὶ ὅταν βορέας νεφέλας πολλὰς κινῇ

ἐκπνέων μέγας, εὐδίαν σημαίνει. Πρόβατα ὀψὲ 5
ὀχευόμενα εὐδιεινὸν ἀποτελοῦσι τὸ σημεῖον. Καὶ
βοῦς ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον κατακλινόμενος
εὐδίαν σημαίνει· καὶ κύων ὡσαύτως· ἐπὶ δεξιὸν
δὲ, χειμῶνα. Τέττιγες πολλοὶ γινόμενοι νοσώ-
δες τὸ ἔτος σημαίνουσι. Λύχνος χειμῶνος καιό-
μενος ἡσυχαῖος, εὐδίαν σημαίνει. Καὶ ἐὰν ἐπ'
ἄκρῳ οἷον κέγχρους ἔχῃ λαμπράς· καὶ ἐαν ἐν
κύκλῳ τὴν μύξαν περιγράφῃ λαμπρᾷ γραμμῇ.
Ὁ τῆς σχίνου καρπὸς σημαίνει τοὺς ἀρότους· 6
ἔχει δὲ τρία μέρη, καὶ ἔστιν ὁ πρῶτος τοῦ πρώ-
του ἀρότου σημεῖον, ὁ β τοῦ β, ὁ γ τοῦ γ·
καὶ ὡς ἂν τούτων κλίνῃ κάλλιστα καὶ γένηται
ἁδρότατος, οὕτως ἕξει καὶ ὁ κατὰ τοῦτον ἄρο-
τος. Λέγεται δὲ καὶ τοιάδε σημεῖα ὅλων τε τῶν 7
ἐνιαυτῶν γίνεσθαι καὶ τῶν μορίων. Ἐὰν ἀρχο-
μένου τοῦ χειμῶνος ζόφος ᾖ, καὶ καύματα γί-
νηται, καὶ τὰ ἄνευ ὕδατος ὑπ' ἀνέμων διαλυθῇ,
πρὸς τὸ ἔαρ σημαίνει χάλαζαν ἐσομένην. Καὶ
ἐὰν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ὁμίχλαι πίπτωσι,
πνεύματα καὶ ἀνέμους σημαίνουσιν εἰς ἕβδομον
μῆνα ἀμφοτέρων ἀριθμουμένων· ὅσαι μὲν ἅμα
μηνοειδεῖ τῇ σελήνῃ πίπτουσιν, αὗται μὲν πνεύ-
ματα σημαίνουσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅσαι
δ' ἀμφικύρτου οὔσης τῆς σελήνης, ὕδατα. Καὶ
ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐφ' ἑκατέρῳ τῷ σχήματι ὁμίχλαι
πίπτωσι, μᾶλλον τὰ εἰρημένα σημαίνει. Σημαί- 8
νει δὲ καὶ τὰ πνεύματα ἅμα ταῖς ὁμίχλαις ἐπι-
πιπτούσαις γινόμενα· καὶ ἐὰν μὲν ἀπ' ἠοῦς καὶ
μεσημβρίας γίνηται τὰ πνεύματα, ὕδατα σημαί-
νει· ἐὰν δ' ἀφ' ἑσπέρας καὶ ἀπὸ τῆς ἄρκτου,

πνεύματα καὶ ψύχη. Οὓς δὲ κομήτας Αἰγύπτιοι λέγουσιν, οὐ μόνον τὰ προειρημένα σημεῖα, ὅταν φαίνωνται, ἀλλὰ καὶ ψύχη. Τοῖς δ᾽ ἄστροις εἰώθεν ὡς ἐπιτοπολὺ σημαίνειν, καὶ ταῖς ἰσημερίαις καὶ τροπαῖς, οὐκ ἐπ᾽ αὐταῖς, ἀλλ᾽ ἢ πρὸ αὐτῶν ἢ ὕστερον μικρῷ.

VII.
ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΚΟΠΩΝ.

1 Ἐν τίνι ποθ᾽ ὁ κόπος [ἢ] τίσιν ὡς πρῶτον; πότερον, ὡς Ἐπιγένης ὑπέλαβεν, ἐν φλεβὶ καὶ νεύρῳ, ἢ μόνον ἐν νεύρῳ; τούτου γὰρ καὶ ἡ κίνησις· ἢ ὑπερβολὴ συντήξεως διὰ κίνησιν. Καὶ ἁπλῶς, οὗπερ πόνος, αὐτοῦ καὶ ὁ κόπος. Διὸ καὶ ἀεὶ βαρύνεται ὁ κοπιῶν. Εἰ οὖν τὸ νεῦρον μὴ δεκτικὸν ὑγρότητος, οὐκ ἂν ἐνταῦθα ὁ κόπος ἐνείη κατὰ φύσιν· εἰ δὲ ὁ κόπος ἐξαλλαγή τις, ἄτοπον, εἰ μὴ δι᾽ ὧν ἡ κίνησις καὶ ὁ πόνος, ἐν τούτοις καὶ ὁ κόπος, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς κινήσεως ἐπιῤῥοὴ τῆς συντήξεως εἰς αὐτὰ ταῦτα καὶ τὰς καμπὰς, ἅπερ μάλιστα βαρύνονται καὶ κοπιῶσι.
2 Λέγουσι δὲ καὶ τὰς σάρκας καὶ ὅλον τὸ σῶμα κοπιᾷν· ὅθεν καὶ τοὺς ὀστεοκόπους ὀστάγρας καλοῦσιν. Εἰ δ᾽ ἐν ὀστοῖς ὁ κόπος, πότερον ὡς κινοῦσιν ἢ κινουμένοις ἢ ὡς ἐπιῤῥοὴν δεχομένοις; Ἢ οὐδὲν κωλύει τρόπον τινὰ ὡς ἄμφω· καὶ γὰρ κινούμενά πως καὶ δεχόμενα [κατὰ]

τὴν ἐπιῤῥοίην. Ὅταν γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς διίκηται
διὰ πλῆθος τοῦ πόνου, τοῦτ᾽ ἐν τοῖς ὀστοῖς
κόπος· ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ἐν ὅλοις τοῖς
σώμασιν· ὃ δὴ καλοῦσι συγκεκόφθαι· ὃ διαδο-
θέντος συμβαίνει τοῦ πόνου πρὸς ἅπαντα τὰ
μέρη, καὶ μάλισθ᾽ οἷς ἂν τις ἐνεργῇ, καθάπερ
τοῖς ἄνω καὶ κάτω· καὶ αὐτῶν τούτων μορίοις
τισὶν, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς σκληροκοιτίαις. Ὡς δ᾽ 3
ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν τοῖς καμπτομένοις μέρεσι μά-
λιστα καὶ νευρωδεστάτοις, ὅταν τις σύντηξις ἐπὶ
τὰ νεῦρα καὶ τὰς καμπὰς ἔλθῃ· καὶ ἡ βαρύτης
ἀπὸ ταύτης. Διὸ καὶ οὐδεὶς πώποτε τὴν γαστέρα
ἐκοπίασεν, οὐδὲ τὴν κεφαλήν. Ἆρα δὲ, ὅταν
καὶ ἄλλως πως ἡ ὑγρότης ἐπιῤῥυῇ, πάντως κό-
πος; οὐ γὰρ ἂν ἔτι διὰ τὴν κίνησιν. Ἢ τοῦτο
μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ μᾶλλον πόνος τις
ἀκολουθεῖ· καὶ γὰρ καθήμενοι καὶ ἑστῶτες καὶ
κατακείμενοί φασι κοπιᾷν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ
σχήματι· καὶ ἡ πίεσις ἐπίπονον· οἷον γὰρ θλί-
ψις καὶ πληγή τις. Ἀλλ᾽ ἐνιότε δὴ καὶ ὑπὸ 4
πλησμονῆς καὶ ἀγρυπνίας καὶ ὑπὸ καταῤῥόου
φασὶ κοπιᾷν· ἅπαντα δέ πως καὶ ταῦτα πλῆθος
ὑγρότητος. Ἥ τε γὰρ πλησμονὴ κρατοῦντος τοῦ
σώματος· ἥ τε ἀγρυπνία κωλύει τὴν θρέψιν· ὅ
τε κατάῤῥους φανερά τις σύντηξις, ἢ ἁπλῶς εἰ-
πεῖν ὑγρότης. Πότερον οὖν κόπος ταῦτα ἢ ὠμό-
της ἢ διάθεσις; ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν ὕπνων συμ-
βαίνει· βαρύνονται γὰρ διὰ τὴν σύντηξιν. Ἢ 5
οὐδὲν κωλύει, διὰ πλείους αἰτίας γίνεσθαι τὸν
κόπον· ἐπεὶ ἐνιότε καὶ κατεξηραμμένου τοῦ σώ-
ματος καὶ οὐδεμιᾶς ὑγρότητος ὑπαρχούσης οὐ-

δαμοῦ, κοπιῶσι, καὶ μάλιστά γ', ὡς εἰπεῖν, οὗ-
τοι· πλὴν εἴ τις ἐν τούτοις τοῖς μέρεσι λέγοι τὴν
σύντηξιν ὑπάρχειν· ἐπεὶ, ὅταν γ' ἁπλῶς ὑγρότη-
τος ἐπιῤῥοὴ γένηταί τις, οὐ πάντως κόπος, ὥσ-
περ τοῖς ὑδρωπιῶσι ταῖς ἐπὶ καθέδρας, ὧν τὰ
γόνατα καὶ οἱ πόδες οἰδοῦσιν. Οὐδὲ γὰρ ὅλως,
ὅταν ὑγρανθῇ καὶ βαρυνθῇ τὸ σῶμα· σχεδὸν
6 γὰρ πᾶσι τοῦτο συμβαίνει ἐν τοῖς νοτίοις. Ταῦτα
μὲν οὖν ἄγαν διορίσαι χαλεπόν· αἱ δὲ θεραπεῖαι
δόξαιεν ἐναντίαι πως εἶναι καὶ τῶν παθῶν καὶ
ἑαυταῖς, οἷον ἥ τε καθυγραίνουσα καὶ λουτροῖς
καὶ ποτοῖς, εἴπερ ἐν ὑγρότητι καὶ συντήξει τὸ
πάθος, καὶ τῷ κόπῳ λύουσα τὸν κόπον κατὰ
τὴν παροιμίαν. Οὐκ εἰσὶ δ' ἐναντίαι· καὶ γὰρ
μαλάξεως δεῖται τὸ κατάξηρον καὶ συντετηγμέ-
νον, καὶ κατὰ πλείους τόπους ἔκκρισιν ἐποίησε
τοῦ λυποῦντος, καὶ κατὰ σάρκα καὶ κατὰ κύ-
στιν· ἥ τε κίνησις καὶ ὁ πόνος ἅπαν ἐξήρανε τὸ
σύντηγμα καὶ ἐξέπεψε. Οὐχ ἅπασι δὲ οὐδὲ πάν-
τως αἱ τοιαῦται τῶν θεραπειῶν, ἀλλ' οἷς μὴ
7 μεγάλαι μηδ' ἀπὸ μεγάλων αἱ ἀρχαί. Τὰ δ'
ἀντίτυπα καὶ σκληρὰ μᾶλλον ποιεῖ κόπον καὶ
ἐν πορείᾳ καὶ ἐν δρόμῳ καὶ ἐν κατακλίσει καὶ
ἐν καθέδρᾳ, διὰ τὸ μᾶλλον ποιεῖν πληγὴν καὶ
ἐπίθεσιν· τάχα δ' ἴσως καὶ τὴν συντονίαν πλείω·
κοπιαρώτερον δ' ἂν τὸ τοιοῦτο δόξειεν. Ἀλλ'
ἔν γε ταῖς καθέδραις καὶ ταῖς κατακλίσεσι τὸ
ὑπεῖκον καὶ ἐνδιδὸν ὅταν ἅπαξ λάβῃ τὸ βάρος,
οὐκ ἔτι ὑπείκει· ὥστε καὶ τοῦτο ἐχρῆν ὁμοίως
8 ἀποπιέζειν. Οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ' ἀληθές· ἀεὶ γὰρ
ἔχει πως τὰ τοιαῦτα ἔνδοσιν, ὡς πιεστὰ τῇ φύσει·

καὶ ἐπεὶ δῆλον ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ ὑπείκειν ὑποκείμενον ὅτι τοιοῦτον. Τινὰ δ' ἀπίεστα καὶ μηδὲν ἐνδιδόντα τῇ θλίψει ποιεῖ τὸν κόπον. Ἔτι κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν τροπὴν τἆλλ' ἐνδίδωσι, καὶ ποιεῖ τινα μεταβολήν, τὰ δὲ οὔ. Διὰ 9
ταῦτα δέ πως καὶ τὰ ἐπίπεδα τῶν κοίλων κοπιαρώτερα, καὶ τὰ κυρτὰ τῶν ἐπιπέδων· ἡ γὰρ θλίψις σφοδρότερον ποιεῖ καὶ μείζω τὸν πόνον, ἐφ' ἕνα τόπον ἀθροιζομένου τοῦ βάρους. Τὸ μὲν οὖν κυρτὸν τοῦ εὐθέος, τοῦτο δὲ μᾶλλον
τοῦ κοίλου. Διότι δὲ τοὺς μηροὺς ἢ τὰς κνή- 10
μας μᾶλλον κοπιῶσιν, ὅτι μάλισθ' ὁ πόνος τις τοῦ συνεχοῦς διάστασις· συνεχέστερος δὲ καὶ συμφυέστερος ὁ μηρός· ἅμα δὲ καὶ ἡ τῶν νεύρων διάστασις καὶ ἐν τούτῳ. Καὶ ἐγγυτέρω τοῦ τόπου τοῦ ἔχοντος τὸ περίττωμα. Διόπερ, ἂν ὑπερβάλλῃ τῇ θερμότητι διὰ τὴν κίνησιν, τι [συσπῶσιν οἱ μηροὶ] μᾶλλον καὶ πλεῖον. Ὅτι δὲ ἡ ἀνάρτησις ποιεῖ συμπάθειαν τῶν νεύρων καὶ φλεβῶν, καὶ ἐκ τῶν βουβώνων δῆλον· πληγέντων γὰρ τῶν κάτωθεν, ἐνταῦθα βουβῶνων.
Διότι δὲ καταβαίνοντες μὲν κατάντη τοὺς μη- 11
ροὺς μάλιστα πονοῦσιν, ἀναβαίνοντες δὲ τὰς κνήμας, ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀνάβασιν ὁ πόνος τῷ αἴρειν το σῶμα· φορτίον γὰρ γίνεται ἱκανόν· ᾧ οὖν ἅπαν ἐπίκειται τὸ βάρος, καὶ ᾧ αἴρομεν, τούτου μάλισθ' ὁ πόνος· ἡ δὲ κνήμη τοιοῦτον· ἔσχατον γὰρ ἔχον μῆκος, καὶ οὐχ ὥσπερ ὁ πούς πλάτος. Διόπερ σαλεύεται. Καθάπερ οὖν ὑπὸ τοῦ βάρους τὸν ὦμον μάλιστα πονοῦσιν, ὥστε ἐπὶ τούτῳ ἔχουσι τὸ βάρος,

12 ὁμοίως καὶ τὰς κνήμας. Ἐν δὲ τῷ καταβαίνειν
ὁ πόνος τῷ ἐπιπίπτειν τὸ σῶμα καὶ παρωθεῖν
παρὰ φύσιν. Ὥστε καὶ ᾧ μάλιστα ἐπιπίπτει καὶ
σαλεύει, τούτῳ μάλιστα καὶ ποιεῖ τὸν πόνον.
Ὡς οὖν ἡ κνήμη μᾶλλον ἐν τῷ ἀναβαίνειν κα-
κοπαθεῖ, οὕτως ὁ μηρὸς ἐν τῷ καταβαίνειν,
ἐξαίρων τὸ σῶμα ὅλον. Ἁπλῶς δὲ τὰ βάρη κά-
τω φέρεται· ὥστε χαλεπώτερον τὸ ἀναβαίνειν
τοῦ καταβαίνειν. Χαλεπώτεροι δ' οἱ περὶ τὸν
θώρακα τόποι τῶν κάτω, διότι ἐγγυτέρω τοῦ
πνευματικοῦ τόπου. Συμβαίνει οὖν ταχὺ συν-
εκφλεγμαίνειν· τοῦτο δὲ ὁ πυρετός· ἡ δ' ἀπὸ
τῶν σκελῶν φλεγμονὴ πόῤῥω, διὰ τὸ ἀπομαραί-
13 νεσθαι θᾶττον. Τῷ δὲ βραχίονι κοπιαρώτερον
διὰ κενῆς ῥίπτειν λίθον ἢ ἄλλο τι βάρος, διότι
σπασματωδέστερον καὶ καματωδέστερον· οὐ γὰρ
ἀπερείδεται καθάπερ ὁ βάλλων πρὸς τὸν ἐν τῇ
χειρὶ ὄγκον, καὶ ὥσπερ ὁ πένταθλος πρὸς τοὺς
ἁλτῆρας [καὶ ὁ θέων παρασείων [πρὸς] τὰς χεῖ-
ρας] καὶ τοὺς καρπούς. Διὸ ὁ μὲν μεῖζον ἅλ-
λεται ἢ μὴ ἔχων, ὁ δὲ θᾶττον θεῖ ἢ μὴ παρα-
σείων, ὁ δὲ ἧττον σπᾶται προπετῶς διὰ τὸ βά-
14 ρος. Οἱ δὲ βραχεῖς περίπατοι κοπιαρώτεροι τῶν
μακρῶν, καὶ οἱ ὁμαλοὶ τῶν ἀνωμάλων, ὅτι πολ-
λάκις ἵστασθαι συμβαίνει· τὸ δ' ἐν τῷ αὐτῷ
σχήματι χαλεπὸν καὶ κοπῶδες. [οὐδὲν] Οὐδ'
ἐκεῖνο ὑπεναντίον, ὡς κοπιῶσί τε μᾶλλον οἱ ἐν
τοῖς ὁμαλέσι χωρίοις, καὶ θᾶττον βαδίζουσιν ἢ
ἐν τοῖς ἀνωμάλοις· κοπιαρώτερον μὲν γὰρ τὸ ἐν
[τῷ] αὐτῷ σχήματι, θᾶττον δ' ἡ βάδισις, ἡ ἐν
τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἐλάττω τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα.

Τοιαύτη δ' ἡ ἐν τῷ ὁμαλῷ· τὸ δὲ παρ' ἑκάστην
πορείαν γινόμενον [μικρὸν πολὺ] γίνεται παρὰ
τὰς πολλάς. Διότι δὲ μακροὶ μὲν ὄντες οἱ πε- 15
ρίπατοι ἐν τοῖς ὁμαλέσι κοπιαρώτεροι τῶν ἀνω-
μάλων, οἱ δὲ βραχεῖς ἀκοπώτεροι, ἢ ὅτι ἥ τε
πολλὴ κίνησις ποιεῖ κόπον καὶ ἰσχυρά· τοιαύτη
[δὲ ἡ] σπασματώδης· πολλὴ δ' ἡ συνεχὴς καὶ
μία. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀνάντεσιν, ἂν ἔχωσι μῆ-
κος, αἱ μεταβολαὶ ποιοῦσιν ἀνάπαυσιν· ἐν
τοῖς ὁμαλέσιν ἡ ὁμοιότης τοῦ σχήματος οὐ δια-
λαμβάνει, ἀλλὰ συνεργάζεται πρὸς τὸ συνεχῆ
τὴν κίνησιν εἶναι. Ὅταν δ' ᾖ βραχεῖα, διὰ μὲν
τὸ πλῆθος τῆς κινήσεως οὐ γίνεται κόπος, διὰ
δὲ τὸ μεταβολὴν ἰσχυρὰν εἶναι καὶ ἐναντίαν
τῶν κάτω καὶ ἄνω, ποιεῖ κόπον. Τοιαύτη δὲ ἡ
ἐν τοῖς ἀνάντεσιν. Ἐν δὲ τοῖς πεδίοις τοὐναν-
τίον. [Διότι ἐξονειρωκτικοὶ οἱ κοπιῶντες,] ὅτι 16
θερμά τε καὶ κάθυγρα τὰ σώματα διὰ τὴν σύν-
τηξιν· ἡ δὲ τοιαύτη διάθεσις σπερματική. Κα-
τάκεινται δ' ὕπτιοι διὰ τὴν ἔκλυσιν· τοῦτο γὰρ
τὸ σχῆμα μάλιστ' ἄνισον καὶ πρὸς τὸν ἐξονει-
ρωγμὸν συνεργεῖ. Συμβαίνει δ' αὐτοῖς καθεύ-
δειν μὲν μᾶλλον, τὴν δ' ἴσην τροφὴν ἧττον
πέττειν, (καίτοι ὁ ὕπνος πεπτικὸν) ὅτι ἅμα τῇ
τροφῇ περιττώματος ἔχουσι πλῆθος· ὃ καὶ αὐτὸ
μέτριον ὂν δυσπεπτότερόν ἐστι πολλῆς τροφῆς.
Διὸ καὶ ἀναμιγνύμενον κωλύει πέττεσθαι τὴν
τροφήν. Ὁ δὲ ὕπνος μᾶλλον γίνεται ἀπὸ τοῦ
πλείονος ὑγροῦ καὶ θερμοῦ, καθάπερ τοῖς με-
θύουσι. Κελεύουσι δέ τινες, τοὺς μὲν χειμερι- 17
νοὺς [κόπους] ἀλείμμασι, τοὺς δὲ θερινοὺς λου-

τρῷ θεραπεύειν; τοὺς μὲν διὰ τὰς μεταβολὰς καὶ φρίκας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς ὥρας καθυγραίνειν. Διὸ καὶ τοῖς ποτοῖς τοῦ θέρους μᾶλλον. Ἡ δ' ὀλιγοσιτία κοινὸν μὲν, οἰκειότερον δὲ τῷ θέρει· διὰ γὰρ τὴν ὥραν ὑπὸ τῶν
18 σιτίων θερμαίνεται. Διότι δὲ τὰ ὑγρὰ σώματα κοπιαρώτερα τῶν μὴ ὑγρῶν· ἀσθενέστερα γάρ· τὸ δὲ σκληρὸν ἰσχυρότερον μὲν, ἀπαθέστερον δὲ, οὐ πρὸς ἅπασαν ἀπάθειαν οἷον πρὸς θραῦσιν ἢ κάταξιν ἢ θλάσιν ἢ διάσπασιν, ἀλλὰ τὰ γλισχρότερα· ὧν ἔνια μαλακὰ καὶ ὑγρὰ τὴν φύσιν. Ὁ δὲ κόπος [ἐστὶν] ἐκ σπαστικῆς καὶ ἐκ πληκτικῆς κινήσεως· ἐν μὲν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῆς πορείας πάντ' ἔχει καὶ τὴν συνέχειαν παρὰ τὰ μέρη· ἐν δὲ τῇ θέσει τῶν μερῶν τύπτει διὰ τὰ ὑγρὰ τῶν σωμάτων. Καὶ γάρ τοι * * * μᾶλλον καὶ τύπτεται ἧττον διὰ * * * * τὰ δὲ σκληρὰ τοὐναντίον.

VIII.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΙΛΙΓΓΩΝ.

1 Οἱ ἴλιγγοι γίνονται, ὅταν ἢ πνεῦμα ἀλλότριον εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ ὑγρότης περιττωματικὴ * * * ἢ ἀπὸ τροφῆς ἐνίας οἷον * * ἢ τοῦ οἴνου ἢ καὶ ἄλλου τινὸς χυλοῦ, ἢ τρίτον ὅταν κινῇ τις κύκλῳ την κεφαλήν· ὁ γὰρ τόπος ὁ περὶ τὸν ἐγκέφαλον φύσει μὲν ὑγρός ἐστιν, ὅταν δ' ἔλθῃ

τι πνεῦμα ἀλλότριον, βιάζεται διαδυόμενον πρὸς
τὰς φλέβας, καὶ ὠθεῖ κύκλῳ τὸ ὑπάρχον ὑγρόν·
ὥστε τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐάν
τις προαιρέσει κύκλῳ κινῇ τὴν κεφαλήν. Οὐδὲν
γὰρ διαφέρει ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν εἶναι τὸ κινοῦν.
Οὔσης [δὲ] οἷον δίνης τινὸς τῆς φορᾶς τοῦ ὑγροῦ
μὴ συνεχοῦς ὁμοίως, ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει τοῦ μὲν
ὑστεροῦντος, τοῦ δὲ προτεροῦντος, τὸ ὑφιστά-
μενον ἀντικροῦον ἵστησι, τὸ δ' ἱστάμενον, διὰ
τὸ μὴ ἰσοῤῥοπεῖν ὁμοίως αὐτῇ, ᾗ ἂν ῥέῃ, ταύτῃ
φέρεται καὶ τὸν ἴλιγγον ποιεῖ, καὶ καταβάλλει
πολλάκις. Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ δύνασθαι τὰ ὑγρὰ 2
ῥᾳδίως στρέφεσθαι καὶ δινεῖσθαι διὰ τὴν λεχθεῖ-
σαν αἰτίαν, ὅτι οὐ συνεχῆ· παραπλήσιον γὰρ τὸ
συμβαῖνον ὥσπερ ἐν τοῖς ᾠοῖς τοῖς ὠμοῖς· οὐδὲ
γὰρ ταῦτα δύναται δινεῖσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα·
τὰ δ' ἑφθὰ δύναται· [διότι τὰ μὲν ὑπὸ ὑγρό-
τητος ἀνωμάλου καὶ οὐκ ἰσοῤῥόπου οὔσης σφάλ-
λεται, τὰ δ' οὔ,] διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σφάλλον
ὑφιστάμενον, ἑνὸς ὄντος καὶ συνεχοῦς [τοῦ ἐν-
τός.] Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι σχεδὸν αὗται καὶ τοι- 5
αῦται τοῦ πάθους· ἀφ' ὧν δὲ συμβαίνει γίνε-
σθαι τὰ καθ' ἕκαστα περὶ ὧν ἀποροῦσι, πρὸς
ταῦτα ἀνάγειν πειρατέον· οἷον διότι κύκλῳ πε-
ριπατοῦντες ἰλιγγιῶσι, καὶ ἔτι μᾶλλον [καὶ] ὅσῳ
ἂν ἐλάττω κύκλον, καὶ θᾶττον θέωσι, σφοδρό-
τερον· κἂν μετὰ πολλῶν καὶ μόνοι, καὶ ἐπ'
ἀριστερὰ θέοντες μᾶλλον [ἢ ἐπὶ δεξιά·] καὶ οἱ
μακρότατοι δὲ μάλιστα· πάντων γὰρ τούτων καὶ
εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐν τοῖς πρότερον εἰρημένοις
αἰτιᾶται. Εἴπερ γὰρ ὁ ἴλιγγος γίνεται, ἐὰν [τις] 4

ἐν τῷ αὐτῷ στρέφῃ [τὴν κεφαλὴν, δῆλον, ὡς, εἴ τις ἐγγὺς τούτου στρέφοιτο,] τάχιστ᾽ ἂν καὶ μάλιστα τῶν λοιπῶν ἰλιγγιῴη· ἐγγυτάτω δὲ ὁ ἐν ἐλάττονι κύκλῳ στρέφων [τὴν κεφαλήν·] καὶ ὅσῳ ἂν θᾶττον, μᾶλλον. Διόπερ [καὶ] οἱ θέοντες τῶν περιπατούντων [μᾶλλον ἰλιγγιῶσι,] καὶ οἱ ταχέως τῶν βραδέως· θέουσι γὰρ οἱ [ἐγκεκλικότες] πρὸς τὸ κέντρον· ὡς, ὅταν κατ᾽ εὐθὺ τὰ μήκη αὐτῶν ἐκπίπτῃ, πρὸς μίαν κορυφὴν συνάπτειν, καὶ γίνεσθαι κῶνον, βάσιν δ᾽

5 εἶναι τὸν κύκλον. Διὸ συμβαίνει καθάπερ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφειν τὴν κεφαλήν· καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλον, μᾶλλον· ὀξύτερος γὰρ ὁ κῶνος· καὶ ἐὰν θᾶττον, πλεονάκις ἐν τούτῳ γίνεσθαι κατὰ τὸν ἴσον χρόνον· καὶ τοῖς μακροτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγκλίνουσιν· ἐγγυτέρω γὰρ ἔχει τὴν κεφαλὴν ὁ μείζων τῆς τοῦ κώνου κορυφῆς. Διὸ σχεδὸν ὥσπερ ἐν τῷ αὐτῷ συμβαίνει [ἴσην] ἔχοντα τὴν κεφαλήν· οὕτω δὲ μάλιστα ὁ ἴλιγγος.

6 Καὶ οἱ εἰς τὰ ἀριστερὰ θέοντες ἔτι μᾶλλον ἔσω νεύουσι, καὶ ὀξυτέραν ποιοῦσι γωνίαν πρὸς τὸν κύκλον· ἐμβριθέστερα γὰρ ὄντα τὰ δεξιὰ προσβιάζεται μᾶλλον ἐντὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀριστερῶν. Καὶ ἐὰν μετὰ πολλῶν θέωσι, μᾶλλον καὶ θᾶττον ἢ μόνοι· πρὸς γὰρ τῇ κύκλῳ περιφορᾷ καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ προσβάλλουσα τοῖς θέουσι καὶ συνεχὴς οὖσα, τῷ ἐγκεφάλῳ ποιεῖ τινα κίνησιν ἑτέραν καὶ ταραχήν· ἀπὸ γὰρ τῶν ἔξω διαδίδοται καὶ πρὸς τὰ ἐντός. Ὥστ᾽, ἐπεὶ καὶ ἑκάτερον ποιεῖ τὸν ἴλιγγον, οἷον ἥ τε κύκλῳ κίνησις τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ ὄψις συνεχῶς βλέ-

πουσα τὸ κύκλῳ κινούμενον, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον θᾶττον καὶ μᾶλλον γίνεσθαι τὸ πάθος. Ὅτι δὲ διὰ τὴν τῆς ὄψεως κίνησιν ἰλιγγιᾷν συμ- 7
βαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν· οἵ τε γὰρ πλέοντες θᾶττον καὶ μᾶλλον ἰλιγγιῶσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι καὶ τῇ τῶν ὅλων ἄστρων κινήσει· διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται τοῦτ' εὐλαβούμενοι· καὶ οἱ τὰς αἰώρας καὶ τοὺς τροχοὺς θεωροῦντες ἢ καὶ συμπεριφέροντες τὴν ὄψιν ταχὺ σκοτοῦνται· συμβαίνει γὰρ κινουμένην κύκλῳ τὴν ὄψιν κινεῖν τὰ ἐντὸς ἀνωμάλως καὶ ταράττειν. Ἰλιγ- 8
γιῶσι δὲ καὶ οἱ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ μεγάλα καὶ ἀπότομα ἀποβλέποντες, διὰ τὸ συμβαίνειν μακρὰν ἀποτεινομένην σείεσθαι καὶ κραδαίνεσθαι τὴν ὄψιν· σειομένη δὲ οὕτως καὶ κινουμένη ταράττει καὶ κινεῖ τὰ ἐντός. Ἀναβλέπουσι δ' οὐ συμβαίνει τοῦτο, διὰ τὸ μὴ ὡς ἀποτείνειν μακράν, ἀλλ' ἀποτέμνεσθαι ἐν τῷ φωτί. Γίνεται 9
δ' ἴλιγγος καὶ ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ βλέπωσι καὶ ἐπατενίζωσιν· ὃ καὶ ἐπαπορεῖται, διὰ τί ποτε κινουμένης κύκλῳ τῆς ὄψεως καὶ ἠρεμούσης συμβαίνει τὸ [αὐτὸ] πάθος. Ἄτοπον γὰρ τὸ ὑπ' ἐναντίων. Αἴτιον δὲ τοῦ μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἰρημένον· τοῦ δ' ἐν τῇ ἐπιστάσει καὶ τῷ ἀτενισμῷ, διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα διΐστησι [καὶ] ἡ στάσις τῆς ὄψεως· διάστασις ἑνὸς μορίου, καὶ τἄλλα τὰ συνεχῆ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διΐσταται· διϊστάμενα δὲ καὶ χωριζόμενα τὰ βαρέα καταβαρύνει καὶ ποιεῖ τὸν ἴλιγγον. Τὰ γὰρ πεφυκότα κινεῖσθαι τήνδε τὴν κίνησιν ἄλλοτε καὶ συμμένει διὰ ταύτην· εἰ δὲ μή, κα-

θάπερ Ἡράκλειτός φησι, καὶ ὁ κυκεὼν διΐσταται
10 κινούμενος. Εἴη δ' ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ
αὐτὸ τοῦτ' ἀποδιδόναι· διΐστησι γὰρ ἡ δίνη τά
τε βαρέα καὶ κοῦφα, δέον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν
εἰς τὸ μέσον ἄγουσα, τὰ δ' εἰς τὸ ἔσχατον.
Ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγους διὰ τοῦτο·
χωρίζεται γὰρ τὰ βορέα καὶ [τὰ] ἐλαφρὰ, τὰ
μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω· δεῖ δὲ ἅμα εἶναι, καθά-
11 περ ἐλέχθη. Ποιεῖ δὲ καὶ ἄλλη τις ἐναντίωσις
ὡς δοκεῖ [τὸ πάθος,] οἷον ἡ τῆς ἐνδείας καὶ
τῆς πληρώσεως· ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια σύντηξιν, ἡ δὲ
πλησμονὴ περίττωσιν ἐποίησεν, ὥστε πλήρεις γί-
νεσθαι τοὺς πόρους· ἀνιοῦσα γὰρ παρ' αὐτὰ
καταβαίνει, καὶ διΐστησι τὰς περιόδους· ὅπερ
ἐστὶν ὁ ἴλιγγος· ἐπεὶ καὶ αἱ μέθαι καὶ αἱ φαρ-
μακεῖαι καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις παραπλήσια διὰ
12 τοῦτο ποιεῖ τοὺς ἰλίγγους. Ὅθεν καὶ τὸ σημεῖόν
τινες ἐπ' ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσιν· ὅταν γὰρ
μὴ δύνηταί τις τοὺς στρωτῆρας ἢ [τὰς] δοκοὺς
ἀριθμεῖν, τὸν μὲν οὔπω κεκαθάρθαι, τὸν δὲ
μεθύειν φασίν. Ἡ ὑγρότης γὰρ ἡ ἀλλοτρία ἐμ-
πεπτωκυῖα ποιεῖ τὴν ταραχήν· διὸ καὶ ἐφ' ὅσων
ἄλλων συμβαίνει πνεύματος ἢ ὑγρότητος γίνε-
σθαι πλῆθος, ἢ καὶ τῶν ὑπαρχόντων διάστασιν,
13 ἀπὸ πάντων συμβαίνει τοῦτο τὸ πάθος. Ἀνι-
στάμενοι δὲ μᾶλλον ἢ καθίζοντες ἰλιγγιῶσιν, ὅτι
ἠρεμούντων [μὲν] συνίσταται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ
κεφαλῇ πλέον, ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γί-
νεται, καὶ εἰς ἓν μορίον ἀθρόον ἄγον ποιεῖ τὸν
ἴλιγγον.

IX.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΙΔΡΩΤΩΝ.

*Ὁ ἱδρὼς πότερον μεθ᾽ ὑγρότητος εὐθὺς ἐκ- 1
κρινομένης γίνεται ἢ πνεύματος, ὡς τούτου
διϊόντος διὰ τῆς σαρκὸς εἶτ᾽ ἔξω πήγνυται καὶ
συνίσταται καταψυχόμενον, ἕτερος ἔστω ἐν ἄλ-
λοις λόγος. Διότι δὲ ἁλμυρὸς ἢ ὀξὺς ἢ κακώ-
δης ἢ τὰς ἄλλας ἔχων διαφορὰς, νῦν πειρατέον
θεωρεῖν. Ἁλμυρὸς μὲν οὖν γίνεται, διότι τὸ 2
ἀλλότριον ἐκκρίνεται, πρὸς φύσιν τῆς σαρκὸς
ἐξανηλωμένου τοῦ γλυκυτάτου καὶ κουφοτάτου·
τὸ γὰρ τοιοῦτον ἐν μὲν τῇ ὑποστάσει τῇ κατὰ
τὴν κύστιν οὖρον, ἐν δὲ τῇ σαρκὶ ἱδρὼς καλεῖ-
ται· πλὴν ὅτι συμβαίνει τὸ μὲν αὐτομάτως καὶ
οἷον αὐτῆς τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑφίστασθαι,
τὸν ἱδρῶτα δ᾽ ἐκκρίνεσθαι διὰ τὴν κίνησιν ἢ
πόνον, ἢ ἁπλῶς τὴν τοῦ θερμοῦ καὶ πνεύματος
δύναμιν. Διὸ καὶ τὸ μὲν ἀεὶ, τὸ δ᾽ οὐκ ἀεί.
Συνεχὲς [δὲ] ἧττον [ἢ] ἡ τοῦ πνεύματος ἔκκρι-
σις, ἄφαντος δὲ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ ἀτμίζον-
τος ἀεὶ τοῦ σώματος. [Ἁλμυρὸς δὲ, ὅτι] ἄπε- 3
πτος· τὸ δὲ πεπεμμένον γλυκύ· τὸ δ᾽ ἐπιπολῆς
ὑδατῶδες, ὥσπερ τὸ φλέγμα καὶ δάκρυον. Τάχα
δὲ ταῦτα μὲν εὐλόγως, τὸ μὲν, ὅτι ἀπὸ τῆς
τροφῆς, τὸ δ᾽, ὅτι ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον·
ὁ δ᾽ ἱδρὼς καθάπερ ἐκ σαρκὸς καὶ φλεβὸς, ἐν*

οἷς ἤδη μεταβολὴ τῆς τροφῆς, καὶ τύπῳ τοιαύ-
τῃ, καὶ οὕτως ὥσπερ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον· ἐπεὶ
καὶ ἐνταῦθ', ὅταν ἐκ συντήξεως [ἢ] ἄλλου τι-
νὸς πάθους, ἁλμυρὸν τὸ πτύελον καὶ τὸ δά-
4 κρυον. Ἢ τούτῳ μὲν μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὸ πρό-
τερον, ὅτι ἱδρὼς πᾶς ἁλμυρός· εἰ δὲ ποῤῥωτέ-
ρωθεν, ἁλυκώτερος; οὗτος δὲ μᾶλλον τῇ προς-
φύσει δόξειεν, οὐκ ἂν τοῦ ἀλυσίου ἡ ἔκκρισις
εἴη· τὸ δὲ ἁλμυρὸν πάλιν ἀλλότριον. Ὑπὲρ μὲν
οὖν τούτων σκεπτέον· ἔοικε γὰρ ὁ μέν τις τοι-
οῦτος, ὁ δ' οὐ τοιοῦτος εἶναι τῶν ἱδρώτων. Ἢ
5 τό γε μᾶλλον καὶ ἧττον φανερῶς. Ἀκόλουθον
δέ πως [τῆς] τούτων αἰτίας ἐστὶ καὶ σχεδὸν τῆς
αὐτῆς καὶ ὅτι ὁ μὲν κακώδης, ὁ δ' ἄοσμος,
ἐνίοις δ' ὀξὺς τῇ ὀσμῇ· καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τῆς
κακωδίας· ἅπτονται γὰρ ταῦτα, ὡς γένει λα-
βεῖν, ἀπεψίας· τῆς δ' ἀπεψίας ὁτὲ μὲν ἀκαθαρ-
σία τῆς κοιλίας, ὁτὲ δὲ ὅλως καχεξία τις αἰτία.
Πολλάκις δὲ καὶ βρωμάτων τινὲς προσφοραί·
καὶ γὰρ ταῦτα ποιεῖ τινα δυσωδίαν, ὥσπερ καὶ
6 τὸ πήγανόν φασι. Τάχα δὴ ταῦτα μὲν ὡς συμ-
βαλλόμενα θετέον, τὴν δ' αἰτίαν τοῖς πρότερον
ἀποδοτέον, καί τι ἂν τῇ ὅλῃ τοῦ σώματος κρά-
σει· πολλοὶ γὰρ τῶν γυμναζομένων καὶ δοκούν-
των εὖ ἔχειν βαρεῖς καὶ κακώδεις τοῖς ἱδρῶσιν·
ἐπεὶ ὅτι γε τῇ καχεξίᾳ, πολλαχόθεν φανερόν,
ἔκ τε τῶν καμνόντων καὶ ἐκ τῶν ἀφροδισιαζόν-
των, πλείω ἕξιν ἐχόντων ἤδη, καὶ τῶν θεραπευ-
7 τῶν ἤδη ὅλως. Ἄτοπον δ' ἂν δόξειε [τούταις]
εἶναι καὶ ἐναντίωσίν τιν' ἔχον πρὸς ταῦτα καὶ
πρὸς τὸ καθόλου λεχθέν, ὅτι οἱ περὶ ἥβην μά-

λεισαι κακώδεις τοῖς ἱδρῶσι· προϊούσης δὲ τῆς
ἡλικίας, ἧττον· καὶ οἱ γέροντες οὐδαμῶς. Ἀλλ'
ἡ βαρύτης τοῦ χρώματος· καίτοι πεπτικωτάτη
ἡ ἡλικία τῶν ἐν ἥβῃ· σημεῖον δὲ τὸ τῆς αὐξή-
σεως· ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἧττον· τῶν δ' ἤδη
γερόντων παντελῶς. Αἴτιον δ', ὅτι πρὸς τὰ ἀ- 8
φροδίσια μάλιστ' ἐν ὁρμῇ τῶν ἐν ἥβῃ, καὶ τῶν
πόρων ἄνοιξις καὶ μεταβολή· πάντα δὲ ταῦτα
σύνεργα πρὸς κακωδίαν. Ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων
οἷά τις ἕξις ἤδη καὶ μένουσα· ἡ δὲ τῶν γερόν-
των διὰ μανότητα καὶ εὔπνοιαν * * διὸ καὶ
οὔτε περιττωματική· ἅμα δὲ καὶ εὔπνουν [καὶ
ἀπερίττωτον ἔχουσι τὸ σῶμα,] καὶ οὐδὲν ἐκκρί-
νεται τοιοῦτον, ἀφ' οὗ γίγνοιτ' ἂν τὸ κακῶδες.
Ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἄοσμος 9
[ὁ ἱδρὼς] ἢ ἧττον γε τοῦ ἐκ τοῦ σώματος, ὅτι
εὔπνους ἡ κεφαλή· δηλοῖ δὲ ἡ τῶν τριχῶν ἔκ-
φυσις τὴν μανότητα. Δυσώδεις δὲ τόποι καὶ τὰ
ἐν αὐτοῖς, ὅσα μὴ εὔπνοα· σήπεται γάρ· ἡ δὲ
κακωδία σῆψίς τις. Διὸ ὁ ἐκ τῶν μασχαλῶν
ἱδρὼς καὶ ὅλως ὁ ἐκ τῶν κοίλων κακωδέστατος·
καίτοι μανοί γε οἱ τόποι· ἀλλ' ἡ κατάπνιξις καὶ
ἡ κοιλία ποιεῖ τὴν κακωδίαν. Ταὐτὸ δὲ πέπον-
θεν ὁ τόπος ὁ τοιοῦτος καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς
τὴν κακωδίαν· ἀπεψία γὰρ κἀκεῖ γίνεται. Τὴν 10
δὲ διὰ τὸ πήγανον κακωδίαν καὶ ὑπὸ μύρων
ἐνίων, ὅταν ἀναδοθῶσι, (καὶ γὰρ τοῦτο συμ-
βαίνει) λεκτέον· ὑπὲρ ὧν * * Γίγνεται δὲ καὶ
ὁ μὲν θερμὸς ὁ δὲ ψυχρὸς ἱδρὼς, ὁ μὲν, ὥσπερ
πεπεμμένος· ὁ δ' ἄπεπτος. Ἡ δ' ἀπεψία διαφέ-
ρει τῆς εἰς τὴν κακωδίαν· αὕτη μὲν γὰρ ἔοικε

*κακεργασίᾳ τινὶ καὶ μεταβολῇ, οἷα τις ὑγρό-
της· ἐκείνη δὲ μεταβολῇ μέν τινι καὶ ἀλλοιώσει,
οὐ φυσικῇ δὲ οὐδὲ κατακεκρατημένη, καθάπερ
11 οὐδὲ τὰ τῆς κοιλίας περιττώματα δυσώδη. Διό-
τιμος δ᾽ ἔλεγεν ὁ γυμναστής, ὅτι τρεῖς τινες
διαφοραὶ τῶν ἱδρώτων εἰσὶν, ἀρχομένων τε καὶ
μεσούντων καὶ ληγόντων· αὗται μὲν οὖν αἱ δια-
φοραὶ γίγνονται τῇ τε τῶν πόνων ἐπιτάσει καὶ
τῇ τοῦ σώματος ἀλλοιώσει. Δῆλον γὰρ, ὡς ἀπὸ
τῆς ἀνομοίας διαθέσεως ἀνόμοιον καὶ τὸ αἴτιον·
ἐπεὶ καὶ λεπτότης τὶς καὶ παχύτης ἐστὶν ἐν τοῖς
ἱδρῶσιν· ὁ μὲν γὰρ ἐπιπόλαιος καὶ πρῶτος ὑδα-
τώδης τὶς καὶ λεπτός· ὁ δ᾽ ἐκ βάθους μᾶλλον
βαρύτερος, ὥσπερ συντηκομένης τῆς σαρκός.
12 Ἤδη δέ τινές φασι καὶ αἵματι εἰκάσαι, καθάπερ
Μονᾶς ἔλεγεν ὁ ἰατρὸς, δῆλον ὡς ἐπισπασθείσης
πλείονος ὑγρότητος ἐκ τῶν φλεβῶν, ἀπέπτου δὲ,
ὥσπερ ἀνακεχωρισμένης ταύτης· ἐνίοτε γὰρ καὶ
αὐτὸ τὸ αἷμα γίνεται ἄπεπτον. Ἁπλῶς δὲ τοῦτό
γε, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, καὶ ἐπὶ πάντων ἐστὶν
ἀληθὲς, ὅτι κατὰ τὰς ἕξεις τῶν σωμάτων ἡ ἔκ-
13 κρισις ἀεὶ τῶν περιττωμάτων γίγνεται. Ἐπεὶ διὰ
τοῦτο ἔνιοι, ὅταν πλείω πονήσωσιν, ἕλκη ἔχουσι·
διὰ γὰρ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ σώματος ἡ κίνησις
προσοῦσα καὶ θερμαίνουσα συνεξικμάζει τὰ πε-
ριττώματα μετὰ τοῦ ἱδρῶτος· [ὕπερευ· *]. ὅτε
δὲ παχέα ὄντα καὶ χυμοὺς ἔχοντα μοχθηροὺς,
οἷον ὀξεῖς καὶ ἁλμυροὺς καὶ πικροὺς, ἐκκρίνε-
σθαι μὲν οὐ δύναται διὰ τὸ πάχος, ἐξαίρεται
δὲ καὶ ἐξελκοῖ τὴν σάρκα, διὰ τὴν πικρότητα
14 τοῦ χυμοῦ. Παραπλήσιον δὲ τρόπον τινὰ τούτῳ*

καὶ τὸ περὶ τὴν ψώραν καὶ τοὺς λειχῆνας καὶ
λέπραν, καὶ ὅλως ὅσα ἐκφύματα γίγνεται· καὶ
γὰρ ἐν τούτοις ἀπέπτου τινὸς χυμοῦ καὶ περιτ-
τώματος ἔκκρισις τὸ ἐπιπολῆς ἐστιν, ὧν πειρῶν-
ται, καὶ δὴ κατ᾿ ἄλλον τρόπον ἀντισπῶντες καὶ
ἀντικαθιστάντες, παῦλάν τινα ποιεῖν. Ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων, καὶ πόσα καὶ ποῖα καὶ τί διαφέ-
ροντα, καθ᾿ αὐτὰ χρὴ θεωρεῖν. Ὅτι δὲ διὰ 15
καχεξίαν τινὰ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἔκκρισις,
φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ ὅτι ταῦτα
πόνου προσδεῖται καὶ τῆς ἔξωθεν κινήσεως, ἀλλὰ
τὰ μὲν αὐτῶν διωθεῖται ὑπὸ τῶν κρατούντων·
συμβαίνει γὰρ, τὰ μὲν τῇ ὥρᾳ κρινόμενα, τὰ
δ᾿ ἐν κινήσει καὶ τῇ ἐκ ταύτης θερμότητι ποιεῖ-
σθαι τὴν ἔκκρισιν· τὰ δ᾿ ἤδη διὰ πλῆθος ἀεὶ
αὐτῶν, ἢ τοῦ αἰτίου γέ τι χυλοῦ καθ᾿ ἕκαστον.
Ὅτι δὲ κινήσεις καὶ οἱ πόνοι ποιοῦσιν ἐνίοις τὰ
τοιαῦτα, φανερὸν καὶ ἐκ τῶν ἐνοδίων καλουμέ-
νων· ἃ γίνεται πολλοῖς, ὅταν εἰς ὁδὸν ἐμπέσωσι,
μάλιστα μὲν ἐπὶ τοὺς μηρούς, ὁτὲ δὲ καὶ ἐπὶ
πλεῖον· ἔστι δὲ οἷς καὶ αἱ κνῆμαι παραπίμπραν-
ται. Πρὸς ἅπαντα δὲ ταῦτα συμφέρει τὸ μὴ 16
ἐρεθίζειν μηδὲ κινεῖν, ἀλλ᾿ ἐᾶν ἀποκαταστῆναι·
συνεκκαλεῖσθαι γάρ ἐστι κινοῦντα τὴν ὁρμήν·
ὅπερ καὶ πρὸς τὰ ἐξαιρόμενα συμβαίνει. Πολ-
λάκις γὰρ διὰ τὴν ἁλμυρίδα τὴν ἀπὸ τοῦ ἱδρῶ-
τος γινομένην ἐρεθισμῷ τινι κνησμώδη καὶ ἐπάρ-
σεις τινὲς ἰονθώδεις γίνονται, πρὸς ἃς οὐ συμ-
φέρει τὸ κινεῖν, οὔτε ταύτῃ ποιούμενον τὴν
ἔκκρισιν οὔτε δριμύτητι χυλῶν, οἷον ὀξεῖ καὶ
στρυφνῷ καὶ ἁλυκῷ, κατέχειν πειρώμενον, οὐδὲ

θερμολουσίᾳ ἢ ψυχρολουσίᾳ χρώμενον, ἀλλὰ περι-
καύσει χλιαρῇ μὴ πολλῇ· καθίστησι γὰρ αὕτη μά-
17 λιστα, τἆλλα δὲ ἐρεθίζει καὶ κινεῖ. Ταῦτα μὲν οὖν,
ὥσπερ εἴρηται, διὰ καχεξίαν καὶ δι᾽ ὑπερβολὴν ἐνιό-
τε πόνων γίνεται· καὶ γὰρ ἐνταῦθα συμμετρία τίς
ἐστι τῆς ἐκκρίσεως, ὥσπερ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους
πόνους. Οἱ δ᾽ ἄγαν ἐνδιδόντες ἑαυτούς, ὥσπερ
συντήκουσι τοῦτο ποιοῦσιν, ὡς Ἀντιφάνης ὁ
18 Δήλιος καὶ Τριάδας. Διὰ τί δ᾽ οἱ παῖδες δυσί-
δρωτες τῶν ἀνδρῶν μᾶλλον, καὶ μάλιστα δὴ τὰ
παιδία, καίπερ θερμὰ τὴν φύσιν ὄντα καὶ ὑγρά,
καὶ τοῦ ἱδρῶτος ἐκ τούτου πως γινομένου, τήνδε
τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον· ὅτι πυκνὸς ὁ χρὼς τῶν
παίδων, πυκνότατος δ᾽ ὁ τῶν παιδίων, ὥσπερ
19 γυναικῶν, κεκλειμένους ἔχων τοὺς πόρους. Ἔτι
δὲ ἡ θερμότης ἐπικρατοῦσα πέττει διὰ τὴν αὔ-
ξησιν· ἐὰν δέ τι καὶ γίνηται περίττωμα, τοῦτο
ἐκκρίνεται κατὰ κοιλίαν· εὔρους γὰρ καὶ ὡς
ἐπίπαν ὑγροτέρα ἡ τῶν παιδίων· οἱ δὲ γέροντες
μανόχροοι μέν, ἀλλὰ ξηροί. Δεῖ δὲ τῷ ἱδρῶτι
καθάπερ ὕλην τινὰ ὑπάρχειν [τὸ ὑγρόν·] ἄλλως
τε καὶ αὐτὸ τὸ εὔπνουν καὶ μανὸν ἱκανὴν ποιεῖ
τὴν ἔκκρισιν ἀεί τε [καὶ] συνεχὲς ὄν, καὶ μὴ
πολλῶν ἐνυπαρχόντων [τῶν ὑγρῶν·] ὥστε πλείων
ἡ ξηρότης καὶ τὸ μὴ εὔϊδρον· ἡ γὰρ κατ᾽ ἄλλον
τρόπον ἀπέρασις ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν ἑκατέρα
20 κωλύει τοὺς ἱδρῶτας. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὧν
αἱ κοιλίαι ὑγραὶ καὶ οἷς εἰς κύστιν ἡ ἐπίῤῥοια
πλείων, δυσίδρωτες, ὅτι πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθ᾽
ὥρμηκεν· οἷς δὲ πάλιν ἐπίσχεται τὸ τῆς κοιλίας
καὶ κύστεως, οὗτοι δὲ εὐΐδρωτες μᾶλλον· ἡ γὰρ

ἐνταῦθα μεριζομένη περίττωσις ἀναφέρεται πρὸς
τὰς σάρκας καὶ εἰς τοὺς ἄνω τόπους· ἐπεὶ καὶ
ἀπέπτων τῶν σιτίων ὄντων, καὶ ἀγρυπνήσαντες
εὐΐδρωτες μᾶλλον, ὅτι συμβαίνει τὴν πέψιν δια-
μερίζειν τὴν ὑγρότητα καὶ τὸν ὕπνον ἐκπέττειν·
ἐκ ξηροῦ δ' οὐκ ἔστιν ἱδρώς. Ἄτοπον δ' ἂν ἐκεῖ- 21
νο δόξειε καὶ ὥσπερ ὑπεναντίον, εἰ οἱ γυμναζό-
μενοι καὶ εὖ ἔχοντες εὐΐδρωτες, καὶ πάλιν οἱ
ἀγύμναστοι καὶ κακῶς ἔχοντες, καὶ οἱ πεπεμ-
μένην δὲ καὶ ἄπεπτον ἔχοντες τὴν τροφήν. Οὐκ
ἔστι δ' ἄτοπον· οἱ γὰρ γεγυμνασμένοι τῷ μανὰ
τὰ σώματα καὶ ἀνεῳγμένους ἔχειν τοὺς πόρους,
ἔτι δὲ [τῷ συνήθεις εἶναι πρὸς] τοὺς ἱδρῶτας,
[εὐΐδρωτες.] Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ μὴ χρονίως 22
ποιούμενοι τὰς ἀφιδρώσεις εὐΐδρωτες, ὅτι τῶν
μὲν ἀνεῳγμένοι, τῶν δὲ συμμεμυκότες οἱ πόροι,
διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι. Συμβαίνει δὲ τούτοις κα-
ταπεπεμμένης τῆς τροφῆς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν·
οἱ δὲ κακῶς ἔχοντες καὶ μὴ πεπεμμένην τὴν
τροφὴν, τῷ πλήθει τῆς ὑγρότητος εὐΐδρωτες,
διότι οὔτ' ἀπὸ τῶν αὐτῶν οὔθ' ὡσαύτως· ἀλλ'
ἐκεῖνοι μὲν μετὰ πόνου καὶ ἀεὶ τὸ σύμμετρον
ἀφαιροῦντες, οὗτοι δὲ καὶ αὐτομάτως, καὶ ὡς
ἂν τύχῃ, καὶ τὸ ὅλον ἀεὶ περιττώματος ἔχοντες
πλῆθος. Δοκοῦσι δέ τινες καὶ ἐν τῷ χειμῶνι 23
μᾶλλον εὐΐδρωτες ἢ ἐν τῷ θέρει εἶναι, μὴ τὰς
ὑπερβολὰς ἑκατέρου λαμβανόντων, οἷον ψύχους
τε καὶ καύματος, (ἡ μὲν γὰρ οἷον ῥῖγος ἂν
ποιήσειεν, ἡ δὲ τοῦ καύματος σύντηξιν,) ἀλλὰ
τὸ μέσον ἐν ἑκατέρῳ. Τὴν δ' αἰτίαν ταύτην
ὑποληπτέον, εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι ἡ μὲν ξηρὰ [ὥρα]

ἐν τῷ αὐτῷ στρέφῃ [τὴν κεφαλήν, δῆλον, ὡς, εἴ τις ἐγγὺς τούτου στρέφοιτο,] τάχιστ᾽ ἂν καὶ μάλιστα τῶν λοιπῶν ἰλιγγιῴη· ἐγγυτάτω δὲ ὁ ἐν ἐλάττονι κύκλῳ στρέφων [τὴν κεφαλήν·] καὶ ὅσῳ ἂν θᾶττον, μᾶλλον. Διόπερ [καὶ] οἱ θέοντες τῶν περιπατούντων [μᾶλλον ἰλιγγιῶσι,] καὶ οἱ ταχέως τῶν βραδέως· θέουσι γὰρ οἱ [ἐγκεκλικότες] πρὸς τὸ κέντρον· ὥς, ὅταν κατ᾽ εὐθὺ τὰ μήκη αὐτῶν ἐκπίπτῃ, πρὸς μίαν κορυφὴν συνάπτειν, καὶ γίνεσθαι κῶνον, βάσιν δ᾽
5 *εἶναι τὸν κύκλον. Διὸ συμβαίνει καθάπερ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφειν τὴν κεφαλήν· καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλον, μᾶλλον· ὀξύτερος γὰρ ὁ κῶνος· καὶ ἐὰν θᾶττον, πλεονάκις ἐν τούτῳ γίνεσθαι κατὰ τὸν ἴσον χρόνον· καὶ τοῖς μακροτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγκλίνουσιν· ἐγγυτέρω γὰρ ἔχει τὴν κεφαλὴν ὁ μείζων τῆς τοῦ κώνου κορυφῆς. Διὸ σχεδὸν ὥσπερ ἐν τῷ αὐτῷ συμβαίνει [ἴσην] ἔχοντα τὴν κεφαλήν· οὕτω δὲ μάλιστα ὁ ἴλιγγος.*
6 *Καὶ οἱ εἰς τὰ ἀριστερὰ θέοντες ἔτι μᾶλλον ἔσω νεύουσι, καὶ ὀξυτέραν ποιοῦσι γωνίαν πρὸς τὸν κύκλον· ἐμβριθέστερα γὰρ ὄντα τὰ δεξιὰ προσβιάζεται μᾶλλον ἐντὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀριστερῶν. Καὶ ἐὰν μετὰ πολλῶν θέωσι, μᾶλλον καὶ θᾶττον ἢ μόνοι· πρὸς γὰρ τῇ κύκλῳ περιφορᾷ καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ προσβάλλουσα τοῖς θέουσι καὶ συνεχὴς οὖσα, τῷ ἐγκεφάλῳ ποιεῖ τινα κίνησιν ἑτέραν καὶ ταραχήν· ἀπὸ γὰρ τῶν ἔξω διαδίδοται καὶ πρὸς τὰ ἐντός. Ὥστ᾽, ἐπεὶ καὶ ἑκάτερον ποιεῖ τὸν ἴλιγγον, οἷον ἥ τε κύκλῳ κίνησις τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ ὄψις συνεχῶς βλέ-*

πουσα τὸ κύκλῳ κινούμενον, ἐξ ἀμφοτέρων εὔ-
λογον θᾶττον καὶ μᾶλλον γίνεσθαι τὸ πάθος.
Ὅτι δὲ διὰ τὴν τῆς ὄψεως κίνησιν ἰλιγγιᾷν συμ- 7
βαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν· οἵ τε γὰρ πλέοντες
θᾶττον καὶ μᾶλλον ἰλιγγιῶσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι
τοῖς κύμασι καὶ τῇ τῶν ὅλων ἄστρων κινήσει·
διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται τοῦτ' εὐλαβούμενοι· καὶ
οἱ τὰς αἰώρας καὶ τοὺς τροχοὺς θεωροῦντες ἢ
καὶ συμπεριφέροντες τὴν ὄψιν ταχὺ σκοτοῦνται·
συμβαίνει γὰρ κινουμένην κύκλῳ τὴν ὄψιν κι-
νεῖν τὰ ἐντὸς ἀνωμάλως καὶ ταράττειν. Ἰλιγ- 8
γιῶσι δὲ καὶ οἱ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ μεγάλα καὶ
ἀπότομα ἀποβλέποντες, διὰ τὸ συμβαίνειν μα-
κρὰν ἀποτεινομένην σείεσθαι καὶ κραδαίνεσθαι
τὴν ὄψιν· σειομένη δὲ οὕτως καὶ κινούμενη τα-
ράττει καὶ κινεῖ τὰ ἐντός. Ἀναβλέπουσι δ' οὐ
συμβαίνει τοῦτο, διὰ τὸ μὴ ὡς ἀποτείνειν μα-
κρὰν, ἀλλ' ἀποτέμνεσθαι ἐν τῷ φωτί. Γίνεται 9
δ' ἴλιγγος καὶ ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ βλέπωσι καὶ
ἐπατενίζωσιν· ὃ καὶ ἐπαπορεῖται, διὰ τί ποτε
κινουμένης κύκλῳ τῆς ὄψεως καὶ ἠρεμούσης συμ-
βαίνει τὸ [αὐτὸ] πάθος. Ἄτοπον γὰρ τὸ ὑπ'
ἐναντίων. Αἴτιον δὲ τοῦ μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ
τὸ εἰρημένον· τοῦ δ' ἐν τῇ ἐπιστάσει καὶ τῷ
ἀτενισμῷ, διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα
διΐστησι [καὶ] ἡ στάσις τῆς ὄψεως· διάστασις ἑνὸς
μορίου, καὶ τἄλλα τὰ συνεχῆ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ
διΐσταται· διϊστάμενα δὲ καὶ χωριζόμενα τὰ
βαρέα καταβαρύνει καὶ ποιεῖ τὸν ἴλιγγον. Τὰ
γὰρ πεφυκότα κινεῖσθαι τήνδε τὴν κίνησιν ἄλ-
λοτε καὶ συμμένει διὰ ταύτην· εἰ δὲ μή, κα-

θάπερ Ἡράκλειτός φησι, καὶ ὁ κυκεὼν διΐσταται
10 *κινούμενος. Εἴη δ᾽ ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ*
αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀποδιδόναι· διΐστησι γὰρ ἡ δίνη τά
τε βαρέα καὶ κοῦφα, δέον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν
εἰς τὸ μέσον ἄγουσα, τὰ δ᾽ εἰς τὸ ἔσχατον.
Ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγους διὰ τοῦτο·
χωρίζεται γὰρ τὰ βορέα καὶ [τὰ] ἐλαφρὰ, τὰ
μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω· δεῖ δὲ ἅμα εἶναι, καθά-
11 *περ ἐλέχθη. Ποιεῖ δὲ καὶ ἄλλη τις ἐναντίωσις*
ὡς δοκεῖ [τὸ πάθος,] οἷον ἡ τῆς ἐνδείας καὶ
τῆς πληρώσεως· ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια σύντηξιν, ἡ δὲ
πλησμονὴ περίττωσιν ἐποίησεν, ὥστε πλήρεις γί-
νεσθαι τοὺς πόρους· ἀνιοῦσα γὰρ παρ᾽ αὐτὰ
καταβαίνει, καὶ διΐστησι τὰς περιόδους· ὅπερ
ἐστὶν ὁ ἴλιγγος· ἐπεὶ καὶ αἱ μέθαι καὶ αἱ φαρ-
μακεῖαι καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις παραπλήσια διὰ
12 *τοῦτο ποιεῖ τοὺς ἰλίγγους. Ὅθεν καὶ τὸ σημεῖόν*
τινες ἐπ᾽ ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσιν· ὅταν γὰρ
μὴ δύνηταί τις τοὺς στρωτῆρας ἢ [τὰς] δοκοὺς
ἀριθμεῖν, τὸν μὲν οὔπω κεκαθάρθαι, τὸν δὲ
μεθύειν φασίν. Ἡ ὑγρότης γὰρ ἡ ἀλλοτρία ἐμ-
πεπτωκυῖα ποιεῖ τὴν ταραχήν· διὸ καὶ ἐφ᾽ ὅσων
ἄλλων συμβαίνει πνεύματος ἢ ὑγρότητος γίνε-
σθαι πλῆθος, ἢ καὶ τῶν ὑπαρχόντων διάστασιν,
13 *ἀπὸ πάντων συμβαίνει τοῦτο τὸ πάθος. Ἀνι-*
στάμενοι δὲ μᾶλλον ἢ καθίζοντες ἰλιγγιῶσιν, ὅτι
ἠρεμούντων [μὲν] συνίσταται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ
κεφαλῇ πλέον, ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γί-
νεται, καὶ εἰς ἓν μόριον ἀθρόον ἄγον ποιεῖ τὸν
ἴλιγγον.

IX.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΙΔΡΩΤΩΝ.

Ὁ ἱδρὼς πότερον μεθ' ὑγρότητος εὐθὺς ἐκ- 1
κρινομένης γίνεται ἢ πνεύματος, ὡς τούτου
διϊόντος διὰ τῆς σαρκὸς εἶτ' ἔξω πήγνυται καὶ
συνίσταται καταψυχόμενον, ἕτερος ἔστω ἐν ἄλ-
λοις λόγος. Διότι δὲ ἁλμυρὸς ἢ ὀξὺς ἢ κακώ-
δης ἢ τὰς ἄλλας ἔχων διαφορὰς, νῦν πειρατέον
θεωρεῖν. Ἁλμυρὸς μὲν οὖν γίνεται, διότι τὸ 2
ἀλλότριον ἐκκρίνεται, πρὸς φύσιν τῆς σαρκὸς
ἐξανηλωμένου τοῦ γλυκυτάτου καὶ κουφοτάτου·
τὸ γὰρ τοιοῦτον ἐν μὲν τῇ ὑποστάσει τῇ κατὰ
τὴν κύστιν οὖρον, ἐν δὲ τῇ σαρκὶ ἱδρὼς καλεῖ-
ται· πλὴν ὅτι συμβαίνει τὸ μὲν αὐτομάτως καὶ
οἷον αὐτῆς τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑφίστασθαι,
τὸν ἱδρῶτα δ' ἐκκρίνεσθαι διὰ τὴν κίνησιν ἢ
πόνον, ἢ ἁπλῶς τὴν τοῦ θερμοῦ καὶ πνεύματος
δύναμιν. Διὸ καὶ τὸ μὲν ἀεὶ, τὸ δ' οὐκ ἀεί.
Συνεχὲς [δὲ] ἧττον [ἢ] ἡ τοῦ πνεύματος ἔκκρι-
σις, ἄφαντος δὲ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ ἀτμίζον-
τος ἀεὶ τοῦ σώματος. [Ἁλμυρὸς δὲ, ὅτι] ἄπε- 3
πτος· τὸ δὲ πεπεμμένον γλυκύ· τὸ δ' ἐπιπολῆς
ὑδατῶδες, ὥσπερ τὸ φλέγμα καὶ δάκρυον. Τάχα
δὲ ταῦτα μὲν εὐλόγως, τὸ μὲν, ὅτι ἀπὸ τῆς
τροφῆς, τὸ δ', ὅτι ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον·
ὁ δ' ἱδρὼς καθάπερ ἐκ σαρκὸς καὶ φλεβὸς, ἐν

οἷς ἤδη μεταβολὴ τῆς τροφῆς, καὶ τύπῳ τοιαύτῃ, καὶ οὕτως ὥσπερ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθ᾽, ὅταν ἐκ συντήξεως [ἢ] ἄλλου τινὸς πάθους, ἁλμυρὸν τὸ πτύελον καὶ τὸ δάκρυον.
4 Ἢ τούτῳ μὲν μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὸ πρότερον, ὅτι ἱδρὼς πᾶς ἁλμυρός· εἰ δὲ ποῤῥωτέρωθεν, ἁλυκώτερος; οὗτος δὲ μᾶλλον τῇ προςφύσει δόξειεν, οὐκ ἂν τοῦ ἁλυσίου ἡ ἔκκρισις εἴη· τὸ δὲ ἁλμυρὸν πάλιν ἀλλότριον. Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον· ἔοικε γὰρ ὁ μέν τις τοιοῦτος, ὁ δ᾽ οὐ τοιοῦτος εἶναι τῶν ἱδρώτων. Ἢ
5 τό γε μᾶλλον καὶ ἧττον φανερῶς. Ἀκόλουθον δέ πως [τῆς] τούτων αἰτίας ἐστὶ καὶ σχεδὸν τῆς αὐτῆς καὶ ὅτι ὁ μὲν κακώδης, ὁ δ᾽ ἄοσμος, ἐνίοις δ᾽ ὀξὺς τῇ ὀσμῇ· καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τῆς κακωδίας· ἅπτονται γὰρ ταῦτα, ὡς γένει λαβεῖν, ἀπεψίας· τῆς δ᾽ ἀπεψίας ὁτὲ μὲν ἀκαθαρσία τῆς κοιλίας, ὁτὲ δὲ ὅλως καχεξία τις αἰτία. Πολλάκις δὲ καὶ βρωμάτων τινὲς προσφοραί· καὶ γὰρ ταῦτα ποιεῖ τινα δυσωδίαν, ὥσπερ καὶ
6 τὸ πήγανόν φασι. Τάχα δὴ ταῦτα μὲν ὡς συμβαλλόμενα θετέον, τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῖς πρότερον ἀποδοτέον, καί τι ἂν τῇ ὅλῃ τοῦ σώματος κράσει· πολλοὶ γὰρ τῶν γυμναζομένων καὶ δοκούντων εὖ ἔχειν βαρεῖς καὶ κακώδεις τοῖς ἱδρῶσιν· ἐπεὶ ὅτι γε τῇ καχεξίᾳ, πολλαχόθεν φανερὸν, ἔκ τε τῶν καμνόντων καὶ ἐκ τῶν ἀφροδισιαζόντων, πλείω ἕξιν ἐχόντων ἤδη, καὶ τῶν θεραπευ-
7 τῶν ἤδη ὅλως. Ἄτοπον δ᾽ ἂν δόξειε [τούταις] εἶναι καὶ ἐναντίωσίν τιν᾽ ἔχον πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς τὸ καθόλου λεχθὲν, ὅτι οἱ περὶ ἥβην μά-

λεσκα κακώδεις τοῖς ἱδρῶσι· προϊούσης δὲ τῆς
ἡλικίας, ἧττον· καὶ οἱ γέροντες οὐδαμῶς. Ἀλλ᾿
ἡ βαρύτης τοῦ χρώματος· καίτοι πεπτικωτάτη
ἡ ἡλικία τῶν ἐν ἥβῃ· σημεῖον δὲ τὸ τῆς αὐξή-
σεως· ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἧττον· τῶν δ᾿ ἤδη
γερόντων παντελῶς. Αἴτιον δ᾿, ὅτι πρὸς τὰ ἀ- 8
φροδίσια μάλιστ᾿ ἐν ὁρμῇ τῶν ἐν ἥβῃ, καὶ τῶν
πόρων ἄνοιξις καὶ μεταβολή· πάντα δὲ ταῦτα
σύνεργα πρὸς κακωδίαν. Ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων
οἷά τις ἕξις ἤδη καὶ μένουσα· ἡ δὲ τῶν γερόν-
των διὰ μανότητα καὶ εὔπνοιαν * * διὸ καὶ
οὔτε περιττωματική· ἅμα δὲ καὶ εὔπνουν [καὶ
ἀπερίττωτον ἔχουσι τὸ σῶμα,] καὶ οὐδὲν ἐκκρί-
νεται τοιοῦτον, ἀφ᾿ οὗ γίγνοιτ᾿ ἂν τὸ κακῶδες.
Ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἄοσμος 9
[ὁ ἱδρὼς] ἢ ἧττον γε τοῦ ἐκ τοῦ σώματος, ὅτι
εὔπνους ἡ κεφαλή· δηλοῖ δὲ ἡ τῶν τριχῶν ἔκ-
φυσις τὴν μανότητα. Δυσώδεις δὲ τόποι καὶ τὰ
ἐν αὐτοῖς, ὅσα μὴ εὔπνοα· σήπεται γάρ· ἡ δὲ
κακωδία σῆψίς τις. Διὸ ὁ ἐκ τῶν μασχαλῶν
ἱδρὼς καὶ ὅλως ὁ ἐκ τῶν κοίλων κακωδέστατος·
καίτοι μανοί γε οἱ τόποι· ἀλλ᾿ ἡ κατάπνιξις καὶ
ἡ κοιλία ποιεῖ τὴν κακωδίαν. Ταὐτὸ δὲ πέπον-
θεν ὁ τόπος ὁ τοιοῦτος καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς
τὴν κακωδίαν· ἀπεψία γὰρ κἀκεῖ γίνεται. Τὴν 10
δὲ διὰ τὸ πήγανον κακωδίαν καὶ ὑπὸ μύρων
ἐνίων, ὅταν ἀναδοθῶσι, (καὶ γὰρ τοῦτο συμ-
βαίνει) λεκτέον· ὑπὲρ ὧν * * Γίγνεται δὲ καὶ
ὁ μὲν θερμὸς ὁ δὲ ψυχρὸς ἱδρὼς, ὁ μὲν, ὥσπερ
πεπεμμένος· ὁ δ᾿ ἄπεπτος. Ἡ δ᾿ ἀπεψία διαφέ-
ρει τῆς εἰς τὴν κακωδίαν· αὕτη μὲν γὰρ ἔοικε

κακεργασίᾳ τινὶ καὶ μεταβολῇ, οἷα τις ὑγρό-
της· ἐκείνη δὲ μεταβολῇ μέν τινι καὶ ἀλλοιώσει,
οὐ φυσικῇ δὲ οὐδὲ κατακεκρατημένη, καθάπερ
11 οὐδὲ τὰ τῆς κοιλίας περιττώματα δυσώδη. Διό-
τιμος δ' ἔλεγεν ὁ γυμναστής, ὅτι τρεῖς τινες
διαφοραὶ τῶν ἱδρώτων εἰσὶν, ἀρχομένων τε καὶ
μεσούντων καὶ ληγόντων· αὗται μὲν οὖν αἱ δια-
φοραὶ γίγνονται τῇ τε τῶν πόνων ἐπιτάσει καὶ
τῇ τοῦ σώματος ἀλλοιώσει. Δῆλον γὰρ, ὡς ἀπὸ
τῆς ἀνομοίας διαθέσεως ἀνόμοιον καὶ τὸ αἴτιον·
ἐπεὶ καὶ λεπτότης τὶς καὶ παχύτης ἐστὶν ἐν τοῖς
ἱδρῶσιν· ὁ μὲν γὰρ ἐπιπόλαιος καὶ πρῶτος ὑδα-
τώδης τὶς καὶ λεπτός· ὁ δ' ἐκ βάθους μᾶλλον
βαρύτερος, ὥσπερ συντηκομένης τῆς σαρκός.
12 Ἤδη δέ τινές φασι καὶ αἵματι εἰκάσαι, καθάπερ
Μονᾶς ἔλεγεν ὁ ἰατρὸς, δῆλον ὡς ἐπισπασθείσης
πλείονος ὑγρότητος ἐκ τῶν φλεβῶν, ἀπέπτου δὲ,
ὥσπερ ἀνακεχωρισμένης ταύτης· ἐνιότε γὰρ καὶ
αὐτὸ τὸ αἷμα γίνεται ἄπεπτον. Ἁπλῶς δὲ τοῦτό
γε, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, καὶ ἐπὶ πάντων ἐστὶν
ἀληθὲς, ὅτι κατὰ τὰς ἕξεις τῶν σωμάτων ἡ ἔκ-
13 κρισις ἀεὶ τῶν περιττωμάτων γίγνεται. Ἐπεὶ διὰ
τοῦτο ἔνιοι, ὅταν πλείω πονήσωσιν, ἕλκη ἔχουσι·
διὰ γὰρ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ σώματος ἡ κίνησις
προσοῦσα καὶ θερμαίνουσα συνεξικμάζει τὰ πε-
ριττώματα μετὰ τοῦ ἱδρῶτος· [ὑπέρευ· *]. ὅτε
δὲ παχέα ὄντα καὶ χυμοὺς ἔχοντα μοχθηροὺς,
οἷον ὀξεῖς καὶ ἁλμυροὺς καὶ πικροὺς, ἐκκρίνε-
σθαι μὲν οὐ δύναται διὰ τὸ πάχος, ἐξαίρεται
δὲ καὶ ἐξελκοῖ τὴν σάρκα, διὰ τὴν πικρότητα
14 τοῦ χυμοῦ. Παραπλήσιον δὲ τρόπον τινὰ τούτῳ

καὶ τὸ περὶ τὴν ψώραν καὶ τοὺς λειχῆνας καὶ
λέπραν, καὶ ὅλως ὅσα ἐκφύματα γίγνεται· καὶ
γὰρ ἐν τούτοις ἀπέπτου τινὸς χυμοῦ καὶ περιτ-
τώματος ἔκκρισις τὸ ἐπιπολῆς ἐστιν, ὧν πειρῶν-
ται, καὶ δὴ κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἀντισπῶντες καὶ
ἀντικαθιστάντες, παῦλάν τινα ποιεῖν. Ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων, καὶ πόσα καὶ ποῖα καὶ τί διαφέ-
ροντα, καθ᾽ αὐτὰ χρὴ θεωρεῖν. Ὅτι δὲ διὰ 15
καχεξίαν τινὰ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἔκκρισις,
φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ ὅτι ταῦτα
πόνου προσδεῖται καὶ τῆς ἔξωθεν κινήσεως, ἀλλὰ
τὰ μὲν αὐτῶν διωθεῖται ὑπὸ τῶν κρατούντων·
συμβαίνει γὰρ, τὰ μὲν τῇ ὥρᾳ κρινόμενα, τὰ
δ᾽ ἐν κινήσει καὶ τῇ ἐκ ταύτης θερμότητι ποιεῖ-
σθαι τὴν ἔκκρισιν· τὰ δ᾽ ἤδη διὰ πλῆθος ἀεὶ
αὐτῶν, ἢ τοῦ αἰτίου γέ τι χυλοῦ καθ᾽ ἕκαστον.
Ὅτι δὲ κινήσεις καὶ οἱ πόνοι ποιοῦσιν ἐνίοις τὰ
τοιαῦτα, φανερὸν καὶ ἐκ τῶν ἐνοδίων καλουμέ-
νων· ἃ γίνεται πολλοῖς, ὅταν εἰς ὁδὸν ἐμπέσωσι,
μάλιστα μὲν ἐπὶ τοὺς μηρούς, ὁτὲ δὲ καὶ ἐπὶ
πλεῖον· ἔστι δὲ οἷς καὶ αἱ κνῆμαι παραπίμπραν-
ται. Πρὸς ἅπαντα δὲ ταῦτα συμφέρει τὸ μὴ 16
ἐρεθίζειν μηδὲ κινεῖν, ἀλλ᾽ ἐᾶν ἀποκαταστῆναι·
συνεκκαλεῖσθαι γάρ ἐστι κινοῦντα τὴν ὁρμήν·
ὅπερ καὶ πρὸς τὰ ἐξαιρόμενα συμβαίνει. Πολ-
λάκις γὰρ διὰ τὴν ἁλμυρίδα τὴν ἀπὸ τοῦ ἱδρῶ-
τος γινομένην ἐρεθισμῷ τινι κνησμώδη καὶ ἐπάρ-
σεις τινὲς ἰονθώδεις γίνονται, πρὸς ἃς οὐ συμ-
φέρει τὸ κινεῖν, οὔτε ταύτῃ ποιούμενον τὴν
ἔκκρισιν οὔτε δριμύτητι χυλῶν, οἷον ὄξει καὶ
στρυφνῷ καὶ ἁλυκῷ, κατέχειν πειρώμενον, οὐδὲ

*θερμολουσίᾳ ἢ ψυχρολουσίᾳ χρώμενον, ἀλλὰ περι-
καύσει χλιαρῇ μὴ πολλῇ· καθίστησι γὰρ αὕτη μά-
17 λιστα, τἆλλα δὲ ἐρεθίζει καὶ κινεῖ. Ταῦτα μὲν οὖν,
ὥσπερ εἴρηται, διὰ καχεξίαν καὶ δι' ὑπερβολὴν ἐνιό-
τε πόνων γίνεται· καὶ γὰρ ἐνταῦθα συμμετρία τίς
ἐστι τῆς ἐκκρίσεως, ὥσπερ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους
πόνους. Οἱ δ' ἄγαν ἐνδιδόντες ἑαυτοὺς, ὥσπερ
συντήκουσι τοῦτο ποιοῦσιν, ὡς Ἀντιφάνης ὁ
18 Δήλιος καὶ Ὑριάδας. Διὰ τί δ' οἱ παῖδες δυσί-
δρωτες τῶν ἀνδρῶν μᾶλλον, καὶ μάλιστα δὴ τὰ
παιδία, καίπερ θερμὰ τὴν φύσιν ὄντα καὶ ὑγρὰ,
καὶ τοῦ ἱδρῶτος ἐκ τούτου πως γινομένου, τήνδε
τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον· ὅτι πυκνὸς ὁ χρὼς τῶν
παίδων, πυκνότατος δ' ὁ τῶν παιδίων, ὥσπερ
19 γυναικῶν, κεκλειμένους ἔχων τοὺς πόρους. Ἔτι
δὲ ἡ θερμότης ἐπικρατοῦσα πέττει διὰ τὴν αὔ-
ξησιν· ἐὰν δέ τι καὶ γίνηται περίττωμα, τοῦτο
ἐκκρίνεται κατὰ κοιλίαν· εὔρους γὰρ καὶ ὡς
ἐπίπαν ὑγροτέρα ἡ τῶν παιδίων· οἱ δὲ γέροντες
μανόχροοι μὲν, ἀλλὰ ξηροί. Δεῖ δὲ τῷ ἱδρῶτι
καθάπερ ὕλην τινὰ ὑπάρχειν [τὸ ὑγρόν·] ἄλλως
τε καὶ αὐτὸ τὸ εὔπνουν καὶ μανὸν ἱκανὴν ποιεῖ
τὴν ἔκκρισιν ἀεί τε [καὶ] συνεχὲς ὂν, καὶ μὴ
πολλῶν ἐνυπαρχόντων [τῶν ὑγρῶν·] ὥστε πλείων
ἡ ξηρότης καὶ τὸ μὴ εὔϊδρον· ἡ γὰρ κατ' ἄλλον
τρόπον ἀπέρασις ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν ἑκατέρα
20 κωλύει τοὺς ἱδρῶτας. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὧν
αἱ κοιλίαι ὑγραὶ καὶ οἷς εἰς κύστιν ἡ ἐπίῤῥοια
πλείων, δυσίδρωτες, ὅτι πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθ'
ὥρμηκεν· οἷς δὲ πάλιν ἐπίσχεται τὸ τῆς κοιλίας
καὶ κύστεως, οὗτοι δὲ εὐΐδρωτες μᾶλλον· ἢ γὰρ*

ἐνταῦθα μεριζομένη περίττωσις ἀναφέρεται πρὸς
τὰς σάρκας καὶ εἰς τοὺς ἄνω τόπους· ἐπεὶ καὶ
ἀπέπτων τῶν σιτίων ὄντων, καὶ ἀγρυπνήσαντες
εὐΐδρωτες μᾶλλον, ὅτι συμβαίνει τὴν πέψιν δια-
μερίζειν τὴν ὑγρότητα καὶ τὸν ὕπνον ἐκπέττειν·
ἐκ ξηροῦ δ' οὐκ ἔστιν ἱδρώς. Ἄτοπον δ' ἂν ἐκεῖ- 21
νο δόξειε καὶ ὥσπερ ὑπεναντίον, εἰ οἱ γυμναζό-
μενοι καὶ εὖ ἔχοντες εὐΐδρωτες, καὶ πάλιν οἱ
ἀγύμναστοι καὶ κακῶς ἔχοντες, καὶ οἱ πεπεμ-
μένην δὲ καὶ ἄπεπτον ἔχοντες τὴν τροφήν. Οὐκ
ἔστι δ' ἄτοπον· οἱ γὰρ γεγυμνασμένοι τῷ μανὰ
τὰ σώματα καὶ ἀνεῳγμένους ἔχειν τοὺς πόρους,
ἔτι δὲ [τῷ συνήθεις εἶναι πρὸς] τοὺς ἱδρῶτας,
[εὐΐδρωτες.] Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ μὴ χρονίως 22
ποιούμενοι τὰς ἀφιδρώσεις εὐΐδρωτες, ὅτι τῶν
μὲν ἀνεῳγμένοι, τῶν δὲ συμμεμυκότες οἱ πόροι,
διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι. Συμβαίνει δὲ τούτοις κα-
ταπεπεμμένης τῆς τροφῆς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν·
οἱ δὲ κακῶς ἔχοντες καὶ μὴ πεπεμμένην τὴν
τροφὴν, τῷ πλήθει τῆς ὑγρότητος εὐΐδρωτες,
διότι οὔτ' ἀπὸ τῶν αὐτῶν οὔθ' ὡσαύτως· ἀλλ'
ἐκεῖνοι μὲν μετὰ πόνου καὶ ἀεὶ τὸ σύμμετρον
ἀφαιροῦντες, οὗτοι δὲ καὶ αὐτομάτως, καὶ ὡς
ἂν τύχῃ, καὶ τὸ ὅλον ἀεὶ περιττώματος ἔχοντες
πλῆθος. Δοκοῦσι δέ τινες καὶ ἐν τῷ χειμῶνι 23
μᾶλλον εὐΐδρωτες ἢ ἐν τῷ θέρει εἶναι, μὴ τὰς
ὑπερβολὰς ἑκατέρου λαμβανόντων, οἷον ψύχους
τε καὶ καύματος, (ἡ μὲν γὰρ οἷον ῥῖγος ἂν
ποιήσειεν, ἡ δὲ τοῦ καύματος σύντηξιν,) ἀλλὰ
τὸ μέσον ἐν ἑκατέρῳ. Τὴν δ' αἰτίαν ταύτην
ὑποληπτέον, εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι ἡ μὲν ξηρὰ [ὥρα]

τῶν ὑγρῶν, ἡ δὲ ψυχρὰ ἀντιπερίστασίν τινα τοῦ
θερμοῦ [ποιεῖ] καὶ κατάστασιν· ὁ δὲ ἱδρὼς ἐξ
ἀμφοῖν, τοῦ μὲν ὡς ποιοῦντος, τοῦ δὲ ὡς πάσχον-
τος. Ἔτι δὲ τοῦ θέρους καὶ διατήσονται τὸ
24 πολὺ τοῦ ὑγροῦ. Διότι δὲ καὶ [τὰ] ἄνω μᾶλ-
λον ἱδρῶσι τρόπον τινὰ, φανερόν· καὶ γὰρ τὸ
ὑγρὸν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θερμὸν ἐνταῦθα
25 μᾶλλον, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν ὁ ἱδρώς. Καὶ οὐδ' οἱ
πονοῦντες, ἀλλ' ὅταν παύσωνται, μᾶλλον ἱδρῶ-
σιν, οὐδὲ [οἱ] συντείνοντες οὐδὲ [οἱ] κατέχοντες
τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὅταν ἀνῶσιν, ἐν τούτοις ἡ αἰ-
τία· πονούντων μὲν γὰρ ὑπὸ [τοῦ] πνεύματος
αἱ φλέβες ἐμφυσώμεναι συμμύειν ποιοῦσι τοὺς
πόρους, παυσαμένων δὲ συνιζουσιν· ὥστε δι' εὐ-
ρυτέρων καθάπερ ἀνεῳγμένων μᾶλλον [τῶν πό-
ρων] ἐξέρχεται τὸ ὑγρόν. [Ἐπει]τα δὲ καὶ ἡ
ἀπόκρισις ἡ ὑπὸ θερμότητος γινομένη διὰ τῶν
πόρων ἐκ τοῦ ὑγροῦ πνεύματος, ἣ καὶ ἄγει πρὸς
τὸ ἐπιπολῆς· ὅταν δὲ παύσηται πονῶν, ἥ τε
θερμότης ἅπασα λήγει καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος
ἀποψυχομένου γίνεται ὑγρότης ὁ καλούμενος
26 ἱδρώς· ὥστε καὶ πλεῖον καὶ ῥᾶον ἐκπίπτειν. Καὶ
ἡ κάθεξις δὲ τοῦ πνεύματος πληροῖ τὰς φλέβας,
ὥστε κωλύει ἐξιέναι, καθάπερ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ
τῶν κλεψυδρῶν, ὅταν γε πλήρεις οὔσας τις ἐπι-
λάβῃ· ὅταν δ' ἀφεθῇ, τότ' ἐξέρχεται μηδενὸς
27 ἐμφράττοντος. Μετὰ δὲ τοὺς δρόμους καὶ τοὺς
πόνους [οἱ] ἐν τῇ σκιᾷ [καθεζόμενοι] μᾶλλον
ἱδροῦσιν ἢ [οἱ] ἐν τῷ ἡλίῳ, διὰ τὸ τὸν ἥλιον
ἀναξηραίνειν καὶ πυκνοῦν τοὺς πόρους· ὅλως
γὰρ οὔτε πολὺ τὸ θερμὸν ἄγαν οὔτε ὀλίγον δεῖ

το ἐκτὸς εἶναι· τὸ μὲν γὰρ οὐ κινεῖ, τὸ δ' ἀνα-
ξηραίνει. Διὸ καὶ εἴ τις ἄγαν ἐγγὺς ἵσταται τοῦ 28
πυρὸς, ἧττον ἂν ἱδρώσειεν· καὶ ἐν τοῖς ἀλειπτη-
ρίοις ἐὰν μὲν εὐθὺς ποιήσῃ τις πολὺ πῦρ, ἧττον
ἱδρώσειεν· ἐὰν δ' ὕστερον ἐπεισενέγκῃ, μᾶλλον·
προοδοποιουμένου μὲν γὰρ καὶ παρορμῶντος
τοῦ σώματος συνεργεῖ δὲ καὶ τὸ ἐπεισελθὸν,
ἐκεῖνο δ' οὐ δύναται τὸ πλεῖον δι' ἀσθένειαν.
Ταὐτὸ δέ πως καὶ τοῖς διῃρημένοις, καὶ ὅτι 29
τρέχοντες ἧττον ἱδρῶσιν ἢ παυσάμενοι· τὸ μὲν
γὰρ ἥ τε τοῦ πνεύματος κάθεξις καὶ ἡ τοῦ ἀέ-
ρος κίνησις κωλύει. Τὰ δ' ὑπὸ τοῦ ὕδατος κάτω 30
φερόμενα μέρη τοῦ σώματος οὐχ ἱδρῶσιν, ὅτι
κωλύει τὸ ὕδωρ τὴν τῆξιν· ὁ δὲ ἱδρὼς τῆξίς τίς
ἐστι τῶν οἷον κακῶς προσῳκοδομημένων ταῖς
σαρξὶν, ὅταν ἐκκρίνηται διὰ τὸ θερμόν. Οἱ δὲ 31
γυμναζόμενοι διαλιπόντες τὸ τρέχειν ἢ παλαίειν
μᾶλλον ἱδροῦσιν, ἢ ἐὰν συνεχῶς, ὅτι συναθροί-
ζεται διαπαυομένων ἡ ὑγρότης· εἶτα ταύτην
ἐξάγει ὕστερον ἡ πάλη καὶ ὁ δρόμος· ἡ δὲ συν-
εχὴς ἀναξηραίνει, καθάπερ ὁ ἥλιος καὶ τὰ πνεύ-
ματα. Διότι μᾶλλον ἱδροῦσι τὰ ὄπισθεν τῶν 32
ἔμπροσθεν, καίτοι θερμότης καὶ ὑγρότης πλείων
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι διά τε τὴν πάλην καὶ
τὴν τρίψιν ἧττον κωλύεται, καὶ διάτασις ἐκ τῶν
ἄνω μᾶλλον· ὅτι ὅπου πόνος, ἐνταῦθα καὶ ἱδρώς.
Ἅμα δὲ καὶ ἡ διάτασις τοῦ πνεύματος ἐξωθεῖ
μᾶλλον· ὥσθ', ὅταν ἀνεθῇ, πλεῖον καὶ ἀθροω-
τέρως ἐκεῖθεν. Τὸ δὲ πρόσωπον μάλιστα ἱδρῶ- 35
σιν ἀσαρκότερον ὂν καὶ ἥκιστα πονοῦν, ὅτι καὶ
ἡ κεφαλὴ ὑγρὰ καὶ μανή· ὑγρότητος δὲ καὶ

μανότητος ἄλλά τε πολλὰ σημεῖα καὶ ὁ ἐγκέ-
φαλος καὶ ἡ τριχῶν ἔκφυσις, ὁ μὲν τὸ ὑγρὸν,
αἱ δὲ τὸ μανὸν ἀποδηλοῦσαι· διὸ καὶ πρῶτον
καὶ μάλισθ' ἱδρῶσι τὸ μέτωπον· τοῦτο γὰρ ὑπὸ
34 τὸν ἐγκέφαλον. Ἔτι δ' ἡ τοῦ πνεύματος κάθε-
ξις διατείνεταί πως εἰς τὴν κεφαλήν. Ὅτι δὲ τὰς
χεῖρας τρίβοντες μάλισθ' ἱδροῦσιν, ἂν τἆλλα
ὁμοιοσχημονῶσιν, κατὰ συμβεβηκός πως τὴν
αἰτίαν ληπτέον. Ἰσχύουσι γὰρ μάλιστα τῷ τό-
πῳ· τὸ γὰρ πνεῦμα τούτῳ κατέχουσι τῷ ἐγγυ-
τάτῳ [τοῦ] ἰσχύοντος· πονοῦντες δὲ μᾶλλον
ἰσχύουσιν· οὕτω δ' ἔχοντες τὸ πνεῦμα μᾶλλον
κατέχουσιν. Εἶτα καὶ τῇ χειρὶ τριβομένῃ συμ-
πονοῦμεν μᾶλλον ἢ ὅταν ἄλλο τι μέρος τριβώ-
μεθα· τῇ γὰρ καθέξει τοῦ πνεύματος καὶ τρι-
βόμενοι γυμναζόμεθα καὶ τρίβοντες· [διὸ καὶ]
35 μᾶλλον ἱδροῦμεν. Καὶ ὅταν τοὺς πόδας καὶ τὰς
κνήμας ἐν τῷ ὕδατι ἔχωσιν, [ἧττον ἱδροῦσιν] ἢ
ὅταν τὸ ἄλλο σῶμα, διὰ τὰ προειρημένα· κω-
λύει γὰρ τὸ ὕδωρ τὸν ἱδρῶτα· * * * * * καὶ ὅτι
διαθερμαινομένων τούτων καὶ τὰ ἄνω συνθερ-
μαίνεται· αἱ δ' ἱδρῶτες, ὅπου θερμὸν καὶ ὑγρόν.
36 Ἄτοπον δ', ὅτι οἱ ἀγωνιῶντες τοὺς πόδας ἱδρῶσι,
τὸ δὲ πρόσωπον οὔ· καίτοι μᾶλλον εὔλογον τὸ
μάλισθ' ἱδρωτικὸν καὶ μὴ τὰ ἥκιστα. Τὸ δ'
αἴτιον, ὅτι ἡ ἀγωνία ἐστὶν οὐ μετάστασις θερ-
μότητος, ὥσπερ ἐν τοῖς φόβοις, ἀλλὰ μᾶλλον
αὔξησις καθάπερ ἐν τῷ θυμῷ· καὶ γὰρ ὁ θυ-
μὸς ζέσις τοῦ περὶ [τὴν] καρδίαν θερμοῦ. Καὶ
ἀγωνιῶντες δὲ οὐ διὰ φόβον τοῦτο πάσχουσιν,
37 ἀλλὰ διὰ τὸ μᾶλλον ἐκθερμαίνεσθαι. [Διὸ τὸ

*μὲν πρόσωπον ἐξέρυθροι γίνονται, καὶ οὐχ ἱδροῦ-
σι, διὰ τὸ μᾶλλον ἐκθερμαίνεσθαι·] ξηραίνει γὰρ
ἡ θερμότης ἐπιπολάζουσα [τὸ ἐν τῷ προσώπῳ
ὑγρὸν,] τὸ δ' ἐν τοῖς ποσὶ συντήκει, διὰ τὸ
ἐλάττω μὲν εἶναι, ὥστε ξηρᾶναι, πλείω δὲ τῆς
ἐμφύτου καὶ προϋπαρχούσης. Ἐνίοις δ' ἱδροῦσιν,* 38
*ἂν ψυχθῶσιν ἢ πνεύματι ἢ ὕδατι, συμβαίνει
ναυτιᾶν· οὐκ ἀλόγως· καὶ ὅτι τὸ ὑγρὸν ψυχθὲν
ἀθρόον ἔστη, πρότερον οὐκ ἠρεμοῦν· καὶ ὅτι τὸ
πνεῦμα τὸ διϊὸν ἔξω καὶ γενόμενον [ἱδρὼς διὰ
τὴν ψύξιν, τοῦτο ἔσω ψυχθὲν, πρὶν ἐξελθεῖν,
ὑγρὸν ἐγένετο, καὶ] προσπεσὸν τῷ ἀναπνευστικῷ
τόπῳ ποιεῖ τὴν ναυτίαν. Οἱ δ' ἐν ἱματίῳ δρόμοι* 39
*καὶ ἱδρῶτες καὶ ἐλαίου ἀλείψεις εἰς ἱμάτιον ἀ-
χρους ποιοῦσι, διότι ἡ εὔχροια γίνεται δι' εὔ-
πνοιαν· ἡ δ' ἄχροια διὰ τὴν κατάπνιξιν. Συν-
θερμαινόμενον γὰρ καὶ μὴ διαψυχόμενον τὸ
ἐπιπολῆς ὑγρὸν ἄχροιαν ποιεῖ. Τοῦτο δὲ συμ-
βαίνει καὶ ἐκ τῶν δρόμων καὶ ἐκ τῆς ὑπαλεί-
ψεως· οἱ δὲ γυμνοὶ δρόμοι διὰ τοὐναντίον εὐ-
χροιαν [ποιοῦσι·] καταψύχει γὰρ ὁ ἀὴρ τὰς
συνισταμένας ἐκκρίσεις, καὶ διαπνεῖ [τὸ σῶμα.]
Ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις οἱ ἱδρῶτες μᾶλλον ἢ ἐγρηγο-* 40
*ρόσιν, ὅτι ὑγρότατα καὶ θερμότατα πάντα διὰ
τὴν ἀντιπερίστασιν· ἐξ ἀμφοῖν δὲ τούτοιν [ὁ]
ἱδρὼς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις.*

X.
ΠΕΡΙ ΛΕΙΠΟΨΥΧΙΑΣ.

1 Ὅτι ἡ λειποψυχία στέρησις ἢ κατάψυξις τοῦ θερμοῦ περὶ τον ἀναπνευστικὸν τόπον. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ἢ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἢ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θερμοῦ· τὸ γὰρ πλέον πῦρ ἀναιρεῖ τὸ ἔλαττον. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ πεῖρα· ὑπὸ γὰρ πνίγους ἢ ἄλλης θέρμης καὶ μάλιστα πολλῆς, ἀθρόον τούτων προσπεσόντων ἡμῖν, ἐκλυόμεθα καὶ λειποθυμοῦμεν· καταμαραίνεται γὰρ τὸ ἐν
2 ἡμῖν [θερμὸν] κατάψυξιν οὐ λαμβάνον. Τάχα δὲ καὶ τὴν ἀναπνοὴν ὅλως τὸ πνῖγος κωλύει· ὅθεν καὶ πνῖγος ὠνομάσθη· πνίγεται γὰρ ἢ καὶ πνιγομένῳ ὅμοιός ἐστιν ὁ μὴ δυνάμενος ἀναπνεῖν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ διὰ τῶν λουτρῶν καὶ πυριάσεων ἔκλυσις· δῆλον γάρ, ὡς αἱ τοιαῦται ἐκλύσεις τῷ θερμῷ καὶ διὰ τὸ θερμὸν γίνονται, μαραίνοντος τοῦ ἔξωθεν θερμοῦ τὸ ἐν ἡμῖν
3 σύμφυτον. Γίνεται δὲ λειποψυχία καὶ τῶν ἐν οἷς πέφυκεν ἡ θερμότης ἐκλιπόντων, οἷον αἵματος ἢ τῆς φυσικῆς ἁπλῶς ὑγρότητος, ὥσπερ ἐν ταῖς αἱμοῤῥαγίαις καὶ ἐν ταῖς τῆς γαστρὸς φοραῖς ὁρῶμεν λειποψυχοῦντας. Καὶ διὰ πόνους
4 δὲ γίνονται ἐκλύσεις. Ὅτι τὸ πλέον θερμὸν λειποψυχίαν ποιεῖ, καὶ ὡς μαραῖνον τὸ ἔλαττον, καὶ ὡς κωλύον τὴν ἀναπνοήν, καὶ ἔτι ὡς μὴ παραχωροῦν τῇ καταψύξει εἴσοδον. Ὅτι διὰ

τοῦτο ὡς ἐπιτοπολὺ λουόμενοι μὲν οὐ λειποψυ-
χοῦσι, παυσάμενοι δὲ μᾶλλον, διότι τὴν ὑγρό-
τητα τὴν γινομένην ἀπὸ τῆς συντήξεως λουομέ-
νων μὲν θερμὴν εἶναι συμβαίνει, λουσαμένων
δὲ ψύχεσθαι· ψυχρὰ δὲ οὖσα καὶ ἐμπίπτουσα
κυρίοις τόποις, ποιεῖ λειποψυχίαν. Εἰ μὴ ἄρα 5
καὶ ἡ ἄνεσις αὐτὴ τοῦ πνεύματος προεκλύει·
διότι καὶ κατέχειν κελεύουσιν ἐν ταῖς λειποψυ-
χίαις τὸ πνεῦμα· κωλύει γὰρ ὁ κατέχων ἐξιέναι
τὸ θερμὸν, ὁ δ' ἀνιεὶς ἐνδίδωσιν. Ὅτι ὁ ῥαί- 6
νων ὕδατι τοὺς λειποψυχοῦντας, συμφράττων
καὶ πυκνῶν τοὺς πόρους, καὶ συναθροίζων ἐν-
τὸς τὸ θερμὸν, (ἀντιπεριΐσταται γὰρ,) ὠφελεῖ.
Οτι ἡδοναὶ καὶ λῦπαι ποιοῦσι λειποψυχίαν· καὶ 7
γὰρ ἀμφότεραι πλῆθος ὑγρότητος ἐπάγουσιν, ἡ
μὲν ἡδονὴ τῷ συντήκειν καὶ διαχεῖν, ἡ λύπη δὲ
τῷ πηγνύειν· ὅταν οὖν ἡ ὑγρότης ῥυῇ πρὸς τὸν
πνευματικὸν τόπον, ποιεῖ λειποψυχεῖν.

XI.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΥΣΕΩΣ.

Ὅτι ὑπὸ καταψύξεως φησὶν, ὡς κοινῷ λόγῳ φάναι, τὴν παράλυσιν γίνεσθαι· καὶ ταύτην οἱ μὲν ὑπὸ πνεύματος, (πνευματικὸν γὰρ τὸ πάθος,) οἱ δὲ ἐκλείψει καὶ στερήσει τοῦ πνεύματος. Τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ τὴν θερμότητα καὶ τὴν κίνησιν ὅλως ποιοῦν· ἀκινησίας δὲ γινομένης κατάψυξις γίνεται τοῦ αἵματος ἢ, ἁπλῶς εἰπεῖν, τῆς ὑγρότητος. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ νάρκη γίνεται ἐν τοῖς ποσὶν ἢ καὶ ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν, ὅταν ἀποπιεσθῶσιν ἀπὸ καθέδρας ἢ ἄλλου τινὸς τρόπου. Τότε γὰρ διαλαμβάνει τῇ πιέσει τὸ πνεῦμα, καὶ οὐ δυνάμενον τὴν οἰκείαν κίνησιν κινεῖσθαι ἵστησι καὶ ἀποψύχει τὸ αἷμα.

XII.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΧΘΥΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΞΗΡΩι ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ.

Τῆς τῶν ἰχθύων ἐν τῷ ξηρῷ διαμονῆς 1
δοκεῖ γὰρ οἷον παρὰ φύσιν, τῷ ἀέρι καταψύχεσθαι τὰ μὴ δεχόμενα τὸν ἀέρα, καὶ μᾶλλον ὅσα δέχεται τὸ ὑγρὸν, καὶ διὰ τοῦτο σώζεται. Θαυμασιώτατον δὲ, εἴπερ ἀληθὲς, τὸ τοῦ ἐξωκοίτου καλουμένου· τοῦτον γάρ φασιν ὁσημέραι ποιεῖσθαι τὴν κοίτην ἐν τῇ γῇ· διὸ καὶ τοὔνομα εἰληφέναι. Φαίνεται δ' οὖν, εἴπερ δύναται δρᾶν, ἐπαμφοτερίζειν, οὐ τῇ τροφῇ καὶ τῇ διαγωγῇ, καθάπερ ἡ φώκη καὶ ἡ ἐμὺς, καὶ ἕτερ' ἄττα, καὶ τῶν ὀρνίθων δὲ πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ τῷ δέχεσθαι καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν θάλατταν, οὐχ οὕτως, ὥσπερ ὁ δελφὶς καὶ ἕτερ' ἄττα, φύσει μὲν [ουκ] ὄντα ἀναπνευστικὰ καὶ την θάλατταν δεχόμενα καὶ ἀναφυσῶντα πρὸς τὴν χρείαν, ἀλλ' ἀμφότερα πρὸς τὴν τοῦ ζῆν διαμονήν. Ἄτοπος δ' αὐτοῖς ἡ φύσις καὶ ἡ δύναμις εἴη.
Τὰ δ' ἐν 2
Ἰνδοῖς ἰχθύδια, τὰ ἐκ τῶν ποταμῶν εἰς τὴν γῆν ἐξιόντα καὶ πηδῶντα, καὶ πάλιν εἰς τὸ ὕδωρ ἀπιόντα, καθάπερ οἱ βάτραχοι, θαυμαστὰ μὲν οὖν, οὐχ ὁμοίως δὲ τούτοις, ὅσῳ τὸ ὀλίγον χρόνον ἢ πολὺν καὶ τελευταῖον ἧττον θαυμαστόν. Ἡ δ' ὄψις ὁμοία τούτων τοῖς μαζίναις καλου-

μένοις. Εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Βαβυλῶνά τινες, οὕς φασι διαμένειν ἐν ταῖς τρώγλαις ταῖς ἐχούσαις ὑγρότητα ξηραινομένου τοῦ ποταμοῦ· τούτους δ' ἐξιόντας [ἐπὶ τὰς ἅλως] νέμεσθαι, καὶ βαδίζειν ἐπὶ τῶν πτερυγίων, καὶ ἅμα κινεῖν τὴν οὐράν· καὶ ὅταν διώκωνται, φεύγειν, καὶ εἰςδύντας ἀντιπροσώπους ἵστασθαι. Πολλάκις γὰρ προσιέναι τινὰς καὶ ἐρεθίζειν. Ἔχουσι δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ὁμοίαν βατράχῳ θαλαττίῳ, το δ' ἄλλο σῶμα κωβίῳ· βράγχια δ', ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἰχθύες. Ὅτι δ' οὐ πόδας ἔχουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πτερυγίων βαδιζουσι, τεθεώρηται· ἐλάμβανον γὰρ πολλοὺς οἱ διώκοντες· τὰ δὲ πτερύγια εὐ-
3 *μεγέθη. Το δ' ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν λαμβάνειν οὐκ ἄτοπον· ἔνιοι γὰρ καὶ ἐν τῷ ὑγρῷ ὄντες πηλὸν ἐσθίουσι καὶ φῦκος καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ὅλως δὲ, εἴπερ ἐν τῷ ἀέρι διαγένηται, καὶ τὸ τῆς τροφῆς οὐκ ἄλογον· ἐπεὶ καὶ ὁ πολύπους ἐξιὼν λαμβάνει, καὶ ἡ μύραινα, καὶ ἄλλοι δὲ, ὥς φασι. Καὶ τὸ ὅλον, οὐκ ἄλογον, ὥσπερ τῶν πεζῶν καὶ πτηνῶν ἔνια ταῖς ἐνύδροις χρῆται, καὶ τὰ ἔνυδρα ταῖς ἐν τῇ γῇ, καὶ τὴν φύσιν ὁμοίως ἀνταποδιδόναι τὸ ἀνάλογον. Φαίνεται δὲ καὶ ὁ ἵππος ὁ ποτάμιος τοιοῦτον. Ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, ὥσπερ εἴπομεν, εἴ τι δύναται τοῖς αὐτοῖς μορίοις ὡς ὀργανικοῖς ὁτὲ μὲν ἐπισπᾶσθαι τὸν ἀέρα καὶ ἕλκειν, ὁτὲ δὲ τὸ ὑγρὸν δέχεσθαι. Τάχα δὲ τούτου μᾶλλον, εἰ ὁτὲ μὲν ὁ ἀὴρ σύμμετρος πρὸς τὴν κατάψυξιν ἢ ὁτιδήποτέ ἐστιν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς γινόμενον, ὁτὲ δὲ*
4 *τὸ ὑγρόν· οὐ γὰρ ἅμα γ' ἄμφω. Τὸ δὲ τῶν*

πολυπόδων ἧττον θαυμαστόν· οὐ γὰρ δέχονται
τὴν θάλατταν· καὶ οἱ κάραβοι καὶ οἱ ἀστακοὶ
καὶ οἱ καρκίνοι καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· ὥστε
μὴ μεγάλης ἄγαν τῆς μεταβολῆς οὔσης ῥᾷον
ὑπομένειν. Ὃ καὶ περὶ τὰς ἐγχέλυς φαίνεται
συμβαίνειν· πολὺν γὰρ χρόνον δύνανται ζῆν ἔξω
τοῦ ὑγροῦ, διὰ τὸ μικρὰ τὰ βράγχια ἔχειν καὶ
ὀλίγον δέχεσθαι τὸ ὑγρόν. Καὶ τὴν μύραιναν
καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, [ἢ] καὶ τὸ ὅλον ὀφιῶ-
δες, ἥκιστα ἄτοπον. Εὔλογον δὲ καὶ [τὸ] ἐν 5
τῷ ὕδατι μᾶλλον μὴ δύνασθαι διαμένειν, ὅσῳ
λεπτότερον ὂν τῆς θαλάσσης ἐγγυτέρω τοῦ ἀέρος
ἐστί· καὶ τὸ φύσει γε ψυχρότερόν ἐστι· διὸ καὶ
πολύπους φεύγει. Καὶ διὰ τοῦτο περὶ Ἑλλήσ-
ποντον καὶ τὸν Πόντον οὐκ ἔστιν. Οἱ δ' ἰχθύες
τίκτουσιν ἀναπλέοντες εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ
τὰς λίμνας, ὅτι εὐδία μᾶλλον κυμάτων καὶ
πνευμάτων· καὶ τὰ θηρία ἐλάττω, καὶ οἱ κατε-
σθίοντες ὅλως καὶ διαφθείροντες ἰχθῦς. Ἡ δὲ 6
τῆς θαλάττης θερμότης ἐξ ἐκείνου φανερὰ, τῷ
μὴ διαμένειν δύνασθαι ἐν ταύτῃ τὰ ἐκ τῶν
ποταμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς θαλάττης ἐν
τοῖς ποταμοῖς καὶ ταῖς λίμναις. Ἴσως δ' αὐτὸ
τοῦτο πρότερον σκεπτέον, πότερον θερμότερον
ὁ ἀὴρ ἢ τὸ ὑγρόν· εἰ γὰρ ὁ ἀὴρ, ὥσπερ ἂν
δόξειεν, (ἐγγυτέρω γοῦν τοῦ πυρός·) ἧττον ἀεὶ
θερμὰ τὰ τούτῳ κατεχόμενα. Τοῦτο δὲ εἰ μὴ
καὶ πρός τὰ νῦν ὑπεναντίον, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην
τὴν δόξαν τὴν λεγομένην, ὅτι θερμότατα πάν-
των τὰ ἔναιμα καὶ ζωοτόκα. Περὶ μὲν οὖν
τούτων ἐπισκεπτέον. Οἱ δ' ὀρυκτοὶ τῶν ἰχθύων 7

(εἰσὶ γὰρ ἐνιαχοῦ καὶ τοιοῦτοι, καθάπερ [τῶν]
περὶ Ἡράκλειαν καὶ ἄλλοθι [τῶν] ἐν τῷ Πόντῳ·)
γίνονται μὲν καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ
ἔνυδρα χωράφια. Συμβαίνει δ' ἀναξηραινομέ-
νων τούτων, ἐγκαταλειπομένους κατὰ μικρὸν
συστέλλεσθαι, καὶ διώκοντας τὴν ὑγρότητα δύε-
σθαι κατὰ τῆς γῆς· εἶτα καταξηραινομένης δια-
μένειν ἐν τῇ ἰκμάδι καθαπερανεὶ ταριχευομέ-
νους ἐν τῷ [πηλῷ] ζῆν, ἢ καὶ τοὺς ἐν ταῖς
φωλείαις διαναρκῶντας· ὅταν δ' ἀνασκάπτωνται,
8 τότε κινεῖσθαι. Παραπλήσιον δ' ἐστὶ τούτῳ καὶ
[τὸ] ἐπὶ τῶν ἐκπηγνυμένων ἐν τῷ Πόντῳ, ὅταν
περιλαμβάνωνται τῷ κρυστάλλῳ· καὶ οὐ πρότε-
ρον αἰσθάνονται καὶ κινοῦνται, πρὶν εἰς τὰς
λοπάδας ἐμβληθῆναι καὶ ἕψεσθαι. Πάντων δὲ
μάλιστα δοκεῖ πάσχειν τοῦθ' ὁ κωβιός. Ὅλως
δ' οἱ ὀρυκτοὶ γίνονται ἰχθύες διὰ τὸ ὑπερβάλ-
λοντας τοὺς ποταμοὺς, ὅταν πάλιν εἰς τὸ ἀρ-
χαῖον καθιστῶνται ῥεῖθρον, ἐγκαταλείπειν ἐν
τοῖς ἀναξηραινομένοις ἔνθα μὲν ὠὰ ἔνθα δὲ
9 τοιαύτας ἀρχὰς, ἐξ ὧν ἡ γένεσις. Ἔνια γὰρ οὐκ
ἐκ ζώων, ὥσπερ ἡ ἔγχελυς· δοκεῖ δ' αὕτη γίνε-
σθαι καὶ ὁ καλούμενος κεντρίσκος, ὥσπερ καὶ
ἐν Ἡρακλείᾳ περὶ τὸν Λύκον ποταμόν· ἐγκατα-
λειφθέντα ἀπομορφοῦται καὶ διαμένει. Τὴν
διαμονὴν δὲ οὐκ ἄτοπον εἶναι· τροφῆς γὰρ ὀλί-
γης δεῖται πολλὰ τῶν τοιούτων, ὥσπερ καὶ οἱ
ὄφεις καὶ τὰ φωλεύοντα. Συμβαίνει δὲ καὶ
ταύτην ἱκανὴν ἔχειν ὠῶν τὴν πρώτην, καὶ μετὰ
ταῦτα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἰκμάδα διαδιδομένην.
Οὐ μὴν μέγεθός γε τὰ τοιαῦτα λαμβάνειν οὔτ'

εἰκὸς οὔτε φασὶ, διὰ τὸ μήτε χώραν ἔχειν μήτε
τροφὴν δαψιλῆ· δεῖ δὲ ἄμφω ταῦτα πρὸς τὴν
αὔξησιν. Τὸ δ' ἐν τῷ ἀέρι δύνασθαι διαμένειν, 10
τούτοις μὲν οὐ παντελῶς ὑπάρχει, τοῖς δ' ἐξιοῦ-
σιν ἐκ τῶν τόπων καὶ νεμομένοις· αὐτοὶ δὲ μι-
κρᾶς εἰώθασι δέεσθαι καταψύξεως, ὥστε σύμ-
μετρον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἀπὸ τοῦ ἀέρος. Δηλοῖ
δὲ καὶ ἡ τῶν βραγχίων στενότης, ὡς οὐ πολλῆς
δεομένων· διὸ καὶ [ἡ] ἔγχελυς ἔν τε τῷ ἀέρι
πολὺν χρόνον ζῇ, καὶ ἐν τοῖς θολεροῖς ὕδασι
τάχιστα ἀποπνίγεται. Καὶ ἅμα ἐν τοῖς γε ὀρυ-
κτοῖς καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπόψυξις ἐκ τῆς πε-
ριοχῆς ἱκανὴν ποιεῖ τὴν βοήθειαν. Ἴδιον δὲ 11
[τὸ] παρὰ ταῦτα καὶ λόγου δεόμενον τὸ περὶ
τοὺς ἐν Παφλαγονίᾳ ὀρυκτοὺς ἰχθῦς· ὀρύττε-
σθαι γάρ φασιν ἐκεῖ κατὰ βάθους πλείονος
ἀγαθοὺς καὶ πολλούς· τὸν δὲ τόπον οὔτ' ἐπί-
κλυσιν ποταμοῦ λαμβάνειν οὔθ' ὕδατος σύστα-
σιν, ἀφ' ὧν δή φαμεν ἐγκαταλείπεσθαι τὰ ᾠὰ
καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως. Λοιπὸν γὰρ δὴ
αὐτομάτους φύεσθαι, καὶ τοῦτο συνεχῶς, (ἀδύ-
νατος γὰρ ἡ πρὸς ἀλλήλους μίξις,) εἴτε δὴ τοῦ-
το θετέον, ὥσπερ ἐνύγρου τινὸς τῆς χώρας οὔ-
σης καὶ τὸ ὅλον γονίμου τῶν τοιούτων, διὰ τὸ
συμμετρίαν τινὰ ἔχειν τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ
ὑγροῦ, (συμβαίνει γὰρ δὴ γίγνεσθαι καὶ ἑτέ-
ρους τινὰς αὐτομάτους ἰχθῦς,) εἴτε δεῖ νοεῖν
ἔκ τινων τόπων ὑγρότητας, αἳ συνεπιφέρουσι
τὰς γεννώσας ἀρχάς· ὁ δὲ τόπος εὐφυής· διὸ καὶ
δέχεται καὶ ἐκτρέφει· σχεδὸν γὰρ οὐκ ἂν ἔτι
ποῤῥωτέρω τούτων. Ἐκεῖνο δ' ἄν τις σκέψαιτο 12

περὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τῶν τε ἐν τῷ ξηρῷ καὶ τῶν ὀρυκτῶν, ἆρά γε εἰς ὕδωρ ἀφιέμενα ζῴη ἂν, ἢ τὴν οἰκείαν ζητοίη χώραν, καὶ τοῦτο αὐτοῖς ὥσπερ φύσις, καθάπερ καὶ τοῖς ἐν θαλάττῃ καὶ τοῖς ἐν ποταμοῖς· οὐδὲ γὰρ ταῦτα δέχεται τὰς μεταβολὰς πλὴν ὀλίγων. Ἐπεὶ ὅσοι γε διὰ τὴν ἀναξηρασίαν καταδύονται, καὶ ὅσοι περιλαμβάνονται τοῖς πάγοις, φανερὸν, ὡς τούτοις γε οἰκεῖον τὸ ὑγρόν. Εἰκὸς δὲ μᾶλλον καὶ τοῖς ὀρυκτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις, τοῖς μὲν ἁπλῶς, τοῖς δ᾽ ὡς ἀμφιβίοις κατὰ Δημόκριτον· ὃ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων συμβαίνει· χρῆται γὰρ ἔνια τῷ ἀέρι, καθάπερ ἐῤῥέθη πρότερον.

XIII.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΤΑΣ ΧΡΟΑΣ.

1 Ὅτι τὰς χρόας μεταβαλλόμενοι καὶ ἐξομοιούμενοι φυτοῖς καὶ τόποις καὶ λίθοις, οἷς ἂν πλησιάσωσι, πολύπους ἐστὶ καὶ χαμαιλέων καὶ τὸ θηρίον ὁ τάρανδος, ὃ ἐν Σκύθαις φασὶν ἢ Σαρμάταις γίνεσθαι. Μεταβάλλει δ᾽ ὁ χαμαιλέων εἰς πάντα τὰ χρώματα, πλὴν τὴν εἰς τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἐρυθρὸν οὐ δέχεται μεταβολήν. Καὶ οὐ πρὸς τὰ παρακείμενα μόνον χρώματα μεταβάλλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτὸν, ἐάν τις μόνον ἅψηται αὐτοῦ, τὸ χρῶ-
2 μα μεταβάλλει. Ὁ δὲ τάρανδος τὸ μὲν μέγε-

θός ἐστι κατὰ βοῦν, τὸ πρόσωπον δὲ ὅμοιος ἐλάφῳ, πλὴν πλατύτερος, ὡσανεὶ ἐκ δύο συγκείμενος ἐλαφείων προσώπων. Δίχηλον δ᾽ ἐστὶ καὶ κερασφόρον· ἔχει δὲ τὸ κέρας ἀποφυάδας, ὥσπερ τὸ ἐλάφου, καὶ τριχωτόν ἐστι δι᾽ ὅλου· περὶ γὰρ τὸ ὀστοῦν δέρματός ἐστιν ἐπίτασις, ὅθεν ἡ ἔκφυσις. Τὸ δὲ δέρμα τῷ πάχει δακτυλιαῖόν ἐστιν, ἰσχυρὸν δὲ σφόδρα· διὸ καὶ τοὺς θώρακας ἐξαυάζοντες αὐτὸ ποιοῦνται. Σπάνιον δὲ τὸ ζῶον καὶ ὀλιγάκις φαινόμενον. Θαυμαστὴ δ᾽ ἡ μεταβολὴ καὶ ἐγγὺς ἀπιστίας· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐν τῷ δέρματι γίνεται ἡ μεταβολὴ, ἀλλοιουμένης τῆς ἐντὸς ὑγρότητος εἴτε αἱματώδους ἢ καί τινος ἄλλης τοιαύτης οὔσης· ὥστε φανερὰν εἶναι τὴν συμπάθειαν. Ἡ δὲ τῶν τριχῶν μεταβολὴ ξηρῶν τε ὄντων καὶ ἀπηρτημένων καὶ ἀθρόον οὐ πεφυκότων ἀλλοιοῦσθαι παράδοξος ἀληθῶς καὶ ἀπίθανος, μάλιστα πρὸς πολλὰ ποικιλλομένη. Ὁ δὲ χαμαιλέων δοκεῖ τῷ πνεύματι ποιεῖν τὰς μεταβολάς· πνευματικὸν γὰρ φύσει· σημεῖον δὲ τὸ τοῦ πνεύμονος μέγεθος· σχεδὸν γὰρ δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος τέταται· ἅμα δὲ καὶ ἐξαιρόμενος αὐτὸς καὶ φυσώμενος δῆλός ἐστι.

XIV.
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΘΡΟΟΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ.

1 Ὅτι τῶν ἀθρόον φαινομένων ζώων οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων αἰτία, ἀλλὰ τῶν μὲν καὶ ἡ γένεσις φανερὰ, ὥσπερ τῶν μυιῶν, αἳ ἐν τοῖς στρατοπέδοις καὶ ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ μετὰ τὸ παρελθεῖν αὐτὰ ἔτι μᾶλλον γίνονται. Τούτων γὰρ ἥ τε κόπρος αἰτία καὶ ἡ τῶν ἄλλων σῆψις. Ἄλλα δὲ προϋπάρχει μὲν, ἐκφαίνεται δὲ διὰ τοὺς ὑετοὺς [μὲν,] ὥσπερ οἵ τε κοχλίαι καὶ οἱ μικροὶ βάτραχοι· οὐ γὰρ ὕονται, ὥς τινες ᾠήθησαν, ἀλλὰ προφαίνονται μόνον, κατὰ γῆς ὄντα πρότερον, διὰ τὸ εἰσρεῖν τὸ ὕδωρ εἰς τὰς θαλάμας αὐτῶν. Ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ τοῦτο βατράχων παρὰ τὸ ἐν ταῖς λίμναις καὶ τοῖς τέλμασι· τὸ δὲ πλῆθος καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων, ὅταν
2 εὐθηνήσωσιν. Ὅτι μᾶλλον μετὰ τὰς διαλύσεις καὶ τῶν πανηγύρεων καὶ τῶν στρατοπέδων, ἢ ἔτι συνισταμένων αἱ μυῖαι γίνονται· συμβαίνει γὰρ παρόντων μὲν διὰ τὰς καθημερινὰς χρείας καὶ κινήσεις φθείρεσθαι τὰς γενέσεις αὐτῶν, κινήσεως ἀεὶ καὶ μεταβολῆς γινομένης, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καθάρμασιν ἐκβαλλομένοις αὐτῶν· ὅταν δὲ διαλυθῶσιν, ἡσυχίας γινομένης, ταχὺ συντελεῖται, διὰ τὸ μὴ ὑπ᾽ οὐδενὸς κωλύεσθαι, μέχρι οὗ ἂν ξηρανθῇ

τὸ ἐν τοῖς καθάρμασιν ὑγρόν. Ἡ μὲν οὖν τῶν μυιῶν γένεσις ταχεῖαν καὶ πολλὴν, ὡς εἴρηται, τὴν γένεσιν λαμβάνει. Οἱ δ' ἀττέλεβοι καὶ αἱ 3
ἀκρίδες πανταχοῦ μέν εἰσιν, ὡς εἰπεῖν, πλήθεται δὲ ταῦτα τῷ τε τόπους οἰκείους λαμβάνειν, καὶ τῷ μὴ διαφθείρεσθαι αὐτῶν τὰ ᾠά· ὃ συμβαίνει διὰ τὴν ἀργίαν τῆς χώρας· ἐν γὰρ τῇ γεωργουμένῃ ἀπόλλυνται. Διὸ καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ ἀργούσης καταφέρονται πρὸς τὴν οἰκουμένην καὶ ἐργάσιμον. Ἐγχρονίζουσι δὲ ἢ διὰ τὸ περιέχεσθαι τὸ χωρίον ὄρεσιν ὑψηλοῖς, καὶ ὑπεράραι ταῦτα μὴ δύνασθαι, ἢ διὰ τὸ ἐπιτήδειον τῆς χώρας· τοιαύτη δὲ ἥ τε μαλακὴ καὶ νοτίδα ἔχουσα καὶ δροσοβόλος. Χαλεπαὶ μὲν 4
οὖν καὶ αἱ ἀκρίδες, χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀττέλεβοι, καὶ τούτων μάλιστα οὓς καλοῦσι βρούκους. Ἡ δὲ γένεσις αὐτῶν ἐξ ἀλλήλων. Τινὲς δὲ οἴονται, οὐκ ἀκριβεῖ σημείῳ [πεισθέντες] τῷ χρῶμα παραπλησίως τινὰς αὐτῶν ἔχειν τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ, ὅτι καὶ αὐτόματος. Δῆλον γὰρ, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς γενέσεως προσλαμβάνουσιν. Ἡ δὲ φθορὰ τού- 5
των ἣ μέν ἐστιν οἷον φυσική τις καὶ λοιμώδης· ὑπὸ κύνα γὰρ οἰστρᾷ, καὶ ἐγγίνεταί τι σκωλήκιον ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ φθείρεται· ἣ δὲ ἐν τῇ μετακινήσει καὶ τῇ πτήσει· ὅταν γὰρ ἀρθῶσιν, ὑπὸ τῶν ἀνέμων καταφέρονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ φθείρονται. Φθείρονται δὲ καὶ διὰ χειμῶνα καὶ ψύχος καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ᾠὰ αὐτῶν. Φθείρονται δὲ καὶ ἐκ μηχανῆς ἀνθρώπων· τάφρους γὰρ ποιοῦντες συνελαύνουσιν αὐτὰ εἰς

6 αὐτοὺς καὶ καταχωννύντες διαφθείρουσι. Ὅτι
τῶν ὄφεων δύο τινὰ τῆς γενέσεως αἴτιά ἐστιν·
ἢ γὰρ ἀὴρ ἔπομβρος ἢ πόλεμοι καὶ χύσεις αἱ-
μάτων· ὃ σχεδὸν καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τῆς
γενέσεως αἴτιον· ἐξ οὗ ποτε καὶ περὶ Θετταλίαν
7 πλῆθος ὄφεων ἱστοροῦσι γενέσθαι. Ὅτι καὶ οἱ
μύες ἐν ταῖς ἀρούραις ἀθρόον γίνονται, καὶ ἐν
τοῖς αὐχμοῖς μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς ἐπομβρίαις· πο-
λέμιον γὰρ αὐτοῖς τὰ ὕδατα· πολύγονον δὲ τὸ
ζῶον· ἀπόλλυται δὲ τῇ μὲν ἐμφανεῖ καὶ ἔξωθεν
φθορᾷ διὰ πλῆθος ὑδάτων· τοῦτο γὰρ καὶ ἔξω
χειμάζει καὶ εἰς τὰς μυωπίας παρεισρεῖ. Φθεί-
ρουσι δ' αὐτοὺς καὶ αἱ ἄγριαι γαλαῖ. Ἔστι δέ
τις αὐτῶν καὶ ἀφανὴς καὶ ἀθρόα φθορά, κα-
θάπερ τις ἐπισυμβαίνουσα λοιμώδης· τίκτεται
γὰρ καὶ τούτων ἐν τῇ κεφαλῇ σκώληξ, καὶ φθεί-
ρονται· ὃ καὶ οἱ ἔμπειροι ἐπισκοποῦντες ἐὰν
ἴδωσι, τὴν φθορὰν αὐτῶν προνοοῦσι καὶ προ-
8 αγγέλλουσιν. Ὅτι οἱ μύες ἱστοροῦνται καὶ σί-
δηρον κατεσθίειν καὶ χρυσίον· διὸ καὶ ἀνατέ-
μνοντες αὐτοὺς οἱ ἐν τοῖς χρυσείοις τὸν χρυσὸν
9 ἀνιμῶνται. Ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ δίποδάς φασι μῦας
γίνεσθαι καὶ μεγάλους· ἔχουσι δὲ οὗτοι καὶ τοὺς
ἐμπροσθίους πόδας, ἀλλ' οὐ βαδίζουσιν ἐπ' αὐ-
τοῖς· χρῶνται δ' αὐτοῖς οἷα χερσίν· ὅταν δὲ
φεύγωσι, πηδῶσι.

XV.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ ΦΘΟΝΕΙΝ.

1 Ὅτι ὁ γαλεώτης, φασὶ, φθονῶν τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις καταπίνει τὸ δέρμα, ὅταν ἐκδύσηται· ἔστι γὰρ βοήθημα ἐπιλήπτῳ. Καὶ ὁ ἔλαφος τὸ δεξιὸν κατορύττει κέρας, πρός τε τὰ τῆς φρύνης φάρμακα καὶ πρὸς ἄλλα πολλα χρήσιμον. Καὶ ἡ ἵππος ἀπεσθίει τῶν πώλων τὸ ἱππομανές· καὶ γὰρ τοῦτο πρὸς ἔνια χρήσιμον. Καὶ ἡ φώκη, ὅταν μέλλῃ ἁλίσκεσθαι, ἐξεμεῖ τὴν πιτύαν, χρησιμεύουσαν καὶ ταύτην τοῖς ἐπιλήπτοις. Καὶ ὁ χερσαῖος ἐχῖνος ἐνουρεῖ τῷ δέρματι καὶ διαφθείρει. Καὶ ἡ λὺγξ κατακρύπτει τὸ οὖρον, ὅτι πρὸς τὰς σφραγῖδας καὶ πρὸς ἄλλας χρείας ἐπιτήδειον. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ διὰ φθόνον 2 ταῦτα ποιεῖ τὰ ζῶα, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς ἰδίας ὑπολήψεως ταύτην αὐτοῖς περιῆψαν τὴν αἰτίαν, παντὶ δῆλον. Πόθεν γὰρ τοῖς ἀλόγοις ἡ τοσαύτη σοφία, ἣν καὶ οἱ λογικοὶ μετὰ συχνῆς μελέτης μανθάνουσιν; Ἀλλ' ἡ μὲν φώκη διὰ τὸν φόβον ἴσως ταραττομένη ἐμεῖ τὴν πιτύαν· καὶ ὁ γαλεώτης καταπίνει τὸ δέρμα φυσικόν τι ποιῶν πάθος, καθάπερ αἱ κύνες καὶ αἱ ὕες καὶ σχεδὸν τὰ τετράποδα πάντα· κατεσθίει γὰρ τὰ χόρια μετὰ τοὺς τόκους. Καὶ ὁ ἐχῖνος δὲ διὰ φόβον ἢ δι' ἄλλο τι πάθος φυσι-

κὸν ἐνουρεῖ, ἀλλ᾽ οὐχ ἵνα φθείρῃ τὸ δέρμα.
3 *Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πράττεται τοῖς ἀλόγοις, ὧν οὐκ ἔχομεν λόγον ἀποδοῦναι· οἷον, διὰ τί ἡ ὄρνις, ὅταν τέκῃ, περιῤῥίπτει τὰ κάρφη· διὰ τί οἱ κύνες ἐπαίροντες τὰ σκέλη προσουροῦσι· διὰ τί ἡ αἶξ, ὅταν λάβῃ τὸ ἠρύγγιον εἰς τὸ στόμα, μένει, καὶ τὰς ἄλλας ἵστασθαι ποιεῖ. Καὶ τὸ τῆς λυγγὸς οὖν καὶ τὸ τῆς ἐλάφου ὁ αὐτὸς κατάλογος περιέξει.*

XVI.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΩΛΕΥΟΝΤΩΝ ΖΩΩΝ.

I. *Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φωλευόντων, οἱ κοχλίαι, φησὶ, φωλεύουσι μὲν καὶ τοῦ χειμῶνος, μᾶλλον δὲ τοῦ θέρους· διὸ καὶ πλεῖστοι φαίνονται τοῖς μετοπωρινοῖς ὕδασιν· ἡ δὲ φωλεία τοῦ θέρους καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων.*

II. *Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ τῶν φωλευόντων τοὺς ἀστακοὺς καὶ καράβους καὶ καρίδας ἐκδύεσθαί φησι τὸ γῆρας.*

III. *Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ τῶν φωλευόντων διὰ τὸ ψῦχος φησὶ τὴν νάρκην κατὰ γῆς δύεσθαι.*

IV. *Ἐν τῷ Πόντῳ λέγουσι τοῦ χειμῶνος τῶν ὀρνέων τινὰ εὑρίσκεσθαι φωλεύοντα οὔτε ἀφοδεύοντα, οὔτε [δὲ], ὅταν τὰ πτερὰ αὐτῶν τίλλωσιν, αἰσθάνεσθαι, ἀλλ᾽ ὅταν ἐπὶ τὸν ὀβε-*

λίσκον ἀναπαρῇ καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ πυρὸς διακαυθῇ. Πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἰχθύων λέγουσι περικοπέντας καὶ περιτμηθέντας μὴ αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τοῦ πυρὸς θερμανθῶσιν.

XVII.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΑΚΕΤΩΝ ΚΑΙ ΒΛΗΤΙΚΩΝ.

Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ τῶν δακέτων καὶ βλητικῶν διαπέμπεσθαί φησι τὴν νάρκην ἀπ' αὐτῆς δύναμιν καὶ διὰ τῶν ξύλων καὶ διὰ τῶν τριοδόντων, ποιοῦσαν ναρκᾶν τοὺς ἐν χεροῖν ἔχοντας.

XVIII.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΤΟΣ.

Ὅτι αἱ τοῦ μέλιτος γενέσεις τριτταί· ἢ ἀπὸ τῶν ἀνθῶν καὶ ἐν οἷς ἄλλοις ἐστὶν ἡ γλυκύτης· ἄλλη δ' ἐκ τοῦ ἀέρος, ὅταν ἀναχυθὲν ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου συνεψηθὲν πέσῃ. Γίνεται δὲ τοῦτο μάλιστα ὑπὸ πυραμητόν. Ἄλλη δ' ἐν τοῖς καλάμοις. Πίπτει δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἀέρος μέλι καὶ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ τὰ προστυχόντα τῶν φυτῶν· εὑρίσκεται δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῖς φύλλοις τῆς δρυὸς καὶ ἐπὶ τῆς φιλύρας, διότι πυκνότητα ἔχει ταῦτα καὶ ἔνικμά ἐστι. Δεῖ δὲ μηδὲ τελείως εἶναι

ξηρὰ, ἵνα μὴ εἰς αὐτὰ ἕλκῃ, μήτε μανὰ, ἵνα μὴ διΐῃ· ταῦτα δὲ καὶ ἔνικμα καὶ πυκνότητα ἔχει· τὰ δὲ τῆς φιλύρας καὶ γλυκύτητα. Ἔχει δέ πως ἡ μέλιττα οἰκείωσίν τινα πρὸς τὴν δρῦν.

XIX.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΗΘΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἤδη μὲν καὶ πρότερον πολλάκις ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν ἐθαύμασα, ἴσως δὲ οὐδὲ παύσομαι θαυμάζων, τί γὰρ δή ποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα κειμένης, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως παιδευομένων, συμβέβηκεν ἡμῖν οὐ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν τρόπων ἔχειν. Ἐγὼ γὰρ, ὦ Πολύκλεις, συνθεωρήσας ἐκ πολλοῦ χρόνου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ βεβιωκὼς ἔτη ἐννενήκοντα ἐννέα, ἔτι δὲ ὡμιληκὼς πολλαῖς τε καὶ παντοδαπαῖς φύσεσι, καὶ παρατεθεαμένος ἐξ ἀκριβείας πολλῆς τούς τε ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς φαύλους, ὑπέλαβον δεῖν συγγράψαι, ἃ ἑκάτεροι αὐτῶν ἐπιτηδεύουσιν ἐν τῷ βίῳ. Ἐκθήσω δέ σοι κατὰ γένος ὅσα τε τυγχάνει γένη τρόπων τούτοις προσκείμενα, καὶ ὃν τρόπον τῇ οἰκονομίᾳ χρῶνται. Ὑπολαμβάνω γὰρ, ὦ Πολύκλεις, τοὺς υἱεῖς ἡμῶν βελτίους ἔσεσθαι, καταλειφθέντων αὐτοῖς ὑπομνημάτων τοιούτων, οἷς

παραδείγμασι χρώμενοι αἱρήσονται τοῖς εὐσχημονεστάτοις συνεῖναί τε καὶ ὁμιλεῖν, ὅπως μὴ καταδεέστεροι ὦσιν αὐτῶν. Τρέψομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸν λόγον· σὸν δὲ, παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι, εἰ ὀρθῶς λέγω. Πρῶτον μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶν τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότων, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν. Καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, καὶ ὁριοῦμαι αὐτήν· εἶθ' οὕτως τὸν εἴρωνα διέξειμι, ποῖός τίς ἐστι, καὶ εἰς τίνα τρόπον κατενήνεκται· καὶ τὰ ἄλλα δὴ τῶν παθημάτων, ὥσπερ ὑπεθέμην, πειράσομαι κατὰ γένος φανερὰ καταστῆσαι.

Κεφ. α.

ΠΕΡΙ ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ.

Ἡ μὲν οὖν εἰρωνεία δόξειεν ἂν εἶναι, ὡς 1
τύπῳ λαβεῖν, προςποίησις ἐπὶ τὸ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων. Ὁ δὲ εἴρων τοιοῦτός τίς ἐστιν, οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλειν λαλεῖν, οὐ μισεῖν· καὶ ἐπαινεῖν παρόντας οἷς ἐπέθετο λάθρα, καὶ τούτοις συλλυπεῖσθαι ἡττημένοις· καὶ συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς αὐτὸν κακῶς λέγουσι, καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις· καὶ πρὸς τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας πρᾴως διαλέγεσθαι. Καὶ τοῖς ἐντυγχάνειν κατὰ σπου- 2
δὴν βουλομένοις προστάξαι ἐπανελθεῖν· καὶ μηδὲν ὧν πράττει ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ φῆσαι βουλεύεσθαι, καὶ προσποιήσασθαι ἄρτι παραγεγονέναι, καὶ ὀψὲ γενέσθαι, καὶ αὐτὸν μαλακισθῆναι. Καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρα-

νίζοντας — ὡς οὐ πωλεῖ· καὶ μὴ πωλῶν φῆσαι
πωλεῖν· καὶ ἀκούσας τι, μὴ προσποιεῖσθαι· καὶ
ἰδὼν φῆσαι μὴ ἑωρακέναι· καὶ ὁμολογήσας μὴ
μεμνῆσθαι. Καὶ τὰ μὲν σκέψεσθαι φάσκειν,
τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι, τὰ δὲ θαυμάζειν, τὰ δὲ ἤδη
3 ποτὲ καὶ αὐτὸς οὕτω διαλογίσασθαι. Καὶ τὸ
ὅλον δεινὸς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοῦ λόγου χρῆ-
σθαι, Οὐ πιστεύω· Οὐχ ὑπολαμβάνω· Ἐκπλήτ-
τομαι· καὶ λέγειν, ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι·
Καὶ μὴν οὐ ταῦτα πρὸς ἐμὲ διεξῄει· Παράδο-
ξόν μοι τὸ πρᾶγμα· Ἄλλῳ τινὶ λέγε· Ὅπως δὲ
σοι ἀπιστήσω, ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀποροῦμαι·
Ἀλλ' ὅρα, μὴ σὺ θᾶττον πιστεύσῃς τοιαύτας
φωνὰς καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας. Οὐ χεῖρόν
ἐστιν εὑρεῖν οὐδέν. Τὰ δὴ τῶν ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ
ἀλλ' ἐπίβουλα φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς
ἔχεις.

Κεφ. β.

ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

1 Τὴν δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν
αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι·
τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε ἅμα πο-
ρευόμενον εἰπεῖν Ἐνθυμῇ, ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς
σὲ οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο οὐθενὶ τῶν ἐν τῇ πόλει
γίνεται πλὴν σοί. Ηὐδοκίμεις χθὲς ἐν τῇ στοᾷ·
πλειόνων γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημέ-
νων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου, τίς εἴη βέλτιστος,
ἀπ' αὐτοῦ ἀρξαμένους πάντας ἐπὶ τὸ ὄνομα
2 αὐτοῦ κατενεχθῆναι. Καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγων
ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα· καὶ ἐάν τι

πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἀπὸ πνεύματος
προσενεχθῇ ἄχυρον, καρφολογῆσαι, καὶ ἐπιγε-
λάσας δὲ εἰπεῖν, Ὁρᾷς, ὅτι δυεῖν σοι ἡμερῶν οὐκ
ἐντετύχηκα, πολιῶν ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστὸν,
καίπερ εἴ τις ἄλλος ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν
τὴν τρίχα. Καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι τοὺς ἄλ- 3
λους σιωπᾷν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούον-
τος, καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσαιτο, Ὀρθῶς·
καὶ σκώψαντι ψυχρῶς ἐπιγελάσαι, τό τε ἱμάτιον
ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατα-
σχεῖν τὸν γέλωτα· καὶ τοὺς ἀπαντῶντας μικρὸν
ἐπιστῆναι κελεῦσαι, ἕως ἂν αὐτὸς παρέλθῃ. Καὶ
τοῖς παιδίοις μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος εἰς-
ενέγκας δοῦναι ὁρῶντος αὐτοῦ, καὶ φιλήσας δὲ
εἰπεῖν Χρηστοῦ πατρὸς νεόττια. Καὶ συνωνού-
μενος δὲ κρηπῖδας τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρυ-
θμότερον τοῦ ὑποδήματος. Καὶ, πορευομένου
πρός τινα τῶν φίλων, προδραμὼν εἰπεῖν Ὅτι
πρὸς σὲ ἔρχεται· καὶ ἀναστρέψας εἰπεῖν Ὅτι
προσήγγελκα. Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἐκ γυναικείας 4
ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατὸς ἀπνευστί· καὶ τῶν
ἑστιωμένων πρῶτος ἐπαινέσαι τὸν οἶνον· καὶ
παρακειμένῳ εἰπεῖν Ὡς μαλακῶς ἑστιᾷς· καὶ
ἄρας τι τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης φῆσαι Τουτὶ ἄρα
ὡς χρηστόν ἐστι. Καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ, καὶ
εἰ ἐπιβάλλεσθαι βούλεται, καὶ ἔτι ταῦτα λέγων
περιστεῖλαι αὐτόν. Καὶ μὴν πρὸς τὸ οὖς προς-
πίπτων ψιθυρίζειν· καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπων
τοῖς ἄλλοις λαλεῖν. Καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεά- 5
τρῳ ἀφελόμενος τὰ προσκεφάλαια αὐτὸς ὑπο-
στρῶσαι· καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι εὖ ἠρχιτεκτονῆ-

σθαι, καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι, καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι· καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸν κόλακά ἐστι θεάσασθαι πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα, οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

Κεφ. γ.

ΠΕΡΙ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ ἀδολεσχία ἐστὶ μὲν διήγησις λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων, ὁ δὲ ἀδολέσχης τοιοῦτός ἐστιν, οἷος ὃν μὴ γινώσκει τούτῳ παρακαθεζόμενος [πλησίον] πρῶτον μὲν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς εἰπεῖν ἐγκώμιον, εἶτα ὃ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον, τοῦτο διηγήσασθαι· εἶθ' ὧν εἶχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τὰ καθέκαστα διεξελθεῖν· εἶτα δὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος λέγειν, ὡς πολὺ πονηρότεροί εἰσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀρχαίων, καὶ ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ
2 ἀγορᾷ· καὶ ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι ξένοι· καὶ τὴν θάλατταν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶναι· καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι· καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς νέωτά γε ἀργήσει· καὶ ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν· καὶ ὡς Δάμιππος μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε· καὶ πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ Ὠιδείου· καὶ Χθὲς ἤμεσα· καὶ τίς ἐστιν ἡμέρα σήμερον· καὶ ὡς Βοηδρομιῶνος μέν ἐστι τὰ μυστήρια, Πυανεψιῶνος δὲ Ἀπατούρια, Ποσειδῶνος δὲ τὰ κατ' ἀγροὺς Διονύσια· κἂν ὑπομένῃ τις αὐτὸν, μὴ ἀφίστασθαι. Παρασείσαντα δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων (φεύγειν) καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις ἀπύρε-

τος βούλεται εἶναι· ἔργον γὰρ συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε σχολὴν μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσιν.

Κεφ. δ.

ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΙΚΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία 1
ἀσχήμων· ὁ δὲ ἄγροικος τοιοῦτός τις οἷος κυκεῶνα πιὼν εἰς ἐκκλησίαν πορεύεσθαι, καὶ τὸ μύρον φάσκειν οὐδὲν τοῦ θύμου ἥδιον ὄζειν· καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν· καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν· καὶ τοῖς μὲν φίλοις καὶ οἰκείοις ἀπιστεῖν, πρὸς δὲ τοὺς αὑτοῦ οἰκέτας ἀνακοινοῦσθαι περὶ τῶν μεγίστων· καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῷ ἐργαζομένοις μισθωτοῖς ἐν ἀγρῷ πάντα τὰ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διηγεῖσθαι· καὶ ἀναβεβλη- 2
μένος ἄνω τοῦ γόνατος καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ ὑποφαίνεσθαι· καὶ ἐπ᾽ ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ θαυμάζειν μήτε ἐκπλήττεσθαι, ὅταν δὲ ἴδῃ ἐν ταῖς ὁδοῖς βοῦν ἢ ὄνον ἢ τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν· καὶ προαιρῶν δέ τι ἐκ τοῦ ταμείου δεινὸς φαγεῖν, καὶ ζωρότερον πιεῖν· καὶ τὴν σιτοποιὸν πειρῶν λαθεῖν, κᾆτ᾽ ἀλέσαι μετ᾽ αὐτῆς τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὑτῷ τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ ἀριστῶν δὲ ἅμα τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον· καὶ κόψαντος τὴν θύραν ὑπακοῦ- 3
σαι αὐτός· καὶ τὸν κύνα προσκαλεσάμενος καὶ ἐπιλαβόμενος τοῦ ῥύγχους εἰπεῖν, Οὗτος φυλάττει τὸ χωρίον καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς ἔνδον. Καὶ τὸ ἀργύριον δὲ παρά του λαμβάνων ἀποδοκιμάζειν, λίαν λέγων λυπρὸν εἶναι, καὶ ἅμα ἀλλάττεσθαι ἕτερον: καὶ εἴ τῳ ἄροτρον ἔχρησεν

ἢ κόφινον ἢ δρέπανον ἢ θύλακον; ταῦτα τῆς νυκτὸς κατὰ ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος (ἀ-
4 παιτεῖν·) καὶ εἰς ἄστυ καταβαίνων ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα, πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι καὶ τὸ τάριχος, καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει· καὶ εἰπεῖν εὐθὺς, ὅτι βούλεται καταβὰς ἀποκείρασθαι, καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παριὼν κομίσασθαι παρ᾽ Ἀρχίου τοὺς ταρίχους· καὶ ἐν βαλανείῳ δὲ ᾆσαι· καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα [δὲ] ἥλους ἐγκροῦσαι.

Κεφ. ε.

ΠΕΡΙ ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ ἀρέσκεια ἐστὶ μὲν, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική· ὁ δὲ ἄρεσκος ἀμέλει τοιοῦτός τις, οἷος πόῤῥωθεν προσαγορεύσας, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπὼν, καὶ θαυμάσας ἱκανῶς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μὴ ἀφιέναι, καὶ μικρὸν προπέμψας καὶ ἐρωτήσας, πότε αὐτὸν ὄψεται, ἔτι ἐπαινῶν ἀπαλ-
2 λάττεσθαι. Καὶ παρακληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν μὴ μόνον ᾧ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ· καὶ τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν, ὡς δικαιότερα λέγουσι τῶν πολιτῶν. Καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον κελεῦσαι καλέσαι τὰ παιδία τὸν ἑστιῶντα, καὶ εἰσιόντα φῆσαι σύκου ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρὶ, καὶ προσαγαγόμενος φιλῆσαι, καὶ παρ᾽ αὐτὸν καθίσαι· καὶ τοῖς μὲν συμπαίζειν αὐτὸς, λέγων Ἀσκὸς, Πέλεκυς· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐᾶν καθεύδειν ἅμα θλιβόμενος. . . . .

Κεφ. ϛ.

ΠΕΡΙ . . . .

Καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκείρασθαι, καὶ τοὺς 1
ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν· καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ χρίσματι ἀλείφεσθαι· καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν, τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν, οὗ ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται, τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι, ὅταν ᾖ θέα, πλησίον τῶν στρατηγῶν. Καὶ ἀγοράζειν αὑτῷ μὲν μηδὲν, ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα· καὶ Λακωνικὰς κύνας εἰς Κύζικον πέμπειν, καὶ μέλι Ὑμήττιον εἰς Ῥόδον· καὶ ταῦτα ποιῶν τοῖς ἐν τῇ πόλει διηγεῖσθαι. Ἀμέ- 2
λει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι δεινὸς καὶ τίτυρον κτήσασθαι καὶ Σικελικὰς περιστερὰς, καὶ δορκαδείους ἀστραγάλους, καὶ Θυριακὰς τῶν στρογγύλων ληκύθων, καὶ βακτηρίας τῶν σκολιῶν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ αὐλαίαν ἔχουσαν Πέρσας ἐνυφασμένους. Καὶ αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον καὶ σφαιριστήριον· καὶ τοῦτο περιϊὼν χρᾷν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς σοφισταῖς, τοῖς ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν ὕστερον εἰπεῖν ἐπὶ τῶν θεωμένων πρὸς ἕτερον, ὅτι τούτου ἐστὶν ἡ παλαίστρα.

Κεφ. ζ.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΝΟΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀπόνοια ἐστιν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔρ- 1
γων καὶ λόγων· ὁ δὲ ἀπονενοημένος τοιοῦτός τις οἷος ὀμόσαι ταχὺ, κακῶς ἀκοῦσαι καὶ λοιδορη-

θῆναι δυνάμενος· τῷ ἤθει ἀγοραῖός τις καὶ
ἀνασεσυρμένος, καὶ παντοποιός. Ἀμέλει δυνα-
τὸς καὶ ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα καὶ
προσωπεῖον μὴ ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ. Καὶ ἐν
θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοὺς ἐκλέγειν καθ' ἕκα-
στον παριὼν, καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ σύμβολον
2 φέρουσι καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι. Δεινὸς δὲ
καὶ πανδοκεῦσαι καὶ πορνοβοσκῆσαι καὶ τελω-
νῆσαι, καὶ μηδεμίαν αἰσχρὰν ἐργασίαν ἀποδοκι-
μάσαι, ἀλλὰ κηρύττειν, μαγειρεύειν, κυβεύειν,
τὴν μητέρα μὴ τρέφειν, ἀπάγεσθαι κλοπῆς, τὸ
δεσμωτήριον πλείω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὑτοῦ
οἰκίαν. Ἱκανὸς δὲ καὶ δίκας τὰς μὲν φεύγειν,
τὰς δὲ διώκειν, τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι, ταῖς δὲ
παρεῖναι ἔχων ἐχῖνον ἐν τῷ προκολπίῳ καὶ ὁρ-
5 μαθοὺς γραμμάτων ἐν ταῖς χερσίν. Οὐκ ἀπο-
δοκιμάζων δὲ οὐδ' ἅμα πολλῶν ἀγοραίων στρα-
τηγεῖν, καὶ εὐθὺς τούτοις δανείζειν, καὶ τῆς
δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράτ-
τεσθαι, καὶ ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἰχθυο-
πωλεῖα, τὰ ταριχοπωλεῖα, καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ
τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν. Ἐρ-
γώδεις δ' εἰσὶ τὸ στόμα εὔλυτον ἔχοντες πρὸς
λοιδορίαν, καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ,
ὡς συνηχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἐργαστή-
4 ρια. Καὶ τοῦτο δ' ἂν εἶναι δόξειε [τοῦ ἀπο-
νενοημένου] περιϊστάμενον τοὺς ὄχλους καὶ προς-
καλοῦντα μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ παρεῤῥωγυίᾳ δια-
λεγόμενον πρὸς αὐτοὺς καὶ λοιδορούμενον . . .
καὶ μεταξὺ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασι, πρὶν
ἀκοῦσαι αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχὴν, τοῖς δὲ

συλλαβὴν, τοῖς δὲ μέρος τοῦ πράγματος λέγει, οὐκ ἄλλως θεωρεῖσθαι ἀξιῶν τὴν ἀπόνοιαν ἑαυτοῦ, ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις.

Κεφ. η.

ΠΕΡΙ ΛΑΛΙΑΣ.

Ἡ δὲ λαλιὰ, εἴ τις αὐτὴν ὁρίζεσθαι βού- 1
λοιτο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου· ὁ δὲ λάλος τοιοῦτός τις οἷος τῷ ἐντυχόντι εἰπεῖν, ἂν ὁτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγξηται, ὅτι οὐδὲν λέγει, καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ, ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται· καὶ μεταξὺ δὲ ἀποκρινομένου, ὑποβάλλειν Εἶπας σὺ, μὴ ἐπιλάθῃ, ὃ μέλλεις λέγειν· καὶ Εὖγε, ὅτι με ὑπέμνησας· καὶ Τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμόν που· καὶ Ὃ παρέλιπον· καὶ Ταχύ γε συνῆκας τὸ πρᾶγμα· καὶ Πάλαι σε παρετήρουν, εἰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατενεχθήσῃ· καὶ ἑτέρας ἀφορμὰς τοιαύτας πορίσασθαι, ὥστε μηδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. Καὶ ὅταν γε τοὺς 2
καθ᾿ ἕνα ἀποκναίσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι, καὶ φυγεῖν ποιῆσαι μεταξὺ χρηματίζοντας. Καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν τοσαῦτα, καὶ προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις· καὶ τοὺς ἀπιέναι φάσκοντας δεινὸς προπέμψαι καὶ ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ 3
πυθόμενος τὰς ἐκκλησίας ἀπαγγέλλειν· προσδιηγήσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐπ᾿ Ἀριστοφῶντός ποτε γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην, καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ Λυσάνδρου· καὶ οὕς ποτε λόγους

αὐτὸς εἶπε καὶ εὐδοκίμησεν ἐν τῷ δήμῳ· καὶ
κατὰ τῶν πληθῶν γε ἅμα διηγούμενος κατηγο-
ρίαν παρεμβαλεῖν, ὥστε τοὺς ἀκούοντας ἤτοι
ἐπιλαθέσθαι, ἢ νυστάξαι, ἢ μεταξὺ καταλι-
4 πόντας ἀπαλλάττεσθαι. Καὶ συνδικάζων δὲ κω-
λῦσαι κρῖναι, καὶ συνθεωρῶν θεάσασθαι, καὶ
συνδειπνῶν φαγεῖν, λέγων, ὅτι χαλεπὸν τῷ λάλῳ
ἐστὶ σιωπᾶν, καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἡ γλῶττα,
καὶ ὡς οὐκ ἂν σιωπήσειεν, οὐδ' εἰ τῶν χελιδό-
νων δόξειεν εἶναι λαλίστερος. Καὶ σκωπτόμενος
ὑπομεῖναι καὶ ὑπὸ τῶν αὑτοῦ παιδίων, ὅταν
αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενα κελεύῃ, λέγον-
τα Λαλεῖν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ.

Κεφ. θ.

ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΠΟΙΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ λογοποιΐα ἐστὶ σύνθεσις ψευδῶν λό-
γων καὶ πράξεων, ὧν βούλεται ὁ λογοποιῶν· ὁ
δὲ λογοποιὸς τοιοῦτός τις, οἷος ὑπαντήσας τῷ
φίλῳ εὐθὺς καταβαλὼν τὸ ἦθος καὶ μειδιάσας
ἐρωτῆσαι, Πόθεν σὺ, καὶ, Τί λέγεις; καὶ ἔχεις
περὶ τοῦδε εἰπεῖν καινόν; καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν,
Μὴ λέγεταί τι καινότερον; καὶ, Μὴ ἀγαθά ἐστι
τὰ λεγόμενα; καὶ οὐκ ἐάσας ἀποκρίνεσθαι εἰ-
πεῖν Τί λέγεις; οὐδὲν ἀκήκοας; Δοκῶ μοι σὲ
εὐωχήσειν καινῶν λόγων. Καί ἐστιν αὐτῷ ἢ
στρατιώτης ἢ παῖς Ἀστείου τοῦ αὐλητοῦ, ἢ Λύ-
κων ὁ ἐργολάβος παραγεγονὼς ἐξ αὐτῆς τῆς
2 μάχης, οὗ φησιν ἀκηκοέναι. Αἱ μὲν οὖν ἀνα-
φοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσιν αὐτοῦ, ὧν οὐ-
θεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαβέσθαι· διηγεῖται δὲ τούτους

φάσκων λέγειν, ὡς Πολυσπέρχων καὶ ὁ βασιλεὺς μάχῃ νενίκηκε, καὶ Κάσανδρος ἐζώγρηται. Κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ Σὺ δὲ ταῦτα πιστεύεις γεγονέναι; φήσει τὸ πρᾶγμα βοᾶσθαι γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν λόγον ἐπιντείνειν· καὶ πάντας συμφωνεῖν· ταὐτὰ γὰρ λέγειν περὶ τῆς μάχης· καὶ πολὺν τὸν ζωμὸν γεγονέναι· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ σημεῖον τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν· ὁρᾶν γὰρ αὐτῶν πάντων μεταβεβληκότα. Λέγει δ' ὡς καὶ παρακήκοε παρὰ τούτοις κρυπτόμενόν τινα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἤδη πέμπτην ἡμέραν ἥκοντα ἐκ Μακεδονίας, ὃς πάντα ταῦτα εἶδε. Καὶ ταῦθ' ἅμα διεξιὼν, Πῶς οἴεσθε, πιθανῶς σχετλιάζει, λέγων Δυστυχὴς Κάσανδρος! ὢ ταλαίπωρος! Ἐνθυμῇ τὸ τῆς τύχης· Ἀλλ' οὖν ἰσχυρὸς γενόμενος· καὶ Δεῖ δὲ αὐτὸν σὲ μόνον εἰδέναι· πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδράμηκε λέγων. Τῶν 3 τοιούτων ἀνθρώπων τεθαύμακα, τί ποτε βούλονται λογοποιοῦντες· οὐ γὰρ μόνον ψεύδονται, ἀλλὰ καὶ ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι· πολλάκις γὰρ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν τοῖς βαλανείοις περιστάσεις ποιούμενοι τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασιν, οἱ δ' ἐν τῇ στοᾷ πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ νικῶντες ἐρήμους δίκας ὠφλήκασιν· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ πόλεις λόγῳ κατὰ κράτος αἱροῦντες παρεδειπνήθησαν. Πάνυ δὲ ταλαίπωρόν ἐστιν αὐτῶν τὸ 4 ἐπιτήδευμα· ποίᾳ γὰρ στοᾷ, ποίῳ δὲ ἐργαστηρίῳ, ποίῳ δὲ μέρει τῆς ἀγορᾶς οὐ διημερεύουσιν ἀπαυδᾶν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας οὕτως καὶ καταπονοῦντες ταῖς ψευδολογίαις;

Κεφ. ι.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΧΥΝΤΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ ἀναισχυντία ἐστὶ μὲν, ὡς ὅρῳ λαβεῖν, καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους· ὁ δὲ ἀναίσχυντος τοιοῦτος οἷος πρῶτον μὲν, ὃν ἀποστερεῖ, πρὸς τοῦτον ἀπελθὼν δανείζεσθαι· εἶτα θύσας τοῖς θεοῖς, αὐτὸς μὲν δειπνεῖν παρ' ἑτέρῳ, τὰ δὲ κρέα ἀποτιθέναι ἅλσὶ πάσας· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ἀκόλουθον δοῦναι ἀπὸ τῆς τραπέζης ἄρας κρέας καὶ ἄρτον, καὶ εἰπεῖν
2 ἀκουόντων πάντων Εὐωχοῦ, τίμιε. Καὶ ὀψωνῶν δὲ ὑπομιμνήσκειν τὸν κρεωπώλην, εἴ τι χρήσιμος αὐτῷ γέγονε, καὶ ἑστηκὼς πρὸς τῷ σταθμῷ μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ, ὀστοῦν εἰς τὸν ζυγὸν ἐμβάλλειν· καὶ ἐὰν μὲν λάβῃ, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μὴ, ἁρπάσας ἀπὸ τῆς τραπέζης χολίκιον ἅμα γελῶν ἀπαλλάττεσθαι. Καὶ ξένοις δὲ αὐτοῦ θέαν ἀγοράσας, μὴ δοὺς τὸ μέρος, θεωρεῖν· ἄγειν δὲ καὶ τοὺς υἱεῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν
3 καὶ τὸν παιδαγωγόν. Καὶ ὅσα ἐωνημένος ἄξιά τις φέρει, μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ· καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐλθὼν δανείζεσθαι κριθὰς, ποτὲ δὲ ἄχυρα, καὶ ταῦτα χρήσαντας ἀναγκάσαι ἀποφέρειν πρὸς αὐτόν. Δεινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τῷ βαλανείῳ προσελθὼν, καὶ βάψας ἀρύταιναν, βοῶντος τοῦ βαλανέως, αὐτὸς αὑτοῦ καταχέασθαι, καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέλουται, ἀπιὼν, κἀκεῖ Οὐδεμία σοι χάρις.

Κεφ. ια.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΛΟΓΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία τοῦ δια- 1
φόρου ὑπὲρ τὸν καιρόν· ὁ δὲ μικρολόγος τοι-
οῦτός τις, οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν
ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ συσσιτῶν ἀριθμεῖν
τὰς κύλικας, πόσας ἕκαστος πέπωκε, καὶ ἀπάρ-
χεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτέμιδι τῶν συνδειπνούν-
των. Καὶ ὅσα μικροῦ τις πριάμενος λογίζεται, 2
πάντα φάσκειν εἶναι ἄγαν· καὶ οἰκέτου χύτραν
ἢ λοπάδα κατάξαντος, εἰσπρᾶξαι ἀπὸ τῶν ἐπι-
τηδείων· καὶ τῆς γυναικὸς ἀποβαλούσης τρίχαλ-
κον, οἷος μεταφέρειν τὰ σκεύη καὶ τὰς κλίνας
καὶ τὰς κιβωτούς, καὶ διφᾶν τὰ καλύμματα.
Καὶ ἐάν τι πωλῇ, τοσούτου ἀποδόσθαι, ὥστε
μὴ λυσιτελεῖν τῷ πριαμένῳ· καὶ οὐκ ἂν ἐᾶσαι
οὔτε συκοτραγῆσαι ἐκ τοῦ αὑτοῦ κήπου οὔτε
διὰ τοῦ αὑτοῦ ἀγροῦ πορευθῆναι, οὔτε ἐλάαν
ἢ φοίνικα τῶν χαμαὶ πεπτωκότων ἀνελέσθαι.
Καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ 3
διαμένουσιν οἱ αὐτοί. Δεινὸς δὲ καὶ ὑπερημε-
ρίαν πρᾶξαι καὶ τόκου τόκον ἀπαιτῆσαι· καὶ
ἑστιῶν τοὺς δημότας μικρὰ τὰ κρέα κόψας
παραθεῖναι· καὶ ὀψωνῶν μηθὲν πριάμενος εἰς-
ελθεῖν· καὶ ἀπαγορεῦσαι τῇ γυναικὶ μήτε ἅλας
χρᾷν, μήτε ἐλλύχνιον, μήτε κύμινον, μήτε ὀρί-
γανον, μήτε οὐλάς, μήτε στέμματα, μήτε θυ-
λήματα, ἀλλὰ λέγειν, ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα
πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. Καὶ τὸ ὅλον δὲ τῶν 4
μικρολόγων τὰς ἀργυροθήκας ἐστὶν ἰδεῖν εὐρυ-

τιώσας, καὶ τὰς κλεῖς ἰωμένας, καὶ αὐτοὺς δὲ φοροῦντας ἐλάττω τῶν μηρῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐκ ληκυθίων μικρῶν πάνυ ἀλειφομένους, καὶ ἐν χρῷ κειρομένους, καὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένους, καὶ πρὸς τοὺς γναφεῖς διατεινομένους, ὅπως τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν, ἵνα μὴ ῥυπαίνηται ταχύ.

Κεφ. ιβ.

ΠΕΡΙ ΒΔΕΛΥΡΙΑΣ.

1 Οὐ χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι· ἔστι γὰρ παιδιὰ ἐπιφανὴς καὶ ἐπονείδιστος· ὁ δὲ βδελυρὸς τοιοῦτος οἷος ὑπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον· καὶ ἐν θεάτρῳ κροτεῖν, ὅταν οἱ ἄλλοι παύσωνται· καὶ συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί· καὶ ὅταν σιωπήσῃ τὸ θέατρον, ανακύψας ἐρυγεῖν, ἵνα τοὺς καθημένους ποιήσῃ μεταστραφῆναι· καὶ πληθούσης τῆς ἀγορᾶς προσελθὼν πρὸς τὰ κάρυα ἢ τὰ μῆλα ἢ τὰ ἀκρόδρυα ἑστηκὼς τραγηματίζεσθαι, ἅμα τῷ πω-
2 λοῦντι προσλαλῶν· καὶ καλέσαι δὲ τῶν παριόντων ὀνομαστί τινα, ᾧ μὴ συνήθης ἐστί· καὶ σπεύδοντα δέ που ὁρῶν περιμεῖναι κελεῦσαι· καὶ ἡττημένῳ δὲ μεγάλην δίκην, ἀπιόντι ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου προσελθεῖν καὶ συνησθῆναι. Καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτῷ, καὶ αὐλητρίδας μισθοῦσθαι, καὶ δεικνύειν δὲ τοῖς ἀπαντῶσι τὰ ὠψωνημένα, καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα, καὶ διηγεῖσθαι προστὰς πρὸς κουρεῖον ἢ μυροπώλιον, ὅτι μεθύσκεσθαι μέλλει.

Κεφ. ιγ.

ΠΕΡΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΑΣ.

Ἡ δὲ αἰσχροκερδία ἐστὶ περιουσία κέρδους 1
αἰσχροῦ. Ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ αἰσχροκερδὴς, οἷος
ἑστιῶν ἄρτους ἱκανοὺς μὴ παραθεῖναι· καὶ δα-
νείσασθαι παρὰ ξένου παρ' αὐτῷ καταλύοντος·
καὶ διανέμων μερίδας φῆσαι δίκαιον εἶναι δί-
μοιρον τῷ διανέμοντι δίδοσθαι, καὶ εὐθὺς ἑαυ-
τῷ νεῖμαι. Καὶ οἰνοπωλῶν κεκραμένον τὸν οἶ- 2
νον τῷ φίλῳ ἀποδόσθαι· καὶ ἐπὶ θέαν τηνι-
καῦτα πορεύεσθαι, ἄγων τοὺς υἱεῖς, ἡνίκα προῖ-
κα ἐφιᾶσιν οἱ θεατρῶναι. Καὶ ἀποδημῶν δη-
μοσίᾳ, τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον οἴκοι
καταλιπεῖν, παρὰ δὲ τῶν συμπρεσβευόντων δα-
νείσασθαι. Καὶ τῷ ἀκολούθῳ μεῖζον φορτίον 5
ἐπιθεῖναι ἢ δύναται φέρειν, καὶ ἐλάχιστα ἐπι-
τήδεια τῶν ἄλλων παρέχειν· καὶ τῶν ξενίων δὲ
μέρος τὰ ἑαυτοῦ ἀπαιτήσας ἀποδόσθαι· καὶ ἀλει-
φόμενος ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ εἰπὼν, Σαπρόν γε
τὸ ἔλαιον ἐπρίω, τῷ παιδαρίῳ, τῷ ἀλλοτρίῳ
ἀλείφεσθαι. Καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν
ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆσαι
τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τὸν Ἑρμῆν. Καὶ 4
ἱμάτιον ἐκδοῦναι πλῦναι, καὶ χρησάμενος παρὰ
γνωρίμου ἐφελκῦσαι πλείους ἡμέρας, ἕως ἂν
ἀπαιτηθῇ. Καὶ τὰ τοιαῦτα. Φειδωνίῳ μέτρῳ
τὸν πύνδακα ἐγκεκρουσμένῳ μετρεῖν αὐτὸς τοῖς
ἔνδον τὰ ἐπιτήδεια σφόδρα ἀποψῶν· ὑποπρία-
σθαι φίλου ἐπιλαβὼν ἀποδόσθαι. Ἀμέλει δὲ καὶ
χρέος ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν, ἔλαττον τέ-

5 τρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι. Καὶ τῶν υἱῶν δὲ
μὴ πορευομένων εἰς τὸ διδασκαλεῖον τον μῆνα
ὅλον διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν, ἀφαιρεῖν τοῦ μισθοῦ
κατὰ λόγον· καὶ τὸν ἀνθεστηριῶνα μῆνα μη
πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ μαθήματα διὰ τὸ θέας
εἶναι πολλὰς, ἵνα μὴ τὸν μισθὸν ἐκτίνῃ. Καὶ
παρὰ παιδὸς κομιζόμενος ἀποφορὰν, τοῦ χαλ-
κοῦ τὴν ἐπικαταλλαγὴν προσαιτεῖν, καὶ λογι-
6 σμὸν δὲ λαμβάνων παρὰ τοῦ χειρίζοντος. Καὶ
φράτορας ἑστιῶν αἰτεῖν τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἐκ
τοῦ κοινοῦ ὄψον· τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπὸ τῆς
τραπέζης ἡμίση τῶν ῥαφανίδων ἀπογράφεσθαι,
ἵνα οἱ διακονοῦντες παῖδες μὴ λάβωσι. Συνα-
ποδημῶν δὲ μετὰ γνωρίμων χρήσασθαι τοῖς ἐκεί-
νων παισὶ, τὸν δ᾽ ἑαυτοῦ ἔξω μισθῶσαι, καὶ μὴ
7 ἀναφέρειν εἰς τὸ κοινὸν τὸν μισθόν. Ἀμέλει δὲ
καὶ συναγόντων παρ᾽ ἑαυτῷ ὑποθεῖναι τῶν παρ᾽
ἑαυτοῦ διδομένων ξύλων, φακῶν καὶ ὄξους καὶ
ἁλῶν καὶ ἐλαίου τοῦ εἰς τὸν λύχνον. Καὶ γα-
μοῦντός τινος τῶν φίλων καὶ ἐκδιδομένου θυ-
γατρα πρὸ χρόνου τινὸς ἀποδημῆσαι, ἵνα μὴ
προσπέμψῃ προσφοράν. Καὶ παρὰ τῶν γνωρί-
μων τοιαῦτα κιχρᾶσθαι, ἃ μήτ᾽ ἂν ἀπαιτῆσαι,
μήτ᾽ ἂν ἀποδιδόντων ταχέως ἄν τις κομίσαιτο.

Κεφ. ιδ.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΙΡΙΑΣ.

1 Ἡ μὲν οὖν ἀκαιρία ἐστὶν ἐπίτευξις λυποῦσα
τοὺς ἐντυγχάνοντας· ὁ δ᾽ ἄκαιρος τοιοῦτός τις
οἷος ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι·
καὶ πρὸς τὴν αὑτοῦ ἐρωμένην κωμάζειν πυρέτ-

τουσαν· καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης προσελθὼν κελεῦσαι αὐτὸν ἀναδέξασθαι· καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου· καὶ κεκλημένος εἰς γάμους τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν· καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκοντας ἄρτι παρακαλεῖν εἰς περίπατον. Δεινὸς δὲ καὶ προς- 2
άγειν ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι, καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας ἀνίστασθαι ἐξαρχῆς διδάσκων· καὶ πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι ἃ μὴ βούλεταί τις γενέσθαι, αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι. Καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας ἥκειν τόμον ἀπαιτήσων· καὶ μαστιγουμένῳ δὲ οἰκέτῃ παρεστὼς διηγεῖσθαι, ὅτι καὶ αὐτοῦ ποτε παῖς οὕτω πληγὰς λαβὼν ἀπήγξατο. Καὶ παρὼν διαίτῃ συγκρούειν, ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι. Καὶ ὀρχησάμενος ἅψασθαι ἑταίρου μηδέπω μεθύοντος.

Κεφ. ιε.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΕΡΓΙΑΣ.

1 Ἀμέλει περιεργία δόξειεν ἂν εἶναι προσποίησις λόγων καὶ πράξεων μετ' εὐνοίας· ὁ δὲ περίεργος τοιοῦτός τις οἷος ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται· καὶ ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος δικαίου εἶναι, ἔν τινι στὰς ἐλεγχθῆναι· καὶ πλείω δ' ἐπαναγκάσαι τὸν παῖδα κεράσαι ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν. Καὶ διειεί- 2
ρειν τοὺς μαχομένους, καὶ ἧς οὐ γιγνώσκει ἀτραποῦ ἡγήσασθαι, εἶτα μὴ δύνασθαι εὑρεῖν, οὐ πορεύεται· καὶ τὸν στρατηγὸν [δὲ] προσελθὼν ἐρωτῆσαι, πότε μέλλει παρατάττεσθαι, καὶ

τί μετὰ τὴν αὔριον παραγγέλλει. Καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἰπεῖν, ὅτι ἡ μήτηρ ἤδη καθεύδει ἐν τῷ δωματίῳ. Καὶ ἀπαγορεύοντος τοῦ ἰατροῦ, ὅπως μὴ δώσῃ οἶνον τῷ μαλακιζομένῳ, φῆσαι βούλεσθαι διάπειραν λαμβάνων εὐτρεπίσαι τὸν
3 *κακῶς ἔχοντα. Καὶ γυναικὸς δὲ τελευτησάσης ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποταπή ἐστι, καὶ προσεπιγράψαι, ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν. Καὶ ὀμνύναι μέλλων εἰπεῖν πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκα.*

Κεφ. ις.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ.

1 *Ἔστι δὲ ἡ ἀναισθησία, ὡς ὅρῳ εἰπεῖν, βραδυτὴς ψυχῆς ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν· ὁ δὲ ἀναίσθητος τοιοῦτός τις οἷος λογισάμενος ταῖς ψήφοις καὶ κεφάλαιον ποιήσας ἐρωτᾶν τὸν παρακαθήμενον Τί γίνεται; Καὶ δίκην φεύγων, καὶ ταύτην εἰσιέναι μέλλων, ἐπιλαθόμενος εἰς ἀγρὸν πορεύεσθαι. Καὶ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ μόνος*
2 *καταλείπεσθαι καθεύδων. Καὶ πολλὰ φαγών, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπὶ θᾶκον ἀνιστάμενος, ὑπὸ κυνὸς τῆς τοῦ γείτονος δηχθῆναι. Καὶ λαβών [τι] καὶ ἀποθεὶς αὐτός, τοῦτο ζητεῖν, καὶ μη δύνασθαι εὑρεῖν. Καὶ ἀπαγγέλλοντός τινος αὐτῷ, ὅτι τετελεύτηκέ τις αὐτοῦ τῶν φίλων, ἵνα παραγένηται, σκυθρωπάσας καὶ δακρύσας εἰπεῖν*
3 *Ἀγαθῇ τύχῃ. Δεινὸς δὲ καὶ ἀπολαμβάνων ἀργύριον μάρτυρας παραλαβεῖν· καὶ χειμῶνος*

ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδὶ, ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε· καὶ τὰ παιδία ἑαυτοῦ παλαίειν ἀναγκάζων καὶ τροχάζων εἰς κόπον ἐμβάλλειν. Καὶ ἐν ἀγρῷ αὐτὸς φακῆν ἕψων δὶς ἅλας εἰς τὴν χύτραν ἐμβάλλων ἄβρωτον ποιῆσαι. Καὶ ὕοντος τοῦ Διὸς εἰπεῖν Ἡδύ γε τῶν ἄστρων νομίζει, ὅτι δὴ οἱ ἄλλοι λέγουσι πίσσης. Καὶ λέγοντός τινος, Πόσους οἴει κατὰ τὰς Ἠρίας ἐξενεχθῆναι νεκρούς; πρὸς τοῦτον εἰπεῖν, Ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο.

Κ ε φ. ι ζ.

ΠΕΡΙ ΑΥΘΑΔΕΙΑΣ.

Ἡ δὲ αὐθάδειά ἐστιν ἀπήνεια ὁμιλίας ἐν λόγοις· ὁ δὲ αὐθάδης τοιοῦτός τις οἷος ἐρωτηθεὶς Ὁ δεῖνα ποῦ ἐστιν; εἰπεῖν, Πράγματά μοι μὴ πάρεχε. Καὶ προσαγορευθεὶς μὴ ἀντιπροσειπεῖν· καὶ πωλῶν τι μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις πόσου ἂν ἀποδοῖτο, ἀλλ᾽ ἐρωτᾶν, τί εὑρίσκει· καὶ τοῖς τιμῶσι καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτὰς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἂν γεύοιτο διδομένων. Καὶ οὐκ ἔχειν συγγνώμην οὔτε τῷ ἀπώσαντι αὐτὸν ἀκουσίως, οὔτε τῷ ὤσαντι, οὔτε τῷ ἐμβάντι. Καὶ φίλῳ δὲ ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἂν δοίη, ὕστερον ἥκειν φέρων, καὶ λέγειν, ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον. Καὶ προσπταίσας ἐν τῇ ὁδῷ δεινὸς καταράσασθαι τῷ λίθῳ· καὶ ἀναμεῖναι οὐκ ἂν ὑπομεῖναι πολὺν χρόνον οὐθένα. Καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι. Δεινὸς δὲ καὶ τοῖς θεοῖς μὴ ἐπεύχεσθαι.

Κεφ. ιη.

ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

1 Ἀμέλει ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν ἂν εἶναι δει-
λία πρὸς τὸ δαιμόνιον· ὁ δὲ δεισιδαίμων τοιοῦ-
τός τις οἷος ἐπὶ κρήνην ἀπονιψάμενος τὰς χεῖ-
ρας, καὶ περιῤῥανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ, δάφνης εἰς
τὸ στόμα λαβὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν.
Καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν παραδράμῃ γαλῆ, μὴ πρότε-
ρον πορευθῆναι, ἕως διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους
τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ. Καὶ ἐὰν ἴδῃ ὄφιν
ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐὰν παρείαν, Σαβάζιον καλεῖν,
ἐὰν δὲ ἱερὸν, ἐνταῦθα ἱερῷ εὐθὺς ἱδρύσασθαι.
Καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς τριόδοις
παριὼν ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν, καὶ
ἐπὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκυνήσας ἀπαλλάττε-
2 σθαι. Καὶ ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ,
πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν ἐρωτᾷν, τί χρὴ ποιεῖν;
καὶ ἐὰν ἀποκρίνηται αὐτῷ, ἐκδοῦναι τῷ σκυτο-
δέψῃ ἐπιῤῥάψαι, μὴ προσέχειν τούτοις, ἀλλ' ἀ-
ποτραπεὶς ἐκθύσασθαι. Καὶ πυκνὰ δὲ τὴν οἰ-
κίαν καθᾶραι δεινὸς, Ἑκάτης φάσκων ἐπαγωγὴν
γεγονέναι. Κἂν γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ (διΐ-
πτασθαι τύχῃ,) ταράττεσθαι, καὶ εἰπὼν Ἀθηνᾶ
κρείττων, παρελθεῖν οὕτω. Καὶ οὔτε μνήματι
ἐπιβῆναι, οὔτ' ἐπὶ νεκρὸν οὔτ' ἐπὶ λεχὼ ἐλθεῖν
ἐθελῆσαι, ἀλλὰ τὸ μὴ μιαίνεσθαι συμφέρον
3 ἑαυτῷ φῆσαι εἶναι. Καὶ ταῖς τετάρταις δὲ καὶ
ταῖς ἑβδομάταις προστάξας οἶνον ἕψειν τοῖς ἔν-
δον, ἐξελθὼν ἀγοράσαι μυρσίνας, λιβανωτῶν
πίνακα, καὶ εἰσελθὼν εἴσω στεφανοῦν τοὺς Ἑρ-

μαφροδίτους ὅλην τὴν ἡμέραν. Καὶ ὅταν ἐνύ-
πνιον ἴδῃ, πορεύεσθαι πρὸς τοὺς ὀνειροκρίτας,
πρὸς τοὺς μάντεις, πρὸς τοὺς ὀρνιθοσκόπους,
ἐρωτήσων τίνι θεῷ ἢ θεᾷ εὔχεσθαι δεῖ. Καὶ 4
τελεσθησόμενος πρὸς τοὺς Ὀρφεοτελεστὰς κατὰ
μῆνα πορεύεσθαι μετὰ τῆς γυναικός· ἐὰν δὲ
μὴ σχολάζῃ ἡ γυνὴ, μετὰ τῆς τίτθης καὶ τῶν
παίδων. Καὶ περιῤῥαινόμενος ἀπὸ θαλάττης
ἐπιμελῶς . . . δόξειεν ἂν εἶναι· ἄν ποτε ἐπίδῃ
σκορόδων ἐσθίοντα τῶν ἐπὶ ταῖς τριόδοις, ἀπελ-
θὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι, καὶ ἱερείας κα-
λέσας σκίλλῃ ἢ σκύλακι κελεῦσαι ἑαυτὸν περι-
καθᾶραι· μαινόμενόν τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον φρί-
ξας εἰς κόλπον πτύσαι.

Κεφ. ιθ.

ΠΕΡΙ ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ἡ μεμψιμοιρία ἐπιτίμησις περὶ τῶν 1
προσηνῶς διδομένων· ὁ δὲ μεμψίμοιρος τοιόσδε
τις οἷος ἀποστείλαντος μερίδα τοῦ φίλου, εἰπεῖν
πρὸς τὸν φέροντα, ἐφθόνησάς μοι τοῦ ζωμοῦ
καὶ τοῦ οἰναρίου, οὐκ ἐπὶ δεῖπνον καλέσας.
Καὶ ὑπὸ τῆς ἑταίρας καταφιλούμενος εἰπεῖν,
Θαυμάζω, εἰ σὺ καὶ ἀπὸ ψυχῆς με φιλεῖς. Καὶ 2
τῷ Διῒ ἀγανακτεῖν, οὐ διότι ὕει, ἀλλὰ διότι
ὕστερον. Καὶ εὑρὼν ἐν τῇ ὁδῷ βαλάντιον εἰ-
πεῖν, Ἀλλ' οὐ θησαυρὸν εὕρηκα οὐδέποτε· καὶ
πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον, καὶ πολλὰ δεη-
θεὶς τοῦ πωλοῦντος, Θαυμάζω, εἰπεῖν, ὅτι ὑγιὲς
οὕτω ἄξιον ἐώνημαι. Καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελι-
ζόμενον, Υἱός σοι γέγονεν, εἰπεῖν, ὅτι Ἂν προς-

θῆς, καὶ τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ ἄπεστιν, ἀληθῆ
5 ἐρεῖς. Καὶ δίκην νικήσας, καὶ λαβὼν πάσας τὰς ψήφους, ἐγκαλεῖν τῷ γράψαντι τὸν λόγον, ὡς πολλὰ παραλελοιπότι τῶν δικαίων. Καὶ ἐράνου εἰσενεχθέντος παρὰ τῶν φίλων, καὶ φήσαντός τινος, Ἱλαρὸς ἴσθι, Καὶ πῶς; εἰπεῖν, ὅτι δεῖ τὸ ἀργύριον ἀποδοῦναι ἑκάστῳ, καὶ χωρὶς τούτων χάριν ὀφείλειν, ὡς εὐεργετημένον.

Κεφ. κ.

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

1 Ἔστιν ἀμέλει ἀπιστία ὑπόληψίς τις ἀδικίας κατὰ πάντων· ὁ δὲ ἄπιστος τοιοῦτός τις οἷος ἀποστείλας τὸν παῖδα ὀψωνήσοντα ἕτερον παῖδα πέμπειν τὸν πευσόμενον, πόσου ἐπρίατο· καὶ φέρων αὐτὸς τὸ ἀργύριον καὶ κατὰ στάδιον καθίζων ἀριθμεῖν. Καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἐρωτᾷν κατακείμενος, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτὸν, καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κοιλιούχιον, καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὔλειαν ἐμβέβληται· καὶ ἐὰν ἐκείνη φῇ, μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἀναστὰς γυμνὸς ἐκ τῶν στρωμάτων καὶ ἀνυπόδητος, τὸν λύχνον ἅψας, ταῦτα πάντα περιδραμὼν ἐπισκέψασθαι, καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγ-
2 χάνειν. Καὶ τοὺς ὀφείλοντας αὐτῷ ἀργύριον μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν τοὺς τόκους, ὅπως μὴ δύναιντο ἔξαρνοι γενέσθαι· καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινὸς, οὐχ ὃς βέλτιστα ἐργάσεται, ἀλλ' ὅταν ᾖ ἄξιος ἐγγυητὴς τοῦ κναφέως. Καὶ ὅταν ἥκῃ τις αἰτησόμενος ἐκπώματα, μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι, ἂν δ' ἄρα τις οἰκεῖος ᾖ καὶ

ἀναγκαῖος, μόνον οὐ πυρώσας καὶ στήσας καὶ
σχεδὸν ἐγγυητὴν λαβὼν χρῆσαι. Καὶ τὸν παῖδα 5
δὲ τὸν ἀκολουθοῦντα κελεύειν αὐτοῦ ὄπισθεν
μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται,
αὐτῷ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ. Καὶ τοῖς εἰλη-
φόσι τι παρ' αὐτοῦ, καὶ λέγουσι Πόσου; Κα-
τάθου· οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν, (λέγειν) Μη-
δὲν πραγματεύου· ἐγὼ γὰρ, ἂν σὺ (μὴ) σχολά-
σῃς, συνακολουθήσω.

Κεφ. κα.

ΠΕΡΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΣ.

1 Ἔστιν ἡ δυσχέρεια ἀθεραπευσία σώματος,
λύπης παρασκευαστική· ὁ δὲ δυσχερὴς τοιοῦτός [1]
τις, οἷος λέπραν ἔχων καὶ ἀλφὸν καὶ τοὺς ὄνυ-
χας μεγάλους περιπατεῖν, καὶ φῆσαι ταῦτα εἶναι
αὐτῷ συγγενικὰ ἀῤῥωστήματα· ἔχειν γὰρ αὐτὸν
καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον, καὶ οὐκ εἶναι
ῥᾴδιον εἰς τὸ γένος ὑποβάλλεσθαι. Ἀμέλει δὲ 2
δεινὸς καὶ ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις, καὶ
προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις, καὶ ταῦτα
μὴ θεραπεῦσαι, ἀλλὰ ἐᾶσαι θηριωθῆναι. Καὶ
τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρις
ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν· καὶ τοὺς ὀδόντας μέλα-
νας καὶ ἐσθιομένους, ὥστε δυσέντευκτος εἶναι
καὶ ἀηδής. Καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐσθίων ἀπομύτ- 5
τεσθαι, ἅμα δὲ ἀρξάμενος προσλαλεῖν ἀποῤῥί-
πτειν ἀπὸ τοῦ στόματος· ἅμα πιὼν προσερυγ-
γάνειν· ἀναπίπτων τε ἐν τοῖς στρώμασι μετὰ τῆς
γυναικὸς αὐτοῦ κοιμᾶσθαι. Ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν
βαλανείῳ χρώμενος σφύζεσθαι· καὶ χιτωνίσκον

παχὺν καὶ ἱμάτιον σφόδρα λεπτὸν καὶ κηλίδων
4 μεστὸν ἀναβαλόμενος εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν. Καὶ εἰς ὀρνιθοσκόπου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, βλασφημῆσαι· καὶ εὐχομένων καὶ σπενδόντων ἐκβαλεῖν τὸ ποτήριον, καὶ γελάσαι, ὡς τεράστιόν τι πεποιηκώς· καὶ αὐλούμενος δὲ κροτεῖν ταῖς χερσὶ μόνος τῶν ἄλλων καὶ συντερετίζειν· καὶ ἐπιτιμᾷν τῇ αὐλητρίδι, τί οὐ ταχὺ παύσαιτο. Καὶ ἀποπτύσαι δὲ βουλόμενος ὑπὲρ τῆς τραπέζης προσπτύσαι τῷ οἰνοχόῳ.

Κεφ. κβ.

ΠΕΡΙ ΑΗΔΙΑΣ.

1 Ἔστιν ἡ ἀηδία, ὡς ὅρῳ λαβεῖν, ἔντευξις λύπης ποιητικὴ ἄνευ βλάβης· ὁ δὲ ἀηδὴς τοιοῦτός τις, οἷος ἐγείρειν ἄρτι καθεύδοντα εἰσελθὼν, ἵνα αὐτῷ λαλῇ· καὶ ἀνάγεσθαι δὴ μέλλοντας κωλύειν, καὶ προσελθὼν δεῖσθαι ἐπισχεῖν, ἕως ἂν περιπατήσῃ· καὶ τὸ παιδίον τῆς τίτθης ἀφελόμενος, μασσώμενος σιτίζειν αὐτὸς, καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων, καὶ πανουργότερον τοῦ πάππου καλῶν. Καὶ ἐσθίων ἅμα διηγεῖσθαι, ὡς ἐλλέβορον πιὼν ἄνω καὶ κάτω καθαρθείη, καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν
2 αὐτῷ μελαντέρα ἡ χολή. Καὶ ἐρωτῆσαι δὲ δεινὸς ἐναντίον τῶν οἰκείων, Εἰπὲ, μάμμη, ὅτ' ὤδινες καὶ ἔτικτές με, ποία τις ἡμέρα; καὶ ὑπὲρ αὐτῆς δὲ λέγειν, ὡς ἡδύ ἐστι· καὶ ἀμφότερα οὐκ ἔχοντα οὐ ῥᾴδιον ἄνθρωπον λαβεῖν· καὶ ὅτι ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον, [ὥστε εἶναι ψυχρόν·] καὶ ὡς κῆπος λάχανα πολλὰ

ἔχων καὶ ἁπαλά· καὶ μάγειρος εὖ τὸ ὄψον σκευάζων· καὶ ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ πανδοκεῖόν ἐστι· μεστὴ γάρ ἐστι· καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ εἶναι τὸν τετρημένον πίθον· εὖ ποιῶν γὰρ αὐτοὺς οὐ δύνασθαι ἐμπλῆσαι. Καὶ ξενίζων δὲ 5
δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ ποῖός τίς ἐστι τῷ συνδειπνοῦντι· καὶ παρακαλῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου εἰπεῖν, ὅτι τὸ τέρψον τοὺς παρόντας παρεσκεύασται, καὶ ὅτι αὐτὴν, ἐὰν κελεύσωσιν, ὁ παῖς μέτεισι παρὰ τοῦ πορνοβοσκοῦ ἤδη, ὅπως πάντες ὑπ᾽ αὐτῆς αὐλώμεθα καὶ εὐφραινώμεθα.

Κεφ. κγ.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξειεν ἂν εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος· ὁ δὲ μικροφιλότιμος τοιοῦτός τις, οἷος σπουδάσαι ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς παρ᾽ αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνῆσαι· καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀναγαγὼν εἰς Δελφούς· καὶ ἐπιμεληθῆναι δὲ, ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται· καὶ ἀποδιδοὺς μνᾶν ἀργυρίου καινὸν ποιῆσαι ἀποδοῦναι. Καὶ κο- 2 (1)
λοιῷ δὲ ἔνδον τρεφομένῳ δεινὸς κλιμάκιον πρίασθαι, καὶ ἀσπίδιον χαλκοῦν ποιῆσαι, ὃ ἔχων ἐπὶ τοῦ κλιμακίου ὁ κολοιὸς πηδήσεται. Καὶ βοῦν θύσας τὸ προμετωπίδιον ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλεῦσαι, στέμμασι μεγάλοις περιδήσας, ὅπως οἱ εἰσιόντες ἴδωσιν, ὅτι βοῦν ἔθυσε. Καὶ πομπεύσας δὲ μετὰ τῶν ἱππέων τὰ 3
μὲν ἄλλα πάντα δοῦναι τῷ παιδὶ ἀπενεγκεῖν οἴκαδε, ἀναβαλλόμενος δὲ θοιμάτιον ἐν τοῖς

μύωψι κατὰ τὴν ἀγορὰν περιπατεῖν. Καὶ κυναρίου δὲ τελευτήσαντος, αὐτῷ μνῆμα καὶ στηλίδιον ποιήσας ἐπιγράψαι Κλάδος Μελιταῖος. Καὶ ἀναθεὶς δακτύλιον χαλκοῦν ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ τοῦτον ἐκτρίβειν στεφανῶν καὶ ἀλείφειν
4 ὁσημέραι. Ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσασθαι παρὰ τῶν πρυτάνεων, ὅπως ἀπαγγέλλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερά· καὶ παρεσκευασμένος λαμπρὸν ἱμάτιον καὶ ἐστεφανωμένος παρελθὼν εἰπεῖν, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύσαμεν οἱ πρυτάνεις τῇ μητρὶ τῶν θεῶν· καὶ τὰ μὲν ἱερὰ ἄξια καὶ καλά· καὶ ὑμεῖς δέχεσθε τὰ ἀγαθά. Καὶ ταῦτα ἀπαγγείλας ἀπιὼν διηγήσασθαι οἴκαδε τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ, ὡς καθ' ὑπερβολὴν εὐημερεῖ.

Κεφ. κδ.

ΠΕΡΙ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία ἀποφιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα· ὁ δὲ ἀνελεύθερος τοιοῦτός τις, οἷος νικήσας τραγῳδοῖς ταινίαν ξυλίνην ἀναθεῖναι τῷ Διονύσῳ, ἐπιγράψας ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα. Καὶ ἐπιδόσεων γενομένων ἐκ τοῦ δήμου, σιωπᾶν, ἢ ἀναστὰς ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθεῖν. Καὶ ἐκδιδοὺς ἑαυτοῦ θυγατέρα τοῦ μὲν ἱερείου πλὴν τῶν ἱερῶν τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι, τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους
2 μισθώσασθαι. Καὶ τριηραρχῶν τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὑποστορέννυσθαι, τὰ δ' ἑαυτοῦ ἀποτιθέναι. Καὶ τὰ παιδία δὲ δεινὸς μὴ πέμψαι ἐς διδασκάλου, ὅταν ᾖ τοῦ ἀποδιδόναι καιρὸς τὰ παιδικὰ Μου-

εῖα, ἀλλὰ φῆσαι, κακῶς ἔχειν, ἵνα μὴ συμ-
βάλλωνται. Καὶ ἐξ ἀγορᾶς δὲ ὀψωνήσας τὰ 3
κρέα αὐτὸς φέρειν καὶ τὰ λάχανα ἐν τῷ προ-
ολπίῳ· καὶ ἔνδον μένειν, ὅταν ἐκδῷ θοιμάτιον
ἐκπλῦναι. Καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, καὶ
διειλεγμένου αὐτῷ, προσιόντα προϊδόμενος, ανα-
κάμψας ἐκ τῆς ὁδοῦ τῷ κύκλῳ οἴκαδε πορευ-
θῆναι. Καὶ τῇ γυναικὶ δὲ τῇ ἑαυτοῦ προῖκα 4
εἰσενεγκαμένῃ μὴ πρίασθαι θεράπαιναν, ἀλλὰ
μισθοῦσθαι ἐκ τῆς γυναικείας [ἀγορᾶς] παιδίον
συνακολουθῆσον. Καὶ τὰ ὑποδήματα παλιμ-
πήξει κεκαττυμένα φορεῖν, καὶ λέγειν, ὅτι κέ-
ρατος οὐδὲν διαφέρει. Καὶ ἀναστὰς τὴν οἰκίαν
καλλῦναι, καὶ τὰς κλίνας ἐκκορίσαι· καὶ κα-
θεζόμενος παραστρέψαι τὸν τρίβωνα, ὃν αὐ-
τὸς φορεῖ.

Κεφ. κε.

ΠΕΡΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑΣ.

Ἀμέλει ἡ ἀλαζονεία δόξειεν ἂν εἶναι προς- 1
δοκία τις ἀγαθῶν οὐκ ὄντων· ὁ δὲ ἀλαζὼν τοι-
οῦτός τις, οἷος ἐν τῷ διαζεύγματι ἑστηκὼς διη-
γεῖσθαι ξένοις, ὡς πολλὰ χρήματα αὐτῷ ἐστιν
ἐν τῇ θαλάττῃ· καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δα-
νειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε
καὶ ἀπόλωλε· καὶ ἅμα ταῦτα πλεθρίζων πέμ-
πειν τὸ παιδάριον εἰς τὴν τράπεζαν, δραχμῆς
αὐτῷ κειμένης. Καὶ συνοδοιπόρου δὲ ἀπολαύ- 2
σας ἐν τῇ ὁδῷ δεινὸς λέγειν, ὡς μετ' Ἀλεξάνδρου
ἐστρατεύσατο, καὶ ὡς αὐτῷ εἶχε, καὶ ὅσα λιθο-
κόλλητα ποτήρια ἐκόμισε· καὶ περὶ τῶν τεχνιτῶν

τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι βελτίους εἰσὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀμφισβητῆσαι· καὶ ταῦτα ψηφῆσαι
5 *οὐδαμοῦ ἐκ τῆς πόλεως ἀποδεδημηκώς. Καὶ γράμματα δὲ εἰπεῖν ὡς πάρεστι παρὰ Ἀντιπάτρου, τρίτον δὴ λέγοντα παραγενέσθαι αὐτὸν εἰς Μακεδονίαν· καὶ διδομένης ἑαυτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελοῦς, εἰπεῖν, ὅτι ἀπείρηται, ὅπως μηδ' ὑφ' ἑνὸς συκοφαντηθῇ· περαιτέρω φιλοσοφεῖν*
4 *προσῆκε Μακεδόσι. Καὶ ἐν τῇ σιτοδείᾳ δὲ ὡς πλείω ἢ πέντε τάλαντα γένοιτο ἑαυτῷ τὰ ἀναλώματα διδόντι τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν· ἀνανεύειν γὰρ οὐ δύνασθαι· καὶ ἀγνώστων δὲ παρακαθημένων κελεῦσαι θεῖναι τὰς ψήφους ἕνα αὐτῶν, καὶ ποσοῦν αὐτὰς καθ' ἑξακοσίους κατὰ μνᾶν, προστιθεὶς πιθανῶς ἑκάστοις [τούτων] ὀνόματα, καὶ ποιῆσαι δέκα τάλαντα· καὶ ταῦτα φῆσαι εἰσενηνοχέναι εἰς ἐράνους αὐτῶν· καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησιν, οὐδὲ τὰς*
5 *λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε. Καὶ προσελθὼν δὲ τοῖς ἵππους τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι προσποιήσασθαι ὠνητιᾷν· καὶ ἐπὶ τὰς κλίνας ἐλθὼν ἱματισμὸν ζητῆσαι εἰς δύο τάλαντα, καὶ τῷ παιδὶ μάχεσθαι, ὅτι τὸ χρυσίον οὐκ ἔχων αὐτῷ ἀκολουθεῖ. Καὶ ἐν μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν φῆσαι ταύτην εἶναι τὴν πατρῴαν πρὸς τὸν μὴ εἰδότα, καὶ ὅτι μέλλει πωλεῖν αὐτὴν, διὰ τὸ ἐλάττω εἶναι αὐτῷ πρὸς τὰς ξενοδοχίας.*

Κεφ. κς.

ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ.

1 *Ἔστι δὲ ἡ ὑπερηφανία καταφρόνησίς τις πλὴν αὑτοῦ τῶν ἄλλων· ὁ δὲ ὑπερήφανος τοιόσδε τις,*

οἷος τῷ σπεύδοντι ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι φά-
σκειν ἐν τῷ περιπατεῖν· καὶ εὖ ποιήσας μεμνῆ-
σθαι φάσκειν· καὶ [βιάζειν] ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰς
διαίτας κρίνειν τοῖς ἐπιτρέψασι· καὶ χειροτο-
νούμενος ἐξόμνυσθαι τὰς ἀρχὰς, οὐ φάσκων
σχολάζειν. Καὶ προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θε- 2
λῆσαι· καὶ τοὺς πωλοῦντάς τι ἢ μεμισθωμένους
δεινὸς κελεῦσαι ἥκειν πρὸς αὐτὸν ἅμ' ἡμέρᾳ·
καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος μὴ λαλεῖν τοῖς
ἐντυγχάνουσι, κάτω κεκυφὼς, ὅταν δὲ αὐτῷ
δόξῃ, ἄνω πάλιν. Ἑστιῶν τοὺς φίλους, αὐτὸς
μὴ συνδειπνεῖν, ἀλλὰ τῶν ὑφ' αὐτόν τινι συν-
τάξαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι· καὶ προαποστέλλειν
δὲ, ἐπὰν πορεύηται, τὸν ἐροῦντα, ὅτι προσέρ-
χεται. Καὶ οὔτε ἐπ' ἀλειφόμενον αὐτὸν, οὔτε
λουόμενον, οὔτε ἐσθίοντα ἐᾶσαι ἂν εἰσελθεῖν.
Ἀμέλει δὲ καὶ λογιζόμενος πρός τινα, τῷ παιδὶ 3
συντάξαι τὰς ψήφους διωθεῖν, καὶ κεφάλαιον
ποιήσαντι γράψαι αὐτῷ εἰς λόγον. Καὶ ἐπιστέλ-
λων μὴ γράφειν, ὅτι Χαρίζοιο ἄν μοι, ἀλλ' ὅτι
Βούλομαι γενέσθαι· καὶ Ὅπως ἄλλως μὴ ἔσται·
καὶ Τὴν ταχίστην.

Κεφ. κζ.

ΠΕΡΙ ΔΕΙΛΙΑΣ.

Ἀμέλει δὲ ἡ δειλία δόξειεν ἂν εἶναι ὕπειξίς 1
τις ψυχῆς ἔμφοβος· ὁ δὲ δειλὸς τοιοῦτός τις,
οἷος πλέων τὰς ἄκρας φάσκειν ἡμιολίας εἶναι·
καὶ κλυδωνίου γενομένου ἐρωτᾷν, εἴ τις μὴ με-
μύηται τῶν πλεόντων· καὶ τοῦ κυβερνήτου ἀνα-
κύπτων [μὲν] πυνθάνεσθαι, εἰ μεσοπορεῖ· καὶ

κί αὐτῷ δοκεῖ τὰ τοῦ θεοῦ; καὶ πρὸς τὸν πα-
ρακαθήμενον λέγειν, ὅτι φοβεῖται ἀπὸ ἐνυπνίου
τινός· καὶ ἐκδὺς διδόναι τῷ παιδὶ τὸν χιτωνί-
σκον· καὶ δεῖσθαι πρὸς τὴν γῆν προσάγειν αὐ-
2 τόν. Καὶ στρατευόμενος δὲ πεζῇ τοὺς ἐκβοη-
θοῦντας προσκαλεῖν πρὸς ἑαυτὸν, κελεύων στάν-
τας πρῶτον περιϊδεῖν· καὶ λέγειν, ὡς ἔργον δια-
γνῶναί ἐστι, πρότερόν εἰσιν οἱ πολέμιοι· καὶ
ἀκούων κραυγῆς, καὶ ὁρῶν πίπτοντας, εἰπεῖν
πρὸς τοὺς παρεστηκότας, ὅτι τὴν σπάθην λα-
βεῖν ὑπὸ σπουδῆς ἐπελάθετο, καὶ τρέχειν ἐπὶ
τὴν σκηνὴν, τὸν παῖδα ἐκπέμψας καὶ κελεύσας
προσκοπεῖσθαι, ποῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι· καὶ ἀπο-
κρύψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον εἶτα δια-
3 τρίβειν πολὺν χρόνον ὡς ζητῶν. Καὶ ἐν τῇ
σκηνῇ ὁρῶν τραυματίαν τινὰ προσφερόμενον
τῶν φίλων, προσδραμὼν καὶ θαῤῥεῖν κελεύσας,
ὑπολαβὼν φέρειν· καὶ τοῦτον θεραπεύειν καὶ
περισπογγίζειν, καὶ παρακαθήμενος ἀπὸ τοῦ
ἕλκους τὰς μυίας ἀποσοβεῖν, καὶ πᾶν μᾶλλον
ἢ μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις. Καὶ τοῦ σαλπιστοῦ
δὲ τὸ πολεμικὸν σημήναντος καθήμενος ἐν τῇ
σκηνῇ (εἰπεῖν) Ἄπαγ' ἐς κόρακας· οὐκ ἐάσεις
τὸν ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν πυκνὰ σημαίνων;
4 Καὶ αἵματος δὲ ἀνάπλεως ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου
τραύματος ἐντυγχάνειν τοῖς ἐκ τῆς μάχης ἐπα-
νιοῦσι, καὶ διηγεῖσθαι, ὡς Κινδυνεύσας ἕνα σέ-
σωκα τῶν φίλων· καὶ εἰσάγειν πρὸς τὸν κατα-
κείμενον σκεψομένους τοὺς δημότας καὶ φυλέτας·
καὶ τούτων ἅμα ἑκάστῳ διηγεῖσθαι, ὡς αὐτὸς αὐ-
τὸν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἐπὶ σκηνὴν ἐκόμισεν.

Κεφ. κη.

ΠΕΡΙ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΣ.

Δόξειεν ἂν εἶναι ἡ ὀλιγαρχία φιλαρχία τις 1
ἰσχυρῶς κράτους γλιχομένη· ὁ δὲ ὀλιγαρχικὸς
τοιοῦτος, οἷος τοῦ δήμου βουλομένου τῷ ἄρ-
χοντί τινας προσαιρεῖσθαι τῆς πομπῆς τοὺς συν-
επιμελησομένους, παρελθὼν ἀποφήνασθαι, ὡς
δεῖ αὐτοκράτορας τούτους εἶναι· κἂν ἄλλοι προ-
βάλλωνται δέκα, λέγειν Ἱκανὸς εἷς ἐστι· καὶ
τῶν Ὁμήρου ἐπῶν τοῦτο ἓν μόνον κατέχειν, ὅτι
Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω·
τῶν δ' ἄλλων μηδὲν ἐπίστασθαι. Ἀμέλει δὲ δει- 2
νὸς τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων χρήσασθαι, ὅτι
Δεῖ αὐτοὺς ἡμᾶς συνελθόντας περὶ τούτων βου-
λεύσασθαι, καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου καὶ τῆς ἀγορᾶς
ἀπαλλαγῆναι, καὶ παύσασθαι ἀρχαῖς πλησιάζον-
τας. Καὶ ὑπὸ τούτων αὐτὸς ὑβριζόμενος ἢ ἠτι-
μωμένος, ὅτι ἢ τούτους δεῖ ἢ ἡμᾶς οἰκεῖν τὴν
πόλιν. Καὶ τὸ μέσον δὲ τῆς ἡμέρας ἐξιὼν καὶ 3
τὸ ἱμάτιον ἀναβεβλημένος, καὶ μέσην κουρὰν
κειράμενος, καὶ ἀκριβῶς ἀπωνυχισμένος, σοβεῖν
τοὺς τοιούτους λόγους, Διὰ τοὺς συκοφάντας
οὐκ οἰκητέον ἐστὶν ἐν τῇ πόλει· καὶ ὡς Ἐν τοῖς
δικαστηρίοις δεινὰ πάσχομεν ὑπὸ τῶν δικαζόν-
των· καὶ ὡς Θαυμάζω τῶν πρὸς τὰ κοινὰ προς-
ιόντων, τί βούλονται; καὶ ὡς Ἀχάριστόν ἐστι
. . . τοῦ νέμοντος καὶ διδόντος· καὶ ὡς αἰσχύ-
νεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅταν τις παρακάθηται
αὐτῷ λεπτὸς καὶ αὐχμῶν. Καὶ εἰπεῖν, Πότε 4
παυσόμεθα ὑπὸ τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν τριη-

ρυρχιῶν ἀπολλύμενοι; καὶ ὡς μισητὸν τὸ τῶν δημαγωγῶν γένος, τὸν Θησέα φήσας τῶν κακῶν τῇ πόλει γεγονέναι αἴτιον· τοῦτον γὰρ ἐκ δώδεκα πόλεων καταγαγόντα, λῦσαι τὴν βασιλείαν· καὶ δίκαια παθεῖν· πρῶτον γὰρ αὐτὸν ἀπολέσθαι ὑπ' αὐτῶν· καὶ τοιαῦτα ἕτερα πρὸς τοὺς ξένους καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμοτρόπους καὶ ταὐτὰ προαιρουμένους.

Κεφ. κθ.

ΠΕΡΙ ΟΨΙΜΑΘΙΑΣ.

1 Ἡ δὲ ὀψιμαθία φιλοπονία δόξειεν ἂν εἶναι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν· ὁ δὲ ὀψιμαθὴς τοιοῦτός τις, οἷος ῥήσεις μανθάνειν ἑξηκονταετὴς γεγονώς, καὶ ταύτας λέγων παρὰ πότον ἐπιλανθάνεσθαι. Καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ μανθάνειν τὸ ἐπὶ δόρυ καὶ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ ἐπὶ οὐράν· καὶ εἰς ἡρῷα συμβάλλεσθαι τοῖς μειρακίοις λαμπάδα τρέχων. Ἀμέλει δὲ καὶ κἄν που κληθῇ εἰς Ἡράκλειον, ῥίψας τὸ ἱμάτιον τὸν βοῦν αἴρεσθαι, ἵνα τραχηλίσῃ· καὶ προσανατρίβεσθαι ἀπιὼν εἰς τὰς
2 παλαίστρας. Καὶ ἐν τοῖς θεάμασι τρία ἢ τέτταρα πληρώματα ὑπομένειν, τὰ ᾄσματα ἐκμανθάνων· καὶ τελούμενος τῷ Σαβαζίῳ σπεῦσαι, ὅπως καλλιστεύσει παρὰ τῷ ἱερεῖ. Καὶ ἐρῶν ἰέρας, καὶ κριοὺς προσβάλλων ταῖς θύραις; καὶ πληγὰς εἰληφὼς ὑπ' ἀντεραστοῦ δικάζεσθαι· καὶ εἰς ἀγρὸν ἐφ' ἵππου ἀλλοτρίου κατοχούμενος ἅμα μελετᾶν ἱππάζεσθαι, καὶ πεσὼν τὴν κεφα-
5 λὴν κατεαγέναι. Καὶ ἕνδεκα λίτραις συνάγειν τοὺς μετ' αὐτοῦ συνάξοντας· καὶ μακρὸν ἀν-

δριάντα παίζειν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀκόλουθον· καὶ διατοξεύεσθαι καὶ διακοντίζεσθαι τῷ [τῶν παίδων] παιδαγωγῷ, ἅμα μανθάνων παρ' αὐτοῦ, ὡς ἂν καὶ ἐκείνου μὴ ἐπισταμένου. Καὶ παλαίων δ' ἐν τῷ βαλανείῳ πυκνὰ τὴν ἕδραν στρέφειν, ὅπως πεπαιδεῦσθαι δοκῇ· καὶ ὅταν ὦσι γυναῖκες, μελετᾶν ὀρχεῖσθαι, αὐτὸς ἑαυτῷ τερετίζων.

Κεφ. λ.

ΠΕΡΙ ΚΑΚΟΛΟΓΙΑΣ.

1 Ἔστι δὲ ἡ κακολογία ἀγὼν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ χεῖρον ἐν λόγοις· ὁ δὲ κακολόγος τοιόσδε τις, οἷος ἐρωτηθεὶς, Ὁ δεῖνα τίς ἐστι; καθάπερ οἱ γενεαλογοῦντες, Οὐκοῦν πρῶτον ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἄρξομαι τούτου· ἐστὶ δὲ ἡ γενεαλογία ἥδε. Ὁ μὲν πατὴρ ἐξ ἀρχῆς Σωσίας ἐκαλεῖτο· ἐγένετο δ' ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος, ἐπειδὴ εἰς τοὺς δημότας ἐνεγράφη. Ἡ μέντοι μήτηρ εὐγενὴς Θρᾶττά ἐστι· καλεῖται γοῦν ἡ ψυχὴ Κρινοκόρακα. Τὰς δὲ τοιαύτας φασὶν ἐν τῇ πατρίδι εὐγενεῖς εἶναι. Αὐτὸς δὲ οὗτος, ὡς ἐκ τοιούτων γεγονὼς, κακὸς καὶ μαστιγίας.

2 Καὶ κακῶς δὲ πρός τινα εἰπεῖν, Ἐγὼ δήπου τὰς τοιαύτας οἶδα, ὑπὲρ ὧν σὺ πλανᾷς πρὸς ἐμέ. Καὶ (ἐπὶ) τούτοις διεξιὼν φησὶν, Αὗται αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας συναρπάζουσι· καὶ Οἰκεία τις αὕτη τὰ σκέλη αἴρεσθαι· Οὐ μὲν οὖν λῆρόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ὥσπερ αἱ κύνες ἐν ταῖς ὁδοῖς συνέχονται· καὶ Αὗται (κατὰ) τὴν θύραν τὴν αὔλειαν ὑπακούου-

3 σιν. Ἀμέλει δὲ καὶ κακῶς ἑτέρων λεγόντων συνεπιλαμβάνεσθαι εἰπὼν, Ἐγὼ δὲ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον πλέον πάντων μεμίσηκα· καὶ γὰρ εἰδεχθής τις ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐστί· τῇ δὲ πονηρίᾳ οὐδὲν ὅμοιον· σημεῖον δέ· τῇ γὰρ ἑαυτοῦ γυναικὶ τάλαντα εἰσενεγκαμένη προῖκα, ἐξ ἧς παιδίον αὐτῷ γέγονε, τρεῖς χαλκοὺς εἰς ὄψον δίδωσι· καὶ τῷ ψυχρῷ λούεσθαι ἀναγκάζει τῇ τοῦ Πο-
4 σειδῶνος ἡμέρᾳ. Καὶ συγκαθήμενος δεινὸς περὶ τοῦ ἀναστάντος εἰπεῖν, καὶ ἀρχήν γε εἰληχότος μὴ ἀπέχεσθαι, μηδὲ (τοῦ) τοὺς οἰκείους ἑαυτοῦ λοιδορεῖσθαι· καὶ πλεῖστα περὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων κακὰ εἰπεῖν· καὶ περὶ τῶν τετελευτηκότων κακῶς λέγειν, ἀποκαλῶν παῤῥησίαν καὶ δημοκρατίαν καὶ ἐλευθερίαν, καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ ἥδιστα τοῦτο ποιῶν.

Κεφ. λα.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΠΟΝΗΡΙΑΣ.

1 Ἔστι δὲ ἡ φιλοπονηρία ἐπιθυμία κακίας· ὁ δὲ φιλοπόνηρός ἐστι τοιόσδε τις, οἷος ἐντυγχάνειν τοῖς ἡττημένοις καὶ δημοσίους ἀγῶνας ὠφληκόσι, καὶ ὑπολαμβάνειν, ἐὰν τούτοις χρῆται, ἐμπειρότερος γενήσεσθαι καὶ φοβερώτερος. Καὶ ἐπὶ τοῖς χρηστοῖς εἰπεῖν, Ὡς γίνεται· καὶ φῆσαι, ὡς οὐθείς ἐστι χρηστὸς, καὶ ὁμοίους πάντας εἶναι. Καὶ ἐπισκῆψαι δὲ, ὡς χρηστός
2 ἐστι. Καὶ τὸν πονηρὸν δὲ εἰπεῖν ἐλεύθερον, ἐὰν διαβάλληταί τις εἰς πονηρίαν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁμολογεῖν ἀληθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ λέγεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἔνια δὲ ἀγνοεῖν· (καὶ) φῆσαι μὲν

αὐτὸν εὐφυῆ καὶ φιλέταιρον, καὶ ἐπίδοξον. Καὶ
διατείνεσθαι δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐντετύχη-
κεν ἀνθρώπῳ ἱκανωτέρῳ. Καὶ εὔνους δὲ εἶναι 5
τῷ ἐν ἐκκλησίᾳ (λέγοντι) ἢ ἐπὶ δικαστηρίῳ κρι-
νομένῳ, καὶ προσκαθήμενος δὲ εἰπεῖν δεινός,
ὡς οὐ δεῖ τὸν ἄνδρα ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα κρίνε-
σθαι· καὶ φῆσαι, αὐτὸν κύνα εἶναι τοῦ δήμου·
φυλάττειν γὰρ αὐτὸν τοὺς ἀδικοῦντας· καὶ εἰ-
πεῖν, ὡς οὐχ ἕξομεν τοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν
συναχθεσθησομένους, ἂν τοὺς τοιούτους προώ-
μεθα. Δεινὸς δὲ καὶ προστατῆσαι φαύλων, καὶ 6
συνεδρεῦσαι ἐν δικαστηρίοις ἐπὶ πονηροῖς πρά-
γμασι, καὶ κρίσιν κρίνων ἐκδέχεσθαι τὰ ὑπὸ
τῶν ἀντιδίκων λεγόμενα ἐπὶ τὸ χεῖρον. Καὶ τὸ
ὅλον φιλοπονηρία ἀδελφή ἐστι τῆς πονηρίας· καὶ
ἀληθές ἐστι τὸ τῆς παροιμίας, Τὸ ὅμοιον πρὸς
τὸ ὅμοιον πορεύεσθαι.

XX.

[ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ]

ΠΕΡΙ ΧΡΩΜΑΤΩΝ.

Ἄλλα τῶν χρωμάτων ἐστὶν, ὅσα τοῖς στοι- 1
χείοις συνακολουθεῖ, οἷον πυρὶ καὶ ἀέρι καὶ
ὕδατι καὶ γῇ. Ἀὴρ μὲν γὰρ καὶ ὕδωρ καθ'
ἑαυτὰ τῇ φύσει λευκὰ, τὸ δὲ πῦρ καὶ ὁ ἥλιος
ξανθά. Καὶ ἡ γῆ δὲ [ἐστὶ] φύσει λευκὴ, παρὰ
δὲ τὴν βαφὴν πολύχρους φαίνεται. Δῆλον δ'
ἐπὶ τῆς τέφρας τοῦτ' ἐστίν· ἐκκαυθέντος γὰρ

τοῦ τὴν βαφὴν πεποιηκότος ὑγροῦ, λευκὴ γίνε-
ται, οὐ παντελῶς δέ, διὰ τὸ τῷ καπνῷ βεβά-
φθαι μέλανι ὄντι· διὸ καὶ ἡ κονία ξανθὴ γίνε-
ται, τοῦ φλογοειδοῦς καὶ μέλανος ἐπιχρώζοντος
2 τὸ ὕδωρ. Τὸ δὲ μέλαν χρῶμα συνακολουθεῖ
τοῖς στοιχείοις εἰς ἄλληλα μεταβάλλουσι· τὰ δ'
ἄλλα ἐκ τούτων [εὐσύνοπτα] τῇ μίξει κεραννυ-
μένων γίγνεται. Τὸ δὲ σκότος ἐκλείποντος τοῦ
φωτὸς γίνεται· τριχῇ γὰρ τὸ μέλαν ἡμῖν φαί-
νεται· ἢ γὰρ ὅλως τὸ μὴ ὁρώμενόν ἐστι τῇ φύ-
3 σει μέλαν· [ἁπάντων γὰρ τῶν τοιούτων ἀνα-
κλᾶσαί τι φῶς μέλαν·] ἢ ἀφ' ὧν μηδὲν ὅλως
φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὄψεις· τὸ γὰρ μὴ ὁρώμε-
νον, ὅταν ὁ περιέχων τόπος ὁρᾶται, φαντασίαν
ποιεῖ μέλανος. Φαίνεται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα
ἡμῖν ἅπαντα μέλανα, ἀφ' ὅσων ἀραιὸν καὶ ὀλί-
γον ἀνακλᾶται τὸ φῶς· διὸ καὶ αἱ σκιαὶ φαί-
5 νονται μέλαιναι. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὕδωρ, ὅταν
τραχυνθῇ, καθάπερ ἡ τῆς θαλάττης φρίκη· διὰ
γὰρ τὴν τῆς ἐπιφανείας τραχύτητα, ὀλίγων τῶν
αὐγῶν προσπιπτουσῶν καὶ διασπωμένου τοῦ φω-
τός, τὸ σκιερὸν μέλαν φαίνεται. Καὶ τὸ νέφος
ὅταν ᾖ πυκνὸν ἰσχυρῶς, μέλαν φαίνεται διὰ
τοῦτο. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ τούτοις καὶ τὸ ὕδωρ
καὶ ὁ ἀήρ, ὅταν ᾖ μὴ παντελῶς διαδῦνον τὸ
φῶς· καὶ γὰρ ταῦτα εἶναι δοκεῖ μέλανα, βάθος
ἔχοντα, διὰ τὸ παντελῶς ἀραιὰς ἀνακλᾶσθαι
τὰς ἀκτῖνας· τὰ γὰρ μεταξὺ μόρια [τοῦ φωτὸς]
αὐτῶν ἅπαντα εἶναι δοκεῖ μέλανα διὰ τὸ σκό-
4 τος. Ὅτι δὲ τὸ σκότος οὐ χρῶμα ἀλλὰ στέρησίς
ἐστι φωτός, οὐ χαλεπὸν ἐξ ἄλλων τε πολλῶν

καταμαθεῖν καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ μηδὲ αἰσθη-
τὸν εἶναι τὸ πηλίκον καὶ ποῖόν τι τῷ σχήματι
τετύχηκεν ὂν τὸ σκότος, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ὁρατῶν. Τὸ δὲ φῶς ὅτι πυρός ἐστι χρῶμα,
δῆλον ἐκ τοῦ μηδεμίαν ἄλλην ἢ ταύτην ἔχον
εὑρίσκεσθαι χρόαν, καὶ διὰ τὸ μόνον τοῦτο δι'
ἑαυτοῦ ὁρατὸν γίνεσθαι, τὰ δ' ἄλλα διὰ τού-
του. Ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο. Ἔνια γὰρ οὐκ ὄντα 5
πῦρ, οὐδὲ πυρὸς εἴδη τὴν φύσιν, φῶς ποιεῖν
φαίνεται· εἰ μὴ ἄρα τὸ μὲν τοῦ πυρὸς χρῶμα
φῶς ἐστιν, οὐ μέντοι καὶ τὸ φῶς πυρός ἐστι
χρῶμα μόνον, ἀλλ' ἐνδέχεται μὴ μόνῳ μὲν
ὑπάρχειν τῷ πυρὶ τὴν χρόαν ταύτην, εἶναι μέν-
τοι χρῶμα τὸ φῶς αὐτοῦ. Οὐδενὶ γοῦν ἄλλῳ
τὴν ὅρασιν αὐτοῦ συμβαίνει γίνεσθαι πλὴν τῷ
φωτὶ, καθάπερ καὶ τὴν τῶν ἄλλων σωμάτων
ἁπάντων τῇ τοῦ σώματος φαντασίᾳ. Τὸ δὲ μέ- 6
λαν χρῶμα συμβαίνει γίνεσθαι, ὅταν ὁ ἀὴρ καὶ
τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διακαυθῇ· διὸ καὶ πάν-
τα τὰ καόμενα μελαίνεται, καθάπερ ξύλα καὶ
ἄνθρακες, σβεσθέντος τοῦ πυρὸς, καὶ ὁ ἐκ τοῦ
κεράμου καπνὸς, ἐκκρινομένου τοῦ ἐνυπάρχον-
τος ἐν τῷ κεράμῳ ὑγροῦ καὶ καομένου. Διὸ
καὶ τοῦ καπνοῦ γίνεται μελάντατος ὁ ἀπὸ τῶν
πιόνων καὶ λιπαρῶν, οἷον ἐλαίου καὶ πίττης καὶ
δᾳδὸς, διὰ τὸ μάλιστα ταῦτα κάεσθαι καὶ συν-
έχειαν ποιεῖν. Μέλανα δὲ καὶ ταῦτα γίνεται,
δι' ὅσων ῥεῖ τὸ ὕδωρ, ὅταν βρυωθέντων πρῶ-
τον ἀναξηρανθῇ τὸ ὑγρὸν, καθάπερ καὶ τὰ ἐν
τοῖς τοίχοις κονιάματα· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ καθ'
ὕδατος λίθοι· καὶ γὰρ αὐτοὶ βρυωθέντες, ὕστε-

ρον ἀποξηρανθέντες, τῷ χρώματι γίνονται μέ-
7 λανες. Τὰ μὲν οὖν ἁπλᾶ τῶν χρωμάτων ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι. Τὰ δ' ἄλλα ἐκ τούτων τῇ κράσει καὶ τῷ μᾶλλον καὶ [τῷ] ἧττον γιγνόμενα πολλὰς καὶ ποικίλας ποιεῖ χρωμάτων φαντασίας. Κατὰ μὲν τὸ μᾶλλον καὶ [τὸ] ἧττον, ὥσπερ τὸ φοινικοῦν καὶ τὸ ἁλουργόν· κατὰ δὲ τὴν κρᾶσιν, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ὅταν μιχθέντα φαιοῦ ποιήσῃ φαντασίαν. Διὸ τὸ μέλαν καὶ σκιερὸν τῷ φωτὶ μιγνύμενον φοινικοῦν· τὸ γὰρ μέλαν μιγνύμενον τῷ τε ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ πυρὸς φωτὶ θεωροῦμεν ἀεὶ γιγνόμενον φοινικοῦν, καὶ τὰ μέλανα πυρωθέντα πάντα εἰς χρῶμα μεταβάλλοντα φοινικοῦν. Αἵ τε γὰρ καπνώδεις φλόγες καὶ οἱ ἄνθρακες, ὅταν ὦσι διακεκαυμένοι, φαίνονται
8 χρῶμα ἔχοντες φοινικοῦν. Τὸ δ' ἁλουργὸν εὐανθὲς μὲν γίνεται καὶ λαμπρὸν, ὅταν τῷ μετρίῳ λευκῷ καὶ σκιερῷ κραθῶσιν ἀσθενεῖς αἱ τοῦ ἡλίου αὐγαί. Διὸ καὶ περὶ ἀνατολὰς καὶ δύσεις ὁ ἀὴρ πορφυροειδής ἐστιν ὅτε φαίνεται, περὶ ἀνατολὴν καὶ δύσιν ὄντος τοῦ ἡλίου· ἀσθενεῖς γὰρ οὖσαι τότε μάλιστα, πρὸς σκιερὸν ὄντα τὸν ἀέρα προσβάλλουσιν. Φαίνεται δὲ καὶ ἡ θάλαττα πορφυροειδὴς, ὅταν τὰ κύματα μετεωριζόμενα κατὰ τὴν ἔγκλισιν σκιασθῇ· πρὸς γὰρ τὸν ταύτης κλισμὸν ἀσθενεῖς αἱ τοῦ ἡλίου αὐγαὶ προσβάλλουσαι ποιοῦσι φαίνεσθαι τὸ
9 χρῶμα ἁλουργόν. Ὃ καὶ ἐπὶ τῶν πτερωμάτων θεωρεῖται γιγνόμενον· ἐντεινόμενα γάρ πως πρὸς τὸ φῶς ἁλουργὸν ἔχει τὸ χρῶμα, ἐλάττονος δὲ

τοῦ φωτὸς προσβάλλοντος, ζοφερὸν, ὃ καλοῦσιν
ὄρφνινον. Πολὺ δὲ τὸ φῶς καὶ τῷ πρώτῳ μέ-
λανι κραθὲν φοινικοῦν· εὐανθὲς δ' ὂν καὶ στίλ-
βον εἰς τὸ φλογοειδὲς χρῶμα μεταβάλλει. Κατὰ
γὰρ τὴν πρὸς ἄλληλα κρᾶσιν οὕτως ληπτέον, ἐξ
ὑποκειμένου τεθεωρημένου χρώματος ποιοῦντας
τὴν μίξιν, ἀλλὰ μὴ πάντων ὁμοίαν γένεσιν
ποιοῦντας. Ἔστι γάρ τινα τῶν χρωμάτων οὐχ 10
ἁπλᾶ μὲν, λόγον δ' ἔχει πρός τινα τὸν αὐτὸν
τῶν συνθέτων, οἵπερ τὰ ἁπλᾶ πρὸς ἑαυτὰ, διὰ
τὸ τὰ ἁπλᾶ πως μίξιν ἑνὸς ἔχειν, καὶ μὴ εὔση-
μον ἐν τῷ παντὶ, καὶ προτεθεωρημένον κατα-
σκευάζειν ὁμοίως. Τὴν γὰρ τοῦ ἁλουργοῦ ἢ
φοινικοῦ κρᾶσιν λέγοντας ἀνάγκη ὁμοίως τοῖς
ἐκ τούτων μιγνυμένοις, καὶ ποιοῦσιν ἄλλην
χρόαν, τὴν γένεσιν διηγεῖσθαι, καὶ μὴ ὁμοίαν
ἔμφασιν ποιεῖν. Διόπερ ἐκ τοῦ προκατεσκευα-
σμένου ληπτέον καὶ θεωρητέον τὴν κρᾶσιν, οἷον
ὅτι τὸ οἰνωπὸν χρῶμα γίνεται, ὅταν ἀκράτῳ
τῷ μέλανι καὶ στίλβοντι κραθῶσιν αὐγαὶ ἠε-
ροειδεῖς· ὥσπερ καὶ αἱ τῶν βοτρύων ῥᾶγες. Καὶ
γὰρ τούτων οἰνωπὸν φαίνεται τὸ χρῶμα ἐν τῷ
πεπαίνεσθαι· μελαινομένων δὲ τὸ φοινικοῦν εἰς
τὸ ἁλουργὸν μεταβάλλει. Κατὰ δὲ τὸν ὑποδε- 11
δειγμένον τρόπον θεωρητέον πάσας τὰς τῶν
χρωμάτων διαφορὰς ἐκ κινήσεως, τὴν ὁμοιότητα
λαμβάνοντας κατ' αὐτὸ τὸ φαινόμενον, τὴν ἐν
ἑκάστῳ μίξιν ὁμοιοῦντας καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέ-
ρος ἐν γενέσει τινὶ καὶ κράσει ποιούντων φαν-
τασίαν, καὶ πίστιν προσφερομένους. Δεῖ δὲ καὶ
πάντων τούτων ποιεῖσθαι τὴν θεωρίαν μὴ, κα-

ὑπάρχον αὐτοῖς χρῶμα ὁρῶμεν· διὸ καὶ πάντα φαίνεται μέλανα. Ἐν δὲ τῷ παρατρίβεσθαι πρὸς ὁμαλὲς καὶ λεῖον ἕκαστον τούτων, καθάπερ καὶ πρὸς τὰς βασάνους, ἀποβάλλοντα τὸ ἐνὸν αὐτοῖς χρῶμα, τὸ μέλαν δηλονότι, ἀπολαμβάνει πάλιν τὴν ἀπὸ γενέσεως χρόαν ἐν τῇ συνάψει καὶ συνεχείᾳ, τὸ τῆς βαφῆς, διαφαινόμενον.
17 Ἐπὶ δὲ τῶν καυστῶν καὶ διαλυομένων καὶ τηκομένων ἐν τῷ πυρὶ, ταῦτα πλείστας ἔχει χρόας, ὅσων ὁ καπνὸς ἐστὶ λεπτὸς καὶ ἀεροειδὴς, καὶ τὰ χρώματα σκιώδη, ὥσπερ ὅτε ἀπὸ τοῦ θείου καὶ τῶν ἰωμένων χαλκείων, καὶ ὅσα πυκνὰ καὶ λεῖα, καθάπερ ὁ ἄργυρος· ἐπί τε τῶν ἄλλων, ὅσα σκιώδεις ἔχει τὰς χρόας, καὶ λειότητος μετέχει, ὥσπερ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ νέφη καὶ τὰ τῶν ὀρνίθων πτερώματα· καὶ γὰρ ταῦτα διά τε τὰς αὐγὰς τὰς προσπιπτούσας καὶ τὴν λειότητα ἄλλοτε ἄλλως κεραννύμενας, ποιεῖ διαφόρους τὰς
18 χρόας, καθάπερ καὶ τὸ σκότος. Τῶν δὲ χρωμάτων οὐδὲν ὁρῶμεν εἰλικρινὲς οἷον ἔστιν, ἀλλὰ πάντα κεκραμένα ἑτέροις· καὶ γὰρ ἂν μηδενὶ τῶν ἄλλων, ταῖς γε τοῦ φωτὸς αὐγαῖς καὶ ταῖς σκιαῖς κεραννύμενα ἀλλοῖα καὶ οὐχ οἷα ἐστὶ φαίνεται. Διὸ καὶ τὰ ἐν σκιᾷ θεωρούμενα καὶ ἐν φωτὶ καὶ ἡλίῳ καὶ σκληρᾷ αὐγῇ ἢ μαλακῇ καὶ κατὰ τὰς ἐγκλίσεις οὕτως ἢ οὕτως ἔχοντα, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς ἀλλοῖα φαίνεται. Καὶ ταῖς πρὸς τῷ πυρὶ καὶ τῇ σελήνῃ καὶ ταῖς τῶν λύχνων αὐγαῖς, διὰ τὸ καὶ τὸ φῶς ἑκάστου τούτων ἀλλοιοτέραν ἔχειν χρόαν· καὶ τῇ πρὸς ἄλληλα δὲ μίξει τῶν χρωμάτων· δι' ἀλλήλων

γὰρ φερόμενα χρώζεται. Τὸ γὰρ φῶς, ὅταν 19
προσπεσὸν ὑπό τινων χρωσθῇ καὶ γένηται φοι-
νικοῦν ἢ ποῶδες, καὶ τὸ ἀνακλασθὲν προσπέσῃ
πρὸς ἕτερόν τι χρῶμα, πάλιν ὑπ᾽ ἐκείνου κεραν-
νύμενον, ἄλλην τινὰ λαμβάνει τοῦ χρώματος
κρᾶσιν· καὶ τοῦτο πάσχον συνεχῶς μὲν, οὐκ αἰ-
σθητῶς δὲ, ἐνίοτε παραγίνεται πρὸς τὰς ὄψεις
ἐκ πολλῶν μὲν κεκραμένον χρωμάτων, ἑνὸς δέ
τινος τῶν μάλιστα ἐπικρατούντων ποιοῦν τὴν
αἴσθησιν. Διὸ καὶ τὰ καθ᾽ ὕδατος ὑδατοειδῆ
μᾶλλον φαίνεται, καὶ τὰ ἐν τοῖς κατόπτροις
ὁμοίας ἔχοντα χρόας ταῖς τῶν κατόπτρων· ὃ καὶ
περὶ τὸν ἀέρα οἰητέον συμβαίνειν. Ὥστε ἐκ τριῶν
εἶναι τὰς χρόας ἁπάσας μεμιγμένας, τοῦ φωτὸς,
καὶ δι᾽ ὧν φαίνεται τὸ φῶς, οἷον τοῦ τε ὕδατος
καὶ τοῦ ἀέρος, καὶ τρίτου τῶν ὑποκειμένων
χρωμάτων, ἀφ᾽ ὧν ἀνακλᾶσθαι συμβαίνει τὸ
φῶς. Τὸ δὲ λευκὸν καὶ διαφανὲς, ὅταν μὲν 20
ἀραιὸν ᾖ σφόδρα, φαίνεται τῷ χρώματι ἀεροει-
δές· ἐπὶ δὲ τῶν πυκνῶν, ἐπὶ πάντων ἐπιφαίνεταί
τις ἀχλὺς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ ὑέλου
καὶ τοῦ ἀέρος, ὅταν ᾖ παχύς. Τῶν γὰρ αὐγῶν
διὰ τὴν πυκνότητα πανταχόθεν ἐκλειπουσῶν, οὐ
δυνάμεθα τὰ ἐντὸς αὐτῶν ἀκριβῶς διορᾶν. Ὁ
δ᾽ ἀὴρ ἐγγύθεν μὲν θεωρούμενος οὐδὲν ἔχειν
φαίνεται χρῶμα· διὰ γὰρ τὴν ἀραιότητα ὑπὸ
τῶν αὐγῶν κρατεῖται χωριζόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν,
πυκνοτέρων οὐσῶν καὶ διαφαινομένων δι᾽ αὐτοῦ·
ἐν βάθει δὲ θεωρούμενος, ἐγγυτάτω φαίνεται
τῷ χρώματι κυανοειδὴς διὰ τὴν ἀραιότητα· ᾗ
γὰρ λείπει τὸ φῶς, ταύτῃ σκότῳ διειλημμένος

φαίνεται κυανοειδής, ἐκπυκνωθεὶς δέ, καθάπερ
21 *καὶ τὸ ὕδωρ, πάντων λευκότατός ἐστιν. Τὰ δὲ βαπτόμενα πάντα τὰς χρόας ἀπὸ τῶν βαπτόντων λαμβάνει. Πολλὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄνθεσι βάπτεται τοῖς φυομένοις, πολλὰ δὲ ῥίζαις, πολλὰ δὲ φλοιοῖς ἢ φύλλοις ἢ καρποῖς· ἔτι δὲ πολλὰ μὲν γῇ, πολλὰ δ᾽ ἀφρῷ, πολλὰ δὲ καὶ μελαντηρίᾳ· τὰ δὲ καὶ τοῖς τῶν ζώων χυλοῖς, καθάπερ καὶ τὸ ἁλουργὸν τῇ πορφύρᾳ· τὰ δὲ οἴνῳ, τὰ δὲ καπνῷ, τὰ δὲ κονίᾳ, τὰ δὲ θαλάττῃ, ὥσπερ τὰ τριχώματα τῶν θαλαττίων· καὶ γὰρ ταῦτα πάντα ὑπὸ τῆς θαλάττης γίγνονται πυῤῥά. Καὶ ὅλως ὅσα χρόας ἰδίας ἔχει· ἀεὶ γὰρ ἀπὸ πάντων αὐτῶν ἅμα τῷ τε ὑγρῷ καὶ τῷ θερμῷ τῶν χρωμάτων συνεισιόντων εἰς τοὺς τῶν βαπτομένων πόρους, ὅταν ἀποξηρανθῇ, τὰς ἀπ᾽ ἐκείνων χρόας ἀπολαμβάνει. Διὸ καὶ πολλάκις αὐτῶν ἐκπλύνεται, τῶν ἀνθῶν ἐκ τῶν πόρων*
22 *ἐκρυέντων. Πολλὰς δὲ καὶ αἱ στύψεις ἐν τῇ βαφῇ ποιοῦσι διαφορὰς καὶ μίξεις, καὶ τὰ πάθη τῶν βαπτομένων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς κράσεως εἴρηται πρότερον. Βάπτεται δὲ καὶ τὰ μέλανα τῶν ἐρίων, οὐ μὴν ὁμοίως γε τῷ χρώματι γίγνεται λαμπρά, διὰ τὸ βάπτεσθαι τοὺς πόρους αὐτῶν, εἰς τοὺς τῶν ἀνθῶν εἰσιόντας, τὰ δὲ μεταξὺ διαστήματα τῆς τριχὸς μηδεμίαν λαμβάνειν βαφήν· ταῦτα [γὰρ] λευκὰ μὲν ὄντα καὶ παράλληλα κείμενα τοῖς χρώμασι, ποιεῖ πάντα φαίνεσθαι τὰ ἄνθη λαμπρότερα, τὰ μέλανα δὲ τοὐναντίον σκιερὰ καὶ ζοφώδη. Διὸ καὶ τὸ καλούμενον ὄρφνιον εὐανθέστερον γίνε-*

ται τῶν μελάνων ἢ τῶν λευκῶν· οὕτω γὰρ ἀκρα-
τέστερον αὐτῶν φαίνεται τὸ ἄνθος, κεραννύμε-
νον ταῖς τοῦ μέλανος αὐγαῖς. Καθ' αὑτὸ μὲν
γὰρ τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν πόρων οὐχ ὁρᾶται
διὰ σμικρότητα, καθάπερ οὐδὲ καττίτερος τῷ
χαλκῷ κραθεὶς, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν τῶν τοι-
ούτων. Τῶν δὴ βαπτομένων τὰ χρώματα ἀλ-
λοιοῦται διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. Τὰ δὲ τρι- 23
χώματα καὶ τὰ πτερώματα καὶ τὰ ἄνθη καὶ οἱ
καρποὶ καὶ τὰ φυτὰ πάντα ὅτι μὲν ἅμα τῇ
πέψει πάσας τὰς τῶν χρωμάτων λαμβάνει με-
ταβολὰς, φανερὸν ἐκ πολλῶν, τίνες δέ εἰσιν
ἑκάστοις τῶν φυομένων ἀρχαὶ τῶν χρωμάτων,
καὶ ποίας τὰς μεταβολὰς ἐκ ποίων λαμβάνουσι,
καὶ δι' ἃς αἰτίας ταῦτα πάσχει, κἂν εἴ τινας
ἄλλας ἀπορίας αὐτοῖς συμβαίνει παρακολουθεῖν,
περὶ πάντων τούτων ἐπισκεπτέον ἐκ τῶν τοιού-
των. Ἐν πᾶσι δὴ τοῖς φυτοῖς ἀρχὴ τὸ ποῶδές 24
ἐστι τῶν χρωμάτων· καὶ γὰρ οἱ βλαστοὶ καὶ τὰ
φύλλα καὶ οἱ καρποὶ γίνονται κατ' ἀρχὰς ποώ-
δεις. Ἴδοι δ' ἄν τις τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὑομένων
ὑδάτων, ὅπου ἂν πλείονα χρόνον συστῇ τὸ ὕδωρ,
πάλιν ἀποξηραινόμενον γίνεται τῷ χρώματι ποῶ-
δες. Κατὰ λόγον δὲ συμβαίνει καὶ τὸ πρῶτον
ἐν πᾶσι τοῖς φυομένοις τοῦτο συνίστασθαι τῶν
χρωμάτων· τὰ γὰρ ὕδατα πάντα χρονιζόμενα
κατ' ἀρχὰς μὲν γίνεται χλωρὰ, κεραννύμενα
ταῖς τοῦ ἡλίου αὐγαῖς· κατὰ μικρὸν δὲ μελαι-
νόμενα πάλιν τῷ χλωρῷ μιγνύμενα γίνεται ποώδη.
Τὸ γὰρ ὑγρὸν, ὥσπερ εἴρηται, καθ' ἑαυτὸ πα- 25
λαιούμενον καὶ καταξηραινόμενον μελαίνεται,

Kkk 2

καθάπερ καὶ τὰ ἐν ταῖς δεξαμεναῖς κονιάματα·
καὶ γὰρ τούτων ὅσα μέν ἐστιν ἀεὶ καθ' ὕδατος,
ταῦτα μὲν ἅπαντα γίγνεται μέλανα, διὰ τὸ κατ'
αὐτὰ μὲν ξηραίνεσθαι διαψυχόμενον τὸ ὑγρὸν,
ὅσον δ' ἀπαντλούμενον ἡλιοῦται, τὸ μὲν ποῶδες
γίνεται, διὰ τὸ τὸ ξανθὸν τῷ μέλανι κεράννυσθαι·
μᾶλλον μὲν οὖν τοῦ ὑγροῦ μελαινομένου, τὸ
ποῶδες γίνεται κατακορὲς ἰσχυρῶς καὶ πρασοει-
26 δές. Διὸ καὶ πάντων οἱ παλαιοὶ βλαστοὶ πολὺ
μᾶλλόν εἰσι τῶν νέων μέλανες· οἱ δὲ ξανθότε-
ροι, διὰ τὸ μήπω τὸ ὑγρὸν ἐν αὐτοῖς μελαίνε-
σθαι. Τῆς γὰρ αὐξήσεως αὐτῶν βραδυτέρας γι-
γνομένης, καὶ τῆς ὑγρασίας πολὺν χρόνον ἐμ-
μενούσης, διὰ τὸ ψυχόμενον ἰσχυρῶς μελαίνε-
σθαι τὸ ὑγρὸν, γίνεται πρασοειδὲς, ἀκράτῳ τῷ
μέλανι κεραννύμενον. Ἐν ὅσοις δὲ τὸ ὑγρὸν μὴ
μίγνυται ταῖς τοῦ ἡλίου αὐγαῖς, τούτων διαμέ-
νει τὸ χρῶμα λευκὸν, ἐὰν μὴ χρονιζόμενον καὶ
27 καταξηραινόμενον μελανθῇ πρότερον. Διὸ καὶ
τὰ μὲν ὑπὲρ γῆς χλωρὰ πάντων τῶν φυομένων
τὸ πρῶτόν ἐστι· τὰ δὲ κατὰ γῆς οἷον καυλοὶ
καὶ ῥίζαι λευκαί· καὶ οἱ βλαστοὶ κατὰ γῆς μὲν
ὄντες εἰσὶ λευκοὶ, περιαιρεθείσης δὲ τῆς γῆς τὸ
μὲν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ εἴρηται, πάντες γίγνονται
ποώδεις· διὰ τὸ καὶ τὴν ὑγρασίαν τὴν διὰ τῶν
βλαστῶν εἰς αὐτοὺς διηθουμένην τοιαύτην ἔχειν
τὴν τοῦ χρώματος φύσιν, καὶ ταχέως αὐτὴν εἰς
τὴν αὔξησιν καταναλίσκεσθαι τὴν τῶν καρπῶν.
Ὅταν δὲ μηκέτι αὐξάνωνται, διὰ τὸ μὴ κρατεῖν
ἤδη τὸ θερμὸν τῆς ἐπιῤῥεούσης τροφῆς, ἀλλὰ
καὶ τοὐναντίον ἀναλύηται τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τῆς

θερμότητος, καὶ πεπαίνωνται οἱ καρποὶ πάντες,
συνεψομένης ὑπό τε τοῦ ἡλίου καὶ τῆς τοῦ ἀέ-
ρος θερμότητος τῆς ἐν τοῖς καρποῖς ὑγρασίας,
ἀπολαμβάνουσι τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν χρόας, κα-
θάπερ καὶ τὰ βαπτόμενα τῶν ἀνθῶν. Διὸ κα- 28
τὰ μικρὸν χρώζονται, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰ
πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένα καὶ τὴν ἀλέαν·
ὥστε καὶ τὰς χρόας αὐτῶν ἅμα ταῖς ὥραις με-
ταβάλλειν. Φανερὸν δὲ τοῦτό ἐστιν· οἱ γὰρ τοῦ
ποώδους χρώματος ἅπαντες ἤδη πεπαινόμενοι
μεταβάλλουσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν χρῶμα· καὶ
γὰρ λευκοὶ καὶ μέλανες καὶ φαιοὶ καὶ ξανθοὶ
καὶ μελανοειδεῖς καὶ σκιοειδεῖς καὶ φοινίκειοι
καὶ οἰνωποὶ καὶ κροκοειδεῖς καὶ σχεδὸν ἁπάσας
ἔχοντες γίγνονται τὰς τῶν χρωμάτων διαφοράς.
Ἐπεὶ δὲ τὰ πλεῖστα γίνεται τῶν χρωμάτων πλει- 29
όνων κεραννυμένων ἀλλήλοις, φανερὸν ὅτι καὶ
τὰς ἐν τοῖς φυτοῖς χρόας ἀνάγκη τὰς αὐτὰς
ἔχειν κράσεις. Διὰ γὰρ τούτων τὸ ὑγρὸν διη-
θούμενον καὶ μεθ' ἑαυτοῦ συνεκκλύζον ἁπάσας
λαμβάνει τὰς τῶν χρωμάτων δυνάμεις. Καὶ
τούτου συνεψομένου περὶ τὰς τῶν καρπῶν πέ-
ψεις ὑπό τε τοῦ ἡλίου καὶ τῆς τοῦ ἀέρος θερ-
μότητος ἕκαστα καθ' ἑαυτὰ συνίσταται τῶν
χρωμάτων, τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον,
καθάπερ συμβαίνει καὶ περὶ τὴν βαφὴν τὴν
τῆς πορφύρας. Καὶ γὰρ ταύτην ὅταν κόψαντες 30
ἅπασαν ἐξ αὐτῆς τὴν ὑγρασίαν ἐκλύσωσι, καὶ
ταύτην ἐγχέαντες ἕψωσιν ἐν ταῖς χύτραις, τὸ
μὲν πρῶτον οὐδὲν ὅλως ἐν τῇ βαφῇ τῶν χρω-
μάτων φανερόν ἐστι, διὰ τὸ κατὰ μικρὸν ἑκα-

στον αὐτῶν, τοῦ ὑγροῦ συνεψομένου μᾶλλον,
καὶ τῶν ἔτι ὑπαρχόντων ἐν αὐτοῖς χρωμάτων
μιγνυμένων ἀλλήλοις, πολλὰς καὶ ποικίλας λαμ-
βάνειν διαφοράς· καὶ γὰρ μέλαν καὶ λευκὸν
καὶ ὄρφνινον καὶ ἀεροειδὲς καὶ τὸ τελευταῖον
ἅπαντα γίνεται πορφυροειδῆ, τῶν ἀνθέων ἱκα-
νῶς συνεψηθέντων, ὥστε διὰ τὴν κρᾶσιν μηκέτι
καθ' αὑτὸ μηδὲν τῶν ἄλλων χρωμάτων φανερὸν
51 εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν
καρπῶν· ἐν πολλοῖς γὰρ διὰ τὸ μὴ πάσας ἅμα
γίνεσθαι τὰς τῶν χρωμάτων πέψεις, ἀλλὰ τὰ
μὲν αὐτῶν συνίστασθαι πρότερον, τὰ δ' ὕστε-
ρον, ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα μεταβάλλουσιν, ὥσπερ
καὶ οἱ βότρυες καὶ οἱ φοίνικες· καὶ γὰρ οὗτοι
ἐνιότε μὲν πρῶτον γίνονται φοινικοῖ· τοῦ δὲ
μέλανος ἐν ἑαυτῷ συνισταμένου μεταβάλλουσι
πάλιν εἰς τὸ οἰνωπὸν, τὸ δὲ τελευταῖον γίνον-
ται κυανοειδεῖς, ὅταν ἤδη καὶ τὸ φοινικοῦν
πολλῷ καὶ ἀκράτῳ τῷ μέλανι μιχθῇ. Τὰ γὰρ
ὕστερον ἐπιγινόμενα τῶν χρωμάτων, ὅταν κρα-
52 τήσῃ, τὰς προτέρας χρόας ἐξαλλάττει. Μάλιστα
δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν μελάνων καρπῶν φανερόν ἐστι·
σχεδὸν γὰρ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι, καθάπερ εἴρη-
ται, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τοῦ ποώδους μεταβάλ-
λοντες μικρὸν ἐπιφοινικίζουσι καὶ γίνονται πυῤ-
ῥοί· ταχὺ δὲ μεθίστανται πάλιν ἐκ τοῦ πυῤῥοῦ
καὶ ἀκράτου τοῦ μέλανος ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνυ-
πάρχοντος. Δηλοῖ δέ· καὶ γὰρ τὰ κλήματα καὶ
τὰ ἔρια καὶ τὰ φύλλα πάντων ἐστὶ τῶν τοιού-
των μέλανα, διὰ τὸ πλείστην ἐν αὐτοῖς ὑπάρ-
χειν τὴν τοιαύτην χρόαν· ἐπεὶ διότι γε τῶν

καρπῶν οἱ μέλανες καὶ ἀμφοτέρων τῶν χρωμάτων μετέχουσι, φανερόν ἐστι. Πάντων γὰρ ὁ 33
χυλὸς γίνεται τῶν τοιούτων οἰνωπός· τὰ δὲ χρώματα ἐν τῇ γενέσει ὑστεροῖ τὰ μέλανα τῶν φοινικείων. Δηλοῖ δέ· καὶ γὰρ τὰ ὑπὸ τοὺς σταλαγμοὺς ἐδάφη, καὶ ὅλως ὅπου συμβαίνει γίνεσθαι μετρία ὑδάτων ἔκρυσις ἐν τόποις σκιεροῖς, ἅπαντα μεταβάλλει πρῶτον ἐκ τοῦ ποώδους εἰς τὸ φοινικοῦν χρῶμα, καὶ γίνεται τὸ ἔδαφος ὡς ἂν αἵματος ἀρτίως ἐπεσφαγμένου κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, καθ' ὃν ἂν λάβῃ τὸ ποῶδες τῶν χρωμάτων τὴν πέψιν· τὸ δὲ τελευταῖον καὶ τοῦτο μέλαν ἰσχυρῶς γίνεται καὶ κυανοειδές· ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν καρ-
πῶν. Ὅτι δὲ χρωμάτων ὑστέρων ἐπιγινομένων, 34
ὅταν κρατῆται τὰ πρότερον, τὸ χρῶμα τῶν καρπῶν μεταβάλλει, καὶ διὰ τῶν τοιούτων ῥᾴδιον συνιδεῖν. Καὶ γὰρ τῆς ῥοιᾶς ὁ καρπὸς καὶ τὰ τῶν ῥόδων φύλλα κατ' ἀρχὰς μὲν [ἤδη] γίνεται λευκά, τὸ δὲ τελευταῖον, ἤδη χρωζομένων ἐν αὐτοῖς τῶν χυλῶν, ὑπὸ τῆς πέψεως ἀποχραίνεται, καὶ μεταβάλλει πάλιν εἰς τὸ τοῦ
ἁλουργοῦ χρῶμα καὶ τὸ φοινικοῦν. Τὰ δὲ καὶ 35
πλείους ἐπ' αὐτοῖς ἔχει χρόας, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς μήκωνος ὁ ὀπός, καὶ ἐπὶ τῆς ἐλαίας ὁ ἀμόργης· καὶ γὰρ οὗτος τὸ μὲν πρῶτον γίνεται λευκός, καθάπερ καὶ ὁ τῆς ῥοιᾶς καρπός· λευκανθεὶς δὲ πάλιν εἰς τὸ φοινικοῦν μεταβάλλει χρῶμα· τὸ δὲ τελευταῖον πολλῷ τῷ μέλανι κραθεὶς γίνεται κυανοειδής. Ὁμοίως καὶ τὰ τῆς μήκωνος φύλλα τὰ μὲν ἄνω ἔχει φοινικοῦντα,

παρὰ τὸ γίνεσθαι ταχεῖαν αὐτῶν τὴν πέψιν·
τὰ δὲ πρὸς ταῖς ἀρχαῖς μέλανα, ἤδη τούτου τοῦ
χρώματος ἐν αὐτοῖς ἐπικρατοῦντος, ὥσπερ καὶ
ἐπὶ τοῦ καρποῦ· καὶ γὰρ το τελευταῖον γίνεται
56 μέλας. Ἐν ὅσοις δ' ὑπάρχει τῶν φυτῶν ἓν χρῶ-
μα μόνον, οἷον τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ἢ τὸ
φοινικοῦν ἢ τὸ ἁλουργὸν, τούτων δὲ πάντων
οἱ καρποὶ διαμένουσιν ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντες
τοῦ χρώματος φύσιν, ὅταν ἅπαξ ἐκ τοῦ ποώ-
δους εἰς ἄλλην χρόαν μεταβάλλωσιν. Τὰ δ'
ἄνθη τοῖς καρποῖς ἐπ' ἐνίων μὲν ὁμόχροα συμ-
βαίνει γίνεσθαι, καθάπερ ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ῥοιᾶς·
καὶ γὰρ ὁ καρπὸς αὐτῆς γίνεται φοινικοῦς καὶ
57 τὸ ἄνθος. Ἐπ' ἐνίων δὲ πολὺ τῷ χρώματι δια-
φέρει, οἷον ἐπί τε τῆς δάφνης καὶ τοῦ κιττοῦ·
τὸ μὲν γὰρ ἄνθος ἐστὶν αὐτῶν ἁπάντων ξαν-
θὸν, ὁ δὲ καρπὸς μέλας· φοινικοῦς δὲ καὶ ὁ
τῆς μηλέας· καὶ γὰρ ταύτης τὸ μὲν ἄνθος ἐστὶ
λευκὸν ἐπιπορφυρίζον, ὁ δὲ καρπὸς ξανθός.
Τῆς δὲ μήκωνος τὸ μὲν ἄνθος φοινικοῦν, ὁ δὲ
καρπὸς ὁ μὲν μέλας, ὁ δὲ λευκὸς, παρὰ τὸ καὶ
τὰς πέψεις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς χυλῶν κατ'
58 ἄλλους γίνεσθαι χρόνους. Ῥᾴδιον δὲ τοῦτο ἐκ
πολλῶν συνιδεῖν· καὶ γὰρ τῶν καρπῶν ἔνιοι,
καθάπερ εἴρηται, πολλὰς διαφορὰς καὶ χρω-
μάτων καὶ ὀσμῶν καὶ χυμῶν ἅμα τῇ πέψει
λαμβάνουσι. Διὸ καὶ τὰς ὀσμὰς καὶ τοὺς χυ-
λοὺς πολὺ διαφόρους συμβαίνει τοῖς ἄνθεσι καὶ
τοῖς καρποῖς συνακολουθεῖν. Ἔτι δὲ μᾶλλον
τοῦτό ἐστιν ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀνθέων φανερόν·
τοῦ γὰρ αὐτοῦ φύλλου τὸ μέν ἐστι μέλαν, τὸ

δὲ φοινικοῦν· ἐνίων δὲ τὸ μὲν ἐστι λευκὸν, τὸ
δὲ πορφυροειδές. Οὐχ ἥκιστα δὲ τοῦτο φανε- 39
ρόν ἐστιν ἐπὶ τῆς ἴριδος· πολλὰς γὰρ ἔχει καὶ
τοῦτο τὸ ἄνθος ἐν αὐτῷ ποικιλίας παρὰ τὰς
τῆς πέψεως διαφοράς· ὥσπερ καὶ τῶν βοτρύων,
ὅταν ἤδη πεπαινόμενοι τυγχάνωσι. Διὸ καὶ
πάντων μάλιστα συμβαίνει πέττεσθαι τῶν ἀν-
θέων τὰ ἄκρα, τὰ δὲ πρὸς ταῖς ἀρχαῖς ἀχρού-
στερα γίνεται πολλῷ· σχεδὸν γὰρ ἐνίων ὥσπερ
ἐκκάεται τὸ ὑγρὸν πρότερον ἢ λαβεῖν τὴν οἰ-
κείαν πέψιν. Διὸ καὶ τὰ μὲν ἄνθη τῷ χρώ-
ματι διαμένει, οἱ δὲ καρποὶ πεττόμενοι μετα-
βάλλουσι· τὰ μὲν γὰρ διὰ μικρότητα τῆς τρο-
φῆς ταχέως ἐκπέττεται, οἱ δὲ καρποὶ διὰ τὸ
πλῆθος τῆς ὑγρασίας εἰς πάσας ἅμα τῇ πέψει
τὰς κατὰ φύσιν χρόας μεταβάλλουσι. Φανερὸν 40
δὲ τοῦτό ἐστι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, καὶ
ἐπὶ τῶν βαπτομένων ἀνθέων· τὰ μὲν γὰρ ἐξ
ἀρχῆς, ὅταν βάπτοντες τὴν πορφύραν καθιῶσι
τὰς αἱματίδας, ὄρφνιαι γίνονται καὶ μέλαιναι
καὶ ἀεροειδεῖς· τοῦ δ' ἄνθους συνεψηθέντος
ἱκανῶς, ἁλουργὸν εὐανθὲς γίνεται καὶ λαμπρόν.
Ὥστ' ἀνάγκη καὶ τῶν ἀνθέων ὁμοίως πολλὰ
τοῖς χρώμασι τῶν καρπῶν διαλλάττειν, καὶ τὰ
μὲν ὑπερβάλλειν, τὰ δὲ ἀπολείπειν τῶν κατὰ
φύσιν χρωμάτων, διὰ τὸ τῶν μὲν ἀτελῆ τῶν δὲ
τελείαν γίνεσθαι τὴν πέψιν. Τὰ μὲν οὖν ἄνθη
καὶ τοὺς καρποὺς διὰ ταύτας τὰς αἰτίας συμ-
βαίνει τοῖς χρώμασιν ἀλλήλων διαφέρειν. Τὰ 41
δὲ φύλλα τῶν πλείστων δένδρων τὸ τελευταῖον
γίνεται ξανθὰ, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ὑπολειπούσης

φθάνειν αὐτὰ καταξηραινόμενα πρότερον ἢ
μεταβάλλειν εἰς τὸ κατὰ φύσιν χρῶμα· ἐπεὶ
καὶ τῶν ἀποῤῥεόντων καρπῶν ἔνιοι γίνονται τῷ
χρώματι ξανθοί, διὰ τὸ καὶ τούτων τῆς πέψεως
πρότερον τὴν τροφὴν ὑπολείπειν. Ἔτι δὲ ὅ τε
σῖτος καὶ τὰ φυόμενα πάντα· καὶ γὰρ ταῦτα
τὸ τελευταῖον γίνεται ξανθά· τὸ γὰρ ὑγρὸν ἐν
αὐτοῖς οὐκέτι μελαινόμενον, διὰ τὸ καταξηραί-
νεσθαι ταχέως, ποιεῖ τὴν τοῦ χρώματος μετα-
βολήν· μελαινόμενον γὰρ καὶ τῷ χλωρῷ κεραν-
νύμενον γίνεται, καθάπερ εἴρηται, ποῶδες.
42 Ἀσθενεστέρου δὲ τοῦ μέλανος ἀεὶ γινομένου,
πάλιν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ χλωρὸν μεταβάλλει
χρῶμα, καὶ τὸ τελευταῖον γίνεται ξανθόν· ἐπεὶ
τά γε τῆς ἀπίου φύλλα καὶ τῆς ἀνδράχνης καὶ
τινῶν ἄλλων πεττόμενα γίνεται φοινίκεα· πλὴν
ὅσα καὶ τούτων καταξηραίνεται ταχέως, ταῦτα
γίνεται ξανθά, διὰ τὸ τούτων πρὸ τῆς πέψεως
τὴν τροφὴν ὑπολείπειν. Τὰς μὲν οὖν τῶν φυ-
τῶν διαφορὰς εὔλογον μάλιστα συμβαίνειν διὰ
43 τὰς εἰρημένας αἰτίας. Γίνεται δὲ καὶ τὰ τρι-
χώματα καὶ τὰ πτερώματα καὶ τὰ δέρματα καὶ
ἵππων καὶ βοῶν καὶ προβάτων καὶ ἀνθρώπων
καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἁπάντων καὶ λευκὰ καὶ
φαιὰ καὶ πυῤῥὰ καὶ μέλανα διὰ τὴν αὐτὴν αἰ-
τίαν· λευκὰ μέν, ὅταν ἔτι ὑπὸ τῆς πέψεως τὸ
ὑγρὸν τὸ οἰκεῖον ἔχον χρῶμα καταξηρανθῇ·
μέλανα δὲ τοὐναντίον, ὅταν αὐτὸ ἐν τῇ γενέσει
τὸ περὶ τὸ τρίχωμα ὑγρὸν καθάπερ ἐν τοῖς ἄλ-
λοις ἅπασι παλαιούμενον καὶ χρονιζόμενον διὰ
τὸ πλῆθος μελανθῇ· πάντων γὰρ τῶν τοιούτων

ὅτε χροὺς καὶ τὰ δέρματα γίνεται μέλανα. Φαιὰ
δὲ καὶ πυῤῥὰ καὶ ξανθὰ καὶ τὰς ἄλλας ἔχοντα
χρόας, ὅσα φθάνει καταξηραινόμενα πρότερον
ἢ τελέως ἐν αὐτοῖς μεταβάλλειν εἰς τὸ μέλαν
χρῶμα τὸ ὑγρόν. Οἷς δ' ἀνωμάλως τοῦτο συμ- 44
βῇ, καὶ τὰ χρώματα τοιαῦτα γίνεται ποικίλα.
Διὸ καὶ πάντως τοῖς δέρμασι καὶ τὰ τριχώματα
συνεπακολουθεῖ· ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν
ἐμπύῤῥων καὶ τὰ τριχώματα λευκόπυῤῥα γίνεται,
τῶν δὲ μελάνων μέλανα· κἂν κατὰ μέρος τι τοῦ
σώματος ἐξανθήσῃ λευκὸν, καὶ τὰς τρίχας ἴσχου-
σιν ἅπαντες λευκὰς κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, κα-
θάπερ καὶ τὰ ποικίλα τῶν ζώων. Οὕτως ἅπαντα
τὰ τριχώματα καὶ τὰ πτερώματα τοῖς δέρμασι
συνακολουθεῖ, καὶ τὰ κατὰ μέρος καὶ τὰ κατὰ
σῶμα ὅλον. Ὁμοίως δὲ καὶ ταύτοις ὁπλαὶ καὶ 45
χηλαὶ καὶ ῥύγχη καὶ κέρατα· καὶ γὰρ ταῦτα
τῶν μὲν μελάνων γίνεται μέλανα, τῶν δὲ λευ-
κῶν λευκὰ, διὰ τὸ καὶ τούτοις ἅπασι διὰ τοῦ
δέρματος τὴν τροφὴν εἰς τὴν ἐκτὸς περιοχὴν διη-
θεῖσθαι. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν αἴτιον, οὐ χαλεπὸν
ἐκ πολλῶν συνιδεῖν· τῶν τε γὰρ παιδίων ἁπάν-
των αἱ κεφαλαὶ κατ' ἀρχὰς μὲν γίνονται πυῤῥαὶ
διὰ τὴν τῆς τροφῆς ὀλιγότητα. Φανερὸν δὲ τοῦτό
ἐστι· καὶ γὰρ ἀσθενεῖς αἱ τρίχες καὶ ἀραιαὶ διὰ
τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ἔτι δὲ καὶ βραχεῖαι τὸ πρῶ-
τον ἅπασιν ἐπιγίνονται τοῖς παιδίοις, προϊούσης
δὲ τῆς ἡλικίας μελαίνονται πάλιν, χρωϊζομένοις
αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιῤῥεούσης τροφῆς.
Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὴν ἥβην καὶ τὸ γένειον, 46
ὅταν ἄρχωνται τὸ πρῶτον ἡβᾶν καὶ γενειᾶν,

καὶ αὗται γίνονται κατ᾽ ἀρχὰς μὲν πυῤῥαὶ ταχέως διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς ὑγρασίας ἐν αὐταῖς καταξηραινομένης· τῆς τροφῆς δὲ πλέον ἐπὶ τὸν τόπον φερομένης μελαίνονται πάλιν. Αἱ δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος πλεῖστον χρόνον πυῤῥαὶ διαμένουσι διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς· ἐπεὶ καθ᾽ ὃν ἂν χρόνον αὐξηθῶσι, καὶ ταύτας ὁμοίως συμβαίνει μελαίνεσθαι, καθάπερ καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ἥβης καὶ τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Φανερὸν δέ ἐστι· καὶ γὰρ ὅσα μῆκος ἔχει τῶν τριχωμάτων, ὡς τὸ πολὺ ἐστι τὰ μὲν πρὸς τῷ σώματι μελάντερα, τὰ δὲ πρὸς τοῖς ἄκροις ξανθότερα. Καὶ αἱ μὲν τῶν προβάτων καὶ τῶν ἵππων καὶ ἀνθρώπων, διὰ τὸ τὴν τροφὴν αὐτοῖς ἐλαχίστην ἐπὶ τούτους φέρεσθαι τοὺς τόπους, καὶ καταξηραίνεσθαι
47 ταχέως. Γίνονται δὲ καὶ τὰ πτερώματα τῶν μελάνων ὀρνίθων τὰ μὲν πρὸς τῷ σώματι μελάντερα πάντων, τὰ δὲ πρὸς τοῖς ἄκροις ξανθότερα. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τοῦτον καὶ τὰ περὶ τὸν τράχηλον καὶ ὅλως ὅσα βραχεῖαν τὴν τροφὴν λαμβάνει. Δῆλον δέ· καὶ γὰρ ὑπὸ τελειώσεως ἅπαντα τὰ τριχώματα μεταβάλλει, καὶ γίνεται πυῤῥά, διὰ τὸ πάλιν τὴν τροφὴν ὑπολείπουσαν καταξηραίνεσθαι ταχέως· τὸ δὲ τελευταῖον λευκά, πρότερον ἢ μελανθῆναι το ὑγρὸν, τῆς τροφῆς ἐν αὐτοῖς ἐκπεττομένης.
48 Μάλιστα δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων φανερόν ἐστι· πάντων γὰρ τὰ τριχώματα γίνεται λευκά, καὶ μάλιστα τὰ ἐπίνωσα καὶ προπεπονθότα ἐξ ἑλκῶν καὶ φυμάτων καὶ προστρίψεων τῆς ἀστράβης καὶ τῶν τοιούτων. Τῶν γὰρ τόπων οὐ δυ-

ναμένων ὁμοίως ἐπισπᾶσθαι τὴν τροφὴν διὰ τὴν
ἀσθένειαν τὴν τοῦ θερμοῦ, ταχέως καταξηραι-
νόμενον τὸ ὑγρὸν γίνεται λευκόν. Καὶ τὰ περὶ
τοὺς κροτάφους μάλιστα πάντων πολιοῦνται,
καὶ ὅλως, ὡς ἔφαμεν, περὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ
πεπονηκότας τῶν τόπων. Παρὸ καὶ πάντων μά- 49
λιστα εἰς τοῦτο τὸ χρῶμα μεταβάλλει, ὅταν
τὴν φύσιν παραλλάξῃ τὴν οἰκείαν· καὶ γὰρ λα-
γὼς γέγονεν ἤδη λευκὸς, καὶ λευκὸς δή ποτε πέ-
φηνε καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος· ὁμοίως δὲ τούτοις
καὶ ὄρτυξ καὶ πέρδιξ καὶ χελιδών· ὅταν γὰρ
ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει, πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ
τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς πρὸ ὥρας ἐκπεττόμενα
γίνεται λευκά. Οὕτως καὶ τὰ τῶν παιδίων εὐ-
θὺς καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχει λευκὰς καὶ τὰ βλέ-
φαρα καὶ τὰς ὀφρῦς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων
ἑκάστῳ πρὸς τὸ γῆρας φανερῶς ἅπασι δι' ἀσθέ-
νειαν καὶ ὀλιγότητα τῆς τροφῆς συμβαίνει τοῦτο
τὸ πάθος τὸ τῆς πολιώσεως. Διὸ καὶ τὰ πλεῖ- 50
στα τῶν ζώων ἀσθενέστερα γίνονται τὰ λευκὰ
τῶν μελάνων· πρὸ τοῦ γὰρ τὴν αὔξησιν αὐτῶν
τελειωθῆναι, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς ἐκ-
πεττόμενα γίνεται λευκὰ, καθάπερ καὶ τῶν
καρπῶν ἔνιοι νενοσηκότες τυγχάνουσι· καὶ γὰρ
οὗτοι πολὺ μᾶλλον δι' ἀσθένειαν ἐκπέττονται.
Ὅσα δὲ γίνεται λευκὰ, πολὺ διαφέροντα ἐκ τῶν
ἄλλων, οἷον ἵπποι καὶ κύνες, τὰ δὲ τοιαῦτα
μεταβάλλει πάντα ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν χρώματος
εἰς τὸ λευκὸν διὰ τὴν ἀτροφίαν· τὸ γὰρ ὑγρὸν
ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ χρονιζόμενον ἀλλὰ ἀναλι-
σκόμενον διὰ τὴν αὔξησιν γίνεται μέλαν· τὰ

πλεῖστα γάρ ἐστι τῶν τοιούτων ὑγρὰ καὶ εὔσαρ-
κα διὰ τὴν εὐτροφίαν. Διόπερ οὐδὲ μεταβάλλει
τὰ λευκὰ τῶν τριχωμάτων. Φανερὸν δὲ τοῦτο
ἐστί· καὶ γὰρ τὰ μέλανα πρότερον τῆς πολιώ-
σεως γίνεται πυῤῥά, ἤδη τῆς τροφῆς ἐν αὐτοῖς
ὑπολειπούσης καὶ μᾶλλον ἐκπεττομένης, τὸ δὲ
51 τελευταῖον λευκά. Καίτοι τινὲς ὑπολαμβάνουσι
μέλανα γίνεσθαι πάντα διὰ τὸ συγκάεσθαι τὴν
τροφὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθάπερ καὶ
τὸ αἷμα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, διαμαρτάνον-
τες· ἔνια γὰρ καὶ τῶν ζώων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ γί-
νεται μέλανα, οἷον κύνες καὶ αἶγες καὶ βόες
καὶ ὅλως ὅσων τὰ δέρματα καὶ τὰ τριχώματα
κατ' ἀρχὰς μὲν πλείω ἔχει τροφήν, προϊούσης δὲ
τῆς ἡλικίας ἧττω. Καίτοι γε οὐκ ἐχρῆν, ἀλλὰ
πάντως ἔδει τοιαῦτ' εἶναι καὶ τὰ τριχώματα
κατὰ τὴν ἀκμήν, καθ' ὃν χρόνον μάλιστα αὐ-
τῶν ἂν ἰσχύῃ καὶ τὸ θερμόν, καὶ μᾶλλον ἅπαντα
πολιοῦσθαι κατ' ἀρχάς. Πολὺ γὰρ ἁπάντων ἀπὸ
πρώτης συστάσεως ἀσθενέστερόν τε γίνεται τὸ
θερμὸν ἢ καθ' ὃν χρόνον ἄρχεται τὰ τριχώματα
αὐτῶν λευκαίνεσθαι. Φανερὸν δὲ τοῦτο ἐστὶ καὶ
ἐπὶ τῶν λευκῶν· ἔνια μὲν γὰρ εὐθὺς ἴσχει τὸ
χρῶμα λευκότατον, ὅσα καὶ τούτων πλείστην
ἔχει κατ' ἀρχὰς τὴν τροφήν, καὶ μὴ πρὸ ὥρας
ἐν αὐτῇ καταξηραίνεται τὸ ὑγρόν· προϊούσης δὲ
τῆς ἡλικίας ξανθά, τροφῆς αὐτοῖς ἐλάττονος
52 ὕστερον ἐπιῤῥεούσης. Τὰ δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν γίνε-
ται ξανθά, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν λευκότατα,
καθάπερ καὶ τῶν ὀρνίθων μεταβάλλουσι τὰ
χρώματα πάλιν, τῆς τροφῆς ἐν αὐτοῖς ὑπολει-

πονούσης. Δηλοῖ δέ· πάντα γὰρ αὐτὰ γίνεται ξαν-
θὰ καὶ περὶ τὸν τράχηλον, καὶ ὅλως ὅσα σπα-
νίζει τροφῆς, τῆς ἐν αὐτοῖς ὑγρασίας ὑπολειπού-
σης. Δῆλον δέ· ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ πυῤῥὸν εἰς τὸ
λευκὸν μεταβάλλει, καὶ τὸ μέλαν πάλιν εἰς τὸ
πυῤῥὸν, οὕτω καὶ τὸ λευκὸν εἰς τὸ ξανθόν.
Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν· ἔνια
γὰρ ἐκ τῆς ὑστέρας πέψεως ἀνατρέχει πάλιν ἐπὶ
τὴν προτέραν. Μάλιστα δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς 53
ῥοιᾶς φανερόν ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς οἱ
κόκκοι γίνονται φοινικοῖ, καὶ τὰ φύλλα δι' ὀλι-
γότητα τῆς τροφῆς ἐκπεττομένης· ὕστερον δὲ πά-
λιν μεταβάλλουσιν εἰς τὸ ποῶδες χρῶμα, πολλῆς
τροφῆς ἐπιῤῥεούσης, καὶ τῆς πέψεως οὐ δυναμέ-
νης κρατεῖν ὁμοίως· τὸ τελευταῖον δὲ πεττομένης
ἤδη τῆς τροφῆς, πάλιν γίνεται τὸ χρῶμα φοινι-
κοῦν. Καθόλου δὲ εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἄλλων 54
τριχωμάτων καὶ πτερωμάτων, ἅπαντα λαμβάνει
τὰς μεταβολὰς, οἷς μὲν, καθάπερ εἴρηται, τῆς
τροφῆς ἐν αὐτοῖς ὑπολειπούσης, οἷς δὲ τοὐναν-
τίον πλεοναζούσης. Διόπερ ἄλλα κατ' ἄλλους
χρόνους καὶ λευκότατα καὶ μελάντατα γίνεται
τῶν τριχωμάτων· ἐπεὶ καὶ τῶν κοράκων τὰ πτε-
ρώματα τὸ τελευταῖον εἰς τὸ ξανθὸν χρῶμα με-
ταβάλλει, τῆς τροφῆς ἐν αὐτοῖς ὑπολειπούσης.
Τῶν δὲ τριχωμάτων οὐδὲν οὔτε φοινικοῦν οὔθ' 55
ἁλουργὸν οὔτε πράσινον οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν
ἔχον τοιαύτην γίνεται χρόαν, διὰ τὸ πάντα τὰ
τοιαῦτα χρώματα γίνεσθαι μιγνυμένων αὐτοῖς
τῶν τοῦ ἡλίου αὐγῶν, ἐπὶ δὲ τῶν τριχωμάτων
τῶν ὑγρῶν, ἐντὸς τῆς σαρκὸς συμβαίνειν τὰς

μεταβολάς, καὶ μηδεμίαν αὐτῶν λαμβάνειν μίξιν. Δῆλον δ' ἐστί· καὶ γὰρ τῶν πτερωμάτων τὰ μὲν ἐξ ἀρχῆς οὐδὲν γίνεται τῷ χρώματι τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ ποικίλα τῶν ὀρνέων πάνθ', ὡς εἰπεῖν, μέλανα, οἷον ὅ,τε ταὼς καὶ ἡ περιστερὰ καὶ ἡ χελιδών· ὕστερον δὲ λαμβάνει πάσας τὰς τοιαύτας ποικιλίας, ἤδη τῆς πέψεως αὐτῶν ἔξω τοῦ σώματος γιγνομένης, ἔν τε τοῖς πτερώμασι καὶ τοῖς καυλοῖς· ὥστε συμβαίνει, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν, καὶ τούτων ἔξω τοῦ σώματος γίγνεσθαι τὴν τῶν χρωμάτων πέψιν. Διὸ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, τά τε ἔνυδρα καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ κογχύλια, παντοδαπὰς ἴσχει χρωμάτων μορφάς, πολλῆς [δὲ] καὶ τούτοις τῆς πέψεως γινομένης. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὰ χρώματα θεωρίαν μάλιστ' ἄν τις ἐκ τῶν εἰρημένων δύναιτο συνιδεῖν.

LIPSIAE,

EX OFFICINA F. C. G. VOGELII.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

MAR 17 1917		
MAY 14 1917		

Form 410

1917